JOANNIS CAROLI

ANTONELLI

DE LOCO LEGALI.

Estante 4 / Anda 1 / Nº 13

JOANNIS CAROLI

ANTONELLI

DE LOCO

LEGALI

JOANNIS CAROLI

ANTONELLI

PATRICII VELITERNI

EPISCOPI FERENTINI

Tractatus

DE LOCO LEGALI

IN TRES LIBROS DISTRIBUTUS;

In quibus utriuſque Juris Controverſiæ difficiliores, & in Foro frequentiores quoad locum ſingulariter tractantur, & reſolvuntur.

Opus omnibus tam in Scholis, quàm in Palatiis verſantibus, Theoricis, & Practicis apprimè utile, & neceſſarium.

Argumentis, Summariis, diverſiſque Indicibus, & præſertim Materiarum, decoratum.

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

VENETIIS, M.DCCVII.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIIS.

SOCIETY

DE LOCO FECIT

EPISCOPI FERENTINI

ANTONELLI

CAPITA CONTROVERSIARUM.

De Ecclesiarum Immunitate, & Pollutione.
De Ecclesiasticorum Bonorum alienatione, & venditione.
De jure sedendi in Ecclesia.
De Ecclesiarum, Monasteriorum, & Collegiorum Constructione, Restauratione, & Translatione.
De Diœcesi, & Territorio Episcopali.
De Locis exemptis.
De Sacris Ordinibus.
De Matrimonio, & reliquis Sacramentis.
De Decimis, & Sepulturis.
De excommunicatione, & Interdicto.
De Beneficiis Ecclesiasticis.
De Jurepatronatu.
De Residentia Clericali, & quotidianis Distributionibus.
De Præcedentia.
De reliquiis, & Veneratione Sanctorum.
De Capitulo, & Actis Capitularibus.
De Episcoporum Consecratione.
De Vicariorum Potestate.
De Judiciis, & Foro Competenti.
De Retractu, & Jure Congrui.
De Debitorum Captura, & Fugæ Suspicione.
De Contractibus, & Negociationibus.
De Feudo, & Emphyteusi.
De Emptione, & Venditione.
De Censibus, & aliis Annuis Redditibus.
De Testamentis, Legatis, & Fideicommissis.
De Legibus Municipalibus.
De Dote, & Alimentis, eorumque Privilegiis.
De Solutionibus.
De Gabellis, & Collectis.
De Prædiis, & Servitutibus Rusticis, & Urbanis, deque Molendinis, Itineribus, & Jure Aquarum.
De Thesauris, & Metallis.
De Nundinis, & Mercatis.
De Tutoribus, & Curatoribus.
De Obligationibus in Carceribus factis.
De Consuetudine.
De Foro Delicti, & Delinquentium.
De Carceribus, & Carceratis.
De Accusationibus, & Inquisitionibus.
De Fidejussore de Repræsentando.
De Aleatorum Receptatoribus.
De Forensium Pœnis.
De Confessoribus sollicitantibus.
De Furtis.
De Carcere Privato.
De Indiciis, & Tortura.
De Fama, ejusque Probatione.
De Damno Dato.
De Incendiis.
De Bannitis.
De Bonorum Publicatione.
De Confiscationibus.
De Hæreticis.

Et quamplurimæ aliæ Quæstiones in Foro, & Praxi quotidie occurrentes summo studio, pleno calamo, & nova Doctrina explicantur, & resolvuntur.

INDEX
LIBRORUM, ET CAPITUM,
QUÆ IN PRÆSENTI TRACTATU
Continentur.

LIBER PRIMUS.

 N ſit, & quid ſit locus ſecundùm leges. fol.2.

Cap. 2.
Quotuplex ſit locus. fol.2.

Cap. 3.
De loco ſacro.

Quæſtio 1. fol.4.
Quinam dicatur locus pius, religioſus, & ſacer.

Quæſtio 2. fol.5.
An appellatione Eccleſiæ veniat Capitulum.

Quæſtio 3. fol.5.
Quid nomine Eccleſiæ intelligatur quoad effectum immunitatis, & quoad effectum, ut polluta dicatur.

Quæſtio 4. fol.6.
An, & quando laicus acquirere poſſit locum, vel jus ſedendi irrevocabile in Eccleſia.

Quæſtio 5. fol.7.
An requiratur Epiſcopi licentia, quando Eccleſia de uno ad alium locum transfertur.

Quæſtio 6. fol.7.
An deſtructa Eccleſia, vel Collegio amittantur ejus privilegia.

Quæſtio 7. fol.8.
An prædia Eccleſiæ diſtrahi poſſint pro ejuſdem Eccleſiæ debitis.

Quæſtio 8. fol.9.
Cui debeatur legatum factum Eccleſiæ parochiali, ſi teſtator tempore teſtamenti habitabat in una parochia, & tempore mortis in alia.

Quæſtio 9. fol.9.
An Eccleſiæ conſtituendæ legari, & donari poſſit.

Quæſtio 10. fol.11.
An mortuo Prælato, ſeu Rectore malè alienante rem Eccleſiæ, vel inutiliter contrahente, remaneat poſſeſſio civilis apud Eccleſiam, & quid hæc civilis poſſeſſio operetur.

Quæſtio 11. fol.11.
An Eccleſia, & loca pia, ſeu eorum adminiſtratores in actu retrovenditionis cenſus poſſint abſque beneplacito Apoſtolico cedere jura tranſlativè.

Quæſtio 12. fol.12.
Quando Monaſterium ſuccedat in bonis Novitii decedentis ante profeſſionem.

Quæſtio 13. fol.13.
An molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poſſit ab eadem Eccleſia in alium locum transferri.

Quæſtio 14. fol.14.
Quando confugientes ad Eccleſiam poſſint ab ea expelli etiam in caſibus in Gregoriana Conſtitutione non exceptis.

Quæſtio 15. fol.15.
An Eccleſiæ immunitate gaudeat reus, qui captus à ſatellitibus, de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum.

Quæſtio 16. fol.15.
An, & quando tradens ſe in manibus Curiæ, cenſeatur, ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis.

Quæſtio 17. fol.17.
An Eccleſia habens fundum communem cum privato, poſſit totum vendere.

Quæſtio 18. fol.17.
An, & quando Regulares poſſint bona Eccleſiæ alienare abſque licentia Sedis Apoſtolicæ.

Quæſtio 19. fol.18.
An edicta Principis ſæcularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium comprehendant Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticos.

Quæſtio 20. fol.18.
In qua parte Civitatis erigi debeat Seminarium puerorum.

Quæſtio 21. fol.19.
An, & quando Epiſcopo competat manutentio abſque alia probatione, quaſi poſſeſſionis.

Quæſtio 22. fol.20.
Quomodo probetur, locum eſſe in Diœceſi, vel ſub territorio Epiſcopi.

Quæſtio 23. fol.21.
Quomodo Regulares ſe ſe gerere debeant in Verbi Dei prædicatione, & Sacramenti pœnitentiæ adminiſtratione.

Cap. 4. fol.22.
De loco exempto.

Cap. 5. fol.24.
Quo in loco Miſſæ Sacrificium celebrari debeat.

Cap. 6. fol.26
De Sacris Ordinibus.

Cap. 7.

Cap. 7. fol. 29.
De matrimonio, & reliquis Sacramentis.
Cap. 8. fol. 31.
De Decimis.
Cap. 9. fol. 32.
De Sepulturis.
Cap. 10. fol. 34.
De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.
Quæſtio 1. fol. 34.
An Epiſcopus vigore Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. de ref. cap 6.* poſſit eum abſolvere, qui in uno loco commiſit delictum publicum, & poſteà ſe tranſtulit ad alium locum, ubi eſt occultum.
Quæſtio 2. fol. 35.
An teneatur quis denunciare ratione monitorii, quando tempore publicationis degebat extra territorium Epiſcopi.
Quæſtio 3. fol. 35.
Quid, & quotuplex ſit interdictum.
Quæſtio 4. fol. 36.
An interdictis omnibus Eccleſiis Civitatis cenſeatur interdicta Eccleſia Cathedralis.
Quæſtio 5. fol. 37.
Quam pœnam incurrant violantes interdictum.
Cap. 11. fol. 38.
De Beneficiis Eccleſiaſticis.
Cap. 12. fol. 39.
De Jure patronatus.
Cap. 13. fol. 42.
De Clericis non reſidentibus.
Quæſtio 1. fol. 42.
Quomodo intelligenda ſit abſentia, ad effectum, ut Canonici incidant in pœnas Concilii Trident. *ſeſſ. 24. de ref. cap. 12.*
Quæſtio 2. fol. 43.
Quando diſtributiones, vel fructus non reſidentium in loco beneficii, vel eorum, qui horis Divinis non interſunt, debeantur Canonicis, vel beneficiatis præſentibus, & quando debeantur Eccleſiæ.
Quæſtio 3. fol. 43.
An Canonici aſſociantes ſuum Epiſcopum extra Eccleſiam Cathedralem lucrentur diſtributiones.
Quæſtio 4. fol. 44.
An & quando Canonicus præſens in Civitate, vel loco, ubi ſita eſt Eccleſia, lucretur diſtributiones quotidianas, licèt Divinis Officiis in Eccleſia non interſit.
Quæſtio 5. fol. 45.
In quo loco Parochus reſidere debeat.
Cap. 14. fol. 45.
De Præcedentia.
Cap. 15. fol. 46.
De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.
Cap. 16. fol. 47.
Quando in re agenda per Epiſcopum requiratur conſenſus Capituli.
Cap. 17. fol. 48.
An validi ſint actus à Capitulo, vel Collegio celebrati extra locum conſuetum.
Cap. 18. fol. 48.
In quo loco conſecratio Epiſcopi fieri debeat.
Cap. 19. fol. 49.
An Epiſcopo degente in remotis, poſſit Vicarius ſimpliciter conſtitutus ea expedire, quæ requirunt ſpeciale mandatum.

LIBER SECUNDUS.

Cap. 1. fol. 50.
DE Judiciis Civilibus.
Quæſtio 1. fol. 50.
An Civis alicujus Civitatis, vel Provinciæ poſſit eſſe, ſeu eligi officialis ejuſdem loci.
Quæſtio 2. fol. 51.
In quo loco Judex jus reddere debeat.
Quæſtio 3. fol. 53.
An, & quando juriſdictio extra territorium exerceri poſſit.
Quæſtio 4. fol. 55.
An, & quando creditor teneatur excutere bona ſui debitoris ſita extra territorium.
Quæſtio 5. fol. 56.
De exceptione loci non tuti.
Quæſtio 6. fol. 57.
An, & quando cauſæ continentia dividi poſſit.
Quæſtio 7. fol. 57.
Cujus ſit electio in alternativa locorum.
Quæſtio 8. fol. 58.
An, & quando notorium probari debeat.
Quæſtio 9. fol. 58.
An, & quando in citatione exprimi debeat locus.
Quæſtio 10. fol. 59.
Quando in interdictis exprimi debeat locus, & tempus.
Quæſtio 11. fol. 59.
In quo loco forenſis conveniri debeat.
Quæſtio 12. fol. 60.
In quo loco conveniri debeat uxor.
Quæſtio 13. fol. 60.
An quis conveniri poſſit in loco domicilii.
Quæſtio 14. fol. 61.
Quando reus conveniri poſſit in loco contractus.
Quæſtio 15. fol. 63.
An, & quando poſſit quis conveniri in loco, ubi repertus fuerit.
Quæſtio 16. fol. 64.
An, & quando quis poſſit conveniri in loco deſtinatæ ſolutionis.

Quæſtio 17. fol.66.
In quo loco conveniri debeat hæres, & ſucceſſor defuncti.
Quæſtio 18.
Quando quis conveniri poſſit coram Judice territorii, in quo res eſt ſita. fol.68.
Quęſtio 19.
An jux congrui peti poſſit coram Judice loci rei ſitæ. fol.70.
Quæſtio 20.
An, & quando quis in foro originis convenjri poſſit. fol.71.
Quæſtio 21.
An, & quando poſſit quis ubilibet conveniri. fol.72.
Quæſtio 22.
An, & quando quis capi poſſit in domo. fol.73.
Quæſtio 23.
An Bulla Alexandrina circa offenſiones factas occaſione litis liget extra Romanam Curiam. fol.74.
Quæſtio 24.
In quo loco debitor jurari poſſit de fuga ſuſpectus. fol.75.
Cap. 2.
An teſtes examinari poſſint extra locum judicii. fol.75.
Cap. 3.
An, & quando confeſſio extrajudicialis probet contra confitentem. fol.76.
Cap. 4.
De contractibus. fol.78.
Quæſtio 1.
Quid ſit Negotiatio. fol.78.
Quæſtio 2.
Quando inutilis ſit ſtipulatio ratione loci. fol.79.
Quæſtio 3.
An locus celebrati contractus in inſtrumento exprimi debeat. fol.80.
Quæſtio 4.
An, & quando cenſeatur Notarius ſtipulari pro abſente à loco contractus. fol.82.
Quæſtio 5.
An Tabellio unius loci poſſit extra illius territorium inſtrumenta confi-cere. fol.83.
Quæſtio 6.
Quinam locus attendi debeat, quando quæritur, de qua moneta, vel menſura contrahentes ſenſerint. fol.85.
Quæſtio 7.
An, & quando ex facto inſtitoris teneatur Dominus, ſeu is, qui eum prępoſuit. fol.86.
Quęſtio 8.
Quando locum habeat obligatio ad intereſſe quanti plurimi. fol.88:
Cap. 5.
De Feudo, & Emphiteuſi. fol.89.
Quæſtio 1.
An bona feudalia poſſint hypothecari. fol.89.
Quæſtio 2.
An, & quando bona Eccleſiæ concedi poſſint in emphiteuſim perpetuam, & quando hæc in extraneos tranſeat. fol.92.
Quæſtio 3. fol.94.
An Dominus directus in emphiteuſi perpetua ad quoſcunque hæredes tranſitoria poſſit prohibere, ne bona perveniant ad Eccleſiam.
Quæſtio 4. fol.94.
An Eccleſia finita emphiteuſi, vel feudo, teneatur reficere melioramenta.
Quęſtio 5. fol.95.
An Eccleſia privetur feudo, ſi Prelatus ſervitium non preſtiterit.
Quæſtio 6. fol.96.
An & quando Civitas, ſeu Univerſitas feudum amittat.
Quæſtio 7. fol.96.
An,, & quando filius legitimatus ſuccedat in emphiteuſi eccleſiaſtica.
Quæſtio 8. fol.97.
An Vaſſallus, vel emphiteuta poſſit abſque conſenſu Domini formam rei feudalis, vel emphiteuticæ mutare.
Quæſtio 9. fol.98.
An domum, vel fundum emphiteuticum ruina, vel incendio conſumptum teneatur emphiteuta reficere, ac integram penſionem ſolvere.
Quæſtio 10. fol.99.
An fundus emphiteuticus, inter hęredes emphiteutę diviſus, incidat in commiſſum, ſi unus ex hęredibus per biennium, vel triennium canonem non ſolverit.
Quæſtio 11. fol.100.
An in dubio contractus pręſumatur cenſualis, vel emphiteuticus.
Cap. 6. fol.106.
De locatione, & conductione.
Cap. 7. fol.103.
De emptione, & venditione.
Quęſtio 1. fol.103.
Vendita, vel legata domo, quid etiam venditum, aut legatum cenſeatur.
Quæſtio 2. fol.104.
Quid operetur reſervatio dominii in contractu venditionis.
Quęſtio 3. fol.105.
An Caſtro ſimpliciter vendito, cenſeatur translatum merum, & mixtum imperium.
Quæſtio 4. fol.106.
Re vendita duobus, quis cenſeatur potior.
Quęſtio 5. fol.106.
An emptor conventus remedio l. 2. C. de Reſcind. vendit. nolens ſupplere pretium, teneatur reſtituere fructus à tempore contractus celebrati.
Quæſtio 6. fol.107.
Valor rei ſtabilis, ſeu immobilis quomodo conſiderari debeat, ut locum habeat remedium l. 2. C. de Reſcind. vendit.
Quæſtio 7. fol.108.
Quomodo, & quando competat retentio pro melioramentis.
Cap. 8. fol.109.
De Cenſibus, & aliis annuis redditibus.

Cap. 9. fol.112.
De teſtamentis, legatis, & fideicommiſſis.
Quæſtio 1. fol.112.
An teſtamentum conditum juxta formam ſtatuti loci, extendatur ad bona extra territorium.
Quæſtio 2. fol.114.
An, & quando Clericus teſtari poſſit de bonis quęſitis ex redditibus Eccleſiæ.
Quæſtio 3. fol.115.
In quo loco prętari debeat legatum.
Quæſtio 4. fol.115.
Ad quem ſpectet uſusfructus, ſi uni fundus relictus ſit, alteri uſusfructus ejuſdem fundi.
Quæſtio 5. fol.116.
An in legato omnium rerum, quæ ſunt in domo, contineantur res venales, pecuniæ, & nomina debitorum.
Quæſtio 6. fol.118.
An, & quando diſpoſitio teſtatoris certa reſpectu loci, poſſit alterari, ut alium in locum transferatur.
Quæſtio 7. fol.119.
An hęrens ſolvens unum legatum in certo loco, teneatur in eodem loco alia legata ſolvere.
Quæſtio 8. fol.119.
An hæres inſtitutus in teſtamento, poſſit conſequi prelegatum ſibi relictum, ſi hęreditatem teſtatoris repudiaverit.
Quæſtio 9. fol.119.
Cuinam debeatur legatum indefinitę relictum perſonis, ſeu civibus certi loci.
Quęſtio 10. fol.120.
An, ſi legentur redditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato oriatur actio hypothecaria.
Quæſtio 11. fol.120.
Ad quem Epiſcopum ſpectet executio legati pii, ſi teſtator in uno loco habebat domicilium, & in alio originem.
Quæſtio 12. fol.120.
An, & quando debeatur Canonica portio de legato facto Pauperibus.
Quęſtio 13. fol.121.
An ſi Teſtator juſſit conſtrui Eccleſiam, ſeu monaſterium, vel alium locum pium ſub conditione, ſi hæredes inſtituti deceſſerint ſine liberis, talis conditio adimpleri debeat in perſona omnium, vel ſatis ſit, ſi adimpleatur in perſona ſingulorum.
Quęſtio 14. fol.124.
An, & quando hæres gravatus deducere poſſit impenſas, ſeu meliramenta facta in fundo reſtitutioni ſubjecto.
Quęſtio 15. fol.128.
An, & quando bona fideicommiſſo ſuppoſita poſſint alienari.
Quęſtio 16. fol.130.
An prędia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, aut in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui debeant fideicommiſſario univerſali.
Quęſtio 17. fol.130.
Quando hæres gravatus teneatur dimidiam tantùm bonorum partem reſtituere.
Quęſtio 18. fol.131.
Utrum in indaganda voluntate defuncti inſpici debeat conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt.
Cap. 10. fol.132.
Intra quod tempus inventarium bonorum ab hærede confici, & perfici debeat.
Cap. 11. fol.133.
Quando locus cenſeatur adjectus demonſtrativè, vel taxativè in legatis, donationibus, & aliis diſpoſitionibus.
Cap. 12. fol.134.
An generalis diſpoſitio ex adjectione loci reſtringatur.
Cap. 13. fol.134.
Quando actus preſumantur invicem correſpectivi.
Cap. 14. fol.135.
In quo loco Uſufructuarius, vel ejus hæres teneatur mobilia reſtituere.
Cap. 15. fol.136.
De legibus municipalibus.
Quęſtio 1. fol.136.
An ſtatuta loci extendantur extra territorium.
Quęſtio 2. fol.138.
An, & quando mulieres contrahere poſſint abſque ſolemnitatibus ſtatuti.
Quęſtio 3. fol.139.
An in contractibus inter mulieres, ſeu minores, & Eccleſiam, neceſſarię ſint ſolemnitates ſtatuti loci, ubi contrahunt.
Quęſtio 4. fol.140.
An valeat ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis ſub pœna amiſſionis bonorum.
Quęſtio 5. fol.142.
An, & quando ſtatutum loci liget forenſes.
Quæſtio 6. fol.144.
An ſtatutum excluſivum fœminarum locum habeat, quando contendentes de ſucceſſione, ſunt forenſes.
Quæſtio 7. fol.147.
An ſub ſtatuto laicorum prohibente alienationem bonorum ſtabilium in forenſes, comprehendantur bona emphiteutica Eccleſiæ à laicis poſſeſſa.
Quæſtio 8. fol.148.
An Civitas ſubjecta ſubiiciatur etiam ſtatutis Civitatis, ſeu loci dominantis.
Quæſtio 9. fol.149.
An leges, & ſtatuta locorum prę-

mantur uſu recepta.
Quæſtio 10. fol.149.
An, & quando appellare quis poſſit à ſtatuto.
Quæſtio 11. fol.149.
In quibus locis ſervari debeant conſtitutiones Ægidianæ. & Carpenſes.
Quæſtio 12. fol.150.
Utrùm Advenę, & peregrini teneantur ſervare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.
Quęſtio 13. fol.152.
An Cives, vel Diœceſani obligentur legibus proprię Civitatis, vel Diœceſis, dum abſentes ſunt.
Quæſtio 14. fol.153.
In quo loco promulgatio, ſeu publicatio legis facienda ſit, ut obligare incipiat.
Quęſtio 16. fol.154.
An, & quando privilegium loco, ejuſque civibus conceſſum, extendatur extra territorium ejuſdem loci.
Cap. 17. fol.155.
De Dote, ejuſque privilegio.
Quæſtio 1. fol.155.
Dos congrua, quæ dicatur.
Quæſtio 2. fol.158.
In quo loco des reſtitui debeat.
Quęſtio 3. fol.158.
Quando mulier agere poſſit ad fundum dotalem æſtimatum.
Quæſtio 4. fol.159.
An mulier bona defuncti viri jure proprio retinere poſſit pro ſua dote.
Quæſtio 5. fol.159.
An, & quando mulier fundum dotalem alienare poſſit.
Quæſtio 6. fol.160.
Acquiſita per uxorem, an, & quando præſumantur quæſita ex bonis viri.
Quæſtio 7. fol.160.
In lucro dotis an ſtatutum domicilii uxoris, vel mariti ſervandum ſit.
Quæſtio 8. fol.161.
An, & quando Judex preſcribere poſſit mulieri certum locum, ubi degere debeat.
Quæſtio 9. fol.162.
An valeat pactum, quòd maritus teneatur ſemper habitare in domicilio uxoris, aut parentum certis loci.
Cap. 18. fol.163.
De Pignoribus, & hypothecis.
Cap. 19. fol.164.
De Alimentis.
Quęſtio 1. fol.164.
In quo loco præſtari debeant alimenta.
Quæſtio 2. fol.165.
Alimenta qualiter à Judice taxari debeant.
Quæſtio 3. fol.165.
Quando Legatarius, ſeu Alimentarius juſſus habitare in domo teſtatoris, conſequatur alimenta, ſi in ea non habitet.
Quæſtio 4. fol.166.
An Judex poſſit aſſignare locum, ubi pupillus educari debeat.
Cap. 20. fol.167.
Obligatus ſatiſdare, in quo loco cautionem præſtare teneatur.
Cap. 21. fol.167.
De Solutionibus.
Quæſtio 1. fol.167.
In quo loco ſolutio fieri debeat.
Quæſtio 2. fol.169.
An, & quando creditor teneatur bona debitoris recipere in ſolutum.
Quæſtio 3. fol.168.
An inducatur hypotheca ex deſignatione loci, unde eſt facienda ſolutio.
Quęſtio 4. fol.170.
Quando depoſitum operetur ſolutionis effectum.
Cap. 22. fol.171.
De Gabellis, & Collectis.
Quæſtio 1. fol.171.
In quo loco gabella, quæ debetur pro conventionibus, ſolvi debeat.
Quæſtio 2. fol.172.
An, & quando forenſes collectari poſſint.
Cap. 23. fol.173.
De Prædiis ruſticis, & urbanis.
Quæſtio 1. fol.173.
In quo loco iter fieri debeat, quando via publica eſt deſtructa.
Quæſtio 2. fol.174.
An, & quale ſpacium relinquendum ſit, ſi ædificia fiant, vel arbores plantentur juxta domum vel prædium alienum.
Quæſtio 3. fol.175.
An is, qui habet partem in aliqua domo, poſſit totam inhabitare.
Quæſtio 4. fol.176.
An quis poſſit venari, ſeu aucupari in fundo alieno.
Quæſtio 5. fol.176.
An in fundo, vel domo donata, vel permutata locum habeat jus prelationis.
Quæſtio 6. fol.177.
An, & quando ædificium ſolo cedat.
Cap. 24. fol.178.
Bona diviſa inter fratres an preſumantur propria, vel paterna.
Cap. 25. fol.179.
An, & quando loca jure gentium publica preſcribi poſſint.
Cap. 26. fol.180.
Identitas bonorum an ex loco probetur.
Cap. 27. fol.180
Ad quem ſpectent Sylvæ, & paſcua exiſtentia in territorio Caſtri, vel alterius loci.
Cap. 28. fol.181.
Quando ob deſtructionem molendini quis amittat quaſi Poſſeſſionem, & alter occupare poſſit locum, & aquam.

Cap. 29. fol.181.
An, & quando poſſit quis aquas divertere, ſeu impedire.
Cap. 30. fol.182.
De theſauris, & Metallis.
Cap. 31. fol.184.
De ſervitutibus.
Cap. 32. fol.185.
De actionibus, & nominibus debitorum.
Cap. 33. fol.186.
An res litigoiſa alienari poſſit ad pias cauſas.
Cap. 34. fol.187.
Quomodo probetur amiſſio rerum.
Cap. 35. fol.188.
Ad quem ſpectet nundinas concedere.
Cap. 36. fol.188.
De Tutore, & Curatore.
Cap. 37. fol.189.
An, & quando valida, vel invalida ſit obligatio facta in carceribus, vel alio loco pro carcere aſſignato.
Cap. 38. fol.191.
Quantum temporis requiratur, ut conſuetudo loci tollatur per contrariam conſuetudinem.

LIBER TERTIUS.

Cap. 1. fol.192.
IN quo loco delinquens ſortiatur forum.
Cap. 2. fol.195.
An, & quando reus remitti debeat ad locum delicti.
Cap. 3. fol.196.
An Judex poſſit ſua auctoritate Miniſtros curiæ conſtituere in loco ſuæ juriſdictionis.
Cap. 4. fol.196.
An, & quando carceratus pro una cauſa poſſit in eiſdem carceribus detineri pro alia.
Cap. 5. fol.198.
A quo Judice puniri debeat Reus, quando delictum committitur in diverſis locis.
Cap. 6. fol.200.
An in accuſatione, & inquiſitione inſeri debeat locus certus.
Cap. 7. fol.203.
De fidejuſſore, qui ſe obligavit reum repreſentare.
Cap. 8. fol.207.
An, & quando ſententia condemnatoria lata per Judicem unius territorii, executioni demandari poſſit per judicem alterius territorii.
Cap. 9. fol.208.
An delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniri poſſit ab Ordinario loci, in quo deliquit.
Cap. 10. fol.208.
Qua pœna puniatur aleatorum receptator.
Cap. 11. fol.209.
An Notarius condemnatus in uno loco, poſſit in aliis locis inſtrumenta conficere.
Cap. 12. fol.209.
An forenſes delinquête in alieno territorio puniri poſſint ſecundùm pœnas ſtatutorum ejuſdem loci.
Cap. 13. fol.210.
An is, qui commiſit delictum in loco exempto, poſſit ab Epiſcopo puniri.
Cap. 14. fol.211.
De Confeſſore ſollicitante mulieres ad turpia.
Cap: 15. fol.213.
De Furtis.
Cap. 16. fol.216.
Quando ex loco præſumatur animus deliberatus, & præmeditatus.
Cap. 17. fol.217.
De privato carcere, ſeu quando ejus pœna locum habeat.
Cap. 18. fol.220.
Qua pœna plectatur occupans, ſeu invadens poſſeſſionem rei alienæ, vel ſuæ ab altero poſſeſſę.
Cap. 19.
De Inditiis, & tortura.
Quæſtio 1. fol.222.
Quando teſtes probent alicujus bonam, vel malam famam.
Quæſtio 2. fol.224.
An, & quando teſtes inhabiles admittantur.
Quæſtio 3. fol.225.
Quando confeſſio noceat reo.
Cap. 20. fol.227.
De damno dato.
Quæſtio 2. fol.228.
An conductor domus teneatur ad emendam damni, occaſione incendii ſequuti ob culpam famuli, ſive familię ipſius conductoris.
Quæſtio 2. fol.228.
An liceat Domino fundi occidere animalia, quæ damnum inferunt in ipſo fundo.
Quæſtio 3. fol.229.
Quando excuſentur operarii laborantes in fundo alieno.
Quæſtio 4. fol.229.
An Univerſitas inſpecto jure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.
Quæſtio 5. fol.230.
An, & quando Univerſitas puniri poſſit.
Cap. 21. fol.231.
De Bannitis.
Quæſtio 1. fol.231.
An, & quando converſatio cum Bannitis ſit punibilis.
Quæſtio 2. fol.232.
An receptatio banniti probari poſſit per domeſticos, & impuberes.
Quæſtio 3. fol.232.
An Judex inferior abſque alia Principis licentia poſſit admittere bannitos ad novas defenſiones.

Quæ-

Quæſtio 4. fol.233.
An, & quando Bannitus poſſit impunè occidi extra territorium bannientis.
Cap. ult.
De bonorum publicatione.
Quæſtio 1. fol.235.
An, & quando confiſcatio trahatur ad bona ſita extra territorium Judicis confiſcantis.
Quæſtio 2. fol.236.
An ſequuta capitali condemnatione propter delictum in uno loco patratum, & confiſcatis bonis à Judice illius loci, poſſit reus pro ſuis debitis à creditoribus conveniri.
Quæſtio 3. fol.237.
Cui applicanda ſint bona hæreticorum laicorum confiſcata propter hæreſim.
Quæſtio 4. fol.237.
An in confiſcatione bonorum filii exiſtentis in poteſtate Patris veniant bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia, profectitia, & adventitia ipſius filii.
Quæſtio 5. fol.238.
An ſtatutum de confiſcanda legitima, comprehendat patrem forenſem, cujus filius in eo loco deliquit.
Quæſtio 6. fol.238.
An bona ſubditi confiſcata ſpectent ad Principem, vel ad feudatarium.
Quæſtio 7. fol.238.
An reintegratio, & reſtitutio juſſu Principis Bannito conceſſa, comprehendat etiam bona exiſtentia in territorio Baronis in ſuo Caſtro fiſcum habentis.
Quæſtio 8. fol.239.
An, & quando filius privetur feudo propter delictum Patris.
Quæſtio 9. fol.241.
An, & quando bona fideicommiſſo ſubjecta tranſeant in fiſcum.

NOI RIFORMATORI
Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per atteſtato del Segretario noſtro nel Libro intitolato, *Ioannis Caroli Antonelli Epiſcopi Ferentini, Tractatus de Loco Legali*, ſtampato in Velletri, non v'eſſer coſa alcuna contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza à Nicolò Pezzana di poterlo riſtampare, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite copie alle publiche Librarie di Venetia, e di Padova &c.

Dat. li 16. Agoſto 1686.

{ Girolamo Baſadonna Procurator Reformator.

{ Nicolò Venier Procurator Reformator.

{ Gierolamo Gradenigo Procurator Reformator.

Gio: Battiſta Nicoloſi Segretario.

JOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIÆ, AC I. U. D. VELITERNI *LIBER PRIMUS.*

DE LOCO LEGALI.

OPUS, de tempore legali, quod præcedentibus annis in lucem edidimus, eò animum impulit, ut hunc etiam de loco legali tractatum ederemus: valet enim argumentum de tempore ad locum, & è contra, *l. continuus, § cum ita, ff. de Verb. obligat. leg. vinum, ubi Bart. ff. si cert. petat. Carleval. in tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. num. 379. & seq. Barbos. in tract. locor. commun. &c. loc. 65. num. 2. Gratian. discept. for. cap. 128. num. 8.* ubi obſervat, quod valet etiam argumentum de re ad locum, & ad tempus, & è contra, *Gait. de Credit. cap. 2. num. 2348.* variæ quoque, ac difficiles inde reſolvuntur difficultates, nam ex varietate locorum variantur contractus, & cæteri actus hominum, *l. 3. §. fin. ff. de eo, quod cert. loc. l. pretia rerum, § fin. ff. Ad l. falcid. l. nummis, ff. de legat. 3. l. hæredes palam, §. ſi quid poſt factum, verſ. ſed et ſi notam, ff. de Teſtam. l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de Reg. Iur. Innoc. in cap. qualiter, & quando, num. 4 de Accuſat. Alba conſ. 209. num. 18. Corn. conſ. 205. num. 13 vol. 2.* ubi dicit, quod loci diverſitas inducit factorum diverſitatem, *Scaccia in tract. de Commer. §. 1. q. 7. num. 76. verſ. ſed in mercatoribus, &c.* ubi dicit, quod ſicut intereſſe poteſt deberi ratione temporis, ità etiam ratione loci, *latè Mantica de Tacit. & ambig. convent. lib. 3. tit. 15. num. 3. & ſeq. Socin. ſen. conſ. 64. num. 6. lib. 3. Pariſ. conſ. 20. num. 55. lib. 1. Rimin. conſ. 452. num. 17.* in pœnis etiam locus attendi debet; quia ſi locus eſt publicus, injuria fit gravior, & pœna durior infertur, *l. Prætor, §. fin. verſ. atrocem, & l. ſed eſt quæſtionis, ff. de Injur. l. aut facta, ff. de Pæn.* unde, qui in acie fugam prior fecerit, propter exemplum, capite puniendus eſt, *l. omne delictum, § qui in acie, ff. de re milit.* licèt ſecus ſit, ſi ex alio loco, *Luc. de Penn. in l. un. col. 5. C. de Colon. Illyric. lib. 11.* item in domo graviùs delinquitur, quàm extra domum: multoque gravius in propria, quàm in aliena, *l. lex Cornelia, & ibi DD. ff. de Injur.* & longè gravius, ſi in Eccleſia, vel in foro, *d. l. aut facta, §. locus, ubi DD. ff. de Pæn. Luc. de Penn. in l. ſi apparitor, col. 8. C. de Cohart al. lib. 12.* quiſque igitur facilè colligere poterit, quàm ſit neceſſarius hic tractatus, cùm in omnibus ferè legalibus diſpoſitionibus loci ratio habeatur: ut autem faciliori, ac rectiori, quo poſſumus, ordine procedamus, in primo libro, Deo adjuvante, agemus de loco, quatenus ſpectat ad cauſas Eccleſiaſticas, & ſpirituales: in ſecundo, quatenus reſpicit cauſas civiles, contractus, & negotia: in tertio, quatenus reſpicit cauſas criminales.

SUMMARIUM.

1 *De loco tractant non ſolùm Philoſophi, ſed etiam Legiſtę.*
2 *Quid ſit locus.*
3 *Qualiter accipiatur locus in jure, & n. 4. & 6.*
5 *Quid nomine ædis, villæ, areæ, agri, & fundi intelligatur.*
7 *Quid ſit territorium, & quid importet, n. 11.*
8 *In mari non dicitur territorium, ſed diſtrictus.*
9 *Juriſdictio eſt in territorio tanquam in re inanimata, ſed in Magiſtratu eſt tanquam in ſubjecto animato.*
10 *An conceſſa juriſdictione cenſeatur conceſſum territorium, & an conceſſo territorio videatur conceſſa juriſdictio.*
11 *Territorium non importat proprietatem, & dominium prædiorum.*
12 *Clericatus non eximit aliquem de territorio, ſeu de diſtrictu.*
13 *Clerus appellatione populi comprehenditur in favorabilibus, non in odioſis.*
14 *An præſcribens territorium, præſcribat etiam juriſdictionem.*

CAP. I.

An sit, & quid sit locus secundùm leges.

1 DAri locum, nemo est, qui dubitet, quamvis multi nesciant quid sit; de eo tractant non solum Philosophi, sed etiam Legistæ *in l.1.& seq.ff.Ne quid in loc.sacr.fiat.l.1. cum seq.ff.de loc.& itiner.publ.l.1.& tot.tit. ff. Ne quid in loc.pub.l.1.cum seq.ff.de eo quod cer.loc.&c. & alibi passim.*

2 Est autem locus superficies corporis continentis aliud corpus, *ut inquit Arist.lib.4.Physic.c.2.tex.14.& c.8.tex.41.* superficies verò alia est immediata, alia mediata: superficies immediata dicitur locus proprius, quia intra eamdem plura corpora simul contineri non possunt, alioquin penetrarentur: ac proindè ità convenit uni, ut non conveniat simul aliis; talis est superficies, qua aer primò, & immediatè tangit, seu ambit turrim: illa enim est locus, in quo est turris; quemadmodum superficies immediata aquæ circum-
3 dantis piscem, est locus, in quo est piscis, & de hoc loquitur *Arist.loc.cit.* superficies verò mediata ità continet, ut non tangat contentum, diciturque locus communis, quia intra eamdem plura simul corpora contineri possunt: & ideò ità convenit uni corpori, ut etiam conveniat aliis: talis est Ecclesia, Civitas, Provincia, Territorium, &c. & de hoc loqui-
4 tur etiam *Arist.ubi supra d.c.2.tex.14.* & ita accipitur in jure, *ut constat ex extrav.providè, vers.præsentis constitutionis, de sent.excom.c.alma, vers.sanè eod.tit.in 6.c.postulastis §.fin.de Cler.excom.min.l.civibus ff.de reb.dub.leg.decernimus, C.de Aquæduct.lib.11.* ubi locus accipitur pro Cõgregatione hominum metas unius loci habitantium, *l.locus ubi gl.ff.de ver.sign.* ubi quod loci appellatio non solùm ad rustica, verùm ad urbana quoque prædia pertinet, *l.fundi,*
5 *ff.eo.tit.* ubi, quod urbana ædificia ędes, rustica villę dicuntur: locus verò sine ædificio in Urbe, area: rure autem ager appellatur: idemque ager cum ædificio fundus dicitur, *l.1. §.ibi autem ff.de vi, & vi arm.l.1.§.eod.ff.ad Syl.l.fin.C.de Præscr.long.temp.Spec.in tit.de Arbitr.& arbitrat.§.sequitur num.66.& 67.Panorm.in c.abolendæ de Sepult.Luc. de Penn.in l.1.C.de Thes.lib.10.Sylv.in ver.loca.* ubi, quod
6 locus in jure accipitur pro humanis habitationibus in vita, vel post mortem, *Cepoll.in tit.de Usucapion.pro donato, §. sive Dominus, n.4* ubi, quod loci appellatione propriè loquendo veniunt immobilia tantùm, *Boer.dec.99.n.1.et seq.* ubi, quod locus accipitur pro territorio, vel districtu, seu Parochia, vel jurisdictione, *Rosent.de feu.c.12.concl.15.n.20.*
7 Territorium verò nihil aliud est, quam universitas agrorum, sive certum terræ spacium jurisdictione munitum, *l.Pupillus §.territorium ff.de ver.sign.Bart.cons.189. Alex. cons.35.n.2.vol.4.Bald.super rub.Quæ sint regal.* subdens,
8 quod in mari non dicitur territorium, nisi fortè habito respectu ad alveum maris: sed dicitur districtus, ideſt aquæ spacium, seu latitudo similiter munita jurisdictione, & imperio *& in c.1.n.4.in tit.de Allodiis, Soc.cons.74.col.2.vers.*
9 *primò, quia ex quo, &c.lib.1.* ubi, quod jurisdictio est in territorio tamquam in re inanimata, sicut servitus in fundo: sed in Magistratu est tanquam in subjecto animato, sine quo jurisdictio per se nihil agit, *Boer.dec.227.n.7.& seq.* ubi di-
10 cit, quod concessa jurisdictione non censetur concessum territorium, sicut è contra territorio universaliter, & simpliciter concesso videtur concessa omnis jurisdictio, *vide*
11 *Bart.in l.2.in fin.C.de bon.vacan.lib.10.* ubi, quod territorium regulariter non importat proprietatem, & dominium prędiorum, ac rerum particularium, sed jurisdictionem, quę in his exercetur, & coercionis superioritatem. *Luc.de Pen. in l.Duumvirum, 53.C.de Decurion.lib.10.* ubi, quod interdum habent jurisdictionem, qui non habent territorium, *Merl.dec.655.n.8.* ubi dicit, quod etiamsi totus Regionis, seu Provinciæ ambitus sit tributarius uni soli Principi, non præsumeretur tamen, ut quidquid est intra fines Regionis, subsit quoad utile, & directum dominium ipsi Principi, sed solùm quoad jurisdictionem, & quamdam protectionem.
12 Notandum est etiam, quod Clericatus non eximit aliquem de territorio, seu de districtu, licèt eximat de qualitate populari, quæ respicit personam, *Dec.in cap. Ecclesia S. Mariæ, n.34.& seq.de Constit.* subdens *n.36.* quod in mate-
13 ria odiosa appellatione populi Clerus non comprehenditur; secus in materia favorabili, *per tex.in c.dilecti, de for. compet.& c.si sententia, de Sent.excomm.in 6.*
14 An verò possit quis præscribere jurisdictionem tãto temporis spacio, quanto præscriberet ipsum territorium, & sic spacio longi temporis? affirmat *Boer.loc.cit.n.9.ubi alios refert.* sicut enim præscribens fundum, præscribit quicquid est ibi plantatum, vel radicatum, ita præscribens territorium, præscribit jurisdictionẽ tanquam annexam territorio, à quo avelli nõ potest, *l.in modicis, ff.de Contrah.empt.* Sed de hoc vide, quæ fusè scripsimus *in tract.de Temp.Leg.lib.2.c.105.*

SUMMARIUM.

1 *Locus dividitur in plenum, semiplenum, vacuum, privatum, religiosum, publicum, & insignem, & num.2.4.& 7.*
An in loco publico possit aliquid fieri, ibid.n.4.
3 *Quando præsumatur locus auctoritate Episcopi ædificatus.*
4 *An quis teneatur viam publicam munire juxta domum suam.*
Quando structio viæ veniat appellatione melioramentorum, ibid.
5 *An quis sine licentia Episcopi construere possit Hospitale, vel Oratorium.*
6 *Quando Hospitale, vel Oratorium possit ad prophanos usus converti.*
8 *Quando locus dicatur insignis.*
9 *In loco insigni præsumitur ipso jure copia peritorum.*
10 *Quando vir privetur lucro dotis.*
11 *Qui ægroto non adhibuit medicum, vel imperitum adhibuit, dicitur præstitisse occasionem mortis.*
12 *Hæres, qui Testatori non adhibuit medicum, vel malum adhibuit, privatur hæreditate.*
13 *Quando vulneratus præsumatur culpa sua decessisse, it aut non imputetur vulneranti.*
14 *Quando locus dicatur vicinus, vel remotus, & n.17. 18.& 19.*
15 *Si ex statuto damnum à vicinis emendari debet, vicini dicuntur, qui acclamantis vocem ex loco commissi delicti exaudire possunt.*
16 *An dictum statutum comprehendat pupillos, & mulieres, & alios inhabiles ad auxilium ferendum.*
17 *Quando agitur de distantia milliarium, mensura non fit per aerem, sed per itinera consueta.*
19 *Statutum disponens, quod offendens aliquem juxta domum, puniatur certa pœna, quando locum habeat.*
20 *Quando reputetur unus locus.*

CAP. II.

Quotuplex sit locus.

LOcus, alius est plenus, ut qui possidetur: alius est se- 1
miplenus, ut ille, in quo aliquis est causa legatorum, vel rei servandæ causa, *l.3.§.fin.ff.de Acquir.poss.l.2.§.1.ff. de Action.empt.* alius est vacuus, qui ita dicitur tribus modis, vel propter absentiam, vel negligentiam Domini, aut quia sine successore decesserit, *§.quod autem, juncta gloss. ibid.Inst.de Usucap.l.sed quod, ff.de Acquir.poss.* vacuus etiam dicitur, quando est sine ædificio, *l.Prætor ait, §.sive autem, ubi gl.ff.de Nov.oper.nunciat.*

Item alius dicitur privatus, ut quia non est deputatus ad 2
usum publicum, *c.aurum, 12.q.2.Afflict.dec.62.n.2.* ubi dicit, quod vię vicinales sunt privatarum personarum, & ideò non obstante via vicinali in medio, habet locum jus cõgrui, *& dec.265.n.108.* ubi, quod tenetur Vassallus præstare viam Domino suo per sua prædia, si Domino hoc expediat; alius est religiosus, sed nõ sacer, ut ille, in quo sepultus est aliquis de voluntate Domini, *l.2.C.de Relig.et sump fun.* ubi etiam, quod talis locus vendi, aut obligari non potest: licèt secus sit de jure canonico, secundùm quod locus non efficitur religiosus, nisi auctoritate Pontificis deputetur ad talẽ usum, *c.ad hęc, de Relig.dom.* ut latiùs infra dicemus *c.seq.* alius est religiosus, & sacer, qualis est Ecclesia, cęmeterium, capellæ, & monasteria, auctoritate Papæ, vel Episcopi ad cultũ Divinum deputata, *ut in d.c.ad hęc, ubi DD.Syl.in ver.loca, n.* 4. ubi dicit, quod præsumitur locus auctoritate Episcopi æ- 3
dificatus, quãdo longo tempore ibi fuerunt celebrata Divina officia publicè omnibus admissis indifferenter, & erecta campana, *ex trad.per Panor.in c.inter dilectos, n.8.de Don.* alius dicitur locus publicus, qui videlicet ad usum publicum 4
depu-

deputatus eſt, ut ſi ad areas, & ad inſulas, & ad agros, & ad vias publicas, itineraque publica pertineat, *l.2. ſ. publici, ff. Ne quid in loc. pub. Urſill. ad Afflict. ad d. dec. 62. nu. 3.* ubi, quod via vicinalis, de qua non extat memoria hominum in contrarium obtinet jus viæ publicæ, *Boſſ. in tit. de via publ. n. 4.* ubi dicit, quod in loco publico non licet aliquid facere, etiamſi nihil noceat loco publico, niſi conſentiente Principe, ſubdens *ibid. n. 5.* quod non poteſt etiam aliquid fieri in loco publico, per quod fiat præjudicium privato, *Vermigliol. conſ. 404. n. 1. & ſeq.* ubi dicit, quod quilibet Dominus, vel poſſeſſor viam publicam in Civitate, vel in Burgis exiſtentem munire tenetur juxta domum ſuam.

Addit *Vermigliol. ibid. n. 11.* quod ſtructio viæ reddens habitantibus uſum domus magis commodum, venit appellatione melioramentorum, *vide tex. in l. ædiles, ff. de via publ. Bart. in l. per Bithiniam, n. 3. C. de Immun nem. conced. lib. 10. Veronen. de ſervit. ruſt. præd. cap. 3. de Servit. viæ, n. 47. Rom. ſingul. 817.*

5 An verò poſſit quis ſine licentia Epiſcopi conſtruere Hoſpitale ad pauperes ibi recipiendos? affirmat *Innoc. in d. c. ad hæc, Sylv. in d. ver. loca, n 3.* ubi, quod poteſt etiam erigere Oratorium ſimplex, ut ibi oretur, dummodò ibi non celebrentur Miſſæ, nec erigantur campanæ, *c. unicuique, & c. Clericos, de conſecr. diſt. 1. c. patientibus, de Privil.* ſed talis
6 locus non erit religioſus, quia poteſt per ædificantem ad prophanos uſus converti, *ſecundùm gl. in clem. quia contingit, de Relig. dom. ut in ſequenti cap. declarabimus.*

7 Item locus, alius dicitur inſignis, alius non inſignis dicitur is, qui in ordine locorum quiddam habet præcipuum, ut ſi haberet juriſdictionem magnam, mero, & mixto imperio inſignitam, vel qui ex communi Provinciæ opinione pro tali reputatur, *arg. l. Labeo, ubi DD. ff. de Suppell leg. l. ſi duas, §. decet, ff. de excuſ. tut. c. ex litt. 7 de Sponſ. Spec. in tit. de Citation. §. 1. n. 17. Bart. in l. in bonorum, n. 2. ff. de Bon. poſſ. Alex. in l. ſi ab hoſtibus, n. 13. ff. Solut. matr. Maſcar. de Pro-*
8 *bat concl. 1037. n. 9.* ubi etiam, quod talis locus dicitur inſignis, etiamſi eſſet caſtrum, & non Civitas; nec requiritur,
9 quod ſit muris cinctus, dummodò habeat notabilem municipum numerum, *gl. in c. ſi statutum, ver. Civitatibus, de Reſcript. in 6. Nav. conſil. 1. de Verb. ſign. Innoc in c. præſenti decret, n. 2. de reſcript.* ubi quod ſufficit, Civitatem Epiſcopalem eſſe, ut ibi cauſæ agitentur, etiamſi non ſit magna, nec habeat peritos; ſed in aliis locis non Epiſcopalibus requiritur, ut ſint magna, & habeant peritos, & propter hoc dicuntur loca inſignia, quod arbitrio Judicis relinquitur, *Spec. loco cit. n. 17. Maſcard. loco ſupra cit.* ubi quod in loco inſigni præſumitur ipſo jure copia peritorum, *per text. in leg. ſi*
10 *duas, ſ. eſt autem, ff. de excuſ. tut.* unde ſi in loco inſigni infirmetur uxor, & ibidem decedat, ſatis erit probare tantùm, quod vir medicum non adhibuerit, ut privetur lucro dotis, *ſecundùm Bart. in l. idemque erit, ff. pro Soc. & in l. ſi ſervum, n. 6. ff. de Verb. obl. Bald. in l. juris ignorantiam, C. Qui admitt.* tunc enim mulier præſumitur deceſſiſſe culpa mari-
11 ti, *l. quod ſi nolit, §. culpam ff. de ædil. edict.* ubi, qui ægroto non adhibuit medicum, vel imperitum adhibuit, dicitur præſtitiſſe occaſionem mortis, *gl. & DD. in l. ſi ab hoſtibus,*
12 *§. ſi vir, ff. Solut. matrim.* quemadmodum hæres, qui teſtatori non adhibuit medicum, vel malum adhibuit, privatur hæreditate, *l. indignum, ff. de his, quibus, ut indign. gl. in d. §. culpam, verſ. adhibuit medicum;* & vulneratus non adhibens medicum, vel imperitum adhibens præſumitur culpa
13 ſua deceſſiſſe, itaut non imputetur vulneranti, *ut tradunt Doctores, in d. ſ. culpam, Boer. q. 323.* & de eo, qui tardè adhibuit medicum, reſpondit *Marſil. conſ. 7. n. 49. quem refert Maſcard. ubi ſupra n 4.*

14 Denique locus, alius dicitur vicinus, alius remotus, vicinus dicitur, etiamſi diſtet per centum miliaria, *ſecundùm gl. l. 4. ſ. ſi tam vicinum, ff. de damn. inf.* ſed verior eſt aliorum Doctorum ſententia, qui id arbitrio Judicis remittunt, inſpecta qualitate perſonarum, loci, & factorum, *gl. in c. felicis, ſ. præſenti, ver. vicinarum, de Pœn. in 6.* ubi, quod loca dicuntur vicina, ſi ſint infra Provinciam, vel non diſtent ultra unam, aut duas dietas vulgares, *& in c. cum nullus, ver. remotis, de Temp. ordin. eod. libr.* ubi, quod locus remotus dici poteſt, qui eſt extra Provinciam, vel ultra unam, aut duas dietas, *Bald. in l. ſi vicinis, in fin. C. de Nupt. Alex. conſil. 57. n. 6. lib. 3. quibus adde Bart. in d. ſ. ſi tam vicinum, nu. 2. & in l. ſi tertius, n. 2. & ſeq ff. de Aqu. pluv. arc.* ubi dicit, quod cum agitur de vicinis ratione domus, & habitationis, vel ratione certi actus, vicinus dicitur uſque ad locum, à quo poteſt exaudiri vox hominis acclamantis: & ideò ſtante ſtatuto, quod damnum datum, à vicinis emendatur, vi- 15
cini dicuntur, qui acclamantis vocem ex eo loco commiſſi delicti exaudire poſſunt: cum enim ratione conditum ſit ſtatutum, ut exaudientes opem ferre poſſint oppreſſis, illi omnes dicuntur vicini, qui oppreſſi vocem exaudire potuerunt, *Tiraq. de Retr. lignag. ſ. 1. gloſſ. 9. num. 21. latè Menoch. de Arbitr. Jud. caſ. 222. num. 14 & ſequent.* ubi etiam, quod dictum ſtatutum non comprehendit pupillos, 16
mulieres, & ſimiles inhabiles ad auxilium oppreſſis ferendum.

Notandum eſt etiam, quod ad effectum exaudiendi, 17
diſtantia, atque etiam vicinitas conſideratur non ratione itineris, ſed in aere; ſi verò agitur de diſtantia milliarium, non fiet menſura per aerem, ſed per itinera conſueta, *Paul. de Caſtr. in l. 1. ff. Si quis caut. quem refert, et ſequitur Alex. conſ. 22. n. 6. vol. 4 Menoch. d. caſ. 222. n. 20. in fin.*

Notandum 2. quod quando dubitatur, quis locus vici- 18
nus dicatur, & quis remotus, in primis ſpectanda eſt locorum conſuetudo, *ut dict. Bart. in d. l. ſi tertius, n. 2. Menoch. loc. cit. num. 13.*

Notandum 3. quod non eſt habenda ratio vicinitatis do- 19
muum, ſi una in una via januam habeat, altera in alia, etiamſi ratione parietum contiguæ ſint: non enim conſiderari ſolet pars poſterior domus; unde ſtatutum diſponens, quod offendens aliquem juxta domum, puniatur certa pœna, non haberet locum, ubi quis alium offenderet juxta domum, ſed à parte poſteriori, *Bart. in d. l. ſi tertius, n. 4. Menoch. d. caſ. 222. n. 17. & ſeq.*

Quæres, quando reputetur unus locus? Reſp. quod u- 20
nus locus reputatur, quando non apparent ſigna ſeparationis, *l. 1. ff. de Reb dub. Rimin. conſ. 554. num. 4. & 5.*

SUMMARIUM.

1 *Quando locus dicatur pius, & quando religioſus, & ſacer, & n. ſeq.*
2 *Quando loca privata, in quibus pietatis opera exercentur, viſitari poſſint ab Epiſcopo, & n. 9.*
3 *Piis locis datur reſtitutio in integrum, etiamſi prophana ſint.*
4 *Hoſpitale, & alia loca fundata auctoritate Epiſcopi, dicuntur loca religioſa, & gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*
5 *Leges civiles diſponentes, locum fieri religioſum per illationem humani cadaveris, correctæ ſunt de jure Canonico, & n 6.*
7 *Hoſpitale erectum ſine auctoritate Epiſcopi, an, & quando redire poſſit ad humanos uſus.*
8 *An in tali Hoſpitale erigi poſſint campanæ.*
10 *An hujuſmodi Hoſpitale privata auctoritate erectum, immune ſit à collectis, & aliis exactionibus, & an Epiſcopus poſſit illud gravare.*
11 *Laicus ſine auctoritate Epiſcopi poteſt fundare Hoſpitale cum Oratorio, dummodò non habeat formam Eccleſiæ.*
12 *Tenentes hoſpitalitatem in aliquo Hoſpitali privato, an poſſint jura Collegii exercere.*
13 *Hoſpitalia non fundata auctoritate Epiſcopi, non dicuntur propriè Hoſpitalia, ſed domus deputatæ ad hoſpitalitatem.*
14 *Locus ſacer eſt etiam religioſus, non autem è converſo.*
15 *Ad erigendam Eccleſiam Cathedralem requiritur auctoritas Papæ, in Eccleſiis verò inferioribus ſufficit auctoritas Epiſcopi.*
16 *Locus non deſinit eſſe ſacer, etiamſi captus fuerit ab hoſtibus.*
17 *Signum loci ſacri eſt, ſi in eo adſit campana, & ibi omnes admiſſi fuerint ad audienda Divina.*
18 *Cœmeterium quando præſumatur benedictum, & auctoritate Epiſcopi ſacratum.*
19 *An locus privata auctoritate adjectus Cœmeterio, habeatur pro ſacro.*
20 *Hoſpitale quando præſumatur publicum & religioſum, & quando privatum, ac prophanum.*

CAP. III.

De loco Sacro.

Quæstio Prima.

Quinam dicatur locus pius, religiosus, & sacer.

1 LOcus pius dicitur, in quo opera pietatis exercentur, & sic judicatur ex opere, & effectu, *auth.hoc jus porrectum, C.de Sacr.Eccl.Rom.consl.*477.*nu.*21.*Petr.de Anchar.consl.*129.*num.*2. cum autem opera hujusmodi exerceri possint tam in locis publicis, ac religiosis, & sacris, quàm in privatis, seu prophanis, & non religiosis, ut infrà dicemus, & observat etiam *Rom.ubi supra n.*16.*in fin.* constat, locum pium, horum respectu se habere tamquam genus, & per consequens locum sacrum, & religiosum tamquam species, *ex trad per Abb.in cap.de Xenodochiis, n.*3. *de Relig.*

2 *domib.* ubi etiam dcit, quod non tantum loca religiosa, & sacra ab Episcopo visitari possunt, sed etiam loca privata, in quibus hujusmodi pietatis opera exercentur, defuncto tamen eo, qui hæc loca construxit, etiamsi à testatoribus, seu fundatoribus id fuerit Episcopo interdictum, *Clem quia contingit, de Relig.dom. cap.si hæredes, & cap.tua, & ibidem glos & DD.de testam.* sufficit enim ad hunc effectum, ut locus sit pius, licèt nondum sit religiosus, aut sacer, *ut observat Mascard.de Prob.concl.*869.*n.*34. *de quo vide etiam gl.in cap.in Ecclesiastico, ver.si terram,* 13.*q.*2.*Bald.consil.* 465.*vol.*1. ubi dicit, quod piis locis datur restitutio in inte-

3 grum, etiamsi essent prophana: tum quia ex fine, & opere sunt sancta, cum in eis opera pietatis exerceantur, tum etiam, quia non reguntur, nisi per Curatores, idest ministros, cum per se regi non possint, *Rom.consl.*407.*nu.*2.*Abb. in c.*2.*n.*2.*de consuet.*

4 Locus verò religiosus dicitur, qui sine piaculo violari non potest, *ut tradunt DD.in l.*2.*ff.de Relig.& sumpt.fun.* ubi, quod talis locus desinit esse in commercio nostro, non tamen consecratus est; tale est hospitale fundatum auctoritate Episcopi, & similia, *DD.in c.ad hæc, extr. de Relig. domib.Host.in sum.eod.tit.n.*1.*Dian.resp.mor.p.*6.*tract.*1.*res.* 6 *vers.sed transeamus, &c.* ubi dicit, quod hujusmodi locus gaudet Ecclesiastica immunitate.

Notandum tamen est, quod de jure civili religiosus

5 censebatur locus, in quo aliquis fuerat sepultus, ut ibi perpetuò remaneret, *d.l.*2.*ff.de Relig.& sumpt.fun.l.si necdum, C.eod.* unde si corpus humanum in aliquo loco inferebatur, ut ibi esset ad tempus, locus remanebat prophanus, *l.si quis eo animo, ff.eod.tit.* nec totus, qui sepulturę destinatus erat, locus fiebat religiosus, sed quatenus corpus humatum esset, *ut in d.l.*2.*§.Celsus*, talis autem locus ven-

6 di, aut obligari non poterat, *l.*3.*C.Quæ res pign. oblig. poss. vel non, &c.* cujus textus dispositionem hodie etiam locum habere, senserunt *gl.in c.abolendæ, vers.sepultura, de Sepult.Dec.in c.quanto, num.*52.*de Jud.Ang.in §. religiosum, Instit.de rer.divis.* asserentes, quod jura civilia quoad hoc non videntur correcta; sed verior est contraria sententia, *per tex.in cap.ad hæc, de Relig. dom.* ubi locus religiosus dicitur, qui auctoritate Pontificis fundatus est: & ità resolvit *Alex.in l.quid ergo, §.si quis duos, n.*4.*ff.de leg.*1. ubi dicit, quod hodie requiritur factum Episcopi benedicentis pro cœmeterio, *Rom.consl.*477.*n.*3.*& seq.Add.ad Bart. in l.*2.*C.de Relig.& sumpt.fun.* ubi, quod omnes hujusmodi leges disponentes, per illationem humani cadaveris fieri locum religiosum, correctæ sunt de jure canonico, quod in hac materia prævalet, *Innoc.& Abb.in d.capit. abolendæ*, ubi, quod laicus hodiè non potest constituere locum religiosum, & per consequens talis locus, ubi homo sepultus est, vendi potest, *vide Card.in Clem.*1.*qu.*7.*de Sepult. Gratian.dec.March.*26.*num.*4.*& seq.& discept.forens.cap.* 110.*num.*2.4.*& seq.Jordan.de Resac.lib.*5.*tit.*11.*de Cœmet. benedict.num.*10.

7 Idem dicendum de hospitalibus ædificatis auctoritate privata: quamvis enim hæc de jure civili vendi similiter non possent, *auth.hoc jus porrectum, C.de Sacros.Eccl.* secus tamen est de jure canonico, quia eo casu non efficiuntur religiosa; unde nec gaudent immunitate Ecclesiastica, *ut in d.c.ad hæc*: & ideò vendi, aut obligari non prohibentur. *Abb.in d.c.abolendę, n.*4.*& in d.c.ad hęc*, ubi dicit, quod hospitale ædificatum sine auctoritate Episcopi potest redire ad humanos usus: quod intellige eo vivente, qui ædificavit, secus eo defuncto; *Sylv.in ver.loca n.*3.*& 6. Rom. d.consl.*477.*n.*1.*& seq.* ubi, quod in talibus hospitalibus fun- 8
datis auctoritate privata sine Episcopali consensu, non possunt erigi campanę, *Mascard.de Probat.concl.*869 *num.*33. & 34. ubi etiam observat, quod non potest Episcopus vi- 9
sitare hospitale privatum vivente eo, qui illud erexit, *latè Quaran.in vers.alienatio rer.Eccl.nu.*28.*&* 41.*vers.quinto limita, &c.Gratian.d.decis.*26.*n.*5. hujusmodi tamen hospitalia, privata auctoritate erecta immunia sunt à collectis, 10
atque aliis exactionibus, *per textum in auth.item nulla communitas, l.omnia privilegia, C.de Episc.& Cler.Anchar.d. consl.*129.*Abb.in d.cap.abolendæ, n.*4.*& in c.de Xenodochiis, n.*3.*de Relig.domib.Mascard.de Probat.concl.*869.*n.*32. ubi, quod neque posset Episcopus talia loca gravare, quia id esset contra voluntatem fundatoris, cujus voluntas servanda est, non alteranda, *ut in d Clem.quia contigit, vers.cum tamen ea, & in d.c.tua, in fin.*

Hęc autem loca erigi possunt privata auctoritate, non 11
tantum attenta dispositione juris civilis, sed etiam juris canonici, *ut constat ex l.sancimus res, C.de Sacros.Eccl.c.unicuique de consecr.dist.*1.*Host.ubi supra n.*1. *Anchar d.consil.* 129.*n.*2. ubi, quod laicus sine auctoritate Episcopi potest fundare hospitale cum Oratorio dummodò non habeat formam Ecclesię, *Abb.in d.cap.abolendæ, n.*4.*& in capit. inter dilectos, n.*7.*& seq.de Donat.* ubi addit, quod tenentes 12
hospitalitatem in aliquo hospitali privato, possunt jura Collegii exercere, quia exercent actum licitum, & pium, cujus ratione possunt convenire, & Collegium licitè instituere, ac sibi eligere Rectorem, & Syndicum, aliisque Collegii juribus uti, *vide Rom.d.consl.*477.*n.*15.*versus fin.* ubi 13
subiicit, quod talia loca, cum non sint fundata auctoritate Episcopi, non dicuntur propriè hospitalia, sed domus deputatę ad hospitalitatem.

Locus verò sacer dicitur, qui ritè, idest juxta Ecclesię 14
formam Divino cultui auctoritate Ecclesiastica dedicatus est, qualis est Ecclesia, Oratorium, &c. *cap.quidam*, 18.*q.* 2.*Abb.in d.c.ad hæc, de Relig.domib.& in c.inter dilectos, n.* 7.*& seq.de Donat.Host.in sum.eod.tit.de Relig.domib.nu.*2. *&* 3. ubi, quod locus sacer est etiam religiosus, non autem è converso, *Mascard.de Probat.concl.*289.*n.*2.*Rom.consil.* 477.*n.*3.*& seq.* & quidem quoad erigendam Ecclesiam Ca- 15
thedralem requiritur auctoritas Papæ, *c.*1.*Ne sed vacan.* in Ecclesiis verò inferioribus sufficit auctoritas Episcopi, *d.c. ad hæc de Regib.domib.glos in cap.pastor alis* 7.*quæst.*1.*Roman.loco cit.num.*4. ubi addit, quod hujusmodi loca, etiamsi capta fuerint ab hostibus, non desinunt esse sacra; in 16
hoc enim per jus Canonicum correctus est textus aliter disponens *in l.cum loca.ff.de Relig.& sumpt.funer.*

Signum autem loci sacri est, si in eo adsit campana in al- 17
tum elevata, & ibi omnes admissi fuerint ad audienda Divina, *Abb.in d.c.inter dilectos, n.*8.*de Donat.* ubi dicit, quod non sufficeret, quod ibi aliquando missæ fuerint celebratę, quia in domibus magnarum personarum quandoque celebrantur missæ in earum oratoriis, non tamen ex hoc concluditur, quod talis locus sit sacer, vel religiosus, *Dec.in c. patentibus, n.*1.*& 2.de Privil.Mascard.concl.*869. *Dian p.* 6.*res.mor.tract.*1.*res.*1.

Item Cœmeterium præsumitur benedictum, & auctori- 18
tate Episcopi sacratum eo ipso, quod ab Episcopo fidelium sepulturæ destinatum est, vel si aliquis cum Ecclesiasticis officiis cum licentia Episcopi, & consensu Domini loci ibi sepultus sit, vel si locus hujusmodi diù habitus fuerit pro Cœmeterio, *Mascard.de Probat.concl.*289. subdens, quod 19
locus privata auctoritate adjectus Cœmeterio non habetur pro sacro, neque Cœmeterii privilegio gaudet *Dian. d.par.*6.*tract.*1.*res.*6.

Similiter hospitale præsumitur publicum, ac religiosum, 20
si institutum sit sub nomine alicujus Sancti, & visitetur ab Episcopo; vel si institutio, vel destitutio Rectoris hospitalis ad Episcopum spectet; aut si hujusmodi hospitale impetretur à Papa; vel aliquis habeat jus præsentandi ad illud, *Bald.in auth.hoc jus porrectum, n.*2.*C.de Sacr. Eccl. Rom. consl.*477.*n.*8.*et seq Calder.consl.*4.*vers.item institutio de Relig.domib.Rot.dec.*725.*p.*1.*Diverss.* ubi subiicit, quod censetur privatum, ac prophanum, si institutio, vel destitutio Rectoris spectaret ad laicos.

SUMMARIUM.

21 *Appellatione Eccleſiæ venit Capitulum.*
22 *Appellatione Capituli non venit Prælatus.*
23 *Eccleſia repræſentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos.*
24 *Eccleſia in geſtis per ejus Prælatum, non poteſt tamquam tertia conſiderari, ſed eſt eadem cum Prælato.*
25 *Legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, niſi aliud ex conjecturis colligatur.*
26 *Verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem ſignificat, quod Capitulum.*
27 *Appellatione Eccleſiæ veniunt etiam loca pia, ac Monaſteria, ac etiam Monachi, & perſonæ ipſius Monaſterii, præſertim in favorabilibus.*
28 *Materia favorabilis, quæ dicatur.*

Quæſtio Secunda.

An appellatione Eccleſiæ veniat Capitulum.

21 REſp. affirmativè, *Abb. in cap. eam te, num. 3. de Reſcript.* ſubdens *num.* 13. quod ex propria, & ſtricta
22 ſignificatione vocabuli, appellatione capituli non venit Prælatus, quia licèt ſit caput, non tamen eſt de capitulo, *Dec. ibidem n.* 22. *Pariſ. conſ.* 27. *n.* 9. *libr.* 4. *Cardin. Seraphin.*
23 *deciſ.* 426. *n.* 4. ubi dicit, quod Eccleſia repræſentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos, & *deciſ.* 20. *in fin.*
24 ubi ſubiicit, quod Eccleſia in geſtis per ejus Prælatum, non poteſt tamquam tertia conſiderari, ſed eſt eadem cum Prælato, *Mantic. de Conject. ult. vol. lib.* 8. *tit.* 6. *n.* 24. ubi dicit,
25 quod legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, niſi ex conjecturis aliud concipi poſſit; nam verbum,
26 Canonici, indefinitè prolatum, idem ſignificat, quod Capitulum, *cap. cum omnes, & cap. cum acceſſiſſent, cum ibi not. per DD. extr. de Conſtit.*
27 Præterea appellatione Eccleſiæ veniunt etiam loca pia, ac Monaſteria, ac etiam Monachi, & perſonæ ipſius Mo-
28 naſterii, præſertim in materia favorabili, *Cardin. in Clem.* 2. *q.* 3. *Jud. Cardin. Seraphin deciſ.* 606. *num.* 5. *& deciſ.* 1025. *n.* 10. ubi, quod materia favorabilis dicitur, quę nos ad juris diſpoſitionem reducit.

SUMMARIUM.

29 *Eccleſia, ſeu alius locus pius latiùs accipitur, ſi conſideretur quoad effectum immunitatis, quàm ſi conſideretur ad effectum, ut polluta dicatur.*
30 *Immunitate gaudet tota Eccleſiæ fabrica, videlicet tectum, ſacriſtia, Campanile, ſcalæ, cœmeterium, porticus, & atrium.*
31 *Quid ſi Eccleſia nondum fuerit conſecrata, ſed tantum benedicta.*
32 *Et quid ſi Divina officia nondùm cęperint in ea celebrari.*
33 *Immunitate gaudent ædes Eccleſiæ, ſeu Clericorum exiſtentes intra* 30. *vel* 40. *paſſus.*
34 *Quid veniat nomine Eccleſiæ ad effectum, ut dicatur polluta.*
35 *An Eccleſia violetur, ſi effuſio ſanguinis, vel ſeminis humani, aut hominis mors ſequatur ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubtus eam.*
36 *Et quid, ſi ſequatur in Sacriſtia, vel Campanili, ſeu alio loco, à reliquo Eccleſiæ corpore per parietem intermedium ſejuncto.*
37 *Polluta Eccleſia cenſetur pollutum etiam cœmeterium, ſi Eccleſiæ ſit contiguum.*
38 *In Cœmeterio polluto non debet aliquis ſepeliri, antequam reconciliatum fuerit.*
39 *Quid requiratur ad hoc, ut Eccleſia polluatur per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, & n.* 42. *&* 44.
40 *Eccleſia non polluitur, neque reconciliatione indiget, niſi ſit conſecrata, vel ſaltem benedicta.*
41 *Copula, aut pollutio ſequuta in Monaſteriis, dormitoriis, cubiculis Sacerdotum, vel Religioſorum, an habeat ſpecialem Sacrilegii malitiam.*
42 *An Eccleſia polluatur per nocturnam pollutionem, aut ſanguinis effuſionem factam ad ſui defenſionem, vel ad correctionem, aut joco, vel ebrio, vel amente, vel a puero uſum rationis non habente.*
43 *Et an polluatur per copulam conjugalem.*
44 *Eccleſia non judicat de occultis.*
45 *Pollutio occulta non impedit celebrationem Miſſarum.*
46 *Occultum qualiter intelligatur.*
47 *An in dubio Eccleſia præſumatur conſecrata.*
48 *Conſecratio probatur per ſcripturam, vel per unicum teſtem etiam de auditu.*
49 *Ad probandum clericatum, vel baptiſmum unicus teſtis admittitur.*
50 *In dubio Eccleſia inferior conſecranda eſt.*
51 *Eccleſia Cathedralis diù ædificata, præſumitur conſecrata.*
52 *An Eccleſia præſumatur benedicta.*
53 *Quam pœnam incurrat celebrans in Eccleſia polluta ante reconciliationem.*

Quæſtio Tertia.

Quid nomine Eccleſiæ intelligatur quoad effectum immunitatis, & quoad effectum, ut polluta dicatur.

ECcleſia, ſeu alius pius locus, ſi conſideretur quoad ef- 29
fectum immunitatis latiùs accipitur, quàm ſi conſideretur ad effectũ, ut polluta dicatur; nam immunitate gaudet tota Eccleſiæ fabrica, videlicet tectum, ſacriſtia, campani- 30
le, ſcalę, cœmeterium, porticus, & atrium quolibet modo Eccleſiæ adhærentia, *cap. ſi quis in atrio, & cap. ſi quis contumax, ubi gl. in verſ. adhærentibus,* 17. *q.* 4. quod procedit, 31
ſive Eccleſia ſit benedicta, & conſecrata, ſive non, dummodo auctoritate Epiſcopi ædificata fuerit, *cap. Eccleſiæ, & ibi DD. de Immunit. Eccleſ. Bellet. Diſquiſ. Cler. p.* 1. *tit. de favor. Cler. real. §.* 4. *num.* 27. ſubdens, hoc procedere, et-
iamſi Divina officia nondum cœperint in ea celebrari; ea- 32
demque immunitate gaudent ædes Eccleſiæ, ſeu Clericorum exiſtentes intra 30. vel 40. paſſus, *juxta textum in ca-* 33
pit. ſicut antiquitus, 17. *q.* 4. *de quo latè diximus in tract. de Regim. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 9.

Sed ad effectum, ut Eccleſia dicatur polluta, ejus nomi- 34
ne intelligitur totum illud ſpatium, quod pertinet ad interium corpus Eccleſiæ, à tecto interiori uſq; ad pavimentum, & à parte interna Portæ majoris ipſius Eccleſiæ uſque ad ultimum parietem Capellæ majoris, *Fagund. in quinq. eccleſ. præcep. p.* 1. *lib.* 3. *c.* 14. *n.* 37. *quem refert, & ſequitur Barboſ. de offic. & pot. epiſc. p.* 2. *all.* 28. *n.* 22. unde non violatur 35
Eccleſia, ſi effuſio ſanguinis, vel ſeminis humani, aut hominis mors ſequatur, etiam ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubtus eam, *gl. in c. unic. verſ. ſanguinis, de conſecr. Eccl. in* 6. *Sylv. in verſ. conſecratio,* 2. *n.* 5. *Ricc. in Prax. for. eccl. p.* 1. *reſ.* 479. *Nav. in man. c.* 27. *n.* 256. *Laym. in Theol. mor. lib.* 5. *tract.* 5. *c.* 5. *n* 7. neq; ſi ſequatur in Sacriſtia, vel campanili, aut cœme- 36
terio, ſeu alio loco, à reliquo Eccleſiæ corpore per parietem intermedium ſejuncto, licèt de uno ad alterum ingreſſus pateat; tunc enim uno ex dictis locis violato, alter violatus non cenſetur, *cap. unic. de Conſecr. eccleſ. in* 6. *latè Barboſ. d. alleg.* 28. *n.* 45. quamvis polluta Eccleſia pollutum et- 37
iam cenſeatur cœmeterium, ſi Eccleſiæ ſit contiguum: & ideò antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo ali- 38
quis ſepeliri, *ut in d. cap. un.*

Addit *Barb. d. all.* 28. *n.* 24. *&* 51. quod, ut Eccleſia pol- 39
luatur per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, duo copulativè requiruntur, videlicèt, quod vulnus, vel actus luxurioſus fiat in Eccleſia, & quod ſanguinis, vel ſeminis effuſio intra eamdem Eccleſiam ſequatur, itaut non ſufficiat, ſi vulnus tantùm infligatur in Eccleſia, vel actus luxurioſus in eadem Eccleſia fiat, ſi effuſio extra Eccleſiam contingat: quia jura tantum loquuntur de effuſione ſanguinis, vel ſeminis intra Eccleſiam, non autem de vulnere, aut actu luxurioſo, *d. c. un. de Conſecr. Eccleſ. in* 6. *& c. ult. extra eod. tit. & c. tuarum, de Privil.* quæ quidem ſententia non improbabilis videtur, quia violatio eſt pœna, & ideò ſtrictè interpretanda, *l. ſi Præſes, ff. de Pœn.* ſed communis ſententia eſt in contrarium, quod videlicet Eccleſia polluatur, ſi vulnus, aut actus luxurioſus intra Eccleſiam contingat, licèt effuſio ſanguinis, aut ſeminis extra eam ſequatur, *vide Sylv. in verſ. conſecratio,* 2. *n.* 5. *Dian. p.* 6 *reſ. mor. tract.* 6. *reſ.* 47. *Bonacin. de matr. q.* 4. *punct. ult. n.* 20.

Obſerva tamen, quod ad effectum hujuſmodi viola- 40
tionis ſtrictè accipitur locus ſacer pro eo ſolummodo, qui vel conſecratus, vel benedictus eſt; & ideò ſi Eccleſia non

eſset ſaltem benedicta, non pollueretur, neque reconciliatione indigeret, *Barboſ in c. tuarum, nu. 10. de Privil. & de offic. & pot. Epiſc. p. 2. d. all. 28. n. 22. Nav. in man. c. 16. nu. 3. verſ. interrogatus autem, & c. Bonacin. de matrim. qu. 4 pun. ult. n. 9.* ubi ſubiicit, quod copula, aut pollutio ſequuta in
41 Monaſteriis, dormitoriis, cubiculis Sacerdotum, vel Religioſorum, non habet ſpecialem ſacrilegii malitiam.
42 Item requiritur, quod actio ſit voluntaria, & injurioſa, *Sylv. in ver. conſecratio 2. n. 5. Layman. loco cit. n. 8.* ubi dicit, quod requiritur injuria ad culpam mortalem, *Nav. c. 27. n. 256. Ricc. in Prax. p. 1. reſ. 479. & alii apud Barboſ. d. alleg. 28. n. 1. & 43.* aſserentes, quod Eccleſia non polluitur per nocturnam pollutionem, aut ſanguinis effuſionem factam ad ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ad correctionem, aut joco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero uſum rationis non habente, *Bonacin. de matrim. d. q. 4. pun ult. n. 6. 19. & ſeq.* ubi addit, quod neque polluitur
43 Eccleſia, quando conjugalis copula occultè habetur ex legitima neceſſitate, ut accidit, quando conjuges longo tempore in loco ſacro obſidentur, & periculum eſset incontinentiæ in aliquo conjuge, nec alibi adeſt opportunitas explendi talem actum, *ut ſenſit etiam gloſ. in c. unic. ver. ſeminis, in addit. de Conſecr. Eccl. vel alt. Sylv. in ver. conſecratio 2. n. 5. verſ. tertius caſus, & alii communiter.*
44 Obſerva 2. quod, ut Eccleſia polluta dicatur, requiritur, ut factum ſit notorium, juris, aut facti notitia, quia Eccleſia non judicat de occultis, *Sylv. in ver. conſecratio 2. n. 5 verſ. tertius caſus, Layman. lib. 5. tract. 5. num. 8. Ricc. in Prax. for. Eccleſ. p. 1. reſ. 479. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p. 2. alleg. 28. n. 37. & alii communiter.* Unde pollutio occulta
45 non impedit celebrationem Miſsarum, *Nav. c. 27. nu. 256.* occultum autè in hoc caſu dicitur non ſolum, quando nul-
46 li adſunt teſtes, ſed etiam quando id per teſtes probari poteſt, non tamen eſt publica fama notatum, *gl. communiter recepta in c. de manifeſta, 2. q. 1. Barboſ. d. alleg. 18. n. 39.* ubi quod occultum dicit, ſi actus in præſentia paucorum privatorum hominum contingat, quia taliter geſtus, interim dum non publicatur propter eorum taciturnitatem, occultus dicitur, ex quo infert *Ricc. in Prax. part. 3. reſ. 260.* quod non cenſetur Eccleſia polluta ad effectum, ut indigeat reconciliatione, ſi tres, aut quatuor teſtes id ſciant, modò auctor criminis non ſit accuſatus in judicio.
47 Sed quæres, an Eccleſia præſumatur conſecrata? Reſp. quod aut loquimur de Eccleſia inferiori, & hæc non præſumitur conſecrata, niſi probetur, *Alciat. reg. 2. præſumpt. 4. n. 2. Maſcard. de Probat. vol. 2. concl. 582. n. 1. & ſeq.* Unde ſi in Eccleſia non appareant cruces, quæ dum Eccleſia conſecratur, pingi ſolent in parietibus, probanda eſt conſecratio vel per ſcripturam, vel ſaltem per unicum teſtem de viſu, vel
48 etiam de auditu, *ſecundùm aliquos:* nam in omni caſu, in quo de tertii præjudicio non agitur, unicus teſtis ſufficit, *Maſcard. loco cit. n. 5. Azor. p. 1. lib. 10. c. 26. Alter. de cenſ. to. 2. diſp. 3. c. 4. Alzed. de Præcell epiſc. dign p. 2. c. 4. n. 27. & alii quos refert, & ſequitur Barboſ. de offic. & pot Epiſc. p. 2. all.*
49 27. *n. 5. & ſeq.* ubi ex hoc infert, quod ad probandum clericatum, vel baptiſmum unicus teſtis admittitur, quare in
50 dubio Eccleſia conſecranda eſt, *ſecundùm gloſ. recept. in c. propoſuiſti, de Conſecrat. Eccleſ.*
51 Aut loquimur de Eccleſia Cathedrali diù ædificata, & hæc præſumitur conſecrata, cum regulariter ſemper conſecrari conſueverit, *Maſcard. d. concl. 582. nu. 2. Ricc. in Prax. for. Eccleſ. reſol. 479. n. 5.*
52 Præſumitur verò benedicta, ſi in ea Divina officia publicè celebrentur, ſive Eccleſia ſit Cathedralis, ſive inferior: ſolent enim Eccleſiæ communiter benedici, antequam in eis celebrentur Divina, *Sylv. in ver. Eccleſia 2. nu. 1. & ſeq. Maſcard. loco cit.*
53 Queres 2. quam pœnam incurrat celebrans in Eccleſia polluta ante reconciliationem? Reſp. quod in jure certa pœna eſt expreſsa, *ut d. Megal. var. reſ. to. 2. reſ. 168. n. 17. Nav. in man. cap. 25. n. 83. Bonacin. loc. cit. n. 26.* poteſt tamen ſuſpendi, *juxta tex. in cap. tuarum, de Privil.* vel alia pœna extraordinaria erit puniendus, *ſecundùm Megal. ubi ſupr. vide, quæ diximus in tract. de Regim. Eccl. c. 16. nu. 19. & ſeq.*

SUMMARIUM.

54 *Laicus ex tolerantia, vel licentia Epiſcopi poteſt aliquem locum, ſeu jus ſedendi, vel ſepulchrorum in Eccleſia ſibi vindicare, non quoad dominium, vel proprietatem, ſed tantum quoad uſum.*
55 *Hoc jus largo modo juſpatronatus appellatur.*
56 *An ad hoc requiratur expreſſus conſenſus Epiſcopi, vel potius ſufficiat tacitus.*
57 *Hoc jus eſt tranſitorium ad quoſcunque hæredes etiam extraneos, ſicut juſpatronatus ad beneficia.*
58 *Jus ſedilium, & ſepulchrorum in dubio præſumitur hæreditarium.*
Juſpatronatus in dubio præſumitur ſimiliter hæreditarium, ibidem.
59 *In tali caſu competit laico interdictum uti poſſidetis, pro conſervatione ſuæ poſſeſſionis, quæ per unicum actum acquiritur.*
60 *An hoc jus ſit irrevocabile.*
61 *An etiam hæredes manutenendi ſint in poſſeſſione ejuſdem ſedilis, vel ſepulchri.*
62 *An apprehenſa poſſeſſione unius rei hæreditariæ cenſeatur apprehenſa poſſeſſio cæterarum rerum ejuſdem hæreditatis.*
63 *Poſſeſſio an tranſeat ad hæredes.*
64 *Quo judicio hæres agere debeat contra poſſidentem rem aliquam hæreditariam.*
65 *Contra amoventes ſedilia agi poteſt actione injuriarum, etiamſi amovens eſſet adminiſtrator Eccleſiæ.*
66 *Unicus actus ſufficit, pro quaſi poſſeſſione ſepeliendi.*
67 *Per conſtructionem ſepulchri dicitur quis eſſe in poſſeſſione illius.*
68 *An, & quando Epiſcopus, vel Rector Eccleſiæ poſſit amovere ſedilia laicis conceſſa.*
69 *Jus ſedendi, vel ſepulchrorum conceſſum alicui familiæ, vel deſcendentibns, an extincta familia tranſeat ad hæredes extraneos.*
An Juſpatronatus gentilitium in tali caſu ſimiliter tranſeat ad extraneos hæredes, ibidem.
70 *An habentes jus ſepulchri in aliqua Eccleſia, prohibere poſſint, ne alii ibi ſepeliantur.*

Quæſtio Quarta,

An, & quando laicus acquirere poſſit locum, vel jus ſedendi irrevocabile in Eccleſia.

RESP. quod invito Epiſcopo laicus non poteſt aliquem 54
locum, ſeu jus ſedendi, vel ſepulchrorum in Eccleſia ſibi vindicare, *cap. ſacroſancta, cap. Marſana, de Elect. c. quanto, & c. decernimus, de Jud. l. in tantum, §. ſacræ, ff. de Rer. diviſ. Abb. in c. 1. n. 1. in fin. & c. abolendę, n. 5. de Sepult.* ſed ex tolerantia, vel licentia Epiſcopi, ſeu Ecclesiæ Rectoris tale jus acquirere poteſt, non quoad do- 55
minium, vel proprietatem, ſed tantum quoad uſum: quod quidem jus largo modo juſpatronatus appellatur, quia eſt ad ejus ſimilitudinem, *Abb. & alii in d. c. abolendę, de Sepult. Grat. diſcept. for. c. 110. n. 19. & cap. 210. n. 32. 46. & 50. Giovagnon. conſ. 8. n. 8. 9. & 23. lib. 2.* ubi, quod in hoc non 56
requiritur expreſsus conſenſus Epiſcopi, ſed ſufficit tacitus, *Vivian. de jurepatr. lib. 3. cap. 2. n. 55. Rot. deciſ. 787. par. 1. Diverſ.* unde tale jus eſt tranſitorium ad quoſcunque 57
hæredes etiam extraneos, ſicut juſpatronatus ad beneficia, *gloſ. in c. conſiderandum, 16 q. 7. Abb. & alii in cap. 1. de Jurepatr. Covar. var. reſ. lib. 2. c. 18. n. 6. Cardin. Seraphin. dec. 364. n. 4. & dec. 378. n. 1. Vivian. lib. 4. c. 2. n. 1. & ſeq. Gratian. d. cap. 210. num. 36. & ſeq.* ubi, quod jus ſedilium, & ſe- 58
pulchrorum in dubio præſumitur hæreditarium, ſicut dicimus in jurepatronatus, *& cap. 110. num. 13. & ſeq.* ubi, 59
quod in tali caſu datur laico interdictum uti poſſidetis, pro conſervatione ſuæ poſſeſſionis, quæ per unicum actum acquiritur, quia licèt hoc jus ab initio ſit gratioſum, tri- 60
buit tamen jus irrevocabile, *cap. licèt cauſam, ubi Bald. et alii, de Probat. Bart. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de Itin. actuque privat. Abb. in c. cum Eccleſia Sutrina, de Cauſ. poſſeſſ. & propriet.* itaut etiam hæredes manutenendi ſint, ſi in poſ- 61
ſeſſione ejuſdem loci continuarunt, *Gail. pract. obſerv. lib. 2. obſerv. 129. n. 6. & ſeq.* ſubdens, quod apprehenſa poſſeſ- 62
ſione unius rei hæreditariæ non cenſetur apprehenſa poſſeſſio cœterarum rerum ejuſdem hęreditatis, cum poſſeſ- 63
ſio ad hęredes non tranſeat; unde contra poſſidentem rem aliquam hęreditariam hęres agere non poteſt inter- 64
dicto retinendę, vel recuperandę, ſed petitorio judi-

cio

cio agendum erit, petitione hæreditatis, vel rei vindicatione, *Ciarlin.contr.for.cap.*210.*n.*21.*lib.*2.*Parisc.conſ.*49.*n.* 12.16.24.*& ſequent.lib.* 4. ubi addit, quod contra amo-
65 ventem ſedilia agi etiam poteſt actione injuriarum, etiamſi amovens eſſet adminiſtrator Eccleſiæ, *Poſt.in tractat. de manutenen.obſerv.*73.*n.*62.*& obſervat.*18 *num.* 25. ubi,
66 quod unicus actus ſufficit pro quaſi poſſeſſione ſepelien-
67 di, *Rot.deciſ.*222.*num.*6.*&* 7.*part.prim.Diverſ.* ubi quod per conſtructionem ſepulchri dicitur quis eſſe in poſſeſſione illius, *Gratian.dict.cap.*210.*n.*44. *Franc. Marc. deciſ.*275.*par.*2.

68 Quare non poteſt Epiſcopus, ſicut nec Rector Eccleſiæ, laicis auferre hujuſmodi jus, ſi ab initio paſſus eſt, eos habere, ſeu retinere ſedile in aliquo Eccleſiæ loco, *arg.cap.quod ſemel, de reg.jur.in* 6.*Giovagn.d.conſ.*8. *num.* 22.*lib.*2.*Grat.d. cap.*210.*n.*46.*& ſeq.Ciarlin.contr.forenſ.d. cap.*210.*n.*16.18.*&* 25.*lib.*2. niſi ſic expoſceret ſervitium, vel commodum Eccleſiæ, vel laicus prætenderet habere illud jus quoad proprietatem, quia tunc non cenſetur acquiſitum jus irrevocabile, *Giovagn.d.conſ.*8.*nu.*19 *& ſeq. Ciarlin.ubi ſuprà n.*37.*& ſeq.Pariſ.d.conſ.*149 *nu.*25.*libr.*4. ſubdens, quod ubi ſedile removendum eſſet ob commodum Eccleſiæ; eo caſu collocari debet in alio ejuſdem Eccleſiæ loco æquè digno.

Notandum eſt autem, quod extra tempus concionum ſedes in Eccleſia tolerari non debent, *ut pluries reſolvit Sac.Congreg.teſte Nicolio in ſuis floſcul.ſive notabil.in ver. Eccleſia, n.*11.

69 Notandum 2. quod ſi jus ſedendi, vel ſepulchrorum conceſſum ſimpliciter fuerit alicui familiæ, vel deſcendentibus, adhuc extincta familia tranſiret ad hæredes extraneos, ſicut & juſpatronatus gentilitium in tali caſu ad extraneos hæredes tranſiret, niſi taxativè conceſſum fuiſſet illis de familia dumtaxat, vel ſolis deſcendentibus, *Anchar.conſ.*81.*Calderin.conſilio* 4.*de jurepatron. Vivian. in Prax.juriſpatr.lib.*4.*cap.*9.*n.*1.*& ſeq.Card.Seraph.deciſio.* 364.*n.*2.*& ſeq & deciſ.*378.*per tot.*

70 Notandum 3. quod habentes jus ſepulchri in aliqua Eccleſia prohibere poſſunt, ne ibi alii ſepeliantur, *Rot.d.deciſ.*787.*n.*4.*p.*1.*Diverſ.poſt Abb.in d.c.abolendæ n.*5.*de Sepult.* ubi tamen ſubdit, quod in caſu neceſſitatis poteſt ibi extraneus ſepeliri, ut quando alibi humari non poſſet.

SUMMARIUM.

71 *Ad conſtruendam eccleſiam in locis exemptis requiritur auctoritas Papæ, in non exemptis ſufficit licentia Epiſcopi.*

72 *Ad transferendam Eccleſiam de uno ad alium locum concurrere debet juſta cauſa, & licentia Papæ in locis exemptis, vel Epiſcopi in non exemptis, & n.*73.

73 *Et quid in translatione Eccleſiarum, & Monaſteriorum Regularium, & n.*74.

75 *Quando Univerſitas loci, ubi ſitum eſt Monaſterium, poſſit impedire hujuſmodi translationem.*

76 *Hodie non poſſunt de novo erigi Monaſteria, ſeu Conventus Regularium, niſi de ſpecali licentia Sedis Apoſtolicæ.*

Quæſtio Quinta.

An requiratur Epiſcopi licentia, quando Eccleſia de uno ad alium locum transfertur.

71 PRæmittendum eſt primò, quod non cuique paſſim templa conſtruere eſt permiſsum, ſed his tantum, quibus Diœceſanus Epiſcopus in locis non exemptis, in exemptis verò Papa licentiam conceſserit, *c. nemo, de conſecrat.diſt.*1.*cap.auctoritate, de Privil.in* 6.*Conc. Trident. ſeſſ.*25.*de Regular cap.*3.*in fin.* ubi de erectione Monaſteriorum, & domorum tam virorum, quam mulierum, & mendicantium, idque præcipuè inductum eſt, ut dos congrua à fundatore aſſignetur pro manutentione Eccleſiæ, & miniſtrorum, & ne aliis Eccleſiis aliquod inferatur præjudicium, *ut not in cap ad audientiam, de Eccleſ.ædific. & obſerv.Card.Mantic dec.*131.*in princ.*

72 Præmittendum 2. quod ad transferendam Eccleſiam de uno ad alium locum concurrere debet juſta cauſa, qualis eſt intemperies aeris, incommoditas ſitus Monaſterii, deficientia victus, & ſimilia, *Rot.deciſ.*721.*par.*4 *tom.*3.*Recent.* his præmiſſis.

Ad quæſitum reſp. quod etiam in translatione Eccleſiæ 73
de uno ad alium locum regulariter requiritur Epiſcopi, vel Papæ licentia, ut ſupra; nam, etſi eſſet ratio dotis in tali caſu, ad Epiſcopum tamen ſpectat proſpicere, ne fundetur Eccleſia in loco minus congruo, aut ne aliis Eccleſiis præjudicium fiat, *juxta textum in cap.ſi quis ult.*16.*q.ult.* quod etiam procedere in translatione Eccleſiarum, & Monaſteriorum Regularium, reſolvunt *Protell.in dub.reg.ver.Moſterium, n.*5.*Flaur.Cherubin in Compend.bullar.tom.*3 *bull.* 99.*Hieron.Roderic.in Compend.q.regul.reſ.*55 *nu.*4. *& alii apud Barboſ.de offic.& pot.Epiſc.p.* 2.*all.*26.*n.* 8.

Notandum tamen eſt, quod Sixtus V. conceſſit Gene- 74
rali S. Benedicti, ut in capitulo generali de conſenſu Capituli poſſit mutare Conventus de locis incommodis ad loca commodiora, non petita licentia Epiſcopi: idemque Minoribus conceſſit Sixtus IV. *prout refert Dianap.*3.*reſolut. mor.tract.*2.*reſ.ult.* ubi etiam dicit, quod hujuſmodi privilegiis non derogatur per Concilium Tridentinum *d.ſeſſ.*25. *de Regul.c.*3. quia ibi ſermo eſt de nova erectione, & ædificatione, non autem de mutatione.

Notandum 2. quod Univerſitas loci, ubi ſitum eſt Mo- 75
naſterium, poteſt impedire translationem faciendam propter deficientiam victus, ſi ſe obligavit ad ſubminiſtranda neceſſaria, *Rot.d.deciſ.*721.*p.*4.*tom.*3.*Recent.*

Notandum 3. quod hodie non poſſunt de novo erigi 76
Monaſteria, conventus, vel collegia, ſeu loca quæcumque Regularium tam mendicantium, quàm non mendicantium abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, prævia examinatione Sacræ Congregationis negociis Epiſcoporum, & Regularium præpoſitæ: alioquin erectiones ſunt ipſo jure nullæ, & perſonæ in eis degentes omnimodæ juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Ordinarii loci plenè in omnibus ſubjacent, *ex conſtit.*27.*Innocentii X in novo Bullario, incip. Inſtaurandæ regularis diſciplinæ opus, &c.* §. 5.

SUMMARIUM.

77 *Deſtructa Eccleſia, vel collegio ob delictum, amittuntur ejus privilegia, ſecus ſi ob aliquam calamitatẽ, et n.*83.

78 *Quid ſi deſtruatur Civitas, vel Caſtrum, & n.*83.

79 *Deſtructo principali deſtruitur etiam acceſſorium.*

80 *Deſtructa Civitate, vel alio loco ſacro, vel prophano ob delictum, Canonici ejus loci deſinunt eſſe Canonici cum amiſſione præbendæ, & Cives deſinunt eſſe Cives.*

81 *Deſtructo Caſtro deſtruitur etiam territorium Caſtri, ejuſque juriſdictio, & ad Principem revertitur, ſeu ad Civitatem dominantem.*

82 *Deſtructo collegio ob delictum, ejus bona vacant, & ad fiſcum pertinent.*

83 *Civitas extincta ab hoſtibus, juris intellectu adhuc extare cenſetur.*

84 *Legatum annuum Eccleſiæ relictum an debeatur deſtructa Eccleſia.*

85 *Eccleſia in alium locum translata, vel alteri Eccleſiæ æquæ principaliter unita, retinet privilegia, quæ prius habebat.*

86 *Miſſæ, quę ſub pena caducitatis celebrari debebant in aliqua eccleſia, abſq; caducitatis timore celebrari poſſunt in alia eccleſia, ad quã Monachi, ſeu alii fuerũt trãslati.*

87 *Miſſæ celebrari poſſunt in alia Eccleſia, ſi conſtet, Teſtatorem non habuiſſe devotionem in Eccleſia deſignata, vel ſi nequeant celebrari in loco conſtituto.*

88 *Reædificatio Caſtri penitus deſtructi non eſt permiſſa ſine licentia Superioris, licèt ſecus ſit in reſtauratione.*
Talis auctoritas facit idem Caſtrum cum primo, ibidem.

89 *Si Rex univerit Regno aliquem locum, ſeu Caſtrum, locus ille debet regi ſuis legibus, & non Regni, niſi aliter conſtet de mente Regis.*

90 *Ponte deſtructo non poteſt exigi vectigal à tranſeũntibus per aquã in eo loco, ubi erat põs, nec in novo ponte infra, vel ſupra cõſtructo; ſecus ſi in loco veteri põs reficiatur.*

91 *Quando ſepius in die viſitans Eccleſiam, cui conceſſa eſt indulgentia, toties eam lucretur, & quando una vice.*

Quæſtio Sexta.

An deſtructa eccleſia, vel collegio amittãtur ejus privilegia.

IN hac quæſtione diſtinguendum eſt: aut enim talia lo- 77
ca deſtruuntur facto Superioris, ob delictum, puta

ob crimen rebellionis, vel violatæ pacis publicæ, aut ex causa scandali, &c. sine spe novæ constructionis, & tunc
78 privilegia, & jura amittuntur; idemque dicendum est, si ob delictum destruatur Civitas, vel Castrum; ratio est, quia eo casu hujusmodi loca maximam patiuntur capitis diminutionem, & per consequens in totum consumuntur omnia eorum jura, ut est jurisdictio, merum, & mixtum imperium, statuta, consuetudines, & similia: de-
79 structo enim principali destruitur etiam accessorium, *l. si ususfructus, ff. quib.mod.usufruct.amitt.l.pater, §. Tusculanus, ff.de leg.3.l.cognitionum, §. consumitur, ff. de Var.& extraord.cognit.Bart.in l.fin.in fin.ff.de Colleg. illic Alex.cons.43.num.2.lib.1.Paris.cons.101.n.32.vol.1.Andr.Gail.obs.61.n.1.& seq.lib.2.* ubi etiam dicit, quod quan-
80 do Ecclesia, vel Civitas, vel alia loca sacra, vel prophana Superioris auctoritate destruuntur ob delictum, de cætero nullus vocari debet clericus illius Ecclesiæ, vel municeps illius loci, hoc est Canonici desinunt esse, & habere nomen Canonicorum, amittuntque præbendas suas, & Cives desinunt esse Cives, *Gratian.discept.for. capitul.*
81 *396.num.1.& sequent.* ubi dicit, quod destructo Castro destruitur etiam territorium Castri, ejusque jurisdictio uti pendens à jurisdictione, quæ inerat in Castro, & ad Principem revertitur, seu ad Civitatem dominantem, *vide Bald.cons.322.num.1.lib.4.Oldrad.cons.121.num.15. Peregr.de jur.fisc.lib.3.tit.12.num.6.* ubi subiicit, quod si collegium destructum fuerit auctoritate Superioris ob delictum, bona per collegium possessa vacant, & ad fiscum
82 uti vacantia pertinent, *Laym.in Theol.moral.libr.quinto, tract.7.cap.3.n.5.*

83 Aut talia loca destruuntur ob aliquam facti calamitatem, puta si à Tyranno, vel belli tempore ab hostibus Ecclesia, vel Civitas, aut Castrum destructum, soloque æquatum sit, & tunc privilegia, & jura sua non amittunt, etiamsi in alio loco reædificentur; quia bellum inter casus fortuitos connumeratur, sicut etiam vis latronum, & prædonum, *Bald.in l.Civitates, §. in Decurionibus, nu. 3. ff. Quod cujusque Univers.nom.* ubi dicit, quod collegium casu destructum, retinet privilegia, itaut necesse non sit, quod ea renoventur, *Gail.dict.observ.61.num.5. & seq.* ubi quod Civitas extincta à Tyranno, vel hostibus, juris intellectu adhuc extare censetur, *Grat.discurs. for.cap.396 num.1.& seq.Tiraq.de Privil.piæ caus. pri-*
84 *vil.91.* ubi dicit, quod legatum annuum Ecclesiæ relictum, debetur etiam destructa Ecclesia, *Bonac.tom.prim. disput.6.quæst.1.pun.8.num.5. versic.si verò privilegium, &c. Dian.resol.mor.par.6.tract.7.ref.32. Nicol. in Floscul. sive notab.in ver. Ecclesia, num.octavo, Layman. dict. libr.5 tractat.7.capit.3.num.quinto,* ubi asserunt, quod Ecclesia, vel Altare retinet easdem indulgentias, sive reædificetur in eodem loco, sive in alio, quia censetur eadem Ecclesia, idemque Altare, cum eumdem titulum retineat: licèt contrarium sentiat Cardinalis de Lugo sapientissimus præceptor meus, *in tractat. de Sacrament. pœnit.disputat.27.sect.8.num.* 131. *quem etiam refert Diana loco cit.*

85 Idem dicendum est, si Ecclesia Superioris auctoritate in alium locum transferatur, vel alteri Ecclesiæ æquè principaliter uniatur, quia tunc etiam retinet privilegia, quæ priùs habebat, *latè Gail.dict.observat.61. numero* 10. *& seq. Card. Seraphin.decis.*1149. *per tot.* ubi, quod mis-
86 sæ, quæ ex legato testatoris in certa Ecclesia celebrari debent à monachis, seu ab aliis sub pœna caducitatis, celebrari possunt absque caducitatis timore in alia Ecclesia, ad quam Superioris auctoritate fuerunt translati, *vi-*
87 *de Ricc.in Prax for.Eccles.tom.2.par.4.resol.96.* ubi addit, quod missæ in alia Ecclesia celebrari possunt, quando ex conjecturis constat, testatorem non habuisse devotionem in Ecclesia designata, *Barbos.de offic.& pot.Episcop.part.2.allegat.29.numer octavo, Bonacin.de Sacramen. disput.4.quæst.ult.punct.7.§.4.num.4.* ubi, quod Episcopus ex justa causa potest concedere, ut missæ in alia Ecclesia, & in alio altare celebrari possint, si nequeant celebrari in loco constituto.

88 Observa tamen, quod reædificatio loci penitus destructi non est permissa sine licentia superioris; licèt secus sit in restauratione, *Bald.in l.si ut proponis, C.de Nupt.Grat. loco cit.n.24.* ubi etiam dicit, quod talis auctoritas facit idem Castrum cum primo.

Observa 2. quod si Rex univerit aliquem locum Regno, 89
locus ille debet regi suis legibus, & non Regni, quia unio censetur facta cum suis juribus: nisi expresè constet de contraria mente Regis, *Bart.in tractat.de Insula, vers. nullius, nu.*10. *Alex.consil.*151. *numer.*5. *lib.*2. *latè Honded. cons.*13. *n.*51. *lib.*1.

Observa 3. quod ponte destructo sine spe refectionis, 90
non posset exigi vectigal à transeuntibus per aquam in eo loco, ubi erat pons, nec in novo ponte infra, vel supra constructo; quia locus, in quo erat jurisdictio limitata, idest ipse pons, desiit esse in rerum natura, & omnia loca sunt naturaliter libera transeuntibus, *ut dict.Bald. in l. si plures, num.*14. *C.de Cond.insert.* subdens, quod si in loco veteri reficiatur pons, tunc jus vectigalis ipso jure renovatur sine restitutione in integrum, *Gratian.loco cit. d. cap.396.num.*11.

Observa 4. quod si indulgentia sine ulla temporis deter- 91
minatione absolutè concessa est visitantibus aliquam Ecclesiam, tunc sæpius in die visitans, toties indulgentiam lucratur, cum non sit ratio restringendi ad unam vicem; secus si concessa sit cum temporis determinatione, ut tali die, vel tempore: hoc enim casu censetur esse mens concedentis, ut quisque nonnisi semel lucrari eam possit, *ut rectè distinguit Laym.lib.*5. *tract.*7. *c.*3. *n.*3.

SUMMARIUM.

92 *Creditor Ecclesiæ ex mobilibus, vel fructibus stabilium satisfieri debet: his verò non sufficientibus, retinere poterit prædia Ecclesiæ loco pignoris, donec satisfactus fuerit, non tamen ea distrahere potest.*

93 *An requiratur beneplacitum Apostolicum, quando stabilia Ecclesiæ retinentur loco pignoris, ut supra.*

Quando Episcopus mobilia pretiosa Ecclesiæ alienare possit, ibidem.

Quæstio Septima.

An prædia Ecclesiæ distrahi possint pro ejusdem Ecclesiæ debitis.

QUod possint distrahi, decernit *text.in l.*3. *C.de Epi-* 92
sc.& cler. nisi sit ager, in quo fundata est Ecclesia, *cap.*1. *de Censib.* sed textus *in d.l.*3. correctus fuit per *auth. item nulla, eodem tit.ut observ.glos.in dict.l.*3. *vers. translationesque;* unde alii verius existimant, prædia Ecclesiæ non esse distrahenda, sed retineri loco pignoris, donec satisfactum fuerit, ità mandante Judice Ecclesiastico, *juxta l.si divina, juncta gl.in ver.assignentur, C.de exactor.tribut.li.* 10. *& ita sensit etiam Host.in Summ.de Immun.Eccles.§. à quibus n.*3. *vers.fin.Card.Zabarell.in clem.*1. *q.*18. *de Vit. & hon.Cler.Genuens.in tract.de Eccl.q.* 498. quod intellige, quando ex mobilibus, vel fructibus stabilium creditor Ecclesiæ satisfieri non posset: nam si adessent fructus, vel mobilia pro satisfactione, bona stabilia Ecclesiæ distrahi non debent, *Quaran.in ver.alienatio Eccl.n.*36. *vide quæ scrip. simus in tract.de Regim.Eccl.lib.*1. *c.*4. *n.*28. *& seq.*

An verò requiratur beneplacitum Apostolicum, quan- 93
do bona stabilia Ecclesiæ retinentur loco pignoris, ut supra pro debitis ab eadem Ecclesia contractis? negat *Barbos.de offic.& pot.Episc.p* 3 *alleg.*95. *num.*22. *& seq.* quia hic est unus ex casibus à jure permissis: quemadmodum nec requiritur beneplacitum Apostolicum, quando bona Ecclesiæ alienantur causa pietatis, videlicet pro redemptione captivorum, vel pro alimonia pauperum; hoc tamen procedere potest, quando ad præfatum effectum alienarentur mobilia pretiosa Ecclesiæ, secus si stabilia, *per textum in cap. aurum* 12. *quæst.*2. *& ità sensit Mantic. de tacit.lib.*25. *tit.*6. *n.*11. *& seq.Navar.cons.*16. *n.*3. *de rebus Eccles. non alienan.Genuens.in tract.de Eccles.q.*458. ubi tamen subdit, Episcopum non posse mobilia pretiosa Ecclesiæ alienare, nisi tanta esset necessitas, ut de facili non possit consuli Summus Pontifex.

SUMMARIUM.

94 *Legatum relictum Ecclesiæ parochiali censetur relictum Ecclesiæ, in qua testator habitabat tempore testamenti, & n.*96. *Limitatur n.*96. *&* 98.

95 *Reli-*

95 *Relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti.*
97 *Legatum modicæ quantitatis debetur Parochiæ, in qua teſtator fuit ſepultus.*
98 *Si teſtator in totum mutavit domicilium, legatum ſimpliciter eccleſiæ Parochiali relictum debetur eccleſiæ, in cujus Parochia tempore mortis habitabat.*
99 *Legatum relictum omnibus eccleſiis Civitatis, an ceaſeatur relictum eccleſiis poſteà conſtructis, & n.* 101.
100 *Legatum relictum filiabus, an cenſeatur relictum poſthumis.*
101 *Legatum relictum Cognatis debetur iis, qui ſunt cognati tam tempore mortis, quàm tempore teſtamenti.*

Quæſtio octava.

Cui debeatur legatum factum eccleſiæ parochiali, ſi teſtator tempore teſtamenti habitabat in una parochia, & tempore mortis in alia.

94 RESP. quod cenſetur relictum Eccleſiæ, in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, quia in legati tempus teſtamenti inſpicitur, *l. ſi ità, ff. de aur. & argent. legat. l. ſi cognatis, ff. de rebus dub. l. peto, §. fratre, ff. de leg.* 95 2. ubi relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti, *Roman. in auth. ſimiliter, num.* 91. *C. ad l. falc. quem refert, & ſequitur Cancer. var. lib* 3. *cap.* 20. *num.* 118. *& ſeq. Mantic. de Conject. ultim. volunt. lib.* 8. *tit.* 6. *num.* 13. quæ quidem ſententia tanto magis procedit, ſi 96 teſtator diù habitaverit in parochia, in qua fecit teſtamentum, & deinde per modicum tempus moratus fuerit in parochia, in qua deceſſit, *Genuenſ. in tract. de eccleſ. quæſtio.* 398.

97 Limita 1. quando legatum eſſet modicę quantitatis: tunc enim, cum conveniat oneri ſepulturæ, debetur parochiæ, in qua teſtator fuerit ſepultus, *ut ſubdit Mant. loc. cit. arg. l. nec. adjecit, ff. pro Soc.*

98 Limita 2. ſi teſtator in totum mutavit domicilium; quia eo caſu legatum ſimpliciter Eccleſiæ Parochiali relictum, Sancti nomine non expreſſo, debetur Eccleſiæ, in cujus parochia tempore mortis habitavit, *arg. l. placet, cum ſeq. ff. de liber. & poſthum. d. l. ſi cognatis*, ubi, quod non ſemper tempus teſtamenti inſpicitur, ſed ex veriſimili voluntate tempus mortis etiam ſpectandum eſt, *& ita ſenſit Boer. deciſ.* 176. *num.* 3. *Mantic. d. lib.* 8. *tit.* 6. *num.* 13. *verſ. ſed adverte &c.*

99 Quæres, an ſi legatum relictum ſit omnibus Eccleſiis Civitatis, intelligatur relictum etiam Eccleſiis poſt mortem teſtatoris conſtructis? affirmat *Jaſ. in l. qui filiabus, ff. de leg.* 1. *quem refert, & ſequitur Genuenſ. in d. tract. qu.* 397. *verſus fin.* cum hac tamen reſtrictione, dummodò non multum gravetur hæres, arbitrio Judicis, *per text. in cap. quanto, de Cenſib.* ſed alii rectiùs contrariam ſententiam ſequuntur ex veriſimili mente teſtatoris, qui non præſumitur voluiſſe præjudicare Eccleſiis, quibus tempore mortis ejuſdem teſtatoris fuit jus perfectè quæſitum, niſi aliud ex conjecturis appareat, *arg. d. l. qui filiabus*, ubi le- 100 gatum relictum filiabus, non intelligitur relictum poſthumis, niſi ex verbis teſtamenti appareat, teſtatorem de poſthuma cogitaſſe, ut quia in aliqua teſtamenti parte de poſthuma fecerit mentionem, *clem. litteras, ubi DD. ne* 101 *Reſcript. Bald. in d. l. qui filiabus, & ibidem Alex. num.* 2. ubi addit, quod neque extenditur legatum ad' alias Eccleſias conſtructas poſt teſtamentum, vivente adhuc teſtatore, quia teſtator non potuit cogitare, quot Eccleſiæ poſſent ædificari, *Dilect. de Arte teſtan. tit. de legat. cautel.* 55. *n.* 1. *Mantic. d. lib.* 8. *tit.* 6. *n.* 9. *& ſeq.*

102 Nec obſtat *text. in d. l. ſi cognatis, ff. de rebus dub.* ubi legatum relictum cognatis, intelligitur etiam de iis, qui ſunt cognati tempore mortis, quamvis non fuerint tempore teſtamenti; quia hoc eſt ſpeciale in perſonis conjunctis, ut ſufficiat, aliquem tempore teſtamenti, vel mortis cognatum eſſe, *ut ibidem not. Bart.* ſubdens, hoc verum eſſe, ſi teſtator hoc ſcivit, ſecus ſi ignoravit, *Alex. loc. cit. Mantic. ubi ſupra dict. tit.* 6. *n.* 9.

SUMMARIUM.

102 *Eccleſiæ conſtruendæ legari, & donari poteſt, & nu.* 107 *&* 109.
103 *Eccleſia conſtruenda poteſt hæres inſtitui.*
104 *Relicta Eccleſiæ conſtruendæ debent tradi ſine diminutione.*
Quando fructus medii temporis debeantur, ibidem.
105 *Teſtator pro ſalute animæ ſuæ poteſt relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas.*
106 *Inſtitutio hæredis alterius voluntati commiſſa, an valida ſit favore piæ cauſæ.*
Quid ſi teſtator bona ſua arbitrio, & diſpoſitioni alterius poſt mortem ſuam ſimpliciter remittat, nulla facta mentione piæ cauſæ, ibidem.
107 *Cum donatur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens, & acceptat.*
108 *Allegatio partis in textu narrata non facit aliquod jus.*
109 *Notarius ſtipulari poteſt pro Eccleſia conſtruenda.*
110 *Legatum dotis relictum Eccleſiæ conſtruendæ debetur ſtatim ante conſtructionem.*
111 *Teſtator cenſetur ſe conformaſſe cum diſpoſitione juris.*
112 *Minor, ſi major ſit* 14. *annis, poteſt conſtruere, vel dotare Eccleſiam ſine decreto Judicis, & aliis ſolemnitatibus ſtatutariis.*
113 *Minor in cauſis ſpiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro majori.*
Item majori comparatur in ultima voluntate, & matrimonio, ibidem.
114 *Teſtator mandans, Eccleſiam conſtrui in fundo ſuo, non cenſetur totum fundum donaſſe Eccleſiæ, ſed quatenus neceſſe eſt.*
115 *Teſtator legans Eccleſiæ annuam quantitatem ſolvendam ex aliquo prædio, non intelligitur legaſſe dominium prædii.*
Hærede non præſtante hujuſmodi annuam quantitatem, poterit Eccleſia fundum vendicare, ibidem.
116 *Legatum annuum perpetuò relictum Eccleſiæ, debetur etiam poſt tempus centum annorum, excepto legato annuo uſufructus.*
117 *Dos Eccleſiæ eſt privilegiata ſicut dos mulieris.*
118 *Validum eſt legatum factum Eccleſiæ, quam in ſpecie non expreſſit teſtator, & cui Eccleſiæ tale legatum debeatur.*
119 *In dubio magis intelligitur relictum Monaſterio monialium, quàm monachorum.*
120 *Si Eccleſia, vel Monaſterium in loco per teſtatorem deſtinato conſtrui nequeat, in alio loco conſtruenda eſt, deſignando ab Epiſcopo.*
121 *Data negligentia hæredis non conſtruentis eccleſiam in loco per teſtatorem deſignato, poteſt epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi voluntatem teſtatoris.*

Quæſtio Nona.

An Eccleſiæ conſtruendæ legari, & donari poſſit.

RESP. affirmativè: & quidem prima pars hujus con- 102 cluſionis, videlicet, quod Eccleſiæ conſtruendæ legari poſſit, conſtat *ex tex. in cap. nos quidem, de Teſtam. l. ſervos, ff. de Alim. & cibar. leg. Gabr. commun. concluſ. lib.* 6. *tit. de Pia cauſ. concluſ* 3. *num.* 7. ubi ſubiicit, quod Ec- 103 cleſia conſtruenda poteſt etiam hæres inſtitui, *Abb. in d. cap. nos quidem, num.* 2. *&* 7. ubi etiam dicit, quod reli- 104 cta Eccleſiæ conſtruendæ debent tradi ſine aliqua diminutione; & ideò etiam fructus medii temporis debentur à die mortis teſtatoris, quos tenetur hæres ſervare pro eodem monaſterio conſtruendo, *arg. l. ſi ita relictum, §. Pegaſus, ff. de leg.* 2. ubi, ſi relinquitur prædium ad certum diem, puta poſt decem annos, vel cum legatarius erit pubes, debetur prædium cum fructibus medii temporis, ſi dies fuerit appoſita favore legatarii: ſed in caſu, quo relinquitur Monaſterio conſtruendo, dies in dubio appoſita cenſetur non favore hæredis, ſed favore Eccleſiæ, quia ſi Eccleſia fuiſſet conſtructa tempore teſtamenti, teſtator

reliquiſ-

reliquiſſet de præſenti, & non in diem, ut colligitur, *ex §. ſi autem, 2. Auth. de eccleſ. tit. & notat etiam Genuenſ. in tract. de eccleſ. quæſt. 247. Gratian. diſcept. foren. cap. 358. num. 15. & ſeq.* ſubdens *num. 20.* quod dilatio quæcumque obtenta ab Epiſcopo non debet prodeſſe hæredi, ut faciat fructus ſuos, cùm non potuerit Eccleſiæ præjudicare, *ex latè trad. per Bart. conſ. 57. & 58. lib. 2.* ubi dicit, quod
105 licèt hæres habeat dilationem ad conſtruendum monaſterium, non tamen ex conſequenti habet dilationem ad præſtandum legatum, *vide Barboſ. de offic. & pot. epiſcop. par. 3. alleg. 82. num. 34. & 40.* ubi etiam dicit, quod teſtator pro ſalute animæ ſuæ poteſt relinquere incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles perſonas.

Addit *idem Barboſ. loco citat. num. 35.* quod inſtitutio
106 hæredis alterius voluntati commiſſa, favore piæ cauſæ valida eſt de jure canonico; unde ſi quis bona ſua arbitrio, & diſpoſitione alterius poſt mortem ſuam remittat, licèt piam cauſam non exprimat, valida erit diſpoſitio hujuſmodi, ut ad pias cauſas ea bona diſponantur, *per tex. in cap. cum tibi, ubi Panorm. de teſtam. Bart. in l. 1. C. de Sacroſ. Craſ. §. inſtitutio, quæſt. 18. num. 8. Tiraq. de Privil. 64. Surd. de Alim. tit. 8. privil. 17. num. 5. Valaſc. conſ. 68. nu. 4. & conſ. 145. num. 5. Gabr. tit. de pia cauſa concluſ. 3. num. 6. lib. 6.* de jure verò civili nullum eſt illud teſtamentum, quo hæredis inſtitutio alterius voluntati committitur, *l. illa inſtitutio, ff. de hæred. inſtit.* quemadmodum eodem jure hæres certus eſt nominandus, ut teſtamentum valeat, *§. ante hæredis, inſtit. de legat.*

107 Quoad ſecundam partem, videlicet, quod Eccleſiæ conſtruendæ donari poſſit, quamvis, *Bart. in d. l. ſervos, num. 4. Abb. in d. cap. nos quidem, num. 2. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt. 246. & alii* negativam ſententiam ſequantur, eo quia donatio eſt contractus, qui requirit perſonam veram, vel fictam, cum qua contrahatur: tamen affirmativa ſententia verior eſt, quia cum donatur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens, & acceptat, ex quo corruit ratio contrariæ ſententiæ, *gloſ. in cap. quoties, verſ. & per te, 1. quæſtio. 7. Bald. conſ. 86. lib. 5. Tiraq. de privileg. piæ cauſ. privil. 115. Bero. conſ. 11. lib. 2. Corn. conſ. 215. num. 6. verſ. & poſſet attentari &c. lib. 2. & alii, quos refert, & ſequitur Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 5. §. 7. nu. 101. & ſeq. Gratian. dict. cap. 358. num. 34. & ſeq. Barboſ. dict. par. 3. alleg. 82. num. 40.*

108 Nec obſtat *text. in cap. Abbate ſanè, de ſentent. & re jud. in 6. ibi, præſertim quia monaſterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat:* quia hæc tantum erat allegatio partis, non autem deciſio, ſeu reſponſio Papæ; allegatio autem partis in textu narrata non facit aliquod jus, præſertim quia ſuper hujuſmodi verbis narrativis non fundatur intentio legislatoris, *gloſ. ibidem verſ. judicio, Gonz. dict. gloſ 5. §. 7. num. 106. & ſeq. Grat. d. cap. 358. num. 37. & ſeq.*

109 Ampliatur ſupradicta concluſio, ut tanto magis procedat, ſi fieret donatio alii, qui promitteret reſtituere templo ædificando, quia tunc adeſſet perſona, cum qua contraheretur, *ut d. Bart. in d. l. ſervos, numer. 4. Genuenſ. in tract. de eccleſ. quæſt. 246.* ubi etiam dicit, quod Eccleſiæ conſtruendæ donari poteſt, ſi Notarius pro ea ſtipuletur.

110 Quæres 1. an legatum dotis relictum Eccleſiæ conſtruendæ debeatur ſtatim ante conſtructionem, vel potiùs debeat expectari conſtructio? Reſp. *Tob. Non. conſil. 60.* quod legatum hujuſmodi non ante debet ſolvi, quàm Eccleſia conſtructa, & conſecrata ſit, *arg. l. filium, ubi Bar. & alii, ff. de opt. legat.* contraria tamen ſententia, videlicet quod legatum debeatur ante conſtructionem, videtur verior, quia in conſtructione Eccleſiæ hoc eſt ſpeciale, ut quando mittitur primus lapis, conſignetur dos: nec Epiſcopus licentiam ædificandi concedere debet, niſi prius conſtituta dote, *cap. nemo, de conſecr. diſt. 1.* cenſetur autem teſtator ſe conformaſſe cum diſpoſitione juris, niſi
111 de contrario expreſsè conſtet, *ità Genu. in tract. de Eccl. quæſt. 266. ubi pro hac ſententia cit. Innoc. & in cap. nos quidem de teſt.*

112 Quæres 2. an minor poſſit conſtruere, vel dotare Eccleſiam ſine decreto Judicis, & aliis ſolemnitatibus ſtatutariis? Reſp. affirmativè, dummodo major ſit 14. annis:
113 minor enim in cauſis ſpiritualibus, & beneficialibus, & dependentibus ab eis habetur pro majori, *cap. ſi annum, de Judic. in 6.* quemadmodum majori comparatur in ultima voluntate, & matrimonio, *l. Aurel. §. Cajus, ff. de liberat. legat. c. 2. de Deſponſ. impub. Genuenſ. d. tr. de eccl. q 334.* ubi idem dicit in muliere.

Quæres 3. an teſtator mandans, Eccleſiam conſtrui in 114
fundo ſuo, cenſeatur tòtum fundum donaſſe Eccleſiæ? Reſp. negativè, *per tex. in l. 2. §. Celſus, ff. de Relig. & ſumpt. fun.* ubi non totus, qui ſepulturæ deſtinatus eſt, locus fit religioſus, ſed quatenus corpus humatum eſt; unde eam partem fundi cenſetur donaſſe, quæ ad Eccleſiam ibidem conſtruendam neceſſaria, & opportuna videbitur arbitrio Epiſcopi, *& ità ſenſit Franch. in cap. Abbate ſane, de Sent. & re jud. in 6. quem refert Genuenſ. in dict. tract. quæſt. 171.* ubi etiam dicit, quod teſta- 15
tor legans Eccleſiæ annuam quantitatem ſolvendam ex aliquo prædio, vel domo, non intelligitur legaſſe dominium prædii, vel domus; & ideò hæres poteſt hujuſmodi domum alienare ſine conſenſu Rectoris Eccleſiæ, dummodò alienet cum dicto onere, *Spec. in tit. de Locat. §. nunc aliqua, num. 144. vide eumdem Genuenſ. d. tract. quæſt. 341.* ubi ſubdit, quod hære-
de non præſtante hujuſmodi annuam quantitatem, poterit Eccleſia fundum vindicare, *per text. in l. 1. C. de Donat. quæ ſub modo &c.*

Quæres 4. an legatum annuum perpetuò relictum Ec- 116
cleſiæ, debeatur etiam poſt tempus centum annorum? Reſp. affirmativè *cum Tiraq. de privil. piæ cauſ. privil. 90. Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ. quæſt. 328.* ubi ſubiicit, quod legatum annuum uſusfructus finitur ſpatio centum annorum, ne proprietas apud hæredem ſit inutilis.

Quæres 5. an dos Eccleſiæ ſit privilegiata ſicut dos 117
mulieris? Reſp. affirmativè: & ideò ſicut dos mulieris præfertur omnibus creditoribus habentibus tacitam hypothecam, etiam prioribus tempore tam in actione reali, quàm perſonali, *l. 1. C. de rei uxor. act. l. aſſiduis, ubi DD. C. qui pot. in pign. hab.* ità Eccleſia hoc privilegium anterioritatis habet contra creditores fundatoris pro habenda dote, vel ea recuperanda, cum bona conſtruentis Eccleſiam ſint tacitè pro dote hypothecata, *latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt. 138.* ubi dicit, quòd omnia privilegia competentia doti mulieris competunt etiam doti Eccleſiæ.

Quæres 6. an valeat legatum factum Eccleſiæ, quam 118
in ſpecie non expreſſit defunctus, adeò ut ignoretur, quam voluerit intelligere? Reſp. hujuſmodi legatum non eſſe invalidum, nam ſi teſtator Eccleſiam v. gr. Sanctæ Mariæ ſimpliciter nominavit, erit parochiali Eccleſiæ, ſi ejus ſit nominis, aut ejus nominis pauperiori præſtandum, vel denique Cathedrali, ſi in ea Civitate, vel Diœceſi nulla eſſet Eccleſia, quæ ſub illo titulo vocaretur, niſi obſtet mens teſtatoris, *Genuenſ. in Prax. Archiep. Cur. Neap. cap. 57. num. 14. & 15.* ſubdens, quod in
dubio magis intelligitur relictum monaſterio monialium, 119
quàm monachorum, *Craſſ. §. legatum, q. 64. num. 5. Gom. var. to. 2. cap. 11. num. 8. & alii apud Barboſ. de offic. & pot. Epiſ. p. 3. alleg. 83. n. 41.*

Quæres 7. an ſi monaſterium, ſeu Eccleſia conſtrui ne- 120
queat in loco per teſtatorem deſtinato, poſſit Epiſcopus licentiam concedere, ut in alio loco conſtruatur? Reſp. affirmativè, *arg. cap. 3. de Teſtam. Alex. conſ. 73. vol. 7. Gambar. de offic. legat lib. 6. d num. 223. Alcyſ. Ricc. collect. 558. in fin. p. 3. Emman. qq. Regular. tom. 2. qu 125. art. 10. & alii apud Barboſ. loco cit. d. alleg. 83. nu. 10. & 16.* ubi etiam 121
dicit, quod data negligentia hæredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorem deſtinato, poterit Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi ejuſdem teſtatoris voluntatem, *ex trad. per Lap. all. 87. poſt n. 4. Monet. de Commut. ult. volunt. cap. 5. n. 535.*

SUMMARIUM.

122 *Defuncto Rectore, qui malè alienavit rem Eccleſiæ, vel inutiliter contraxit, remanet poſſeſſio civilis apud Eccleſiam.*

123 *Quid operetur hæc civilis poſſeſſio.*

124 *Prælatus, ſeu Rector ſucceſſor poſſidet abſque nova apprehenſione.*

125 *Pupillus, & Ecclesia non possunt amittere possessionem.*
Ex contractu ab Ecclesia, vel pupillo inutiliter facto non transfertur possessio, ibidem.
126 *Prælatus nomine Ecclesiæ potest agere judicio manutentionis, quando aliquis, Ecclesia vacante, occupavit naturalem.*
127 *Quando agitur de privanda Ecclesia jure suo ex facto Rectoris, vel alterius nullo, Ecclesia non dicitur privata, sed manutentio semper potest intentari.*
128 *Datur interdictum, Unde vi, pro recuperatione naturalis ab alio occupatæ.*
129 *Unio facta ab Ordinario præstat titulum coloratum ad effectum, ut Rector Ecclesiæ agere possit remedio possessorio, sive actione spolii, etiamsi Rector ipse nunquam possederit.*
130 *Regula, de Triennali, non obstat agenti spolio.*
Successor spoliantis non juvatur ista regula, ibidem.
131 *Idem Prælatus, seu Rector, qui bona Ecclesiæ malè alienavit, potest nomine ipsius Ecclesiæ agere interdicto retinendæ.*
Ecclesia res malè alienatas potest propria auctoritate recuperare, ibidem.
132 *Interdictum, uti possidetis, habet naturam mixtam, nempè civilis retinendæ, & recuperandæ naturalis.*
133 *Quando fructus bonorum Ecclesiæ malè alienatorum debeantur à die factæ alienationis, & quando à die moti judicii.*
134 *Quando Prælatus, seu Rector Ecclesiæ teneatur stare pacto, quod fecit.*

Quæstio Decima.

An mortuo Prælato, seu Rectore malè alienante rem Ecclesiæ, vel inutiliter contrahente, remaneat possessio civilis apud Ecclesiam, & quid hæc civilis possessio operetur.

122 REsp. quod mortuo Prælato Ecclesia eo casu retinet civilem possessionem, quam non amittit ex eo, quod aliquis sibi occupet naturalem, ita ut ratione ejusdem
123 civilis Prælatus successor expellere possit occupantem, eoque expulso naturalem primævam recuperare: Prælatus enim successor possidet absque nova apprehensione,
124 quia Ecclesia possidet, *Bart. in l. 1. §. interdictum, num. 3. versic. quandoque per illam clandestinam apprehensionem & c. ff. Uti possid. & in l. 3. §. eum igitur, num. 1. ff. de de Vi arm. & in l. 1. §. si vir uxoris, num. 3. ff. de Acquir.*
125 *poss.* ubi dicit, quod pupillus, & Ecclesia non possunt amittere possessionem: & ideò ex inutili contractu ab eis facto non transfertur possessio, licèt secus sit in aliis, *Innocent. in cap. cum super, num. 4. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & in cap. cum in officiis, num. 6. versic. si autem solummodo & c. de Testam. Natt. conſ. 562. num. 10. & ſeq. Pariſ. conſil. 24. num. 7. & ſeq. volum. 1. Guid. Pap. deciſ. 355. Rot. in Recent. part. 6. deciſ. 78. num. 38. & deciſ. 139. num. 38.*
126 *& deciſ. 139. num. 9. 15. 16. 25. 27. & 34.* ubi, quod potest Prælatus nomine Ecclesiæ agere judicio manutentionis, quando aliquis, Ecclesia vacante, occupavit naturalem,
127 *& deciſ. 275. num. 16. & ſeq. & deciſ. 291. num. 5. & 6.* ubi, quod quando agitur de privanda Ecclesia jure suo ex facto Rectoris, vel alterius nullo, Ecclesia non dicitur privata, sed manutentio semper potest intentari, *& deciſ. 1. nu. 1. de Reſtit. ſpol. in nov. Caputaq. dec. 170. p. 3.* ubi, quod
128 datur interdictum unde vi pro recuperatione naturalis ab alio occupatæ, *Comitol. deciſ. 1. & 9. per tot.* ubi, quod unio facta ab Ordinario suffragatur, & præstat titulum coloratum ad effectum, ut Rector Ecclesiæ, ad cujus favorem fuit facta unio agere possit nomine ejusdem Ecclesiæ remedio possessorio, sive actione spolii, etiamsi Rector ipse nunquam possederit, modò constet de effectuatione
129 unionis, quo casu non obstant regulæ unionum revocato-
130 riæ, nec regula de Triennali, quæ similiter non obstat agenti spolio, *Sarnen. ſuper d. reg. de Triennali qu. 11. verſ. circa tertium &c.* ubi quod nec successor spoliantis juvatur ista regula.
131 Sed quæres, an idem Prælatus, qui malè alienavit bona Ecclesiæ, possit nomine ipsius Ecclesiæ agere interdicto retinendæ? Resp. affirmativè, *Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 381.* ubi addit, quod Ecclesia res malè alienatas potest propria auctoritate recuperare, *Rot. d. deciſ. 139. nu. 27. & ſeq. par. 6. Recent.* ubi, quod interdictum, uti possidetis, 132 habet naturam mixtam, nempe civilis retinendæ, & recuperandæ naturalis.

Quæres 2. an fructus bonorum Ecclesiæ malè alienato- 133 rum debeantur à die moti judicii, vel à die factæ alienationis? Resp. quod regulariter in recuperatione rei Ecclesiæ nulliter alienatæ fructus debent restitui à die factæ alienationis, deductis tamen gravaminibus, & expensis, *juxta textum in l. jubemus nulli, §. ſanè, & §. ſeq. C. de Sacroſ. Eccleſ. cap. ſi quis Presbyterorum, de Reb. Eccleſ. non alien. de quo latè Paul. Rub. in annot. ad deciſ. 444. num. 12. & ſeq. par. 4. tom. 2. Recent. & nos fuſius ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib. 4. cap. 14.* aliquando tamen debentur à die moti judicii, ut quando fuit erratum in facto eo quia putabatur, rem esse solitam locari; idemque dicendum, quando intercessit error juris valdè dubii, qui æquiparatur dubio facti, *Peregrin de fideicom. art. 49 nu. 120. Rot. d. deciſ. 444. num. 1. & ſeq.*

Notandum tamen est, quod quando præjudicium Prę- 134 lati, seu Rectoris est separabile ab interesse Ecclesiæ, puta si pactum non tangat jura Ecclesiæ, tunc tenetur Rector, seu Prælatus stare pacto, quod fecit, illique præjudicat idem pactum, donec vixerit, quamvis nocere non possit Ecclesiæ, *ut tradunt gloſ. & DD. in cap. cum veniſſent, de Inſtit. Rot. deciſ. 22. nu. 9. & ſeq. p. 2. Diverſ. & dec. 29. n. 15 & 16. p. 6. Recent.*

SUMMARIUM.

135 *Administratores Ecclesiæ per viam extinctionis possunt retrovendere censum stante dissicta, non tamen censum ipsum cedere translativè.*
136 *Quando retrocessio dicatur facta extinctivè, & num. 137.*
Mens contrahentium potiùs attendi debet, quàm verborum formula, ibidem.
137 *Actus regulatur, & interpretationem recipit à proœmio.*
138 *Quando tertius redimens censum pro alio, possit acquirere jura extinctionis.*
139 *Fidejussor pro sua indemnitate potest censum extinguere.*
140 *Quando cessio census præsumatur facta translativè. An in hoc credatur attestationi creditoris, ibidem.*
141 *Fidejussor principalis debitoris emens censum, an & quando possit annuas responsiones tam à principali debitore, quàm à confidejussore exigere, & num. 14. & seq usque ad n. 147.*
142 *Quando primus fidejussor censeatur fidejussisse contemplatione secundi, & quando non, & n. 146.*
143 *Secundus fidejussor censetur se obligasse, contemplatione primi.*
145 *Fidejussor solvendo creditori, videtur in dubio potiùs emisse nomen debitoris, quàm extinguere voluisse propriam obligationem.*
147 *Correus, qui solidum solvit principali creditori; potest repetere à confidejussore pro rata sine cessione.*

Quæstio Undecima.

An Ecclesia, & loca pia, seu eorum administratores in actu retrovenditionis census possint absque beneplacito Apostolico cedere jura translativè.

RESp. quòd Administratores Ecclesię possunt quidem 135 per viam extinctionis sine beneplacito Apostolico retrovendere, seu retrocedere censum stante dissicta, cum eo casu actus sit omnino necessarius, *ad trad. per Rot. apud Cenc. de Cenſib. deciſ 294. in princ.* sed translativè censum cedere sine beneplacito Apostolico non possunt, tum quia talis cessio est actus voluntarius, tum etiam quia census inter stabilia computatur, *Rot. apud Pacif. de Salu. interd. deciſ. 209. num. 9. & apud Cenc. deciſ. 81. num. 7. & par. 7. Recent. deciſ. 235. num. 4. & ſeq. & deciſ. 383. nu. 13.*

383 *num.13.& apud Merlin.poſt tract. de Pignor. deciſ.95. num.6. & ſeq.*

136 Dicitur verò retroceſſio facta extinctivè, non ſolum quando ipſemet debitor cenſum extinguit, ſed etiam quando alius ſolvit de conſenſu, & mandato debitoris, vel quando ſolutio fit ab eo, qui in ſe cenſum accollavit, vel quando tertius intendit ſolum liberare debitorem, vel etiam quando ex lectura inſtrumenti apparet, ceſſionem cenſus fuiſſet extinctivam, ut quia ceſſio facta fuerit in vim præcedentis diſdictæ, vel ad effectum acquirendi jus, & actiones pro quantitate ſortis : quibus caſibus ceſſio dicitur extinctiva, etiamſi facta fuerit cum illa clauſula, translativè, non autem extinctivè, cum potiùs mens contrahentium attendi debeat, quàm verborum formula, *Rot. de-*

137 *ciſ.83. num.8. apud Merlin.poſt tract.de Pignor.* præſertim quando in procœmio, à quo totus actus regulatur, & interpretationem recipit, vel in corpore inſtrumenti, verba à retrovenditione incipiunt, vel cedentes translativè jura cedere non poterant, ſed tantum extinctivè, *Rot.apud. Merlin.ubi ſupra deciſ.67.num.7.& ſeq.& deciſ.95.num.5.*

138 *cum ſeq.* ubi ſubiicit, declarationem contrahentium, quod jura dicantur ceſſa translativè, non extinctivè, eo caſu intelligendam eſſe reſpectu ſortis, ut ſcilicet ſolvens pro alio de propriis pecuniis poſſit ſummam ſolutam irrevocabiliter repetere à principali debitore; *Rot. in Romana Salviani 27. Maii 1619. coram Pirovano, impreſſ. poſt Addit. Cenc.de Cenſib.deciſ.45.& in Ravennaten. cenſus 27. Junii 1639.coram Dunozet,& 26. Novembris ejusdem anni coram eodem ;* quod tamen procedere poteſt, quando alius ſolvit de conſenſu, vel mandato debitoris : alioquin tertius redimens cenſum pro alio, non poſſet acquirere jura extinctionis, cum debitor invitus non poſſit ad cenſus redemptionem, & extinctionem cogi, *ut expreſsè cavetur in bulla Pii V. ſuper forma creandi cenſus, incip.Cum onus &c.relat.per Quaran.in ſum.Bullar. in ver. contractus cenſualis, & obſervant Avend. de cenſib. cap. 106.num.6.Felician.eodem tract.tom 1.lib.4.cap. .nu.11. & alii relati per Rot. apud Merlin.poſt tract de Pignor. deciſ. 83.num.1.& apud Cenc. de Cenſibus poſt Addit. dec.45.*

139 An verò liceat fidejuſſori pro ſua indemnitate cenſum extinguere? affirmat *Rota apud Cenc.d dec.45.in fin.*

140 Præſumitur verò ceſſio translativè, quando fit ſimpliciter, *Rot dec.43.apud Cenc poſt addit. & apud Merlin.poſt tr.de Pignor.dec.67.n.8.& dec.24.n.13.verſ.& licèt, & dec. 83.num.1.* ubi, quod etiam præſumitur ceſſio translativè, quando ſors per tertium ſoluta, repeti non poteſt à principali debitore; idemque dicendum, quando redimens cenſum declaravit ſolvere de propriis pecuniis ad effectum reportandi ceſſionem contra debitorem cenſus, *Rot. apud Merlin.d.deciſ.83.nu.7. & ſeq.* ubi quod veriſimilius eſt, tertium ſolventem de propriis pecuniis cum ſupradicta declaratione, voluiſſe potiùs acquirere cenſum, & fructus lucrari, quàm illum extinguere, & ſimplicem pecuniæ creditorem eſſe, etiamſi ceſſio facta fuerit per verba, *retrovendidit, & retroceſſit*, quæ videntur importare veram cenſus extinctionem : non enim verba, ſed mens contrahentium attendit debet, *ut ſupra diximus, vide Rot.apud Cenc.poſt addit.deciſ.43.n.8.& 9.& apud Merlin.d.dec.83. n.9.& ſeq.* ubi, quod in hoc defertur etiam atteſtationi creditoris declarantis, an intellexerit cenſum transferre, vel extinguere, licèt hujuſmodi atteſtatio, ſeu declaratio facta fuerit ex intervallo.

Et hoc quidem locum habet non tantùm in tertio, ſed etiam in fidejuſſore principalis debitoris obligato in eodem

141 inſtrumento cenſus : hic enim, ſi emerit cenſum, ſeu nomen, & jus redditus, poterit annuas reſponſiones tam à principali debitore, quàm à confidejuſſore exigere; cum hac tamen diſtinctione, quod contra principalem debitorem poteſt agere ad integrum cenſum : contra fidejuſſorem non ad integrum cenſum, ſed ad id, quod ſupereſt, deducta ejus rata, *ſ. ſi plures, inſt. de fidejuſſ. Buratt. dec. 645.n.10.Cenc.par.2.cap.2.q.2.art.5.nu.2.& ſeq.Rota apud eumdem dec.178.& apud Merlin.d.deciſ.24.nu.1.& ſeq.& n.14.cum ſeq.Gratian.diſcept.for.cap.459.n.19.& ſeq.Fontanell.de Pact.nuptial.clauſ.4.gloſ.18.par.3.nu.70.& ſeq.& deciſ. Catalon.216.n.7.* quod procedit etiam in eo, qui di-

142 verſo tempore fidejuſſit, dummodo in inſtrumento actum fuerit cum fidejuſſore, ut alius daretur confidejuſſor; unde ſi ſecundus fidejuſſor emat cenſum cum ceſſione jurium, non poterit à primo fidejuſſore ſolidum petere, quia primus cenſetur fidejuſſiſſe contemplatione ſecundi, & ſub ſpe mutui periculi, *Neguſ.de Pignor.p.5.mem.3.nu.36.* ubi etiam dicit, quod ſecundus cenſetur ſe obligaſſe con- 143 templatione primi, *Card.Seraphin.dec.826.num.1.& alii apud Cenc.p.2.q.2.art.5.n.8.*

Hæc tamen concluſio procedit, quando fidejuſſor ſol- 144 vit uti unus ex fidejuſſoribus, *Alex.conſ.38.in fin.lib 5.Vinc. de Franch.dec.55.n.1.Greg.deciſ.190.* ſecus ſi ſolvit uti tertius, quaſi emendo nomen debitoris, *juxta text. in l.cum is qui, 37.ff.de fidejuſſ.* hoc enim caſu poteſt repetere à coobligatis omne, quod ſolvit, etiam non dempta rata, ſeu propria portione, *gloſ.in l.Modeſtinus, ver.actionum, ff. de Solut.Rota Romana Societatis 24. Februarii 1612. coram Card.Sacrato, prout refert Beltram. ad Greg.d.deciſ. 190.& in Romana cenſus 18. Maii 1618.coram Manzanedo, & in aliis relat.in deciſ.24.n.6.10.& ſeq.apud Merlin.* ubi, quod in dubio fidejuſſor ſolvendo creditori, videtur 145 potiùs emiſſe nomen debitoris, quàm extinguere voluiſſe propriam obligationem, *per tex. in l. fidejuſſoribus 18. l. cum is, qui, 37.ff.de fidejuſſoribus.*

Idemque dicendum, ſi prior fidejuſſor non acceſſit 146 contemplatione poſterioris : tunc enim poſterior, qui diverſo tempore intervenit, ſi ſolvat integrum debitum, poterit integraliter, & inſolidum repetere quicquid ſolvit, *Spec.in tit.de Renunc.&c.num.13.Rot. dec.617. num.5.& ſeq.par.5.tom.2.Recent.Cardin.Seraphin.d.dec.865.num.1.* ubi dicit, quòd non cenſetur prior fidejuſſor acceſſiſſe contemplatione ſecundi, quando actum eſt cum ſolo creditore de dando, ſeu præſtando ſecundo, *& ita ſentiunt alii, quos retuli in tractatu de Tempore legal.lib.4.cap.ult.num.* 134. *& ſeq.*

An verò correus, qui ſolidum ſolvit principali credi- 147 tori, poſſit repetere à confidejuſſore pro rata ſine ceſſione? negat *Beltramin. ad Greg.d.deciſ.190.* contrarium tamen ſenſit *Rot.apud Merlin.d.deciſ.24.n.1.* ubi, quod correus in tali caſu repetere poteſt à confidejuſſore ſine ceſſione, ſive ſolverit invitus, ſive voluntariè.

SUMMARIUM.

148 *Monaſterium ſuccedit in bonis Novitii decedentis antè profeſſionem in duobus caſibus hic expreſſis, & num. ſequent.*

150 *Profeſſio tacita non obligat Novitium ad illam religionem in ſpecie, quam ingreſſus fuit, ſed poteſt eo caſu tranſire ad aliam etiam laxiorem.*

151 *Novitio profeſſo in monaſterio bonorum incapaci, ſuccedunt venientes ab inteſtato.*

152 *Monaſterium non ſuccedit Novitio, qui in articulo mortis non expleto probationis anno, ad profeſſionem admiſſus fuit juxta privilegia Religionis.*

153 *Quando res immobilis legatur Capuccinis debetur æſtimatio rei legatæ.*

154 *Legatum factum Eccleſiæ, ſi adimpleri non poteſt propter incapacitatem legatarii, convertendum eſt in alios pios uſus.*

Quæſtio XII.

Quando Monaſterium ſuccedat in bonis Novitii decedentis antè profeſſionem.

REſp. quod ſuccedit in duobus caſibus, quorum, 148 primus eſt, quando Novitius in ipſo ingreſſu expreſsè obtulit ſe, & ſua bona : tunc enim conſtat de ejus intentione, quod voluerit, bona prevenire ad monaſterium, *Abb in cap.in præſentia, num.68. ubi etiam Dec.nu. 283.& ſeq.de Probat.*

Secundus caſus eſt, quando Novitius perſeveravit ul- 149 tra annum, hoc enim caſu tacitam profeſſionem emiſiſſe cenſetur, concurrentibus tamen infraſcriptis conditionibus, videlicet quod habitus profeſſorum ſit diſtinctus ab habitu novitiorum : 2. quod Novitius ſciens, & ſponte illum ſuſcipiat : 3. quod perſeveraverit triduò poſt annum, ita *Abb.in cap.ad noſtram n.5. ad Regul.* ſubdens, quod 150 talis profeſsio non obligat ad illam Religionem in ſpecie, ſed in genere, ita ut Novitius eo caſu tranſire poſsit ad aliam Religionem etiam laxiorem, *Calder.conſ.5. ad titul.*

Genuenſ.

Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 461. quod tamen intelligen-
151 dum eſt, dummodò monaſterium ſit capax bonorum, nam ſi eſſet incapax, Novitio etiam profeſſo ſuccederent venientes ab inteſtato, *ut obſervat Genuenſ. ibid.*

Addit *Sanch. in ſum. tom. 2. lib. 5. cap. 4. nu. 16. Megal. par. 2. lib. 2. cap. 27. n. 50. Zanard. in Direct. Theol. par. 2. cap. 17. ad fin. Fauſt. in Theſaur. Relig. lib. 5. q. 167. n. 4. & alii apud Dian. par. 3. tr. 2. reſ. 17.* quod monaſterium ſuccedit etiam
152 novitio, qui in articulo mortis, non expleto probationis anno, ad profeſſionem admiſſus fuit juxta privilegia Religionis, quia ubi quis ſemel virtute privilegiorum profeſſus eſt, redditur verè in poſterum profeſſus, nec alia indiget profeſſione, poſt quam convaluerit; contrarium tamen tenuerunt *Ricc. in Prax. for. Eccleſ. p. 2. reſ. 493. Barb. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 101. nu.* 4. aſſerentes, quod tunc monaſterium ſuccedit, quando, explorata voluntate tempore ſanitatis, cum debitis requiſitis profeſſio emittitur, *& hanc ſententiam uti probabiliorem ſequuti ſumus in tract. de regim. Eccleſ. lib. 7 cap. 9. n.* 11.

153 Notandum eſt etiam, quod ubi res immobilis legatur Capuccinis, vel aliis incapacibus, eo caſu debetur æſtimatio rei legatæ, *ſecundùm Paul de Caſtr. in l. apud Julianum §. conſtat, ff. de leg.* 1. *Jo. Ant. Lanar. conſ.* 80. *quos refert, & ſequitur Genuenſ. in d. tract. q.* 439. ſubdens, quod
154 legatum factum Eccleſiæ, ſi adimpleri non poteſt propter incapacitatem legatarii, convertendum eſt favore animæ in alios pios uſus, *per tex. in cap. nos quidem, ubi DD. de Teſtam. l.* 1. *C. de expenſ. ludor. lib.* 11.

SUMMARIUM.

155 *Molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poteſt ab eadem Eccleſia in alium locum transferri.*

Eccleſia continet utilitatem publicam, ibid.

156 *Eccleſia poſſidens in aliquo loco molendinum, poteſt alios prohibere, ne alia molendina conſtruant.*

157 *Quid ſi molendinum eſſet fiſcale.*

158 *Propter publicam utilitatem à privatorum utilitate receditur.*

159 *In privilegiis Eccleſia fiſco comparatur, immò eſt magis privilegiata, quam fiſcus.*

160 *In redditibus Eccleſiæ verſatur publica utilitas.*

161 *Eccleſiæ poſſidenti molendinum ab immemorabili competit jus prohibendi, ne alia conſtruantur.*

162 *Quid ſi ex Principis reſcripto Eccleſia ſola pluribus annis molendinum habuerit.*

163 *Non poteſt alius auferre lucrum ei, qui ex Principis reſcripto molendinum primò conſtruxit.*

164 *Publica utilitas conſiſtit etiam in molendinorum conſtructione, & copia, ſed præfertur utilitas publica, quæ concurrit ex parte Eccleſiæ.*

165 *Non dicitur utilitas publica, ſed privata, quando queſtus cedit in commodum privatum.*

166 *Regula, quod non licet in flumine publico conſtruere molendinum in ſuperiori parte in damnum habentis molendinum in parte inferiori, procedit in molendinis privatorum.*

167 *Damnum pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico conſequebatur.*

168 *Quando agi poſſit negatoria generali, jus tibi non eſſe ita ædificare.*

Negatoria datur ſoli Domino loci, ibidem.

169 *Si primus licitè ædificavit in flumine publico, ſecundus non poteſt ædificare, & auferre lucrum, quod licitè percipit primus ex publico.*

170 *Non licet conſtruere molendinum in inferiori parte fluminis publici cum damno molendini ſuperioris.*

171 *Non poteſt conſtrui molendinum in flumine publico, ſi alteri habenti antiquius molendinum damnum inferatur circa primævum curſum aquæ.*

172 *Quando quis in flumine privato poſſit ædificare, & frui aqua dicti fluminis etiam cum damno tertii, & nu.* 173. *& ſeq.*

174 *Licitum eſt in ſuo facere quod placet, dummodo nihil immittatur in alienam.*

175 *In dubio nemo præſumitur opus facere animo nocendi.*

176 *Flumen quando dicatur publicum, & quando privatum.*

177 *Quando per conſtructionem novi molendini diminuitur ſolum frequens molentium concurſus, licita eſt nova conſtructio: ſecus ſi conſuetus aquæ curſus impediatur.*

An, & quando damnum minoris frequentiæ habeatur in conſideratione, ibidem, & n. 178.

179 *Qui habet ſervitutem ducendi aquam pro molendino, non poteſt extruere aliud molendinum.*

180 *Aqua ad certum uſum conceſſa non poteſt quis uti ad alium uſum.*

Quæſtio XIII.

An molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poſſit ab eadem Eccleſia in alium locum transferri.

RESP. affirmativè, quia Eccleſia continet utilitatem
155 publicam, *ut latè probat Genuenſ. in tr. de Eccl. q.* 194. Eadem ratione Eccleſia, quæ in aliquo loco poſſidet
156 molendinum, poteſt alios prohibere, ne alia molendina conſtruant in ejus præjudicium: quia ſicuti licita eſt prohibitio, quando molendinum eſſet fiſcale, propter pu-
157 blicam utilitatem, propter quam ab utilitate privatorum receditur, *Bald. conſ.* 410. *n.* 7. *verſ. quid dicam finaliter &c.*
158 *lib.* 5. *Natt. conſ.* 106. *num.* 1. *& alii, quos refert, & ſequitur Theſaur. dec.* 16. *n.* 13. *verſ. ſexta ſequitur &c. Anchar. conſ.* 11. *&* 155. *Boer. dec.* 125. ita multo magis id locum habet in Eccleſia, quæ in privilegiis fiſco comparatur, immò magis eſt privilegiata, quam fiſcus, *Card. Seraphin. deciſ.*
159 594. *n.* 24. & communem dicit *Genuenſ. in d. tr. q.* 174. *nu.* 3. *& q.* 251. *n.* 2. *& ſeq. & q.* 252. *nu.* 6. *& q* 472. *nu.* 4. *& d. q.* 194. *n.* 3. ubi, quod in redditibus Eccleſiæ verſatur publica utilitas, cum ex iis alantur ejus miniſtri, *Surd. in tr. de Alim.* 160 *tit.* 8. *privil.* 1. *n.* 19. quod præcipuè procederet, ſi Eccleſia eſſet in poſſeſſione molendini à tempore immemorabili, 161 cujus vigore competit jus prohibendi, ne alia conſtruantur, *Cald. in l. item lapilli, nu.* 5. *verſ.* 2. *quæro & c. ff. de Rer. diviſ. Franc. Marc. dec.* 106. *n.* 5. *verſ. præterea & c. Rot. dec.* 425. *n.* 10. *& ſeq. p.* 4. *t.* 2. *Recent. Ciriac. contr.* 310. *n.* 45. *& ſeq.* vel ſi ex Principis reſcripto ſola pluribus annis molen- 162 dinum habuerit: hoc enim caſu poſſet etiam prohibere, ne alius eodem jure utatur, *arg. l. ſi quiſquam, ff. de Diveſ. & tempor. præſcript. gloſ. communiter recepta in l. fin ver. datam exceptionem, ff. de Uſucap. Bald. in dict. l. item lapilli, n.* 5. *Franch. Marc. dec.* 106. *n.* 6. *latè Balb. de Præſcript. in* 4. *p.* 5. *princ. q.* 6. *n.* 10. *&* 11. *Franc. Viu. commun. opin.* 511 *lib.* 2. *Urſell. concluſ.* 62. *in ver. ædificare n.* 61. *quorum ſententiam amplexi ſumus in tr. de Temp. leg. lib.* 2. *c.* 81. *n.* 53. *per doctrinam Bart. in l. quominus n.* 2 *&* 3. *ff. de flumin.* ubi, quod non poteſt alius auferre lucrum ei, qui ex Principis reſcri- 163 pto molendinum primò conſtruxit, unde in his caſibus limitanda eſt regula, quod in fundo proprio, ſeu privato licet cuique molendinum ædificare, *vide Alex. conſ.* 194. *nu.* 1. *& ſeq. lib.* 2. *Roſent. de feud. cap.* 5 *concl.* 29. *n.* 3. *&* 4 *Cancer. par.* 2. *cap.* 2. *n.* 106. *Theſaur. d. dec.* 16. *n.* 1. quamvis enim publica utilitas conſiſtat etiam in molendinorum conſtru- 164 ctione, & copia, *ad trad. per Ciriac. contr.* 310. *n.* 95. nihilominus præferenda ſemper eſt utilitas publica, quæ concurrit ex parte Eccleſiæ, cùm hæc ſit favorabilior, & magis privilegiata, *Tiraq. de Privil. piæ cauſ. priv.* 146. *Surd. de Alim. tit.* 2. *q.* 15. *n.* 165. *Genuenſ. in tr. q.* 251. *n.* 2. *& ſeq. & q.* 444. *n.* 2. prætereà advertendum eſt, an quæſtus percipien- 165 dus ex novis molendinis, ceſſurus ſit in commodum privatum, ut frequentiùs accidit; tunc enim non ageretur de utilitate publica, ſed de privata, *ut dict. Bald. dict. conſ.* 410. *nu.* 7. *verſus fin. lib.* 5.

Si verò agitur de molendinis privatorum, regula eſt, 166 quod non licet in flumine publico conſtruere molendinum in ſuperiori parte, in damnum habentis molendinum in parte inferiori, *l.* 2. *§. merito, ff. Nè quid in flum. publ.* ubi, quod damnum pati videtur, qui commodum amittit, quod 167 ex publico conſequebatur, quale quale ſit, *Bart. in l. quominus, n.* 8. *& 9. ff. de flumin.* ſubdens, quod in tali caſu poteſt agi negatoria generali, jus tibi non eſſe ita ædificare: 168 quia licèt negatoria detur ſoli Domino loci, & poſſidens prius molendinum non ſit Dominus loci, cum flumen ſit publicum, eſt tamen Dominus ſui molendini, quod deterius redditur propter opus factum in flumine publico, &

ſic no-

ſic nomine ſuæ rei agit, *Alex. conſ.* 203. *n.* 1. *lib.* 6. ubi dicit,
169 quod quando quis licitè primò ædificavit in flumine publico, non poteſt alius ædificare in eodem flumine à parte ſuperiori, & auferre lucrum, quod licitè percipit primus ex publico, *latè Rip. in d. l. quominus, n.* 24. *& ſeq.* ubi addit, quod neque licet conſtruere molendinum in inferiori
170 parte fluminis publici cum damno molendini ſuperioris, *Rot. dec.* 61. *n.* 1. *& ſeq. p.* 4. *tom.* 2. *Recent.* ubi, quod non po-
171 teſt conſtrui molendinum in flumine publico, ſi alteri habenti antiquius molendinum damnum inferatur circa primævum curſum aquæ, etiamſi Princeps licentiam conceſſerit, ut illud conſtrueretur.

172 Si verò flumen eſſet privatum pertinens ad utrumque ædificantem, eo caſu ſecundus poteſt licitè ædificare in ſuo, & frui aqua dicti fluminis privati, etiam dum damno habentis molendinum inferius, dummodò faciat principa-
173 liter, ut ſibi proſit; quia licitum eſt in ſuo facere quod placet, dummodò nihil immittatur in alienum, *Bart. in*
174 *d. l. quominus, n.* 8. *& ibidem Rip. n.* 25. *& ſeq.* ubi, quod in dubio nemo præſumitur opus facere animo nocendi,
175 *Alex. d. conſ.* 203. *n.* 1. *& ſeq.* ubi, quod flumen publicum dicitur, quando perpetuò fluit, privatum verò, quando
176 non omni tempore, ut quia in æſtate non fluit, *Rot. d. dec.* 61. *n* 6. *& 7. Hond. con.* 84. *n.* 43. *lib.* 2. *Theſaur. dec.* 16. *n.* 1.

177 Hoc tamen intelligendum eſt, quando per conſtructionem novi molendini diminuitur ſolum frequens molentium concurſus: tunc enim licita eſt nova conſtructio, quia hujuſmodi damnum minoris frequentiæ tanquam conſiſtens in mera voluntate molere volentium, non habetur in conſideratione; ſecus ſi per conſtructionem novi molendini conſuetus aquæ curſus impediatur, ita ut inferiori molendino auferatur, vel diminuatur ſolita aqua: hoc enim caſu non licèt ædificare novum molendinum in præjudicium antiqui, ſive illud conſtruatur in flumine publico, ſive in fundo, ſeu flumine privato, *ut ſenſit Bart. in d. l. quominus, n.* 8. *& ibidem Rip. n.* 82. *Bald. in l. un. num.* 58. *verſ.* 13. *op. C. de ſent. quæ pro eo quod inter prof. & conſ.* 463. *n.* 6. *lib.* 4. *& conſ.* 71. *n.* 3. *& ſeq. lib* 1. *Afflict. dec.* 388. *num.* 12. *Hond. con.* 84. *num.* 44. *lib.* 2. *Gratian. diſcept. for. cap.* 89. *n.* 1. *& 2. Ciriac. contr.* 462. *nu.* 5. *& 6. tom.* 3. *Rot. dec.* 61. *nu.* 1. *& 2. & dec.* 151. *nu.* 13. *p.* 4. *tom.* 2. *Recent. vide quæ diximus in tr. de Temp. legal. lib.* 2. *cap.* 81. *n.* 18. *& ſeq.*

178 Notandum tamen eſt, quod ſi pacto, vel præſcriptione tenerentur incolæ accedere ad tuum molendinum, hujuſmodi lucrum eſſet conſiderabile, *ut d. Rip. in d. l. quominus nu.* 82.

179 Notandum 2. quod is, qui habet ſervitutem ducendi aquam pro molendino, non poteſt extruere aliud molendinum, *Ciriat. contr.* 310. *nu.* 149. *& ſeq.* ubi, quod con-
180 ceſſio aquæ ex cauſa ſervitutis, reſtringitur tantum ad illum particularem uſum, & molendinum, nec debetur pro alio uſu, ſeu molendino, *latè Pariſ. conſ.* 116. *n* 4. *& ſeq. p.* 1. ubi, quòd aqua ad certum uſum conceſſa, non poteſt quis uti ad alium uſum.

SUMMARIUM.

181 *Hodie delinquens in Eccleſia, gaudet illius immunitate, excepto homicidio, & mutilatione membrorum, in Eccleſia, ejuſve cœmeterio commiſſa: limitatur n.* 182.

182 *Qui gravia delicta in Eccleſia committunt præter expreſſa, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri: limitatur n.* 183.

183 *An Judex Eccleſiaſticus ob leve delictum poſſit delinquentem in Eccleſia extrahere, & punire.*

184 *An Judex laicus, vel ejus miniſtri poſſint à Reo in Eccleſia, ejuſve domibus arma auferre, & n.* 186.

185 *Judex Eccleſiaſticus confugienti ad Eccleſiam poteſt ex cauſa arma permittere, ſi armis uti intendat tantùm ad ſui defenſionem.*

186 *Ad obviandum delicto poſſunt miniſtri Curiæ ſæcularis clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur.*

187 *Clericus capi poteſt non ſolum à Judice laico, ſed etiam à privato, ſi commiſerit delictum, & timeatur de fuga, ut illum præſentent Judici ſuo Eccleſiaſtico.*

188 *Clerici ſuſcipere debent eorum defenſionem, qui ad Eccleſiam confugiunt, & quomodo ſe gerere debeant.*

Quæſtio XIV.

Quando confugientes ad Eccleſiam poſſint ab ea expelli etiam in caſibus in Gregoriana conſtitutione non exceptis.

PRæmittendum eſt, quod hodie delinquentes in Ec- 181
leſia gaudent illius immunitate, excepto homicidio, & mutilatione membrorum in Eccleſia, ejuſve cæmeterio commiſſa: quia Greg. XIV. *in ſua conſtit. incipien. Cum alias nonnulli, &c.* privilegium immunitatis ad unam tantùm formam ibi expreſſam reduxit, auferendo facultatem aliter judicandi, & interpretandi; & ideò cum certos caſus exceperit, conſequenter voluit, ut in cœteris omnibus non expreſſis immunitas ſervetur, nulla habita paritate, vel majoritate rationis, *Vulp. in Prax. for. Eccleſ. cap.* 3. *num.* 3. *Lezan. in Sum. to.* 3. *ver. Immunitas Eccleſiam, nu.* 16. *Dian. p.* 5. *tr.* 1. *reſ.* 2. *& p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 23. *&* 25. *Bonacin. to.* 3. *de Cenſur. in part. diſp.* 2. *qu.* 3. *punct.* 16. *§.* 5. *per tot. Farinac. conſ.* 76. *n.* 9. *lib.* 1. *Gratian. diſcept. for. c.* 380. *n.* 29. *& ſeq. Ciarlin. contr.* 14. *n.* 22. *&* 23. *lib.* 1. *& alii recentiores communiter.*

Verùm ſi immunitate abutantur, & reddant ſe indi- 182
gnos ejus beneficio, ut ſi gravia delicta in Eccleſia commiſerint etiam præter expreſſa in d. Gregoriana conſtitutione, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri, licèt tunc tradi non debeant curiæ ſeculari, *cap. fin. ubi DD. de Immun. Eccleſ. Farin. de Immunit. Eccleſ. cap.* 16. *nu.* 209. ubi de committentibus in Eccleſia ſtuprum, & ſimilia, *Cabal. reſol. crimin caſ.* 194. *num.* 5. *& ſeq. Dian. par.* 4. *tract.* 1. *reſol.* 67. *Ciarlin. tom.* 1. *contr.* 14. *num.* 22. *&* 23. *& contr.* 15. *numer.* 6. *& ſeq.* ubi, quod ob leve delictum judex eccleſiaſticus non poteſt delinquentem in Eccleſia 183
extrahere, & punire, *& tom.* 2. *contr.* 191. *num.* 7 *& ſeq.* ſubdens; quod etiam in minoribus delictis poteſt quis per Judicem eccleſiaſticum expelli ab Eccleſia, non ut privetur ejus immunitate, ſed ut maneat in illo ſpatio 30. vel 40. paſſuum circumcirca Eccleſiis conceſſo, puta ſi verbis injurioſis proſequatur Eccleſiæ miniſtros, ſeu immodeſtè ſe gerat, & turbet eccleſiaſticorum quietem, vel ſi aliud faciat contra reverentiam Eccleſiæ; ratio eſt, tum quia immunitas eſt privilegium loci, & ideò non debet eſſe cum damno ipſius, & eorum, ad quos locus pertinet, tum quia jus conſervandi propriam habitationem abſque turbatione eſt jus naturale, tum etiam quia confugiens ad Eccleſiam, debet ſe gerere tamquam ſupplex, & implorans protectionem; & ideo ſi aliter ſe gerat, non eſt dignus, ut Eccleſiæ immunitate gaudeat, *Paſqualig. dec. mor.* 470. *num.* 1. *& ſeq. Bordon. var. reſol. lib.* 1. *cap.* 1. *nu* 22. *Farin. de Immun. Eccl. cap.* 16. *num.* 248. ubi dicit, quod Judex laicus, aut 184
ejus miniſtri non poſſunt à reo in Eccleſia, ejuſve domibus arma auferre ſine licentia Epiſcopi, vel ejus officialis, alioquin gravem committerent irreverentiam contra Eccleſiam, & eccleſiaſticam etiam juriſdictionem turbarent, cum in Eccleſia nullam poſſit Judex laicus exercere juriſdictionem, *Dian. par.* 1. *tract.* 1. *reſ.* 2. *&* 8. *& tract.* 2. *reſ.* 10. 11. *&* 12. *Ciarlin. d. contr.* 191. *num.* 17. *& ſeq.* ubi obſervat, quod ſic poteſt Judex Eccleſiaſticus cogere confugien- 185
tem ad arma deponenda, ſi ita viderit expediri, ita poteſt ea confugienti permittere, ſi armis uti intendat tantùm ad ſui defenſionem, nè ab inimicis occidatur.

Poſſunt tamen miniſtri Curiæ ſæcularis ad obvian- 186
dum delicto clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur: quo caſu una cum armis ad Epiſcopum, ſeu Judicem eccleſiaſticum ſtatim recto tramite ducendi ſunt, in cujus poteſtate erit diſpenſare de armis, *Ciarlin. contr.* 15. *num.* 82. *&* 87. *tom.* 1. *Decian. tract. crim. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 118. ubi ſubiicit, quod clericus capi poteſt non ſo- 187
lum à Judice laico, ſed etiam à privato, ſi commiſerit delictum, & timeatur de fuga, ut illum præſentent Judici ſuo eccleſiaſtico.

Notandum eſt autem, quod clerici ſuſcipere de- 188
bent eorum defenſionem, qui ad Eccleſiam confugiunt, *cap. inter alia, extr. de Immun. eccleſ.* ita ut clerici, vel etiam alii extranei pro defenſione poſſint etiam reſiſtere miniſtris ſæcularibus, reum ab eccleſia extrahere conantibus, per regulam, quod officiali injuſtè exequenti licitè de facto reſiſtitur, *l. prohibitum, ubi Bart. C. de Jur. fiſc. lib.* 10. *Farinac. de Immun. eccleſ. cap.* 2. *nu.* 46. *& ſeq.* ſubdens, quod poteſt reſiſti non ſolum Judici

ſæcu-

sæculari, vel ejus miniſtris, ſed etiam Judici eccleſiaſtico non ſervanti formam conſtitutionis Gregor. XIV. talis verò reſiſtentia debet eſſe ſpiritualis, repellendo ſcilicet per cenſuras extrahere volentes, vel etiam claudendo fores eccleſiæ, vel adhibendo alia media externa apta ad impediendam vim, abſque tamen aggreſsione, aut bello activo, ut *d. idem Farinac. loc. cit.*

SUMMARIUM.

189 *Eccleſiæ immunitate gaudet reus, qui captus à ſatellitibus eorum manibus aufugit ad locum ſacrum, dummodo non commiſerit delictum in bulla Gregoriana exceptum.*

190 *Quid ſi reus non poſſit ſe liberare ab executoribus, ſed illos ſecum trahat violenter intra Eccleſiam.*

191 *Frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent eccleſiaſtica immunitate.*

Quæſtio XV.

An Eccleſiæ immunitate gaudeat reus, qui captus à ſatellitibus de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum.

189 REſp. affirmativè, ſive liber aufugiat, ſive cum vinculis, quibus fuit ligatus, dummodò reus non commiſerit delictum in bulla Gregoriana exceptum, *cap. ſi quis contumax, & cap. deffinivit 17. q. 4. Covar. var. reſol. lib. 2. cap. 20. nu. 12. Boſſ. in Prax. crimin. tit. de captur. nu. 22. Clar. §. fin. q. 30. verſ. pone familia & c. Boer. dec. 110. nu. 8. Decian. tr. crim lib. 6. cap. 28. nu. 31. verſ. Attamen & c. Farinac. tr. de Immunit. eccleſ. cap. 15. num. 194. & hanc eſſe magis communem, & veriorem opinionem teſtatur Ciarlin. contr.*

190 *for. cap. 197. n. 8 & ſeq.* ſubdens, idem eſſe, ſi reus non poſsit omninò ſe liberare ab executoribus, ſed illos trahat ſecum violenter intra eccleſiam; ratio eſt, tum quia canones indiſtinctè concedunt immunitatem confugienti ad eccleſiam, tum etiam quia ſi ſecundùm veram, & commu-

191 nem Doctorum ſententiam, frangentes carcerem, vel ab eo aufugientes gaudent eccleſiaſtica immunitate, multo magis ea gaudere debet, qui nondum carceratus aufugit, *vide Peguer. dec. 61. n. 1. verſ. attamen & c. Dian. p. 3 tr. 1. de Immun. Eccl. reſ. 37. & p. 6. tr. 1. reſ. 26. q. 5.*

SUMMARIUM.

192 *Reus, qui liberè, & ſponte egreditur ab Eccleſia, ejuſque limitibus, & voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra locum Sacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis: limitatur numer. 193. 194. 196. & 198.*

193 *Quid ſi reus proteſtatus fuerit, quod metu exibat, & intendebat gaudere immunitate eccleſiæ.*

194 *Et quid ſi reus egrederetur ab Eccleſia coactè, ſeu per vim, aut metum, vel ſi miniſtri Curiæ ſæculares obſiderent Eccleſiam, vel prohiberent neceſſaria, & nu. 196. 200. & 214.*

195 *Privatus poſſeſſione per contractum metu extortum, poteſt agere actione, quod metus cauſa, & intentare etiam remedium poſſeſſorium can. reintegranda, 3. q. 1.*

197 *Judex, qui extractam ab ejus familia Eccleſiæ non reſtituit, vel morti tradidit, incurrit in excommunicationem contentam in conſtitutione Gregorii XIV. præſertim ſi mandavit extrahi.*

198 *Reus, qui ſponte patitur ſe capi in Eccleſia, vel intra 30. paſsus, Eccleſiæ reſtituendus eſt.*

199 *Confugientes ad Eccleſiam impediri nequeunt, quominus poſsunt extra Eccleſiam per 30. paſsus ſecurè exire.*

200 *Metus probatur etiam per præſumptiones, & conjecturas, arbitrio Judicis.*

201 *Cognitio, quo in loco reus fuerit captus, & an ſit Clericus, vel capax immunitatis, ſpectat ad Judicem eccleſiaſticum.*

202 *Non creditur executoribus dicentibus, capturam fuiſſe factam extra locum immunem, ſi reus negaret cum juramento.*

203 *An credatur executoribus referentibus pro reo.*

204 *An, & quando Scholares capi poſſint in Scholis.*

205 *An reus extractus neceſsario reſtitui debeat eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus.*

206 *Qui homicidii, aut mutilationis delictum in una Eccleſia commiſit, poteſt in alia cum licentia Epiſcopi à miniſtris laicæ poteſtatis capi.*

207 *An à decreto Judicis Eccleſiaſtici pronunciantis, reum eſſe conſignandum Judici ſæculari, vel eſſe reſtituendum Eccleſiæ, detur appellatio, & n. 210.*

208 *Appellatio non datur in cauſa ſpolii notorii, & violenti lata ſententia ad favorem rei ſpoliati.*

209 *Epiſcopus tradens reum curiæ ſæculari in caſu, in quo deberet gaudere immunitate, peccat mortaliter, & obligatur ad damna, & ſi reus fuerit ad mortem damnatus, incurrit in irregularitatem.*

210 *Clauſula, appellatione remota, non prohibet appellationem à ſententia notoriè iniqua.*

211 *Clauſula prædicta, poſita in reſcripto etiam facto à Papa, non excludit notorium gravamen.*

212 *Quænam informatio ſufficiat ad cognoſcendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Eccleſiæ immunitate, & an Epiſcopus teneatur in hoc ſtare proceſsui Judicis ſæcularis, & nu. 218.*

Reo in hujuſmodi præparatoriis informationibus non audito, appellatio non denegatur, ibid. n. 212.

213 *An gaudeat immunitate, qui ſubdolis verbis, & fallaciis deceptus, egreditur ab Eccleſia, & extra eam capitur.*

215 *Judex laicus non poteſt reum ab Eccleſia extrahere ſine licentia Judicis Eccleſiaſtici, etiamſi notoriè conſtet, reum commiſiſſe delictum exceptum in conſtitut. Gregoriana, & ſi illum extraheret, Eccleſiæ uti ſpoliatæ debet reſtitui.*

216 *Regula, dolo facit qui petit quod reſtitutus eſt, non procedit in poſſeſſorio.*

217 *Reus, dum cognoſcitur, an gaudere debeat immunitate, debet in Eccleſia cuſtodiri per utrumque Judicem, vel in carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ retineri.*

219 *Publicatio reſignationis beneficii facienda eſt, etiamſi nota ſit populo.*

220 *Excommunicationem incurrunt etiam privatæ perſonæ extrahentes reum ab Eccleſia.*

Quæſtio XVI.

An, & quando tradens ſe in manibus Curiæ cenſeatur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis.

REus, qui liberè, & ſponte egreditur ab Eccleſia, 192 ejuſque limitibus, & voluntarie patitur ſe capi, exiſtens extra locum ſacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis, *latè Farinac. de Immunit. c. 19. n. 304. Bonac. de Cenſur. in partic. diſp. 2. qu. 3. pun. 16. §. 3. nu. 12. verſ. idem ſentiendum & c. Ciarlin contr. foren. 163. n. 2. & 6.*

Dixi, liberè, quia ſecus eſſet, ſi reus proteſtatus fue- 193 rit, quod metu exibat, & intendebat gaudere immunitate Eccleſiæ, quia proteſtatio tollit mentem à facto, & conſervat jus proteſtantis, *Alex. conſ. 130. num. 13. & 17. lib. 4. Hond. conſ. 89. n. 11. lib. 1. Surd. dec. 246. n. 11. Cancer. var. lib. 2. c. 1. n. 124. verſ. per quam proteſtationem & c.* quod procedit, ubi Curia ſæcularis conſenſerit dictæ proteſtationi expreſsè, vel tacitè non contradicendo: quia ſi Curia expreſsè contradiceret, & reus non attenta contradictione ſe ſponte traderet in ejus manibus, videretur à proteſtatione receſsiſſe, & proteſtatio nihil noceret fiſco, *Cravet. conſ. 463. nu. 20. Ciarlin. d. contr. 163. n. 8. & 16.*

Dixi, ſponte, quia ſi reus egrederetur ab Eccleſia coa- 194 ctè, ſeu per vim ſive expulſivam, ſive compulſivam, ſeu metum gravem ob minas de morte ſibi inferenda in Eccleſia, niſi ſe traderet, vel obſidendo Eccleſiam, vel prohibendo victualia, aut requiem, vel alia neceſſaria, non cenſeretur privatus immunitatis beneficio, *c. deffinivit, 17. qu. 4. Hond. conſ. 23. num. 29. lib. 1.* ubi dicit, quod privatus poſſeſsione per contractum metu extortum, & ſic 195 per vim compulſivam, poteſt agere actione, quod metus cauſa, & intentare etiam remedium poſſeſſorium *can. redin-*

redintegrando 3.q.1.& ita ſenſit Natt.conſ.388.nu.2. Ruin. conſ.7.nu.9.lib.4.Farinac.de Immun.Eccleſ.cap.2. num.53. ubi reſolvit, quod reus confugiens ad Eccleſiam, ſi ex ea
196 non per vim expulſus fuerit, ſed inde auſugerit timens capi à Curia ſæculari, & extra Eccleſiam capiatur, Eccleſiæ reſtituendus eſt, ſive hujuſmodi timor fuerit juſtus, ſeu cadens in conſtantem virum, prout eſt terror armorum, ſive fuerit levis, ſeu in conſtantem virum non cadens: præſerti m quando timor fugientis ab Eccleſia, cauſatur ex facto Judicis extrajudicialiter procedentia; quod locum habet, ſive hujuſmodi vis, aut metus inferatur à miniſtris Curiæ ſæcularis, ſive à privatis perſonis, ſeu inimicis confugientis: reus enim, qui ſic ab Eccleſia egreſſus fuit, non poteſt capi, aut retineri à Judice laico, ſed Eccleſiæ eſt reſtituendus, *Genuenſ.in Prax.Archiep.Cur.Neapol.cap.* 17. *num.6.& ſeq.* ubi etiam dicit, quod Judex, qui non
197 carceravit, nec extraxit, nec extrahi mandavit, ſed ſolum extractum ab ejus familia ſine ejus ordine, Eccleſiæ non reſtituit, vel morti tradidit, & eo magis ſi mandavit extrahi, incurrit in excommunicationem contentam in d. conſtitutione Gregorii XIV. etiamſi in ea non fiat mentio de mandante, vel non reſtituente, aut mori faciente extractum, *Bonacin.de Cenſur.in partic.diſp.2.qu.3.pun.16. §.14. num.10. Dian.reſ.mor.p.4.tr.1.reſ.102.latè Ciarlin.d. contr.163.n.8.17.& ſeq.*

198 Dixi exiſtens extra locum ſacrum, quia ſi reus caperetur in Eccleſia, vel intra 30. paſſus, Eccleſiæ reſtituendus eſſet, etiamſi ſponte pateretur ſe capi: nam donec manet in loco ſacro, non poteſt renunciare beneficio immuimmunitatis, vel conſentire, ut in loco ſacra capiatur, cum immunitas principaliter conceſſa ſit Eccleſiæ, ſecundariò perſonis, *cap.quiſquis, & cap.diffinivit, 27.q.4.Farinac.de Immunit.Eccleſ.cap.10.num.304.Bonacin. de Cenſur.in partic.diſp.2.q.3.pun.16.§.3.n.12.Ciarlin.d.controv.* 163.*n.16.18.19* 34.*& ſeq.* ſubdens, quod confugientes ad
199 Eccleſiam impediri nequeunt, quominus poſſint extra Eccleſiam per 30. paſſus ſecurè exire.

200 Notandum eſt autem, quod metus probatur etiam per præſumptiones, & conjecturas arbitrio Judicis, *latè Menoch.de Arbit.Jud. lib.2. caſ.136 & in tr. de præſum.lib.3. præſumpt.4.n.5.Maſcard.de Prob. lib.2. concl.1054. per tot.* ubi ſubiicit, quod qualitas probationis relinquitur ſimiliter Judicis arbitrio.

201 Notandum 2. quod cognitio, quo in loco reus fuerit captus, an in Eccleſia, vel extra, & an ſit capax immunitatis ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum privativè quoad laicum, quemadmodum ad eumdem Judicem Eccleſiaſticum ſpectat cognoſcere, an is, qui captus fuit, gaudeat privilegio clericali, cum de re eccleſiaſtica, & ſpirituali tractetur: quod procedit, etiamſi reus eſſet in fortiis Curiæ ſæcularis, *Farin.de Imm.Eccl.c.2.nu.54.* ubi etiam obſervat, quod non creditur executoribus dicentibus captu-
202 ram fuiſſe factam extra locum immunem, ſi reus negaret cum juramento: licèt illis credatur, ſi referant pro
203 reo, ſcilicet ſe eum apprehendiſſe in loco ſacro, *Dian. p.3.tr.1.reſ.30.latè Decian.tr.crimin.lib.6.cap.27.n.10.* ſub-
204 dens *nu.11.* quod neque ſcolares capi poſſunt in ſcolis, niſi in caſibus à jure, & Gregorii XIV. conſtitutione exceptis, *Clar.in Pract. crimin.q.30. verſ.in hoc autem propoſito &c.Ciarlin.d.contr.163.n.4.& 17.*

205 Notandum 3. quod reus extractus, non eſt neceſſario reſtituendus eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus, ſed ſatis eſt, ſi alteri Eccleſiæ conſignetur, in qua æquè tutus eſſe poſſit, vel ſi reſtitutio fiat Epiſcopo, vel ejus Vicario generali, cum Epiſcopus Eccleſiam repræſentet, *Genuenſ. in Prax.cap.17.n.8.* ubi, quod Epiſcopus dicitur eſſe in Eccleſia, & Eccleſia in Epiſcopo, *Bonacin. de cenſur. in pratic. diſp.2.q.3.pun.16.§.3.n.12.* ubi dicit, quod ſicut
206 is, qui homicidii, aut mutilationis delictum in una Eccleſia commiſit, poteſt in alia, præcedente Epiſcopi licentia, à miniſtris laicæ poteſtatis capi, ita etiam captus in una Eccleſia, poteſt alteri reſtitui, in qua æque tutus, & liber eſſe poſſit, *Farin.de Immun.d.cap.2.nu.48. Ciarlin. d.contr 163.nu.16.*

207 Notandum 4. quod ſive Judex Eccleſiaſticus pronunciet, reum conſignandum eſſe curiæ ſæculari, ſive mandet, eum eſſe reſtituendum Eccleſiæ, nec reo, nec fiſco, neque actori licèt à tali ſententia, ſeu decreto appellare quoad effectum ſuſpenſivum, nec recurſum petere; nam quemadmodum reo denegatur in tali caſu appellatio *ex dicta conſtitutione Gregorii XIV.* ita etiam deneganda eſt fiſco, & actori, ut ſervetur æqualitas; non enim datur appellatio in cauſa ſpolii notorii, & violenti, lata ſententia ad favorem rei ſpoliati, quia ſic eſt de natura interdicti, unde 208 vi, etiam de jure canonico, ubi res eſt notoria, & manifeſta, *latè Scaccia de Appell.q.17.limit.6.mem.7.n.5.& ſeq. & limit.49.n.3.Peregr.de Imm.c.16.n.33.Sperell.dec.65.nu. 2 & ſeq. quos refert, & ſequitur Dian.reſ.mor.p.6.tr.1.reſ. 30.verſ.quæro quinto &c.* ſubdens, quod ſi Epiſcopus traderet reos curiæ ſæculari in caſu, quo debent gaudere im- 209 munitate, præter peccatum, & obligationem ad damna, ſi reus fuerit ad mortem damnatus, incurreret in irregularitatem, *latè Ciarlin.d.contr.163.n.37.& ſeq.ubi refert, ita declaraſſe Sac. Congregationem Eccleſiaſticæ immunitatis, quicquid dicat Bonacin.d. diſp.2.quæſt.3. §.12. num.11. & alii per eum relati.*

Limitatur tamen ſupradicta concluſio, ubi notoriè 210 conſtaret de injuſtitia ſententiæ; tunc enim dicta conſtitutio non tollit appellationem Reo, aut fiſco, quia clauſula, appellatione remota, non prohibet appellationem à ſententia notoriè iniqua, *Caputaq. dec.33. p.1.* ubi dicit, quod hæc clauſula poſita in reſcripto, etiam facto à Papa, 211 non excludit notorium gravamen, *Scaccia de Appell. q.16. limit.1.numer.84.Diana p.6.tract.1.reſol.30.verſic. unde licet &c.*

Notandum 5. quod ad cognoſcendum, an reus gaudeat, 212 vel non gaudeat Eccleſiæ immunitate, & ſic, an crimen, quod commiſit, ſit exceptum in conſtitutione Gregorii XIV. vel non exceptum, ſufficit ſummaria, ſimplex, & extrajudicialis informatio pro ſola Epiſcopi conſcientia: in hujuſmodi enim emergentibus quæſtionibus non motis principaliter, plenaria cauſæ cognitio nequaquam adhibenda eſt, ſed ſufficit, quod aliqualiter conſtet de crimine, etiam ex proceſſu fabricato in Curia ſæculari, *ut latè probat Gratian.diſcept.forenſ.cap 596.n.22.& ſeq.* ubi, quod in d.conſtitutione non eſt præfinita aliqua forma circa modum adhibendum in hujuſmodi cognitione, *& ita declaraſſe Clementem VIII.refert Farin.de Imm.cap.ult.n.376.& ſeq.* ubi etiam dicit, quod Epiſcopus in hoc non tenetur ſtare proceſſui Judicis ſæcularis, ſi talis proceſſus fuerit fabricatus, poſtquam delinquens ad Eccleſiam confugit, *vide Ciarlin.contr.14.nu.3.lib.1.Dian.p 6.tr.1.reſ.30.verſ.unde licet &c.* ubi ſubiicit, quod reo in hujuſmodi præparatoriis informationibus non audito, appellatio non denegatur.

Notandum 6. quod is, qui ſubdolis verbis, & fallaciis 213 deceptus fuit, ut egrederetur ab Eccleſia, & extra eam captus fuit adhuc gauderet immunitate, *Bobadill in Polit. to.1.lib.2 cap.14.n.80.Villadieg.in Polit.cap.3.n.222.Megal. in 3 p.lib.4.cap.2.q.1.n.32.Maſtrill.lib 2.dec.169.n.12. quos refert, & ſequitur Dian.reſol.moral.p.1.tr.1.reſ.26.* ubi addit, reum gaudere etiam immunitate, ſi exiret ad exonerandum ventrem, cum indecens ſit, ut templum Dei 214 his immunditiis ſordeſcat, *ut ſenſit etiam Ciarlin. d. controv.161.num.37.*

Notandum 6. quod etſi notoriè conſtet, reum com- 215 miſiſſe delictum exceptum in d conſtitutione Greg.XIV. non tamen poſſet Judex laicus ſine licentia Judicis Eccleſiaſtici illum ab Eccleſia extrahere, ut in dicta conſtitutione expreſsè cavetur; & ideò ſi reus fuerit extractus non ſervata forma dictę conſtitutionis, debet in primis, & ante omnia Eccleſiæ uti ſpoliatæ reſtitui, *cap.item cum quis, & cap.conquerente, de Reſtit. ſpol.* licèt facta reſtitutione delinquens poſſit incontinenti extrahi, quatenus conſtet de caſu, in quo immunitate gaudere non debeat, regula 216 enim illa, dolo facit qui petit quod reſtituturus eſt, locum non habet in poſſeſſorio, *ut d.gloſ.communiter receptain c. dolo facit, de Reg.Jur.in 6. latè Gratian. diſcept. forenſ.c.* 596 *n.5.& ſeq.& nu.11. cum ſeq.* ubi etiam obſervat, quod interim dum cognoſcitur, an reus gaudere debeat Eccleſiæ immunitate, debet in Eccleſia cuſtodiri per utrumque Judicem, vel in carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ retineri, juxta 217 dictam conſtitutionem; notorium non relevat ab onere 218 probandi in tali caſu, cum probatio requiratur pro forma propter clauſulas annullativas cum decreto irritanti, quæ in eadem conſtitutione continentur, *Gomez in reg. de Annali q.6.Pariſ.de Reſignant.l.11.q.6.n.18.19.& ſeq.* ubi; quod eadem ratione publicatio reſignationis beneficii fa- 219 cienda eſt, etiamſi reſignatio nota ſi populo.

220 No-

220 Notandum 3. quod non ſolùm officiales publici, ſed etiam privatæ perſonæ extrahentes reum ab Eccleſia, incurrunt excommunicationem, & pœnas Bullæ Gregorianæ, *Ciarlin.libr.prim.cap.prim.num.* 8. *& ubi citat Bordon.var.reſol.libr.prim.cap.* 1. *num.* 12. *Trullench. mor.par.*1.*lib.*1.*cap.*11.*dub.*1.*num.*14.

SUMMARIUM.

221 *Eccleſia, & fiſcus habentes fundum communem cum privato poſſunt totum vendere: tenentur tamen ſocio reſtituere pretium ejus partis, & num.* 223. *declaratur n.* 224.

222 *Eccleſia, & Fiſcus habent privilegium jungendi fundum ſterilem poſſidenti fundum fertilem ipſius Eccleſiæ, vel Fiſci.*

225 *Eccleſia, & Fiſcus poſſunt vendere rem ſibi, & alteri pignoratam ſalvo tamen jure alterius creditoris.*

226 *Favore Eccleſiæ, vel Religionis tenetur ſocius vendere partem ſuam, ſi Teſtator juſſerit, conſtrui Eccleſiam in fundo communi; ampliatur n.*229.

227 *Eccleſia cogitur vendere prædium, vel domum alteri Eccleſiæ pro conſtruenda, vel amplianda ipſa Eccleſia.*

228 *An Eccleſia poſſit compellere poſſeſſorem domus magni majoratus ad eam vendendam pro conſtructione ipſius Eccleſiæ.*

Quæſtio XVII.

An Eccleſia habens fundum communem cum privato, poſſit totum vendere.

221 RESp. affirmativè, etiamſi minima pars ſit Eccleſiæ; hæc concluſio probatur *ex l.*2.*C.de comm.rer.alien.& ex l.*1.*C.de vendit.rer.fiſcal.lib.* 10. ubi hoc privilegium conceditur fiſco; & ideò extendi debet etiam ad Ec-
222 cleſiam, *arg.l.quiſquis, C.de omn.agr.deſer.libr.* 11. ubi privilegium, quod conceditur fiſco, jungendi fundum ſterilem poſſidenti fundum fertilem ipſius fiſci, concedi-
223 tur etiam Eccleſiæ; tenetur tamen Eccleſia, ſicut & fiſcus, ſocio reſtituere pretium ejus partis, *ut in d.l.*1.*C. de vendit.rer.fiſcal.& ita ſenſit Jo de Plat.in ead.l.*1.*quem refert, & ſequitur Genuenſ.in tract.de Eccl.q.*492. ſubdens,
224 hoc procedere concurrente utilitate fiſci, vel Eccleſiæ, ut quia res non poſſit commodè dividi, aut ſi melius venderetur tota, quàm pars; alioquin non poſſet vendere in ſolidum, ſed tantùm ſuam partem, *juxtà text.in l. un.ubi Sal.C.ſi comm res pignor.dat.ſit.* quamvis contrarium teneat *gl.in d.l.*1.*C.de vendit.rer.fiſcal.* ubi dicit, quod textus *in d.l.*1. indiſtinctè intelligendus eſt.

225 Item poteſt fiſcus, & per conſequens etiam Eccleſia vendere rem ſibi, & alteri pignoratam, ſalvo tamen jure alterius creditoris, *l.res, quæ, ff.*1.*ff.de jur.fiſc.* ubi, quod ſi adeſſent creditores anteriores, illis primò ſatisfieri debet, & ſi quid ſuperfluum ſit, fiſco adjudicandum eſt, *vide*
226 *Genuenſ.loco cit.d.q.*192. ubi etiam dicit, quod favore Eccleſiæ, vel religionis tenetur ſocius vendere partem ſuam, ſi teſtator jubeat, conſtrui Eccleſiam in fundo communi, *per tex.in l.ſi quis ſepulchrum, ff. de Relig. & ſumpt.fun.l.locum, ff.de uſufr.l.ult.ubi Bald.C.de commun. ſerv.manu.vide Tiraq.de Privil.piæ cauſ.privil.* 67.

227 An verò Eccleſia cogatur vendere prædium, vel domum alteri Eccleſiæ pro conſtruenda, vel amplianda ipſa Eccleſia? Reſp. affirmativè, quia in Eccleſia conſtruenda, ſeu amplianda militat major ratio, & major æquitas, *ut deciſum fuit in Senat. Sicil. teſte Maſtrill.deciſ.*280.*num.*88.*quem refert, & ſequitur Fontanell.*
228 *deciſ.Cathalon* 100 *num.*14.*&* 20. ubi ſubiicit, quod poteſt Eccleſia, uti habens potius privilegium, compellere poſſeſſorem domus etiam magni majoratus ad eam vendendam pro ipſa Eccleſia, & illius conſtructione, *per dict.text.in l.ſi quis ſepulchrum.*

SUMMARIUM.

229 *Superiores Regularium hodie non poſſunt abſque licentia Sacræ Congregationis Concilii alienare bona mobilia pretioſa, vel immobilia.*

230 *An poſſint regulares indigentes res pretioſas in pignus tradere, vel pecunias ad cambium ſumere.*

231 *Fratres S. Franciſci de obſervantia, & Capuccini poſſunt alienare ſine beneplacito Apoſtolico bona ſibi relicta, & pretium convertere in Eccleſiæ neceſſitatem: ampliatur n.*232.

232 *Quid ſi legato dicatur, ut hujuſmodi bona non poſſint alienari.*

233 *Non requiritur ſolemnitas, quando Eccleſia cogitur rem alienare, ſeu fundum per fideicommiſſum.*

234 *Prælatus an poſſit remittere legatum, vel hæreditatem nondum incorporatam Eccleſiæ.*

Quæſtio XVIII.

An, & quando Regulares poßunt bona Eccleſiæ alienare abſque licentia Sedis Apoſtolicæ.

POterant Regularium Superiores bona immobilia 229
Conventus, ſeu Eccleſiæ alienare abſque licentia Papæ, ex privilegiis ſibi à Sede Apoſtolica conceſſis, *prout refert Sorbus in Compend.privil.in ver.alienatio bonorum;* hodie verò nec bona mobilia pretioſa, nec immobilia alienare poſſunt abſque licentia Sac. Congregationis Concilii, ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illam in poſterum obtinendam, permanentibus in ſuo robore aliis pœnis *extrav.Ambitioſæ, de reb. Eccl.non alien.prout ex decreto ejuſdem Sacr.Congregationis juſſu Urbani VIII. edito ſub die* 7. *Septembris* 1624. *relat.per Bonacin de alienat.bonor.Eccl.q.un.punct.*1. *num.* 8.

Obſervant tamen nonnulli Doctores, quod Regula- 230
ribus indigentibus pecunia pro victu, nec reperientibus aliquem, qui credito illis tribuat, ſi conſenſum, ſeu licentiam Summi Pontificis, vel Sac. Congregationis expectare non poſſunt, licitum eſt res pretioſas abſque incurſu cenſurarum in pignus tradere, ſeu pecunias ad cambium ſumere, ſi aliter non reperiant, *ita Megal.* 2. *part. var.reſ.*113.*n.*3.*Fr.Laurentius de Peirinis in formular.Regular litt.a.c.*11*n.*3.*quos refert Barboſ.de offic.et pot.epiſc. p.*3.*all.*95.*n.*60.*verſ. verum, &c.Piaſec.in prax.Epiſc.par.* 2.*cap.*5.*n.*33.*verſ.eſſet item, &c.*

Obſervant 2. quod bona relicta, vel donata Eccleſiæ 231
Regularium, quæ eſt incapax retinendi etiam in communi, quales ſunt Fratres S. Franciſci de Obſervantia, & Capuccini, quorum meminit Concilium Tridentinum *ſeſſ.*25. *de Regular.cap.* 3. poſſunt alienari ſine beneplacito Apoſtolico, & abſque aliis ſolemnitatibus, & pretium converti in Eccleſiæ neceſſitatem, quia bona hujuſmodi non ſunt adhuc Eccleſiæ incorporata, *Dec.in cap.in præſentia, n.*270.*& ſeq de Prob.* ubi dicit, quod prædicti Regulares bona immobilia capere poſſunt, non ut retineant, ſed ut vendant, & pretium in eorum neceſſitatibus convertant, *Rol. conſ.*15.*n* 7.*vol.*1.*Quarant.in ver.alienatio rer.Eccl.nu.*41. *verſ.ſexto, &c.& n.*32. ubi id ampliat, etiamſi in legato, vel
232 donatione dicatur, quod res legata, vel donata non poſſit alienari, quia hoc non obſtante adhuc poterit alienari, & pecunia converti in Eccleſiæ utilitatem, *Hippol.de Marſi.ſing.*132. ubi alium caſum ſubiicit, in quo non requiri-
233 tur ſolemnitas, videlicet quando Eccleſia eſset coacta alienare rem, ut ſi eſset gravata alienare fundum per fideicommiſſum, *Piacef.loc.cit.d.nu.*33.*verſ.etiam, &c.* ubi addit,
234 quod poteſt Prælatus remittere legatum, vel hæreditatem nondum incorporatam Eccleſiæ, quia in acquirendis Prælatus Eccleſiæ ſuæ præjudicare poteſt, præſertim ſi id fiat ad tollenda ſcandala, vel odia, *vide Barboſ.d.alleg.*95. *n.*49.

SUMMARIUM.

235 *Edicta Principis ſæcularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium non comprehendunt Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticos, non obſtante quavis conſuetudine etiam immemorabili.*

236 *Clerici ex vi edictorum Principis ſæcularis non tenentur quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare.*

Famulus Clerici contraveniens hujuſmodi edictis non poteſt puniri à Judice ſæculari, neque ejus res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eodem Judice ſæculari auferri, ibidem.

237 *Princeps ſæcularis imminente aliqua neceſſitate implorare poteſt officium Superioris Eccleſiaſtici, ut Clericos ad obſervantiam compellat.*

238 *Ad Epiſcopum ſpectat circa bona clericorum taxare pretium, vel ejus auctoritate id fieri debet.*

Quæſtio XIX.

An edicta Principis ſæcularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium, comprehendant Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticos.

235 REſp. negativè, ſive loquamur de fructibus, & bonis Eccleſiarum, *Rip. de Remed. ad conſervan. ubert. num. 122. Gramat. deciſ. 100. n. 15. Rolan. conſ. 61. nu. 22. lib. 4. Bajard. ad Clar. §. fin. q. 82. n. 87. Carol de Graſſ. de effect. Cler. eff. 2. num. 292. Bellet. diſquiſ. Cler. tit. de exempt. Cler. & ſtatut. §. 3. num. 1. & alii communiter:* ſive loquamur de fructibus, & bonis patrimonialibus clericorum, cum in utroque caſu deficiat in Principe laico poteſtas, *ut tradunt DD. in c. Eccleſia S. Mariæ, de conſt. Honded. conſ. 3. nu. 12. vol. 1. Bellet. diſquiſ. Cler. tit. de exempt. Cler. & eorumdem bon. §. 5. num. 6. Farinac. in Prax. crim. q. 8. n. 21. latè Car. de Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. n. 10. & ſeq. & eff. 2. n. 33. &* 38. quod procedit non obſtante quavis obſervantia, & conſuetudine etiam immemorabili: non enim poſſunt Clerici etiam volentes, juriſdictioni, & ſtatutis laicorum tacitè, vel expreſsè ſe ſubmittere, & ideò talis conſuetudo, uti contra libertatem Eccleſiæ inducta, nihil valeret, ſive ſit univerſalis, ſive particularis, vel mixta clericorum, & laicorum, *cap. cum terra, cap. Sacroſancta, cap. Meſſana, ubi gl. de elect. cap. cum inter, cap. cum venerabilis, de conſuet. cap. quamquam de cenſ. in 6. Bart. in l. de quibus, num. 5. in 2. lect. num. 30. ff. de legib. DD. in cap. Clerici, de Jud. & in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut. Boſſ. in titul. de for. compet. num. 130. Alexand. conſil. 8. num. 1. vol. 1. Rolan. conſ. 4. num. 12. & ſeq. vol. 1. & conſil. 23. nu. 9. & ſeq. vol. 2. Clar. in §. fin. quæſt. 36. verſ. ſed ea retenta, &c. Covar. pract. quæſt. cap. 31. Scacc. de Jud. libro prim. cap. 11. num. 42. ubi de communi, latè Bellet. Diſquiſ. Cler. titul. de favor. Cler. perſon. §. 3. num. 1. 3. & ſeq. & alii apud Ciarlin. controv. for. lib. 1. cap. 31. num. 11. & ſeq.* ubi etiam refert, Sacram

236 Congregationem reſolviſſe, quod neque tenentur Clerici ex vi edictorum Principis ſæcularis quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare. Unde ſi clericus, vel ejus famulus, aut colonus, ſive alius de ejus mandato contraveniat hujuſmodi edictis, non poterit puniri à Judice ſæculari, neque res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eis auferri, ſed cauſa eſt tractanda coram Judice Eccleſiaſtico, *Natt. conſ. 311. nu. 4. verſ. dicit tamen, &c. Rip. in tract. de Remed. ad conſerv. ubert. num. 236. Car. de Graſſ. d. eff. 2. nu. 294. in fin. Ciarlin. loco cit. num. 29.*

237 Quamvis autem edicta hujuſmodi laicorum non ligent Clericos vi coactiva, poterit tamen Princeps ſæcularis officium Superioris Eccleſiaſtici imminente aliqua neceſſitate implorare, ut Clericos ad obſervantiam compellat; & tunc Epiſcopus ſuo edicto Clericis prohibere poteſt, ſi ita expediat, frumenti extractionem, eiſque præcipere, ut notificent Curiæ Epiſcopali quantitatem frumenti, ut ſciri poſſit, an in Civitate adſit annona ſufficiens pro victu: quæ quidem notificatio poſteà conſignatur Magiſtratui ſæculari, *cap. non minus, cum ibit not. de immun. Eccleſ. cap. 1. eod tit. in 6. Bald. in l. ad diſtructiones, Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Dian. par. 1. reſol. mor. tract. 2. reſol. 8. & cenſuit Sacra Congregatio, teſte Ciarlin. d. cap. 31. numer.*

238 10. *& ſeq.* ubi etiam dicit, quod ad Epiſcopum ſpectat in tali caſu circa bona Clericorum taxare pretium, vel ejus auctoritate id fieri debet.

SUMMARIUM.

239 *Seminarium puerorum prope Eccleſiam Cathedralem erigendum eſt, vel in alio loco convenienti arbitrio Epiſcopi.*

240 *In tali fabrica erigenda Epiſcopus uti debet conſilio Deputatorum.*

241 *Deputati ſemel, electi ſunt perpetui.*

242 *Quid requiratur ad effectum, ut valida ſit unio beneficiorum facta ab Epiſcopo ad favorem hujuſmodi Seminarii, ſeu Collegii.*

Quæſtio XX.

In qua parte Civitatis erigi debeat Seminarium puerorum.

REſpondet *Vener. in examin. Epiſcop. lib. 6. cap. 30.* quod ædificari debet in commodiori loco Civitatis, auditis ſuper hoc Prætore, officialibus, ac Magiſtratu ipſius Civitatis. Sed vide *Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 18. in princ. de refor.* ubi, quid Collegium hujuſmodi propè Eccleſiam Cathedralem, vel alio in loco convenienti, & ab Epiſcopo eligendo conſtrui debet, *ut not. etiam Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. all. 77. n. 1.* 239

Obſerva tamen, quod in tali fabrica inſtituenda Epiſcopus uti debet Deputatorum conſilio, *ut poſt Zerol. in Prax. Epiſcop. p. 1. ver. Seminarium, obſ. Vener. loco cit. n. 6. &* 10. ubi etiam dicit, quod Deputati ſemel electi, ſunt perpetui, nec poſſunt mutari, vel removeri, niſi ex legitima, & juſta cauſa, *vide Barboſ. loc. n. 31.* 240 241

Obſerva 2. quod unio beneficiorum facta Seminario nondum erecto, ita demum valida eſſet, ſi ad hunc effectum præcedat præparatio domus emptæ, vel conductæ, introductio puerorum, & detractio fructuum menſæ Epiſcopalis, & Capitularis, & aliorum beneficiorum, alioquin poſſeſſio capta nomine Seminarii prædictis conditionibus non præcedentibus nullius eſſet roboris, *ex Conc. Trident. ſeſſ. 23. de ref. cap. 18. & ita declaravit Sac. Congregatio Eminentiſſ. Cardinalium ejuſdem Concilii interpretum teſte Gonzal. ad Reg. 8. Cancellar. gl. 5. §. 7. nu. 68. & pluries reſolvit Rota, & præſertim in Corduben. præſtimoniorum 7. Februarii 1601. apud Farinac. dec. 835. in novis, & in Adjacen. Beneficii 15. Aprilis 1622. coram Coccino, & dec 373. n. 2. & ſeq. p. 4. tom. 2. recent. Merlin. dec 837. num. 1. & ſeq. ubi aliæ Rotæ deciſiones recenſentur, latè Garz. de Benef. part. 12. c. 2. n. 193. & ſeq.* ubi, quod Seminarium dicitur erectum ex introductione puerorum, non verò ſola emptione domus, & electione Deputatorum, *Barboſ. d. all. 77. nu. 23. & ſeq Vener. d. lib. 6. cap. 30. n. 26.* 242

Non deſunt tamen Doctores, qui cenſent, actualem Alumnorum introductionem non eſſe ad id neceſſariam, ſed ſatis eſſe, ſi præcedat detractio fructuum, ac præparatio domus conductæ, vel emptæ, dummodò poſt factam unionem abſque mora parentur neceſſaria pro manutentione ſeminarii, & puerorum, itaut eo animo ſolùm fuerit dilata puerorum introductio, ut ipſo primo die ingreſſus eſsent omnia parata, quia tunc ſeminarium eſſet in via ad erectionem, & perfectionem, *ut d. idem Gonzal. ubi ſupra dict. gloſ. 5. §. 7. num. 76. & ſeq. Beltramin. ad Gregor. deciſ. 258. num. 10. Gratian. diſcept. for. cap. 278. nu. 41. quorum opinionem cum hac reſtrictione amplexa fuit Rot. coram Merlin. dict. deciſ. 837. num. 4. & not. Paul. Rub. in annot. ad deciſ. 373. par. 4. to. 2. recent.* ubi rectè advertit, quod inter res neceſsarias præparandas, & introductionem Alumnorum, aliquod intercedere tempus neceſſe eſt, cum ſeminarium ſit corpus, quod naſcitur cum dentibus, nec pueri introducti poſſint ibi jejuni immorari, *Bart. conſilio 58. & 59. lib. 2.*

Quæ verò beneficia ſeminario uniri poſſint? vide *Barboſ. loco cit. n. 28. & ſeq. Vener. n. 14. & ſeq.*

SUMMARIUM.

243 *Epiſcopus habet de jure communi juris aſſiſtentiam, ſeu fundatam intentionem exercendi juriſdictionem in tota ſua Diœceſi.*

Quid operetur juris aſſiſtentia, & quando locum habeat, ibid.

244 *Quid ſi exhibeatur privilegium exemptionis.*

245 *Quando ſola juris aſſiſtentia relevet ad effectum manutentionis, & quando non, & n. 246. cum ſeq.*

246 *Quid ſi alius eſſet in poſſeſſione.*

247 *An ſufficiat ſolum privilegium abſque poſſeſſione ad excludendam manutentionem Epiſcopi.*

248 *Quid requiratur ad præſcribendas cauſas criminales, & matrimoniales, & n. 256.*

249 *In materia decimarum non datur manutentio, niſi probata poſſeſſione.*

250 *An*

250 *An Parochus in petitorio teneatur probare, decimas ſibi competere.*

251 *Quando quis dicatur conſtitutus in quaſi poſſeſſione exemptionis.*

252 *Is, qui poteſt alicubi aliquem juriſdictionis actum exercere, poteſt & alios ſimiles.*

253 *Parte opponente tenetur Epiſcopus probare, locum eſſe intra ſuam diœceſim.*

254 *Quando juris aſſiſtentia, quæ uni competit, proſit etiam aliis.*

255 *An juriſdictio cenſeatur conceſſa inferiori cumulativè, vel privativè quoad Epiſcopum.*

256 *Quando cenſeatur ab Epiſcopo adempta juriſdictio, etiam quoad cauſas criminales, & matrimoniales.*

257 *Ad quem ſpectet approbatio confeſſorum pendente litè inter Epiſcopum, & Prælatum inferiorem ſuper omnimoda juriſdictione alicujus loci.*

Quæſtio XXI.

An, & quando Epiſcopo competat manutentio abſque alia probatione quaſi poſſeſſionis.

243 REſp. quod Epiſcopo competit manutentio abſque alia probatione, in caſibus, in quibus fundatam habet intentionem de jure communi, ſeu juris aſſiſtentiam; in materia enim juriſdictionali competit manutentio ratione ſolius juris communis, *cap. cum perſonæ, ſ. fin. de Privil. in 6. Caputaq. dec. 306. n. 7. lib. 1. Rot. deciſ. 145. num. 5. & ſeq. par. 1. Diverſ. & apud Pacif. dec. 39. n. 2. & 3. & dec. 42. num. 5. & apud Poſt. dec. 125. n. 1. & dec. 184. n. 1. & deciſio. 306. n. 21. Verall. dec. 202. par. 2. Seraphin. dec. 1607. num. 3. Mantic. dec. 40. ſub n. 4. & dec. 322. num. 2. Coccin. deciſ. 471. Cavaler. dec. 193. n. 1. & dec. 506. num. 2. & 4. & dec. 617. nu. 1. Poſt. in tract. mandat. de manuten. obſerv. 45. nu. 3. & ſeq.* habens enim pro ſe aſſiſtentiam juris communis, dicitur habere liquidiſſimam probationem, *gl. in l. ſi tutor, ubi etiam Bald. num. 2. C. de Privil. tut. Rot. dec. 4. in fin. part. 2. Diverſ. & deciſ. 313. n. 8. in fin. par. 2. recentiſſ. Mareſcoti. var. lib. 1. cap. 11. num. 1. & ſeq.* ubi dicit, quod Epiſcopus habet de jure communi fundatam intentionem exercendi juriſdictionem in tota ſua diœceſi, & in qualibet ejus parte, ut mox dicemus.

Plures autem ſunt caſus, in quibus Epiſcopus habet hujuſmodi juris aſſiſtentiam: videlicet quoad omnes Eccleſias, ſeu loca pia exiſtentia intra fines ſuæ diœceſis, etiam quod ſint nullius. 2. in exercitio juriſdictionis ſpiritualis quoad omnes perſonas ſuæ diœceſis. 3. in cognitione cauſarum omnium, civilium ſcilicet, criminalium, mixtarum, & matrimonialium. 4. deputandis examinatoribus pro collatione parochialium, & in approbandis confeſſariis. 5. ſuper collatione omnium beneficiorum ſuę diœceſis. 6. in cura animarum Eccleſiarum non habentium proprium parochum. 7. pro credito cathedratici contra Eccleſias ſibi ſubditas ratione viſitationis, ſeu procurationis uſque ad duos ſolidos, *vide text. in cap. conquerente, de offic. ordin. cap. cum Epiſcopus, eod. tit. in 6. cap. quoniam, & cap. dudum, de Decim. cap. cum ſatis, de offic. Archid. capit. cum perſonæ, de Privil. in 6. cap. par. 10. q. 3. cap. omnes baſilicæ, 16. q. 7. Caputaq. dec. 306. num. 1. & 7. lib. 1. & dec. 203. l. 3. Seraph. dec. 1104. num. 1. & dec. 1228. nu. 1. Mantic. dec. 228. n. 6. Greg. dec. 291. n. 1. Mareſcot. var. libr. 1. d. c. 11. Poſt. in tract. mandat. de manutenen. d. obſervat. 45. num. 6. & ſeq.* ubi etiam dicit, quod capitula cathedralium juris habent aſſiſtentiam quoad præcedentiam reſpectu aliarum collegiatarum eo ipſo, quod ſunt in ſtatu cathedralitatis, & competit illis manutentio, *Rot. apud eumdem Poſt. deciſio. 468. n. 2.* ubi, quod Canonicus habet intentionem fundatam ſuper fructibus, & diſtributionibus ſui Canonicatus, eique manutentio debetur, dummodò reſideat, *Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 127. n. 22. & ſeq.*

244 Ex quo infertur, quod non poteſt Epiſcopo inhiberi, nè ſuam juriſdictionem exerceat in loca, & perſonas ſuæ diœceſis, etiam ſub prætextu exemptionis, ſeu privilegii, niſi eo exhibito, & diligenter diſcuſſo, & interim manutenendus eſt, donec de exemptione, ſeu privilegio diſputetur, *Seraphin. dec. 595. n. 1. & dec. 1067. num. 3. Beltram. ad Greg. dec. 312. num. 4. Rot. apud Pacif. dec. 42. nu. 6. Barboſ. d. all. 127. num. 25.* ſubdens *num. 26.* quod etiamſi de exemptione, & privilegio conſtaret, adhuc manutenendus Epiſcopus reſpectu monaſterii exempti quoad ea, quæ concernunt clauſuram ipſius monaſterii, & quoad viſitationem curæ animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum, admiſſionem miniſtrorum etiam amovibilium, & in his, quæ pertinent ad ordines, *vide Poſt. d. obſ. 45. nu. 13. & ſeq. Rot. apud eumdem dec. 72. n. 6.*

Limita 1. ut ſola juris aſſiſtentia relevet ad effectum 245
manutentionis, quando nihil adeſt in contrarium; ſecus ſi reſpectu Epiſcopi, vel Parochi ſit dubium, vel incertum, an locus ſit intra fines diœceſis, vel Parochiæ, vel pendeat deſuper lis, vel adſit contra eos ſententia, vel ſi aſſiſtentia ſit turbida, vel offuſcata actibus, & probationibus contrariis; hoc enim caſu ſolet Rota omiſſo poſſeſſorio aggredi merita cauſę, & petitorium diſcutere: niſi cum aſſiſtentia juris concurrerent etiam aliqui actus poſſeſſorii, *Gregor. dec. 312. num. 1. ubi Add. ſub num. 4. Thomat. dec. 107. nu. 2. Mareſcot. var. lib. 1. cap. 11. num. 11. Card. Cavaler. deciſio. 193. n. 6. & ita pluries fuiſſe in Rota Rom. deciſum, refert Poſt. d. tract. obſ. 45. n. 20. & ſeq.* ubi etiam obſervat, quod ad offuſcandam prætentionem aſſiſtentiæ juris communis, poſſunt allegari, & opponi etiam ea, quæ petitorum reſpiciunt, & ſufficiunt teſtes etiam nulliter examinati, aliaque jura, etiamſi non ſint in forma probanti, *Barboſ. d. p. 3. all. 127. n. 27. 40 & ſeq.* ubi ſubiicit, quod ſi actus contrarii ſint turbidi, interim donec probentur, Epiſcopo concedi debet manutentio.

Limita 2. ut manutentio non detur ex ſola juris aſſi- 246
ſtentia, ubi alius eſt in poſſeſſione, ſed manutenendus eſt, qui poſſidet, quando ſcilicet poſſeſſio eſt longeva, & ultra decennium: hæc enim habetur loco tituli, & ſufficit ad effectum manutentionis, etiam in poſſeſſione contra jus, & ſatis eſt hujuſmodi poſſeſſori ad effectum habendi manutentionem, quod jus vehementer non reſiſtat. *Rot. dec. 165. n. 1. par. 4. Diverſ. & dec. 423. nu. 3. & dec. 505 nu. 4. p. 2. recent. Duran. dec. 21. n. 6. Ricc. in Collect. 1287. & 3013. Add. ad Buratt. dec. 140. & ad Greg. dec 312. latè Poſter. d. obſ. 45. n. 22. & ſeq.* Idem dicendum, ubi poſſeſſor ſuam poſſeſſionem probaret, & privilegium exemptionis exhiberet, vel cum poſſeſſione concurreret titulus putativus, & coloratus, & habilis ad præſcribendum, quia tunc manutenendus eſt, etiamſi poſſeſſio non eſſet longæva, nec excederet decennium, *Rot. in Lucen. ſeu nullius Juriſdictioni 4. Maii 1598. coram Card. Seraphino, & in una Montis regalis 4. Novembris eodem anno coram Penia, prout refert Mareſcott. d. lib. 1 cap. 11. num. 21. & ſeq. Poſt. d. obſer. 45. nu. 26. Rot. apud eumdem dec. 197. n. 4.* ubi, quod non ſufficit 247
ſolum privilegium abſque poſſeſſione ad excludendam 248
manutentionem Epiſcopi; exceptis caſibus criminalibus, & matrimonialibus, in quibus requiritur immemorabilis canonizata per tres conformes, & interim in cognitione hujuſmodi cauſarum manutenendus eſt Epiſcopus, *Rot. recent. deciſ. 560. num. 2. par. 3. & dec. 126. num. 2. part. 4. Poſt. de obſerv. 45. num. 30. Rot. apud eumdem dec. 197. num. 9. & dec. 382. num. 2.*

Limita 3. in decimis debitis Eccleſiæ parochiali, & in 249
quarta decimarum debita Epiſcopo pro ſua portione pontificali: quamvis enim tam Parochus, quàm Epiſcopus in tali caſu habeant juris aſſiſtentiam intra limites parochiæ, ſeu diœceſis, tamen non datur illis manutentio, niſi probata poſſeſſione, *Mareſcott. d. cap. 11. n. 17. Rot. poſt 2. vol. conſ. Farinac. dec. 291. num. 14. & in recent. dec. 685. nu. 2. p. 1. latè Poſt. d. obſer. 45. num. 42. & ſeq.* ubi dicit, quod juris 250
aſſiſtentia ſuffragatur Parocho in petitorio, ut non teneatur probare, decimas ſibi competere, non autem in manutentione.

Notandum eſt autem, quod in quaſi poſſeſſione exem- 251
ptionis tunc quis conſtitutus dicitur, ſi conſtaret, veniſſe caſum, & Ordinarium voluiſſe exercere juriſdictionem, & fuiſſe ab inferiore repulſum, & repulſioni acquieviſſe, vel habuiſſe ſe pro ſpoliato; non autem ex eo tantum, quod non conſtet, Epiſcopum juriſdictionem in eum exercuiſſe, *Poſt. d. obſ. 45. n. 18. Barboſ. d. all. 127. n. 27.*

Notandum 2. quod is, qui poteſt in aliquo loco cer- 252
tum juriſdictionis actum exercere, poteſt & alios ſimiles, *ut probat Cancer. var. lib. 2. c. 2. n. 58. & ſeq.* ubi dicit, quod is, qui poteſt fuſtigare, poteſt etiam relegare: & ideò unicus actus particularis inducit quaſi poſſeſſionem quoad alios actus ſub eadem ſpecie comprehenſos, licèt non ex-

tendatur ad actus diversos, seu diversæ speciei, nec ad actus majores, nec contra personas diversæ qualitatis, seu conditionis, *Duran.dec.226.n.3.Burat.dec.876.nu.8.Rot. recent.dec.112.n.10.dec.632.n.4.p.9.& dec.87.n.3.p.4.* nisi causa possessionis esset universalis: tunc enim quis utendo quoad unam speciem, possessionem conservat etiam quoad aliàs species sub eodem genere comprehensas, *Rot. recent.dec.150.n.3.p.3.* unde quasi possessio exercendi jurisdictionem contra aliquos certi loci extenditur contra omnes ejusdem loci, & illa specie jurisdictionis, *Fontanel de pact.nupt.claus.7.gl.3.p.10.n.26.Giovagn.cons.9.nu. 62.lib.1.Burat.dec.427.n.10.& dec 478.nu.8.* & vice versa actu contrario quasi possessio in omnibus etiam amittitur, *Rot.rec dec 39.n 10.p.3.latè Post.d.tr mandat.obs.73.n.130. & seq.* ubi etiam dicit, quod prohibitiones contra aliquos factæ, quando casus evenit, constituunt in quasi possessione universaliter prohibendi quoad alios omnes, præsertim in quasi possessione respectu loci, *extrad.per Burat.dec.222.n.10.& seq.* ubi, de prohibita appositione, & retentione barchæ.

253 Notandum 3. quod parte opponente tenetur Episcopus probare, locum esse intra suam diœcesim, *Burat. dec.219.n.5 latè Post.d.obs.45.n.20.*

254 Notandum 4. quod si decimæ debeantur pluribus, videlicet Episcopo, Capitulo, & Parocho, & jus uni tantùm assistat, puta Parocho, illus assistentia prodest in eadem exactione etiam aliis, qui secum participant, & competit ex ea manutentio omnibus participantibus, *Add. ad Buratt. dec.402.n.6.Post.d.observ.45 num.56.*

255 Notandum 5. quod manutentio debetur cumulativè Episcopo, & inferiori, nisi in privilegio, & jurisdictione tributa inferiori, exprimatur, hujusmodi jurisdictionem concedi privativè quoad Superiorem, *Card.Cavaler.dec.617. Post.d.obs.45.n.40.& 41.* subdens, quod si testes inferioris deponerent de actibus positivis, videlicet quod inferior usus fuerit jure suo, & prohibuerit Episcopo, nè exerceret jurisdictionem, cum eisdem Episcopi acquiescentia, tunc diceretur probata possessio etiam privativè.

256 Notandum 6. quod si inferior haberet jurisdictionem quasi Episcopalem, & territorium separatum, eo casu jurisdictio esset in totum ab Episcopo adempta, etiam respectu causarum criminalium, & matrimonialium, *Post. loco cit.n.41.Rot.apud eumdem dec.438.n.5.8 & seq.*

257 Notandum 7. quod approbatio confessorum pendente lite inter Episcopum, & Prælatum inferiorem super omnimoda jurisdictione alicujus loci, spectat ad Episcopum, propter evidens periculum, nè contingat, Populum ejusdem loci absolvi à peccatis per confessores ab Episcopo non approbatos, contra expressam prohibitionem Concilii Tridentini *sess.23.de ref.cap.15.* ubi reprobatur quælibet consuetudo in contrarium, etiam immemorabilis, & *ita censuit Sac.Congregatio Concilii, & Episcoporum, & Regularium, & etiam Rota in Marsicen.jurisdict.20.Octobris 1621.coram Buratto, inter impressas, dec.565.*

SUMMARIUM.

258 *Locum esse sub territorio, seu Diœcesi Episcopi, probatur non solum per testes, sed etiam ex instrumentis, ex ministratione olei sacri, & ex actibus jurisdictionalibus, & n.259 & seq.*

260 *Major fides est adhibenda scripturis, quàm testibus.*

261 *In probandis finibus admittuntur etiam conjecturæ, & præsumptiones.*

263 *An, & quando actus visitationis probent locum esse in Diœcesi, & n.seq.*

264 *Et quid, si constet, Ecclesiam, vel oppidum ex aliis locis ejusdem Diœcesis circumdari.*

265 *Quando Ecclesia præsumatur esse sub jurisdictione Episcopi vicinoris.*

Quæstio XXII.

Quomodo probetur, locum esse in Diœcesi, vel sub territorio Episcopi.

258 REsp.quod multipliciter id probari potest, & primo per testes, *Rot.in Tarvisina jurisdict.17.Febr. 1598.coram Orano, & coram Burat.dec.578.n.6.*

2. Probatur ex instrumentis antiquissimis, præsertim 259
si instrumenta hujusmodi fuerint principaliter super hoc celebrata quo casu indubitanter facerent plenam probationem, *Bald.cons.286.num.2.lib.2.Dec.cons.42.sub num. 10 Rot.in Barchinonen.confinium 19 Januarii 1607. coram Sacrato, & coram Greg.decis 434.nu.1.& seq.& ibi Beltramin.n.19.* ubi dicit, quod major fides est adhibenda 260
scripturis, quam testibus, præsertim in antiquis, in quibus lux veritatis assistit, *Bald.cons.109.in princ.lib.4.Cravett cons.54.num.15.* ubi, quod etiam in factis antiquis decem annorum magis creditur instrumentis, quam testibus, quia in testibus præsumitur oblivio ex tali temporis lapsu, *Card.Seraphin.dec.339.n.7.& dec.462.n.5.Rot.dec. 91.n.9.& dec.582.n.6.p.1.in recent.& in Pampilonen.Parochialis 23.Junii 1603.coram coccino.*

3. Probatur ex ministratione olei sacri, *cap.1. de Re-* 261
lig.domib gl.in cap.cum dilectus, ver. de lege jurisdictionis, ubi Abb.n.4.de offic.Jud.Ordin Rota coram Burat.d.decis. 578.n.13. ubi quod in probandis finibus admittuntur etiam conjecturæ, & præsumptiones.

4. Probatur ex actibus jurisdictionalibus ab Episcopo 262
in aliqua Ecclesia, vel Oppido factis, *cap.cum contingat, ubi Abb.n.33.& alii de for.comp.Rot.in Sabinem.seu Reatina Abbatiæ 4.Decembris 1592.coram Orano, & in Adriem. jurisd.27.Junii 1622.& 30.Januarii 1623.coram Pirovano, prout refert Buratt.d.dec.578.n.9.11.& 12.Ferentill.ibid. n.15.& seq.* ubi etiam observat, quod actus jurisdictionales in tali casu debent esse ita certi, ut non possint referri ad alias causas, seu titulos; & ideò, licèt actus visi- 263
tationum sint jurisdictionales, tamen cum possint ab Episcopo fieri jure delegato, tanquam à viciniori, quo casu potest visitare Ecclesias, etiam quæ sunt nullius diœcesis, *ex Conc.Trident.sess.24.de ref.cap 9.* non suffragantur, nisi visitationes factæ fuerint, vel si postea probetur, fuisse factas jure ordinario, *extrad.per Rot.in Aprutina jurisdictionis 19.Junii 1606.& 30.Martii 1607. coram Card. Pamphilio juniori.*

5. Probatur, quando constat, Ecclesiam, vel Op- 264
pidum ex alii locis ejusdem Diœcesis circumdari: tunc enim præsumeretur, esse in diœcesi; quo casu Visitationes, & alii actus jurisdictionales præsumuntur ab Episcopo gesti jure ordinariæ facultatis, non autem delegatæ, *Rot.in d.Adrien.jurisdict.30.Januar.1623.coram Pirovano, & in Theatina jurisdict.4.Martii 1612.coram Coccino, prout refert idem Ferentill.ad Burat.d.dec.578.num. 19.& seq.* nisi per inferiores Prælatos probaretur, se exercuisse jurisdictionem in tali Oppido, vel Ecclesia: quia tunc non haberet locum conjectura circumdationis, sed Ecclesia, vel Oppidum censeretur esse nullius, *ut in his terminis resolvit Rot.decis.54.num.9.coram Andrea, & in Calaguritana, seu nullius, jurisdict.7.Febr.1607. coram Ortembergo.*

Idem dicendum, quando non constat, Ecclesiam 265
habere territorium separatum, & alius Episcopus in ea jurisdictionem non prætendit, hoc enim casu talis Ecclesia præsumitur esse sub jurisdictione Episcopi vicinioris, *Rot.coram Buratt.d.decis.578.numer.1.& sequent. ubi aliæ Rotæ decisiones allegantur.*

SUMMARIUM.

266 *An, & quando Regulares, qui in Ecclesiis suis ordinis prædicare voluerint, teneantur ab Episcopo benedictionem petere.*

Quando Regulares ab Episcopo puniantur, ibid.

267 *An Episcopus Regulares prædicatores examinare possit quoad doctrinam.*

268 *An Episcopus licentiam prædicandi semel Regularibus concessam suspendere possit.*

269 *An Regulares ad audiendas Confessiones approbati ab Episcopo unius diœcesis, possint subditos ejusdem Episcopi, qui eos approbavit, in alia Diœcesi absolvere sine licentia Episcopi illius loci.*

270 *Regulares approbati ad audiendas sæcularium confessiones an censeantur approbati ad audiendas confessiones Monialium.*

271 *An approbati pro audiendis confessionibus monialium unius monasterii, possint Confessiones monialium*

lium alterius monasterii audire.

272 *Confessores extraordinarii semel deputati ad audiendas Confessiones monialium, an possint, expleta deputatione, earumdem monialium Confessiones audire.*

273 *Quando Regulares possint audire Confessiones sæcularium absque alia Episcopi approbatione.*

274 *Quando Regulares ad Confessiones audiendas generaliter, & simpliciter admittendi sint, & quando cum limitata facultate admitti, & approbari possint.*

275 *Quando Regulares audientes Confessiones infirmorum teneantur Parochum certiorem reddere.*

276 *An, & quando Episcopus Confessores regulares possit iterum examinare, vel ab audiendis Confessionibus suspendere.*

An possit Episcopus omnes unius conventus Regulares ab audiendis Confessionibus suspendere, ibidem.

277 *Regulares vigore privilegiorum non possunt absolvere à casibus Episcopo reservatis.*

278 *Quando Regulares ad sæcularium Confessiones audiendas in una diœcesi approbati, possint à casibus reservatis absolvere pœnitentes alterius diœcesis.*

279 *An Regulares vigore privilegiorum possint pœnitentes absolvere à censuris quoad forum externum.*

280 *An is, qui tempore paschali confitetur Regulari sacerdoti non simpliciter approbato ab Ordinario, satisfaciat constitutioni incip. omnis utriusque sexus.*

Casus omissus remanet in dispositione juris communis, ibidem.

Quæstio XXIII.

Quomodo Regulares se se gerere debeant in Verbi Dei prædicatione, & Sacramenti pœnitentiæ administratione.

HUjus quæstionis resolutio pendet ex constitutione Sanctissimi D.N. Clementis Papæ X. feliciter regnantis, *incip. Superna magni Patrisfamilias, &c. sub Dat. Romæ anno 1670. undecimo Kalendas Julii*, ex qua infrascriptæ conclusiones eliciuntur.

266 Prima conclusio. Regulares, qui in Ecclesiis sui ordinis prædicare voluerint, tenentur ab Episcopo diœcesano benedictionem petere; prædicare tamen possunt, quamvis illam non obtinuerint; nisi Episcopus contradixerit, quo casu ne in prædictis quidem Ecclesiis licet Regularibus prædicare: & si contravenerint ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, censuris, aliisque pœnis ecclesiasticis in vim constitutionis Greg. XV. incip. Inscrutabili Dei providentia, &c. coerceri, & puniri possunt, Episcopus tamen absque justa, & rationabili causa contradicere non debet; hujusmodi verò benedictionem tenentur Regulares petere, etiamsi in quibuscunque oratoriis sui ordinis sermonem coram Populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates monasteriorum Sanctimonialium eorum juris-

267 dictioni subjectarum, licèt nullus sæcularis ibi intersit, seu clausis januis habere voluerint, potest autem Episcopus Regulares in Ecclesiis, quæ suorum ordinum non sunt, prædicare volentes, etiam ab Universitatibus, aut à Magistratibus laicis nominatos, quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit, etiamsi Episcopi antecessores per tempus immemorabile præcandi licentiam absque exa-

268 mine concedere consueverint, similiter potest Episcopus licentiam prædicandi semel eisdem Regularibus concessam, ob rationabiles causas, licèt occultas, prædicationem concernentes, suspendere; non tamen potest eis generatim prohibere, nè in Ecclesiis suorum ordinum prædicent.

269 Secunda conclusio. Religiosi ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua diœcesi audiendas approbati, non possunt eas in alia diœcesi absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.

270 Tertia conclusio. Generaliter approbati ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas, non censentur approbati ad audiendas confessiones monialium sibi subjectarum, sed egent quoad hoc speciali Episcopi

271 approbatione, item approbati ad audiendas confessiones monialium unius Monasterii, non possunt audire confessiones monialium alterius monasterii. Similiter 272 Confessores extraordinarii semel deputati, & approbati ab Episcopo ad monialium confessiones pro una vice audiendas, non possunt expleta deputatione vigore hujusmodi approbatione, illarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo sunt approbandi, quoties casus deputationis contigerit.

Quarta conclusio. In Monasteriis, ac etiam Colle- 273 giis, ubi juxta regularia instituta vivitur, possunt tam Prælati regulares, quàm Confessores regularium eorumdem Monasteriorum, seu Collegiorum audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia, & continui commensales, non autem illorum, qui tantùm ipsis deserviunt.

Quinta conclusio. Religiosi, qui ad confessiones au- 274 diendas idonei generaliter reperti fuerint generaliter quoque, & indistinctè absque aliqua limitatione temporis, certorumve locorum, aut generis personarum ab Episcopo in diœcesi propria admittendi sunt; cæteros verò, qui non adeò idonei reperientur, potest Ordinarius cum limitata facultate, prout magis expedire viderit, probare, & admittere. Semel autem simpliciter approbati, possunt in die- 275 cesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam Paschali, & quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia; tenentur tamen dicti Religiosi eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere, alioquin pœnam suspensionis à facultate audiendi confessiones, si eam Episcopus inflixerit, incurrunt. Certioratio verò hujusmodi fieri per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam. Qui verò dictis Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore confessi fuerint, constitutioni, quæ incip. Omnis utriusque sexus, quoad confessionem dumtaxat satisfeciisse censentur.

Sexta conclusio. Regulares ad hujusmodi confessio- 276 nes audiendas prævio examine simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem si ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis, approbati, non possunt ab eodem, qui sic approbavit iterum examinari, aut à confessionibus audiendis suspendi, nisi nova superveniente causa, quæ ipsas confessiones concernat: de qua tamen haud necessarium est, ut in actis constet, nec eam tenetur Episcopus ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ dumtaxat, ubi eam sibi aperiri jusserit; verum si Regulares cum scandalo, aut aliàs inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur à confessionibus suspendendi, utique ea causa ad confessionis ministerium pertinet: ac proindè nihil obstat, quo minus ob eam causam possit Episcopus Regulares à semetipso approbatos, suspendere, aut repellere ab audiendis confessionibus, cum præcipua Ministri Sacramenti pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas; non licet tamen Episcopo confessiones audiendi facultatem omnibus simul Conventus Regularibus confessoribus adimere inconsulta Sede Apostolica.

Septima conclusio. Ex facultatibus per mare magnum, 277 aliave privilegia Regularibus cujuscunque ordinis, instituti, aut Societatis etiam Jesu concessis, non censetur ei concessa potestas absolvendi à casibus Episcopo reservatis: neque per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, revixerunt privilegia prius ab eodem Concilio, aut deindè Apostolicis etiam decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolvendi à casibus Episcopo reservatis: quin immò habentes, facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideò à casibus Episcopo reservatis possunt absolvere.

Octava conclusio. Regulares confessores in ea Diœ- 278 cesi, in qua sunt approbati, possunt absolvere confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in illa Diœcesi reservatis, licèt non possint absolvere à reservatis in ea Diœcesi, ubi iidem confessores sunt approbati: nisi eosdem pœnitentes noverint infraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.

Nona conclusio. Vigore dictorum privilegiorum 279 non licet Regularibus, etiam satisfacta parte, absolvere pœnitentes à censuris quoad externum, & judiciale forum, & absoluti ab eis foro pœnitentiali, non censentur

absoluti in exteriori, & contentioso judicio: quinimmò censuris Ecclesiasticis irretiti, & denunciati ab Episcopo, cogi possunt gerere se pro talibus etiamsi a Regularibus fuerint absoluti, *ita decernitur in d.constitutione Clementis X.* cujus verba ex industria hic describere volui, quia ex ea plura tolluntur dubia, multæque quæstiones hactenus per Doctores controversæ resolvuntur, ac declarantur.

280 Sed quæres, an is, qui tempore paschali confitetur Regulari Sacerdoti non simpliciter approbato, sed cum limitatione certi temporis, loci, aut certi generis personarum satisfaciat dictæ constitutioni, *omnis utriusque sexus?* Resp. quod licet in d.constitutione Clementis X. fiat tantum mentio de Religiosis simpliciter approbatis, *ut supra num.*275. censeo tamen, pœnitentem, qui est ejusdem loci, aut generis personarum, vel confitetur intra tempus eisdem Regularibus præfixum, satisfacere dictæ constitutioni, *omnis utriusque sexus*, quia in constitutione Leonis X. *quam refert Sorbus in Compend.privil.fratr. mendicant.& c.in ver.absolutio quoad sæcalares primò nu.* 15.generaliter præscribitur, quod Regularibus ab ordinario ad confessiones sæcularium audiendas admissis confitentes, dictæ constitutioni, *omnis utriusque sexus*, quoad confessionem dumtaxat satisfecisse censeantur: casus enim omissus remanet in dispositione juris communis, & secundum ejusdem juris communis terminos est decidendus, *l. commodissimè, ff.de lib.& posth.l.si extraneus, ff.de Cond. ob caus cum ibi not.per DD.Dec.conf.*71.*num.*2.*Natt.consil.* 463.*num.*12.*lib.*2.*Soc sen.conf.*74.*n.*3.*lib.*3.*Cæphal. consilio* 517.*n.*28.*& conf.*535.*n.*18.*lib.*4.*Tob.Non.consil.*16.*num.*13. *Honded.conf.*8.*num.*15.*& seq.vol.*1.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus in sua Diœcesi, & Archiepiscopus in Provincia potest in Ecclesiis Regularium, & exemptorum uti insignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris, & præeminentiæ Episcopalis, & alia, quæ non habent mixturam jurisdictionis, vel officii.*

2 *Archiepiscopus per suam provinciam potest Crucem præseferre etiam transeundo, & declinando ad loca exempta.*

3 *Quidquid per privilegium exemptionis non adimitur, censetur Ordinario loci reservatum.*

4 *Episcopus, & Archiepiscopus possunt in loco exempto solemniter benedicere.*

5 *Potest Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto Divina officia, ac missas cum baculo, & mitra, ac pallio respectivè, aliisque ornamentis celebrare cum assistentia suorum Canonicorum, & aliorum ministrorum, ibidemque Sedem pontificalem, & baldachinum erigere: limitatur n.*6.

6 *An Episcopus possit alteri concedere, ut in loco exempto cum ornamentis potificalibus celebret.*

Item an possit cantare missam in Ecclesiis Regularium, ubi non est solitum, ibid.

7 *Episcopus, vel Archiepiscopus potest in loco exempto verbum Dei populo prædicare.*

8 *Quid si Episcopus exemptis de facto prohiberetur, nè prædicta ageret in loco exempto.*

9 *An possit Episcopus, vel Archiepiscopus in aliena diœcesi in pontificalibus missam celebrare sine licentia Diœcesani, & n.*11.

10 *Archiepiscopus non potest uti pallio extra suam Provinciam, etiamsi ad id Diœcesani assensus accedat.*

11 *Pontificalium insignium usus jurisdictionem aliquam præferre, videtur.*

12 *Episcopus celebrans privatè in Diœcesi aliena, potest uti benedictione Episcopali.*

13 *Episcopus in Diœcesi aliena an possit prædicare.*

14 *Episcopus, vel Archiepiscopus in loco exempto non potest ea exercere, quæ sunt contentiosæ jurisdictionis, nec ea quæ sapiunt superioritatem, & habent mixturam jurisdictionis.*

15 *Episcopus non potest in loco exempto ordines conferre, nec confirmationis Sacramentum ministrare, vel sacras fidelium Confessiones audire, vel ibi sedere pro tribunali: limitatur n.*16.17.18.*&* 19.

16 *Episcopus potest visitare Ecclesias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, & corrigere eosdem in casibus hic expressis.*

17 *Episcopus sedere potest pro tribunali in loco exempto, si in aliquo casu habet jurisdictionem in prædictum locum, secus si solum in personas exemptas.*

18 *Actus voluntariæ jurisdictionis exerceri possunt extra Diœcesim, & in loco exempto.*

19 *Exemptus extraneo Superiori non potest se submittere sine licentia Papæ, potest tamen se submittere Ordinario alias suo.*

20 *Episcopus commorans in loco exempto intra Diœcesim existente, dicitur residere etiam ad effectum alternativæ: limitatur n.*22.

21 *Locus exemptus dicitur esse in diœcesi, licèt non sit de diœcesi.*

22 *Episcopus degens in loco nullius diœcesis, pro absente habendus est.*

Locus nullius diœcesi, nec est in diœcesi, nec de diœcesi: ibidem.

23 *Committens delictum censura prohibitum in loco exempto, vel in monasteriis, vel Ecclesiis Regularium, an ligetur censura lata ab Episcopo illius diœcesis, & n.*26.*&* 27.

24 *Locus exemptus, & locus extra territorium æquiparantur.*

25 *Locus exemptus est quidem de territorio Episcopi quoad situm, non autem quoad jurisdictionem.*

26 *Subditus conficiens testamentum in loco exempto, non tenetur servare solemnitates statuti, sed solemnitates juris civilis, vel Canonici.*

27 *An, & quando accedentes ad monasteria exempta monialium, vel cum illis loquentes incurrant censuram latam ab Episcopo.*

28 *Personæ loci exempti non sunt de territorio quoad concernentia earum odium, possunt tamen uti statutis illius loci in favorabilibus.*

CAP. IV.

De loco exempto.

DIco 1.quod Episcopus diœcesi, & Archiepiscopus in Provincia potest in Ecclesiis Regularium, & exemptorum liberè uti insignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris, & præeminentiæ Episcopalis, & alia, quæ non habent mixturam jurisdictionis, vel officii, *ut tradunt communiter DD. in Clem.Archiepiscopo, de Privil.* 1

Ex quo infertur 1. quod Archiepiscopus per suam Provinciam potest crucem præseferre etiam transeundo, & declinando ad loca exempta, propter reliquias præcedentis subjectionis, cum per exemptionem talia loca non desinant esse in Provincia, vel diœcesi, *ut in d. clem. cum ibi not.Rot.coram Buratt. dec.* 331. *per tot.* ubi addit, quod quicquid per privilegium exemptionis adimitur, censetur ordinario loci reservatum. 2 3

Infertur 2.quod Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto potest benedicere etiam solemniter, per illa verba, *sit nomen Domini benedictum, & c.d.clem.ubi gl.et DD. Rot coram Burat.d.dec.*321.*Grat.discep for. cap.*467.*n.* 31. 4

Infertur 3. quod potest Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto Divina officia, ac missas cum baculo, & mitra, ac pallio respectivè, aliisque ornamentis pontificalibus celebrare cum assistentia suorum Canonicorum, & aliorum Ministrorum, ibidemque Sedem Pontificalem ad Divina celebranda constituere, ac baldachinum erigere, *per text.in d.Clem.Archiepiscopo, ubi Card.& alii, & censuit etiam Sac.Congregatio teste Barbos.de offic.et pot.episc. all.*80.*n.*16.*&* 17.*latè Grat. d.cap.*467.*num.* 33. *& sequent.* 5

Observa tamen, quod non posset Episcopus alteri concedere, ut cum ornamentis pontificalibus in loco exempto celebret, quia id esset, jurisdictionem in loco exempto exercere, quod prohibetur *in d.Clem.vers.simili modo, & c.Gratian.loc.cit.* 6

Observa 2. quod non potest Episcopus cantare missam in Ecclesiis Regularium ipsis invitis, ubi non est solitum, ut declaravit Sac.Congregatio, *teste Nicolio in suis floscul. sive notabil.in ver.missa num.*17.

Infertur 4 quod potest Archiepiscopus, vel Episcopus in loco exempto verbum Dei populo prædicare, 7

glos.in

gloſ. in dict. Clem. ver. etiam celebrare, ubi etiam Abb. Gratian. loco cit. num. 37. ſubdens *num.* 46. quod in caſibus, in
8 quibus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in loco exempto poteſt aliquid facere, ſi de facto prohiberetur, non poſſet contra exemptos procedere, ſed agere deberet coram Superiore ipſorum exemptorum, *ex trad. per Card. in d. Clem. num.* 22.

9 An verò poſſit Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in aliena Provincia, vel diœceſi in Pontificalibus miſſam celebrare ſine licentia diœceſani? affirmat *gloſs. in dict. Clem. Archiepiſcopo, ver. etiam celebrare de Privil. ubi dicit, ità ſervare generalem conſuetudinem, Abb. ibidem, Covar. var. lib. 3. cap. 20. num. 9. circa med. Alzed. in Prax. Epiſc p. 1. cap. 13. num. 88. & alii apud Dian reſol. mor part. 4 tract. 4. reſ.* 143. *verſ. notandum eſt, &c.* cum enim Epiſcopo conceſſum ſit miſſam celebrare, conſequenter etiam conceſſum eſſe videtur inſignibus Epiſcopalibus uti, cum inſit proprius ejus celebrandi modus, *vide Laym. quæſt. canon. cap. 17. num.* 224. *ubi hanc ſententiam probabilem appellat;*
10 non tamen poſſet in tali caſu Archiepiſcopus uti pallio extra ſuam Provinciam, etiamſi ad id diœceſani conſenſus accedat, quia pallius ſub hac limitatione conceditur, ut eo Archiepiſcopus utatur intra Provinciam, *Card. in dict. Clem. num.* 5.

11 Contrarium tamen alii rectiùs tuentur, aſſerentes, Epiſcopum, vel Archiepiſcopum non poſſe in aliena diœceſi miſſam in Pontificalibus celebrare ſine licentia diœceſani expreſſa, vel ſaltem tacita, ac rationabiliter præſumpta, quia pontificalium inſignium uſus juriſdictionem aliquam, ſeu poteſtatem in loco præſeferre videtur, *ut obſervat Layman loco cit. verſ. ſed contrarium, &c.* ſubdens, quod multo minus Prælati inferiores abſque Epiſcopi ſaltem rationabiliter præſumpta licentia extra Eccleſias ſuas inſignia pontificalia gerere debent, niſi à Sede Apoſtolica amplius privilegium obtinuerunt, *& ita ſenſit etiam Barboſ. de offic. & pot. Epiſcop. par. 3. alleg.* 80. *num.* 16. *& par. 2. alleg.* 27. *num.* 64. ubi tamen ſubiicit, quod Epiſco-
12 pus celebrans privatè in diœceſi aliena, poteſt uti benedictione Epiſcopali cum verbis, *ſit nomen Domini benedictum, &c.* etiam ſine aliqua diœceſani licentia, cum talis benedictio ſit potius ordinis, quam juriſdictionis, *ita Gavant. in Enchir. Epiſcop. ver functiones Epiſcopales, num.* 11. *Dian. dict. par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 143. *verſ. notandum eſt, &c. Layman. loc. cit. ubi etiam teſtantur, ita de conſuetudine ſervari.*

13 Addit *gloſ. in d. Clem. Archiepiſcopo, ver etiam celebrare*, quod Epiſcopus in diœceſi aliena poteſt prædicare, niſi ſpecialiter prohibeatur ab Epiſcopo illius loci, *Card. in Clem. dudum, §. ab olim, n.* 16. *de ſepult. Gratian. diſcept. for. cap* 393 *n.* 9 *& ſeq.*

14 Dico 2. quod Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in loco exempto non poteſt ſine licentia exemptorum exercere ea, quæ ſunt contentioſæ juriſdictionis, & officii, nec ea quæ ſapiunt ſuperioritatem, & habent mixturam juriſdictionis, *ut tradunt DD. communiter in d. Clem. Archiepiſ-*
15 *copo*. Unde non poteſt ibi ordines conferre, aut confirmationis ſacramentum miniſtrare, vel ſacras fidelium confeſſiones audire, nec ibi ſedere pro tribunali, aut cathedram judicialem collocare, aut degradare, aut ſimilia peragere, quæ ad juriſdictionem ſpectant, *cap lumino ſo*, 18. *q.* 2. *Abb. in d. Clem. Archiepiſcopo, ubi etiam Card. nu.* 5. *& alii quos refert, & ſequitur Grat. diſcept for. c.* 467. *nu.* 26. *&* 39. *cum ſeq Barboſ. d. all.* 80. *n.* 7. *Vant. in tit. de defect. juriſd. & unde, ac quibus modis, &c. n.* 108.

16 Limita in caſibus jure permiſſis: poteſt Epiſcopus viſitare Eccleſias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, *ex Concilio Tridentino ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 11. item opportunis remediis compellere, ut lectio ſacræ ſcripturæ habeatur in monaſteriis Monachorum, ubi commodè fieri queat, ſi Abbates in hoc negligentes fuerint, *ex eodem Concilio ſeſſ.* 5. *de ref. capit. prim.* item viſitare poteſt commendata monaſteria, in quibus non viget regularis obſervantia, ac corrigere regulares in commendatis monaſteriis, in quibus regularis obſervantia viget, reſidentes, qui ſecundum eorum inſtituta non vivunt, ſi eorum Superiores admoniti intra ſex menſes non correxerint, *ex eodem Concilio ſeſſ.* 21. *de ref. cap.* 8. *Quaran. in Summ. Bullar. verſ. exemptio, Gonzal. ad reg.*
17 8. *Cancell. gl.* 43. *num.* 190. ſubdens, quod Epiſcopus ſedere poteſt pro tribunali in loco exempto, ſi in aliquo caſu habeat juriſdictionem in loca exempta, ſecus ſi ſolum in perſonas exemptas, *Rot. deciſ.* 145. *n.* 2. *par.* 2. *diverſ. & ſuſiùs non egimus in tract. de Regim. Eccleſ. lib.* 7. *de Regul. & monial. per tot. ubi aliis caſus recenſentur.*

Limita 2 in actibus voluntariæ juriſdictionis: hæc enim, 18 quemadmodum exerceri poteſt extra diœceſim juxta communem Doctorum ſenſum, ità poterit exerceri etiam in loco exempto: quia locus exemptus, & locus extra diœceſim, ſive extra territorium judicatur à pari, *Covar. var. lib.* 3. *cap.* 20. *n.* 8. *Barboſ. de offic. & pot. Epiſc d. alleg.* 80. *nu.* 9. *Gonz. gl.* 43. *n.* 188. *& ſeq.* ubi ſubiicit, quod plus habet Epiſcopus in locum, & perſonas exemptas ſuæ diœceſis, 19 quam in perſonas extraneas, adeo ut licèt exemptus non poſſit ſe ſubmittere extraneo Superiori ſine licentia Papæ, tamen Ordinario aliàs ſuo poteſt ſe ſubmittere, *ex trad. per Feder. de Senis conſ.* 14. *ſub n.* 4. *& 6. Felin. & alios in capit. cum acceſſiſſent, de Conſtit.*

Dico 3. quod Epiſcopus commorans in loco exempto 20 intra diœceſim exiſtente, dicitur reſidere, etiam ad effectum alternativæ: quia locus exemptus dicitur eſſe in dio- 21 ceſi, licèt non ſit de diœceſi, *ut latè comprobat Gonz. d. gloſ* 43. *à num.* 180. privilegium exemptionis illum quidem eximit à ſubjectione, non autem à ſituatione, ſeu denominatione, *capit. cum Epiſcopus, ubi DD. de offic. ordin. in* 6. *Abb. in capit. Apoſtolicæ, num.* 3. *de donat Rolan. conſil.* 33. *num.* 17. *vol.* 3. *Rot. deciſ.* 207. *num.* 2. *& ſeq part.* 2. *diverſ. & in Sipuntina juriſdictionis* 24. *Maii* 1613. *coram Card. Sacrato, prout refert Gratian. diſcept. forenſ. capit.* 918. *num.* 10. *& ſeq. latè Barboſ. de Diction. diction.* 152. *nu.* 26. ubi dicit, quod ſi conceſſum fuerit Epiſcopo privilegium, ut habeat fructus beneficiorum vacantium in ſua diœceſi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum ſuæ diœceſis.

Secus eſſet, ſi Epiſcopus degeret in loco nullius diœ- 22 ceſis: quia cum locus hujuſmodi nec ſit in diœceſi, nec de diœceſi, ideo pro abſente habendus eſt, *Rot. d. deciſ.* 207. *n.* 2. *Garc. de Benef. p.* 7 *cap.* 11. *n.* 16. *Jordan. Elucubr. diverſ. lib.* 10. *tit.* 40. *de oblig. Benef. n.* 40. *& ſeq.*

Dico 4. quod committens delictum cenſura prohibi- 23 tum, in loco exempto, vel in monaſteriis, vel in Eccleſiis Regularium exiſtentibus intra diœceſim, non ligatur cenſura lata ab Epiſcopo illius diœceſis, quia locus exemptus, & locus extra territorium æquiparantur, *ut ſupra* 24 *diximus*: locus enim exemptus eſt quidem de territorio Epiſcopi quoad ſitum, non autem quoad juriſdictionem, 25 *Henriquez lib.* 13. *cap.* 26. *n* 2. *Sà in ver. excommunicatio n.* 12. *Avila de Cenſur. part.* 2. *cap.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 5. *quos refert, & ſequitur Dian par.* 5. *reſol. moral. tract* 9. *reſol.* 37. *verſ. & tandem, &c.* ubi hoc intelligit de loco abſolutè exempto, 26 & non ſolum quoad perſonas, *Vant loco cit. dict. num.* 108. *Rolan. à Val. conſ.* 33. *num.* 18 *& ſeq. lib.* 3. ubi addit, quod ſubditus conficiens teſtamentum in loco exempto, non tenetur ſervare ſolemnitates ſtatuti, dummodò ſervaverit ſolemnitates juris civilis, vel canonici: quod multò magis procederet in non ſubdito, *ut dict. Gravett conſil.* 918. *num.* 6. *tom.* 5.

Ex quo infertur, quod ſi Epiſcopus ſtatutum ferat ſub 27 excommunicationis pœna, vel alia cenſura, nè quis Clericorum aleis ludat, ea non ligantur Clerici ludentes in loco exempto, vel in monaſteriis Regularium, *Layman. in Theol. mor. lib.* 1 *tract.* 4. *cap.* 11. *n.* 5. *Dian. loco cit. d. reſol.* 37. *in fin. Bonacin. de Cenſur. in commun. diſp.* 1. *q.* 1. *pun.* 11. *num.* 8. *& ſeq.* ubi etiam obſervat, quod accedens ad monaſteria exempta monialium non incurrit cenſuram latam ab Epiſcopo per modum ſtatuti contra loquentes cum monialibus, ſi allocutio fiat in loco exempto; quidquid ſit, ſi Epiſcopus cenſuram ferret contra accedentes ad illa monaſteria: tunc enim accedens cenſuram incurreret, quia acceſſus fit in territorio, *ex trad. per Ang. in ver. ſtatutum, n.* 3. *Ugolin. tab.* 1. *de Cenſur. cap.* 9. *§.* 3. *n.* 3. *Rolan. dict. conſ.* 33 *n.* 46. *poſt princip.* quamvis alii ſentiant, id tantùm procedere, quando locus eſſet abſolutè exemptus, & non ſolum quoad perſonas, *ut ex Suar. & Coninch. docet Hurtad. de Cenſur. in gen. diff.* 8. *n.* 33. *prout refert Dian. d. ref.* 37. *verſ. & tandem, &c.*

Dico 5. quod perſonæ loci exempti, licèt non ſint 28 de territorio, quoad concernentia earum odium, poſſunt tamen uti ſtatutis illius loci in favorabilibus,

Honded.conſ.13.num.52.lib.1.Barboſ.dict.diction.152. nu. 26.in fin. ubi dicit, quod in diſpoſitione favorabili comprehenduntur etiam exempti, ſecus in odioſa.

SUMMARIUM.

1 *Miſſæ ſacrificium regulariter in Eccleſia celebrari debet: limitatur n.3.& ſeq.*
2 *Miſſæ ſacrificium celebrari non poteſt in privatis domibus: limitatur n.10.*
3 *An, & quando miſſa celebrari poſſit extra Eccleſiam, & num.4.*
4 *An miſſa celebrari poſſit in mari.*
5 *An privilegium Epiſcopis conceſſum in cap.ult. de Privileg. in 6. ſublatum fuerit per decretum Concilii Tridentini.*
6 *Epiſcopus, dum iter agit, an poſſit ante auroram, vel poſt meridiem miſſam dicere.*
7 *An per decretum dicti Concilii ſublatum ſit privilegium conceſſum Prædicatoribus, & Minoribus, ut in quovis loco honeſto celebrare poſſint.*
8 *An poſſit Epiſcopus uti dicto privilegio tempore interdicti, vel in locis interdictis.*
9 *An miſſa celebrari poſſit in Palatio Epiſcopali.*
10 *An Epiſcopus concedere poſſit Principi, vel Baroni Domini loci, ut miſſam audiat in privato oratorio.*
11 *An Epiſcopus diſpenſare poſſit, ut miſſæ à Teſtatore relictæ in una Capella, celebrentur in alia.*
12 *Miſſa Beatificati non poteſt dici extra diem, & locum deſignatum in decreto Beatificationis.*
13 *Audientes miſſam in privato oratorio non ſatisfaciunt præcepto, excepto Domino, ejuſque familiaribus.*

CAP. V.

Quo in loco Miſſæ Sacrificium celebrari debeat.

1 REſp. quod miſſæ ſacrificium regulariter in Eccleſia celebrandum eſt, *Conc.Trident.ſeſſ.22.in decret.de*
2 *obſervand.& evitand.in celebrat.miſſ.* ubi expreſsè prohibetur, nè hujuſmodi ſacrificium celebretur in privatis domibus, *vide Clar.in Pract.crimin.§.fin.quæſt.79.verſ.domus privatorum, &c.Jordan.Elucubr.diverſ.libr.4.tit.1. de ſacrif.miſſ.num.116.* ubi dicunt, quod privata domus, vel locus, in quo celebratur ſine debita cauſa, & licentia, fiſco applicatur, *per textum in §.ſciant, in Aut. Ut in privat.domib.coll.5.*

3 Obſervant autem plerique Doctores, quod Epiſcopus, vel ejus Vicarius etiam poſt dictum Concilium poteſt ex neceſſaria, vel juſta cauſa concedere, ut miſſa aliquando celebretur extra Eccleſiam, videlicet ex cauſa peſtis, vel belli, *Piaſec.in Prax.Epiſc.part.2.capit.3.num.21.in fin. Azor.inſtitut.moral.par.1.libr.10.cap.26.quæſt.6. Sot.in 4. diſt.13.quæſt.2.art.3.Duran.de rit.Eccleſ.Cath.lib.2.capit. 6.num.8.Jordan.Elucubr.diverſ.lib.4.titul.1.de ſacrif.miſſ. num.123.* ubi etiam dicit, quod tempore belli poteſt celebrari in tentoriis, vel ſub dio, etiam ſine Epiſcopi licentia, ſi hæc commodè haberi non poſſit, ut milites audiant miſſam, vel ſacram communionem ſuſcipiant, & ſe ad pugnam paratiores, fortioreſque reddant, *Barboſ. de offic.& pot.Epiſc.par.2.alleg.23.num.8.& 9.* ubi ſubiicit, quod etiam ſine Epiſcopi licentia miſſa celebrari poteſt ante fores Eccleſiæ, quoties ad novas miſſas, vel ad ſupplicationes tanta populi multitudo concurrit, ut Eccleſia non ſufficiat, licèt in hoc diſſentiat *Bonacin in tractat.de Sacrament.diſput.4.quæſt.ult.punct.9.numer.10.in fin.* ubi dicit, quod ob populi multitudinem miſſa celebranda non eſt extra Eccleſiam, niſi in eo loco talis vigeat conſuetudo.

4 Addunt *Emman.Sa, in ver miſſa num.19. Angles quæſt. de Valore miſſæ art.2.Graff.1.par.lib.2.cap.42.num.10.& alii*, quod licèt in mari, vel in flumine regulariter miſſa celebrari non debeat propter periculum effuſionis ſanguinis, tamen ceſſante hujuſmodi periculo, poſſet etiam in mari, vel flumine miſſæ ſacrificium fieri; ſed contrarium videtur ſubſtinendum, niſi aliter conſuetudine, vel privilegio conceſſum ſit, *ut d.Bonac.loco cit.num.12.Jordan.d. lib.4.tit.1.n.139.in fin.*

5 Obſervant 2. quod privilegium Epiſcopis conceſſum *in cap.ult.de Privil.in 6.* ut celebrare poſſint extra Eccleſiam cum portatili decente, per decretum d.Concilii ſublatum minimè fuit, *ita Azor.par.1.lib.10.cap.26.q.4. Bejain reſpon.caſuum conſcientiæ p.4.caſu 33. & ita declaraſſe Sac. Congregationem, teſtatur Jordan.dict.libr.4.tit.1. de ſacrif. Miſſ.num 130.& ſeq.Barboſ.d.par.2.alleg 23. num.* 5. ubi dicit, quod Epiſcopus, ſi ad Eccleſiam commodè accedere nequeat ob invaletudinem, vel aliam cauſam, poteſt domi celebrare per ſe, vel per alium, ſive ſit in propria diœceſi, ſive extra eam etiam abſque ulla Ordinarii, vel parochi ejus loci licentia: non tamen in Urbe Roma propter Papæ reverentiam; quemadmodum poteſt, dum iter agit, miſſam ante auroram, vel poſt meridiem dicere, ſeu 6
alteri concedere, ut eam ſibi dicat, *Emman.Sà ver.miſſa, n.27.Miranda in man.Prælat.tom.1.quæſt.40.art.1.concluſ.1.Azor.dict.lib.10.cap.25.quæſt.5.verſ.ſi quæras, &c. Jordan.loco cit.n.134.*

Verùm per decretum Concilii ſupracitati omninò ſub- 7
latum fuiſſe privilegium Prædicatoribus,& Minoribus conceſſum, ut in quovis loco honeſto celebrare poſſint, tradunt *Navar.in man.cap.25.num.82.Molfeſ.in ſum. tract. 3.cap.10.nu.39.Jo.Valer.de differen.inter utrumque forum, ver.miſſa, differ.2.in princ.Fagundez in quinque Eccl. præcept.par.1.lib.3 cap.13.à num.16.Lotter.de re benef.libr.1. q.30.n.15.& alii apud Barboſ.d.alleg.23.num.4.Jordan.loco citato num.140.*

An verò poſſit Epiſcopus prædicto privilegio uti tem- 8
pore interdicti, vel in locis interdicto ſuppoſitis? affirmativè reſpondet *Jordan.ubi ſupra n.133.* dummodò miſſa celebretur eo modo, quo permittitur tali tempore, videlicet januis clauſis, & excluſis interdictis.

Obſervant 3. in decreto Concilii prædicti non includi 9
palatium Epiſcopale, quia illud publicum cenſetur, non autem privata domus; conſequenter poteſt ibi miſſæ ſacrificium peragi, *ut reſolvit Sacr.Congregatio teſte Gav. in manu.V.Epiſc.num.8.Ugol.de off.Epiſc.cap.2.§.2. num. 4.Jordan.loco cit.n.132.*

Obſervant 4. poſſe Epiſcopum ex cauſa infirmitatis, æ- 10
tatis, aut conſimilis neceſſitatis concedere Principi, vel Baroni loci Domino licentiam, ut miſſam audiat in privato oratorio, ſeu in Aula palatii, vel alio loco honeſto, & opportuno ad uſum ſacrificii, *& ita declaraſſe Sac. Congreg.dicit Jordan.d.lib.4.tit.1.n.157. ubi citat Prax. Epiſc. par.1.V.Miſſa, n.1 concl.4.*

Obſervant 5.non poſſe Epiſcopum diſpenſare, ut miſſæ 11
relictæ à Teſtatore in una Capella, ſeu altari, dicantur in alia, & multo minus in alia Eccleſia, quando celebrari poſſunt in propria Capella, *ut reſolvit Sac.Congr.teſte Nicolio in ſuis floſculſeu notabil.in ver.miſſa, n.18.*

Obſervant 6. quod miſſa Beatificati dici non poteſt ex- 12
tra diem, & locum deſignatum in decreto Beatificationis: neque à perſonis, quibus non eſt ſpecialiter conceſſa, *ut declaravit Sac.Congreg.teſte Diana par.2.tract.15.reſol.55. Nicolio loco cit.n.9.*

Obſervant 8. quod privilegium audiendi miſsam in 13
privato oratorio ſuffragatur ei, cujus contemplatione conceſsum fuit, ejuſque familiaribus tantùm; unde alii audientes ibi miſsam diebus feſtis, non ſatisfaciunt præcepto, *Bonacin. de Sacrament diſputat.4.quæſtio.ult. pun.12.num.4.Nicol.ut ſupra num.42.*

SUMMARIUM.

1 *Locus congruus ad conferendos minores ordines de jure eſt quælibet Eccleſia etiam non cathedralis, vel palatium Epiſcopale: de conſuetudine eſt quælibet domus honeſta etiam non Epiſcopalis.*
2 *Locus congruus ad conferendos ſacros ordines eſt eccleſia Cathedralis, ſi ordinatio habeatur in Civitate, ſi verò in diœceſi, dignior loci Eccleſia tunc adiri debet.*
3 *Locus, in quo Epiſcopus ordines confert, in litteris ordinandorum exprimi debet.*
4 *In loco ſpecialiter interdicto, ac perſonis perſonaliter interdictis ordines conferri nequeunt, & n.7. limitatur num.8.*
5 *Interdicto generaliter populo Clerici etiam primæ tonſuræ, ſicut & laici alterius populi in eodem, vel alio loco ordines ſuſcipere non prohibentur.*

6 *Inter-*

6 *Interdicto generaliter loco, laici, & Clerici ejus loci alibi ordines ſuſcipere poſſunt, dummodò cauſam interdicto non dederint.*

7 *Interdictum ſequitur perſonas interdictas, quocumque ſe conferant.*

8 *Quando Sacramentum ordinis in loco interdicto conferri poſſit.*

9 *Prima tonſura omni tempore conferri poteſt, minores ordines diebus feſtis de præcepto conferri debent.*

10 *Sufficit ad hunc effectum, ſi talis dies feſtus celebretur tantùm in diœceſi, licèt non in aliis locis.*

11 *Ordines minores non omnes ſimul conferri debent, ſed inter unum, & alterum ſervandum eſt intervallum de uno die feſto ad alium proximum, vel de uno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud: limitatur nu.12.*

12 *Prima tonſura, & minores ordines una die conferri poſſunt in locis, ubi adeſſet talis conſuetudo, vel ſi Epiſcopus ita expedire judicaverit ex aliqua cauſa, etiam levi.*

13 *Suſcipiens primam tonſuram cum minoribus ordinibus uno, eodemque die in loco, ubi nulla adeſt conſuetudo, non incurrit aliquam irregularitatem.*

14 *Recipiens uno, eodemque die minores ordines, & ſubdiaconatum, vel ultimum minorem cum ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros, ſuſpenſionem incurrit: limitatur num.15.*

15 *An conſuetudo loci excuſet à prædicta ſuſpenſione.*

16 *Tripliciter efficitur quis ſubditus Epiſcopi quoad ordines conferendos, origine, beneficio, & domicilio, & qualiter id intelligatur, n.17. & ſeq.*

17 *An natus in aliquo loco fortuitò, dicatur originarius ejus loci, & n.44.*

Origo probatur per baptiſmi librum, ibidem n.17.

18 *Proprium, vel paternum domicilium exigitur, non maternum: limitatur nu.19.*

19 *Maternum domicilium ſufficit in filiis naturalibus, aut vulgò quæſitis, vel quando deficit paternum.*

20 *Domicilium in loco non contrahit is, qui non habet animum ibi permanendi.*

Animus perpetuò manendi præſumitur ex habitatione decennali, ibidem.

21 *Quando domicilium illicò in loco contrahatur.*

22 *Civis morando alibi per decennium cenſetur deſeruiſſe propriam Civitatem, ſecus ſi ex conjecturis aliud colligatur.*

23 *Poteſt quis habere duo domicilia, unum in loco originis, aliud in loco habitationis, & n.26.*

Filiur poteſt ſua voluntate domicilium ſibi conſtituere, ubi voluerit, ibidem.

24 *Propriè domicilium dicitur habitationis, non originis.*

Potentius eſt in domicilii, quàm originis ratione fori, ibidem.

25 *Locus Datæ in dubio præſumitur locus domicilii.*

26 *Quando quis cenſeatur habere domicilia in pluribus locis.*

27 *An, & quando Scholaris, mercator, famulus, & ſimiles præſumantur contraxiſſe domicilium in loco, in quo morantur, & n.29.*

28 *Quando Scholaris conveniri poſſit in loco ſtudii.*

An & quando Scholaris ligetur loci conſuetudine, ibidem.

29 *Scholaris, ſi in loco ſtudii matrimonium contrahit, ſtatim etiam contrahit domicilium.*

Quando adeſt aperta animi declaratio vel ex verbis, vel ex facto, ſtatim contrahitur domicilium, non expectato alio tempore, ibidem.

30 *Quando quis habet duo domicilia, poteſt ab unoquoque Epiſcopo ad ordines promoveri.*

31 *Si quis in diverſis diœceſibus poſſideret beneficia à quocunque Epiſcopo illarum dieceſum poteſt ordinari.*

32 *Parochus, in cujus parochia per aliquod tempus commorantur mercatores, milites, ſcholares, famuli, & ſimiles advenæ, validè aſſiſtit eorum matrimonio.*

Domicilium parochiale ad ſuſcipienda Sacramenta quanto tempore contrahatur, ibidem.

33 *Statim ac quis contraxit in loco domicilium, ligatur, & juvatur ſtatutis ejuſdem loci.*

Subditus quando quis dicatur, ibidem.

34 *Mutatio domicilii non perimit inſtantiam.*

35 *Ubi quis naſcitur, ibi forum ſortitur ratione originis, non tamen gaudet privilegiis, niſi ſubeat onera: limitatur nu.44.*

36 *Natus in aliquo loco, non ſubiicitur oneribus, neqs gaudet honoribus, ſi ibi domicilium non retineat.*

37 *Filius dicitur originarius non tantùm ejus loci, in quo natus eſt, ſed etiam in quo ejus pater, vel Avus natus eſt, etiamſi alibi idem filius natus ſit, non tamen retinet originem Proavi, nec cæterorum Aſcendentium.*

38 *Poteſt quis ratione paternæ originis ordines recipere ab Epiſcopo loci, in quo ejus pater natus eſt.*

39 *Vitricus, dum agitur de domicilio, vel habitatione eligenda, dicitur, & habetur uti pater.*

40 *Baptizatus in aliquo loco, dicitur originarius ejuſdem loci tam quoad ſpiritualia, & beneficialia, quàm temporalia.*

41 *Civis efficitur etiam per manumiſſionem, adoptionem, ſeu arrogationem, & delationem honoris in aliqua Civitate, & legitimationem.*

Miles an in loco, ubi inhæret, contrahat domicilium, ibidem.

42 *Per librum baptiſmi probatur origo.*

43 *Baptizatus per tranſitum in aliquo loco, non ſortitur ibi originem.*

44 *Accidentalis nativitas non facit originarium.*

45 *Non poteſt quis ab Epiſcopo originis ſuæ matris ordines accipere.*

46 *Filius patris, non matris originem ſequitur: limitatur in filiis illegitimis, & vulgò quæſitis.*

47 *Expoſitus cenſetur civis non tantùm loci, ubi natus eſt, ſed etiam illius loci, ubi expoſitus fuit, & ideò ab utroque Antiſtite promoveri poterit.*

48 *In libertinis attenditur origo propria, & Dominorum, non autem Parentum.*

Quis dicatur libertus, & libertinus, ibidem.

49 *Libertus promoveri debet ab illo Præſule, unde trahit originem patronus, non ubi patronus habet domicilium.*

50 *Unuſquiſque præſumitur civis ejus loci, in quo reperitur, nec præſumitur forenſis, niſi probetur.*

51 *Inſtrumentum Decani, & Capituli certæ Eccleſiæ præſumitur factum in illa Eccleſia, ubi Canonici ſolent reſidere.*

52 *Quiſque præſumitur civis ejus loci, ubi ſit judicium.*

53 *Uxor ſortitur forum viri ex ejus perſona, & acquirit civilitatem tam loci habitationis mariti, quàm ejus originis, declaratur nu.55.*

54 *Civilitas conceſſa patri tranſit ad filium.*

55 *Uxor licèt conveniri non poſſit, niſi coram tribunali ipſius mariti, tamen quoad bona, & alia retinet oginale domicilium.*

56 *Uxor alibi nupta ſubjacet ſtatutis ſuæ originis tam in favorabilibus, quàm in odioſis.*

Statutum excludens ſororem à ſucceſſione ſtantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, ibidem.

57 *Statutum originis, ſi abſolutè inhabilitaret mulierem ad teſtandum in præjudicium filiorum, ſemper eam ligat, quocunque reperiatur.*

Quid ſi ſtatutum non arctet perſonam, nec eam inhabilitet præcisè, ſed ſolùm det formam contractibus, & præſcribat ſolemnitates in illis ſervandas, ibidem.

58 *Mulier gaudet privilegiis mariti, etiam ſoluto matrimonio.*

Vidua retinet domicilium viri ibidem.

59 *Qui domicilium habet in loco, ibi fit ſubditus, & ligatur ſtatutis ejuſdem loci.*

60 *Sola poſſeſſio majoris partis bonorum civem non facit, niſi concurrat animus perpetuò manendi.*

61 *Barones, & eorum filii licèt non habitent in loco feudi, tamen ordinari poterunt ab Epiſcopo, in cujus dieceſi feudum ſitum eſt.*

Quid ſi feuda in diverſis dieceſibus exiſtant, ibidem.

62 *Officiales perpetui alicujus loci acquirunt ibi domicilium, ita ut tam ipſi, quàm eorum filii ordinari poſſint ab Epiſcopo ejuſdem loci.*

63 *An relegatus ad vitam, vel ad tempus in aliquo loco possit ipse, vel ejus filius ordinari ab Episcopo illius loci.*

64 *Ad quid teneatur Episcopus ordinans aliquem ad sacros ordines sine titulo.*

65 *Quid si permiserit ædificari Ecclesiam sine dote.*

67 *In quam pœnam incidat ordinatus cum ficto, vel fiduciario patrimonio.*

67 *Quid si ordinatus fuerit, cum pacto non petendo substentationem, vel renunciandi patrimonium.*

CAP. VI.

De Sacris Ordinibus.

1 QUæritur 1. quis dicatur locus congruus ad ordines conferendos? Resp. quod locus congruus ad conferendos minores ordines, de jure est quælibet Ecclesia etiam non cathedralis, vel palatium Episcopale, *Sylv. in ver. ordo, 2. n. 8. Sanch. in opusc. mor. lib. 7. ca. 1. dub. 60. n. 1. & alii apud Barbos. de offi. & pot. Episc. p. 2. alleg. 11. num. 24.* subdens, quod consuetudine est quælibet domus honesta
2 etiam non episcopalis, locus verò congruus ad conferendos sacros ordines, est ecclesia cathedralis, si ordinatio habeatur in Civitate; si verò in diœcesi, dignior loci ecclesia tunc adiri debet. *juxta Conc. Trid. sess. 23. de ref. c. 8. vide Barbos. loc. cit. alleg. 14. n. 12. & seq.* ubi addit, quod
3 locus, in quo Episcopus ordines confert, in litteris ordinandorum exprimendus est.

4 Quæritur 2. an in loco interdicto ordines conferri possint. Resp. quod regulariter in loco interdicto ordines conferri nequeunt, quia interdictum prohibet usum omnium Sacramentorum, exceptis specialiter à jure concessis, in quorum numero non reperitur Sacramentum ordinis, cum non sit de necessariis ad salutem. *cap. responso, de sent. excom. cap. non est, de sponsal. Navar. in man. cap. 27. n. 179. in fin. & alii apud Bonac de Censur. d sp. 5 pun. 3. nu. 3.* quod intelligendum est de loco interdicto specialiter, ac de personis personaliter interdictis, *ut not. Barbos. de offic. & pot. Episc. p. 2. alleg. 11 n 25. & seq* ubi subiicit, quod licèt festum Paschatis videatur inchoari à missa Sabbati Sancti, & ideò juxta concessionem *cap. Alma mater §. in festivitatibus, de sent. excom. in 6.* Divina Officia in eo prohibita non sint, tamen in Sabbato Sancto ordines conferri nequeunt, quia *in d. cap. Alma mater, in princ.* regula negativa constituitur circa Sacramenta, & Divina Officia, deinde *d. §. in festivitatibus*, solum concedit missæ sacrificium, & Divina Officia, atq; ita usum Sacramentorum denegare videtur, *juxta reg. cap. nonne de Præsumpt.*

5 Ex quo infertur, quod si generaliter interdicatur populus, Clerici etiam primæ tonsuræ, sicut & laici alterius populi, in eodem, vel alio loco ordines suscipere non prohibentur; quemadmodum interdicto generaliter loco, laici, & clerici ejus loci alibi ordines suscipere possunt, dummo-
9 do causam interdicto non dederint, *cap. si sententia, ubi DD. de sent excomm. in 6. Abb. in d. cap. non est, n. 8. vers. dubitatur & c. de sponsal.* subdens, quod quando personæ sunt
7 interdictæ, quocunque se conferant, interdictum eos sequitur, *Barbos. d. p. 2. alleg. 11. n. 26.*

8 Observa tamen, quod licitè in loco interdicto ministrari potest hujusmodi Sacramentum, si urgeret necessitas ordinandi ministros, veluti si tempore pestis non adesset copia ministrorum, qui Sacramenta tempore interdicti permissa ministrent, nec adesset alius locus non interdictus, in quo possent ordines commodè conferri, *Abb. in d. cap. non est, n. 8. in Bonac. d. disp. 5. pun. 3. §. 3. nu. 3. & alii apud Barbos. d. alleg. 11. num. 28.*

9 Quæritur 3. an, & quando plures ordines una die simul conferri possint? Resp. quod minores ordines diebus festis de præcepto conferri debent, excepta prima tonsura, quæ omni tempore conferri potest, *c. 2. ubi DD. de fer. latè Bar-*
10 *bos. de offic. & pot. Episc. p. 2. alleg. 11. nu. 22.* ubi, quod sufficit,
11 si in propria diœcesi talis dies festus celebretur, licèt non in aliis locis; non tamen omnes hujusmodi ordines simul regulariter conferri debent, sed inter unum, & alterum servandum est intervallum de uno die festo ad alium proximum, vel de uno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud, *ut colligitur ex Conc. Trid. sess. 23. de ref. c. 11. & ita sensit Sorb. in compen. privil. mendicant. in ver. ordines sacri, vers. & sic bene & c. Barbos. d. alleg. 11. n. 17. & seq.* ubi tamen subdunt, quod prima tonsura, & minores ordines una 12 die conferri possunt in locis, ubi adesset talis consuetudo, vel si Episcopus ita expedire judicaverit ex aliqua causa etiã levi, *juxta textum in c. 2. de eo qui furt. ord. susc. vide Bon. de Sacram. disp. 8. q. un. pun. 5. n. 53. & de censur. disp. 6. qu. 3. pun. 4. n. 3.* addit, quod si quis uno, eodemq; die tonsuram 13 cum minoribus ordinibus susciperet in loco, ubi talis consuetudo non adesset, nullam incurreret irregularitatem, cùm non sit in jure expressa in tali casu; quicquid sit, quando uno, & eodem die quis reciperet minores ordines, & subdiaconatum, vel ultimum minorem cum subdiaco- 14 natu, vel duos ordines sacros, quia tunc suspensionem incurreret, *c. 1. & 2. eod. tit. de eo qui furt. ord. susc.*

An verò possit Episcopus ex justa causa minores ordines 15 cum subdiaconatu conferre? affirmat *Vasq. apud Dian. ref. mor. to. 1. tr. 16. ref. 28. in fin.* ubi dicit, hoc non esse jure vetitum: quod tamen verum non est, cùm id expressè prohibeat *Conc. Trid. sess. 23. de ref. c. 11. ibi, Hi vero non nisi post annum à susceptione positi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoveatur & c.* unde alii id tantùm admittunt, quando in loco talis adesset consuetudo, *ita Nau. in man. c. 25. n. 71. in fin. Sorb. loco cit. vers. & licèt & c. Eman. in Sum. p. 2. c. 16. n. 3. Guier. canon. lib. 1. c. 26. n. 34. Sayr. de censur. lib. 4. c. 14. n. 25. & lib. 7. c. 10. n. 26. Sanch. in opus. mor. lib. 7. cap. 1. dub. 53. n. 7. cum seq. & alii, quos refert, & sequitur. Barbos. loco cit. d. alleg. 11. n. 20*

Quæritur 4. qualiter efficiatur quis subditus Episcopi ad 16 effectum recipiendi ordines? Resp. quod tripliciter efficitur aliquis subditus ad hunc effectum, videlicet origine, beneficio, & domicilio, *c. cum nullus, de temp. ordin. in 6.*

Subditus efficitur ogigine is, qui in aliquo diœcesis loco 17 natus est, dummodò ibi parentes habeant domicilium: non tamen sufficit, ut ibi natus sit fortuitò, ut si natus fuerit, dum Parentes ibi essent causa itineris, vel negotii, *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1. n. 106. cum seq.* ubi dicit, quod origo probatur per baptismi librum, *Bonac. in tract. de Sacram. disp. 8. q. un. pun. 4. n. 13 & seq.* ubi etiam dicit, quod efficitur quis subditus ratione beneficii, seu beneficium sit simplex, sivè cum onere residentiæ, sive sit pingue, sive tenue, *Barbos. de offic. & potest. Episc. par. 2. alleg. 4. n. 4. & seq. Jordan. Elucubr. diver. lib. 3. tit. 6. de Sacram. ord. nu. 36. & seq. & n. 73. cum seq.* ubi subiicit, quod non est necesse ad hunc effectum, ut beneficium sit sufficiens ad congruam substentationem, quia licet beneficium exiguum non sufficiat pro titulo ad suscipiendum ordines, satis tamen est ad constituendum possessorem subditum Epicopo, *vide Garc. in tr. de benefic p. 2. c. 4. n. 3. & 9.* ubi, quod sufficit ad dictum effectum, ut quis in diœcesi possideat beneficium manuale, seu ad nutum amovibile, quia licèt non possit ordinari ad titulum illius, cum non sit perpetuum, tamen poterit ratione illius ad alium titulum, si opus fuerit, ordinari ab Episcopo, in cujus diœcesi est beneficium, *ex trad. per Franc. & alios in d. c. cum nullus, de temp. ordin. in 6.*

Item efficitur quis subditus ratione domicilii proprii, 18 vel paterni: nam maternum non attenditur, nisi in filiis naturalibus, ut vulgò quæsitis, aut quando deficit pater- 19 num domicilium, *d. c. cum nullus, ubi gloss. & DD. Piasec. in Prax. Episp. p. 1. c. 1. n. 9. Barbos. d. alleg. 4. n. 14. & seq. Bonac. dict. disp. 8. q. un. pun. 4. n. 9. Jordan. loco cit. n. 49.*

Ut autem quis dicatur habere in aliquo loco domici- 20 lium, requiritur animus ibi perpetuò manendi, adeò ut si per centum annos habitaverit, si tamen haberet animum recedendi, domicilium minimè contraheret, *l. Cives, ubi DD. Cod. de Incol. lib. 10.* talis verò animus continuò permanendi in dubio præsumitur ex habitatione decennali, dummodò illud decennium sit continuatum, non autem interpolatum, *Host. in summ. tit. de for. com. Jordan d. lib. 3. tit. 6. num. 53. & seq.* subdens, quod quando aliquis aliò se contulit, a domum emit, vel conduxit ad inha- 21 bitandum declarando, se velle illic domicilium habere, tunc domicilium illicò, & absque temporis cursu contrahitur, etiamsi majorem partem suarum fortunarum secum non transtulerit: sufficit enim animus perpetuò ibi manendi simul cum actuali habitatione, *Merlin. decis. 331. num. 4. & seq. & dec. 194. num. 11. & 12. Rolan. qui alios refert, cons. 79. num. 51. & seq. lib. 3.* ubi etiam dicit, quod Cives morando alibi per decennium, censentur deseruisse 22 propriam Civitatem, & ab ea discessisse animo derelin-

quen-

quendi patriam, ac propterea perdunt privilegium Civitatis, & desinunt esse Cives; quamvis enim origo, seu civilitas originis amitti non possit, etiam per mille annorum absentiam, adeò ut illi renunciare nemo possit, nec sua voluntate ab ea se liberare, *l.origine, C.de municip.& origin.lib.*10. possunt tamen effectus, & commoda inde resultantia amitti desertione habitationis ipsius originis, *Boer. dec.*13.*num.*45. *latè Menoch.lib.*6. *præsumpt.*30.*num.*32.*&* 23 *seq. Hond.cons.*5. *num.*25.*& seq.lib.*1. *Rota dec.*327.*num.*5. *part.*1. *diverſ.* secus esset, ubi ex conjecturis argueretur animus non quidem deserendi domicilium originis, sed potius illud conservandi: tunc enim præsumeretur quis habere duo domicilia, & in loco originis, & in loco habitationis, *l.Labeo,& l.assumptio, ff. jurisprudentibus, ff. ad municip Afflict. decision.*384.*num.*13.*Gratian.discept. forens.cap.*592. ubi dicit, quod filius potest sua voluntate domicilium sibi constituere, ubi voluerit, *& cap.*868 *num.* 8.*& seq.& cap.*431.*num.*11.*& seq.* ubi, quod propriè do- 24 micilium dicitur habitationis, non originis, *Gail.lib.secundo, observ.*36.*num.*11.*& seq.* ubi, quod potentius est jus domicilii, quam originis ratione fori, quia originarius forum sortitur in loco originis, si ibi reperiatur, & non aliter; in loco verò domicilii quis forum sortitur, sive ibi reperiatur, sive non, *Ciriac.contr.*273.*num.*47.*& seq.Bel-* 25 *lon.decis.*126.*num.*5. ubi dicit, quod locus Datæ in dubio præsumitur locus domicilii.

26 Censetur autem quis habere domicilia in pluribus locis, si in utroque se æqualiter collocat; alioquin ibi dicetur habere domicilium, ubi majorem partem rerum suarum habet, & conversatur assiduè, diesque festos colit, *Afflict. dec.*384.*n.*5.*Paris.cons.*12.*n.*20.*p.*3.

27 An verò scholaris dicatur habere domicilium in loco studii? Respondet *Bart.in l.lex Cornelia, M. si tamen in fundum, num.*1. *ff.de injur.* quod quando certum est, scholarem fixisse sedem suam, nec habere animum recedendi, tunc ibi constituit domicilium; si verò haberet animum recedendi, tunc, etiamsi per mille annos staret, domicilium non contraheret; sed in dubio ex cursu decem annorum præsumitur, quod inde noluerit recedere, & quod ibi domicilium contraxerit; unde in tali casu poterit ibidem conveniri etiam pro his, quæ ibi non gessit, sive agatur de contractu, sive pro delicto, *Hostien. Summ.tit.de for.comp.Cephal.cons.*246.*num.*24.*& seq.lib.*2. idemque dicendum est de mercatoribus, famulis, & similibus, *vide Bart. in l.*2. *C. ubi de crim. agopor.Bald.in l.*1.*num.*7.*verſ. quarto &c.C.eodem tit.* ubi subdit, quod scholaris in loco studii conveniri non poterit ante decennium, quia ante dictum tempus non fit incola, cùm continuè videatur esse in via, dum est in studio, *Cephal.d. cons.*246.*num.*26.*lib.*2. *& cons.*83.*num.*3.*lib.*1.*Rolan.cons.*79.*num.*51.*& seq. volum.* 3. *Gratian.discept.forens.cap.*824.*nu.*33.*& seq.Alciat.reg.* 3.*præsumpt.*29.*num.*10.*Barbos.de offic.& potest.Episc.par.* 2.*alleg.*4. *num.*29. ubi dicit, quod talis animus continuò habitandi magis præsumeretur, si scholaris finito studio ibidem decennali tempore commoratus sit, *Rot. decision.* 137.*num.*9.*& seq.par.*5.*tom.*1.*recent.Beltram ad Greg.dec.* 279.*nu.*26.*Jordan.d.lib.*3.*tit.*6.*nu.*60. ubi dicit, quod indubio elapso decennio præsumitur, quod non amplius studiorum causa, sed contrahendi domicilium permaneat.

28 Dixi, *pro his, quæ ibi non gessit*, quia si in loco studii contraxit, aut deliquit, certum est, quod ibi poterit conveniri, etiamsi ibidem nondum contraxerit domicilium, *ut tradunt Doctores communiter in l.hæres absens, ff. si quis. ff.de Judic. Cephal.d.cons.*83.*num.*8 *verſ.ad contraria &c. Alciat. dict.præsumpt.*29.*n.*12. ubi dicit, quod scholaris in præparatoriis. & ordinativis ligatur consuetudine loci, in his, quæ aliàs essent scandalo ejusdem loci, *Tiraq. de Retract.lignag.*§.9.*glos.*32.*n.*30.

29 Si verò scholaris in loco studii matrimonium contrahit, statim etiam ibi contraheret domicilium, quia quando adest aperta animi declaratio sive ex verbis, sive ex facto, statim contrahitur domicilium, non expectato alio tempore, *Ciarlin.contr.for.lib.*1.*c.*83.*n.*10.*& seq.Merlin.dec.* 331.*n.*4.*&* 5.*& dec.*194 *n.*11.*&* 12.

30 Ex dictis infertur 1. quod ubi quis haberet duo domicilia, ab unoquoque Episcopo promoveri poterit ad ordi- 31 nes, *Jordan.d.lib.*3.*tit.*6.*num.*65. quemadmodum si quis in diversis diœcesibus possideret beneficia, poterit ordinari à quolibet Episcopo singularum diœcesum, etiamsi in una diœcesi alterum ex dictis beneficiis sit simplex, vel tenue, & in alia diœcesi sit pingue, vel cum onere residentiæ, *Anchar.in d.c.cum nullus, nu.*1.*& alii apud Barbos.d. alleg.*4.*num.*51.*& ita censuisse Sac. Congregationem, refert Nicolius in suis flosc.ul. sive notabil.in ver. ordo, n.*3.

Item in tali casu ad validitatem matrimonii sufficeret, 32 coram alterutro Parocho fuisse contractum, *Sanch.de matrim.lib.*3.*disp.*24.*num.*2.*& seq. Pontius eodem tract. lib.*5. *cap.*13.*num.*2.*Merlin.dec.*194 *num.*11.*Bonacin. de matrim. q.*2.*pun* 8.*num.*8. ubi subiicit, quod licèt validè coram alterutro parocho matrimonium in tali casu contraheretur, non tamen licitè, quia Sacra Cardinalium Congregatio declaravit, eum, qui matrimonio assistit, debere esse Parochum illius Parochiæ, in qua contrahitur matrimonium, *Cavalc.decis.* 2.*num.*22. ubi etiam dicit, quod Parochus, in cujus Parochia per aliquod tempus commorantur Mercatores, milites, scholares, famuli, & similes advenæ, validè assistit eorum matrimonio, *vide Cevall. q.*458.*num.*36.*& q.*604.*num.*144. *ubi refert decretum Sacræ Congregationis Concilii, Gratian. discept.forens. cap.* 75.*num.*18.*Afflict.dec.*384.*num.*11.*Bonacin.loco cit.d. pun.* 8.*num.*2. ubi dicit, quod is, qui ad aliquem locum divertit intentione ibi manendi majore anni parte, seu gerendi aliquod negotium, quod majorem anni partem postulat, ibidem contrahit domicilium parochiale ad suscipienda sacramenta, excepto ordine, & tonsura.

Infertur 2. quod statim ac in loco quis contraxit do- 33 micilium, ligatur, & juvatur etiam statutis ejusdem loci, cum ratione domicilii efficiatur subditus statuentium, *l. si in patria, C. de Incol. lib.*10.*Gail.practic.observ.lib.*2. *observ.*36.*in fin.latè Gratian.discept.for.cap.*431.*nu.*11.*& seq.* ubi etiam observat, quod non potest quis dici subditus illius loci, ubi contraxit, aut deliquit, vel res est sita, licèt ibi forum sortiatur, *cap.fin.de for.comp.* quia propriè subditus dicitur ratione domicilii, & habitationis, *l. non utique & l.domicilium, ff.ad municip.*

Observa tamen, quod mutatio domicilii non perimit 34 instantiam coram competenti Judice cæptam, sed judicium ibi finiri debet, ubi cæptum est, *cap. proposuisti, de for.com.Gail.pract.observ.lib.*2.*observ.*36.*n.*13.

Observa 2. quod licèt ubi quis nascitur, dicatur ibi fo- 35 rum sortiri ratione originis, *l.Cives, ubi DD. C.de lib.*10. non tamen gaudet privilegiis, nisi subeat onera, *Boer.dec.* 13. *num.*45. ubi dicit, non sufficere, si impetret civilitatem, nisi faciat, se scribi ad munera, *Gail.lib.*2. *obser.*36. *num.*8. ubi, quod propriè Civis non dicitur, qui onera civilia, vel civium non subsinet, *Hond. cons.*5. *num.*31. *lib.*1. subdens, quod natus in aliquo loco non subiicitur 36 oneribus, neque gaudet honoribus, si ibi non retineat domicilium, seu si domicilium alibi constituerit, *Afflict. dec.*384.*n* 3.*& seq.* ubi, quod solùm perpetuò habitantes obligantur legibus Civitatis.

Observa 3. quod filius dicitur originarius non tantùm 37 ejus loci, in quo natus est, sed etiam in quo ejus pater, vel avus natus est, etiamsi alibi idem filius natus sit: non tamen retinet originem Proavi, nec cæterorum Ascendentium, *glos.& DD.in l.cives, C.de Incol.lib.*10. unde poterit quis ordines suscipere ab Episcopo loci, in quo ejus pa- 38 ter, vel avus natus est, *Barbos.d.alleg.*4 *num.*4. *Boer.dec.* 13.*num.*5.*& seq.Rot.dec.*327.*num.*7.*par.*1.*diverſ. Duran. dec.*19.*num.*14. ubi dicit, quod Vitricus, dum agitur de domicilio, vel habitatione, dicitur, & habetur uti pa- 39 ter, *Gratian.discept.for.cap.*75.*num.*16.*& seq.* ubi etiam dicit, quod cessante fraude censetur quis etiam originarius 40 ejus loci, in quo baptizatus est, tam quoad spiritualia, & beneficialia, quàm temporalia, *ex qua trad. per Luc.de Penn. in l.Cives, verſ.nam præter causam originis &c.C.de Incol.lib.*10. ubi addit, quod civis efficitur etiam per manumissionem, adoptionem, seu arrogationem, & 41 allectionem, seu electionem, ideſt delationem honoris in aliqua Civitate, & legitimationem, *juxta d.l.Cives, cum ibi not.C.de Incol.lib.*10.*§. fin.in Auth.de Trien.& Semiſſ.§. liceat, in Auth. Quib.mod.naturales &c.l. Senatores C. de Incol. lib.*10. ubi, quod Senator in Urbe dignitatis domicilium habere censetur, *Host. in Summ. de for.comp. num.*6. *verſ. item ratione militiæ &c.* ubi, quod etiam miles ibi habet domicilium, ubi inhæret, *vide Gonz.* 42 *ad reg.*8. *Cancell. gloſſ.*9. *§. primo, num.*106.*cum ſeq.*

Mandos.

Mandos. de ætat. minor. cap. 1. num. 23. & sequent.

43 Quæres, an baptizatus per transitum in eo loco, ubi mater non erat mansura, dicatur ibi sortiri originem? affirmat *Grat. d. cap. 75. num. 1. & seq.* contrarium tamen tenet *Boer. dec. 13 num. 54. Jordan. d. lib. 3. tit. 6. num. 40.* quia sicut
44 accidentalis nativitas non facit originarium, ut supra diximus, sic eadem ratione neque accidentalis baptismus.

45 Quæres 2. An possit quis ordines recipere ab Episcopo originis suæ matris?

46 Resp. negativè, quia filius patris, non matris originem sequitur, *l. 3. C. de municip. & orig. lib. 10.* quod intelligendum est de filio legitimo: nam quoad illegitimum non patris origo, sed matris inspicitur, ut supra diximus de domicilio, *l. 1. & l. ejus qui, ff. ad municip. l. cum legitime, ff. de stat. hom.* ubi, quod vulgò quæsitus matrem sequitur, *Bar-*
47 *bos. d. alleg. 4. num. 14. & seq.* ubi dicit, quod expositus, cum parentes ignorantur, censetur municeps, & civis non tantùm ejus loci, in quo natus est, sed etiam illius loci, ubi fuit expositus; & ideò ab utroque Antistite promoveri poterit, *Mandos loco cit. Grat. disc. for. cap. 65. n. 12.*

48 Quæres 3. Quenam origo attendi debeat in libertinis? Resp. quod attenditur origo propria, & dominorum, non autem parentum, *Jordan. d. lib. 3. tit. 6. nu. 42. & seq.* libertini autem dicuntur, qui ex liberis procreati sunt, hoc est, ipsi quidem nunquam servierunt: sed eorum parentes, antequam ipsi nascerentur, è servitute manumissi sunt; libertus verò dicitur is, qui cum esset servus, factus est liber, *ut notat Jordan. loco cit. vide Barbos. d. alleg. 4. nu. 36.*
49 ubi dicit, quod libertus, si promoveri petat in illis casibus, quibus potest, ab illo Præsule ordinari debet, qui est superior ejus loci, unde trahit originem patronus: quia loci est ipse libertus municeps, non ubi patronus habet domicilium, *ex trad. per Campan. in diversor. Juris canon. rub. 9. cap. 8. num. 24.*

50 Observa 4. quod unusquisque præsumitur civis ejus loci, in quo reperitur, nec præsumitur forensis, nisi probetur; non enim præsumitur quis mutare locum, sed habitare in patria sua, *Alciat. reg. 2. præsumpt. 15. nu. 1.* subdens, quod
51 si reperiatur instrumerum Decani, & Capituli certæ Ecclesiæ, licèt in eo non sit specificatus locus, tamen valebit, quia presumitur factum in illa Ecclesia, ubi Canonici
52 solent residere, *Natt. cons. 223. num. 1. & seq. lib. 2.* ubi dicit, quod quisque præsumitur civis ejus loci, ubi fit judicium, ita ut litigans cum forense teneatur probare hãc qualitatem, si vult eo prætextu processum annullare, cùm istud sit fundamentum suæ intentionis, *l. qui accusare, C. de Eden. l. ei incumbit, ff. de probat.*

53 Observa 5. quod uxor sortitur forum viri, ex ejus persona, ac censetur civis Civitatis ipsius viri, ità ut acquirat civilitatem non solùm loci habitationis Mariti, sed etiam
54 ejus originis: quemadmodum civilitas concessa patri, transit ad filium, etiam si in civilitatis privilegio mentio de filio facta non fuerit, *Alba cons. 141. n. 9. & cons. 497. nu. 8. Host. in sum. tit. de for. comp. n. 8. late Ciriac. contr. 273. nu. 13. & seq. Gratian. discept. for. c. 886. nu. 1. & seq.* ubi dicit,
55 hoc procedere respectu fori judicialis, ut mulier conveniri non possit nisi coram tribunali ipsius mariti: nam quoad bona, & alia retinet originale domicilium, præterquam in casibus, in quibus distraheretur à servitiis mariti, *Aym. cons. 271. n. 1. & 2.* ubi dicit, quod non privatur beneficiis statutorum originis, & ideò potest acquirere in loco originis non obstante statuto, quod forensis non possit acquirere: non enim comprehenditur sub statuto inhabilitante
56 personam tamquam forensis; sicut ligatur etiam statutis loci originis, ex quibus non retrahitur à viri obsequiis, maximè pro bonis ibi sitis; unde onera realia, & mixta substinere debet in loco, ubi possidet; igitur non amittit domicilium suæ originis, sed illud quoad omnes effectus retinet, præter judicialia, *ut d. Bart. in l. fin. §. item rescripserunt, nu. 5. ff. ad municip. Bald. cons. 351. nu. 8. lib. 1. Alex. cons. 20. n. 11. lib. 2. Cornel. cons. 202. n. 4. lib. 2.* ubi dicit, hoc procedere non solum in favorabilibus, sed etiam in odiosis: nam in his etiam mulier alibi nupta ligatur statuto loci suæ originis; unde statutum excludens sororem à successione stantibus fratribus, excludit etiam nuptam extra territorium, cum ex hoc non distrahatur à servitiis viri, *Gratian. discept. forens. capit. 886. num. 3. & seq. Ruin. cons. 49. num. 9. volum. 3. & hanc veriorem, & communem dicit Merlin. decision. 828. num. 14. & seq.* ubi, quod statutum originis, si absolutè inhabilitaret mulierem ad testandum in præjudicium filiorum, semper eam ligaret, quocun- 57
que vadat, quia mulier in tali casu dicitur arctata absolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamsi extra locum statuti ipsa disponat, *Alba cons. 23. num. 10. volum. p. Roland. cons. 79. num. 49. lib. 3. Cephal. cons. 13. num. 45. & seq. lib. 1.* secus esset, si statutum non arctet personam, nec eam inhabilitet præcisè, sed solum det formam contractibus, & præscribat solemnitates in illis servandas: tunc enim non ampliùs solemnitates statuti originis sunt adhibendæ, sed attendi debent solemnitates illius loci, in quo mulier contrahit, præsertim si ibi per decennium morata fuerit, *Rota decis. 238. par. 6. recent. vide Ruin. cons. 201. num. 8. lib. 1. Lamberteng. de contract. glos. 2. num. 39. & 46. Mascard. de General. interpret. stat. concl. 6. n. 26. & 27. Eugen. cons. 25. n. 46. & 49. lib. 2. Turrett. cons. 25. n. 7. lib. 1. Fachin. cons. 22. n. 8.*

An verò mulier gaudeat privilegiis mariti soluto matri- 58
monio? negat *Alba cons. 23. num. 11.* ubi dicit, quod soluto matrimonio cessant penitus talia privilegia, ità ut mulier, & ejus bona eo casu regantur secundùm statuta originis propriæ; contrarium tamen tenuit *Ciriac. centr. 273. num. 41. & seq.* ubi concludit, quod mulier gaudet privilegiis mariti non solùm durante matrimonio, sed etiam eo soluto, donec in viduitate permaneat, quæ quidem opinio videtur verior, *ex trad. per Hond. cons. 6. n. 8. lib. 2. ubi probat,* quod vidua retinet domicilium viri.

Observat 6. quod is, qui domicilium habet in loco, ibi 59
fit subditus verè, & propriè & ibi sortitur forum, ac ligatur statutis ejusdem loci, *Hond. cons. 6. nu. 3. vol. 2. Greg. dec. 255. n. 5. Grat. discept. for. c. 431. n. 11.*

Observa 7. quod sola possessio majoris partis bonorum 60
civem non facit, nisi concurrat animus perpetuò habitandi, qui debet esse firmus, & non vagus; & ideò non censetur quis habere animum perpetuò manendi, si aliquando moratur in uno loco, aliquando in alio ad libitum: sicuti nec solutio datiorum, & onerum, quæ debentur ratione rei, probat civilitatem, cum etiam forensis possessor saltem de generali consuetudine subiiciatur collectis, *Natta cons. 389. n 6.* ubi etiam observat, quod non potest tunc forensis personaliter capi, sed possunt auferri, vel sequestrari fructus, quia bona tantùm sub subjecta, non persona, *Greg. dec. 279. n. 5. & seq. vide Jordan. d. lib. 3. tit. 6. n. 62. & seq.*

Observa 8. quod Barones, & eorum filii, licèt non ha- 61
bitent in loco feudi, tamen ordinari poterunt ab Episcopo, in cujus diœcesi feudum situm est: Baro enim dicitur primus civis suæ Baroniæ, & efficitur subditus ordinarii loci, sub quo Baronia existit; unde si feuda in diversis diœcesibus sita sint, quilibet earum Episcopus poterit Baronibus prædictis, & eorum filiis ordines conferre, *Rota in Cæsaraugustana pensionis die 9. Martii 1598. coram Orano, prout refert Campan. d. cap. 8. sub num. 19. Barbos. d. alleg. 4. nu. 32. & seq.* ubi etiam dicit, quod Officiales perpetui alicujus Principis, quamvis ejus loci cives non sunt, *ex text. in* 62
l. cives, C. de Incol. lib. 10. acquirunt tamen illic domicilium; & ideò tam ipsi, quàm eorum filii ordinari possunt ab Episcopo ejusdem loci, *Jordan. d. lib. 3. tit 6. numer. 66. & seq.* ubi subiicit, quod relegatus ad vitam in aliquo loco, cen- 63
setur ibi acquirere domicilium necessarium, quamvis retineat etiam domicilium in loco, unde arcetur, *per text. in l. libertorum, §. relegatus, & l. ejus qui manumissus, §. fin. ff. ad munip.* & ideò licèt ipse relegatus ordinari non possit tanquam subjectus pœnæ, ejus tamen filius ab Episcopo illius loci ordines recipere poterit, nisi aliud canonicum obstet impedimentum; secus esset in relegato ad tempus, quia non dicitur subditus ad hunc effectum; unde nec ipse, nec ejus filius posset promoveri ab Episcopo ejus loci, *ut d. Jordan. loco cit. num. 67. licèt contra sentiat Barbos. d. alleg. 4. nu. 35.*

Observat 9. quod Episcopus ordinatus aliquem ad 64
sacros ordines sine titulo tenetur illi providere de sufficienti beneficio, eique interèa subministrare vitæ necessaria secundùm qualitatem personæ, loci consuetudinem, Ecclesiæque redditum, *capit. cum secundùm, de præben. gloss. & DD. in capit. Episcopus, eodem tit. latè Barbos. de offic. & potest. Episc. alleg. 20. num. 3. & sequent.* quemadmodum si Ecclesiam ædificari permiserit sine dote, tenetur dotare de suo, *arg. cap. cum sicut, de Consecr. Eccles.* quod intelligendum est, post- 65
quam illam consecravit, vel consecrari permisit, quia

dos

dos ante consecrationem necessariò non requiritur, *ut censuit Sac. Congregat. teste Nicolio in suis flosculis, seu notabilib. in versic. Episcopus nu. 87. & seq. vide Barbos. allegat. 64. nu. 2. & seq. Bonacin. de Censur. in part. disp. 3. q. 1. pun.* 8. ubi etiam dicit, quòd dolosè ordinatus cum ficto, falso, vel fiduciario patrimonio, suspensionem ipso facto incurrit ab ordine ita suscepto, *ex trad. per Navar. cons. 14. & 46. de Tempor. ordin. & in man. cap. 27. num. 158. Suarez de Censur. disp. 2. sect 1. num. 31. & seq. Major. lib. 4. de Irregul. cap. 15. Graff. lib. 2. dec. cap. 97 nu. 56. Diaz. in Pract. crimin. cap.* 18. eandemque suspensionem incurreret is, qui ad aliquem sacrum ordinem promoveretur inito pacto cum ordinante, vel cum præsentante non petendi substentationem, aut beneficium, vel aliud, unde ali possit, *cap. per tuas nobis, & cap. penult. de Simon. Nicolius ubi supra in ver. ordo nu.* 28.

An verò in hanc suspensionem incidat ordinatus ad sacros ordines, qui pactum fecit renunciandi patrimonium donanti post ordinationem? negat *Nicolius loco cit. in ver. ordo, n.* 28. *ubi citat Tolet. lib.* 1. *cap.* 49. sed affirmativa sententia verior est, quia talis diceretur ordinatus cum titulo fiduciario, *ut observat Bonac. ubi supra dict. punct.* 8. *nu.* 3. *versic. si quæras &c.*

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium regulariter celebrari debet in Ecclesia coram proprio Parocho, & testibus prævits denunciationibus: limitatur nu.* 2.
2 *An extra Ecclesiam celebrari possit.*
3 *An Ordinarius possit prohibere, nè matrimonia domi celebrentur.*
4 *An denunciationes fieri possint extra Ecclesiam.*
5 *Denunciationes faciendæ sunt in Parochiis utriusque Sponsi.*
Quid si contrahentes haberent plura domicilia, ibidem.
6 *Denunciationes jam factæ quando repeti debeant.*
7 *Sufficit Parochus mulieris, si matrimonium contrahatur in Parochia mulieris, & è contra.*
8 *An Parochus possit assistere matrimonio extra suam parochiam.*
9 *An validum sit matrimonium celebratum sine Parocho, & testibus, in iis locis, in quibus decretum Concilii in hac parte non fuit receptum.*
Contractus celebrari debent juxta solemnitates receptas in eo loco, ubi contrahitur, ibidem.
10 *Distans à stipite quinto gradu in linea collaterali, sive tranversali, potest matrimonium contrahere cum alio, qui ab eodem stipite distat secundo, vel tertio gradu: limitatur n.* 13. *&* 14.
11 *Quot gradibus, quæ remotior persona est, distat à communi stipite, totidem gradibus ipsæ personæ distant inter se.*
12 *An valida sit dispensatio obtenta in tertio, vel quarto gradu consanguinitatis, nulla facta mentione, quod ex latere persona, cum qua impetrans vult contrahere, sit in secundo gradu.*
13 *Quid si contrahentes distarent in quinto, & primo.*
14 *Et quid si in loco adesset contraria consuetudo.*
15 *De jure civili per subsequens matrimonium legitimantur filii tantum naturales: sed de jure canonico etiam vulgò quæsiti, & nati ex publica meretrice: limitatur num.* 23.
16 *Textus in cap. tanta, Qui filii sint legit. procedit in quocunque coitu illicito, dummodò mulier tempore copulæ uxor esse potuisset.*
17 *Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in bonis patris ubique existentibus.*
18 *Jus canonicum ubique locorum servandum est tam circa substantiam matrimoni, quàm circa effectus immediatè ex eo provenientes.*
19 *Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in feudo paterno, & in bonis emphiteuticis Ecclesiæ: limitatur nu.* 22.
20 *Legitimatus per subsequens matrimonium fit legitimus successor etiam quoad omnes agnatos, vel cognatos Patris legitimantis: limitatur n.* 22.
21 *Legitimato per subsequens matrimonium plus relinqui potest, quàm filio legitimo, & naturali: limitatur numero sequent.*
22 *Legitimatus per rescriptum non comprehenditur in emphiteusi ecclesiastica, nec succedit in bonis feudalibus.*
Item non potest ex testamento, vel donatione patris plus consequi, quam unus ex filiis legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, ibidem.
Item soli patri efficitur legitimus successor, non aliis agnatis. vel cognatis, nec è contra ipsi, ibidem.
23 *Filii spurii, seu noti ex adulterio, vel incestu, non legitimantur per subsequens matrimonium, & ideò à successione repelluntur.*
24 *Legitimatus per subsequens matrimonium non succedit in bonis fideicommissis subjectis: declaratur n.* 25.
An & quando legitimatus per subsiquens matrimonium excludat substitum, ibidem, nu. 24. *&* 25.
26 *Reliqua Sacramenta, videlicèt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, & Extrema unctio sanis regulariter ministrari debent in Ecclesia, infirmis verò in privatis domibus: limitatur n.* 27 *& seq.*
27 *Filii Principum de licentia Episcopi in eorum Palatiis baptizantur: item qui ob ingruentem necessitatem absq; vitæ periculo ad Ecclesiam deferri nequeunt.*
28 *An, & quando Episcopus confirmationem extra Ecclesiam conferre possit.*

CAP. VII.

De matrimonio, & reliquis Sacramentis.

QUæritur 1. In quo loco celebrari debeat matrimonium? Resp. Quod regulariter celebrari debet in Ecclesia coram Parocho, & testibus præcedentibus denunciationibus, *juxta formam Concilii Trident. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. ibi, in facie Ecclesiæ &c.* vide *Barbos. de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 32. n. 17. & seq.* 1

An verò licitè celebrari possit etiam extra Ecclesiam? affirmant nonnulli recentiores, quia ad hoc, ut dicatur celebrari in facie Ecclesiæ, non est opus, ut in ipsa materiali Ecclesia, vel in ejusdem limine celebretur, sed sufficit, ut coram aliqua fidelium multitudine fiat, quæ tanquam quædam Catholicorum congregatio censeri potest Ecclesia, *juxta textum in cap. relatum 2. de Testament. gloss. in capit. fin. ver. præfatam Ecclesiam, Nè Prælat. vices suas.* Unde Ordinarius non potest prohibere, nè matrimonia domi celebrentur: sed cum maximè deceat, ut in Ecclesia fiant, id hortari debet, non præcipere, ità decisum referunt *Faancisc. Leo in Thesaur. for. Eccles. part. 2. c. 9 n. 48. Sanchez lib. 3. disp. 15. num. 20. Reginald. lib. 31. num. 242. Dian. moral. res. part. 3. tract. 4. res 279. Marcell. Vulp in Prax. judic. for. Eccles. cap. 15. num. 15. & alii apud Barbos. de offic. & pot. Episcop. allegat. 32. num. 17. & 18. quibus Adde Bonacin. in tract. de matrimon. quæst. 2. punct. 6. num.* 17. ubi dicit, quod sicut ipsum matrimonium fieri potest extra Ecclesiam, ita etiam fieri possunt denunciationes extra Ecclesiam in loco, ad quem magna populi copia confluit, ut accidit in prædicationibus, etiamsi locus ille non sit sacer. 2 3 4

Observant autem Doctores, quod denunciationes faciendæ sunt in Parochiis utriusque sponsi, si vir in una, & mulier in alia parochia commorentur: si verò contrahentes haberent plura domicilia, tunc fieri debent in ea parochia, ubi diutiùs habitant, & primarium habent larem, vel in ea, in qua verisimilius est haberi notitiam impedimentorum, ubi videlicet progenitores ab antiquo inhabitarunt, *Sanch. lib. 3 disp. 5. n. 8. & disp. 6. n. 4. & 6. Gusc. de Visit. lib. 2. c. 3. n. 21. Ugol. de offic. Episc. c. 15. §. 12. nu. 2. Barbos. d. alleg. 32. nu.* 10. & 11. subdens, quòd denunciationes hujusmodi fieri non debent in loco, in quo sponsus modò quasi ignotus cœpit inhabitare, *Jordan var. Elucubr. lib. 3. de matrim. tit. 7. n. 34. & seq.* ubi dicit, quod si sponsus non ita brevem moram in novo domicilio traxisset, sed ultra quatuor, aut sex menses, tunc utrobique denunciationes faciendæ sunt, cùm multa impedimenta cognationis spiritualis, legalis, & similia possint suboriri, incolis prioris domicilii ignota. 5

Observant 2. quod denunciationes prædictæ repetendæ sunt, si matrimonium intra quatuor menses post peractas primas denunciationes contractum non fuerit, *Barbos. d. alleg.* 6

d.alleg.32.nu.55. Bonac. de matrim. q.4 pun.6.nu.1. vers. & c. ubi refert, ita declaraſſe Sac. Cardinalium Congregationem.

7 Obſervant 3. quod quando matrimonium eſt contrahendum inter virum unius Parochiæ, & mulierem alterius Parochiæ, ſufficit, quod interſit Parochus habitationis fœminæ, ſi contrahatur in parochia habitationis uxoris: quemadmodum ſufficit Parochus viri, quando contrahitur in parochia habitationis viri, etiamſi alter eorum contrahere velit cum extraneo: quia cum proprio parocho committatur ſuum parochianum matrimonio conjungere, cenſetur etiam commiſſum alienum cum ſuo conjungere, cum hæc neceſſariò connexa ſint, *ut declaravit Sac. Cardinalium Congregatio, teſte Navar. in man. c.25.n.144. & conſ.3. tit. de Clandeſt. diſponſat. n.1. in novis, Bonac. de matrim. q.2. pun.8.n.10. Barb. d.all.32.n.65. &* 114. ubi ſubiicit, Parochum ſive viri, ſive mulieris poſſe aſſiſtere matrimonio hujuſmodi etiam extra parochiam, quia non agitur de juriſdictione contentioſa, ſed de gratioſa, & voluntaria, quæ exerceri poteſt etiam extra locum propriæ juriſdictionis: contrarium verò ſenſit *Jorda. d.tit.7.n.73.* ubi dicit, Parochum pœna extraordinaria plectendum eſſe, ſi abſque legitima cauſa aſſiſteret extra ſuam Parochiam.

8

9 Addit *Bonac. d.tr. de matrim. q.2. pun.7.* validum eſſe matrimonium contractum ſine Parocho, & teſtibus in eo loco, in quo non eſt promulgatum Concilium Tridentinum, vel in quo non eſt acceptatum ſaltem quoad hoc particulare decretum, etiamſi incola loci, ubi Concilium promulgatum, & acceptatum eſt, ſe transferat in eum locum, ubi non fuit acceptatum, nec promulgatum, eo animo, ut poſſet liberè contrahere matrimonium abſque parocho, & teſtibus; ratio eſt, tum quia leges non cadunt abſolutè ſuper perſonas ſubditas, ſed ſuper perſonas exiſtentes in loco, ubi leges receptæ ſunt: tum quia hoc eſt ſpeciale in contractibus, ut celebrentur juxta ſolemnitates receptas in eo loco, ubi contrahitur, *l. ſi fundus, ff. de evict.* tum etiam quia contrahens in tali caſu utitur jure ſuo, nec dicitur fraudem committere, ita ut effectus, & valor matrimonii imperdiatur, *l. nullus, ff. de reg. vide Sanch. lib.3. diſp.18.n.8. Filliuc. tr.10. c.6. n.199.* Hoc tamen intelligendum eſt, quando incola ejus loci, ubi Concilium Tridentinum receptum eſt, divertit ad eum locum, in quo Concilium prædictum adhuc receptum non fuit, animo ibi manendi majore anni parte, vel gerendi aliquod negotium, quod majorem anni partem poſtulat: tunc enim ſicut adſtringeretur legibus illius loci, ita poſſet uti commodis in favorem incolarum communiter introductis, *ut aſſerit ipſemet. Bonac. d.q.2. pun.8.n.2.* ubi etiam dicit, quod tanto tempore contrahitur in loco domicilium parochiale ad ſuſcipienda Sacramenta, excepto ordine, & tonſura.

E contra verò non poſſet incola illius loci, in quo non eſt receptum Concilium Tridentinum, contrahere matrimonium abſque Parocho, & teſtibus, ſi divertat ad eum locum, in quo idem Concilium receptum fuit; quia cum matrimonium ſit etiam contractus, ideò celebrandum eſt juxta conditiones præſcriptas in eo loco, ubi celebratur, *juxta citatam l. ſi fundus, ubi DD.* etiamſi talis incola non habeat animum manendi majore anni parte in eo loco ad quem divertit, *Bonac. loco cit. num.5. ubi citat Sanch. d.l.3. diſp.18.n.26. Reginal. lib.31.n.176. Coninch. diſput.27. dub.1. ad fin. Ledeſm. q.45. pun 3. ad fin.*

10 Quæritur 2. an diſtans à ſtipite quinto gradu in linea collaterali, ſive tranſverſali, poſſit contrahere matrimonium cum alio, qui ab eodem ſtipite diſtat ſecundo, vel tertio gradu.

Reſp. affirmativè, quia tales attinent ſibi in quinto gradu; nam in conſanguinitate ſemper ſtandum eſt remotiori perſonæ; regula enim eſt ſecundùm canones, quod ſi perſonæ, de quibus quæritur, diſtant inæqualiter, quoto gradu remotior earum diſtat à communi ſtipite, toto gradu attinent ſibi: ſeu quod idem eſt, quot gradibus, quæ remotior perſona eſt, à communi ſtipite diſtat, totidem
11 gradibus ipſæ perſonæ inter ſe diſtant, *cap. fin. ubi gloſ. & DD. de conſanguin. & affinit.* ubi ſermo eſt de eo, qui diſtat à ſtipite quarto gradu cum diſtante quinto, vel ulteriori; ſed eadem ratio eſt, ſi tertio, vel ſecundo gradu diſtet, *ut dicit gloſ. ibidem, in ver. quarto, quam omnes communiter ſequuntur, Sylv. in ver. matrimonium, 8. num.7. ſ. tertium, gradus autem &c. vers. nam ſecundùm canones &c.*
12 *& ſ. ſextum, ſi duo contrahant &c.* ubi dicit, quod ſi quis impetraverit diſpenſationem in tertio, vel quarto gradu conſanguinitatis, licèt non expreſſerit, quod ex alio latere perſona, cum qua vult contrahere, ſit in ſecundo gradu, valeret nihilominus diſpenſatio, *vide Hoſtien. in ſumm. in rub. de conſanguin. & affinit. num.11. Layman. in Theol. mor. lib.5. tract.10. p.4. c.4. n.4. & ſeq.*

Limita 1. ſi diſtarent in quinto, & primo, *ſecundùm Ho-* 13
ſtien. loco cit. contrarium tamen tenet *Oynot. qui de communi teſtatur, Inſtitut. Imperial. lib.1. de nuptiis tit.10. de Arbore canonica, n.9.* quia prohibitio matrimonii in linea collaterali non extenditur ultra quartum gradum, & in quinto permittitur, *ut in d.cap. fin.*

Limita 2. ſi in loco adſit contraria conſuetudo, ut ſcili- 14
cèt diſtans à ſtipite quinto gradu, non poſſit contrahere cum alio, qui ab eodem ſtipite diſtat ſecundo, vel tertio, propter proximiorem gradum, *c. quod dilectio, de conſang. & affinit. & ibid. gl.* ubi dicit, quod conſuetudo, ſive ſcandalum præjudicat juri in matrimoniis, ut perſonas legitimas ad contrahendum faciat illegitimas, *Hoſt. in d. rub. de conſang. & affin. nu.11.*

Quæritur 3. an legitimatus per ſubſequens matrimonium 15
ſuccedat in bonis patris ubique exiſtentibus? Antequam huic dubio ſatisfaciam, præmittendum eſt, quod licèt de jure civili per ſubſequens matrimonium legitimentur filii tantùm naturales, hoc eſt nati ex concubina in domo, *l. nuper, & auth. ſi quis, Cod. de natur. lib.* non autem filii ex meretrice nati, *ſ. ſed & aliud, ubi Ang. Auth. quib. mod. natur. eff. legit.* tamen de jure canonico etiam vulgò quæſitus, & natus ex publica meretrice, per ſubſequens matrimonium legitimatur, etiamſi non intervenerint dotalia inſtrumenta: ſatis enim eſt, quod pater incertus eum agnoverit in filium, cum de ejus præjudicio tantùm tractetur, *cap. tanta, ubi DD. qui fil. ſint legit.* cujus textus diſpoſitio 16
procedit in quocumque coitu illicito, dummodò mulier tempore copulæ uxor eſſe potuiſſet, *ut latè diximus in tr. de tempor. legal. lib.1. c.76. n.1. & ſeq.*

Ad quæſitum verò reſp. quod legitimatus per ſubſequens 17
matrimonium ſuccedit in quibuſcumque bonis Patris ubique exiſtentibus etiam in terris imperii: nam jus canonicum ubique ſervandum eſt non ſolum circa ſubſtantiam matrimonii, ſed etiam circa effectus immediatè provenientes ex matrimonio, cujus libertas indirectè impediretur, 18
ſi ſervanda eſſet pœna juris civilis prohibentis in tali caſu ſucceſſionem in bonis Patris legitimantis, *Abb. in cap. Eccleſia S. Mariæ, num.15. de Conſtit. & in cap. innotuit, num.17. de elect.* ubi dicit, quod talis ſic legitimatus ſuccedit in feudo paterno, *Dec. in d.c. Eccleſia S. Mariæ, num.120. &* 19
ſeq. & in cap. cum in cunctis, nu.25. & ſeq. de elect. ubi quod talis legitimatus ſuccedit in bonis emphiteuticis Eccleſiæ, *Bald. in l. communium, C. de natur. liber.* ubi dicit, 20
quod talis efficitur legitimus ſucceſſor etiam quoad omnes cognatos, vel agnatos Patris legitimantis: quia iſta legitimatio naturam imitatur, & eſt omninò favorabilis, *Anchar. conſ.241. num.5. Natt. conſ.473. num.38. Boer. deciſ. 240. num.16. in fin. Mantic. de conjectur. ultim. volun. libr 11. tit.12. num.11. & ſeq. Peregr. de fideicom. art.24. num.1. &* 21
ſeq. ubi, quod tali legitimato per ſubſequens matrimonium plus relinqui poteſt, quam alteri filio legitimo, & naturali. *Pariſ. conſ.13. num.52. par.2. Alciat. conſ.5. nu.57. & ſeq. tom.1. lib.4. Theſaur. deciſ.83. &* 84. *Honded. conſil. 72. n.37. & ſeq. Oſaſc. dec.154. n.9. &* 10 *Gabr. comm. concluſ. lib.6. tit. de legitimat. concluſ.1. nu.52. &* 55. *Gratian. diſcept. forenſ. cap 653. n.1. & ſeq.*

Limita in filio legitimato per reſcriptum: hìc enim 22
non comprehenditur in emphiteuſi Eccleſiaſtica, nec ſuccedit in bonis feudalibus, *Dec. in d. cap. cum in cunctis, num.25. & ſeq. de elect. latè Gabr. d. tit. de legitimat. concl.1 num.22.28. &* 30. *Grat. d. cap. 653 num.27.* item non poteſt ex teſtamento, vel donatione patris plus conſequi, quam unum ex filiis legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, *l. communium junctо, ſ. fin. & ibi Sali. C. de natur. lib.* ubi etiam diſponitur, quod filius ſic legitimatus ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis agnatis, vel cognatis, nec è contra ipſi.

Limita 2. in filiis ſpuriis, ſeu natis ex adulterio, vel 23
inceſtu: iſti enim non cenſentur legitimati per ſubſequens matrimonium, ideòque à ſucceſſione repelluntur, *d. cap. tanta, ibi ſi vir vivente uxore ſua aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licèt poteſt mortem*

uxoris

uxoris eamdem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius, & ab hæreditate repellendus. Bald. in l. ſi qua illuſtri, n. 3. C. ad Senatuſc. orficia, & in l. eam quam, n. 24 C. de fideicom. Rip. in l. ſi unquam, n. 55. C. de revoc. donat. Socin. jun. conſ. 31. nu. 39. & ſeq. volum. 2.

24 Limita 3. quoad bona fideicommiſſo ſubjecta : ab iſtis enim excluduntur filii legitimati per ſubſequens matrimonium, quia talis legitimatio prodeſt filiis quoad præjudicium parentum, & eorum ſucceſſionem : non verò quoad præjudicium fideicommiſſarii ſubſtituti, quia in tali caſu non quæritur, qualis fuerit affectio patris, ſed quæ fuerit voluntas Teſtatoris : non enim alii liberi debent excludere ſubſtitutum, quàm ii, de quibus ſenſerit ipſe teſtator, qui fideicommiſit, *ut inquit Mantic. de conject. ult. vol. lib. 11. tit. 12. num. 11. latè Peregrin. de fideicomm. art. 24. num. 14. & ſeq.* quæ quidem concluſio procedit, quando

25 evidentes concurrunt conjecturæ, ut ſi ſubſtitutio facta fuerit cum tali conditione, ſi hæres deceſſerit ſine filiis de legitimo, vel vero matrimonio natis : tunc enim legitimatus per ſubſequens matrimonium non excluderet ſubſtitutum, cùm talis legitimatus attento principio nativitatis non dicatur natus de legitimo, vel vero matrimonio ; ſecus ſi ſubſtitutio facta fuerit cum ea conditione, ſi hæres deceſſerit ſine filiis legitimis, & naturalibus ; hoc enim caſu legitimatus per ſubſequens matrimonium excludit ſubſtitutum, *extradit. per Alex. conſ. 3. num. 13. lib. 1. Boer. dec. 159. num. 20. Gabr. d. tit. de legitimat. concluſ. 1. num. 32. & 33. Theſaur. dec. 196. num 4. Surd. dec. 319. nu. 5. Ciriac. controv. 21. num. 11. & 12. lib. 1. Ciarlin. contr. foren. lib. 1. c. 111. num. 8. & alios, quos ſequuti ſumus in dict. tr. de temp. legal. lib. 1. cap. 76. nu. 13. & ſeq.*

26 Quæritur 4. In quo loco miniſtranda ſint reliqua ſacramenta ? Reſp. quod infirmis miniſtrantur in privatis domibus, ſanis verò non niſi in Eccleſia, juxta communem uſum, & praxim, *vide Clem. un. de Baptiſd. Jordan. Elucubr. diverſ. lib. 3. tit. 1. n. 11. & tit. 2. n. 17.*

27 Obſerva tamen, quod de Epiſcopi licentia filii Regum, Principum, & aliorum habentium in loco juriſdictionem, baptizantur in eorum palatiis, ſeu privatis oratoriis, etiamſi nulla infirmitatis, aut neceſſitatis cauſa ſubſit : quemadmodum cum eadem Epiſcopi licentia illi etiam baptizantur in privatis domibus, qui propter obſidionem, hoſtilitatem, vel aliam neceſſitatem, abſque vitæ periculo deferri ad Eccleſiam nequeunt, *d. clem. un. & ibi gloſ. Jordan. d. lib. 3. tit. 1. num. 11.*

28 Obſerva 2. quod Epiſcopus aliquando poteſt etiam extra Eccleſiam confirmationem conferre, veluti in Palatio Epiſcopali, vel alio loco honeſto, *ſecundùm Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p. 2. alleg. 30. num. 13. Jordan. d. lib. 3. tit. 2. num. 16. & 17.* ubi dicit, quòd Epiſcopus miniſtrans extrà Eccleſiam hujuſmodi ſacramentum ex juſta, & rationabili cauſa non peccaret ſaltem mortaliter, præſertim ſi illud paucis miniſtraret, puta duobus, vel tribus, *ut ſenſit etiam Bonac. de Sacram. diſp. 3. q. un. pun. 2. n.* 14. ubi dicit, conſuetudinem confirmandi in Eccleſia, receptam non eſſe cum tanto onere, ut reum, lethalis culpæ conſtituat Epiſcopum, alio in loco confirmantem.

SUMMARIUM.

1 *Tenetur quis decimam ſolvere ex fructibus prediorum, quæ extra Parochiæ territorium poſſidet, dummodò ex his fructibus non ſolvatur decima alteri Eccleſiæ extra territorium.*

2 *An, & quando decima, quæ debetur Eccleſiæ, debeat deferri in horrea Clericorum ſumptibus ipſius debitoris.*

3 *An laici poſſint frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, antequam Clerici certiores fiant.*

Cauſæ decimarum in foro eccleſiaſtico cognoſci debent, ibidem.

4 *Conſuetudo præſtans occaſionem ſurripiendi, non eſt ſervanda.*

5 *Decimæ, ſi pecora ob hoſtium incurſiones fugata ſint in alienam parochiam, & ibi pariant, adhuc debentur parochiæ, ex qua fugata ſunt.*

6 *Qui eſt in fuga, videtur eſſe in loco, à quo receſſit.*

7 *Quo tempore decimæ ſolvi debeant.*

Et an in decimis ſervanda ſit loci conſuetudo, ibidem.

8 *Quando Regulares teneantur ad decimas.*

9 *An valeat compoſitio inter Clericos, & laicos facta ſuper decimis.*

10 *Confirmatio Papæ præſumitur ex lapſu 30. annorum.*

11 *An tuti ſint in conſcientia non ſolventes decimas in locis, in quibus Eccleſia non petit.*

CAP. VIII.

De Decimis.

QUæritur 1. an quis teneatur decimam ſolvere ex fructibus prædiorum, quæ extra territorium Eccleſiæ, ſeu Parochiæ poſſidet ? Reſpond. affirmativè, dummodò ex his fructibus non ſolvatur decima alteri Eccleſiæ extra territorium, *Viu. dec. 63. Neviz. conſil. 14. num. 15. quos refert, & ſequitur Ricc. in Prax. for. Eccleſ. tom. 1. par. 2. reſol. 90.* 1

Quæritur 2. an decima, quæ debetur Eccleſiæ, debeat deferri ad domum Parochi, ſeu in horrea Clericorum, ſumptibus ipſius debitoris ? affirmat *gloſ. communiter recepta in c. revertimini, ver. in horrea, 16. qu. 1.* præſertim ſi horrea ſint publicè deputata, ad quæ decimæ omnium Sacerdotum deferantur, *Covar. var. reſol. lib. 1. cap. 17. nu. 8. verſ. 8. ex his &c.* ubi dicit hoc procedere, etiamſi decimæ à Clericis non fuerint petitæ, *Vinc. de Franch. dec. 24.* ubi id ampliat in decimis, quæ à Vaſſallis debentur Baroni, *& ita ſentiunt alii apud Ricc. d part. 2. reſol. 234. Rot. coram. Martin. Andr. dec. 9. nu. 11.* 2

Hæc tamen concluſio intelligenda eſt dummodò levi ſumptu, & labore decimæ deferri poſſint ad horrea clericorum, vel ad eorum domos, aliàs ſecus, *ut ſubdit Covar. loco cit. Monet. de Decim. c. 6 q 1.*

2 Intelligenda eſt, dummodò non adſit contraria conſuetudo, *Covar. ubi ſupra, Monet. d. cap. 6. qu. 1. num. 5. & 6. ubi citat. Cravett. conſ. 21. tom. 1. Pariſ. conſ. 6. col. 2. vol. 4. Sylv. in ver. Decima q. 6. & alios, quibus adde Ricc. d. par. 2. reſol. 244.* ubi, quod in Decimis tam Eccleſiæ, quàm Baroni debitis talis conſuetudo ſpatio decem annorum inducitur, *per tex. in cap. in aliquibus, ff. fin. ubi gloſ. & DD. extr. de Decim.*

Obſerva tamen, quod etiam ceſſante conſuetudine laici non poſſunt frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, niſi prius Clerici certiores fiant, ut vel ipſi, vel eorum procuratores aſſiſtant fructuum collectioni ad evitandas fraudes, quæ fieri poſſent ; unde poteſt Curatus, vel alius exactor decimarum à Judice eccleſiaſtico, ad quem hujuſmodi cauſæ privativè quoad alios ſpectant, obtinere inhibitionem contra Dominum fundi, nè fructus exportet antè decimæ ſolutionem, *Capell. Tholoſ. dec. 432. & ibi Aufrer. Nicolius in ſuis floſcul. ſive notabil. in ver. decimæ, Covar. d. lib. 1. cap. 17. num. 8. verſ. 8. ex his &c.* ubi etiam obſervat ; quod conſuetudine poteſt obtineri contrarium, ſcilicet ut laici liberè colligant frumentum, cæteroſque fructus, & eos in propria horrea ſine teſtibus condant : hiſque ità conditis decimas integrè miniſtris ſpiritualium reddant, *latè Monet. de Decim. d. cap. 6. quæſt. 1. num. 2. 3. 4. & 7.* ubi etiam dicit, validum eſſe conſuetudinem, ut decimæ, hoc eſt pars decimalis frugum relinquatur in agro, dummodò Curatus monitus fuerit, antequam aliqua fructuum fieret ſeparatio, *Aufrer. ad Capell. Tholoſ. d. dec. 432.* ſubdens, quod ſi conſuetudo præſtaret occaſionem ſurripiendi, non eſſet ſervanda, *vide Cravet. d. conſ. 21. to. 1.* 3

Quæritur 3. cui nam Parochiæ debeantur decimæ, ſi pecora ob hoſtium, vel abigeorum incurſiones fugata ſint in alienam parochiam, & ibi pariant ? Reſp. quod debentur Parochiæ, ex qua fugata ſunt ; ibi enim juris cenſura naſci cenſentur : non ei, in qua re vera enixa ſunt ; ratio eſt, quia qui eſt in fuga, videtur eſſe in loco, à quo receſſit, *Bart. Bald. & alii communiter in l. hujuſmodi, ff. de legat. 1. Boer. dec. 13. nu. 54. & alii apud Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 2. n. 103.* 5 6

Quæritur 4. quo tempore ſolvendæ ſint decimæ ? Reſp. quod decimæ prædiales ſolvi debent, ſtatim ac fructus collecti ſunt, niſi adſit loci conſuetudo in contrarium ; decimæ verò perſonales ſolvendæ ſunt in fine anni ; recuſari 7

cusari tamen à Parocho non possunt, si intra annum solvantur; de agnis verò, & vitulis debentur decimæ, cum illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno, *ut latè probat Monet. de Decim. d. c. 6. q. 2. per tot.* ubi etiam dicit, quod tam quoad locum, quàm quoad tempus solvendi decimam attendi debet loci consuetudo etiam decennalis, *Nicolius in*
8 *suis floscul. seu notabil. lib. in ver. Decimæ*, ubi quod ad decimas prædiales solvendas tenentur etiam Regulares possessores prædiorum, ex quibus antea solvi consueverant, *ut respondit Sac. Congreg. Archiepiscopo Salernitano die 6. Octobris* 1617.

9 Quæritur 5. an valeat compositio inter clericos, & laicos facta super decimis? Resp. affirmativè, dummodò consensus Episcopi intervenerit, *cap. statuimus 2. de transact.* talis verò compositio uti personalis, transigentium vitam non excedit: est enim regulare, quod concordia super decimis, vel aliis juribus ecclesiasticis nondum confirmata auctoritate Papæ, non censetur realis, sed persona-
10 lis, *Nicolius loco cit. n. 7.* ubi, quod hujusmodi confirmatio præsumitur ex lapsu 30. annorum.

11 Quæritur 6. An tuti sint in conscientia, qui Decimas non solvunt in iis locis, in quibus Ecclesia non petit? Resp. affirmativè, nisi obstinatam habeant voluntatem non solvendi, etiamsi peterentur, *S. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. Nicolius in d. ver. Decimæ, n. 1.* ubi commendat Ecclesiæ ministros, qui decimas non petunt in locis, in quibus sine scandalo exigi nequeunt propter desuetudinem, vel aliam causam. Alia vide *supra c. 3. q. 21.*

SUMMARIUM.

1 *Ratione situs, & loci dignioris potest aliquid recipi pro sepultura.*
2 *Pro sepultura in cœmeterio, & loco communi nihil recipere licet.*
3 *Potest aliquid accipi pro sepultura, si id sponte offeratur, vel si adesset consuetudo dandi aliquid temporale, vel si aliquid detur ratione terræ, in qua fundatur jus sepulturæ.*
4 *Cadaver Banniti, qui mortuus est durante banno, non potest sine licentia Principis sepeliri in territorio, à quo bannitus fuit.*
Qua pœna sepeliens in tali casu puniri debeat, ibidem.
5 *Filius receptans Patrem bannitum, vel hæreticum, non pœna ordinaria, sed mitiori punitur.*
6 *An, & quando Episcopus concedere possit licentiam transportandi cadavera de uno loco ad aliud, & quando à Papa licentia hujusmodi impetranda sit.*
Quando id fieri possit propria auctoritate ibidem.
7 *Filii Hæbreorum baptizati in ætate infantili si moriantur ante usum rationis, sepeliuntur in loco sacro, etiamsi invitis parentibus baptizati fuerint, & n. 8.*
8 *Filii hæbreorum, vel aliorum infidelium usum rationis non habentes invitis parentibus regulariter baptizari non debent: limitatur nu. 9. & 10.*
9 *Pueri hæbreorum in articulo mortis invitis parentibus baptizari possunt.*
10 *Parvulus invitis parentibus baptizari potest, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel si habeat alterum parentem fidelem.*
11 *Quis tenetur alere, tenetur etiam ad sumptus funeris.*
12 *Quando quis in parochia sui domicilii, & quando in parochia, ubi decedit, sepeliendus sit.*
13 *Sepeliens excommunicatum vitandum, incurrit eo ipso in excommunicationem.*
14 *Quid si quis comitatus tantùm fuerit cadaver talis excommunicati.*
15 *Et quid si mandaverit, vel consuluerit, ut cadaver talis excommunicati sepeliretur in loco sacro.*
16 *An sepeliens hæreticum notorium non denunciatum incidat in aliquam pœnam.*
17 *Quilibet excommunicatus, qui nondum fuit absolutus in vita, aut post mortem, privatur ecclesiastica sepultura: ejus tamen sepultura non polluit locum sacrum, nisi fuerit denunciatus.*
18 *Quo casu excommunicatus vitandus sepultus in loco sacro exhumari debeat.*
19 *Absolutus in mortis articulo ab excommunicatione in foro pœnitentiæ, potest in loco sacro sepeliri.*
20 *An hæreticus non denunciatus, si ante mortem manifesta dederit signa conversionis, possit in loco sacro sepeliri.*
21 *Ad probandum contritionis signa sufficit unicus testis.*
22 *Polluta Ecclesia censetur pollutum cœmeterium eidem contiguum, sed polluto cœmeterio Ecclesiæ contiguo, non censetur polluta Ecclesia.*
23 *Violatio unius cœmeterii non trahitur ad aliud sibi cohærens pariete tamen medio sejunctum.*
24 *Ecclesia, vel cœmeterium polluitur etiam per sepulturam Pagani, vel infidelis: limitatur n. 26.*
25 *Sub nomine infidelis non comprehenditur Catecumenus, neque filius ex Christiano parente nondum baptizatus.*
26 *Sepultura Pagani, vel infidelis, quandiu manet occulta, pollutionem non inducit.*
27 *Qui cadaver in locum alterius intulit invito patrono, cogi potest illud auferre, aut loci pretium solvere.*
28 *Quando canonica portio inter Parochos dividatur.*
29 *An Episcopus possit laicis concedere sepulturam in Ecclesiis monialium.*

CAP. IX.

De Sepulturis.

QUæritur 1. an pro sepultura possit aliquid accipi? 1
Resp. quod ratione situs, & loci dignioris potest aliquid recipi pro sepultura absque vitio simoniæ: nam honorabilior locus in Ecclesia, vel cœmeterio est pretio æstimabilis, cum id non videatur concernere aliquam spiritualitatem, *Sot. de Just. & Jur. lib. 9. q. 7. art. 1. Petr. de Arag. in 2. 2. Divi Thom. qu. 100. n. 10. prout eos refert Jordan. to. 1. de Resacr. lib. 5. tit. 11. num. 11. Lavor. var. elucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 10. num. 16.* ubi etiam dicit, quod quando non militat consideratio majoris honoris ratione dignioris loci, ut sepultura in cœmeterio, & loco communi, nihil prorsus recipere licet, *vide quæ latiùs diximus in tract. de Regimin. Eccles. lib. 1. cap. 12. num. 50. & seq.* item potest ali- 3
quid accipi pro sepultura, si id sponte offeratur, *cap. questa, 13. quæst. 2. cap. dilectus 2. de Simon.* vel quando vigeret consuetudo dandi aliquid temporale pro hujusmodi causa, *cap. ad Apostolicam, de Simon. l. privilegia. C. de Sacros. Eccl. Jordan. d. lib. 5. tit. 11. num. 14. Gratian. discept. for. cap. 110. num. 6. ubi refert, ita resolvisse Rot. in Tiraqonen. Sepulturæ 17. Maii* 1572 *coram Card. Lancellotto:* vel si aliquid detur ratione terræ, in qua fundatur jus sepulturæ, quia res sacræ vendi possunt ratione materiæ, nec simonia committitur in tali casu, *secundùm Azor. 3. part. lib. 12. cap. 17. qu. 2. quem refert Bonacin. de Contract. disp. 3. qu. 21. punct. 4. num. 2. in fin. Nicolius in suis flosc. seu notabil. in vers. simonia nu. 3.*

Quæritur 2. an cadaver Banniti, qui mortuus est 4
durante banno, possit seperili in territorio, à quo bannitus fuit? Resp. negativè, nisi ad id impetretur licentia Principis, *l. 2. ff. de Cadaver. punit. Franc. Marc. par. 2. dec. 954. num. 6. & alii quos refert, & sequitur Caball. resol. crimin. cas. 83. num. 1. & sequent.* subdens, *num. 7. cum seq.* quod sepeliens cadaver banniti, non teneretur pœna præstantis opem, auxilium, vel favorem bannito, quia mortuus non dicitur amplius bannitus: sed tamquam legis contemptor punitur extra ordinem Judicis arbitrio, *juxta regulam lib 1. §. expilatores. ff. de Effract. & expilat.*

An verò filius receptans Patrem bannitum, vel hæreti- 5
cum, teneatur pœna statuti contra receptatores bannitorum, vel hæreticorum? negat *Alber. de Rosat. de statut. lib. 4. q. 7 n. 2.* ubi, propter naturalem pietatem, à quacumque alia pœna eum excusat, *Caball. d. cas. 83. n. 13.* qui eadem ratione, modico exilio temporali puniendum duxit patrem, qui filii banniti cadaver in territorio, à quo bannitus erat, sepelivit, cum paterna pietas severiorem non videatur exposcere punitionem, *arg. l. isti quidem, cum ibi notat. per glos. & DD. ff. Quod met. caus.*

Quæritur 3. ad quem spectet concedere licentiam trans- 6
ferendi cadavera de uno loco ad alium? Resp. quidquid sit de jure, *de quo vide tex. in l. nemo, C. de Regig. & sumpt. fun. l. ossa, ff. eod. tit.* hodiè spectat ad Episcopum loci, qui talem licentiam concedere potest concurrente justa, &

neces-

neceſſaria cauſa: vel ſi nulla ſubeſt cauſa, licentia petenda eſt à Papa, ſicut olim petebatur ab Imperatore, *ut in d.l.nemo, gloſſ.in cap.corpora, de Conſecr.diſt.1.Abb.in cap. quanto, num.11.ubi etiam Dec.numer.58. de Judic. & alii communiter;* quod intelligendum eſt, quod corpus perpetuæ ſepulturæ traditum fuit; ſecus ſi fuerit depoſitum in aliquo loco ad tempus, hoc enim caſu abſque licentia transferri poteſt, *l ſi necdum, Cod.de Relig.& ſump.fun. l.3.ſ.non perpetuæ, ff.de Sepul.viol.gl.in d.l.nemo, C. eod. tit de Relig.& ſumpt.fun.& in d.c.corpora, de conſecr. diſt. 1.Franc.Marc.dec.1056.n.7.& 9.p.2.*

Juſta verò cauſa videtur eſſe, quando quis alibi extructo ſacello, vellet ibi ſepulchrum ſuæ poſteritati conſtituere: tunc enim poſſet Epiſcopus translationis hujuſmodi licentiam concedere, *Jo. Dilect. de Sepultur.titul.9.cautel.4.num.2.& 3.Decian.tractat.crim. tom. 2.lib.6.cap.44.num.8.*

7 Quæritur 4. an pueri hæbreorum baptizati in ætate infantili, ſi moriantur ante uſum rationis, ſepeliri debeant in loco ſacro? Reſpond. affirmativè: quia cum tales pueri aqua baptiſmali cum debita forma loti ſint, Chriſtiani dicuntur, & ſunt, & ideò habent jus, ut ſepeliantur in loco ſacro, *juxta tex.in cap.nullus, ubi gl.13.q.2 Layman. in Theol.mor.lib.3.tract.5.cap.12.n.10.Ciarlin.controv.for. cap 199.n.5.& ſeq.& n.22.* ubi, quod impenſa funeris in tali caſu debet fieri à Patre hæbreo, nam qui tenetur alere, tenetur etiam ad ſumptus funeris, *l patrem, ff.de Relig.& ſumpt.fun.*

8 Nec obſtat, quod filii hæbreorum, vel aliorum infidelium uſum rationis non habentes, invitis parentibus baptizati non debeant, *ſecundum S.Thom.in 3.par.q.68.art. 10.in corp.* quia ſi de facto baptizentur, verè ſunt baptizati, *ut not.ibidem Cajet.* & ideò à parentibus infidelibus ſeparandi ſunt, ut in fide noſtra educentur; unde ſi vivi ſeparari debent à parentibus infidelibus, mortui etiam ſeparandi ſunt ab eorum ſepulchris, *Caren.de S.Off.p. 2.tit. 14.ſ.20.n.45.Sperell.dec.1.nu.36.& 42.quos refert, & ſequitur Ciarlin.loco cit.n.12.*

9 Præterea ſupradicta concluſio non procedit, quando pueri hæbreorum ſunt in articulo mortis: quia tunc baptizari poſſunt inſciis, & invitis parentibus, *Poſſev. de offic.Curat.cap 6.n.14.* ubi addit, quod poteſt etiam bap-
10 tizari parvulus invitis parentibus, quando capitur in bello fidelium contra infideles, vel ſi habeat alterum parentem fidelem, *Azor.mor par.1.lib.8.cap.25.quæſt.10. Sperell.deciſio.1.num.41.Granad.de Sacrament.in 3.part. controv.4.tract.4.diſput.5.ſect.4.num.19.Hurtad. de Sacram. baptiſ.diſp.3.diff.3.Dian.reſol.mor.p 5.tract.3.reſ.10.Ciarlin.d.cap.199.n.13.*

11 Quæritur 5. ubi ſepeliri debeat, qui habet domicilium in una Parochia, & habitat in alia? Reſpond. quod ſepeliendus eſt in ea parochia, in qua deceſſit: quia in tali caſu habitatio per aliquod notabile tempus conſideratur, non domicilium; niſi quis in alia parochia eſſet cauſa recreationis, vel ſimili, ſtatim rediturus ad propriam parochiam: quia tunc ſepeliendus eſſet in parochia ſui domicilii, *capit.is, qui, de Sepultur.in 6. Menoch.lib.ſexto præſumpt.88.num.tertio, Rota deciſion.643. num ſecundo, par.1.Diverſ.*

12 Quæritur 6. in quam pœnam incidat ſepeliens in loco ſacro excommunicatum vitandum? Reſpondet, quod ultra lethale peccatum, incurrit eò ipſo in majorem excommunicationem, à qua abſolvi non poteſt, donec ſatisfecerit ad arbitrium Epiſcopi, *cap.ſacris, de Sepult. cap. 1.eodem titul.in ſexto, clem.prim.eodem titul.* quorum textuum diſpoſitio procedit, quando ſepeliens ſcivit, mortuum eſſe excommunicatum vitandum, quia *in dict. Clement.* dicitur, *qui ſcienter præſumpſerit;* unde ignorans ignorantia etiam craſſa, mortuum eſſe excommunicatum, excuſatur ab hac excommunicatione, *ita Avila 2. part.capit.6.diſputat.decimo, dub.9.Alter.de Cenſur.lib.1. diſputat.14.cap.1.Navar.in man.cap.27.num. 137. & alii apud Bonacin.de Cenſ.diſputat.2.quæſtion.2.punct.3.ſ.3. num.8.* ubi etiam obſervat, quod eadem excommunicatione ligantur ſepelientes interdictos, vel manifeſtos uſurarios.

13 Præterea Eccleſia, in qua talis excommunicatus ſepelitur, remanet polluta, itaut in ea celebrari nequeant Divina officia, donec reconcilietur, *c. conſuluiſti, de Conſecr.Bonac.in tractat.de matr.quæſt.4.punct.ultim.num.22. & alii communiter.*

Notandum tamen eſt, quòd ſolus ſepeliens, & collo- 14
cans corpus excommunicati in ſepultura, incurrit in hanc cenſuram, non autem comitantes cadaver, vel efferentes, aut Divina officia peragentes, neque mandantes, 15
aut conſulentes, *Bonac.d.tractat.de Cenſ.d. diſputat.2.q. 2.punct.3.ſ.3.n.8.Nav.loco cit.Dian.reſol.mor.p.5.tractat. 9.reſol.98.*

Notandum 2. quod is, qui hæreticum notorium non- 16
dum denunciatum in loco ſacro ſepelit, non incurrit excommunicationem *dictæ Clem.1.de Sepult* neque excommunicationem *cap.quicunque, de hæret. in 6.* neque locus ſacer ſepultura excommunicati, aut hæretici nondum denunciati, violatur, etiamſi hæreticus, aut ſchiſmaticus notorius ſit: nam cum non teneamur eos evitare in vita, niſi nominatim denunciati ſint, ita neque eos tenemur vitare poſt mortem, *Layman.in Theolog.moral.lib.1. tract. quinto, par.2.cap.4.num.nono, Jordan.de Reſac.tom.1. libr. quinto, titul.undecimo, de Benedict.Cœmet.num.127.* idem dicendum de eo, qui in duello deceſſit: nam neque Eccleſia polluitur ex ejus ſepultura, niſi denunciatus fuerit, ut ſenſit *Jordan.dict.tractat.de Reſac.tom.1.lib.quinto, titul.undecimo, num.126.* ſubdens, quod ſepeliens in tali caſu mortaliter peccaret; nec obſtat, quod duellantes ultra excommunicationem privantur etiam Eccleſiaſtica ſepultura, *ut in Conc.Trid.ſeſſ.25.de ref.cap.19.* quia ex tali prohibitione præcisè non ſequitur, ut Eccleſia polluatur, ſi contra fiat; in pœnalibus enim non eſt facienda extenſio, niſi in jure habeatur, *l. apud Labeonem, §. ſi communem, ff.de Jurejur.l.ſi quis ſervum, ff.de ſerv.corrup. Bald.in l.cum proponas, circa fin.C. de hæred.inſt. Farinac. conſ.25.num.32.& conſil.105.num.43. vide Alter. de Cenſ. lib.1.diſp.10.cap.6.ſub fin.Bonac.in tract. de matr. quæſtio. 4.pun.ult.num.22.*

Notandum 3. quod quilibet excommunicatus, qui non- 17
dum fuit abſolutus in vita, aut poſt mortem, privatur Eccleſiaſtica ſepultura, etiamſi talis excommunicatus, denunciatus non ſit, *ut conſtat ex dicto cap ſacris, de Sepult. & ex d.Clem.1.eod.tit.& tradunt communiter DD.* ejus tamen ſepultura non pollueret locum ſacrum, niſi denunciatus fuerit, *Jordan.dict.tractat.de Reſac.tom.1.lib.5.tit. 11.num.126.*

Quæritur 7. an excommunicatus vitandus ſepultus in 18
loco ſacro, exhumari debeat? Reſpond. affirmativè, dummodò ejus cadaver, vel oſſa diſcerni poſſint ab aliis fidelibus, *ut in d.cap.ſacris, de Sepult.* verum ſi in mortis articulo dedit ſigna contritionis, ſed nondum obtinuit abſolutionem ab excommunicatione, licèt ſepeliendus non ſit in loco ſacro, donec abſolvatur, tamen ſi fuerit in loco ſacro ſepultus, non videtur exhumandus, ſed quam primum petenda eſt abſolutio à legitimo Superiore, ut fiat dignus eccleſiaſtica ſepultura, & illius oſſa non proiiciantur, *Bonac. dict.diſputat.2.quæſt.2.punct.3.§.3.num.7.* ubi etiam dicit, quod abſolutus in mortis articulo ab excommunicatione in foro pœnitentiæ, poteſt in loco ſacro ſepeliri, *Layman.* 19
dict.lib.1.tract.5.par.2.cap.4.num.9. ubi ſubiicit, quod ſi hæreticus non denunciatus ante mortem manifeſta dede- 20
rit ſigna converſionis, licèt ab hæreſi abſolutus non ſit, poteſt in loco ſacro ſepeliri; ſed ad vitandum ſcandalum, & alia incommodo, prius hac de re Epiſcopus admonendus eſt, qui, ſi velit, etiam poſt mortem abſolutionem ab excommunicatione impendere poteſt, *latè Sylv. in ver. ſepultura, num.9.* ubi dicit, quod ad probandum hujuſ- 21
modi contritionis ſigna, ſufficit unicus teſtis, *Jordan.loco cit.num.130.*

Obſerva tamen, quod ſi excommunicatus denunciatus 22
ſepultus fuerit in Cœmeterio Eccleſiæ contiguo, cœmeterium dumtaxat cenſebitur pollutum, non autem Eccleſia; quamvis polluta Eccleſia, pollutum etiam cenſeatur Cœmeterium eidem contiguum, *cap.un.de Conſecr.vel altar. in 6.* violatio verò unius cœmeterii non traheretur ad aliud 23
ſibi cohærens, pariete tamen medio ſejunctum, licèt de uno ad aliud per portam intermediam habeatur acceſſus, *d. cap.un.ubi communiter DD.*

Obſerva 2. quod Eccleſia, vel Cœmeterium polluitur 24
etiam per ſepulturam Pagani, vel Infidelis, *capit. Eccleſiam, 1.& 2.ubi gl.de Conſecr.diſt.1.Nav.in man.cap.27. n.257.in fin.Barboſ.de offic.& pot.Epiſc.p.2.alleg.28.n.53.*

25 ſub nomine tamen Infidelis non comprehenditur Cathecumenus, neque filius ex Chriſtiano parente nondum baptizatus, præſertim ſi exiſteret in utero matris Chriſtianæ defunctæ, licèt iſtis eccleſiaſtica ſepultura denegetur, *Laym.in Theol.mor.lib.3.tract.5.cap.12.nu.10.latè Jordan. loco cit.num 117.& ſeq.* ſubdens *n.122.* quod ſepultura pa-
26 gani, vel infidelis, quamdiù manet occulta, pollutionem inducit.

27 Obſerva 3. quod is, qui cadaver in locum alterius intulit invito patrono, cogi poteſt illud auferre, aut loci pretium ſolvere, *ut d.Bonacin.de Contract diſp.3.q.21. de Sepult.pun.3.n.4.*

28 Obſerva 4. quòd ſi quis habeat duplicem parochiam habitationis in duobus locis, ut ſi æqualiter ferè habitet in uno loco, ac in alio, & eligas ſepulturam in loco diverſo, canonica portio inter utrumque parochum dividenda eſſet, *Sanch.lib.2.diſp.24.n.2.& alii, quos refert, & ſequitur Bonac.de matr.q.2.pun.8.n.8.*

29 Quæritur 8. an Epiſcopus poſſit laicis concedere ſepulturam in Eccleſiis Monialium? Reſp. negativè, ſed licentia à Sac.Congr.Concilii impetranda eſt, *Bonacin. d. tractat.contract.d.quæſt.21.pun.3 num.6.verſicul. 11. &c. & deciſum refert Nicolius in ſuis floſcul. ſive notabil. in ver.ſepultura, numer.5.*

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, & in caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis ſuos ſubditos abſolvere, & n.3. limita, ut in n.2.*

4 *Epiſcopus non poteſt eum abſolvere, qui in uno loco commiſit delictum publicum, & poſteà ſe tranſtulit ad alium locum, ubi eſt occultum.*

5 *Qui in uno loco fuit nominatim denunciatus excommunicatus, in alio loco, ubi delictum eſt occultum, in publico vitandus non eſt, ſed tantùm in occulto.*

6 *An notorius percuſſor clerici in uno loco, vitandus ſit in alio loco, ubi eſt occultus.*

7 *Extraneus, qui ſe tranſtulit ad aliam diœceſim abſque intentione manendi majore anni parte, an ligetur legibus, & cenſuris illius diœceſis.*

8 *An, & quando ſuſpenſus in uno loco, cenſeatur in alio loco ſuſpenſus.*

9 *Quæ dicatur percuſſio clerici levis, & quæ gravis.*

10 *An, & quando ſubditus exiſtens in alieno territorio, ligetur cenſuris, vel aliis pœnis à proprio Epiſcopo inflictis.*

Habens curam animarum, ſi non reſideat, ſeu moretur in alia diœceſi, dicitur delinquere in propria diœceſi, ibidem.

CAP. X.

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.

Quæſtio Prima.

An Epiſcopus vigore Concilii Tridentini ſeſſ.24. de refor. cap.6. *poſſit cum abſolvere, qui in uno loco commiſit delictum publicum, & poſteà ſe tranſtulit ad alium locum, ubi eſt occultum.*

1 PRæmittendum eſt, quod Sacra Tridentina Synodus loco cit. Epiſcopis indulſit, ut in irregularitatibus o-
2 mnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare poſſint, & in quibuſcumque caſibus occultis etiam
3 Sedi Apoſtolicæ reſervatis delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſe ipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſolvere impoſita pœnitentia ſalutari, his præmiſſis.

4 Ad quæſitum nonnulli DD affirmativè reſpondẽt, modò notitia illius delicti non ſit illuc facili perventura propter locorum diſtantiam, *ita Avila de cenſ.p.2.c.7.diſput.1. dub.11.concluſ.3. Sanch.in præcept.decal.lib.2.c.11.n.20. & alii apud Barboſ.de offic.& pot.Epiſc.par.2.all.39.num.27. quorum ſententiam probabilem putat Bonac.de cenſ.diſp.1. q.3.pun.2.num.3*

Contrariam verò ſententiam veriorem exiſtimo, quia, ut verificentur verba Concilii, ſufficit, ut in uno loco delictum ſit publicum, *ita Suar.tom.4.in 3 p.diſp.30.ſect. 2.num.2.quem refert, & ſequitur Bonac.loco cit.Ricc. in collect.dec.653.p.3.*

Sed quæres, an is, qui in uno loco fuit nominatim de- 5
nunciatus excommunicatus, debeat vitari in alio loco, ubi ejus delictum eſt occultum? Reſp. talem in alio loco, ubi delictum eſt occultum in publico vitandum non eſſe, ſed tantum in occulto, ſicut enim publicè vitandus eſt, ſi excommunicatio publicè nota ſit, ita occultè vitandus eſt, ſi publicè ignota ſit, *Sylv.in ver.excommunicatio 4.nu.2. Armill.eodem ver.n.61. Sanch.in ſum.tom.1.lib.2.cap.11.n. 20. Vaſq.de excomm.dub.8.n.2. Henriq.lib.13.cap.24.nu.1. Dian.reſ.mor.p.5 reſ.134.* ſubdens, quod notorius percuſ-
ſor Clerici in uno loco, ne occultè quidem vitandus eſt in 6
alio loco, ubi eſt occultus, quia in iſto alio loco non poteſt dici notorius percuſſor.

Quæres 2. an extraneus, qui ſe tranſtulit ad aliam diœce- 7
ſim abſque intentione manendi majore anni parte, ligetur legibus, & cenſuris illius diœceſis? negat *Bonac. de cenſur. diſp.1.q.3.pun.2.num.6.*

Quæres 3. an ſuſpenſus ſimpliciter in uno loco, cenſea- 8
tur ubique ſuſpenſus? Reſp. quod aut eſt ſuſpenſus ab officio, & in tali caſu eſt ubique ſuſpenſus, quia ſuſpenſio eſt quædam inhabilitas ab Eccleſia inſtituta, qua ſuſpenſus fit inhabilis ubicumque ſit; aut eſt ſuſpenſus in uno loco à beneficio, & tunc hujuſmodi ſuſpenſio non trahitur ad beneficia alibi exiſtentia, niſi aliter in ſententia exprimatur, *vide Bonac.de cenſ.diſp.5.pun.3.nu.7. ubi citat Suarez, diſp.26 ſect.1.nu.11. Filliuc.tract.17.c.2.q.2.& c.3.q.6. Alter.t.2.diſp.4.c.5.col.3.& 4.& diſp.5.c..col.3.*

Quæres 4 quæ dicatur percuſſio clerici levis, & quæ gra- 9
vis? Reſp. quod id remittitur arbitrio Judicis Eccleſiaſtici attentis circumſtantiis perſonarum, locorum, temporum, modi percuſſionis, & læſionis; & ideò ſi attentis dictis circumſtantiis percuſſio judicabitur levis, poterit ipſe Epiſcopus abſolvere ab excommunicatione, quæ in tali caſu incurritur, ſecus ſi erit gravis, quia tunc percutiens clericum remittendus erit ad Sedem Apoſtolicam, *juxta extrav.Jo annis XXII. quam refert Navarrus in manuali cap. 27.n.91.* ubi, quod in dubio percuſſio cenſeri debet gravis, & ideò percutiens in tali caſu remittendus eſt pro abſolutione ad Sedem Apoſtolicam, ex quo fit, ut percuſſio, quæ fit cum ſcandalo in foro, platea, Eccleſia, vel alio loco publico, gravis judicari debeat, cùm ſit notoria, *arg. ſ. atrox, ubi DD.inſt.de injur.l.Prætor, §. atrocem, ff. eodem tit.& ita ſenſit Sylv.in ver.abſolutio 4. in princ. Bellet. diſquiſ.cler.tit.de favor.cler.canon.§.3.nu.34.& ſeq. Bonac. de Cenſ.in par.diſp.2.q.3.pun.6.ſect.5.nu.8.& alii quos refert, & ſequitur Barboſ.de offic.& pot.Epiſc.p.2.alleg.41.nu.4. & ſeq. quicquid dicat Navar.loc.cit.n.92. Genuenſ. in prax. Archiep.Cur.Neap.cap.80.per tot.*

Quæres 5. an ſubditus Epiſcopi in alieno territorio li- 10
getur cenſuris annexis præcepto generali, ſive ſpeciali ejuſdem Epiſcopi? Reſpond. negativè, quia peccatum ſubditi phiſicè, & moraliter in tali caſu conſummatur in alieno territorio, ubi jus dicenti non paretur impunè, *capit. ut animarum, de conſtit.in 6.* unde ſi Epiſcopus prohibeat ſub pœna ſuſpenſionis, nè quis in aliena diœceſi celebret, illam non incurreret, ſi in ea de facto celebraret, *Joan. Præpoſitus in 3.par.quæſt.1.de Cenſ.in gen.dub.5.num.31. Hurtad.de Cenſ.in gen.diff.8.num.29.& alii apud Dian.reſolut.mor.par.5.tract.9.reſolut.37.verſ.verum opinio, &c.* ubi ſubiicit, quòd ſubditus exiſtens in alieno territorio poteſt ligari cenſuris à ſuo Epiſcopo ratione delicti commiſſi in proprio Epiſcopatu, ut ſi habens curam animarum non reſideat, ſeu moram faciat in alio Epiſcopatu, quia in tali caſu omiſſio reſidentiæ ſit in proprio Epiſcopatu; idemque dicendum, & in alieno exiſtens non ſatisfecit, aut ſi vocatus ad Synodum venire recuſat, *ex trad. per Avil.de cenſ.par.2.diſp.2.dub.2.concl.3. Villalob.in ſum. tom.1.tract.16.diffic.16.num.9.*

SUM-

SUMMARIUM.

11 *Non tenetur quis denunciare ratione monitorii, quando tempore publicationis degebat extra territorium Episcopi.*
12 *Superior suis censuris ligare non potest existentes in alio territorio, nisi in casibus hic expressis.*
13 *An, & quando Episcopus existens extra suum Episcopatum possit excommunicare suos subditos.*
Quando Episcopus extra suam diœcesim possit exercere jurisdictionem contentiosam, ibid.
14 *Absens à loco, potest à censuris absolvi, & quando hujusmodi absolutio suum operetur effectum.*

Quæstio II.

An teneatur quis denunciare ratione monitorii, quando tempore publicationis degebat extra territorium Episcopi.

11 REsp. negativè, quia non potest Superior suis censuris ligare existentes in alieno territorio, *Sayr. de Cens. lib. 1. cap. 7. num. 19. Bonacin. eod. tract. disputat. 1. q. 1. punct. 11. à num. 6. & alii, quos refert, & sequitur Barbos. de offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat. 96 num. 73. & sequent.* secus esset, si nondum elapso termino præfixo in monitorio se transferat ad aliam diœcesim, *ex trad. per glos. in cap. præterea, ver impedire, de appellat.* ubi excommunicatio lata sub conditione, ut quis satisfaciat infra certum tempus, ligat, si pendente conditione efficiatur alterius fori, idem dicendum, si subditus fuerit citatione præventus, antequam diœcesi discederet, quia tunc etiam absens potest censuris ligari, *Ricc. in prax. for. Eccles. par. 2. ref. 192. num. 2. Nav. in man. cap. 27. num. 6.*
12 vel si delictum censeatur commissum in proprio Episcopatu: quo casu potest Episcopus punire clericos non residentes, etiamsi existant extra diœcesim, quia videntur in diœcesi delinquere non residendo, *ut supra diximus, vide Conc. Trid. sess. 21. de ref. c. 3. & sess. 23. c. 1. & sess. 24. cap. 12. vers. præterea obtinentibus, &c.*
13 Notandum est etiam, quod Episcopus existens extra suum Episcopatum non potest excommunicare suos subditos, etiamsi esset vi pulsus, nisi in loco viciniori, aut de consensu Episcopi loci, ubi moratur, aut in re adeò manifesta, quæ non requirat causæ cognitionem, *clem. 1. de for. comp. cap. cum sit, §. finali de appel. Rot. decis. 13. de consuet. in antiq. Sylv. in ver. excommunicatio 2. num. 8. Abb. in cap. novit, num 3. de offic. leg. Gonz. ad Reg. 8. Cancell. glos. 62. num. 11. & seq.* ubi dicit, quod Episcopus extra suam diœcesim potest jurisdictionem contentiosam exercere, quando causæ cognitio non requiritur, & effectus confertur in suam diœcesim, *per tex. in l. fin. ff. de offic. Præf. Urb.*
14 Notandum 2. quod absens à loco, potest à censuris absolvi, cum favores sint ampliandi, *Filliuc. tract. 11. capit. 10. q. 6. Reginald. lib. 9. num. 39. & alii, quos refert, & sequitur Bonacin. de Cens. in commun. disputat. 1. quæst. 3. pun. 4. num. 4. & seq.* ubi dicit, quod absolutio collata absenti, suum sortitur effectum, statim ac forma absolutionis pronunciata fuit, etiamsi nuncius, vel Epistola nondum pervenerit ad illum, cui absolutio confertur, dummodò absolutio purè, & sine conditione de futuro collata fuerit, quia sicut excommunicatio statim suum operatur effectum, ita etiam absolutio, *latè Vivian. de Jurepatr. par. 2. lib. 8. cap. 1. num. 1. & sequent. quicquid dicat glos. in cap. quanto, ver. Epistolam, 2. quæst. 5.*

SUMMARIUM.

15 *Quid sit interdictum.*
16 *Interdictum materialiter convenit cum aliis censuris, formaliter tamen ab iis distinguitur, & qua ratione.*
17 *Interdictum triplex est, personale, locale, & mixtum, & num. 19.*
18 *Amentes, & pueri usu rationis carentes, an comprehendantur sub interdicto.*
19 *An interdicta aliqua Ecclesia, possint sacerdotes illius Ecclesiæ persolvere Divina officia in alia Ecclesia.*
20 *An, & quando cives interdicti, si aliò transferant domicilium, adhuc remaneant interdicti.*
21 *Interdictum dividitur etiam in totale, & partiale.*
22 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ, si in Ecclesia missam celebret, aut alium ordinis actum exerceat, efficitur irregularis, secus si id egerit in privatis oratoriis.*
23 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ, si tali interdicto durante decedat, an possit in Ecclesia sepeliri.*
24 *An interdictus ab ingressu Ecclesiæ possit in cœmeterio missam celebrare, aut divina audire, si celebrentur.*
25 *Interdictum locale dividitur in locale generale, & in locale speciale.*
26 *Interdictum, quo interdicuntur omnes Ecclesiæ alicujus Civitatis, aut Provinciæ, dicitur interdictum speciale.*

Quæstio III.

Quid, & quotuplex sit interdictum.

INterdictum est Ecclesiastica censura, per quam par- 15
ticipatio certorum sacramentorum, omnium Divinorum officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ prohibetur, *c. non est vobis, de sponsa. c. quod in te, de Pœnit. & remiss. & ibid. DD. latè Sylv. in ver. interdictum. 1. n. 2. & seq. Nav. in man. c. 27. n. 164. & seq. & alii apud Laym. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. p. 5. c. 1. n. 1.* ubi etiam observat, quod licèt in- 16
terdictum materialiter conveniat cum aliis censuris, quia omnes censuræ spiritualiter quibusdam bonis privant, formaliter tamen ab iis distinguitur, quia excommunicatio privat Divinis officiis, sacramentis, &c. quatenus continent sacram communicationem cum fidelibus: suspensio privat spiritualibus bonis, quatenus proveniunt ex potestate clericali, quæ per censuram impedita est; interdictum verò privat dictis spiritualibus bonis, quatenus habent rationem dispensationis, ac participationis, quam Ecclesia justis de causis per interdictum subtrahere intendit, facilior tamen est alia distinctio, quod excommunicatione puniri possunt tam laici, quàm Clerici: suspensione tantùm Clerici: sed interdicto Universitates, & loca puniuntur, *de quo vide Nav. in man. capit. 26. num. 165. Sylv. in ver. interdictum, 1. num. 5.* ubi alias differentias assignat *Bonacin. de Cens. disputat. 5 pun. 1. n. 1. & seq.*

Hujusmodi verò interdictum triplex est: aliud dicitur 17
personale, quo prohibetur populus, vel aliqua persona particularis audire Divina officia, ubicunque sit: aliud dicitur locale, quo directè interdicitur locus, nè in eo Divina officia audiantur ab incolis, vel extraneis, licèt personæ loci interdicti possint Divina officia alibi audire, aliud dicitur mixtum, quo interdicitur locus, & persona, *Nav. in man. cap. 27. num. 166. Sylv. in ver. interdictum, 1. q. 1. & in ver. interdictum, 2. num. 18.* ubi, quod amentes, 18
& pueri usu rationis carentes non comprehenduntur sub interdicto personali, licèt comprehendantur sub interdicto locali, quod directè afficit locum; & ideò si in eo loco decedunt, privantur Ecclesiastica sepultura, sicut cæteri, *Bonacin. dict. disputat. 5. punct. 1. num. 2. & seq. & nu.* 21. ubi etiam observat, quod interdictis personis alicujus 19
loci non censetur interdictus locus, & interdicto loco non censentur interdictæ personæ; unde interdicta aliqua Ecclesia, possunt Sacerdotes illius Ecclesiæ persolvere Divina officia in alia Ecclesia, dummodò ipsi non dederint causam culpabilem interdicti localis, quo casu nullibi possent audire, vel persolvere officia Divina: quemadmodum Cives interdicti, etiamsi aliò transferant domi- 20
cilium, adhuc remanent interdicti, etiamsi causam culpabilem dederint, *cap. si sententia, ubi DD. de sent. excom. in 6. Bonacin. loco cit. n. 19.*

Item interdictum dividitur in totale, ac partiale: to- 21
tale dicitur, quod omnes interdicti effectus habet: partiale, quod non omnes, quale est, cùm alicui prohibetur ingressus in Ecclesiam, *latè Layman. d. lib. 1. tract. 5. p. 4. c. 1. n.* 4. ubi etiam dicit, quod is, cui ingressus Ecclesiæ inter- 22
dictus est, si in Ecclesia missam celebret, aut alium ordinis actum exerceat, efficitur irregularis: non tamen si id egerit in privatis oratoriis: quia nomine Ecclesiæ intelligitur locus ab Episcopo deputatus ad publi-

23 cum miſſæ ſacrificium, vel alia officia; & ultra, ſi tali interdicto durante decedat, non poteſt in Eccleſia, vel cœmeterio Eccleſiaſtico, niſi pœnituerit, ſepeliri, *juxta text. in capit. is, cui, de ſentent. excommun. in 6.*

24 An verò interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, cenſeatur interdictus ab ingreſſu cœmeterii? Reſp. negativè: & ideò non prohibetur, quominus poſſit ibi celebrare, aut Divina audire, ſi celebrentur; quia cœmeterium non venit nomine Eccleſiæ, *ita Suar. Reginald. alii, quos refert, & ſequitur Bonacin. de cenſ. diſp. 5. pun. 5. n. 11. Nicolius in ſuis floſcul. ſive notabil. in ver. interdictum*, ubi addit, quod admittens interdictos, vel excommunicatos vitandos ad participationem Divinorum, incurrit ipſo facto interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ.

25 Rurſus interdictum locale, aliud eſt locale generale, quo interdicitur locus univerſalis, ut Regnum, Provincia, Diœceſis, Civitas, Villa, Caſtrum: aliud eſt interdictum locale ſpeciale, quo interdicitur aliquis particularis locus, vel Eccleſia, aut Parochia alicujus Civitatis, vel Oppidi, in quo ſint aliæ parochiæ, *Nav. dict. cap. 27. num. 166. Avil. 5. p. diſput. 1. dub. 1. concluſ. 2. & alii*
26 *apud Bonacin. dict. diſput. 5. pun. 1. num. 5. & ſeq.* ubi ſubiicit, quod interdictum, quo interdicuntur omnes Eccleſiæ alicujus Civitatis, aut Provinciæ, dicitur adhuc interdictum ſpeciale; unde eo caſu Divina officia celebrari poterunt extra Eccleſias, videlicet in domibus privatis, in quibus aliqui habent privata ſacella cum privilegio ibi miſſas celebrandi, *ut ſenſit etiam Layman. dict. lib. 1. tractat. 5. p. 4. capit. 1. num. 2.*

SUMMARIUM.

27 *Interdictis omnibus Eccleſiis Civitatis, non cenſetur interdicta Eccleſia Cathedralis: limitatur numero 30.*

28 *Nomine Clericorum non comprehenduntur Canonici Eccleſiæ Cathedralis in materia odioſa, & pœnali.*

29 *Religioſi in favorabilibus, non in odioſi veniunt ſub nomine Clerici: limitatur n. 38.*

30 *Interdicta Civitate cenſentur interdictæ omnes Eccleſiæ ejuſdem Civitatis, etiam Cathedralis.*

31 *Quando Eccleſiæ exemptæ ſubjaceant interdicto lato ab Epiſcopo.*

32 *Habens duo domicilia, unum in loco interdicto, aliud in alio loco non interdicto, quandiù habitat in loco non interdicto, non ſubjacet interdicto.*

33 *Civis Communitatis interdictæ, ſi aliò transferat domicilium, deſinit eſſet interdictus.*

34 *Civis abſens à loco interdicto, an ſubjaceat interdicto.*

35 *Interdicta Civitate cenſentur interdicta etiam ſuburbia, & alia loca vicina etiam non ſubdita Judici interdicenti.*

36 *Epiſcopus, qui aliquem locum interdicit, tenetur abſtinere ab officiis perſolvendis in eo loco.*

37 *Epiſcopus, ſi aliquem excommunicavit, non poteſt cum eo communicare.*

38 *Interdictum, ſi feratur ſub nomine perſonarum Eccleſiaſticarum, ligat etiam Religioſos tam profeſſos, quàm novitios, & etiam moniales: limitatur num. 39.*

39 *Interdictis Religioſis non cenſentur interdicti novitii.*

Quæſtio IV.

An interdictis omnibus Eccleſiis Civitatis cenſeatur interdicta Eccleſia Cathedralis.

27 REſp. negativè: quia Eccleſia Cathedralis ob ſui excellentiam digna eſt ſpeciali nota, & ideò non comprehenditur in generali ſermone, etiamſi verba juxta propriam ſui ſignificationem illi accommodari poſſint, *capit. quamvis de Præb. in 6. Alter. de Interd. diſp. 1. cap. 4. col. 11. quem refert Bonacin. de Cenſ. diſp. 5. pun. 1. nu. 9. verſ. Con-*
28 *trarium probabilius, &c.* quemadmodum nomine clericorum non comprehenduntur Canonici Eccleſiæ Cathedralis in materia pœnali, & odioſa, quia in iſtis eſt qualitas ſuper alios, quæ in Clericis ſimplicibus non reperitur, *ut d. Sylv. in ver. Clericus, 1. n. 1.* unde interdictis omnibus Clericis Civitatis non cenſentur interdicti Canonici Eccleſiæ Cathedralis, *Bonacin. ubi ſupra num. 14.* ubi
29 etiam dicit, quod interdicto clero non cenſentur interdicti Religioſi, quia in favorabilibus tantùm, non autem in odioſis Religioſi veniunt ſub nomine Cleri, *Panorm. in cap. 1. n. 3. de Inſt. Sylv. in ver. interdictum, 2. num. 17. Laym. in Theol. mor. lib. 1 tr. 5. p. 4. c. 4. n. 3.*

Obſerva tamen, quod interdicta Civitate cenſentur in-30 terdictæ omnes Eccleſiæ ejuſdem Civitatis, eſt interdictum generale, *Bonacin d. diſp. 5. pun. 1. n. 10. & 24.* ubi ſubiicit, quod per interdictum ſpeciale non poteſt Epiſcopus in-31 terdicere Eccleſias exemptas; & ideò ſi interdicat ſingulas Eccleſias alicujus Civitatis, non cenſetur Eccleſias exemptas interdicere: ſecus ſi interdixerit aliquam Civitatem per interdictum locale generale, quia tunc cenſetur etiam interdixiſſe Religionum Eccleſias, *ex Conc. Tridentino ſeſſ. 25. de Regul. cap. 12.*

Obſerva 2. quod ſi detur caſus, ut unus habeat 32 duo domicilia, unum in eo loco, ſeu Civitate, in qua populus eſt interdictus, aliud in alio loco, in quo populus non eſt interdictus, tunc quandiù habitat in eo loco, ubi populus non eſt interdictus, non ſubjaceret interdicto: conſentaneum enim eſt, ut fruatur libertate ejus loci, in quo actu habitat, cum verſemur in materia odioſa; ſecus eſſet, ſi habitaret in domicilio ejus loci, in quo populus eſt interdictus, *ut ſenſit Bonacin. de Cenſ. diſput. quinta, punct. 1. n.* 19. *& ſequent.* ubi etiam dicit, quod Civis commu-33 nitatis interdictæ, ſi aliò transferat domicilium, deſinit eſſe interdictus, eo quod deſignat eſſe pars illius communitatis, dummodò non dederit cauſam culpabilem interdicto.

Obſerva 3. quod Civis communitatis, ſive popu-34 li interdicti ſubiicitur interdicto, etiamſi eo tempore, quo illud fertur à Judice, ab eo loco abeſſet; ratio eſt, quia etiam abſens dicitur, & eſt pars communitatis interdictæ, *ut dict. Bonacin. loco citat. num.* 19. *ubi alios refert.*

Obſerva 4. quod interdicta Civitate, intelliguntur 35 interdicta etiam ſuburbia, & alia loca vicina, etiam, non ſubdita Judici interdicenti, quorum reſpectu oriretur occaſio parvipendendi interdictum, ſi in illi locis Divina celebrarentur, *ita Suarez diſputation. 32. ſection. 2. numer. 23. Coninch. diſputation. 17. dub. 1. numero 18. Avila par. 5. diſput. 1. dub. 3. Alter. diſputation. prim. capit. quarto, dub. quarto, & alii, quos refert, & ſequitur Bonacin. dict. diſputation. 5. punct. 1. numer. 23.* ubi dicit, quod ſuburbia, vel alia loca vicina, ſi non ſint ſubdita Epiſcopo interdicenti, non cenſentur interdicta ab Epiſcopo, ſed à jure communi.

Obſerva 5. quod Epiſcopus, qui aliquem locum 36 interdixit, tenetur abſtinere ab officiis perſolvendis in eo loco: quemadmodum ſi aliquem excommunicavit, non poteſt cum eo communicare: ratio eſt, quia hi 37 ſunt effectus introducti à jure communi, in quibus non poteſt inferior diſpenſare, *ita Alter. diſputatio. 1. cap. 5. dub. 8. & diſput. 10. cap. 6. ad fin. & alii apud Bonacin. loco cit. num. 28.*

Obſerva 6. quod ſi interdictum feratur ſub nomi-38 ne perſonarum Eccleſiaſticarum, tunc etiam Religioſi tam profeſſi, quàm novitii comprehenduntur; immò etiam moniales, quæ vocantur etiam perſonæ Eccleſiaſticæ, utpotè Divino ſervitio mancipatæ, *Præpoſ. in 3. part. quæſtione quarta, de interd. dub. 2. numer. 11. Portell. in dub. reg. ver. interd. numero quinto, quos refert Dian. reſol. mor. par. 5. tract. 10. reſol. 80.* ſubdens, quod interdictis Religioſis, non 39 cenſentur interdicti novitii, quia novitius in odioſis non venit nomine Religioſi.

SUMMARIUM.

40 *Enumerantur pœnæ à jure impoſitæ contra violantes interdictum, & n. ſeq.*

41 *Quando Clericus ob violationem interdicti in irregularitatem incidat, & quando non.*

42 *Quan-*

42 *Quando Clerici non ſervantes interdictum, excuſentur à prædictis pœnis.*

43 *Interdictum ſpeciale loci violatur celebrando in loco interdicto etiam januis clauſis, ſecus in interdicto locali generali.*

44 *Quando in loco interdicto celebrari poſſint Divina officia.*

45 *An Epiſcopus celebrans in loco à ſe interdicto incidat in irregularitatem.*

46 *An violans ceſſationem à Divinis, in irregularitatem incurrat.*

Tempore ceſſationis à Divinis non licet celebrare officia, ſicut licet tempore interdicti generalis, juxta moderationem cap. alma mater, ibid.

47 *Quam pœnam incurrant ingredientes ſine licentia in monaſteria monialium, vel Regularium virorum.*

Quæſtio V.

Quam pœnam incurrant violantes interdictum.

40 REſp. quod laici violantes interdictum, peccant mortaliter, ſive interdictum ſit perſonale, ſive locale generale, vel ſpeciale: quia faciunt contra prohibitionem Eccleſiæ in materia gravi: niſi fortè excuſentur ratione parvitatis materiæ, vel ignorantiæ, aut urgentis neceſſitatis, *Innoc. in c. tanta, de exceſſ. Præl. Suar. diſp. 34 ſect. 5. num. 4. Coninch. diſp. 17. dub. 3. n. 4. & 67. Nav. in man. c. 27. n. 187. Sylv. in ver. interdictum 6. q. 7. & alii apud Bonac. de Cenſ. diſp. 5. pun. 7. n. 1. quicquid in contrarium ſentiant alii apud Dian. reſ. mor. p. 5. tract. 10. reſol. 68.* item poſſunt alii pœnis arbitrio Judicis Eccleſiaſtici puniri, *cap. auctoritate, de Privil. in 6.*

41 Domini verò temporales ſive laici, ſive Eccleſiaſtici cogentes aliquem ad celebranda Divina officia in loco interdicto, aut voce Præconis, vel campanarum ſonitu, aut ad clangorem tubicinis, vel buccinæ convocantes populum ad audienda Divina officia in tali loco, vel prohibentes, nè interdicti exeant, poſtquam fuerint à celebrantibus admoniti, excommunicationem Papæ reſervatam incurrunt: eademque excommunicatione ligantur ipſi interdicti, qui recuſant exire poſt admonitionem, *ut in clem. 2. de Sent. excom. Navar. loco cit. n. 104.* ubi obſervat, quod ad incurrendam præfatam excommunicationem convocatio populi debet fieri aliquo modo ex prædictis, non autem clam per nuncios, & quòd interdicti ſint nominatim admoniti, *Laym. in Theol. mor. lib. 1. tract. 5. p. 4. c. 3. n. 3.*

42 Clerici verò tam ſæculares, quàm regulares violantes interdictum locale, vel perſonale per exercitium alicujus ordinis ſacri, vel celebrantes in Eccleſia denunciata interdicta, ultra peccatum mortale, efficiuntur irregulares, *cap. is, cui, de Sent. excom. in 6. latè Layman. loco cit. d. cap. 3. n. 1. Bonacin. d. pun. 7. n. 13. & 17.*

43 Prætereà violantes interdictum locale, ſuſpenſi ſunt ab officio, conſequenter à juriſdictione, *cap. tanta, de exceſſ. Prælat. per quem textum ita tenent communiter DD.* quæ quidem ſuſpenſio videtur potius ferenda, quàm lata ipſo jure, *ut obſervant Bonac. d. diſp. 5. pun. 7. n. 4.*

44 Item violantes interdictum locale ſaltem generale, interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ, & poſſunt etiam privari beneficiis, aliiſque pœnis affici arbitrio Judicis, *cap. auctoritate, & cap. Epiſcoporum, de Privil. in 6. Cajet. in ver. interdicti violatio, Suar. diſp. 34 ſect. 4. num. 6. & diſp. 27 ſect. 1. num. 5. & alii, quos refert, & ſequitur idem Bonacin. loco proximè cit.*

45 Privantur etiam privilegio, quo alioquin gauderent, ut in loco ſacro ſepeliri poſſint, *cap. quod in te, de Pœnit. & remiſſ. Laym. ubi ſuprà d. cap. 3. n. 3.*

46 Item Prælatus Eccleſiaſticus, ſi ſit excommunicatus, & audiat Divina auctorizando, puta ſi auctoritate ſua faciat coram ſe celebrari, irregularitatem incurrit: qui enim per alium facit, per ſe ipſum facere videtur, *Abb. in cap. illud, n. 8. de Cler. excom. Sylv. in ver. irregularitas, qu. 13. Alter. diſp. 9. cap. 2. dub. 2. Avila p. 7. diſp. 9 ſect. 2. dub. 6. Bonac. de Cenſ. diſp. 2. q. 2. pun. 3. n. 7.* ubi obſervat, quòd ad incurrendam prædictam irregularitatem requiritur, ut ille, qui præcipit, ſit Sacerdos, quia jura loquuntur de Sacerdote excommunicato curante coram ſe celebrari, *& d. diſp 5. pun. 7. n. 10.* ubi ſubiicit, quod laicus excommunicatus, vel interdictus præcipiens Sacerdoti, ut coram ſe celebret, non incurreret irregularitatem, quia id non eſt in jure expreſſum, *Innoc. in cap. tanta, n. 2. de exceſſ. Prælat.*

Prætereà Regulares non ſervantes ceſſationem à Divi- 47
nis, vel interdictum locale generale, quando ſervatur ab Eccleſia cathedrali, ſeu matrice oppidi, ſeu parochiali, ipſo facto excommunicationem incurrunt, *clem. 1. de ſent. excom. Bonac. de Cenſ. d. diſp. 5. pun. 7. n. 4. Nav. d. c. 27. n. 146. & 187.* quod intellige, quando interdictum eſt validum; ſecus ſi eſſet in ſe nullum, & nullitas eſſet ſufficienter publicata, *ut d. Nav. loco cit.*

Item Religioſi ad nullum ordinem ordinati, ſunt ineli- 48
gibiles tam activè, quàm paſſivè, & poſſunt in arctius Monaſterium recludi, *Sylv. in ver. interdictum, 6. nu. 3. verſ. Religioſus etiam, &c.* ubi idem dicit de monialibus.

Prætereà tam laici, quàm clerici, & Regulares, qui 49
in caſibus non permiſſis tempore interdicti defunctorum corpora, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, ſcienter ſepelire præſumunt, incurrunt ipſo facto in excommunicationem Ordinario reſervatam, *ut in clem. 1. de ſepult. de quo vide, quæ ſupra diximus in cap. de ſepult.*

Item, qui præbet occaſionem interdicti alicujus loci, 50
tenetur ad damna, quæ paſſa ſunt loca pia in Eleemoſinis, & oblationibus, *ut d gloſ. in cap. 2. ver. occaſionem, de offic. Ordin. in 6.*

Obſerva tamen, quod interdictum à Clericis triplici- 51
ter violari poteſt; primò dum clericus vinculo interdicti ligatus, functionem ſacri ordinis exercet, conferendo v. g. Sacramenta, &c. ſecundò dum ipſe non eſt interdictus, ſed Sacramenta confert in loco interdicto: & in his caſibus incurrit irregularitatem, ut ſupra: tertiò dum nec ipſe, nec locus eſt interdictus, ſed Sacramenta confert interdicto: quo caſu non contrahitur irregularitas, *ſecundùm probabilem ſententiam, quam poſt Suar. diſp 32. nu. 8. Alter. diſp. 9. cap. 1. & diſp. 2. ſub fin. & alios ſequitur Bonac. diſp. 5. pun. 7. n. 4. verſus fin.*

Obſerva 2. quòd Clerici excuſantur à peccato, & aliis 52
pœnis non ſervando interdictum ob gravem metum, ut ſi Princeps tempore interdicti præcipiat Sacerdoti, ut celebret ſub pœna carceris, verberum, aut amiſſionis bonorum, quia Eccleſia non obligat cum gravi incommodo; niſi cum præcepto Eccleſiæ concurrat etiam præceptum Divinum, aut naturale: tunc enim non excuſantur, ut ſi celebrando periculum adſit ſcandali, vel ſi Princeps metum incutiat in contemptum poteſtatis Eccleſiaſticæ, aut fidei, vel Religionis: quo caſu vita potius profundenda eſt, *ut rectè docet Bonacin. d. diſp. 5. pun. 7. nu 3.* ubi etiam obſervat, quod præſumeretur, metum incuti in contemptum poteſtatis Eccleſiaſticæ, ſi is, qui metum incutit ad celebrandum poſt prohibitionem Eccleſiæ, nihil anteà curabat de celebratione, niſi aliud ex aliis circumſtantiis colligatur.

Obſerva 3. quod interdictum ſpeciale loci violatur ce- 53
lebrando in loco interdicto, etiam januis clauſis, & abſque ſono campanæ; interdictum verò locale generale non violatur celebrando januis clauſis, *ut rectè advertit Bonacin. d. diſp. 5 pun. 7. n. 9. in fin.*

Obſerva 4. quod in loco interdicto poſſunt celebrari 54
Divina officia, vel de licentia juris, vel de licentia hominis, *Innoc. in cap. ut privilegia, n. 1. de Privil.* verum, antequam Epiſcopus concedat hujuſmodi licentiam, auferre debet interdictum, *Bonacin. d. diſp. 6. pun. 7. nu. 7.* ubi dicit, quod Epiſcopus celebrans in loco à ſe interdicto, incurre- 55
ret in irregularitatem, niſi auferat interdictum, antequam celebret, quia Epiſcopus non poteſt auferre effectus interdicti à jure communi inductos.

Obſerva 5. quod violans ceſſationem à Divinis, non in- 56
currit irregularitatem, quia ceſſatio à Divinis non eſt cenſura, ſed ſimplex prohibitio, qua miniſtri Eccleſiæ prohibentur perſolvere Divina officia, miniſtrare Sacramenta, & ſepelire laicos in loco ſacro, *Navar. d. cap. 27. num. 188. latè Bonacin. de cenſ. diſp. 6. pun. 1.* etiam obſervat, quod tempore ceſſationis non licet celebrare officia, ſicut licet tempore interdicti generalis, *juxta moderationem cap. alma mater de ſent. excom. in 6.*

Obſerva 6. quòd mulieres violantes clauſuram mona- 57
ſteriorum monialium, vel virorum regularium, ſeu in illa ingredientes ſine licentia, incurrunt in excommuni-

cationem Papæ reſervatam, ſive id faciant ex prætextu privilegiorum, ſive propria auctoritate, *latè Quarant. in ver. monaſteria, & conventus Regular. viror. & in ver. monaſteria monialium, & ita declaravit Sac. Congreg. teſte Nicolio in ſui floſcul. ſive notabil. in ver. clauſura, nu.* 40. *& in ver. moniales, nu.* 37. idem dicendum de viris ſine licentia ingredientibus in monaſteria monialium, *ex conſtit.* 28. *Greg. XIII. incip. Ubi gratiæ, &c. vide Cherubin. ibid. ſchol.* 1 ubi dicit, quod ità ſervatur in ſacra Pœnitentiaria, *Nicol. loco citat. in ver. clauſura, num.* 40. ubi dicit, quod in eamdem cenſuram incidunt, qui licentiam habent intrandi pro uno ſervitio, ſi poſteà intrant pro alio, & ita Sac. Congregationem pluries declaraſſe, teſtatur *Quaran. in dict. ver. monaſteria monialium, verſ. Amplia dictam conſtitutionem, &c.* ubi ſubiicit, quod violantes clauſuram monialium ad malum finem non poſſunt abſolvi à Confeſſariis habentibus facultatem abſolvendi à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis.

SUMMARIUM.

1 *In beneficiis non attenditur locus, ubi ſita ſunt, ſed locus, cui ſubjecta ſunt.*
2 *Beneficium exemptum non dicitur eſſe in loco, ubi beneficium eſt ſitum.*
3 *Capella exiſtens Florentiæ, ſubjecta Epiſcopo Feſulano, non dicitur eſſe Florentiæ, nec eſt diœceſis Florentinæ.*
4 *In quo loco clericus conveniri poſſit.*
5 *Teſtes non probant valorem beneficii, niſi ſciant onera beneficii, & morati fuerint in loco, ubi eſt beneficium.*
6 *Quænam onera deducantur ex fructibus beneficii, & n. ſeq. uſque ad n.* 11.
11 *Enumerantur onera, quæ non deducuntur, & nu.* 12.

CAP. XI.

De Beneficiis Eccleſiaſticis.

QUæritur 1. In quo loco cenſeatur eſſe beneficium?

1 Reſp. quod non attenditur locus, ubi ſitum eſt beneficium, ſed locus, cui ſubjectum eſt beneficium; unde
2 beneficium exemptum non dicitur eſſe in loco, in quo beneficium eſt ſitum, & ita ſervatur in Curia, *ut teſtatur Mohed. dec.* 3. *aliàs* 92. *nu.* 2. *de Præb.* ubi dicit, quod Ca-
3 pella exiſtens Florentiæ, ſubjecta Epiſcopo Feſulano, non dicitur eſſe Florentiæ, nec eſt diœceſis Florentinæ; item beneficia exiſtentia in legatione Avenionen. quorum collatio pertinet ad Abbates monaſteriorum exiſtentium in Francia, comprehenduntur ſub concordatis Franciæ, quicquid in contrarium aſſerat *Rom. conſ.* 361. *nu.* 5. *verſ. prætered, &c. Tiraq. de retract. lignag.* §. 36 *gl.* 3. *n.* 27.

4 Quæritur 2. an clericus ratione beneficii conveniri poſſit in quolibet loco, ubi beneficium poſſidet? Reſp. affirmativè, *Carleval. de Jud. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *nu.* 143. *& ſeq.*

5 Quæritur 3. quando teſtes probent valorem beneficii? Reſp. quod inter cætera requiſita ad effectum, ut teſtes probent valorem beneficii, requiritur, ut ſciant onera ejuſdem beneficii; fructus enim intelliguntur deductis oneribus, & expenſis, *l. fructus, ubi DD. ff. ſolut. matrim.* ſecundò requiritur, quod morati fuerint in loco, ubi eſt beneficium, aliàs non probant, *Card. Seraph. dec.* 102. *n.* 5. *& dec.* 1317. *n.* 1. *& dec.* 1393 *n.* 1.

6 Circa onera notandum eſt, quod alia deducuntur ex fructibus beneficii, alia non deducuntur: onera quæ deducuntur ex fructibus, ſunt impenſæ neceſſariæ pro recollectione fructuum, *Rot. dec.* 444. *n.* 5. *p.* 2. *Recent. quam refert Beltramin. ad Greg. dec.* 273. *n.* 11.

7 Deducitur etiam ſalarium Magiſtri Capellæ, Concionatoris, Clericorum Eccleſiæ inſervientium, & id, quod ſolvitur R. Cameræ pro contributione triremium, *Rot. deciſ.* 611. *per tot. p.* 3. *Recent. & coram Penia dec.* 136. *n.* 7. ubi, quod ſubduci debet etiam ſalarium Capellani, vel coadjutoris: quod intellige, quando Rector ſolus, totius anni ſpatio inſpecto, ſine alio Sacerdote coadjutore non poſſet ſupplere, *Beltramin. ad Greg. dec.* 247. *nu.* 12. ſubdens, quod ad iſtum effectum probari debet, quod ob defectum miniſtrorum, & multitudinem incolarum infantes ſine baptiſmo, & homines ſine ſacramentis obierint; nec ſufficeret probare, quod tempore quadrageſimali, & paſchatis non ſufficiat unus Rector pro audiendis confeſſionibus, & miniſtrandis aliis ſacramentis, quia tunc pro illo tempore tantum poteſt Rector vocare in auxilium alios Sacerdotes, & non eſt neceſſe toto anni tempore hujuſmodi coadjutorem retinere, *Rot. in Vali ſoletana ſervitii* 11. *Januarii* 1619. *coram Andrea.*

Item deduci debent onera expenſarum pro cultu Divino, pro cera, hoſtiis, vino, oleo pro luminaribus, & muſica in feſtivitate Sancti Titularis Eccleſiæ juxta quantitatem ab Ordinario declarandam, *Card. Cavaler. dec.* 462. *n.* 3. *Gig. de penſion. q.* 96. *n.* 2. *&* 3. ubi, quod deducitur etiam cathedraticum, & expenſa facta in Viſitatione Eccleſiæ, *Rot. in Novarien. penſionis* 9. *Novembris* 1624. *coram Pirovano, & in Feretrana penſionis* 4. *Decembris* 1623 *coram Ubaldo ſeniori*, ubi habita fuit ratio etiam candelarum in Feſto Purificationis B. Mariæ, manutentionis Sacriſtiæ, & organi, *prout refert Ferentill. ad Buratt. dec.* 418. 8

Subducenda ſunt etiam cambia, quæ pro tranſmiſſione pecuniarum à loco beneficii ad locum, ubi penſio ſolvenda eſt, titularis ſolvit, *Rota in Monopolitana penſionis* 3. *Aprilis* 1598. *coram Orano, quam refert Beltramin. ad Greg. dec.* 245 *n* 12. 9

Item ſubduci debet ſubſidium, quod ſolvitur Regi Catholico: hoc enim perpetuum cenſetur, quia licèt ſolùm ſit ad quinquennium conceſſum, tamen finito quinquennio ſolent Pontifices iterùm illud concedere, *Garz. de benef. p.* 5. *cap.* 3 *num.* 164. *& ſeq. vide Beltram. ad Greg. d. dec.* 245. *num.* 12. *per tot.* 10

Onera verò, quæ non deducuntur, ſunt ea, quæ temporalia ſunt, non perpetua; unde non eſt detrahenda penſio de beneficii valore, quia penſio eſt onus temporale, *Gonz. ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 5. §. 5 *n.* 21. *Pariſ. de Reſignant. li.* 10. *q.* 2. *n.* 47. ubi, quod valorem exprimens deducta penſione, non excuſatur à mala expreſſione. 11

Item nec deduci debent onera, quæ expleri poſſunt per Rectorem beneficii, *Burat. dec.* 418. *latè Beltram. ad Greg. d. dec.* 245. *n.* 12. ubi etiam dicit, quod nec eſt detrahendum ſalarium factoris, quando prædia poſſunt locari colonis partiariis, *Card. Cavaler. deciſ.* 462. *n.* 2. 12

SUMMARIUM.

1 *Præſentatio, & inſtitutio poteſt fieri extra diœceſim, ſi ibi reperiatur Epiſcopus, vel ejus Vicarius habens ad id ſpeciale mandatum.*
2 *Actus voluntariæ juriſdictionis poſſunt fieri extra territorium, contradictore non apparente.*
3 *Epiſcopus extra diœceſim poteſt beneficia conferre, ſicut & Legatus de latere, & quilibet alius ordinarius, & num.* 4.
5 *An Parochus extra territorium Epiſcopi poſſit ſuos ſubditos abſolvere à peccatis.*
6 *Juſpatronatus tranſit cum venditione loci, ſeu Caſtri, in quo eſt juſpatronatus: limitatur num.* 10. *& ſeq.*
7 *Vendita hæreditate in emptorem tranſit cum ea univerſitate juſpatronatus.*
8 *Juſpatronatus tranſit in uſufructuarium omnium bonorum.*
9 *Juſpatronatus tranſit in Maritum cum univerſitate data in dotem, vel cum Caſtro, Villa, feudo, & ſimilibus.*
10 *An, & quando juſpatronatus tranſeat in conductorem Caſtri, ſeu Villæ.*
11 *Quando juſpatronatus præſumatur erectum à Barone uti tali, vel uti perſona privata.*
12 *Infideicommiſſarium non tranſit juſpatronatus reſtituta hæreditate jure fideicommiſſi univerſalis, ſed remanet apud ipſum hæredem gravatum.*
13 *Reſtituta hæreditate jura ſepulchrorum apud hæredem remanent.*
14 *Jus præſentandi annexum Univerſitati bonorum, vel Caſtro, non tranſit in creditorem, qui jure pignoris Univerſitatem bonorum, vel Caſtrum poſſidet.*

15 Quan-

15 *Quando ad creditorem ſpectet fructus, & exercitium juriſdictionis.*
Pertinentiarum nomine venit etiam juriſdictio, ibidem.
16 *In translatione juriſpatronatus requiritur conſenſus Epiſcopi, limitatur n.17.& ſeq.*
17 *Donatio juriſpatronatus valet ſine conſenſu Epiſcopi, quando juſpatronatus à laico donatur Eccleſiæ.*
18 *Eccleſia non poteſt juſpatronatus donare alteri Eccleſiæ, niſi de conſenſu Papæ.*
19 *Non requiritur conſenſus Epiſcopi, quando juſpatronatus ceditur, ſeu donatur compatrono.*
20 *Requiritur Epiſcopi conſenſus in donatione juſpatronatus facta à Patre ad favorem filii.*
21 *Non eſt neceſſarius conſenſus Epiſcopi, quando juſpatronatus per ſucceſſionem in hæredem transfertur.*
22 *Requiritur Epiſcopi conſenſus, quando juſpatronatus titulo legati relinquitur laico, ſecus ſi relinqueretur Eccleſiæ.*
23 *Vendita Univerſitate bonorum, vel Caſtro, cui annexum eſt juſpatronatus, non requiritur Epiſcopi conſenſus, dummodò juſpatronatus non exprimatur.*
24 *Quando contractus cenſeatur ſimoniacus, ſi in venditione hæreditatis juſpatronatus exprimeretur.*
25 *In ceſſione juriſpatronatus nondum formati non requiritur Epiſcopi conſenſus.*
26 *Ceſſio juriſpatronatus facta ſine conſenſu Epiſcopi valida eſt in præjudicium ipſius cedentis.*
27 *Juriſpatronatus uſurpatio non præſumitur in Eccleſia habente juriſdictionem in loco.*
28 *In Eccleſia conventuali non acquiritur juſpatronatus, niſi ex privilegio Apoſtolico: declaratur, & limitatur n. 30.& 33.*
29 *Non valet conſuetudo, ut laicus interſit cum Clericis in electione Prælati.*
30 *De conſenſu Epiſcopi poteſt erigi juſpatronatus in aliquo Altare, ſeu Capella Eccleſiæ conventualis, ſeu regularis, quo caſu non requiritur privilegium Papæ, ſed ſufficit conſenſus Prælati, ſeu Prioris, & Capituli.*
31 *Legata relicta incapacibus ex inſtituto, & obſervantia regulæ hodie ſpectant ad fabricam S. Petri de Urbe.*
32 *Contradictio Patroni non obſtat, ſi abſque cauſa ſuum aſſenſum electo præſtare recuſat.*
33 *Quæ Eccleſia dicatur conventualis.*
34 *Datur appellatio ab inſtitutione præſentati vertente lite inter plures patronos, etiam quoad effectum ſuſpenſivum: declaratur, & limitatur n. 35.& 38.*
35 *Inſtitutio extrajudicialis non admittit appellationem ſuſpenſivam.*
Quid ſi lis in judicium deducantur, antequam capiatur poſſeſſio, ibid.
36 *Si reſignatio fiat ante motam litem, poteſt reſignatarius poſſeſſionem lite pendente capere abſque metu attentatorum.*
37 *Actus geſtus poſt litem motam non eſt attentatus, quando eſt conſecutivus, & acceſſorius ad titulum, qui præcedit litem.*
38 *Quãdo poſſeſſio capta à Præſentato nõ dicatur attẽtata.*
39 *In attentatis magis ponderatur contemptus Judicis, qui ſententiam tulit, quàm jus agentis.*
40 *Attentati vitium ceſſat, quando aliquid geritur de mandato judicis, peracto judicio, & alia lite non pendente.*
41 *Judex à quo, ſi appellationem admiſit, non poteſt ultra procedere.*
42 *Attentata non poſſunt revocari ad inſtantiam ejus, de cujus non jure conſtat: limitatur n. 43.*
43 *Judex propter contemptum ſui juris, ſive legis ex puro, & mero officio ſuo attentata poteſt revocare in pœnam attentantis, etiamſi conſtaret de non jure petentis.*
44 *Attentata reiiciuntur ſtante bono jure attentantis, & quando dicatur conſtare de bono jure.*
45 *Item attentata reiiciuntur, quando ſunt turbida, & in aliis caſibus hic enumeratis.*
46 *Appellatione deſerta attentata non revocantur: declaratur, & limitatur n.47.*
47 *Attentata perpetrata intra decem dies datos ad appellandum, revocantur etiam lite deſerta, non quidem per modum attentatorum, ſed per viam nullitatis.*
48 *Deſerta appellatione ceſſat privilegiũ agẽdi ſummariè abſq; litis conteſtatione ad revocationem attentatorum, durat tamẽ remediũ agẽdi principaliter via ordinaria.*
49 *Datur appellatio à ſententia lata ſuper revocatione attentatorum.*
50 *Datur etiam appellatio, ſi Judex attentata revocare recuſaverit, vel ſi pronunciaverit, attentata non eſſe revocanda.*
51 *Si contentio ſit inter plures præſentatos, præfertur is, qui præſentatus eſt ab exiſtente in quaſi poſſeſſione præſentandi: limitatur n. 53.*
52 *An talis præſentatus removeri debeat, ſi evincatur juſpatronatus.*
53 *Præſentatus ab exiſtente, in quaſi poſſeſſione præſentandi, præferri non debet, quando vel ex re judicata, vel ex confeſſione, vel ex inſtrumento fundationis in contrarium apparet de proprietate.*
54 *Epiſcopus non poteſt inſtituere, quando ante præſentationem fuit mota lis contra exiſtentem, in quaſi poſſeſſione præſentandi.*
55 *Ex actu facto, ſeu admiſſo ſine præjudicio juris alterius non acquiritur, quaſi poſſeſſio præſentandi.*
56 *Juſpatronatus à laico Confraternitati relictum cenſetur Eccleſiaſticum; ſecus ſi relinquatur illius cuſtodibus, ſeu prioribus.*
57 *Legatum relictum Cuſtodibus, ſeu prioribus Confraternitatis, non cenſetur Eccleſiæ relictum.*
58 *Si juſpatronatus relictum ſit deſcendentibus, poteſt ultimus deſcendens extraneo illud relinquere.*
59 *Si fideicommiſſum ad certas perſonas, vel certos gradus coarctatum ſit, ultimus illius gradus poteſt liberè res fideicommiſſo ſuppoſitas alienare.*

CAP. XII.

De Jurepatronatus.

QUæritur 1. an præſentatio, & inſtitutio poſſit fieri extra territorium, & Diœceſim Epiſcopi, vel alterius habentis jus inſtituendi? Reſp. affirmativè, ſi extra territorium reperiatur proprius Epiſcopus, vel ejus Vicarius habens ad id ſpeciale mandatum: quia iſti ſunt actus voluntariæ juriſdictionis, & ideò poſſit etiam extra Diœceſim fieri, contradictore non apparente, *l.2.ubi DD ff. de offic. Proconſ. gloſſ in cap. novit in ver. terminos, ubi Abb. & alii de offic. l. & in cap. ſtatutum, in ver. per ſe ipſos de Præb. in 6. Gom. in reg. de non judican. &c. quæſt. 3. Covar. libro 3. var. reſol. cap. 20. num. 8.* ubi dicit, quod Epiſcopus extra ſuam diœceſim poteſt beneficia conferre, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. gl. 62. num. 2.& ſeq. Boer. dec. 30. latè Sbroz. de offic. Vicar. lib. 2. quæſt. 102. Rot. de offic. Archidiac. deci. 5. in antiquior.* idemque dicendum eſt in Legato de latere, & quolibet alio Ordinario: iſti enim extra ſuam provinciam, ſeu territorium beneficia ſimiliter conferre poſſunt, *ut d. gloſ. in d. cap. novit, Boer. deciſio. 30. num. 8 Gonz. ubi ſupra num. 4.* 1 2 3 4

Addit *Hoſt. in ſum. tit. de Pœnit. & remiſſ. §. cui confitendum, verſ. & nunquid extra territorium, &c. Vivian. de jurepatr. p. 2. lib. 8. cap. 1. n. 1 & ſeq. Gonz. loco cit. d. gloſ. 5. 62. num. 9.* quod Parochus extra ſuam parochiam, vel etiam extra territorium, vel diœceſim Epiſcopi poteſt ſuos ſubditos, ſeu parochianos ſacramentaliter abſolvere à peccatis, ſed contrarium ſaltem quoad Regulares decernitur *in conſtit. Clementis X. incip. Superna magni Patris fam. quam ſupra retulimus cap. 3. q. 23. n. 264.* 5

Quæritur 2. an juſpatronatus tranſeat cum venditione loci, ſeu caſtri, in quo juſpatronatus exiſtit? Reſp. affirmativè, *cap. ex litteris, ubi gl. & DD. de jurepatr. Bald. in l. edicto, n. 48. verſ. idem ſi vendo, &c. C. de edict. Div. Adrian. toll. Covar. var. lib. 2. c. 18. n. 8.* ubi dicit, quod vendita hereditate in ipſum emptorem tranſit cum ea univerſitate juſpatronatus, *Mantic. dec. 140.* ubi quod juſpatronatus tranſit in uſufructuarium omnium bonorum, *latè Vivian. de jurepatr. lib. 4. c. 1. n. 1. & ſeq.* ubi, quod juſpatronatus tranſit in Maritum, cum univerſitate data in dotem, vel cum caſtro, villa, feudo, & ſimilibus, quæ ſub ſe verè univerſitatem continent, *Garz. de Benef. p. 5. c. 9. n. 147. & ſeq.* 6 7 8 9

An verò juſpatronatus tranſeat in conductorem Caſtri, ſeu Villæ? Reſp. negativè, niſi in conductorem ex conventione utile dominium tranſiret, *dict. cap. ex litteris, de Jurepatr.* 10

11 Limita 1. ut prædicta concluſio procedat, quando conſtat, quod juſpatronatus eſt de pertinentiis Caſtri, ut quia fuerit erectum à Barone uti tali; ſecus ſi ſumus in dubio: quo caſu juſpatronatus præſumitur erectum à Barone uti perſona privata, ideòque vendito Caſtro juſpatronatus non tranſit cum Caſtro, *Adr. de Iſern. in cap. 1. de controv. int. maſcul. & fœm. quem refert, & ſequitur Genuenſ. in tract. de Eccl. q. 350.* ſubdens, quod præſumeretur erectum à Barone uti tali, ſi Capella fuerit erecta, ſeu conſtructa intra palatium ipſius Baronis.

12 Limita 2. in fideicommiſſario: nam in eum non tranſit juſpatronatus reſtituta hæreditate jure fideicommiſſi univerſalis, ſed remanet apud ipſum hæredem gravatum, *l. quia perindè, ff. Ad Trebell.* ubi, reſtituta hæreditate ju-

13 ra ſepulchrorum apud hæredem remanent, *Covar. var. reſol. d. lib. 2. cap. 18. n. 8. & ita pluries deciſum fuiſſe in Sacro Rotæ Romanæ Auditorio refert Vivian. d. lib. 4. cap. 5. n.* 28. quod à teſtantis voluntate jura præſumpta deducuntur, quia cum apud primum hæredem maneat directum, & honorificum hæredis nomen, quo ipſum teſtator decoravit, ideò jura ad honorem potius, quam ad pecuniarium commodum pertinentia, & quæ nomen verum hæredis præmittunt, non ſunt fidei commiſſario tradenda, *ut inquit Covar. loco cit.*

14 Limita 3 in creditore: nam ſi ei datum fuerit pignus Univerſitatis bonorum, in qua exiſtat juſpatronatus, non tamen in ipſum tranſit juſpatronatus, *gloſ. & DD. in cap. cum Bertoldus, de rejud.* quia creditor percipit fructus nomine debitoris, eoſque ſoluto debito tenetur reſtituere, vel in ſortem imputare, ſeu cum credito compenſare, *cap. 1. & 2. de Uſur. l. 1. & 2. C. de Pignor. act.* fructus autem, qui conſiſtit in præſentatione, nec debitori poteſt reſtitui, neque cum debito compenſari, *ut poſt gloſſ. & Abb. in dict. cap. cum Bertoldus, obſervat Mantic. dec.* 140. *num.* 12. *Garz. de Benef. par. 5. cap. 5. numer.* 10. *& ſeq. Neguſ. de Pignor. 2. mem. 2. part. princip. num.* 60. & quod jus præſentandi annexum Caſtro non tranſeat in creditorem, qui jure pignoris caſtrum poſſidet, dixit *Rota in Legionen. parochialis de Villalob.* 19. *Januarii* 1586. *coram Litta.*

15 Obſerva tamen, quod ſi creditor immiſſus fuerit in poſſeſſionem Caſtri, & pertinentiarum illius, ad eumdem creditorem ſpectaret fructus, & exercitium juriſdictionis; & ideò poterit deputare non tantùm colonos pro colendis agris, ſed etiam officiales pro adminiſtranda juriſdictione, *Bart. in l. fin. n. 2. ff. ſolut. matr. Rot. in Tiburtina Caſtri Sambuci* 5. *Maii* 1581. *coram Clemente VIII. & in Romana Salviani* 61. *Maii* 1631. *coram Durano, in impreſſ. dec.* 298. *n.* 5. *& 6.* ubi, quod pertinentiarum appellatione venit etiam juriſdictio: quicquid ſit, quando creditor fuit immiſſus ſimpliciter in poſſeſſionem Caſtri, aut rerum illius, *de quo vide Pariſ. conſ.* 20. *num.* 50. *& ſeq. lib.* 1. *Covar. pract. q. cap.* 1. *n.* 10. *Boer. dec.* 50. *per tot.*

16 Quæritur 3. an requiratur conſenſus Epiſcopi in translatione juriſpatronatus? Reſp. quod regulariter requiritur, *cap. illud, cap prætereà 2. de jurepatron. latè Vivian. eod tit. par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *& ſeq.* ubi obſervat, quod ideò requiritur hujuſmodi conſenſus, ut Ordinarius advertat, an intervenerit labes ſimoniaca, *extrad. per Abb in capit. illud, num.* 6. *de Jurepatr. quem refert, & ſequitur Barboſ. de offic. pot. Epiſc. par.* 3. *all.* 71. *num.* 13. ut cognoſcat Epiſcopus, an laici, in quos juſpatronatus transfertur, ſint capaces, an contra eos militet ſuſpicio fraudis, vel detrimenti Eccleſiæ, *Rot. in Piſana Capellaniæ* 24. *Novembris* 1586. *coram Bubal quam refert Vivian. ubi ſupra cap.* 4. *poſt num.* 74.

17 Limita, quando juſpatronatus à laico donatur Eccleſiæ, quia tunc valet donatio ſine conſenſu Epiſcopi, *cap. un. de Jurepatron. in 6. Abb. in cap. illud, numer.* 4. *de Jurepatr. Gratian. diſcept. Forenſ. cap.* 177. *n.* 3. *Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. par.* 3. *all.* 71. *num.* 11. *Vivian d. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 16.

18 Obſerva tamen, quod ſi ab Eccleſia juſpatronatus donatur alteri Eccleſiæ, non valeret hujuſmodi donatio, niſi de conſenſu Papæ, *extrav. Ambitioſæ, de Reb. Eccl. non alien. cap. ſine exceptione* 12 *q.* 2. *Rota in Bracaren. Juriſpatr.* 7. *Maii* 1599. *coram Card. Seraphino, in impreſſ. deciſio.* 1312 *Vivian. d. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 33.

19 Limita 2. quando juſpatronatus ceditur, ſeu donatur compatrono, quia neque in tali caſu requiritur conſenſus Epiſcopi, *Abb. in cap. ex inſinuatione, n.* 4. *de Jurepatr.* ubi advertit, quod hæc non eſt propriè donatio, ſed potius proprii juris relaxatio, cum quilibet Patronus habeat jus in ſolidum, *latè Barboſ. d. all.* 71. *n* 28. *& ſeq. Vivian d. libr.* 4. *cap.* 1. *n.* 31. ſubdens, quod requiritur Epiſcopi conſenſus 20 in donatione juriſpatronatus facta à Patre ad favorem filii, quia filius vivente Patre nullum jus habet in jurepatronatus Patri competente.

Limita 3. quando juſpatronatus per ſucceſſionem in hę- 21 redem transfertur, quia neque tunc requiritur conſenſus Ordinarii, ſive hæres ſit ſuus, ſive extraneus, ſive ſuccedat ab inteſtato, ſive ex teſtamento, *cap. ex litteris, & c. cum ſeculum, ubi Abb de Jurepatr. clem. plures, eod. tit. Barboſ. all.* 71. *n.* 3 *& ſeq. Vivian. d. l.* 4. *cap.* 1. *n.* 14.

An verò requiratur conſenſus Epiſcopi, ſi titulo legati 22 juſpatronatus alicui relinquatur? Reſpond. affirmativè, ſi relinquatur laico, ſecus ſi relinqueretur Eccleſiæ, *Abb. in dict. cap. illud, num.* 4. *de Jurepatr. Vivian. dict. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 18.

Limita 4. quando transfertur ex venditione Villæ, ſeu 23 Caſtri, cui annexum eſt juſpatronatus, *d. cap. ex litteris, & cap cum ſæculum, Abb. in cap. illud, num.* 4. *eod. titul. de Jurepatr.* ubi dicit, quod vendita Univerſitate, cui annexum eſt juſpatronatus, non requiritur Epiſcopi conſenſus, dummodò juſpatronatus non exprimatur: nam ſi venditor diceret, vendo tibi talem Villam cum jurepatronatus in ea exiſtente, non valeret venditio reſpectu juriſpatronatus, *Barboſ. dict. all.* 71. *num.* 3. *& ſeq. Vivian. d. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 6. *& ſeq.* ubi dicit, quòd contractus eſſet 24 ſimoniacus, ſi in venditione hæreditatis juſpatronatus principaliter, & conjunctivè per copulam exprimeretur: ſecus ſi declarativè, & acceſſoriè, *Rot. in Calagurritana præeminentiarum* 18. *Decembris* 1592. *coram Giptio, & in Pampilonen. juriſpatronatus* 9. *Februarii* 1588. *coram Card. Pamphilio.*

Limita 5. in jurepatronatus nondum formato, puta ſi 25 ad inſtantiam fundatoris, vel eis hæredum nondum fuerit erectum beneficium, nec reſervatum juſpatronatus: ratio eſt, quia jura requirentia Epiſcopi conſenſum in translatione juriſpatronatus, loquuntur de jurepatronatus jam formato, & in eſſe deducto, *ut colligitur ex d. cap. illud, & ex cap. prætereà 2. de Jurepatr.*

Notandum tamen eſt, quod licèt non poſſit quis ſine 26 conſenſu Epiſcopi juſpatronatus in alium transferre, cum conſenſus Epiſcopi hujuſmodi translationem operetur: poteſt tamen in alium cedere jus ſuum conſenſu Epiſcopi, quo caſu talis ceſſio valida eſt in prejudicium ipſius cedentis, *Rot. dec.* 17. *aliàs* 873. *de Jurepatr. in antiq. Gratian. diſcept. for. cap.* 177. *num.* 15.

Quæritur 4. an juſpatronatus uſurpatio præſumatur in 27 Eccleſia habente juriſdictionem in loco? Reſp. negativè, *Rota in Papien. Juriſpatronatus* 28. *Junii* 1630 *coram Pirovano, & declaravit Sac. Congregatio in Sublacen.* 12. *Septembris* 1621. in jurepatronatus Abbatis temporalem juriſdictionem habentis, in quo non requiruntur probationes tam exactæ, prout Concilium Tridentinum exigit in iis perſonis, in quibus præſumitur uſurpatio; ratio eſt, quia in Eccleſia Domina Caſtri ceſſat ſuſpicio, quæ militat contra laicum habentem juriſdictionem in loco; nam Prælatus juriſpatronatus non acquireret ſibi, aut hæredibus, ſed Eccleſiæ, *Abb. in cap. ad audientiam, num.* 12. *de Eccl. ædif. Felin. in cap. cum venerabilis, nu.* 32. *except. Rota inter Recentior dec.* 6. *p.* 1. *& in Leodien. Parochialis* 27. *Januarii, & 5. Maii* 1627. *coram Pirovano, prout refert Ferent ill. ad Buratt. dec.* 832. *n.* 5.

Quæritur 5. an, & quando in Eccleſia conventuali acqui- 28 rere quis poſſit juſpatronatus? Reſp. quod in ea non acquiritur Juſpatronatus, niſi ex privilegio Apoſtolico; & ideò non ſufficeret probare dotationem, aut fundationem cum aſſenſu Diœceſani, niſi conſtet etiam de privilegio, *cap. hinc eſt etiam, 16. q. 1. gloſ. in cap. nobis, ver. niſi aliter, de Jurepatr. Mohedan. dec.* 10. *num.* 2. *& 3. eod. tit. de Jurepatr. Put. dec.* 356. *num.* 2. *& 3. lib.* 2. *in correct. Card Seraph. deciſ.* 1305. *num.* 5. *& deciſ.* 1353. *num.* 5. *& deciſ.* 1395. *num.* 2. *& 3.* ubi ampliat, etiamſi eſſet conventualis habitu, non actu. Unde is, qui dotavit, vel fundavit Monaſterium, ſeu Eccleſiam conventualem, licèt juſpatronatus acquirat quoad alia jura, non tamen poteſt Prælatum, ſeu Priorem in

ea præ-

ea præſentare abſque Apoſtolico privilegio; quinimmò nec valeret conſuetudo, ut laicus interſit cum Clericis in
29 electione Prælati, licèt electione jam facta aſſenſus Patroni poſtulari debeat, ut poſſit contra electum excipere, ſi non eſſet idoneus, *d. cap. nobis, ubi Abb. & alii, de jurepatr. cap. ſacroſancta, & cap. Maſſana, de elect.* quod quidem procedit, quando juſpatronatus reſer-
30 vandum eſſet in tota Eccleſia conventuali; ſecus ſi de conſenſu Epiſcopi in aliquo Altare, ſeu Capella Eccleſiæ conventualis, ſeu regularis erectum fuerit beneficium, ſeu juſpatronatus: hoc enim caſu poteſt Patronus rectorem præſentare in dicta Capella, nec ad id requiritur privilegium Papæ, ſed ſufficit conſenſus Prælati, ſeu Prioris, & Capituli, *Abb. in d. cap nobis, num. 1. Rota in Segobien. Capellaniæ 28. Febr. 1625. coram Ubaldo, prout refert Ferentill. ad Buratt. dec. 1. num. 17.* præſertim quia hæc non dicitur alienatio, ſed conceſſio ad uſum, ad quem res fuit fabricata, *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. num. 29. vide quæ diximus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 1. cap. 12. num. 52 quibus adde Ang. conſ. 224. quem refert Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt. 439.* ubi dicit, quod licèt res immobilis non poſſit legari Capuccinis, aut aliis Religioſis incapacibus, *ad tex. in l. ſi metallum, ubi Bart.*
31 *ff. de his, quæ pro non ſcript. hab.* legari tamen poteſt altari conſtruendo in Eccleſia Religioſorum incapacium, quia poſſunt in altare deſervire Sacerdotes ſæculares de Religioſorum aſſenſu, de quibus videtur ſenſiſſe teſtator, *arg. l. ſi miles, ff. de milit. teſt.* licèt non deſint Doctores, qui aſſerunt, quod quando legatur res immobilis Eccleſiæ, vel religioſis incapacibus, debetur in tali caſu æſtimatio, *ita Paul. de Caſtr. in l. apud Julianum, §. conſtat, ff. de leg. 1. Jo. Ant. Lana conſ. 80. quos refert, & ſequitur idem Genuenſ. loco cit. num. 5.* ſed hodie legata hujuſmodi, quando legatarii ex inſtituto, & obſervantia regulæ ſunt incapaces, ad fabricam S. Petri de Urbe ſpectant, *vide Quaran. in ver. fabrica S. Petri, ver. ſi autem ipſi legatarii.*

32 Obſerva tamen, quod ſi Patronus abſque cauſa ſuum aſſenſum electo præſtare recuſat, contradictio non obſtaret, *ut d. Abb. in dict. cap. nobis, in fin. de jurepatr.*

33 Obſerva 2. quod Eccleſia conventualis dicitur, quando tres ad minus in collegio ſunt, *l. Neratius, ff. de verb. ſignif.* quamvis in uno etiam jus Collegii conſervetur, *l. ſicut §. ult. quod cujuſque univerſ. nom. gloſſ. in cap. 1. verſic. duo, de elect.* ubi, quod duo faciunt congregationem, *& in dict. cap. nobis, verſ. in conventuali.*

34 Quæritur *6.* an detur appellatio ab inſtitutione præſentati vertente lite inter plures patronos? Reſp. affirmativè etiam quoad effectum ſuſpenſivum: & ideo inſtitutio, & collatio, ac poſſeſſio capta pendente termino ad appellandum, vel poſt appellationem, eſt attentata, *Greg. dec. 91. Burat. dec. 72. & 625. Duran. dec. 280. num. 1. Rota apud Scacc. poſt tract. de appell. dec. 18. & in Recentior. deciſ. 268. par. 8.* ubi quod hoc procedit in inſtitutione judi-
35 ciali, quæ emanavit in contradictorio judicio, & cum cauſæ cognitione; hæc enim habet abſolutè vim diffinitivæ, & gravat competitorem; ſecus in inſtitutione extrajudiciali, quia hujuſmodi inſtitutio de ſui natura non comparente contradictore eſt mera interlocutoria, nec ſortitur naturam diffinitivæ, niſi inter inſtitutum, & inſtituentem, qui videlicet inſtitutionem revocare non poteſt; unde talis inſtitutio admittit appellationē ſuſpenſivam, & per conſequens executioni ſtatim mandari poteſt abſque labe attentatorum, *Lancellott. de Attent. par. 2. cap. 4. num. 725. latè Beltramin. ad Greg. dec. 251. num. 14. Gonz. ad reg. 8. in tit. de nullit. num. 14. & ſeq. Vivian. de Jurepatr. lib. 11. cap. 9. num. 10. & ſeq. Rot. deciſ. 197. num. 1. & ſeq. par. 5. tom. 1. Recent. Merlin. dec. 691. num. 5.* idque locum habet, etiamſi lis in judicium deducatur, antequam capiatur poſſeſſio: quia neque tunc talis poſſeſſio poſt motam litem capta, eſſet attentata, quando extrajudicialiter proceſſum fuit ad inſtitutionem, niſi ultra litis pendentiam interceſſerit inhibitio, *Rota in Neapolitana Altaris privilegiati 23. Junii 1614. coram Coccino, quam refert Beltramin. ad Greg. d. dec. 251. num. 14. ubi ita intelligit aliam Rotæ deciſionem v. Leodien. Abbatiſſatus 31. Maii 1606. coram Card. Sacrato, Pariſ. de Reſignant. lib. 2. q. 3. num. 28. & ſeq.*
36 ubi addit, quod ſi reſignatio fiat ante motam litem, poteſt Reſignatarius poſſeſſionem lite pendente, capere
37 abſque metu attentatorum, quia actus geſtus poſt litem motam non eſt attentatus, quando eſt conſecutivus, & acceſſorius ad titulum, qui præcedit litem, *vide Pariſ. conſ. 172. n. 12. vol. 4. Beltran. ad Greg. d. dec. 251. nu. 14. verſ. ſed hoc patitur &c. Merlin. dec. 10. n. 6.*

Obſerva tamen, quod ſi talis eſſet fori, ſeu loci con-38 ſuetudo, ut appellatio in tali caſu operetur effectum devolutivum tantùm, non autem ſuſpenſivum, ea eſſet omninò ſervanda, cum concernat favorem Eccleſiæ, *arg. cap. conſultationibus, de Jurepatr. Vivian. d. lib. 11 c. 4. num. 93. Rot. dec. 1155. verſus fin. par. 3. lib. 3. diverſ. Lancell. de Attent. d. par. 2. cap. 4. num. 720. & ſeq.* ubi addit, quod nec diceretur attentata poſſeſſio præſentati à Patrono, qui eſſet in quaſi poſſeſſione præſentandi, vel quando inter præſentatos non fuiſſet lis conteſtata, vel quando præſentatus, & inſtitutus ab Ordinario, immitteretur in poſſeſſionem ab eodem Ordinario, coram quo lis pendebat: ſecus ſi immitteretur in poſſeſſionem ab alio Judice, *ex deductis per Rot. in Tuden. Parochialis de Tabuchia 29. Novembris 1567. coram Grato, & in Calaguritana beneficii 25. Januarii 1554. coram Auguſtino, & in Aſtoricen. Parochialis S. Auguſtini 10. Decembris 1563. coram Sarmiento, quibus adde Theodoſ. Rub. in ſuis ſingular. part. 1. circa deciſ. Oradin. 584. lib. 1. num. 4. & ſeq.* ubi dicit, quod
in attentatis magis ponderatur contemptus Judicis, qui 39 ſententiam tulit, quàm jus agentis, *Merlin. dec. 691. nu. 6.* ubi, quod attentati ſubſtantia potiſſimùm conſiſtit in læſione majeſtatis Judicis, *& dec. 687. num. 7.* ubi, quod attentati vitium ceſſat, quando aliquid geritur de manda-40 to Judicis, peracto judicio, & alia lite non pendente, *Grec. dec. 486. num 4. & 7. Rot. dec. 2. alias 13. de reſtit. ſpol. in nov. Mantic. dec. 31. num. 3. Chartar. dec. Gen. 111. num. 6.* 41 ſubdens, quod ſi Judex à quo appellationem admiſit, non poteſt ultra procedere, cùm per talem admiſſionem à ſe abdicaverit omnem juriſdictionem, *Buratt. dec. 72. num 5. Ridolfin. in Prax. judic. par. 2. cap. 15. num. 61. & 64.*

Obſerva 2. quod attentata non poſſunt revocari ad in-42 ſtantiam ejus, de cujus non jure conſtat, præſertim ſi revocatio hujuſmodi attentatorum tendat ad reſtitutionem poſſeſſionis adeptæ, lite pendente, nè per hoc detur vitioſus ingreſſus jus non habenti, *Rot. dec. 2. ut lit. pend. in nov. & dec. 6. num. 9. par. 2. diverſ. Merlin. dec. 450. num. 19.* ubi quod reo, & poſſeſſori ſat eſt vincere per non jus acto-43 ris; requiritur tamen ad hunc effectum, quod clarè, & notoriè conſtet de non jure petentis, quia tunc non eſſet locus revocationi attentatorum: niſi fortè Judex propter contemptum ſui juris, ſive legis ex puro, & mero officio ſuo vellet illa revocare in pœnam attentantis, *Rot. dec. 2. alias 13. num. 1. de reſtit. ſpoliat. in nov. Greg. dec. 91. num. 8. & ibi Beltram. num. 12. Buratt. dec. 569. num. 5.* ubi dicit, quod attentata reiiciuntur ſtante bono jure attentantis, 44 *Rot. dec. 323. num. 6. par. 4. tom. 2. Recent.* ubi quod ad hunc effectum non dicitur conſtare de bono jure, niſi per confeſſionem partis, vel rem judicatam. Similiter attentata reiiciuntur, quando ſunt turbida, ſeu magna ex par-45 te dependent à negotio principali, vel quando fuit fruſtatoriè appellatum ad litem in longum protrahendam, vel quando fuit attentatum per viam viſitationis, *Rota in recent. dec. 426. num. 16. par. 5. tom. 2. & dec. 251. num. 1. & ſeq. par. 3. Duran. dec. 313. num. 13.* quemadmodum nec revo-46 cantur appellatione deſerta: videtur enim renunciaſſe attentatis, qui paſſus eſt, ſententiam tranſire in judicatum, *Buratt. dec. 77. per tot. Scacc. de Appellat. quæſt. 15 num. 70* quod tamen procedit, quando attentata commiſſa ſunt 47 poſt decem dies, ſive poſt terminum datum ad appellandum, tunc enim obſtat res judicata; ſecus ſi attentata perpetrata ſunt intra decem dies datos ad appellandum; quia tunc revocantur etiam lite deſerta, non quidem ex privilegio, nec per modum attentatorum, ſed per viam nullitatis, *Scac. d. q. 15. num. 74. & ſeq. & q. 17 limit. 47. mem. 1. nu. 173.* ſubdens, quod deſerta appellatione ceſſat quidem 48 privilegium agendi ſummariè abſque litis conteſtatione ad revocationem attentatorum, ſed adhuc durat remedium agendi principaliter, via ordinaria, *Cæſ. de Graſſ. deciſ. 2. de appell. Card. Seraphin. deciſ. 229. Rota deciſ 685. nu. 3. & ſeq. par. 3. Recent. Ferentill. ad Buratt. dec. 63. num. 14. & dec. 77. nu. 11. Duran. dec. 177. num. 5. Ridolfin. in Prax. jud. p. 2. cap. 15. num. 53.*

An verò detur appellatio à ſententia lata ſuper re-49

voca-

vocatione attentatorum ? Resp. affirmativè, quia licèt sit interlocutoria, cum per eam non terminetur negotium principale, habet tamen vim diffinitivæ, tamquam lata super exceptione peremptoria, maximè si per eam fieret restitutio possessionis adeptæ, lite, vel appellatione pendente, vel post inhibitionem, *Rot.dec.*11. *alias* 85. *de Appell.in nov. latè Scacc.de appellat.q.*17. *limit.*47. *mem.*1. *nu.* 172. quod eo magis procederet, quando actu fuit principaliter ad revocationem attentatorum per viam actionis, aut aliàs via ordinaria non privilegiata, *Ridolfin. in Prax. judic.p.*2. *cap.*15. *n.*102. *& seq.* ubi, quod datur etiam ap-
50 pellatio, si Judex attentata revocare recusaverit, vel si pronunciaverit, attentata non esse revocanda.

51 Observa 3. quod ubi contentio est inter plures præsentatos, præfertur is, qui præsentatus est ab existente in quasi possessione præsentandi, ita ut si evincatur jus patronatus,
52 non inde tamen talis præsentatus removendus sit, sed veris patronis in futurum dumtaxat reservatur exercitium eorum juris præsentandi, *c.consultationibus, c. ex litteris, ubi DD. de Jurepatr.ca.querelam, de elect.c.cum olim. de caus.poss.& propr.Card.Seraphin.dec.*875. *n.*3. *& dec.*884. *num.*3. *Card. Mantic.dec.*86. *n.*1. *Rot.in recent.dec.*181. *num.*1. *& dec.*274. *num.*6. *p.*2. *Merlin.dec.*454. *num.*2. *& seq. & dec.*450. *num.*1.
53 *& seq.* ubi subiicit, quod non esset præferendus præsentatus ab existente in quasi possessione, quando vel ex re judicata, vel ex confessione, vel ex instrumento fundationis incontinenti apparet de proprietate, quia proprietas absorbet possessionem, & veritas præferri debet opinioni, seu præsumptioni, *Abb.in d.c.consultationibus, num.*3. *& 9. Rot. apud Postium post tr. Mandat. de manuten dec.*285. 332. *&* 333. *& in recent.dec.*197 *nu.*6. *& seq.p.*5. *tom.*1. ubi,
54 quod Episcopus non potest instituere, quando ante præsentationem fuit mota lis contra existentem in quasi possessione præsentandi.

55 Observa 4. quod ex actu facto, seu admisso sine præjudicio juris alterius, non acquritur quasi possessio præsentandi, quia dicta clausula præservat jus tam in petitorio, quàm in possessorio, *Garc.de benef. p.*5. *c.*5. *numer.* 65. *Vivian. de Jurepatr. p.*2. *lib.*5. *c.*2. *Jub.num.*12 *& lib.*11. *c.*6. *num.*13. *Post.d.tr.observ.*32. *num.*16. *Rot. in Majoricen. Jurispatr.*4 *Decembris* 1587. *coram Rub. quam refert Ferentill ad Buratt.dec.*633. *nu.*16.

56 Quæritur 7. an Juspatronatus à laicos relictum Confraternitati laicorum, vel illius Custodibus, censeatur Ecclesiasticum, vel laicale ? Resp. quod aut relinquitur Confraternitati, & tunc censetur ecclesiasticum ; aut relinquitur Custodibus seu Prioribus, & tunc censetur laicale ; ratio hujus ultimæ conclusionis est, tum quia in tali casu juspatronatus relinquitur Custodibus, aut Prioribus intuitu officii, aut dignitatis, prout illa laicis conveniunt, & dari solent, non autem intuitu Ecclesiæ : tum etiam
57 quia Custodes non repræsentant locum, quinimmò nec totam Confraternitatem, & propterea quod eis legatur, non censetur Ecclesiæ legatum, *latè Rot.in Romana Beneficiatus S. Laurentii in Damaso* 7. *Februarii* 1628. *coram Durano, in impress.dec.*130.

58 Quæritur 8. an, si juspatronatus relictum sit descendentibus, possit ultimus descendens extraneo illud relinquere ? Resp. affirmativè, quia in tali casu remanet hoc jus liberum in hæreditate ultimi descendentis, *per tex. in l.qui solidum,* 80. *ff. prædium, ff. de leg.*2. ubi, si fidei commissum ad certas personas, vel certos gradus
59 coarctatum sit, ultimus illius gradus potest liberè res fideicommisso suppositas alienare, *ex trad. per Peregrin.de fideicom.art.*52. *num.*2. *& ita resolvit Rot.apud Vivian.de Jurepatr.dec.*12. *num.*1. *& dec.*13. *sub nu.*4. *& in Recentior.dec.*286. *num.*11. *&* 12. *& dec.*363. *p.*5. *to.*1. *Card. Seraphin.dec.*364. *n.*2. *& seq. & dec.*378. *n.*1. *& seq.*

SUMMARIUM.

1 *Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & alii ad residentiam adstricti non possunt ab eorum Ecclesiis abesse ultra tres menses sub pœnis hic expressis : idemque procedit, si habeant privilegium duorum mensium, nu.*7.

2 *Canonici, & alii absentes non possunt pro illis tribus mensibus distributiones quotidianas consequi, nisi fructus omnes consisterent in distributionibus.*

3 *Absentia Canonicorum potest dupliciter considerari, vel à loco, ubi Ecclesia sita est, vel tantùm ab ipsa Ecclesia.*

4 *Canonici sive primo, sive secundo modo abfuerint, incidunt in pœnas Concilii Tridentini.*

5 *Qui ultra tempus à Concilio permissum notabiliter absunt, mortaliter peccant.*

6 *Episcopus ob legitimam causam potest Canonicis facultatem concedere, ut abesse possint per quatuor menses.*

7 *Canonici habentes privilegium duorum mensium, gaudent hoc privilegio, etiamsi ultra duos menses absint : privantur tamen distributionibus debitis pro tempore, quod duos menses excedit.*

8 *An Canonicus absens ultra tres, vel duos menses, teneatur in conscientia restituere fructus.*

9 *An Clericus ad residentiam adstrictus, possit invito proprio Prælato accedere ad Romanam Curiam ad effectum prosequendi appellationem, vel oppressionem evitandi.*

CAP. XIII.

De Clericis non residentibus.

Quæstio I.

*Quomodo intelligenda sit absentia ad effectum, ut Canonici incidant in pœnas Concilii Trident. sess.*24. *de ref. cap.*12.

PRæmittendum est, quod ex dicto Sac. Concilio Tri- 1
dent. obtinentibus in Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, canonicatus præbendas, aut portiones non licet vigore cujulibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem ecclesiis quolibet anno abesse : salvis nihilominus earum ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt ; alioquin anno primo privandus est unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, & residentiæ fecit suos : quod si iterùm eadem fuerit usus negligentia, privandus est omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit : crescente verò contumacia, contra eos juxta Sacrorum Canonum constitutiones procedi debet : *vide Barbos. de offic. & pot. Episc. p.*3. *all.*53. *& seq.* ubi etiam observat, non posse Canonicos pro illis tribus mensibus distributiones quotidianas consequi, nisi fructus omnes consisterent in distributionibus, *ut censuit Sac. Congregatio teste Parisi. de Resign. lib.*1. *quæst.*10 *num.*65. *Gonz. ad reg.*8. *Cancell. §.*7. *prohem. num.*182. *Quaran. in ver. residentia vers. item propositionem illam &c.* 2

Præmittendum 2. quod dupliciter potest considerari ab- 3
sentia Canicorum, vel à Civitate, seu loco, ubi Ecclesia sita est, vel tantùm ab ipsa Ecclesia, cùm possit in tali casu præsens esse in Civitate.

His præmissis dicendum est juxta communem Doctorum 4
sensum, Canonicos, sive primo, sive secundo modo abfuerint, incidere in pœnas Concilii *d.c.*12. absens enim dicitur non tantùm is, qui non est in Civitate, sive in continentia murorum illius, sed etiam is, qui non est in loco particulari, seu ut alii loquuntur, loco loci, puta in cubiculo, Ecclesia, aliove loco, de quo agitur, *l. absentem, ubi glos. & DD. ff. de Verbor. signif. latè Monet. in tr. de Distribut. quot. p.*2. *q.*5. *nu.*1. *& seq.* quot etiam clarè colligitur ex eodem Concilio, *ibi ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse &c. & ita declaravit Sac. Congregatio Concilio teste Farc. de Benef. p.*3. *c.*2. *nu.*319. *& seq.* ubi etiam dicit, quod si ultra tempus à Concilio permissum notabiliter absint, pec- 5
cant morraliter, cùm contraveniant gravissimo præcepto ejusdem Concilii, nec satisfaciant propriæ obligationi : non enim est, nec dici potest lex purè pœnalis, *Vivian. de jurepatr. lib.*15 *c.*3. *nu.*166. *Piasec. in Prax. Episcop. p.*2. *c.*3. *n.*10. *versus fin. Barbos. de offic. & pot. Episc. p.*3. *alleg.*53. *nu.* 122. *& seq.* substens, posse Episcopum ob legitimam causam Canonicis facultatem concedere, ut abesse possint per 6
quatuor menses ; idemque dicendum, si Canonici habeant privilegium duorum mensium in anno, quia isti duo menses cum lucro distributionum subrogantur in locum 7
trium mensium, qui dantur à Concilio, *vide Bonac. in tr. de Hor.*

de Hor. cano n. disp. 2. q. 5. pun. 4. n. 10. & seq. ubi dicit, quod Canonici habentes privilegium duorum mentium, si ultra duos menses absint, privantur solum distributionibus debitis pro tempore, quod duos menses excedit.

8 An verò Canonicus absens ultra tres, vel duos menses ut supra, teneatur in conscientia restituere fructus ? vide *Navar. cons. 3. lib. 3. Vivian. loco cit. n. 165.* ubi asserunt, non teneri, nisi condemnetur.

9 Addit *Ricc. in Prax. for. Eccles. p. 2. ref. 264.* quod Clericus ad residentiam astrictus, etiam invito proprio Prælato potest accedere ad Romanam curiam ad effectum prosequendi appellationem, vel aliam oppressionem evitandi licèt de honestate debeat licentiam petere, *per tex. in cap. omnis oppressus, 2. q. 2.*

SUMMARIUM.

10 *Quando nullus ex Ecclesiæ ministris interest Divinis officiis, quotidianæ distributiones, quæ ad eos spectarent, si præsentes fuissent, Ecclesiæ debentur.*

11 *Si Canonici aliquot Divinis officiis interfint, alii verò absint, quotidianæ distributiones præsentibus accrescunt; partes vero fructuum, qui absentibus competerent, si præsentes forent Ecclesiæ debentur: limitatur nu. 12.*

An distributiones possint remitti, ibidem nu. 11.

12 *Si omnes fructus in distributionibus consistunt, tunc accrescunt alii, qui Divinis horis interfunt.*

13 *Quid si ex statuto, vel consuetudine Ecclesiæ singulis Canonicis, vel omnibus, qui Divinis interfuerint, certa portio est assignata.*

Distributiones præbendarum vacantium debentur præsentibus, nec reservantur successoribus, ibidem.

Quæstio I I.

Quando distributiones, vel fructus non residentium in loco beneficii, vel eorum, qui horis Divinis non interfunt, debeantur Canonicis, vel beneficiatis præsentibus, & quando debeantur Ecclesiæ.

10 DIco 1. quod si nullus ex Ecclesiæ ministris interfit Divinis officiis, omnes quotidianæ distributiones, quæ ad eos spectarent, si præsentes fuissent, Ecclesiæ debentur, *ut tradunt DD. in c. un. de Cler. non resid. in 6.*

11 Dico 2. quod si Canonici aliquot Divinis officiis interfint, alii verò absentes fuerint, in quotidianis distributionibus receptum est, eas, quæ absentibus, si præsentes forent, omninò competerent, præsentibus accrescere; in ipsis verò fructibus principalibus à quotidianis distributionibus distinctis, absentium partes ad Ecclesiam spectant, *c. pen. de Cleric. non resid. glos. communiter recepta in clem. 2. ver. suspensus de Vit. & hon. Cleric. latè Covar. var. ref. lib. 3. c. 13. n. 7. ver. Quod si Canonici &c.*

An vero distributiones quotidianæ remitti, seu donari possint ? Respondet *Nicolius in suis flosc. sive notabil. in ver. distributiones n. 21.* quod donari possunt à quolibet Canonico pro parte sibi contingente, etiam ei, qui non interfuerit; non possunt tamen capitulariter remitti, *Concil. Trident. sess. 24. de ref. c. 12. & censuit Sacra Congregatio teste eod. Nicolio ibid.*

12 Dico 3. quod si omnes fructus in distributionibus consistunt, de eis judicandum est prout de distributionibus; & ideò accrescunt aliis, qui Divinis horis interfunt, *juxta glos. receptam in clem. 2. ver. pars dimidia, de Ætat. & qual.*

13 Dico 4. quod ubi ex statuto, vel consuetudine Ecclesiæ cautum est, ut cuilibet Canonico, qui Divinis officiis interfuerit, detur certa, ac definita quantitas, eo casu portio absentis non dividitur inter præsentes, sed in beneficium Ecclesiæ convertitur; tunc enim non est locus juri accrescendi, quia præsenti certa debetur quantitas, absenti verò nulla, *l. si Titio, ff. de leg. 2.* neque in tali casu aliqua inter eos conjunctio concurrit, cùm nec re, nec verbis conjuncti sint, *l. triplici, ff. de Verb. signif. latè Covar. d. lib. 3. c. 13 n. 7.* ubi dicit, hoc procedere, quando ex patrimonio Ecclesiæ, cui ministratur, dantur redditus, & quotidianæ distributiones ipsis ministris nulla facta divisione reddituum inter ipsam Ecclesiam, & ejus ministros; si verò certa portio singulis non est assignata, sed omnibus, ita ut inter eos, qui Divinis interfunt, sit distribuenda, tunc portiones absentium interessentibus accrescunt, seu portione interessentium, propter absentiam aliorum, jure non decrescendi pinguiores fiunt, quia in hoc casu & re, & verbis sunt conjuncti, *Card. Mantic. dec. 226. per tot. latè Garc. de Benefic. p. 3. c. 2. n. 444. & seq. Covar. d. c. 13. n. 7.* ubi observat, hoc ultimum procedere, quando ministri habent patrimonium, & redditus distinctos à redditibus Ecclesiæ.

Dico 5. quod distributiones præbendarum vacantium, etiam Theologalis, vel Pœnitentiariæ, semper dantur præsentibus, & nunquam reservantur successoribus, *ut censuit Sac. Cong. teste Nicolio in suis flosc. sive notab. in ver. distributiones, nu. 7.*

SUMMARIUM.

14 *Canonici associantes suum Episcopum extra Ecclesiam Cathedralem non lucrantur distributiones.*

15 *Absentes à suis Ecclesiis, & ad Curiam accedentes pro utilitate dictarum Ecclesiarum lucrantur fructus, non autem distributiones.*

16 *Distributiones non dicuntur de corpore beneficii, sed potiùs sunt stipendium quoddam laboris.*

17 *Provisi de beneficio non faciunt fructus suos, donec juramentum fidei personaliter, & non per procuratorem præstiterint, lucrantur tamen distributiones, etiamsi non juraverint.*

18 *An, & quando habens indultum ad lucrandum fructus in absentia, lucretur distributiones.*

Quæstio I I I.

An Canonici associantes suum Episcopum extra Ecclesiam Cathedralem lucrentur distributiones.

REsp. negativè, *cap. de cetero, cap. ad audientiam, de Cler. non resid. & censuit Sac. Congregatio teste Ricc. in Prax. for. Eccles. p. 3. ref. 90. n. 22. & seq.* ubi etiam dicit, quod absentes à suis Ecclesiis, & ad Curiam accedentes pro utilitate Ecclesiarum, lucrantur fructus, non autem distributiones, *per tex. in cap. cum non deceat, 3. de Elect. in 6.* distributiones enim non dicuntur de corpore beneficii, sed potius sunt stipendium quoddam laboris, cùm dentur ratione interessentiæ, & ministerii personalis, *Cæs. de Graff. dec. 5. num. 4. de Præb. Rot. dec. 8. num. 1. eod. tit. de Præb. in nov. & dec. 402. num. 4. par. 1. Diverf.* unde licèt provisi de beneficiis non faciant fructus suos, donec juramentum fidei personaliter, non per procuratorem præstiterint, *ut disponit Conc. Tridentinum sess. 24 de ref. cap. 12.* distributiones tamen, quas interim lucrantur, faciunt suas, etiamsi non juraverint, *ut declaravit eadem Sac. Congregatio teste Ricc. loco cit. n. 9.* idemque dicendum est in habente indultum ad lucrandum fructus in absentia; hoc enim non extenditur ad distributiones, nisi indulto dicatur, quod impetrans percipiat proventus, ac si præsens esset, & Divinis officiis interesset, *glos. in c. un. ver. adfuerint, de Cleric. non resid. in 6. Cass. dec. 1 eod. tit. Covar. lib. 3. var. cap. 13. n. 2. vers. Sic quamvis Princeps &c.* subdens, quod non debentur distributiones, si in gratia dicatur, quod impetrans percipiat fructus, ac si resideret.

14 15 16 17 18

SUMMARIUM.

19 *Canonicus non lucratur distributiones, nisi Divinis officiis in Ecclesia interfuerit, etiamsi præsens sit in loco, ubi sita est Ecclesia: limitatur n. 20. 21. & 22.*

20 *Canonicus absens ex causa infirmitatis lucratur distributiones, etiamsi ex propria culpa in morbum inciderit: limitatur nu. 23.*

21 *Canonicus injustè bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus, non amittit distributiones: limitatur nu. 23.*

Quid si fuerit carceratus, vel relegatus ob propriam culpam, ibidem d. nu. 21.

22 *Canonicus absens ob evidentem Ecclesiæ utilitatem lucratur distributiones: limitatur n. 23 & 25.*

23 *Canonicus, qui non fuit solitus residere, seu Divinis interesse, amittit distributiones, etiamsi abfuerit ex causis prædictis.*

24 *Canonicus injustè carceratus, excommunicatus &c. si commodè potuit vitæ innocentiam probare, & non fecit, non potest distributiones repetere.*

25 *Canonicus absens propter Ecclesiæ utilitatem, si ad id habeat congruum salarium, non percipit distributiones.*

26 *Quando quis dicatur solitus interesse, vel non interesse Divinis.*

27 *Injustè carceratus, excommunicatus &c. potest repetere distributiones, vel à Judice injustè procedente, vel à parte injustè querelante, vel ab iis, qui distributiones perceperunt: limitatur num. 29. 30. & 31.*

28 *Donec pendet quæstio super justitia, vel injustitia causæ, distributiones sequestrari debent penes idoneam personam.*

29 *Distributiones remanentes in mensa Capitulari, ab ipso Capitulo restituendæ sunt injustè carcerato, etiamsi fuerint inter Canonicos divisæ.*

30 *Canonici, qui bona fide distributiones consumpserunt, an teneantur in foro conscientiæ ad earum restitutionem.*

31 *Judex, qui servato juris ordine censuram tulit, aut carcerationem decrevit, ad restitutionem distributionum non tenetur.*

Canonicus à suo Episcopo missus ad visitanda Apostolorum, limina an lucretur distributiones, ibidem.

Quæstio IV.

An, & quando Canonicus præsens in Civitate, vel loco, ubi sita est Ecclesia, lucretur distributiones quotidianas, licèt Divinis officiis in Ecclesia non interfit.

19 REgula est, quòd Canonicus non lucratur distributiones, nisi Divinis officiis in Ecclesia interfuerit, etiamsi præsens sit in loco, ubi sita est Ecclesia, *cap. un. Cler. non resid. in 6.*

20 Hæc tamen regula limitatur quantum ad propositam quæstionem, nisi Canonicus absit ex causa infirmitatis: tunc enim lucratur distributiones, ac si Divinis officiis interesset, *d.c.un. §. qui verò*: cujus textus dispositio procedit, etiamsi ex propria culpa in morbum inciderit, *secundùm veriorem opinionem Covar. var. resol. lib. 3. c. 13. n. 8. vers. septimò quotidianæ distributiones &c. quem sequitur Monet. in tr. de Distribut. quot. p. 2. q. 6. n. 11. ubi refert, ita declarasse Sac. Congregationem Concilii Tridentini.*

21 2. Limitatur, quando Canonicus ex justa, & rationabili corporis necessitate abesset, puta, si injustè fuerit bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus; hoc enim casu distributiones non amitteret, *ut colligitur ex d.c.un. §. qui verò*, quod procedit, etiamsi respectu Judicis justè fuerit captus, carceratus, & tortus, quia nimirum ad id habuerit sufficientia inditia; nam si per sententiam fuerit absolutus, restituitur ad omne, quod amisit, & sic ad distributiones quotidianas, quas lucratus fuisset, si Divinis interesse potuisset, *Monet. d. p. 2. q. 5. nu. 80.* ubi quod hoc procedit, dummodò Canonicus non fuerit carceratus, seu relegatus ob propriam culpam, quia textus *in d.c.un.* intelligendus est de justo, & necessario impedimento, seu de necessitate justa, & rationabili, qualis esse non potest, ubi culpa præcessit, *Nav. cons. 11. de Cleric. non resid. Gonz. ad reg. 8 glos. 5. §. 9. nu. 15. & 118. Garc. de Benefic. p. 3. cap. 1. num. 363 Grat. discept. for. c. 806. nu. 13. quibus adde Nicolium in suis floscul. sive notabil. in ver. distributiones, num. 12. & seq.* ubi decisum refert, quod distributiones debentur pro tempore litis injustæ concernentis principaliter interesse Ecclesiæ, seu Capituli, secus si secundariò.

22 3. Limitatur, ubi Canonicus abesset ob evidentem Ecclesiæ utilitatem, *ut in d. textu, vide, quæ diximus in tract. Regim. Eccles. lib. 3. c. 16. n. 15. & seq.*

23 Observa tamen, quod nec infirmus, nec injustè carceratus, nec absens ob Ecclesiæ utilitatem recuperarent distributiones amissas, nisi anteà fuerint soliti residere, seu Divinis interesse, *ut censuit Sac. Cong. teste Nicolio in suis floscul. sive notabil. in ver. distributiones, nu. 11. Monet. d. par. 2. q. 5. n. 21. & 43.* ubi dicit, quod is, qui injustè carcere de-

24 tinetur, aut injustè fuit excommunicatus, vel pulsus in exilium, si commodè potuit vitæ innocentiam probare, & impedimenta auferre, & non fecit, non posset distributiones repetere, quia potiùs ex propria negligentia, quam ex corporali necessitate abesse censetur, cùm teneatur uti mediis opportunis, ut ad chorum accedat, *& q. 6. n. 21. & q. 11. n. 34. & 35.* ubi etiam dicit, quod absens propter Ec- 25
clesiæ utilitatem, si ad id habeat congruum salarium, non percipiet distributiones, *Nav. in Man. cap. 24. nu. 124.*

Censetur autem quis solitus non interesse Divinis ad ef- 26
fectum amittendi distributiones, si duobus, vel tribus præcedentibus annis ultra tres menses ab Ecclesia, seu choro abfuerit, salvis earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt; quemadmodum solitus interesse dicitur, qui minori tempore abfuit; sicut enim absentia ultra tres menses sufficit, ut quis privari possiti fructibus, licèt reliqua parte anni resederit, ita etiam sufficit ad amittendas distributiones, *ut colligitur ex Concilio Tridentino sess. 24. ref. cap. 12. vers. præterea &c.* unde qui ultra tres menses præcedentibus annis abfuit, nullas recuperabit distributiones: qui verò minori tempore abfuerit, eas recuperabit pro rata temporis, quo anteà Divinis interfuit, *vide Monet. d. par. 2. qu. 5. num. 22. Bonacin. tom. 1. tract. de horis canon. disp. 2. q. 5 pun. 1. num. 12. fol. 562.* ubi dicit, infirmo, qui aliquoties interesse consueverat, conferendas esse distributiones habita ratione temporis, quo solebat interesse, quia morbus hac in parte præsumitur causa absentiæ quoad illam distributionum partem, quam infirmus probabiliter lucratus fuisset, *Capic. dec. 163. n. 2. Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. nu. 39. Crescent. dec. 1. de consuet. Pen. decis. 764. n. 6.*

Sed quæres, à quo hujusmodi distributiones recu- 27
perandæ, seu repetendæ sint? Resp. quòd in tali casu injustè carcerato datur duplex actio, videlicet vel contra Judicem injustè procedentem, vel partem injustè quærelantem, vel contra eos, qui distributiones perceperunt, quibus quæsitum est jus revocabiliter, & resolubiliter in eventu, quo de injustitia appareat, *cap. sacro, §. cumque adversùs, de sent. excom. cap super causa, 2. quæst. 5. Nav. cons. 11. de cleric. non resid. Gonz. ad Reg. 8. glos. 5. §. 9. num. 15. & 118. Garc. de Benef. par. 3. cap. 2. num. 363. & par. 7. cap. 13. num. 120. latè Monet. d. par. 2. quæst. 15. num. 42. & seq.* ubi etiam observat, quod donec 28
pendet quæstio super justitia, vel injustitia causæ, distributiones sequestrari debent penes idoneam personam, vel saltem à Capitulo præstanda est sufficiens cautio propter difficultatem recuperationis, *Bonac. de hor. canon. disp. 2. q. 5. pun. 2. §. 1. n. 5. vers. negandum tamen non est &c. & §. 2. n. 5. Barbos. de offic. & pot. Episc. p. 3. alleg. 53. num. 174. vers. à quo autem &c. Ricc. in Prax. p. 3. resol. 176. n. 2.*

Notandum tamen est, quod distributiones remanentes 29
in mensa capitulari, ab ipso Capitulo reddendæ sunt injustè carcerato, vel excommunicato, cum constiterit, carcerationem, vel excommunicationem fuisse injustam, aut nullam, etiamsi fuerint inter Canonicos divisæ, & distributæ, *Garz. de Benef. par. 7. cap. 13. num. 122. ubi alios refert.*

Notandum 2. quòd Canonici, quibus distributiones 30
fuerunt applicatæ, non tenentur in foro conscientiæ ad earum restitutionem, si bona fide eas consumpserunt, nec in re aliqua facti sunt locupletiores: idemque dicendum 31
est quoad Judicem, si bona fide, & servato juris ordine censuram tulit, aut carcerationem decrevit, *ubi Bonacin. loco cit. d. §. 2. num. 6.*

Notandum 3. quod Canonico ad visitanda Apostolorum limina misso à suo Episcopo debentur non solùm fructus suæ præbendæ, sed etiam distributiones quotidianæ pro toto tempore accessus, mansionis, & reversionis, ac si eo tempore Divinis officiis continuò interesset; eodemque privilegio gaudent duo Canonici Episcopum ad talem visitationem comitantes, *ut pluries declaravit Sac. Congreg. Concilii teste Nicolio in suis floscul. sive notabil. in ver. distributiones, nu. 10.*

SUMMARIUM.

32 *Parochus residere debet in domo ipsius Parochiæ, & non alibi, limitatur n. 2. & seq.*

33 *Quid si Ecclesia parochialis domum pro Parocho non habeat.*

34 *An Parochus reſidere poſſit in paterna, vel Cognatorum domo.*
35 *Quid ſi Parochialis Eccleſia deſinat habere incolas, ſeu Parochianos.*
36 *Is, qui Vicarium amovibilem pro curæ animarum exercenda deputat, tenetur etiam ut ſupra reſidere.*
37 *Reſidentia intelligenda eſt cum effectu, videlicet ut reſidens per ſe ipſum exerceat paſtoralia munera.*
38 *An Parochus excuſetur à reſidentia propter aeris intemperiem, aut domus incommoditatem.*
39 *Epiſcopus poteſt reſidere in qualibet parte ſuæ dieceſis.*

Quæſtio V.

In quo loco Parochus reſidere debeat.

32 REſp. quod regulariter reſidere debet in propria Eccleſia, & in domo ipſius Parochiæ, & non alibi, aut in alia domo, *Conc. Trident. ſeſſ. 23. de ref. c. 1. & tradunt Canoniſtæ communiter in c. quia nonnulli, & c. conquerente, de cleric. non reſid.*

33 Obſervant tamen DD. quod ſi Eccleſia propria careat domo, tunc permittitur habitatio in alia domo, quæ ſit intra limites parochiæ, aut ſaltem ita vicina parochiali Eccleſiæ, ut inde commodè poſſit per ſeipſum ei inſervire, *Garc. de Benef. p. 3. c. 2. n. 179. in 21. declarat. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p. 3. alleg. 53. nu. 71. ubi referunt decretum Sac. Congregationis.*

34 Obſervant 2. quod ſi Parochus relicta domo parochiali, ob ſui majorem commoditatem, in paterna, vel cognatorum domo degat intra fines parochiæ, ſciente, ac tacente Epiſcopo, tutus erit in conſcientia, prout etiam Epiſcopus permittens, dummodò adminiſtrationi ſacramentorum, & cæteris curæ indigentiis præſto eſſe poſſit æquè benè, ac ſi in parochiali domo habitaret, *ut poſt Poſſevin. de off. Curat. cap. 1. n. 17. trad. Jordan. Elucubrat. diverſ. to. 2. de re benefic. lib. 10. tit. 40. n. 56.*

35 Obſervant 3. quod licèt Parochus teneatur in domo parochiali reſidere etiamſi tantùm eſſent in illa parochia tres, vel quatuor incolæ, *ut d. Barboſ. loco cit. nu. 72.* tamen ſi parochialis Eccleſia in totum deſinat parochianos habere, non teneretur in ea reſidere: tunc enim dicitur curata habitu tantùm, non actu, & providetur de illa, ſicut de ſimplici beneficio, *Garz. d. p. 3. c. 2. n. 179. Jordan. d. lib. 10. tit. 40. n. 43. ubi refert, ita deciſum fuiſſe à Sac. Congreg.*

36 Obſervant 4. quod Vicarius amovibilis in exercitio curæ animarum arguit, curam eſſe penes deputantem, & ideò deputans tenetur etiam ad reſidentiam, ut ſupra *prout cenſuit Sac. Cong. teſte Garc. d. par. 3. capit. 2.*

37 *num. 179. in 11. declarat.* quæ quidem reſidentia intelligenda eſt cum effectu, videlicet quod per ſe obeat paſtoralia munera, non ſubſtitutum, niſi quatenus ſupplere per ſe ipſum non valeat, quia Concilium *d. cap. 1. ſeſſ. 23.* perſonæ induſtriam requirit, quæ per alium ſuppleri non poteſt, *l. inter artifices, ff. de ſolut.* Parochus enim, etſi reſideat, ſi tamen officium ſum non exerceat, non ſatisfacit præcepto reſidentiæ, nec in foro interiori, nec exteriori, & ideò mortaliter, vel venialiter peccat pro qualitate culpæ, *vide Cajet. 2. 2. quæſt. 185. art. 5. Sot. de Juſt. & Jur. lib. 10. qu. 3. art. Fr. Emman. in Summ. tom. 2. cap. 33. nu. 2. Poſſeu. de offic. Cur. cap. 1. n. 10. Jordan. d. lib. 10 tit. 40. nu. 58.*

38 Obſervant 5. quod Parochus non excuſatur à reſidentia propter incommoditatem domus, ſeu habitationis parochialis, nec propter intemperiem aeris, *ut eſt communis Doctorum ſenſus, vide Garz. d. par. 3. cap. 2. nu. 179. in 25. declarat.* immò nec Epiſcopus admittitur ad permutandum

39 propter aeris intemperiem, dum in dieceſi adeſt aliquis locus puri aeris: poteſt enim reſidere in qualibet parte dioeceſis, dummodò ad Cathedralem ſe conferat temporibus præſcriptis à Sacro Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 1. de ref.* nec removeat Vicarium, & Tribunal à Civitate: *ut pluries reſolvit Sac. Congreg. teſte Nicolio in ſuis floſculis, ſive notabilib. in ver. Epiſcopus num. 93. & colligitur ex d. Concilio loco cit. ibi. obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel dieceſi reſidentiam &c.*

SUMMARIUM.

1 *Archiepiſcopus, qui fuit translatus ad Eccleſiam ſuffraganeam, in Synodo provinciali ſedere debet immediatè poſt Metropolitanum.*
2 *Canonicus, qui antea in eadem Eccleſia fuit prima dignitas, ſedere debet immediatè poſt Præpoſitum, & alios, qui digninatem obtinent.*
3 *Reſignans canonicatum reſervato ſibi regreſſu cum loco in choro, & capitulo, ſi vigore hujuſmodi regreſſus iterùm canonicatum obtineat, ſedere debet in priori, & antiquiori loco.*
4 *In quo loco ſedere debeat Vicarius Epiſcopi, vel conſtitutus à Papa, qui in eadem Eccleſia Canonicatū obtinet.*
5 *Epiſcopus Canonicus ſedere debet poſt priorem immediatè.*
6 *Vicarius Apoſtolicus poteſt cognoſcere etiam cauſas Epiſcopo delegatas.*
7 *Inter Regulares præcedentia debetur juxta conſuetudinem loci, & ſi illa non adſit, ſervatur conſuetudo Romana.*
8 *Cedens majoratum, cui annexa eſt Dignitas Ducis, Marchionis &c. poſt ceſſionem retinet nomen, & præeminentias.*
9 *Proreges poſt depoſitum officium excellentiæ titulum retinent.*
10 *Advocatus, qui advocationis officium depoſuit, appellatur clariſſimus, & torqueri non poteſt.*
11 *Parochus ſtolam deferens præcedit omnes alios preſbyteros, & Rectores.*

CAP. XIV.

De Præcedentia.

QUæritur 1. in quo loco Synodo Provinciali ſedere debeat Archiepiſcopus, qui fuit translatus ad Eccleſiam ſuffraganeam? Reſp. quod ſedere debet immediatè poſt Metropolitanum in memoriam Archiepiſcopalis dignitatis, *arg. textus in l. 1. n. 9.* eadem ratione videtur, quod Canonicus, qui antea in eadem Eccleſia fuit prima dignitas, ſedere debeat immediatè poſt Præpoſitum, & alios, qui dignitatem obtinent. 1 2

Quæritur 2. in quo loco ſedere debeat is, qui reſignavit Canonicatum reſervato ſibi regreſſu cum loco in Choro, & Capitulo, ſi vigore hujuſmodi regreſſus canonicatum iterum obtinuerit? Reſp. quod ſedere debet in priori, & antiquiori loco, *Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 9. ante n. 101. verſ. Tertiò accedit &c. Gratian. diſcept. for. c. 106. n. 17.* 3

Quæritur 3. in quo loco ſedere debeat Vicarius Epiſcopi, vel Apoſtolicus, qui in Eccleſia Canonicatū obtinet? Reſp. quod Vicarius Epiſcopi, quando intervenit in habitu canonicali, ſeu uti Canonicus, ſedere debet in loco ſui Canonicatus; Vicarius verò Apoſtolicus, ſive conſtitutus à Papa, cùm omnes Epiſcopi prærogativas conſequatur, ſedere debet immediatè poſt primam dignitatem, ſeu poſt priorem, aut præſidentem Collegii, ſeu Capituli, *Gratian. dict. cap. 106. n. 1. & ſeq. & n. 26. Achill. dec. 11. de Præb. & dignit.* ubi dicit, quod Epiſcopus Canonicus debet ſimiliter ſedere poſt Priorem immediatè, *Sbrozz. de Vicar. Epiſc. lib. 2. q. 135. n. 7.* ubi addit, quod Vicarius Apoſtolicus poteſt cognoſcere etiam cauſas Epiſcopo delegatas, *& q. 25. n. 20. Quarant. in ver. Capitulum ſede vac. n. 8. Barboſ. de Canon. & dignit. c. 42. n. 41. & ſeq. & de offic. & pot. Epiſc. par. 3. alleg. 54. n. 165. Vulp. in prax. judic. c. 34. n. 16. Dian. reſ. mor. p. 8. tr. 4 reſ. 67.* ſi verò non interveniat in habitu canonicali, tunc præcedit omnes alios Canonicos, & dignitates, etiam primam poſt pontificalem, ſive ſit Vicarius Epiſcopi, ſive Apoſtolicus, *ut deciſum refert Nicolius in ſuis floſcul. ſive notabil. in ver. præcedentia, nu. 2.* 4 5 6

Notandum eſt autem, quod inter Regulares præcedentia debetur juxta conſuetudinem loci, & ſi illa non adſit, ſervatur conſuetudo Romana, *Card. Caval. dec. 588. n. 7.* in hac enim materia præcedendi multum defertur conſuetudini, *Theodoſ. Rob. in ſuis ſingul. p. 2. in ver. præcedentia.* 7

Notandum 2. quod cedens Majoratum, cui annexa eſt dignitas Ducis, Marchionis, vel Comitis, etiam poſt refutationem, & ceſſionem retinet non ſolùm nomen, ſed præeminentiis etiam, honoribus, & privilegiis antiquis gaudet, 8

det, quia in priſtinæ dignitatis meritum, & memoriam
9 ducat ſemel quæſitum beneficium ; unde Proreges poſt depoſitum officium, excellentiæ titulo utuntur, *ut latè probat Alphonſ.de Olea in tr.de ceſſion.jur.& action.tit.3.q.* 103.*nu.*23.*& ſeq.* ubi etiam dicit, quod Advocatus ſimiliter, qui advocationis officium depoſuit, in dignitate eſt, & appellatur clariſſimus, & torqueri non poteſt.

11 Notandum 3. quod ſimplex Parochus, ſeu Presbyter ſtolam deferens præcedentiam habere debet ſuper omnes presbyteros, & Rectores, ſaltem dum ut canonici collegialiter non incedunt, *ut declaravit Sac.Rituum Congregatio teſte Nicolio ubi ſupra n.*7.

SUMMARIUM.

1 *Quando corpora Sanctorum transferri poſſint de loco ad locum, & quando ad id requiratur licentia Papæ, vel ſufficiat auctoritas Epiſcopi.*
2 *Reliquias de novo inventas venerari non licet, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.*
3 *Refertur decretum Urbani VIII. & Sac. Congregationis circa imagines, & reliquias eorum, qui nondum beatificationis, & canonizationis honore inſigniti ſunt.*

CAP. XV.

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

1 QUæritur, an corpora Sanctorum, vel partes eorum tranferri poſſint de loco ad locum ? Reſp. quod aut tradita ſunt perpetuæ ſepulturæ, & tunc non poſſunt tranferri de loco ad locum, etiam intra eamdem Eccleſiam ſine licentia Papæ, *l.nemo humanum juncta gloſ.C. de Relig. & ſumpt.fun.cap.corpora, de conſecr.dict.*1. niſi neceſſitas immineat, aut alia juſta, & rationabilis cauſa concurrat, quo caſu ſufficit auctoritas Epiſcopi, & Capituli, *l.*1. *ubi gloſ.Cod.eod.tit.d.cap.corpora, cum gloſ.ibid.vide infra cap. ſeq.* juſta verò cauſa videtur, quando in honorem Sanctorum facella ampliora extruuntur : tunc enim poteſt Epiſcopus cum conſenſu Capituli in eum locum corpora Sanctorum transferre, *Nav.conſ.9.de ſepult.Genuenſ.in Prax. Cur.Neap.num.*1 *& ſeq.* Aut non ſunt tradita perpetuæ ſepulturæ, ut ſi extant in aliquo loco per modum depoſiti,& in tali caſu aliò exportari poſſunt ſine alicujus licentia, *l.ſi necdum, C.eod tit.de Relig.& ſumpt.fun.gloſ.in d.c. corpora, Nav.& Genuenſ.locis cit.*

2 Notandum eſt etiam, quòd Reliquias de novo inventas venerari non licet, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, *per tex in cap.fin.de Reliq. & vener.Sanct.*

3 Item Urbanus VIII. vetuit, nè imagines eorum, qui nondum beatificationis, aut canonizationis honore inſigniti ſunt, etiamſi cum ſanctitatis, aut martyrii fama, vel opinione obierint, in Oratoriis, Eccleſiis, aliiſque locis publicis, aut privatis cum laureolis, aut radiis, ſeu ſplendoribus, aut quocunque alio ſigno venerationem, cultumque judicante proponantur, nec ad illorum ſepulchra tabellæ, aliæque res ad beneficia per eorum interceſſiones à Deo accepta teſtificanda, nec lampades, aut alia lumina appendantur, neve libri miracula, vel revelationes, aut beneficia hujuſmodi continentes imprimantur ſine recognitione, & approbatione Ordinarii, qui in iis recognoſcendi Theologos, alioſque pios, & doctos viros in conſilium adhibere,negotiumque inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere, ejuſque reſponſum expectare debet, *ex decreto edito ſub die* 13. *Martii*, & 2. *Octobris* 1625. *relat.per Barboſ.de offic.& pot.Epiſc.p.*3.*poſt alleg.* 97. in quo idem Summus Pontifex declaravit, quod ſub hoc decreto non comprehenduntur ii, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel longiſſimi, aut immemorabilis temporis curſum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum ſcripta, ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarii coluntur.

Item eorum corpora, antequam canonizentur, vel Beati declaretur, non poſſunt collocari ſub altare, *ex decreto Sac.Congregationis* 10.*Julii* 1586. ratio prohibitionis eſſe poteſt, nè proceſſu temporis habeantur pro canonicatis ; nam priuſquam ſolemnis ritus canonizandi introduceretur, ordinarius canonizandi modus cenſebatur ſupra corpus Martyris, vel alterius pro Sancto habiti conſtruere altare, & ſuper eo incruentum miſſæ ſacrificium celebrare, *ut obſervat Azor.p.*2.*lib.*1.*c.*26.*qu.*4.*quem refert Jordan.to.*2.*de Rebeneſic.lib.*7.*tit.*1.*n.*121.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus regulariter non tenetur ſequi conſilium Capituli, limitatur nu.*2. *& ſeq.*
2 *In alienatione bonorum menſæ Epiſcopalis requiritur conſenſus capituli ; ampliatur n.*3.*& ſeq. limitatur n* 8.*& ſeq. uſque ad n.*14.
3 *Epiſcopus non poteſt de novo conſtruere Eccleſiam Cathedralem, niſi capituli accedat aſſenſus.*
4 *An in translatione corporum Sanctorum de uno loco ad alium requiratur capituli conſenſus.*
5 *Requiritur conſenſus capituli, quando Epiſcopus ſolus vellet alienare bona Eccleſiæ inferioris ſine Rectore ipſius Eccleſiæ.*
6 *Conſenſus capituli requiritur tam in alienatione rerum immobilium, quàm mobilium pretioſarum Eccleſiæ cathedralis.*
7 *Res mobilis pretioſa Eccleſiæ non uſucapitur triennio.*
8 *In quibus caſibus Epiſcopus non teneatur requirere conſenſum capituli, & numer. ſequent. uſque ad numer.*14.
14 *Lapides, & alia cementa Eccleſiæ dirutę poſſunt de licentia Epiſcopi applicari uſibus prophanis, non tamen ſordidis, excepis ſtatutis, & imaginibus Sanctorum, quæ in alio templo locari debent.*
15 *Quando res ſpectat ad Epiſcopum, & capitulum communiter, requiritur conſenſus capituli.*
16 *Si legatum communiter relictum fuerit Epiſcopo, & capitulo, Epiſcopus non poteſt illi renunciare in præjudicium capituli.*
17 *Geſta per ſolum Epiſcopum in caſibus, in quibus capituli conſenſus exigitur, nulla ſunt.*
18 *An in caſibus, in quibus requiritur conſenſu capituli, neceſſaria ſit ſubſcriptio canonicorum.*
19 *An, & quando abſentes ſint vocandi.*
20 *In alienatione rei Eccleſiæ inferioris ſufficit conſenſus Rectoris ipſius eccleſiæ, etiamſi eccleſia eſſet de jurepatr.*
21 *In pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, prælatus in explicatione actus majorem, vel ſaniorem partem collegii obtinet.*
22 *Quando minor pars capituli prævaleat.*
23 *Aſſenſus Apoſtolicus non ſupplet conſenſum capituli, ſed ſolius Prælati Superioris.*
24 *Juramentum ſimpliciter præſtitum de rebus Eccleſiæ non alienandis, ad quas alienationes referatur.*

CAP. XVI.

Quando in re agenda per Epiſcopum requiratur conſenſus Capituli.

QUamvis regulariter ſatis ſit, ut Epiſcopus requirat 1
conſilium Capituli, *ut ait Abb.in cap.novit, num.*7. *de His, quæ fiunt à Prælat.& in cap. quanto, num.*5. *eodem tit.* ubi etiam obſervat, quod cùm Epiſcopus non teneatur conſilium ſequi, ſatisfit juri ex ſola petitione, & expectatione reſponſi ; in aliquibus tamen caſibus requiritur conſenſus ejuſdem Capituli, quorum primus eſt,quan- 2
do agitur de alienatione perpetua bonorum menſæ Epiſcopalis ; tunc enim requiritur expreſſus Capituli conſenſus, nec ſufficeret tacitus, propter gravitatem præjudicii, & quia intereſt Capituli, nè Eccleſia fiat deterioris conditionis, *cap.*1.*& cap.ea noſcitur, ubi Abb.de his, quæ fiunt à Prælat.cap.ſine exceptione,* 12.*q.*2.*gloſſ.in c.*1.*verſ.defenſore, in fin.de Reb.Eccleſ.non alien.in* 6.

Amplia 1. ut Epiſcopus non poſſit de novo conſtruere 3
Eccleſiam Cathedralem, niſi Capituli accedat aſſenſus, *c.ſi Epiſcopus,* 12.*q.*2. *Hoſt.in tit.de Eccleſ.ædific.§.& quibus ex cauſis &c.nu.*6.

Amplia 2. ut nec poſſit Epiſcopus ſine conſenſu Capituli 4
corpora Sanctorum de uno ad alium locum transferre,

quando

quando ex aliqua neceſſitate, vel alia juſta, & rationabili cauſa hujuſmodi translatio facienda eſſet, *c. corpora, ubi gloſ. de Conſecr. diſt. 1. vide quæ diximus ſupra in cap. 15. de Reliquiis, & Vener. Sanct.*

5 Amplia 3. ut requiratur etiam conſenſus Capituli, quando Epiſcopus ſolus vellet alienare bona Eccleſiæ inferioris ſine Rectore ejuſdem Eccleſiæ, nè per Epiſcopum bona Eccleſiæ diſſipentur *Abb. in d. c. 1. n. 5. de His quæ fiunt à Prælat. & in c. cum Apoſtolica n. 13. eod. tit.*

6 Amplia 4. ut conſenſus Capituli requiratur non tantùm in alienatione rerum immobilium, ſed etiam in alienatione mobilium pretioſorum Eccleſiæ Cathedralis qualia ſunt vaſa argentea columna Eccleſiæ, & cætera hujuſmodi, *d. c. ſine exceptione, & c. placuit, juncto c. aurum 12. qu. 2.* hæc enim æquiparantur immobilibus, & pari paſſu ambulant in hac materia, *extrau. ambitioſæ de Reb. Eccleſ. non alienan. l. ſancimus, 17. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. l. lex quæ tutores, C. de Admin. Tut. Abb. in c. nulli, de Reb. Eccleſ. non alien. & in c. 1. num. 5. & in cap. cum Apoſtolica, num. 13. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. num. 24.* ubi etiam dicit, quod res mobilis pretioſa Eccleſiæ non uſucapitur triennio.

7

8 Limita 1. in locis, ubi viget contraria conſuetudo, vel quando Epiſcopus jam præſcripſit contra Capitulum, ut ipſe exerceat pertinentia ad Collegium, quia tunc non requiritur Capituli conſenſus, *Abb. in c. ea noſcitur, n. 6. & in c. novit, n. 5. de His, quæ fiunt à Prælat.* ubi dicit, valere conſuetudinem, per quam Epiſcopus ſolus exerceat juriſdictionalia, & ſimilia ſine conſenſu Capituli.

9 Limita 2. ut nec requiratur conſenſus Capituli, quando immineret neceſſitas alienandi res immobiles, ſeu mobiles pretioſas, puta ſi debitum urgeat, ab ipſa Eccleſia legitimè contractum, *cap. placuit, juncta gloſ. in ver. neceſſitate, 12. quæſt. 2. Abb. in c. cum Apoſtolica, num. 13. de His, quæ fiunt à Prælat.* quod intellige juxta notata *in cap. 3. de loco ſacro q. 7.*

10 Limita 3. quando concurreret evidens utilitas, quia tunc defectus conſenſus Capituli non eſt conſiderabilis, cùm iſte conſenſus magis reſpiciat ſolemnitatem, quàm ſubſtantiam, *Abb in cap. novit, num. 7. in fin. de His, quæ fiunt à Prælat.* ubi dicit, quod Epiſcopus in notoriis non tenetur requirere conſenſum Capituli, *Card. Seraphin. dec. 443. nu. 4.*

11 Limita 4. quando Capitulum à tempore ſcientiæ non contradixit intrà ſex menſes: tunc enim videtur conſenſiſſe, *arg. cap. 2. de Conceſſ. Præb.* præſertim quando non agitur de alienatione perpetua, quo caſu ſufficit ſola ſcientia Capituli ſine contradictione, *Card. Seraph. d. dec. 443 num. 4.* quemadmodum contemptus in electione, ſi non contradicat intra tempus præfixum in edicto, quod ponitur pro confirmatione facienda, ampliùs non auditur, *Abb. in c. continebatur, num. 8. in c. cum nos, & in c. ea noſcitur, nu. 8. de His, quæ fiunt à Prælat.* ubi etiam obſervat, quod ſi Capitulum conſenſit tractu temporis, valebit conceſſio, ut ex nunc, non ut ex tunc.

12 Limita 5. ut requiratur quidem conſenſus Capituli, non tamen aliorum Clericorum Eccleſiæ, qui non ſunt de Capitulo, *Abb. in cap. 1. num. 5. & in cap. cum Apoſtolica, n. 13. de His, quę fiunt à Prælat.*

13 Limita 6. in lapidibus, vel lignis rudibus Eccleſiæ diruta, vel collapſæ, in quorum alienatione ſufficit ſolius Epiſcopi licentia, *Emman. Sà, in ver. Eccleſia, n. 2. Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 9. c. 13. verſ. ait tamen &c. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p. 3. alleg. 64. n. 14. & ſeq.*

14 An verò hujuſmodi cæmenta poſſint de licentia Ordinarii applicari uſibus prophanis? Reſpondèt nonnulli Doctores, quod licèt id fieri poſſit de licentia Papæ, cum hujuſmodi prohibitio videatur juris humani tantùm, *cap. propoſuit, de Conceſſ. Præb.* Ordinarius tamen hanc licentiam concedere nequit ob reverentiam Eccleſiæ, cui ſervierunt, *cap. ligna, & c. veſtimenta, de Conſecr. diſt. 1. & ita tenuit S. Tho. in 2. 2. qu. 88. art. 10 ad p. Nav. in Commentar de Spol. Cleric. §. 18. num. 10. & ſeq.*

Ego ſentio, poſſe etiam Ordinarium concedere licentiam, ut lapides, & alia cæmenta altaris, vel Eccleſiæ deſtructæ applicari poſſint uſibus prophanis, non tamen ſordidis: tum quia vaſa ſacra ex cauſis expreſſis *in cap. aurum, 12. q. 2.* prævia eorum execratione vendi poſſunt ab Ordinario, *Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. n. 11. Layman. in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 13. num. 5.* tum etiam quia ſicut Eccleſia majori ex parte exuſta, vel deſtructa, deſinit eſſe conſecrata, *cap. de fabrica, ubi gloſ. in ver. innovata, de Conſecr. diſt. 1.* & altare enormiter deformatum, deſinit ſimiliter eſſe conſecratum, *cap. 1. & c. quod in dubiis de Conſecr. Eccl. vel altar.* ita etiam, immò à fortiori, lapides, ligna, & alia cæmenta altaris, vel Eccleſiæ dirutæ, ſeu deſtructæ deſinunt eſſe ſacra, *Sylveſt. in ver. benedictio nu. 7. verſ. vel in alio loco honeſto &c. Barb. de offic. & pot. Epiſc. alleg. 64. num. 14. & ſeq. Emman. Sà in ver. Eccleſia, num. 2. quem refert, & ſequitur Layman. loco cit. num. 6. verſ. ait. tamen &c.* ſaltem ſi materia diruta nullum ampliùs ſignum, vel indicium ſervet, quod pertinuerit ad Eccleſiam; idque magis procederet, quando concurreret neceſſitas, vel alia rationabilis, & urgens cauſa, *ut d. Lud. Mirand. tom. 1. manual. Prælat. quæſt. 34. quem refert idem Layman. loco cit.* ſubdens, quod ſacræ ſtatuæ, & imagines in alio templo locari debent, & ita ſervari in Hiſpania teſtatur *Nav. loco ſupra cit. d. §. 18. num. 11. verſ. ſecundò ejuſmodi &c.* ubi ligna Eccleſiæ veteris dirutæ, quæ novæ conſtruendæ inepta ſunt, etiam ſine licentia Ordinarii venduntur plus offerenti, etiam volenti ex eis domum prophanam conſtruere, *prout refert Layman. loco proximè cit.*

Secundus caſus, in quo requiritur conſenſus Capituli, eſt, quando res ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum communiter, *Abb. in d. cap. novit, n. 7. verſ. tertiò in ſpectantibus &c. De his, quæ fiunt à Prælat. Piaſec. in Prax. p. 2. cap. 5. num. 33. verſ. poſſet etiam &c.* ubi dicit, quod ſi legatum communiter fuerit relictum Epiſcopo, & Capitulo, Epiſcopus non poſſet illi renunciare in præjudicium Capituli, 15 16

Notandum eſt autem, quod geſta per ſolum Epiſcopum in caſibus, in quibus Capituli conſenſus exigitur, nulla ſunt, *Abb. in c. novit. n. 7. de His, quæ fiunt à Prælat. Innoc. in c. 1. eod. tit. Genuenſ. in tr. de Eccl. q. 301.* 17

Notandum 2. quod in caſibus, in quibus requiritur conſenſus Capituli, regulariter non eſt neceſſaria ſubſcriptio Canonicorum, niſi in caſibus à jure expreſſis, & tunc ſatis eſſet, ſi hæc ſubſcriptio ſtat per Notarium, *l. pactum, C. de Pact. Abb. in c. 1. n. 4. de His, quæ fiunt à Prælat. Quaran. in verb. alegnatio rerum Eccl. nu. 3. & 4.* 18

Notandum 3. quod in dictis caſibus non requiritur conſenſus Canonicorum abſentium, ſed tantùm præſentium, *gloſſ. in cap. 2. ver. ipſorum, de Teſtibus in 6.* ubi ponit ſolùm tres caſus, in quibus abſentes ſunt vocandi, *Abb. in d. cap. 1. num. 5. de His, quæ fiunt à Prælat.* 19

Notandum 4. quod in alienatione rerum Eccleſiæ inferioris ſufficit conſenſus Rectoris ipſius Eccleſiæ, etiamſi Eccleſia eſſet de jurepatronatus; nam conſenſus Patroni non eſt de neceſſitate, *c. placuit, 12. q. 2. Innoc. in c. 1. & ibidem Abb. num. 5. d. tit. de His, quæ fiunt à Prælat. Quara. in ver. alienatio rer. Eccleſ. nu. 3. & 4.* 20

Notandum 5. quod in pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, Prælatus in explicatione actus majorem, vel ſaniorem partem Collegii obtinet, *ut inquit Abb. in c. ea noſcitur, nu. 5. eodem tit. de His, quæ fiunt à Prælat. & in c. 1. nu. 3. & 11. de His, quæ fiunt à major. part. Capit.* 21

Notandum 6. quod licèt minor pars Capituli, ſeu Collegii, vel Univerſitatis ex cauſa rationabili poſſit impedire decretum majoris partis: non tamen poteſt aliquid diſponere nomine totius Univerſitatis; niſi major pars eſſet privata propter delictum, quia tunc poteſtas totius Univerſitatis reſidet in non delinquentibus, *cap. gratum, de Poſtulat. Prælat. & not. Abb. in dict. cap. ea noſcitur, num. 5.* 22

Notandum 7. quod aſſenſus Apoſtolicus ſupplet tractatum, & conſenſum Prælati ſuperioris, non tamen conſenſum Capituli, *Quaran. in ver. alienatio rer. Eccleſ. num. 7. verſ. in cæteris &c.* 23

Notandum 8. quod juramentum ſimpliciter præſtitum de rebus Eccleſiæ non alienandis reſtringitur ad alienationem illicitam, non autem ad neceſſariam, vel Eccleſiæ utilem, *Mantic. de Tacit. lib. 25. tit. 6. num. 12. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 546. Nau. conſ. 2. num. 1. de reb. Eccleſ. non alien. lib. 3. Quaran. loco cit. d. num. 7. verſ. in cæteris &c.* 24

SUMMARIUM.

1 *Capitulum regulariter congregari debet in loco consueto, aliàs actus esset nullius roboris: declaratur, & limitatur nu.2.*
2 *Non est de substantia Capituli certus locus, sed omnis locus, in quo Capitulum est congregatum, dicitur capitularis, dummodò sit honestus.*
3 *Regulariter electio, & alii actus Capitulares faciendi sunt in Ecclesia.*
4 *Nulla est electio, si cessante causa legitima fieret extra ambitum Ecclesiæ Cathedralis.*
5 *Vocatis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, si aliqui non veniant, tota potestas capitularis remanet in illis, qui venerunt: declaratur n.6.*
6 *Quando minor pars Collegii possit vocare majorem, & procedere ad actus expeditionem.*
7 *Quando ad convocandam Universitatem sufficiat sonus Campanæ, & quando requirantur litteræ, vel nuncius.*
8 *In quo loco fieri debeat electio Summi Pontificis.*

CAP. XVII.

An validi sint actus à Capitulo, vel Collegio celebrati extra locum consuetum.

1 REsp. quòd Capitulum congregari regulariter debet in loco consueto, alioquin actus esset nullius roboris, *ut d.glos. communiter recepta in cap. in nomine, ver.*
2 *fieri in Urbe, 23.dist.* quod procedit, si ibi commodè fieri possit; secus si aliqua justa causa occasionem præberet mutandi solitum locum: tunc enim Capitulum congregari potest, ubi melius obtulerit se facultas, & actus ibi gesti essent validi; non enim est de substantia Capituli certus locus, quinimmò omnis locus, ubi Capitulum est congregatum, dicitur Capitularis, dummodò sit honestus, *dict.cap.in nomine, vers.quod si pravorum cap.cum terra, & ibidem gl.in ver.in quo, extr. de elect. Innoc.in c. cum ex injuncto, n.2.de Nou.oper.nunciat.* ubi etiam dicit, quòd
3 regulariter electio, & alii actus Capitulares faciendi sunt in Ecclesia, *Bald.in l.nulli, nu.2.ff.Quod cujusque Univers.nom.&c.Abb.in cap quod sicut, num.2. eodem tit. de elect.* subdens, quòd nulla esset electio, si cessante cau-
4 sa legitima fieret extra ambitum Ecclesiæ Cathedralis, *Rot. decis.36.n.4.& seq.p.6.Recent.* ubi, quod vocati omnibus
5 de Capitulo ad aliquem actum, si aliqui non veniant, tota potestas capitularis remanet in illis, qui venerunt, & gesta per illos valent tamquam gesta à Capitulo: contumacia enim aliquorum non potest impedire actiones, & acta capitularia, sed eis est imputandum, si non venerint, *vide Innoc.in d.cap.cum ex injuncto, n.2.de Nov.oper.nunciat. & in c.1.n.2.de Major.& obed.Abb.in cap.cum omnes, num.*
6 11.*& seq.de Constit.* ubi, quod si est aliquis, ad quem spectet congregatio Universitatis, tunc si ad mandatum illius non veniant omnes, possunt venientes explicare actum, etiamsi non interveniant duæ partes, vel major pars Collegii, quasi convocatio Superioris constituat non venientes in contumacia, & contumacia privet illos facultate dandi vocem; unde si in Universitate sint centum, & ex vocatis ab habente potestatem convenerint 30. jus Universitatis residet in istis 30. si verò non est aliquis, ad quem spectet convocatio, tunc si instat finis termini Universitati præfixi ad actus expeditionem, potest minor pars vocare majorem, & nolente ea venire, potest minor pars ad actum procedere, quia non debet privari propter contemptum majoris partis; sed si terminus non est præfixus ad actum explicandum, tunc debent saltem intervenire duæ partes, & moneri debet tertia pars ab habente talem facultatem, aliàs posset tertia pars agere de contemptu, *Put.dec.283.lib.3.ubi de communi, vide Bald. in l.nulli, num.2. ff. Quod cujusque univers. nom.* ubi subiicit, quod quando requiritur convocatio absentium, ad quos sonus
7 campanæ non potest pertingere, nec Preconum, tunc sonus campanæ non sufficit; idemque dicendum, quando agitur de factis gravibus, in quibus non sufficit convocare Universitatem per campanam, sed convocari debet per nuncium, vel litteras, *Ut d.idem Abb.in d.cap.cum omnes, in fin.*

Quæres, in quo loco fieri debeat electio Summi Pon- 8
tificis? Resp. quod fieri debet in conclavi clauso, & non in alio loco, aliàs electio irrita est, *juxta formam traditam per Greg.XV.& Urbanum VIII. quorum constitutiones refert, & explicat Bonacin.in tr. de Censur.in partic. disp. 2.q.7.pun.1.§.2.per tot.*

SUMMARIUM.

1 *In quo loco consecratio Episcopi facienda sit.*
2 *Episcopus electus, si intra sex menses munus consecrationis non susceperit, Ecclesia ipso jure est privatus.*
3 *An ad incurrendam hujusmodi privationem requiratur sententia declaratoria, & num.5.*
4 *Parochus, qui intra annum ad sacerdotium non ordinatur, Ecclesiam ipso facto amittit absque alia monitione.*
5 *An, & quando delinquens teneatur solvere pœnam ante sententiam declaratoriam.*
6 *Quid si pœna ad sui executionem non requirat actionem hominis.*

CAP. XVIII.

In quo loco consecratio Episcopi fieri debeat.

REsp. quod si extra Curiam Romanam fiat, in Ec- 1
clesia, ad quam promotus fuit, aut in Provincia, si commodè fieri poterit, celebrari debet, *ex Conc.* 2
Trident.sess.23.de ref.cap.1. ubi etiam decernitur, quod Ecclesiis Cathedralibus, seu Superioribus quocunque nomine, ac titulo præfecti, etiamsi S.R.E. Cardinales sint, munus consecrationis intra tres menses suscipere debent, alioquin ad fructuum perceptorum restitutionem tenentur: & si intra totidem menses posteà id facere neglexerint, ecclesiis ipso jure sunt privati.

An verò ad incurrendam hujusmodi privationem requi- 3
ratur sententia declaratoria? Resp. quòd alii asserunt, sententiam declaratoriam in tali casu non requiri, quemadmodum nec requiritur sententia hujusmodi quoad paro- 4
chum, qui post obtentam Ecclesiam parochialem, & habitam illius pacificam possessionem non promovetur ad presbyteratum intra annum, quo Ecclesiam ipso facto amittit, peccatque mortaliter, si anno elapso illa retinet, vel fructus post annum perceptos non restituit, *juxta tex. in cap. licèt canon. de elect. in 6.* ubi Parochus in tali casu beneficio absque alia monitione privatur, *& ita sensit Nav.in man cap.25.num.118. Reginaldus lib.13.num.281. & alii apud Bonacin.de legib.disp.1.quæst.1.pun.7.§.2.nu.* 17. subdens, hoc intelligendum esse respectu illorum locorum, in quibus prædictus textus *in cap. licèt canon*, est acceptatus, aut in quibus contrarium legitima consuetudine non est receptum.

Alii verò contrarium quoad Episcopum sentiunt, videli- 5
cet quod requiratur in casu prædicto sententia declaratoria, *ita tenet Bonacin.loco cit.num.18.ubi citat. Suar.l.5.c.* 8.*num.13.* ratio est, quia delinquens non tenetur ante sententiam declaratoriam solvere pœnam, quæ non potest mandari executioni absque actione hominis: nisi manifestè appareat, talem esse legislatoris intentionem, ut velit, delinquentem pœnam subire ante Judicis sententiam; in dubio autem præsumitur, legislatorem nolle reum obligare ante sententiam ad pœnam, quæ ad sui executionem requirit actionem ipsius delinquentis, vel alterius, sed censetur pœnam imposuisse sub hac conditione, si delictum per Judicis sententiam fuerit declaratum, *vide Lessium lib.2.de Justit cap.29.dub.8 num.67.Valentiam p.2.disp.7.qu.5.pun. 6.§.3.Azor.par.1.lib.5.cap.8.q.4.Suarez lib.5.de legib.cap. 8.num.5.Filliuc.tract.21.cap.11.q.9.nu.23.& seq. Layman. lib.1.tract.4.cap.15.num.8.& seq. Bonacin.d.tract.de legib. disp.1. q.1. pun.7.§.2.num.8.* ubi subiicit, quod etiamsi delictum, propter quod imposita est pœna ipso facto, ita notum sit, ut nulla tergiversatione celari possit, adhuc delinquens non tenetur ante sententiam declaratoriam solvere pœnam, quæ ad sui executionem requirit hominis actionem; unde reus non tenetur se rebus propris spoliare, nec se aliquo officio privare ante sententiam declaratoriam delicti, nisi aliter constet de mente legislato-

ris,

ris, *& ita ſenſit etiam Sac. Regularium Congregatio, prout refert Nicolius in ſuis floſcul. ſive notab. in ver. pœna, nu.* 14. *Dian. p* 2. *tract.* 17. *reſol.* 67.

6 Dixi, *quæ non poteſt mandari executioni abſque actione hominis*, quia pœna, quæ ad ſui executionem nullam hominis actionem requirit, ante Judicis ſententiam incurritur; talis eſt cenſura, & irregularitas: incapacitas bonorum: inhabilitas ad matrimonium, vel ad petendum debitum conjugale, vel ad officium, vel ad ſacramenta ſuſcipienda, vel miniſtranda; hujuſmodi enim pœnæ, aliæque omnes, quæ in abſtinentia ab aliqua receptione, vel actione conſiſtunt, commiſſo delicto ſtatim incurruntur, cùm nullâ actio requiratur ad has pœnas incurrendas, *Sot. 1. de juſt. q. 6. concluſ. 2. Valent. tom. 2. diſp. 7. qu. 5. pun. 6. Clavis Regia lib. 3. cap. 9. num. 23. Azor. lib. 5. cap. 7. q. 4. Reginald. lib. 13. n. 279. & alii apud Bonac. d. q. 1. pun. 7. §. 2. num. 9. & ſeq.* ubi etiam obſervat, eum, qui in pœnam privationis officiorum, vocis activæ, & paſſivæ ipſo facto incidit, non teneri privare ſe officio, vel beneficio, aut voce activa, vel paſſiva, quoties hoc præſtare nequit ſine periculo gravis infamiæ, etiamſi lex decernat, delinquentem debere ſe ab officio abſtinere non expectata ulla ſententia, quia jus ad propriam famam conſervandam præponderat juri humano indicenti privationem officiorum, &c. tenetur tamen pœnitens quàm primum petere diſpenſationem, ne interim officium, quo privatus eſt, iniquè retineat, *vide Navarr. in man. c.* 23. *n.* 67.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopo degente in remotis partibus, Vicarius ſimpliciter conſtitutus poteſt expedire ea, quæ ſpeciale mandatum requirunt.*
2 *Quando dicatur Epiſcopus eſſe in locis remotis.*
3 *Vicarius Epiſcopi poteſt abſolvere à caſibus reſervatis, quando Epiſcopus abeſt diœceſi, etiamſi ab ea non longè abſit.*
4 *Quando Vicarius regularis poſſit abſolvere à caſibus reſervatis.*
5 *Vicarius Epiſcopi regulariter non poteſt ſine ſpeciali mandato abſolvere à reſervatis: limitatur numer. ſeq.*
6 *Sede Epiſcopali vacante, Vicarius Capituli abſolvere poteſt à reſervatis.*
7 *Commiſſio extenditur ad ſimilia, vel minora, non autem ad majora.*
8 *Ordinarii per totam diœceſim conſtituere debent Pœnitentiarios cum facultate abſolvendi à caſibus reſervatis.*

CAP. XIX.

An Epiſcopo degente in remotis, poſſit Vicarius ſimpliciter conſtitutus ea expedire, quæ requirunt ſpeciale mandatum.

AFfirmat *Hoſt. in Sum. in tit. de Pœnit. & remiſſ. §. cui conſitendum, nu.* 17. *verſ. quid de officiali Epiſcopi, &c. latè Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. p.* 2. *all.* 6. *nu.* 9. *& par.* 3. *all.* 54. *num.* 97. unde poſſet in tali caſu dimiſſorias ad ordines concedere, *Jordan. Elucubr. diverſ. libr.* 3. *tit.* 6. *nu.* 120. *& ſeq.* ſubdens, quod relinquitur arbitrio Judicis, quando Epiſcopus dicatur eſſe in remotis. 1 2

Obſerva tamen, quòd etiamſi Epiſcopus non longè abſit à Diœceſi, poſſet ejus Vicarius ſimpliciter conſtitutus à caſibus eidem Epiſcopo reſervatis abſolvere, quia non ſunt detinendi ſubditi in ſtatu peccati, ſed ab eo quàm citius liberandi, *Perein. in Privil. minim. tom.* 1. *conſt.* 4. *Sixti IV. §.* 6. *n.* 16. *Homobon. in exam. Eccleſ. par.* 1. *tract.* 5. *cap.* 4. *quæſt.* 21. *Beja par.* 4. *caſ.* 37. *Nald. in Summ. ver. abeſſe num.* 11. *& ver. abſolutio num.* 15. *quos refert, & ſequitur Dian. par.* 3. *reſol. mor. tract.* 2. *de Dub. regular. reſol* 28. ubi dicit, quod etiam Vicarius Regularis poteſt concedere facultatem abſolvendi à reſervatis, ſi Præpoſitus abſit è domo per unum diem naturalem, niſi Præpoſitus, ſeu Superior eodem die eſset reverſurus, vel niſi ſubditus de induſtria ſine ſufficienti cauſa in illum diem confeſſionem diſtuliſſet. Vicarium verò Epiſcopi non poſſe regulariter abſolvere à reſervatis ſine ſpeciali mandato, *tradit Sbrozz. de Vicar. Epiſc. lib.* 2. *q.* 19. *n.* 2. poteſt tamen Vicarius Capituli ſede Epiſcopali vacante, abſolvere à caſibus Epiſcopo reſervatis, *latè Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 54. *n.* 60. *& ſeq.* ubi 49. caſus enumerat, in quibus exigitur ſpeciale mandatum, quos tamen neceſse non eſt in Vicariatus commiſſione omnes nominatim exprimere, ſed ſatis eſt, ſi aliqui exprimantur cum clauſula generali, *& ad omnia alia etiamſi exigant ſpeciale mandatum, c. qui ad agendum, §. ſed ſi aliquis, de Procur. in* 6. *Covar. var. lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 2. *verſ. Quarto, &c. & lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 8. *Sbrozz. ubi ſupra lib.* 1. *q.* 65. *n.* 5. *& q.* 67. *n.* 3. *Barboſ. loco cit. d. alleg.* 54. *nu.* 124. ubi addit, quod commiſſio extenditur ad ſimilia, vel minora, non autem ad majora, *Juxta textum in clem. non poteſt, de Procur.* 3 4 5 6 7

Obſerva 2. quod Ordinarii per totam ſuam diœceſim, & præſertim in iis locis, qui à Civitate, & Cathedrali ſede longiùs remoti ſunt, conſtituere debent Pœnitentiarios cum facultate abſolvendi à caſibus reſervatis, itaut illis quoque liceat eamdem aliis, ſi opus fuerit, etiam viva voce impartiri, præſertim in ſolemnibus, ac præcipuis anni feſtivitatibus, *juxta decretum Sacr. Congregation. quod refert Nicolius in ſuis floſcul. ſive notab. in ver. caſus numer.* 1. 8

JOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIÆ, AC I. U. D. VELITERNI

LIBER SECUNDUS.

DE LOCO LEGALI.

SUMMARIUM.

1 *Civis alicujus Civitatis, vel Provinciæ non poteſt eligi, nec eſſe officialis ejuſdem loci, niſi quatuor menſibus, aliàs punitur proſcriptione bonorum, limitatur n.2.& ſeq.uſque ad n.7.*

7 *Vaſſallus inveſtitus de juriſdictione, poteſt ipſe in ſuo Caſtro illam exercere.*

8 *Obligatio facta à ſubdito in favorem officialis in loco, ubi habet juriſdictionem, non tenet: limitatur nu.12. & ſeq.uſque ad fin.*

9 *Quid ſi obligatio facta fuerit ad favorem domeſtici, & familiaris ipſius officialis.*

10 *Legi prohibitivæ ob publicum favorem introductæ non poſſunt partes renunciare.*

11 *Commodum quæſitum ab officiali ex contractu hujuſmodi applicatur fiſco.*

CAP. I.

De Judiciis Civilibus.

Quæſtio Prima.

An Civis alicujus Civitatis, vel Provinciæ poſſit eſſe, ſeu eligi officialis ejuſdem loci.

1 REſp. negativè, niſi quatuor menſibus, & tunc cum permiſſione Principis, aliàs punitur proſcriptione bonorum, ſive ſit originarius ejuſdem loci, ſive ibi habeat tantùm domicilium, *l.in conſiliariis, Cod. de Aſſeſſor.l.hi, qui, & l.ſi cui in Provincia, ff.ex quib.cauſ.major.l. ſi eadem, ubi gloſſ.ff.de offic.Aſſeſſ.* ratio videtur eſſe, nè quid ex gratia faciat: quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua, *ut d.Pariſ.de Put.in tract.de Sindic.in §. Aſſeſſor, num.38. & ſeq.Theſ.dec.268.n.1.*

2 Hæc tamen concluſio limitatur 1. niſi civis eſſet eminentiſſimæ ſcientiæ, & experimenti; tunc enim receditur à regula juris, & poteſt quis eſſe Aſſeſſor in propria Patria, *Pariſ.de Put.loco cit.n.4.Sbrozz.de offic.Vicar.lib.1.q.34* ubi dicit, quod in tali caſu poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi.

3 Limitatur 2. in Aſſeſſore Procuratoris Cæſaris, qui eſt Judex inter fiſcum, & privatum, *l.fin.ubi gl.ff.de offic. Aſſeſſ.Pariſ.de Put.in d.§.Aſſeſſor.n.39.*

4 Limitatur 3. quando quis non habet ſalarium à Publico, nec juriſdictionem, quia tunc poteſt aſſidere in ſua Provincia, *Pariſ.de Put.in d.§.Aſſeſſor.n.41.*

5 Limitatur 4. ut poſſit quis eſſe locumtenens, & delegatus in propria Provincia, *ſecundùm Bald.& alios, quos refert, & ſequitur idem Pariſ.de Put.ubi ſupra, n.42.*

Limitatur 5. in Caſtris parvis, ubi officiales exteri vix poſſent ex emolumentis officii victum parare, *Bertr.conſ.1.n.9.lib.3.quem refert Theſ.dec.268.n.2.* 6

Limitatur 6. in locis, ubi adeſt contraria conſuetudo, *Idem Theſ.d.deciſ.268.n.2.* ubi etiam dicit, quod Vaſſallus inveſtitus de juriſdictione, poteſt ipſe in ſuo Caſtro illam exercere. 7

Quæres, an officialis in loco, ubi habet juriſdictionem, poſſit contrahere? Reſp. quod ſi loquimur de obligatione paſſiva, ut ſi officialis ſe ſe obligaverit ad favorem ſubditi, obligatio erit valida; in hoc enim non videtur vigere prohibitio ceſſante ratione legis prohibentis contractum cum perſonis ſubditis propter metum reverentialem; ſi verò loquimur de obligatione, & contractu ad favorem, & commodum officialis, tunc obligatio, & contractus regulariter non tenet, etiamſi juramentum, aut quæcunque renunciatio intervenerit, *l.principalibus, ff.de rebus cred.l.1.Cod.de Contract.jud.* ubi, quod neque domeſtici, & familiares ipſius Judicis contrahere poſſunt, *gloſ.in l.quorum, ff. de Pignor.latè Peregr.de Jur.fiſc.lib.4.tit.7.n.12.& ſeq.* ubi dicit, quod legi prohibitivæ ob publicum favorem introductæ, non poſſunt partes renunciare, *Merlin.de Pignor.libro 2. tit.2.quæſt.82.num.1.& ſeq.* ubi ſubiicit, quod commodum ab officiali quæſitum ex contractu applicatur fiſco, *Natt.conſ.50.num.13.Cephal.conſ.164.num.14.vol.2. Rota dec.26.num.16.& ſeq.par.6.Recent.* ubi, quod talis contractus eſt ipſo jure nullus, nec firmatur juramento, quia cùm adeſt metus, conſenſus abeſt; certum autem eſt, juramentum nihil operari, quando non adeſt conſenſus, *l.fin.cum ibi not.C.de non num.pec.Cancer.var.lib.3.capit.1. n.104.& ſeq.* 8 9 10 11

Limita, ſi contractus factus fuerit inter officialem, & non ſubditum: ceſſat enim ratio prohibitionis cum non ſubdito, & ideò contractus eſt validus in tali caſu, *vide Cancer.d.lib.3.cap.1.num.104.& ſeq.Peregr.d.lib.4.titul.7. num.11.* idemque dicendum, quando contractus fit cum ſubdito potenti, nec timente officialem, *Rota d.dec.26.n.24.* 12

Limita 2. ſi ſubditus, cum quo officialis contraxit, nolit, contractum reſcindi, ſed ei ſtare velit: tunc enim contractus reputabitur validus, cùm non poſſit reſcindi invito ſubdito, cujus intuitu, & favore id à lege inductum eſt, *ut d.idem Cancer.d.lib.3.cap.1.n.103.* 13

Limita 3. in rebus, quæ ad victum, ſupellectilia, & his ſimilia pertinent, vel quando adeſſet ſpecialis Principis licentia, *l.1.C.de Contract.Jud.Peregr.d.lib.4.tit.7.num.12. verſ.limita 2.&c.* 14

Limita 4. in his, quæ pertinent ad ſtudiorum cauſam, *Peregr.loco cit.verſ.item, & ea, &c.* 15

Limita 5. quod contractus fuit celebratus bona fide, 16

ut quia

ut quia initus fuerit palàm cum juſto pretio, *Jo. Franc. de Ponte conſ.49.n.42.& 56.li.1.quem refert,& ſequitur Merlin.loco cit n.8.9.& 14.*vel ſi conſtaret, ab officiali nullum fuiſſe incuſſum timorem,vel contractum fuiſſe initum pro neceſſitatibus ipſius officialis, *Peregr.d.lib.4.tit.7.numero 12.verſ.limita 4.&c & n.14 Rot.d.dec.26.num.24.parte 6. Recent.*

17 Limita 6.in officiali, qui non habet juriſdictionem, quia ex ſola dignitate non præſumitur metus, aut violentia, niſi probetur, *l.ad invidiam, ubi Bald.& alii,C.de iis,quæ vi, metuſve cauſ.&c.Peregr.loco cit.d.tit.7.n.14.*

18 Limita 7. in officiali gerente officium in loco originis, quia dicta prohibitio intelligitur de officialibus exteris, *Peregr.d.lib.4.tit.7.n 9.& 10.Merl.d.lib.2.q.82.n. 10.*

19 Limita 8. in donatione remuneratoria ex cauſa de præterito: hæc enim in favorem Prætoris fieri poteſt pro meritorum æquivalentia, *l.Attilius Regulus, ff.de donat. Peregr.d.tit 7.n 12.verſ.limita 5.&c.*

20 Limita 9. in officiali contrahente in utilitatem Univerſitatis, cui præeſt, *Bart.in d.l.principalibus, ff.de Reb. cred. Peregr.ubi ſupra d.tit.7 n.12.verſ.limita 6.&c.*

21 Limita 10. in officiali gerente officium perpetuum, ſeu ad beneplacitum: hic enim poteſt contrahere cum ſubdito, quia textus prædicti procedunt dumtaxat in officialibus ad certum tempus, *ut d.Bart.in d.l. principalibus, ff. de reb.cred.Cancer.var.d.lib.3.cap.1.nu. 98.* quamvis enim ratio metus magis vigere videatur in officialibus perpetuis, tamen quoad eos hujuſmodi fictio, ſeu præſumptio reiicitur per tertium *in l.Præſidis, ff.de rebus cred.* expreſsè permittentem, ut hujuſmodi officiales perpetui cum ſubditis ſuis contrahere poſſint, niſi fortè in tali caſu probetur metus, *Natt.conſ.50.num.13.Peregr.d.lib.4.tit.7.n. 10.* ubi dicit, quod officialis ad beneplacitum conſtitutus, æquiparatur perpetuo, propter incertitudinem, *Cancer. loco cit.num.99.* quod providè factum eſt, nè alioquin officialis perpetuus ſemper haberet interdictum commercium, & ſic redderetur quodammodò mancipatus pœnæ, *ut rectè obſervat Merl.d.lib.2.q.82.num.13.& 14.* ſubdens, quod reſpectu officialis perpetui probari debet metus aliunde, quàm ex præſumptione legis, quia ad hunc caſum lex fingendo non protrahitur.

22 Idem dicendum eſt in Barone contrahente cum Vaſſallo: quia etiam in tali caſu contractus ſubſiſtit, & præſumptio metus ceſſat, niſi aliundè probetur, *Rot.in Bononien. Canonum 30.Maii 1646.coram Meltio, quæ apud Merlin. de pign.eſt dec.123.n.9.& ſeq.quamvis contrarium ſenſerit eadem Rot.d dec.26.n.22.p.6.recent.*

23 Limita 11.in ultimis voluntatibus: poteſt enim officiali legari,aut aliter per ultimam voluntatem validè relinqui, quia dictæ leges prohibitivæ loquuntur tantùm de contractibus, *ut d.Peregr.d.tit.7.num.13.*

SUMMARIUM.

24 *Judex ordinarius tenetur jus reddere in ſuo territorio, & in loco ſolito majorum: limitatur nu.27. & ſeq.*

25 *Locus majorum in judice ordinario eſt omnis locus exiſtens intra territorium.*

26 *Delegatus ad univerſitatem cauſarum tenetur ſervare locum delegantis, & poteſt ſedere intra territorium delegantis.*

28 *In quo loco poſſit quis conveniri coram Delegato Papæ.*

29 *Epiſcopus ſine juſta cauſa non poteſt removere cathedram,& tribunal à Civitate ad longum tempus.*

30 *Vicarius generalis Epiſcopi poteſt in quolibet loco diœceſis jus reddere, ſicut Epiſcopus.*

31 *Secreta non carent ſuſpicione, & plerunque irrita ſunt, & caſſanda.*

32 *Reformationes populi debent fieri in publico Palatio.*

33 *Delegatus ad univerſitatem cauſarum poteſt alium locum eligere præter Tribunal ſuorum Anteceſſorum.*

Partes etiam ex poſt facto poſſunt locum declarare, ibidem.

34 *Judex tempore peſtis poteſt jus dicere in feneſtra domus ſuæ.*

35 *Judex appellationis poteſt etiam in domo ſua,& in alio loco honeſto jus reddere.*

36 *Epiſcopus excuſatur ad effectum alternativæ, ſi propriam diœceſim ingredi non poſſit ad reſidendum ob proterviam impiorum.*

37 *In actis reſpicientibus litis ordinationem non tenetur Judex ſervare locum majorum,ſed tantùm in iis, quæ pertinent ad litis deciſionem.*

38 *Duces belli etiam extra territorium exiſtentes habent imperium in homines ſuæ juriſdictionis.*

39 *Arbiter poteſt ſibi eligere locum, ubi vult, dummodò locus honeſtus ſit.*

40 *Si compromiſſum factum ſit in Villa, valeret ſententia lata in Civitate,etiamſi non fuerit actum de eo loco.*

41 *Delegatus ad unam cauſam, Dominus feudi, Abbas, Archidiaconus, Præpoſitus, & alii non habentes territorium,ſed tantùm juriſdictionem in perſonas,poſſunt ſibi eligere quemlibet locum, dummodò honeſtus ſit: declaratur n 42.*

43 *Delegatus ad unam cauſam an poſſit procedere extra territorium non ſubditum deleganti, ſi ambæ partes conſentiant.*

44 *Cautio de non offendendo obligat etiam extra territorium juſdicentis.*

45 *An, & quando valeant acta geſta per Judicem in Eccleſia.*

46 *An valeant contractus initi in Eccleſia.*

47 *Epiſcopus non tenetur accedere ad locum litigii, vel alium ibi delegare, etiamſi haberet duas diœceſes.*

48 *Epiſcopus cauſas Capitularium diœceſis unitæ poteſt cognoſcere, vel in loco ſui domicilii, vel in ſuo conſueto tribunali.*

49 *Judices civiles, licèt non habeant cognitionem cauſarum criminalium, habent tamen poteſtatem procedendi in cauſis criminalibus incidentibus in cauſa civili abſque alia delegatione.*

50 *Judex maleficiorum an, & quando poſſit cognoſcere de cauſa civili.*

51 *Commiſſa cauſa, intelligitur commiſſa tam civiliter, quàm criminaliter,etiam quoad illius deciſionem.*

52 *An Vicarius Epiſcopi ex generali commiſſione poſſit inquirere,& punire ſubditorum exceſſus,eoſq:abſolvere.*

Quæſtio II.

In quo loco Judex jus reddere debeat.

24 REgula eſt, quòd Judex ordinarius tenetur jus reddere in ſuo territorio, & in loco ſolito majorum ſuorum, ubi videlicet prædeceſſores ſoliti fuerunt jus reddere, alloquin ſententia non valeret, *l.pen.in fin.ff.de juſt. & jur.l.cum ſententiam, ubi DD.Cod.de ſent.& interlocut. omn.Jud.Bart.in l.ſi ut proponis, 5.Cod.Quom. & quand. jud.& in l.1.Cod.de ſentent.ex brev.recit.& in l.ſi locus, ff. de jud.Bald.& alii communiter in l.pen.ff. de juſt. & jur. Vant in tit.de null ex defect.juriſd.& unde,ac quib.mod.etc. n.110.& 111.* ubi dicit, locum majorum in Judice ordi-25 nario eſſe omnem locum exiſtentem intra territorium, dummodò non obſtet contraria conſuetudo, *Maran. de ord.jud.par.6.tit.de deciſor.jud.1.act.num.71.& ſeq.* ubi,26 quod delegatus ad univerſitatem cauſarum tenetur ſervare locum delegantis, *de quo vide Bald.in l.teſtamenta, num. 3.C.de teſtam.& in d.l.pen.in 2.lect.verſ.fin.ff.de juſt.et jur. & in l.ſi locus,ff.de Jud.* ubi dicit, quod talis delegatus po-27 teſt ſedere intra territorium delegantis, dummodò ad eum locum partes incommodè poſſint intervenire, *Abbas in c. P.& G.num.15.de offic.& pot.Jud.de leg.& in cap.dilectus, 29.num.4.de reſcr.* ubi ſubiicit, quòd in quo loco poteſt 28 quis conveniri coram Ordinario ſuo, ſive ratione domicilii, ſive ratione contractus, ſive delicti, in eo loco poteſt conveniri coram delegato Papæ: nec eſt curandum, quod trahatur extra domicilium per plurimas dietas, quia nullum gravamen per impetrationem ſibi infertur, cùm Papa ſit ordinarius cunctorum, *juxta text.in cap.cuncta per mundum, 9.q.3.*

Hæc tamen regula limitatur 1.in Epiſcopo habente plu-29 ra Caſtra, vel Oppida in ſua diœceſi, qui poteſt in quolibet loco de diœceſi, ubi reperitur, curiam erigere, citare, ac ſententias fere, *juxta textus, in cap. cum Epiſcopus, de offic. ord. in 6. Bald.in leg.teſtamenta,num. 3. C. de teſtam.Card.in clem.un.n.1.de for.comp.Gonz.ad reg.8.Can-*

celi.gl.43.num.192.Vant.loco citato num.111. ubi id intelligit ad modicum tempus, quia ad longum tempus non potest Episcopus sine justa causa removere cathedram, & tribunal à Civitate, *cap. placuit, ut nemini, 7. quæst. 1.*

30 Idem dicendum in Vicario generali Episcopi, ac Præside Provinciæ: isti enim in quolibet loco diœcesis, vel Provinciæ possunt jus reddere, *ut tradunt DD.in d.l.pen. ff.de just.& jur.Vant.loco cit.d.n.111.Maran.de Ord.judic. par.6.in tit.de decisor.jud.1.act.n.82.Barbos.de offic.et pot. Episc.all.80.à n.1.usque ad 10.*

31 Limitatur 2. quando Judex de consensu partium, vel ex justa causa ferret sententiam in alio loco non solito: valeret enim sententia propter prorogationem, dummodò non egrediatur suum territorium, & locus aliàs sit congruus, & honestus, *glos.fin.in l.cum non eo die, C.Quando provoc.non est necess.Abb.in cap.P.& G.num.14.de offic. deleg.Bart.in d.leg.pen.circa fin.ff.de just.& jur.Bald.in d. l.cum sententiam, num.6.& seq.C.de sent. & interloc. omn. jud.* ubi etiam observat, quod secreta non carent suspicione, & plerunque irrita sunt, & cassanda, & ideò reformationes populi debent fieri in publico palatio populi, non in aliis locis, *Menoch.de Arbitr.jud.lib.1.qu.64.num.* 32 33.ubi dicit, quod Judex delegatus ad universitatem causarum, etsi habeat tribunal suorum Antecessorum, potest tamen alium locum eligere, ad quem partes possint citari *Vant.de null.tit.de nullit.ex defect.cit.at.numer.62.Specul. lib.1.in tit.de Arbitr.& arbitrat.§. sequitur, numero 66.* ubi, quod partes etiam ex facto possunt locum declarare.

34 Ex quo infertur, quod tempore pestis potest Judex jus dicere in fenestra domus suæ, vel alicujus turris, litigantibus existentibus in via publica, vel in Curia domus suæ, *ut tradunt DD.apud Rip.in tract.de Pest.tit.de Privil.jud. n.52.* ubi subdit, hoc procedere, si partes fuerint citatæ ad illum locum, aliàs sententia non valeret.

35 Limitatur 3. in Judice appellationis, qui potest etiam in domo sua, & in omni alio loco honesto jus reddere, *secundùm glos.s.in d.leg.cum sententiam, ubi etiam Bald.num.2.Cod.de senten.& c.ordan.loco cit.nu.171.& est communis opinio.*

36 Limitatur 4.quando locus solitus non est tutus,vel propter metum tyranni, vel propter bella, vel pestem, vel propter imminentem ruinam: tunc enim potest Judex eligere alium locum, *clem.1.de for.comp.Bald.in l.1.C.de sent.ex brev.recit.Alex.in l.fin num.1.ff.de jurisd.omn.jud. Rom.cons.352.num.19.Maran.loco cit.n.83.Boer.dec.40.nu. 10.& seq.Gonz.ubi supra d.glos.43.n.190.* ubi etiam dicit, quod Episcopus excusatur ad effectum alternativæ, si propriam diœcesim ingredi non posset ad residendum, ob proterviam, & crudelitatem impiorum ipsum persequentium, vel diœcesim occupantium, *arg.d. clem.1. de for.comp.*

37 Limitatur 5. in causis, in quibus proceditur de plano, prout sunt,quę non requirunt plenam causæ cognitionem, *juxta tex.in l.voluit, §.fin ubi gl.& DD.ff.de inter.actio.* in his enim valeret sententia lata extra locum solitum majorum, *l.2.§.dies, ff.Quis ord.in bon.poss.servet.Bart.in l.nec quicquam, §.de plano, ff.de offic.Proconf.& in l.1.n.6.Cod. de Confess.* ubi etiam dicit, quod neque in actis respicientibus litis ordinationem tenetur Judex servare locum majorum, sed tantùm in iis, quæ pertinent ad litis decisionem, *Bald.in l.testamenta, n.3.C.de testam.Jordan.d.lib.14.titul. 25.num.175.& 177.*

38 Limitatur 6. in causis voluntariæ jurisdictionis, quæ in omni loco, etiam in itinere ab Episcopo, vel Legato, Vicario generali, aliove Judice ordinario possunt expediri, *cap.pen.de offic.Vicar.in 6.l.2.ff.de offic.Proconf.§. multis autem, vers.servi verò, Inst.de Libertin.Bald.in d.l. testamenta, num.3.Cod.de testam.& in l.penult.in 2.lect ff. de Just.& Jur.* ubi subiicit, quod duces belli etiam extra territorium existentes habent imperium more majorum in homines suæ jurisdictionis, *vide, quæ infra dicemus in 3. quæstione.*

39 Limitatur 7. in Arbitro, qui cùm non habeat certam sedem deputatam, potest sibi eligere locum, ubi vult, etiam in suo cubiculo, dummodò locus sit honestus, & litigantibus congruus, existat in ea Civitate, in qua fuit compromissum, *l.si cum dies, §.si arbiter, ff.de Recept.arbitr.Bald.in leg.cum sententiam, Cod.de sent.& c.& in leg. pen.in 2.lectur.circa fin.ff.de just.& jur.* ubi dicit, quod quando locus non est determinatus, relinquitur arbitrio ipsius Judicis, *Vant.tit.de nullit.ex defect.citat.nu.62.Specul.lib.1.in tit.de Arbitr.& Arbitr.§ sequitur, n.66.* ubi et- 40 iam observat, quod si compromissum factum sit in Villa, valeret sententia lata in Civitate, etiamsi non fuerit actum de eo loco.

Idem dicendum est in delegato ad unam causam, Do- 41 mino feudi respectu Vassallorum, Abbate, Archidiacono, Præposito, & aliis non habentibus territorium, sed tantummodò jurisdictionem in personas, *vide Bald.in d. l.pen.circa fin. Abb.in cap.cum contingat, n.33. de for. comp.* ubi dicit, quod Archidiaconus, & alii habentes jurisdictionem in homines absque territorio, non possunt ex- 42 ercere jurisdictionem, nisi in loco, ubi consuetudo, vel privilegium hanc jurisdictionem tribuit, vel in loco, ubi habitant.

Addit *Maran.de ord.jud.par.6.tit.de Decisor.Jud.par.* 43 *act.n.75.& seq.* quod Judex delegatus ad unam causam potest procedere, & sententiare extra territorium, seu locum non subditum deleganti, si ambæ partes consentiant, etiamsi dissentiat Dominus illius territorii; quia in delegato potest fieri prorogatio de loco ad locum, cùm jurisdictio delegati non cohæreat, nec terminetur territorio, sicut jurisdictio ordinarii, *per tex.in cap.statuium, §. in nullo, de Rescr.in 6.*

Sed contrarium videtur verius: non enim potest exerceri jurisdictio in alieno territorio, invito Domino ejus territorii, quia Judex extra territorium censetur privatus, non autem Judex, *cap.ut litigantes, de offic. ordin. in sexto, cap.scriptum, 6.quæst.3.Abbas in cap. cum contingat, num.33.de for.comp.Bald.consil.102.num.7.libr.3. Alexand in leg.fin.num.5.& sequent.ff.de jurisd. omn.Jud.* & ita in facti contingentia observavit *Marant.loco cit.* ubi dicit, quod in causa particulari sibi commissa, cùm esset extra territorium delegantis, ad tollendam omnem ambiguitatem, impetravit assensum Principis illius loci.

Notandum est etiam, quod cautio de non offenden- 44 do, obligat etiam extra territorium jusdicentis, coram quo data est, quia hæc respicit personam, & ideò eam sequitur, quovis illa vadat, *l.fin.Cod.de Præscr.long.temp Hercul.de caut. de non offen.cap.9.*

Notandum 2. quod licèt valeant acta gesta per Judicem 45 Ecclesiasticum in Ecclesia non tamen si ibi gesta fuerint per Judicem sæcularem, etiamsi existat in ejus territorio, exceptis actibus piis, qualis est datio tutoris, & similes, *cap.decet, ubi gl.in ver.sæcularium, de Immun.Eccles.in 6. Vant.in tit.de nullit.ex defect.Jurisd.& unde, ac quib. mod. & c.n.109.Abb.in cap.qua fronte, num.2.&* 13. ubi subdit, 46 quod contractus initi in Ecclesia validi sunt, licet contrahentes peccaverint.

Notandum 3. quod Episcopus non tenetur acce- 47 dere ad locum litigii, vel alium ibi delegare, etiamsi diœcesis valdè esset ampla, *Abbas in cap.sanè, num. 3. de for.comp.& in cap.dilectus, 2.num.4.de Rescr.Rota dec. 297.numer.octavo, part.2.divers.* quod procedit, sive Episcopus unam diœcesim habeat, sive duas: nam hoc etiam casu potest subditos in una diœcesi delinquentes, extra illam trahere; quia quoad Episcopum diœcesis tam 48 accessoriè, quàm æquè principaliter unitæ, habentur pro una, exemplo Præsidis duarum Provinciarum, *Bartol.in leg.un.numer.11.Cod.de Metrop.Berytolibr.11. Innoc.in cap.novit, in fin.de offic.leg.Alexand.in leg.fin.ff. de Jurisd omn.Jud.Card.Cavaler.dec.418.numer.secundo, & sequent.Rot.dec.537.numer.6.& sequent.part.4.tom.3. Recent.* ubi etiam decisum fuit, posse Episcopum causas capitularium diœcesis unitæ cognoscere, vel in loco sui domicilii, ubi cum sua familia habitat, vel in suo consueto tribunali, arbitrio ipsius Episcopi, cujus est electio, *juxta dispositionem Conc.Trident.session.25.de reformat. cap.6.*

Notandum 4. quod Judices civiles, quamvis non ha- 49 beant cognitionem causarum criminalium, habent tamen potestatem procedendi in causis criminalibus incidentibus in causa civili absque alia delegatione: quemadmodum Judex maleficiorum, qui non cognoscit 50 de causa civili, potest cognoscere incidenter, condemnan-

demnando principaliter furem ad pœnam, & consequenter ad restitutionem rerum, *ut d. Bos. in tit. de for. comp. nu. 221. latè Farinac. cons. 85. num. 131. & seq. lib. 1.* ubi etiam dicit,
51 quod missa causa intelligitur commissa tam civiliter, quàm criminaliter etiam quoad illius decisionem, *Sbrozz. de Vic. Episc. lib. 2. q. 143. n. 1. & seq.* ubi dicit, quod etsi ex generali
52 commissione non possit Vicarius Episcopi inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus, nisi specialiter hæc committantur, *ut in c. licèt, de offic. Vic. in 6.* tamen potest inquirere, & cognoscere, non ut puniat, sed ut referat Episcopo: immò poterit reum absolvere quatenus de jure sit absolvendus, absque alia relatione, cum ei inquisitio permittatur ad effectum remittendi inquisitos ad Episcopum, quatenus inventi fuerint culpabiles, *Felin. in cap. non potest, num. 5. de re jud. Rot. decis. 2. de offic. Vicar. in nov. prout refert. Menoch. de Arbitr. Jud. lib. 1. quæst. 43. nu. 27. licet ipse contrarium sentiat.*

SUMMARIUM.

53 *Judex extra suum territorium jurisdictionem voluntariam exercere potest, non autem contentiosam: limitatur n. 54. & seq.*

54 *An is, qui habet jurisdictionem ab inferiore à Principe, possit voluntariam jurisdictionem extra territorium exercere.*

55 *Vicarius generalis habens speciale mandatum ad conferendum beneficia, potest illa conferre extra diœcesim sicut Episcopus.*

56 *Episcopus, vel alius habens facultatem conferendi beneficia, in Curia præsente Papa ad collationis actum debet è Curia exire.*

57 *Vicarius Episcopi potest concedere litteras dimissorias extra suam diœcesim, si ad id haberet speciale mandatum.*

58 *An parochus, & alii Sacerdotes ad audiendas confessiones ab Episcopo admissi in una Civitate, possint absolvere suos subditos extra diœcesim Episcopi approbantis.*

59 *Provisus de Parochiali per concursum, ejusque Vicarius censentur approbati ad audiendas confessiones tantùm in ea Civitate, vel oppido, ubi sita est parochialis.*

60 *Actus, qui non potest expediri absque causæ cognitione, fieri non potest extra territorium.*

61 *Episcopus non potest extra territorium confirmare electionem, vel instituere sibi præsentatum.*

62 *An valeat excommunicatio lata ab Episcopo extra territorium.*

63 *Quando agitur inter non subditos, & de rebus non subditis, non potest jurisdictio voluntaria extra territorium exerceri, nisi de partium consensu.*

64 *In successione intestati inspicitur forus rerum, sive realis.*

65 *Jurisdictio etiam contentiosa potest extra territorium exerceri, si concurrat partium consensus, & licentia judicis proprii territorii: declaratur num. 67. & 68. limitatur n. 69.*

66 *Concurrente consensu judicis territorii, & partium consensu potest Episcopus causas delegare extra suam diœcesim.*

69 *Judex delegatus in certa diœcesi potest procedere extra illam interveniente expresso consensu partium, licèt dissentiat Dominus illius territorii: declaratur num. 70.*

71 *Judex delegatus ad universitatem causarum non potest jurisdictionem exercere in loco subdito deleganti, nisi de consensu partium, & Judicis illius loci, secus si locus est subditus deleganti, & num. 73.*

72 *Delegatus ad universitatem causarum ordinario comparatur.*

74 *Dominus, qui in aliquo loco habet merum dumtaxat imperium, aut jurisdictionem in aliquibus causis tantùm, non potest ibi continuò tenere officialem, nisi cùm casus evenerit.*

75 *Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœcesibus suffraganeorum pro causis ad eumdem Archiepiscopum per appellationem devolvendis.*

76 *Qui habet tantùm merum imperium in aliquo loco, potest ibi furcas erigere, & continuò erectas tenere.*

77 *Quis censeatur Dominus territorii, & Vassallorum, quando Castrum subest duobus Dominis, quorum alter habeat merum imperium, & alter jurisdictionem civilem, & num. 78.*

79 *Quando Rector Civitatis, vel alius officialis possit substituere Vicarium, etiam ante ingressum officii, & num. 81.*

80 *Vicarius ab officiali substitutus, potest omnia expedire, quæ potest principalis officialis, excepta membrorum abscissione.*

82 *Dominus feudi, vel Castri respectu jurisdictionis universalis fundatam habet intentionem in juris communis dispositione super toto territorio: declaratur num. 84.*

83 *Dominus feudi, vel Castri potest in suo Dominio ordinationes, & statuta facere propter publicam utilitatem, non tamen contra, sed præter jus.*

85 *Dominus Castri non potest cogere Vassallum ad ostendendum sibi titulum, quo prædium possidet intra fines Castri.*

86 *Verba in investitura apposita, videlicet cum Villis, prædiis, pratis, nemoribus, & aliis juribus, & pertinentiis, verificantur quoad jurisdictionem, non autem quoad dominium: limitatur n. 87.*

88 *Quando agitur contra tertium possessorem, bona præsumuntur allodialia, etiamsi in investitura fuissent expressa, & enumerata in individuo.*

89 *Delegatio facta Episcopo, vel Rectori Civitatis transit in successorem, etiamsi fuerit demandatum negotium facti: limitatur n. 90. & seq.*

90 *Quando expressum fuit nomen ejus, qui dignitatem habet, delegatio expirat morte delegati.*

91 *Quando committitur jurisdictio sub nomine proprio, & appellativo regulariter inspicimus, quod præcedit: limitatur num. 92.*

93 *Delegatio non transit in successorem, quando delegati industria electa est, & n. 96.*

94 *Delegatus à Principe, licèt regulariter subdelegare possit, hanc tamen facultatem non habet, quando ejus industria electa est.*

95 *Quando censeatur electa industria personæ.*

96 *Delegatio non transit in successorem, quando fuit commissum aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium, ut compromissum.*

97 *Delegatus, cui sub nomine proprio, & dignitatis causa commissa fuit, si dignitatem resignaverit, causam sibi commissam adhuc potest cognoscere post resignationem: limitatur n. 99. & 100.*

98 *In quolibet actu principium spectandum est, & habilitas illius temporis sufficit.*

101 *An delegatio transeat in successorem, quando committitur sub nomine dignitatis, quam quis habet beneficio alterius, ut Vicarius, & similes.*

102 *Locum unum esse de territorio alterius, probatur ex actibus jurisdictionis in dicto loco exercitis cum scientia, & patientia Domini illius loci, vel ejus officialium.*

103 *Scientia præsumitur ex temporis antiquitate.*
Scientia an probetur ex instrumentis antiquis, ibid.

Quæstio III.

An, & quando jurisdictio extra territorium exerceri possit.

QUamvis extra territorium nemo jurisdictionem con- 53
tentiosam exercere possit, *l. fin. ff. de Jurisd. omn. jud.* voluntaria tamen potest etiam extra territorium exerceri, *l. 2. ff. de offic. Proconsl. l. 1. ubi Bald. & alii C. de Emancip. liber. cap. novit, & ibi DD. de offic. legat. Bart. in l. 1. n. 5. C. de confess. Maran. de ord. jud. par. 6. in tit. de decisor. Jud. 1 act. num. 86. Dec. in l. ult. num. 6. ff. de Jurisd. omn. Jud. Boer. dec. 30 & alii communiter.*

Hæc tamen conclusio limitatur 1. ut non habeat locum 54
in eo, qui habet jurisdictionem ab inferiore à Principe: hic enim non posset ea, quæ sunt voluntariæ jurisdi-

ctionis, extra territorium exercere, *secundùm Bald. in l. 2. ff. de offic. Proconſ.* ubi dicit, quod poſſet quidem Epiſcopus extra diœceſim inſtituere præſentatum à patrono ad beneficium: ſecus tamen eſſet in Vicario ejuſdem Epiſcopi etiam habente ſpeciale mandatum, quia commiſſio facta ab inferiore à Principe nunquam poteſt exerceri extra territorium committentis, *Rip. in tract. de Peſt. tit. fin. nu.* 50. ubi dubitat, an Vicarius parochialis poſſit extra parochiam confeſſiones ſacramentales audire, *Dec. in d. l. fi. ff. de Juriſd. omn. Jud. Cancer. var. lib. 2. c. 2. n. 234.*

55 Contrarium tamen tenuit *Rot. deci. 5. de offic. Archid. in antiq. Gemin. in cap. ult. in fin. de offic Vicar. in 6. quem refert, & ſequitur Gratian. deciſ. March. 98. n. 5. & ſequitur Boer. deciſ. 30. num. 6. & ſeq.* ubi dicit, quod Vicarius generalis Epiſcopi habens ſpeciale mandatum ad conferendum beneficia, poteſt ea conferre etiam extra Diœceſim, ſicut Epiſcopus, quia hoc eſt voluntariæ juriſdictionis: præterquam in Curia præſente Papa, quo caſu ad collationis

56 actum debet Epiſcopus, ſive ejus Vicarius è curia exire, *ut poſt Gomeſ. tit. de non jud. jux. for. ſupplicat. quæſt. 3 Æn. de Falcon. de reſervat. quæſt. 4. & alios obſervat idem Gratian. loco cit. n. 7.* ſubdens *n. 14. cum ſeq.* quod Vicarius Epi-

57 ſcopi poteſt etiam concedere litteras dimiſſorias extra ſuam diœceſim, ſi ad id haberet ſpeciale mandatum, vel ſi Epiſcopus ageret in remotis, *juxta textum in capit. cum nullus, de Temp. ordin. in 6 vide Boer. d. deciſ. 30. Covar.*

58 *var. reſol lib. 3. cap. 20. num. 8. & 9.* item Parochum, & alios ſacerdotes ad audiendas ſacramentales confeſſiones ab Epiſcopo admiſſos in una Civitate, poſſe abſolvere ſuos ſubditos etiam in aliis locis extra diœceſim Epiſcopi approbantis, ſenſerunt *Sanch. de matr. t. 1. lib. 3. diſp. 34. num. 2. Megal. 1. p lib. 1. c. 7. n. 25. & c. 9. n. 12. Henriq. lib. 6. c. 6. nu. 7. & lib. 7. c. 1. n. 4. Petrin. de Relig. ſubdit. tom. 1. q. 1. cap. 21. §. 2. Vega in Sum. to. 1. cap. 62. caſ. 41. Gom. in explic. Bull. Cruc. clauſ. 10. num. 8. Suar. in 3. par. tom. 4. diſput. 28. ſect. 6. & 7. Nugn. in 3. par. tom. 2. q. 8. art. 5 dub. 8. quos refert, & ſequitur Dian. par. 3. reſ. mor. tract. 4. de Sacram. reſol. 144.* ſed contrarium hodie ſervandum eſt ſaltem à Regularibus, quibus id vetitum eſt per conſtitutionem Clementis X. *incip. ſuperna magni Patris fam. vide quæ ſupra diximus lib. 1. cap. 3. q. 23. n. 269.*

59 Notandum tamen eſt, quod Proviſus de parochiali Eccleſia per concurſum cenſetur approbatus idoneus miniſter ad audiendas confeſſiones dumtaxat in ea civitate, vel oppido, ubi ſita eſt parochialis non autem paſſim per totam diœceſim, *ut cenſuit Sac. Congreg. Concilii teſte Piaſec. in Prax. Epiſc. p. 2. cap. 1. num. 10.* idemque videtur dicendum de Vicario parochiali conſtitutio ab Epiſcopo, cum ſit eadem ratio.

60 Limitatur 2. ut prædicta concluſio procedat, quando actus eſt talis, qui abſque cauſæ cognitione expediri poteſt; ſecus ſi expediri non poſſet abſque cauſæ cognitione, quia eo caſu nec fieri poſſet extra territorium, *Dec. in d. l. fin. num. ſexto, ff. de Juriſdict. omn. Jud. Chartar. deciſion.*

61 *Gen. 68. num. 12.* unde non poſſet Epiſcopus extra territorium confirmare electionem, vel inſtituere præſentatum, quia hæc exigunt cauſæ cognitionem, *capit. fin. juncta gloſſ. de election. in 6. Abbas in cap. novit num. 5. de offic. legat.* quemadmodum nec valeret excommunicatio lata ab Epiſcopo extra territorium, ſi vellet con-

62 tentiosè procedere, quia juriſdictio inhæret territorio, & Epiſcopus extra territorium non eſt Judex, *cap. 2. de Conſtit. in 7. l. 2 ff. de offic. Proconſ. Abb. in d. cap. novit, n. 3. de offic. legat.*

63 Limitatur 3. quando agitur inter non ſubditos, & de rebus non ſubditis: tunc enim non poteſt juriſdictio voluntaria extra territorium exerceri, niſi partium conſenſus accedat, *Bald. in l. 1. num. 5. verſ. tu die, &c. Cod. de Jur. au-*

64 *reo*, ubi etiam dicit, quod in ſucceſſione inteſtati inſpicitur forus rerum, ſeu realis, *& in l. 2. num. 4. ff. de offic. Proconſ. Abbas in cap. ſicut, num. 13. Ne Cler. vel Mon. Buratt. deciſion. 318. num. quarto, Cancer. var. li. 2. cap. 2. num. 233.*

65 ſubdens *num. 236.* quod etiam juriſdictio contentioſa poteſt extra territorium exerceri, ſi concurrat partium conſenſus, & licentia Judicis proprii territorii, *juxta gloſſ. communiter receptam in cap. ut litigantes de offic. ordin. in 6. Abbas in cap. novit, num. quarto, de offic. legat. Ricc. in prax. Eccleſiaſtic. for. tom. 1. part. 2. reſolut. 365.* ubi dicit,

66 quod concurrente conſenſu partium, & Judicis territorii, poteſt Epiſcopus cauſas delegare extra ſuam Diœceſim, *vide Alex. ad Bart. in l. ſi ut proponis, 2. C. Quam, & quan. Jud. & in l. fin. num. 5. & ſeq. ff. de Juriſd. omn. Jud.* ubi ſubiicit, quod non poteſt Judex extra territorium exi- 67
ſtens cum conſenſu Judicis territorii cognoſcere, & procedere contra invitos, & ſic ſine prorogatione, *Jordan. Elucubr. diverſ. lib. 14 titul. 25. num. 167.* & hoc quidem procedit in Judice ordinario, qui non poteſt juriſdictio- 68
nem contentioſam extra ſuum territorium exercere, niſi de conſenſu partium, & etiam Judicis illius territorii, ut ſupra, quia juriſdictio ordinarii territorio inhæret, *la tè Bald. in leg. ſi qui ex conſenſu, num. decimo, Cod. de Epiſcop. audien. Abbas in cap. P. & G. num. 14 verſ. venio ad quartam ſpeciem, &c. de offic. Jud. delegat.* ſecus eſſet in
Judice delegato in certa diœceſi: hic enim poteſt pro- 69
cedere extra illam interveniente expreſſo conſenſu partium, licèt diſſentiat Dominus illius territorii, *ut videtur decidere textus in cap. ſtatutum, §. in nullo, de Reſcript. in 6. per quem textum ita tenuit Abbas in d. cap. P. & G. num. 14.* quia juriſdictio delegati non cohæret, nec terminatur territorio, *ut d. Marant. de ordin. Jud. part. ſexta, in titul. de deciſor. Jud. 1. act numer. 75. & ſequent* quod 70
tamen intellige, dummodò locus ille ſuppoſitus ſit juriſdictioni delegantis, ſed non ubi deficit omninò juriſdictio, *ut ſenſit Bald loco cit. d. n. 10.*

Idem dicendum eſt in Judice delegato ad univer- 71
ſitatem cauſarum: nam ſi locus non eſt ſubditus deleganti, non poteſt ibi juriſdictionem exercere, niſi de conſenſu partium, & Judicis illius loci, ſicut di- 72
ximus in ordinario: delegatus enim ad univerſitatem cauſarum ordinario comparatur, *Bartol. & alii in leg. more majorum, ff. de Juriſdict. omn. Jud.* ſi verò locus 73
eſt ſubditus deleganti, poterit ibi juriſdictionem exercere, *ut dict. Maran. de ordin. judic. part. quarta, diſtinct. quinta, num. 2. & dict. part. 6. titul. de deciſor. judic. 1. act. nu. 75. Vant. de nullitat. titul. de nullit. ex defect. citat. &c. numer. 62.*

Notandum eſt autem, quòd Dominus, qui in aliquo 74
loco habet merum dumtaxat imperium, aut juriſdictionem in aliquibus cauſis tantùm, non poteſt ibi continuo tenere officialem, niſi cum caſus evenerit, *ut probat textus in cap. 1. de offic. ord. in 6.* ubi Archiepiſcopus non po- 75
teſt ſibi conſtituere officiales in diœceſibus Suffraganeorum pro cauſis ad eumdem Archiepiſcopum per appellationem devolvendis, *& ita reſolvit Cancer. var. dict. libr. 2. cap. 2. num. 311. & ſequent.* ſubdens, quòd is, qui ha- 76
bet tantùm merum imperium in aliquo loco, poteſt ibi furcas erigere, & continuò erectas tenere, ut ſubditi à delictis committendis deterreantur.

Addit *Cancer. loc. cit. n. 315. & ſeq.* quod ſi Caſtrum ſub- 77
ſit duobus Dominis, quorum alter habeat merum impetum, alter juriſdictionem civilem, Dominus territorii, & Vaſſallorum cenſetur is, qui civilem habet juriſdictionem, eique præſtari debet juramentum fidelitatis; & ideò ad eumdem ſpectat ab imminente peſte, vel aliis malis, præviis edictis, & aliis opportunis remediis cuſtodire territorium, & ſuos ſubditos, *per text. in l. nam ſalutem, cum ibi not. ff. de offic. Præf. Vigil.* niſi Dominus territorii 78
monitus adhuc eſſet in mora: quia eo caſu Dominus meri imperii poſſet negligentiam ſupplere, *vide Capyc. dec. 27. num. 1. & ſeq.*

Notandum 2. quod Rector Civitatis, vel alius officia- 79
lis poteſt in ſui locum dimittere, ſeu ſubſtituere Vicarium, ſi adſit juſta cauſa impedimenti, dummodò impedimen- 80
tum non ſit diù duraturum; & eo caſu Vicarius poteſt omnia expedire, quæ poteſt principalis officialis, excepta membrorum abſciſſione, *Bart. in l. obſervare, n. 3. & ſeq. ff. de offic. Proconſ.* ubi etiam dicit, quod Rector Civitatis ex 81
juſta cauſa impedimenti poteſt Vicarium conſtituere etiam ante ingreſſum officii.

Notandum 3. quod Dominus feudi, vel Caſtri reſpe- 82
ctu juriſdictionis univerſalis fundatam habet intentionem in juris communis diſpoſitione ſuper toto territorio; & 83
ideò poteſt in ſuo dominio proclamata, ordinationes, & ſtatuta facere, præſertim ex juſta cauſa, propter publicam utilitatem, non tamen contra, ſed præter jus, *latè Rota in Carpentoraten. juris lignandi 27. Novembris 1619. coram Buratto in impr. dec. 427.* quod procedit reſpectu ju-

ctu jurisdictionis tantùm, ut suprà, non autem quoad dominium; aliud enim est habere dominium agrorum, qui sunt in territorio, aliud habere jurisdictionem ratione feu-
85 di super toto territorio; unde non potest Dominus Castri cogere Vassallum ad ostendendum sibi titulum, quo prædium possidet intra fines Castri, quod utique posset, si haberet intentionem fundatam super dominio directo; & ideò sufficit Vassallo, si dicat, prædium suum esse, &
86 sibi soli possidere, etiamsi investitura facta sit cum villis, prædiis, pratis, nemoribus, & aliis juribus, ac pertinentiis; hæc enim verba verificantur quoad jurisdictio-
87 nem, non autem quoad dominium: nisi probetur, hujusmodi villas, & prædia, &c. fuisse eo tempore Domini investientis, vel ea fuisse Castro ex aliqua concessione assignata, *ut dixit Rota in Mediolanen. Legati* 24. *Decembris* 1624 *coram Ubaldo, & 24. Aprilis* 1626. *coram Durano, in impress. dec.* 28. *n.* 13. *& seq. latè Ferentill. ad Burat.*
88 *dec.* 427. *&* 426. ubi dicit, quod quando agitur contra tertium possessorem, bona præsumuntur allodialia, etiamsi in investitura fuissent expressa, & enumerata in individuo, *Rosenth. de feud. c.* 12. *concl.* 15. *n.* 26. *& seq.*

89 Quæres, an delegatio facta Episcopo, vel Rectori Civitatis, & similibus transeat in successorem? Resp. affirmativè, quia tunc delegatio dicitur facta dignitati, quæ nunquam perit, *c. si gratiosè, de Rescript. in* 6. *cap. quoniam Abbas, ubi DD. communiter, extr. de offic. deleg. vide, quæ scripsimus in tract. de temp. legal. lib.* 1. *c* 74.

90 Limita, si expressum fuerit nomen ejus, qui dignitatem habet: hoc enim casu delegatio expirat morte delegati, quia videtur haberi respectus tantùm ad personam, *Bart. in l. more majorem, n.* 19. *ff. de Jurisd. omn. Jud.* ubi etiam di-
91 cit, quod quando committitur jurisdictio sub nomine proprio, & appellativo, tunc regulariter inspicimus, quod
92 præcedit, nisi ex aliqua causa, vel aliquibus circumstantiis aliud præsumatur, *Bellemer. dec.* 39. *per tot. Grat. discep. for. cap.* 92. *n.* 1. *& seq.*

93 Limita 2. quando delegati industria electa est: quod constare potest præsumptionibus, & conjecturis ductis à
94 qualitate facti demandati, seu commissi, & à verbis ipsius delegationis: quo casu, neque delegatus à Principe subdelegandi potestatem habet, licèt regulariter subdelegare possit, *Menoch lib.* 2 *præsumpt.* 21. *n.* 1. *& seq.* ubi
95 dicit, quod censetur electa industria personæ, quando causa meri, vel mixti imperii, vel alia gravis, & ardua delegata fuit.

96 Limita 3. ut regula prædicta procedat, quando commissa fuit jurisdictio; secus quando comittitur aliquod negotium, vel aliquis actus, vel exercitium, ut compromissum: hoc enim casu ad successorem non transit, quia tunc similiter fides, probitasque illius, cui actus hujusmodi commissus est, videtur electa, *Bart. in d. l. more majorum, n.* 19. *ff. de Jurisd. omn. Jud. Ruin. cons.* 63. *n.* 5. *tom* 4.

97 Limita 4. ut regula procedat mortuo delegato; secus si delegatus dignitatem resignaverit, quia tunc causam sibi commissam posset adhuc cognoscere, etiam post resignationem, dummodò delegatio facta fuit sub nomine pro-
98 prio, & appellativo: in quolibet enim actu principium spectandum est, & habilitas illius temporis sufficit; nisi
99 talis delegatus effectus sit incapax hujusmodi delegationis, ut quia contraxit matrimonium, *gl. in c. statutum,* 11. *in ver. canonicis, in fin. de rescript. in* 6. *Dec in c. quoniam Abbas, n.* 56. *de offic. deleg. Paris. de resignat. benef. lib.* 1. *p.* 11. *n.* 19. *& seq. Grat. loco cit. Cevall. in spec. opin. commun. q.* 666. *n.* 5. *&*
100 *seq.* & est communis opinio: vel si delegatio facta fuerit sub nomine dignitatis tantùm, ut si causa commissa fuerit Episcopo Senensi, tunc enim si talis Episcopus transiret ad aliam dignitatem, dimittit delegationem successori, *ut d. Abb. cons.* 93. *in princ.*

101 Limita 5. ut regula procedat, quando committitur sub nomine dignitatis, quam quis habet jure proprio; secus quando committitur sub nomine dignitatis, quam quis habet beneficio alterius, ut Vicarius, & similes: hoc enim casu delegatio non transit in successorem, *secundum Bart. in d. l. more majorum, n.* 19.

102 Quæres 2. quomodò probetur, locum unum esse de territorio alterius? Respond. quod probatur ex actibus jurisdictionis in dicto loco exercitis cum scientia, & patientia Domini illius loci, vel ejus officialium, non enim sufficeret sola obedientia subditorum, *leg. pupillus, §. territorium, ff. de Verbor. signif. §. si quis igitur ex qualibet, Auth. Quib. mod. natur. effic. sui, &c. Bald. in l. si quis, Cod. de Natur. liber. Alex. cons.* 23. *num.* 3. *& seq. lib.* 5. ubi, quod scientia præsumitur ex temporis 103 antiquitate, *vide, quæ scripsimus in tract. de temp. legal. lib.* 2. *cap.* 105. *num.* 1. *& seq.* item probatur ex instrumentis etiam inter alios confectis, si plura sint, & antiqua, ut si excedant centum annos, *latè Ruin. cons.* 92. *nu.* 9. *& seq. lib.* 4. ubi, quod remittitur etiam arbitrio Judicis, quando dicatur longum, & antiquum tempus.

SUMMARIUM.

104 *Creditor primò agere debet cum reo in subsidium cum fidejussore, vel pignoris possessore.*

105 *Creditor non cogitur ad excussionem bonorum sui debitoris existentium extra judicantis territorium, quando locus remotus est, & in aliena Provincia.*

106 *Non dicitur reus idoneus, si absque difficultate conveniri non posset, vel si res debitoris essent in loco forti.*

107 *Illa bona sunt discutienda, quæ sine aliqua controversia possideri possunt.*

108 *Possidens immobilia in loco remoto à loco judicii, debet satisdare.*

109 *Fidejussor obligatus in forma cameræ, censetur renunciasse beneficio excussionis.*

110 *Cessat etiam excussionis exceptio, si fidejussor debitum confessus fuerit, seu terminum susceperit cum confessione debiti, vel se se obligaverit ad liberandum à molestiis.*

111 *Concedendus est terminus fidejussori, si illum petierit ad præsentandum reum absentem, ut ille primò conveniatur.*

Quæstio IV.

An, & quando creditor teneatur excutere bona sui debitoris sita extra territorium.

CReditor per jura antiqua electionem habebat, quem 104 vellet primò convenire, scilicet fidejussorem, vel reum, *l. non rectè, & l. jure nostro, C. de fidejuss.* hæc tamen jura hodie correcta sunt, quando uterque est præsens, & solvendo: tunc enim primò agendum est cum reo; si verò reus est absens, vel non solvendo in totum, vel in partem, in subsidium potest agi cum fidejussore, actionibus à creditore sibi cessis, *ut in auth præsente, ubi Bald. C. eod. tit.* idemque dicendum, si creditor velit agere contra pignorum possessores, *ut d. Alex. cons.* 84. *num.* 12. *vol.* 3. *Neguss. in tract. de Pignor. in* 1. *mem.* 8. *partis princip. num.* 42. *& seq.*

Observa tamen, quòd creditor non cogitur ad excus- 105 sionem bonorum sui debitoris extra judicantis territorium existentium, quando locus remotus est, & in aliena Provincia, quia actor non cogitur peregrinare, *ut d. Bart. in l. sciendum,* §. 1 *ff. qui satisd. cog. Alex. d. consil.* 84. *num.* 12. subdens, quod non dicitur reus idoneus, si abs- 106 que difficultate conveniri non possit, vel si res debitoris essent in loco forti, ut in Castello, vel Arce, itaut non possint discuti, nam de illis non est facienda excussio, *Neguss. de Pignor. d. mem.* 1. *nu.* 43. *& seq.* ubi, quod illa bona sunt discutienda, quæ sine aliqua controversia possideri 107 possunt, unde ea, quæ sunt in controversia, sunt dimittenda, nec per illa debet retardari processus contra tertium possessorem, *Thesaur. dec.* 40. *num.* 3. ubi subiicit, 108 quod possidens immobilia in loco remoto à loco judicii, debet satisdare.

Observa 2. quòd censetur fidejussor renunciasse bene- 109 ficio *d. auth. præsente*, si principaliter, & tanquam principalis se se obligaverit, aut renunciaverit omni legum auxilio, quæ renunciatio in obligatione camerali continetur, *Rot. apud Zacch. de oblig camer. dec.* 22 *num.* 3. *& seq.* ubi, quod obligatio in forma cameræ tollit beneficium 110 excussionis, *& dec.* 143. *num.* 2. *& seq.* vel si fidejussor debitum confessus fuerit, seu terminum susceperit cum confessione debiti, vel se se obligaverit ad liberandum à molestiis: nam etiam in his casibus cessat excussionis beneficium, seu exceptio, *Rot. apud eumdem Zacch. decisio.* 55. *num.* 2. *& seq.*

111 Obſerva 3. quod ſi fidejuſſor petierit terminum ad præſentandum reum abſentem in judicio, ut ille primò conveniatur, eſt ei concedendus, quo elapſo in ſubſidium agi poteſt cum fidejuſſore, *dict. auth. præſente, ubi gloſs. & DD. C. de fidejuſſ.*

SUMMARIUM.

112 *Locus judicii debet eſſe tutus, aliàs citatus non tenetur comparere: limitatur n.* 129.

113 *Quando non eſt tutus aditus ad territorium illius, qui citandus eſt, expeditur citatio coram Judice alicujus loci vicinioris.*

114 *Locus quando dicatur non tutus.*

115 *Non ſufficit allegare, locum comparitionis non eſſe tutum generaliter, ſed debent exprimi cauſæ, aliàs citatus à contumacia non excuſatur.*

116 *Exceptio loci non tuti poteſt allegari per quemcumque abſque alio mandato.*

117 *Dominus non excuſatur, ſi locus non ſit tutus procuratoribus.*

118 *Locus debet eſſe tutus etiam Judici, alioquin alium locum idoneum, & tutum Judex eligere poteſt.*

119 *Exceptio loci non tuti opponi poteſt poſt litem conteſtatam.*

120 *Citatus ad locum non tutum ſemper poteſt appellare, & quando id procedat, & n.* 127.

121 *Si Judex pronunciaverit, locum eſſe tutum, tunc debet appellari intra decem dies.*

122 *Is, qui comparuit coram Judice ſuſpecto, ſi à principio illum non recuſavit, ulterius poſtmodum non auditur.*

123 *An, & quando citatus probare debeat, locum non eſſe tutum, & n.* 126.

124 *Citatio facta ad locum manifeſtè non tutum, eſt ipſo jure nulla.*

125 *Non debet proponi non tutus acceſſus, quando liquidè apparet, locum non eſſe tutum.*

126 *An citatus ad locum non tutum, cogi poſſit ad comparendum, ſi ei oblatus fuerit ſalvuſconductus, & num.* 127.

127 *Publica fides caduca eſt, & fragilis cautio.*

128 *Non tutus acceſſus probatur per teſtes etiam ſingulares, & quid deponere debeant.*

129 *Quando non excuſetur allegans, locum ſibi non eſſe tutum.*

130 *Probatio ſemel facta de non tuto acceſſu in prima commiſſione deſervit etiam commiſſione executorialium.*

131 *Exceptio loci non tuti impedit proceſſum executivum, & executionem cameralem.*

Quæſtio V.

De exceptione loci non tuti.

112 PRæmittendum eſt, quod locus judicii debet eſſe tutus, aliàs citatus non tenetur compare, nec per ſe ipſum, nec per alios, ſive cauſa ſit civilis, ſive criminalis, & poteſt appellare, *cap. ex par. 47. extr. de appell. cap. venerabilibus, §. & hoc ipſum, de ſent. excom. in 6. clem. cauſam, ff. verum, & ibi gl. de elect.* ubi, quod quando non
113 eſt tutus aditus ad territorium illius, qui citandus eſt, expeditur citatio coram Judice alicujus loci vicinioris, *Man-*
114 *dell. conſ. 208. n. 15.* locus autem non tutus dicitur, ſi citatus ad eum non poteſt venire ſecurus, vel propter inimicitias etiam ex propria culpa provenientes, vel propter bellum, aut ſævientem peſtem, vel ob timorem carceris, aut alterius gravis incommodi arbitrio Judicis, *Coler. de Proceſſ. execut. par. 4. cap. 1. num. 179. Pariſ. conſil. 33. nu. 13. lib. 2. & conſ. 28. num. 6. & conſil. 110. num. 16. lib.* 4. ubi addit, quod propter intemperiem loci excuſatur quis à comparendo, licèt effectus dictæ excuſationis ceſſet ceſſante cauſa, *ut dict. Bajard. ad Clar. in pract. crim. quæſt. 34. nu.*
115 *29. & ſeq.* ubi etiam obſervat, quod non ſufficit allegare, locum comparitionis nõ eſſe tutum generaliter, ſed debent exprimi cauſæ, aliàs citatus à contumacia non excuſatur.
116 Hæc autem exceptio loci non tuti poteſt allegari per quemcumque abſque alio mandato, & ſatisdatione, *ut d.*
117 *Bajard. loco citato num. 30. Dec. in dict. cap. ex parte*, ubi ſubiicit; quod Dominus excuſatur, ſi locus non ſit tutus procuratoribus, quia ex cauſa arctari quis poteſt ad perſonaliter comparendum, quando imminet aliqua neceſſitas: & cauſa juſta non videtur, quando locus non eſt tutus procuratori, *cap. prim. in fin. de Judic. in 6.*

Præmittendum 2. quod ſicut partibus locus debet eſſe 118
tutus, ita etiam Judici: alioquin alium locum idoneum, & tutum Judex eligere poteſt, ſi aliqua rationabilis cauſa ſubſit, *cap. ſtatuimus, 13 de offic. & pot. Jud. deleg. in 6. cap. cum dilecta, extr. de confirm. util.*

His præmiſſis quæritur 1. an hæc exceptio loci non tu- 119
ti opponi poſſit poſt litem conteſtatam? Reſp. affirmativè, quia licèt hæc exceptio ſit dilatoria, tamen cum gravamen reiteretur, & ſucceſſivam habeat cauſam, ideò etiam poſt litem conteſtatam, & quandocunque opponi poteſt, *Bald. in l. peremptorias, num. 27. Cod. ſentent. reſcin. non poſſ. Coler. de Proceſſ. execut. par. 4. cap. 1. n. 169. Alban. ad Bart. in l. eleganter, §. ſi quis poſt num. 2. ff. de cond. indeb* unde 120
citatus ad locum non tutum, ſemper poterit appellare, licèt prima, vel ſecunda vice non appellaverit, quia à gravamine ſucceſſivo ſemper appellatur, modò appelletur à gravamine illato per novam citationem, & tempus appellationis lapſum non ſit; ſecus ſi à gravamine de præterito: quia hoc caſu appellatio non procederet, *latè Dec. in dict. c. ex parte, num. 6. & ſec. de Appell.* ubi etiam dicit, quod ſi Judex pronunciaverit, locum eſſe tutum, tunc debet 121
appellari intra decem dies; *vide Dec. loco cit. n. 7. verſ. ſecus in eo, &c.* ubi ſubiicit, quod is, qui comparuit coram Judice ſuſpecto, ſi à principio illum non recuſavit, ul- 122
terius poſtmodum non auditur, *per tex. in cap. inter monaſterium, 20. de ſent. & re jud.*

Quæritur 2. an citatus probare debeat, locum non eſ- 123
ſe ſibi tutum? Reſp. quod ſi apertè conſtet, locum non eſſe tutum, ut quia ibi peſtis graſſetur, aut bellum, tunc nulla alia requiritur probatio, cum notorium relevet ab onere probandi, *Pariſ. conſ. 28. n. 4. Afflict. dec. 289. n. 24.* ubi dicit, quod citatio facta ad locum manifeſtè non tutum, 124
eſt ipſo jure nulla, *Maſcard. de Probat. concluſ. 17. num. 6. & ſeq. lib. prim.* ubi, quod nec debet proponi non tutus 125
acceſſus, quando liquidè apparet, locum non eſſe tutum.

Si verò de hoc manifeſtè non conſtet, tunc is, qui in 126
jus vocatus eſt, per ſuum procuratorem comparere debet, & probare locum non eſſe ſibi tutum: quo probato ad comparendum cogi non poteſt, etiamſi ſibi oblatus fuerit ſalvuſconductus, *Afflict. d. deciſ. 289. n. 24. Rot. dec. 15. de dol. & contum. in antiq.* ubi, quod pars debet petere, ſibi 127
aſſignari locum tutum, & ſi denegetur, appellare debet, *Boſſ. in tit. de Citat. n. 37.* ubi dicit, quod ſi non tenetur comparere, ità neque tenetur venire ſub ſalvoconductu, *Maſcard. ubi ſupra d. concl. 17. n. 7. & concl. 19. num 9. & 10.* ubi dicit, quod nemo tenetur adhibere fidem litteris ſalviconductus, quando in ſummo eſſet vitæ diſcrimine, cùm publica fides caduca, & fragilis cautio ſit, *arg. l. qui ita, §. 1. ff. Ad T rebell.*

Probatur verò non tutus acceſſus, non quidem per at- 128
teſtationem magiſtratus, quia illi non præſtatur fides in detrimentum alterius, *latè Alex. conſ. 206. n. 5. lib. 2.* ſed per teſtes etiam ſingulares, *vant. de nullit. ex defect. citat. &c. nu. 128. Rot. dec. 22. alias 693. de Reſcr. in antiq.* ubi, quod ſatis eſſet, ſi teſtes dixerint, ſe credere impoſſibile eſſe, vel non tutum, quod citatio exequi poſſit perſonaliter, vel ad domum citandi, *Maſcard. ubi ſupra concl. 18.*

Obſerva tamen, quod quando locus non eſt tutus ipſi 129
citato ob crimen ejuſdem, pro quo convenitur, non excuſatur, ſi non accedat ad Judicem, quando in eum ageretur de delicto, & diceret, locum non eſſe ſibi tutum ob inimicitias, *Bal. in l. omnes, qui, §. ſin verò, n. 3. verſ. circa ſecundam rationem, &c. C. de Epiſc. & Cler.* ubi dicit, quod ſibi imputare debet delinquens, ſi locus non eſt ſibi tutus ob ſui delictum, *Ruin. conſil. 48. num. 15. vol. 4. Maſcard. dict. lib. 1. concl. 19. num. 14.*

Obſerva 2. quod probatio ſemel facta de non tu- 130
to acceſſu in prima commiſſione, deſervit etiam in commiſſione executorialium, quia adhuc præſumitur timor, & metus durare, niſi contrarium probetur, *Maſcard. dict. lib. 1. concluſ. 17. num. 5. ubi citat Caſſad. deciſ. 3. de Dol. & contum.*

Quæritur 3. an exceptio loci non tuti impediat pro- 131
ceſſum executivum, vel executionem cameralem? Reſp. affirmativè, *Coler. e Proceſſ. execut. p. 4. c. 1. n. 168. & ſeq.* ubi dicit, quod ſi citatus probabilibus ex cauſis dubitat de ſecuri-

curitate habenda in judicio, vel aliis locis intermedii, per quæ ipſi iter faciendum eſt, obiiciendo hanc exceptionem loci non tuti, audiendus eſt, itaut proceſſus executionis adversùs ipſum priuſquam aſſecuretur, præcipitari non debeat, *per tex. in cap. accedens, 2. §. mandamus, Ut lit. non conteſt. Clem. paſtorali, §. Piſana, deſent. & re jud.*

SUMMARIUM.

132 *Cauſæ continentia regulariter dividi non debet: limitatur n. 134. & ſeq.*
133 *Quando cauſæ dicantur invicem continentes.*
134 *Poſſidens res hæreditarias in diverſis locis, poteſt ab hærede in quolibet loco conveniri.*
135 *Si plures pro eodem delicto conveniantur, & diverſis foris ſubiiciantur, poſſunt coram diverſis judicibus conveniri, & tunc ſententia unius Judicis abſolutoria non derogaret ſententiæ alterius condemnatoriæ, & è contra.*

Quæſtio VI.

An, & quando cauſæ continentia dividi poſſit.

132 REſp. quod cauſæ continentia regulariter dividi non debet; & ideò non poteſt ſuper cauſa poſſeſſionis unus Judex, & ſuper cauſa proprietatis alius Judex impetrari, *l. nulli, ubi Alexand. de Jud. de quo vide Bart. ibidem*
133 *nu. 1.* ubi dicit, quod cauſæ dicuntur invicem continentes, vel quia ſub una actione generaliter plures ſpecies, & plura capitula continentur, vel quia agitur ſuper eadem re, licèt diverſis actionibus.
134 Limitatur tamen ſupradicta concluſio in poſſidente res hæreditarias in diverſis locis: hic enim poteſt ab hærede in quolibet loco conveniri, *Bald. in l. 1. num. 2. C. ubi de hæred. agi oport.*
135 Limitatur 2. in iis, qui pro eodem delicto conveniuntur: iſti enim ſi plures ſint, & diverſis foris ſubiiciantur, poſſunt coram diverſis Judicibus conveniri, & alii quidem condemnari uno modo, & alii ad alium modum judicari: tum, quia diverſa poteſt eſſe eorum cauſa, & diſparatio defenſionis, tum quia cauſa iſtorum licèt naſci videatur ex eodem delicto, non propterea dicitur individua, immò plura dicuntur delicta ex pluralitate delinquentium licèt delinquant circa eandem rem, *ut latè probat Cravett. conſ. 232. num. 2. & ſeq. p. 2.* ſubdens *num. 5. in fin.* quod tunc ſententia unius Judicis abſolutoria non derogaret ſententiæ alterius condemnatoriæ, & è contra.

SUMMARIUM.

136 *In alternativa locorum electio eſt actoris: declaratur, & limitatur n. 145.*
137 *Debitor nunquam conſtituitur in mora, nec tenetur ad aliquod intereſſe, niſi prius facta per creditorem loci electione.*
138 *Creditor declarando poteſt eligere locum, ubi carior eſt æſtimatio.*
139 *Locus adiectus ſtipulationi includit tempus, quo quis poſſit ad eum pervenire, quod arbitrio Judicis remittitur.*
140 *Quid ſi debitor breviori tempore ad locum deſtinatæ ſolutionis pervenerit.*
141 *Quando plura loca adiiciuntur alternativè, debitor in quolibet loco poteſt in ſolidum conveniri.*
142 *Quid ſi plura loca copulativè, & generaliter adiiciantur.*
143 *Quando certa loca limitatè ſunt adiecta, videtur eo caſu facta diviſio debiti pro rata cujuslibet loci.*
144 *Promittens ſolvere Romæ, Florentiæ, vel ubicunque creditor voluerit, tunc ſub clauſula generali non continerentur loca, quæ magis diſtarent, quàm expreſſa.*
145 *Quando in alternativa locorum electio ſit debitoris.*
146 *Debitor poteſt in alio loco conveniri, ſi ibi habeat domicilium, etiamſi unus tantùm locus eſſe ſolutioni deſignatus.*
147 *Debitor poteſt etiam extra locum conventum, vel deſtinatum ſolvere, ſi interpellato creditore ad recipiendum offerat ſolvere intereſſe.*
148 *Quæ mihi non nocent, & alteri proſunt, de facili ſunt concedenda.*
149 *An debitor cogi poſſit ad ſolvendum extra locum promiſſionis, ſoluto illi intereſſe.*
150 *Creditor, in cujus electione plura loca ſunt poſita, quando poſſit agere de aliqua mora ipſius debitoris, ſi locum elegerit, & n. 152.*
151 *An electio loci fieri poſſit à procuratore non habente ſpeciale mandatum.*
152 *Reus non conſtituitur in mora, niſi actor, in cujus electione plura loca ſunt poſita, in interpellatione exprimat, diem, & ſpecificum locum.*

Quæſtio VII.

Cujus ſit electio in alternativa locorum.

REſp. quod electio eſt actoris, *l. non utiq; ubi Bart. n.* 136
7. ff. de eo, quod cert. loc. Vrſil. ad Afflict. dec. 316. n. 4. ubi obſervat, quod debitor nunquam conſtituitur in mora, nec tenetur ad aliquod intereſſe, niſi prius facta per 137
creditorem loci electione, cùm requiratur interpellatio, ut certo loco fiat ſolutio, *Alex. conſ. 45. nu. 4. & 5. vol. 5. Grat. diſcep. for. c. 42. n. 44. & ſeq.* ubi dicit, quod creditor decla- 138
rando poteſt eligere locum, ubi carior eſt æſtimatio, *Menoch. de Arbitr. Jud. li. 2. caſ. 2. n. & ſeq.* ubi dicit, quod lo- 139
cus adjectus ſtipulationi includit tempus, quo quis poſſit ad eum pervenire, quod Judicis arbitrio remittitur, *Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 38. n. 4. &* 5. ſubdens, quod ſi debi- 140
tor breviori tempore ad locum deſtinatæ ſolutionis pervenerit, confeſtim intelligitur obligatus.

Notandum eſt autem, quod quando plura loca adii- 141
ciuntur alternativè, debitor in quolibet loco poteſt in ſolidum conveniri; idemq; dicendum eſt, quando plura lo- 142
ca copulativè, & generaliter adiiciuntur, ut ſi debitor promiſerit ſolvere Romæ, Mediolani, & in quolibet alio loco, ubi fuerit inventus, ne ex definita, & nimia diviſione debiti ſtipulatio reddatur inutilis, *Bart. in leg. 3. §. ſi quis ita 1. ff. de eo, quod cert. loc. Papien. in form. libell. in act. hypothecar. §. ac reſtituere, n. 2.*

Notandum 2. quod ubi certa loca limitatè ſunt adie- 143
cta, videtur eo caſu facta diviſio debiti pro rata cujuslibet loci, & ſic pro rata tantùm poterit debitor in locis adjectis conveniri, *ut trad. Bart. & Papien. locis cit.*

Notandum 3. quod promittens ſolvere Romæ, Flo- 144
rentiæ, Paduæ, vel ubicunque creditor voluerit, tunc ſub clauſula generali non continerentur loca, quæ magis diſtarent, quàm expreſſa, *Rom. conſ. 180. n. 10.*

Notandum 4. quod regula prædicta, videlicet, quod 145
in alternativa locorum electio eſt actoris, procedit poſt lapſum termini: nam ante termini lapſum eſt in electione debitoris ſolvere, in quo loco ſibi placuerit, niſi contrarium ſit actum, *ut d. Papien. loco cit. n. 1. in fin.*

Notandum 5. quod licèt unus tantum locus eſſet ſo- 146
lutionis limitatus, vel deſignatus, poterit tamen debitor in alio loco conveniri, ſi ibi habeat domicilium, *l. 1. & ibidem DD. ff. de eo, quod cert. loc. l. un. C. ubi conven. qui cert. loc. dar. promiſ. l. hæres abſens, §. fin. ubi Bart. ff. de Jud. Papien. ubi ſupra n. 2. verſ. ubi autem, &c.*

Notandum 6. quod debitor poteſt etiam extra locum 147
conventum, vel deſtinatum ſolvere, ſi interpellato creditore ad recipiendum offerat ſolvere intereſſe, ſi quod ille patiatur ex tali cauſa, *ex regula, quæ mihi non nocent,* 148
& alteri proſunt, de facili ſunt concedenda, Bart. in leg. qui Romæ, 122. n. 2. ff. de Verb. oblig. quem Doctores communiter ſequuntur, ut ait Nig. de except. c. 2. §. 2. n. 21. ſubdens, 149
quod eadem ratione debitor cogi poteſt ad ſolvendum extra locum promiſſionis, ſoluto illi intereſſe.

Notandum 7. quod etiam creditor in cujus electione 150
plura loca ſunt, locum elegerit, illumque notificaverit debitori, tamen non poſſet agi de aliqua mora ipſius debitoris, niſi ex parte creditoris oſtenderetur, ipſum, vel ejus legitimum procuratorem adfuiſſe in loco illo electo ad quantitatem debitam recipiendam, *Alex. conſ. 95. num. 10. vol. 1.* ubi id intelligit in caſibus, in quibus non requiritur conſignatio, & depoſitio, *& conſil. 78. numer. 14. vol. 5. Rimin. conſil. 736 num. 3.* ubi etiam dicit, quod hujuſmodi electio fieri non poteſt à procuratore non 151
habente ſpeciale mandatum, *Afflict. deciſ. 116. nu 4.* ubi ſubiicit, quod, ut reus conſtituatur in mora, requiritur,

quod

152 quod actor in interpellatione ipsa exprimat diem, & specificum locum.

SUMMARIUM.

153 *Notorium regulariter probari non debet : limitatur num.161. & seq.*
154 *Notorium relevat ab onere probandi, non tamen ab onere proponendi.*
155 *Manifesta an indigeant probatione.*
156 *Judex potest judicare, sive attendere id, quod ei est notorium.*
157 *In notorio non juratur de calumnia.*
158 *Notorium quando dicatur, vel probetur, & numer.162.*
159 *Præsens debet notorium allegare, non absens.*
160 *Præsumptiones debent allegari, licèt sint liquidissimæ probationes.*
161 *Licèt notorium non indigeat probatione, debet tamen probari, notorium esse.*
162 *Notorium probatur etiam per duos testes.*
163 *Quando super notorio requiratur sententia declaratoria.*
164 *Negatio notorii non admittitur, quando factum esset omninò notorium.*
165 *Judex potest sumere informationem, etiam parte non citata, an aliquid sit notorium.*
166 *Notorium facti transeuntis, quale est notorium facti præteriti, indiget probatione.*
167 *Notorium probari debet, quando sumus extra locum notorii.*
168 *Notorium ex actis resultans, procedit in loco, ubi acta sunt.*
169 *Notorium non relevat ab onere probandi, quando pro forma probatio exigitur, vel quando hujusmodi qualitas requiritur ad fundandam Judicis authoritatem, seu potestatem.*
170 *Quando ad probandum notorium sufficia, sola fama, & qualiter fama in tali casu probetur.*

Quæstio VIII.

An & quando notorium probari debeat.

153 REsp. quod notorium, seu publicè notum regulariter probari non debet, *glos. in clem. appellanti, vers. alias causas, de Appellat.* ubi etiam observat, quod
154 licèt notorium relevet ab onere probandi, non tamen relevat ab onere proponendi, *& in l. cives, C. eod. tit.* ubi,
155 quod notoria non indigent probatione, sed manifesta sic, *& in l. 1. ver. in consilio, C. Qui, & ad vers. quos &c.* ubi,
156 quod Judex potest judicare, sive attendere id, quod ei est notum ut notorium, etiamsi non probetur in judicio; secus si ei est notum ut privato, non ut notorium, *Bald. in l. si verò, §. qui pro rei, ff. Qui satisd. cog.* ubi dicit, quod in
157 notorio non juratur de calumnia, *& in l. emptorem, ff. de Act. empt.* ubi dicit, quod id, quod probatur per majorem partem populi, vel etiam per plures, quàm 20. te-
158 stes, censetur notorium, *Cephal. cons. 82. nu. 52. & cons.* 108. *n.* 15. *lib. 1 Viv. comm. opin. 548. nu. 1. & seq.* ubi dicit,
159 quod præsens debet notorium allegare, non absens, *Natt. cons. 275. n. 1.* ubi, quod etiam præsumptiones juris,
160 licèt sint liquidissimæ probationes, debent allegari, *latè Mascard. de Probat. concl. 1103. nu. 1. & seq.*
161 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quod licèt notorium non indigeat probatione, debet tamen probari, notorium esse, *secundum Bald. in l. emptorem, ff. de Act. empt. Natt. cons. 275. n. 1. & seq. Viv. comm. opin. 548. n. 9.* ubi dicit, quod
162 notorium probatur etiam per duos testes, *& opin. 549.*
163 ubi addit, quod super notorio requiritur sententia declaratoria citata parte; hoc tamen procedere posset, si no-
164 torium negetur, *ut d. Mascard. d. concl. 1103. nu. 8.* subdens, negationem hujusmodi non esse attendendam, quando factum esset omninò notorium, *vide Viv. comm. opin.*
165 548. ubi dicit, quod Judex potest sumere informationem, etiam parte non citata, an aliquid sit notorium.
166 Limitatur 2. ut dicta conclusio locum habeat in notorio facti transeuntis, quale est notorium facti præteriti; hoc enim indiget probatione, quia potiùs debet hoc dici manifestum, quàm notorium, *Bald. in d. l. emptorem, in addit. circa princ. & in l. si verò, ff. qui pro rei, vers. adde quod quodlibet notorium &c. ff. Qui satisd. cog. Mascard. de probat. conclus. 1103. numer. 7. & sequent.*

Limitatur 3. ut dicta conclusio non procedat extra lo- 167
cum notorii : eo enim casu probari debet, *ut post Innoc. in c. ex insinuatione de Appell. & alios trad. Mascard. d. concl.* 1103. *n.* 27. ubi etiam dicit, quod notorium ex actis resul- 168
tans procedit in loco, ubi acta sunt.

Limitatur 4. quando pro forma probatio exigeretur : 169
quia tunc notorium non relevaret ab onere probandi, *Alban. ad Bart. in l. cum quid, num. 6. ff. si cert. pet. & alii apud Mascard. loco cit. n.* 32. subiicit, quod nec relevaret ab onere probandi, quando hujusmodi qualitas exigeretur ad fundandam Judicis authoritatem, seu potestatem.

Addit *Dec. in cap. 1. nu. 45. de Appell.* quod ad proban- 170
dum, aliquid de antiquo, vel de longinquo notorium fuisse, sufficit sola fama, *vide Mascard. concl. 1101. n. 22. & seq.* ubi dicit, quod hæc fama per duos testes probatur.

SUMMARIUM.

171 *In citationes, quæ fit coram Judice delegato, exprimi debet locus particularis, secus si fiat coram Ordinario.*
172 *Si ab initio locus à delegato in citatione deputatus fuit, non debet inferi locus in reliquis citationibus.*
173 *Delegatus ad universitatem causarum tenetur servare locum delegantis.*
174 *Interpellatio non afficit, quando non fit loco, vel tempore congruo.*
175 *In dubio, quando arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, ubi factum est compromissum.*

Quæstio IX.

An, & quando in citatione exprimi debeat locus.

INter cœtera, quæ ad citationem requirunt, etiam lo- 171
cus particularis in quo reus comparere debet, exprimendus est, *Specul. in tit. de citat. §. jam de citatione nu. 1.* hoc tamen procedit in delegato citante : secus in Ordinario, qui habet certum, & deputatum Tribunal; & ideò potest citare sine expressione loci, quia intelligitur de loco solitæ residentiæ, *cap. cum parati, ubi DD. de Apell. Bart. in l. si ut proponis, 5. C. Quomod. & quand. Jud.* subdens; quod si ab initio locus à delegato in citatione deputatus 172
fuit, non debet inferi locus in reliquis citationibus, quia de illo intelligitur, dummodò sit congruus litigantibus, & honestus, *Bald. in l. ut perfectius, n. 11. Cod. de Annal. excep. Marant. de Ordin. Judic. par. 6. tit. de citat. nu. 64. & in tit. de decisor. Judic. pract. n. 72. & seq.* ubi hoc intelligit in delegato ad unam causam particularem; secus in de- 173
legato ad universitatem causarum, qui tenetur servare locum delegantis, *Ciriac. contr. 103. nu. 24.* ubi etiam obser- 174
vat, quod interpellatio non afficit, quando non fit loco, vel tempore, congruo.

Notandum est etiam, quod in dubio, quando arbiter 175
non eligit locum, intelligitur de loco, ubi factum est compromissum, *Marant. d. tit. de Decisor. Jud. 1. act. n. 80.*

SUMMARIUM.

176 *In judicio, quo agitur ad recuperandam possessionem, qua actor per vim se spoliatum esse dicit exprimi debet locus, & tempus : limitatur numer. 178. & seq.*
177 *Quando intentatur remedium famosum, sive civiliter, sive criminaliter, requiritur expressio loci, & temporis.*
178 *Quando ex forma statuti, vel commissionis proceditur summariè, de plano, sine strepitu, & figura judicii, omnis solemnitas juris positivi censetur rejecta.*
179 *Remedium can. reintegranda, 3. qu. 1. non enumeratur inter remedia, quæ infamant, sed dicitur condictio oriens ex lege, vel canone prædicto.*
180 *In rebus Ecclesiasticis, seu clericorum potest agi contra quemlibet possessorem non per interdictum unde vi,*

sed

ſed condictione ex dicto canone.

181 *Textus in d. can. redintegranda, inducit novum, & ſpecificum remedium poſſeſſorium contra quemlibet poſſeſſorem etiam non vitioſum, & ignorantem.*

182 *Condictio intentata infamiam non irrogat.*

Quæſtio X.

Quando in interdictis exprimi debeat locus, & tempus.

176 REſp. quod in judicio, quo agitur ad recuperandam poſſeſſionem, qua actor per vim ſe ſpoliatum eſſe dicit, exprimi debet locus, & tempus, quia hoc interdictum appellatur famoſum, cùm inducat infamiam ſaltem facti, *l.1. ſ interdictum hoc quia, ff. de vi, & vi armat. l. honori, & l. licet, ff. de obſeq. gloſ. communiter recepta in l. neqs ff. eod. tit. de vi, & vi armat. Alex. conſ. 6. n. 2. lib. 3.* quando
177 autem intentatur remedium famoſum, etiamſi civiliter agatur, requirit expreſſio loci, & temporis, ſicut quando criminaliter agitur, *l. item exigit, ff. de dol. l. Prætor, edixit, ff. de Injur. c. 1. uæ, de Procur. Bart. in l. edita n. 5. C. de eden. & in l. per procuratorem, ff. de obſeq. & in d. l. 1. ſ. ſive autem, ff. de vi, & vi armat. & in d. l. Prætor edixit, ff. de Injur.*

178 Limita, quando ex forma ſtatuti, vel commiſſionis, proceditur ſummariè, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, quo caſu omnis ſolemnitas juris poſitivi cenſetur rejecta, *clem. ſæpe contingit, de Verb. ſignif. Bart. in extrav. ad reprimendum, in ver. & figura & c. n. 5.* talis eſt ſolemnitas, ut exprimatur in libello locus, & tempus: hæc enim non à jure gentium, vel naturali, ſed à jure civili inducta eſt, *d. l. Prætor edixit, & l. libellorum, ff. de Accuſ.*

179 Limita 2. in remedio prodito *ex can. redintegranda, 3. q. 1.* hoc enim non enumeratur inter remedia, quæ infamant, cum dicatur condictio oriens ex lege, vel canone prædicto, *ut tradunt DD. in l. 1. ff. de Condict. ex leg. gloſ. communiter recepta in c. cum ad ſedem, ver. interdictum de Reſtit. ſpol.* ubi dicit, quod in rebus eccleſiaſticis poteſt
180 agi contra quemlibet poſſeſſorem non per interdictum, unde, vi ſed condictione *ex d. canone, & ibidem Abb. n. 26. & ſeq.* ubi etiam obſervat, quod *d. can. redintegranda,*
181 procedit ſpecialiter rebus eccleſiaſticis, ſeu clericorum, & inducit novum, & ſpecificum remedium poſſeſſorium contra quemlibet poſſeſſorem etiam non vitioſum, & ignorantem; condictiones autem intentatas infamiam non irroga-
182 re, *ex l. ceſſat, ff. de obligat. action. & obſervat etiam Alex. d. conſ. 6. n. 2. lib. 3.*

SUMMARIUM.

183 *Forenſis regulariter conveniri debet in loco ſui domicilii.*
Actor ſequi debet forum rei, ibidem.

184 *Poteſt reus conveniri in domicilio, quod habebat tempore contractus, & in novo domicilio, quod poſteà acquiſivit.*

185 *Quid ſi reus habeat plura domicilia.*

186 *Ibi cenſetur quis habere domicilium, ubi majorem fortunarum partem habet, etiamſi in alio loco habeat domum, vel alia bona.*

187 *Quando quis habet domicilium in variis locis, debet attendi domicilium propriæ patriæ*

188 *Is, qui aſſiduè converſatur, vel commoratur in loco, poteſt ibi conveniri de contractibus etiam alibi geſtis, etiamſi ibi domicilium adhuc non contraxerit.*
Quaſi domicilium quando contrahatur, ibidem.

189 *Propter diverſitatem bonorum dicitur quis decedere cum duplici patrimonio.*

190 *Si in duobus locis quis forum ſortiatur, fit ſeparatio bonorum, ut quodlibet patrimonium ſecundùm ſuam legem, aut ſtatutum judicetur.*

Quæſtio XI.

In quo loco forenſis conveniri debeat.

183 REſp. quod regulariter conveniri debet in loco ſui domicilii: actor enim ſequi debet forum rei, *l. 2. C. de Juriſp. omn. Jud.* ubi, quod poteſt reus conveniri in
184 domicilio, quod habebat tempore contractus, & in novo domicilio, quod poſteà acquiſivit; & ſi habeat plura domicilia, illud attendi debet, in quo magis verſatur, 185 vel majorem partem facultatum habet, *l. un. C. Ubi pet. tut. l. cives, ubi gloſ. C. de Incol. lib. 10. Bald. conſ. 411. num. 1. poſt. med. v. conſiderandum eſt &c. lib. 1.* ubi dicit, quod licèt 186 quis in loco habeat aliqua bona, pro quibus æſtimum ſolvit, non tamen ex eo ibi cenſetur habere domicilium, niſi illic quoque habeat majorem partem fortunarum; *Cephal. conſ. 263. num. 6. & ſeq.* ubi dicit, quod ſpectandus eſt locus, ubi quis habet majorem fortunarum partem, etiamſi in alio loco domum habeat pro æſtivo tempore, *Alciat. reg. 1. præſump. 37. n. 5.* ubi dicit, quod quando quis habet domicilium in variis locis, debet attendi domicilium pro- 187 priæ patriæ utpote principalius.

Notandum eſt etiam, quod is, qui aſſiduè converſa- 188 tur, vel commoratur in loco, poteſt ibi conveniri etiam de contractibus alibi geſtis, etiamſi in eo loco domicilium adhuc non contraxerit, quia eo caſu contrahit quaſi domicilium, *ut inquit Abb. in c. quod clericis, n. 5. de for. comp.*

Notandum 2. quòd propter diverſitatem bonorum di- 189 citur quis decedere cum duplici patrimonio, & quòd quodlibet patrimonium ſecundùm ſuam legem, aut ſtatutum 190 judicatur. *Cancer. var. cap. 1. de ſucceſſ. ab inteſt. n. 72. p. 1.*

SUMMARIUM.

191 *Uxor conveniri debet in foro mariti etiamſi ad ejus domum nondum traducta fuerit.*

192 *Matrimonium eſt talis virtutis, ut transfundat originem uxoris in originem viri.*

193 *Nulla eſt major unio, quàm unio conjugalis, per quam vir, & uxor efficiuntur una caro.*

194 *Uxor uti minus digna efficitur concivis viri uti potentioris, & magis digni, & ligatur ſtatutis loci, ubi vir commoratur, & num. 206. & 207.*

195 *Uxor deſinit eſſe de proprio foro tam ratione incolatus, quàm ratione originis.*

196 *Mulier nupta nō eſt ampliùs de familia patris, ſed viri.*

197 *Mulier non ſequitur forum originis viri, aut domicilii contracti ante matrimonium, ſed ſolùm domicilium habitationis illius contractum poſt matrimonium.*

198 *Uxor ſequitur forum, & patriam viri etiamſi vidua remanſerit.*

199 *Vidua vivit lege mariti in favorabilibus, ſecus in odioſis.*

200 *Quando vidua retineat privilegia viri, etiamſi tranſierit ad alium locum.*

201 *Uxor non poteſt conveniri, ſeu trahi ad forum originis, etiamſi ibi reperiatur, nec ejuſdem orignis ſtatutis ligatur: declaratur nu. 202.*

202 *Origo propria amitti non poteſt.*

203 *Quando ſtatutum abſolutè inhabilitat mulierem, tunc mulier dicitur arctata abſolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamſi extra locum ſtatuti divertat.*

204 *Stante ſtatuto, quod forenſis non poſſit in loco acquirere, mulier alibi nupta poteſt in loco originis acquirere, cum non dicatur forenſis.*

205 *Uxor habet duo domicilia, unum originis, alterum habitationis domicilii ſui viri.*

206 *Stante ſtatuto, quod proximiores forenſes non poſſint ſuccedere in bonis immobilibus civium, proximiores forenſes non ſuccederent in bonis immobilibus mulieris nuptæ in loco ſtatuentium.*
An in tali caſu debeatur proximioribus mulieris defunctæ æſtimatio bonorum, ibidem.

207 *Statutum prohibens, nè forenſis in territorio ſtatuentium bona immobilia acquirat, non comprehenderet uxorem aliunde ductam.*

208 *Uxor ſequitur forum mariti, etiam quando agitur de diſſolvendo matrimonio.*

209 *An ſtatutum prohibens, ne mulier nupta extra territorium ſuccedat alicui de juriſdictione, locum habeat in legatis.*

210 *Actus factus in fraudem legis eſt nullus ipſo jure, in fraudem verò hominis valet, ſed revocatur.*

211 *An, & quando vir contrahat civilitatem, & incolatum in loco uxoris, ſi ipſe ad domicilium uxoris acceſſerit.*

212 *Animus perpetuò manendi ex decennali habitatione præſumitur.*

213 *Quando domicilium ſtatim contrahatur.*

Quæſtio

Quæstio XII.

In quo loco conveniri debeat uxor.

191 RESP. quod conveniri debet in foro mariti, uxor enim sequitur forum viri, etiamsi nondum ad ejus domum traducta fuerit, *l. exigere dotem, ubi DD. ff. de Jurisd. de Judic. l. cum quædam puella, ff. de Jurisd. omn. Jud. glos. in l. ea quæ* 32. *ver. ante, ff. Ad municip. Bald. cons.* 439. *n.* 4. *vers. respondetur, quod non videbitur &c. lib.* 4. *& cons.* 62. *n.* 2. *& cons.* 100. *lib.* 5. ubi dicit, quod matrimonium
192 est talis virtutis, ac naturæ, ut transfundat originem uxoris in originem viri, quia nulla est major unio, quàm
193 unio conjugalis, per quam vir, & uxor efficiuntur una
194 caro, *juxta illud Genes.* 2. *erunt duo in carne una*; unde uxor uti minus digna efficitur concivis viri uti potentioris, ac magis digni, & ligatur statutis loci, ubi vir commoratur, *Gozad. cons.* 70. *n.* 5. ubi, quod uxor definit esse de proprio foro non solùm ratione incolatus, sed etiam ratione
195 originis, *Ofasch. decis.* 127. *nu.* 1. ubi, quod mulier nu-
196 pta, non ampliùs de familia patris, sed viri, *Corn. cons.* 111. *in princ. lib.* 3. *Honded. cons.* 6. *n.* 14. *lib.* 2. subdens, quod
197 non propterea mulier sequitur forum originis viri, aut domicilii contracti ante matrimonium, sed solùm domiciliù habitationis illius contractum post matrimonium, *& cons.* 13. *n.* 25. *lib.* 1. ubi addit, quòd uxor sequitur forum, & pa-
198 triam viri, etiamsi vidua remanserit: vidua enim domicilium viri retinet, donec patriam viri non mutaverit, *l. filii, vidua ff. ad municip.* & censetur esse in matrimonio, si honestè vivat in loco mariti, *l. fin. C. de Bon. matern. l. fœminæ, ff. de Senat. vide Corn. cons.* 111. *nu.* 4. *versus fin. lib.* 3. ubi dicit, quod vidua vivit lege mariti in favora-
199 bilibus, secus in odiosis, *Surd. decis.* 330. *n.* 28. *& sequ.* ubi etiam observat, quod vidua retinet privilegia viri,
200 etiamsi transiverit ad alium locum, si tamen id fecerit expulsa, & aliunde non habens unde viveret.

201 Ex his infertur 1. quod uxor non potest conveniri, seu trahi ad forum originis, etiamsi ibi reperiatur, nec ejusdem originis statutis ligatur, *latè Dec. in l. cum quædam*
202 *puello, nu* 6. *& seq. ff. de Jurisd. omn. Jud.* ubi id intelligit quoad ea, in quibus persona mulieris distraheretur à servitiis mariti, nam quoad alia mulier nupta non mutat originem, *ex trad. per Bart. in l. fin. ff. item rescripserunt mulierem, num.* 5. *ff. ad municip. Bald. cons.* 39. *lib.* 5. *Alex. cons.* 100. *n.* 1. *lib.* 3. ubi dicit, quod mulier nupta extra locum suæ originis non desinit esse civis Civitatis originis quoad commoda, & favores, dummodò propter id non separetur à servitio viri; & ideò gaudet beneficiis statuti Civitatis, unde oriunda est, *Mandell. cons.* 23. *n.* 10. *&* 11. *lib.* 1. ubi dicit quod mulier sequitur forum, & statuta mariti quoad ea, quæ concernunt beneficium mariti, quo verò ad alia retinet forum originis propriæ, adeò ut soluto matrimonio cesset penitus tale privilegium, & mulier, ejusque bona regantur secundùm statuta originis propriæ, *Jordan. elucubrat. diversi. vol* 3. *lib.* 13. *tit.* 8. *de for. compet. num.* 211. *Vinc. de Franch. decis.* 416. *num.* 2. *& seq. & dec.* 546. *num.* 29. *& seq. Carleval. de Judic. lib.* 1. *tit* 1. *disp.* 2. *quæst.* 2. *num.* 65. *& seq.* ubi etiam dicit, quod propria origo amitti non potest, *Merlin. dec.* 828. *num.* 14. *&* 16. ubi, quod mulier alibi nupta subditur etiam statuto originis, dum ex hoc non divertitur à servitio mariti; præsertim si statutum absolutè
203 inhabilitet mulierem, quia tunc mulier dicitur arctata absolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamsi extra locum statuti divertat, juxta distinctionem communiter à Doctoribus receptam, & pluries à Rota approbatam, *& præsertim dec.* 238. *par.* 6. *Recent. vide Cephal. cons.* 171.
204 *num.* 30. ubi dicit, quod stante statuto, quod forensis non possit in loco acquirere, mulier alibi nupta poterit in loco originis acquirere, quia non dicitur forensis, *Thesaur. decis.* 123. *nu.* 1. *& seq.* ubi etiam dicit, quod
205 uxor habet duo domicilia, unum originis, alterum habitationis domicilii sui viri: primum retinet tantùm quoad sui commodum, alterum quoad omnia, & ita videntur magis communiter concludere Doctores, *ut d. Cavalcan. dec.* 42. *num* 46. *& seq. par.* 1.

206 Infertur 2. quod stante statuto, quod proximiores forenses non possint succedere in bonis immobilibus Civium, qui sine testamento decesserint, proximiores forenses non succederent in bonis immobilibus mulieris nuptæ in loco statuentium, quæ sine testamento decessit, quia uxor propriè dicitur civis Civitatis, ubi nupsit, & ligatur ejusdem Civitatis statutis, *Bart. in l. fin. ff. item rescripserunt mulierem, num.* 4. *ff. ad municip. Bald. cons.* 139. *n.* 3. *lib.* 5. *Abb. cons.* 100. *in fin. p.* 2. *latè Thesaur. dec.* 123. *nu.* 9. *& seq.* ubi tamen subdit, quod in tali casu debetur proximioribus mulieris defunctæ æstimatio dictorum bonorum.

Infertur 3. quod statututum prohibens, nè forensis 107
in territorio statuentium bona immobilia acquirat, non comprehendit uxorem aliundè ductam, quia uxor non dicitur forensis, sed Civis, *ut supra diximus, latè Surd. dec.* 330. *num.* 9. *& seq.*

Infertur 4. quod uxor sequitur forum mariti, etiam 108
quando agitur de dissolvendo matrimonio, *Carleval. de Judic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *q.* 4. *n.* 192.

Sed quæres, an statutum prohibens, ne mulier nupta 209
extra territorium succeda alicui de jurisdictione, locum habeat in legatis? Resp. negativè, quia tale statutum de successione universali loqui videtur, non autem de legatis, *l. quædam, §. nihil ff. de eden. Rip. in l. quæsitum, §. si quis cum tutor, ff. eod. tit.* nisi constaret de fraude, ut si mulieri nuptæ extra territorium testator jure legati bona omnia, & sic in effectu successionem relinqueret, quia tunc tale legatum, cùm factum sit in fraudem statuti, non deberetur, *l. contra legem, & l. seq. ff. de legib. Bart. in l. fin. num.* 5. *ff. de Hæred. instit. Ruin. cons.* 125. *nu.* 2. *lib.* 1. ubi dicit, 210
quod actus factus in fraudem legis est nullus ipso jure, in fraudem verò hominis valet, sed revocatur, *latè Cephal. cons.* 191. *num.* 6. *& seq.*

Quæres 2. an vir contrahat civilitatem, & incolatum 211
in loco uxoris, si ipse ad domicilium uxoris accesserit? Resp. quod aut vir ad domicilium uxoris accessit recessurus, & uxorem ad domum suam reducturus, & tunc nec civilitatem, neque incolatum contrahit; aut vir accessit ad domicilium uxoris animo ibi perpetuo permanendi, & tunc domicilium uxoris, non viri attenditur, *ut post Bald. Jas. & alios d. Honded. cons.* 6 *numer.* 15. *tom.* 2. *Abb. d. consil.* 100. *propè fin.* talis autem animus ex decennali habita- 212
tione præsumitur, *Roland. cons.* 79. *num.* 51. *lib.* 3. *Gratian. discept. for. cap.* 824. *num.* 39. *Ferentill ad Burrat dec.* 244. *num.* 10. *& seq.* subdens, quod ubi quis declarat, se velle in aliquo loco habitare, statim domicilium contraxisse 213
censetur, nec est expectandum aliud tempus, *ex trad. per Gail. lib.* 2. *obser.* 35. *n.* 7. *Menoch. de arbitr. Jud. cas.* 86. *num.* 2. *Rot. dec.* 150. *num.* 7. *par.* 2. *Divers.*

SUMMARIUM.

214 *Domicilium, & habitatio inter se differunt, & qualiter.*
215 *Jus parochiæ quando acquiratur.*
216 *Ad acquirendum jus fori non simplex habitatio, sed domicilium exigitur.*
217 *Potest quis conveniri in loco domicilii, etiamsi ibi non reperiatur: & nu.* 221.
218 *Forus domicilii est generalis, & universalior omnibus aliis.*
219 *In loco domicilii potest quis conveniri tam de contractibus alibi gestis, & de re alibi sita, quàm etiam de criminibus alibi commissis.*
220 *Quando requiratur præsentia Rei in loco, ut ibi conveniri possit.*
221 *Uterque Judex tam domicilii, quàm contractus habetur pro competente, ita tamen quod, coram quo primo fuit cœptum judicium, ibidem etiam finem accipere debeat.*

Quæstio XIII.

An quis conveniri possit in loco domicilii.

PRæmittendum est, quòd domicilium, & habitatio 314
valdè inter se differunt: & ideò non potest argui de habitatione ad domicilium; nam domicilium habere censetur is, qui in aliquo loco animo permanendi commoratur, veluti si ibi habeat majorem partem fortunarum suarum, nec inde sit discessurus, *l. Cives, Cod. de Incol. lib.* 10. *Spec. in tit. de compet. adit. nu.* 9. *in fin. & sequitur n.* 1.

habi-

habitationem verò poteſt quis habere etiam ſine animo permanendi, dummodò non habitet tanquam hoſpes, *ut colligitur ex l.1.ff.habitare, ff.de iis, qui dejecer. vel effuder. Bart.in l.4.ff. Prætor ait.n.24.ff.de damn.inf.Menoch.lib.6. præſumpt.42.n.2.Maſcard.de proba.concl.535.n.30.& ſeq.*

215 ubi dicit, quod ut aliquis dicatur parochianus alicujus Eccleſiæ, ſeu Parochiæ, non requiritur domicilium propriè ſumptum, ſed ſatis eſt habitatio notabilis temporis; unde illi Eccleſiæ tenetur ſolvere decimas perſonales, & quartam Parochialem, & coram Parocho ejuſdem Eccleſiæ matrimonium celebrare, omiſſa Eccleſia parochiali ſui domicilii, cùm ex hujuſmodi habitatione acquiraturius parochiæ, *cap. quæſtiſunt, 16 q.1 cap.1. de Sepult.cap.ad Apoſtolicæ, de Decim.Carleval.de Judic.lib.1. tit.1. diſp.2. q.1.n.12.* ſubdens, quod ex hujuſmodi habitatione non ac-

216 quiritur jus fori, ad quod non ſimplex habitatio, ſed domicilium exigitur.

217 Ad quæſitum verò Reſp. quod poteſt quis conveniri in loco domicilii, ſive ibi reperiatur, ſive non, nam ratione domicilii adeò forus contrahitur, ut declinari aliquo modo nõ poſſit, *l.hæres abſens ff.ſi quis tutelam, & ff.proinde, & ff. illud ſciendum eſt, l. ſi fideicommiſſum, ff. ſed & reſcriptum eſt ff.de Judic.cap.ult.de for.comp.gloſ.communiter recepte in l.quod legatur, ff.de Judic.Spec. loco cit. Panor. in c.*

218 *1.n.6.de for. comp.* ubi dicit, quod forus domicilii eſt generalis, & univerſalior omnibus aliis, *& in cap.ult. nu.*

219 *37.& ſeq.eod.tit.* ubi quod Judex ratione domicilii poteſt in ſubditum exercere omnimodam juriſdictionem, adeò quod poteſt ibi conveniri de omnibus tàm de contractibus alibi geſti, quàm de re alibi ſita, quàm etiam de criminibus alibi commiſſis, *Gandin.de Maleſic.num.1.verſ. è contra videtur &c.Farinac.in Pract.crimin.q.7.num.19.& ſeq. & alii permulti, quos refert, & ſequitur Carleval.loco cit. d.q.1.num.1. & ſeq.* ubi etiam obſervat, quod regulariter

220 in loco cujuslibet alterius fori neceſſaria eſt præſentia Rei in loco, ut ibi poſſit conveniri, *l.dies cautioni, ff.Prætor ait, ff.de damn.inf. ff. ſi verò etiam quidam, in Auth. de exib.reis &c.cap.cauſam, de dol.& contum. latè Gail.lib.2. obſerv.36 n.11.& ſeq.Decian.tr.crim.lib.4.c.16.nu.12.Clar. in Pract.crim. ff. fin.39.in princ.*

221 Amplia ſupradictam concluſionem, ut procedat, etiamſi quis in loco non aſſiduam, ſed interpolatam habitationem teneat, ita ut ab uno loco ſubinde ad alium diſcedat, & recedat, *ut d.Coler.de Proceſſ. execut. p.2.cap.1. num.35.& 40.cum ſeq.* ubi ſubiicit, quod forus acquiſitus ex contractu in certo loco, non tollit forum domicilii, ſed forum foro accumulat: uterque enim Judex tàm domicilii, quàm contractus habetur pro competente, ita tamen, quod coram quo primò fuit cœptum judicium, ibidem etiam finem accipiat, *Canoniſtæ in cap. Romana, ff. contrahentes, de for.comp. in 6. latè Peregrin. de fideicom. art. 53.num.1.& 7.*

SUMMARIUM.

222 *Reus poteſt conveniri in loco contractus: declaratur, & limitatur n.231.& 239.*

223 *In contractibus inſpicitur locus contractus, ſicut in ſententiis locus ſententiæ, & in proceſſibus locus proceſſus.*

224 *In delictis inſpicitur locus delicti.*

225 *Trasferens domicilium ſemper poteſt in ipſo loco contractus conveniri de contractibus factis in primo domicilio.*

226 *Ex contractu geſto ab inſtitore, ſeu Procuratore Dominus forum ſortitur.*

227 *Tutor, & adminiſtrator publici, vel privati officii conveniri debet apud Judicem loci, ubi adminiſtratio geſta eſt.*

228 *Relatores, Advocati, Notarii, & Procuratores poſſunt convenire pro ſportulis, & ſalariis litigantes coram eodem Judice, apud quem lis agitata eſt.*

229 *Ad decernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, aut etiam adulterino, vel ſpurio competens eſt Judex loci, ubi filius genitus, & natus eſt, & ubi mater domicilium habuit tempore generationis, & nativitatis.*

230 *Reſciſſio contractus, quæ per judicium fit, agitari poteſt etiam in loco contractus, & apud ejus Judicem.*

231 *Reus non poteſt conveniri in loco contractus, ſi ibi non reperiatur: limitatur n.233.*

232 *In contractibus regulariter non eſt locus remiſſioni.*

233 *Quando reus renunciavit privilegio fori, tunc in loco contractus conveniri poteſt, etiamſi ibi non reperiatur, & nu.241.*

234 *Debitores fugitivi, & mercatores falliti remitti debent ad locum contractus.*

235 *Reus etiam exiſtens extra territorium poteſt citari quoad miſſionem fiendam in bonis, quæ ſunt in loco contractus, & n.243.*

236 *Quando ſtatutum, & conſuetudo loci comprehendat etiam forenſes.*

237 *Creditor in quo loco debitorem ſuum convenire debeat, quando alibi contrahitur, & aliò deſtinatur ſolutio.*

238 *Contra eum, qui ſe ſe in Curia obligavit in forma Cameræ proceditur per officium contradictarum, ſi ab Urbe receſſit non electo domicilio, aut non electo in actis procuratore.*

239 *Reus ſtatim receſſurus, qualis eſt viator, in loco contractus conveniri non poteſt, limitatur nu.244.*

240 *Diutina converſatio facit converſantem poſſe conveniri in loco, licèt ibi non habitet.*

241 *Debitor in loco contractus etiam non repertus conveniri poteſt, ſi ibi habeat officinam, vel alia bona.*

242 *Sortitur quis forum tam ratione rei immobilis, quàm mobilis, & ſe moventis, ita ut Judex illius loci poſſit contra bona procedere, etiamſi ibi debitor non reperiatur.*

243 *Quando Judex bonorum dicatur incompetens.*

244 *Advena, & viator ſtatim receſſurus poteſt in loco contractus conveniri, ut impleat ea, quæ ſecundùm naturam contractus ſunt ſtatim expedienda.*

245 *Emens equum certo pretio, quod ſtatim ſolvit, ſi equus ei non tradatur, poteſt venditore convenirem, ut equũ ſtatim tradat.*

246 *Advena, qui aliquid emit, non ſoluto pretio, poteſt cogi in foro contractus ad illud ſolvendum.*

247 *Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur Advenæ, ſeu ignoto, ac ſtatim receſſuro.*

248 *Exemptus contrahens in loco non exempto, poteſt ibi conveniri.*

249 *Contrahens cum advena, ſi ei dederit terminum ad ſolvendum, vel aliàs ejus fidem ſequatur circa obſervantiam contractus, debet illum convenire in loco domicilii, non contractus.*

250 *Contractus in quo loco cenſeatur celebratus, an in loco, ubi geſtum eſt negotium, vel potiùs in loco, ubi facta eſt illius ratificatio.*

251 *Reſtitutio in integrum non petitur in loco, ubi factus eſt contractus, ſed ubi domicilium habet is, contra quem fit reſtitutio.*

252 *Exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt proponi coram Judice loci contractus.*

253 *Locus à quo nuntius, vel epiſtola dirigatur, non inſpicitur, ſed in quo contractus perficitur.*
In mandato attenditur locus, in quem per litteras tranſmittitur conſenſus, ibid.

254 *Quid ſi contractus ineatur in uno loco, inſtrumentum celebretur in alio, & bona ſint alibi.*

Quæſtio XIV.

Quando reus conveniri poſſit in loco contractus.

QUod reus poſſit conveniri in loco contractus, conſtat *ex l.hæres abſens 19.ff.proinde, & l. omnem 20. ff.de Judic. & ex ff. hæc conſiderantes, & ff.ſi igitur, in Auth.Ut omn.obed.Jud.collat.5.tit.20.cap.ult.de for.comp. Spec.in tit.de compet.Jud.adit.ff.1.n.2.verſ. quinto ratione contractus &c. Bald.conſ.389.lib.1.* ubi dicit, quod in 223 contractibus inſpicitur locus contractus, ſicut in ſententiis locus ſententiæ, & in proceſſibus locus proceſſus, *& in cap.1.nu.30.de conſtit.* ubi quod in delictis inſpicitur lo- 224 cus delicti, *Boer.dec.114.n.1.Coler.de Proceſſ.execut.par.2. cap.1.n.68.* ubi dicit, quod qui contrahit alicubi, non exprimit clarè, ubi velit pro ſolutione pulſari; ſed lex ipſa præſumit, aut potiùs fingit, contrahentem in loco, intendere ſaltem tacitè, quod velit etiam in illo loco judicari,

vel

vel exigi, ubi negocium geſſit, *Gratian. diſcept. for. cap.* 379. *n.* 13. *&* 14. ubi dicit, quod transferens domicilium,
225 ſemper poteſt in ipſo loco contractus conveniri de contractibus factis in primo domicilio; niſi cum mutatione fori mutaverit etiam ſtatum, ut ſi clericatum aſſumpſerit, quia tunc non poſſet conveniri vigore contractus præcedentis coram Judice ſæculari, *Carleval. de Judic. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 4. *n.* 160 *& ſeq.* ubi etiam dicit, quod ex contra-
226 ctu geſto ab inſtitore, ſeu procuratore Dominus forum ſortitur, *Dec. in l. ſi convenerit*, 18. *numer.* 31. *ff. de jurid. om. Jud. & in l. vinum.* 22. *nu.* 11. *ff. ſi cert. pet. Covar. pract. cap.* 10. *num.* 4. *Panormit. in cap. licèt, ult. nu.* 33. *de for. comp. Gail. obſerv. pract. lib.* 2. *obſer.* 1. *n.* 4. *Mantic. de Tacit. lib.* 14. *tit.* 39. *num.* 28.

227 Ampliatur prædicta concluſio, ut locum habeat etiam in quaſi contractu, ut eſt geſtio tutelæ, & ſuſceptio, ac adminiſtratio publici, vel privati officii: talis enim adminiſtratio conveniri debet apud Judicem loci, ubi adminiſtratio geſta eſt, *l.* 1. *&* 2. *C. ubi de ratiocin. l. hæres abſens, §. ſi quis tutelam, & l. Argentarium*, 45. *ff. de Jud. l.* 1. *C. ut omn. Jud. §. ſi quis autèm in, Auth. de Adminiſtrat. coll.* 7. *Jordan. elucubr. diverſ. vol.* 3. *lib.* 13. *tit.* 8. *de for. compet. num.* 209. *Verall. dec.* 342. *p.* 1. *Cancer. var. par.* 2. *cap.* 15. *num.* 66. *&*
228 67. ubi dicit, quod relatores, Advocati, Notarii, & Procuratores poſſunt convenire pro ſportulis, & ſalariis litigantes coram eodem Judice, apud quem lis agitata eſt, etiamſi litigantes domicilium habeant in alii locis, quia tacitè actum videtur, ut iſta ſalaria, & ſportulæ ſolvantur in loco judicii; habent enim connexionẽ cum lite, & cauſa principali, & ab ea dependent, & ideò idem eſſe debet Judex utriuſque cauſæ, cum connexorum idem ſit judicium, *cap. de prudentia, extr. de Donat. int. vir. & uxor. Boſſ. in tit. de for. comp. n.* 117. *latè Carleval. de Jud. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q* 4. *n.* 178. 181. *&* 183. ubi etiam dicit, quod ad de-
229 cernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, aut etiam adulterino, vel ſpurio competens eſt Judex loci, ubi filius genitus, & natus eſt, & ubi mater domicilium habuit tempore generationis, & nativitatis, quia illa obligatio alendi liberos in eo loco contracta eſt, in quo filius progenitus eſt, & natus, *juxta textum in l. omnem, ff. de Jud.*

230 Ampliatur 2. etiam quando agitur de reſciſſione contractus, quæ per judicium fit: hæc enim agitari poteſt etiam in loco contractus, & apud ejus Judicem, *Bald. in l. in contractibus*, 14. *§. in omni, C. de non nu. pec. Dec. in l. vinum*, 22. *n.* 11. *ff. ſi cert. pet. Gratian diſcept. for. c.* 14. *nu.* 21. *ubi de communi, Covar. var. cap.* 4. *n.* 1. *Gabr. de Conſuet. lib.* 6. *concluſ.* 2. *nu.* 10. *Rolan. conſ.* 26. *num.* 34. *lib.* 2. *Carleval. d. diſp.* 2. *q.* 4. *num.* 185. *&* 192.

231 Declaratur tamen ſupradicta concluſio, ut procedat, quando reus reperitur in loco contractus, vel quaſi contractus: quod eſt regulare in omni foro præter forum domicilii; ſecus ſi ibi non reperiatur, *l. hæres abſens, in princ. ff. de Jud. cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. in* 6. *Bart. in l.* 3. *§. ſi quis ita, nu.* 3. *ff. de eo cert. loc. Covar. pract. cap.* 10. *n.* 3. *& alii apud Carleval. de Judic. d. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *qu.* 4. *nu.* 170. 179. 183. *&* 185. *& præcipue n.* 218. ubi dicit, quòd abſens compellendus non eſt ad comparendum
232 præcisè, ut ſe defendat coram Judice loci contractus, neque Judex loci contractus eo caſu poteſt litteris requiſitoriis ad alios Judices miſſis petere, ut reus ad ſe remittatur, quia in contractibus regulariter non eſt locus remiſſioni *Bart. & alii in l.* 1. *ff. ſi quis in jus vocat. non jer. Jordan. loco cit. num.* 226. niſi reus renunciaverit privilegio
233 fori: tunc enim in loco contractus conveniri poteſt, ſive ibi inveniatur, ſive non, Judex loci, ubi degit, remittet eum ad locum contractus, *ut ibidem not. Bald. poſt med. verſ. tertio modo ſol. &c. Alex. num.* 6. *&* 7. nec eſt mirum, quia, tunc non poteſt opponere declinatoriam, aut de foro competenti dicere, & vide-
234 tur doloſè abeſſe, *Bartolom. Socin. ibi num.* 15. ſubdens, quod contra debitores fugitivos, & mercatores fallitos habebit locum remiſſio ad locum contractus, *Abb. in cap. licèt, ult. num.* 36. *& ſeq. de for.*
235 *comp.* ubi addit, quòd ſi reus non reperitur in loco contractus, poterit adhuc citari etiam exiſtens extra territorium quoad miſſionem fiendam in bonis, quæ ſunt in loco contractus, licèt non poſſit invitus cogi ad comparendum coram Judice contractus, *Coler. de*
236 *Proceſſ. execut. par.* 1. *cap.* 3. *numer.* 167. *&* 173 ubi dicit, quod ſtatutum, & conſuetudo loci comprehendit etiam forenſes tam in deciſoriis cauſæ principalis, quam in ordinativis proceſſus, ſi in loco ſtatuti contra hanc, ac poſt moram in loco contractus ſive in perſona, ſive in rebus ſuis reperiantur, *& par.* 2. *cap.* 1. *num.* 55. *verſ. cæterum &c.* ubi dicit, quod cre- 237
ditor, quando alibi contrahitur, & aliò deſtinatur ſolutio, debitorem moroſum non poteſt convenire judicio ordinario in loco contractus, niſi ibidem reus etiam domicilium habuerit, aut id expreſsè conventum fuerit, ſed debet eum exigere in loco deſtinatæ ſolutionis, dummodò ibidem reperiatur, *& latiùs cap.* 3. *nu.* 2. *& ſeq. ead. par.* 2. *vide etiam Ridolfin. in Prax. par.* 1. *cap.* 3. *num.* 1. *& ſeq.* ubi dicit, quod ſi quis in Curia obligatus in forma Cameræ ab Urbe receſſit 238
non electo domicilio, aut non relicto procuratore in actis, proceditur contra eum per officium contradictarum.

Secundò, principalis concluſio procedit, quando ad- 239
vena, cum quo contrahitur, in loco contractus erat permanſurus, ut ſi ibidem tabernam, pergulam, horreum, armarium, ſeu officinam conduxit, in quibus merces reponeret; tunc enim ibi creditur moraturus, & ea mente veniſſe, ut moretur donec ſatisfaciat contractibus ibi celebratis; ſecus ſi eſſet ſtatim receſſurus, qualis eſt viator: quia tunc in loco contractus conveniri non poſſet, *d. l. hæres abſens, §. proinde, ff. de Jud. Bald. in d. l. hæres abſens, §. ſi quis tutelam, num.* 1. *Capel. Tholoſ. quæſt.* 103. *Coler. de Proceſſ. execut. cap.* 3. *nu.* 179. *par.* ubi dicit, quod diu- 240
tina converſatio facit, converſantem poſſe conveniri in loco, licèt ibi non habitet, *& cap.* 1. *num.* 38. *& cap.* 3. *nu.* 5. *par.* 2. ubi dicit, quod debitor in loco con- 241
tractus, etiam non repertus, conveniri poteſt, ſi ibi habeat officinam, vel alia bona, *Covar. pract. cap.* 10. *verſ. ſecundò ex vera &c. Rot. dec.* 847. *num.* 2. *par.* 3. *lib.* 3. *Diverſ. Mich. Graſſus relat. in Syntagm. opin. commun. de Contract. loc.* 4. *tit.* 5. *de reb. credit. cap.* 1. *num.* 1. *verſ. nota tamen &c.* ubi quod ſi contrahens habeat bona in loco contractus, poterit Judex loci iſtius præcedente citatione, & Reo contumace actorem mit- 242
tere in poſſeſſionem dictorum bonorum, *Ciriac. contr.* 318. *num.* 21. *& ſeq.* ubi, quod fortitur quis forum tam ratione rei immobilis, quàm mobilis, & ſe moventis, ita ut Judex illius loci poſſit contra bona procedere, etiamſi ibi debitor non reperiatur; ſecus ſi ibi bona non poſſideat, *Coler. d. cap.* 1. *num.* 39. ubi dicit, quod ſi debitor in loco, ubi bona poſſidet, non contraxit, & alibi domicilium 243
fixit, judex bonorum dicitur incompetens, *Carleval. d. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 4. *num.* 237. *& ſeq.*

Obſerva tamen, quod advena, & viator ſtatim receſ- 244
ſurus poteſt in loco contractus conveniri, ut impleat ea, quæ ſecundùm naturam contractus ſunt ſtatim expedienda; quia tacitè actum videtur, ut in eodem loco, in quo contrahitur, ſtatim contractus impleatur; alioquin hujuſmodi advenæ decipere poſſent ſecum contrahentes, *contra tex. in l. conveniri, ff. de Pact. dotal. vide Carleval. loco proximè cit.* unde ſi quis emit equum certo pretio, quod ſtatim ſolvit, & equus ei non traditur, poterit emptor convenire venditorem, ut equum ſtatim tradat, *ut d.* 245
Bart. in d. l. hæres, §. proinde, num. 1. *poſt med. Bald. ibidem in §. ſi quis num.* 1. *& alii communiter*; item ſi advena aliquid emerit non ſoluto pretio, poterit conveniri in foro contractus, ut ab ejus loci Judice ad ſolvendum co- 246
gatur, etiamſi res tradita fuerit: nam licèt quando res traditur ſimpliciter non tradito pretio videatur habita fi- 247
des de pretio, *ſecundùm gloſ. communiter receptam in l. quod vendidi*, 19. *ff. de Contrah. empt.* hoc tamen fallit in advena; non enim eſt veriſimile, quod hujuſmodi fides habeatur ignoto, ac ſtatim receſſuro, *Bald. in l. ſi non donationis*, 8. *C. de Contra. empt. & in rub. C. de revoc. iis, quę, in fraud. num.* 5. *Capel. Tholoſ. quæſt.* 103. *numer.* 3. *Panor. in cap. licèt, ult. num.* 33. *& ſeq. de for. comp.* ubi dicit, quod ſi exemptus etiam tranſitoriè contraheret in loco non exempto, poſſet ibi conveniri, *Mantic. de Tacit. lib.* 4. *tit.* 21. 248
num. 9. *verſ. tertio notandum &c. Carleval. d. diſp.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 239. *& ſeq.* ſubdens, quod contrahens cum advena, ſi ei dederit terminum ad ſolvendum, vel aliàs ejus 249
fidem ſequatur circa obſervantiam contractus, debet illum

conve-

convenire in loco domicilii, non contractus, *latè Natt. conſ.*430.*num.*19.

250 Notandum eſt autem, quod forum contractus, ſeu quaſi, ſortitur quis in loco, quo expreſsè, vel tacitè geſtum eſt negotium, non autem in loco, in quo ratum habetur, *ſecundùm Bald.in l. ſi pecuniam, num.*6. *C. de neg.& in l.ex placito, num.*6.*verſ.octavo &c.C.de rer.permut.Carleu.d.lib.*1.*diſp.*2.*quæſt.*4.*num.*279.*Mantic.de tac. lib.*14. *tit.*39. *num.*28. contrarium tamen videtur ſenſiſſe *Rot.dec.*62.*num.*18.*&* 19.*par.*7.*Recent.* ubi, quod contractus cenſetur celebratus in eo loco, in quo facta eſt illius ratificatio, & ideò ſpectari debet ſtatutum loci, in quo perfectus eſt contractus per ratificationem, non autem loci, in quo nomine ratificantis geſtus fuit.

251 Notandum 2. quod reſtitutio in integrum non petitur, ubi factus eſt contractus, ſed ubi domicilium habet is, contra quem fit reſtitutio, *Bart.in l.qui loco certo, num.*2.*ff.de Condict.indeb.Cacher.dec.*78.*num.*4.*&* 15.

252 exceptio verò non numeratæ pecuniæ poteſt proponi coram Judice loco contractus, *l.in contractibus, §.ult.C. de non num. pec.*

253 Notandum 3. quod non inſpicitur locus, à quo nuntius, vel epiſtola dirigitur, ſed in quo contractus perficitur; & ideò ſi quis per nuntium, vel epiſtolam fundum vendiderit alicui exiſtenti Bononiæ, contractus Bononiæ intelligitur celebratus, & ibi agi poteſt, quia ibi conſenſus utriuſque verè conjungitur, & contractus perficitur, *Coler. de Proceſſ. execut.par.* 2. *cap.*1. *num.*66. *Gratian. diſcept. for. cap.*531. *num.* 41. *Coccin. d. cap.*116. *num.*1. *Carleval. de Jud. lib.*3. *tit.*13. *num.*60. *Bellon.dec.*161. *num.*4. ubi etiam obſervat, quod in mandato attenditur locus, in quem per litteras tranſmittitur conſenſus.

254 Notandum 4. quod ſi contractus ineatur Venetiis, inſtrumentum celebretur Paduæ, & effectus contractus referatur Vicentiæ, ut quia ibi ſint bona in contractum deducta, locus inſtrumenti non attenditur ad hunc effectum ſortiendi forum, niſi actum eſſet, quod de illo contractu conficienda ſit ſcriptura: nam tunc non dicetur contractus ante confectam ſcripturam, & ſic attenderetur locus, in quo ipſam ſtipulari contigerit, *l. contractus, C. de fid. inſtrum. & poſt Abb. & alios trad.Jordan.Elucubr.diverſ.vol.*3.*lib.*13.*tit.*8. *de for.compet.num.*212.

SUMMARIUM.

255 *Debitor repertus in loco, poteſt coram Judice ejuſdem loci conveniri, etiam ſuper contractibus alibi celebratis: limitatur num.*256.

257 *Viatores non poſſunt jurari ſuſpecti ratione receſſus.*

Quæſtio XV.

An, & quando poſſit quis conveniri in loco, ubi repertus fuerit.

255 REgula eſt, quod debitor repertus, ſeu inventus in loco, poteſt coram Judice ejuſdem loci conveniri, etiam ſuper contractibus alibi celebratis, quia in tali caſu illic forum ſortitur, nec Judex domicilii jure inhibere poteſt, *cap.Romana, §. contrahentes, de for.comp. in* 6. *l.hæres abſens, ff.de judic.gloſ.in cap.fin.ver. ſeu contractus, extr.eod.tit.Coler.de Proceſſ.execut.par.*2. *cap.*1. *n.* 36.*Ciriac.contr.*318.*n.*18.*&ſeq.*

256 Limita, ſi eo loco acceſſiſſet ex cauſa neceſſaria, & probabili, veluti ex cauſa legationis, aut ſtudii, vel ex cauſa judicandi, aut teſtimonium ferendi, vel ex cauſa alicujus litis, aut viſitandi parentes, aut filios, aut pro animæ ſalute; tunc enim non poſſet conveniri, niſi ibi contraxerit, *l.*2.*§ legatis, ubi Bart.& alii, ff.de jud, Bald. in l.hæres abſens,* §. *ſi quis tutelam.num.*3.*ff.de jud.* ubi di-

357 cit, quod viatores, cùm præſumantur receſſuri, ideò non poſſunt jurari ſuſpecti ratione receſſus, *latè Peregrin. de fideicom. art.*53.*num.*7.

SUMMARIUM.

258 *Quando contractus in uno loco fit, & ſolutio deſtinatur in alium locum expreſſum, reus non eſt conveniendus in loco, ubi contractus fuit celebratus, ſed in loco, ubi fuit deſtinata ſolutio, & n.*261. *limitatur n.*265. *declaratur nu.*273.*&ſeq.*

259 *Quid ſi ſolutio tacitè deſtinata fuerit.*

260 *Et quid ſi contractus fuerit celebratus Romæ, quæ eſt communis patria.*

261 *Quid operetur obligatio cameralis.*

262 *An ex vi obligationis cameralis poſſit quis conveniri extra locum deſtinationis.*

263 *Si quis exiſtens Romæ vendat fundum exiſtentem Neapoli, inſpiciendus erit locus Neapolis.*

264 *Si poſt perfectum contractum in uno loco, adiiciatur ex intervallo deſtinatio ſolutionis in alium locum, promiſſor poteſt conveniri tam in loco contractus, quàm deſtinatæ ſolutionis.*

265 *Quid ſi contractus fiat in uno loco, & conditionis implementum deſtinetur in alio.*

266 *Quando contractus fit in uno loco, & ſolutio deſtinatur in quemlibet locum, nullo in ſpecie expreſſo, poteſt reus conveniri in quocumque loco inveniatur: limitatur nu.*267.

267 *Quid ſi promiſſor in aliquo loco reperiatur caſu iter faciendo, vel navigando.*

268 *Reus in loco deſtinatæ ſolutionis poteſt conveniri, etiamſi inveniatur tanquam advena, & ſtatim receſſurus.*

269 *Si contractus fiat in uno loco, & ſolutio deſtinetur in multa loca alternativè, reo non ſolvente in uno ex iſtis locis, in electione eſt actoris, eum convenire, ubi ipſe voluerit.*

270 *Quando contractus fit in uno loco, & ſolutio deſtinatur in multa loca copulativè, videntur pro rata diviſæ ſummæ debitæ quantitatis in tot loca, quot continet ſolutionis deſtinatio: limitatur, n.*271.*&ſeq.*

271 *Quando conjunctiva pro diſjunctiva accipi debeat.*

272 *Quid ſi in contractu exprimantur duo, vel tria loca, in quæ ſolutio deſtinetur, & ſubjungatur clauſula generalis, videlicet, & ubicumque reus fuerit inventus.*

273 *Locus deſtinatæ ſolutionis attendi debet in iis, quæ ſpectant ad ſortiendum forum, quæque reſpiciunt executionem ipſius contractus, ſecus ſi ageretur de aliis effectibus.*

274 *Quando agitur de ſolemnitate contractus, de ejus interpretatione, viribus obligationis, modo cavendi, & conſequenter de litis deciſione, attenditur locus contractus, ejuſque conſuetudines, & ſtatuta, & non locus, in quem collata eſt ſolutio.*

275 *Quando inſpiciatur locus contractus, & quando locus, in quo mora committitur.*

276 *Mora contrahitur in loco, ubi deſtinata fuit ſolutio.*

277 *In promiſſione dotis inſpicitur conſuetudo loci mulieris, ubi fit contractus; ſecus ſi agitur de reſtitutione, ſeu repetitione dotis, quia tunc attenditur conſuetudo loci mariti.*

278 *Exactio dotis cenſetur deſtinata in loco, in quo vir domicilium habet, ſi fuerit conſtituta in pecunia.*

279 *Quando agitur de reſolutione contractus, inſpicitur locus judicii, ubi quis debet conveniri.*

280 *Attenditur conſuetudo loci mariti, quando contractus eſt celebratus in loco domicilii ipſius mariti.*

281 *Quid ſi contractus celebratus fuerit in alio loco tertio.*

282 *Reus ita demum conveniri poteſt in loco deſtinatæ ſolutionis, ſi ibidem inveniatur, ſecus ſi abſit: limitatur nu.*283.*&ſeq.*

An ad hunc effectum ſufficiat præſentia procuratoris, ibid.

283 *Reus etiam abſens poteſt conveniri in loco deſtinatæ ſolutionis, quando ſe ſubmiſit Judici dicti loci cum renunciatione proprii fori.*

284 *Is, qui aliquando comparuit in judicio, & poſteà receſſit, adhuc poteſt ibidem conveniri.*

285 *Citatus in aliqua habitatione, & poſt citationem comparens in judicio, videtur illam habitationem approbare pro domicilio.*

286 *Comparitio partis validat citationem nulliter executã.*

287 *Acta*

287 *Acta Arbitri, Judicis delegati, & etiam Ordinarii, qui non habent certum locum majorum, possunt fieri in diversis locis.*

288 *Judicium etiam per solam citationem cæptum dicitur non opposita declinatoria fori.*

289 *Legitimè citatus tenetur apud Judicem, coram quo fuit citatus causam prosequi, etiamsi post talem citatione mutaverit forum.*

290 *Quid operetur electio domicilii facta ex eo, quod quis non habet sedem permanentem, & reperiri non potest.*

291 *Quando quis in certo loco solvere promisit, & ibidem se repræsentare, potest ibidem etiam absens conveniri.*

292 *Quid si promiserit solvere in certo loco, & certa die, & nu.294.*

293 *Is, qui dolo desiit possidere, habetur pro possessore.*

294 *Debitor, qui promisit solvere in certo loco, & tempore, tenetur ad interesse, etiamsi non fuerit expressè promissum: limitatur nu.301.*

295 *In quo loco clericus absens citandus sit.*

296 *Is, qui in aliquo loco incæpit partem debiti præstare, an, & quando ibi conveniri possit, ut totum præstet.*

297 *Solutio regulariter fieri debet de moneta currenti, & usitata in loco, in quo solutio est facienda, nisi conjecturis appareat, aliud contrahentes sensisse.*

298 *Si dubitetur, de qua moneta contrahentes senserint, magis inspicitur locus celebrati contractus, quàm destinatæ solutionis.*

299 *Quando gabella solvi debeat in loco contractus, & quando in loco destinatæ solutionis.*

300 *In venditionibus confectis per epistolam, gabella solvi debet in loco, in quo contractus perficitur.*

301 *Quando creditor, & debitor sunt diversi fori, & creditor, conventa die non accessit ad locum destinatæ solutionis, tunc dies non interpellat pro homine, nec constituit debitorem in mora.*
An debitor in tali casu teneatur deponere, ibidem.

Quæstio XVI.

An, & quando quis possit conveniri in loco destinatæ solutionis.

258 QUia diversimodè possunt concipi verba, quibus in in locum à contractus loco diversum destinari solet solutio, ideò diversi à Doctoribus distinguuntur casus.

Primus est, cùm contractus in uno loco fit, & solutio destinatur in alium particularem locum expressum, v. g. si contrahitur Neapoli, & destinatur solutio facienda Romę: & in hoc casu Reus non est conveniendus Neapoli, ubi contractus fuit celebratus, sed Romæ, ubi solutio destinata fuit: tunc enim juris censura non intelligitur quis contraxisse in loco, ubi fuit celebratus contractus, sed in eo loco, in quem solutio destinata est, *l. hæres absens, 9. §. illud sciendum, ff. de Jud l. contraxisse, 20. ff. de Action. & obligat. l. 3. ff. de bon. author. Ind. possid. l. quæro, ff. de solut. Bart. in d. l. quæro, & in l. si fideicommissum, 50. n. 1. ff. de Jud. & in d. l. hæres absens, §. proinde n. 1. in fin. Panorm. in cap. ult. nu. 30. de for. comp. DD. in Syntag. opin. comm. de Contract. loc. 4. tit. 5. de Reb. cred. cap. 1. in princ. Carleval. de Jud. lib. 3. tit. 13. n. 59. & lib. 1. tit. 1. q. 4 num. 248. cum seq.* quod procedit,
259 etiam si tacitè solutio destinata sit; in hoc enim idem operatur tacitum, quod expressum, *Dec. in cap. 1. in 1. lectur. n. 124. 149. & 151. cum seq. de Jud. Covar. pract. cap. 10. n. 5. vers. sexto & c. Mantic. de Tacit. lib. 14. tit. 39. n. 22.* ubi ampliat, etiamsi Romæ, quæ est communis patria, con-
260 tractus fuerit celebratus, quia etiam in tali casu Reus conveniri debet in loco destinatæ solutionis, *Bellon. dec. 105. n. 2. & seq. Rot. apud Zacch. de oblig. cum dec. 78. nu. 6.* ubi dicit
261 quod obligatio cameralis, licèt operetur, ut quis ubique conveniri possit, non tamen operatur, ut solutio cer-
262 to in loco destinata alibi fiat.

263 Ex quo infertur, quod si quis existens Romæ V.G. vendat fundum existentem Neapoli, inspiciendus erit locus Neapolis, ubi res extat: ibi enim venditor censetur contraxisse, *Bald. in l. multum, n. 11. C. si quis alter. vel sib. Rot. apud Zacch. de oblig. camer. dec. 78. n. 7. Carleval. d. q. 4. num. 261. ubi cit. Hypp. de Marsil. in repet. l. ult. nu. 204. ff. de Jurisd. omn. Jud. Felin. in cap. 1. n. 23. de Sponsal.*

Limita, si post perfectum contractum in uno loco, 264 adiiciatur ex intervallo destinatio solutionis in alium locum: tunc enim promissor potest conveniri tam in loco contractus, quàm destinatæ solutionis; hoc enim casu forus solutionis accumulatur foro contractus, *Dec. in cap. 1. lect. num. 152. de Jud. Barbos. in d. l. hæres absens, in princ. num. 85. & ibidem in §. proinde, num. 50. & alii apud Carleval. d. q. 4. nu. 260.*

Limita 2. in conditionis implemento: nam si contra- 265 ctus geritur in uno loco, & conditionis implementum destinatur in alio, attenditur locus contractus, non autem locus implementi conditionis, *l. si filius fam. ff. de verb. oblig. Jordan. Elucubr. diversi. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. comp. n. 213.* ubi dicit quod implementum conditionis trahitur ad diem contractus.

Secundus casus est, quando contractus fit in uno lo- 266 co, & solutio destinatur in quemlibet locum, nullo in specie expresso; & hoc casu potest reus conveniri in quocunque loco inveniatur, *Spec. lib. 2. tit. de compet. Jud. adit. 1. n. 18. & 19. Dec. in l. si convenerit. 18. nu. 31. ff. de Jurisd. omn. Jud. Vinc. de Franch. dec. 177. n. 2.*

Limita, si in aliquo loco promissor casu reperiatur in 267 transitu iter faciendo, vel navigando: tunc enim in eo loco non potest conveniri, cum non sit verisimile, quod promissor se ad hunc casum adstrinxerit, *ut colligitur ex d. l. hæres absens, §. proinde, & tradit Dec. in cap. 1. in 1. lect. n. 168. de Jud. Mant. de Tacit. lib. 14. tit. 39. n. 9.* præsertim 168 si pertransiret per aliquem locum peste infectum, aut aliàs non tutum, *Carleval. loco cit. d. q. 4. nu. 254.* quamvis contrarium in hoc sentire videatur *Bart. in d. l. hæres absens, §. proinde n. 1. in fin.* ubi dicit, quod reus in loco destinatæ solutionis potest conveniri, etiamsi inveniatur tamquam advena, & statim recessurus.

Tertius casus est, si contractus fiat in uno loco, & so- 269 lutio destinetur in multa loca alternativè, ut si contrahens Neapoli, promittat solvere Velitris vel Romæ, & in tali casu non solvente reo in uno ex istis locis, in electione est actoris, reum convenire in eo loco, in quo ipse voluerit; sicut enim electio est rei, ubi solvat, ita electio est actoris, ubi petat, *l. non utique, 3. ff. de eo quod cert. loco &c. ubi DD. Coler. de Process. execut. par. 2. cap. 1. num 45. Carleval. d. q. 4. num. 255.*

Quartus casus est, quando contractus fit in uno loco, 270 & solutio destinatur in multa loca copulativè: & in hoc casu videntur pro rata divisæ summæ debitæ quantitatis in tot loca, quot continet solutionis destinatio, ita ut si sunt duo loca, & solutio, & petitio fiat per medietates, si tria, per tertias partes, si quatuor, per quartas, *juxta tex. in d. l. non utique, 3. §. si quis ita, ubi DD. ff. de eo, quod cert. loc.*

Limita 1. ubi ageretur de promissione rei indivi- 271 duæ: nam tunc, nè contractus vitietur, conjunctiva pro disiunctiva accipitur, *l. sæpè, 53. ff. de Verb. signif. glos. in l. & puto, 16. §. Julianus, ver. non communicari, ff. Fam. ercisc. Bald. in cap. licèt, ult. num. 3. de Traslat. Episc. Ang. in §. omnium autem actionum, num. 24. Inst. de Action. Carleval. loco cit. nu. 256.*

Limita 2. si exprimantur in contractu duo, vel loca, 272 in quæ solutio destinetur, & subjungatur clausula generalis, videlicet, & ubicunque reus fuerit inventus; eo enim casu totam quantitatem tenetur in quolibet loco solvere; nec videntur pro rata divisæ partes solutionis, quia si præstatio per loca singula divideretur, ad tam paucas redigeretur summas, ut creditori esset inutilis, *contra tex. l. quoties, ff. de reb. dub. & ita sensit Bart. in d. l. non utique, 3. §. si quis ita, num. 1. Carleval. d. lib. 1. disp. 2. quæst. 4. num. 257.* ubi dicit, quod ex contractu istis verbis concepto non potest promissor conveniri in locis remotioribus, quàm sint expressa, *arg. tex in l. ult. §. cui dulcia, ff. de Trit. vin. & oleo legat. clem. non potest, in fin. de Procurat. cap. sedes, 15. de Rescript.*

Declaratur tamen principalis conclusio, ut locus 273 destinatæ solutionis attendi debeat in iis, quæ spectant ad fortiendum forum, quæque respiciunt executionem ipsius contractus: non autem ubi ageretur de aliis effectibus, 274 videlicet de solemnitate contractus, de ejus interpretatione, viribus obligationis, modo cavendi, & consequenter de litis decisione; in his enim attenditur lo-

cus

eius contractus, seu negotii gesti, ejusque consuetudines, statuta, & non locus, in quem collata est solutio, *l. ut fundus, ff. Comm. divid l. si fundus, ubi Bart. ff. de Evict. l. 2. C. Quemad. test. aper. idem Bart. in l. 1. n. 13. & seq. C. de Sum. Trinit. & in l. semper in stipulationibus, 35. n. 2. ubi etiam Dec. n. 8. ff. de reg. Iur. Alex. cons. 21. n. 3. lib. 2. idem Dec. in l. si convenerit, 18. n. 32. ff. de Jurisd. omn. Jud. Coler. de Proces. executor. par. 2. cap. 1. n. 68. & seq. Panorm. in cap. dilecti, 17. n. 6. & in cap. licet, ult. n. 30. de for. compet. Guid. Pap. dec. 262. Bellon. dec. 105. n. 2. & seq. Jordan. lococit. n. 210. Gabr. lib. 6. commun. conclus. tit. de Consuet. conclus. 2. n. 1. & 6. & alii apud Carlev. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 4. n. 382. & seq. Ludov. dec. Lucen. 39. n. 2. & seq. quibus adde Grat. discept. for. c. 42. num. 39. & seq. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 48. & seq.* ubi dicunt, quod in
275 iis, quæ oriuntur tempore contractus secundùm ejus naturam, inspicitur locus contractus: in iis verò, quæ posteà contingunt propter moram, inspicitur locus, in quo mora committitur; unde si contractus celebratus fuerit Romæ, & solutio destinata fuerit Perusii, & ibi extet statutum, quod debitum præscribatur spatio decem annorum, transacto decennio potest opponi exceptio præsumptionis solutionis ex statuto Perusii, quia in eo loco mora contrahitur, *ex*
276 *trad. per Bart. in l. cunctos populos, n. 13. in fin. cum seq. C. de Suum Trinit. Ruin. cons. 117. num. 12. lib. 5. Corn. cons. 205. num. 9. lib. 3. Paul. Rub. in annot. ad dec. 6. num. 53. & seq. par. 3. recent.*

277 Notandum est autem, quòd in promissione, seu traditione dotis, seu in conficiendis instrumentis dotalibus inspicitur consuetudo loci mulieris, ubi fit contractus, *Panorm. in cap. 1. n. 10. de Sponsi.* ubi dicit, quod quando agitur de solemnitate contrahendi, debet semper observari consuetudo loci, ubi matrimonium contrahitur, etiamsi ambo contrahentes sint forenses; secus si agatur de restitutione, seu repetitione dotis, quia tunc attenditur consuetudo loci mariti, *l. exigere dotem, ubi DD. ff. de Iud. Rot. rec. dec. 229. n. 2. & dec. 174. n. 6. par. 4. to. 2. & dec. 110. nu. 8. par. 8.*
278 ubi, quod exactio dotis censetur destinata in loco, in quo vir domicilium habet, si fuerit constituta in pecunia, *Panor. in cap. ult. num 30. de for. comp.* ubi etiam dicit, quod licèt in actu gerendo inspiciatur consuetudo loci, ubi fit contra-
279 ctus, tamen si agitur de resolutione contractus, inspicitur locus judicii, ubi quis debet conveniri, *latè Afflict.*
280 *dec. 226.* subdens, quod attenditur consuetudo loci mariti, quando contractus est celebratus in loco domicilii
281 ipsius mariti, vel alio loco tertio, *Surd. dec. 227. numer. 6. & 7.*

282 Declaratur 2. principalis conclusio, ut ita demum possit reus conveniri in loco destinatæ solutionis, si inveniatur, secus si absit, *Innoc. in cap. dilecti, num. 2. de for. comp. Panorm. in cap. 1. n. 23. de Iudic.* & quidem requiritur præsentia ipsius Domini, nec sufficeret præsentia procuratoris, *ut inquit Dec. in d. cap. 1. in 1. lectur. num. 158. de Iudic. & in l. si convenerit, 18. n. 33. & seq. ff. de Iurisd. omn. Iud. Carleval. d. disp. 2. quæst. 4. num. 262. quicquid dicat Menoch. lib. 6. præsumpt. 6.*

283 Excipiuntur tamen nonnulli casus, in quibus etiam absens conveniri potest in loco destinatæ solutionis; quorum primus est, quando reus se submisit Judici loci destinatæ solutionis cum renunciatione proprii fori: tunc enim videtur voluisse, quod tantùm ibi causa decidatur, *glos. in l. 1. ver. pro non dato, ff. si quis in jus vocat. non jer. Dec. in d. cap. 1. in 1. lect. num. 165. & seq. ubi de communi testatur.*

284 Secundus est, si aliquando ibi comparuit in judicio, & posteà recessit; judicium enim cæptum est semel, ibi & finem accipere debet, *l. ubi acceptum, ff. de Iudic. l. consentaneum, ubi Bald. num. 7. C. Quom. & quan. Iud. l. si is qui Romæ, 34. iuncta glos. ff. de Jud. Innoc. in cap. præterea, n. 1. vers. si autem vocatus venit, de dilat. Panorm. in cap. ult. num. 36. de for. comp. Carleval. d. q. 4. n. 230. & 265. Cocin. dec. 216. n. 25. & 26.* ubi dicit, quòd citatus in aliqua ha-
285 bitatione, & post citationem comparens in judicio, videtur illam habitationem approbare pro domicilio; compa-
286 ritio enim partis validat citationem nulliter executam, *vide Bart. in d. l. ubi acceptum, ff. de Jud.* ubi etiam observat,
287 quod acta sive Arbitri, sive alterius Judicis delegati, vel ordinarii, qui non habent certum locum majorum, possunt fieri in diversis locis *d. par. 2. cap. 1. num. 40.* ubi, quod judicium etiam per solam citationem cæptum dicitur non oppositæ declinatoria fori, *Peregr. de fideicom.* 288
art. 53. n. 5. Grat. discept. for. cap. 389. n. 12. ubi dicit, quòd legitimè citatus tenetur apud Judicem, coram quo fuit 289
citatus, causam prosequi, etiamsi post talem citationem mutaverit forum.

Addit *Coccin. ubi supra num. 24.* quod electio domici- 290
lii facta ex eo, quod quis non habet sedem permanentem, & reperiri non potest, operatur, ut quis citatus domi dimissa copia, habeatur tamquam personaliter citatus.

Tertius est, quando quis in certo loco solvere pro- 291
misit, & ibidem se repræsentare, præsertim si fuit adhibitum juramentum *Bald. in l. cum Archimedoram, num. 5. 6. & 7. Ut in possess. legat.* ubi dicit, quod in tali casu ad eum locum fit remissio, *Dec. in d. cap. 1. in 1. lect. n. 162. & seq. de Judic. Covar. pract. cap. 10. num. 6. vers. Duodecimo &c.*

Quartus est, quando quis promisit solvere in certo lo- 292
co, & certa die, puta Florentiæ, in die S. Joannis, *Bald. in c. 1. n. 9. Milit. Vasq. qui contum. est, Dec. in d. c. 1. n. 1. lect. nu. 164. Judic. Covar. loc. cit. c. 19. n. 6. vers. Decimotertio &c.* ratio est, quia quando quis promisit se repræsentare, aut solvere certo loco, & tempore, si posteà se non repræsentat, aut non solvat, videtur per dolum ab eo loco abesse, & ideò habetur pro præsente; quemadmodum is, qui dolo desiit possidere, habetur pro possessore, *l. is, qui dolo, ff. de rei vind. Mohed. dec.* 293
1. alias 102 de Usur. ubi, quod debitor in tali casu tenetur ad
interesse, etiamsi non fuerit expressè promissum; quod præ- 294
cipuè locum habet, quando Ecclesia procedit contra clericum absentem, vel uxor contra maritum etiam absentem: tunc enim sufficit citatio in domo executa, cum 295
clericus teneatur residere in Ecclesia, & maritus cum uxore habitare, *Innoc. in cap. si adversarius, num. 4. de eo qui mittit. in poss. cauf. rei serv. vide Carleval. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 4. n. 268. & seq. Dec. loco cit. in d. cap. 1. n. 159. & seq. de Jud.*

Quintus est, ubi quis in aliquo loco incæpit partem 296
debiti præstare: tunc enim ibi conveniri poterit, ut totum præstet, modò ibi forum fortiatur aliqua ratione, veluti communis patriæ, originis propriæ, aut paternæ, quia facilius quod est prorogatur, *Peregrin. de fideicomm. art. 25.*

Notandum est etiam, quod solutio fieri debet de mo- 297
neta currenti, & visitata in loco, in quo solutio est facienda, nisi ex verisimilibus conjecturis appareat, aliud contrahentes sensisse, *ut d. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 50.* ubi etiam observat, quod si dubitetur, de qua moneta contrahentes senserint, magis inspicitur locus celebrati con- 298
tractus, quàm destinatæ solutionis, *ex trad. per Barbat. cons. 15. in fin. lib. 2.*

Notandum 2. quod gabella regulariter solvi debet in 299
loco contractus, & non in loco destinatæ solutionis, *Dec. in l. si convenerit, 18. n. 32. ff. de Jurisd. omn. Iud.* si verò contractus celebratus sit in loco, ubi non solvitur gabella, & traditio facienda est in loco, ubi solvi debet, inspicitur eo casu locus traditionis, *Bald. in l. multum, n. 12. vers. pone ergo &c. si quis alter. vel sib. quem refert, & sequitur Mantic. loco cit. n. 55.* in venditionibus verò confectis per epistolam, 300
gabella solvi debet in loco, in quo contractus perficitur; ideò si venditor Perusii degit, & vendit emptori existenti Bononiæ, gabella Bononiæ solvi debet, cum ibi demum, & non alibi perficiatur contractus *Coler. de Proces. executor. par. 2. cap. 1. num. 76.*

Notandum 3. quod quando creditor, & debitor sunt 301
diversi fori, & creditor conventa die non accessit ad locum destinatæ solutionis, tunc dies non interpellat pro homine, nec constituit debitorem in mora, *Bart. in l. item illa, in princ. ff. de Constit. pec.* nec in tali casu debitor tenetur deponere, *ut d. Alex. cons. 92. n. 10. lib. 1.*

SUMMARIUM.

302 *Hæres in eodem loco, & foro conveniri debet, in quo defunctus potuit, seu debuit conveniri: limitatur ibidem, & num. 308.*

303 *Hæres, & defunctus censentur esse eadem persona.*

304 *Sicut defunctus in loco sui domicilii poterat etiam absens conveniri, ita conveniri ibidem poterit ejus hæres, licèt inde absit, & n. 333.*

305 *In cæteris foris, scilicet originis, contractus, aut rei sitæ,*

ſicut præſentia defuncti erat neceſſaria ad facultatem conveniendi, ita etiam eſt neceſſaria præſentia hæredis, ut conveniri poſſit.

306 *Inſucceſſorem particularem non tranſit forus ſui Anteceſſoris, niſi eſſet ſucceſſor particularis ex neceſſitate in judicio, & actione reali.*

307 *Quando res in aliquem tranſeat de neceſſitate.*

308 *Clericus, miles, pupillus & vidua heredes coram ſuo Judice competente conveniendi ſunt: declaratur n.309.*

309 *Clericus hæres laici tenetur reſpondere creditoribus hereditariis coram Judice Eccleſiaſtico ejus loci, in quo degebat defunctus.*

310 *Quando forus mutatur ex mutatione perſonæ ſucceſſoris, & qualitatis, ejus ſucceſſor non tenetur ſequi forum defuncti.*

311 *Clericus in Judicem laicum conſentire non poteſt etiam cum juramento.*
Quando prius judicium expiret, & opus ſit nova inſtantia, ibidem.

312 *Cæptum dicitur judicium per ſolam citationem etiam ante litis conteſtationem.*

313 *Hæres privilegiatus privilegio proprio, ſeu ſpeciali indulto ſibi à Principe conceſſo conveniri poteſt in foro defuncti.*

314 *Coram quo Judice hæreditas jacens, & non adita, conveniri debeat.*

315 *Ubi multa ſunt fora, electio ſpectat ad actorem, & num.335.*

316 *Inventarium bonorum coram quo Judice confici debeat, quando hæreditas Clerici adhuc jacet, vel quando hæres clerici, vel laici eſt clericus, vel locus pius.*

17 *Coram quo Judice fieri debeat inſinuatio, & publicatio teſtamenti.*

318 *In legatis, & fideicommiſſis à defuncto relictis non attenditur forus defuncti ſed hæres conveniri debet coram ſuo Judice competenti in loco, ubi eſt major pars hæreditatis, ſi ibi inveniatur.*

519 *Si fideicommiſſarius perſonali ex teſtamento agat adverſus hæredem gravatum, vel hæredem hæredis, in duobus locis illum convenire poteſt, ſcilicet in loco domicilii ipſius hæredis, vel in loco, ubi major pars hæreditatis reperitur: & n.335.*

320 *Quid ſi bona ſint extra territorium jus dicentis.*

321 *Et quid, ſi fideicommiſſarius reali agat adverſus hæredem, aut tertium poſſeſſorem.*

322 *Hæres adeundo hæreditatem videtur in loco, ubi eam adivit, quaſi contrahere cum legatariis: tacitè tamen videtur ſolutionem deſtinare in locum, ubi eſt major pars hæreditatis.*
In quo loco legata ſolvi debeant, ibidem, & n.335.

323 *Quando contrahitur in uno loco. & in alium confertur ſolutio, non cenſetur contractum in loco, in quo contractus celebratur, ſed in loco, in quem ſolutio deſtinata eſt: ampliatur in quaſi contractibus, n.324.*

324 *In eodem loco petenda eſt cautio, in quo peti debet legatum, & num.325.*

325 *Quid ſi res in ſpecie legata ſit alibi, quàm ubi eſt major pars hæredit.*

326 *Legatum, ſi conſiſtat in ſpecie, præſtari debet, ubi res ipſa eſt: legatum verò generis præſtandum eſt vel in loco domicilii hæredis, ubi convenitur, vel ubi eſt major pars hæreditatis.*

327 *Si hæres promiſit ſolvere legata in certo loco, vel ſi ibi teſtator ea ſolvi juſſit, ibidem hæres poterit conveniri etiamſi alibi ſit major pars hæreditatis.*

328 *In quo loco præſtari debeat legatum, quando teſtator locum non expreſſit.*

329 *Si teſtator legavit frumentum ex illo horreo, vel vinum ex illo dolio, ibi præſtari debet legatum, ubi horreum, vel dolium eſt.*

330 *Alimenta alicui legata preſtanda ſunt in loco, ubi ille degit.*

331 *Legatum ſcholari relictum in ſubſidium ſtudiorum, in loco ſtudii præſtari debet.*

332 *Quid ſi hæres dolo malo, vel culpa rem legatam aliò transferat.*

333 *Heres, qui in certo loco ſponte incepit ſolvere partem legati, in eodem loco conveniri poteſt pro reliqua parte, non tamen pro aliis legatis.*

334 *Gratuita ſolutio partis debiti non gravat ad ſolutionem alterius partis.*

335 *Legatarius, vel fideicommiſſarius poteſt hęredem convenire non ſolùm in loco, in quo eſt res legata, aut major pars hęreditatis, ſed etiam in loco domicilii, & in loco originis proprię, vel paternę, ſi ibi inveniatur.*

Quæſtio XVII.

In quo loco conveniri debeat hęres, & ſucceſſor defuncti.

DIco 1. quod quando hæres, ſeu ſucceſſor univerſalis convenitur ex contractibus, vel quaſi contractibus defuncti, pro quibus ipſe poterat conveniri, ſi viveret, tunc in eodem loco, & foro conveniri regulariter debet, in quo defunctus potuit, ſeu debuit conveniri, niſi obſtet privilegium ex parte hæredis inſertum in corpore juris, *l.2. ſ. ex his, l. in executione*, 85. *ſ. pro parte, ff. de verb. oblig. l. hęres abſens, ubi Bart. & alii, ff. de Iud. Anchar. conſ.* 244. *nu.2. Rom. conſ.* 300. *n.2.* quia hęres, & defunctus cenſentur eſſe eadem perſona, *Auth. de Iurejur. à morien. preſt. poſt. princ. coll.* 5. *l. hęredem* 60. *ubi DD. ff. de reg. Iur.* unde in caſibus, in quibus defunctus abſens in aliquo poterat conveniri, in eodem loco poterit conveniri hæres abſens, & ubi præſentia fuiſſet neceſſaria ex parte defuncti, neceſſaria etiam erit præſentia hæredis, ut tanquam hæres conveniri poſſit; ex quo ſequitur, quod cum defunctus in loco ſui domicilii potuerit etiam abſens conveniri, ibidem conveniri poteſt ejus hæres, licèt inde abſit, præſertim ſi lis conteſtata ibi fuerit contra defunctum, *l. ſi is, qui Romę*, 34. *ff. de Iud.* in cæteris autem foris, nempe originis, contractus, aut rei ſitę, quia præſentia defuncti erat neceſſaria ad facultatem conveniendi, eſt etiam neceſſaria præſentia hæredis, ut conveniri poſſit; *gl. in d.l hęres abſens, Bart. in l ſi fideic.* 50. *ff. de Iud. & alii apud Carlev. eod. tit. de Iud. l. 1. tit. 1. diſp. 2 q. 5. nu.* 288. *& ſeq.* quicquid in contrarium ſentiat *Mandell. conſ.* 208. *n.1.* ubi dicit non poſſe hęredem conveniri in foro defuncti, niſi ibidem reperiatur.

Dixi, *hęres, ſeu ſucceſſor univerſalis*, quia in ſucceſſorem particularem non tranſit forus ſui anteceſſoris, *d.l. hęres abſens, ff. de Iud.* niſi eſſet ſucceſſor particularis ex neceſſitate in judicio, & actione reali, aut in rem ſcripta, *l. in judicio* 48. *ubi gloſ. in ver. parte adjudicatus, ff. fam. erciſc. Bart. in l. Lucius*, 78. *§. rogatus, ff. Ad Trebell. & in l. ſi eum hominem*, 34. *n.4. ff. de fidejuſſ. Soc. Iun. conſ.* 34. *n.13. l.3.* ubi dicit, quod tunc res in aliquem tranſit de neceſſitate, quando tranſit ex præcedenti, quæ neceſſariò tranſitum illum inducit, *Peregr. fideic. art.* 53. *n.* 24. *& 25. Mohed. dec.1. alias* 41. *de Iud.*

Dixi, *niſi obſtet privilegium ex parte hęredis inſertum in corpore juris*, quale eſt privilegium clerici, militis, pupilli, & viduæ: iſti enim coram ſuo Judice competente conveniendi ſunt, *l. un. C. Quand. Imp. int. pup. vel vid. c. cler. nullus*, 11. *q.1. Bart. in d.l. hęres abſens, n.1. Panor. in c. quia*, 11. *n.12. de Iud. Far. in Prax. crim. q.8. n.46. verſ. amplia* 17. *Scacc. de Iud. l.1. c.11. nu.23. Carol. de Graſſ. de eff. cler. eff.1. nu.* 278. *Surd. dec.* 110. *n.8. & 9. Vinc. de Franch. dec.* 234. *n.2. & dec.* 373. *n.4. alii apud Carlev. qui hanc dicit tutiorem, jur ib. magis cõformem, & communiorem, in d. tr. de Iud. l.1. tit.1. diſp.2. q.2. n.*301. *& ſeq.* ubi *n.*307. ſubiicit, quod non propterea clericus hęres laici extraneus à loco, in quo degebat defunctus, & alibi domicilium habens, conveniri debet apud Judicem ſui domicilii, ſed tenebitur reſpondere creditoribus hæreditariis coram Judice eccleſiaſtico ejus loci, in quo degebat defunctus *arg. l.2. C. de Noxal. act. Dec. in c.1. n.31. de Reſcrip.* quod procedit, ſive conveniatur clericus hęres laici ante judicium cœptum cum defuncto, ſive judicium cœptum fuerit cum defuncto laico coram Judice ſæculari: utroq; enim caſu cõveniendus eſt coram Judice eccleſiaſtico, *ſecundùm veriorem, & communiorem ſententiam, Panor. in d.c. quia, n.12. in fi. & ibi. Dec. nu.37. de Iud. Bald. in l.1. C. ſi pend. appell. mors interv. Maran. in Prax. 5. par. nu.*13. *Peregrin. de fideicom. art.* 53. *num.*20. *Boer. dec.* 69. *num.*32. *& ſeq. Rot. dec.* 5. *aliàs* 551. *de for. comp. in antiq. Card. Seraphin. dec.* 957. *num.*8. *& alii apud Carol. de Graſſ. loco cit. eff.1. num.*281. *verſ. ſub ampliatur* 3. ratio eſt, tum, quia quando forus mutatur ex mutatione perſonæ ſucceſſoris, & qualitatis ejus, ſucceſſor non tenetur ſequi forum defuncti *gloſ. in c. is qui in jus*, 46. *de reg. jur. in 6.* tum etiam quia Clericus hæres judicem proprium eccleſiaſticum habet, adeò ut in judicem laicum cõſentire poſſit, etiam cum juramento; & ideò opus erit

nova

nova instantia, cum prius judicium expiraverit, *c. si diligenti, extr. de for. comp.* quicquid in contrarium in secundo casu, videlicet quando judicium cæptum fuit cum defuncto coram Judice sæculari, senserint *Alex. in l. si constante, §. fin. n. 4. ff. sol matr. Covar. pract. c. 8. n. 3. Gail. l. 1. observ. 38. nu. 8. Viv. com. opin. 108. ver. clericus*, ubi addit, quod cæptum di-
312 citur judicium per solam citationem, etiam ante litis contestationem, *Scacc. de Iud. l. 1. c. 11. n. 23. Cevall. l. 1. q. 36. n. 9. & seq. Surd. dec. 110. nu. 1. Grat. discept. for. c. 16. n. 31. & 33. Car. de Graff. d. eff. 1. n. 282. cum seq. & n. 947. vers. limitatur 28. & alii apud Carlev. ubi supra d. q. 5. n. 309. & seq.*

313 Secus esset, quando hæres est privilegiatus privilegio proprio, seu speciali indulto sibi à Principe concesso; tunc enim eo non obstante conveniri poterit in foro defuncti, *d. l. hæres absens, ubi glos. in ver. excusatur, Vinc. de Franch. dec. 234. n. 2. & alii communiter.*

314 Sed quæres, coram quo Judice hæreditas jacens, & non adita, convenienda est? Respondet *Carlev d. disp. 2. q. 5. nu.* 322. quod si hæreditas laici adita non est, etiamsi hæres institutus sit clericus, convenienda est coram Judice laico, apud quem defunctus debebat conveniri; & è contra si hæreditas jacens sit clerici, etiamsi hæredem laicum instituerit, convenienda erit coram Ecclesiastico Judice clerici defuncti, quia hæreditas, quamdiu jacens est, repræsentat defunctum, non hæredem futurum, *l. non minus* 31. *in fin. eff. ud. hæret. insiit. l. hæreditas*, 34. *& l. hæreditas* 61. *ff. de acq. rer. dom. l. si mihi, & Titio*, 57. *§. 1. ff. de leg.* 2. & tunc si actio realis in judicium deducatur, adiri poterit Judex loci, ubi res est sita; si verò intentetur actio personalis competens contra defunctum, tunc hæreditas jacens ibi potest conveniri, ubi poterat defunctus, & ubi hæres conveniendus esset, si adiisset,
315 *ut inquit idem Carlev. loco cit. n.* 323. subdens, quod ubi malta sunt fora, electio spectat ad actorem: quamvis aliter sentiat *Mandell. cons.* 208. *n.* 1.

316 Eadem ratione, quando hæreditas Clerici adhuc jacet, & eam nondum adivit hæres laicus, inventarium eo casu conficiendum debet coram Judice ecclesiastico, non sæculari: quia hæreditas clerici jacens, sive hæres, qui nondum adivit, sit clericus sive laicus, repræsentat personam clerici, & gaudet privilegio fori: quemadmodum, si hæreditas est adita, inventarium conficiendum quoque est coram Judice ecclesiastico, quando hæres clerici, vel laici, est clericus, vel locus pius, *Franc. Marc. dec.* 105. *& dec.* 1058. *nu. 3. par. 1. & ita sentiunt alii, quos refert Carlev. d. q. 5. n.* 340. 342. *&* 345.

317 Quæres 2. coram quo Judice fieri debeat insinuatio, & publicatio testamenti? Resp. quod alii censent, publicationem, & insinuationem testamenti semper esse faciendam coram Judice sæculari, sive testamentum conditum fuerit à Clerico, sive à laico, sive in causas pias, sive in prophanas, sive instituatur hæres clericus, sive laicus, *ita Covar. pract. qq. cap. 8. n. 1. Surd. dec. 27. n. 14. Carol. de Graff. d. eff. 1. n. 961. &* 1034. *Carlev. d. disp. 2. q. 5. num.* 332. alii verò asserunt, testamentum posse insinuari, & aperiri coram Judice ecclesiastico, etiamsi testator sit laicus, & eo magis si testamentum confectum sit à Clerico, vel compertum sit, factum esse à laico distribuente bona sua in opera pia, *ut sensit Fel. in c. si instrumenta, 16. nu. 2. de fid instrum. Gutt. l. 1. pract. q.* 48. *n. 2. & 3. Molin. de Just. tr. 2. disp.* 250. *§. Covar. & Azeved. in l.* 15. *n. 7. tit. 4. l. 5. recop. Menchac. de succes. to. 3. lib. 2. §.* 18. *n.* 14. *&* 15. *prout eos refert ibidem Carlev. ubi supra, n.* 331.

318 Dico 2. quod si in judicium deducantur actiones initium sumentes à persona hæredis, quæ oriuntur ex quasi contractu celebrato in aditione hæreditatis, *juxta tex. in l. apud Julianum, 3. §. ult. in fi. ff. Quib. ex caus. in poss. eas & in §. hæres insiit. de oblig. quæ ex quas. contr. nasc.* ut si petantur legata, & fideicommissa à defuncto relicta, tunc non attenditur forus defuncti, sed hæres conveniri debet coram suo Judice competente in loco, ubi est major pars hæreditatis, si ibi inveniatur, *l. si fideic.* 50. *ubi Bart. Bald. & alii, ff. de jud. l. un. C. ubi fideic. pet. opor. Peregr. de fideic. art.* 53. *n.* 1. ubi dicit, quod si fi-
319 deicommissarius personali ex testamento agat adversùs hæredem gravatum, vel hæredem hæredis, in duobus locis illum convenire potest, scilicet in loco, ubi major pars hæredis, vel in loco, ubi major pars hæreditatis reperitur, *juxta tex. in*
320 *d. l. si fideic.* & his duobus casibus pro rebus, quæ sunt extra territorium jusdicentis, post factam pronunciationem Judex destinat litteras ad Judicem loci, ubi res sitæ sunt, de mittendo fideicommissarium in possessionem, *ad trad. per Bart. & alios in l. fin. C. de Edict. Div. Adrian. tollen.* si verò reali agat adversùs hæredem, aut tertium possessorem, similiter in duobus locis forus erit, scilicet in loco domicilii 321 possessoris, & in loco, ubi res est, *ut tradunt glos. Bart. Bald. & alii l. quod legatur, ff. de judic.* ratio supradictæ conclusionis est, quia licèt hæres adeundo hæreditatem, videatur in 322 loco, in quo eam adivit, quasi contrahere cum legatariis, *§. hæres, insi. de oblig. quæ ex quas. contract.* tacitè tamen videtur solutionem destinare in locum, ubi est major pars hæreditatis, cùm jus præcipiat, ut legata solvantur in prædicto loco, *l un. C. ubi fideic. pet. opor.* unde succedit cõclusio, quod 323 quando contrahitur in uno loco, & in alium confertur solutio, non censetur contractum in loco, in quo contractus celebratur, sed in loco, in quem solutio destinata est, *l. contraxisse, 22. ff. de Action. & oblig. l. 3. ff. de bon. author. Iud. possid.* quæ conclusio etiam in quasi contractibus locum habet 324 *Paul. Castren. in l. non aliàs, 24. ff. de Iud. quem refert Carlev. d. l. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. nu.* 353. *& seq.* ubi etiam dicit, quod in eodem loco petenda est cautio, in quo peti debet legatum, quod est principale, cùm cautio sit accessorium principale causæ, *l. in omnibus*, 43. *ff. de solut. l. postquam*, 5. *§. cum quærebatur, vers. quare si. hæres, ff. ut legat. seu fideicom. nom. caveat.*

Si verò res in specie legata est alibi, quam ubi est major 325 pars hæreditatis, tunc peti potest non solum in eo loco, ubi est major pars hæreditatis, licèt præstari, ac solvi debeat in loco, in quo erat tempore mortis testatoris, *l. quod legatur*, 38. *ff. de Iud. l. cum res*, 49. *ff. de leg.* 1. sed potest etiam hæres conveniri in eodemmet loco, ubi est res legata, dummodò ibi hæres inveniatur, etiamsi in alio loco sit major pars hæreditatis, *l. sed et si suscepit*, 52. *§. si ea res, ff. de jud.* ubi, quod ibidem agi etiam potest pro cautione præstanda, *Azo. in Sum. C. ubi fideic. pet. opor. n. 1. Salic. in l. un. n. 2. & 3. C. eod. tit. Castr. in d. l. quod legatur, n. 2. ff. de judic. quos refert, & sequitur Carlev. ubi supra, n.* 356. *& seq. Peregr. de fideicom. art.* 53. *n.* 8. ubi dicit, quod legatum, si consistat in specie, præstari debet, ubi res ipsa est: legatum verò generis præstan- 326
dum est vel in loco domicilii hæredis, ubi convenitur, vel ubi est major pars hæreditatis, *per tex. in d. l. quod leg. & l. si fideicom. ff. de jud.*

Idemque dicendum est, quando hæres promisit solvere 327 legata in certo loco, vel si ibi testator ea solvi jussit, quia tunc ibi poterit conveniri, etiamsi alibi sit major pars hæreditatis, *l. quamvis*, 51. *d. l. quod legatur, l. sed & si suscepit, §. si libertis, ff. de jud. l. cum res*, 49. *ff. de leg. Duen. reg.* 161. *vers. tertiò fallit, Peregr. de fideicom. art.* 53. *n.* 4. 6. *&* 8. ubi dicit, quod legatum, si testator locum expressit, ibi præstandum est; si 328 verò non appareat de expressa voluntate testatoris, ad conjecturas est recurrendum, ex quibus tacita ejus voluntas colligatur, nam si jussit, legatario dari frumentum ex illo horreo, vinum ex illo dolio, ibi præstabitur legatum, ubi horreum 329 vel dolium est; item alicui alimenta legavit, hæc præstanda sunt in loco, ubi ille degit, quemadmodum legatum scho- 330
lari relictum in subsidium studiorum, in loco studii præstari debet, *de quo vide tex. in d. l. quod legatur, & ibi glos. in* 331
ver. d legatario, ff. de Iud. ubi etiam cavetur, quòd si hæres dolo malo, vel culpa rem legatam aliò transferat, tenetur 332
eam dare, ubi petitur.

Sed si hæres in certo loco sponte incæperit solvere par- 333
tem legati, in eodem loco tunc conveniri poterit pro reliqua parte ejusdem legati, *d. l. fideicommissum, §. ult. ubi Bart. & alii, ff. de judic. Duen. reg.* 161. *limit.* 4. *Peregr. d. art.* 53. *n.* 3. ratio est, quia per solutionem partis legati videtur hæres renunciasse exceptioni fori declinatoriæ, quæ individua, & partium expers est: non enim potest quis in uno, & eodem negotio renunciare exceptioni fori pro parte, & pro parte non renunciare; unde fit, ut censeatur tacitè renunciatum hujusmodi exceptioni quoad integram ejusdem legati solutionem, non tamen quoad cætera legata, *ut rectè probat Carleval. d. disp. 2. q. 5. n.* 372. *& seq.* ubi *n.* 375. id limitat in 334
gratuita solutione partis debiti, quæ non gravat ad solutionem alterius partis, *per tex. in l. ult. Cod. Nè ux. pro marit.*

Observa tamen, quòd forus loci, in quo est res legata, 335
aut major pars hæreditatis, licèt sit necessarius ex parte hæredis, ità ut si ibi conveniatur, non possit forum declinare, est tamen voluntarius ex parte actoris legatarii, vel fideicommissarii, qui poterit hæredem convenire in quocunque foro competenti, videlicet in loco domicilii hæredis, & in loco originis propriæ, vel paternæ, si ibi inve-

niatur; est enim regulare, ut quoties reus sortitur diversa fora, electio fori ad actorem pertineat, *d.l. fideicommissum, §. sed & rescriptum est, Sim. de Præt. de interpret. ult. vol. lib. 4. interpr. 1. dub. 8. n. 110. quem refert, & sequitur Carleval. d. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 5. n. 386.*

SUMMARIUM.

336 *Ratione rei sitæ sortitur quis forum, ut possit conveniri coram Judice territorii, in quo res immobilis sita est: ampliatur num. 340. declaratur n. 344. & 356.*

337 *Si Clericus conveniatur actione reali, debet conveniri coram Judice ecclesiastico illius loci, ubi res reperitur sita, & non in loco clerici.*

338 *Statuentes possunt disponere etiam in præjudicium forensium quoad bona existentia in territorio.*

339 *Onera realia, qualia sunt tributa, solvi debent in loco, ubi sita est res, etiam à forense, & alibi habitante.*

340 *Exemptus quando conveniri possit coram Ordinario rei sitæ.*

341 *Clericus ratione beneficii conveniri potest in quolibet loco, ubi beneficium possidet.*

342 *Quando reus conveniri possit coram Judice loci, in quo reperitur res mobilis, & se movens.*

343 *Forensis, penes quem reperitur res mobilis, vel se movens, quando remittendus sit ad domicilium suum, & quando res sequestrari debeat.*

344 *Reus potest conveniri in loco rei sitæ, si ibi inveniatur.*

345 *In omni foro, præter forum domicilii, requiritur præsentia rei, ut ibi possit conveniri.*

346 *Judex rei sitę non potest reum absentem citare in territorio alterius jurisdictionis, & n. 351.*

347 *Judex rei sitæ potest requirere Judicem domicilii ipsius rei, ut ipsum citari faciat ad comparendum in loco, ubi res est sita: quo non comparente actor mittitur in possessionem rei petitæ ex primo decreto.*

348 *Quid continere debeant litteræ requisitoriæ.*

349 *Judex rei sitæ non potest decernere bonorum possessionem ex secundo decreto, neque procedere ad sententiam diffinitivam absente reo, neque ad bonorum venditionem.*

350 *Possessio ex primo decreto parum præjudicii affert, & ideò potest decerni etiam contra pupillum, & absentem causa Reip.*

351 *An Judex possit verbaliter citare in territorio alterius, quando utrumque territorium uni, & eidem Superiori subditum est.*

352 *An, & quando Judex rei sitæ, & loci contractus procedere possit contra reum absentem, & quid eo casu servare debeat, & n. 354.*

353 *An contra se occultantes, vel latitantes procedi possit ad venditionem bonorum.*

354 *Si Judex requisitus litteras Judicis requirentis exequi recusat, Judex requirens potest citare reum absentem per edictum.*
In quo loco affigi debeat hujusmodi edictum, ibidem.

355 *Quando Judex rei sitæ ad ulteriora procedere possit, etiamsi reus citatus non fuerit.*

356 *Quando quis conveniri possit coram Judice loci, ubi res est sita, & quando non.*

357 *Quando jus pacti, vel statuti executivi exerceri possit contra bona debitoris in loco statuti situata.*

358 *Restitutio in integrum in quo loco peti debeat.*

359 *Judicis officium dicitur quodammodo actio personalis.*

360 *Actor sequi debet forum rei non solum in actione simplici personali, sed etiam ubi agitur remedio reintegrandæ.*

361 *Quando minor teneatur implorare restitutionem in integrum pro rescissione contractus.*

362 *Jurisdictio Judicis delegati à Papa, vel à Rege, se extendit ad omnia loca ad quæ se extendit jurisdictio delegantis.*

363 *An, & quando forensis citari possit in loco contractus, vel rei sitæ.*

364 *Statutum disponens circa modum, & formam citandi forenses, an valeat, & in quo casu procedat.*

365 *Quando judex interponere possit decretum in loco, ubi res est, vel in re alibi existente.*

Quæstio XVIII.

Quando quis conveniri possit coram Judice territorii, in quo res est sita.

COmmunis est conclusio, quod ratione rei sitæ sortitur quis forum, ut possit conveniri coram Judice territorii, in quo res immobilis sita est, etiamsi neque ratione domicilii, aut originis, contractus, delicti, aut alia ratione ibi forum sortiatur, *l. sed & si suscepit, 52. §. ult. ff. de Jud. l. actor, C. Ubi in rem act. & c. glos. in l. hæres absens §. proinde, ver. debebit ff. de Jud. Spec. in tit. de compet. Iud. addit. §. 1. n. 4. lib. 2. Jordan. Elucubr. diverf. vol. 3. l. 13. tit. 8. de for. comp. n. 226. Carol. de Graff. de effect. cleric. eff. 1. n. 17.* ubi dicit, quod si 337 clericus conveniatur actione reali, debet conveniri coram Judice ecclesiastico illius loci, ubi res reperitur sita, & non in loco clerici, *Roman. conf. 250. Mandel. conf. 370. n 20.* ubi dicit, quod statuentes possunt disponere etiam in præjudi- 338 cium forensium quoad bona existentia in territorio, *Natt. conf. 4. n. 2. & conf. 160. n. 6.* subdens, quod onera realia, quia imponuntur rebus ipsis pro rebus, ut sunt tributa, debent 339 solvi in loco, ubi sita est res, etiam à forensi, & alibi habitante, *Vinc. de Franch. dec. 177. n. 1. & dec. 389. n. 2. Cancer. var. l. 2. c. 6. n. 160. vers. si debitor &c. Coler. de Proceff. execut. p. 2. c. 3. n. 2. & seq.*

Amplia prædicta conclusionem, ut procedat, etiamsi 340 esset exemptus; adhuc enim conveniri posset coram Ordinario rei sitæ, dummodò res ipsa non existat in loco exempto, *c. 1. ubi DD. de Priv. in 6. Rot. dec. 155. nu. 5. par. 7. Recent.* ubi, quod in loco, in quo res est, potest quis conveniri actione reali, non obstante quocunque privilegio generaliter concesso, quod non possit conveniri nisi sub certo Judice, *latè Thomas Carleval. de Iudic. l. 1. tit. 1. disp. 2. q. 3. n. 193. & seq.* ubi dicit, quod reus potest etiam conveniri coram 341 Judice loci, in quo reperitur res mobilis, & se movens, 342 dummodo permansura sit in eo loco; secus si esset transitu, & via ad alium locum, *vide Specul. loco cit. n. 17. & ibidem Io. Andr. ver. in principio, &c. & in tit. de satisdat. §. 2 nu. 1. Bart. in l. ult. num. 1. C. ubi in rem act. & ibidem Bald.* ubi dicit, quod forensis, penes quem reperitur res mobilis, 343 vel se movens, si petat, se remitti ad domicilium suum, debet remitti secundum jura, si satisdat; si verò non potest satisdare, res sequestrari debet, *Panorm in cap. ult. n. 43. & 44. de for. comp.* ubi hoc intelligit, quando reus est suspectus, tunc enim fieret sequestratio, nisi cautio præstetur; secus si non esset suspectus, ut quia in suo domicilio, vel alibi possidet immobilia *arg. l. sciendum, ff. Qui satisd. cog.*

Prædicta tamen conclusio procedit, si reus inveniatur 344 præsens in loco rei sitæ: est enim regulare, ut in omni foro, præter forum domicilii, requiratur præsentia Rei, 345 ut ibi possit conveniri; quia hoc forum non est potentius foro contractus, & tamen in foro contractus requiritur præsentia, *cap. Romana, §. contrahentes, de for. comp. Vinc. de Franch. dec. 177. nu. 2. & 2. Cancer. var. lib. 3. c. 1. n. 69. & seq. Carlev. d. l. 1. disp. 2. q. 3. n. 149.* ubi dicit, quod si reus absit ab eo loco, in quo res sita est, Judex ejus loci, licèt non possit 346 reum citare propria auctoritate in territorio alterius jurisdictionis, *l. cum unus, §. is qui, ff. de Bon. author. Iud. possid.* potest tamen requirere per suas litteras, quæ requisitoriæ, 347 seu subsidiales appellantur, Judicem domicilii ipsius Rei, ut ipsum citari faciat ad comparendum in tribunali ipsius Judicis rei sitæ, exemplo Rei absentis à foro contractus: & si non comparuerit, Judex rei sitæ mittet actorem in possessionem rei petitæ ex primo decreto, *juxta text. in d. c. Romana, §. contrahentes, clem. pastoralis, §. nos quoque de re jud. cum ibi not. per DD. l. properandum, §. sin autem reus, C. de Iud. l. 1. §. Præsides, ff. de requir. reis, & §. si verò quis, in Anth. ut nulli Iud. coll. 9. Cæphal. conf. 263. n. 28. & 29. Ruin. conf. 15. n. 6. l. 4. Coler. de Proceff. execut. p. 2. c. 3. n. 15. & seq. Specul. in tit. de Compet. Iud. addit. §. 1. n. 4. & 5. & in tit. de Accusat. §. 6. sequitur &c. n. 6. ubi ponit formam hujusmodi litterarum:* quod enim dicitur de foro contractus, dici etiam potest de foro rei sitæ, *ut inquit Panorm. in cap. sanè, nu. 5. de for. comp. Covar. pract. qq. c. 10. n. 7. & cap. 11. n. 8.* ubi observat, quod hujusmodi litteræ requisitoriæ, seu subsidiales in tali casu continere debent insertum libellum partis ad- 348 versæ: & si petatur executio contra reum, continere debent insertum instrumentum obligationis, vel chirographi recogniti,

gniti, vel ſententiæ, aut rei judicatæ, vel decreti, *Clar.lib. 5.ſentent. §.fin.q.31.verſ.ſed hæc quidem &c. & verſ.poſſet fortè &c. Maran.in Prax.6.par.tit.de Citat.n.49.& 41.* non
349 tamen poſſet Judex rei ſitæ in tali caſu decernere bonorum poſſeſſionem ex ſecundo decreto, neque procedere ad ſententiam definitivam in abſentia, etiam in iis caſibus, quibus litis conteſtatio non eſt neceſſaria, *vide gloſ.in cap.quoniam frequenter, ut litt.non conteſt. & in l.ſi finita, §.ſi fortè, verſ.poſſidere, ff.de damn. inf. & in l.ignorare, ver.poſſideri, C. de Reſtit. milit.* ubi, quod eo caſu non fit venditio bonorum, & ſi fiat, ipſo jure non valet, vel ſaltem per reſtitutionem reſcinditur, *Carleval.d.lib.2.diſp.2. q.4.n.* 221. ubi etiam notat, quod poſſeſſio ex primo decreto pa-
350 rum præjudicii affert, & ideò decerni poteſt etiam contra pupillum, & abſentem cauſa Reip. *ut in l.ſi finita, §.ſi fortè, ubi gloſ.in ver.poſſidere, ff.de damn. inf.l.ignorare, C. de*
351 *Reſtit.milit.* quamvis contrarium ſentiat *Bart.in l.1.§.1.n.3. ff.de requir. reis*, ubi aſſerit, poſſe unum judicem citare verbaliter in territorio alterius, quando utrumque territorium uni, & eidem ſuperiori ſubditum eſt, quia Princeps ſuperior videtur id permittere: quam quidem ſententiam ſequutus eſt *Bald.in l.ult.n.5.ff.de Juriſd.omn.jud.* ubi dicit, quod actus citandi, prout explicatur à nuntio, non eſt actus judicialis, & ideo poteſt extra territorium exerceri, *Gail.lib.1.obſervat.55.n.3. Boſſ.tract.crim.tit.de citat.num.20. & ſeq. & num.26. & alii*; ſed non eſt recedendum à primo dicta ſententia, quæ communis eſt, & uſu, ac praxi prævaluit.

352 Si verò reus malitiosè ſe occultat, ne citatio ad eum perveniat, poteſt Judex ejus territorii, in quo res eſt ſita, ſicut & Judex loci contractus, in pœnam hujuſmodi fraudulentæ latitationis citare reum per edictum, *juxta clem.1. de Judic.* ac mittere actorem in poſſeſſionem bonorum, quæ reus habet etiam extra territorium ſimiliter ex primo decreto, licèt circa executionem requirere debeat eo caſu judicem loci, ubi bona exiſtunt, qui tenebitur requirentis mandatum implere, *juxta textum in d.cap.Romana, §.contrahentes, ubi DD.* hoc tamen adhibito temperamento, quod eum miſſio in bonorum poſſeſſionem non debeat fieri, niſi pro quantitate debiti, *auth. & qui jurat, C. de Bon. auth. Jud. poſſ.* prius eo caſu fiat miſſio in poſſeſſionem bonorum, quæ intra territorium Judicis ejus loci exiſtunt, & quatenus hæc bona non ſufficiant ad debiti ſolutionem, pro reſiduo dumtaxat fiat miſſio in bonis ſitis extra territorium, *juxta l.properandum, §.ſin autem reus, ubi gloſ.in ver. audiatur, C. de Judic. vide gloſ.in l.ignorare, ver.poſſideri, C. de Reſtit. mi-*
353 *lit.* ubi, quod contra ſe occultantes, ſeu latitantes proceditur etiam ad venditionem bonorum, *Bart.ind. l. hæres abſens, §.1.n.1. & 3.eod.tit.de Judic. Gail.lib.1.obſer.56.n.7. Carleval.loco cit.d.q.4.n.220. cum ſeq.*

354 Item dicendum, ſi Judex requiſitus litteras Judicis requirentis exequi recuſet; tunc enim Judex requirens poteſt etiam citare reum abſentem per edictum, *Bart. in extravag.ad reprimendum, ver.per edictum, n.12. Bald.in l.conſentaneum, num.1. C. Quom. & quan. Jud. ſubdens*, quod edictum hujus citationis debet affigi in locis publicis ejus Civitatis, vel Oppidi, ubi reus habitat, vel moratur, nec ſufficeret, ſi affigeretur in loco, ubi moratur Judex requirens, *Alex.in addit.ad Bart.in l.1.§. Præſides, ver. Canoniſtarum, litt.C.ff.de requir.reis, Marant.in prax. par.6.tit.de citat.n.83. & 84. Gall.lib.1.obſerv.55.n.3. &* 4. ubi, quod hujuſmodi citatio eo loco affigenda eſt, ubi veriſimiliter ad notitiam citati pervenire poſſit *& obſerv.57. n.1. & ſeq.* ubi quod ſi tutus non eſt acceſſus, edictum in locis vicinis eſt affigendum, *Hyppol.de Marſil. ſing.203. Carleval.d.tract.de Judic.lib.1. tit.1.q.1.n.41.* ubi, quod in tali caſu poteſt Judex requirens propria auctoritate citare reum in territorio requiſiti, & mittere proprium nuncium in locum alienæ juriſdictionis ad vocandum reum in judicium.

355 Verùm ſi hæc vel fieri non poſſent, vel non niſi cum magna difficultate, tunc reus pro citato habendus erit, ita ut Judex requirens in ſuo territorio ad ulteriora procedere poſſit, cum habeat juriſdictionem fundatam ratione rei, *ad trad. per Gail. d.l.1. obſ.55.n.3. & 4.*

356 Obſerva tamen, quod ſupradicta communis concluſio locum habet, quoties quis in foro rei ſitæ agit actione reali, aut rei vindicatione publiciana, confeſſoria, negatoria, vel hypothecaria, aut etiam mixta, ſeu perſonali in rem ſcripta, ut eſt actio pro jure congrui, pro retractu, pro re violenter ſubtracta, & ſimiles: tunc enim poteſt quis conveniri coram Judice loci, ubi res eſt ſita, *ut latius dicemus quæſt. ſeq.* ſecus ſi quis ageret actione merè perſonali, *gloſ. in l.forma, §.ſi verò quis, ver.levari, ff. de cenſib. Bart.in l. actor, num.2. C. ubi in rem act. Spec. lib.2. tit.de compet. Jud. adit. §.1. num.4. verſ.ſeptimus &c. Panorm.in cap. ult. num.43. de for.comp. Rom.conſ.197. nu.1. Tiraq. de Retract. ligna. §.8. gloſ.5. num.1. & ſeq. Cancer. var.lib.3.cap.1. num.69. Carleval. de Judic. d.lib.1. diſp.2. qu.3. num.151.* niſi cum loco ſituationis bonorum concurreret locus contractus, quia tunc debitor in loco rei ſitæ poteſt etiam actione perſonali deſcendente ex contractu conveniri, *Coler. de Proceſſ. execut. part.2. cap.1. num.* 50. *& cap.3. num.* 14. ubi etiam obſervat, quod jus pacti, vel ſtatuti executivi exerceri non poteſt contra 357
bona debitoris in loco ſtatuti ſituata, niſi idem reus ſimul vel ratione domicilii, vel ratione contractus, aut ſaltem deſtinatæ ſolutionis ibidem etiam ſortiatur forum competens.

Ex quo infertur, quòd quando reſtitutio in integrum 358
petitur principaliter ad reſolutionem contractus, tunc illam petens tanquam actor ſemper tenetur adire judicem domicilii rei conventi, nec poſſet eam petere in loco, ubi res ſita eſt, tum quia reſtitutio in integrum eſt perſonalis, cùm reſtituatur perſona, tum etiam quia reſtitutio in integrum petitur tantùm Judicis officio, quod 359
dicitur quodammodo actio perſonalis, *ut latè probat Cyriac. controv. for.380. num.56. & ſeq. lib.2.* ſubdens *nu.65.* quod nedum in actione ſimplici perſonali actor 360
debet ſequi forum rei, ſed etiam ubi agitur remedio reintegrandæ.

An verò minor teneatur implorare reſtitutionem in in- 361
tegrum pro reſciſſione contractus? Reſp. quòd ſi actus, ex quo minor prætendit ſe læſum, eſt nullus, tunc recta via poteſt agere ad rei ſuæ recuperationem; ſi verò eſt validus, vel habet colorem validitatis, tunc neceſſariò petere debet reſtitutionem, *Gozad. conſ.44 n.12. Borgn. dec.46. n.120. & alii apud Cyriac. d. contr.380. n.33.*

Obſerva 2. quod ubi juriſdictio citantis nulli territorio 362
cohæret, ut contingit in Judice delegato à Papa, vel à Rege, tunc Judex exiſtens in uno loco citat exiſtentes in aliis territoriis, quia ejus juriſdictio ſe extendit ad omnia loca, ad quæ ſe extendit juriſdictio delegantis, *Felin. in cap.fin.de for.comp. Rebuff.tom.2.in conſt.Reg. tract.de litter.requiſ. art. un.gloſ.3.n.19. quos refert, & ſequitur Carleval.loc. cit.d.diſp.2.q.1.n.29.*

Obſerva 3. quod ſi forenſis in loco contractus, vel rei 363
ſitæ domum habeat, ibi citari poteſt, dummodò in proceſſu non conſtet, ipſum alibi habere domicilium, majoremque partem fortunarum, *latè Cæphal.conſ.263. nu.24. & ſeq.* ubi etiam dicit, quod valeret ſtatutum diſponens 364
circa modum, & formam citandi forenſes, cùm poſſit eos ligare in ordinatoriis judicii, *de quo vide Ruin. conſ.15. num.6. lib.4.* ubi dicit, quod proviſio ſtatuti in tali caſu procedit quoad effectum immiſſionis ex primo decreto, non tamen quoad effectum, ut poſſit abſens diffinitivè condemnari, & pro executione ſententiæ executio fieri in bonis, *& conſ.24. num.3. eod. lib.4. Alex. conſ.6. n.2. lib.2. & conſ.107. n.2. lib.5.* ubi, quod ſtatutum diſponens, ut forenſes citentur ad valvas palatii, procedit, quando locus forenſium eſt omninò incertus; ſecus ſi certus ſit, quia tunc loco certo citandi ſunt, ut *ſenſit etiam Cæphal. loco cit. num.10. & 30.*

Obſerva 4. quod ratione contractus, qui celebratur in 365
loco decreti, poteſt interponere Judex decretum in loco, ubi res eſt: quemadmodum ratione perſonæ decretum poteſt interponi in re alibi exiſtente, quia ratione perſonæ voluntaria juriſdictio effectum ſuum extendit ad res etiam extra territorium Judicis ſituatas, *Bald.in l.obſervare, §. poſt hæc ff.8.ff.de offic. Proconſ. & leg. & inl. magiſputo, §.illud, in de Reb.eor.*

SUMMARIUM.

366 *Jus congrui peti poteſt coram Judice loci rei ſitæ.*
367 *Quoad forum æquiparatur actio realis, & in rem ſcripta.*
368 *Statuta diſponentia de jure congrui, requirunt ſpecificam*

ficam Principis confirmationem, & numer. 369.

369 *De jure communi unicuique liberum eſt, bona ſua in quemlibet etiam extraneum alienare.*

370 *Confirmatio ſtatutorum in dubio præſumitur in forma communi.*

371 *Confirmatio in forma communi non comprehendit, neque convalidat ſtatuta contra jus: limitatur numer. 374.*

372 *Legatus de latere non poteſt condere, neque confirmare ſtatuta juri communi contraria.*

373 *Item nec Dominus loci recognoſcens ſuperiorem.*

374 *Confirmatio Apoſtolica non præſumitur ex curſu 30. annorum, niſi probetur ſcientia Papæ.*

375 *Quando ſtatutum eſt favorabile, prout eſt ſtatutum excluſivum fœminarum, ſufficit confirmatio in forma communi.*

376 *Quando confirmatio dicatur, & ſit in forma ſpecifica.*

77 *Clauſula, ex certa ſcientia, confirmationem ſpecificam operatur: limitatur ibidem.*

378 *Quid ſi talia ſtatuta conſuetudine fuerint approbata.*

379 *Si quis uno contractu, ac pretio vendat res duas, quarum una ſit mihi vicina, altera non ſit, poſſum retrahere eam tantùm, quæ mihi vicina eſt, & alteram relinquere; declaratur, & limitatur n. 380.*

381 *Fundus, ſi dividatur occaſione viæ noviter directæ à Principe, non ex hoc deſinit eſſe unum corpus.*

382 *Jus congrui locum habet non obſtante via vicinali in medio, quando id procedat.*

383 *Publica via in medio exiſtente, jus congrui ceſſat, limitatur ibidem.*

384 *Juri congrui poteſt tam expreſsè, quàm tacitè renunciari.*

385 *Dictio, omninò explicatur.*

386 *Quando decennalis taciturnitas habeatur pro conſenſu.*

387 *An ſcientia probetur præſumptionibus, & conjecturis.*

388 *An vicinus, qui in prima venditione uſus non fuit jure retractus, poſſit eo uti in ſecunda.*

389 *Ex nova cauſa novum producitur remedium.*

390 *Negligens in uno actu, non videtur ſibi præjudicare in ſequenti.*

Quæſtio XIX.

An jus congrui peti poſſit coram Judice loci rei ſitæ.

366 REſp. affirmativè, quia hæc actio eſt in rem ſcripta, *l. fin. C. Ubi in rem act.* & quoad forum æquipara-
367 tur actio realis, & in rem ſcripta, *ut poſt Innoc. Bald. & alios d. Tiraq. de Retract. lignag. §. 8. gloſ. 5. nu. 9. & ità reſolvit Sac. Concil. Neapol teſte Vincen. de Franch. dec. 389.*

368 Verum, quia plerumque hoc jus ex locorum ſtatutis inducitur, videndum in primis eſt, an ſpecifica ad id Principis confirmatio acceſſerit, quia cum ſtatuta hujuſmodi odioſa ſint, & contra juris diſpoſitionem, ſecundùm quam uni-
169 cuique liberum eſt, bona ſua in quem velit etiam extraneum alienare *l. dudum, C. de Contrah. empt. l. falſo, Cod. de commun. rer. alienat. l. 1. C. Commun. divid.* ideò pro ſui validitate ſpecificam Principis confirmationem exigunt, *Rot. Diverſ. dec 780. n. 5. & 6. par. 1.* ubi, quod confirmatio in
370 dubio præſumitur in forma communi, præſertim ſtante clauſula, *licita tamen, & honeſta, & quatenus non ſint contra libertatem Eccleſiæ:* quæ quidem confirmatio non
371 comprehendit, neque convalidat ſtatuta contra jus, *& dec.*
372 103. *n. 26. par. 2.* ubi, quod Legatus de latere non poteſt concedere, neque confirmare ſtatuta juri communi contra-
373 ria, ſicut nec Dominus loci recognoſcens ſuperiorem,
374 *Burat. dec. 6. per tot.* ubi, quod confirmatio Apoſtolica non præſumitur ex curſu 30. annorum, niſi probetur ſcientia
375 Papæ, *Merlinus dec. 698. n. 2. & ſeq.* ſubdens, quod quando ſtatutum eſt favorabile, prout eſt ſtatutum excluſivum fœminarum, ſufficit confirmatio in forma communi, *& dec.*
376 740. *n. 1. & ſeq.* ubi, quod ut confirmatio ſit in forma ſpecifica, requiritur, quod ſtatutorum ſubſtantia inſerta fuerit in prædicta confirmatione, vel conſtare debet, ſtatutorum tenorem à Principe fuiſſe diſcuſſum, diligenti cauſæ cognitione adhibita, ex qua illi innoteſceret, ſtatuta, quæ confirmantur, juſta ſint, & honeſta, adeò ut licèt clauſula, *ex certa ſcientia*, confirmationem ſpecificam regulariter ope-
377 retur, tamen hæc minimè ſufficeret, ſi aliunde non conſtet ex præcedentibus, vel ſubſequentibus, Principem informatum fuiſſe de validitate, & juſtitia actus confirmandi, *gloſ. in c. 1. ver. de qu. extr. de confirmat. util. vel inut. Abb. conſ. 103. n. 3. lib. 1. Alex. conſ. 123. n. 18. l. 4. Gabr. de clauſul. concl. 1 per. tot & præcipuè n. 52. Grat. diſcep. for. c. 245. num. 41. & ſeq.* An verò relevaret obſervantia hujuſmodi ſtatutorum
378 deducta ex ſententiis ſuper retractu latis? Reſp. quod alii affirmativam partem tuentur, quando conſtat conſuetudine per ſpacium 40. annorum legitimè præſcripta, *Abb. in cap. fin. n. 11. de conſuet. Alex. conſ. 123. nu. 1. lib. 5. Card. Cavaler. dec. 419. num. 5.* alii verò negant, quia ſicut non valet in tali caſu ſtatutum ſine ſpecifica Principis confirmatione, ità nec conſuetudo ſubſiſtit ſine ejuſdem principis approbatione, *vide Merlin. d. dec. 740. num. 13. & ſeq. & dec. 353. n. 55.*

Illud etiam notandum eſt, quod ſi quis uno contractu,
379 ac pretio vendat res duas, quarum una ſit mihi vicina, altera non ſit, poſſum retrahere ea, quæ mihi vicina, & alteram non vicinam relinquere, *ut poſt Bald. & Afflict. trad. Tiraq. de Retract. lignag. §. 23. gloſ. 2. n. 2.* quod intellige, quando eſſent plura corpora ſeparata, quorum unum non dependet ab alio; ſecus quando ſunt plures res mixtæ, &
380 inſeparabiles, *Farin. in repertor. de Contract. in ver. retractus, n. 4. vide Tiraq. loco cit.* ubi dicit, quod ſi totum id, quod venditum eſt, eſſet mihi vicinum, & vellem partem tantùm retrahere, non eſſem audiendus, *Card. Seraph. dec. 174. Grat. diſcept. for. cap. 745. n. 64. & ſeq.* ubi dicit, quod fundus, ſi
381 dividatur occaſione viæ noviter directæ à Principe, non ex hoc deſinit eſſe unum corpus, *Afflict. dec. 62.* ubi, quod
382 habet locum jus congrui non obſtante via vicinali in medio, quia viæ vicinales ſunt privatarum perſonarum, *per tex. in l. 2. §. vicinales, ff. Ne quid in loc. publ.* quod tamen intelligendum eſt, quando conſtaret, viam vicinalem fuiſſe confectam à vicinis, & de ipſa extaret memoria, *ſecundùm diſtinctionem gloſ. in d. l. 2. ver. publicas*; ſecus ſi non extaret memoria: tunc enim ceſſaret jus congrui, quia via vicinalis habet vim publicæ: ceſſat autem jus congrui, publica
383 via in medio exiſtente, *ut rectè obſervat. Urſil. ad Afflict. d. dec. 62.* ſubdens, quod via publica in medio non obſtat agenti jure congrui, quando quis reperitur conjunctus domui vicini per pontem, ſive ſuperficiem ſupra viam publicam.

Quæres, an huic juri poſſit renunciari tam expreſsè,
384 quam tacitè? Reſp. affirmativè, & ideò ſi vicinus ſciens tacuerit per id tempus, quod ab eodem ſtatuto ad retractum præfixum eſt, ità repellitur, ut ad idem jus amplius non admittatur, *cap. Titius filios, tit. ſi de feud. defun. & c. ibi, quod ſi conſenſit alienationi, vel per annum, ex quo ſcivit, tacuit, omninò repellitur*, ponderando dictionem, omninò, quæ exponitur, ideſt in omnibus caſibus, & ſine
385 aliqua diſtinctione, *ut poſt gloſ. in l. ſi cum exceptione, §. quatenus, ff. de eo quod met. cauſ. Decian. reſp. 6. n. 54. lib. 1. & alios obſervat. Giovagn. l. 1. reſp. 57. n. 42. & ità in terminis retractus reſolvit Bald. in d. §. Titius filios, Roſenth. de feud. c. 9. concl. 91. n. 22. Boer. dec. 76. n. 9. & dec. 78. n. 2. latè Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. nu. 139. Grat. diſcept. for. cap. 672. n. 1. & ſeq. & cap. 905. n. 7. Rota coram Merl. dec. 698. num. 11. & dec. 740. num. 19.* præſertim ſi ul-
386 tra lapſum termini à ſtatuto præfixi decennium effluxerit, & vicinus aliquem actum fecerit, ex quo aſſentiri videatur, tunc enim decennalis taciturnitas habetur pro conſenſu, *Bald. conſ. 392. n. 1. lib. 1. Tiraq. ubi ſupra, d. §. 1. gloſ. n. 160. Merl. d. dec. 698. n. 11. & 12. Burat. dec. 658. n. 4.* ubi quod ſcientia probatur etiam ex præſum-
387 ptionibus, & conjecturis, quamvis contrarium ſentiat *Ludovic. dec. Lucen. 52. n. 13. & ſeq.* quando ſtatutum requirit particularem ſcientiam pretii, confinium, & ſimilium qualitatum.

Sed prædicta procedunt quoad actum primæ venditio-
388 nis; ſecus eſſet, ſi res eadem iterum vendatur: tunc enim poterit idem vicinus, ſeu conſanguineus uti jure retractus, *ſecundùm Luc. de Penn. in l. unicuique, in fin. C. de Proxim. Sac. Scrin. lib. 12. quem ſequitur Tiraq. de retract. lignag. d. §. 1. gloſ. 9. n. 145. & 161.* ratio eſt, tum quia ex
389 nova cauſa novum producitur remedium, *arg. l. ſi mater,*
390 *§. eandem, ff. de except. rei jud.* tum etiam quia negligens in

uno

uno actu, non videtur sibi præjudicare in sequenti, *cap. si clericus, §. verum, de Præb. in 6. Innoc. in cap. quærelam, n.3. de elect. Ruin. cons.50. nu.19. lib.5. quamvis contrarium sentiat Boer. dec.78.*

SUMMARIUM.

391 *Potest quis conveniri civiliter, & criminaliter in loco originis propriæ, vel paternæ, dummodò ibi inveniatur.*
392 *Quid requiratur ad hunc effectum.*
393 *Origo nativitate contrahitur.*
394 *Quid si nativitas fuerit casualis.*
395 *Natus in itinere, aut transitu, non censetur originarius ejus loci, in quo sic nascitur, sed dicitur originarius domicilii paterni.*
396 *Natus in Villa, seu vico, sortitur originem ex illa Civitate, cui subest villa, vel vicus.*
397 *Statutum loquens de civibus originariis, comprehendit etiam natum in Suburbiis.*
398 *Natus extra Civitatem tempore pestis, fingitur natus in Civitate.*
399 *Sub nomine paternæ originis comprehenditur origo Patris, & Avi.*
400 *Oriundus dicitur is, qui natus est in eo loco, vel qui inde originem duxit, ut quia Pater, vel ejus majores ex eo loco prognati sunt.*
401 *Nepos in loco originis Patris, & Avi conveniri potest.*
402 *Nepos sequitur originem Patris, & Avi non tamen aliorum Ascendentium: declaratur n.404.*
403 *Filius habere potest plures origines, videlicet propriam, paternam, & avitam.*
404 *Quando nepos sequatur originem Avi, & n.405.*
405 *Nepos conceptus Avo defuncto, non sequitur Avi originem, nec illi suus hæres existit.*
406 *An, & quando filius sequatur originem matris.*
407 *Expositus originem habet in eo loco, in quo exponitur.*
408 *Filius bastardus legitimatus à Principe sequitur originem patris.*
409 *Origo contrahitur non solùm nativitate propria, & naturali, sed etiam civili.*
410 *Adoptatus, & manumissus sequitur originem adoptantis, & manumittentis.*
411 *Origo acquiritur etiam per nativitatem spiritualem, videlicet per baptismum susceptum in loco: declaratur ibidem.*
412 *Quid si ex propria origine, & paterna, vel ex paterna, & avita resultarent contrariæ qualitates.*
413 *In legibus, & statutis nomen Civis accipitur pro Cive originario ex origine paterna, & censetur excluſus civis per incolatum, aut domicilium, aut ex privilegio.*
414 *Ancives absentes à loco originis, seu alibi habitantes, gaudeant privilegiis, & immunitatibus originis, & num seq.*
415 *An filius conceptus, & natus postquam pater transtulit suum domicilium extra locum originis, possit dici originarius loci originis paternæ.*
416 *Qui stetit per decennium in alio loco præsumitur mutasse prius domicilium.*
417 *Origo mutari, & illi renunciare non potest; possunt tamen amitti ejus jura, & commoda.*

Quæstio XX.

An, & quando quis in foro originis conveniri possit.

391 CONclusio communis est, quod potest quis conveniri tam civiliter, quàm criminaliter in loco originis propriæ, vel paternæ, dummodò ibi inveniatur, *l.1. l. as-*
392 *sumptio, 6. §. filius, ff. Ad municip. l.1. l. origine, l. ult. C. de municip. & origin. lib.10. Spec. lib.2. tit. de Compet. Jud. adit. §. generaliter, n.33. Hyppol. de Marsil. sing.404. Farin. in Prax. crim. q.7. n.1. & 19. cum seq. Thesaur. dec. 90. Gasp. Anton. Thesaur. qq. for. lib.4. q.55. Cravet. cons.441. n.4. vol.3. Ludov. dec. Lucen. 16. n.18. Boer. dec.13. nu.5. Rot. divers. par.1. dec.414. Afflict. dec.384. n.6.* & de dicta conditione, videlicet, dummodò ibi inveniatur, tradit *glos. ult. in l.1. ver. numeribus, C. de municip. & origin. lib.10. Bart. in d.l. assumptio, §. filius, n.2. in fin. ff. Ad municip. Bald. in rubr. n.3. C. si à non compet. Jud. Alex. in l. cum quædam, n. 5. ff. de Jurisd. omn. Jud. ubi Dec. qui ibid. de communi testatur n.5. idem Dec. in cap.1. prim. lect. n.158. & 159. de Judic. Panorm. in c. significavit, n.6. de Paroch. Luc. de Penn. in l. filios, C. de municip. & origin. lib.10. Aflict. dec.384. n.6. Gail. lib.2. observ.36. n.11. Carleval. de Judic. lib.1. tit.1. disp.2. q.2. n.48. 56. & 63. Host. in sum. de for. compet. num.6. vers. item ratione originis &c. & vers. item ratione militiæ &c.*

Origo autem nativitate contrahitur; inde civis quis ef- 393
ficitur originarius per nativitatem in Civitatem, Municipio, aut Regno, *l.1. ff. Ad municip. l. cives, C. de Incol. lib.10.* quod intelligendum est de nativitate non casuali, & for- 394
tuita, quæ ad hunc effectum non habentur in consideratione, sed de nativitate filii in loco, in quo pater, aut mater domicilium constituerit, *Bart. in d.l. filios, n.4. C. de municip. & origin. lib.10. Bald. in l. hujusmodi 86. §. legatum, n.1. ff. de leg.1. Panorm. in cap. Rodulphus 35. n.9. de Rescript. Grammat. dec.103. n.111. Menoch. lib.6. præsumpt.30. nu.13. Hond. cons.5. n.5. vol.1. Afflict. d. dec.384. n.4 Cevall. lib.2. q. 458. n.17. & seq. Coer. dec.13. num.50. & seq. Rot. divers. dec. 327. nu.1. & seq. par.1. Carlev. de Judic. lib.2. tit.1. disp.2. q.2. n.91. & seq.* subdens *n.102. &* 109. quod ut filius acquirat originem propriam in Civitate, in qua pater domicilium 395
habet, non requiritur vera, & realis nativitas in Civitate, vel loco domicilii paterni, sed satis est nativitas ibi contingens juris fictione; & ideò filius natus in itinere, aut transitu, aut in loco, in quo pater ad tempus habitat cum animo revertendi ad suum domicilium, non censetur originarius ejus loci, in quo sic nascitur, sed dicitur originarius loci domicilii paterni, quia juris censura apud paternum domicilium censetur natus, *l. nihil interest, 25. ff. de Capt. & postlim. rever. l. hujusmodi, §. legatum ff. de leg.1. l. qui ex vico, 30. ubi glos. & DD. ff. Ad municip. Bart. in l. si quis, 3. n.1. C. de Natur. liber.* ubi, quod natus in villa, seu vi- 396
co, sortitur originem ex illa Civitate, cui subest villa, vel vicus, *Bald. cons.183. vol.2. Azo. in sum. C. de municip. & origin. lib.10. n.6. Menoch. lib.6. præs.30. n.13.* ubi, quod 397
statutum loquens de civibus originariis, comprehendit etiam natum in suburbiis, *Rip. de Pest. tit. de privil. contract. caus. pest. n.181. & seq.* ubi, quod natus extra Civitatem tem- 398
pore pestis, fingitur natus in Civitate, à qua mater aufugerat propter pestem: quicquid in contrarium asserat *Cravett. cons.441. n.3. Grat. discept. for. cap.75.* & alii existimantes, propriam originem contrahi in eo loco, ubi quis nascitur, etiamsi ibi nascatur casualiter.

Nomine verò paternæ originis non solum intelligitur 399
origo patris, sed etiam Avi, *secundum Bart. in l. assumptio, §. filius, n.1. ff. Ad municip. Decian. tract. crim. lib.4. cap. 16. n.19. &* 20. ubi, quod oriundus dicitur is, qui natus 400
est in eo loco, vel qui inde originem duxit, puta, quia pater, vel ejus majores ex eo loco prognati sunt, unde nepos non tantùm in loco originis patris, sed etiam in 401
loco originis Avi conveniri potest: quia nepos non tantùm patri, sed etiam Avi originem sequitur, licèt non 402
sequatur originem aliorum parentum antiquorum, *l. libertus, §. in adoptiva, ff. Ad municip. & sensit etiam Boer. dec.13. n.6. & 7. Carleval. ubi supra, d.q.2. n.52. & seq. & n.85.* ubi dicit, quod filius habere potest plures origines, 403
nempe propriam, paternam, & avitam; *contra Host. in sum. de for. compet. num.6. vers. item ratione originis &c.* ubi dicit, quod inspicitur origo patris tantùm, non autem aliorum majorum.

Verùm quod diximus de origine Avi, ita demum pro- 404
cedit, si nepos vivo Avo conceptus fuit, *§. cum autem quæritur, Inst. de hæred. quæ ab intest. defer. Bart. in d.l. assumptio, §. filius, nu.1. in fin. Luc. Penn. in l. filios, in fin. C. de municip. & origin. lib.10.* ubi aliam conditionem ad id requirit, videlicet quod eo tempore, quo nepos natus fuit, pater ejus fuerit in potestate sui patris, ejusdemque Avi, *Gonz. ad reg.8. Cancell. glos.9. §.1. num.98. & 99. Cæs. de Graff. dec.5. alias 180. Qui fil. sint legit. Rot. divers. par.1. dec.395.* ubi quod nepos conceptus ex filio emancipato non sortitur forum in origine Avi, quamvis contrarium sentiat *Barbos. in l. hæres absens, §. proinde in art. de for. orig. n.30. ff. de Judic. quem refert, & sequitur Carleval. d.l.1. tit.1. disp.2. quæst.2. num.55.* ubi quod dicta conditio, videlicet quòd nepos natus fuerit in potestate Avi, non est necessaria, quia nepos sequitur originem Avi naturalis, etiamsi natus fuerit in adoptiva familia, *l. liber-*

tus, ſ. in adoptiva, ff. ad municip. quo caſu certum eſt, eum non naſci in poteſtate Avi naturalis, *ſ. illud autem ſcire, Inſtit. Quib. mod. jus patr. poteſt. ſolvit.* ſecus eſſet, ſi
405 nepos conceptus ſit Avo defuncto: tunc enim non ſequitur Avi originem, quia eo caſu nullo jure cognationis Avo jungitur, & ideò neque tunc nepos Avo ſuus hæres eſſet, *d. ſ. cum autem quæritur, inſt. de hæred. quæ ab inteſtat. defer. Bart. loco cit. & alii.*

406 An verò filius ſequatur originem matris? Reſp. quod filius legitimus non ſequitur originem matris, niſi ſit ibi originaliter natus, *d. l. filios C. de municip. & origin. lib. 10. l. exemplo, C. de Decurion. eod. lib. 10. Afflict. d. dec. 384. num. 4.* ſubdens, quod eo caſu filius non ratione maternæ originis, ſed propriæ ſubit munera, filius verò ſpurius, ſeu vulgo quæſitus, cum patrem oſtendere non poſſit, ideò aliam originem, quàm matris, habere non poteſt, *l. vulgo, l. cum legitimè, l. lex. naturæ ff. de ſtat. hom. l. ejus, qui juſtu, ff. Ad municip.* eademque ratione expoſitus originem
407 habebit in eo loco, in quo exponitur, *ut d. Bart. in l. 1. num. 21. ff. ad municip. Boer. dec. 13. num. 41. Grat. diſcept. for. cap. 65. num. 12.*

408 Quid verò dicendum ſit de filiis baſtardis legitimatis à Principe? Reſp. quod iſti patris originem ſequuntur, *ut d. Bart. in d. l. 1. num. 22. ff. ad municip.* origo enim contra-
409 hitur non ſolùm nativitate propria, & naturali, ſed etiam civili; unde manumiſſus, & adoptatus ſequitur originem
410 adoptantis, & manumittentis, *l. 1. & l. aſſumptio, 6. ſ. libertini, l. ſi quis à pluribus 7. l. ordine, ſ. jus originis, ff. Ad municip. l. ſicut proponis, C. de municip. & origin. lib. 10. l. Cives Cond. de Incol. eod. lib. Hiſt. in ſum. de for. comp. n. 6. verſ. item ratione originis &c. Spec. in tit. de compet. Jud. adit. ſ. 1. n. 33. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. num. 21. Carleval. d.*
411 *diſp. 2. q. 2. num. 101. & 110. cum ſeq.* ubi addit, quod origo acquiritur etiam per nativitatem ſpiritualem; unde per baptiſmum quis contrahit originem in loco, in quo baptiſmum ſuſcipit, etiam quoad temporalia, *ex trad. per Luc. de Penn. in d. l. cives, C. de Incol. lib. 10. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 9. ſ. 1. num. 106. Gratian. diſcept. for. d. cap. 75. nu. 16.* quod tamen intelligendum videtur, dummodò ibi caſualiter non fuerit baptizatus, *juxta ſuperiùs dicta, vide Bart. in d. l. 1. n. 8. ff. Ad municip.*

412 Notandum eſt autem, quod ſi ex propria origine, & paterna reſultarent contrariæ qualitates, præponderabit, & vincet qualitas procedens ex origine paterna, *arg. l. cum ſatis, 22. Cod. de Agric. & Cenſit. lib. 11.* item inter qualitates paternam, & avitam, ſecum pugnantes, paterna vincet avitam, & paternam magis ſequetur filius, quàm avitam, *l. privilegio 27. ubi DD. C. de Decurion. lib. 10.* quod præcipuè procedit in favorabilibus: nam ſi ad aliquod munus, vel beneficium requiratur qualitas, ut aliquis ſit de tali Civitate, vel Regno, ad illud munus admit-
413 teretur filius Civitatis, vel Regni Originarius ex origine paterna, licèt ſit alienigena ex propria, *Anchar. conſ. 37. Carleval. loco cit. d. q. 2. num. 105.* ubi *num. 106.* id limitat, quando lex, vel ſtatutum ad aliquem effectum expreſsè requireret qualitatem provenientem ex origine propria, *& num. 82. & 87.* ubi, quod in materia ſtricta in legibus, & ſtatutis nomen civis accipitur pro cive originario, ità ut cenſeatur excluſus à diſpoſitione civis per incolatum, aut domicilium; quemadmodum nomine civis originarii ſolùm ille comprehenditur, qui verè originarius eſt, non autem originarius ex privilegio, *Alex. conſ. 41. num. 12. & 13. lib. 5. Natt. conſ. 254. n. 2. & 3. lib. 2. Boer. dec. 13. n. 24. Surd. dec. 329. n. 9.*

414 Quæres, an cives abſentes è loco originis, & in eo domicilium non habentes, gaudere debeant privilegiis, & & immunitatibus originis? affirmat *Cæphal. conſ. 451. n. 88. & ſeq. Decian. reſponſ. 44. vol. 4. quos refert; & ſequitur Carleval. d. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. q. 2. nu. 117. & ſeq.* dummodò non repugnent verba privilegiorum, vel ſtatutorum; ſicut enim originarius etiam abſens poteſt vocari, & compelli ad munera, *l. 1. C. de municip. & origin. lib. 10. l. privilegio 6. C. de Incol. eod. lib. l. Incola, 29. ff. Ad municip. l. 3. in princ. ff. de muner. & bonor. l. ſenatores, ff. de Senat. l. in adoptionem 1. C. de Adopt. Bart. in d. l. aſſumptio, ſ. filius, n. 2. ff. Ad municip. Boſſ. in tit. de for. comp. n. 34.* excepto eo, qui adeptus eſt ſenatoriam dignitatem, *l. Municipes, in princ. ff. eod. tit. Ad municip.* ità etiam frui debet commodis, & privilegiis loci originis, etiamſi munera non ſubeat, cùm per ipſum non ſtet, quominus ea impleat, *l. qui operas 41. ff. locat. l. jure civili, 24. ff. de condit. & demon. l. 1. ſ. Divus Severus, ff. de var. & extraord. cognit.*

Contrarium tamen tenet *Afflict. dec. 384. & ibidem* 415 *Vrſill.* ubi dicit, quid civis deſerens Civitatem amittit privilegium Civitatis, & definit eſſe civis *Rot. d. dec. 327. n. 1. & ſeq. par. 1. Diverſ.* ubi quod ſi civis originarius habitat extra Provinciam originis, vel extra Civitatem, dicitur ab eo deſerta Provincia, vel Civitas originis, ita ut ſi filius ſit conceptus, & natus, poſtquam pater deſerta Provincia, vel loco agnationis, domicilium alibi tranſtulerit, non poſſit dici originarius, vel naturalis loci jam prius deſerti à Patre, ſed ſequitur domicilium patris, *Hond. conſ. 5. nu. 27. & ſeq. n. 43. & ſeq. vol. 1.* ubi quod origo amittitur quoad forum, munera, & onera, ſi originarius transferat ſuum domicilium extra locum originis *Rol. à Vall. conſ. 79. num. 31. & ſeq. lib. 3.* ſubdens *num. 53.* quod ſi quis ſteterit per decennium in alio loco, præſumitur mutaſſe 416
prius domicilium; quamvis enim origo mutari, & illi renunciari nequeat, amitti tamen poſſunt jura, & com- 417
moda ipſius originis, *ut rectè probat. Gail, lib. 2. obſervat. 36. num. 5. & ſeq. Menoch. lib. 6. præſumpt. 30. num. 32 & ſeq. Surd. dec. 330. num. 4. & ſeq.*

SUMMARIUM.

418 *Quando quis poſſit ubique locorum conveniri, & num. 420. & 423.*

419 *An quis poſſit reſilire à pacto, ſeu conventione, ut ubilibet conveniatur.*

420 *Obligatus in forma cameræ Apoſt. poteſt ubilibet conveniri, ſi ibi reperiatur, limitatur n. 423.*

421 *In contractibus non fit remiſſio neque ad verum locum contractus, neque ad fictum.*

422 *An Dominus conveniri poſſit in loco, ubi reperitur ejus procurator.*

423 *Quid ſi debitor obligatus in forma Cam. Apoſt. non reperiatur in loco, ſed tantum ejus bona.*

424 *Debitor certo loco obligatus, ſi fuit in mora ſolvendi, ex diſpoſitione juris communis poteſt convenire, ubilibet reperiatur, dummodo in loco idoneo.*

425 *Quid ſi quis promiſit ſolvere Florentiæ v. g. Senis, & ubique locorum.*

426 *Quando cauſa ad Judicem loci contractus ſit remittenda.*

427 *Quid ſi debitor in uno loco ſe obligavit, & in alio ſolutionem deſtinavit.*

428 *Et quid ſi debitor in loco contractus, vel deſtinatæ ſolutionis non reperiatur.*

429 *Vagabundus poteſt ubique locorum conveniri.*

430 *Debitor, qui ſe per pactum expreſſum ad manus injectionem in perſonam, vel bona obligavit, poteſt coram quocunque Judice aliàs competente conveniri.*

431 *Cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes coram Ordinariis locorum cognoſci debent.*

432 *Cauſæ prædictæ etiam alibi cognoſci poſſunt accedente conſenſu utriuſque partis, & Ordinarii illius loci.*

433 *Quiſque juri ſuo renunciare poteſt, quando non reſultat in tertii præjudicium.*

Quæſtio XXI.

An, & quando poſſit quis ubilibet conveniri.

POteſt quis ubique locorum conveniri, ſi ad id per 418
pactum ſe ſe obligaverit, renunciando omni privilegio fori, *Anchar. conſ. 140. n. 4.* ubi etiam dicit, quod ab 419
iſta conventione poteſt impunè reſilire uſque ad litem conteſtatam, *& conſ. 192. n. 4. verſ. Dixit tertiò &c.* ſubdens, quod ſi talis conventio firmata ſit juramento, hoc caſu non videtur habere locum pœnitentia, *Alex. in l. ſi convenerit, n. 2 de juriſd. omn. Jud. latè Cyriac. contr. 310. n. 18. & n. 28. &* 29. & ità de facto videntur paciſci, qui in forma Cameræ 420
Apoſtolicæ ſe ſe obligant, *ut ex formula, quam refert Tyber. in Pract. judic. lib. 4. fol. 491.* quod quidem pactum intelligi debet, ſi debitor in eo loco reperiatur, *cap. Romana, ſ. contrahentes, de for. comp. in 6. l. hæres abſens, ff. de judic.* quia in cõtractibus regulariter non fit remiſſio etiam ad verũ locũ 421

con-

contractus, nedum ad fictum, *ut d. Bald. conſ. 167. num. 2.*
422 *& ſeq. lib. 3.* ubi etiam obſervat, quod non poteſt Dominus ibi conveniri, ubi reperitur ejus procurator ſimpliciter conſtitutus, niſi ad illum locum, & cauſam conſtitutus fuerit, *Cyriac. d. controv. 31. nu. 21. & ſeq.* ubi ſubiicit, quod
423 ſi in loco extent aliqua debitoris bona, ſive immobilia, ſive mobilia, & ſe moventia, tunc pariter ejuſdem pacti vigore ibidem ratione rei forum ſortitur, ita ut Judex loci poſſit creditorem eorumdem bonorum poſſeſſionem mittere, etiamſi debitor ibi non reperiatur, *ut ſenſit etiam Cancer.*
424 *var. lib. 2. c. 7. nu. 160. Bellon. dec. 161. num. 5.* ubi dicit, quod quando debitor certo loco obligatus, fuit in mora ſolvendi, ex diſpoſitione juris communis poteſt conveniri ubilibet reperiatur, dummodo locus ſit idoneus, *Petr. à Duenn.*
425 *t. 2. reg. 86.* ubi dicit, quod ſi quis promittit ſolvere Florentiæ, & Senis, & ubique locorum, iſta clauſula intelligitur de locis exiſtentibus ſub juriſdictione locorum præcedentium ejuſdem Judicis, quia illa generalitas recipit intellectum à ſpecialibus præcedentibus, *de quo vide Dec. in cap. 1. n. 157. de Judic.* ubi addit, quod ſi locus non ſit inſolitus, licet remotior ſit aliis locis expreſſis, ex intentione partium videtur, quod poſſit ibi conveniri; unde qui Piſis contraxit, & promiſit ſolvere Florentiæ, & Senis, & ubique locorum, poterit etiam Romæ, & Mediolani, vel Venetiis conveniri; ſecus ſi locus eſſet inſolitus, de quo veriſimiliter partes non debuerunt cogitare, quia tunc non poterit in tali loco conveniri, *Jordan. elucubr. diverſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet. n. 225.* ubi conſulit, ut apponatur clauſula, *in ſolidum*, nè videatur facta diviſio propter copulam, & poſitam inter loca ſpecificata, *vide Bart. in l. Sejo, ff. medico, ff. de Ann. leg. Grat. deciſ. Marc. 180. num. 12. & ſeq.*
426 Notandum tamen eſt, quod in nonnullis caſibus cauſa ad Judicem loci contractus eſt remittenda, videlicet quando debitor promiſit ſolvere in certo loco, vel ſe ſubmiſit foro illius loci, renunciando expreſsè loco domicilii. 2. ſi apud tribunal loci contractus cum juramento promiſerit, ſe reſponſurum, & litigaturum, abſque alia fori renunciatione 3. ubi quis certo in loco contraxit, & in eo promiſit ſe præſentare. 4. ſi quis ſolvere promiſit in certo loco, & tempore, nempe in nundinis incerti loci. 5. quando agitur de reddendis rationibus: tunc enim locus eſt remiſſioni ad locum, inquo quis privatim, vel publicè adminiſtrationem exercuit, *Abb. in cap. fin. n. 37. de for. comp Jordan. elucubrat. diverſ. vol. 3. lib. 13. tit. 8. de for. compet. num. 225. & alii Doctores relati in Sy. tagm. opin. comm. loco 4. de Contract. tit. 5. de reb. cred. cap. 1. num. 1. & ſeq. Bellon. dec. 161.*
427 *n. 6.* ubi etiam dicit, quod ſi debitor in uno loco ſe obligavit, & in alio ſolutionem deſtinavit non ad locum contractus, ſed ad locum deſtinatæ ſolutionis fieret remiſſio, *la-*
428 *te Covar. pract. qq. cap. 10. n. 3. & ſeq.* ſubdens *n. 7.* quod ubi cauſa eſt examinanda in loco contractus, vel ſolutionis deſtinatæ, Judex illius loci non poterit etiam verbali citatione vocare ad judicium ipſum reum extra ipſius territorium commorantem, licèt utrumque territorium ſub ejuſdem Principis imperio eſſet; & ideò Judex loci contractus debet requirere judicem domicilii, ut faciat citari, & revocari ad tribunal contractus ipſum reum, ut forenſis praxis obſervat; quod ſi Judex requiſitus nolit exequi litteras Judicis requirentis ejus Superior interpellandus eſt, ut cogat Judicem requiſitum ad eas exequendum, *juxta tex. in cap. nullus, de Jurepatr. l. ſi tutor pupullo, ff. de Author. Tut.*
429 Notandum 2. quod etiam vagabundus, hoc eſt qui per mundum vagatur, nec habet certum domicilium, in quo habitet, poteſt ubique locorum conveniri, *gloſ. communiter recepta in l. 1. C. Ubi de crim. ag. opor.*
430 Notandum 3. quod quando debitor ſe ſe per pactum expreſſum ad manus injectionem in perſonam, vel bona in eventum moræ obligaverit, ex vi juris communis conveniri poteſt coram quocumque Judice aliàs competente ipſius debitoris, *ut d. Coler. de Proceſſ. execut. par. 2. cap. 1. num. 41.*
431 Notandum 4. quod cauſæ omnes ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiamſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram Ordinariis locorum dumtaxat cognoſci, ſeu tractari debent, *juxta Conc. Tridentinum ſeſſ. 24. de ref. cap. 20.* unde non ſufficeret partium conſenſus, quod cauſa alibi tractetur, *Cæſ. de Graß. dec. 9. aliàs 37.*
432 *de Cauſ. poſſ. & propr.* niſi ultra conſenſum utriuſque partis accederet conſenſus Ordinarii: tunc enim alibi hujuſmodi cauſæ cognoſci poſſunt, cùm quiſque juri ſuo poſſit renunciare, quando non reſultat in tertii præjudicium, *ut* 433
cenſuit Sac. Congregatio Concilii teſte Jordan. Elucubr. diverſ. lib. 13. tit. 1. de Judic. n. 39. verſ. Immò accedente &c.

SUMMARIUM.

434 *Quando agitur civiliter, nemo in propria domo capi poteſt, etiamſi domus ſit aliena, dummodò eam inhabitet: ampliatur nu. ſeq. limitatur nu. 440. & ſeq.*
435 *An prædicta concluſio locum habeat in prædio ruſtico.*
436 *An quis capi poſſit in navi.*
437 *Et an capi poſſit in Univerſitatibus ſcholarium, vel in nundinis.*
438 *Debitor, qui habet bona ſufficientia, non poteſt carcerari.*
439 *Capiens in prædictis caſibus tenetur injuriarum.*
440 *Poteſt quis capi in taberna, ſi ibi ſit ut viator.*
441 *Quando quis citari poſſit in domo hoſpitii.*
442 *Item poteſt quis capi in porticu domus, in ſchalis extra domum exiſtentibus, & in oſtio domus extra clauſuram.*
443 *Quando quis dicatur eſſe in domo.*
444 *Poteſt quis capi in limine portæ.*
445 *Item poteſt capi in domo aliena, etiamſi Dominus domus prohiberet ingreſſum.*
446 *Domus viri, uxoris, & patris non cenſetur ad hunc effectum aliena.*
447 *Poteſt quis in domo propria capi, ſi ibi non habitet.*
448 *Is, qui recuſat acceptare publicum officium, poteſt capi in propria domo.*
449 *In cauſa ſyndicatus poteſt quis extrahi de domo propria.*
450 *Item quando ſe obligavit ad factum, vel cum juramento, vel in forma Cam. Apoſt. vel renunciavit omni legum auxilio.*
451 *Mulier honeſta pro debito civili non poteſt regulariter capi: limitatur num. ſeq.*
452 *Quid ſi mulier obligata ſit pro adminiſtratione tutelæ.*
453 *Debitor repertus à ſatellitibus extra domum, capi poteſt, etiamſi deinde in domum fugiat.*
454 *De conſuetudine apud nos pro quocunque debito, pro quo capi quis poteſt perſonaliter, capi etiam poteſt in propria domo, quando janua principalis eſt aperta, & nemo prohibet, aliàs ſecus.*
455 *Quid ſi domus illa aſſignata fuerit pro carcere in cauſa criminali.*
456 *Familia oſtium debitoris clauſum non poteſt aperire per vim, niſi prævio novo mandato Judicis, etiamſi debitor cum juramento, vel in forma cam. ſe obligaverit.*
457 *Debitor in cauſis ſuſpicionis fugæ, & criminalibus poteſt in propria domo capi.*
458 *Satellites poſſunt etiam frangere oſtium, & feneſtras ad effectum capiendi delinquentem.*
459 *Senes ſeptuagenarii nec in domo, nec extra capi poſſunt pro debito civili.*
460 *Minor 25. ann. pro debito privato capi non poteſt nec in domo, nec extra.*
461 *An, & quando filiusfamilias pro debito civili carcerari poſſit.*

Quæſtio XXII.

An, & quando quis capi poſſit in domo.

UBi civiliter agitur, nemo in propria, quam inhabi- 434
tat, domo, ſeu horto domui contiguo, regulariter capi poteſt, ſive oſtium clauſum ſit, ſive apertum, quia domus tutiſſimum cuique refugium, ac receptaculum eſt, *l. plerique ubi Bart. Alex. & alii, ff. de in jus voc. l. nemo de domo, ff. de Reg. Jur.* quod procedit etiam reſpectu domus cõductæ, dummodò quis eam inhabitet: hæc enim, licèt aliena ſit, tamen ad hunc effectum dicitur propria *Bart. in d. l. plerique, n. 3. latè Gabr. commun. concluſ. l. 7. de malefic. concl. 10. n. 1. & ſeq.* ubi dicit, id locum habere non ſolùm in prædio urbano, ſed etiam in prædio ruſtico, in quo quis habi- 435
tat, *Dec. in d. l. nemo de domo, nu. 2. & 3.* ubi, quod neque in navi quis capi poteſt, cum navis prædio urbano compare- 436
tur, *Farinac. in Pract. crim. q. 27. nu. 91. Scanarol. de Viſit.*

carc.

carc. l.3. c.10. n.1. & seq. & n.6. & 11. cum seq. ubi dicit,
437 quod neque potest quis capi in Universitatibus scholarium, dummodò scholæ habeant privilegium Universitatis, neque in nundinis, nisi contractus fuerit juratus, vel celebratus in ipsis nundinis, quia tunc non admittitur hoc
438 privilegium, vide *Bald. in l.1. C. de nund. & in conf. 312. nu.*
439 *5. l.5.* ubi subiicit, quod si debitor habeat bona sufficientia, non potest, nec debet de jure civili carcerari, *& in d.l. plerique*, ubi, quod capiens tenetur injuriarum, & eidem potest etiam armis resisti.

440 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando quis caperetur in taberna, & esset ibi ut viator, non animo ibi commorandi, quia taberna non dicitur propria domus; *Dec. in l. nemo, ff. de Reg. Jur. Tiraq. de Retr. lign. §.9. glos.2. nu.31.*
441 *& seq.* non tamen potest quis citari in domo hospitii, nisi in eo frequentiùs conservari consueverit, vel decrevisset in illo diutiùs habitare, *ut not. Tir. cit.*

442 Limitatur 2. quando quis reperiretur in porticu domus vel in schalis extra domum existentibus, vel in ostio do-
443 mus extra clausuram, quia tunc capi posset: non enim dicitur quis esse in domo, nisi saltem aliqua pars corporis, vel aliquod membrum existat intra clausuram, *Bart. in l.1. §.1. ff. de cloac.* ubi dicit, quod quando aliquid fit in ostio intra clausuram domus, dicitur fieri in domo: secus quando fit extra clausuram ostii, *Alex. in d.l. plerique, num.4. & 5. & alii apud Gabr. d. l.7. concl.* 10.
444 *num.23. & seq.* ubi dicit, quod potest quis capi in limine portæ.

445 Limitatur 3. quando quis reperiretur in domo aliena: tunc enim capi potest, etiamsi Dominus domus prohiberet ingressum, *Dec. in l. nemo num.3. & 4. ff. de reg. Tur.* quamvis in hoc contrarium sentiat *Alex. in d.l. plerique, n.10.*

446 Observa tamen, quod domus viri, uxoris, & patris non censetur ad hunc effectum aliena, sed dicitur propria etiam respectu filii emancipati, *Gabr. loco cit. num.28. & seq.*

447 Limitatur 4. ut possit quis etiam in domo propria capi, si ibi non habitet, *Gabr. ibidem nu. 31. alii communiter.*

448 Limitatur 5. in eo, qui recusat acceptare officium publicum, *l. ex omnibus, ubi Bart. & Dec. de Decurion. lib.10. Gabr. d lib.7. concl.10. num.33. &* 43. ubi ampliat, quod etiam in
449 causa syndicatus potest quis extrahi de domo propria.

450 Limitatur 6. in eo, qui se obligavit ad factum, vel cum juramento, vel in forma cameræ, vel aliter renunciavit beneficio *d.l. plerique ff. de in jus voc.* vel omni legum auxilio, *Alex. in d.l. plerique n.11.* ubi dicit, quod licèt mu-
451 lier honesta pro debito civili non possit regulariter capi, fallit tamen in muliere obligata pro administratione tutelæ,
452 quam assumpserat, renunciando Vellejano, & omni legum auxilio, *& ità sentiunt alii apud Gabr. d. concl.10. nu. 34. & seq. Zacch. ad Gallesi. de oblig. camer. q.2. num.24. & seq. Guid. Pap. dec.208. versus fin. Rot. apud Zacchi. post d. tract. dec.64. num.2.*

453 Limitatur 7. quando debitor repertus fuit à satellitibus extra domum; hoc enim casu, etiamsi deinde in domum fugiat, tamen ex ea extrahi potest, quia attenditur initium, *ut post Bald. observat. Hyppol. de Marsi singul.225. post med. Alex. cons.24. num.28. post med. vol.2. Jo. de Anan. cons.11. num.4.*

454 Limitatur 8. ut prædicta conclusio procedat de jure: secus de consuetudine, secundùm quam apud nos pro quocunque debito, pro quo persona capi potest, capi etiam potest in domo propria, *ut testatur Farinac. in Pract. crim. q.27. nu.91. in fin.* quod tamen procedit, quando janua principalis est aperta, & nemo prohibet, aliàs secus, *Scanarol. de Visit. carcerat. lib.3. cap.10. n.2.* subdens *n.5.* quod non
455 potest quis pro causa civili capi in domo etiam aperta, & nemine prohibente ingressum, si illa fuerit assignata pro
456 carcere in causa criminali. Unde si ostium domus debitoris sit clausum, communiter servatur, ut non possit familia aperire per vim, nisi prævio novo mandato Judicis, etiamsi debitor se obligaverit cum juramento, vel in forma cameræ, *Alex. in d.l. plerique n.10. ff. de in jus voc. Farinac. d. q.27. num.94. Scanarol. ubi supra num.3. & seq.*

457 Limitatur 9. in debitore suspecto de fuga, & in causis criminalibus, *glos. communiter recepta in d.l. nemo, ff. de reg. Jur. Bart. in d.l. plerique, num.5. & cons.169. lib.1. Bald. in l. sed & si, ff. de in jus voc. Gabr. loco cit. nu.36. & 37. Scanarol. d. lib.3. cap.10. num.18. cum seq.* & de debitore doloso, delinquente, & fraudante, & alienante bona, seu illis abutente in fraudem, tradit *Paris. cons.94. num.54. & seq. par.1. Farinac. d.q. 27. num. 93.* ubi, quod satellites 458
possunt etiam frangere ostium, & fenestras ad effectum capiendi delinquentem.

Notandum est etiam, quod senes septuagenarii pro 459
debito civili nec in domo, nec extra capi possunt; & ideo Principes solent passim eximere hujusmodi senes facta assignatione bonorum, & præstito consensu illorum subhastationi, *latè Ridolfin. in Prax. par.1. c.14. n.346.*

Notandum, quod minor 25. annorum similiter non 460
potest pro debito privato carcerari nec in domo, nec extra, *Rom. cons.220. n.4.* idemque dicendum est in filiofam. etiam majore, *latè Paris. d. cons.94. nu.13. vers. istis tamen non* 461
obstantibus &c. & per tot. Ursill. ad Afflict. decis.308. num. 20. ubi dicit, quod filiusfam. non convenitur de persona, sed tantum, in quantum facere potest, deducto ne egeat, etiam quando se se obligavit cum Patre & cum consensu ipsius, si faciat se emancipari à Patre, vel post mortem Patris renunciet hæreditati paternæ, *juxta textum in l. si filiusfam. ff. Quod cum eo &c. & l.2. C. eod.* nisi filiusfamilias beneficio dictarum legum expresè cum juramento renunciaverit, quia tunc carcerari potest, *ut not. idem Ursill. loco cit. num.21.*

SUMMARIUM.

462 *Offendens procuratorem, vel principalem ex causa litis amittit omne jus, quod in causa habet, ex constit.2. Alexandri VI.*
463 *Prædicta constitutio non habet locum extra Urbem, nisi lis penderet in Romana Curia.*
464 *Dicta constitutio comprehendit etiam offendentem testes, & Judices etiam extra Curiam lite pendente, occasione litis.*
465 *Offensio præsumitur facta causa litis, alia causa non apparente.*
466 *In Romana Curialis inducitur sola citatione.*
467 *Constitutio Pii IV. contra debitores non deferentes biretum viride post cessionem bonorum, non extenditur extra Urbem.*
468 *An is, qui gestat biretum viride, possit carcerari pro debito postea contracto.*
469 *An constitutiones Ægidianæ, & Carpenses in toto ecclesiastico statu servari debeant.*

Quæstio XXIII.

An bulla Alexandrina circa offensiones factas occasione litis liget extra Romanam Curiam.

PRæmittendum est, quod offendens procuratorem, 462
aut principalem ex causa litis, amittit omne jus, quod in causa habet, *ex const.2. Alexandri VI.*

Ad quæsitum resp. quod dicta bulla, seu constitutio 463
non ligat extra Romanam Curiam, ità ut neque locum habeat in districtu, nisi lis penderet in Curia, quo casu haberet locum etiam extra curiam, *Mandos. cons.60. per tot. quem refert Grat. dec. Marh.84. n.3. Put. dec.99 lib.1.* ubi dicit, 464
quod licèt dicta constitutio videatur prospicere, ut existentes in Curia sint tuti, & libertati Curiæ favere, comprehendit tamen eos, qui offendunt testem, vel Judicem extra Curiam, lite pendente, occasione litis, tum quia alioquin per indirectum impediretur, nè lites exercerentur in Curia, tum etiam quia cum dicta constitutio consultat quieti, ac securitati litigantium, dicitur favorabilis, & ideò extendenda; unde habet locum ubicumque fiat offensio, *Cherubin. in Compen. Bullar. d. const.6. schol.1. Gonz. ad reg.8. Cancell. §.6. prohem. num.59. Rot. dec.639. par.1. Divers.* ubi, quod offensio præsumitur facta ex causa litis, 465
alia causa non apparente; secus si de alia causa constaret, quia tunc cessaret dicta præsumptio, & alleganti, offensionem fuisse factam ex causa litis, incumberet onus probandi, *Cherubin. ubi supra schol.2. Puta. dec.97. & 98. lib.1. Galganett. ad statut. Urb. lib.1. c.118. in princ.* ubi etiam 466
observat, quod in Romana Curia lis inducitur sola citatione.

Ita etiam constitutio 39. *Pii IV.* ubi statuitur, quod 467
debitores obtinentes alternativas significationes, & dilationes, semper biretum viride deferre debeant sub certis penis ibidem expressis, non extenditur extra Urbem,

bem, quia dicta conſtitutio intelligitur de debitoribus, qui poſt ceſſionem bonorum non diſcedunt ab Urbe, & tamquam pœnalis, & correctoria non debet extendi neque ex identitate, ſeu majoritate rationis, *l. factum, ſ. in pœnalibus, ubi Dec. ff. de reg. jur. Hond. conſ. 95. nu. 98. & ſeq. lib. 1. Farin. in frag. ver. extenſio, num 162. & 165. quos refert, & ſequitur Scanarol. de Viſit. Carcerat. lib. 3. c. 9. num 20. & ſeq.* ſubdens *num. 22.* quod viſita conſulta ad inſtantiam cujuſdam debitoris, qui captus fuit Imolæ ob non delationem bireti viridis, quod cedendo bonis Romæ promiſerat geſtare, reſpondit, eſſe relaxandum, tamquam nulliter captum.

468 Quæres, an is, qui geſtat biretum viride, poſſit carcerari pro debito poſteà contracto? negat *Scanarol. loco cit. num. 23.*

469 Quæres 2. an conſtitutiones Ægidianæ, & carpenſes in toto eccleſiaſtico ſtatu ſervari debeant? Reſp. quod conſtitutiones Carpenſes non egrediuntur Picenum; quia Rodulphus Cardinalis Carpenſis ſolum Piceni legatus fuit, nec à fel. record. Paulo III. fuerunt extenſæ ultra legationem ejuſdem Card. Carpenſis. Conſtitutiones verò Ægidianæ, ab eodem Summo Pontifice confirmatæ, in toto ſtatu Eccleſiaſtico ſervandæ ſunt, quia Ægidius Card. Carillus pro tota Italia, dum Summi Pontifices degebant Avenione, legatus fuit conſtitutus, *vide Rot. in Ferrarien. reſtitutionis dotis 26. Novembris 1633. coram Merlino, quæ deciſ. 238. num. 14. & ſeq. par. 6. recent. ubi aliæ ejuſdem Rotæ deciſiones allegantur.*

SUMMARIUM.

470 *Debitor de fuga ſuſpectus jurari poteſt in loco contractus, & in loco deſtinatæ ſolutionis.*

471 *Mercatores, dum ſunt in nundinis, ſuſpecti ſunt de fuga.*

472 *Fugiens, ſeu parans ſe ad fugam, quocunque in loco capi poteſt à creditore etiam in alieno territorio, in quo non contraxit, ſi deficiat copia Judicis.*

473 *Debitor, qui conſenſit, ut poſſit omni loco conveniri, poteſt ubique jurari ſuſpectus.*

474 *Debitor de fuga ſuſpectus in loco ſacro capi non poteſt.*

475 *An capi poſſit tempore feriato in honorem Dei.*

476 *An captus cum mandato ſuſpicionis fugæ, poſſit arreſtari pro alia cauſa civili, & num. ſeq.*

477 *Debitor ſuſpectus cenſetur debitor ex delicto.*

478 *Captus pro delicto, non poteſt arreſtari pro cauſa civili.*

479 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebatur, non poteſt per ſpatium horæ pro civili cauſa capi, ſeu carcerari.*

Quæſtio XXIV.

In quo loco debitor jurari poſſit de fuga ſuſpectus.

470 REſp. quòd debitor ſimpliciter de fuga ſuſpectus jurari poteſt in loco contractus, & deſtinatæ ſolutionis; idemque dicendum in debitore nundinarum; nam quamvis recipiendo in nundinis non ſe obligaverit perſonaliter, tamen ſi intra tempus nundinarum non ſolvat, poteſt jurari ſuſpectus, ſi debitum fuerit contractum nundi-
471 narum cauſa, & ſolutio ſit ibidem deſtinata; ratio eſt, quia mercatores omnes, dum ſunt in nundinis, ſuſpecti ſunt de fuga, *Curt. de Sequeſt. num. 3. Nig. de exec. rei jud. cap. 14. ſ. 5. n. 23. quos refert, & ſequitur Scanarol. de viſit. carcerat. l. 3. c. 3. nu. 35. & ſeq.*

472 Notandum eſt etiam, quod fugiens, ſeu parans ſe ad fugam, quocumque loco reperiatur, capi poteſt, *l. 1. C. ubi quis de Curial. aliàve cond. conven. Caccial. de Suſp. deb. q. 7. n. 1. & 2. Scanarol. loco cit. n. 37.* ubi, quod etiam in alieno territorio, in quo non contraxit, capi poteſt à creditore, ſi deficiat copia Judicis.

473 Notandum 2. quod debitor conſenſerit, ut poſſit omni loco conveniri, poteſt ubique jurari ſuſpectus, etiamſi ſe non præparet ad fugam, *gloſ. in l. ait Prætor 10. ſ. ſi debitorem, & ibid. DD. ff. Quæ in fraud. cred. Alex. in l. 2. nu. 8. ff. de Juriſd. omn. Jud. Rom. conſ. 242. num. 2. & alii apud Scanarol. d. lib. 3. cap. 3. nu. 38. & 39.*

Notandum 3. quod in nullo caſu ſuſpectus de fuga ca- 474
pi poteſt in loco immuni, ſeu ſacro, licèt poſſit capi 475
tempore feriato etiam in honorem Dei, *Covar. 2. var cap. 20. nu. 14. Germ. de Immun. lib. 3. cap. 16. nu. 99. & ſeq. & alii apud Scanarol. loco cit. nu. 40. & ſeq.*

Notandum 4. quod captus cùm mandato ſuſpicionis 476
fugæ non poteſt arreſtari pro alia cauſa civili, *ſecundùm Scanarol. lib. 3. cap. 11. n. 25.* tum quia arreſtorum materia 477
eſt odioſa, & propterea reſtringenda: tum etiam quia debitor ſuſpectus videtur aliqua ratione debitor ex delicto: fuga enim ſapit delictum, cùm fugitivus debitor furtum rerum creditoris dicatur committere, *Bald. in rubr. C. de revoc. iis, quæ in fraud. credit. n. 3. Anchar. conſ. 192. nu. 4.* captum verò pro delicto non poſſe arreſtari pro civili, ſed 478
tantum pro alia cauſa criminali, tradit *Bart. in tract. de Carcer. n. 21. & in l. 2. ſ. qui exhibendi, num. 4. ff. de Cuſtod. reor. Marſil. in Prax. crim. ſ. attingam, num. 33. fol. 153. Caball. caſ. 299. n. 30. Vermigl. conſ. 351. n. 1. & ſeq.* 479
ubi etiam obſervat, quod relaxati à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebantur, non poſſunt per ſpatium horæ pro civili cauſa capi, ſeu carcerari, *Farinac. q. 26. num. 155. ubi de receptiori, ac veriori teſtatur.*

SUMMARIUM.

1 *Teſtes examinari non poſſunt extra locum judicii, niſi juraverint in loco judicii, vel niſi aliter ſervetur de conſuetudine: limitatur nu. 5.*

2 *Teſtes infra terminum inducti, & jurati, extra terminum examinari poſſunt: limitatur nu. 6.*

3 *Depoſitio facta poſt terminum, vel in alio loco, fingitur fuiſſe facta tempore, & loco præſtiti juramenti.*

4 *Teſtes jurati infra tempus datum in remiſſoria, poſſunt poſt terminum examinari de æquitate.*

5 *Quando teſtes examinati, & jurati extra locum judicii, faciant fidem.*

6 *Quando datus fuit terminus ad probatum habendum, teſtis etiamſi juraverit in termino, non poteſt deponere poſt terminum.*

7 *Teſtes examinari non poſſunt extra locum deputatum in remiſſoria: limitatur n. 8.*

8 *Teſtes ſi præſtiterunt juramentum in loco aſſignato in remiſſioria, poſſunt in alio loco examinari.*

9 *Quid ſi in commiſſione adſit clauſula, arbitrio Rotæ.*

10 *Locus loci examinis teſtium exprimi debet, niſi ex præcedentibus actibus, aut aliis circunſtantiis concipi poſſit.*

11 *Ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore.*

12 *Quando actus conſuevit fieri in certo loco, ibi in dubio cenſetur celebratus.*

13 *Litteris Epiſcopi etiam ſine loco, datur plena fides.*

14 *Teſtes differentes in loco non probant, immò in tali caſu puniuntur.*

15 *An defectus loci invalidet probationem.*

16 *Quid ſi unus deponat de loco, alter non. Quælibet differentia teſtes ſingulares reddit, ibidem.*

17 *Inſtrumentum, ſi deficiat in loco, aut in aliis neceſſariis, adhuc ſemiplenam facit probationem.*

CAP. II.

An teſtes examinari poſſint extra locum judicii.

REſp. negativè, niſi aliter ſervetur de conſuetudi- 1
ne, vel teſtes juraverint in loco judicii, quia tunc poſſent alibi examinari: examen enim eſt meri facti, & extra locum judicii poteſt expediri, *Specul. de Teſt. ſ. qualiter autem ſint producendi, num. 13. verſ. is quoque &c. Rot. dec. 27. de Probat. in antiq. & in Meliten. Prioratus 7. Maii 1618. coram Manzanedo, quam refert Gratian. diſcept. for. cap. 738. n. 72. Veſtrius in Prax. lib. 6. cap. ult. num. 8.* ubi, quod eadem ratione teſtes infra termi- 2
num inducti, & jurati, extra terminum examinari poſſunt, *vide Franc. Curt. in tract. de Teſtib. concl. 33.* ubi dicit, quod depoſitio facta poſt terminum, vel alio lo- 3
co, fingitur fuiſſe facta tempore, & loco præſtiti juramenti, & trahitur ad tempus, & locum ejuſdem juramenti, *Rot. dec. 26. de Probat. in antiq.* ubi, quod teſtes 4

jura-

jurati infra tempus datum in remissoria, possunt post terminum examinari de æquitate.

5 Limita in casu, quem ponit *Bar. in l. 4 n. 2. C. de Naufrag. lib. 11.* ubi dicit, quod potest quis in eo loco, ubi patitur aliquem casum, examinare testes super tali casu, & illæ probationes posteà faciunt fidem coram Judice competente; quod procedit, dummodo testes deponant de signis, & qualitatibus requisitis, *vide Cancer. var. lib. 1. cap. 14. de locat. & conduct. nu. 57.*

6 Limita 2. quando datus fuit terminus ad probatum habendum; hoc enim casu testis etiamsi juraverit in termino, non potest deponere post terminum, *Bart. in l. damni, ff. Sabini, ff. de Damn. inf.*

7 An verò testes examinari possint extra locum deputatum in remissoria? Resp. negativè, alioquin examen esset nullum, *cap. statutum s. ff. in nullo quoq; ubi DD. de Rescript. in 6. Greg. dec. 510. n. 10. dec. 15. de offic. del. in nov.*

8 Limita, si juramentum præstitum fuit in loco assignato in remissoria: tunc enim examen validum est, etiamsi factum deinde fuerit in alio loco, cùm examen sit meri facti, & extra judicium expediri possit, *ut supra diximus, Rot. in d. Meliten. prioratus 7. Maii 1618. coram Manzanedo, quam refert. Beltram. ad Greg. d. dec. 518. n. 12.*

9 Limita 2. stante commissione cum clausula, arbitrio Rotæ, per quam censetur relaxatus rigor juris, & data facultas servandi æquitatem, *vide Crescen. dec. 4. num. 3. de Testib. Seraphin. dec. 43. Rot. in Spoletana S. Crucis 6. Februarii 1576. coram Blanchetto, & dec. 122. ex recollect. per Farinac. & dec. 15. de offic. deleg. in nov.*

10 Notandum est etiam, quod locus loci examinis testium exprimi debet, *ut d. Bart. in l. de pupillo, ff. qui nunciat, ff. de nov. oper. nunc & ibidem alii DD. communiter:* nisi ex præcedentibus actibus, aut aliis circumstantiis concipi possit, quia tunc necessariò exprimi non debet, *idem Bart. in l. si quis ex argentariis, § si initium, n. 27. ff. de eden. Bald. cons. 208. n. 2. lib. 1.* ubi dicit, quod ea, quæ incontinenti
11 fiunt, præsumuntur facta eodem loco, & tempore, *Alex. in l. 2. n. 8. ff. de liber. & posthum. Card. Mantic. dec. 64. nu. 1. & seq.* ubi etiam dicit, quod quando actus consuevit fieri
12 in certo loco, ibi in dubio censetur celebratus, *Achill. dec. 6. aliàs 170. de prob.* ubi, quod litteris Episcopi etiam sine
13 loco datur plena fides, quia censentur expeditæ in loco Episcopatus.

14 Notandum 2. quòd si testes differant in loco, non solum non probant, sed in tali casu puniuntur, ut in exemplo Susannæ: illi enim falsi testes ad unum actum numero probandum deponebant de loci diversitate, ex quo manifestè apparuit, eos falsum deposuisse; nam implicat contradictionem, quod idem corpus in eodem instanti sit in pluribus, & diversis locis, & distantibus, *Bald. in d. l. testium, n. 14. & seq. C. de Testib.*

15 Notandum 3. quod defectus loci non invalidat probationem, si locus non sit de substantia probationis, *Bald.*
16 *in d. l. testium, num. 14. & seq.* ubi etiam observat, quod si unus ex testibus deponat de loco, alter non, testes eo casu sunt singulares, cum quælibet differentia testes sin-
17 gulares reddat, *Corn. cons. 134. numer. 2. & 5. vol. 5.* ubi addit, quod instrumentum, si deficiat in indictione, vel in nomine Papæ, vel in loco, aut in aliis necessariis, & notarius mortuus sit, facit adhuc semiplenem probationem.

SUMMARIUM.

1 *Quando confessio extrajudicialis facta parte præsente plenè probet, & nu. seq.*
2 *Quilibet actus probari debet per duos testes.*
3 *Confessio in judicio sine causa valet.*
4 *Confessio extrajudicialis facta parte absente plenè probat de æquitate canonica: limitatur nu. 7.*
5 *Quid si confessio facta fuerit in articulo mortis pro exoneratione conscientiæ, & nu. seq.*
6 *Talis confessio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati.*
7 *Confessio facta parte absente de jure civili semiplenè tantum probat: limitatur nu. 10.*
8 *Statutum mandans servari jus civile, intelligitur de jure civili non correcto per jus Canonicum.*
9 *Pœnæ à jure civili latæ contra secundò nubentes infra annum luctus, fuerunt sublatæ per jus canonicum. An verò remaneant in tacta jura, quæ ad favorem filiorum inducta sunt, ibidem.*
10 *Quando agitur de probanda veritate rei gestæ, puta solutione, talis confessio per idoneos testes probata, facit fidem etiam de jure civili.*
11 *Confessio ante partis acceptationem potest revocari, etiam non docto de errore. An sufficiat præsentia partis pro acceptatione, ibidem, & nu. 15. & 18.*
12 *Confessio potest acceptari per alium nomine absentis.*
13 *Stipulatio notarii non facit, ut acquiratur jus non sequuta ratificatione, sed operatur, ut sine cessione utilis actio acquiratur.*
14 *Donatio facta absenti, ante acceptationem potest revocari: limitatur nu. 16.*
15 *In renunciatione juris de futuro sufficit partis præsentia sine expressa acceptatione.*
16 *Donatio non potest revocari, si Donatarius rei donatæ possessionem apprehenderit.*
17 *Confessio geminata plenè probat, quando agitur de liberando, secus si de obligando. Confessio geminata revocari non potest sub pretextu falsitatis, ibidem.*
18 *Confessio facta in epistola, vel in libro rationum, aut alia scriptura, quæ consignatur à parte parti, plenè probat in favorem absentis.*
19 *Unitas, seu identitas probatur ex identitate temporis, loci, & personarum.*
20 *Identitas probatur, quando eadem causa convenit, licèt summa sit diversa.*
21 *An, & quando testes fidem faciant, si discordent in loco, & tempore, & nu. 22. & seq.*
22 *Ad probandam electionem sepulturæ an sufficiant testes singulares.*
23 *In decimis tempus, & locus non est de substantia actus.*
24 *An testes præsumantur conformes, si unus deponit de certo actu, adjecto certo loco, & tempore, alius vero deponit de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, & loco.*
25 *Quando agitur de probatione alicujus loci generalis, puta quod quis fuerit in Civitate, non dicuntur testes singulares, si unus deponat de uno loco Civitatis, alter de alio loco ejusdem Civitatis.*
26 *Quid si unus diceret, actum fuisse gestum in domo Petri, alter in ejus camera, vel unus diceret, fuisse gestum in mense, alter in hebdomada. Omnis fides testium est Judici arbitraria, & quomodo id intelligatur, ibidem.*
27 *Quid si testes dubitativè deponerent de tempore, vel loco.*
28 *Et quid si testes deponerent de actu reiterabili, vel continuato, & successivo, & nu. 29.*
30 *Si unus testis deponat de confessione facta parte præsente, & alii testes singulares deponant de confessione facta absente parte, conjunguntur ad faciendam plenam probationem.*
31 *Quando plures actus habent unam originem, & unam causam, illa causa, & origo probatur per testes singulares.*
32 *Sclitum, & consuetum probatur etiam per testes singulares.*
33 *Quando fama probetur per testes singulares.*
34 *Ad probandam famam testes debent concordare de tempore, loco, & personis.*
35 *Testes singulares probant crimen, confessionem, sive actum in genere.*
36 *Testes singulares adminiculati ab aliis testibus de auditu, plenam faciunt probationem.*
37 *Testes de auditu plenè non probant, sed faciunt adminiculum, & etiam præsumptionem.*
38 *An, & quando testes fidem faciant, si nullo modo de tempore, aut loco deponant, & nu. 39.*
39 *Quando testes censeantur suspecti.*

CAP. III.

An, & quando confessio extrajudicialis probet contra confitentem.

DIco 1. quod confessio extrajudicialis facta parte præsente, & acceptante, plenè probat, dummodò pro-

dò probetur per duos teſtes conteſtes de loco, & tempore, *latè Mareſcott. var. lib. 2. cap. 44. num. 4. Buratt. dec.*
2 *928. nu. 1. Afflict. dec. 364. num. 4.* ubi dicit, quod quilibet actus debet probari per duos teſtes, *Urſill. ibidem, num. 1. & ſeq. Gabr. commun. concluſ. lib. 1. tit. de Confeſſ. concluſ. 1. num. 46.* quod procedit in confeſſione facta principaliter, & cum cauſa, ut ſi quis fateretur, ſe debere ex cauſa mutui; ſecus ſi incidenter, ſeu ad alium finem, vel ſine cauſa, *Marant. de ord. judic. par. 6. act. 5. tit. de confeſſ. n. 4. & ſeq. Cancer. var. lib. 2. cap. 3. n. 74. & cap. 8. num. 99. & ſeq.* ubi dicit, quod confeſſio ſine cauſa nul-
3 la eſſet tanquam indiſcreta, niſi facta fuerit à majore in inſtrumento habente ex ſtatuto executionem paratam, vel cum juramento, vel in judicio, ſecus ſi à minore, *vide Gabr. d. tit. de confeſſ. concl. 1. n. 69.*

4 Dico 2. quòd confeſſio extrajudicialis facta parte abſente plenè probat de æquitate Canonica, *latè Maſcard. de Probat. concluſ. 347. n. 57. & ſeq. Buratt. dec. 117. num. 4. & 5. Merlin. dec. 170. n. 3. Urſill. ad Afflict. dec. 364. num. 9.* præſertim ſi facta fuerit ad liberandum debitorem, ut ſi Titius eſſet debitor Sempronii in centum, & ipſe Sempronius in abſentia Titii faſſus fuerit, ſe fuiſſe ſatisfactum, *Luc. de Penn. in l. fin. Cod. de conu fiſ. debit. lib. 11. Alex. & Jaſ. in l. poſtquam liti C. de Pact. Hipp. ſing. 202. idem Jaſ. conſ. 41. vol. 3. Gram. conſ. 17. in civi. quos refert, & ſequitur Urſill. ad Afflict. dec. 364. num. 7. & dec. 105. n. 1. Theſaur. dec. 109. num. 2. & 6. in fin. quicquid in contrarium aſſerant Marant. loco. cit. nu. 12. & alii apud Cancer. par. 3. c. 7. n. 334. & ſeq. & apud Gabr. d. tit. de Confeſſ. concluſ. 1. n. 22. 31. & 41. cum ſeq.*

5 Idem dicendum, ſi confeſſio facta fuerit in articulo mortis pro exoneratione conſcientiæ, *Bald. in l. generaliter, num. 30. & ſeq. C. de non n. pec. Marſil. ſing. 202. Maran. d. par. 6. tit. de confeſſ. num. 16. Maſcard. de Probat. concl. 347. num. 99. & concluſ. 359. numer. 13. & 25. Ciriac. contr. 347. num. 1. ſeq. & num. 13.* ubi dicit, quod talis
6 confeſſio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati, *Gabr. d. tit. de confeſſ. concl. 1. num. 47. & 68.* ubi dicit, quod confeſſio facta in ultima voluntate, ita operatur de æquitate canonica, ut hæres non poſſit illi contravenire.

7 Limita prædictam concluſionem, ut non procedat de jure civili, ſecundum quod confeſſio facta parte abſente, ſemiplenè tantùm de ſe probat, non autem plenè, *latè Maſ-*
8 *card. de Probat. concl. 379. n. 1. & ſeq.* quod eſt notandum pro ſtatuto Urbis *lib. 1. cap. 42.* in quo diſponitur, ut primariè ſervetur jus civile, quia inter cives, & incolas, & diſtrictuales Urbis confeſſio facta extra judicium parte abſente, non probaret, niſi ſemiplenè, *Penia dec. 332. n. 2. & ſeq.* quemadmodum etiam in aliis caſibus jus civile inter prædictos cives, & diſtrictuales ſervandum eſt, dummodò per jura canonica non reperiatur expreſsè correctum quia ſtatutum mandans, ſervari jus civile, intelligitur de jure civili non correcto, vel abrogato, cum jus correctum non dicatur jus civile, *gloſ. in l. fin. ff. ad l. Corn. de falſ. Gaar. l. 3. tit. de ſecun. nupt. concl. 5. num. 4. Capr. conſ. 60. num. 12. verſ. nec obſtat ſtatutum &c. Penia dec. 166. num. 1. & ſeq.* ubi deciſum refert, non eſſe ſervandam inter cives, & incolas Urbis, & diſtrictuales diſpoſitionem
9 *l. 1. & 2. C. de Secun. nupt.* quia pœna à jure civili lata contra ſecundò nubentes intra annum luctus, fuerunt ſublatæ per jus canonicum, *cap. ſuper illa, & cap. ult. extr. de Secun. nupt.* remanent tamen intacta jura, quæ ad favorem filiorum inducta ſunt, de quibus nos abundè tractavimus *tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 22. §. 5.*

10 Obſerva tamen, quod ubi agitur de probanda veritate rei geſtæ, puta ſolutione, talis confeſſio per idoneos teſtes probata facit fidem etiam de jure civili, *Felin. in cap. ſi cautio, nu. 28. verſ. fallit tertiò, de fid. Inſtrum. Curt. jun. conſ. 168. num. 10. & ſeq. lib. 2. quos refert & ſequitur Mareſcott. var. lib. 2. cap. 44. nu. 5.*

11 Obſerva 2. quod acceptatio partis requiritur ad hoc, ut confeſſio præjudicet, ſive confeſſio facta fuerit in judicio, ſive præſente parte, ſive ea abſente: & ideò ante partes acceptationem poteſt revocari, etiam non docto de errore, præſertim ſi facta fuerit per procuratorem, *latè Mareſcott. var. d. lib. 2. cap. 44. num. 8. & ſeq.* ubi etiam dicit, quod non ſufficeret præſentia partis
12 pro acceptatione, ſed expreſſa acceptatio requiritur, *Maran. d. par. 6. tit. de Confeſſ. nu. 18.* ubi dicit, quod confeſſio poteſt acceptari per illam nomine abſentis, *Theſaur.* 13 *dec. 70. nu. 3. & ſeq.* ubi, quod ſtipulatio Notarii non facit, ut acquiratur jus non ſequuta ratificatione, ſed operatur, ut ſine ceſſione utilis acquiratur, *& dec. 109. num. 7.* ubi 14 etiam dicit, quod donatio facta abſenti, ante acceptationem poteſt revocari, *Gabr. d. tit. de confeſſ. concl. 1. nu. 7. & concl. 2. num. 1. & ſeq.* ſubdens, quod in renunciatione 15 juris de futuro ſufficit partis præſentia ſine expreſſa acceptatione.

An autem poſſit donatio revocari, ſi donatarius rei do- 16 natæ poſſeſſionem apprehenderit? reſp. negativè; quia ex tali poſſeſſionis apprehenſione cenſetur donationem acceptaſſe, *Theſaur. d. dec. 7. n. 3. in fin.*

Obſerva 3. quod confeſſio geminata plenè probat, 17 etiamſi facta fuerit incidenter, & propter aliud, *ſecundùm Cravett. de Antiq. temp. §. propoſitum num. 32. Urſill. ad Afflict. dec. 364. n 9. in fin. Cyriac. contr. 161. num. 20. Gabr. d. tit. de Confeſſ. concl. 1. nu. 61. & concl. 3. nu. 5.* ubi dicit, quod confeſſio geminata revocari non poteſt ſub prætextu falſitatis, *Maran. d. par. 6. confeſſ. num. 15.* contrarium tamen ſenſit *Rot. coram Penia dec. 332. num. 16.* ubi, quod quando agitur non de liberando, ſed de obligando verba geminata non probant.

Obſerva 4. quod confeſſio facta in epiſtola, vel in libro 18 rationum, aut alia quacunque ſcriptura, quæ conſignatur à parte parti, plenè probat in favorem abſentis, *latè Gabr. d. tit. de Confeſs. concluſ. 1. n. 56. & ſeq.*

Notandum eſt etiam, quòd unitas, ſeu identitas pro- 19 batur ex identitate temporis, loci, & perſonarum, ut ſi teſtes dicant, eo tempore, & loco, & illis præſentibus teſtamentum, vel alium actum confectum fuiſſe, *ità Menoch. lib. 6. præſumpt. 15. num. 3. & ſeq.* ubi, quod proba- 20 tur etiam identitas, quando eadem cauſa convenit, licèt ſumma ſit diverſa, *vide Alex. conſ. 30. num. 7. & conſ. 84. nu. 2 in fin lib. 7. & conſ. 105. lib. 2. Socin ſen. conſ. 129. num. 2. 6. & 7. lib. 4. Cravett. conſ. 198. num. 2.*

Quæres, an teſtes fidem faciant, ſi diſcordent in loco, 21 & tempore. Reſp. quod regulariter ne ſemiplenè quidem probant, ſed cenſentur ſingulares, ut ſi unus dicat vidiſſe in domo, alter in via, vel unus dicat, aliquid geſtum fuiſſe de die, alter verò de nocte, dummodò diverſitas, & diſcordia in teſtibus eſſet in tempore notabili, ſecus ſi in modico, *cap. nihilominus, 3. q. 9. ubi gloſ. & eſt communis opinio.*

Limitatur tamen hæc concluſio, ut procedat, quan- 22 do tempus, & locus ſunt de ſubſtantia actus; ſecus quando non ſunt de ſubſtantia, quo caſu diverſitas in loco, & tempore ſingularitatem non inducit, nec teſtibus fidem tollit, dummodò ex hujuſmodi diverſitate loci, & temporis non inducatur diverſitas facti, *Rolan. conſ. 82. n. 41. & ſeq. lib. 2.* ubi dicit, quod ad probandam electionem ſepulturæ ſufficiunt teſtes ſingulares reſpectu loci, & temporis, cum de ſubſtantia electionis ſepulturæ num ſit tempus & locus, *Maſcard. de Prob. concl. 483. nu. 2.* ubi dicit, quod in decimis tempus, & locus non eſt de ſubſtantia actus, *latè Far. de Teſt. q. 64. num. 77. & ſeq.* 23 *Gabr. eod. tit. de Teſtib. concluſ. 2. nu. 18.*

Limitatur 2. quando unus deponit de certo actu, 24 adjecto certo loco, & tempore, alius verò deponit de eodem actu, non tamen recordatur de tempore, & loco: tunc enim præſumuntur conteſtes, dummodò unus alium in conteſtem vocet, *Alex. conſ. 4. nu. 7. lib. 6. Farinac. d. q. 64. num. 74. & 76.*

Limitatur 3. quando agitur de probatione alicujus loci 25 generalis, puta quod quis fuerit de Civitate: tunc enim non dicuntur teſtes ſingulares, ſi unus deponat de uno loco Civitatis, alter de alio loco ejuſdem Civitatis; ſufficit enim, quod concordent in genere de Civitate, *Ruin. conſ. 36. nu. 6. l. 4. & alii apud Farinac. loco cit. n. 81. & 82.* ubi, quod te- 26 ſtes faciunt plenam probationem, ſi unus dicit, actum fuiſſe geſtum in domo Petri, alter in ejus camera: vel unus diceret, actum fuiſſe geſtum die lunæ hora 3. alter eadem die, vel unus diceret, in menſe, alter in hebdomada, *Rim. conſ. 35. nu. 6. vol. 4. Gabr. de Teſtib. d. concl. 2. nu. 55.* ſubdens *n. 62.* quod ſi Judex ex dictis teſtium ſingularium in credulitatem reducatur, poteſt illis fidem adhibere, quia omnis fides teſtium eſt Judici arbitraria: quod intelligendum eſt, quando adeſt juſta cauſa, ut ſi concurrat integritas teſtium,

vel

vel ſubjecta materia ita de facili probari non poſſit, *vide Par. conſ. 57. nu. 36. & ſeq. & nu. 48. & 49. vol. 1.*

27 Limitatur 4. quando teſtes dubitativè deponerent de tempore, vel de loco non benè recordarentur, ut ſi unus diceret, credo, quod fuit de menſe Maii, alius dicat, credo, quod fuit de menſe Junii, *Aym. conſ. 78. num. 9. Alex. conſ. 65. num 4. vol. 2. Ruin. conſ. 69. num. 12. lib. 4. Farinac. loco cit. num. 83.*

28 Limitatur 5. ut procedat dicta concluſio probatione actus non iterabilis : ſecus in actu reiterabili, *Rol. conſ. 92. n. 45. lib. 2. & alii communiter:* quæ quidem opinio locum habet, quando agitur de probando non ſolum actum iterabilem, ſed etiam iteratum : tunc enim diverſitas in loco, vel tempore non inducit in teſtibus ſingularitatem; ſecus ſi agatur de probando unum actum, licèt de ſui natura iterabilem, non tamen iteratum, quia tunc teſtes diverſi in loco, & tempore dicuntur ſingulares, & nihil omninò probant, *ut declarat Farin. d. q. 64. num. 85. & 87.*

29 Limitatur *6.* ut dicta concluſio procedat, quando ſumus in probatione actus momentanei, quo caſu diverſitas in loco, & tempore tollit fidem teſtibus; ſecus quando agitur de probatione actus continuati, & ſucceſſivi : tunc enim teſtes vel in tempore, vel in loco diſcordes, non dicuntur ſingulares, ſed probant, *Gabr. tit. de Teſtib. concluſ. 2. num. 19. & 69. Maſcard. de Probat. concluſ. 59. num. 17. & 18. & alii apud Farinac. d. q. 64. num. 88. & ſeq.*

30 Limitatur 7. quando cum dicto teſtium ſingularium concurrerent aliæ præſumptiones, & conjecturæ adjuvantes dicta ipſorum teſtium ſingularium, *Gabr. loco cit. d. concl. 2. num. 76. Rolan. conſ. 82. num. 47. & ſeq. lib. 2.* ubi dicit, quod quando concurrunt confeſſio facta parte præſente, probata per unum teſtem, & teſtes ſingulares deponentes de confeſſione facta abſente parte, conjunguntur ad plenam probationem, *ex trad. per Paul. de Caſtr. conſ. 109. vol. 2. Pariſ. conſ. 57. num. 46. & ſeq. vol. 1. Crav. conſ. 35. num. 6.*

31 Limitatur 8. quando plures actus habent unam originem, & unam cauſam, quia tunc illa cauſa, & illa origo probatur per teſtes ſingulares, *Gabr. tit. de teſtib. concl. 2. nu. 20. Grau. conſ. 73. num. 34.*

32 Limitatur 9. in teſtibus deponentibus de ſolito, & conſueto : id enim probatur etiam per teſtes ſingulares in loco, & tempore, *Farin. conſ. 41. nu. 6.* ubi dicit, quod ſolitum, & conſuetum non poteſt niſi ex pluribus diverſis actibus concludi; & ideò diverſitas in loco, & tempore non videtur inducere in teſtibus ſingularitatem obſtativam, quia poteſt ſtare, quod unus viderit uno tempore, & uno loco, & alius altero tempore, & altero loco, *vide Alex. de Nevo conſ. 71. ſub num. 9. Hypp. Rim. conſ. crim. diverſ. 85. num. 9. 20. & 28. vol. 2. in fol. Marſi. conſ. 5. n. 6. & ſeq. vol. 1. Nell. in tract. de Teſtib. n. 224.*

33 Limitatur 10. ubi agitur de fama probanda : hæc enim probatur per teſtes etiam ſingulares, dummodò ſint conteſtes in loco, tempore, & perſonis, *Abb. conſ. 42. num. 2. poſt*

34 *med. vol. 1.* ubi dicit, quod ut fama probetur, teſtes debent concordare, ut dicant, tali die audivimus talem rumorem, vel infamiam, & tali loco, & talibus perſonis, *Gabr. de teſtib. concl. 2. n. 38.*

35 Limitatur 11. quando agitur de probando quid in genere, *Rim. d. conſ. 85. num. 1. & ſeq. Mich. Graſſ. commun. opin. lib. 2. cap. 17. in fin. Oſach. dec. 79. num. 38.* ubi quod teſtes ſingulares probant crimen, ſive actum in genere, *Rolan. conſ. 82. n. 42. vol. 2.* ubi dicit, quod teſtes ſingulares plenè probant confeſſionem in genere, *& ità ſentiunt alii, quos refert, & ſequitur Farinac. d. conſ. 41. n. 6. & ſeq.* ubi

36 etiam obſervat, quod teſtes ſingulares adminiculati ab aliis teſtibus de auditu, plenam faciunt probationem : quia te-

37 ſtes de auditu, licèt non plenè probent, faciunt tamen non ſolùm adminiculum, ſed etiam præſumptionem, *Cæphal. conſ. 140. num. 29. vol. 1. Cravett. conſ. 73. num. 36. Gabr. de Teſtib. d. concl. 2. nu. 30. 42. & 76.*

38 Quæres 2. an teſtes fidem faciant, ſi nullo modo de tempore, aut loco deponant ? Reſp. quod aliquando plenè probant, aliquando non; probant quidem, quando tempus, ſeu locus non eſt de ſubſtantia : item quando tempus eſt antiquum, in quo veriſimilis eſt oblivio, vel quando conſtat aliunde de loco, & de tempore, puta ex confeſſione partis, vel ſi deponerent de tempore dubitativè, & per verbum, videtur, non enim neceſſe eſt, quod deponant de tempore præciſo, vel de die, niſi ageretur de probatione actus, in quo dies ſit de ſubſtantia; non tamen probarent, nec fidem facerent teſtes de loco, & tempore non deponentes, quando tempus, & locus ſunt de ſubſtantia actus probandi, vel quando tempus eſt breve, in quo oblivio non eſt veriſimilis, vel ſi de tempore, & loco interrogati, de eo nihil deponerent, etiamſi tempus, & locus non eſſent de ſubſtantia actus, de cujus probatione agitur, 39 vel ſi teſtes eſſent plures, & omnes, dicerent, ſe de loco, & tempore non recordari : tunc enim cenſentur ſuſpecti, etiamſi locus, & tempus non ſint de ſubſtantia actus, præſertim ſi veriſimiliter de loco, & tempore eſſent informati; item non probarent in cauſis criminalibus, in quibus teſtes debent deponere de loco, & tempore, *vide gloſ. in d. c. nihilominus, in ver. ſimul, 3. q. 9. Gabr. d. tit. de Teſtib. concluſ. 2. Grav. conſ. 9. nu. 18. Alex. conſ. 149. num. 2. lib. 5. & conſ. 65. tom. 4. lib. 2. Ruin. conſ. 69. num. 12. lib. 4. Boſſ. in tit. de oppoſit. conteſt. nu. 40. Farinac. d. q. 64. à num. 92. uſque ad nu. 12.*

SUMMARIUM.

1 *Negotiatio quid ſit, & in quo differat ab artificio, & num. 3.*
2 *Clericus negotiator tenetur ſolvere gabellam.*
3 *Ementes victualia in uno loco, ut vendant in alio, exercent artem negotiandi.*
4 *Clericus non dicitur negotiator, qui vendit fructus ex prædiis ſui patrimonii, aut beneficii recollectos, etiamſi illos deferat de loco ad locum.*
5 *Quid ſi clericus emat animalia, ut illa paſcat in propriis prædiis, ad effectum ea vendendi, cùm pinguia facta fuerint.*
6 *Clericus regulariter non poteſt prædia conducere: limitatur nu. ſeq.*
7 *Clericus, ſi ſuccedit conductori, poteſt in conductione perſeverare.*
8 *Clericus negotiator non dicitur, qui agrum conducit, ut ex illius fructibus ſe, & familiam ſubſtentet, & nu. 12.*
9 *Quid ſi clericus aliquid emit ad ſui, vel familiæ ſubſtentationem, & deinde data occaſione lucri, idem cum lucro venderet.*
10 *Et quid ſi clericus id, quod ſupereſt ad familiam ſubſtantiam, vendat carius, quam emerit.*
11 *Poteſt clericus aliquam rem emere, & poſteà ſua opera, & induſtria mutatam vendere, ut aliquid lucretur, & quando id procedat.*
An clericus in tali caſu teneatur ſolvere gabellam, ibidem.
12 *Clericus poteſt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartam, vel quintam partem ad ſubſtentationem ſui, & ſuorum.*

CAP. IV.

De Contractibus.

Quæſtio I.

Quid ſit Negotiatio.

NEgotiatio nihil aliud eſt, quàm ſolertia quædam vi- 1
liùs emendi, & cariùs diſtrahendi, non mutata forma rerum, *latè Quaran. in ver. vectigal. verſ. tertiò quatenus &c.* ubi dicit, quod in tali caſu clericus etiam tenetur 2
gabellas ſolvere, *Natt. conſ. 139 n. 1. & ſeq.* ubi dicit, quod 3
ementes ſal, & victualia in uno loco, ut vendant in alio, exercent artem negotiandi; ſecus ſi mutaretur forma, quia tunc lucrum proveniret ex artificio, veluti ſi emantur chartæ, ut ſcribantur libri, & lina, ut texantur retia, *cap. eiiciens, cum ibi not. 88. diſt.*

Ex quo infertur 1. quod Clericus non dicitur negotia- 4
tor, qui vendit vinum, granum, aut oleum ex prædiis ſui patrimonii, aut beneficii recollectum, etiamſi hujuſmodi fructus deferat de loco ad locum cauſa habendi majus pretium : quia, ut clericus quoad hunc effectum dicatur negotiator, duo copulativè requiruntur, videlicet, ut rem

ven-

vendat, non ex propria re ortam, ſed ab alio comparatam: 2. ut eo fine emerit, quò carius revenderet, quorum altero deficiente, deficit quoque negotiatio, *Rolan.conſ.*71. *nu.*10.*vol.*4.*Voglin.de offic. Epiſc.cap.*13. *§.*16.*num.*4.*in fine Mart.de luriſd.par.*4.*caſ.*3.*nu.*9.*Genuenſ.in Pract.Archiep. Neap.cap.*62.*n.*7.*Vener.in exam. Epiſc.in tit.de cleric.negotat.num* 5.*Sperell.dec.*49 *num.*9.*& ſeq.& alii apud Barboſ. de offic.& pot.Epiſc.alleg.*13.*nu.*10.*& ſeq.*

5 Item Clericus negotiari non dicitur, qui emit animalia, ut illa paſcat in propriis prædiis, & cum pinguia facta fuerint, vel cum partus ediderint, illa, & eorum partus vendat, *Molin.de juſtit.tract.*2.*diſp.*342.*n.*14. *Sylu.in ver.clericus* 3.*nu.*2.*Redoan.de Spol.Eccleſ.q.*2.*n.*1. *Carol.de Graſſ. de effect.cleric.eff.*6.*nu.*18.*& reſolvit Sac.Congregatio Cardinalium negotiis Epiſcoporum præpoſita ſub die* 22. *Iunii* 1629.*prout refert.Barboſ.loco cit.d.alleg.*13.*nu.*11. ſubdens

6 *n.*13. quod licèt Clericus non poſſit regulariter conducere

7 prædia poteſt tamen, ſi ſuccedit conductori, in conductione perſeverare, donec locationis tempus finiatur, & interim agri conducti fructus vendendo, vel tranſvehendo ad alia loca, ut illos cariùs vendat, non dicitur negotiari, quia ipſe non accepit agrum, ut inde lucrum referret, ſed quia jus habet ſuccedendi primo conductori, cujus onus in ſucceſſorem tranſmittitur, *vide Sylv. in ver. clericus* 2. *nu.*1.*Redoan.d.tract.de Spol.q.*2.*Leß.lib.*2.*cap.*21.*Bonacin. de cenſur.in part.diſp.*1.*q.*19.*pun.*3.*§.*3.*num.*6. ubi ſubdit,

8 quod clericus non dicitur negotiator, ſi agrum conducit, ut ex illius fructibus ſe, & familiam ſubſtentet, *Sylv. loco cit.d.n.*1.*in fin.*ubi dicit, quod Clericus, ſi eget, poteſt uti negotiationibus honeſtis, victum manibus quærere.

9 Idem dicendum, ſi Clericus aliquid emit ad ſui, vel familiæ ſubſtentationem, & deinde data occaſione lucri, idem cum lucro venderet; cùm enim hoc non emerit ad vendendum, vel permutandum cum lucro, non dicitur juxta communem loquendi uſum negotiari: in hoc enim attendi ſolet finis, ſeu prima deſtinatio, ob quam res contractu acquiritur, & venditio in caſu propoſito eſt quaſi per accidens, *ità Molin.de juſtit.diſp.*339.*&* 672. *Reginald.lib.*9.*nu.*379. *Bellet.de exempt.cleric.à mun.§.*4.*n.*5. *Nav.c.*27.*num.*128. *Quaran.in ver.vectigal.verſ.tertiò quatenus &c. & alii, quos refert, & ſequitur Bonacin. d.pun.*3.*§.*3.*nu.*6.*quibus*

10 *adde Ricc.in Prax.Eccleſ.for.reſol.*217. *Barboſ d.alleg.*13. *num.*11. aſſerentes, quod non dicitur clericus negotiator, aut mercator, ſi id, quod ſupereſt de eo, quod viliùs ad ſui, vel ſuorum ſubſtentationem emit, juſto pretio tunc currente cariùs vendat, quàm emerit, *ut ſenſit etiam Quaran. loco cit.Syl.in d.ver.Clericus* 3.*nu.*1.

11 Infertur 2. quòd poteſt Clericus aliquam rem emere poſteà ſua opera, & induſtria mutatam, vel melioratam cariùs vendere, ut aliquid lucretur, præſertim ad neceſſaria vitæ comparanda, quia hæc non dicitur negotiatio, ſed potius artificium, & ideò nec ſolvitur gabella in tali caſu, *ut ſentiunt communiter DD.teſte Navar. d. c.*27.*n.*128. quod intellige tribus concurrentibus conditionibus, 1. ut Clericus id faciat per ſe, non autem per mercenarias perſonas, 2. ut ea de cauſa non ſe ſubtrahat ab his, quibus incumbere ex clericali ſilentio tenetur, 3. ut artificium non reddatur illicitum, ſeu ſordidum ratione rerum, quibus ſe immiſceret, ut ſi chartas luſorias, taxillos, arma bellica, & ſimilia conficeret, vel ſi pelles, & coria aptaret, & hujuſmodi, *vide Sylv.in ver.clericus* 3.*n.*1.*&* 2. ubi ſubiicit, quod cleri-

12 cus poteſt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartam, vel quintam partem, & hujuſmodi, ſeu ipſas conducere ad ſubſtentationem ſui, & ſuorum, *Quaran.d.ver.vectigal. verſ.difficultas verſatur &c.*

SUMMARIUM.

13 *Quando locus in contractibus inſeritur, tempus tacitè adjectum intelligitur, quo promiſſor poſſit pervenire ad locum deſtinatæ ſolutionis.*

14 *Impoſſibilitas ſtipulationem vitiat: declaratur, & limitatur nu.ſeq.*

15 *Si difficultas nõ eſt expreſſa in cõtractu, ſed ex accidenti emergit poſt contractum, non vitiat ſtipulationem.*

16 *Quando fuit interpoſitum juramentum, nunquam nocet anguſtia temporis.*

17 *Juramentum habet vim clauſulæ, ut actus valeat omni meliori modo.*

Quæſtio II.

Quando inutilis ſit ſtipulatio ratione loci.

CUm locus in contractibus inſeritur, tempus tacitè 13
intelligitur adjectum, quo promiſſor poſſit pervenire ad locum deſtinatæ ſolutionis; unde ſi quis Ve- 14
netiis ità ſtipuletur, hodie Romæ dare ſpondens? inutilis eſt ſtipulatio, quia impoſſibilitas ſtipulationem vitiat, *l.*3.*§ ſiquis ità* 2. *ubi Bart.ff. de eo quod cert.loc.*

Hæc tamen concluſio limitatur, ut procedat quidem, 15
quando difficultas eſt expreſſa in contractu: ſecus ſi ex accidenti emergat poſt contractum; tunc enim non vitiat, quia ſufficit, quod ab initio præſtari potuerit, *ut obſervat Mantic.de tac.l.*3.*tit.*13.*n.*13. *in fin.*

Limitatur 2. ubi interpoſitum fuerit juramentum; in 16
hoc enim caſu nunquam nocet anguſtia temporis, quia habet vim clauſulæ, ut actus valeat omni meliori modo, *Bald.* 17
*in repet.l.*2.*ff.de Jurejur.Mantic.d.lib.*3.*tit.*13.*n.*13.

SUMMARIUM.

18 *Locus celebrati contractus in inſtrumento exprimi debet, & qua cauſa limitatur nu.*26. *& ſeq. declaratur nu.*50.

19 *Inſertio loci eſt de ſolemnitatibus requiſitis in inſtrumento ſaltem de conſuetudine, ejuſque omiſſio inſtrumentum vitiat: limitatur nu.*26. *& ſeq. declaratur nu.*50.

20 *Omiſſio loci certi, & determinati non ſolum reddit inſtrumentum nullum, ſed etiam de falſo ſuſpectum.*

21 *Si locus in inſtrumento ſit omiſſus, & Notarius ſuperſit, poteſt errorem ſuum corrigere, & nu.*24.

22 *In inſtrumento, vel teſtamento etiam inter liberos de neceſſitate poni debet non ſolum locus principalis, ſed etiam locus loci, ità ut contraria conſuetudo non valeat: declaratur, & limitatur nu.*35.

23 *Inſtrumentum, vel teſtamentum non continens locum loci, an faciat fidem, & n.*24. *&* 25.

24 *Poteſt probari per teſtes, in quod deficit ſcriptura.*

25 *Quando inſtrumentum carens loco, vel aliis eſſentialibus, faciat ſemiplenam probationem.*

26 *Locus loci particularis regulariter non eſt de neceſſitate inſerendus: limitatur nu.*28.

27 *Si inſtrumentum fiat in Villa, non eſt neceſſe facere mentionem de loco loci.*

28 *Quando locus loci particularis inſeri debeat.*

29 *Si in generali loco tacitè includatur ſpecialis, ſufficit illius generalis expreſſio.*

30 *Litteris Epiſcopi, diſpenſationibus, & privilegiis etiam ſine loco, datur plena fides.*

31 *Quando ex ſerie facti poteſt conſtare de loco loci, non vitiatur inſtrumentum ex dicti loci omiſſione.*

32 *Ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore, & nu.*33. *&* 44.

33 *Quando ſcriptura imperfecta ſuppleatur per præcedentia.*

34 *Judicis arbitrio remittitur, qualis, & quanta expreſſio loci requiratur in inſtrumento, & in teſte.*

35 *Quando in teſtamento condito inter liberos requiratur expreſſio loci, & quando non.*

36 *Teſtamentum non dicitur conditum inter liberos, ſi in eo facta fuerit ſubſtitutio filiis per fideicommiſſum in favorem perſonæ extraneæ, & nu.*38. *&ſeq.*

37 *Frater, & filii fratrum extranei dicuntur.*

38 *Teſtamentum patris imperfectum non valet quoad ſubſtitutionem fideicommiſſariam factam in favorem perſonæ extraneæ.*

39 *An legata extraneis relicta in teſtamento patris imperfecto debeantur.*

40 *Teſtamentum favore piæ cauſæ validum eſt, etiamſi non adſit locus, annus, & dies.*

41 *In teſtamento ad pias cauſas non jus civile, ſed jus Canonicum, & Divinum ſervandum eſt.*

42 *Pia cauſa favorabilior eſt, quàm cauſa liberorum, excepta legitima.*

43 *Schedula manu propria ſcripta, ſubſcripta, etiam ſine teſtibus confecta, ad piam cauſam, & inter liberos ſuſtinetur.*

44 *Quando inſtrumentum ſubſequens cenſeatur confectum*

ctum in eodem loco, & tempore, quo antecedens confectum fuit, & nu.45. & 48.

45 *Si in ſecundo inſtrumento dicatur, die dicta, cenſetur repetita dies cum loco, loco loci, & liis qualitatibus, prout in præcedenti inſtrumento: declaratur, & limitatur nu.46.*

46 *Quid ſi ſecundùm inſtrumentum non incontinenti, ſive non eadem hora fuerit confectum, ſed ex intervallo, & nu.57.*

47 *Præſentia non præſumitur, ſed qui eam aſſerit, probare debet.*

48 *Quando locus eſt pro forma exprimendus, non ſufficeret expreſſio facta illis verbis, Actum ubi ſupra &c.*

49 *Quid ſi in ſecundo inſtrumento eſt deſcriptus locus, & dies, ſed non in primo.*

50 *Quando inſtrumenta ſine loco, vel tempore ſint nulla, & an in tali caſu locus, & tempus aliunde probari poſſint, & nu.51. & ſeq.*

51 *Solemnitas præſumitur in contractibus, ſecus in judiciis.*

Confeſſio relevat ab onere probandi. ibid.

52 *An inſtrumenta, ſeu contractus celebrati in Eccleſia ſint validi, & nu.53.*

53 *Proceſſus Iudicum ſæcularium, eorumque ſententiæ in Eccleſia prolatæ irritæ ſunt.*

54 *An, peccent qui inſtrumenta, ſeu contractus celebrant in Eccleſia.*

55 *An valeat conſuetudo non apponendi locum in inſtrumento, & nu.56.*

56 *An, & quando locus deſcriptus in principio libri, cenſeatur repetitus in ſequentibus inſtrumentis.*

Quando contractus cenſeantur correſpectivi. ibidem.

57 *An, & quando dies, & locus ſint de ſubſtantia ſcripturæ privatæ, & nu ſeq.*

58 *Scriptura privata, ſi non habet diem, probat contra ſcribentem, non autem contra tertium; ſi verò in ea locus tantùm deſit, probat contra ſcribentem, & etiam contra tertium.*

59 *Quid ſi de loco, vel tempore creditores, vel partes diſceptarent.*

60 *Et quid ſi ſcriptura non eſſet abſolutè privata, ſed publica reputetur.*

Quæſtio III.

An locus celebrati contractus in inſtrumento exprimi debeat.

18 REſp. affirmativè, *l. optimam. C. de Contrah. & committ. ſtipul. §. item verborum. Inſt. de Inutil. ſtipul. gloſ. & Bart. in l. generali. C. de Tabular. lib.* 10. *& in l. ſi quis ex argentariis. §. ſi initium. ff. de eden. Alex. conſ.* 59. *num.*5. *lib.*2. *Menoch. lib.*2. *præſump.*84. *num.*1. *& ſeq. Specul. in tit. de Inſtrumen. edit. §. breviter. num.* 9. ratio hujus concluſionis poteſt eſſe, quia in uno loco poſſet eſſe permiſſum, in alio non, vel ut ſit facultas reprobandi ſcripturam de falſo, quia indefinita, & non coarctata non poſſet reprobari. *ut inquit Bald. conſ.*354. *num.* 2. *vol.* 3. *Maſcard. de Probat. vol.* 2. *concl.*908. *num.*10. *Rolan. conſ.*38. *num.*7. *& ſeq. libr.* 1. *Rot. deciſion.*6. *de Conſuet. in antiq. Covar. pract. quæſt. cap.*20. *num.* 3. *Gratian. diſcept. for. cap.* 767. *num.*12. *Corn. conſ.*60. *num.*4. *& conſ.* 216. *num.*1. *in fin. lib.*4. ubi, quod inſertio loci eſt de ſolemnitatibus
19 requiſitis, ſaltem de conſuetudine, ita ut ejus omiſſio inſtrumentum vitiet. *Farinac. conſ.*109. *num.*17. *& ſeq.*
20 *vol.*2. ubi addit, quod omiſſio loci certi, & determinati non ſolùm reddit inſtrumentum nullum, ſed etiam de falſo ſuſpectum. *Burat. deciſ.*265. *nu.*1. *& dec.*543. *num.*3. *& ibid. Add. Boer. dec.*33. *num.*27. *& communem dicit Mantic. de Tacit. lib.*3. *tit.*13. *num.*4. *& ſeq.*
21 ſubdens, quòd ſi locus ſit omiſſus, & Notarius ſuperſit, poteſt errorem ſuum corrigere. *Natt. conſ.*329.
22 *numer.*1. *Ruin. conſ.*154. *numer.* 3. *&* 10. *lib.*3. ubi, quod in teſtamento, vel inſtrumento de neceſſitate poni debet non ſolùm locus principalis, ut Civitas, Caſtrum &c. ſed etiam locus loci, puta in tali domo, vel in platea &c. quod procedit etiam in teſtamento condito inter liberos, in quo conſcribi debet locus, & locus loci, ita ut contraria conſuetudo non valeret, quia præberet materiam delinquendi, de quo infra. *Gabr. diſcept. for. cap.*479. *nu.*47. *& ſeq. ubi de communi, & cap.*235. *num.*13. *Scacc. de Commer. §.* 2. *gloſ.*2. *num.*1. *& ſeq. Honded. conſ.*66. *num.*45. *ad fin. lib.*2. *Menoch. de Præſumpt. lib.*2. *præſumpt.*84. *num.*
1. *& ſeq.* alioquin inſtrumentum, vel teſtamentum 23
non continens locum loci, quouſque locus ſpecialis, & certus non probetur per Adverſarium, nullam interim faceret fidem. *Bald. conſil.* 358. *in princ. lib.* 3. ubi dicit, quod poteſt probari per teſtes id, quod de- 24
ficit in ſcriptura. *Capell. Tholoſan. dec.*491. *& ibi Aufrer. Gratian. diſcept. forenſ. cap.*479. *n.*57. ubi, quod inſtrumentum, ſi non apponatur locus loci, ſemper redditur ſuſpectum, ita ut ſtante oppoſitione incumbat producenti onus probandi illum locum ſpecialem, in quo inſtrumentum celebratum fuit. *Burat. dec.* 666. *num.*2. *& deciſ.*672. *num.*1. ubi, quod inſtrumentum carens loco loci, & clauſula, *Actum &c.* fidem non facit. *Mareſcot. var. cap.*121. *num.*34. *lib.*2. *Rot. dec.* 1156. *num.*2. *par.*3. *lib.*3. *Diverſ. Cæſ. de Graſſ. dec.* 45. *aliàs unic. num.*7. *& ſeq. de dol. & contum. Gratian. diſcept. for. cap.*899. *num.*17. *&* 18. *& dec. March.*28. *num.*1. *& ſeq. Gait. de Credit. cap.*3. *tit.*1. *num.*358. *&* 359. quod intelligendum eſt vivente Notario, qui inſtrumentum confecit: tunc enim inſtrumentum nullam 25
fidem facit, quia imputari poteſt parti, cur non agat contra Notarium, ut ſibi inſtrumentum perfectum reſtituat; ſecus eſſet defuncto Notario: hoc enim caſu tale inſtrumentum carens loco, vel aliis eſſentialibus, faceret ſemiplenam probationem. *ſecundùm Bart. in l. admonendi. numer.*34. *ff. de Iurejur. Alex. conſ.*187. *nu.* 1. *lib.*7.

Obſerva tamen, quòd locus loci particularis non eſt 26
de neceſſitate inſerendus, puta ſi dicatur, Actum in tali palatio, non eſt neceſſe addere, in tali camera. *ut poſt Bart. in l. libellorum. ff. de accuſ. tradit Ruin. dict. conſil.* 154. *numer.* 10. *libr.* 3. ubi etiam dicit, 27
quod ſi inſtrumentum fiat in Villa, non eſt neceſſe facere aliter mentionem de loco loci, cùm villa non ſit locus generalis, vel univerſalis, ut Civitas, vel Caſtrum &c. ſed locus ſingularis, & particularis. 28
de quo vide Menoch. dict. præſumpt. 84. *num.*4. *lib.*2. ubi ſubdit, quod eſt etiam aſcribendus locus loci ſingularis, ut puta in aula Prætorii, ubi jus redditur, quando in loco ipſo ſingulari actus conficiendus eſt.

Obſerva 2. quod ſi in generali loco tacitè includa- 2
tur ſpecialis, tunc illius generalis expreſſio ſufficit. *Gait. de Credit. dict. cap.* 3. *tit.*1. *num.*357. *Menoch. dict. præſumpt.*84. *num.*5. *lib.*2. ubi dicit, quod locus loci in tali caſu præſumptivè cenſetur adſcriptus, ex quo actus ſimiles eo in loco confici ſolent, ſicuti contingit in actibus judiciariis, qui ſolent conſcribi apud Tribunal Magiſtratus. *Mantic. de Tacit. lib.*3. *tit.* 13. *num.* 8.

Obſerva 3. quod litteris Epiſcopi, diſpenſationibus, 30
& privilegiis etiam ſine loco, datur plena fides. *Achill. dec.*6. *de Probat. Gratian. diſcept. foren. cap.*479. *numer.* 51.

Obſerva 4. quod ſi ex ſerie facti poſſet conſtare de loco 31
loci, non vitiaretur inſtrumentum ex dicti loci omiſſione, ut ſi fieret inſtrumentum de ſolutione facta eſt Theſaurario. *Alex. in l. nominatim. numer.* 7. *verſ. tamen fallit. ff. de liber. & poſthum. Gratian. diſcept. for. cap.* 479. *numer.* 58.

Obſerva 5. quod ſatis eſt, ſi tacitè in inſtrumento 32
appoſitus ſit locus certus per conjunctionem cauſæ, & conjunctionem inſtrumentorum. *Bald. conſil.* 208. *numer.*2. *vol.*1. ubi dicit, quod ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore, & ſcriptura etiam imperfecta ſuppletur per præceden- 33
tia. *l. lecta. ff. ſi cert. pet. l. cum pater. §. cum imperfecta. ff. de leg.* 2. *l. ſi ſervus plurium. §. fin. ff. de leg.* 1. unde ſi inſtrumentum deſcriptum ſit in manuali poſt aliud inſtrumentum eadem die ab eodem Notario fa-

ctum, in quo adſit locus, Actum, & teſtes, iſta cenſentur repetita in ſubſequenti inſtrumento, etiamſi in hoc tales ſolemnitates regiſtratæ non fuerint, *Rota in Romana Societatum* 24. *Januarii* 1600. *& in Romana Societatis officii* 28. *Januarii* 1602 *coram Card. Millino, quæ in impreſſis eſt deciſion.* 300. *nu.* 7. *& in alia Romana Societatum* 24. *Januarii* 1609. *coram eodem, in impreſſ. deciſion.* 203. *num.* 1.

34 Obſerva 6. quod arbitrio Judicis relinquitur, qualis, & quanta expreſſio loci requiratur in inſtrumento, & in teſte: nam prudens Judex debet advertere, ne locus adeo obſcurè, & generaliter ſit expreſſus, ut parti anguſta reddatur via defenſionis; & è converſo, nè adeò axactam, & angularem requirat expreſſionem, ut ſit ſuperflua, & inutilis, & partibus onerosa, *ut inquit Scaccia de Commerc. §. ſecundo, gloſs. ſecunda, numer. tertio, & ſequent. Rot. deciſion.* 431. *part.* 1. *Diverſor.*

35 Obſerva 7. quod in teſtamento condito inter liberos requiritur quidem expreſſio loci, ut ſupra diximus, quando non conſtaret de voluntate Teſtatoris, niſi per rogitum Notarii: tunc enim illud inſtrumentum teſtamenti nullam faceret fidem, niſi adeſſet locus, annus, & cætera neceſſaria, *Pariſ. conſilio* 68. *numer. vigeſimo quinto, libr. tertio, Socin. conſilio ſecundo, numer. ſexto, vol. tertio,* ſecus eſſet, quando conſtaret de voluntate ipſius teſtatoris per ejus ſcripturam, aut per teſtes, quia eo caſu defectus loci non vitiaret teſtamentum patris inter liberos, *Menoch. conſilio* 288. *numer.* 34. *libr. tertio, quem refert, & ſequitur Gratian. diſceptat. foreníc. cap.* 235. *numer. undecimo,*
36 ſubdens *numer.* 80. *&* 81. quod ſcriptura non dicitur condita inter liberos, ſi in ea facta fuerit ſubſtitutio filiis per
37 fideicommiſſum in favorem perſonæ extraneæ, puta pro fratre, & filiis fratrum, qui etiam extranei dicuntur, *leg.*
38 *unic. §. extraneum, Cod. de Rei uxor. act.* & ideò quoad hanc ſubſtitutionem fideicommiſſariam non valebit teſta-
39 mentum patris imperfectum, itaut neque legata extraneis debeantur ex hujuſmodi ſcriptura imperfecta, *l. ad conſultiſſima, §. ex imperfecto, ubi DD. Codic. de Teſtam.*

40 Obſerva 8. quod favore piæ cauſæ validum eſt teſtamentum, quamvis non adſit locus, annus, & dies: quia in teſtamento ad pias cauſas non jus civile, quemadmo-
41 dum in teſtamento inter liberos, ſed jus Canonicum, & Divinum ſervandum eſt, *cap. cum eſſes, & cap. relatum* 1. *de Teſtament. Bartol. in repetition. leg. prim. in fin. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. Alexand. conſilio quarto, num. decimo quinto, lib. ſeptimo, & alii apud Dian. reſolut. morat. part.* 7. *tractat.* 6. *reſol.* 23. *Gratian. diſcept. foreníc. cap.* 895. *num.* 41.
42 *& ſeq.* pia enim cauſa favorabilior eſt, quàm cauſa liberorum, excepta legitima, *latè Burat deciſion.* 475. *num.* 1.
43 *& ſequent.* ubi etiam, quod ſchedula manu propria ſcripta, & ſubſcripta, etiam ſine teſtibus confecta, ad piam cauſam, & inter liberos ſubſtinetur, *vide, quæ ſcripſimus in tractat. de Tempor. Legal. capit.* 29. *numer. quinto, & ſeq. lib.* 2.

44 Obſerva 9. quòd quando conſcriptum eſt inſtrumentum, in quo loca ipſa fuere deſcripta, & deinde ſubſequitur aliud inſtrumentum eadem die confectum, cui adjecta eſt clauſula, *Actum ubi ſupra, &c.* tunc præſumitur hoc ſecundum inſtrumentum fuiſſe confectum eodem in loco, in quo & antecedens confectum fuit, *Socin.*
45 *Jun. conſilio* 102. *numer. ſecundo, libr. tertio,* ubi etiam dicit, quod ſi in ſecundo inſtrumento dicatur, die dicta, dicitur haberi relatio ad aliquem præcedentem contractum eadem die celebratum, & cenſetur repetita dies cum ſuis qualitatibus, videlicet cum indictione, Anno Domini, loco, & loco loci, & nomine Pontificis, ſicut
46 erat expreſſum in præcedenti inſtrumento, dummodò incontinenti, ſive eadem hora illa duo inſtrumenta fuerint conſcripta, vel ſaltem contrahentes inter unum, & alterum contractum, non diverterunt ad extraneos actus; ſecus ſi ex intervallo, & hora diverſa, vel ſi diverterunt ad actus extraneos: quia cum homo ſui natura moveatur, nec uno in loco ſemper conſiſtat, ob id non præſumitur, quod eo in loco,
47 in quo certo tempore fuit, ibidem tempore ſubſequenti adfuiſſe credatur; atque ità præſentia non præſumitur, ſed qui eam aſſerit, probare debet, *Corn. conſilio* 67. *numer. tertio, vol. quarto, Menoch. libr. ſecundo, præſumpt.* 84. *numer. ſexto, & ſequent.* ubi ſubiicit, hoc 48 non procedere, quando locus eſſet pro forma exprimendus, quia tunc non præſumeretur, nec ſufficeret expreſſio facta illis verbis, *Actum ubi ſupra, &c.* non enim ſufficit expreſſio per relationem ad aliud, quando illa pro forma requiritur, *ex trad. per Ang. Alexand. & Jaſ. in leg. prima, ff. de liber. & poſthum.* Idem dicendum, quan- 49 do in ſecundo inſtrumento eſt deſcriptus locus, ſed non in primo; quia tunc non præſumitur, quod is locus referri debeat ad primum inſtrumentum, ſicuti nec dies appoſita in ſecundo inſtrumento retrotrahitur ad primum, *Bartol. in leg. ſi quis ex argentariis, in repetit. §. ſi initium, num.* 21. *ff. de Eden. & communem dicit Ruin. conſilio* 23. *in fin. libr. quarto, idem Menoch. ubi ſupra numer. decimo quarto.*

Obſerva 10. quod inſtrumenta ſine loco, vel tempo- 50 re, non ſunt nulla ipſo jure: & ideò parte non opponente probant: quia in contractibus præſumitur ſolemnitas, 51 licèt ſecùs in judiciis, & multò magis probarent, ſi pars confiteretur de loco, & tempore, vel confiteretur ſimpliciter, quia ubi confeſſio, ibi omnis relevatio probationis; parte verò opponente tales ſcripturæ, ſeu inſtrumenta ſine loco, vel tempore, eatenus nulla erunt, ſeu fidem non facient, quatenus locus, vel tempus non fuerit probatum, & ita intelligenda ſunt, quæ ſupra diximus, *Innoc. in cap. innotuit, de eo, qui furtivo ordin. &c. Bald. conſilio* 354. *num. primo, & ſeq. vol tertio, Gait. de Credit. cap.* 3. *tit. primo, n.* 358. *& ſeq.*

Sed quæres, an inſtrumenta, ſeu contractus celebrati 52 in Eccleſia ſint validi? affirmat *gloſſ. in cap. decet, §. ordinarii, ver. proceſſus, de Immun. Eccleſ. in* 6. ubi dicit, quod 53 tantùm proceſſus Judicum ſæcularium, eorumque ſententiæ in Eccleſia prolatæ irritantur; peccant tamen, qui 54 ita contrahunt, *Card. Mantic. de Tacit. libr. tertio, titul.* 13. *num.* 10.

Quæres 2. an valeat conſuetudo non apponendi lo- 55 cum in inſtrumento? negativè reſpondet *Menoch. libr. ſecundo, præſumption.* 84. *numer. ſecundo, Farinac. conſilio* 109. *numer. vigeſimo,* qui vel talis conſuetudo videtur contra eſſentiam, & ſubſtantiam actus, vel præſtaret occaſionem delinquendi, & fabricandi falſum, vel tolleret reo defenſionem, *Rot. deciſion.* 6. *de conſuetud. in antiq. Dec. in cap. ſi ſcripturam, numer.* 25. *de fid. inſtrument.* ſubdens, quod etiam in ſcriptura privata requiritur locus, quando agitur de præjudicio alterius, *de quo vide numer.* 57.

Sed mihi diſtinguendum videtur: aut enim agimus de 56 loco ſimpliciter, & tunc talis conſuetudo tamquam contra ſubſtantiam inſtrumentum, non valet; aut agimus de loco loci, & tunc contraria conſuetudo ſubſtinetur, *Caputaq. deciſion* 98. *part. ſecunda,* ubi dicit, quod in Hiſpania valida ſunt inſtrumenta, etiamſi in eis non apponatur locus loci, attenta conſuetudine illarum partium, *Ferentill. ad Burat. dec.* 256. *numer.* 4. *&* 5. *& deciſion.* 543. *numer.* 14. *Cravet. de Antiquit. tempor. par.* 1. *§. Quarto limitatur, &c. num.* 7.

Quæres 3. an locus deſcriptus in principio libri, cen- 57 ſeatur repetitus in ſequentibus inſtrumentis? Reſpond. quod in multis caſibus cenſetur repetitus, videlicet quando loco eſt generalis, ut ſi Notarius in principio libri in uno inſtrumento dixit, *Actum Velitris*: tunc enim locus cenſetur repetitus in ſequentibus inſtrumentis, *Bartol. in leg. ſi quis ex argentariis, §. ſi initium, numer.* 27. *in princip. ff. de Eden. Alexand. conſil.* 59. *num.* 5. *libr.* 2. *& alii communiter.*

Secundus caſus eſt, quando inſtrumentum confectum eſt de aliquo actu, qui nonniſi certo loco confici conſuevit, quales ſunt actus judiciales, qui ſolent conſcribi apud tribunal Magiſtratus, & actus capitulares, qui in loco, ubi congregatur Capitulum, exercentur: & tunc ſi Notarius in actu ſcripto in principio libri dixit, *Actum Velitris in Palatio Publico in loco, ubi jus redditur,* ſequentia acta, quæ in eodem libro ſcripta ſunt, eodem in loco geſta intelliguntur, cùm alibi fieri non poſſunt; idemque dicendum de inſtrumentis, quæ non poſſunt celebrari niſi in loco Capituli; nam ſi in primo inſtrumento dicatur, *Actum in tali Eccleſia, vel in tali loco, ubi Canoni-*

ci capitulariter congregari ſolent, ille locus in ſequentibus intelligitur repetitus, *Bartol. loco citat. numer. vigeſimo ſeptimo, verſic. quidam eſt locus particularis, & ſingularis, &c. Menoch. dict. lib. ſecundo, præſumpt.* 84. *numer. quinto*, ubi dicit, quod in tali caſu, etſi in inſtrumento non fuit expreſſim adſcriptus locus, tamen præſumptivè cenſetur adſcriptus, ex quo actu ſimiles eo in loco conficit ſolent.

Tertius caſus eſt, quando locus loci appoſitus in primo inſtrumento, erat locus, in quo Notarius habet ſtationem ſuam, & quem communiter in inſtrumentis apponere ſolet, quia ibi illa, ut plurimum conficiebat: & tunc ille locus etiam in ſequentibus intelligitur repetitus; ſecus eſſet, ſi Notarius loco, qui opponitur in primo inſtrumento, commorate non conſuevit, *Bartol. in dict. ſ. ſi initium, numero 27. verſicul. ſi verò adhuc erat illa domus, &c.*

Quartus caſus eſt, quando dies in præcedenti inſtrumento appoſitus, intelligitur repetitus in ſecundo, veluti ſi conſtet, inſtrumenta ſequentia fuiſſe confecta eadem die: tunc enim ſecundum inſtrumentum cenſetur celebratum in eodem loco, præſertim ſi ſecundum inſtrumentum eſſet de cohærentiis; ratio eſt, qui ea, quæ immediatè fiunt unum poſt aliud, ſimul fieri dicuntur, *Bartol. loco citat. verſic. dico oppoſitum, & Alexand. conſil.* 59. *num.* 5. *lib.* 2. *Ruin. conſ.* 154. *num.* 10. *lib.* 3. quod intellige, quod incontinenti, ut ſi eadem hora, vel eodem tempore conſcripta fuerint illa inſtrumenta, ſecus ex intervallo, ut ſupra diximus, *latè Garciareus libr* 2. *patrocin.* 40. *verſ. ſi verò erat alius locus, &c. vide Bald. in leg. penult. ſ. mulier. circa fin. ff. ſolut. matrimon. & in leg. prim. circa fin. Cod. de oper. libert. Nat. conſilio* 449. *numer. octavo*, ubi dicit, quod contractus præſumitur unicus, ſi fiat coram eiſdem teſtibus, eodem tempore, & loco, rogato eodem Notario, *Corn. conſilio* 67. *numer. tertio, vol. quarto*, ubi, quod quando reperiuntur duo contractus inter eoſdem contrahentes eadem die, loco, & teſtibus celebrati, cenſentur correſpectivi, hoc eſt unus factus præter alium.

Quintus eſt caſus, quando locus appoſitus in principio libri, refert ſe ad totam compoſitionem libri, ut ſi dicatur. *Hic eſt liber mei Notarii ſcriptus per me in Civitate Veliterna in domo talis:* & in hoc caſu, cum iſta ſolemnitas loci dependeat à Notario, non à partibus, & hæc ſcripta ſe referant ad totam ſcripturam libri, locus ſimiliter cenſetur in omnibus ſequentibus repetitus, *Bart. in dict. leg. ſi quis ex argentariis, ſ. ſi initium, num.* 27. *in fin. ff. de Eden.*

Secus eſſet, quando Notarius confecit inſtrumenta diverſis in locis, ſeu Civitatibus, aut Oppidis, quia in tali caſu locus non cenſeretur repetitus in ſequentibus inſtrumentis, *ut obſervat Garciareus dict. lib. ſecundo, patrocin.* 40. *verſicul. At in caſu noſtro, &c.* quod eò magis procederet, quando Notarius non confecit illum, ſed inſtrumenta confusè continerentur in diverſis foliis: tunc enim, cùm inſtrumenta hujuſmodi non habeant ordinatam conſequentiam unius ad alteram, locus non poteſt dici repetitus, *ut poſt Bald. Ang. & alios reſolvit Garciar. loco cit. in fin.*

57 Quæres 4. an locus ſit de ſubſtantia ſcripturæ privatæ? Reſpond. quod ſcriptura privata nec locum, nec diem ad ſui validitatem exigit, *leg. prim. Cod. de Apoch. publ. libr. decimo, leg. cum tabernam, §. idem quæſivit, ff. de Pignor. Socin. Jun. conſilio* 102. *numer. decimo nono, vol.* 3. *Genua de ſcriptur. privat. libr.* 1. *quæſtio.* 3. *numer.* 19. quod eò magis procederet, quando abſque temporis expreſſione dies ex alio capite certa foret, veluti ſi diceretur, die Nativitatis Dominicæ, vel S. Jo. Baptiſtæ, *Covar. pract. quæſtion. vigeſimo, numero ſecundo, verſicul. quartò eadem ratione, &c. Fontanell. de Pact. nupt. clauſ. prim. num. decimo*, idemque dicendum, quando tempus, vel dies determinatur à lege, *arg. leg. tali facta, ff. de Jur. dot. cum ibi not. per gloſſ. & DD.* unde valeret tam ſcriptura privata, quam inſtrumentum confectum ſine die, & anno, ſi in his ante matrimonium dos promiſſa fuerit, quia hujuſmodi promiſſio habet relationem ad diem matrimonii ſubſequuti, ex quo etiam hypotheca dotalis ſumit initium, *juxta textum in dict. leg. tali facta, & trad. Alexand. conſilio* 145. *numer. ſecundo, libr. quinto, Mantic. de Tacit. libr. decimo-quarto, titul.* 40. *numer. vigeſimo primo, de quo latè diximus in tractat. de Tempor. legal. libr. quarto, capit. ſeptimo, & libr. ſecundo, cap. vigeſimo nono, numer. duodecimo, & ſequent.* cum hac tamen diſtinctione, quod ſcriptura privata, ſi non habet diem, probaret contra ſcribentem, non autem contra tertium; ſi verò in ea locus tantùm deſit, non ſolùm contra ſcribentem probaret, ſed etiam contra tertium, *ut ſenſit Genua loco citat. Scacc. in tractat. de Commerc. §. ſecundo, gloſſ. prim. numer.* 9. *& gloſſ.* 2. *numer. quinto, latè Gait. de Creditor. capit. ſecundo, numer.* 2334. *& ſequent.* quamvis contrarium teneat *Dec. in capit. ſi ſcripturam, num. vigeſimoquinto, de fid. inſtrument.* ubi dicit, quod in ſcriptura etiam privata requiritur locus, quando agitur de præjudicio alterius. 58

Limita, quando de loco, vel tempore inter credi- 59
tores diſceptaretur, quia tunc ſcriptura privata ſine loco, vel tempore non probaret, *vide Bald. conſilio* 354. *numer. primo, libr. tertio*, ubi dicit, quod quando quæſtio penderet ex loco, ut quia pars una affirmaret certo loco aliquid factum, alia autem negaret, 60
tunc locus, vel tempus probari debet per ſcripturam, vel teſtes ſupplendo id, quod in ſcriptura deficit; idemque dicendum, quando ſcriptura non eſt abſolutè privata, ſed propter teſtes ſcriptos, vel alios reſpectus accedit ad publicam, vel publica reputatur, *Purpur. conſilio* 462. *numer.* 18. *quem refert, & ſequitur Genua ubi ſupra num.* 21. *Gait. loco cit.*

SUMMARIUM.

61 *Notarius ſtipulari poteſt pro abſente, & numero* 67.

62 *Stipulatio Notarii pro omnibus, quorum intereſt, quid operetur.*

63 *Ex ſtipulatione Notarii etiam ante ratificationem jus, & actio acquiritur, excepta poſſeſſione, & dominio, in quibus neceſſaria eſt ratihabitio, ſeu acceptatio: limitatur n.* 71. *&* 73.

64 *Ratihabitio abſente etiam parte fieri poteſt, eaque probatur non ſolùm ex verbis, ſed etiam ex facto.*

65 *Quando ratihabitio eſt neceſſaria, ſi is, cui notarius ſtipulatus eſt, ante ratihabitionem deceſſerit, tale jus ad hæredes non tranſmittitur.*

66 *Ratihabitio retrotrahitur, & perindè habetur, ac ſi jus ab initio eſſet quæſitum.*

67 *Verbum, promiſit, poſitum à Notario in inſtrumento, ſtipulationem pro abſente importat, & num. ſequent.*

68 *Juramentum dirigitur in Deum, qui ubique præſens eſt.*

69 *De acceptatione, & ratificatione dicitur conſtare ex ſola ſcientia abſentis abſque alio actu poſitivo.*

70 *Scientia præſumitur in iis, quæ commodum afferunt. Et an præſumptionibus, vel conjecturis probari poſſit, ibidem.*

71 *Infanti, & Eccleſiæ quæritur dominium ex ſtipulatione Notarii, quando adeſt conſtitutum, & precarium.*

72 *Acceptatio unius ex donatariis prodeſt alteri.*

73 *Ex ſtipulatione Notarii favore donationis abſenti jus efficaciter acquiritur, & dominium utile transfertur ſine ceſſione.*

74 *Et an ex hujuſmodi ſtipulatione acquiratur abſenti hypotheca.*

Quæſtio IV.

An, & quando cenſeatur Notarius ſtipulari pro abſente à loco contractus.

RE cepta eſt Doctorum ſententia, quod Notarius 61
ſtipulari poſſit pro abſente non ſolùm in prætoriis,

toriis, & judicialibus, ſed etiam in conventionalibus, ſeu extrajudicialibus ſtipulationibus, *l. non aliter, ubi gloſſ. in ver ſervo publico, ff. de Adopt. §. cum autem, Inſtit. eod. titul. Bartol. in leg. ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipuler. numer. 3. verſ. tertio fallit. ff. de Verbor. oblig. Bald. in leg. nec ei, §. ſatisdatio, numer. 5. ff. eod. tit. de Adopt. Boer. deciſ. 172. numer. 5.* ubi, quod poteſt ſtipulari etiam non natis, *Corn. conſil. 6. num. 10. lib. 2. Rolan. conſil. 19. num. 16. & ſeq.*

62 *lib. 1. Merlin. deciſion.* 253. ubi, quod ſtipulatio Notarii pro omnibus, quorum intereſt, operatur eorum præſentiam, & conſenſum, itaut ex ea agere poſſint, *Oſaſc.*

63 *dec. 33. numer. 4. & ſeq.* ubi, quod ex ſtipulatione Notarii etiam ante ratificationem, jus, & actio acquiritur, excepta tamen poſſeſſione, & dominio, quæ ex ſtipulatione Notarii abſenti non acquiruntur ſine ratihabitione, quia in his requiritur animus illius, cui debet acquiri, *leg. 1. §. adipiſcimur, & leg. 3. in princ. ff. de Acquir. poſſ.* valet tamen contractus in tali caſu ad effectum, ut revocari non poſſit, *Dec. in leg. contractus, nu. 21. verſic. & ampliatur, ff. de reg. jur. Oſaſch. d. deciſio. 33. num. 12. Rot. in recent. par. 2. deciſ. 369. num. 3. & deciſio. 488. ſub numer. 6. prout refert Beltram. ad Greg. deciſion. 97. n. 8. Burat. deciſion. 773. numer. 2. Rot. deciſion. 683. numer. 4. p.*

64 1. *diverſ.* hæc autem ratihabitio abſente etiam parte fieri poteſt, eaque non ſolum ex verbis, ſed etiam ex facto probatur: & ideò tacita ratihabitio ſufficit, *l. Paulus reſpondit, non tantùm verbis, ff. rem rat. hab. Dec. conſil. 586. numer. 12. & ſeq. quam refert, & ſequitur Mantic. de Tacit. & ambig. convent. libr. 14. tit. 26. numer. 2.*

65 *& ſeq.* ſubdens *numer. 16.* quod quando ratihabitio eſt neceſſaria, ut in dicto caſu, ſi is, cui Notarius ſtipulatus eſt, ante ratihabitionem vita deceſſerit, tale jus ad ejus hæredes non tranſmitteretur, *ex trad. per Alciat. conſilio 98. num. 3. lib. 8.* ubi etiam dicit, quod ratihabitio

66 trahitur retrò, & perinde habetur, ac ſi jus ab initio eſſet quæſitum.

67 Et hæc quidem concluſio procedit non tantùm quando Notarius expreſsè ſtipulatus fuit pro abſente, ſed etiam, quando tacitè, ut ſi in inſtrumento adſit verbum, promiſit: hujuſmodi enim verbum Notarii ſtipulationem pro abſente importat, *leg. prima, Cod. de contrah. ſtipul. Pariſ. conſilio 88. numer. 93. & 94. libr. tertio,* & licèt hoc procedat inter præſentes, tamen cùm Notarius ſit præſens, ſtipulatio cenſetur interveniſſe eo modo, quo debet pro actus validitate, *leg. quoties, ff. de Reb. dub. Ruin. conſilio 180. numer. decimo, & ſequent. libr. 1. Card. Seraph. deciſion. 472. num. 1. & ſeq. Rot. deciſion. 683. numer.*

68 1. *& ſeq. par. 1. Diverſ. Burat. dec. 149.* præſertim ſi in inſtrumento adſit juramentum, *Alexand. in leg. ſtipulatio, §. alteri, num. 9. ff. de Verbor. oblig.* ubi dicit, quod Deus, qui ubique præſens eſt, in tali caſu pro abſente recipit.

69 Obſerva tamen, quod ſatis diceretur conſtare de acceptatione, & ratificatione ex ſola ſcientia abſentis abſque alio actu poſitivo, *latè Gonz. ſuper reg. octava, Cancell. gloſſ. 26. numer. 25. Rota apud Zacch. de obligation. camer. deciſion. 124. numer. primo, & in Nepeſina uſusfructus 3. Decembris 1607. coram Card. Cavaler. in impreſſ. deciſion. 12. num. 7. & in Romana donationis 21. Aprilis 1614. coram Ubaldo, prout refert Beltram. ad Greg. d. deciſion.*

70 97. *numer. octavo,* ubi, quod iſta ſcientia abſentis præſumitur, cum ſcientia præſumatur in iis, quæ commodum afferunt, *ex trad. per Menoch. Præſumpt. libr. 6. præſumpt. 23. numer. 84.* vel ſaltem ſolis præſumptionibus, vel conjecturis probatur, *ut in dict. Romana donationis 21. Aprilis 1614. coram Ubaldo. Gonz. loco citat. dict. numer. 25.*

71 Obſerva 2. quod infante quæritur dominium ex ſtipulatione notarii, quando adeſt conſtitutum, vel precarium, *ut dict. Bald. in leg. ſi quis in emancipatum, numero ſecundo, Cod. de Donat. Pariſ. conſil. 69. numer. 148. libro 3. Corn. conſil. 2. numer. 3. libr. 4. Rot. deciſ. 683. num. ſexto, & ſeq. par. 1. Diverſ.* idemque dicendum in Eccleſia, quæ pupillo comparatur, ejuſque omnibus privilegiis fruitur, *gloſs. in leg. libertas, Cod. de excuſ. Tutor. & in l. non eſt ignotum, Cod. de Adminiſtr. Tutor. & in cap. 1. & cap. auditis, de in integ. reſtit. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt. 252. num. 5.*

72 Obſerva 3. quod acceptatio unius ex donatarii prodeſt alteri, *leg. quoties, ubi DD. Cod. de Donat. quæ ſub mod. &c.*

Obſerva 4. quòd ex ſtipulatione notarii favore donatio- 73
nis abſenti jus efficaciter acquiritur, & dominium utile transfertur ſine ceſſione, *dict. leg. quoties, cum ibi not. Cravett. conſilio decimonono, numer. nono, Oſaſch. deciſion. 33. infin.* ubi, quod ex ſtipulatione hu- 74
juſmodi abſenti etiam hypotheca acquiritur, *per tex. in l. prim. §. cum prædium, ff. de Pignor.*

SUMMARIUM.

75 *Princeps, qui habent ſupremum, & merum imperium, poſſunt in ſuis dominiis Notarios creare.*

76 *Per conſuetudinem poteſt induci, ut aliquis inferior Principe poſſit facere Notarios.*

77 *An Dominus loci intra ſuam juriſdictionem poſſit Notarios creare.*

78 *An Notarius à Judice creari poſſit.*

79 *Tabellio unius loci non poteſt extra illius territorium inſtrumenta conficere: limitatur numer. 80. & ſeq.*

80 *Notarius creatus à Papa, ab Imperatore, vel à Comitibus, qui id faciunt Principis auctoritate, poteſt conficere inſtrumenta etiam extra territorium creantis: limitatur n. 81.*

81 *Princeps creando tabelliones non cenſetur in dubio velle derogare ſtatutis.*

82 *Inſtrumenta confecta per Notarium unius loci faciunt fidem ubicunque.*

83 *Emancipatio facta coram eo, qui habet juriſdictionem à lege municipali, habetur rata ubicunque.*

84 *Notarius unius loci poteſt alibi inſtrumenta conficere de partium conſenſu: limitatur numero 85.*

85 *Quid ſi inſtrumentum fieret de re, quæ juriſdictionem reſpicit contentioſam.*

86 *Notarius externus poteſt uti perſona publica, ubique inſtrumenta conficere, niſi prohibeatur à Domino loci.*

87 *Presbyter in uno loco ordinatus poteſt ubique celebrare, ſaltem de licentia Ordinarii illius loci.*

88 *Notarius unius loci poteſt conficere inſtrumenta extra territorium inter ſubditos ejuſdem loci.*

89 *Notarius unius loci poteſt ubicunque conficere inſtrumenta, & alias diſpoſitiones ad pias cauſas.*

90 *Parte non opponente ſtatur inſtrumento celebrato etiam à Notario extero.*

91 *Judex non debet requirere probationem Notariatus, literæ, & ſigni, ſi pars non opponat.*

92 *Quid ſi de conſuetudine loci præſtetur fides inſtrumentis celebratis etiam per Notarium exterum.*

93 *Tabellio conſtitutus à laico an poſſit ſuper Eccleſiaſticis inſtrumenta conficere.*

94 *An, & quando clerici poſſint exercere Notariatus officium.*

95 *Si Clericus conficiat inſtrumentum, antequam ei interdicatur officium, inſtrumentum valet, ſecus ſi poſt prohibitionem.*

Quæſtio V.

An Tabellio unius loci poſſit extra illius territorium inſtrumenta conficere.

PRæmittendum eſt, quòd Principes, qui habent ſu- 75
premum, & merum imperium, poſſunt in ſuis dominiis notarios creare, *Bart. in leg. Proconſ. num. 2. ff. de offic. Proconſ. Ruin. conſ. 69. n. 8. lib. 3. ubi de communi, latè Gabr. commun. concl. lib. 1. tit. de fid. Inſtrum. concl. 1. n. 1. Innoc. in c. cum P. tabellio, n. 3. & 4. eod. tit. de fid. inſtrum.* ubi etiam obſervat, quod per conſuetudinem poteſt induci, ut ali- 76
quis inferior Principe poſſit facere notarios, *Hoſt. in ſumm. eod. titul. §. quibus inſtrumentis, &c. in princip.* ubi

addit, quod quilibet intra ſuam juriſdictionem poteſt ta-
77 belliones creare, *ut ſenſit etiam Bartol. loco cit. Abb. in d. cap. cum P. num. 7. Boer. deciſ. 242. num. 2.* quamvis alii contrarium ſentiant, aſſerentes, quod iis, qui ſunt ſubditi Eccleſiæ, vel Imperio, hoc non licet, niſi privilegium habeant, *ita Bald. in rub. C. de fid. inſtru. in 1. col. quem refert Add. ad Abb. in d. cap. cum P. litt. A. verſic. Quis poſſit,*
78 *&c.* ubi, quod Notarius à Judice creari non poteſt, licèt aliquem adhibere poſſit ad ſcribendum acta in defectu Notarii.

79 Ad quæſitum verò Reſpond. quod Tabellio unius loci regulariter non poteſt extra illius territorium conficere inſtrumenta, ſi privilegium habuit ab inferiore à Principe, *leg. 2. cum ibi not. ff. de offic. Proconſ. Bartol in l. cunctos populos, num. 34 & ſeq. Cod. de Sum. Trinit. Specul. in tit. de Inſtrum edit. §. reſtat. num 25. & ibi Add. lit. b. Hoſt. in tit. de fid. inſtrum. §. quibus inſtrumentis, in princ. Rota deciſ. 5. aliàs 291. eod. tit. de fid. inſtrum in nov. Bellemer. deciſion. 21.*

80 Limita in Notario creato à Papa, vel ab Imperatore, vel à Comitibus, qui id faciunt Principis auctoritate talis enim Notarius conficere poteſt inſtrumenta etiam extra territorium creantis, *Bart. ubi ſupra, num. 3. Specul. tit. de Inſtrum. edit. numer. 25. Rot. dict. deciſion. quinta, aliàs 291. de fid. inſtrum. Ruin. conſil. 69. numer. octavo, libr. 3. Bellemer. d. deciſion. 21. latè Gabr. loco cit. d. concluſ. 1. num. quin-*
81 *to*, quamvis alii contrarium ſentiant, *vide Boer. deciſio. 242. num. 3. Ruin. conſil. 69. num. 8. lib. 3* ubi dicit, quod notarius forenſis etiam creatus à Papa, vel ab Imperatore, non poteſt conficere inſtrumenta in loco, ubi talis per ſtatutum illius loci prohibetur, quia Princeps creando tabelliones, non cenſetur in dubio velle derogare ſtatutis, quæ præſumitur ignorare, *cap. 1. de Conſtitution in 6.*

82 Limita 2. quod licèt talis Notarius non poſſit conficere inſtrumenta extra territorium creantis, tamen inſtrumenta in territorio per ipſum confecta ſecundùm conſuetudinem illius loci, ubicunque etiam extra territorium
83 faciunt fidem exemplo emancipationis factæ coram eo, qui habet juriſdictionem à lege municipali, quæ habetur rata ubicunque, *ut dict. Bartol. in leg. cunctos populos, numer. 36. Cod. de Sum. Trinit. & in leg. Proconſul. numer. 2. ff. de offic. Proconſul. Specul. loco cit. numer. 25. Gabr. dict. concluſion. 1. numer. 6. &* 10. *Burat. deciſ. 688. numer.* 14.

84 Limita 3. ſi accedat partium conſenſus, videlicet ſi partes ſcirent, Notarium eſſe alterius loci, & in eum conſentirent: quia tunc tabellio unius loci poteſt alibi inſtrumenta conficere, poteſtas enim Notarii eſt prorogabilis, & ſolùm agitur in tali caſu de præjudicio ipſorum prorogantium, *Gabr. loco ſupra cit. num. 2. Specul. d. tit. de Inſtrument. edit. §. reſtat. num. 25.* ſubdens, hoc
85 procedere, ſi fieret inſtrumentum de re voluntaria, ſecus ſi de re, quæ juriſdictionem reſpicit contentioſam, ut de dilationibus, & requiſitionibus teſtium, & hujuſmodi, *& ita ſenſit Abb. in cap. ſicut, numer.* 13. *Ne Cler. vel Mon. & alii apud Boer. deciſion. 242. numer. 1. & ſecundo.*

86 Limita 4. ut dicta concluſio procedat, ſi Notarius exterus prohibeatur ab eo, in cujus juriſdictione inſtrumenta conficit, alioquin poſſet uti perſona publica ubique inſtrumenta conficere, modò ſit bonæ opinionis, & famæ, *ſecundùm Bald. conſil. 210. numer. 1. libr. 5. Boer. dict. deciſio. 242. numer. quarto, & alios apud Specul. loco cit. d. §. reſtat.*
87 *numer.* 25. quemadmodum Presbyter in uno loco legitimè ordinatus, poteſt ubique celebrare ſaltem de ejus licentia, ad quem declinat, *cap. tuæ. ubi DD. de Cler. peregr.*

88 Limita 5. ut poſſit Notarius unius loci conficere inſtrumenta extra territorium inter ſubditos ejuſdem loci, *ſecundùm Abb. in cap ſicut, numer.* 14. *Ne Cler. vel Mon. Boer. d. deciſion. 242. n. 2. Gabr. d. tit. de fid. Inſtrumento concluſ. 1. num. 4.*

89 Limita 6. in teſtamentis, & aliis diſpoſitionibus ad pias cauſas, *vide Boer. d. dec. 242. n. 4.*

90 Limita 7. ut dicta concluſio procedat parte opponente: ſecus ſi pars non opponat, quia tunc ſtatur inſtrumento
91 celebrato etiam à Notario extero, *Boer. d. dec. 242. num. 4. verſus fin.* ubi etiam dicit, quod Judex non debet requirere probationem notariatus, litteræ, & ſigni, ſi pars non opponat.

Limita 8. niſi aliter obſervet conſuetudo loci: in 92
hoc enim multum defertur conſuetudini regionis, *ut dict. Specul. dict. §. reſtat. numer. 25. in fin. Boer. d. dec. 242. numer. 1.*

Quæres, an tabellio conſtitutus à laico poſſit ſu- 93
per Eccleſiaſticis conficere inſtrumenta? Reſpond. quod nonnulli negant, propter defectum poteſtatis niſi inſtrumentum fuerit confectum à tabellione clerico, quia in hoc caſu illud valeret etiam in temporalibus, *vide Specul. tit. de Inſtrument. edit. §. reſtat. numer. 28. Boer. d. dec. 242. num. 4. in fin. Gabr. d. tit. de fid. Inſtrum. concluſio. 1. num. 7. & ſeq.*

Sed contrarium videtur verius, tum quia Notarius conficit inſtrumenta de conſenſu partium, quo caſu juriſdictio voluntaria poteſt de conſenſu partium prorogari etiam extra territorium: tum quia conficere inſtrumenta non eſt poteſtatis, ſeu juriſdictionis, ſed officii, ſeu facultatis, & auctoritatis: & quatenus eſſet juriſdictionis, eſt juriſdictionis voluntariæ, quæ poteſt exerceri in non ſubditum conſentientem; tum quia iſtud eſt officium ſæculare, & non clericale, ergo recurrendum eſt ad ipſos laicos, ſicut ad perſonas publicas: tum etiam, quia Notarius exercet nudum miniſterium, quod laicis non prohibetur, etiam in ſpiritualibus, *ut poſt Ped. Anch. reſolvit Abb. in cap. ſicut, num. 12. &* 13. *Ne Cler. vel monach. & ita de conſuetudine ſervari teſtatur Gabr. loco citat. numer. 9.*

Notandum eſt autem, quod licèt Clerici, ſi ha- 94
beant ſufficientia beneficia, non poſſint exercere tabellionatus officium etiam in Curia Eccleſiaſtica (excepta cauſa hæreſis) cùm tale officium ſit quoddam genus negotiationis, *cap. ut officium, §. ad conſcribendas, de Hæret. in 6. cap. ſicut eum ibi not. per DD. Ne Cler. vel Monach.* tamen ſi conficiant inſtrumentum, ante- 95
quam eis interdicatur officium, tale inſtrumentum valet; idemque dicendum, ſi Clerico fuit quidem interdictum, ſed non palam, ſeu publicè, quia tunc inſtrumentum non valebit, *latè Abb. in d. cap. ſicut, num. 6. & ſeq.* ubi dicit, quod geſta ratione publici officii poſt interdictum Superioris non tenent.

SUMMARIUM.

96 *Locus celebrati contractus, vel teſtamenti attenditur, quando quæritur, de qua moneta, vel menſura contrahentes ſenſerint: limitatur numer.* 104. *& ſeq.*

97 *Verba intelligenda ſunt ſecundùm communem uſum loquendi, qui viget in loco, ubi illa proferuntur: limitatur n.* 104. *& ſeq.*

98 *Attenditur valor monetæ, & menſura loci, ubi partes contraxerunt, non autem loci, in quos res ſita eſt, vel in quem deſtinata fuit ſolutio.*

99 *Locus celebrati contractus attenditur in iis, quæ reſpiciunt litis deciſionem.*

100 *Valor, & æſtimatio conſideratur juxta locum, ubi gratia facta eſt, non autem juxta locum, ubi ſitum eſt beneficium.*

101 *Si dubium oriatur circa celebrationem contractus, judicandum eſt, contractum celebratum eſſe juxtà conſuetudinem Regionis.*

102 *Exteri tenentur ſervare ſtatuta ejus loci, in quo contrahunt, etiamſi alibi conveniantur.*
Fidejuſſio de evictione reſpicit deciſionem cauſæ, ibidem.

103 *Si quis Romæ promiſit alteri ſolvere aureos centum in Civitate Neapolis, promiſſio hujuſmodi intelligitur de aureo Romano.*

104 *Quando attendatur locus ſolutionis faciendæ.*

105 *Legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam teſtator juſſit deponi in Urbe, ſolvi debet in moneta Romana.*

106 *Teſtator Peruſinus, ſi alibi teſtamentum condiderit, & legaverit filiæ, v.g. 500. florenos, intelligitur reliquiſſe ex moneta Peruſina.*

107 *Quan-*

107 *Quando reus dicatur in mora conſtitutus per lapſum diei .*

108 *Quomodò probetur pretium rerum venalium .*

Valor, & pretia rerum ex tempore, & locorum diverſitate variantur, ibid.

In his, quæ non veniunt ex natura contractus, ſed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, attenditur ſtatutum loci, ubi ſolutio fieri debet, ibid.

Quæſtio VI.

Quinam locus attendi habeat , quando quæritur , de qua moneta , vel menſura contrahentes ſenſerint .

96 REſpond. quod regulariter attenditur locus celebrati contractus , vel teſtamenti , & per conſequens
97 ejuſdem loci ſtatuta : verba enim intelligenda ſunt ſecundùm communem uſum loquendi , qui viget in loco , ubi illa proferentur , *Bartol. in leg. cunctos populos, numer. 16. Cod. de Sum. Trinitat. & in leg. contraxiſſe , ff. de Action. & obligat. Papien. in forma libel. in cauſ. vendi. ver. perticarum centum , &c. Alexand. conſilio 21 numer. tertio , verſ. aut nos dicimus, libr. ſecundo* , unde attenditur valor mo-
98 netæ , & menſura loci , in quo partes contraxerunt , non autem loci , ubi res ſita eſt , vel in quem ſolutio fuit deſtinata , *Gratian. diſceptat. forenſ. cap. undecimo, numer. 1. & ſeq. latè Rolan. conſil. 100. per totum, libr. 3.* ubi etiam obſer-
99 vat , quod quando agitur de menſuratione , tractatur etiam de executione contractus , & per conſequens de his , quæ reſpiciunt litis deciſionem : quo caſu ſervari debent ſtatuta , vel conſuetudines loci contractus , *Oſaſc. deciſio. 114. nu. 3. Surd. dec. 197. num. 1. & dec. 227. num. 1. & ſequent.*
100 ubi quod valor , & æſtimatio conſideratur juxta locum, ubi gratia facta eſt , non autem juxta locum , ubi ſitum eſt beneficium , *vide Mantic. de Conjectur. ultim. volunt. libr. ſexto, titul. octavo, numer. 9. & ſequent. Gabr. commun. concluſ. libr 6. titul. de conſuetud. concluſ. 1. Mareſcott. var. libr. 1. cap. 94. num. 2. & ſequent. Bonac. in tract. de Matrim. quæſt. 2. punct. 7. num. 5.* ubi dicit , quod ſi dubium aliquod
101 oriatur circa celebrationem contractus , judicandum eſt contractum celebratum eſſe juxta conſuetudinem regionis .

102 Hinc infertur, quod ſi Senis vigeat ſtatutum , vel conſuetudo, quod venditor teneatur præſtare emptori fidejuſſionem de evictione, & Florentinus , dum Senis morabatur, vendit Senenſi prædium ſitum in territorio Florentino, tenetur talis Florentinus præſtare fidejuſſionem Senenſi, cum quo contraxit, ſive conveniatur Senis , ſive Florentiæ, quia iſta fidejuſſo reſpicit deciſionem cauſæ , *ut inquit Rolan. d. conſil. 100. num. 13. verſ. & ideò infert Caccialup. & c. vol. 3.*

103 Infertur 2. quod ſi quis Romæ alicui ſolvere promiſit aureos centum in Civitate Neapolis , ſeu alibi , promiſſio hujuſmodi cenſetur de aureo Romano , ubi celebratus fuit contractus , *ut tradunt DD. communiter in leg. ſemper in ſtipulationibus , ff. de Regul. Jur. Surd. deciſiones 227. numer. decimo tertio , Gratian. diſceptat. forenſ. capite 565. numer. 12.* quamvis enim contraxiſſe quis cenſeatur in loco , in quem ſolutio deſtinata eſt , *ut in d. leg. contraxiſſe, ff. de Action. & obligat.* id tamen procedit quoad hoc, ut qui promiſit , in eo loco conveniri poſſit , ſi ibi reperiatur , non tamen quoad hoc , ut verba contractus ſint interpretanda ſecundùm conſuetudinem loci , ad quem eſt deſtinata ſolutio , *Rolan. d. conſilio 100. numer. decimo tertio, Afflict. dec. 363. numer. 5. latè Cancer. var. libr. 2. cap. 6. num. 157. & ſeq.*

104 Limitatur tamen ſupradicta concluſio , ubi adſunt conjecturæ in contrarium : tunc enim attenditur locus ſolutionis faciendæ , *leg. vinum , 22. in fin. ff. ſi cert. petition. Alexand. conſil. 19. numer. 16. lib. ſexto, Gratian. loco citato, d. cap. 565. num. 1. & ſequent.* ubi dicit , quod legatum pe-
105 cuniæ factum Mutinæ , quam teſtator juſſit deponi in Urbe , ſolvi debet non in moneta Mutinenſi , ſed in mo-
106 neta Romana , *Menoch. lib quarto, præſumpt. 106 num. quarto* , ubi dicit , quod teſtator Peruſinus , qui Anconæ fecerat teſtamentum , & legaverat filiæ. 500. florenos , intelligitur reliquiſſe ex moneta Peruſina , non autem ex Anconitana , quia teſtator erat originarius Peruſiæ , & ibi magis converſatus fuerat , *Corn. conſilio 244. num. 19. in fin. verſic. concurrit etiam, &c. lib. 2. quicquid dicat Cancer. loco cit.*

Notandum eſt etiam, quod ad hoc , ut reus dicatur in 107 mora conſtitutus per lapſum diei, ultra interpellationē Actor probare debet, quod die deſtinatæ ſolutionis fuerit in loco illo paratus recipere ſolutionem , *latè Afflict. deciſio. 316. num. ſecundo, & ſequent.* ubi etiam obſervat , quod 108 pretium rerum venalium probari debet per teſtes aſſerentes , quod tanti res valuit in loco deſtinatæ ſolutionis in foro publico tali tempore ante , & poſt. *vide Maſcard. de Probation. concluſion. 156. per totum* , ubi dicit , quod valor, & pretia rerum ex tempore, & locorum diverſitate variantur .

Notandum 2. quod in his , quæ non veniunt ex natura contractus, ſed præter naturam ex aliqua mora , vel negligentia, debet attendi ſtatutum loci, ubi ſolutio fieri debet, *ut poſt Bart. in d. l. cunctos populos, num. 18. obſervat Cancer. d. libr. 2. cap. 6. numer. 159. in fin.*

SUMMARIUM.

109 *Inſtitor quis dicatur, & in quo differat à Procuratore , & ab exercitore, & n. 111.*

110 *Quæ in jure dicuntur de Inſtitutoribus , trahuntur ad eos, quos hodiè vocamus factores , & ad omnes adminiſtratores .*

111 *Inſtitoria actio datur contra Dominum , qui aliquem univerſali negotiationi præponit .*

112 *Inſtitor ſi contrahat in rem , quæ ei nominatim eſt permiſſa , ſemper obligat Dominum : declaratur numer. 126.*

113 *Quid ſi Inſtitor contrahat in rem , quæ tacitè eſt ſibi commiſſa, & n. 143. & ſeq.*

114 *Forma præpoſitionis ſervanda eſt , etiam contra contrahentes illam ignorantes .*

115 *Dicitur quis tacitè præpoſitus , ſi publicè ſe gerat pro Inſtitore, Domino ſciente, & conſentiente , & pro tali publicè habeatur, & n. 117.*

Ad hunc effectum requiritur ſcientia vera, quæ formiter, & verè probanda eſt, ibid.

116 *Scientia eorum , quæ ab aliis geruntur , non præſumitur .*

117 *Quando Dominus tacitè conſentire cenſeatur , & quando obligetur exercitoria , vel de peculio .*

An hæres præponentis , vel ſucceſſor in negotio , qui eodem utitur inſtitore , in ſolidum teneatur , ibidem .

118 *Procurator, qui habet liberam , ſeu generalem adminiſtrationem omnium bonorum Domini, poteſt Dominum obligare .*

An talis procurator poſſit conſtituere inſtitorem , ibidem .

119 *Actio Inſtitoria, & neg geſt. quando detur .*

120 *Pater, & Dominus regulariter non tenentur pro filio , vel ſervo reſpectivè , niſi filius , & ſervus habeant mandatum expreſſum , vel tacitum ; limitatur numer. 127.*

Valet argumentum de ſervo ad filium, ibid.

121 *Quid ſi filius tutelam ſuſcipiat de conſenſu Patris .*

122 *Quando pater teneatur actione, quod juſſu, & quando tributoria, vel de peculio .*

123 *Caſus ſpeciales , quibus inductum fuit , ut Pater teneatur pro filio , non ſunt extendendi ad alios caſus .*

124 *Pater tenetur pro filio, qui eſt in poteſtate, ſi aſſumatur ad aliquem Magiſtratum .*

125 *Si Inſtitor contrahat in aliam cauſam , vel ultra limites, Præponens non tenetur Inſtitoria .*

126 *Ut Inſtitor obliget præponentem, requiritur , ut faciat id, quod ſibi commiſſum eſt , & ut expendat nomen ſui præponentis , non ſuum .*

127 *Pater ex facto filii non tenetur, ſi filius nomine proprio, non autem nomine Patris præponentis negotium exerceat.*

128 *Unus ſocius non poteſt extra comprehenſa in ſocietate alium obligare, & n.133.*

129 *Diſpoſitio reſtricta ad certum locum in illo expediri debet.*

Item diſpoſitio reſtricta ad certas merces in aliis expediri non poteſt.

130 *Mandatum limitatum quando extendatur ad alia.*

131 *Ei, qui dicit, aliquem fuiſſe, vel eſſe inſtitorem, vel ſocium, incumbit onus probandi.*

132 *An, & quando in cambio, vel mutuo accepto per inſtitorem Dominus teneatur.*

133 *Socius non poteſt alios ſocios obligare, niſi pro ea quantitate, quam expoſuerunt in ſocietate, & non ultra: limitatur n.134.*

134 *Quando quis à pluribus fuit alicui negotio expreſsè præpoſitus, tunc quilibet in ſolidum tenetur.*

135 *Mandatores, vel fidejuſſores, licèt inſolidum teneantur, habent tamen beneficium diviſionis, ſi omnes ſint ſolvendo.*

136 *Si plures ſimul exerceant, quilibet tenetur pro rata.*

137 *Plures ſocii unius negotiationis moram trahentes in diverſis locis, ad invicem cenſentur præpoſiti.*

138 *An tales ſocii in ſolidum teneantur.*

139 *Mandatum regulariter non præſumitur, niſi quoad res venales tantùm.*

140 *In ſocietate incidenti unus ex ſociis non obligat alium.*

141 *Si duo fratres, vel alii habeant bona, vel hæreditatem communem, & unus contrahat debitum, ille tantùm tenetur: limitatur numer. ſequent.*

142 *Quid ſi probetur, quod occaſione communis utilitatis debitum contraxerit.*

143 *Inſtitor tacitè in re communi non conſtituitur, ſed tantùm expreſsè.*

144 *Si ſunt plures ſocii, unus non poteſt præponere tacitè, niſi parti ſuæ, non autem alienæ.*

145 *Socii, qui ab aliis procuratores conſtituuntur, cenſentur revocati ſtatim ac decoxerunt.*

146 *An, & quando Dominus teneatur de dolo, & culpa Inſtitoris delinquentis in officio.*

Quæſtio VII.

An, & quando ex facto Inſtitoris teneatur Dominus, ſeu is, qui eum præpoſuit.

109 PRæmittendum eſt, quod inſtitor dicitur is, qui univerſali negotiationi præponitur, etiam certo loco non deſignato: in hoc enim differt à Procuratore, & ab exercitore, qui particulari negotio præficiuntur, *leg. inſtitor, 3. & leg. inſtitor. 18. ff. de Inſtit. act. leg. prim. §. ſi is, qui navem, ff. de exercit. act. Pariſ. conſilio 93. libro primo, Alexand. conſilio 44. numer. quarto, libr. ſecundo, Mandell. conſilio 104. numer. quinto, & ſequent.* ubi dicit,

110 quod ea, quæ dicuntur in jure de Inſtitoribus, trahuntur ad eos, quos hodiernis temporibus vocamus factores, & generaliter ad omnes adminiſtratores, *Ferentill. ad Buratt. deciſion. 239. litt. A. Afflict. deciſion. 308. numer. ſexto,*

111 hæc enim actio inſtitoria dabatur contra Dominum tantùm ſervos præponentem: ſed poſteà ex identitate rationis data fuit, etiamſi liberum hominem quis præpoſuerit, *latè Bellon. deciſion. decimo quarto, numero primo, 35. 69. cum ſequent. & numer. 107. 114. & ſequent.* ubi tamen conſtituit differentiam inter Inſtitorem, & adminiſtratorem, quia adminiſtrator eſt nomen generale, quod ſignificat quemlibet rem quamcumque agentem, & ſic latiùs ſe habet, quàm Inſtitor; & ideò non rectè infertur, eſt adminiſtrator, ergo eſt Inſtitor: quia non convertuntur, ſed ſtant, ſicut genus, & ſpecies; unde omnis inſtitor eſt etiam adminiſtrator, ſed non omnis adminiſtrator eſt Inſtitor; præterea Inſtitor non ſtat per ſe, ſed ſupponit præponentem: adminiſtrator verò poteſt per ſe ſtare, ut cum rem ſuam gerit, nec ab alio dependet, *vide gloſſ. in leg. mancipia, in verb. exigatur, Codic. de ſervitut. fugit. Angel. conſilio 288. Dec. conſil. 265.*

His præmiſſis dico, quod Inſtitores, ſi contrahant 112
in rem, quæ eis nominatim eſt permiſſa, ſemper obligant
Dominos; nec attenditur, an ſit converſum in rem, 113
vel non; ſi autem contrahant in rem, quæ tacitè eſt ſibi
commiſſa, ſi id, quod accipiunt, vel in quo contrahunt,
vertitur in rem Domini, tunc recurrendum eſt ad tex-
tum *in leg. final. ff. de exercit.* ubi exigitur ſcientia credito-
ris contrahentis in eam cauſam, quæ tacitè eſt Inſtitori
permiſſa: non enim ſufficeret ſola aſſertio Inſtitoris, *la-*
tè Pariſ. dict. conſilio 93. numer. 52. & ſequent. ubi dicit, 114
conditionem, & formam præpoſitionis eſſe attendendam,
qualis ſit, nam illa ſervanda eſt etiam contra contrahen-
tes illam ignorantes, *Alexand. conſilio quadrageſimo*
quarto, numer. quarto, libr. 2. Afflict. deciſion. 82. numer. 3.
& ſequent. Bellon. dict. deciſion. decimoquarto, num. primo,
& ſequent. & præcipuè num. 33. 41. 84. & ſequent. & numer.
94. ubi obſervat, quod dicitur quis tacitè præpoſitus, 115
ſi publicè ſe gerat pro Inſtitore, Domino ſciente, & pa-
tiente, ſeu conſentiente, & pro tali publicè habeatur, ſub-
dens *num. 73. cum ſeq.* quod ſcientia in hac materia dicitur
notitia rei cum cognitione qualitatum, & circumſtantia-
rum: nec ſufficeret ad hunc effectum ſcientia ficta, vel
præſumpta, ſed requiritur ſcientia vera, quæ formiter, &
plenè probanda eſt, cum regulariter non præſumatur 116
ſcientia eorum, quæ ab aliis geruntur, *vide Aret. in §. ſi*
igitur, num. 5. Inſt. Quod cum eo, &c. ubi dicit, quod 117
Dominus tacitè conſentire cenſetur, ſi ſcivit, & aliquid
fecit, ex quo colligatur ejus conſenſus, puta ſi accipie-
bat merces, quas ſervus ad ejus domum deferebat, quo
caſu Dominus tenetur in ſolidum; ſecus ſi ſcivit, & paſ-
ſus eſt, non tamen aliquid fecit, ex quo apparere poſſit
de conſenſu: quia tunc Dominus non obligatur exercito-
ria, cum iſta dicatur nuda ſcientia, ſed obligatur de pe-
culio *juxta textum in leg. prim. §. ſi is, qui, verſicul. ſed ſi*
ſciente, ff. de exercit. act. & latè proſequitur Bellon. dict.
deciſion. 14. num. 74. & ſequent. ubi etiam dicit, quod quis
ex ſola ſcientia, & patientia non tenetur, niſi talis ſcien-
tia reſultet ex actibus geſtis, qui aliter ſe habere, aut in-
telligi non poſſint, ſed inducant de neceſſitate talem con-
ſenſum, qui requiritur ad eum actum inducendum, de
quo queritur, *Pariſ. dict. conſilio 93. numer. primo, & ſeq.*
libr. primo.

Addit *Bellon. dict. deciſion. decimoquarto, numer. vige-*
ſimo ſexto, quod etiam hæres præponentis, vel ſucceſſor
in negotio, qui eodem utitur Inſtitore, in ſolidum te-
netur.

Dico 2. quod Procurator, qui habet liberam, ſeu ge- 118
neralem adminiſtrationem omnium bonorum Domini,
poteſt Dominum obligare: poteſt etiam conſtituere Inſti-
torem, ex cujus contractu obligatur tam ipſe Procurator
generalis, qui eum inſtituit, quàm Dominus, *ut d. Innoc.*
in cap. quod quibuſdam, n. 2. & ſeq. de fidejuſſ.

Dico 3. quod inſtitoria non datur, niſi quando ali- 119
quis eſt inſtitor, vel procurator ad negotiandum pro uti-
litate, & quæſtu Domini; ſecus quando quis inſtituitur
ad colligendos fructus, vel ad agrorum culturam: tunc
enim nulla intervenit negotiatio quæſtuaria, & ideò non
datur inſtitor, licèt poſſit aliquando dari neg. geſt. *vide*
Innoc. in dict. cap. quod quibuſdam, numero tertio, de fide-
juſſor.

Dico 4. quod pater inducens filium ad aliquam nego- 120
tiationem exercendam, tenetur in ſolidum in favorem
contrahentium cum filio; quia ſicut ſervus contrahens
voluntate Domini, in ſolidum ejus Dominum obligat ad
favorem contrahentium cum ipſo, ita etiam erit in Patre,
ſi filius ejus voluntate contraxit, cum in pluribus valeat
argumentum de ſervo ad filium, *ut latè probat Pariſ.*
dict. conſilio nonageſimo tertio, numer. quinto, & ſequent.
Afflict. deciſion. 308 numer. quinto, & ſequent. ubi dicit,
quod pater regulariter non tenetur pro filio, niſi fi-
lius habeat mandatum expreſſum, vel tacitum à Patre;
præſumitur verò mandatum, ſi ſciente, & patiente Patre

filius

filius emebat, & vendebat, poſſeſſiones locabat, & alia faciebat, quæ conſueverunt facere factores generales, ſeu Inſtitores, *latè Urſil. ad Afflict. d. dec.* 308. *nu.* 2. *& ſeq.*

121 ubi etiam dicit, quod ſi Pater conſentit filio tutori dativo, tenetur in ſolidum.

122 Dico 5. quod pater poteſt etiam obligari per titulum, quod juſſu, qui propriè cadit circa perſonas ſubjectas: quo caſu concurrere debent hæc requiſita, 2. quod pater jubeat tamquam pater, & jubendo ſe obliget, 2. quod pater juſſum dederit in aliquo negotio particulari, 3. quod ſciat ſpeciem contractus, 4. quod de tali juſſu præcisè conſtet: non enim inducitur per ſimplicem conſenſum, *Pariſ. dict. conſil.* 93. *nu.* 34. *& ſequent.* ſubdens, quod quando filius præponitur generali negotiationi, pater tenetur tributoria, vel de peculio, non autem actione, quod juſſu: quia hæc ſolum procedit, quando datur in particulari, & ſpeciali negotio, *vide Aret. in §. actiones autem, numero tertio, & ſequent. Inſt. de action.*

123 Obſerva tamen, quod caſus illi ſpeciales, quibus inductum fuit ſecundùm ſubjectam materiam, ut pater teneatur pro filio, non ſunt trahendi, ſeu extendendi ad alios caſus, *Pariſ. d. conſ.* 93. *n.* 21.

124 Obſerva 2. quod quando filius, qui eſt in poteſtate, aſſumitur ad aliquem Magiſtratum, tunc favore Reip. & in honorem filii pater videtur fidejubere, *Afflict. dec.* 308. *n.* 1. *Pariſ. ubi ſupra n.* 41.

125 Obſerva 3. quod ſi Inſtitor contrahit in aliam cauſam, quàm ei commiſſum ſit, tunc præponens non tenetur inſtitoria, & ideò contrahentes debent eſſe curioſi, & videre formam præpoſitionis, maximè quando plures ſunt conſtituti: nam ſi in aliam cauſam contraherent, vel ultra limites datos, non excuſarentur propter ignorantiam, nec ſibi obligarent eo caſu præponentem, *Afflict. deciſion.* 82. *numer. tertio, Bellon. deciſion. decimo quarto, numer.* 35. 87. 89. 126. & 131. ubi dicit, quod

126 ut Inſtitor obliget præponentem, ultra prædicta requiritur, ut faciat id, quod ſibi commiſſum eſt, & ut expendat nomen ſui præponentis, non ſuum; que-

127 madmodum nec pater ex facto filii tenetur, ſi filius nomine proprio, non autem nomine patris præponentis, negotium exerceat, *Cacheran. deciſion.* 150. *numer.* 9. *Pariſ. dict. conſil.* 93. *numer.* 28. 50. 52. *& ſeq.*

128 ubi etiam dicit, quod unus ſocius non poteſt extra comprehenſa in ſocietate, alium obligare, nec unus tenetur ex facto alterius, niſi illud fuerit demandatum à conſociis, *Natt. conſil.* 567. *num.* 3. & 6. *Anchar. conſil.* 332. *num. prim. & ſeq.* ubi dicit, quod diſpoſitio

129 reſtricta ad certum locum, in illo expediri debet: ſimiliter ſi ad certas merces, in aliis expediri non poteſt, quia in una habuit mandatum, *Urſill. ad Afflict. deciſion.* 308.

130 *num.* 4. ubi ſubiicit, quod ſi quis habet à me mandatum limitatum, ſi tamen me ſciente, & patiente porrigit manus ultra fines mandati, videor prorogare poteſtatem.

131 Obſerva 4. quod ei, qui dicit, aliquem fuiſſe, vel eſſe Inſtitorem, vel ſocium, incumbit onus probandi; non enim præſumitur quis Inſtitor, aut ſocius, niſi probetur, *Anchar. conſil.* 332. *numer.* 6. *Bellon. dict. deciſ.* 14. *num.* 36.

132 Obſerva 5. quod in cambio, vel mutuo accepto per inſtitorem Dominus regulariter non tenetur, niſi Inſtitor ſpecificè fuerit ad hunc effectum præpoſitus, vel concurrant infraſcripta requiſita, videlicet, quod Inſtitor tempore mutui dixerit, ſe recipere pecuniam mutuò pro utilitate, vel neceſſitate negotii, vel ſaltem explicaverit cauſam, quæ hoc indicet: quia in dubio cenſetur contraxiſſe nomine proprio, 2. quod tunc pro negotio opportunum erat accipere pecuniam mutuò, 3. quod Creditor tunc ſciret neceſſitatem, ſeu opportunitatem recipiendi pecuniam mutuò pro ipſo negotio, 4. quod recipiens ſit verè Inſtitor, & quod Creditor id ſciat, itaut alterutrum non ſufficiat, ut ſic appareat, quod creditor habuit animum obligandi ipſum inſtituentem, 5. quod inſtituens, ſeu præponens ratificaverit, aut in ejus utilitatem appareat, mutuum eſſe verſum, 6. quod creditor non dederit mutuò majorem quantitatem, quàm eſſet neceſſe: alioquin non haberet regreſſum, niſi uſque ad quantitatem neceſſariam, 7. quod mutuum factum fuerit in loco, in quo poſſit adimpleri cauſa, propter quam factum eſt mutuum: quæ quidem requiſita ita probanda ſunt à creditore, ut non ſufficiat ipſius juramentum, *Alexand. conſil.* 44. *numer. ſexto, libro ſecundo, & conſil.* 217. *numer.* 14. *vol.* 7. *Natt. conſil.* 567. *numero ſexto, Pariſ. conſil.* 94. *numer.* 36. *part. prim. Capyc. deciſion.* 180. *num. quarto, Bellon. dict. deciſion. decimoquarto, nu.* 88. *& ſequent.* ubi etiam obſervat, quod ſi conſideretur mutuum tanquam deſerviens merci exercendæ, tunc licebit capere quatenus ex neceſſaria conſequentia mercis exercitatio illud exigit; unde ſi quis aliquem præponit emendis pannis, ſi non tradit pecuniam, cenſetur præpoſuiſſe ad accipiendam pecuniam mutuò pro illa re emenda, *leg. cuicunque, §. ſed etſi pecuniam, & leg. habebat, ff. de Inſtit. Innoc. in cap. quibuſdam, de fidejuſſ.* ubi dicit, quod Inſtitor, vel procurator negotiationis in tali caſu Dominum obligat inſtitoria, *vide Alexand. conſilio* 217. *num.* 13. *lib.* 7. *Natt. conſil.* 567 *num.* 3. *Bellon. loco cit. numer.* 94. *& ſeq. & n.* 123.

Obſerva 6. quod ſocius contrahens etiam nomine ſo- 133
cietatis, & pro negotio, ſeu in cauſam ſibi demandatam non poteſt alios ſocios obligare, niſi pro ea quantitate, quam expoſuerunt in ſocietate, & non ultra, *Cacher. deciſion.* 150. *numer. octavo*, ubi dicit, quod ſocii, & eorum hæredes non tenentur in ſolidum pro toto debito, ſed uſque ad ſummam ſortis poſitæ in ſocietate, & non in aliis bonis: quia qui contrahunt nomine ſocietatis, inveſtigare debent de qualitate, & quantitate ſocietatis eorum, cum quibus contrahunt, alias eis imputandum eſt, *Anchar. conſilio* 332. *numer. prim. & ſeq. Afflict. deciſion.* 82. *numer.* 3. *& ibi Urſill. num. primo, Bellon. dict. deciſ.* 14. *num.* 132. ſecus eſſet, quando quis à 134
pluribus fuit alicui negotio expreſsè præpoſitus, ſeu quando plures exercent mercaturam miniſterio unius: tunc enim quilibet inſolidum tenetur, quia conſenſus mutuus plurium facit, ut quiſque inſolidum obligetur: quo caſu non refert, quam quiſque portionem habeat, quia poterit ab aliis repetere, quod ſolvit, *Oſaſc. deciſion.* 150. *numer. ſeptimo, Capyc. deciſion.* 180. *numer. primo, & ſeq.* ſubdens, quod licèt plures mandatores in ſolidum te- 135
neantur ipſo jure, tamen habent beneficium diviſionis, ſi omnes ſunt ſolvendo, ſicut dicimus in fidejuſſoribus, *per text. in leg. inter fidejuſſores, & leg. inter eos, ff. de fidejuſſ. latè Bellon. dict. deciſion.* 14. *num.* 20. *& ſeq. & numer.* 126. *cum ſeq.*

Si verò plures ſimul negotium exerceant, tunc quili- 136
bet tenetur pro rata, *leg. prim. §. fin. ubi Bart. ff. de exercit. Oſaſc. dicta deciſion.* 150. *num.* 6. *Natt. conſil.* 567. *numer.* 1. *Pariſ. d. conſil.* 93. *nu.* 1. *& ſeq. par.* 1. ſecus ſi eſſent plures 137
ſocii unius negotiationis, & moram traherent in diverſis locis: hoc enim caſu ad invicem cenſentur præ- 138
poſiti, & quilibet ipſorum in ſolidum tenetur ex contractu alterius, *vide Bellon. loco citat. numer. ſexto, & ſequent.*

Obſerva 7. quod mandatum regulariter non præſumi- 139
tur, niſi quoad res venales tantùm, & non circa alia; & ita intelligi debet mandatum in ſocietate conventionali, *Bellon. d. deciſ.* 14 *num.* 67. ubi etiam dicit, quod in ſo- 140
cietate incidenti unus ex ſociis non obligat alium, *Natt. conſ.* 567 *num.* 5. ubi, quod ſi duo fratres, vel alii ha- 141
beant bona, vel hæreditatem communem, & unus contrahat debitum, ille tantùm debet ſolvere abſque gra- 142
vamine alterius: non enim ſufficit, contractum eſſe manente ſocietate, ſed neceſſe eſſet probare, quod occaſione communis utilitatis contraxerit, *per text. in leg. non debet alteri, ff. de reg. Jur. & in leg. jure ſocietatis, ff. Pro ſoc.*

Obſerva 8. quod Inſtitor tacitè in re communi non 143
conſtituitur, ſed tantùm expreſsè: quia ſi ſunt plures ſocii, unus non poteſt præponere tacitè, niſi parti ſuæ, 144
non autem alienæ, *Bellon. dict. deciſion.* 14. *numer.* 65. & 66. ubi addit, quòd ſocii, qui ab aliis Procurato- 145
res conſtituuntur, ſtatim ac decoxerunt, cenſentur revocati.

Obſerva 9. quòd Dominus tenetur etiam de do- 146
lo, & culpa Inſtitoris delinquentis in officio, vel exercitio ſibi commiſſo, quia poteſt Domino imputari, eo quod bonam familiam non elegerit; hoc tamen

procedit, ſi Dominus ſcivit, delictum fieri à familia, illudque potuit prohibere, & non prohibuit; ſecus ſi neſcivit, vel illud prohibere non potuit, præſertim ſi nihil ad eum pervenit, *Afflict. d. dec. 82. numer. 3. & ſeq. Bellon. d. dec. 14. numer. 1. & ſequent.*

SUMMARIUM.

147 *Ut obligatio ad intereſſe quanti plurimi locum habeat, quæ requirantur, & numer. ſequent. uſque ad fin.*

148 *Quando teſtes reddere debeant rationem dicti ſui, etiam non interrogati.*

149 *Quando in obligatione, & interpellatione exprimi debeat dies, & locus ſolutionis.*

150 *Si quis conſtituatur in mora per procuratorem, conſtare debet in actis de legitimo mandato.*

151 *Conjunctus pro conjuncto interpellans non conſtituit debitorem in mora.*

152 *Non dicitur in mora, qui poteſt ſe aliqua exceptione tueri, quominus ſolvat.*

153 *Intereſſe non debetur, quando eodem modo res fuiſſet in manibus Creditoris peritura.*

154 *Quomodo probetur pretium commune.*

155 *Per petitionem partis indebitæ excuſatur debitor à mora: limitatur ibid.*

156 *Debitor tenetur ſolvere canonem pro re emphiteutica in eo loco, ubi res eſt.*

157 *Tutor non mittens frumentum, vel aliàs merces pupilli ad alium locum, ubi cariùs venduntur, non tenetur de iſto lucro, ſive intereſſe.*

Quæſtio VIII.

Quando locum habeat obligatio ad intereſſe quanti plurimi.

147 REſp. quod ad hunc effectum multa requiruntur: primò enim teſtes reddere debent rationem
148 dicti ſui etiam non interrogati, *Bart. in tractat. de Teſti. in ver. teſtis dicit aliquem, &c. num. quinto, Bald. in l. 3. in fin. Cod. de Jur. dom impetr. Rolan. conſil. 35. numer. 14. libr. 1.*

149 Secundò requiritur, quod in obligatione, & interpellatione ſit expreſſus dies, & locus ſolutionis, *leg. aut, qui aliter, §. 1. ff. Quod vi, aut clam, &c. Bart. in leg. cum filius, §. fin. ff. de verb oblig. Alex. conſ. 33. num. 9. lib. 6. Afflict. dec. 316. num. 4. in fin. Card. Seraphin. deciſio. 1252. num. 1.*

150 Tertiò, ſi quis conſtituatur in mora per procuratorem, conſtare debet de legitimo mandato, quod debet oſtendi, quia in extrajudicialibus non tenetur reus de illo excipere, *Afflict. deciſion. 316. numer. 3. Gratian. diſceptat foreníc. cap. 42. num. 21. & ſequent. Surd. deciſion. 215. num. 1.* ubi etiam dicit, quod conjunctus pro conjuncto interpellans non conſtituit debitorem in mora.

152 Quartò debitum debet eſſe liquidum: nam ſi rationes eſſent intricatæ, ceſſat ratio quantiplurimi, quia non dicitur in mora, qui poteſt ſe aliqua exceptione tueri, quominus ſolvat, *leg. ſi quis ſolutioni, ff. de Uſur. Menoch. de Arbitr. Jud. caſ. 220. num. 46. Card. Seraphin. d. deciſion. 1252. num. 1. in fin.* ſubdens *num. 2.* quod valor quantiplurimi in frumento, & ſimilibus, quæ ultra triennium non durant, non creſcit perpetuò à die moræ, ſed re-
153 ſtringitur ad triennium, *Surd. deciſion. 81. per tot.* ubi dicit, quod intereſſe non debetur, quando eodem modo res fuiſſet in manibus creditoris peritura, *Gratian. dict. capit. 42. numer. 23. & ſequent.* ubi, quod juſta dicitur exceptio, quando debitum non eſt liquidum, etiamſi proveniat ex inſtrumento habente executionem paratam.

154 Quintò probari debet pretium verum commune, & ad hunc effectum debet conſtare, quod tali tempore, ante, & poſt in foro publico res tanti communiter valuit, ſeu vendebatur in loco deſtinatæ ſolutionis: nihil enim refert, ſi in alio loco cariùs venderetur, *Afflict. deciſio. 316. numer. ſeptimo, & ſequent.* nec ſufficeret probare, quod à ſingulis tanti res vendebatur, *Bartol. in leg. pretia rerum, §. nonnullam, ff. ad leg. falcid. & in leg. ſeptem. Cod. de erogat. milit. ann. libr. decimo ſecundo,* ubi dicit, quod ſi res pluris, vel minoris extra forum vendita fuerit, non debemus illum locum inſpicere, ſed æſtimatio ſemper conſideranda eſt ſecundum locum publici fori, *Afflict. dict. deciſion. 316. num. quinto, & ſequent.* quod intelligendum eſt de pretio rerum venalium, *ut ſupra diximus, num. 108.*

Sextò requiritur, quod fuerit petitum verum, & in- 155
tegrum debitum; nam per petitionem partis indebitæ excuſaretur debitor à mora, ſi interpellatus non ſolvit: niſi creditor offerat ſe accipere partem verè debitam, *Jaſ. in leg. properandum, §. ſive autem alterutra, quæſt. 5. numer. 17. Cod. de Jud. Cagn. in leg. non poteſt videri improbus, num. 6. de reg. jur. quos refert, & ſequitur Gratian. dict. cap. 42. num. 42.* ſubdens, quod non eſt opus, ut ipſe debitor fateatur ſe debitorem in parte, aut offerat partem debitam, cùm non ſit veriſimile, quod petens totum, ſit recepturus partem, *vide Bart. in leg. qui ſolidum, &c. ff. de leg. 2.*

Septimò ſi creditor, & debitor ſint diverſi fori, & ſo- 156
lutio debet fieri reſpectu alicujus rei, & pro aliqua re, ut ſi quis canonem ſolvere teneatur pro re emphiteutica, debet conſtare, quod creditor erat paratus recipere in eo loco, ubi res eſt; non enim tenetur debitor in tali caſu ire extra locum ſui domicilii, *Bartol. in leg. item illa, numer. nono, ff. de Conſtitut. pec. Gratian. dict. capit. 42. numer. 20. & 43.*

Quæres, an tutor non mittens frumentum, vel 157
alias merces pupilli ad alium locum, ubi cariùs venditur, teneatur de iſto lucro, ſive intereſſe? negat *Baldus in leg. final. §. final. Cod. de Adminiſtration. Tutor.* ubi dicit, quod tutor frumentum pupilli vendere poteſt in eo loco, ubi eſt, non expectando cariſtiam, nec tenetur mittere ad alia loca.

SUMMARIUM.

1 *Bona feudalia regulariter hypothecari non poſſunt ſine Domini licentia: declaratur num. 20. limitatur num. 5. & ſeq.*

2 *Bona feudalia non veniunt in generali obligatione.*

3 *An bona emphiteutica, vel fideicommiſſo ſubjecta veniant in generali obligatione, & numer. 13. 22. 28. & 30.*

4 *Si filius bonis paternis in favorem fratrum, aut Agnatorum renunciet, talis renunciatio non trahitur ad bona feudalia.*

5 *Feudum hæreditarium, vel emptum pro hæredibus, & ſucceſſoribus hypothecari, & alienari poteſt.*

6 *Pater poteſt diſponere de feudo hæreditario in prejudicium filiorum.*

7 *Super feudo hæreditario poteſt imponi cenſus ſine conſenſu Domini directi.*

8 *Feudum in dubio præſumitur hæreditarium.*

9 *Emphyteuſis hæreditaria tranſit etiam ad hæredes extraneos.*

10 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica quando tranſeat ad extraneos hæredes, & n. 11. & 26.*

11 *Clauſula pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunque æquipollet clauſulæ, & quibus dederit.*

12 *An, & quando feudum ex cauſa dotis hypothecari poſſit.*

13 *Bona emphyteutica favore dotis veniunt in generali obligatione non obſtante ſtatuto contrarium diſponente.*

14 *Feudum hypothecari poteſt, quando in inveſtitura data fuit libera, & abſoluta poteſtas alienandi.*

15 *Quid ſi data fuit facultas vendendi.*

16 *Feudum hypothecari poteſt de licentia Domini expreſſa, vel tacita, & quando id procedat.*

17 *Aſſenſus à Domino obtentus per Vaſſalum, ut poſſit feu-*

ſit feudum obligare, non extenditur ab obligationes præcedentes.

18 *Quid ſi feudum obligetur abſque traditione, animo luendi.*

19 *In omni caſu, quo feudum obligari poſſet, non intelligitur obligatum, niſi in ejus poſſeſſionem quis fuerit inductus.*

20 *Fructus, & commoditates feudi pignorari poſſunt, & quando id procedat.*
An poſſit Vaſſallus pro dictis fructibus conſtituere jus uſusfructus in re feudali. ibid.

21 *Quid ſi fieret venditio hujuſmodi fructuum ad longum tempus.*

22 *Fructus rei emphiteuticæ an veniant in generali obligatione, ſi proprietas ipſius rei prohibita ſit alienari.*

23 *Meliorамenta facta in re feudali poſſunt hypothecari.*
Hujuſmodi melioramenta tranſeunt etiam ad hæredes extraneos. ibid.

24 *Melioramenta facta in re emphiteutica tranſeunt ſimiliter ad hæredes etiam extraneos.*

25 *Feuda poſſunt hypotecari, & alienari in locis, ubi redacta ſunt inſtar bonorum patrimonialium.*

26 *Emphiteuſis eccleſiaſtica an hypothecari, & alienari poſſit in extraneum.*

27 *Caſtrum in dubio præſumitur liberum, non feudale.*

28 *Res emphiteutica non poteſt obligari ſine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet.*

29 *Stante expreſſa prohibitione alienationis incurritur caducitas ob impoſitionem cenſus ſuper re emphiteutica.*
Quid ſi emphiteuta cenſum extinguat ante factam intimationem acceptationis hujuſmodi caducitatis, ibidem.

30 *Reſoluta emphiteuſi reſolvuntur omnes obligationes.*

31 *In conceſſione emphiteuſis alicui facta à laico pro hæredibus, & ſucceſſoribus, includuntur etiam extranei.*
Quid ſi dominium directum dictæ emphiteuſis poſteà tranſeat in Eccleſiam. ibidem.

32 *Quid ſi emphiteuſis ab Eccleſia alicui conceſſa fuerit pro ſe, & ſuis hæredibus ex eo legitimè deſcendentibus.*

33 *An bona prohibita alienari, poſſint per filium alienari ad computum legitimæ.*

34 *Quid ſi uſui, & decori primogenituræ deſerviant.*

35 *An monaſterium ex perſona ingreſſi ſuccedat in feudo.*

36 *In omni feudo regulariter eſt in electione Vaſſali, an velit perſonaliter ſervire, vel ſolvere pecuniam, niſi eſſet electa induſtria perſonæ.*

37 *An Vaſſallus poſſit ſubinfeudare, ſeu feudum cedere Eccleſiæ abſque conſenſu Domini.*

38 *An obtinens feudum ab Eccleſia, poſſit illud alteri cedere.*

39 *An conſuetudines feudorum ligent Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas.*

40 *An Eccleſia Vaſſalla, quæ tenet feudum à laico, poſſit ſubinfeudare ſine conſenſu Domini directi.*

41 *An feudum poſſit legari Eccleſiæ.*

42 *Quando debeatur æſtimatio rei legatæ.*
Quando hæres condemnari poſſit ad fructus rei legatæ. ibidem.

43 *Quando agitur de Regalibus, poſſeſſor de titulo ſuæ poſſeſſionis docere cogitur.*

CAP. V.

De Feudo, & Emphiteuſi.

Quæſtio I.

An bona feudalia poſſint hypothecari.

RESP. quod regulariter hypothecari non poſſunt ſine Domini licentia, ſive agatur de expreſſa bonorum obligatione, ſive de tacita, ut quando ob adminiſtrationem tutelæ lex in adminiſtrantis bonis hypothecam tacitè inducit. *cap.1. ubi DD. de Prohib. feud. alienat. per Frideric. latè Neguſ. de Pignor. in 2. mem. 2. par. princ. num.* 43. ubi dicit, quod bona feudalia non veniunt in generali obligatione, & ideò ſuper illis non poteſt intentari Salvianum interdictum, cùm in tali caſu ceſſet hypotheca; unde ſi quis contrahat, & obliget omnia bona ſua, non cadit à feudo, quia non includitur feudum in tali obligatione. *Bald. in d. capit. 1. de prohib. feud. alien. per Frideric. Pacif. de Salu. inter. inſp. 3. cap. 2. numer.* 45. *& ſequent.* ubi etiam dicit, quod nec bona emphiteutica veniunt in generali obligatione, quando expreſsè prohibita ſunt alienari ſub pæna caducitatis, vel quando alienatio eſſet prohibita alienationis latè ſumpto vocabulo. *Rot. dec. 426. numer. 1. par. 1. Diverſ. Pen. deciſ. 632. Card. Seraphin. deciſion.* 1290. *numer.* 5. *Merlin. deciſ. 86. num.* 5. quemadmodum nec in generali obligatione veniunt bona fideicommiſſo ſubjecta. *Surd. deciſion. 292. num.* 19. *Coccin. deciſion.* 495. *num.* 2. *Comitol. deciſion.* 107. *numer. 6.* ubi dicit, quod bona reſtitutioni obnoxia non veniunt in generali obligatione, quando ex ea fieret præjudicium fideicommiſſarii, vel hæres incideret in pœnam. *Gratian. deciſion.* 17. *num.* 18. *Roſenth. de feud. cap. 7. concluſ.* 22. *numer.* 11. *& ſequent. & cap. 9. mem. 1. concluſ.* 13. *numer. 6. & ſequent. ac numer.* 15. *cum ſeq.* ubi addit, quod ſi filius bonis paternis in favorem fratrum, aut agnatorum renunciaret, hæc renunciatio non traheretur ad bona feudalia, quia feuda non ſunt de iis bonis, quæ ex ſucceſſione patris debentur, aut acquiruntur filio; unde renunciatione ſpeciali circa ea opus eſt. *per tex. in cap. in generali alienatione, ubi omnes, Si de feud. defunct. &c.*

1 2 3 4

Limita, quando feudum eſt hæreditarium, aut ſi emptum fuerit pro hæredibus, & ſucceſſoribus: tunc enim hypothecari, & alienari poteſt etiam ad favorem extranei. *Natt. conſil.* 501. *numer.* 20. ubi dicit, quod quando feudum eſt hæreditarium, poteſt pater de eo diſponere in præjudicium filiorum. *Cenc. de Cenſib. p. 1. cap. 2. quæſtion. 2. artic. 1. numer.* 17. *Rot. deciſion.* 211. *numer. 9. & ſequent. par. 5. tom. 1 recent.* ubi, quod eo caſu poteſt ſuper re feudali imponi cenſus ſine conſenſu Domini directi. *Pacif. de Salu. inter. inſp. 3. capit. 2. numer. 66. & ſequent.* ubi etiam obſervat, quod feudum in dubio præſumitur hæreditarium.

5 7 8

Idem dicendum eſt, quando emphiteuſis eſt hæreditaria, quia tunc tranſit etiam ad hæredes extraneos. *Card. Mantic. de Conject. ultim. volunt. lib. 7. titul. 9. numer. 6. Coccin. deciſion. 32. numer.* 10. *& deciſion.* 343. *num.* 3. *Rot. in Nonantulana bonorum* 14. *Junii* 1610. *coram Card. Sacrato, quæ eſt deciſion.* 286. *par. 3. Recent.* ubi, quod emphiteuſis etiam eccleſiaſtica eſt tranſitoria ad hæredes extraneos, ſi data ſit in perpetuum, vel cum clauſula. *ad habendum, & quicquid placuerit faciendum,* vel cum clauſula, *quibus dederit &c.* vel ſi in inveſtitura poſita fuerit reſervatio directi dominii immediatè poſt dictam clauſulam, *quicquid placuerit faciendum.* vel ſi conceſſa fuerit expreſſa facultas alienandi. *Burratt. deciſion. 87. numer.* 10. *& ſequent. Card. Seraphin. deciſion. 868. numer. 3. & deciſion. 559. numer.* 28. ubi, quod clauſula, *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunque,* æquipollet clauſulæ, *& quibus dederit. Vinc. de Franch. deciſion. 235. Clar. in §. emphiteuſis, qu.* 28. *verſ. quicquid tamen &c.* ubi ſubiicit, quod emphiteuſis eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hæredibus nunquam tranſit ad extraneos hæredes, ſed tantummoda ad filios, ſive deſcendentes ipſius recipientis, niſi ultra debitas ſolemnitates expreſsè conceſſa fuerit etiam pro

9 10 11

hære-

hæredibus extraneis, vel in ipsa investitura adsint talia verba, quæ hoc importent, *vide, quæ infra dicemus quæst. seq.*

12 Limita 2. quando concurrit causa dotis, quia tunc feudum hypothecari potest, si non adsint alia bona, ex quibus dos solvi possit. *Pacif. loco cit. numer. 69. & sequ.* ubi ampliat, etiamsi primogenitus, cui dos soluta fuit, prædeceserit Patri: nam adhuc Baronia transit ad quoscunque cum dicta hypotheca, & obligatione. *Rot. decis. 167. numer. 41. par. 5. tom. 1. recent. Surd. decision. 160.* 13 *numer. 3.* ubi, quod bona emphiteutica favore dotis veniunt in generali obligatione non obstante statuto disponente, ut ea non veniant in generali obligatione bonorum. *Afflict. decision. 111. numer. 6. quamvis alii apud Rosenth. d. cap. 9. mem. 1. conclus. 13. num. 17. contrarium sentiant.*

14 Limitata 3. quando in investitura data fuit libera, & absoluta potestas alienandi. *Rosenth. d. capit. 9. conclus. 33. numer. 4. Rot. d. decision. 167. numer. 41. Pacif. d. inspect. 3. numer. 56.* subdens, quod Vassallus, cui data 15 fuit licentia vendendi feudum, illud hypothecare non potest, cùm aliud sit vendere, aliud obligare.

16 Limita 4. quando adesset licentia Domini expressa, vel tacita, ut si feudum hypothecaretur Domino, vel pro necessitatibus, & servitiis ipsius Domini. *Negus. loco cit. in 2. mem. 2. par. princip. numer. 44. & sequent.* ubi etiam dicit, quod si plures essent Domini, & feudum esset dividuum, posset pignorari uni ex Dominis etiam aliis dissentientibus; secus si feudum esset individuum, tunc enim Vassallus pignorans caderet ab ipso feudo, illudque rediret ad Dominos, qui alienationi non consenserunt. *Bald. in cap. 1. numer. 1. & sequent. de Prohib. feud. alienat. per Feder. Pacif. d. insp. 3. cap. 2. numer. 61.* ubi *num. 81. cum sequent.* observat, quod si quis assensum Do- 17 mini obtinuerit, ut posset feudum obligare, talis assensus ad obligationes præcedentes jam factas non extenderetur.

18 Limita 5. si feudum obligetur absque traditione, animo luendi. *Bald. in d. cap. 1. numer. 1. de Prohib. feud. alienat. per Feder. & in capit. 1. ff. aut si libellario. numer. 4. Quib. mod. feud. amitt. Negus. ubi supra, numer. 47. Pacif. d. capit. 2. numer. 62. & sequent.* ubi observat, quod 19 in omni casu, quo feudum obligari posset, non intelligitur obligatum, nisi in ejus possessionem quis fuerit inductus.

20 Limita 6. ut supradicta conclusio procedat respectu dominii, & proprietatis, non autem respectu fructuum, & commoditatum illius: fructus enim, & commoditates feudi pignorari possunt, ubi Vassallus obligaret se actione personali ad hujusmodi fructus, & commoditates; licèt non posset pro dictis fructibus, & commoditatibus constituere jus usus fructus in re feudali, quia tunc constitueret jus in re, & esset quædam alienatio. *Bald. in d. ff aut si libellario. numer. 3. in fin. Negus. loco cit. in 2. mem. 2. par. numer. 48. & 49. Pacif. d. insp. 3. cap. 2. numer. 72. & sequent.* ubi dicit, quod fructus feudi ven- 21 di, & alienari possunt, dummodò non fiat venditio ad longum tempus. *Coccin. decision. 56. numer. 8.* ubi 22 quod fructus rei emphiteuticæ veniunt in generali obligatione, etiamsi proprietas ipsius rei prohibita sit alienari.

23 Limita 7. in melioramentis factis in re feudali: hæc enim hypothecari possunt, & non solum ad filios, sed etiam ad quoscunque etiam extraneos hæredes transeunt. *Bald. in cap. 1. ff. si vassallus. in litt. Hic finit. lex. Dom. Federic. Paris. consil. 28. num. 2. lib. 3. Pacif. d. insp. 3. cap. 2. numer. 52.* 24 *& 83.* ubi idem dicit in melioramentis factis in emphiteutica.

25 Limita 8. in locis, in quibus feuda redacta sunt instar bonorum patrimonialium, ut in Gallia: nam attenta tali consuetudine possunt hypothecari, & alienari. *Guid. Pap. decision. 297. Gozad. cons. 26. numer. 8. & consil. 90. numer. 9. Peregrin. de fideicom. artic. 6. numer. 30. & artic. 32. numer. 53. Pacif. loc. cit. d. insp. 3 capit. 2 num. 79. & sequent.* 26 ubi, quod hoc etiam procederet in emphiteusi ecclesiastica, quando bona locari solita, instar allodialium ex consuetudine redacta sunt. *Rot. decision. 319. numer. 1. & 2. & decision. 371. numer. 24. & 25. par. 5. tom. 1. recent.* ubi, quod bona emphiteutica etiam ecclesiastica vigore constitutionum Bonifacianæ, & Paulinæ redacta sunt instar allodialium, ita ut emphiteuta possessor possit liberè disponere inter vivos, & in ultima voluntate ad favorem extraneorum, etiam cum exclusione in investitura successivè vocatorum, & bona prædicta sub universali institutione contineantur, etiamsi specialis illorum mentio facta non fuerit. *vide Alex. consil. 91. versic. non. obstat &c. libr. 1. Menoch. lib. 4. præsumpt. 197. numer. 13. Peregrin. de fideicom. articul. 6. numer. 30.*

An verò pater possit filiis præjudicare, quando emphyteusis concessa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, vel ex mera liberalitate concedentis, dicemus infra *num. 138. & seq.*

Notandum est autem, quòd Castrum in dubio præsumitur liberum, non autem feudale; omnia enim præsumuntur libera, & allodialia, nisi feudalia probentur, cum feudum sit servitus, quæ non præsumitur. *cap. 1. ff. 1. versic. defuncto, Si de feud. fuer. controver. int. Dom. & Agnat. capit. 1. juncta glos. 1. de controver. int. mascul. & fœmin. Paris. consil. 20. numer. 1. libr. 1. latè Rot. decisio. 93. num. 30. & seq. & decis. 211. num. 8. cum sequ. par. 5. tom. 1. recent.*

Notandum 2. quod res emphiteutica non potest obli- 28 gari sine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet, ita ut non sit spes luitionis. *ut post Alciat. Negus. & alios trad. Surd. decision. 173. num. 1. Pen. decis. 632. num. 7. & 8.*

Notandum 3. quod stante expressa prohibitione aliena- 29 tionis incurritur caducitas ob impositionem census super re emphiteutica, licèt ex quadam æquitate excusetur emphiteuta, si censum extinguat ante factam intimationem acceptationis hujusmodi caducitatis, cùm jus Domini directi in tali casu non sit effectum deterius. *Card. Seraphin. decision. 1290. numer. 12.* subdens *num. 13.* quod 30 si in concessione emphiteusis expressè non fuit prohibita hypotheca, tunc hypotheca in re emphiteutica durabit, quamdiù durat emphiteusis, licèt ea resoluta resolvantur omnes obligationes, *l. lex. vectigali. ff. de Pignor.*

Notandum 4. quod in concessione emphiteusis alicui 31 facta à laico pro hæredibus, & successoribus, includuntur etiam extranei, etiamsi deinde dominium directum dictæ emphiteusis transeat in Ecclesiam, quia attenditur origo successionis. quæ est laicalis. *Card. Cavaler. decision. 316. numer. 5. & sequent.* ubi, quod emphiteusis semel facta transmissibilis ad hæredes extraneos, semper durat talis. *Anchar. consil. 165. numer. 2. Merlin. decision. 872. numer. 1. & sequent. Clar. in ff. emphiteusis quæstion. 28. Rot. decision. 750. num. 1. part. 3. recent.* ubi addit, quod emphiteusis ab Ecclesia alicui concessa pro se, & 32 suis hæredibus ex eo legitimè descendentibus, dicitur partim ex pacto, & providentia, & partim hæreditaria, & ideò in ea non succedunt nisi descendentes legitimi, & hæredes hæreditatis, non autem sanguinis tantùm.

Notandum 5. quòd bona prohibita alienari, non pos- 33 sunt per filium alienari ad computum legitimæ, si extent alia bona tali prohibitioni non subjecta. *Rot. decision. 113. numer. 4. par. 2. Divers. & decision. 235. numer. 8. & seq. par. 4. tom. 1. recent.* ubi, quod nec domus paterna, nec ejus 34 mobilia alienari possunt, si hæc usui, & decori primogenituræ deserviant.

Notandum 6. quod monasterium ex persona ingressi 35 succedit in feudo, sive feudum habeat annexam dignitatem Ducatus, Marchionatus &c. sive non, dummodò Monasterium sit capax bonorum, & servitium possit præstare per se, vel per substitutum, alioquin feudum ad Dominum revertitur. *ut tradunt DD. communiter in auth. ingressi. C. de Sacros. Eccles. & in cap. in præsentia. ubi Decision. numer. 290. cum sequent. & alii. de Probat. capit. audiris. de Præscript. capit. inter dilectos, de fid. instrum. Alex. consil. 10. numer. 8. libr. 5. Afflict. decision. 320. num. 2. & 3. & ita sentiunt alii apud Clar. in ff. feudum quæstion. 78.* ubi, quod hoc procedit durante vita feudatarii, seu ingressi. *Capit. decision. 10. numer. 10.* ubi observat, 36 quod in omni feudo regulariter est in electione Vassalli, an velit personaliter servire, vel solvere pecuniam, nisi esset electa industria personæ. *Genuens. in*

tract.

tract. de Eccleſ. quæſt. 13. *per tot. quicquid dicat gloſ. in cap. ſcripſit. ver. dignitate.* 27 *q.* 2. *& alii.*

37 An verò Vaſſallus poſſit ſubinfeudare, ſeu feudum cedere Eccleſiæ abſque conſenſu Domini? Reſp. quod aut ſubinfeudatio expreſsè fit Eccleſiæ in perpetuum, & tunc non valet; aut fit ſimpliciter, & tunc valet, ſed reſoluto jure ipſius Vaſſalli feudum revertitur ad Dominum, *latè Genuenſ. in d. tract. de Eccl. quæſt.* 17.

38 Obſerva tamen, quod obtinens feudum ab Eccleſia, non poteſt illud alteri cedere inconſulto Romano Pontifice, *propter extravag. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* ubi in ſpecie infeudatio prohibetur: quamvis enim ſecundùm communem concluſionem conſuetu-

39 dines feudorum ligent etiam Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas, id tamen intelligendum eſt, niſi contrarium ſit expreſſum in jure canonico. *ut tradunt omnes in cap.* 1. *de His, qui feud. dar. poſſ. Bald. in cap.* 1. *§. præterea, de Capit. Corrad. Mantic. de Tacit. libr.* 23. *titul.* 26. *numer.* 8. *Genuenſ. in tractat. de Eccleſ. quæſtion.* 23. *num.* 1. *& ſequent.* ubi etiam dicit,

40 quod Eccleſia Vaſſalla, quæ tenet feudum à laico, poteſt ſubinfeudare ſine conſenſu Domini directi, quemadmodum poteſt fieri in feudo ſæculari de jure communi; quod tamen intelligendum eſt, dummodò accedat aſſenſus Summi Pontificis, cùm in hoc etiam caſu obſtet diſpoſitio, *d. extravag. Ambitioſæ:* tum quia in ea in ſpecie prohibetur infeudatio, tum etiam quia prohibetur omnis alienatio, per quam dominium transfertur, immò etiam locatio ultra triennium; conſtat autem, quod per ſubinfeudationem transfertur utile dominiũ. *ut d. idem Genuenſ. d. qu.* 23. *num.* 1.

41 Obſerva 2. quod feudum legari non poteſt Eccleſiæ, cùm non poſſit alienari. *cap.* 1. *§. donare. Qualit. olim. poter. feud. alien. cap.* 1. *de ſucceſſ. feud. cap.* 1.

42 *de Prohib. feud. alienat. per Frider.* debetur tamen in tali caſu æſtimatio, tum quia nullum inde ipſi Domino feudi, neque Agnatis præjudicium irrogatur, & voluntas defuncti eo modo, quo fieri poteſt, ſuum effectum ſortitur: tum etiam quia, quod res feudalis alienari non poſſit, non procedit ex natura ipſius rei, ſed ex pacto, & providentia ipſius Domini concedentis; & ideò de ſe eſt alienabilis; quemadmodum debetur etiam æſtimatio, ſi legetur res dotalis, vel fideicommiſſo ſubjecta, aut minoris, vel Eccleſiæ, licèt hujuſmodi res alienari non poſſint. *latè Mantic. de Conject. ultim. vol. libr.* 9. *titul.* 11. *per tot.* ubi etiam dicit, quod etſi æſtimatio debeatur, hæres tamen ad fructus ipſius rei nullo modo debet condemnari, neque etiam ad uſuras, niſi poſt litem conteſtatam. *Genuenſ. in d. tract. de Eccleſ. quæſtio.* 21. *per tot.*

43 Notandum 7. quod quando agitur de Regalibus, quale eſt merum, & mixtum imperium. *cap. un. Quæ ſint Regal.* non conceditur feudatario manutentio, etiamſi eſſet in poſſeſſione, niſi conſtet de titulo habito à Principe, quia Regalia ſine expreſſa Principis conceſſione haberi non poſſunt *l. quicunque, & ibi Luc. de Penn. col.* 2. *circa med. verſ. fortiùs &c. C. de fund. Limitroph. libr.* 11. *Roland. conſ.* 89. *numer.* 21. *libr.* 2. ubi dicit, quod regula illa, videlicet quod non cogitur quis oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis, fallit in feudalibus, ſi Dominus hoc requirit, & requiſitus non neget ſe Vaſſallum. *Afflict. deſion.* 122. *numer.* 2. *& ſequent. Urſill. ad eumdem deciſion.* 267. *num.* 3. *Bellemer. deciſion.* 433. ubi dicit, quod in his, quæ non poſſunt haberi niſi ex conceſſione Principis, non ſufficit poſſeſſio. *Caput aq. deciſion.* 303. *nu.* 2. *par.* 3. ubi, quod in juriſdictionalibus poſſeſſio ſine titulo nihil operatur. *Achill. deciſ.* 5. *de Reſtit. ſpol. Card. Seraphin deciſ.* 1047. *num.* 9. *&* 10. *Peregr. de Jur. fiſc. lib.* 7. *tit.* 3. *num.* 20. ubi dicit, quod is, qui regalia poſſidet, de titulo ſuæ poſſeſſionis docere cogitur, alioquin ad Fiſci Regii inſtantiam, & ejus procuratoris fiſcalis privari poterit. *Covar. pract. qu. cap.* 17. *num.* 6. *verſ. primum ubi de juribus &c. Menoch. de retinen. poſſ. remed. ult. nu.* 24. ubi ſubdit, quod ad hunc effectum ſufficit titulus præſumptus, qui robur addat ipſi poſſeſſioni.

SUMMARIUM.

44 *In jure non eſt permiſſa conceſſio emphiteuſis Eccleſiæ ultra tres perſonas, ideſt recipientis, filiorum, & nepotum: declaratur num.* 48. *limitatur nu.* 49. *& ſeq.*

45 *Quando agitur de emphiteuſi eccleſiaſtica, hæredum appellatione veniunt ſolum hæredes ſanguinis, & deſcendentes: limitatur numero* 49. *& ſequent.*

46 *Emphiteuſis eccleſiaſtica non tranſit in fiſcum, & num.* 52.

47 *Emphiteuſis Eccleſiæ non venit in generali inſtitutione bonorum.*

48 *Quid ſi Emphiteuſis eccleſiaſtica ex præſcriptione acquiſita ſit.*

49 *Emphiteuſis eccleſiaſtica accedente beneplacito Apoſtolico poteſt in perpetuum concedi, & liberè alienari.*

50 *Quando in emphiteuſi conceſſa ad tertiam generationem comprehendantur pronepotes.*

51 *An, & quando emphiteuſis Eccleſiæ ad hæredes extraneos tranſeat, & n.* 52. *cum ſeq.*

52 *Per clauſulam, & quibus dederit, cenſetur ſolum data facultas alienandi primo acquirenti.*

53 *Quando penſio eſt magna, & fructibus correſpondet, emphiteuſis Eccleſiæ tranſit ad heredes extraneos, & num.* 54.
Quando penſio dicatur magna. ibidem.

54 *Quando contractus dicatur cenſualis, & quando emphiteuticus.*

55 *In emphiteuſi Eccleſiæ attenditur loci conſuetudo.*

56 *Emphiteuſis Eccleſiæ, quæ ſemel jure hereditario cœpit eſſe apud hæredem extraneum, tranſit etiam ad alios extraneos, ad quos tranſit hæreditas.*

57 *Quid ſi res ſterilis Eccleſiæ in emphiteuſim conceſſa fuerit ei, qui illam fertilem fecit.*

58 *Quæ dicatur res ſterilis.*

59 *Quando Eccleſia, etiam pro ſe retinere volens, teneatur renovare.*

60 *Quando petens renovationem debeat eſſet hæres ultimo loco inveſtiti, & quando ſufficiat, quòd ſit proximior.*

61 *In bonis emphiteuticis attenditur proximitas ultimi ſucceſſoris, non autem primi acquirentis.*

62 *Prælatus non tenetur renovare, niſi cum eiſdem conditionibus, quæ ab extraneo offeruntur.*

63 *Emphiteuſis privati, & Eccleſiæ, quando tranſeat ad fœminas.*

64 *Quando fœminæ ad feudum, vel Emphiteuſim admittantur ſimul cum maſculis, & quando ordine ſucceſſivo.*

65 *An in emphiteuſi conceſſa pro ſe, filiis, & nepotibus comprehendantur filiæ, & n.* 71.

66 *An in contractibus maſculinum concipiat fœminium.*

67 *Emphiteuſis ſimpliciter accepta, nulla facta mentione filiorum, vel deſcendentium, intelligitur pro maſculis tantùm: limitatur n.* 71.

68 *In teſtamentis ea verba, ſi ſine filiis deceſſerit, intelliguntur de maſculis, non autem de fœminis, ſtante ſtatuto fœminarum excluſivo: limitatur numer.* 71.

69 *Verbum, deſcendens, reſtringitur ad maſculos tantùm, ſtante dicto ſtatuto excluſivo fœminarum. limitatur num.* 71.

70 *An in Emphiteuſi recepta pro ſe, & filiis, comprehendantur nepotes.*

71 *Quando fœminæ admittantur ad emphiteuſim ſimpliciter receptam, vel pro ſe, & filiis.*

72 *Emphiteuſis privati in dubio præſumitur perpetua.*

73 *An emphiteuſis præſumatur perpetua, quando quis uti emphiteuta ſpatio* 30. *annorum canonem ſolvit.*

74 *Præ-*

74 *Præscriptio eam naturam sequitur, quam res ipsa generaliter, & propriè habet.*

75 *Quando emphiteusis privati transeat etiam ad extraneos.*

76 *Quid si talis emphiteusis deinde perveniat in personam, seu locum privilegiatum, ut est Ecclesia.*

77 *Emphiteusis semel facta transmissibilis ad hæredes extraneos semper durat talis.*

Quæstio II.

An, & quando bona Ecclesiæ concedi possint in emphiteusim perpetuam, & quando hæc in extraneos transeat.

44 IN jure non est permissa concessio emphiteusis Ecclesiæ ultra tres personas, ideſt recipientis, filiorum, & nepotum. *ſ. emphiteusim. Auth. de non alien. reb. Eccles. Bald. consil.*375. *numer.*1. *lib.*4. *Ruin. cons.* 160. *numer.*1. *lib.*1. *Covar. var. resolution. lib.*2. *cap.* 17. *numer.*6. *Comitol. decision.*96. *numer.*32. *Rot. dec.*

45 314. *numer.*9. *&* 10. *par.*5. *tom.*1. *Recent.* unde non transit in extraneos hæredes, etiamsi concessa fuerit pro hæredibus, & successoribus, vel pro hæredibus in perpetuum ipsius contrahentis cum Ecclesia: quia quando agitur de emphiteusi ecclesiastica, hæredum appellatione veniunt solum hæredes sanguinis, & descendentes, & sic emphiteusis dicitur ex pacto, & providentia. *ſ. alienationis. Auth. de non alienan. cons.*96. *num.* 6. *& sequent. & numer.*18. *cum sequent. lib.*1. *Jo. Mar. Riminal. cons.*437. *numer.*4. *&* 5. *Ruin d. cons.*160. *numer.*9. 10. *&* 15. *lib.*1. *Rot. decision.*381. *numer.*2. 4. *& sequent. & decision.*60. *numer.*11. *par.*5. *tom.*1. *Recent. Merlin. decis.*

46 583. *num.*2. 3. *&* 16. *Surd. decision.*254. *numer.*22. ubi, quod talis emphiteusis non transit in fiscum, *& decision.*11. *numer.*8. ubi, quod emphiteusis Ecclesiæ non po-

47 test venire in generali institutione bonorum. *Genuens. in tract. de Eccles. quæstion.*88. *numer.*4. *Honded. consil.* 92. *numer.* 19. *& sequent. lib.*1. *Gratian. discept. for. cap.*351. *num.*17. *Covar. var. lib.*2. *cap.*17. *nu.*6. *Card. Mantic. de Tacit. lib.*22. *tit.*19. *Card. Seraphin. decis.*868. *numer.*2.

48 Hoc tamen procedit in dubio, quando simpliciter conceditur emphiteusis Ecclesiæ: præsumitur enim Ecclesia investiens se conformasse cum dispositione juris communis, *Rot. d. decision.* 314. *numer.* 10. *par.* 5. *tom.*1. *recent. Covar. var. libr.*2. *cap.*17. *numer.*6. ubi etiam dicit, quod emphiteusis ecclesiastica ex præscriptione acquisita, si de ejus origine non constat, eamdem conditionem, & qualitatem habet, ut nec ad hæredes extraneos transeat, nec perpetua sit.

49 Unde limitatur 1. quando ex investitura constaret, emphiteusim esse perpetuam: potest enim emphiteusis ecclesiastica accedente beneplacito Apostolico, seu solemnitate à jure requisita, in perpetuum concedi, cum eadem res possit etiam liberè alienari. *ſ. licentiam. Auth. de Alienat. & Empiteus. Rot. d. decision.* 314. *numer.* 11. *&* 12. *& decis.*381. *numer.* 13. *par.*5. *tom.*1. *Recent. Card. Mantic. de Tacit. lib.*22. *titul.*19. *num.*33. & sic potest concedi filiis, nepotibus, & omnibus descendentibus in infinitum. *ut observat etiam Roland. cons.*96. *numer.*18. *& sequent. libr.*1. quinimmò etiam-

50 si concedatur ad tertiam generationem, diligenter consideranda sunt verba investituræ: nam si in ea posita sint aliqua verba, ex quibus appareat, esse distinctam personam acquirentis ab aliis descendentibus, puta si emphiteusis concessa fuerit usque ad tertiam generationem expletam, vel usque ad tertiam ipsius acquirentis generationem, tunc comprehenderentur etiam pronepotes; nisi fortè præcederet expressa determinatio personarum, puta si concessa fuit pro se, filiis, & nepotibus, & postea addita fuerint verba, usque in tertiam ipsius generationem: hoc enim casu hæc verba, nè contrarientur antecedentibus, debent similiter exponi pro recipiente, ejusque filiis, & nepotibus. *Rota in Foro sempronien. seu Eugubina, seu nullius, emphiteusis* 16. *Junii* 1636. *coram Coccino, & in Romana Casalis veteris* 6. *Junii* 1655. *coram Albergato, quas refert Paulus Rubeus in annot. ad decis.*199. *num.*108. *& sequent. par.*8. *Recent. & nos latius diximus in tract. de Regim. Eccles. lib.*1. *cap.*6. *numer.*8. *& sequent.*

Idemque dicendum est, si eo pacto emphiteusis Ec- 51
clesiæ tradita sit, ut etiam ad hæredes extraneos transeat; sicut enim interveniente debita solemnitate totalis rei ecclesiasticæ alienatio permittitur, ita etiam potest Ecclesia pacisci, ut in tali emphiteusi extranei etiam succedant. *Afflict. decision.* 100. *& ibi Ursill. Ruin. cons.*161. *numer.*34. *lib.*1. *Ricc. in Prax. part.*1. *res.* 130.

Item transit ad hæredes extraneos, quando emphiteusis concessa fuit pro se, & hæredibus quibuscunquæ *Afflict. decision.*38. *numer.*5. *& Ursill. ibid. num.* 1. *Menoch. lib.*4. *præsumpt.* 197. *numer.*13. ubi dicit, quod in hoc casu talis emphiteusis etiam in fideicommisso continetur; idem procedit. si in concessione adessent clausulæ, *& quibus dederit, vel ad habendum &c.* quarum singulæ adeò afficiunt substantiam emphiteusis, ut illam ex pacto, & providentia transfundant in emphiteusim hæreditariam. *Rot. decis.*381. *num.* 5. *par.*5. *tom.*1. *Recent. Beltramin. ad Greg. decis.* 529. *num.*22. subdens, quod per clausulam, *& quibus de* 52
derit, censetur solùm data facultas alienandi primo acquirenti. *Card. Seraphin. decis.* 559. *num.*18. ubi, quod clausula, *pro se, hæredibus, & successoribus quibuscunque*, capit etiam singulares successores; nisi in investitura tacitè, vel expressè prohibeatur alienatio: ex hac enim prohibitione, & pacto eliditur, vel saltem ita temperatur virtus dictarum clausularum, ut tribuant quidem facultatem disponendi, sed inter personas in eadem investitura comprehensas, magisque attendi debet, & plus influit in emphiteusim prohibitio alienandi, quam dictæ clausulæ, quæ ut plurimum ex stylo Notariorum apponuntur. *Merlin. decis.*583. *num.*7. *& sequent. ubi citat. Dec. cons.* 171. *numer.*3. *vers. quarto, & ultimò &c. Curt. jun. cons.*130. *num.*6. *Bero. cons*66. *num.* 13. *&* 14. *libr.* 1. *Gabr. cons.*91. *num.*12. *&* 13. *libr.*1. *Menoch. cons.*61. *num.*29. *& cons.*930. *num.*47. *Rot. in Romana domus, & hospitii* 7. *Junii* 1592. *coram Card. Blanchetto, & in Imolen. bonorum* 22. *Junii* 1592. *coram Card. Pamphilio, & in Romana domus* 9. *Martii* 1609. *coram Patriarcha Manzanedo, vide, quæ diximus quæstion. præcedenti nu.*10. *& seq.*

An verò emphiteusis ecclesiastica transeat in fiscum, quando vel ex pacto, vel consuetudine, aut ex Summi Pontificis constitutione transire potest in extraneos? Resp. negativè, quia in tali casu Ecclesia privaretur spe caducitatis, ac solitis laudemiis, cùm fiscus nunquam moriatur. *Bart. communiter receptus in l. si finita. ſ. de vectigalibus, num.* 6. *ff. de Damn. infr. Farinac. in Pract. crim. quæstion.* 25. *& numer.* 55. *& seq.*

Limitatur 2. quando pensio est magna, & coæqua- 53
lis fructibus: quia tunc præsumitur contractus locationis, quæ transit ad quemlibet hæredem etiam extraneum. *ut d. Bald. in cap. litteræ tuæ. numer.*2. *de dilat. Vinc. de Franch. decis.*235. *Roland. cons.*96. *numer.*27. *lib.*1. *Cephal. cons.*9. *numer.* 12. *Beltramin. ad Greg. decis.*529. *numer.*21. *Surd. decis.*198. *numer.* 3. ubi observat, quod dicitur pensio magna, etiam quando est solum mediocris, ita ut non possit dici parva. *ex trad. per Thesaur. dec.*20. *num.*8. *ubi alios refert. vide Ruin. cons.*160. *num.*9. *& sequent. lib.* 1. ubi dicit, quod quando transfertur omne jus, vel locatur res Ecclesiæ pro successoribus in perpetuum, contra- 54
ctus dicitur censualis, non emphiteuticus; hoc tamen procedit in dubio, an contractus sit emphiteusis, vel locatio; secus si constaret, contractum esse emphiteuticum: tunc enim, etiamsi magna solvatur pensio, retinet suam naturam, cui non repugnat, quod pensio sit magna. *Surd. d. decis.* 198. *num.* 20. *& seq. quem nos sequuti sumus in tract. de Tempor. legal. libr.* 2. *cap.*55. *num.*50.

55 Limi-

55 Limitatur 3. quando in contrarium adeſſet loci conſuetudo. *Rot. deciſion.381. numero.4. in fin. par.5. tom.1. Recent.* in hoc tamen caſu debet probari, talem fuiſſe conſuetudinem tempore, quo fuit celebratus contractus. *Mantic. de Tacit. d. lib.22. titul.19. num.33.* ubi etiam dicit, quòd ſi Prælatus in aliquo vellet ab illa conſuetudine recedere, veluti pro minore penſione, vel in ulteriorem generationem, quàm fieri conſuevit, non poſſet ejus limites tranſilire ſine ſolemnitate canonica; idemque dicendum, ſi teneatur reinveſtire unum, & reinveſtiat plures. *Clar. in §. emphiteuſis. qu.6. verſ. ſcias tamen &c. & q.28. verſ. aut vero &c. Rot. deciſion.107. num.12. & 13. par.4. tom.2. Recent.*

56 Limitatur 4. quando emphiteuſis Eccleſiæ ſemel tranſivit ad extraneos hæredes. *Ruin. conſ.161. numero 33. & 34. libr.1.* ubi dicit, quod emphiteuſis Eccleſiæ, quæ ſemel jure hæreditario cæpit eſſe apud hæredem extraneum, tranſit etiam ad alios extraneos, ad quos tranſit hæreditas. *Card. Mantic. d. libro 22. titul. 19. numer.35. Rot. d. deciſion.381. numer.12. par.5. tom.1. Recent.*

57 Limitatur 6. quando res ſterilis in emphiteuſim datur ei, qui illam fertilem fecit; tunc enim non ſolùm poteſt in perpetuum concedi. *juxta textum in cap. ad aures. ubi gloſ. in ver. hereditario. & ibidem DD. de Reb. Eccleſ. non alienan. Ricc. in Prax. for. Eccleſ. par.1. reſolution.130. verſ. Terræ Eccleſiæ inculte &c.* ſed etiam ad extraneos hæredes tranſit. *latè Mantic. de Tacit. d. lib.22. titul.19. numer.30. & titul.24. numer.16. & ſeq.* dicitur autem res
58 ſterilis, non tantùm ſi ſit omninò ſterilis, ſed etiam ſi aliquam modicam afferat utilitatem. *Ricc. in Prax. for. Eccleſ. par.1. reſ.130. Rot. dec.211. nu.13. par.8. Recent.* ubi ad-
59 dit, quod in tali caſu Eccleſia, etiam pro ſe retinere volens, tenetur renovare.

60 Obſerva tamen, quod quando emphiteuſis eſt hæreditaria, puta ſi recepta ſit pro ſe, filiis, & hæredibus, petens renovationem, debet eſſe hæres ultimo loco inveſtiti; ſecus quando non eſt hæreditaria, puta ſi non ſit conceſſa hæredibus, ſed conſanguineis, vel filiis, & nepotibus: tunc enim ſufficit, quod ſit proximior. *Ruin. conſ.12. numer.20. & 21. & conſ.151. num.16. & 21. lib.1. Rip. in l.1. nu. ff. de Privil. Credit. Gabr. de Jur. emphit. concluſ.1. numer. 19. Rot. in recent. deciſion 704. & deciſion.741. numero 12. par.4. tom.3.* ubi, quod in bonis emphiteuticis attenditur
61 proximitas ultimi ſucceſſoris, non autem primi acquirentis. *& deciſion.501. numero 19. par.5. tom.2. Card. Seraphin. deciſion. 610. numero 10. & 11.* ubi, quod
62 Prælatus non tenetur renovare, niſi cum eiſdem conditionibus, quæ ab extraneo offeruntur. *vide, quæ ſcripſimus in tract. de Regim. Eccleſ. lib.1. cap.6. numer.4. & ſequent.*

63 Obſerva 2. quod emphiteuſis tam privati, quàm Eccleſiæ tranſit etiam ad fœminas, quando verba ipſius conceſſionis apta ſunt comprehendere tam filios, quàm filias, puta ſi emphiteuſis conceſſa ſit pro ſe, & hæredibus, vel pro ſe, & deſcendentibus. *Clar. in §. emphiteuſis. quæſtion.32. Ricc. in Prax. for. Eccleſ. par.1. reſolut. 130. verſ. emphiteuſis Eccleſiæ &c. Ruin. conſ.24 numer.9. & conſ.160. numer.12. lib.1. & alii apud Magon. deciſion. Lucen.7. numer.4. & ſequent. Surd. deciſion.95. numer.14. Cephal. conſ.11. numer.2. & 14. quibus adde Alex. conſil.9. numer.1. lib.5.* ubi dicit, quod ſi quis recepit feudum, vel
64 emphiteuſim pro ſe, & hæredibus ſuis maſculis, & fœminis, non cenſentur fœminæ vocatæ ſimul, ſed ordine ſucceſſivo, juxta naturam feudi, vel ſtatuti municipalis poſtponentis fœminas in ſucceſſione inteſtati; ſed ſi ſtatutum loci ita non diſponat, tunc in receptione in emphiteuſim dicta verba non intelliguntur ordine ſucceſſivo, ſed pariter vocarentur mares, & fœminæ, ſicut de jure communi pariter ſuccedunt. *l. maximum vitium. C. de liber. præter. l. lege XII. tabularum. C. de legitim. hæred.*

65 Si verò emphiteuſis conceſſa ſit pro ſe, & filiis, & nepotibus, eo caſu non comprehenduntur filiæ, ſive agatur de emphiteuſi Eccleſiæ, ſive de emphiteuſi privati, quia in contractibus maſculinum non concipit fœmininum,
66 *ſecundum veriorem, & communiorem ſententiam, quam ſequuntur Covar. lib.2. var. capit.18. numer.1. circa med. Rimin. conſ.121. num 4. lib.1. Marſil. ſing.191. Valaſc. de Jur. emphit. quæſtio 41. numer.3. & alii apud Mantic. de Tacit. lib.22. titul.14. num.5. Card. Seraphin. deciſ.604. nu. 2. Magon. deciſ. Lucen.7. num.14. & ſeq.* ubi etiam dicit, quod emphiteuſis ſimpliciter accepta, nulla facta men- 67
tione filiorum, vel deſcendentium, intelligitur pro maſculis tantùm, non pro fœminis, præſertim ſi in loco adeſſet ſtatutum excluſivum fœminarum; immò etiam in teſta- 68
mentis ea verba, ſi ſine filiis deceſſerit, intelliguntur de maſculis, non autem de fœminis, ſtante ſtatuto fœminarum excluſivo. *Clar. in §. emphiteuſis. qu.32.* ubi, quod concurrente dicto ſtatuto excluſivo fœminarum, verbum, 69
deſcendens, aliàs commune, & generale, reſtringitur ad maſculos tantùm, quia præſumitur, teſtatorem, ſeu contrahentem voluiſſe ſe conformare cum diſpoſitione ſtatuti. *latè Paulus Rubeus in annot. ad deciſion.199. numer.74. & ſeq. par.8. Recent.* ubi ſubiicit, quod ſi quis recipiat rem 70
in emphiteuſim pro ſe, & filiis, non comprehenduntur nepotes, quia ſecundùm propriam, & ſtrictam ſignificationem appellatione filiorum non veniunt nepotes. *l. filium eum definimus. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.*

Excipiuntur tamen plerique caſus, in quibus fœminæ 71
etiam admittuntur ad emphiteuſim receptam ſimpliciter, vel pro ſe, & filiis; primus eſt, quando fœminæ cum maſculis ex ſtatuto ad ſucceſſionem admittuntur. 2. quando in inveſtitura contrahentes uſi eſſent terminis, ſeu verbis utrique ſexui communibus, quale eſt verbum, liberorum, hæredum, & etiam verbum, deſcendentium, ſaltem quando in loco non adeſſet ſtatutum fœminarum excluſivum. 3. quando data eſt facultas recipienti, in caſu obitus ſine filiis, nominandi perſonam extraneam. 4. quando conceſſio facta fuit ob benemerita. 5. ſi is, cui facta fuit conceſſio, eo tempore unicam tantum habebat filiam, & erat ejus ætatis, in qua veriſimiliter filios generare non poterat. 6. quando emphiteuſis conceſſa fuit fœminæ pro ſe, & filiis, ne videatur recipiens proprium ſexum abhorruiſſe. *Rot. dec.125. p.2. Diver. Mareſcott. var. lib.1. c.2. Gabr. lib.6. tit. de Verbor. ſignif. concl.6. n.45. & 96. Benintend. dec. 52. Vinc. de Franch. deciſ.30. Magon. deciſ. Lucen.7. num.25. & 27.* ſubdens, quod verbum filii, etiam in ultima voluntate prolatum à fœmina intelligitur tam de filio, quàm de filia.

Obſerva 3. quod emphiteuſis privati in dubio præ- 72
ſumitur perpetua. *Ruin. conſil.160. numer.1. lib.1.* ubi dicit, quod talis præſumitur, quando quis uti emphi- 73
teuta ſpatio 30. annorum canonem ſolvit: quia præ- 74
ſcriptio eam naturam ſequitur, quam res ipſa genera- 75
liter, & propriè habet: unde talis emphiteuſis regulariter tranſit etiam ad extraneos. *Clar. in §. emphiteuſis. qu.28. Merlin. deciſ.872. num.1. & ſeq.* ubi etiam dicit, quòd hæc qualitas ſemper attendenda eſt, quam- 76
vis dominium directum perveniat in perſonam, ſeu locum privilegiatum, ut eſt Eccleſia: quia emphiteu- 77
ſis ſemel facta tranſmiſſibilis ad hæredes extraneos ſemper durat talis. *ut ſupra diximus num.31.*

SUMMARIUM.

78 *Emphiteuſis non poteſt alienari in perſonam potentem, etiam in caſibus, in quibus licita eſt alienatio irrequiſito Domino.*

Prohibitio hominis, ſi concurrat cum prohibitione legis, oneratur ſuum effectum etiam in caſu licito, & à jure permiſſo. ibid.

79 *Dominus directus in emphiteuſi perpetua ad quoſcunque hæredes tranſitoria prohibere non poteſt, nè bona perveniant ad Eccleſiam.*

Eccleſia non dicitur potentior, niſi quando haberet poteſtatem in Dominum directum. ibid.

80 *Eccleſia non dicitur perſona prohibita, quando vult emphiteuſim retinere per annum, & poſteà illam dimittere, ſeu vendere.*

Quæstio III.

An Dominus directus in emphiteusi perpetua ad quoscunque heredes transitoria possit prohibere, ne bona perveniant ad Ecclesiam.

78 ALii affirmant, ea ducti ratione, quia hujusmodi prohibitio convenit naturæ emphiteusis, quæ in quo licita est alienatio irrequisito Domino, ut in donatione, non permittit fieri alienationem in personam prohibitam, & potentem, sicut censetur Ecclesia, quæ nunquam moritur. *latè Marescott. var. lib. 3. cap. 3. Rota coram Greg. XV. decision. 520. ubi Beltramin. & decision. 529. numero 1. & sequent.* ubi etiam, quod consuetudo concedens Ecclesiæ facultatem retinendi per annum, & vendendo subrogandi alium emphiteutam non potentem, locum non habet in hoc casu propter vim pacti, quod resistit potestati relinquendi Ecclesiæ: quia ubi concurrit prohibitio hominis cum prohibitione legis, operatur suum effectum etiam in casu licito, & à jure permisso. *juxta textum in ſ. ſanti ſſimas. de Alien. & emphit.*

79 Alii verò negant, tum quia Ecclesia non est incapax emphiteusis laicalis, quando illa est perpetua, & transitoria ad quoscunque hæredes. *ut tenuit Rot. in Romana, seu Viterbien. cessionis bonorum 17. Maii 1619. coram Buratto, in impress. decision. 394. numer. 5. ubi aliæ decisiones referuntur;* tum etiam quia Ecclesia non censetur potentior, nisi quando haberet potestatem in Dominum directum. *Roman. cons. 518. num. 5. Gomes ad reg. Cancell. de subrog. collitigan. quæstion. 1.* nec dicitur persona prohibita, nisi
80 quia est manus mortua, & sic quando excluditur spes devolutionis, & laudemii, propter quam Ecclesia ex æquitate cogitur vendere. *Rota in Ferrarien. bonorum 9. Decembris 1611. coram Coccino, & in alia Ferrarien. bonorum 3. Junii 1618. coram Remboldo.* unde quando Ecclesia dimittit penes alium, in quo cessant prædicta præjudicia, cessare etiam debet prohibitio hominis, quæ recipere debet inierpretationem, nè emphiteusis ad Ecclesiam perveniat ad effectum retinendi, non autem ad effectum dimittendi, vel vendendi, & ità fuit judicatum in magna Curia Siciliæ *teste Mastrill. decision. 128. num. 18. in fin. & hanc opinionem æquiorem esse dicit Ferentill. ad Buratt. decision. 477. num. 9.* ubi etiam contrariis respondet.

SUMMARIUM.

81 *Ecclesia, finita emphiteusi, vel feudo absque culpa emphiteutæ, tenetur reficere melioramenta heredibus emphiteutæ, seu Vassalli: limitatur num. 82. & seq.*

82 *Quid si concessione fuerit conventum, quod res redeat in tali casu ad Ecclesiam cum melioramentis.*

83 *Et quid si in investitura conventum fuerit, quod emphiteuta, seu Vassallus rem meliorem faciat.*

84 *Ecclesia an & quando teneatur reficere melioramenta, si emphiteusis, vel feudum finitur culpa investiti, & num. 86. cum seq.*
Quando cesset æquitas investiendi proximiores agnatos. ibid.

85 *An emphiteuta possit bona Ecclesiæ meliorata retinere, donec sibi reficiantur melioramenta.*

86 *Qui cadit à locatione ex culpa sua, meliorationes non amittit.*

87 *Ex quantitate pensionis colligitur, an contractus sit emphiteusis, vel locatio.*

88 *Clericus, qui rem incultam Ecclesiæ reduxit ad culturam, potest hujusmodi meliorationibus frui, quandiù vivit, etiamsi beneficio privetur.*

89 *An, & quando Clericus, qui rem Ecclesiæ meliorem fecit, vel ejus hæres possit repetere hujusmodi meliorationes.*

Quæstio IV.

An Ecclesia, finita emphiteusi, vel feudo, teneatur reficere melioramenta.

IN hoc puncto Doctores distinguunt: aut enim em- 81
phiteusis, vel feudum finitur absque culpa emphiteutæ, puta ob cursum temporis, vel ob generationem finitam, & tunc Ecclesia, si vult pro se retinere, tenetur reficere melioramenta hæredibus emphiteutæ etiam extraneis. *l. 2. & 3. C. de Jur. emph. c. 1. ſ. ſi Vaſſallus, in titul. Hic finitur lex &c.* ubi, quod est in electione Domini directi, finita emphiteusi, vel feudo, æstimationem melioramentorum solvere, vel pati, quod ædificium auferatur. *Bald. in d. ſ. ſi Vaſſallus. & in l. Senatus. ff. de leg. primo, Clar. in ſ. emphiteuſis quæſtion. 45. & in ſ. feudum. quæſtion. 78.* ubi dicit, quod tunc inspici debet valor ipsorum melioramentorum, non autem ædificii diruti. *Decision. in l. qui rem. numero decimoquarto Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Rot coram Penia dec. 675. Gratian. diſcept. for. cap. 934. nu. 7. & ſeq.*

Limita, stante pacto, quod finita emphiteusi etiam 82
absque culpa emphiteutæ, res perveniat ad Ecclesiam cum melioramentis: hujusmodi enim pactum validum esse, tenet *Valasc. de Jur. emphit. quæſtion. 25. numero decimo octavo, Card. Seraphin. deciſ. 1496. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. qu. 70.*

Limita 2. quando in investitura appositum est pactum, 83
quod emphiteuta rem meliorem faciat, quia hoc pactum debet operari, ut Dominus lucretur melioramenta. *secundùm Mantic. de Tacit. lib. 22. titul. 21. num. 18. Genuenſ. d. quæſtion. 70.* contrariam tamen sententiam in hoc puto veriorem, & æquiorem, quia de natura contractus emphiteutici est, ut detur ad meliorandum: & ideò exprimendo illud, quod inerat, non impeditur repetitio melioramentorum, præsertim si melioramenta sint magis magni valoris, & notabilia, *Pinell. in l. 2. par. 2. capit. 3. numer. 10. C. de reſcind. vendit. Gratian. d. capit. 934. numero decimo, & ſequent.*

Aut emphiteusis, vel feudum finitur culpa investiti, & 84
tunc Dominus melioramenta reficere non tenetur. *l. 2. C. de jur. emphit.* quod procedit, quando culpa emphiteutæ cedit in aliquod damnum directi Domini, ut si emphiteuta, vel Vassallus cessaverit in solutione pensionis, vel negaverit dominium Ecclesiæ, vel possessionem Domini intervertere tentaverit. *ut tradunt communiter DD.* quo casu cessat etiam æquitas investiendi proximiores agnatos, *ut d. Pen. d. deciſion. 675.* secus esset, quando culpa non cederet in damnum Ecclesiæ, ut si res Ecclesiæ non solita alienari, concedatur in emphiteusim absque beneplacito Sedis Apostolicæ: tunc enim resoluto contractu, emphiteuta non amittit melioramenta, quia ex omissione hujusmodi solemnitatis Ecclesia nullum patitur præjudicium; si enim vult stare contractui, potest, cùm talis solemnitas inducta fuerit in ejus favorem, *Card. Seraphin. deciſion. 546. Pen. d. deciſion. 675.* ubi subiicit, quod si Ecclesia aliquem indebitè investivit, potest denuò illum investire, qui de jure erat investiendus, *Genuenſ. in d. tract. de Eccl. quæſtion. 71.* ubi etiam observat, quod emphiteuta potest 85
in tali casu bona Ecclesiæ meliorata retinere, donec sibi reficiantur melioramenta, nam principaliter incumbit possessioni rei suæ, licèt in consequentiam impediatur reversio fundi ad Ecclesiam, *arg. l. ſi quis nec cauſam, cum ibi not. per DD. ff. de reb. cred.*

Limita hanc ultimam conclusionem in contractu loca- 86
tionis: qui enim cadit à locatione ex culpa sua, meliorationes non amittit, *l. colonus. & ibi Bart. ff. locat.* ratio est, quia in emphiteusi regulariter solvitur quid modicum; colonus verò solvit pensionem æquivalentem fructibus, *Card. Seraphin. & Genuenſ. locis cit.* ubi, quod ex quantitate pensionis colligitur, an sit locatio, etiamsi contractus no- 87
minetur emphiteusis, *vide Natt. conſ. 49. Clar. in ſ. emphiteuſis. quæſt. 1.*

Limita 2. Clerico, qui rem incultam Ecclesiæ re- 88
duxit ad culturam: potest enim hujusmodi meliorationibus frui, quandiu vivit, etiamsi ob delictum beneficio

ficio privetur. *cap. fin. ubi Innoc. & Abb. de Pecul. cleric.* ſed poſt ejus mortem cedunt Eccleſiæ. *ut not. idem Abb. loc. cit.* quod intelligendum eſt, quando Clericus ex fructibus beneficii rem meliorem reddidit; ſecus ſi ex pecuniis proprii patrimonii: hoc enim caſu ipſe, vel ejus hæres hujuſmodi melioraciones poſſet repetere. *ut ſubdit Abb. ibid. nu. 2.*

SUMMARIUM.

90 *Si Prælatus ſervitium non præſtiterit, Eccleſia privatur feudo, ſed eo mortuo feudum ad Eccleſiam revertitur: limitatur n. 95. & ſeq.*

91 *Prælatus non poteſt, niſi in ſui damnum, Eccleſiæ præjudicare.*

92 *Tutor non poteſt præjudicare pupillo.*

93 *An ex culpa mariti non præſtantis ſervitium, amittatur feudum in dotem datum, & numer. ſequent.*

94 *Uxor naturaliter manet Domina rei dotalis.*

95 *Quando ſuccurratur Eccleſiæ per beneficium reſtitutionis, & n. 100.*

96 *Quid ſi Prælatus culpam commiſerit in Vaſſallum, propter quam, ſi eſſet laicus, amitteret proprietatem feudi.*

97 *Et quid ſi tempore delicti non erat Prælatus, ſed poſteà cæpit eſſe.*

98 *Dolus commiſſus ante mandatum Domino nocere non debet.*

99 *An, & quando Eccleſia privetur emphiteuſi, ſi ejus Rector canonem non ſolverit Domino directi, & numer. ſeq.*

100 *In Eccleſiæ electione eſt, an velit agere contra Prælatum, an verò rem vindicare à tertio.*

101 *Eccleſia poteſt uti jure minoris.*

102 *Eccleſia, quæ recepit emphiteuſim ab alia Eccleſia, cadit à jure ſuo, ſi canonem per biennium non ſolverit.*

Quæſtio V.

An Eccleſia privetur feudo, ſi Prælatus ſervitium non præſtiterit.

90 RESP. quod Eccleſia privatur quidem feudo ob culpam Prælati, ſed eo mortuo revertitur feudum ad Eccleſiam, & ſucceſſorem. *capit. 1. ſ. fin. ubi gloſ. Bald. & alii, de Capit. Corrad. Lut. de Penna in l. 2. circa med. C. de fund. patrim. lib. 11. Genuenſ. in tractat. de Eccleſ. quæſtion 37. numer. 1. & ſequent.* ratio eſt, tum quia alioquin aperiretur via fraudibus, tum etiam quia Prælatus non
91 eſt Dominus, ſed adminiſtrator, & ideò non poteſt, niſi in ſui damnum, Eccleſiæ præjudicare. *capit. delictum. de reg. Jur. in 6. l. meminerint. C. Unde vi.* ubi tutor non
92 poteſt præjudicare pupillo. *ut advertit Genuenſ. loco cit.* ſubdens, quod ex culpa mariti non præſtantis ſervi-
93 tium amittitur feudum in dotem datum, quia maritus eſt Dominus rei dotalis. *l. doce ancillam. C. de rei vendic.* nec mirum videri debet, quia cum mulier præſumatur ſciviſſe negligentiam viri. *l. octavi. ff. Unde Cognat. l. 1. ff. de Rit. nupt.* debuit ſupplere ejus negligentiam. *l. ſi ſuſpecta. ubi Rart. ff. de inoffic. teſtam.* poteſt tamen mulier agere contra virum de dolo, vel culpa commiſſa, *l. in rebus. C. de Jur. dot.* quamvis eidem mulieri imputetur, ſi vir non ſit ſolvendo. *l. 1. & ibi DD. C. Nè fidejuſſ. dot. dent.* alii tamen in hoc re-
94 ctiùs ſentiunt, delictum mariti diutius non prodeſſe Domino, quàm jus mariti duret, exemplo Prælati; & ideò feudum uxori eſſe reddendum diſſoluto matrimonio per mortem viri; idemque aſſerunt, quandocunque uxor conſtante matrimonio impetrat ſeparationem bonorum ob inopiam mariti, vel ejus ſævitiam, nulla habita diſtinctione, an maritus ſit ſolvendo, nec ne: ratio eſt, quia uxor naturaliter manet Domina rei dotalis. *ut in d. l. in rebus, & ita ſenſit Bald. conſ. 476. numer. 2. vol. 4. Tiraq. de retract. convent. ſ. 3. gloſ. 1. numer. 32. & alii, quos refert, & ſequitur Roſenth. de feud. cap. 10. concluſ. 5. nu. 6. & ſeq. & in litt. D.*

Limita principalem concluſionem, quando ex tali 95
amiſſione temporali Eccleſia læderetur, ut ſi bona erant communia inter Prælatum, & Capitulum, quo caſu ſuccurritur Eccleſiæ per beneficium reſtitutionis, ſicut & pupillo, & minori. *gloſ. in cap. imperialem. ſ. prætered ſi quis infeudatus. ver. quatuordecim annis, de Prohib. feud. alienat. Genuenſ. d. quæſtion. 37. numer. 3.* ubi etiam obſervat, quòd ſi Prælatus amiſſo feudo non poſſet decenter vivere, competeret Eccleſiæ reſtitutio uſque ad decentem ipſius Prælati ſubſtentationem: nam quæ pertinent ad victum Prælati, dicuntur concernere ipſius Eccleſiæ utilitatem, vel damnum. *capit. cum ſecundùm. cum ibi not. de Præb.*

Limita 2. quando Prælatus, à quo laicus habet feu- 96
dum ut ab Eccleſia, culpam commiſerit in Vaſſallum, propter quam ſi eſſet laicus, amitteret proprietatem feudi. *ut in titul. Qualit. Domin. propriet. feud. privet. cap. 1. de Vaſſall. mil. qui contum. eſt.* hoc enim caſu Eccleſia non privatur proprietate feudi vivente Prælato, cum id non ſit jure cautum, nec pœna privationis imponi debeat, niſi in jure exprimatur. *gloſ. & DD. in capit. fin. de Jurepatr. Bald. in capit. 1. ſ. fin. de Capit. Corrad. Genuenſ. ubi ſupra quæſt. 38. num. 1. quamvis alii contrarium aſſerunt.*

Limita 3. quando quis tempore delicti non erat 97
Prælatus Eccleſiæ, ſed poſt cæpit eſſe, quia neque tunc Eccleſia feudo privanda eſt, quemadmodum nec dolus commiſſus ante mandatum, Domino nocere 98
debet. *Bald. ubi ſupra d. ſ. fin. in fin. Genuenſ. d. quæſt. 37. num. 4.*

An verò Eccleſia privetur emphiteuſi, ſi ejus Rector 99
non ſolvit canonem directo Domino? Reſp. quod aut emphiteuſis conceſſa fuit ſimpliciter nullo expreſſo pacto devolutionis in caſu non ſoluti canonis, & tunc Eccleſia non privatur emphiteuſi; aut fuit conceſſa cum hoc pacto, & tunc privatur: quia cum in hoc non reperiatur expreſsè privilegiata, per conſequens ſervari debet jus commune. *l. 2. & 3. C. de Jur. emph. cap. 1. de alien. feud. Bald. in auth. qui rem. C de Sacroſ. Eccleſ. Spec. de locat. §. nunc aliqua. quæſ. 15. nu. 25. Genuenſ. in d. tract. q. 112. num. 1. & qu. 114. per tot.*

Datur tamen in tali caſu Eccleſiæ reſtitutio, ut 100
canonem ſolvat, & rem retineat. *Spec. loco cit. num. 26. Mantic. de Tacit. lib. 22. titul. 27. num. 69.* & in ejus electione eſt, an velit agere contra Prælatum, an verò rem vindicare à tertio. *ſecundum gloſ. notab. in cap. 2. ver. reſtituimus. in fin. de in integ. reſtit. cujus opinio comprobatur ex tex. in l. etiam. C. ſi Tut. vel Curat. interven.* ubi datur talis electio minori, an velit agere contra Curatorem, vel reſtitui contra poſſeſſo- 101
rem, etiamſi Curator eſſet ſolvendo; Eccleſiam verò poſſe ut jure minoris, conſtat *ex cap. 1. de in integr. reſtit.*

Notandum eſt etiam, quod Eccleſia, quæ emphiteu- 102
ſim recepit ab alia Eccleſia, cadit à jure ſuo, ſi canonem per biennium non ſolverit: non enim requiritur in tali caſu lapſus triennii. *Spec. de locat. ſ. nunc aliqua. d. qu. 15. num. 33.*

SUMMARIUM.

103 *Civitas feudum amittit, ſi propter delictum ex ſententia Superioris omninò deſtruatur: limitatur numero* 108.

104 *Quid ſi ex cauſa Civitas ita deſtrueretur, ut nulla eſſet ſpes novæ inſtaurationis.*

105 *An reſtituatur feudum reſtituta Civitate.*

106 *An feudum Eccleſiæ conceſſum à laico deſtructa eadem Eccleſia ad Dominum revertatur.*

107 *Reſtituta Eccleſia, an redeant jura perdita.*

108 *Civitas ob delictum Adminiſtratoris jure ſuo non privatur, niſi quamdiù ipſe Adminiſtrator in officio eſt.*

109 *Ma-*

109 *Mariti bonis publicatis feudum, & alia bona dotalia ſtatim ad uxorem revertuntur: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

110 *Quid ſi maritus Dominum feudi uxoris ſuæ offenderit, & felloniam commiſerit.*

111 *Bona fideicommiſſo ſubjecta tranſeunt in fiſcum, durante delinquentis vita.*

112 *Quando bona hujuſmodi libere in fiſcum tranſeant.*

113 *An feuda, vel bona emphiteutica exiſtentia in territorio Caſtri, ob non ſolutum canonem, vel alia de cauſa devoluta, ſpectent ad Principem infeudantem, vel ad feudatarium.*

114 *Feudatarius habet potentius jus, quàm uſufructuarius.*

Quæſtio V I.

An, & quando Civitas, ſeu Univerſitas feudum amittat.

103 REſp. quòd ſi Civitas, aliave Univerſitas propter delictum ex ſententia Superioris omninò deſtruatur, feudum amittit, illudque ad Dominum redit, quia tunc Univerſitas dicitur mortua. *Afflict. deciſion.* 282. *numero* 13. *Alex. conſil.* 43. *numero* 2. *libro* 1. *& alii, quos refert, & ſequitur Roſenth. de feud. capit.* 10 *concluſ.* 4.

104 *numero* 15. *& in gloſ. litter. P.* idemque dicendum, ſi ex alia cauſa, aut aliunde Civitas ità deſtrueretur, ut ſpes nulla eſſet novæ inſtaurationis: quia tunc etiam feudum, tanquam defuncta Vaſalla, Domino

105 aperitur. *Roſenth. loco citato.* ubi etiam obſervat, quod non reſtituitur feudum etiam reſtituta Civitate, quia eſſet nova Civitas in tali caſu.

106 An verò feudum Eccleſiæ, vel monaſterio conceſſum à laico, deſtructa eadem Eccleſia, vel monaſterio ad Dominum revertatur? Reſp. quod aut Eccleſia deſtructa fuit auctoritate Summi Pontificis, & tunc feudum revertitur ad Dominum, cum in tali caſu privilegium Eccleſiæ evaneſcat. *capit.* 2. *de nov. oper. nunciat.* aut Eccleſia, vel monaſterium deſtructum eſt ab hoſtibus, vel caſu corruit, vel translatum fuit de loco ad locum auctoritate Superioris, & tunc retinet omnia jura, & privilegia. *capit. paſtoralis* 7. *quſtion.* 1. *ita Andr. de Iſern. & Afflict. in cap.* 1. *ſ. fin. de Cap. Corrad. quos refert Genuenſ. in tractat. de Eccleſ. quæſtion.* 41. quamvis contrarium ſentiat *idem Genuenſ. ibid. num.* 2. ubi dicit, quod deſtructa Eccleſia, aut reprobato Collegio, vel Religione, feudum non revertitur ad Dominum, ſed remanet ſub diſpoſitione Summi Pontificis.

107 Obſerva tamen, quòd ſi Eccleſia jam auctoritate Summi Pontificis deſtructa, poſteà reſtitueretur, redirent jura perdita. *l. & Atilicinus. ff. de ſervit. ruſt. præd.*

108 Obſerva 2. quod ſecundùm leges Reſp. ſeu Civitas ob delictum Adminiſtratoris jure ſuo non privatur: nec jure feudorum aliud in ſpecie deciſum eſt, niſi quod Adminiſtratore in Dominum delinquente, feudum Civitati, aut Reip. tandiù auferatur, quandiù ipſe Adminiſtrator in Officio eſt. *Roſenth. de feud. cap.* 1. *concl.* 15. *nu.* 9. *& ſeq.*

109 Obſerva 3. quod marito delinquente, & bonis ejus publicatis, feudum dotale, & alia bona dotalia ſtatim ad uxorem revertuntur, etiamſi matrimonium ſolutum non fuerit. *l. ſi marito. ff. ſolut. matr. auth. bona damnat. C. de bon. proſcript.* ratio eſt, tum quia uxor naturaliter manet Domina rei dotalis. *l. in rebus ubi DD. C. de Jur. dot.* tum etiam quia regula, juris eſt, quod favore tertii alienare prohibitus, non poteſt delinquendo eadem perdere, *ut tradunt DD. in l. lex Julia* 4. *& ſequent. ac tot. titul. ff. de fund. dot. & in auth. ſive à me. C. Ad Senatuſc. Vellejan. Peregr. de Jur. fiſc. libr.* 5. *titul.* 1. *numer.* 82. ubi ſubiicit, quod uxor propria auctoritate poteſt iniicere manus in bona mariti confiſcata pro recuperatione ſuæ dotis, etiamſi bona mariti publicentur ex cauſa læſæ majeſtatis. *Boſſ. in titul. de Bonor. public. numero* 73. *in fin. Clar. libr.* 5. *§. fin. quæſtion.* 78. *verſ. quæro ſi bona mulieris &c. Roſenth. de feud. capit.* 1. *concluſ.* 15. *numer.* 9. *& ſequent. & cap.* 10. *concluſ.* 5. *numer.* 11. *& ſequent.*

Et hoc quidem certum eſt in delictis communibus; 110 ſecus eſſet in delictis feudalibus, ut ſi maritus Dominum feudi uxoris ſuæ offenderit, & feloniam commiſerit: tunc enim maritus privatur feudo, aut ejus honoribus, & commoditatibus durante ejus vita, eo verò defuncto feudum uxori reddendum eſt, ſive maritus ſit ſolvendo, ſive non, ut ſupra diximus exemplo Prælati Eccleſiæ. *arg. l. Statius florus ſ. Cornelio. ff. de Jur. fiſc.* ubi, bona 111 fideicommiſſo ſubjecta, ob delictum tranſeunt in fiſcum durante delinquentis vita. *Bald. conſ.* 476. *vol.* 4. *Tiraq. de Retract. conven.* §. 3. *gloſ. un. numer.* 32. *Peregr. de Jur. fiſc. lib.* 5. *titul.* 1. *num.* 69. ſubdens, quod ſi contingeret, vi- 112 vente reo decedere fideicommiſſarium ſubſtitutum, bona ipſa jure libero in fiſcum cederent. *Roſenth. d. cap.* 10. *concl.* 5. *num.* 6. *& ſeq.*

Quæres, an feuda, vel bona emphiteutica exiſtentia 113 in territorio Caſtri, ſi ob non ſolutum canonem, vel alia de cauſa devolvantur, ſpectent ad Principem infeudantem, vel potiùs ad feudatarium ejuſdem caſtri? Reſp. quod hujuſmodi feuda, vel bona devoluta ſpectant quidem quoad directum dominium ad Principem infeudantem, & ei acquiruntur: emolumenta tamen ex re devoluta obvenientia pertinent ad feudatarium. *Jo. Andr. in addit. ad Specul. titul. de locat. ſ. nunc aliqua &c. quæſt.* 93. *numer.* 116. *ver. quid tabernas &c. Oldrad. conſ.* 240 *numer.* 6. *&* 7. *Tiraq. de Retract. lignag. ad fin. titul. num.* 110. *Guid. Pap. deciſion.* 472. *& alii apud Honded. conſ.* 86. *num.* 21. *& ſequ. lib.* 2. qui licèt loquantur in uſufructuario, idem tamen 114 eſt in hoc caſu, cùm feudatarium non ſolùm habeat uſumfructum in feudo. *juxta tex. in cap.* 1. *in fin. In quibus cauſ. feud. amitt.* ſed etiam potentius jus, quàm uſufructuarius: nam feudatarius eſt Dominus fructuum etiam pendentium propter utile dominium, quod habet in re: uſufructuarius verò tantùm perceptorum habet dominium. *Bald. in cap. quæ in Eccleſiarum. num.* 20. *verſ. ſed ſtatim. quæritur &c. de Conſtit. Natt. conſ.* 501. *n.* 50. *& conſ.* 563. *nu.* 22. *& ſeq. lib.* 3.

SUMMARIUM.

115 *Filius legitimatus ex reſcripto non ſuccedit in emphiteuſi eccleſiaſtica: limitatur numero* 117. *& ſequent.*

116 *Filius naturalis legitimatus per reſcriptum non ſuccedit in feudo: limitatur nu. ſeq.*

117 *Filius legitimatus per matrimonium ſubſequutum ſuccedit in emphiteuſi eccleſiaſtica, & in feudo.*

118 *Quid, ſi legitimatus fuerit ſpecialiter quoad bona emphiteutica, vel feudalia, ab eo, qui poteſtatem habet.*

119 *Et quid, ſi conceſſio facta fuerit pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus, & quibus dederit, & numero* 121.

120 *Quando emphiteuſis Eccleſiæ conceſſa fuit pro filiis, & hæredibus quibuſcunque, comprehenditur etiam legitimatus.*

121 *Si emphiteuſis conceſſa fuerit pro ſe, filiis & hæredibus legitimis, & naturalibus, & quibus dederit, naturales legitimati cenſentur excluſi.*

122 *In nova acquiſitione poteſt Eccleſia illegitimum ad emphiteuſim eccleſiaſticam nominare, & inveſtire, & num ſeq.*

123 *Tertius habens jus nominandi ab Eccleſia, non poteſt nominare incapacem.*

Quæſtio V II.

An, & quando filius legitimatus ſuccedat in emphiteuſi eccleſiaſtica.

REgula eſt, quod filius legitimus ex reſcri- 115 pto non ſuccedit in emphiteuſi eccleſiaſtica,

ca, tam de jure communi, *ut dict. Bart. in leg. ex facto §. si quis rogatus numer.8. in fin. & ibi Alexand. numer.17. ff. Ad Trebell. Clar. in §. emphiteusis quæst.30.* quàm etiam ex constitutione *Pii V.* 117. *in nov. Bullar. de quo latè Honded. consil.37. num.24. & seq. lib.2.* quia propter honestatem non videtur Ecclesia de illis sensisse, *Rot. decis.359. num.20. & seq. part.5. tom.1. recent. & in Ariminen. bonorum 4. Aprilis 1578. coram Robust. Mantic. de Tacit. lib.22. tit.11. num.1. & seq.* ubi dicit,

116 quod filius naturalis, legitimatus per rescriptum, in feudo non succedit, *Gratian. discept. for. capit. 218. numer.39.*

117 Limitatur tamen hæc conclusio in filiis legitimatis per matrimonium subsecutum: isti enim succedunt in emphiteusi ecclesiastica, & etiam in feudo, *cap. tanta ubi DD. Qui fil. sint legit. Mantic. dict. tit.11. infin. Gabr. in titul. de legitimat. conclus.1. num.22. & alii communiter.*

118 Limitatur 2. quando quis est legitimatus specialiter quoad bona emphiteutica, vel feudalia, ab eo, qui potestatem habet *glos. in cap.1. §. naturales si de feud. defunct. cont. &c. Mantic. dict. titul.11. num.7. & sequ.* subdens, quod legitimatio facta cum clausula, *ut legitimatus in quibuscumque bonis possit succedere*, non extenditur ad emphiteusim ecclesiasticam, nisi expressum fuerit, *Gratian. discept for. cap.218. num.44. Card. Seraphin. dec.34.*

119 Limitatur 3. secundùm aliquos, quando concessio facta fuit pro se, hæredibus, & successoribus, & quibus dederit: hæc enim clausula, sicut operatur, ut hujusmodi emphiteusis transire possit etiam ad extraneos, ita etiam ad filios legitimatos, *ut sensit Afflict. decis.386. Alciat. cons.34. num.4. & seq. libr.1.* contrariam verò sententiam existimo veriorem, quia de extraneis in dicto casu videtur fuisse ab initio cogitatum, & ideò admittuntur; hæc autem ratio cessat in filiis legitimatis ex rescripto, quos Ecclesia abhorret, ut supra diximus; & ideò tamquam odiosi repelluntur, nisi specialiter fuerit expressum, *Bald. cons.207. num.3. & 4. libr.2.* ubi dicit, quod per dicta verba, *hæredibus, & successoribus, & quibus dederit*, non includuntur personæ prohibitæ, lege, vel moribus, vel natura incapaces, sed tantùm idoneæ, *Ruin. cons.105. num.8. 10. & seq. lib.3. Mantic. loco cit. num.15.*

120 Limitatur 4. quando emphiteusis Ecclesiæ concessa fuit pro filiis, & hæredibus quibuscumque: tunc enim comprehenditur etiam legitimatus, *Gratian. dict. capit.218. num. 41. & ita resolvisse Rotam coram Cardin. Seraphin. in Bononien. bonorum de Bologninis 22. Martii 1568. refert Mantic. dict. libr.22. titul.11. num.15. &*

121 16. ubi subiicit, quod si emphiteusis conceditur pro se, filiis, & hæredibus legitimis, & naturalibus, & quibus dederit, naturales legitimati censentur exclusi, quia sub dicta clausula generali, *& quibus dederit*, comprehendi nequeunt, cum nemo præsumatur in continenti se voluisse corrigere, *l. non ad ea ubi glos. & DD. ff. de cond. & demon.*

122 Limitatur 5. ut non procedat in nova acquisitione: potest enim Ecclesia illegitimum ad emphiteusim ecclesiasticam nominare, & investire, *ut d. Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum num.42. de constit. Cherubin. ad d. constit.117. Pii V. schol.1. Rot. dec.474. num.3. & 4. par.1. divers. Seraph. dec.1358. num.1. & dec.478. num.1. & seq.* ubi quod dicta constitutio Pii V. non tollit dispositionem juris communis, sed tantùm habilitationem jure speciali provenientes, *Duran. dec.251. num.11. & 12.* ubi dicit, quod ter-

123 tius habens jus nominandi ab Ecclesia, non potest nominare incapacem, quia intelligitur hoc jus concessum sub tacita conditione, ut nominetur persona de jure capax, ea nimirum ratione, quia cum Ecclesia sit speculum pudicitiæ, non intelligit in dubio de filiis illegitimis: quando verò cum illis immediatè contrahit, notitiam habere videtur de illorum qualitate, *leg. qui cum alio ff. de reg. jur. Dec. in cap. in præsentia num.47. de probat. & ita etiam sensit Flav. Cherubin. in compend. Bullar. ad d. const.117. Pii V. schol.1.*

SUMMARIUM.

124 *Quando Vassallus, vel emphiteuta possit absque consensu Domini formam rei feudalis, vel emphiteuticæ mutare.*

125 *Si concedatur area in emphiteusim, an possit ibi emphiteuta ædificare.*

126 *Concesso prato, an possit quis ex eo agros facere.*

127 *An emphiteuta, vel Vassallus molendinum frumenti, vel alterius rei concessum, in aliud sine consensu Domini mutare possit.*

128 *An possit Vassallus, vel emphiteuta invito Domino molendinum extruere.*

129 *An possit emphiteuta invito Domino sylvam extirpare, & in vineam redigere.*
An Beneficiatus possit olivetum extirpare, ut vineam plantet, ibidem.

130 *An usufructuarius possit rei formam mutare, & num.132.*

131 *Et an possit ædificium inchoatum perficere.*

Quæstio VIII.

An Vassallus, vel Emphiteuta possit absque consensu Domini formam rei feudalis, vel emphiteuticæ mutare.

RESP. affirmativè, quando res per hoc efficitur me- 124
lior, vel alteratio formæ talis est, quæ ad pristinum statum facilè reduci possit, etiamsi non efficiatur melior, dummodò non fiat deterior perpetuò, *ita Bald. in l.1. num.12. Cod. de Jur. emphit. Capoll. de servit. rustic. præd. cap.22. de montibus num.10. Pinell. in l.1. par. 2. num.52. Cod. de bon. matern. Rosental. de feud. cap.10. concluf.33. n.15. & 16.*

Hinc infertur, quod si area concedatur in emphi- 125
teusim, poterit ibi emphiteuta ædificare, tum quia demolito ædificio res redit in priorem statum, tum etiam quia inde res efficitur melior, & uberior; eademque ratione, concesso prato, poterit quis ex 126
eo agros facere, *ut tradunt DD. citati, & alii apud Rosental. dict. concluf. 33. numer. 17. & 18.* ubi etiam observat, hoc in prato pascuorum non semper verum esse.

Infertur 2. quod emphiteuta, vel Vassallus molen- 127
dinum frumenti, vel alterius rei concessum, in aliud sine consensu Domini mutare potest, modò facilè detracto illo, quod adjecit, & rursus appositis instrumentis illis, quæ ademit, in statum pristinum restituere possit: vel si mutatio illa paulo difficilior esset, cautionem præstiterit de reducendo illud in priorem formam; quia si qua in hoc casu etiam foret deterioratio, ea non consisteret in rei substantia, sed in fructuum perceptione, & sic ad Vassallum, non ad Dominum pertineret, *Bald loco citat. Rosenthal. dict. cap.10. concluf.33. num.21. & sequen.* ubi etiam dicit, quod si ipsemet emphiteuta, vel Vassallus in fundo feudali, vel emphiteutico molendinum extruxisset, facilius mutare formam ejus poterit, subdens *num.25.* quod potest Vassallus, vel emphiteuta, etiam invito Domino, molen- 128
dinum extruere.

Infertur 3. posse similiter emphiteutam invito Domi- 129
no sylvam extirpare, & in agros, vel vineam redigere, præsertim si ex hujusmodi sylva pauci redditus percipiantur: agri verò, vel vinea longè majoris sint emolumenti, *l. æquissimum §. inde quæsitum est vers. etsi fortè in hoc ff. de Usufruct. Capoll. in dict. tract. de serv. rust. præd. dict. cap.22. num.10. Tiraq. de Retract. convent. §.3 glos. 1. num.27. & §.7. glos.1. num.16. Ricc. in prax. for. Eccles. par.1. resol.130.* ubi, quod Beneficiatus in tali casu potest olivetum extirpare, ut vineam plantet; quod intelligendum est, quando prædium feudale, vel emphiteuticum, aut Ecclesiæ plus agri requireret, & sylvis, aut oliveto commodè carere posset: nam si ad amœnitatem prædii, vel aliam ob causam sylva, vel olivetum etiam necessarium foret, non licebit sylvam, aut olivetum extirpare, ut in vineam, vel agrum redigatur, præsertim si

paulo major ex agro, vel vinea hujuſmodi, quam ex ſylva, vel oliveto fructus colligeretur: tunc enim talis mutatio in notabilem fundi feudalis, vel emphiteutici deteriorationem potius vergeret, *Roſenth. dict. cap.10. concluſ.33. numer.28. & ſequen. Cepoll. dict. cap.22. num.10.* ubi etiam notat, quod ſylva ad culturam reduci non poſſet, quando aliquot plauſtra lignorum ex ea pro victu ex pacto tradenda ſunt: quia tacitè eo caſu videtur actum inter contrahentes, ne ſylva deſtruatur, *per text. in leg. ſi debitor §. veriſimile ff. de contrah. empt. leg. legatum ff. de uſufr. leg.*

130 Limita in uſufructu, in quo mutatio hujuſmodi permiſſa non eſt, quinimmo forma rei mutata uſusfructus perit, *leg. repetit 5. ff. Quib. mod. uſusfruct. amitt.* ubi ſi arcæ uſusfructus ſit legatus, & in ea ædificium poſitum ſit, uſusfructus extinguitur, *leg. uſufructus legato 7. §. hac ratione, & ibi gloſ. & DD. ff. de uſufruct. & quemadm. &c. Pinell. in dict. leg.1. part.2. numer.52. Codic. de Bon. mater.* ubi dicit, uſufructuarium non poſſe ſuo
131 jure ædificium inchoatum conſummare, etiamſi aliter eo uti nequeat; nec mirum videri debet, quia uſufructuarius non habet in re perpetuum jus, quemadmodum emphiteuta, & Vaſſallus, *ut obſervat Roſenth. loco cit. numer.19. Cepoll. dict. cap.22. numer.10.* ubi etiam dicit,
132 quod uſufructuarius non poteſt ſylvam extirpare, & in vineam redigere.

SUMMARIUM.

133 *Domum, vel fundum emphiteuticum ruina, vel incendio conſumptum tenetur emphiteuta reficere: declaratur n.134. & ſeq.*
Et an liberetur emphiteuta, ſi emphiteuſi renunciet, ibidem, & n.135.

134 *Emphiteuta tenetur non ſolùm de dolo, ſed de lata, & levi culpa.*
In culpa eſt, qui non facit, quod diligens paterfam. feciſſet, vel non prævidit quod de facili poterat evenire, ibid.

135 *Emphiteuta tenetur ad refectionem, quando pro emphiteuſi ſolvitur modica penſio, ſecus ſi magna, & exceſſiva.*

136 *Concluſio, quod de conſuetudine emphiteuſis conceditur pro modico canone in recognitionem dominii, qualiter ſit intelligenda.*

137 *Quando emphiteuta fieri debeat remiſſio penſionis, ſeu canonis.*

Quæſtio IX.

An domum, vel fundum emphiteuticum ruina, vel incendio conſumptum teneatur emphiteuta reficere, ac integram penſionem ſolvere.

133 QUoad primam partem dubii, affirmativè reſpondent communiter Doctores, tum quia ad emphiteutam ſpectat periculum caſus fortuiti, tum etiam quia non aliter interitu rei liberatur emphiteuta, niſi tota pereat: & ideò donec area, vel quid aliud etiam minimum ſupereſt, durat contractus, & obligatio *l.1. Codic. de jur. emphit. §. lex itaque verſ. dudum autem &c. ubi gloſ. in ver. caſus in Auth. de non alienan. §. adeo Inſtit. de locat. & conduct. Alexand. in leg. interdum §. quod ex naufragio verſ. fin. ff. de acquir. poſſ. Afflict. dec.83. numer.* 12. ubi dicit, quod quando ſolum fuiſſet conceſſum, ubi erat domus, tunc reſoluta domo, remanet emphiteutæ ſolum *latè Surd. deciſ.198. num.9. &* 10. ubi ampliat, hoc procedere etiam quando ex ſuperextante parte non poteſt percipi integra penſio; & in ſpecie, quod ſi domus fortuito caſu comburatur, emphiteuta teneatur illam reficere, dixit *Ang. in dict. §. lex itaque in auth. de non alienan. Imol. in cap. potuit. num.44. extr. de locat. Cepoll. de ſervit. urban. præd. cap.59. de refect. numer.18. Natt. conſil. 13. num.5. & conſ.377. per tot. Corn. conſ.289. colum. penult. lib.1.* unde non poſſet eo caſu emphiteuta emphiteuſi renunciare invito Domino, *ad trad. per Theſaur. dec. 20. num.2. &* 3.

134 Hæc tamen ſententia meo judicio procedere poteſt in duobus caſibus 1. quando culpa ipſius emphiteutæ domus incendio fuiſſet conſumpta, *ut dict. Bald. in d.l.1. num.10. in fin. C. de jur. emphit. & in authent. quirem. numer. 3. Codic. de Sacroſ. Eccleſ. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. deciſion.353. Surd. dict. deciſ.198. num.23. & ſequent.* ubi etiam dicit, quod emphiteuta tenetur non ſolum de dolo, & lata culpa, ſed etiam de levi, in tantum, quod ſive modicum, ſive magnum ſit damnum, ſemper tenetur ad refectionem, & ad intereſſe, *vide textum in l. ſi quis fundum §. Imperator ff. locat. leg. in judicio Codic. eodem titul. §. penult. Inſt. eodem §. ſcire in Auth. de non. alienan. & ibidem DD.* culpa autem in eo præſumitur, qui non facit quod diligens paterfam. feciſſet, vel non prævidit, quod de facili poterat evenire, *ut dict. Bart. in leg. ea igitur ff. de pignor. act. Gravett. conſil.97. num.6. & conſil.179. numer.5. Menoch. de Præſumpt. libr.5. præſumpt. num.132. Surd. loco cit. num. 15. & ſeq.*

Secundo caſu, quando pro emphiteuſi ſolvitur mo- 135
dica penſio: tunc enim emphiteuta ad refectionem cogi poteſt; ſecus ſi penſio correſponderet fructibus, vel aliàs eſſet magna, & exceſſiva, quia tunc debemus recedere à terminis emphiteuſis, cum contractus eo caſu magis accedat ad locationem, quàm ad emphiteuſim, *Bald. in d. l.1. num.4. verſ. Quinto in expendendo &c. & numer.10. Codic. de jur. emphit. Rol. conſil.96. num. 26. volum. 1. Bellon. conſ.21. num.8. quos refert, & ſequitur Theſaur. dict. deciſion.20. num.6. &* 7. *& ibidem Add.* ſubdens, quod poteſt emphiteuta invito Domino renunciare emphiteuſi, quoties non poteſt re frui, niſi cum maxima impenſa, vel difficultate, quæ æquiparetur impoſſibilitati: idemque dicendum, ſi res devenerit in hoſtium poteſtatem, ita ut non ſit ſpes eam recuperandi, *ad trad. per Alexand. in d.l. interdum §. quod ex naufragio, verſus fin. ff. de acquir. poſſ.* vel ſi mutata fuerit forma ipſius rei, *l. repeti. §. rei mutatione ff. Quib. mod. uſusfr. amitt. Bald. in d.l.1. num.10. quicquid in contrarium aſſerat Surd. d. dec. 198. num.25. & ſeq.*

Quoad ſecundam partem dubii, an teneatur emphi- 136
teuta interim ſolvere integram penſionem, affirmat *Natt. d. conſ.377. num.2. & alii apud Surd. d. dec.198. num.10. & ſeq.* ſive penſio ſit modica, ſive magna: quod enim dicitur, conſuetudine emphiteuſim concedi pro modico canone in recognitionem dominii, procedit, vel quia a principio ſolvitur quantitas pecuniæ ultra canonem conventum, *ut notat Bart. in d.l.1. in princ. Cod. de jur. emphit.* vel quia res ſterilis conceditur, ut fiat fertilis, *ut tradunt DD in d. aut. qui rem;* ſecus, quando res culta eſt, & fertilis: tunc enim nunquam conceditur pro minimo canone, nec aliquis invenitur rerum ſuarum ita prodigus, qui cum poſſit ex re ſingulis annis centum percipere, illam concedat pro decem; unde ab Eccleſia nunquam conceditur, niſi ea penſio ſit æqualis fructibus, quia aliàs non cederet in evidentem utilitatem, *ex trad. per Capic. dec.182. Franc. dec.191. num.10. & ſeq.*

Veriùs tamen mihi videtur, quod emphiteutæ ob hu- 137
juſmodi damnum fieri debeat remiſſio penſionis arbitrio Judicis: quamvis enim non excuſetur à ſolutione canonis, quando penſio eſt modica, ſecus tamen, quando eſt magna ex rationibus ſupra deductis, *Bart. in dict. l. 1. num.4. & 9. Cod. de Jur. emphit.* ubi dicit, quod ſi ex re, quæ periit, non perciperentur ſufficientes fructus ad penſionem, non cogitur emphiteuta ad præſtandum integrum canonem, ſed tunc tenetur pro rata fructuum juxta declarationem peritorum, *Theſaur. dec.20. num.6. & ſeq. Boſſ. in titul. de remiſſ. merced. conduct. num.114. Caroc. de Locat. & conduct. tit. de remiſſ. merced. qu.3. num.10. & quæſt.4. num.6. Maſcard. de probat. concl.1333. numer.10. vol.3. Genuenſ. in tract. de Eccl. q.73. vide quæ ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib.1. cap.38. num.24. & ſeq.* quod tamen intelligendum eſt, niſi damnum evenerit culpa ipſius emphiteutæ, quia tunc non ſolum reficere illud tenetur, ut ſupra diximus, ſed etiam totam penſionem interim ſolvere, etiamſi magna ſit, *ut ſenſit Bald. in d.l.1. n. 10. & pro indubitato aſſerit Surd. d. dec.198. num.13. ubi alios refert.*

SUM-

SUMMARIUM.

138 *Uno ex hæredibus emphiteutæ per biennium, vel triennium canonem non ſolvente, totus fundus inter ipſos diviſus incidit in commiſſum: limitatur nu.* 141. *& ſeq.*

139 *Hæres, qui ſolvit, ab alio, qui non ſolvit, ſuum intereſſe conſequitur per judicium fam. erciſcundæ.*

140 *Quid ſi collaterales evincerent rem emphiteuticam jure congrui, & inter ſe dividerent, & alter ipſorum canonem non ſolverit, & numer.* 141. *cum ſeq.*

141 *Si Dominus conſenſit dictæ diviſioni, pars non ſolventis tantùm incidit in commiſſum.*

142 *Minor adversùs commiſſum, ſive devolutionem reſtituitur ob canonem non ſolutum.*

143 *Reſtitutio minoris prodeſt etiam alteri habenti rem communem cum minore.*

144 *Quando res emphiteutica duobus conceditur, unuſquiſque pro parte tenetur ad canonem.*

145 *Quando plures obligant ſe in eodem contractu ſimpliciter, quilibet tenetur pro parte virili, & numer.*147.

146 *Duo fundi, vel domus ſub uno redditu, ſeu cenſu ſubmiſſæ, pro parte, ſive pro rata redditus ſingulariter tenentur.*

147 *Quando plures condemnantur per ſententiam, quilibet pro rata tenetur.*

148 *Quid ſi plures obligati in ſolidum, per ſententiam condemnentur ſimpliciter.*

149 *In materia emphiteuſis multum defertur conſuetudini loci.*

Ad probandam conſuetudinem contra jus requiritur quadragenaria, ibidem.

150 *Quando dicatur conſuetudo contra jus.*

151 *Quando res emphiteutica incidat in commißum tantum pro rata.*

152 *An pater poſſit filiis præjudicare, quando emphiteuſis conceſſa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum.*

Quæſtio X.

An fundus emphyteuticus, inter hæredes emphiteutæ diviſus, incidat in commiſſum, ſi unus ex hæredibus per biennium, vel triennium canonem non ſolverit.

138 RESP. quòd totus fundus in tali caſu incidit in commiſſum, etiamſi cæteri hæredes ſolverint alias canonis partes: nam ſicut emphiteuta invito Domino non poteſt ſolvere canonem per partes, ſed ſemel totum, & integrum tenetur ſolvere, *Paul. de Caſtr. in leg. quidam exiſtimaverunt ff Si cert. pet.* ita nec hæredes poſſunt ſolvere per partes, quia obligatio ad canonem eſt realis: & licèt ipſi hæredes dividant inter ſe, tamen quilibet tenetur in ſolidum ad cenſum, cum ex facto hæredum minimè mutari debeat conditio primæ obligationis, *leg.* 2. *§. ex his ff. de Verb. oblig.* nec ad evitationem pœnæ ſufficiat particularis ſolutio, *leg. in executione §. penult. ff. eodem titul. gloſ. in leg communi dividundo* 7. *ver. confunderetur ff. Commun. divid. quam communiter ſequuntur DD. ibidem Bartol. in leg. fraudati numer.* 3. *ff. de Publican. & vectigal. Alexand. conſ.* 7. *colum.*2. *volum.*5. *Hoſt. in ſumm. titul. de locat. §. quid ſit de natura hujus &c. numer.* 12. *verſ. quid ſi ex pluribus &c. Alb. de Roſ. in l.*2. *colum.*9. *Codic. de Jur. emphit. Specul. in titul. de locat. §. nunc aliquanum.*92. ſubdens, quod hæres, qui ſolvit, ab alio, qui non ſolvit,
139 ſuum intereſſe conſequetur per judicium fam. erciſcundæ, *Fed. de Sen. conſ.*228. *prout eos refert, & ſequitur Afflict. deciſ* 153. *numer.*2. *& ſequ* ubi idem dicit in col-
140 lateralibus evincentibus rem emphiteuticam jure congrui, & inter ſe dividentibus, ſi alter ipſorum canonem non ſolverit, *Clar. in §. emphiteuſis quæſt.*8. *verſ. quæro quid ſi &c.*

141 Limita, quando Dominus conſenſit dictæ diviſioni; tunc enim ſibi præjudicat in hoc, quòd ſi unus ſolvit partem ſuam, & alter non ſolvit, pars non ſolventis tantùm incidat in commiſſum, non autem pars alterius ſolventis, niſi Dominus jus ſuum ſibi reſervaverit, *ut ſenſit Bald. in dict. l. fraudati Afflict. dec.*153. *num.*5. *& ibidem Urſill. num.*2.

142 Limita 2. in minore: hic enim adverſus commiſſum, ſive devolutionem reſtituitur ob canonem non ſolutum, *juxta text. in leg. ſi ex cauſa §. ſi in commiſſum ff. de minor. Urſill. loco cit. num.*2. ubi etiam dicit, quod iſta reſtitutio prodeſt habenti rem communem
143 cum minore.

144 Limita 3. ubi res emphiteutica duobus conceditur: tunc enim unuſquiſque pro parte tenetur ad canonem, niſi expreſsè fuerit conceſſa in ſolidum, *Bald. conſ.*116. *part.*1. ubi dicit, quod quando plures obligant ſe in eodem contractu ſimpliciter, quilibet tenetur pro parte
145 virili, *Socin. Jun. conſil.*70. *part.*1. *Urſill. ad Afflict. deciſion.* 153. *numer.*4. *&* 5. ubi addit, hoc procedere etiam in duobus fundis, ſeu domibus ſub uno redditu,
146 ſeu cenſu ſubmiſſis: nam iſtæ res pro parte, ſive pro rata redditus ſingulariter tenentur, *juxta textum in cap. conſtitutus, verſ. juxta ratam de Relig. domib. & ibi Abb. num.*8. *&* 9. ubi, quòd ſi plures ſcholares domum conduxerint, unuſquiſque pro rata in dubio ad penſionem
147 tenetur, ſicut quando plures condemnantur per ſententiam, *vide eumdem Urſill. dict. deciſion.*153. *num.*6. *& deciſion.*215. ubi ſubiicit, quod quando plures obli-
148 gati in ſolidum per ſententiam condemnantur ſimpliciter, videtur facta condemnatio pro parte, niſi in fine ſententiæ poſita fuerit clauſula, *omni meliori modo:* quia tunc ratione dictæ clauſulæ intelliguntur omnes in ſolidum condemnati, *ut obſervat etiam Theodoſ. Rub. in ſuis ſingular. tom.*2. *in tractat. de clauſul. clauſul.* 517. *numer.* 40.

149 Limita 4. ſi in loco adeſſet ſpecialis conſuetudo in contrarium: in hac enim materia multum defertur conſuetudini; unde conſuetudo etiam attenditur, an in emphiteuſis conceſſione uſque ad tertiam generationem, primi inveſtiti conſtituant primam generationem, *Rot. coram Penia deciſ.*220. *numer.*1. *& dec.*259. *num.*1. *&* 2. ubi ſubiicit, quod ad probandam conſuetudinem contra jus requiritur quadragenaria.

150 Obſerva tamen, quod conſuetudo contra jus non dicitur, ſi ageretur de interpretatione contra communem Doctorum opinionem, ſed requiritur, ut ſit contra expreſſam juris diſpoſitionem, vel expreſſam ipſius rationem, *latè Rota in Hiſpalen. juris nominandi* 10. *Octobris* 1583. *coram Cardin. Seraphino, in impreſſ. deciſion.*639. *numer.*1. *& ſequ. & coram Penia d. dec.*259. *num.*3. *&* 4.

151 Limita 5. in caſu, quem ponit *Afflict. dec.*80. *numer.* 1. *& ſequ.* ubi dicit, quòd ſi res valoris v. gr. mille aureorum, ſubmiſſa fuit oneri, & naturæ contractus emphiteutici pro aureis 300. non devolvitur in caſu devolutionis, niſi pro dicta rata aureorum 300.

152 An verò pater poſſit filiis præjudicare, non ſolvendo canonem, aut rem alienando irrequiſito Domino, quando emphiteuſis conceſſa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, vel ex mera liberalitate concedentis? Reſp. negativè, *ex trad. per Surd. deciſion.* 290. *numer.*1. *Clar. in §. feudum quæſtion.* 66. *verſ. Ego alias &c. & in §. emphiteuſis, quæſt.*8. *verſ. ſed hic quæro &c.* factum enim, vel negligentia patris non poteſt filiis præjudicare in re, quæ ad eos pervenire debet, non ex facto, aut jure patris, ſed ex mero beneficio, ſeu liberalitate concedentis: niſi fortè emphiteuſis quæſita fuerit ex re patris, ideſt data pecunia à patre: quo caſu pater poſſet filiis præjudicare, ſi emphiteuſis haberet originem in perſona ipſius patris, ſecus ſi quæſita fuerit ab alio aſcendente pro ſe, & filiis, *vide Bart. in l.*3. *num.*4. *ff. de Interd. & releg. Corn. conſ.*282. *num.*10. *vol.*3. *Natt. conſ.*531. *num.*43. *Pariſ. conſ.*2. *num.*22. *lib.*1. *Alex. conſ.*28. *vol.*5. *Surd. loco cit. Beltram. ad Greg. dec.* 129. *num.*23.

SUMMARIUM.

153 *Contractus in dubio præsumitur potiùs censualis, quàm emphiteuticus, & numer. sequent. limitatur numer.* 161. *& seq.*

154 *Verbum, pro canone, seu responsione, est ambiguum, & potest intelligi ex causa census.*

155 *Quando quis excusetur à caducitate.*

156 *Quid probare teneatur is, qui agit ad caducitatem, & num. seq.*

157 *An dominium, vel possessio probetur per venditionem, locationem, & librum censualem, & numer. sequent.*

158 *Et an probetur ex solutionibus, & confessionibus.*

159 *An investitura probet dominium investientis, & numer.* 160.

160 *An dominium probetur ex recognitione recipientis, & num.* 161.

161 *Quando contractus præsumatur emphiteuticus, & nu. sequent.*

162 *Quando ex instrumento investituræ probetur dominium.*

163 *Quid si in loco magis frequens esset usus concedendi bona in emphiteusim.*

164 *In casu dubio non est admittenda caducitas.*

165 *An Dominus directus finita emphiteusi possit propria auctoritate capere possessionem fundi emphiteutici.*

166 *Quando dominium probetur levioribus probationibus.*

167 *Dictio, usque quando stet inclusivè, & quando exclusivè.*

Quæstio XI.

An in dubio contractus præsumatur censualis, vel emphiteuticus.

153 REsp. quod præsumitur potius censualis, quàm emphiteuticus, *Covar. variar. lib.* 3. *cap.* 7. *numer.* 1. *Cardin. Mantic. decision.* 134. *numer.* 3. ubi dicit, quod
154 verbum, *pro canone, seu responsione*, est ambiguum, & potest intelligi ex causa census: & ideò si non appareat, utrum quis sit emphiteuta, vel censuarius, non solvendo, jure suo privari non potest, *Mascard. de Probat. conclus.* 281. *numer.* 1. *cum sequent.* ubi dicit, quod magis census, quàm emphiteusis præsumitur, etiamsi quis per 30. annos solvisset uti de re emphiteutica, si de contractu non constet, *Menoch. præsumption.* 106. *numer.* 3. *& sequent. lib.* 3. *Ruin. consil.* 42. *numer.* 6. *&* 7. *& consil.* 160. *numer.* 5. *&* 6. *libr.* 1. *Natt. consil.* 3. *numer.* 3. ubi dicit, quod si ex instrumento, seu alia scriptura constet, pensiones fuisse solutas pro emphiteusi, & nihil aliud dicatur, contractus præsumitur censualis, tum quia emphiteusis continet sub se censum, tum quia contractus non censetur emphiteuticus, nisi evidentissimè appareat, *Hond. consil.* 81. *numer.* 2. *lib.* 2. *Capic. decision.* 196. *Crescen. decision.* 1. *de Censib.* ubi dicit, quod excusatur quis à cadu-
155 citate, quando potest dubitari, an ratione census, vel emphiteusis pensio soluta fuerit, quamvis mero jure esset emphiteusis, *Gratian. discept. for. cap.* 566. *numer.* 9. *&* 10. *& cap.* 188. *numer.* 26. *Afflict. decision.* 129. *numer.* 4. *Valasc. de Jur. emphit. quæst.* 32. *num.* 33. *vers. illa tamen &c. Cardin. Mantic. decision.* 134. *numer.* 3. *& alii communiter*; quod procedit non solum in privato, sed etiam in Ecclesia, *Mascard. loco citat. num.* 4. *Menoch. ubi supra numer.* 7. *Gratian. dict. cap.* 188. *num.* 28. *Mantic. d. dec.* 134. *num.* 3. *Natt. dict. cons.* 3. *numer.* 3. *Valasc. dict. quæst.* 32. *num.* 3. *vers. Item si in ea provincia &c. Rot. recent. par.* 2. *decision* 170. *per tot. prout refert Thomat. dec.* 60. *num.* 27. *quicquid dicat Genuens. in tract. de Eccl. quæst.* 91. *Bero. q.* 14. *num.* 1. *&* 2.

156 Unde agenti ad caducitatem, & rem emphyteuticam prætendenti incumbit onus probandi non solùm emphiteusim, sed etiam illius dominium plenè, & concludenter, ac identitatem bonorum emphiteusi subjectorum, *Spec. in titul. de locat. §. nunc aliqua &c. numer.* 72. *& seq. Alex. cons.* 10. *lib.* 4. ubi dicit, quod venditio, locatio, & liber censualis non probant dominium, nec quasi, nec 157
possessionem contra tertium, *Gratian. dict. cap.* 188. *num.* 10. *Cavalcan. dec.* 43. *num.* 53. *& seq. par.* 1. *Caput. decis.* 280. *par.* 1. ubi dicit, quod ex instrumentis locationum, solutionibus, & aliis confessionibus, & adminiculis non 158
probatur dominium ad effectum rei vindicationis, quia ex istis præsumptivè, non plenè probatur dominium, nisi constet de traditione, *Cardin. Seraphin. decision.* 1453. *num.* 1. *Cardin. Millin. decision.* 11. *Rot. in recentior. par.* 1. *dec.* 150. *num.* 1. *& sequent. & decision.* 249. *num.* 1. *& decis.* 606. *num.* 1. *prout refert idem Thomat. dict. decision.* 60. *num.* 1. *& seq.* ubi etiam dicit, quod ad hunc effectum 159
non sufficit instrumentum locationis, seu concessionis in emphiteusim, quia sola investitura dominium investientis non probat: quemadmodum nec dominium hujusmodi probatur ex instrumento emptionis, conductionis, solutionis, & recognitionis, quia dominia non pendent 160
ab assertione concedentis, vel recognitione recipientis rem emphiteuticam, cùm etiam res aliena emi, vendi, ac concedi possit in emphiteusim, vel locari, licèt ab alio possideatur, *ex trad. per Alexand. cons.* 12. *num.* 4. *libr.* 4. *Cravet. cons.* 157. *num.* 5. *& seq. Gratian. cap.* 533. *num.* 43. *&* 44. ubi dicit, quod ad hunc effectum non sufficit instrumentum locationis emphiteusis, nisi plenius de illa appareat, *& cap.* 188. *num.* 6. 10. *& sequent. Cardin. Cavaler. decision.* 399. *numer.* 4. *Seraphin. dict. decision.* 1453. *num.* 1.

Prædicta tamen conclusio limitatur 1. quando ultra 161
præstationem annuam uniformem aliæ concurrerent conjecturæ, ut si appareat de solutione laudemii in recognitionem dominii, vel si in rei alienatione fuerit requisitus consensus Domini; tunc enim præsumitur potius solutum jure emphiteutico, quàm jure census, *Natt. cons.* 3. *num.* 3. *& alii, quos refert, & sequitur Genuens. d. quæst.* 91. *Thomat. d. dec.* 60. *num.* 41. *&* 49. *Rot. dec.* 117. *num.* 10. *part.* 5. *tom.* 1. *& dec.* 164. *num.* 4. *& seq. part.* 6. *recent.* ubi addit, quod si cum instrumento investituræ concurrerent alia adminicula, videlicet enunciativæ antiquæ, solutiones ca- 162
nonum, & laudemii, recognitio in Dominum, reservatio dominii, & similia, eo casu probaretur dominium tam ad effectum caducitatis, & devolutionis, quàm contra tertium, *de quo latè scripsimus in tractat. de Temp. legal. lib.* 2. *cap.* 55. *num.* 33. *& seq. ubi aliæ regulæ recensentur, ex quibus dominium probatur, vide Seraph. dec.* 1453. *in princ.* ubi subiicit, quod dominium absolutè non probatur ex solutione laudemii, & ex confessione, quod fundus sit sub proprietate Ecclesiæ, vel privati, quando est unica tantùm recognitio facta ad effectum habendi consensum Rectoris in emptione fundi, *Menoch. d. præs.* 281. *n.* 9. *Gratian. d. cap.* 188. *num.* 27.

Limitatur 2. quando in ipsa Regione magis frequens 163
esset usus concedendi bona in emphiteusim, quia tunc præsumitur contractus emphiteuticus, *Mascard. d. conclus.* 281. *num.* 7. *Menoch. d. lib.* 3. *præsumpt.* 281. *num.* 14. *Afflict. d. dec.* 129. *num* 5. *Valasc. d. q.* 32. *n.* 33. *vers. Item si in ea Provincia &c.* ubi etiam observat, quod in casu du- 164
bio non est admittenda caducitas.

Notandum est etiam, quod Dominus directus potest 165
intentare remedium possessorium, quando clara, & indubitata est devolutio; secus quando est dubia, & probabiliter potest controverti, quia tunc tenetur judicio petitorio experiri, *Beltram. ad Greg. dec.* 105. *ubi plures Rotæ decisiones refert Thomat. dec.* 60. *num.* 13. *&* 14. *Valasc. de Jur. emphit. quæst.* 18. *num.* 16. *Thesaur. qq. for. libr.* 4. *quæst.* 42. *num.* 8. *Hond. cons.* 21. *num.* 22. *& seq. lib.* 2. ubi dicit, quod quando emphiteusis præsupponitur finita ob lapsum temporis, vel aliter constat, emphiteusim fuisse finitam, potest Dominus directus propria auctoritate possessionem emphiteusis accipere, & emphiteutam expellere secundùm magis receptam Doctorum sententiam; Rota tamen sequitur opinionem, quod etiam stante pacto capiendi possessionem propria auctoritate in casu devolutionis, prius debeat coram Judice liquidari parte citata, quod sit factus locus devolutioni, quia potest emphiteuta habere melioramenta, ex quibus sibi competeret retentio, vel alium titulum, ex quo posset prætendere successionem, *vide Greg. dict. dec.* 105. *num.* 12. *& ibi Beltram. litt. A.*

166 No-

166 Notandum 2. quod quando non agitur de dominio principaliter ad effectum caducitatis, ſed tantùm incidenter ad alium effectum, videlicet pro ſolutione canonis, tunc ſufficerent leviores probationes, *Gratian. capit.* 912. *numer.* 3. & 34. & *cap.* 188. *numer.* 15. & 16. *Cardin. Seraphin. dec.* 1453. *numer.* 12. *Millin. dec.* 11. *Thomat. dec.* 60. *numer.* 9. & *ſeq.*

167 Notandum 3. quòd ſi Eccleſia conceſſit in emphiteuſim territorium uſque ad talem locum, puta uſque ad talem vineam, dictio, uſque, ſtat excluſivè, ſi locus ille jam erat vinea tempore contractus: quia cum alienatio rerum Eccleſiæ ſit de jure prohibita, ideo ſtricta fieri debet interpretatio, *leg. ſi præſes* 32. & *leg. interpretatione* 42. *ff. de Pæn.* ſecus ſi ille locus quondam fuit vinea, ſed tempore contractus non eſt vinea, quia tunc non cenſetur excluſus, *leg. veteribus ff. de pact. leg. forma ff. de cenſibus Genuenſ. in tractat. de Eccleſ. quæſtion.* 488. *vide Bald. in authent. hoc amplius numer.* 24. & 25. *Codic. de fideicommiſ.* ubi dicit, quod dictio, uſque, appoſita numero ſtat incluſivè: idem, ſi perſonis, niſi ſit contraria ratio extremorum; item ſi apponatur quantitati continuæ, in favorabilibus ſtat incluſivè, non in odioſis.

SUMMARIUM.

1 *Quomodo intelligenda ſit locatio facta non deſignato loco, nec tempore.*
2 *Quando locus declarari poſſit à conductore.*
3 *Renovata locatione, cenſetur etiam renovata qualitas loci.*
4 *Quando teſtes ad perpetuam rei memoriam examinati faciant fidem coram Judice competente.*
5 *Dominus, qui locavit domum, ſeu prædium ad certum tempus, poteſt interim domum, vel prædium alteri vendere.*
6 *Quando colonus, & inquilinus agere poſſint contra locatorem ad damna, & intereſſe.*
7 *Locator bona invecta, & illata habet tacitè hypothecata, & ea poteſt ſua auctoritate includere: limitatur num. ſeq.*
8 *Quando locator poſſit uti jure executivo, & quando non.*
9 *Bona aliena invecta, non ſunt tacitè obligata pro penſione: limitatur num ſeq.*
10 *Quid ſi interveniat fraus ex parte Domini dictorum bonorum.*
11 *Calliditati Mulieris non ſuccurritur, ſed tantùm ejus firmitati.*
12 *Quid ſi bona aliena fuerint inducta Domino rei ſcientie, & patiente, ut perpetuò ibi ſint, & numer.* 15. & 17.
13 *Bona, quæ ad certum tempus fuerunt in domo, vel fundo repoſita, non ſunt obligata pro penſione: limitatur num. ſeq.*
14 *Invecta, & illata ab eo, qui unica tantùm nocte manſit in hoſpitio, ſunt tacitè obligata locatori.*
15 *Bona uxoris invecta in domum viro locatam, an, & quando ſint tacitè obligata.*
16 *Quando uxor teneatur ad penſionem domus viro locatæ.*
17 *An contrahatur tacita hypotheca, ſi conductor mala fide in domum conductam inferret rem alienam.*
18 *Locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, tenetur reſarcire damnum, quod ſua culpa accidit: item tenetur de dolo, lata, & levi culpa, non autem de leviſſima: limitatur num. ſequent.*
19 *In rebus, quæ leviter franguntur, venit etiam culpa leviſſima.*
20 *An vector teneatur probare, ſe in hujuſmodi rebus vehendis adhibuiſſe exactiſſimam diligentiam.*
21 *Quando præſumatur culpa, & quando caſus.*
22 *Caſus fortuitus non excuſat, quando præceſſit culpa ordinata ad caſum, & quomodo id intelligatur.*
23 *Is, qui locat operas ſuas tanquam artifex, tenetur de damno contingenti ex culpa leviſſima eorum, quorum opera utitur.*
Promittens opus, an teneatur illud facere omnibus ſuis expenſis ibid.
24 *Caſum fortuitum allegans, tenetur illum probare.*
Caſus fortuitus qualiter probetur, ibidem, & num. ſequent.
25 *Ubi caſum quis patitur, ibi poteſt examinare teſtes, qui poſtea fidem facient coram Judice competente.*
26 *Teſtes poſſunt examinari in loco non apto, ubicumque neceſſitas imminet.*
27 *Navicularius, qui dicit, ſe ſubſtinuiſſe naufragium, debet hoc per teſtes probare coram Judice illius loci, & Præfecto denunciare intra annum.*
An paſſus naufragium, audiatur poſt annum, ibidem.
28 *Ad probandum caſum fortuitum admittuntur nautæ, & miniſtri navis, & etiam familiares, & domeſtici in ſubſidium.*
29 *An, & quando ſalarium non conventum debeatur.*

CAP. VI.

De locatione, & conductione.

QUæritur 1. quomodo intelligenda ſit locatio facta non deſignato loco, nec tempore? Reſp. quod locus declarandus erit per conductorem; tempus verò declarari debet arbitrio boni viri, *Bald. in leg. liberti. numer.* 11. *Codic. de oper. libert.* 1 2

Quæritur 2. an renovata locatione, cenſeatur etiam renovata qualitas loci? Reſp. affirmativè, *vide Caroc. titul. de renovat. location. quæſt.* 30. *incip. quid in conditionibus &c. fol.* 159. 3

Quæritur 3. an teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam, ſeu parte non citata in loco, ubi moritur equus conductus, probent, ſeu faciant fidem coram Judice competente? affirmat *Bartol. communiter recepius in l.* 4. *numer.* 2. *Codic. de Naufrag. lib.* 11. ubi dicit, quod in loco, ubi patitur quis aliquem caſum, poteſt examinare teſtes ſuper dicto caſu, & illæ probationes poſteà faciunt fidem ubique: quod procedit, dummodò per teſtes deſignentur equi, ſeu alterius rei ſigna, & qualitates, *vide Cancer. variar. libr.* 1. *cap.* 14. *de locat. & conduct. num.* 57. 4

Quæritur 4. an Dominus, qui locavit domum, ſeu prædium ad certum tempus, poſſit interim domum, ſeu prædium alteri vendere? Reſp. affirmativè, *per textum in leg. emptorem ubi gloſ. & DD. Codic. locat.* ſi verò colonus, & Inquilinus prohibeantur ab emptore, agere poſſunt contra locatorem ad damna, & intereſſe *leg. ſi merces, & leg. qui fundum ubi DD. ff. locat. vide quæ diximus in tract. de Tempor. legal. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 25. & *ſequen.* 5 6

Quæritur 5. an locator bona invecta, & illata habeat tacitè obligata, & ea poſſit ſua auctoritate includere? Reſp. affirmativè, *leg. utique ff. de damn. inf. leg. licet ff. in quib. cauſ. pign. tac. contrah.* 7

Limita, ubi res illæ perveniunt ad tertium habentem cauſam à debitore: tunc enim non poteſt locator jure executivo uti, ſed debet agere hypothecaria, vel ſalviano interdicto; quia hoc jus exequendi ſua auctoritate eſt limitatum certo loco, ut includantur, donec ſunt in domo: & ideò ſi extrahantur de domo, ceſſat dictum jus *leg.* 1. *ff. de Salv. interd. Bartol. in leg.* 3. *in* 2. *lect. numer.* 24. *Codic. de pignor.* ſubdens, quod ſi eſſent in domo tamquam alienatæ, & traditæ, adhuc poſſet exerceri dictum jus includendi. 8

Quæritur 6. an bona aliena invecta, tacitè ſint obligata pro penſione? Reſp. negativè: quia ſicut conductor rem alienam expreſsè obligare non poteſt, ita nec tacitè *l.* 2. *ubi DD. C. ſi alien. res pignor. data ſit.* 9

Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando inter- 10

venit fraus ex parte Domini ipsius rei, fortè quia commodavit rem inquilino, ut appareret ditior, & locator alliceretur ad locandum *dict. leg. 2. ubi Bald. & alii leg. si sine. Cod. ad Senatusc. Vellejan.* ubi si maritus obligat res uxo-
11 risasserendo eas proprias uxore præsente, & dolosè tacente, tenet obligatio, quia non calliditati mulieris, sed infirmitati tantùm Senatusconsulto consultum est, *Afflict. decision. 184. numer. 4. Caroc. de locat. part. 5. quæst. 15. numer. 9.*

12 Limitatur 2. quando concurrunt tria illa requisita *per glos. in leg. si non inducta Codic. in quibus caus. pign. vel hypot. tacit. contrahen.* videlicet quod bona fuerint inducta Domino rei sciente, & patiente, ut perpetuò ibi sint, idest durante locatione, *ut post Paul. de Castr. observat Afflict. dict. decision. 144. numer. 3.* subdens, quod si aliquid de tribus prædictis deficiat, res illa non est tacitè obligata, *latè Caroc. de locat. part. 5. quæst. 15. numer. 3.*

13 Ex quo infertur, quòd si aliqua bona ad certum tempus fuerint in fundo, vel domo reposita, ea non erunt pro pensione obligata, *ut tradunt DD. in dict. leg. si sine Codic. ad Vellejan. Afflict. dict. decision. 144. numer. 2. & 4.* ubi etiam dicit, quod si dedi Sartori vestem, ut arctaret, ea non est tacitè obligata pro pensione, quia non fuit tradita, ut ibi esset durante locatione.

14 Observa tamen, quod merces hospitatæ sunt tacitè obligatæ pro pensione, etiamsi in loco non fuerint positæ, ut ibi perpetuò starent, *Alexand. in leg. divortio §. ob donationes in fin. numer. 11. ff. solut. matrimon.* ubi dicit, quod invecta, & illata ab eo, qui unica tantùm nocte mansit in hospitio, sunt tacitè obligata locatori, *Ursill. ad Afflict. dict. decision. 184. numer. 2. Caroc. loco citat. quæst. 18.*

15 Observa 2. quod bona uxoris invecta in domum viro locatam, non sunt tacitè obligata pro pensione, etiamsi ibi perpetuò existant, scilicet donec duret locatio, *leg. si Adversarius ubi DD. Codic. ad Senatusconsl. Vellejan.* nisi domus locata fuerit viro, & uxori simul: nam tunc etiam bona uxoris erunt obligata, *Bald. in dict. leg. Adversarius, Ursill. ad Afflict. dict. decision. 184. numer. 5. & sequent.* ubi subiicit, quod si uxor post mortem viri moratur in domo eidem viro locata, tenetur ad pensionem pro
16 rata temporis, pro qua inhabitavit, nisi jure familiaritatis cum ipsis hæredibus viri inhabitasset, *ex trad. per Bald. in l. contractus Cod. locat.*

17 Observa 3. quod si conductor mala fide in domum conductam inferret rem alienam, non contraheretur legalis, & tacita hypotheca, sive inferret Domino sciente, sive eo ignorante, *Caroc. de locat. dict. part. 5. quæstion. 15. numer. 8. & 11. & sequent.* ubi etiam observat, quod si conductor intulisset rem, pro qua competeret publiciana, censebitur obligata, *de quo vide glos. in leg. si ab eo ff. de Pignor.* ubi dicit, quod comparente vero Domino, sicut non defenderetur debitor, ita nec creditor. cui verò competat actio publiciana, *vide, quæ scripsimus in tract. de Temp. legali lib. 2. cap. 55. n. 40.*

18 Quæritur 7. an locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, teneatur de culpa levissima? Resp. negativè, quia licèt in tali casu damnum, quod sua, & eorum, quorum opera usus est, culpa acciderit, resarcire teneatur, *leg. cum proponas ubi Bald. numer. 8. Codic. de Naut. fænor. leg. item quæritur §. 1. & leg. si merces §. qui columnam ff. locat. leg. utique §. 1. ff. de rei vendict.* non tamen tenetur de culpa levissima, sed tantùm de dolo, lata, & levi culpa, *juxta text. in leg. si certo loco §. nunc videndum, ubi Bartol. ff. commodat. leg. contractus ubi Dec. numer. 33. ff. de Regul. Jur. Bald. consil. 441. numer. 1. volum. 1. Caroc. de locat. & conduct. part. 4. tit. de dolo, & culp. quæst. 1. & quæst. 2. num. 13.*

19 Hæc tamen regula limitatur 1. in rebus, quæ leviter franguntur, in quibus venit etiam culpa levissima; nam ratione subjecti, de quo agitur, locatio, & conductio requirunt majorem, vel minorem diligentiam, *Dec. in dict. leg. contractus numerum 33. ff. de reg. jur. Caroc. ubi supra dict. quæstion. 2. numer. 6. & sequentis*, ubi exemplificat in salmis vitri, ollarum, & similium, quo casu vector debet probare, se adhibuisse exactissimam diligentiam, & eam, quam quilibet diligentissimus in simili negotio adhibuisset, præsertim quando damnum 20
contingit aliquo ex illis casibus, qui regulariter sine culpa accidere non consueverunt, *de quo vide Bart. in leg. si quis ex argentariis §. an nec hæredit. numer. 6. ff. de Eden.* ubi dicit, quod in furto, incendio, fuga servorum, & aliorum, qui debuerunt custodiri, & in si- 21
milibus casibus, qui non possunt faciliter evenire absque culpa, præsumitur culpa, nisi probetur casus; secus ubi agitur de vi hostium, impetu aquarum, & similibus, quæ possunt evenire sine culpa: tunc enim probata amissione præsumitur casus, nisi culpa probetur, *Cyriac. controvers. 166. numer. 6. & sequent. Mascard. de probat. conclus. 271. numer. 6. & sequent. & conclusion. 467. numer. 20. & sequent. volum. 1. Paris. consil. 156. numer. 5. & 6. part. 4.*

Notandum tamen est, quòd casus fortuitus non ex- 22
cusat, quando præcessit culpa ordinata ad casum, ut si ex ea casus evenire poterat, *Menoch. libr. 5. præsumpt. 3. numerum 138. latè Cyriac. dict. controvers. 166. numer. 34. & sequentis* ubi, quod non est necesse, ut culpa sit præcisè necessariò ordinata ad casum, sed satis esset, quod secundùm possibilitatem actus dicatur ordinata, hoc est, quod possibile sit, ex illa causa effectum sequi.

Limitatur 2. quando quis locat operas suas tamquam 23
artifex: tunc enim tenetur de damno contingenti ex culpa levissima illorum, quorum opera utitur, *leg. si merces §. qui columnam ubi Paul. de Castr. ff. de locat. Caroc. dict. part. 4. titul. de dol. & culp. quæst. 2. numer. 9. & 10.*

Addit *Bald. in leg. liberti. numerum 11. Codic. de oper. libert.* quod promittens opus, debet facere omnibus suis expensis, & fabris, nisi aliter se habeat loci consuetudo, *vide Bartol. in leg. continuus §. item qui insulam, ff. de verb. oblig.* ubi dicit, quod promittens opus, ut supra, tenetur fabros invenire ex locis circumstantibus, quando non sunt in loco, ubi opus faciendum est, *Caroc. de locat. titul. de sext. grad. accident. quæstion. 6. incip. facta est locatio &c. fol. 242. a terg.*

Notandum est etiam, quòd casum fortuitum alle- 24
gans, debet illum probare, *latè Mascard. de probat. vol. 1. conclus. 271. numer. 1. & seq. & conclus. 272. numer. 1. 2. & 21.* ubi, quòd id arbitrio Judicis relinquitur, qui inspecta facilitate probationis, vel difficultate, & considerata personæ qualitate, interdum exiget plenam probationem, aliquando non, *vide Bart. in dict. l. si quis ex argentariis, §. an nec hæredi. numer. 5.* ubi dicit, quòd in casibus manifestis, ut in ruina, incendio, vi hostium, & similibus requiritur manifesta probatio; in casibus verò clandestinis, & occultis, ut in furto, sufficit probatio per conjecturas, ut si ostium ruptum fuit, famulus aufugit &c. *Boss. in tit. de furt. sub num. 2.* subdens, quòd per clamorem, seu vociferationem nocturnam non probatur furtum, ubi aliud vestigium non appareret, aliàs fingi possent multæ fraudes.

Notandum 2. quòd ad probandum casum satis est 25
servare naturalem justitiam, hoc est jus gentium, secundùm quod in ore duorum, vel trium stat omne verbum, non attenta solemnitate civili; & ideò ubi casum quis patitur, ibi debent examinari testes, qui posteà fidem facient coram Judice competente, etiamsi pars citata non fuerit: quemadmodum etiam examinari possunt testes in loco non apto, ubicunque ne- 26
cessitas imminet propter periculum mortis, vel absentiæ in loco longinquo, *Bart. in leg. si quis. Cod. de Naufrag. lib. 11.* ubi, quòd navicularius, qui di- 27
cit, se substinuisse naufragium, debet hoc per testes probare coram Judice illius loci, & Præfecto denunciare intra annum, aliter posteà non auditur; quamvis contrarium sentiat *Stephan. Aufrer. ad Capell. Tholosan. quæst. 447.* ubi dicit, quòd passus naufragium etiam post annum audiri debet, quia allegatio casus fit per mercatorem ad suam defensionem: defensiones verò sunt perpetuæ regulariter, *vide Gabr. commun. conclus. libr. 2. titul. de citat. conclus. prim. numer. 352. Mascard. de Probat. dict. conclus. 272. numer. 4. & sequen.* ubi etiam observat, quòd ad probandum casum fortuitum

28 ad-

28 admittuntur nautæ, & miniſtri navis, & etiam familiares, & domeſtici in ſubſidium.

29 Notandum 3. quòd ſi de mercede conventum eſt, actio locati competit: ſi verò non eſt conventum, competit tacita actio locati, vel condictio, *leg. ſi & me, & Titium ff. ſi cert. pet. Bellon. deciſion. Gen.* 115. ubi etiam obſervat, quod in taxanda mercede, ſeu ſalario, quando famulo non fuit conſtitutum, debet prius inſpici conſuetudo loci, deinde qualitas perſonæ, cujus induſtriæ, & peritiæ ſit; & illud præſertim debet conſiderari, ſi ſit pauper, & non habeat unde vivat, niſi de ſuo labore: nam non eſt veriſimile, quod voluerit operari gratis, *ex trad. per Petr. de Ubald. in tractat. de Duob fratribus in 6. part. princ. ante numer.* 27. nec requiruntur copulativè illa duo, videlicet quod Dominus ſit ſolitus conducere operas miniſtrorum, & famulus locare: ſatis enim eſt, ut alterum ipſorum concurrat; nam eo ipſo quod Dominus conducit aliquem ad ſervitium, ad quod ſolebat conſtituere mercedem, cenſetur conduxiſſe cum illa mercede conſueta; & è contra eo ipſo quod quis eſt ſolitus locare operas ſuas, cenſetur ſerviviſſe cum mercede, quam ſolebat ab alio lucrari, *Bart. in leg.* 1. *ſ. ſed etſi comites ff. de var. & extraord. cognit. Bald. in leg. excepto numer.* 1. *Cod. locat. Socin. conſil.* 196. *verſic. Quarto, & ultim. &c. Bellon. d. dec.* 115. *per tot.*

SUMMARIUM.

1 *Vendita, vel legata domo, cenſentur etiam vendita, & legata quæ ad ejus perpetuum uſum deſtinata ſunt, quæve ipſi domui ſunt affixa, & numer. ſeq.*

2 *Fundo ſimpliciter legato, continentur molæ olivariæ, prælum, & quæcunque infixa ſunt.*

3 *Si teſtator legat res, quæ ſunt in tali domo, vel fundo, de quibus legatum intelligatur.*

4 *Quid ſi teſtator legat domum, & quæcunque in ea erunt.*

5 *Modus, qui ponitur in favorem contrahentis, vel legatarii, non coarctat diſpoſitionem, vel legatum.*

Quando plena proprietas rei cenſeatur conceſſa, & quando uſus, vel uſusfructus, ibid.

6 *Vendita, vel legata domo, cenſetur etiam venditus, vel legatus hortus contiguus, domui ſerviens, ſtabulum, & horrea contigua, ad quæ per ipſam domum aditus intrinſecus patet.*

7 *Vendita domo, veniunt vitreatæ, ſeu ſpecularia domus.*

8 *Claves, ſeræ, oſtia, & his ſimilia domui cedunt.*

9 *Quæcunque contractus tempore oſtenduntur, ea omnia veniunt in ipſo contractu.*

10 *Venditor oſtendens equum ornatum, an teneatur etiam ad traditionem ornamentorum.*

11 *Vendita domo, an cenſeatur vendita apotheca, quæ ſubtus domum exiſtit.*

12 *Legata domo non cenſetur legata ſupellex, & legato fundo non cenſetur legatum inſtrumentum ejus.*

13 *An molendinum conſtructum in domo contineatur cum ipſa domo.*

14 *In jure congrui vicinus mediante domo præfertur vicino mediante horto.*

15 *Quid ſi non exiſteret vicinus conjunctus cum domo.*

16 *Statuæ quando veniant in venditione domus.*

17 *An, & quando vendens partem fundi teneatur præſtare ſervitutem per aliam partem retentam.*

18 *Ex inſtrumento venditionis non probatur poſſeſſio.*

19 *Per inſtrumentum diviſionis probatur poſſeſſio contra dividentem.*

20 *Venditor, qui ex pacto tenetur pecuniam reinveſtire, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi ſemel reinveſtivit.*

21 *Promiſſio facta alicui intelligitur pro prima vice.*

22 *Ad diſſolutionem obligationis ſufficit unicum implementum.*

23 *Promiſſor in dubio intelligitur obligatus ad id, quod minus eſt.*

24 *Reinveſtimentum ſubſequutum poſt contractum, præſumitur factum in executionem præcedentis obligationis.*

CAP. VII.

De emptione, & venditione.

Quæſtio I.

Vendita, vel legata domo, quid etiam venditum, aut legatum cenſeatur.

RESP. quod vendita, vel legata domo, cenſentur etiam vendita, vel legata, quæ ad ejus perpetuum uſum deſtinata ſunt, quæve ipſi domui ſunt affixa, *leg. prædiis ſ. qui domum ff. de leg.* 3. *leg. fin. ff. de Supell. legat. leg. grandia ff. de Action. emption. leg. fundi ſ. Labeo ff. eodem leg. quæſitum ſ. fiſtulæ ff. de fund. inſtrum.* quemadmodum fundo ſimpliciter legato continentur molæ olivariæ, prælum, & quæcunque infixa, inædificataque ſunt, *leg. cum fundus ff. eodem titul. de fund. inſtrum. Alexand. conſil.* 54. *numer.* 4. *volum.* 3. *& conſil.* 223. *numer.* 1. *volum.* 2. *Anchar. conſil.* 291. *Tiraq. de Retract. lignag. ſ.* 1. *gloſ.* 7. *numer.* 115. *Urſill. ad Afflict. deciſion.* 298. *numer.* 4. *& ſeq. Cyriac. controverſ.* 162. *numer.* 4. *& ſeq.* ubi dicit, quod legato fundo debetur quoque palatium ſuper eo exiſtens: nec requiritur utrumque, videlicet quòd ſint deſtinata ad perpetuum uſum, & quòd ſint affixa, ſed alterutrum ſufficeret, *ut probat Surd. deciſion.* 134. *numer.* 13. *& ſequent. Corn. conſil.* 244. *numer.* 8. *volum.* 2. ubi ſubiicit, quod ſi teſtator legat res, quæ ſunt in tali domo, vel fundo, veniunt ea, quæ ibi ſolent eſſe, licèt tunc non ſint: non tamen cenſentur legata ea, quæ caſu, ſeu temporaliter ibi fuerunt; item ſi teſtator legat domum, & quæcunque in ea erunt, non cenſentur legati nummi tempore mortis exiſtentes in domo, ut aliis nominibus collocarentur, *leg. ſi ità legatum ff. de leg.* 3. *Corn. loco citat. & alii communiter.*

Prætereà in hoc diligenter inſpicienda ſunt verba contrahentium, vel teſtatoris, nam ſi conceditur, vel legatur uni, vel pluribus domus ad habitandum, ſeu ad uſum, ſeu pro uſu, vel fundus ad uſumfructum, ſeu ad alimenta, tunc videtur plena proprietas conceſſa, ſive in contractibus, ſive in ultimis voluntatibus: & ideò tranſit ad hæredes, quia cauſa de futuro, ſeu modus, qui ponitur in favorem legatarii, ſeu alterius contrahentis, nunquam legatum, ſeu diſpoſitionem coarctat, *leg.* 4. *ff. de Alim. legat. leg. donationes ſ. ſpecies ff. de Donat.* è contra ſi conceditur, ſeu legatur uſus, vel uſusfructus domus, vel fundi, vel alimenta ex fundo, tunc videtur conceſſus tantùm uſus, vel uſusfructus, *totum titul. de Uſufruct. legat. Bartol. communiter receptus in dict. ſ. ſpecies Rot. deciſion.* 168. *nnmer.* 2. *part.* 2. *Diverſ. Capyc. deciſion.* 188. *per tot.*

Hinc infertur, quòd vendita, ſeu legata domo, cenſetur etiam venditus, ſeu legatus hortus contiguus, domui ſerviens, quia tunc hortus pars domus cenſetur *dict. leg. prædiis ſ. qui domum ff. de leg.* 3. *Alexand. dict. conſil.* 54. *numer.* 4. *Urſill. ubi ſupra numer.* 5. *Buratt. deciſion.* 354. *numer.* 2. ubi dicit, quod ſub legato, ſeu donatione domus veniunt hortus, ſtabulum, & horrea contigua, ad quæ per ipſam domum aditus intrinſecus patet *leg. olympico ff. de ſervit. urban. præd. l. prædiis ſ. balneas ff. de leg.* 3. *Natt. conſ.* 117. *num.* 2.

Infertur 2. quod vendita domo veniunt vitreatæ, ſeu ſpecularia domus, vel quia deſtinata ſunt ad perpetuum uſum, *dict. leg. prædiis ſ. qui domum ff. de leg.* 3. *Abb. conſil.* 88. *volum.* 2. *Mantic. de Conjectur. ultim. volum. libr.* 9. *titul.* 2. *numer.* 43. vel quia ipſi domui affixa ſunt, cùm ſubſtineri ſoleant cancellis muro infixis, & calce, aut tenaci gipſo concluſis, *dict. leg. quæſitum ſ. ſpecularia ff. de fund. inſtrum.* & quamvis amoveri poſſint dimiſ-

fis cancellis, id tamen non ideò fit, ut vitreatæ amoveantur, ſed ut eveniente neceſſitate refici poſſint, *ut obſervat Surd. dec.*134. *numer.*4. *per text. in dict. §. ſpecularia, & in leg. fundi §. ea quæ ex ædificio ff. de Action. empt.* ubi ea, quæ ſunt domus cauſa parata, non deſinunt illius pars eſſe, ſi aliquando amota ſunt animo reponendi, *& in dict. leg. granaria ff. eod.* ubi, regulæ detractæ animo reponendi, habentur pro parte domus.

8 Infertur 3. quòd claves, feræ, oſtia, & his ſimilia, licèt affixa non ſint, domui cedunt, quia hæc poſita ſunt in domo, ut perpetuò ſint *leg. quæſitum §. fiſtulæ ff. de fund. inſtr. Bald. in leg.* 2. *Cod. de Verb. ſign. Cæphal. conſ.*92. *numer.* 34. *Surd. dict. deciſ.* 134.

9 *numer.* 5. *& ſeq.* ſubdens, quod quæcumque contractus tempore oſtenduntur, ea omnia veniunt in ipſo con-

10 tractu; ex quo fit, ut venditor oſtendens equum ornatum, teneatur etiam ad traditionem ornamentorum, dummodò in ornamentis infixa non ſint inſignia venditoris, *ex trad. per Bald. in leg.* 2. *numer.* 4. *Cod. de Ædil. act. Roch. de Cur. in tractat. conſuetud. ſection.* 8. *numer.* 44.

11 Infertur 4. quòd vendita domo cenſetur etiam vendita apotheca, quæ ſubtus domum exiſtit, ſi eadem contignatione, muro, & fundamento teneatur, iiſdemque finibus includatur, etiamſi per domum ad apothecam non pateat aditus, quia domus tamquam caput ad ſe trahit reliqua, quæ ſunt ei conjuncta. *Mantic. de Tacit. lib.* 13. *tit.* 23. *num.*32. *& ſeq. & de Conjectur. ultim. vol. lib.*9. *tit.*2. *num.*36. *& ſeq. Anchar. conſ.*291. *Urſill. loco cit. num.*6.

12 Infertur 5. quòd legata domo non cenſetur legata ſupellex, cùm hæc ad perpetuum ejus uſum deſtinata, vel ſaltem ipſi domui affixa non ſit: quemadmodum legato fundo, eadem ratione non cenſetur legatum inſtrumentum ejus. *l. fin. ff. de ſupell. legat. Mantic. de Conjectur. ult. volunt. lib.*9. *tit.*2. *num.*43. *Coccin. deciſ.* 387. *num.*2.

13 ubi ſubiicit, quod molendinum conſtructum in domo, cenſetur quid diverſum à domo: quod intellige, quando ad illud per ipſam domum aditus intrinſecus non patet, vel quando iiſdem finibus non includitur, aliàs ſecus, *ut ſupra diximus de ſtabulo, horreis, & apotheca. numer.* 6. *&* 11.

14 Infertur 6. quod licèt in jure congrui vicinus mediante domo præferatur vicino mediante horto, tamen ſi non exiſteret vicinus conjunctus cum domo, jus congrui com-

15 peteret vicino conjuncto cum horto, quia hortus domui contiguus cenſetur pars domus, *ut poſt Alex. conſil.*223. *vol.*2. *& alios reſolvit Urſill. ad Afflict. deciſ.*223. *numer.* 1.

16 Infertur 7. quod ſtatuæ affixæ parieti domus venditæ, veniunt in venditione domus, quia eo caſu pars domus cenſentur, *Rot. deciſ.*822. *num.*1. *& ſeq. par.*3. *lib.*3. *Diverſ.* ſecus eſſet in ſtatuis non affixis, etiamſi videantur ibi poſitæ, ut perpetuò conſerventur, quales ſunt illæ, quæ ſunt in cortile domus, ubi ſunt cellulæ pro eiſdem ſtatuis collocandis: iſtæ enim pars ædium non ſunt, & ideò non veniunt in domus venditione, *per tex. in l. pen. ff. de Verb. ſign.* ubi, quod hujuſmodi ſtatuæ ornatus ædium cauſa parantur, non quò ædes perficiantur.

17 Quæres, an vendens partem fundi, teneatur præſtare ſervitutem eundi per aliam partem retentam? Reſp. negativè, niſi adjecta eſſet clauſula, *cum acceſſibus, & egreſſibus &c. latè Corn. conſil.* 154. *per tot. volum.* 2. *Urſill. ad Afflict. dec.* 298. *numer.* 4. nam quæ anteà erat pars fundi, per venditionem, & ſegregationem non dicitur ampliùs pars, ſed plures fundi ſunt, & dicuntur, & ideò unus alteri amplius ſervire non debet, *l. ſi quis §. ſi quis verſ. planè ff. comm. præd. leg. locus ff. de Verb. ſign. leg. planè* 34. *§. ſed & ſi quis ubi gloſ. in ver. rectè appellatur, ff. de leg.*1. *leg. quod in rerum §. ſi quis ff. eodem titul.* ſervitutes enim hujuſmodi, & aliæ ſimiles non veniunt in venditione, niſi de eis expreſſa fiat mentio, *ut trad. Corn. & Urſill. locis cit. & alii communiter.*

18 Quæres 2. an ex inſtrumento venditionis probetur poſ-
ſeſſio? Reſp. negativè, quemadmodum nec probatur

19 ex quocunque alio contractu, qui rei dominium transferre aptus per ſe ſit: ex his enim non benè infertur ad acquiſitionem poſſeſſionis, quæ eſt quid facti, *leg. ſi pater tuus Cod. de Action. empt. Peregrin. conſil. 6. numer.* 10. *Rot. apud Poſt. in tract. mandat. de manuten. dec.*640. *num.*8. *& ſeq.*

An verò inſtrumentum diviſionis probet poſſeſſionem contra dividentem? Reſp. affirmativè, *vide Rot. apud Poſt. dec.*398. *num* 7.

Quæres 3. an venditor, qui promiſit pecuniam ex ven- 20
ditione acceptam reinveſtire in cenſibus, vel ſtabilibus, ſatisfaciat ſuæ obligationi, ſi ſemel illam reinveſtivit? Reſp. affirmativè, niſi aliud expreſsè conventum fuerit, *Bart. in leg. qui res §. aream. ff. de ſolut. Gratian. diſcept. forenſ. capit.*962. *numer.*47. *&* 48. *Rot. deciſion.* 373. *numer.*64. *part.*4. *tom.*1. *&deciſion.* 218. *numer.* 11. *part.*5. *tom.*1. *recentior.* ubi, quod promiſſio facta 21
alicui, intelligitur pro prima vice, *Grammat. deciſion.* 102. *numer.*92. ubi, quod ad diſſolutionem obligatio- 22
nis ſufficit unicum implementum, *per textum in leg. inter Soceram §. ultim. ff. de Pact. dotal. leg. fin. ff. de bon. authen. Judic. poſſ. leg. cum pater §. pater certam. ff. de leg.*2. promiſſor enim in dubio intelligitur obli- 23
gatus ad id, quod minus eſt, *Ciriac. controv.* 510. *num.* 33. *& controv.*495. *num.*13. ſubdens, quod reinveſti- 24
mentum ſubſequutum poſt contractum, præſumitur factum in executionem præcedentis obligationis, *ut ſenſit etiam Mareſcott. variar. libr.*1. *cap.*8. *num.*16. *Maſcard. de Probat. concluſ.*1244. *num.*4. *Surd. dec.*221. *num.*13. *& dec.*308. *num.*19.

SUMMARIUM.

25 *Reſervatio dominii in contractu venditionis operatur, ut venditio reſolvatur in locationem, aut aliud genus contractus, in quo dominium non tranſfertur.*

26 *Pactum dominii reſervativum tacitè ineſt in contractu venditionis, & num. ſeq.*

27 *An gabella ſolvi debeat pro venditione facta cum reſervatione dominii.*
An locum habeat in tali caſu hypotheca ad favorem creditorum ibidem.

28 *Dominium rei venditæ nunquam tranſit in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum integrum pretium.*

29 *Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem pro rata pretii ſoluti, & num. ſeq.*

30 *Emptor non poteſt fructus pro rata pretii ſoluti petere, niſi ſolutio integro pretio.*

31 *Salvianum non competit ſuper re, cujus dominium venditor ſibi reſervavit.*

32 *Reſervatio dominii impedit, nè jus quæratur anterioribus creditoribus emptoris, niſi ſoluto pretio venditori.*

Quæſtio II.

Quid operetur reſervatio dominii in contractu venditionis.

RESp. quòd ſtante hujuſmodi reſervatione vendi- 25
tio reſolvitur in locationem, aut aliud genus contractus, puta pignoris, vel emphiteuſis, vel commodati, vel depoſiti, in quibus dominium non transfertur, *leg. cum manu ſata*, 80. *in fin. juncta gloſ. in ver. genus contractus ff. de contrah. emption. Magon. deciſion. Lucenſ.*31. *numer.*9. ubi, quod pactum dominii reſer- 26
vativum tacitè ineſt in tali contractu, *Surd. deciſion.* 157. *numer.*2. *& 3. deciſion.* 305. *numer.* 39. ubi dicit, 27
quod cum dominium in tali caſu remaneat penes venditorem, ideò non poteſt dici novus contractus, & conſequenter pro eo non eſt ſolvenda gabella, *ut ſenſit etiam Alexand. in addit. ad Bart. in l. ſancimus* 4. *Cod. de Conſul. libr.*12. *Rota in Romana vineæ* 11. *Maii* 1636. *coram Pirovano*; nec locum habet hypotheca ad favorem creditorum, cùm dominium rei venditæ, etiam ceſſante iſta reſervatione expreſſa, nunquam tranſeat in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum pretium, ita ut non ſufficiat illud pro parte ſolviſſe,

cum

cum neque pro rata pretii ſoluti dominium dicatur acquiſi-
28 tum. *l. quod vendidi, 19. ff. de contrah. empt. Bart. in l. fiſtulas. ſ. qui fundum. ff. eod. tit.* licèt fructus rei ven-
29 ditæ ſpectent ad emptorem pro ea parte, pro qua ſolvit pretium, non quidem ratione dominii, ſed ex quadam generali æquitate, ne venditor locupletetur cum jactura emptoris, ex qua æquitate officio judicis veniunt fructus pro rata pretii ſoluti. *Alexand. conſil. 121. numer. 1. & 2. libr. 4. Ruin. conſil. 66. numer. 7. libr. 4. latè Surd. deciſ. 220. numer. 11. & ſeq. Tiraq. de contract. convent. ſ. fin. numer. 71. Beltram. ad Greg. XV. de-*
30 *ciſ. 347. numer. 18.* ſubdens, quod non poteſt emptor fructus pro rata pretii ſoluti petere, niſi prius ſoluto integro pretio, & tunc debentur ei fructus etiam temporis præteriti pro rata pretii antèa ſoluti. *Rot. recent. deciſ. 107. numer. 5. par. 3. & dec. 128. num. 1. & ſeq. par. 8.*

31 Ex dictis infertur, quod Salvianum non competit ſuper re, cujus dominium venditor ſibi reſervavit, etiamſi emptor partem pretii ſolverit. *Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. 1. quæſt. 41. num. 75. & ſeq. Rot. dict. dec. 128. par. 8. & dec. 194. num. 30. par. 5. recent.* ubi addit, quod ſi domi-
32 nium per antecedentes clauſulas in eodem inſtrumento prius fuerit translatum, & poſteà adiiciatur pactum dominii reſervativum, hæc dominii ſubſequens reſervatio impedit, ne jus quæratur anterioribus creditoribus emptoris, niſi ſoluto pretio venditori, quicquid in contrarium ſentiant *Socin. jun. conſil. 76. numer. 2. vol. 4. Cyriac. contr. 55. num. 9. & ſeq. vol. 1.* aſſerentes, quod ſimplex reſervatio dominii intelligitur pro parte non ſoluta, & non impedit illius translationem pro parte ſoluta.

SUMMARIUM.

33 *Quando juriſdictio unà cum mero, & mixto imperio transferatur per venditionem Caſtri, & quando non, & num. 37. & ſeq.*

34 *Si locus venditus certum territorium habeat annexum, an hoc quoque intelligatur translatum.*

35 *Quid ſi juriſdictio concedatur ſine Caſtro, vel territorio.*

36 *Quando verbum poteſt capi in ſuo genere, & in certa ſpecie, ſi ſumus in materia favorabili, debet capi in genere, & non in ſpecie, ſecus in materia odioſa.*

Conceſſio juriſdictionis inter favorabilia computatur. ibidem.

37 *Ex circumſtantiis rei, perſonæ, vel pretii exiguitatis ſtricta aliquando fit interpretatio.*

38 *Juriſdictio in dubio non præſumitur translata, quando concedens eam non poteſt ſine Superioris licentia in alium transferre.*

39 *Quid ſi Caſtro nulla juriſdictio cohæreat, ſed illud ſubſit alteri Caſtro, ſeu Civitati, & numer. 41.*

40 *Caſtrum dicitur, quod muro cingitur: territorium verò eſt, quod extra muros Caſtri continetur.*

41 *Quid ſi conceſſio fiat Eccleſiæ.*

42 *Quando quis de juriſdictione ſimplici fuit inveſtitus, non veniunt ea, quæ ſunt meri imperii.*

43 *Statuta condere, eſt meri imperii.*

44 *Quando Civitas juriſdictione carens, poſſit ſtatuta condere.*

45 *Conceſſo mero, ac mixto imperio, ac omnimoda juriſdictione, Vaſſallus non poſſet legem condere, neque alia expedire, quæ ſunt maximi gradus meri imperii, & num. ſeq.*

46 *An Vaſſallus, cui conceſſum fuit merum, & mixtum imperium, de cauſis appellationum cognoſcere poſſit.*

Quæſtio III.

An Caſtro ſimpliciter vendito, cenſeatur translatum merum, & mixtum imperium.

REſp. quòd ſi Caſtro juriſdictio cohæreat, ideſt ſi 33
in ipſo per magiſtratum proprium exerceri ità ſit ſolita, ut alteri Civitati, ſeu Oppido locus conceſſus non ſubſit, ſed immediatè ſubditus ſit concedenti, tunc juriſdictio unà cum mero, & mixto imperio tamquam acceſſorium transfertur cum univerſitate ipſius Caſtri, præſertim ſi conceſſio fiat à Principe. *l. 1. ſ. in initio ejuſdem. ubi DD. ff. de offic. Præfect. Urb. Jo. Andr. ad Spec. in tit. de Juriſd. omn. Jud. ſ. 1. num. 16. in ver. paſtoralis. Pariſ. conſ. 20. num. 59. vol. 1. Rol. conſil. 42. num. 30. & 37. vol. 2. Covar. pract. quæſt. cap. 1. num. 10. Menoch. lib. 3 præſumpt. 97. num. 14. & 46. latè Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 6. num. 1. & 2. & in gloſ. litt. A. B. & C.* ubi, quod ſi locus venditus 34
certum territorium habeat annexum, illud quoque intelligitur translatum.

Idem dicendum, ubi juriſdictio conceditur ſine Ca- 35
ſtro, Oppido, vel territorio: nam tunc etiam merum, ac mixtum imperium continetur; quia quando verbum poteſt capi in ſuo genere, & in certa ſpecie, 36
ſi ſumus in materia favorabili, prout in conceſſione juriſdictionis, debet capi in genere, & non in ſpecie, licèt ſecus ſit in materia odioſa. *Abb. in cap. Rodulphus. num. 3. in fin. de Reſcript. Alciat. in cap. quod ſedem. num. 38. & ſeq. de offic. ord. Dec. in l. imperium. numer. 27. ff. de juriſd. omn. Jud. Alex. in l. 1. num. 66. ff. de offic. ejus. cui mand. eſt juriſd. Menoch. lib. 3. d. præſumpt. 97. num. 40. Rol. dict. conſil. 42. num. 40. vol. 2. Villalob. commun. opin. litt. I. num. 163. Covar. loco cit. dict. cap. 1. verſus fin. verſ. Quartò & regulariter &c.*

Limita 1. quando aliæ circumſtantiæ rei, perſonæ, 37
vel pretii exiguitatis, ſtrictam ſuaderent interpretationem. *Jo. Andr. ad Spec. in tit. de juriſd. omn. Iud. ſ. expedito. num. 16. litt. H. Menoch. d. præſumpt. 97. numer. 47.*

Limita 2. ſi concedens non poſſit juriſdictionem, 38
quam ibi habet, ſine conſenſu Superioris in alium transferre; tunc enim in dubio non præſumitur tranſlata. *Roſenth. dict. concluſ. 6. numer. 4. & in gloſ. litt. A.* ubi obſervat, quòd in Regno Neapolitano Barones ex conſtitutione Regni merum imperium non conſequuntur in Baronia conceſſa, niſi expreſſum concedatur.

Limita 3. quando caſtro nulla juriſdictio cohæret, ut 39
quia in ipſo non ſit ſolita exerceri per Magiſtratum proprium, ſed illud ſubſit alteri caſtro, ſeu Civitati, & per illius Magiſtratum juſtitia ibi expediri conſueverit: quia tunc conceſſo tali caſtro, nulla juriſdictio in dubio conceſſa præſumitur, cùm in tali caſu Caſtrum cenſeatur quid ſeparatum à juriſdictione. *Innoc. in cap. ex litteris. de Jurepatr. Menoch. lib. 3. præſumpt. 97. numer. 1.* ubi deſcribit caſtrum, & territorium: caſtrum 40
enim dicitur, quod muro cingitur; territorium verò eſt quod extra muros Caſtri continetur: & ideò nihil impedit, quin juriſdictio poſſit eſſe unius, & Caſtrum alterius. *Covar. pract. quæſt. cap. 1. num. 10. verſ. decima concluſio &c. Rolan. conſil. 421. num. 30. Roſenth. dict. cap. 5. concluſ. 6. num. 5. & in gloſ. litt. F. & concluſ. 7. num. 3. & in gloſ. litt. D.* ſubdens, quod merum, & mixtum imperium cenſeretur conceſſum in 41
ſupradicto caſu, ſi conceſſio facta fuerit cum omnimoda, vel pleniſſima juriſdictione, aut cum pertinentiis omnibus, vel ſi concedens quædam ſibi reſervavit ex mero imperio, quia tunc cætera conceſſa intelliguntur. *l. ex eo. ff. de teſtib. Dec. in l. 1. num. 24. & ſeq. ff. de reg. Jur.* idem dicendum, ſi conceſſio fiat Eccleſiæ, quia tunc etiam tranſit merum, & mixtum imperium, cum ejus favore conceſſio ſit latiſſimè interpretanda. *arg. l. ut inter Diuinum. C. de Sacroſ. Eccleſ. l. ſunt perſonæ. ff. de Relig. & ſumpt. fun. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. tricen. 1. quæſt. 2.*

Limita 4. ubi quis de juriſdictione ſimplici fuit inve- 42
ſtitus; eo enim caſu non veniunt ea, quæ ſunt meri

impe-

imperii. *ut tradunt DD. apud Roſenth. dict. cap.* 5.
43 *concluſ.* 9. *num.* 9. ubi, quod in tali caſu inveſtitus non poſſet ſtatuta condere, cùm id ad merum ſpectet imperium.

44 Notandum tamen eſt, quod populus etiam juriſdictione carens poteſt circa ea diſponere, in quibus liberam habet diſponendi facultatem, ut de expendenda pecunia communi. *Bart. in l. omnes populi. numer.* 3. *& ſeq. ff. de juriſdict. omn. jud. Bald. in l. nulli. num.* 3. *C. de ſent. & interlocut. omn. Jud. Gonzad. conſil.* 35. *num.* 16.

45 Notandum 2. quod conceſſo in feudum mero, ac mixto imperio, ac omnimoda juriſdictione, Vaſſallus non poſſet legem condere, neque alia expedire, quæ ſunt maximi gradus meri imperii, hæc enim ſub hujuſmodi conceſſione non comprehenduntur, quemadmodum nec continentur regalia, ſed cenſentur reſervata, niſi ex conjecturis aliter conſtet. *vide Alciat. in dict. cap. quod ſedem. num.* 42. *& ſeq. de offic. ordin.* item
46 non poſſet Vaſſallus de cauſis appellationum cognoſcere, ſed iſtæ intelliguntur Domino ſimiliter reſervatæ. *Jo. Andr. ad Spec. in tit. de Juriſd. omn. Jud. dict. §.* 1. *num.* 16. *ver. paſtoralis. verſus fin. Boſſ. in tit. de for. compet. num.* 45. *& in tit. de Princip. num.* 281. *& ſeq. Cravet. conſ.* 209. *num.* 9. *&* 10. *& conſ.* 411. *numer.* 42. *Covar. pract. quæſt. cap.* 4. *num.* 6. *Soc. jun. conſil.* 126. *num.* 38. *vol.* 3. ubi quod Dominus ſolus cognoſcit de crimine læſæ majeſtatis, & falſæ monetæ. *Roſenth. dict. cap.* 5. *concluſ.* 5. *num* 5. *& ſeq* ubi etiam obſervat, quod ſi Vaſſallus non ſolùm de juriſdictione, ſed & cum appellationibus inveſtitus foret, eo caſu primæ tantùm appellationes ad ipſum devolverentur. *Natt. conſ.* 487. *num.* 24. ubi dicit, quod appellationes ſunt ſpecies ſuperioritatis, quæ in dubio non intelligitur conceſſa, niſi ſpecificè exprimatur. *latè Peregrin. de Jur. fiſc. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 75. *Roſenth. d. concluſ.* 5. *num.* 11. ubi ſubiicit, quòd ſi Judex ad unam cauſam datus eſt, tunc ab iſto Judice dato ad Vaſſallum dantem provocari poteſt. *per tex. in l.* 2. *& in fin. ff. Quis & à quo &c.*

SUMMARIUM.

47 *Si res duobus vendita fuerit, is potior eſt, cui priori res tradita fuit: limitatur nu. ſeq.*

48 *In piam cauſam ex ſolo contractu tranſfertur dominium ſine traditione.*

49 *Si quis uni Eccleſiæ prius vendidit ſoluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Eccleſiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Eccleſia.*

Quæſtio IV.

Re vendita duobus, quis cenſeatur potior.

47 REſp. quòd potior eſt is, cui priori res tradita eſt. *l. quoties. C. de rei vendic.* quod procedit ſive venditio fiat à privato, ſive ab Eccleſia. *Abb. in cap. continebatur. num.* 5. *de his, quæ fiunt à Prælat. & alii apud Tiraq. de Privil. piæ cauſ. privil.* 107. *verſ. ſed quid quando &c.*

48 Limita ſi prius res vendita fuerit piæ cauſæ, quia tunc pia cauſa præfertur alteri emptori, cui fuit prius tradita: ratio eſt, quia licèt in privatis ex contractu non tranſeat dominium ſine traditione. *l. traditionibus. C. de Pact. l. ſi ager. ff. de rei vindic.* tamen in piam cauſam ex ſolo contractu transfertur dominium ſine traditione. *Bart. & alii in l. ult. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Canoniſtæ in cap.* 2. *extrav. de Conſuetud. gloſ. in dict. l. ult. ver. in rem.* ubi dicit, quod ſi quis uni
49 Eccleſiæ prius vendidit ſoluto pretio, & non tradidit, deinde alteri Eccleſiæ vendidit, & tradidit, potior erit prima Eccleſia. *Bald. conſil.* 86. *lib.* 5. *& alii communiter.*

SUMMARIUM.

50 *Emptor conventus remedio l.* 2. *C. de Reſcind. vend. quando ad reſtitutionem fructuum teneatur.*

Si in venditione læſio enormiſſima intervenerit, contractus judicatur nullus, & quando enormiſſima læſio dicatur. ibid. & nu. ſeq.

51 *Quando minor, & mulier, & eorum hæredes reſcindere poſſint renunciationem etiam juramento vallatam.*

Quæſtio V.

An emptor conventus remedio l. 2. *C. de Reſcind. vendit. nolens ſupplere pretium, teneatur reſtituere fructus à tempore contractus celebrati.*

REſp. quod emptor non tenetur reſtituere fructus 50
perceptos à tempore contractus celebrati, ſeu traditionis: hos enim irrevocabiliter retinet uti Dominus ipſius rei, etiamſi rem ipſam reſtituat; ſed tantùm tenetur reſtituere fructus, qui percepti ſunt à tempore moræ, quia cum textus *in dict. leg.* 2. nihil de fructibus loquatur, ideò ad avocationem fructuum trahi non debet, & ità in praxi ſervari teſtatur *Covar. var. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. *& communem, & veriorem dicit Cæval. quæſt.* 536. *num.* 20. *ubi refert, quod ità ſenſit Rota in noviſſ. dec.* 116. *Sylv. in ver. uſura* 2. *quæſt.* 15. *Cancer. var. par.* 1. *cap.* 13. *num.* 48. ubi dicit, quòd emptor, qui eligit reſtituere rem, tenetur ad fructus poſt litem conteſtatam perceptos, & ei ſolvendum eſt intereſſe pretii. *latè Pinell. in l.* 2. *par.* 2. *cap.* 4. *Cod. de reſcind. vend. num.* 1. 2. *& per tot.* ubi dicit, quod imputandum eſt ipſi venditori, qui agere diſtulit, cùm potuerit quocunque tempore jus ſuum experiri, licèt alii aliter ſentiant, quorum argumentis rectè reſpondet *Pinell. loco cit.*

Obſerva tamen, quod ſi in venditione læſio enormiſſima intervenerit, ità ut non ſolum ultra dimidiam, ſed etiam ultra beſſem juſti pretii venditor deceptus fuerit, tunc contractus judicatur nullus, quaſi eo caſu adſit dolus ex propoſito; & ideò emptor præcisè cogitur rem reſtituere unà cum fructibus, quos percepit, vel percipere potuit à die contractus, & traditionis, ut ſervatur in quolibet malæ fidei poſſeſſore. *Cancer. dicto cap.* 13. *num.* 43. *ubi citat. Gam. deciſ.* 94. *&* 95. *Borrell. conſil.* 100. *Alva. Valaſ. conſul.* 43. *lib.* 1. *& alios.*

Notandum eſt etiam, quod minor reſtituitur ad- 51
verſùs obligationem etiam pro patre factam, non obſtante renunciatione, & juramento, quando conſtaret de enormiſſima læſione, ut ſi minor non poſſit indemnis relevari, aut ſumma, pro qua ſe obligavit, excedat proprium patrimonium; eo enim caſu præſumitur dolus, qui cum re ipſa contingat, æquiparatur dolo vero, & ex propoſito. *Afflict. deciſ.* 322. *num.* 7. *& ſeq. Cæphal. conſil.* 207. *num.* 74. ubi dicit, quòd diſpoſitio *auth. ſacramenta puberum. Cod. ſi aduerſ. vend.* non habet locum data enormi læſione. *Rot. diuerſ. deciſ.* 102. *num.* 1. *& ſeq. par.* 2. ubi, quod hæredes mulieris poſſunt impugnare, ac reſcindere ex capite enormiſſimæ læſionis renunciationem ejuſdem mulieris, non obſtante juramento, decreto Judicis, auctoritate tutoris, vel curatoris, interventu conſanguineorum, & aliis cautelis: præſertim ſi renunciatio facta ſit ad favorem patris, quo caſu cenſetur facta metu reverentiali, propter quem reſcinditur officio Judicis abſque alia probatione minarum præcedentium, ſtante enormiſſima læſione. *& deciſ.* 428. *num.* 3. *ead. par.* 2. *Greg. deciſ.* 333. *numer.* 7. *& ſeq. & deciſ.* 120. *numer.* 14. *latè Burat. deciſ.* 75.

SUMMARIUM.

52 *Qui vult uti remedio l.* 2. *C. de Reſcind. vend. probare debet læſionem ultra dimidiam juſti pretii tempore contractus.*

Pretium conventum inter partes regulariter præſumitur juſtum. ibidem.

53 *Quoad pretium, ſeu valorem rei, attenditur conſuetudo loci, & nu.* 65.

54 *Minuitur pretium rei ſitæ in loco periculis obnoxio.*

55 *Valor rei conſideratur, dum res extabat penes venditorem.*
56 *Res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus, quo eadem res gravata eſt.*
57 *Res litigioſa multo minus æſtimatur.*
58 *Cùm venditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet pleniùs probari læſio ex parte venditoris longè ſupra dimidiam juſti pretii.*
59 *Pactum de revendendo minuit valorem rei.*
60 *Venditor ſciens rei valorem, ſi donaverit emptori quicquid ultra pretium conventum res ipſa valet, excluditur à beneficio dict. leg. 2. limitatur numer. 61.*
61 *Scientia probatur ex conjecturis, & n. 62.*
62 *Sciens rei valorem, excluditur à dicto beneficio, etiamſi nulla facta fuerit mentio donationis in inſtrumento.*
63 *Sciens rei valorem cenſetur partem vendere, & partem donare.*
64 *Quando hujuſmodi ſcientia præſumatur.*
65 *Clauſula, quod plus valet, donavit &c. quando referatur ad modicam quantitatem.*
66 *Modicum qualiter intelligatur.*

Quæſtio VI.

Valor rei ſtabilis, ſeu immobilis quomodo conſiderari debeat, ut locum habeat remedium l. 2. Cod. de reſcind. vendit.

52 CErtum eſt, quòd, ut ſit locus dicto remedio, probari debet læſio ultra dimidiam juſti pretii inſpecto tempore contractus: non enim ſufficeret læſio citra dimidiam. *ut in dict. l. 2. in fin. & l. ſi voluntate tua. Cod. eod. titul.* pretium enim conventum inter partes regulariter præſumitur juſtum. *Maſcard. concluſ. 1231. Cyriac. controverſ. 123. num. 4. & controverſ. 261. numer. 51. & ſeq. & controu. 162. num. 25.* ubi ſubiicit, quod ædificia acceſſoria fundo præſumuntur æſtimata cum ipſo fundo, licèt in æſtimatione periti non fecerint de eis aliquam mentionem. *Card. Seraphin. deciſ. 1378. num. 3.* ubi dicit, quòd ædificia ſita in prædiis ruſticis non habentur in conſideratione, niſi uti quid acceſſorium; & licèt reddant prædium pretioſius, tamen non æſtimantur, prout æſtimantur prædia urbana, niſi inter partes aliud fuerit conventum. *Urſell. concluſ. 62. num 97.*

53 Ad diſcernendum autem verum valorem, animadvertere debet Judex conſuetudinem loci: quia res quandoque minus valet in uno loco, quàm in alio. *l. fin. §. ult. ubi DD. Cod. de Admin. Tut. Pinell. in dict. l. 2. par. 3. cap.* 54 *ult. num. 22.* ubi dicit, quod minuitur pretium rei ſitæ in loco periculis obnoxio. *Cyriac. contr. 421. num. 10. & contr. 1. num. 29.* ubi dicit, quod juſtum rei pretium eſt, quòd communi hominum æſtimatione ſtatutum eſt, & communiter in loco frequens in uſu eſt. *per textum in l. pretia rerum. 63. ff. ad l. falcid. l. in quantitate. 73. §. magna. ff. eod. tit. l. fin. §. his adiicimus. Cod. de Admin. tit.*

55 Secundò conſiderare debet valorem rei, dum extabat penes venditorem; nam apud debitorem debitis implicitum, & qui non poteſt cavere de evictione, res minus valet, quæ apud alium plus valeret. *Bart. communiter receptus in l. 1. §. ſi hæres. num. 3. ff. Ad Senatuſconſ. Trebell. Cyriac. dict. controu. 421. num. 9. & alii apud Pinell. in d. l. 2. par. 3. cap. ult. num. 20. Cod. de Reſcind. vend.*

56 Tertiò deducere debet onera, quibus res gravata eſt, quia res tanto minus valere dicitur, quantum importat onus. *l. obſignatum. §. bona. ff. de verb. ſignific. leg. ſi quas. 16. Cod. de Reſcind. vend. l. quantitas. 72. ff. ad l. falcid. dict. l. 1. §. ſi hæres. ubi Bart. & alii. ff. ad Trebell. Cravett. conſil. 202. num. 19. Pinell. ubi ſupra. dict. cap. ult. num. 19.* ubi dicit, quòd res litigioſa mul-
57 to minus æſtimatur. *latè Maſcard. de Probat. concluſ. 1396. num. 13. & ſeq. vol. 3.* ubi dicit, quod cum ven-
58 ditur res cum qualitate minuente rei pretium, debet pleniùs probari læſio ex parte venditoris longè ſupra dimidiam juſti pretii. *Tiraq. de Retract. convent. in præfat. num. 25.* ubi etiam dicit, quòd pactum de revendendo minuit valo-59 rem rei.

Quartò inſpicere debet diligenter verba inſtrumen-60 ti venditionis: nam ſi venditor ſciens rei valorem, donaverit emptori quicquid ultra pretium conventum res ipſa valet, excluderetur à beneficio *dict. l. 2. Cod. de reſcind. vend.* præſertim ſi venditor in donatione adjecerit ea verba, ſi plus valet, donavit quantumcumque ſit ſive magnum, ſive parvum. *Bart. in dict. l. 2. num. 14. Cod. de reſcind. vend. Boer. deciſ. 142. num. 6. & ſeq. latè Cagnol. in dict. l. 2. num. 123. & ſeq.* ubi dicit, quod ſcientia probatur ex conjecturis, cùm in animo 61 conſiſtat; & ideò is, qui verſatur circa culturam rerum, præſumitur ſcire illarum valorem ex redditu; hoc tamen non procederet in minore, muliere, Tutore, Curatore, Beneficiato, ſeu Rectore Eccleſiæ, & aliis non habentibus poteſtatem donandi, nec in ruſtico, & aliis ſimplicibus perſonis, niſi eſſent ſagaces. *Boer. deciſ. 142. per totum.* ubi addit, quòd ſciens valorem rei, 62 excluditur à dicto beneficio, etiamſi nulla facta fuerit mentio donationis, quia ſciens valorem rei, cenſetur 63 partem vendere, & partem donare. *Cyriac. contr. 421. num. 11. & ſeq.* ubi, quòd ſcientia venditoris de va-64 lore rei dicitur probata, ſi de redditu ipſius rei facta fuerit mentio in inſtrumento. Secus eſſet, ſi venditor valorem rei ignoraverit, quia tunc illa clauſula. *quod plus valet, dedit & donavit &c.* ad modicum 65 tantummodò refertur. *Bart. in dict. leg. 2. num. 15. & communem dicit Cagnol. ibidem num. 129.* ubi etiam reſol-66 vit, quòd modicum, cùm non ſit à jure determinatum, relinquitur arbitrio Judicis. *Boer. dict. deciſ. 142. num. 6. & ſeq.*

SUMMARIUM.

67 *Quando pro melioramentis res tota retineri poſſit, & quando pars tantùm.*
68 *Quando fructus computentur in ſortem.*
69 *Poſſeſſor, qui in termino ſibi præfixo non probavit melioramenta, condemnatur ad rei reſtitutionem, præſtita cautione de reficiendo melioramenta facta legitima liquidatione.*
70 *Exceptio melioramentorum illiquida, non retardat immiſſionem.*
71 *Poſſeſſor, qui rem meliorem reddidit, conventus hypothecaria ab aliquo creditorem, ſi vult retinere rem, poteſt ſolvere creditori agenti valorem rei, detractis melioramentis: limitatur numer. ſeq.*
72 *Quid ſi creditor velit ſolvere meliorationes.*
73 *In liquidatione melioramentorum debet probari ſtatus antiquus rei meliorate.*
74 *Melioramenta facta in arborum plantatione non perpetuò duratura, non habentur in conſideratione.*
75 *In materia melioramentorum non attenditur quid impenſum fuerit, ſed quid fuerit melioratum, & num. ſeq.*
76 *Quid ſi minus impenſum ſit, quàm melioratum.*
77 *Quando melioramenta non debeantur.*
78 *Creditori competit retentio, etiamſi nullam haberet hypothecam, vel in poſſeſſionem nulliter immiſſus ſit.*
Favorabilior eſt retentio, quàm actio. ibid.
79 *An poſſeſſor domus, ſeu fundi cenſiti, qui cenſum redemit, ſeu extinxit, uti poſſit beneficio retentionis.*
80 *In judicio ſummariiſſimo manutentionis leviores probationes, & adminicula admittuntur.*
81 *In dicto judicio ſatis eſt unicus teſtis, vel duo etiam nulliter examinati ex defectu juriſdictionis, & citationis, & etiam examinati in alia cauſa, & inter diverſas perſonas, & num. ſeq.*
82 *Poſſeſſio probatur ex aſſertione enunciantis aliquem occupatorem, & ex implicita confeſſione Adverſarii petentis immiſſionem.*

Quæ-

Quæstio VII.

Quomodo, & quando competat retentio pro melioramentis.

67 COmmuniter distinguitur, quòd aut melioratus est totus fundus, & totus similiter retineri potest pro melioramentis; aut pars fundi tantùm est meliorata, puta unus ager, & tunc non potest retineri totus fundus, sed ager tantùm melioratus: quo casu ille, qui
68 rem meliorem reddidit, superlucratur fructus pro parte tantùm meliorata, & si quid perceperit ex parte fundi non meliorati, debet illud computare in sortem. *Neguſ. de pignor. 4. mem. 5. par. princ. num. 20. Zabarell. consil. 78. num. 3. quos refert, & sequitur Ludovic. dec. Rot. Lucen. 7. num. 10. & seq.*

69 Tenetur autem possessor probare hujusmodi melioramenta, & ideò solet in judicio præfigi competens terminus ad ea liquidanda; & si in termino præfixo liquidatio facta non fuerit, non erit ampliùs locus retentioni, & justè poterit talis possessor condemnari ad rei, seu fundi restitutionem, præstita cautione de reficiendo melioramenta facta legitima liquidatione. *Neguſ. loco cit. num. 10. Cyriac. controv. for. 194. num. 4. Rot. decis. 127. num. 6. & seq. par. 4. tom. 2. Recent.*
70 *Merlin. decis. 118. numer. 15.* ubi dicit, quòd exceptio melioramentorum illiquida non retardat immissionem.

71 Notandum est autem, quòd si possessor, qui rem meliorem reddidit, conveniatur hypothecaria ab aliquo creditore, non cogitur solvere debitum, ut cogitur alius possessor, qui nulla in re fecit melioramenta. *l. quandiu. Cod. de distract. pignor.* sed potest, si vult retinere rem, solvere creditori agenti valorem rei, detractis melioramentis, secundùm tempus præsens, hoc est æstimationem rei de præsenti, cum agumento etiam intrinseco, quo ex beneficio temporis aucta est. *Neguſ. loco cit. num. 21. & communem dict. Thesaur. qq. for. lib. 1. quæst. 71. num. 5. Cyriac. dict. controv.*
194. *num. 1. & seq.* ubi quòd in tali casu tota pecu-
72 nia deponi debet penes montem pietatis, vel apud idoneum mercatorem; verùm hæc sententia non procederet, si creditor vellet solvere meliorationes, quia tunc posset à tali possessore rem avocare. *Covar. var. lib. 1. cap. 8. num. 3. vers. tandem his omnibus &c. Cyriac. ubi supra num. 9.*

73 Notandum 2. quòd in liquidatione melioramentorum debet probari status antiquus rei melioratæ. *Card. Seraphin. decis. 898. num. 6. & decis. 952. num. 3. Mer-*
74 *lin. decision. 118. numer. 14.* subdens *numero sequen.* quòd melioramenta facta in arborum plantatione non perpetuò duratura, non habentur in consideratione.

75 Notandum 3. quod in materia melioramentorum non attenditur, quid impensum fuerit, sed quid fuerit melio-
76 ratum: immò & si minus impensum sit, quàm meliora-tum, solùm debetur, & attenditur id, quòd minus est, dictante hoc ratione naturali, ut scilicet solùm recuperetur id, quòd verè fuit impensum, & non repetatur id, quòd inutiliter fuit erogatum, ex quo res non est effecta melior, nec pretiosior. *ex latè deductis per Merlin. decis. 546. num. 1. & seq.*

77 Notandum 4. quòd melioramenta non debentur, nisi constet de utilitate ejus, quòd impensum est, & quòd facta fuerint ab eodemmet, qui illa petit; ad hunc enim effectum non sufficit, quòd fundum quis melioratum detineat, nisi probet, se, vel illos, quibus ipse successit titulo universali, vel singulari cùm cessione jurium, melioramenta fecisse. *Rolan. consil. 28. num. 26. lib. 1. Hond. cons. 85. num. 41. lib. 1. Gratian. discept. for. cap. 193. num. 1. & seq. Thomat. dec. 59. num.*
22. *& seq.*

78 Notandum 5. quod creditori competeret retentio, etiamsi nullam haberet hypothecam, dummodò creditum sit liquidum, & clarum. *Rot. decis. 237. num. 3. & 4. par. 8. recent. Buratt. decis. 914. numer. 5.* ubi, quòd favorabilior est retentio, quàm actio. *Surd. decis. 46. numer. 7. & sequen. Galles. de form. cameral. oblig. in fin. numer. 32.* ubi, quòd creditor immissus in possessionem etiam nulliter, potest uti jure retentionis.

An verò possessor domus, seu fundi censiti, qui cen-79 sum redemit, seu extinxit, uti possit beneficio retentionis? negat *Card. Cavaler. decis. 539. numer. 2. & 3.* quia debitor non potest molestari à Domino census pro restitutione sortis principalis. *ex constitutione Pii V. de creandis censibus:* hoc tamen procedere potest de rigore, secus de æquitate. *per tex. in l. si & me, & Titium. in fin. ff. si cert. pet.*

Notandum 6. quòd in judicio summariissimo manu-80 tentionis leviores probationes, & adminicula admittuntur, unde satis esset unicus testis, vel duo etiam nul-81 liter examinati. *latè Covar. pract. qq. cap. 17. num. 4.* ubi dicit, quòd in hoc judicio non sunt admittendi defectus adversùs testes productos, nec admittitur reprobatio testium, eo quòd agitur de præjudicio, quod potest tolli per sententiam diffinitivam. *Rolan. consil. 8. numer. 30. lib. 4. Burat. decis. 533. per tot.* ubi, quòd admittuntur testes nulliter examinati etiam ex defectu jurisdictionis, & citationis, quia tales testes faciunt adminiculum. *Post. in tract. mandat de manuten. observat. 38. numer. 49.* ubi, quòd in tali judicio admittuntur testes etiam in alia causa examinati, & inter diversas personas. *Rot. apud Post. in d. tract. decis. 269. num. 4. & 5. & coram Greg. decis. 458.* ubi, quòd possessio ad effectum manutentionis probatur ex assertione partis 82 adversæ enunciantis aliquem detentorem, & occupatorem: licèt enim ex his verbis videatur confiteri possessionem vitiosam, tamen ista confessio, cùm habeat præsumptionem contra se, quia possessio præsumitur justa, & legitima, & non vitiosa, potest acceptari confessio respectu possessionis, rejecta qualitate vitii. *vide Burat. decis. 393. numer. 1. & seq.* ubi, quòd possessio probatur etiam ex implicita confessione Adversarii petentis immissionem. *Post. in dict. tract. dict. obser. 38. num. 49.*

SUMMARIUM.

1 *Census impositus super certo fundo juxta formam bullæ Pii V. censetur in eodem loco esse, ubi fundus exiſiit.*
2 *Quid si contractus fuit celebratus in uno loco, & fundus censitus existat in alio loco.*
3 *Donans fundum, super quo est impositus census, non tenetur luere censum, & liberare fundum: limitatur num. 5. & 8.*
4 *In donatione non competit evictio.*
5 *Si testator legavit scienter rem censui suppositam, tenetur hæres luere censum: limitatur numer. 9. & 10.*
6 *Quid si ignoranter legaverit rem censui suppositam, vel alteri obligatam, & nu. 10.*
7 *Pro legato competit evictio.*
8 *Quid si maritus fundum censui suppositum sciens acceperit in dotem, eumdemque postea legaverit uxori.*
9 *Et quid si res relinquatur cum omnibus juribus, & pertinentiis.*
10 *An hæres teneatur luere onera, quæ sunt perpetua ex dispositione legis, vel indictione superiorum.*
11 *Usufructuarius tenetur ad solvendum collectam, & alias præstationes: limitatur ibidem.*
12 *An, & quando super re emphyteutica possit imponi census, & nu. 17.*
13 *Quando census, seu servitus imposita ab emphyteuta, extinguatur, & quando non.*
14 *Facultas alienandi concessa emphyteutæ, finita locatione, ac resoluto jure ipsius emphyteutæ expirat.*
15 *Regula, quod bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, quando procedat.*
16 *Census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem.*
17 *Census impositus super fructibus rei emphyteuticæ sub-*

ſubſtinetur, ſecus ſi ſuper re ipſa.

18 *Cenſus in dubio præſumitur impoſitus ſuper re ipſa, non autem ſuper fructibus.*

19 *Quando Dominus directus agere poſſit ad caducitatem rei in emphyteuſim conceſſæ.*

20 *An Vaſſallus poſſit imponere cenſum, vel aliam ſervitutem ſuper re feudali, & numer. 21. cum ſequen.*

21 *Emphyteuta, & Vaſſallus poſſunt ſine conſenſu Domini conſtituere uſumfructum in re emphyteutica, vel feudali.*

22 *Quando Vaſſallus ſuper feudo poſſit imponere cenſum perpetuò duraturum.*

23 *Hæres gravatus poteſt cenſum imponere ſuper fructibus rei fideicommiſſo ſuppoſitæ: limitatur num. ſeq.*

24 *Cenſus impoſitus ſuper re ipſa reſtitutioni obnoxia, nullius eſt roboris, ſi teſtator expreſsè prohibuerit alienationem, vel pignorationem.*
Prohibitio teſtatoris comprehendit etiam caſus exceptos in auth. res, quæ, Cod. commun. de leg. ibidem.

25 *Quid ſi res fideicommiſſo ſuppoſita in parte eſſet libera, vel cenſus imponeretur ab eo, cui competunt detractiones legitimæ, & trebellianicæ.*

26 *An, & quando uſufructuarius poſſit imponere cenſum ſuper re, cujus uſumfructum habet.*
An poſſeſſor bonorum majoratus poſſit cenſum imponere ſuper dictis bonis. ibidem.

27 *An, & quando cenſus imponi poſſit ſuper melioramentis, & num. ſeq.*

28 *Cenſus conſtitui non poteſt ſuper credito, nec ſuper juribus incorporalibus.*
Actiones inter immobilia computantur, ibid.

29 *Uſufructuarius an, & quando repetere poſſit meliora menta.*

30 *Uſufructuarii partes ſunt tueri, quod accepit.*

31 *An, & quando colono uſufructuarii denegetur repetitio melioramentorum factorum in re conducta.*

32 *An agi poſſit ad reſtitutionem ſortis, ſi cenſus impoſitus fuit ſuper re ſuppoſita fideicommiſſo, & perpetuæ prohibitioni alienationis.*

33 *An, & quando ſubſtineatur cenſus impoſitus ſuper re aliena.*

34 *Cenſus imponi non poteſt ſuper re empta cum pacto, quod emptor ejus dominium non acquirat ante integram pretii ſolutionem.*

35 *Quando obligatio fidejuſſoris firma remaneat, licèt nulla ſit obligatio principalis debitoris.*

36 *Quando damna, & intereſſe debeantur.*

37 *An cenſus impoſitus ſuper re de ſui natura fructifera validus ſit, ſi expenſæ ſuperant fructus.*

38 *Extinguitur cenſus impoſitus ſuper bonis, quæ poſteà redduntur infructifera.*

39 *An cenſus cenſeatur uſurarius, ſi fuerit conſtitutus ad rationem ſcutorum decem pro centenario vigore conſuetudinis loci.*

40 *Penſio emphyteutica, & ſimiles redditus fundales, dicuntur bona immobilia, & ſequuntur locum rei, ob quam debentur: limitatur nu. ſeq.*
In confiſcatione bonorum immobilium veniunt annui redditus. ibid.

41 *Annui redditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, ſed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, ſequuntur perſonam creditoris.*

CAP. VIII.

De Cenſibus, & aliis annuis redditibus.

1 QUæritur 1. in quo loco cenſus dicatur exiſtere? Reſp. quòd cenſus impoſitus ſuper certo fundo juxta formam bullæ Pii V. cenſetur in eodem loco eſſe, ubi fundus: cenſus enim inceſt prædio tamquam accidens in ſubjecto, & ideò cum prædio identificatur; accidentia enim naturaliter cum ſubjecto identificantur, & illius ſubſiſtentia ſubſiſtunt, ut docent Philoſophi; unde fit, ut inter immobilia connumeretur, & pereunte fundo, ipſe quoque cenſus pereat, & extinguatur. *Covar. var. libr. 3. cap. 7. numer. 6. Theſaur. jun. quæſt. forenſ. libro 2. quæſt. 5. in fin. Barz. deciſ. 109. numer. 10. & ſequen. Peregr. conſil. 90. numer. 29. libr. 1. Gabr. conſil. 141. numer. 15. libr. 2. Tiraq. de Jure primog. quæſt. 49. numer. 9. Rota deciſ. 757. numer. 2. par. 1. Diverſ. & in Narnien. bonorum 26. Junii 1637. coram Motmanno, & deciſ. 290. numer. 8. & ſequen. & deciſ. 144. numer. 13. & ſequen. par. 8. Recent.* ubi hanc eſſe veriorem opinionem teſtatur. *quicquid dicat Gratian. diſcept. for. cap. 11. num. 12. & cap. 29. numer. 7. & ſeq. & præcipuè num. 28. cum ſeq.*

Hinc infertur, quòd cenſus non ſubiicitur ſtatuto loci, 2
ubi contractus fuit celebratus, ſeu ubi moratur is, ad cujus favorem fuit impoſitus, ſi fundus cenſitus exiſtat extra territorium ſtatuentium. *ut latè deductum fuit in d. deciſ. 290. par. 8. recent.*

Infertur 2. quòd donans fundum, ſuper quo eſt im- 3
poſitus cenſus, nec ipſe, nec ejus hæres tenetur luere cenſum, & liberare fundum: quia donans eo modo, quo poſſidebat, præſumitur rem donare; unde in donatione non competit evictio. *l. Ariſto. ſ. fin. ff. de Donat.* 4
& ità reſolvit Rota in Romana cenſus 7. Februarii 1628. coram Pirovano, quæ eſt deciſ. 143. par. 5. tom. 1. Recent. quicquid dicat Gratian. diſcept. for. cap. 955. num. 23. & ſeq.

Limita in legato: nam ſi teſtator legavit ſcienter rem 5
cenſui ſuppoſitam, tenetur hæres luere cenſum, & rem liberare. *l. prædia obligata. C. de fideicomm. latè Cenc. de Cenſib. par. 2. cap. 2. quæſt. 3. art. 7.* ſecus ſi ignoranter. *l. ſi res obligata. ff. de leg. 1.* exceptis tamen
duobus caſibus, videlicet quando teſtator legavit con- 6
junctæ perſonæ, vel ſi res pro tanto erat obligata, quanti valebat, tunc enim hæres tenetur ſimiliter luere. *ut in dict. l. res obligata. ubi gloſ. & DD.* idemque dicendum, quando onus abſorberet majorem partem fructuum. *ut poſt Jaſ. in dict. l. res obligata. num. 5. dixit Rota dict. deciſ. 143. num. 9.* nec mirum videri debet,
quia pro legato competit evictio. *l. ſi domus. ſ. de evi-* 7
ctione. ff. de leg. 1.

Obſerva tamen, quòd ſi maritus fundum cenſui ſuppoſi- 8
tum ſciens acceperit in dotem, eumdemque poſteà legaverit uxori, non cogetur hæres hujuſmodi fundum liberare, niſi expreſsè dixerit in teſtamento. *l. licèt placeat. ff. de dot. præleg.*

Obſerva 2. quòd quando res relinquitur cum omnibus 9
juribus, & pertinentiis, tunc quia tranſeunt jura tam activa, quàm paſſiva, onus luendi non ſpectat ad hæredem. *Burſat. conſil. 5. numer. 6. Pedroc. conſil. 2. numer. 42. & 159. quos refert, & ſequitur Cenc. de Cenſib. dict. par. 2. cap. 2. quæſt. 3. articul. 7. numer. 15. Rot. dict. deciſion. 143. numer. 9. par. 5. tom. 1. Recent.*

Obſerva 3. quòd in prædictis caſibus tenetur quidem 10
hæres luere cenſum, & alia onera, quæ imminent perſonæ, ſeu quæ à perſona debentur, & inhærent rei tamquam qualitates extrinſecæ; non autem teneretur luere onera, quæ imminent rei, illique inhærent tamquam qualitates intrinſecæ, & ſunt perpetua ex diſpoſitione legis, vel indictione ſuperiorum. *l. hactenus. 8. ubi gloſ. in ver. ab eo. l. ſi pendentes. 34. ſ. ſiquid cloacarum, & ibid. Alberic. ff. de Uſufr. leg. quæro. ff. de Uſufr. legat.* ubi uſufructuarius tenetur ad ſolvendum 11
collectam, & alias præſtationes. *Rim. jun. conſil. 172. numer. 22. & ſeq. lib. 2. Ant. Gomez. var. reſol. tom. 1. cap. 11. ante num. 4. & alii apud Cenc. loco cit. d. ar. 7. num. 13. & 14.*

Notandum tamen eſt, quòd uſufructuarius non teneretur ſolvere collectam, neé alias præſtationes, nec annua legata, quando uſusfructus in tali caſu remaneret inutilis, ſed tunc hæres proprietarius teneretur ſolvere de proprio. *Cavalcan. de uſufr. num 216. Surd. deciſ. 28. numer. 6. Caſtill. eod. tit. de uſufr. cap. 58. num. 13.* quòd procedit, etiamſi aliquid modicum pro uſufructua-

rio

tio adhuc superesset, quòd Judicis arbitrio relinquitur. *Boer. dec.* 142. *num.* 6. *& seq.* modica verò, vel magna quantitas metienda est non ex valore rei in usumfructum relictæ, sed ex fructu ipsius rei. *ex trad. per Cavalc. de usufr. num.* 225.

12 Quæritur 2. an super re emphyteutica possit imponi census? Resp. quòd aut in investitura emphyteusis fuit expressè prohibita alienatio, & tunc super re emphyteutica non potest imponi census; aut verò non fuit prohibita alienatio, & tunc census quidem validè ab initio potest imponi, sed resoluta, aut devoluta emphyteusi resolvitur census, & res emphyteutica revertitur libera ad Dominum. *l. lex vectigali. ff. de Pignor. DD. in l. & in provinciali. Cod. de servit. & aqua. Ofasc. decis.* 156. *numer.* 13. *Afflict. decis.* 380. *numer.* 2. *& seq. & ità pluries resolvisse Rotam Romanam testatur Theodos. Rub. in suis singular. tom.* 2. *in ver. census. §.* 5. *Cenc. de Censib. par.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 2. *art.* 2. *numer.* 6.

13 *& seq.* subdens, censum, seu servitutem impositam ab emphyteuta non extingui, nisi quando dominium utile consolidatur cùm directo ex natura emphyteusis, & ex causa necessaria, videlicet jure prælationis, vel commissi, vel finitæ generationis: secus si ex causa voluntaria, ex aliquo particulari titulo venditionis, donationis, vel simili. *latè Rota decis.* 86. *numer.* 30. *& seq. par.* 5. *tom.* 1. *Recent.* ubi addit, quòd facultas

14 alienandi concessa emphyteutæ, finita locatione, ac resoluto jure ipsius emphyteutæ expirat. Ratio prædictæ conclusionis est, quia licèt, quando adest expressa pro-

15 hibitio hominis, vel legis, prohibita censeatur etiam hypotheca; secus tamen est, quando non concurrit expressa prohibitio, sed tantùm tacita: hoc enim casu procedit communis conclusio, quòd bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, & veniunt in generali obligatione bonorum. *juxta glos. communiter receptam in l. fin. ver. aliis. Cod. de jur. emphyt. Bart. in leg. si constante. numer.* 73. *ff. solut matrim. Afflict. decis.* 191. *numer.* 3. *Negus. de pignor. par.* 2. *memb.* 2. *numer.* 28. *fol.* 35. *Clar. in §. emphyteusis. quæst.* 18. *Rota apud Cenc. de Censib. decision.* 40. ubi, quòd

16 census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis non inducit caducitatem. *& decision.* 116. *num.* 19. *par.* 6. *Recen.*

17 Observa tamen, quòd tunc subsistinetur hujusmodi census, quando fuit impositus super fructibus rei emphyteuticæ; secus si impositus fuit super re ipsa unà cum hypotheca, quo casu impositio est nulla. *juxta distinctionem Bart. in leg. codicillis. §. instituto. ff. de leg.* 2. *Rot. decision.* 48. *numer.* 1. *apud Cenc. de Censib. & decision.* 480. *num.* 1. *par.* 1. *Diverf. Mantica de Tacitis, & ambig. conven. libr.* 22. *titul.* 28. *numer.* 50. *& tradit idem Cenc. dict. par.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 2. *artic.* 2. *numer.* 10. *& seq.* ubi observat, quòd in dubio census

18 præsumitur impositus super re ipsa, & ipsius proprietate, non autem super fructibus. *Gratian. discept. for. cap.* 43. *num.* 21. ubi dicit, quòd in hoc secundo casu

19 poterit agi ad caducitatem per Dominum. *de quo tamen vide Card. Seraphin. decision.* 794. *num.* 9. *verf. neque obstat &c. & decision.* 1290. *sub num.* 12. ubi dicit, quòd tunc demum emphyteuta per impositionem census caderet à jure suo, quando in investitura adesset pactum expressum de non alienando sine consensu Domini, cùm adjectione etiam pœnæ caducitatis in casu alienationis. *ut sensit etiam Cenc. ubi supra d. quæst.* 2. *art.* 2. *num.* 14. *& seq.*

20 Quæritur 3. an Vassallus possit imponere censum super re feudali? Resp. affirmativè: census verò durabit durante jure suo, quemadmodum potest super eadem re feudali imponere servitutem quoad suimet præjudicium. *ut tradunt DD. communiter. latè Roland. consil.* 59. *num.* 12. *& sequen. libr.* 2. ubi etiam dicit,

21 quòd tam emphyteuta, quàm Vassallus possunt sine consensu Domini constituere usumfructum in re emphyteutica, vel feudali, quia per constitutionem usus fructus non transfertur in usufructuarium utile dominium, quòd ipsi habent. *Ruin. consil.* 150. *numer.* 14. *vol.* 3. *Clar. qui etiam de communi testatur in §. feudum. quæst.* 37. *in princip.* ubi, quòd talis impositio neque Domino nocet, neque iis, qui succedere debent in feudo ex providentia primi acquirentis. *Cenc. de Censib. d. par.* 1. *cap.* 2. *q.* 2. *art.* 1. *num.* 12. *& seq.*

Limita, quando feudum est hæreditarium acquisitum 22
pro se, & hæredibus, vel quando in investitura Vassallo data fuit facultas alienandi, quia tunc poterit censum etiam perpetuò duraturum imponere. *ut post Intrigl. super bull. de Censib. quæst.* 26. *num.* 12. *cum sequent. & alios trad. Cenc. loco citat. numer.* 15. *& sequent.*

An verò Vassallus possit censum imponere super melioramentis, dicemus infra.

Quæritur 4. an hæres gravatus possit censum impone- 23
re super fructibus rei suppositæ fideicommisso? Resp. affirmativè: census autem hujusmodi durabit durante jure imponentis, ut supra diximus de Vassallo. *Gratian. discept. for. cap.* 43. *num.* 21. *Mantic. de Tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 50. *& alii, quos refert, & sequitur Cenc. dict. par.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 2. *art.* 2. *num.* 10. subdens, quòd census nullius esset roboris, si impositus fuerit su- 24
per re ipsa restitutioni obnoxia, ut supra diximus de censu impositio super re emphyteutica: quòd procedit, quando testator prohibuit expressè alienationem, vel pignorationem. *Card. Seraphin. decision.* 757. *numer.* 2. *& sequent. Guid. Pap. decision.* 611. *numer.* 4. ubi dicit, quòd eo casu res subjectæ restitutioni neque in casibus exceptis *in auth. res quæ. Cod. commun. de leg.* poterunt alienari, quia illa prohibitio testatoris comprehendit casus exceptos; secus esset, quando non adesset expressa prohibitio alienandi, aut pignorandi: eo enim casu impositio census subsisteret, licèt resolvatur resoluto jure imponentis, seu eveniente casu restitutionis. *Guid. Pap. decision.* 611. *numer.* 1. *Card. Seraphin. decision.* 693. *numer.* 5. idem dicendum, ubi res fideicom- 25
missò suppositæ, in parte esset libera, vel census imponeretur ab eo, cui competerent detractiones legitimæ, & trebellianicæ, quia tunc etiam census subsisteret. *Rot. apud Cenc. decision.* 49 *num.* 1. *& seq. & decision.* 53. *numer.* 5. *& in Romana, seu Civitatis Castelli census* 27. *Maii* 1630. *coram Pirovano. & decision.* 116. *num.* 24. *par.* 6. *recent.*

Quæritur 5. An usufructuarius possit imponere cen- 26
sum super re, cujus usumfructum habet? Resp. posse Usufructuarium imponere censum super commoditate percipiendi fructus, quemadmodum possessor bonorum majoratus potest super commoditate percipiendi fructus ex dictis bonis imponere censum, dummodò hujusmodi bona non sint expressè prohibita alienari. *ut post Host. in Summ. in titul. de censib. §. Quis imponere potest. Mastrill. decision. Sicil.* 92. *numer.* 14. *lib.* 1. *& alios resolvit Cenc. de Censib. par.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 3. *articul.* 3. ubi, quòd talis commoditas censetur obligata durante vita ipsius Usufructuarii, vel possessoris bonorum majoratus.

Quæres, an census validè imponi possit super me- 27
lioramentis? Resp. quòd aut is, qui melioramenta fecit, interim est Dominus ipsius rei melioratæ, & pleno jure, ac bona fide tanquam Dominus illam possidet, qualis est gravatus ex fideicommisso restituere post ejus obitum, vel sub aliqua conditione. *ut in l. generaliter. §. sub conditione. ff. Qui & à quibus manumiss. &c.* vel habet dominium saltem utile, veluti feudatarius, & emphyteuta. *ut in l.* 1. *ubi DD. ff. si Ager vectigal. &c.* & tunc rectè census imponi potest super melioramentis, & subsistinetur etiam, postquam venit casus restitutionis rei melioratæ, quia ab initio proprietas melioramentorum acquisita fuit ipsi melioranti; ideòque hujusmodi melioramenta non veniunt in restitutione fideicommissi, sed per viam detractionis remanent libera ipsi hæredi gravato: quemadmodum melioramenta facta à feudatario, vel emphyteuta non dicuntur feudalia, aut emphyteutica, licèt subjectum principale sit feudale, seu emphyteuticum, sed transeunt ad hæredes emphyteutæ, seu Vassalli meliorantis. *Rota decis.* 158. *numer.* 4. *par.* 4. *tom.* 2. *& latiùs decision.* 116. *numer.* 20. *& sequen. par.* 6. *Recent. Cenc. de censib. par.* 1. *cap.* 2. *art.* 1. *num.* 16. *& art.* 2. *nu.* 17.

Aut is, qui fecit melioramenta nullum habebat do- 28
minium in re meliorata, sed solummodò quamdam possessionem, qualis est usufructuarius, qui dicitur habere

bere jus dumtaxat in re, eaque frui debet, non quidem jure dominii, sed jure servitutis. *l. uti frui. §. utrum autem. ff. si usufruct. pet.* quòd jus multo debilius est, quàm jus emphyteutæ, & gravati. *ut dict. Alba consil.* 454. *numer.* 5. *Castill. de usufr. cap.* 5. *numer.* 17. & in hoc casu census nullatenus subtinctur, utpote impositus super credito impensarum in melioramentis factarum: non enim constitui potest census super credito, nec super juribus incorporalibus, & actionibus etiam ad res immobiles competentibus; quia licèt actiones inter immobilia computentur, nihilominus stabiles non sunt, nec de sui natura fructiferæ, prout requirit Bulla Sanctæ mem. Pii V. *ità Rebell. de oblig. just. lib.* 10. *quæst.* 6. *num.* 4. *vers. non tamen &c. Eugen. consil.* 100. *numer.* 39. *libr.* 1. *Cenc. de censib. par.* 1. *cap.* 3. *quæst.* 1. *art.* 5. *num.* 5. *& seq. Duard. ad d. Bull. §.* 1. *quæst.* 32. *num.* 3. *&* 4. *Mastrill. in addit. ad Petr. Gregor. de censib. quæst.* 5. *num.* 105. *Avedan. de censib. Hispan. cap.* 56. *num.* 15. *Rot. d. decis.* 116. *numer.* 14. *& seq. par.* 6. *Recent.*

29 An verò Usufructuarius repetere possit melioramenta? affirmat *Bart. in l.* 2. *C. de Præd. & omnib. reb. navicul. lib.* 11. *Negusant. de Pignor. par.* 5. *mem.* 4. *num.* 18. *&* 21. *Covar. var. resol. lib.* 1. *cap.* 8. *numer.* 2. *& communem dicit Thesaur. jun. qui alios citat, lib.* 1. *qu. for.* 71. *nu.* 4. *&* 5.

Verùm hoc procederet concurrentibus infrascriptis conditionibus: videlicet quòd usufructuarius fecerit impensas pro conservatione rei necessarias. 2. quòd impensæ non sint modice. 3. quòd impensæ ad perpetuam proprietarii utilitatem pertineant. *vide tex. in l. hactenus. ff. de usufr. Rot. dict. decis.* 116. *num.* 40. *& seq. par.* 6. *Recent.* ubi, quòd Usufructuarius non repetit expensas factas in constructione novi ædificii, vel additamento tectorii, sive incrustationum ad ædificium jam constructum, quia potius ad sui ipsius voluptatem, & oblectamentum spectant, & excedunt metas
30 facultatis ipsius usufructuarii, cujus partes sunt tueri quòd accepit, non novum facere etiam in favorem Domini. *l. usufructuarius.* 51. *&* 68. *ff. de usufruct. l. si quis domum. §. hic subjungi. vers. idem quærit. ff.*
31 *locat.* ubi etiam colono usufructuarii denegatur repetitio melioramentorum factorum in re conducta, quia prospicere debuit debilitatem, & resolubilitatem juris ipsius usufructuarii: quòd tamen intelligendum est, si domum quis locavit tamquam fructuarius, secus si tamquam Dominus. *ut notat glos. in dict. §. hic subjungi. vers. prospicere.*

32 Quæres 2. an agi possit ad restitutionem sortis, quando fundus, in quo impositus fuit census, est subjectus fideicommisso, & perpetuæ prohibitioni alienationis? Resp. quòd si fundus est suppositus fideicommisso ità arcto, ut non tantùm sit prohibita alienatio omnium bonorum, sed etiam prohibita sit detractio legitimæ, & trebellianicæ, tunc potest agi ad restitutionem sortis, tum quia contractus eo casu attenta testatoris prohibitione est invalidus. *Dec. consil.* 103. *Alex. cons.* 63. *numer.* 10. *&* 11. *lib.* 6. *Rota in Romana census de Cuppis* 17. *Martii* 1577. *coram Card. Seraphino, & in Spoletana terrarum* 11. *Decembris* 1599. *&* 6. *Martii* 1600. *coram Card. Millino, prout refert Penia dec. if.* 657. *numer.* 1. *& sequent.* tum etiam quia, cum fundus hujusmodi in tali casu dari non possit liber, perinde est ac si fuisset evictus. *leg. si in venditione. ff. de evict. leg. super empti. Cod. eod. titul.* quamvis enim ante secutam evictionem agi regulariter non possit, *l. qui rem. Cod. de evictionib.* hæc tamen regula limitatur multis modis, quorum unus est, ut contra promittentes rem liberam, agi possit ante evictionem. *glos. in dict. l. qui rem. ver. convenire non potest. Ossasc. decis.* 24. *numer.* 4. *Rot. in dict. Romana census.*

33 Quæritur 6. an valeat census impositus super re aliena sine consensu Domini? Resp. quòd census impositio super re aliena regulariter est nulla, cùm in tali casu census remaneat sub obligatione personali duntaxat, sine fundo, contra formam constitutionis Pii V. *Rota in Viterbien. census 6. Aprilis* 1590. *coram Card. Platto, & decis.* 33. *num.* 6. *coram Martino Andrea, & decis.* 116. *numer.* 12. *par.* 6. *Recent. Cenc. de Censib. par.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 1. *art.* 1. *num.* 6. *&* 7.

Hæc tamen conclusio procedit duobus concurrentibus, videlicet, quòd emptor sciverit, rem esse alienam, & quòd Dominus rei reclamet. *Rot. apud Cenc. de censib. decis.* 13. *& in recentior. decis.* 46. *numer.* 11. *& sequent. par.* 7. *& decision.* 48. *numer.* 15. *& sequen. par.* 8. ubi, quòd ad excludendum emptorem à consecutione fructuum, saltem loco damnorum, & interesse, non sufficit scientia facti, idest quòd fundus sit alienus, sed necessaria est etiam scientia prohibitionis, quæ impedit illius hypothecam, seu alienationem, cùm requiratur scientia omnium qualitatum. *juxta glos. communiter approbatam in cap. concertationi. ver. sciverit. de appellat. in* 6. & ad effectum amissionis juris sui scientia debet esse certa, & indubitata, nec sufficeret præsumpta. *ad not. per Card. in clem. unic. §. cæterum. numer.* 36. *vers. tertiò quæro &c. de conces. præb. Mohed. decis.* 4. *de probat. Card. Seraphin. decis.* 991. *num.* 2. *& decis.* 1239. *num.* 1.

Secus esset, quando emptor census nescivit, rem, in qua census imponitur, esse alienam, vel quando census imponitur super re aliena, ipso Domino sciente, & consentiente: tunc enim census subsistinetur, & fructus debentur. *l. rem alienam. ff. de contrah. empt.* ubi, quod valet emptio, si venditur res aliena, licèt res auferri possit ab emptore. *Rota apud Cenc. de censib. dict. decis.* 13. *& decis.* 17. *num.* 2. *&* 3. *& in Recentior. decis.* 46. *num.* 11. *& decis.* 271. *num.* 8. *par.* 7. *& decis.* 48. *nu.* 10 *par.* 8.

An verò emptor rei cum pacto, quòd non acqui- 34
rat ejus dominium, nisi soluto integro pretio, possit super ea censum imponere ante pretii integram solutionem? Resp. negativè, quia census in tali casu imponeretur super re non libera, & alienari prohibita. *Gratian. decis. March.* 13. *& in discept. forens. cap.* 175. *numer.* 6. *& sequent. Paul. Bellon. in tract. de eorum, quæ fiunt incontinen. vel ex intervallo, vi, & potest. lib.* 1. *capit.* 182. *numer.* 7. *quos refert, & sequitur Cenc. de censib. par.* 1. *cap.* 2. *art.* 4. ubi dicit, quod licèt per talem census impositionem res ipsa onere reali non afficiatur, nisi eventualiter, idest quatenus dictus emptor per pretii solutionem acquisiverit rei dominium, & interim validitas census stet in suspenso, ipse tamen imponens remanet obligatus saltem ad interesse. *ex trad. per Petr. Caball. consil. civil.* 94. *numer.* 4. *libr.* 1.

Addunt alii, quod licèt census sit nullus respectu 35
imponentis, hæc tamen nullitas non suffragaretur ei, qui principaliter, & in solidum se se obligavit: hoc enim casu ejus obligatio stat per se, & non accessoriè. *ità Maresc ott. var. lib.* 2. *cap.* 65. *numer.* 7. *Gratian. discept. forens. cap.* 122. *num.* 21. *Mohed. decis.* 2. *de fidejuss.* ubi, quòd fidejussor, qui sic se pro minore obligavit, tenetur promissa adimplere, etiamsi contractus ex parte minoris corruat. *latè Greg. decision.* 321. *num.* 7. idemque dicendum, si adessent clausulæ æquipollentes obligationi, principaliter, & in solidum, qualis est clausula, *omni meliori modo*, obligatio cameralis, interpositio juramenti, & similia. *Mohed. loco cit. Card. Seraphin. decis.* 1324. *num.* 5. *Gratian. discept. for. cap.* 122. *num.* 10. *Cevall. quæst.* 382. *num.* 4. *ubi de communi. Maresc ot. loco cit. dict. lib.* 2. *cap.* 65. ubi alios casus recenset, in quibus firma remanet obligatio fidejussoris, licèt nulla sit obligatio debitoris principalis. *Beltramin. ad Greg. dict. decis.* 321. *num.* 13. & in puncto census nulliter impositi, quòd is, qui se principaliter, & in solidum obligavit, saltem ratione damnorum, & interesse teneatur tam ad sortem, quàm ad fructus, dixit *Rota coram Gregor. decis.* 560. *num.* 1. *&* 2. *& decis.* 564. *per tot. & apud Cenc. de censib. decis.* 139. *&* 229. *& in recentior. decis.* 271. *num.* 7. *& decis.* 273. *num.* 5. *& seq. par.* 7. *& decis.* 48. *per tot. par.* 8. ubi quòd generaliter damna, & interesse debentur, non 36
tantùm, quando illa expressè stipulata fuerunt, sed etiam stante conventione de evictione in forma juris valida, & in Urbe consueta, quæ continet obligationem

ad

ad damna, & intereſſe in caſu nullitatis, invaliditatis, & reſciſſionis contractus ex quocumque capite, & cauſa etiam in corpore juris clauſis.

37 Quæritur 7. an cenſus impoſitus ſuper re de ſui natura fructifera validus ſit, quando expenſæ ſuperant fructus? Reſp. negativè: hoc enim caſu res hujuſmodi non poteſt dici fructifera reſpectu dictorum fructuum, prout requirit Bulla Pii V. cùm non dicantur fructus, niſi deductis expenſis. *l. divortio. §. fin. ff. ſolut. matr. l. ſi à Patre. §. fin. ff. de petit. hæred. l. fundus qui dotis. ff. famil. erciſc. latè Rota deciſ. 227. ex recollectis per*
38 *Farinac.* ubi, quòd extinguitur cenſus impoſitus ſuper bonis, quæ poſteà redduntur infructifera.

39 Quæritur 8. an cenſus cenſeatur uſurarius, ſi fuerit conſtitutus ad rationem decem pro centenario vigore conſuetudinis alicujus loci? Reſp. negativè. *extrav. un. de empt. & vendit. Rot. ex recollect. per Farinac. deciſion. 43. numer. 5. & 6.* conſuetudo enim facit contractum licitum, qui aliàs eſſet illicitus. *l. quis ſit fugitivus. §. apud Labeonem. ff. de Ædil. edict. l. tutor qui repertorium. §. ſed etſi negavit. ff. de Admin. Tut.* & ita ad hujuſmodi etiam rationem Velitris, ubi natus ſum, ſuper ſtabilibus cenſus imponuntur vigore antiquæ conſuetudinis, licèt ut plurimum rationem ſcutorum octo pro centenario conſtituantur.

40 Notandum eſt etiam, quòd penſio emphyteutica, & ſimiles redditus fundales, qui ſcilicet ex fundis percipiuntur, dicuntur bona immobilia, & ſequuntur locum rei, ob quam debentur, cùm ei cohæreant, & ejus naturam ſortiantur. *Tiraq. de retract. lignag. §. 32. gloſ. un. num. 83. & in tract. de Jur. primogen. q. 49. num. 9. &* 10. *quem refert, & ſequitur Caball. reſolut. crim. caſ. 268. num. 16. Surd. deciſ. 204. num. 6.* ubi etiam obſervat, quòd in confiſcatione bonorum immobilium veniunt hujuſmodi.

41 Cæteri verò annui redditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, ſed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, ſequuntur perſonam creditoris. *Tiraq. de Retract. lignag. §. 1. gloſ. 6. num. 3.* ubi dicit, quòd iſti annui redditus nec inter bona mobilia, nec inter immobilia computantur, ſed conſtituunt tertiam ſpeciem, & ad eos tantùm competit actio, quæ etiam nec mobilis, nec immobilis eſt. *ex trad. per Abb. in cap. nulli. de Reb. Eccleſ. non alien.*

SUMMARIUM.

1 *In his, quæ reſpiciunt ordinationem litis, ſervandum eſt ſtatutum fori, ubi lis agitur, & num. ſeq. limitatur num. 4.*

2 *Forenſes, & clerici gaudent beneficio ſtatuti tribuentis paratam executionem inſtrumentis liquidis, ſi ibidem litigent.*

3 *Cauſæ clericorum decidendæ ſunt ſecundùm jus canonicum.*

4 *An, & quando Judex appellationis ſequi debeat conſuetudinem, ſeu ſtatutum loci principalis cauſæ.*

5 *In his, quæ reſpiciunt formam, aut ſolemnitatem actus, vel cauſæ deciſionem, attenditur ſtatutum loci, ubi actus celebratur.*
Quid ſi agatur de delicto. ibid.

6 *Interpretatio contractus facienda eſt ſecundùm ſtatutum, & conſuetudinem loci, ubi celebratur.*

7 *Chriſtianus exiſtens in territorio Saracenorum, ſi velit ibi condere teſtamentum, quam ſolemnitatem ſervare debeat.*

8 *In dote non inſpicitur locus contractus, ſed locus, ubi vir habet domicilium.*

9 *Statutum quando dicatur deciſorium, & quando ordinatorium.*

10 *In ordinariis ſervantur ſtatuta, & conſuetudines loci judicii.*

11 *Stylus in deciſoriis, vel ordinatoriis quomodo probetur.*

12 *Teſtamentum factum juxta ſtatutum, vel conſuetudinem loci, extenditur etiam ad bona extra territorium: limitatur n. 19. & ſeq.*
Anfiſcus ſuccedens ſubdito ab inteſtato, admittatur ad bona extra territorium. ibid. d. n. 12.

13 *Teſtamentum, quòd jure ſpeciali valet, tollit primum jure communi validum.*

14 *In donationibus, & aliis actibus ſufficit ſervare ſolemnitatem ejus loci, ubi fiunt, ut locum habeant etiam in bonis alibi ſitis, & nu. ſeq.*

15 *Si ſtatutum principaliter reſpiceret perſonam, cujus favore exigit illam ſolemnitatem, an operetur quoad forenſes contrahentes in loco.*

16 *Decretum; quo Judex prodigo interdicit adminiſtrationem bonorum, extenditur ad omnem locum.*

17 *Si ſtatutum tribuat certo generi perſonarum facultatem conficiendi inſtrumenta, an talia inſtrumenta valeant in aliis locis.*

18 *Inſinuatio donationis in uno loco facta, an porrigat vires ſuas ad bona extra territorium ſita.*

19 *An ſtatutum extendatur ad forenſes, vel extra territorium, ſi diſponat non circa ſolemnitatem, ſed circa habilitandam, vel inhabilitandam perſonam ad faciendum teſtamentum, vel ad ſuccedendum.*

20 *Inhabilitas ad beneficia reſtringitur intra diœceſim, ubi quis deliquit.*

21 *Quid ſi conſuetudo concernat perſonam, ut ſi diſponat, quòd primogenitus ſuccedat.*
Et quid ſi concerneret principaliter bona, ut ſi diſponat, quòd conjux ſupervivens lucretur certam partem bonorum alterius conjugis decedentis. ibidem.

22 *Quando locus bonorum debeat attendi, & ſupra num. 5.*

23 *Quid ſi ex ſtatuto loci mater ab inteſtato non ſuccedit, & filius in teſtamento præteriit matrem.*

24 *Et quid ſi forenſis teſtaretur in loco hoſtili, vel rebelli Populo Romano.*

25 *Statuta Urbis quoad proceſſum, & ordinem, ſeu modum procedendi non ſervantur, niſi in foro Capitulino.*

26 *Inſtrumentum habens in uno loco vigore ſtatuti, aut conſuetudinis paratam executionem, gaudet eodem privilegio, ſi executio petatur in alio loco: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

27 *In executivis inſpicitur locus judicii.*

28 *Statutum diſponens, ut in teſtamento ſervetur certa ſolemnitas, intelligitur, ſi in eo loco conficitur teſtamentum, ſecus ſi extra territorium.*

29 *Interpretatio quomodo fieri debeat, ſi ageretur. de ſignificatione alicujus verbi ambigui in teſtamento deſcripti.*

30 *Quando valeret teſtamentum inter liberos.*

31 *Quando defectus dici, vel loci vitiet teſtamentum inter liberos, & quando non.*

32 *An, & quando debeantur legata extraneis relicta in teſtamento inter liberos.*

33 *Inſtituta pia cauſa in minus ſolemni teſtamento, an valeant legata extraneis relicta.*

CAP. IX.

De teſtamentis, legatis, & fideicommiſſis.

Quæſtio I.

An teſtamentum conditum juxta formam ſtatuti loci extendatur ad bona extra territorium.

PRæmittendum eſt, quòd in his, quæ reſpici- 1
unt ordinationem litis, ſervandum quidem eſt ſtatutum fori, ubi lis agitur. *Surd. deciſion. 13. nu. 7. & ſeq.*

& sequen. Coler. de Proceſſ. execut. part. 1. *cap.* 3. *num* 181. 182. *& ſequen.* ubi, quod Clerici, & forenſes litigantes co-
2 ram ſæculari Judice ligantur ſtatuto illius loci quoad ordinatoria litis: quemadmodum gaudent etiam beneficio ſtatuti tribuentis paratam executionem inſtrumentis liquidis, ſi ibidem litigent, quia ſtatutum hujuſmodi reſpicit ordinem proceſſus, *Abb. in cap. quod clericis numer.* 35. *de for. comp.* ſubdens, quòd cauſæ clericorum deci-
3 dendæ ſunt ſecundùm jus canonicum, etiamſi clerici agant contra laicos in foro civili, *Rot. deciſion.* 552. *numer.* 6. *par.* 3. *recent. Ruin. conſ.* 69. *numer.* 5. *& ſequent. libr.* 4. *Alexand. conſ.* 164. *num.* 3. *libr.* 6. ubi etiam obſer-
4 vat, quod in præparatoriis, vel ordinatoriis judiciorum, ſi judex appellationis debet judicare ex actis præteritis, debet ſequi conſuetudinem, ſeu ſtatutum loci principalis cauſæ; ſi verò agitur de actis futuris in loco, ubi cauſa appellationis agitatur, inſpicitur conſuetudo, & ſtatutum loci cauſæ appellationis, *vide gloſ. in cap. licet canon. ver. de cætero, de elect.*

5 Sed in iis, quæ reſpiciunt formam, aut ſolemnitatem actus, vel cauſæ deciſionem, attendi debet ſtatutum loci, ubi actus celebratur, etiamſi forenſes ibi contrahant, *Rolan. conſil.* 33. *numer.* 6. *libr.* 3. *Comitol. deciſion.* 99. *numer.* 10. *& ſeq. Corn. conſil.* 232. *numer.* 5. *volum.* 4. *Fenzon. ad ſtatut. Urb. libr.* 1. *capit.* 149. *numer.* 23. *Mantic. de Tacit. libr.* 3. *titul.* 14. *in fin. Bellon. deciſion.* 38. *numer.* 4. *Buratt. deciſion.* 675. *num.* 6. *& deciſ.* 116. *numer.* 7. *& ſequent. & dec.* 40. *numer.* 2. *& ſequent. & deciſion.* 882. *numer.* 5. *Scacc. de Judic. libr.* 2. *cap.* 2. *numer.* 651. *& ſequent.* ubi dicit, quod in deciſoriis forenſes non ligantur ſtatuto illius loci, ubi litigant, etiamſi in eo loco bona poſſideant, ſed attendi debet ſtatutum ejus loci, in quo litigantes contraxerunt, vel in quo delictum eſt commiſſum, ſi agatur de delicto, vel loci, in quo ſita eſt res, de qua agitur, *Bald. in leg. cunctos populos numer.* 20. *& 21. Codic. de Sum. Trin.* ubi dicit, quod ſi in loco contractus ſufficiunt duo teſtes, in loco verò judicii requiruntur quatuor, inſpicitur locus contractus, *& conſil.* 447. *num.* 5. *volum.* 1. ubi, quod ſi in loco requiruntur duo notarii, unus non faceret fidem in illo loco, vel alibi, quia ſtatutum loci inſpicitur quoad numerum tabellionum, vel teſtium, cum ſit quædam ſolemnitas neceſſaria, quæ debet adeſſe loco, & tempore contractus, vel ultimæ voluntatis: nam omnis ſolemnitas debet eſſe conjuncta cum actu, ſicut forma cum materia, *Spec. in titul. de ſer. §.* 1. *numer.* 5. *verſic. ſed pone &c. Cravett. conſil.* 271. *numer.* 3. *in fin. & conſil.* 325. *numer.* 3. ubi,
6 quod interpretatio contractus fit ſecundùm ſtatutum, aut conſuetudinem loci, ubi celebratur, *Ludovic. deciſion. Lucen.* 39. *numer.* 2. *& ſequ. Dilect. de Art. teſtam. in tit. de teſtamen. ordin. cap.* 6. *numer.* 3. ubi dicit, quod teſta-
7 tor Chriſtianus exiſtens in territorio Saracenorum, vel aliorum Chriſtiani nominis hoſtium, poteſt facere teſtamentum ſervata ſolemnitate juris gentium, quam ſervant ipſi hoſtes Chriſtianæ fidei in ſuis teſtamentis, quamvis in hoc contrarium ſenſerit *Bartol. in l.* 1. *numer.* 10. *& ſequ. Codic. de Sum. Trin. & in l. qui à latronibus nu.* 3. *ff. de teſt.*

8 In dote verò non inſpicitur locus contractus, ſed locus, ubi vir habet domicilium, *l. exigere dotem ubi DD. ff. de Judic.*

9 Statutum autem dicitur deciſorium, ſi reſpiciat probationem, vel extinguat jus partis quoad procedendum, ut ſi prohibeat appellare, de nullitate dicere, vel reſtitutionem petere; dicitur verò ordinatorium, ſi loquatur de inſtantia judicii, vel ſi certam formam ſubhaſtationis, & adjudicationis præſcribat, *Burat. deciſion.* 96. *num.* 14. *& deciſion.* 170. *numer.* 6. *& ſequ.* ubi
10 etiam, quod in ordinatoriis ſervantur ſtatuta, & conſuetudines loci judicii, non autem Judicis, à quo, *Beltram. ad Greg. deciſion.* 251. *numer.* 16. ubi, quod etiam delegatus Apoſtolicus in ordinatoriis ſervare debet ſtylum loci, in quo cauſa agitur, *Put. deciſion.* 122. *libr.* 1. *Rot. deciſion.* 729. *numer.* 2. *part.* 3. *recentior.* ubi,
11 quod ad probandum ſtylum deciſorium, non ſufficiunt informationes extrajudiciales, prout in ordinatoriis, ſed requiruntur plenæ probationes, *Ruin. conſ.* 69. *num.* 5. *& ſequ. lib.* 4.

Ad quæſitum reſp. quod teſtamentum factum ſecun- 12
dùm ſtatutum, vel conſuetudinem loci, extenditur etiam ad bona extra territorium, etiamſi conditum fuerit à forenſe: nam in teſtamentis, ſicut & in contractibus ſervanda eſt ea ſolemnitas, quæ ſervatur in loco, ubi conduntur, ſive teſtator ſit civis, ſive forenſis, *Anchar. conſil.* 163. *numer.* 1. *Alexand. conſ.* 44. *numer.* 20. *libr.* 5. *ubi de communi. & conſil.* 31. *&* 128. *libr.* 1. ubi, quod quando fiſcus ſuccedit ſubdito ab inteſtato decedenti, deficiente liberorum, parentum, & propinquorum, & conjugis legitima ſucceſſione, admittitur ad nomen debitoris etiam alterius territorii, *Galgan. ad ſtatut. Urb. lib.* 2. *cap.* 89. *in* 29. *except. Pariſ. conſil.* 12. *numer.* 45. *& ſequent. part.* 3. ubi, quod teſtamentum conditum Hiſpaniæ, extenditur, & locum habet ad omnia bona ubicunque exiſtentia, ſive conditum ibi fuerit ſecundùm jus commune, ſive ſecundum legem Hiſpaniæ, *latè Cravett. conſil.* 695. *num.* 1. *tom.* 4. *Gabr. comm. concluſ. lib.* 4. *titul. de Teſtament. concluſ.* 4. *Cancer. variar. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 91. *& ſequ.* ubi, quod teſtamenta, quæ jure ſpe- 13
ciali valent, tollunt primum jure communi validum habens omnes ſolemnitates, *Mantic. de conject. ultim. vol. lib.* 6. *titul.* 8. *num.* 14. *Rot. dec.* 355. *num* 22. *& ſequ. part.* 5. *tom.* 1. *recent.*

Idem dicendum in donationibus, & aliis actibus, 14
in quibus ſufficit ſervare ſolemnitatem illius loci, ubi fiunt, ut locum habeant etiam in bonis alibi ſitis, etiamſi in loco bonorum major ſolemnitas requiratur, *Mareſcott. variar. lib.* 2. *capit.* 139. *num.* 1. *& ſequent. ubi de communi. Put. deciſion.* 217. *libr.* 2. ubi, quod legitimatio, ſeu diſpenſatio filii ſpurii facta per Principem Patre inſtante, ſeu conſentiente, vel legitimationem ratificante, valet etiam quoad bona extra territorium legitimantis, *Gabr. comm. concluſ. libr.* 6. *titul. de conſuet. concluſ* 2. *numer.* 3. *&* 8. ubi dicit, quod contractus non ſervata ſolemnitate loci, in quo contrahitur, eſt nullus, ſive de eo quæratur in loco contractus, ſive de eo contingat alibi dubitari, ſubdens *ibidem num.* 25. quod
ſi ſtatutum loci requirens ſolemnitatem in contractu, 15
principaliter reſpiceret perſonam, cujus favore exigit illam ſolemnitatem, tunc non operaretur quoad forenſes contrahentes in loco, *vide Bartol. in leg. relegatorum §. interdicere numer.* 2. *ff. de Interd.* ubi dicit, 16
quod decretum, quo Judex prodigo interdicit adminiſtrationem bonorum, extenditur ad omnem locum, & ad bona ubicunque ſita, *Bald. in l.* 1. *num.* 16. *Codic. de Sum. Trinit.* ubi, quod ſi ſtatutum tribuit certo generi perſonarum facultatem conficiendi inſtrumenta, ta- 17
lia inſtrumenta facta in loco permiſſo, valebunt ubique locorum.

An vero inſinuatio donationis in uno loco facta 18
porrigat vires ſuas etiam ad bona extra territorium ſita? affirmat *Cancer. variar. libr.* 1. *capit.* 8 *numer.* 8. quod quidem procedit reſpectu validitatis donationis, non autem in præjudicium creditorum: quia inſinuatio in uno loco facta, non eſt ſufficiens ad evitandas fraudes in alio loco, in quo publicata non fuit, *Cravett. conſil.* 325. *in fin. Gratian. diſcept. for. capit.* 389. *num.* 44.

Limita, ſi ſtatutum diſponeret non circa ſolemni- 19
tatem, ſed circa habilitandam, vel inhabilitandam perſonam ad faciendum teſtamentum, vel ad ſuccedendum, quia tunc non extenditur ad forenſem, neque extra territorium, *Bald. inl.* 1. *num.* 14. *Codic. de Summ. Trinit. Alexand. conſil* 44. *num.* 20. *in fin. libr.* 5. *Jordan. Elucubr. diverſ. libr.* 8. *titul.* 1. *de Conſtit. num.* 8. ubi obſervat, quod inhabilitas ad beneficia reſtringitur intra dioece- 20
ſim, ubi quis deliquit.

Idem dicendum, quando conſuetudo concernit per- 21
ſonam, qualis eſt conſuetudo Anglicana, ſecundùm quam primogenitus ſuccedit: vel quando concernit principaliter bona, ut ſi diſponat, quod conjux ſupervivens lucretur certam partem bonorum alterius conjugis decedentis: tunc enim hujuſmodi conſuetudo non extenditur ad bona alibi ſita, ſeu extra locum conſuetudinis, *latè Anchar. conſil.* 163. *num.* 1. ubi ſubiicit, quod quando conſuetudo certi loci reſpicit effe- 22
ctum, qui ex teſtamento reſultat, ut detractio falcidiæ, & trebellianicæ, tunc ſi iſta non viget in loco conditi

teſtamenti, ſed in loco bonorum, locus bonorum debet attendi.

23 Limita 2. in caſu, quem ponit *Alexand. conſ.*19. *lib.*6. ubi dicit, quod ſi ex ſtatuto loci mater ab inteſtato non ſuccedit, & filius in teſtamento præteriit matrem, valebit teſtamentum directò quoad bona exiſtentia in loco, ubi filius decedit: ſed quoad alia bona exiſtentia in aliis locis filius decedit inteſtatus, *Gabr. titul. de Teſtament. concluſ.*4. *numer.*4. ubi, quod tale teſtamentum non operatur quoad bona alibi ſita, *latè Theſaur. deciſion.*141. *in fin.* ubi, quod mater vigore clauſulæ codicillaris cenſetur gravata reſtituere hæredi inſtituto partes hæreditatis, quas caperet ab inteſtato, retentis ſibi duabus quartis, legitima ſcilicet, & trebellianica, *Honded. conſ.*74. *num* 21. *& ſeq. lib.*1.

24 Limita 3. quando forenſis teſtaretur in loco hoſtili, vel rebelli populo Romano: tunc enim tale teſtamentum ibi conditum ſecundùm conſuetudinem illius loci, non operatur quoad bona exiſtentia in loco non hoſtili, *ſecundùm Gabr. dict. titul. de Teſtam. concluſ.*4. *num.*5. *ubi alios refert.*

25 Notandum eſt autem, quod ſtatuta Urbis quoad proceſſum, & ordinem, ſeu modum procedendi non ſervantur, niſi in foro Capitolino: ſed in aliis tribunalibus Urbis, & in locis diſtrictus ſervatur vel jus commune, vel ſtylus, vel ſtatutum particulare, *ut obſervat Scaccia loco cit.*

26 Notandum 2. quod inſtrumentum habens in uno loco vigore ſtatuti, aut conſuetudinis paratam executionem, gaudet eodem privilegio, ſi executio petatur in alio loco, *ſecundùm Bartol. in leg. à Divo Pio ff. ſententiam in fin. ff. de re jud.* quod intelligendum eſt, ſi in eo loco, ubi

27 petitur executio, tale inſtrumentum ſimiliter paratam habeat executionem vigore ſtatuti ejuſdem loci: tunc enim ibi debitæ executioni demandari poſſet; alioquin via ordinaria eſſet agendum: quia in executivis inſpicimus locum judicii, ſive loquamur de ordine proceſſus, ſive de ordine executionis, *Bald. in leg.*1. *numer.*4. *Codic. Nefil. pro patr. Cavalcan. deciſion.*10. *num.*31. *part.*1. *Cancer. lib.* 2. *var. cap.*3. *numer.*19. ſubdens ibidem, quod ſi inſtrumentum in loco, in quo eſt confectum, non habet paratam executionem, non poſſet executivè procedi, etiamſi illud in alio loco habeat vim executivam, & ibi petatur ejus executio.

28 Notandum 3. quod ſtatutum diſponens, ut in teſtamentis conficiendis ſervari debeat certa ſolemnitas, intelligitur, ſi in eo loco conficitur teſtamentum, ſecus ſi extra territorium, *Menoch. libr.*2. *præſumpt.*2. *numer.* 7. *&* 8. *verſ. declaratur &c.* ubi etiam dicit, quod quando civis mutavit domicilium, & ibi acquiſivit bona, tunc reſpectu illorum bonorum ſtatuto loci primi domicilii non ligatur.

29 Notandum 4. quod ubi ageretur de ſignificatione alicujus verbi ambigui in teſtamento deſcripti, interpretatio facienda eſt ſecundùm mores regionis teſtatoris, illiuſque loci, ubi verſatus fuit, *ut tradunt DD. in leg. ſi ſervus* 53. *ff. fin. ff. de leg.* 1. *& eſt communis opinio*: quod intelligendum eſt, niſi teſtator in loco conditi teſtamenti diu verſatus ſit, *ut poſt Soccin. conſil.*247. *lib.*2. *declarat Cancer. var. part.*1. *cap.*4. *de Teſtament. num.*92.

30 Notandum 5. quod valet teſtamentum inter liberos, etiamſi in eo non adſit dies, nec locus, *authen. quod ſine Codic. de Teſtamen.* quod quidem procedit, quando liberi ſunt univerſaliter inſtituti; ſecus ſi fuiſſet inſtitutus extraneus principaliter, & filii inſtituti in re certa: tunc enim non dicitur teſtamentum inter liberos, quia attendi debet principale propoſitum diſpoſitionis; idemque dicendum, ſi in inſtitutione facta ad favorem filiorum ſit immixtus extraneus: quo caſu dici propriè non poteſt taſtamentum inter liberos; idem eſſet, ſi extraneus eſt inſtitutus, & filius per vulgarem fuerit ſubſtitutus, nam neque in hoc caſu dicitur teſtamentum inter liberos, *ut latè probat Cancer. variar. libr.*1. *cap.*4. *num.*100. *& ſeq.*

31 Prædicta tamen concluſio procederet, quando de voluntate teſtatoris conſtaret vel ex teſtium depoſitionibus, vel ex ſcriptura manu ipſius teſtatoris ſcripta, vel ſubſcripta: tunc enim defectus dici, aut loci non vitiat diſpoſitionem; ſecus ſi tantùm conſtaret per rogitum Notarii, quia tunc ſolemnia teſtamenti debent intereſſe, *ut poſt Menoch. conſil.*288. *num.*34. *dict. Cancer. var. cit. num.*107. *verſ. ex his obiter &c.*

Item in teſtamento inter liberos legata extraneis relicta non valent, niſi intervenerint duo teſtes, *Bald. in d. authen. quod ſine numer.*1. *& ibidem Corn. Alexand. conſil.* 76. *num.*14. *libr.*3. *Menoch. conſ.*267. *num.*12. *Cancer. dict. cap.*4. *num.*102. 32

An verò legata extraneis relicta valeant, ſi principaliter ſit inſtituta pia cauſa in minus ſolemni teſtamento? affirmativè reſpondet *Cancer. loco citat. dict. numer.* 102. *extrad. per Graſſ. in ſ. teſtamentum quæſtion.*18. *numer.*7. 33

SUMMARIUM.

34 *Clericus regulariter teſtari non poteſt de bonis quæſitis ex redditibus Eccleſiæ: limitatur numer.* 35. *& ſequ.*

35 *Quid ſi à Sede Apoſtolica facultatem teſtandi impetraverit.*

36 *Et quid ſi Clericus aliquid contulit Eccleſiæ, vel in opera pia ex ſuis bonis patrimonialibus.*

37 *Clericus teſtari poteſt de bonis, quæ ſuo labore, perſonalique opera lucratus fuit.*

38 *Similiter teſtari poteſt de iis, quæ parciùs vivendo acquiſivit.*

39 *Remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honeſtam clerici ſubſtentationem.*

40 *Quando bona poſſeſſa per Clericum præſumantur quæſita ex perſonali labore.*

41 *Camera Apoſtolica in locis, in quibus deputantur ſubcollectores ſpoliorum, nihil exigit ex bonis Clericorum, quorum beneficia, vel penſiones* 30. *ducatorum auri de camera valorem non excedunt.*

42 *An Clerici teſtari poſſint de bonis quæſitis ex redditibus Eccleſiæ in locis, ubi talis conſuetudo viget.*

Quæſtio II.

An, & quando Clericus teſtari poſſit de bonis quæſitis ex redditibus Eccleſiæ.

QUamvis regulariter de hujuſmodi bonis Clericus teſtari non poſſit, *capit. cum in officiis, & capit. ad hæc de Teſtament. capit. Epiſcopi* 12. *quæſt.* 1. tamen hæc regula limitatur 1. ubi quis à Sede Apoſtolica facultatem teſtandi impetravit, *ut notant DD. communiter.* 34 35

Limitatur 2. ubi Clericus aliquid contulit Eccleſiæ, vel in opera pia ex ſuis propriis, ſeu patrimonialibus bonis: tunc enim relinquere poſſet teſtamento tantumdem cui voluerit ex redditibus eccleſiaſticis, *capit. ſi quis qualibet* 12. *quæſtion.*2. *capit. ſi Epiſcopus eadem quæſt.* 5. 36

Limitatur 3. quoad ea, quæ Clericus ſuo labore, perſonalique opera lucratur, etiamſi ea quæſita ſint per eos actus, ad quos tenetur ratione ſui beneficii, ut ſi Parochus extra proventus certos ſui beneficii lucratus fuerit aliquid ex celebratione miſſarum, exercitio Capellaniæ, Vicariatus, ex adminiſtratione Sacramentorum, vel ex piorum legatis, aut concionando: hæc enim æquiparantur bonis patrimonialibus, de quibus diſponere liberè poſſunt Clerici æquè, ac laici de ſuis *d. cap. Epiſcopi* 12. *quæſt.*1. *cap. fixum ead. qu.*5. *cap. quia nos de Teſtam.* 37

Limitatur 4. in iis, quæ parciùs vivendo acquiſivit: nam cum hæc Clericus in honeſtam ſui ſubſtentationem impendere potuerit, ideò de illis liberè diſponere poteſt, *Nav. de Reddit. Eccleſ. quæſt.*1. *numer.*59. *& quæſt.*2. *numer.* 20. *quem refert, & ſequitur Piaſec. in Prax. Epiſc. part.*2. *capit.*5. *numer.*40. *verſic. ſimiliter & de illis &c.* ubi etiam, quod remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honeſtam Clerici ſubſtentationem. 38 39

Limitatur 5. ubi Clericus poſſideret beneficia, aut 40

pen-

penſiones modici valoris, ut ſi omnia ejus beneficia, vel penſiones valorem 30. ducatorum auri de camera ſecundùm communem æſtimationem non excedunt: tunc enim nihil præſumitur ſupereſſe ultra victum, & bona Beneficiati cenſentur quæſita perſonali labore, *ut obſervat Piaſec. loco citat. numer.* 40. *verſic. ſimiliter, & de il-*
41 *lis &c.* ubi ſubdit, quod Camera Apoſtolica in locis, in quibus deputantur ſubcollectores ſpoliorum, nihil in tali caſu exigit ex bonis Clericorum, dummodò ab omni illicita negotiatione ſe ſe abſtinuerint, *ex conſtitut. Pii V. incip. Romani &c. edit. Kal. Septembris* 1567.

42 Limitatur 6. in locis, in quibus vigeret talis conſuetudo, prout ſervatur in pluribus Hiſpaniarum locis, & etiam alibi, *ut tradunt DD. in capit. ultim. de offic. ordin. in 6. Covar. in dict. cap. cum in officiis numer.* 8. *de Teſtamen. & alii apud Piaſec. dict. part.* 2. *cap.* 5. *in fin. vide quæ diximus in tractat. de Regim. Eccl. libr.* 3. *cap.* 17.

SUMMARIUM.

43 *Legatum ibi præſtari debet, ubi teſtator expreſsè, vel tacitè ſolvi voluit.*

44 *Quid ſi de teſtatoris voluntate non conſtet, & num. ſequent.*

45 *Quando hæres teneatur perquirere rem, & ſuis impenſis advehere in locum legatarii.*

Quæſtio III.

In quo loco præſtari debeat legatum.

43 REſp. quod ibi præſtari debet, ubi teſtator expreſsè, vel tacitè ſolvi voluit, *ſecundùm communem ſenſum Doctorum in leg. quod legatur & in leg. ſed & ſi ſuſcepit ff. ſi libertis ff. de Judic.* ſi verò de ejus volun-
44 tate non conſtet, legatum generis, aut quantitatis ſolvendum eſt, ubicunque legitimè ab hærede petitur, ideſt ubi hæres forum ſortitur, ſi ibi ab eo petatur; legatum verò ſpeciei præſtari debet, ubi res eſt, *dict. leg. quod legatur*, vel ubi eſt major, vel ſaltem aliqua pars hæreditatis, quæ ſit ſufficiens ad ſolvendum, *leg.* 1. *ff. de Ann. legat. dict. leg. ſed & ſi ſuſcepit ff. ſi libertis Carleval. de Judic. libr.* 1. *titul.* 1. *diſp.* 2. *quæſt.* 5. *numer.* 387.

45 Limita ſupradictam concluſionem, quando ſpecies legata exiſteret in loco valdè remoto, ita ut ſi hæres eam in illo loco præſtaret, legatum eſſet penè inutile: tunc enim hæres tenetur perquirere rem, & ſuis impenſis advehere in locum legatarii, *leg. cum ſervus ubi gloſ. Bart. & alii ff. de leg.* 1.

SUMMARIUM.

46 *Quando uni fundus relictus fuit, alteri uſusfructus ejuſdem fundi, uterque legatarius concurrit in illius fundi uſufructu: limitatur numer. ſequent.*

47 *Quid ſi uni relinquatur uſufructus omnium bonorum, alter hæres univerſalis inſtituatur.*

48 *Qui pro medietate percipiunt fructus, debent etiam pro medietate ſubire onera.*

49 *Quando uſufructuarius, cui relictus fuit uſusfructus animalium, teneatur alia ſubmittere in locum demortuorum.*

50 *Uſufructuarius, modò abſit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum non tenetur.*

51 *Quam cautionem teneatur præſtare uſufructuarius.*

52 *Grege legato, id quod adiicitur, vel diminuitur, legatario accreſcit, vel decreſcit: limitatur numer.* 54.

53 *Quid ſi fuerit legata hæreditas, vectigal, peculium, & ſimilia.*

54 *Equis legatis, fœtus legatario non debetur, niſi poſt moram hæredis.*

55 *Quot animalia gregem conſtituant.*

56 *Bonorum appellatione in diſpoſitione teſtatoris veniunt tantùm præſentia, & non futura: limitatur num. ſequen.*

57 *Quando in legato comprehendantur etiam quæſita poſt teſtamentum.*

Quæſtio IV.

Ad quem ſpectet uſusfructus, ſi uni fundus relictus ſit, alteri uſusfructus ejuſdem fundi.

REſp. quod uterque legatarius concurrit in illius fun- 46
di uſufructu, niſi expreſsè conſtet de contraria mente teſtatoris, *leg. ſi alii ff. de uſufruct. leg.* quia nomen; fundus, non poteſt verificari ſine uſufructu, *leg. Mevius ff. fundo ff. de leg.* 2. & ideò non mirum, ſi poſteà legando alteri uſumfructum ejuſdem fundi, detur concurſus, quia eadem res duobus relinquitur, *leg. ſi pluribus ff. de leg.* 1. *Rot. dec.* 30. *num.* 4. *part.* 3. *recention.* ſubdens, quod ceſſaret concurſus, quando relicto alicui 47
uſufructu omnium bonorum, alter hæres univerſalis inſtituitur, cum hæreditas conſiſtat in jure, & inſtitutio verificari poſſit ſine uſufructu, *latè Ruin. conſil.* 190. *numer.* 10. *&* 11. *libr.* 2. *Bald. in l. cum quando num.* 1. *& ſeq. Com. de leg.*

Ex quo infertur, quod ſicut in prædicto caſu ambo 48
pro medietate percipere debent fructus, ita etiam pro medietate ſubire debent onera, & expenſas, *arg. leg. ſecundùm naturam, ubi Dec. ff. de reg. jur.* unde in vinearum demortuarum, vel arborum locum, aliàs communibus expenſis debent ſubſtituere, *juxta textum in ſ. in pecudum verſic. ſed ſi gregis Inſt. de rer. diviſ.*

Quæres, an quando relinquitur uſusfructus anima- 49
lium, teneatur uſufructuarius alia ſubmittere in loco demortuorum? Reſp. diſtinguendo, aut enim relictus fuit uſusfructus capitum, & tunc non tenetur, *l. quid ergo. verſic. ſed quod ducitur ff. de uſufruct.* aut relictus fuit uſusfructus gregis, armenti, vel equitii, & tunc tenetur alia ſubſtituere in locum capitum mortuorum, vel inutilium, *leg. vetus, & leg. vel inutilem ff. de uſufruct. dict. ſ. in pecudum verſic. ſed ſi gregis inſtitut. de rer. diviſ.* quod tamen intelligendum eſt, quando Uſufructuarius potuit ex fœtibus gregem ſupplere: quia ſi aliqua eſſent perempta, vel inutilia effecta abſque culpa uſufructuarii, nec potuiſſet uſufructuarius ex natis ſubſtituere, aliunde ſupplere non tenetur, niſi reſtituere gregem tantum, & talem, prout reperitur tempore uſusfructus finiti, *ut conſtat ex citatis textibus, & ex mente communi, ſic poſt alios declarant Paul. de Montepico. in leg. Titia cum teſtamento, ſ. Titia cum nuberet. quæſtion.* 32. *numer.* 124. *ff. de leg.* 2. *Paulus Pariſius conſil.* 96. *numer.* 6. *& ſequ. volum.* 2. *Cavalcan. de uſufruct. mulier. relict. numer.* 48. *Anton. Gomez tom.* 2. *var. cap.* 15. *de Servit. num.* 7. *Mich. Craſſ. ſ. legatum quæſtion.* 30. *numer. ultim. Connanus Commentar. Juris civilis libr.* 4. *cap.* 2. *num.* 5. *& alii, quos refert, & ſequitur Caſtill. de uſufruct. cap.* 27. *numer.* 10. *& ſequent.* ubi etiam dicit, quòd uſufructuarius, modò abſit ab eo negligentia, & culpa, de interitu rerum 50
non tenetur; & ideò ſi totus grex, aut ejus capita caſu aliquo pereant, ei non imputatur; unde uſufructua- 51
rius tenetur præſtare tantùm cautionem de utendo, ac fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendis rebus, ſive capitibus finito uſufructu, ut extabunt, prout in rebus immobilibus, nec fieri debet aliqua æſtimatio, *quicquid in contrarium aſſerat gloſſ. in dict. ſ. in pecudum. ver. ex fœtu, & ibi Add. inſt. de rer. diviſ.*

Notandum eſt etiam, quod grege legato, id, quod 52
adiicitur, vel diminuitur, legatario accreſcit, vel decreſcit, etiam ante moram hæredis *ſ. ſi grex. inſt. de legat. l. grege* 21. *& leg. ſi grege* 22. *ff. de legat.* 1. *leg. equis ff. de uſuris &c.* quod locum habet in quocunque alio legato 53
univerſali, ut ſi fuerit legata hæreditas, peculium, dos, vectigal, poſſeſſio, & ſimilia: tunc enim ad legatarium pertinent emolumenta, ac onera, augmenta etiam, & decrementa; quod tamen non accidit, ſi pecudes, boves, vel equi ſingulariter relinquantur, *ut conſtat ex dict. leg.* 54

equis, ubi equis legatis fœtus legatario non debetur, niſi poſt moram hæredis, *& tradunt DD. communiter in legibus citat. Caſtill. dict. capit. 27. numer. 5. & ſequentis, & numer. 14. ubi alios refert.*

55 Quot verò oves gregem conſtituant? vide *textum in l. oves, & ibi gloſ. Bartol. & alios ff. de Abig.* ubi, quod decem oves faciunt gregem: item quatuor, vel quinque ſues, aut equi ſimiliter gregem conſtituunt, qua in re loci conſuetudini multum tribuendum eſſe, dicit *Caſtill. dict. cap. 27. num.* 18.

56 Notandum 2. quod bonorum appellatione in diſpoſitione teſtatoris veniunt tantùm præſentia, & non futura, etiamſi teſtator uſus fuerit verbis univerſalibus, *leg. ſi ita legatum, & leg. ultim. ff. de aur. & argen. leg. Corn. conſil.* 14. *numer.* 5. *& ſequent. libr.* 1. *Pariſ. conſil.* 21. *numer.* 31. *& ſequent. part.* 2. *Covar. pract. qq. capit.* 2. *numer.* 2. unde legato uſufructu omnium bonorum, non intelligitur legatus uſusfructus eorum bonorum, quæ teſtator poſt conditum teſtamentum acquiſivit, *latè Socin. Junior. conſil.* 99. *libr.* 3. niſi fortè

57 ex conjecturis conſtet, quod teſtator reſpexit etiam ad tempus futurum, puta ſi legatum conceptum ſit verbis generalibus, & geminatis, ut ſi teſtator dixerit, lego uſumfructum omnium, & quorumcumque bonorum mobilium, & immobilium: tunc enim comprehenduntur etiam acquiſita poſt teſtamentum; quamvis enim referantur verba ad tempus præſens, tamen verborum rigor, & forma poſtergatur in ultimis voluntatibus, ubi de mente teſtatoris conſtat, *ut inquit Rolan. conſil.* 39. *numer.* 20. *& ſeq. libr.* 4. *Mantic. de Conject. ultim. volun. libr.* 3. *titul.* 11. *numer.* 23. *Rota in Spoletana uſusfructus* 20. *Februarii* 1585. *coram Clemente VIII. tunc Rotæ Auditore, prout refert Mareſcot. variar. libr.* 1. *capitul.* 30. *numer.* 39. *& ſequent.*

SUMMARIUM.

58 *In legato omnium rerum veniunt ea, quæ ſunt deſtinata ad perpetuum uſum.*

59 *Sub tali legato non continentur res venales, pecuniæ, & nomina debitorum, limitatur numer.* 62. *& ſequ.*

60 *An in tali legato contineantur inſtrumenta emptionum.*

61 *An res venales contineantur ſub hypotheca tacita ad certum locum reſtricta.*

62 *In ultimis voluntatibus attenditur ſemper voluntas teſtatoris.*

63 *In relicto ſimplici non reſtricto ad locum, etiam venalia continentur.*

64 *An ſub legato omnium bonorum mobilium, non reſtricto ad certum locum, veniant pecuniæ.*

65 *Jura, & actiones ſunt tertia ſpecies à mobilibus, & immobilibus.*

66 *Pecunia, quæ ſeparata ab uſu quotidiano, præſidii cauſa tanquam theſaurus reponitur, cenſetur eſſe in loco, ut quid immobile.*

67 *Quid ſi legatum factum fuerit cum ſigno univerſali omnium rerum, quæ quomodocunque, vel cujuſcunque conditionis ſunt in domo.*

68 *Et quid ſi teſtator dives legavit filio, vel conjunctæ perſonæ res omnes, quæ in domo ſunt.*

69 *Teſtator legans omnia, quæ domi habet, excepta lana venali, cenſetur legaſſe res alias omnes venales.*

70 *Quid ſi teſtator nil aliud in domo habebat, quàm venalia.*

71 *Legato frumento exiſtente in Civitate, quando debeatur frumentum exiſtens in ſuburbio.*

72 *Quid ſi res collectæ fuerunt ex agris ipſius teſtatoris, eaſque teſtator negotiationis cauſa venales non habebat.*

73 *Quando generalis obligatio extendatur etiam ad venalia.*

74 *An in legatis loco circumſcriptis contineantur ea, quæ poſt legatum empta fuerunt à teſtatore in eodem loco.*

75 *In diſpoſitione hominis, quando fit mentio de re particulari, non comprehenditur incrementum ſuperveniens ſeparabile ab antiquo, & præterito jure: limitatur num. ſeq.*

76 *Incrementum alluvionis eſt incrementum latens, quod ab alio neque diſcerni, neque ſeparari poteſt.*

77 *Legatum factum per verba præſentis temporis, reſtringitur ad tempus teſtamenti, ita ut bona poſteà quæſita non includat.*

78 *Quid ſi teſtator legavit omnes res, quas habebat in tali villa, & unam ex illis vendiderat.*

79 *Qualitas loci adjecta legato, reſtringit legatum quamvis univerſale: limitatur numer.* 81. *& ſequent.*

80 *Relictis omnibus, quæ ſunt in tali territorio, non veniunt ea, quæ ſunt in alio territorio, nec jura, quæ cohærent perſonæ: limitatur numero* 81.

81 *Quando urgentes concurrunt conjecturæ, legatum, ſeu diſpoſitio extenditur ad aliud territorium.*

82 *Quando donatio facta de bonis exiſtentibus in Civitate, comprehendat etiam bona in Comitatu exiſtentia.*

83 *Legata relicta conjunctæ perſonæ latè interpretantur.*

84 *Quid ſi Teſtator expreſſerit nomen proprium Civitatis.*

85 *Legato frumento, quod Teſtator habebat tantùm in ſuburbiis, cenſetur legatum frumentum, quod eſt in ſuburbiis, & n.* 87.

86 *Legatis chartis libri veniunt, ſi teſtator nil præter libros habebat.*

87 *Quid ſi Teſtator frumentum habebat in Suburbiis cauſa cuſtodiæ.*

88 *Legato fundo exiſtente in certo loco, quando veniant etiam prædia alibi exiſtentia.*

89 *Legatis prædiis, quæ ſunt in territorio, veniunt etiam horrea, & cellæ vinariæ ad uſum prædiorum comparatæ, etiamſi in Oppido exiſtant.*

90 *Legatum factum de bonis in certo loco exiſtentibus, non cenſetur ademptum, ſi eadem bona, vel eorum partem teſtator ad alium locum caſualiter tranſtulit: limitatur numer. ſequent.*

91 *Quid ſi Teſtator eadem bona, vel eorum partem de eo loco ad alium tranſtulerit, ut ibi perpetuò ſint.*

92 *An legans ſimpliciter domum, cenſeatur legaſſe etiam inſtrumentum domus, vel ſupellectilem.*

93 *Quid ſi domus legata paulatim ita refecta ſit, ut nihil ex priſtina materia ſuperſit.*

94 *Et quid ſi ea domo deſtructa, aliam eodem loco teſtator ædificaverit.*

Quæſtio V.

An in legato omnium rerum, quæ ſunt in domo, contineantur res venales, pecuniæ, & nomina debitorum.

RESP. quod licèt in tali caſu ea legata intelligan- 58
tur, quæ tempore teſtamenti erant deſtinata ad uſum perpetuum ipſius domus, *Mantic. de conject. ultim. volun. libr.* 9. *titul.* 2. *numer.* 42. *& ſequent.* non tamen cenſentur legata nomina debitorum, pecuniæ, & res venales: quia non cenſentur eſſe in loco ea, quæ 59
ibi extant ad tempus, ſeu quodam, vel ut quamcitò inde amoveantur, *leg. generali ſ. uxori ff. de uſu, & uſufruct. leg. ſi chorus ſ.* 1. *leg. ſi ita legatum, & ibi Bartol. & leg. ſi fundus ff. de leg.* 3. *idem Bartol. in leg. generali ſ. uxori numer.* 4. *ff. de uſufruct. leg. Put. dec.* 20. *numer.* 2. *&* 3. *libr.* 3. *Hond. conſil.* 63. *num.* 50. *libr.* 1. ubi, quod in tali legato neque continentur inſtrumenta emptio- 60
num,

num, *Ruin. conſil.*32. *numer.*5. *lib.*2. *Afflict. deciſion.* 166. *numer.*5. *Mantic. de conject. ultim.volun. libr.*9. *titul.* 3. *numer.* 3. & 4. ubi dicit, quod in dubio, ſi non apparet, ob quam cauſam pecunia fuit repoſita, magis credendum eſt, eam non cenſeri legatam, niſi ex aliis conjecturis, quam ex generalibus verbis teſtamenti, hoc concipi poſſit, *Covar. variar. libr.*2. *cap.* 5. *in* 3. & 4. *concluſ.* ubi etiam dicit, quod ſub hypotheca tacita ad certum locum reſtricta, qualis eſt illa rerum invectarum in domum conductam, res venales, quæ ſcilicet retinentur negotiationis cauſa, minimè continentur.

62 Limita 1. quando manifeſtè conſtat de voluntate teſtatoris, quia tunc non ſolùm pecunia, & nomina debitorum ſub tali legato continentur, ſed etiam omnes aliæ res, quæ non eſſent poſitæ in domo, ut ibi perpetuò ſtarent, puta animalia, & ſimilia, *Corn. conſ.*49. *num.*10. & *ſeq. lib.*3.

63 Limita 2. in relicto ſimplici non reſtricto ad locum: tunc enim etiam venalia continentur, *Pinell. in leg.* 1. *par.* 2. *numer.* 46. *Codic. de bon. mater. Fontanell. de pact. nupt. tom.*2. *clauſul.*5. *gloſ.*8. *par.* 7. *numer.* 14.

64 ubi dicit, quod ſub legato omnium bonorum mobilium non reſtricto ad certum locum, veniunt pecuniæ in domo teſtatoris exiſtentes, vel alibi in ſacculo per alium nomine teſtatoris cuſtoditæ; non tamen veniunt pecuniæ depoſitæ penes mercatorem, quia dominium pecuniæ, quæ non fuit depoſita in ſacculo, ſed ut tandem redderetur, dicitur translatum in depoſitarium: & ideò pecunia tunc non dicitur mobilis, ſed jus, &

65 actio depoſiti: jura enim, & actiones ſunt tertia ſpecies à mobilibus, & immobilibus, *ex trad. per Gabr. commun. concluſ. lib.* 3. *titul. de reb. cred. concluſ.* 2. *num.*8. & *ſequ. Rot. apud Pacif. de Salv. interd. dec.* 132. *num.*1.

66 Limita 3. in pecunia, quæ ſeparata ab uſu quotidiano, præſidii cauſa tamquam theſaurus reponitur, tunc enim pecunia in loco eſſe cenſetur ut quid immobile, non ut pecunia, & ideò in tali legato comprehenditur, *latè Pinell. in dict. leg.* 1. *part.* 2. *numer.*48. *Codic. de Bon. matern. Menoch. lib.*4. *præſumpt.* 138. *numer.*2. *Mantic. de conject. ultim. volun.lib.*9.*tit.*2.*num.* 45. & *ſeq.*

67 Limita 4. in legato facto cum ſigno univerſali omnium rerum, quæ quoquo modo, ſeu quomodocumque, aut qualitercumque, vel cujuſcumque conditionis ſunt in domo, quia tunc veniunt etiam res venales in domo exiſtentes: in tali enim caſu reſtrictio loci, & à loco proveniens tollitur per tales clauſulas univerſales, perinde ac diſpoſitio, vel legatum factum eſſet ſine loci deſignatione, *Bart. in d.* §. *uxori. num.*4. *Alex. conſ.*118. *num.* 5. *libr.*5. *Gozad. conſil.*14. *numer.*22. *Ruin. conſil.*32. *numer.*5. *libr.*2. *Pinell. in dict. leg.* 1. *part.*2. *numer.* 47. *Codic. de Bon. matern. Afflict. deciſion.*106. *numer.* 6. *Menoch. dict. præſumpt.* 138. *num.* 1. *latè Covar. dict. libr.*2. *cap.*5. *num.*3. *verſ. Primò ſiquidem &c. cum verſic. ſequ.*

An verò in tali caſu comprehendantur pecunia, & nomina debitorum in domo reperta? vide *Pinell. in dict. l.*1. *part.*2. *num* 47. *Codic. de bon. matern.* ubi dicit, quod relicto fundo cum omnibus, quæ eſſent ibi, non veniunt nummi, nec nomina debitorum, etiamſi relictus eſſet filio, & per verba generalia, niſi manifeſtè de his quoque legandis defuncti voluntas probaretur, *per text. in l. queſitum* 76. *ff. de leg.*3. *vide Mant. de conject. ultim. vol. lib.*9. *tit.*3. *num.*4.

68 Limita 5. quando teſtator dives legavit filio, aut conjunctæ perſonæ res omnes, quæ in domo ſunt, quia tunc res etiam venales cenſentur comprehenſæ, *Menoch. lib.*4. *præſumpt.*137. *num.*9. & *ſeq.*

69 Limita 6. ſi teſtator legaverit omnia, quæ domi habet, excepta lana venali, quia tunc in legato continentur res aliæ omnes venales, *Menoch. dict. præſumpt.*137. *nu.* 9. & *ſeq.*

70 Limita 7. quando teſtator nil aliud in domo habebat, quàm venalia, quia tunc ea legata cenſentur, nè legatum reddatur inutile, *Covar. variar. lib.*2. *capit.*5. *numer.*3. *Menoch. libr.* 4. *præſumpt.* 126. *numer.* 8. & *dict. præſumpt.*137. *num.*9. & *ſequent.* ubi etiam dicit, quod legato frumento exiſtente in Civitate, debetur frumentum exiſtens in Suburbio, ſi teſtator in Civitate nullum habebat frumentum, ne ſimiliter inutile reddatur 71 legatum.

Limita 8. quando res collectæ fuerunt ex fundis, & 72 agris ipſius teſtatoris, eaſque teſtator negotiationis cauſa venales non habebat, ſed quia neceſſariò erant vendendæ, venales dicebantur, *Menoch. dict. præſumpt.*137. *num.*9. & *ſeq. Gait. de credit. cap.*4. *quæſt.*5. *num.* 152. & *ſequent.* ubi obſervat, quod in dictis caſibus gene- 73 ralis obligatio extenditur etiam ad venalia, licèt regulariter ad ea non extendatur, *Pinell. de Bon. matern. nu.* 19. *Mantic. de conject. ultim. volun.libr.*9. *tit.*6. *nu.*13. *verſus fin.*

Notandum eſt etiam, quod in legatis loco circumſcri- 74 ptis non continentur ea, quæ poſt legatum empta fuerunt à teſtatore in eodem loco, ſi bona acquiſita ſint æquè principalia, vel primis pretioſiora: hoc enim caſu non poſſunt dici acceſſoria ad primas res legatas, immò primæ res dicerentur acceſſoriæ ad iſtas precioſiores acquiſitas, *Alexand. conſ.* 25. *num.* 2. *libr.*7. ubi dicit, quod in diſpoſitione hominis, quando fit mentio de re particulari, non comprehenditur incrementum ſuperveniens ſeparabile ab antiquo, & præterito jure; unde ſi concedo tibi uſumfructum fundi exiſtentis juxta aquam flu- 75 minis, & poſteà in loco, ubi erat aqua, naſcatur Inſula, talis locus non comprehendetur in illa diſpoſitione hominis, & conceſſione uſusfructus, ſed tamquam ſeparatus fundus ſpectabit ad eum, cujus erat proprietas fundi; ſecus eſſet in incremento alluvionis, quia eſt incremen- 76 tum latens, & quod ab alio neque diſcerni, neque ſeparari poteſt, *Gait. de credit. capit.* 4, *numer.* 200. & *ſequent. latè Honded. conſil.*63. *numer.* 34. & *ſequent. lib.*1. ubi, quod tunc augmentum cedit legato, quando eſt inferius, & minus jure legato.

Idem dicendum, quando legatum factum fuit per ver- 77 ba præſentis temporis; tunc enim reſtringitur ad tempus teſtamenti, ita ut bona poſteà quæſita non includat, *Bart. communiter receptus in l. ſi ita legatum num.*4. *ff. de Aur. & argen. leg.* ubi dicit, quod ſi teſtator legaverit omnes res, quæ ſunt in tali villa, vel omnes res mobiles, & ſic non intelligeret de tota hæreditate, tunc legatum refertur ſolùm ad præſens tempus; idemque eſſet, ſi quis dixerit, lego tibi podere, quod habeo in tali loco: nam ſi intelligitur podere, ideſt plura prædia contenta ſub una appellatione, idem eſt, quod in legato fundi, & in eo inſpicitur tempus præſens, ſcilicet teſtamenti, *Bald. conſ.* 284. *num.*1. *lib.*2. ubi, ſi pater legavit filio libros, quos tunc habebat, & deinde alios emit, illi poſteà empti non cedunt legato, *latè Hond. conſ.*63. *num.*29. & *ſeq. lib.*1. ubi etiam obſervat, quod ſi teſtator dicit, lego omnes res 78 meas, quas habeo in tali Villa, & teſtator vendiderat unam rem ex illis, & tradiderat, illa res in legato non includitur, etiamſi contractus eſſet nullus.

Notandum 2. quod qualitas loci adjecta legato reſtrin- 79 git legatum quamvis univerſale, *l. nam quod liquidè* §. *ſiita legetur ff. de pen. leg.* ubi, ſi legetur penus, quæ eſt in Urbe, ſeu Civitate, ea ſola videtur legata, quæ eſt intra muros; ſi urbana penus ſit legata, videtur etiam legata ea, quæ eſt in Villa urbico uſui deſtinata; ſi verò legetur penus, quæ eſt Romæ, non tantum ea, quæ eſt intra muros, ſed etiam ea, quæ eſt intra continentia ædificia extra muros, ſicut ſunt ſuburbia, legata cenſetur, quia Urbem ferè omnes dicunt murotenus finiri, Romam continentibus, & urbem Romam æquè continentibus ædificiis, *leg. urbis ff. de verb. ſign. latè Bald. in capit. Rodulphus numer.*8. *de reſcript. Surd. deciſion.*241. *numer.* 1. & *ſequ.* item relictis, vel conceſſis omnibus, quæ 80 ſunt in tali territorio, non veniunt ea, quæ ſunt in alio territorio, nec jura, quæ cohærent perſonæ, *Menoch. lib.*4. *præſumpt.*126. *num.*2. & *de arbitr. Jud. lib.*1. *qu.*99. *num.*16. & *ſeq.*

Limita, quando urgentes concurrunt conjecturæ, 81 quia tunc legatum, ſeu diſpoſitio extenditur ad aliud territorium, *Rot. deciſion.*716. *num.*2. & *ſequen. par.*4. *tom.*3. *recentior.* ubi, quod donatio facta de bonis exi- 82 ſtentibus in Civitate comprehendit etiam bona in Comitatu exiſtentia, quando concurrunt alia adminicula, & conjecturæ.

83 Limita 2. in legatis, quæ largam admittunt interpretationem, ſicuti ſunt illa relicta ſanguine conjunctis: hoc enim caſu legata etiam præſumuntur ea, quæ ſunt in Suburbiis, *Cravet. conſ.* 297. *num.*2. *Menoch. libr.*4. *præſumpt.* 126. *numer.*7. *& de Arbitr. Jud. dict. qu.*99. *num.* 15.

84 Limita 3. quando teſtator dixit, lego bona, quæ habeo Papiæ: tunc enim cenſentur legata bona etiam in Suburbiis exiſtentia, *ſecundùm Menoch. de Arbitr. Jud. libr.*1. *quæſt.* 99. *numer.* 16. *& libr.*4. *præſumpt.* 126. *num.*13. *& ſequen.* ubi dicit, quod quando teſtator expreſſit nomen proprium Civitatis; tunc præſumuntur legata bona exiſtentia etiam in Suburbiis, ſive talis Civitas ſit Roma, ſive alia quæcunque, *licèt contrarium ſentiat Bald. in cap. Rodulphus num.*8. *de Reſcript.* ubi dicit, quod Roma continentia ædificia includit, non aliæ Civitates.

85 Limita 4. quando teſtator non habebat bona, puta frumentum, in Civitate, ſed ſolum in Suburbiis: quia tunc etiam præſumitur legatum frumentum, quod eſt in Suburbiis, nè inutile reddatur legatum, *leg. librorum ff. quod tamen Caſſius ff. de leg.* 3. ubi legatis chartis li-
86 bri veniunt, ſi teſtator nil præter libros habebat, *Bald. in l.*1. *ff. in initio num.*2. *verſ. ſed quid ſi non dicit ff. de off. Præf. Urb. Menoch. dict. libr.*4. *præſumpt.* 126. *num.*8.

87 Idem dicendum, ſi teſtator frumentum habebat in Suburbiis cauſa cuſtodiæ, ut illo in loco conſervaret, donec deferret ad Urbem; tunc enim præſumitur legatum hoc frumentum, quia frumentum illud exiſtens cauſa cuſtodiæ in Suburbiis, habetur ac ſi eſſet in ipſa Civitate; dicitur enim potius caſu ibi repoſitum, quàm deliberatè, ut ibi exiſtat, & ideò perinde eſt ac ſi non extet eo in loco, *leg. ſi ita legatum eſt ff. de leg.*3. *leg. ſi fundus ubi Bart. ff. eod. tit. Menoch. d. præſumpt.*126. *nu.* 11. *&* 12.

88 Notandum 3. quòd legato fundo exiſtente in certo loco, veniunt etiam prædia alibi exiſtentia, quæ eodem nomine à teſtatore vocabantur, quia cum teſtatoris voluntas teneat primum locum, *leg. in conditionibus, ff. de Cond. & demonſt.* interpretatio fieri debet, non quemadmodum ſe habet veritas, ſed ſecundùm ipſius teſtatoris opinionem, & uſum, *leg. quo loco ff.* 1. *ubi gloſſ. in ver. alterum aſſem. & ibidem Bartol. ff. de Hæred. inſtit. leg. prædiis* 89. *ff. Titio, ubi etiam Bartol. ff. de leg.*3. *leg. Seiæ ff. Tyrannidæ. ff. de fund. inſtr.* ubi, paſcua deputata ad uſum fundi, & cum eo uno nomine nuncupata, legato fundi cedunt: prædia enim non debent judicari ex aliorum ſententia, vel ex inſtrumentis emptionis, ſed ex voluntate, uſu, & deſtinatione patris fam. *leg. quod in rerum* §. *ſi quis poſt. ff. de leg.*1. *& ita tenuit Alexand. conſil.*150. *numer.*1. *libr.*7. *Cæphal. conſil.*144. *numer.*15. *& ſequen. lib.*1. *Socin. jun. conſil.*65. *numer.*28. *libr.*1. *Mantic. de Conjectur. ultim. volun. libr.*9. *titul.*2. *numer.*6. *& ſequen.* ubi, quod præ-
89 diis legatis, horrea, & cellæ vinariæ, quæ ad uſum prædiorum ſunt comparatæ, & ſub nomine eorum prædiorum à teſtatore habitæ legato cedunt, etiamſi horrea, & cellæ vinariæ ſint in oppido, & teſtator legaverit bona, & prædia, quæ ſunt in territorio, *latè Surd. dec.* 241. *num.*7. *& ſeq.*

90 Notandum 4. quod legatum factum de bonis in certo loco exiſtentibus, non cenſetur ademptum, ſi eadem bona, vel eorum partem teſtator ad alium locum caſualiter tranſtulit, præſertim ſi prædicta bona cum onere legaverit, & onus hujuſmodi poſteà non ademerit, *Gozad. conſil.*82. *numer.*8. *Corn. conſil.*92. *num.*1. *verſ. quia ad hoc reſpondetur & lib.*1. *&c. conſil.*155. *num.*3. *&* 4. *volum.*2. *latè Penia deciſion.*19. *numer.*1. *& ſequen.*

91 ſecus eſſet, ſi teſtator eadem bona, vel eorum partem de eo loco ad alium tranſtulerit, ut ibi perpetuò eſſent, *per tex. in l. penul.* §. *ult. ubi gloſ. in ver. translatum ff. de Aur. & arg. legat.*

92 Notandum 5. quod ſi teſtator ſimpliciter legaverit domum, non cenſetur legaſſe inſtrumentum domus, vel ſupellectilem, *Mantic. de conject. ultim. volun. libr.* 9. *titul.*2. *numer.*42. *& ſequen.* ubi etiam obſervat, quod
93 licèt domus legata paulatim ita refecta ſit, ut nihil ex priſtina materia ſuperſit, tamen manet utile legatum; at ſi ea domo deſtructa, aliam eodem loco teſtator ædificaverit, legatum perit, niſi aliud teſtatorem ſenſiſſe 94
fuerit probatum, *per tex. in leg. ſi ita legatum* §. *ultim. de leg.*1.

SUMMARIUM.

95 *Quando diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu loci, & poteſt impleri, ſicut ipſe diſpoſuit, non eſt alteranda: declaratur, & limitatur numer. ſequen.*

96 *Quid ſi teſtator in onere principaliter habuit reſpectum ad remedium animæ ſuæ.*

97 *Legatum factum Monialibus cum onere, ut miſſam ſingulis diebus celebrari facerent in earum Eccleſia ſub pœna devolutionis, an adimpleri poſſit in Eccleſia, ad quam fuerunt tranſlatæ.*

98 *Quid ſi teſtator mandavit, Eccleſiam ædificari in domibus ſuis, & in dictis domibus commodè fieri non poſſit.*

99 *Legatum pium factum abſque expreſſione certi loci, adimpleri debet in loco, ubi teſtator habitabat, vel ſolitus erat plerunque accedere.*

100 *Quid ſi teſtator legaverit ſuæ Eccleſiæ, & tempore teſtamenti habitabat in una parochia, tempore verò mortis in alia.*

Quæſtio VI.

An, & quando diſpoſitio teſtatoris certa reſpectu loci poſſit alterari, ut alium in locum transferatur.

QUando diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu lo- 95
ci, & poteſt impleri, ſicut ipſe diſpoſuit, regulariter non poteſt alterari etiam cum auctoritate Epiſcopi, *Bald. in leg. ultim. numer.*57. *in fin. Codic. de His, quæ pœn. nom. Nav. conſil.* 8. *numer.* 10. *de Teſtamen.* quod quidem procedit in loco principaliter à teſtatore contemplato, puta ſi teſtator mandet, 96
celebrari miſſas in tali altare, vel Eccleſia ob particularem devotionem erga dictam Eccleſiam, vel altare, *ut dict. Navar. in Man. cap.*25. *numer.*135. *Cevall. qu.* 686. *numer.*6. ſecus eſſet, ubi ceſſaret hujuſmodi conjectura, ut ſi teſtator in onere principaliter habuit reſpectum ad remedium animæ ſuæ: eo enim caſu tam in uno loco, quàm in alio liceret miſſas celebrare, cum utroque modo ſatisfiat animæ teſtatoris, *Cardin. Seraphin. deciſion.*1149. *à numer.*10. ubi reſolvit, moniales, quibus ſub pœna devolutionis injunctum fuit, ut miſſam celebrari facerent ſingulis diebus in earum Ec- 97
cleſia, non eſſe legato privandas, ſi miſſæ in Eccleſia, ad quam ſunt translatæ, celebrentur: quia cùm teſtator non expreſſerit locum per nomen proprium Eccleſiæ Monialium, ſed dixerit in earum Eccleſia, talis diſpoſitio verificatur in Eccleſia, ad quam fuerunt translatæ; prout in ſimili ſi teſtator mandaverit in genere, ut Eccleſia ædificetur in domibus ſuis, quas poſteà cum aliis permutavit, hæres ædificando in ædibus permutatione acquiſitis, ſatisfacit teſtatoris diſpoſitioni, qui, cum dixerit, in domibus ſuis, intellexit tam de tunc habitis, quàm de iis, quas habiturus erat, *Bartol.* 98
*conſil.*26. *numer.* 3. *libr.* 1. ſubdens, quod ſi in dictis ædibus Eccleſia commodè non poſſet fieri, tunc auctoritate Epiſcopi, convocatis his, quorum intereſt, poteſt alibi conſtrui, non enim per hoc redderetur inutile legatum, *leg. legatum ff. de uſu, & uſufruct. legat. Innoc. in cap. nos quidem de Teſtam. Tiraq. de Privil. piæ cauſ. privil.*43. ubi id intelligit, niſi teſtator aliter expreſsè diſpoſuiſſet, *Spec. in titul. de Inſtrum. edit.* §. *nunc verò num.*64. *Socin. jun conſ.*162. *num.*26. *& ſequ. vol.*2. *Grat. diſcep. for. cap.*73. *n.*5. *& ſeq.* ubi ſubiicit, quod facta translatione ab habente poteſtatem, omnia jura pertinentia ad antiquam Eccleſiam transfunduntur ad novam.

Notandum eſt etiam, quod ſi abſque expreſſione 99
loci fiat aliquod legatum pium, debet impleri in loco, ubi teſtator habitabat, vel ſolitus erat plerumque accede-

cedere, *Spec. in titul. de Instrum. edit. §. nunc verò numer.64. Cardin. Seraphin. dict. decision.1149. numer.*
100 *5. & sequen.* ubi etiam dicit, quòd si quis, cum esset v.gr. parochianus S.Petri, legaverit suæ Ecclesiæ, deinde efficiatur parochianus S. Mariæ, legatum debetur Ecclesiæ S.Petri.

SUMMARIUM.

101 *Hæres solvens unum legatum in certo loco, non tenetur ibidem alia legata solvere.*
102 *Valet argumentum de tempore, ac de re ad locum.*
103 *Hæres solvens unum legatum ante tempus, non est cogendus ad solvenda alia legata ante tempus.*
104 *Hæres scienter solvens unum legatum ex testamento inutili non tenetur solvere alia similia legata inutilia.*

Quæstio VII.

An hæres solvens unum legatum in certo loco, teneatur in eodem loco alia legata solvere.

101 REsp. negativè, *leg. vinum 22. ff. si cert. pet. l. si res ultim. ff. de Condict. trit. leg. si quis ita 32. ff. de aur. & arg. legat.* valet enim argumentum de
102 tempore, ac de re ad locum, hæres verò, si unum legatum ante tempus solvat, non propterea cogi posset ad
103 solvendum alia legata ante tempus, *l. Lucius 90. §. testator. ff. de leg.2.* quemadmodum, si scienter solvat unum
104 legatum ex testamento inutili, non ob id manebit obligatus ad alia similia legata inutilia solvenda, *l. non dubium 16. C. de Testam.*

SUMMARIUM.

105 *Quando hæres instituto in testamento possit consequi prælegatum sibi relictum, si hæreditatem testatoris repudiaverit, & quando non.*
106 *Legatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, cum hæreditate consolidatur, & venit in restitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditariis.*

Quæstio VIII.

An hæres institutus in testamento, possit consequi prælegatum sibi relictum, si hæreditatem testatoris repudiaverit.

105 HÆc quæstio ardua est propter textus, qui videntur invicem pugnare: nam per textum *in leg. Marcellus §. quidam ff. ad Trebell. & in l. quid ergo 92. ff. de leg.1.* prælegati actio hæredi denegatur, qui non agnovit hæreditatem: contrarium verò colligitur ex *leg. filio cum sequen. & leg. qui filiabus §. fin. ff. eodem titul. de deleg.1.* ubi prælegatum uni ex hæredibus debetur, etiamsi abstinuerit se hæreditate, unde ad conciliandos dictos textus varii varia excogitarunt; alii enim dixerunt, quod textus *in dict. leg. quid ergo & in dict. §. quidam*, procedit, quando hæres habet prælegatum à lege; textus verò *in dict. leg. filio. & in leg. qui filiabus §. fin.* procedit, quando prælegatum est a testatore, *vide glos. in dict. leg. quid ergo ver. planè, & ver. si pluribus.* Alii dixerunt, textum *in dict. leg. Marcellus §. quidam & in dict. leg. quid ergo.* procedere, quando testator prælegavit pluribus hæredibus: textum verò *in dict. leg. filio, & leg. qui filiabus §. fin.* habere locum, quando testator prælegavit uni ex hæredibus, ita *Bartol. in dict. l. quid ergo in princ. Peregr. de fideicomm. art.7. num.61. post med.*

Ego verò ita distinguendum arbitror: aut enim testator prælegavit ferè totum patrimonium, vel majorem ejus partem, & in tali casu hæredi deneganda est actio ad prælegatum, nisi etiam hæreditatem agnoverit, *d. leg. Marcellus §. quidam ff. ad Trebell. & dict. leg. quid ergo ff. de leg.1.* & si prælegatum jam occupaverit, censetur adivisse hæreditatem prælegantis, cum hujusmodi prælegatum ex conjectura voluntatis ipsius testatoris capi nequeat, nisi jure hæreditario; unde & in substitutione fideicommissaria dictum prælegatum includitur, & per consequens fideicommissario restitui debet, *ita Bald. in leg. cum virum numer.9. Codic. de fideicomm. Alexand. in dict. leg. Marcellus §. quidam numer.2. versic. quarto limitavit &c. ff. Ad Senatusconf. Trebell. Paris. consil. 94. numer.50. & sequen. par.2. & conf.18. numer.18. par. 3. Rolan. à Vall. consil.34. numer.21. & sequen. volum.4. & communem dicit Ruin. consil.116. numer.8. tom.2. Honded. conf.71. numer.17. & sequen. lib.1. & conf.62. numer.31. lib.2.* ubi, quod prælegata in tali casu succedunt in locum portionis hæreditatis, & de eis sicut de portionibus hæreditatis judicatur, *Menoch. libr.4. præsumpt. 194. numer.46. versic. & hujus declarationibus &c. Card. Mantic. de Conjectur. ultim. volun. lib.7. titul.7. numer.9. & sequen. Burat. dec.847. num.10.* ubi dicit, quod in dicto casu prælegata assumunt naturam hæreditatis, nec possunt separari ab hæredis institutione, *Card. Seraph. dec. 382. num.6.*

Idem videtur dicendum, quando bona prælegata essent insignia, & acquisita per majores ipsius testatoris, *ex trad. per Burat. dec.168. n.13.*

Limita, quando filius fuit hæres institutus, & rogatus extraneo restituere: tunc enim prælegatum ex conjectura voluntatis pleno jure spectaret ad filium, nè subjaceret fideicommisso, propter naturalem erga filios charitatem, *Bald. conf.318. & 328. vol.5. quem refert, & sequitur Card. Mant. loco cit. d. tit.7. n.11.*

Præsumitur verò, quod prælegatum absorbeat ferè totum patrimonium, vel majorem ejus partem, & huic præsumptioni standum est, nisi contrarium probetur, *Ruin. dict. consil.116. num.8. tom.2.* ubi, quod ista juris præsumptio potest allegari etiam post conclusionem in causa, *Honded. dict. conf.71. num.21. lib.1. ubi de communi testatur.*

Aut verò prælegatum non absorbet majorem partem patrimonii testatoris, & in tali casu potest is, qui institutus est hæres, prælegatum consequi, etiamsi hæreditatem repudiet, *per tex. in d. l. filio. & l. qui filiabus §. fin. ff. de leg.1. Bald. in dict. leg. cum virum num.9. C. de fideicomm. Alex. in d. l. Marcellus §. quidam num.2. vers. quarto limitavit. &c. ff. Ad Senatusc. Trebell. & ita sentiunt alli DD. cit.*

Notandum est autem, quod prælegatum, quod effe- 106
ctum fuit caducum repudiatione, accrescit hæredibus, & cum hæreditate consolidatur, & venit in restitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditariis, *latè Surd. decis. 269. num.2. 3. & 15.*

SUMMARIUM.

107 *Legatum indefinitè relictum personis, seu civibus certi loci, debetur ipsi loco.*
108 *Quod relinquitur administratoribus Universitatis, videtur ipsi Universitati relictum.*
109 *Legatum factum Canonicis indefinitè debetur ipsi Ecclesiæ.*
110 *Quid si legatum relictum fuerit Episcopo, vel Canonico.*

Quæstio IX.

Cuinam debeatur legatum indefinitè relictum personis, seu civibus certi loci.

REsp. quòd debetur ipsi loco, quia censetur factum 107
loci contemplatione, *l. civibus ff. de reb. dub.* ubi, quod relinquitur administratoribus alicujus Universitatis, videtur ipsi Universitati relictum; quemadmodum lega- 108
tum factum omnibus Canonicis universaliter, vel Canonicis indefinitè, videtur relictum contemplatione Eccle- 109
siæ, ipsique Ecclesiæ debetur, *l. annua §. 1. ff. de Ann. legat. Bart. in dict. leg. civibus ff. de reb. dub.* ubi etiam dicit, quod relictum Episcopo, vel Canonico, si relin- 110
quatur ab extraneo, debetur Ecclesiæ, quia intuitu Ecclesiæ videtur relictum; si verò relinquatur à conjuncto, tunc intuitu personæ videtur relictum, ipsique personæ de-

betur, *per text. in cap. requisiti, cum ibi not. de testament. vide Dilect. de Art. testan. titul. 6. de legat. caut. 7. num. 3.*

SUMMARIUM.

111 *Si legentur redditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato non oritur actio hypothecaria, sed tantùm competit actio personalis: limitatur num. sequen.*

112 *Quid si redditus hujusmodi legentur pro alimentis, vel in favorem Ecclesiæ.*

Quæstio X.

An, si legentur redditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato oriatur actio hypothecaria.

111 REsp. negativè, sed tantùm competit actio personalis, *leg. liberto. juncta glos. in ver. vendita sint ff. de Ann. legat. Bart. in leg. Cajus num. 2. ff. eodem titul.* subdens, quod pro tali præstatione fundus, vel domus, licèt obligata non sit obligatione speciali, tamen obligata est obligatione generali, *per text. in leg. 1. Codic. commun. de leg. l. creditoribus ff. de separ.*

112 Hæc tamen conclusio limitatur, nisi redditus hujusmodi legentur pro alimentis, vel in favorem piæ causæ: tunc enim talis fundus, in quemcunque pervenerit, censetur tacitè obligatus, & ad illum agi potest hypothecaria, etiam de jure digestorum, *l. 2. ubi Bart. ff. de Alim. & cibar. legat. DD. in l. Mela. ff. eod. tit. latè Rom. cons. 388. num. 3.*

SUMMARIUM.

113 *Ad quem Episcopum spectet executio legati pii, quando testator in uno loco habebat domicilium, in alio originem.*

114 *Quid si patrimonium testatoris extaret in diversis locis.*

115 *Episcopus executoris testamentarii, potest eumdem executorem compellere, ut exequatur voluntatem testatoris.*

116 *Ad alienationem rerum immobilium minoris requiritur decretum illius Judicis, in cujus territorio res ipsæ sitæ sunt.*

117 *Tutor, vel curator etiam in eo loco debet peti, ubi minor immobilia possidet.*

118 *Alienatio rei Ecclesiæ fieri non potest, nisi cum decreto illius Episcopi, in cujus diœcesis res exisiit.*

Quæstio XI.

Ad quem Episcopum spectet executio legati pii, si testator in uno loco habebat domicilium, & in alio originem.

113 NOnnulli existimant, in tali casu locum esse præventioni, *ut voluit glos. in l. nulli. ver. oritur C. de Episc. & cleric. Spec. de Instrum. edit. Subtit. de ultim. volun. execut. n. 81. & alii.*

Ego verò arbitror, illum Episcopum esse competentem, in cujus diœcesi sita sunt bona testatoris, sive sit Episcopus originis, sive domicilii, sive rei sitæ, sive illius Civitatis, seu loci, in quo testator obiit, cum talis Episcopus, in cujus territorio bona existunt, celeriùs possit exequi voluntatem ipsius testatoris, & ita intelligendus est textus *in dict. leg. nulli §. sin autem, & sensit Bald. ibidem numer. 14. Roman. cons. 250. per tot.* subdens, quòd si patrimonium testatoris extaret in

114 diversis locis, tunc unusquisque Episcopus illorum locorum posset distribuere res suæ diœcesis, *latè Ciarlin. controvers. for. cap. 5. num. 17. & sequ. libr. 1.* ubi ad-

115 dit, quod Episcopus executoris testamentarii potest eumdem executorem compellere, ut exequatur voluntatem testatoris.

116 Prædicta conclusio probatur etiam ex textu *in l. si prædium Cod. de Præd. min.* ubi ad alienationem rerum immobilium minoris requiritur decretum illius Judicis, in cujus territorio sunt sitæ.

Secundò probatur ex *leg. unic. Codic. ubi petant.* 117 *tutor. vel curat.* ubi, quod etiam in eo loco tutor, vel Curator debet peti, in quo pupillus immobilia possidet.

Tertiò probatur ex *cap. hoc jus porrectum, cum ibi* 118 *nat. per glos. & DD. 10. quæst. 2.* ubi alienatio rei Ecclesiæ fieri non potest, nisi cum decreto illius Episcopi, in cujus diœcesi res existit.

SUMMARIUM.

119 *Canonica portio non debetur de legato relicto pauperibus, vel pro ornamentis Ecclesiæ, vel pro subsidio terræ sanctæ: declaratur, & limitatur num. 121.*

120 *Canonica Parochialis, & Episcopalis parificantur in jure, & privilegio.*

121 *Quid si relinquatur pauperibus certi loci.*

Quæstio XII.

An, & quando debeatur Canonica portio de legato facto Pauperibus.

RESp. quod regulariter nihil detrahitur, quando 119 quis relinquit pauperibus pro remedio animæ suæ; idemque procedit, quando relinquitur pro ornamentis Ecclesiæ, vel si relinquuntur arma, & equi pro subsidio terræ sanctæ, *secundùm glos. communiter receptam in capit. 2. ver. decreverit. de Sepult.* quæ licèt loquatur de canonica parochiali, idem tamen debet intelligi de Epis- 120 copali, quia parificatur in jure, & privilegio *cap. ultim. de Testam.*

Limitatur tamen prædicta conclusio, ut procedat, 121 quando relinquitur pauperibus generaliter, & sine determinatione loci: secus si relinquatur pauperibus certi loci, quia tunc debetur canonica portio: videtur enim legatum in tali casu factum intuitu loci, *ut dict. Abb. in cap. 2. num. de Sepult. & in cap. officii numer. 7. de Testament.* ubi observat, quod quarta debetur, si legatum sit factum pauperibus certi Hospitalis, quia testator videtur habuisse respectum ad locum, & non ad personas pauperes, *Bald. consil. 500. libr. 2. Tiraquel. de Privileg. piæ caus. privil. 28.*

SUMMARIUM.

122 *Quando requiratur, quod conditio substitutionis existat in persona utriusque instituti, & quando non, & num. 123. & seq.*

123 *Quid si testator jussit construi Ecclesiam, si filii instituti decesserint sine filiis.*

124 *Quando substitutus excludatur ex mente testatoris, & num. 126. 131. & 135.*

125 *Testator præsumitur præposuisse animam suam extraneis.*

126 *Substitutio vulgaris locum habet ante aditam hæreditatem.*

127 *Compendiosa continet etiam vulgarem.*

128 *In habitatione, & usufructu conjunctim relicto est locus juri accrescendi.*

129 *Facta substitutione in tota hæreditate, non vocatur substitutus, nisi omnes instituti decesserint, & quando id procedat.*

130 *Quando Ecclesia substituta liberis, & nepotibus testatoris admittatur ad partem ejus, qui sine filiis decessit, superstite pronepte.*

131 *Testator censetur se conformare cum dispositione juris communis, vel municipalis.*

132 *Substitutione facta post mortem cujuslibet, substitutus admittitur etiam in portione primi morientis.*

133 *In substitutione fideicommissaria, & pupillari, si in unius persona existat conditio, est locus fideicommisso: declaratur ibidem.*

134 *Descendentes testatoris gravati post eorum mortem restituere hæreditatem, intelliguntur gravati*

vati, ſi deceſſerint ſine filiis.

135 *In fideicommiſſaria facta uni filio, non videtur teſtator prætuliſſe ſubſtitutum extraneum ſoboli naſcituræ, aut jam natæ.*

136 *Quid ſi conditio extitit in perſona ultimi morientis.*

137 *Quando ſubſtitutus excludatur per exiſtentiam fratris ſuperſtitis, & quando non.*

138 *Explicatur textus in l. hæredes. §. cum ità. ff. ad Trebell.*

139 *In hæreditatibus etiam inter omnino diſiunctos locus eſt juri accreſcendi.*

140 *In legatis non datur jus accreſcendi, niſi inter conjunctos.*

141 *An, & quando legatariis ſubſtitui poſſit.*

142 *Jus accreſcendi competit etiam in ſucceſſione ab inteſtato, & in bonorum poſſeſſione contra tabulas.*

143 *Conjuncti quidam ſunt re, & verbis, alii re tantùm, & alii verbis tantùm, & nu. ſeq.*

144 *Conjunctus re, & verbis, præfertur cæteris.*
Quando inter conjunctos locum habeat jus accreſcendi, & quando jus non decreſcendi. ibid.

145 *An jus accreſcendi tranſmittatur ad hæredes.*

146 *An, & quando ſubſtitutio pupillaris tacita excludat matrem.*

147 *Subſtitutio concepta per verba communia, & ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filiis, eſt fideicommißaria, & compendioſa, & ideò continet etiam vulgarem.*
Quando filii ſubſtituti ex propria perſona ſuccedant. ibidem.

Quæſtio XIII.

An, ſi Teſtator juſſit, conſtrui Eccleſiam, ſeu monaſterium, vel alium locum pium ſub conditione, ſi hæredes inſtituti deceſſerint ſine liberis, talis conditio adimpleri debeat in perſona omnium, vel ſatis ſit, ſi adimpleatur in perſona ſingulorum.

122 REſp. quòd ſi plures filii ſimul, & ſimpliciter inſtituti ſunt, talis conditio adimpleri debet in perſona omnium: nam in tali caſu teſtator videtur habere reſpectum ad omnia bona ſua vacatura, ut ſcilicet de eis fiat Eccleſia, vel monaſterium, quando omnes ſui deceſſerint, præſertim, quia ſic ex conſue-
123 tudine videmus ſervari, ſeu diſponi per omnes ferè teſtatores. *ut obſervat Marian. Socin. in l. hæredes. §. cum ità. num. 95. & 96. ff. ad Trebell.* quia in tali caſu ſupereſt perſona, quæ ex mente teſtatoris ſubſti-
124 tutum excludit. *Rip. ibid. num.* 137. quòd multo magis procederet, ſi teſtator dixerit, ſi ambo, vel omnes, vel ſi uterque ſine filiis deceſſerint. *l. codicillis. ff. de uſu, & uſufr. leg.*

Et hæc quidem concluſio indubitata eſt, quando liberi ſunt inſtituti: ſed *Socin.* idem ſentit, ſi fuerunt inſtituti extranei: quia non aliter videtur voluiſſe teſtator illud opus, quòd eſt individuum, quàm ſi omnes ſine liberis deceſſerint, & omnium partes vacaverint. *arg. l. in executione. §. ſecunda. ff. de verb. oblig.* ſed contraria ſententia videtur verior; eſt enim valde veriſimile, quòd teſtator præpoſuerit animam ſuam
125 extraneis. *ut dict. Bart. in repet. l. 1. num. 74. C. de Sacroſ. Eccleſ. Alex. conſ. 38. num. 4. lib. 1.* & ideò ſive conditio verificetur in perſona primi decedentis, ſive in perſona ultimi decedentis, erit locus ſubſtitutioni pro portione ejus, in cujus perſona eſt purificata conditio. *Corn. conſ. 283. num. 2. & ſeq. vol. 1. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt. 245.*

126 Amplia ſupradictam concluſionem, ut procedat etiam in ſubſtitutione vulgari: quia ſubſtitutio vulgaris locum habet ante aditam hæreditatem, & ſic eo tempore, quo eſt locus juri accreſcendi inter hæredes; unde niſi conditio exiſtat in perſona utriuſque, non vocatur ſubſtitutus, cum ſit alius, cui poteſt quæri per jus accreſcendi ex præſumpta voluntate defuncti. *leg. quamvis. Cod. de Impub. & aliis ſubſtit. l. un. §. his ità. verſ. hoc ità tam variè. Cod. de caduc. toll. Bart. in l. hæredes. §. cum ità. ubi etiam Rip. numer. 131. ff. ad Trebell. Corn. conſil. 298. numer. 8. lib. 4.* ubi notat, quòd quando eſt locus juri accreſcendi, dicitur ſupereſſe perſona, quæ ex veriſimili mente ſubſtitutum excludit. *Alexand. conſil. 38. numer. 3. libr. 1.* idem- 127
que dicendum in compendioſa, ſi ſucceditur ex vulgari. *ex trad. per DD. in l. precibus. Cod. de Impub. & aliis ſubſtit.*

Amplia 2. in habitatione, & uſufructu conjunctim 128
relicto; tunc enim inter eos, quibus facta eſt ſubſtitutio, eſt etiam locus juri accreſcendi; & ideò non vocatur ſubſtitutus, niſi conditio exiſtat in perſona utriuſque, ut ſupra diximus. *l. ſi Titio, & Mevio. ff. de leg. 2. l. codicillis. ff. de uſu, & uſufr. legat. Bart. in d. §. cum ità. num. 5. ubi etiam Rip. num. 135.*

Amplia 3. quando ſubſtitutio fuit facta in tota hæ- 129
reditate: nam quando teſtator dicit, ſi deceſſerint ſine liberis, ſubſtituo Eccleſiam, vel alium in tota hæreditate, videtur non vocare ſubſtitutum, niſi quando tota hæreditas vacat; unde cùm totam hæreditatem aliàs habere non poſſit ſubſtitutus, niſi omnes decedant, uno moriente, ſubſtitutus non vocatur. *l. quidam teſtamento. ubi Bart. Bald. & alii. ff. de ulg. & pup.* quòd procedit, quando purificatur conditio in perſona primi, quia ſi conditio eveniat in perſona ultimi, ſubſtitutus admitteretur ad illius partem, *dict. l. hæredes. §. cum ità. ff. ad Trebell. Rip. ibid. numer. 136. verſ. defendendo hanc fallentiam &c.*

Obſerva tamen, quòd Eccleſia ſubſtituta liberis, 130
& nepotibus ipſius Teſtatoris ſub conditione, ſi deceſſerint ſine filiis, admittitur ad partem ejus, qui ſine filiis deceſſit, ſuperſtite pronepte excluſa, vel per ſtatutum, vel per teſtamentum ipſius decedentis ſine filiis. *ut conſuluit Corn. conſ. 330. lib. 1. & conſil. 138. vol. 2.* ubi dicit, quòd Teſtator faciendo hujuſmodi 131
ſubſtitutionem, ſive ſit pupillaris, ſive fideicommiſſaria, cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione juris communis, vel municipalis; & ideò ille, qui ab inteſtato non excluderet ſubſtitutum, non cenſetur eſſe perſona, quæ ex conjecturata mente defuncti excludat ſubſtitutum. *ut in ſimili not. Bart. in l. ut jurisjurandi. §. ſi liberi. ff. de oper. libert.*

Obſerva 2. quòd ſi ſubſtitutio facta eſſet pluribus 132
ſeparatim, tunc in cujuſcunque perſona exiſtat conditio, locus eſt ſubſtitutioni. *l. penult. ff. de Injuſt. rupt. & irrit. teſtam. l. pater filium. §. fin. ff. ad leg. falcid. Bart. in l. hæredes. §. cum ita. ff. Ad Trebell. Rip. ibidem num. 132. & 136.* ubi dicit, quòd ſubſtitutione facta poſt mortem cujuslibet, ſubſtitutus admittitur etiam in portione primi morientis. *Abb. conſil. 58. numer. 1. par. 2.*

Obſerva 3. quòd in ſubſtitutione fideicommiſſaria, & 133
pupillari, in cujuſcumque perſona extiterit conditio, locus eſt ſubſtitutioni: quia iſtæ ſubſtitutiones locum habent poſt aditam hæreditatem, & poſt emolumentum quæſitum, & ſic ceſſat jus accreſcendi; & ideò ſi in unius perſona exiſtat conditio, eſt locus fideicommiſſo. *l. 1. ff. de uſufruct. accreſc. l. Lucius. §. Cajo. ubi DD. communiter. ff. ad Trebell. l. fin. §. filium. ff. de leg. 2.* idem eſſet in caſu ſubſtitutionis compendioſæ, ſi ſuccedatur ex pupillari, vel fideicommiſſaria. *Bart. in d. §. cum ità. Dec. in l. cum quidam. num. 4. verſ. ex cujus dictis &c. Cod. de Impub. & aliis ſubſtit. Petr. de Ancha. conſil. 390. col. 2. num. 4. Alex. conſ. 38 num. 1. & 3. lib 1.*

Hæc tamen concluſio limitatur, quando ſupereſt aliqua perſona, quæ ex præſumpta voluntate defuncti excludat fideicommiſſarium, vel ſubſtitutum. *l. generaliter. §. fin. C. de inſtit. & ſubſt. l. cum acutiſſimi. C. de fideicom.* illa verò perſona dicitur ex præſumpta mente excludere ſubſtitutum, quæ eſt de liberis teſtatoris, & ſimul inſtituta cum aliis. *Bar. in d. §. cum ità. Alex. conſ. 38. num. 2. & 3. lib. 1. Corn. conſil. 330. & conſil. 283. num. 4. lib. 1.* ubi dicit, quòd talis perſona cenſetur, quæ ſit ab inteſtato ſucceſſura ei, cui fit ſubſtitutio. *& conſ. 138. num. 2. lib. 2.* ubi, quòd illa, quæ ab inteſtato non excluderet ſubſtitutum, non cenſetur eſſe perſona, quæ ex conjecturata mente defuncti excludat ſubſtitutum.

An

An verò liberi unius ex inſtitutis prædefuncti ſint tales, qui ex præſumpta mente ſubſtitutum excludant? negat *Bald. conſil.* 435. *lib.* 3. *Rip. in dict. §. cum ità. numer.* 132. *& ſequent.* quòd quidem procedit, quando ſubſtitutus eſt in pari gradu; ſecus ſi eſſet extraneus, vel in inferiori gradu: tunc enim ſubſtitutus ſemper excluderetur à nepotibus, ſeu liberis unius ex inſtitutis prædefuncti, ſive fuerint expreſsè poſiti in conditione. *ut dict. Bart. in dict. §. cum ita. Corn. conſil.* 283. *&* 330. *lib.* 1. *& conſil.* 298. *lib.* 4. *Dec. conſil.* 594. *per totum.* ſive non, cum ſemper tacitè dicantur in conditione poſiti. *ut dict. idem Corn. dict. conſil.* 298. *numer.* 3. *&* 5. *lib.* 4. *Rip. in dict. §. cum ità. numer.* 133. *& ſequent.* ubi etiam obſervat, quòd liberi alterius defuncti puberis excludunt ſubſtitutum pupillarem, etiamſi non fuerint in conditione poſiti, vel cum liberis inſtitutis admixta eſſet perſona extranea: additio enim perſonæ extraneæ non facit ceſſare favorem liberorum. *l.* 1. *§. ſi ſit filius. ff. de conjungen. cum emancip. liber. Bart. in l. Titia cum teſtamento. §. fin. ff. de leg.* 2.

134 Obſerva 4. quòd deſcendentes teſtatoris gravati poſt eorum mortem reſtituere hæreditatem, intelliguntur gravati, ſi deceſſerint ſine filiis. *Corn. conſil.* 298. *numer.* 5. *lib.* 4. *Rom. conſil.* 131. *in fin. Rip. in dict. l. hæredes. §. cum ità. numer.* 130. *ff. ad Trebell.* ubi di-

135 cit, quòd ſicut in fideicommiſſaria facta uni filio, non videtur teſtator prætuliſſe ſubſtitutum extraneum ſoboli naſcituræ ex filio gravato, ità non videtur prætuliſſe ſoboli jam natæ; unde ſi conditio extitit in perſona primi morientis, & remanet alius filius teſtatoris, ſubſtitutus excluditur. *l. cum Avus. ff. de cond. & demon. l. penult. Cod. de impub. & aliis ſubſtit.*

136 ſecus eſſet, ſi conditio extitit in perſona ultimi morientis, & non ſupereſt alius, qui ex præſumpta voluntate defuncti ſubſtitutum excludat. *Bart. in dict. §. cum ità. num.* 3.

137 Obſerva 5. quòd ſi teſtator duos filios inſtituit, & poſt mortem eorum decedentium ſine filiis alium ſubſtituit per fideicommiſſum, & primus deceſſit ſine liberis non inſtituto fratre, ſed extraneo, tunc ſubſtitutus non excluditur per exiſtentiam fratris ſuperſtitis: quia præſumitur, teſtatorem ſolummodò voluiſſe excludere ſubſtitutum per exiſtentiam fratris ſuperſtitis, quando primus ſine liberis deceſſit ab inteſtato. *l. qui duos. ff. de reb. dub. l. qui duos. ff. de vulg. & pup.* ſecus ſi deceſſit condito teſtamento, in quo extraneum inſtituit. *Bald. in leg. cum quidam, in ult. col. num.* 11. *& ibi Dec. & alii. Cod. de Impub. & aliis ſubſtit.*

138 Nec obſtat *text. in dict. leg. hæredes. §. cum ità. ff. ad Trebell.* quia diſpoſitio hujus textus procedit, quando inſtituti deſcendentes, quibus datus fuit ſubſtitutus fideicommiſſarius, fuerunt invicem ſubſtituti, ſecus ſi non fuiſſent invicem ſubſtituti. *ut not. Dec. loco cit.*

139 Obſerva 6. quòd in hæreditatibus etiam inter omninò diſiunctos locus eſt juri accreſcendi, nè quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. *l. un. §. his ità. Cod. de caduc. toll. leg. hæredes ſine partibus. ff. de hær. inſtit. Bart. communiter receptus in leg. re conjuncti. numer.* 25. *ff. de leg.* 3. ſed in legatis non da-

140 tur jus accreſcendi, niſi inter conjunctos. *leg.* 1. *ff. de uſufruct. accreſc.* ubi, quòd ſi ſeparatim unicuique partis rei uſusfructus relictus ſit, ſine dubio jus accreſcendi ceſſat. *Bart. loco proximè cit. Corn. conſil.* 298. *numer.* 8. *verſ. & licet &c. lib.* 4. ubi dicit, quòd *textus in l. ut hæredibus. ff. de leg.* 2. diſponens, quòd etiam

141 legatariis poteſt ſubſtitui, procedit, quando legatarii, quibus facta eſt ſubſtitutio, ſunt conjuncti. *latè Caſtill. de uſufruct. lib.* 1. *cap.* 48. *numer.* 39. *& ſequent.* ubi,

142 quòd etiam in ſucceſſione ab inteſtato, & in bonorum poſſeſſione contra tabulas competit jus accreſcendi.

143 Conjuncti verò alii ſunt re, & verbis, ut ſi Titio, & Mevio fundum lego: alii re tantùm, cùm duobus ſeparatim eadem res legatur, puta Titio fundum lego, & eumdem fundum lego Sempronio: alii verbis tantùm conjuncti ſunt, ut cum dico, Titio, & Mevio fundum pro æquis portionibus lego. *gloſ. communiter recepta in leg. re conjuncti. ff. de leg.* 3. ubi, quòd ſolidum in primo, & ſecundo caſu cuique cenſetur relictum, licèt faciant ſibi æquas partes per concurſum. *& in l.* 1. *§. fin. ver. ſeparatim. ff. de uſufruct. accreſc.* ubi, quòd 144

re, & verbis conjunctus præfertur cæteris. *latè Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 22. *numer.* 17. *& ſequent.* ubi dicit, quòd conjuncti verbis ad hunc effectum dicuntur, quando ad eandem rem, ſeu hæreditatem vocantur eadem oratione portionibus cuilibet deſignatis, quæ tamen ad oculum demonſtrari nequeant; nam ſi partes ad oculum demonſtrari poſſent, non haberet locum jus accreſcendi. *l. hujuſmodi.* 86. *§. quibus. ubi Bart. ff. de leg.* 1. quia ſi teſtator ſic deſignaſſet partes, quælibet pars ſic deſignata diceretur fundus per ſe. *l. rectè dicimus. §. fin. ff. de verb. ſign.* & ſic partes ſolùm debent intellectualiter demonſtrari. *l. Mevius. §. duobus. ff. de leg.* 2.

Ex quo infertur, quòd ſi teſtator dixerit, Petrus ex dimidia, Joannes, & Franciſcus ex altera dimidia hæredes ſint, ſi Franciſcus repudiat, ejus pars accreſcit Joanni, & non Petro; quia Joannes, & Franciſcus ſunt re, & verbis conjuncti, Petrus verò eſt verbis tantùm conjunctus. *leg. hæredes ſine partibus. ubi DD. ff. de hæred. inſtit.* ſecus ſi inter hæredes concurrant aliqui conjuncti verbis tantùm, alii re tantùm; tunc enim uno decedente, non præfertur alius, qui eſt ei verbis, aut re conjunctus, cùm non reperiatur lege cautum, quòd una ex his conjunctionibus ſit fortior alia, ſed omnibus cohæredibus pro hæreditariis portionibus pars accreſcit. *gloſ. in §. ſi eadem res. Inſtit. de legat. Paul. de Caſtr. in leg. Mevio. ff. de leg.* 2. *& alii apud Cancer. dict. lib.* 3. *cap.* 22. *numer.* 31. 34. *& ſequent.* ubi etiam obſervat, quòd inter verbis tantùm conjunctos habet locum jus accreſcendi, quia hi primariò ad partem vocantur, licèt ſecundariò ad integram rem vocentur altero repudiante; ſed inter re, & verbis, aut re tantùm conjunctos habet locum jus non decreſcendi, ſeu jus non diminuendi, quia iſti ad integram rem cenſentur vocati, licèt ſi omnes concurrant, æqualiter admittantur. *ut ſupra diximus. vide Bart. & alios in d. l. re conjuncti. ff. de leg.* 3.

An verò jus accreſcendi tranſmittatur ad hæredes? 145
affirmat *Mantic. deciſ.* 319. *numer.* 9. *& ſequent.* ubi etiam dicit, quòd ſimili modo fideicommiſſaria ſubſtitutio conjuncta cum jure accreſcendi debet tranſmitti, ſicuti tranſmittitur pupillaris, quæ eſt conjuncta cum ipſo jure accreſcendi. *per tex. in l. qui patri. de vulg ſubſt.*

Obſerva 7. quòd ſubſtitutio pupillaris tacita regu- 146
lariter non excludit matrem. *l. precibus. Cod. de impub. & aliis ſubſtit. leg. fin. Cod. de inſtit. & ſubſtit. Bart. in leg. Centurio. numer.* 26. *&* 28. *ff. de vulg. Corn. conſil.* 322. *numer.* 11. *lib.* 3. *Alex. conſil.* 38. *numer.* 4. *libr.* 1. *& de communiori teſtatur Afflict. deciſ.* 367. ubi dicit, quòd in tali caſu mater detrahit legitimam, & trebellianicam, ac ſuccedit in fructibus perceptis per pupillum poſt mortem teſtatoris. *Menoch. de Præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 39. *Theſaur. deciſ.* 200. *numer.* 4. *Gaſp. Anton. Theſaur. l.* 3. *quæſt.* 22. *numer.* 12. *cum ſequen. quam opinionem uti æquiorem amplexa eſt Rota in Firmana bonorum* 5. *Novembris*, *&* 10. *Decembris* 1584. *coram Bubal. & in Faventina bonorum* 14. *Novembris* 1594. *coram Litta*, *&* 11. *Martii* 1566. *coram Cardin. Pamphilio. prout refert Merlin. in tract. de legit. quæſt.* 14. *numer.* 11. *& crebriori calculo approbatam dicit Cancer. var. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 25.

Limita, quando ex conjecturis contrarium appareret fuiſſe de mente teſtatoris. *gloſ. communiter recepta in d. leg. precibus. Bart. & alii in l.* 2. *ff. de vulg. & pup.* & inter cæteras conjecturas ea etiam numeratur, quando ſubſtitutio facta eſſet ad favorem animæ teſtatoris: tunc enim tacita pupillaris ſubſtitutio facta ad favorem animæ excluderet matrem, cùm veriſimile ſit, quòd teſtator prædilexerit, & præpoſuerit animam ſuam cæteris rebus. *ut poſt Ang. & Paul. de Caſtr. in d. l. precibus. trad. Alex. d. conſil.* 38. *num.* 4. *lib.* 1.

Limita 2. quando compendioſa facta fuit per verba communia cum expreſſa temporum dinumeratione, ſeu diſtinctione, ut ſi teſtator dixerit, ſi deceſſerit intra pupillarem ætatem, vel poſteà quandocunque, ſubſti-

tuo

tuo Sempronium, vel pleno jure ſubſtituo. *Bart. in dict. leg. Centurio. numer. 26. Cancer. loco cit. numer. 25. in princ.*

Limita 3. ſi mater non petiit, tutorem dari filio, dum ad ſecundas nuptias tranſivit. *ex latè congeſtis per Menoch. lib. 4. præſumpt. 39. nu. 66. & 70.*

147 Obſerva 8. quòd ſubſtitutio concepta per verba communia, & ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filiis, non ſolùm eſt fideicommiſſaria, ſed ob mentionem mortis indefinitè factam, eſt compendioſa, etiamſi non fuerit adjectum verbum, quandocunque. *Bart. in l. Centurio. numer. 32. ff. de vulg. Surd. deciſ. 37. num. 8. & deciſ. 333. numer. 12. Gratian. diſcept. for. cap. 528. numer. 1. Rot. deciſ. 656. numer. 2. par. 4. recent.* & ideò inter alias ſubſtitutionum ſpecies continet etiam vulgarem, vel tacitam, vel ut alii dicunt, expreſſam verbis generalibus. *Bart. in dict. leg. Centurio. numer. 32. Socin. ſen. conſ. 140. lib. 1. Aym. conſil. 283. circa med. verſ. ſed in caſu &c.* ubi dicit, quòd intelligitur facta ſubſtitutio, ſi deceſſerit, adita, vel non adita hæreditate: non quidem reſpectu inſtituti, qui jam adivit, ſed reſpectu ſubſtitutorum, qui adire vel noluerunt, vel ob prædeceſſum ante hæredem gravatum, non potuerunt. *Rot. deciſ. 222. numer. 13. par. 5. recent.* Unde ſi teſtator inſtituit Titium, cui decedenti ſine filiis ſubſtituit Mevium, ambobus verò decedentibus ſine filiis ſubſtituit Cajum, licèt ante Titium primò inſtitutum prædeceſſerit Mevius ſubſtitutus, & ideò videatur defeciſſe conditio ſubſtitutionis ejus filiorum. *per textum in l. penult. ff. de vulg. & pup.* tamen cum filii Mevii ſint tacitè vocati etiam per vulgarem in compendioſa comprehenſam, & Mevius, qui prædeceſſit Titio, hæreditatem adire non potuerit, ſequitur, quòd decedente poſteà Titio primo inſtituto, intelligitur purificata conditio, & aperta via vulgari ſubſtitutioni ad favorem filiorum Mevii, qui proinde ex propria perſona ſuccedunt ſubintrando in locum Mevii, ac ſi immediatè ſubſtituti fuiſſent Titio, & eo modò, & forma, quo Mevius ſucceſſiſſet, niſi prædeceſſiſſet, ità ut caducatus quidem fuerit gradus Mevii, ſed hæreditas remanſerit penes Titium cum eodem onere reſtituendi filiis Mevii loco ejuſdem Mevii vi vulgaris ſubrogatis. *l. quandiu 68. & ibi Bart. numer. 10. verſ. item facit. ff. de acquir. hæredit. Socin. junior conſ. 42. numer. 16. & 20. lib. 1. Aym. conſ. 363. numer. 2. Peregrin. de fideicom. art. 15. numer. 14. latè Rot. deciſ. 201. numer. 6. & ſeq. par. 8. recent. & deciſ. 374. numer. 1. par. 1. diverſ.* filii verò in conditione poſiti cenſentur per fideicommiſſum ſubſtituti, ſi concurrant conjecturæ enumeratæ *per Mantic. de conjectur. ultim. vol. lib. 11. titul. 2. in fin. & tit. 3. per tot.* & in Urbe ità apertè diſponitur *lib. 1. Statutorum cap. 142.* quòd locum habet etiam in diſtrictu. *Rot. deciſ. 201. num. 1. par. 8. recent.*

SUMMARIUM.

148 *Impenſæ aliæ ſunt neceſſariæ, aliæ utiles, aliæ voluptuariæ.*

149 *Si res perierit, quæ etiam omninò periiſſet factis impenſis neceſſariis, nihil eſſet omittenti imputandum.*

150 *Hæres gravatus impenſas neceſſarias, & utiles, quæ concernunt præſentis temporis utilitatem, cum fructibus compenſat, eas verò, quæ pertinent ad perpetuam utilitatem, deducit.*

151 *Quando meliorамenta debeantur, & quando non.*

152 *Hæredi gravato ultra retentionem ſuccurritur etiam jure actionis ad repetendas impenſas utiles perpetuas etiam poſt rem reſtitutam.*

153 *Emphyteutæ, & aliis habentibus aliquem titulum ſuper re, quam meliorem fecerunt, competit actio, & retentio: limitatur numer. 158. & ſeq.*

154 *An, & quando marito pro melioramentis dètur actio, & retentio dotis.*

155 *Quando impenſæ concernentes temporalem utilitatem deducantur.*

156 *Quid ſi reparationes factæ pereant, & num. 158. & 179.*

157 *Et quid ſi illi, qui rem meliorem reddiderunt, poſteà melioramenta pro aliqua parte conſumpſerint, vel eiſdem melioramentis pro aliquo tempore uſi fuerint.*

158 *An impenſæ utiles debeantur, ſi non extent, & num. 179.*

159 *Poſſeſſor bonæ fidei, qui nullum habet titulum, vel invalidum, tenetur fructus cum impenſis compenſare: limitatur num. ſeq.*

160 *Quid ſi fructus non fuerunt percepti à bonæ fidei poſſeſſore, ſed ab alio.*

161 *An, & quando is, qui emit à minore, vel ab Eccleſia, teneatur fructus compenſare cum melioramentis.*

162 *Quid ſi maritus impenſas fecerit in rebus paraphernalibus.*

163 *Maritus, & alii, qui finito jure ſuo fructus percipiunt, tenentur eos compenſare cum expenſis.*

164 *Poſſeſſori bonæ fidei, qui in re aliena impendit, competit non ſolùm retentio, ſed etiam actio, re, aut fundo reſtituto.*

165 *Poſſeſſori cum titulo adversùs ſuum auctorem competit actio pro melioramentis.*

166 *Poſſeſſor bonæ fidei fructus perceptos ex ipſius meliorationibus non tenetur compenſare cum impenſis meliorationum.*

167 *Emptor prædii pro rata pretii ſoluti lucratur fructus.*

168 *Quando poſſeſſor conſequatur ſolùm id, quod impenſum eſt, & quando illud etiam, in quo ultra expenſam fundus factus eſt pretioſior.*

Impenſa, quæ fit gratia fructuum colligendorum, non deducitur. ibidem.

169 *An, & quando poſſeſſor malæ fidei impenſas repetere poſſit, & num. 179.*

In rei vindicatione poſſeſſor bonæ fidei ità demum expenſas poteſt deducere, ſi res extet. ibidem dict. num. 169.

170 *An, & quando hæres gravatus deducat impenſas factas in ædificiis.*

Quando deducantur expenſæ factæ in diſciplinis, & artificiis ſervorum, & animalium. ibidem.

171 *Emphyteuta, & Vaſſallus melioramenta deducunt, quando ſine eorum culpa finitur emphyteuſis, vel feudum, ſecus ſi ob culpam.*

172 *Colonus, & Inquilinus ſemper repetunt meliorationes perpetuas, etiamſi ob eorum culpam finita ſit locatio.*

173 *An, & quando colonus repetat expenſas factas in foſſatis.*

174 *Quid ſi Dominus finita emphyteuſi nollet, vel non poſſet meliorationes ſolvere.*

175 *Quas impenſas repetat Uſufructuarius.*

176 *An colonus Uſufructuarii repetere poſſit melioramenta facta in re conducta.*

177 *An Pater repetere poſſit expenſas factas in bonis adventitiis filii.*

178 *An Clericus, qui de pecuniis patrimonialibus melioravit rem Eccleſiæ, poſſit hujuſmodi expenſas repetere ab Eccleſia, vel ſucceſſore in beneficio.*

179 *Quid ſi hæres gravatus, vel maritus, aut uſufructuarius ſeminaverint fundum reſtitutioni ſubjectum.*

180 *An mutuans in reparationem ædificii præferatur creditoribus anterioribus.*

181 *Dicenti, totam pecuniam mutuatam, non fuiſſe in refectionem converſam, incumbit onus probandi.*

182 *An, & quando impenſæ voluptuariæ deduci, vel repeti poſſint, & quando permittatur abraſio.*

183 *Poſ-*

183 *Poſſeſſor malæ fidei impenſas voluptuarias nec recuperat, nec aufert, præterquam in petitione hereditatis.*

184 *An pro melioramentis factis in unare, poſſint aliæ retineri.*

185 *An, & quando hæres gravatus teneatur fructus perceptos reſtituere, vel in legitimam, aut trebellianicam computare, & nu. ſeq.*

186 *Fructus tempore mortis teſtatoris recollecti, patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipſam hæreditatem.*

Quæſtio XIV.

An, & quando hæres gravatus deducere poſſit impenſas, ſeu melioramenta facta in fundo reſtitutioni ſubjecto.

148 PRæmittendum eſt, quòd impenſæ aliæ ſunt neceſſariæ, aliæ utiles, aliæ voluptuariæ; neceſſariæ ſunt, quæ ſi non fiant, res aut peritura, aut deterior futura ſit: utiles, quæ rem meliorem faciunt, deteriorem eſſe non ſinunt: voluptuariæ, quæ ſpeciem dumtaxat ornant, non etiam fructum augent. *l. impenſæ. ff. de Verb. ſign. l. 1. l. voluptuariæ. l. impenſę. ff. de Impenſ. in reb. dot. fact. l. utiles. ff. de Petit. hęred. latè Peregrin. de fideicomm. art. 50. numer. 1. & ſeq. & numer. 25. cum ſeq.* ubi etiam obſervat, quòd ſi res perierit, ut ſi do-
149 mus combuſta ſit, quæ etiam omninò periiſſet factis impenſis neceſſariis, nihil eſſet omittenti imputandum. *per tex. in l. & in totum. ff. eod. tit. de impenſ. in reb. dotal. fact.*

150 His præmiſſis dico 1. quòd hæres gravatus impenſas neceſſarias, & utiles, quæ concernunt præſentis temporis utilitatem, cum fructibus compenſat; eas verò, quæ pertinent ad perpetuam utilitatem, quales ſunt, quæ fiunt in plantandis vineis, & arboribus fructiferis, deducit, dummodò modicæ non ſint, quòd arbitrio Judicis remittitur. *l. 3. ſ. nos generaliter. l. pen. & fin. ff. de Impenſ. in reb. dot. fact. gloſ. in leg. hactenus. ver. pertinet. ff. de Uſufr. Tomat. deciſion. 59. numer. 22. & ſeq.* ubi dicit, quòd magna, vel parva impenſa accipitur attenta qualitate ſumptuum arbitrio Judicis, ſubdens *num. 26. cum ſeq.* quòd melioramen-
151 ta non debentur, niſi conſtet de utilitate ejus, quòd impenſum eſt, adeò ut non ſufficiat probare impenſam, niſi ſimul probetur ipſa melioratio cum utilitate, & quòd ſint facta ab eodemmet, qui illa petit. *Gratian. diſcept. for. cap. 193. num. 1. & ſeq.* ubi dicit, quòd non valet conſequentia, eſt in poſſeſſione melioramentorum, ergo poſſidens melioravit, cùm melioramenta potuerint fieri ab eo, à quo poſſidens non habet jura ceſſa, ſine quibus nihil ei acquireretur. *Hond. conſil. 85. numer. 41. lib. 1.* ubi dicit, quòd is, qui fundum melioratum detinet, probare debet, ſe, vel illos, quibus ipſe ſucceſſit titulo univerſali, & hæreditario, vel titulo ſingulari cum ceſſione jurium, melioramenta feciſſe. *Rol. conſil. 28. numer. 26. lib. 1. Peregrin. d. art. 50. numer. 4. & ſeq. & numer. 38. & 56.* ubi addit,
152 quòd hæredi gravato ultra retentionem ſuccurritur etiam jure actionis ad repetendas impenſas utiles perpetuas etiam poſt rem reſtitutam; ratio eſt, quia licèt hæres gravatus jure dominii de præſenti rem teneat, eam tamen reſtituturus eſt in aliquem eventum: & ideò ſi in ea utiliter, vel neceſſariò impendit, videtur negotium ſuum agere pro tempore, quo eſt Dominus: pro tempore verò ſequenti negotium futuri Domini; unde ex eo actu, cùm alia capi poſſit con-
153 jectura, animus donandi non preſumitur, ſed potius repetendi; idemque dicendum eſt de iis, qui rem non tenent, aut poſſident ut ſuam, ſed eam uti alienam recognoſcunt, habent tamen aliquem titulum, quales ſunt feudatarius, emphyteuta, creditor, ſocius, vel cohæres, qui in rem communem impendit, uſufructuarius, maritus, emptor, qui ex pacto, aut ex lege tenetur retrovendere, tutor, vel Curator, negotiorum geſtor, mandatarius, commodatarius, colonus, & inquilinus: iſti enim, ſi in re impendunt neceſſariò, vel utiliter, Dominum obligant actione ex eo contractu, vel quaſi, vel ex negotio utiliter geſto, ideòque ultra retentionem actio datur excepto marito, cui regulariter datur actio, non autem retentio, 154
nè executio ipſa retardetur. *l. unic. ſ. ſed nec ob impenſas. C. de rei uxor. act. l. in hoc judicium. ff. comm. divid. l. ſed an ultro. ſ. 1. ff. de neg. geſt.* ubi, quòd ſufficit, negotium utiliter eſſe geſtum reſpectu Domini, licèt effectum utilem non habuerit. *l. quæ utiliter. ff. eod. tit. de negot. geſt. leg. in rebus. ſ. poſſunt. ff. commod. leg. ſi verò. §. ſi mihi. ff. mand. leg. cum plures. ſ. fin. ff. de Admin. tut. leg. ſi neceſſarias, & l. ſi ſervos. ff. de Pignor. act. Ang. in ſ. certè illud. numer. 8. Inſt. de rer. diviſ. Alex. conſil. 162. lib. 7.* ſubdens, quòd ſi mulier eſt ſolvendo, marito datur etiam retentio dotis. *Mareſcott. var. lib. 2. cap. 110. numer. 5. & cap. 112. num. 38. & ſeq. Thomat. deciſ. 59. numer. 13. & 14. Boer. deciſ. 44. numer. 20. & 25.* ubi dicit, quòd iſti non tenentur fructus perceptos compenſare cum expenſis, aut melioramentis à ſe factis. *Corn. conſil. 86. & conſ. 180. numer. 8. vol. 4.* ubi idem dicit in legatario, ſive res ſit purè legata, ſive ſub conditione. *Peregrin. d. art. 50. numer. 4. & ſeq.* ubi etiam obſervat, quòd impenſæ etiam concernentes temporalem utilitatem, aliquando deducuntur pro eo tempore, quo poſſeſ- 155
ſor, qui eas fecit, re fruiturus non eſt, ut ſi maritus, vel colonus impenſas aliquas fecerint duraturas per aliquot annos ultra tempus matrimonii, vel conductionis. *Thomat. deciſ. 59. num. 14. & ſeq.*

Obſerva tamen, quòd hæres gravatus, maritus, 156
emphyteuta, & alii, qui uti Domini utilitatem ex re percipiunt, licèt aliquo caſu ſit reſtitutioni ſubjecta, impenſas neceſſarias repetunt, etiamſi reparationes factæ pereant. *latè Rolan. conſil. 28. num. 18. lib. 1. Rum. conſ. 14. col. 3. in fin. lib. 1. Peregrin. dict. art. 50. num. 76. verſ. in iſtis tamen &c.* ubi ſubiicit, quòd pro 157
ea parte, pro qua ipſi melioramenta conſumpſerunt, ceſſaret repetitio, quemadmodum etiam conductores, & coloni impenſas neceſſarias deducunt, ſubducto tempore, quo interim uſi ſunt.

Limita 1. in impenſis utilibus: iſtæ enim non de- 158
bentur, niſi extent, & ideò poſſeſſori pereunt. *ſecundùm Peregrin. loco cit. num. 76. ubi de communi;* contraria tamen opinio mihi videtur æquior, & in praxi ſequenda. *ex deductis per Tiraquell. de Retract. convent. ſ. 7. gloſ. 1. num. 10.*

Limita 2. in poſſeſſore bonæ fidei, qui nullum ha- 159
bet titulum, vel invalidum, ità ut fructus tempore, quo percepti fuerunt, ad ipſum non ſpectaſſent, ſed ad eum, qui nunc agit ad rem: talis enim poſſeſſor, ſi impenſas in re fecerit, & fructus ex ea perceperit, tenetur fructus cum impenſis compenſare: tum quia in tali caſu non habuit animum repetendi, cùm crediderit facere tales impenſas in re ſua: tum etiam quia fructus lucratur ſolùm propter bonam fidem, & tunc non lucratur illos de rigore, ſed de æquitate, & propter eamdem æquitatem expenſæ compenſari debent cum fructibus. *Bart. in leg. in fundo. num. 9. ubi etiam Add. litt. g. ff. de rei vendic. Mareſcott. lib. 2. cap. 112. numer. 38. Corn. conſil. 86. num. 8. volum. 4. Peregrin. d. art. 50. nu. 64.* quòd procedit, ſi fructus à bonæ fidei poſſeſſore fue- 160
runt percepti; ſecus ſi ab alio fuerunt percepti: hoc enim caſu impenſa reſtitui debet. *Thomat. deciſ. 59. num. 43. Rot. deciſ. 186. num. 5. p. ar. 2. Diverſ. Gabr. de acquir. rer. dom. concl. 1.*

Ex quo infertur, quòd ſi talis poſſeſſor emit rem 161
à minore, vel ab Eccleſia non ſervatis ſolemnitatibus, tenetur in tali caſu fructus compenſare cum melioramentis, quia titulum quidem habuit à vero Domino, ſed invalidum. *l. ſi prædium. Cod. de Præd. min. Corn. conſil. 243. col. pen. vol. 2. Cavalc. de Tutor. & Curat. num. 166. Peregrin. d. art. 50. num. 66. verſ. idem quoque &c.* ſecus eſſet, ſi contractus fuit cum cautelis judicialibus celebratus, ità ut emptor fuerit in bona fide; quia tunc fructus ſuos faceret, nec teneretur illos cum melioramentis compenſare. *vide Afflict. deciſ. 87. num. 6. & ſeq. Mareſcott. & Thomat. locis cit.*

Eadem ratione maritus, qui impenſas fecit in 162
rebus

rebus paraphernalibus, tenetur fructus, ſi eos percepe-
rit, cum impenſis compenſare, quia tales fructus uxori
reſtituendi ſunt, & maritus eos non lucratur. *l. pen. ff.*
Ad l. falcid. Peregrin. d. art. 50. *num.* 64. *verſ. aut verò*
poſſeſſor &c. & num. 65. ubi etiam obſervat, quòd maritus,
163 & alii, qui finito jure ſuo fructus percipiunt, tenentur
eos compenſare cum expenſis.

164 Item talis poſſeſſor bonæ fidei, qui in re aliena im-
pendit, ignorans, eam eſſe alienam, ſi incumbat poſſeſ-
ſioni, poteſt quidem per viam retentionis expenſas con-
ſequi repellendo actorem ope exceptionis doli mali,
niſi expenſas, quatenus res eſt meliorata, reficiat;
non autem jure actionis, re, aut fundo reſtituto. *leg.*
planè. ff. de Petit. hæred. l. ſumptus. ff. de rei vendic.
leg. ſi in area. ff. de condict. indeb. Bald. in leg. ſi
quis ſciens. num. 2. *Cod. de Rei vend. Ruin. conſil.* 24.
num. 10. *lib.* 1. ubi dicit, quòd poſſeſſori bonæ fidei,
qui ædificavit in alieno ſolo, datur ſolùm retentio, non
autem actio, quia credidit in ſuo ædificare, & quòd in
futurum non ſubjaceret reſtitutioni, & ſic animum non
habuit alium obligandi; & hoc quidem de juris rigo-
re procedit, nam de æquitate datur etiam actio: na-
turalis enim ratio reſiſtere videtur, ut is, qui rem abſ-
que melioramentorum deductione reſtituerit, ea amit-
tere cogatur, & alius locupletetur cum aliena jactura.
leg. planè. ff. de Petit. hæred. Vinc. de Franch. deciſ.
112. *numer.* 9. *&* 10. *& alii, quos refert, & ſequitur*
Peregrin. de fideicomm. dict. art. 50. *numer.* 56. *poſt*
med. verſ. Verum communis hæc &c. præſertim ſi poſ-
ſeſſor abſque ſua culpa cecidiſſet à poſſeſſione. *leg.*
idemque. ff. dè Action. empt. vel ſi opus aliquod fece-
rit, ad quod Dominus compelli poterat ex juſſione
publica, aut privata. *leg. hæreditas.* 53. *ff. de Petit.*
hæred. leg. ſi poſſeſſor. ff. de relig. & ſumpt. fun. aut
verum Dominum liberaſſet ab aliqua obligatione, puta
ſolvendo creditori hæreditario, quia tunc reſtituta re,
ſeu fundo, etiam actio proculdubio competeret. *l. fin.*
Cod. de Petit. hæred. vide Peregrin. loco cit. num. 56. 57.
165 *& 66.* ubi dicit, quòd poſſeſſori cum titulo adversùs
ſuum auctorem competit etiam actio pro melioramentis.

166 Obſerva tamen, quòd fructus perceptos ex ipſis melio-
rationibus poſſeſſor bonę fidei non tenetur compenſare
cum impenſis meliorationum, ſed eos ſuos facit, quia
iſti fructus percipiuntur de re ipſius impendentis pro ra-
167 ta, ſicut emptor prædii pro rata pretii ſoluti lucratur
fructus. *Afflict. deciſ.* 87. *numer.* 6. *&* 7. *Capic. deciſ.* 93.
Neguſ. de Pignor. in 4. *membr.* 5. *part. princ. num.* 20.
ubi dicit, quòd ſi prædium, quòd prius ſine melioramen-
tis reddebat decem, ex cauſa meliorationum reddit quin-
decim, poſſeſſor bonæ fidei lucrabitur quinque. *Peregrin.*
dict. art. 50. *num.* 67.

168 Obſerva 2. quòd poſſeſſor aliquando conſequitur ſo-
lùm id, quòd impenſum eſt, aliquando illud etiam, in
quo ultra expenſam fundus factus eſt pretioſior; ſed pro
faciliori intelligentia diſtinguendi ſunt nonnulli caſus,
quorum primus eſt, quando is, qui melioramenta fecit,
non pro ſe impendit, nec ad ſui utilitatem, ſed pro
Domino, & tunc ſolùm ſit æſtimatio ejus, quod eſt impen-
ſum tempore meliorationis, nec attenditur incremen-
tum, vel deterioratio in pretiis rerum. *ex trad. per*
Mareſcott. lib. 2. *cap.* 114. *num.* 9. *Thomat. deciſion.* 59.
numer. 49. *& ſequent.* quòd intelligendum eſt de im-
penſa utili, non autem de impenſa gratia fructuum col-
ligendorum, quæ non deducitur. *arg. leg. ex conducto.* §.
1. *ff. locat.*

Secundus caſus eſt, quando minor, vel Eccleſia in in-
tegrum reſtituitur adversùs contractum: & tunc attendi-
tur tempus factæ meliorationis; niſi tempore reſtitutionis
meliorationes minùs valerent, quàm eſſet impenſum:
quia eo caſu æſtimatio fieret ſecundùm tempus præſens,
alioquin Eccleſia, vel minor, quibus ſuccurritur per re-
ſtitutionem in integrum, nimium læderentur, dum plus
ſolverent, quàm ad eos perveniret. *Thomat. ubi ſupra*
num. 52. *Mareſcott. d. cap.* 114. *num.* 6. *&* 7. *Rot. diverſ.*
par. 2. *deciſ.* 186. *num.* 3.

Tertius caſus eſt, quando contractus reſcinditur tam-
quam nullus, vel injuſtus: tunc enim pretium integrum
melioramentorum ſolvendum eſt, ſi poſſeſſor ex re nul-
los percepit fructus. *leg. apud Celſum. §. ſi minor. ff. de*
dol. except. ſecus ſi fructus perceperit, quia eo caſu tene-
tur illos cum melioramentis compenſare. *ut poſt Barboſ. d.*
Thomat. d. dec. 59. *num.* 57.

Quartus caſus eſt, quando is, qui impendit, eſt ſo-
lùm poſſeſſor bonæ fidei, nullum habens dominium in
re: & tunc attenditur, quòd minus eſt, ità ut ſi impenſa
fuerint centum, fundus verò ob id melior factus ſit in cen-
tum quinquaginta, reſtituenda ſint centum, ideſt quan-
tum impenſum eſt, non quantum res pretioſior eſt tempo-
re reſtitutionis; è contra ſi impenſa ſint centum, &
melior effecta ſit tantùm in quinquaginta, ea tantùm quin-
quaginta reſtituenda ſunt. *l. in fundo. ff. de rei vindic.*
Neguſ. de pignor. membr. 4. *par.* 5. *numer.* 11. *Velaſc.*
de Jur. Emphyt. quæſt. 25. *num.* 28. *Mareſcott. dict cap.*
114. *num.* 8. *Rolan. conſ.* 28. *numer.* 18. *lib.* 1. *Menoch. de*
Arb. Jud. caſ. 258. *num.* 2.

Quintus caſus eſt, ubi is, qui rem meliorem reddidit,
eſt Dominus directus, vel utilis, licèt revocabiliter, ut
hæres gravatus, emphyteuta, Vaſſallus, Uſufructua-
rius, Maritus, &c. & tunc in urbanis ædificiis æſtimatio
fieri debet inſpecto tempore reſtitutionis rei, ità ut ſi
ex temporis curſu pretium augeatur, vel diminuatur,
utilitas, ſicut & damnum ſit ipſius poſſeſſoris, qui rem
tenetur reſtituere. *Rolan. dict. conſil.* 28. *numer.* 15. 16. *&*
18. *& conſil.* 30. *num.* 6. *lib.* 1. *Menoch. de præſumpt. lib.* 3.
præſumpt. 32. *num.* 5. *&* 6. *Mareſcott. dict. cap.* 114.
num. 10. *Velaſc. de Jur. emphyt. d. quæſt.* 25. *num.* 28. *Natt.*
conſ. 256. *num* 4. *Ruin. conſil.* 38. *num.* 25. *& conſil.* 14. *nu-*
mer. 2. *&* 3. *vol.* 1. dicit, quòd in tali caſu non tantum
præſtandum eſt quòd impenſum, ſed etiam quantum
per meliorationem ædificium, ſeu domus eſt effecta
pretioſior. *Peregrin. de fideicomm. art.* 50. *numer.* 73.
& ſequent. ubi, quòd res ipſa, ſeu materia poſita in
ædificio æſtimatur prout extat pro pretio temporis præ-
ſentis ad commodum, vel incommodum poſſeſſoris,
qui impendit, ita ut ſi ligamina, lapides, ferramenta,
vel alia per uſum, & temporis curſum attrita ſint, æſti-
mentur uti talia, & quanti nunc valent, ſi in opere
ponerentur. *Surd. de Alim. tit.* 6. *quæſt.* 8. *numer.* 18.
Boer. deciſ. 44. *numer.* 12. *Borgn. deciſ.* 44. *numer.* 62.
par. 1. *latè Thomat. dict. deciſ.* 59. *num.* 60. *quibus ad-*
de Bald. in cap. 1. *§. ſi Vaſſallus, intitul. Hic finit. lex*
D. Federic. ubi dicit, quòd ſi Vaſſallus in feudo fecit
ædificium, debet Dominus permittere finito feudo, ut
illud tollatur, vel debet æſtimationem ædificii integrè
ſolvere: nec ſufficeret, ſi vellet offerre quantum ex
ruina ædificii eſſet is percepturus; quòd procedit, quan-
do per Dominum fuiſſet facta electio, quòd auferatur
ædificatum; quia tunc Dominus non debet audiri, ſi
vellet ſolvere id, quòd reperiretur de ruderibus, *ut in-*
quit Roland. dict. conſil. 28. *num.* 18. *&* 30. *lib.* 1. *vide*
Peregr. dict. art. 50. *numer.* 33. *&* 47. *verſus fin.* ubi
ſubdit, quòd impendens amitteret expenſas factas in
ædificiis, ſi Dominus eſt pauper, & non ſolvendo. *per*
tex. in dict. leg. in fundo. ff. de rei vindic. leg. uti-
lium. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact. quo caſu poſ-
ſeſſori abraſio conceditur: ſed Dominus offerendo ru-
derum æſtimationem auditur ad impediendam abraſio-
nem. *ut d. idem Peregrin. dict. art.* 50. *num.* 78. *verſ.*
ſecundus caſus &c.

In prædiis verò ruſticis attenditur id, quòd eſt im-
penſum tempore plantationis, ſeu factarum melioratio-
num, non autem quanti de præſenti valent. *dict. leg.*
in fundo. ff. de rei vindic. Tiraq. de retract. conv. §.
7. *gloſ.* 1. *num.* 8. *Urſill. ad Afflict. deciſ.* 87. *num.* 3.
poſt med. verſ. in his verò &c. Rot. apud Pacif. de Salv.
interd. deciſ. 81. *num.* 2. *&* 3. *latè Thomat. d. deciſ.* 59.
num. 64. *Peregrin. de fideicomm. art.* 50. *numer.* 73. *&*
ſeq. ubi dicit, quòd in plantis arborum, & vitium
æſtimatio fit non habita conſideratione, quanti nunc
valent arbores virentes, & fructificantes, ſed quantum
impenſum fuit tempore plantationis in operis, & ea-
rum pretio, habita etiam ratione cuſtodiæ, & curæ
adhibitæ, & quòd ex mille plantis vitium, & arborum
plurimæ pereunt; nec mirum hoc videri debet, quia aug-
mentum pretii arborum, & vitium procedit ex fundo,
qui Domini eſt, cui reſtituitur, & ideò incrementum

illud

illud ex re ſua proveniens, ſibi cedere debet. *per textum in l. penult. ff. locat. vide Roland. conſ.* 28. *num.* 26. *& ſeq. lib.* 1. ubi addit, quòd in plantatis non datur abſcisio, poſtquam radices emiſerunt, & ideò Dominus tenetur ad illorum æſtimationem.

169 Obſerva 3. quòd poſſeſſor malæ fidei aliquando impenſas repetere poteſt, veluti ſi fuiſſent adeò neceſſariæ, ut illis non factis res periiſſet. *l. domum. C. de rei vindic.* niſi de novo aliquid fecerit: tunc enim non deducit, etiamſi perpetuam utilitatem rei concerneret; quia cum malæ fidei poſſeſſor ſciat, rem eſſe alienam, donare videtur. *l. adeò. ff. ex diverſo. ff. de acquir. rer. dom. §. ex diverſo. Inſt. de rer. diviſ. leg. ſi is. Cod. de ædific. privat. Bart. in d. l. in fundo. num.* 11. ſubdens, quòd ſi antiquum ædificium ampliavit, vel per cameras diviſit, tunc permittitur ſibi deductio. *Corn. conſil.* 222. *num.* 1. *& ſeq. & conſil.* 243. *num.* 6. *vol.* 2. impenſas item utiles auferre quidem poteſt, ſed ſine læſione prioris ſtatus rei. *ut in d. l. domum. Cod. de rei vendic. vide Peregrin. d. art.* 50. *num.* 29.

An verò poſſeſſor malæ fidei poſſit repetere impenſas utiles? Reſp. quod licèt regulariter non repetat, præſertim ſi impenſas fecerit lite pendente. *extrad. per Peregrin. d. art.* 50. *num.* 29. tamen in nonnullis caſibus eas poteſt repetere, primò quando Dominus eam impenſam erat facturus. *d. l. in fundo. in princ. ff. de rei vindic.*

2. Quando denunciavit Domino, ut rem repeteret, ſi putaret, illam eſſe ſuam, & tamen non repetiit. *l. aut ſi ante. ff. de rei vindic. Neguſ. de pignor. in* 4. *membr.* 5. *part. princ. num.* 20. *Cagnol. in l. un. num.* 72. *& ſeq. C. de ſent. quæ pro eo &c.*

3. Quando poſſeſſor male fidei rem meliorem reddidit: tunc enim impenſam deducit, præſertim ſi propter impenſam hujuſmodi res pluris vendita fuit, cùm non debeat quis ex aliena jactura lucrum facere; hæc enim eſt differentia inter poſſeſſorem bonæ fidei, & malæ fidei, quòd poſſeſſor bonæ fidei omninò impenſas deducit, licèt res non extet, in quam impendit: poſſeſſor verò malæ fidei non aliter, quàm ſi res melior ſit facta. *ut conſtat ex l. planè. ff. de Petit. hæred. l. ſi pupilli. § ſed & ſi quis. ff. de neg. geſt. vide Bart. in d. l. in fundo. num.* 8. *&* 11. *Aret. in §. certè illud. numer.* 3. *Inſt. de rer. diviſ. Peregrin. d. art.* 50. *numer.* 37. ubi limitant in rei vindicatione, quo caſu poſſeſſor bonæ fidei ità demum expenſas poteſt deducere, ſi res extet.

4. Repeti poſſunt expenſæ in caſu. *l. cum vir. ff. de dol. mal. & met. except.* ubi ſi vir prædium uxori donavit, & in eo uxor ædificavit, & deinde vir repetat, quod donavit, poteſt uxor in tali caſu repetere expenſas, ſive uxor fuerit in bona fide credens, donationem valere, ſive in mala. *ſecundùm gloſ. ibid. Aret. in d. §. certè illud. num.* 4. *Inſt. de rer. diviſ.* ubi idem dicit in minoribus, & aliis, qui de jure, aut ex ſtatuto non poſſunt donare ſine certa ſolemnitate. *Peregr. loco cit. num.* 29.

170 Obſerva 4. quòd expenſæ factæ in ædificiis pro uſu, & habitatione colonorum, & animalium, ſine quibus ager coli non potuiſſet, inter expenſas neceſſarias computantur, & ideò illas hæres gravatus deducit. *Peregrin. d. art.* 50. *numer.* 7. quòd procedit etiam quoad impenſas factas in foveis, canalibus, & aggeribus ad arcendas aquas, & ſimilibus, ſine quibus ager coli non poſſet, ſecus eſſet, ſi hujuſmodi ædifica ruſtica non ſint neceſſaria pro uſu, & habitatione colonorum, & animalium, ità ut ſine illis ager coli poſſit, quia tunc non dicuntur melioramenta utilia, & reficienda, ſed à meliorante auferuntur rudera. *l. in fundo. ff. de rei vindic. Rolan. conſ.* 28. *nu.* 30. *lib.* 1. ubi dicit, quòd eſt in facultate Domini, ad quem fundus ſpectat, vel pati, quòd tollatur ædificium factum in fundo, vel ſolvere æſtimationem melioramentorum, habita ratione, quantum is, qui ædificavit, laturus eſt ex tali ruina, prout valent rudera ab ædificio ſeparata, quia in plus ſua non intereſt. *Merlin. deciſ.* 705. *num.* 10. *Peregrin. ubi ſupra num.* 47. *&* 49. ubi tamen ſubdit, quòd juxta communem traditionem abraſio non conceditur in ædificiis in Civitate, vel Rure ædificatis, nè urbs, vel ager deformetur, ſed datur retentio illi, qui ædificavit, donec ſibi ſatisfiat de materia, ideſt quantum valeret illa detracta. *Ruin. conſ.* 24. *num.* 10. *vol.* 1.

Præterea ſunt alii caſus, in quibus hæres gravatus deducit expenſas factas in ædificiis, videlicet ſi Dominus ſit dives, ità ut ſine gravi detrimento reddere poſſit: 2. ſi Dominus erat facturus, tunc enim eas reſtituere cogitur, etiamſi pauper eſſet. 3. ſi Dominus rem venalem habeat: 4. ſi Domino denunciatum ſit. *Bart. in dict. leg. in fundo. num.* 7. *ff. de rei vend. Aret. in d. §. certè illud. num.* 2. *& ſeq. latè Peregrin. d. art.* 50. *num.* 44. 47. *&* 51. ubi dicit, quòd in his caſibus deducuntur etiam expenſæ factæ in diſciplinis, & artificiis ſervorum, & animalium.

Obſerva 5. quòd emphyteuta, & Vaſſallus, & eo- 171
rum hæredes melioramenta deducunt, quando ſine eorum culpa finitur emphyteuſis, vel feudum, puta ſi finita ſit generatio, aut tempus præfixum expiraverit; ſecus ſi ob culpam, ut ſi canonem non ſolverit. *Bald. in leg. ſenatus. §. Marcellus. ff. de leg.* 1. *Dec. in auth. qui rem. numer.* 14. *Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Guid. Pap. deciſ.* 169.

Colonus verò, & inquilinus ſemper repetunt melio- 172
rationes perpetuas, etiamſi ob eorum culpam finita ſit locatio, puta ſi affictum non ſolverint. *leg. colonus. ubi Bart. ff. locat. Bald. in l. ædem. C. eod. Ruin. conſil.* 14. *num.* 2. *tom.* 1. ubi dicit, quòd impenſa foſſatorum facta ad utilitatem temporalem, pro tempore locatio- 173
nis ſpectat ad conductorem, & ubi concernit majus tempus, pertinet ad locatorem. *Rolan. conſ.* 28. *numer.* 24. *lib.* 1. ubi etiam obſervat, quòd ſi foſſata annuatim debent fieri, ad colonum ſpectat talis impenſa; ſi verò debent purgari ad perpetuam utilitatem rei, vel longiori tempore, quàm ſit tempus conductionis, tunc colonus non tenetur facere ſuis expenſis.

Verùm ſi Dominus finita emphyteuſi nollet, vel 174
non poſſet meliorationes ſolvere, ubi iſtæ deberentur, licitum erit emphyteutæ, vel ejus ſucceſſoribus inſiſtere poſſeſſioni ejuſdem rei. *ex trad. per Ruin. conſil.* 24. *num.* 10. *vol.* 1.

Obſerva 6. quòd uſufructuarius à proprietario re- 175
petit eas tantùm expenſas utiles perpetuas, quæ refectionem concernunt. *l. hactenus. ff. de Uſufr.* unde à repetitione excluderetur, ſi novum ædificium conſtruxerit, aut conſtructo nova addiderit, vel diviſerit, aut immutaverit, nec ei licitum eſſet tollere novum illud ædificium *l. æquiſſimum. §. ſed neque dietas. & l. ſed ſi quid.* 1. *l. uſufructuarius novum tectorium. & l. uſufructuarius novum rivum. ff. eod. tit.* ubi quòd uſufructuarius neque ædificia inchoata perficere poteſt, etiamſi vetere ædificio aliter uti non poſſet. *Merlin. deciſ.* 546. *num.* 43. *& ſeq. Peregrin. dict. art.* 50. *num.* 42. ubi dicit, quòd uſufructuarius novum quidem ædificium conſtruere poteſt neceſſarium ad colligendos fructus, ſed impenſa ſua, quia uſufructuarius ſcit, rem eſſe alienam, & ideò ſubjacet regulæ. *text. in §. ex diverſo. Inſt. de rer. diviſ.* quamvis mihi verius videatur, quòd talem impenſam repetere poſſit. *per tex. in d. l. æquiſſimum. §. ſed nec ædificium. ff. de uſufruct.*

Addit *Merlin. d. deciſ.* 546. *num.* 8. quòd colono 176
uſufructuarii denegatur repetitio melioramentorum factorum in re conducta, quia proſpicere debuit, evenire poſſe, ut jus uſufructuarii reſolvatur. *per tex. in l. ſi quis domum. §. hic ſubjungi. & §. idem quærit. ff. locat.* quòd intellige reſpectu uſufructuarii, vel ejus hæredis, non autem reſpectu proprietarii: nam ſi fundus impenſis coloni melior factus fuerit, æquum eſt, ut proprietarius melioramenta ſolvat, ut ſupra diximus.

Obſerva 7. quòd etiam pater, qui uſufructuarius le- 177
galis bonorum adventitiorum filii eſt, hujuſmodi utiles impenſas perpetuas repetere poteſt. *ſecundùm Bald. in auth. excipitur. Cod. de bon. quæ liber. Corn. conſil.* 86. *num.* 3. *&* 4. *volum.* 4. ubi dicit, quòd aſcendens repetit à deſcendente expenſas factas in bonis deſcendentis, quia præſumuntur factæ animo repetendi. *Pinell. in l.* 1. *par.* 2. *num.* 69. *Cod. de bon. matern. Peregrin. dict. art.* 50. *num.* 42. *in fin. & num.* 43. ubi dicit, quod Prælatus, aut clericus, qui in beneficialibus uſufru- 278
ctuario

ctuario comparatur, ſi expenderit de pecuniis patrimonialibus in rebus Eccleſiæ, poterit ipſe, & ejus hæredes repetere eas expenſas ab Eccleſia, & ſucceſſore in beneficio, & ſi rem habent, poterunt retinere. *ex trad. per Abb. in cap. de multa. numer.* 14. *de Præb. & in cap.* 1. *de ſolut. & in cap. de his. numer.* 5. *de Eccleſ. ædific. quicquid dicat Bald. in d. auth. excipitur. num.* 4. *in fin.*

179 Obſerva 8. quòd ſi hæres gravatus ſeminaverit fundum reſtitutioni ſubjectum, ſucceſſor non cogitur illum habere in partiarium, ſed ſolutis impenſis ſeminum, fructus omnes ad eum pertinent; idemque dicendum eſt, ſi maritus fundum dotalem, aut uſufructuarius fundum proprietarium ſeminaverit. *Bald. in leg. ſi quis ſciens. num.* 1. *Cod. de rei vendic. & in l. ſi pater. C. de uſufr. Cæphal. conſil.* 181. *numer.* 10. *& ſeq. vol.* 2. ubi etiam dicit, quod impenſas factas pro colligendis fructibus, quales ſunt quæ fiunt in colendo, & ſerendo agro, etiam malæ fidei poſſeſſor ex fructibus deducit. *Peregrin. dict. art.* 50. *num.* 24. *&* 31. ubi dicit, quod is, qui non ſuo nomine poſſidet, ſed alterius, veluti mandatarius, commodatarius, depoſitarius, colonus, creditor, ſocius, cohæres, tutor, & negotiorum geſtor, omnem impenſam neceſſariò, aut utiliter factam deducit, etiamſi fructus adverſa fortuna pereant. *per tex. in leg. ſed an ultro.* §. 1. *& leg. ſive hæreditaria. ff. de neg. geſt. l. ſi neceſſarias. ff. de Pignor. act. leg. ſi ſervus. ff. famil. erciſc. l. in ſumma. ff. comm. divid. l.* 3. *§. ſed & ſi ſervum. ff. de in rem verſ. l.* 3. *§ ſufficit. ff. de contr. & util. act. tut.*

180 Obſerva 9. quòd etiam is, qui mutuas dedit pecunias in hujuſmodi impenſas neceſſarias, vel qui res neceſſarias credidit, actionem habet adversùs ſucceſſorem pro ſuo credito, ſi conſtet, rem, aut pecuniam in eam cauſam expoſitam fuiſſe, pro modo tamen, non ſupra modum neceſſitatis. *Rip. in l. ſi ventri. §. Divus. num.* 1. *& ſeq. ff. de Privil. cred.* ubi dicit, quòd mutuans ſpecialiter in reparationem ædificii, pro ea quantitate, quæ fuit realiter converſa, non ſolùm habet perſonale privilegium prælationis, ſed etiam tacitam hypothecam ità privilegiatam, ut præferatur omnibus creditoribus anterioribus etiam habentibus expreſſam hypothecam, dummodò reparatio extet, cùm reparatio ſit cauſa privilegii; dicenti verò, totam pecu-
181 niam mutuatam non fuiſſe in refectionem converſam, incumbit onus probandi. *Cravet. conſil.* 197. *numer.* 1. *latè Neguſ. de Pignor. in* 2. *membr.* 5. *part. princ. num.* 16.

182 Dico 2. quòd impenſæ voluptuariæ non repetuntur, ſed Dominus pati debet, ut removeantur, dummodò removeri poſſint ſine læſione, & damno ipſius Domini, & poſſeſſor ex tali remotione, ſeu abraſione aliquam utilitatem ſit percepturus. *l. in fundo. ff. de rei vend. leg. ſi ſine. §. interpoſito. ff. de Admin. & peric. tut. leg. idemque. §. idemque ait. ff. mand.* poteſt tamen Dominus hujuſmodi abraſionem impedire, offerendo id, quod poſſeſſor conſecuturus eſſet ex tali abraſione. *dict. §. idemque ait. ubi gloſ. & DD. Corn. conſil.* 86. *nu.* 8. *vol.* 4. ſi verò Dominus nollet abraſioni, ſeu remotioni conſentire, vel recuſaret ſolvere id, quòd poſſeſſor lucrari poſſet ex ipſa abraſione, teneretur hujuſmodi expenſas reficere. *Peregrin. dict. art.* 50. *num.* 54. *verſ. bona fidei &c.*

Hoc tamen intellige, niſi poſſeſſor percepérit fructus, ad quorum reſtitutionem cogi poſſet: quia tunc prædictas impenſas cum fructibus debet compenſare. *Bart. in d. l. in fundo. num.* 10. *ff. de rei vend.*

2. Intellige, quando Dominus non erat facturus, vel diſtracturus: tunc enim permittitur abraſio; ſecus ſi erat facturus, vel diſtracturus, quo caſu expenſæ voluptuariæ utilibus comparantur. *ut dict. Bart. in dict. leg. in fundo. num.* 10. idemque dicendum eſt, quando hujuſmodi impenſæ augerent valorem fundi, aut introitum, vel ſi præceſſerit intimatio, quia tunc etiam deducuntur. *Alex. conſ.* 100. *dub.* 4. *vol.* 2. *Peregr. d. art.* 50. *num.* 54.

3. Intellige in bonæ fidei poſſeſſore non habente cauſam à Domino, de quo loquitur *tex. in d. l. in fundo*: tunc enim permittitur Domino offerre tantum, quantum poſſeſſor habiturus eſſet ex ipſis rebus ablatis; ſecus eſſet, ſi poſſeſſor haberet cauſam à Domino, qualis eſt uſufructuarius, feudatarius, maritus, & alii. *vide Corn. conſil.* 86. *num.* 8. *vol.* 4.

Poſſeſſor verò malæ fidei has impenſas nec recu- 183
perat, nec aufert, præterquam in petitione hæreditatis: aliud enim eſt in petitione hæreditatis, aliud in rei vindicatione, cum magis faveatur Domino, qui evincit ratione dominii, quàm hæredi, qui evincit ratione tituli. *ut inquit Bart. in dict. leg. in fundo. num.* 11. *ff. de rei vendic.* quòd intellige juxta ſuperiùs dicta: in hoc enim judicio petitionis hæreditatis poſſeſſor malæ fidei cenſeri non debet melioris conditionis, quàm poſſeſſor bonæ fidei.

Quæres, an pro melioramentis factis in una re, 184
poſſint aliæ retineri? Reſp. negativè, quia id jure non reperitur ſcriptum. *l. planè. juncta gloſ. in ver. deducat. ff. de Petit. hæred. Neguſ. de Pign. in* 4. *membr.* 5. *par. num.* 17. *Surd. deciſion.* 311. *num.* 7. *& alii apud Peregrin. loco cit. num.* 69. ubi id limitat in judicio petitionis hæreditatis. *per tex. in leg. planè. ff. eod. titul. de Petit. hæred.*

Quæres 2. an, & quando hæres gravatus teneatur fru- 185
ctus perceptos reſtituere? Reſp. quòd regulariter fructus percepti non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi, niſi de eis quis fuerit ſpecialiter gravatus, vel niſi hæres fuerit in mora reſtituendi hæreditatem. *leg. in fideicommiſſariam. ubi gloſ. & DD. ff. Ad Senatuſc. Trebell. latè Gail. lib.* 2. *obſerv.* 133. ſubdens, quòd ſi hæres gravatus velit uti beneficio falcidiæ adversùs legatarios, vel trebellianicæ contra fideicommiſſarios, fructus medio tempore percepti non cedunt lucro hæredis, ſed in falcidiam, vel trebellianicam computantur, exceptis tantùm liberis primi gradus, quorum favore fructus medio tempore percepti nec legitimam, nec trebellianicam extenuant. *per tex. in leg. jubemus. ubi DD. Cod. ad Trebell.*

Notandum tamen eſt, quòd fructus tempore mor- 186
tis teſtatoris recollecti, ut vinum, oleum, frumentum, & ſimilia, etiam quoad filios primi gradus in legitimam, & trebellianicam computantur, licèt ſecus ſit in poſteà perceptis; ratio eſt, quia hujuſmodi fructus tempore mortis teſtatoris in horreis, vel alibi reperti, patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipſam hæreditatem, ſive ante, ſive poſt additionem hæreditatis acceſſerint. *l. item veniunt. §. item non ſolum. verſ. fructus. ff. de Petit. hæred. l.* 2. *§. fructibus. C. eod. titul. Alexand. conſ.* 49. *num.* 8. *vol.* 3. *Franc. Marc. deciſ.* 829. *Gail. lib.* 2. *obſerv.* 133. *num.* 8.

SUMMARIUM.

187 *Bona fideicommiſſo ſuppoſita poſſunt obligari, & alienari pro dote filiarum, neptum, & aliarum deſcendentium ipſius fideicommittentis, & num. ſeq. ampliatur nu.* 193. *cum ſeq.*

188 *Explicatur auth. res quæ. C. Commun. de leg. & num. ſeq.*

189 *In conſtituenda dote habenda eſt ratio legitimæ ipſi mulieri debitæ in bonis matris.*

190 *Bona ſubjecta fideicommiſſo, non poßunt ex cauſa dotis alienari, quando legitima, & trebellianica ad conſtituendam dotem congruam ſufficiunt.*

191 *Quid ſi extarent bona libera, vel fructus bonorum fideicommiſſi, & nu.* 207.

192 *Dos exceſſiva non poteſt promitti in præjudicium fideicommiſſi.*

193 *Allegans, adfuiße alia bona, tenetur probare.*

194 *Bona fideicommiſſi poßunt alienari etiam pro dote reſtituenda.*

195 *Mulier habet intentionem fundatam, ſi dicat, non adeſſe alia bona mariti præter illa, quæ ſubjecta ſunt fideicommißo: limitatur nu.* 209.

196 *An d. auth. res quæ, procedat in dote filiæ, vel neptis illegitimæ.*

197 *Quid ſi fideicommißum præceſſit dotis receptionem.*

198 *Et*

198 *Et quid ſi bona gravata fideicommiſſo, diviſa fuerint inter fratres.*

199 *An res fideicommiſſo ſubjectæ, alienari poſſint ob cauſam alimentorum, vel pro liberatione filii capti ab hoſtibus, vel pro redemptione vitæ.*

200 *An gravatus poſſit alienare bona fideicommiſſo ſubjecta, ut ſe, vel filium eximat à carcere.*

201 *An bona fideicommiſſaria alienari poſſint pro apparatu, qui mulieribus nubentibus dari ſolet.*

202 *Quando bona omnia fideicommiſſi dari poſſint in dotem.*

203 *An mulier minor poſſit ſine decreto Judicis dare viro immobilia in dotem.*

204 *Quando domus fideicommiſſaria poſſit tota alienari in cauſam dotis.*

205 *An domus, ſeu alia res fideicommiſſo ſuppoſita poſſit tota ſubhaſtari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ.*

206 *Quid ſi reſtitutio fideicommiſſi facienda eſſet Eccleſiæ, vel piæ cauſæ.*

207 *Bona, quæ pro dote, aut legitima aſſignantur, debent eſſe libera ab omni onere, & litium involucro.*

208 *Quando hæres teneatur probare, non extare alia bona, præter fideicommiſſo ſubjecta, ex quibus poſſit fieri detractio legitimæ, & trebellianicæ.*

209 *Quando agitur de fideicommiſſo particulari, allegans bona libera non ſufficere, incumbit onus probandi.*

210 *Feudum ſine conſenſu Domini poteſt ex cauſa dotis alienari, nec ſpecialiter obligari.*

211 *Prohibitio alienationis facta, ut res perpetuò maneat in familia, non extenditur ultra quartum gradum.*

212 *An bona à fideicommiſſo diſtracta vigore d. auth. res quæ, redeant ad fideicommiſſum nullis remanentibus ex matrimonio liberis.*

213 *An bona fideicommiſſi poſſint permutari cum aliis rebus ſine beneplacito Principis.*

214 *An emens ſcienter rem ſubjectam fideicommiſſo agere poſſit de evictione.*
Quid ſi ſcienter emerit rem alienam. ibid.

215 *Re evicta, oritur actio pro conſequutione damnorum, & intereſſe, ſeu reſtitutione ipſius rei, vel pretii.*

216 *Filius non imputat in legitimam ea, quæ habet aliunde, quàm ex diſpoſitione parentis.*

217 *Quando defunctus conſideretur ut duplex, vel multiplex perſona, prout ſunt territoria.*

218 *Filius non poteſt pro legitima propria auctoritate occupare poſſeſſionem vacantem rerum hæreditariarum.*

219 *Fideicommiſſarius non poteſt propria auctoritate capere poſſeſſionem vacantem bonorum fideicommiſſi.*

220 *Clauſula conſtituti nihil operatur, quando poſſeſſio eſt incerta ratione loci, & quotæ.*

Quæſtio XV.

An, & quando bona fideicommiſſo ſuppoſita poſſint alienari.

187 REſp. quòd bona primogenituræ, vel fideicommiſſo ſive univerſali, ſive particulari ſuppoſita alienari, & obligari poſſunt pro dote filiarum, neptum, & aliarum deſcendentium ipſius fideicommittentis pro modo honeſtati perſonarum congruo, quamvis teſtator alienationem expreſsè prohibuerit etiam ex cauſa dotis. *auth. res quæ. Cod. commun. de leg. Rolan. conſ.*85. *num.*7. *Surd. deciſ.*62. *num.*11. *latè Rot. deciſ.* 30. *num.*13. *& ſeq. par.*7. *& deciſ.*312. *num.*12. *part.* 6. *Recent.* ubi, quòd *d.textus* diſpoſitio ſolùm proce-
188 dit in deſcendentibus fideicommiſſo gravatis per Aſcendentes: hi enim pro dote conſtituenda poſſunt alienare bona fideicommiſſi, quia quodammodo cenſentur adimplere votum, & officium Aſcendentium erga deſcendentes; ſecus in collateralibus, & aliis extraneis fideicommiſſo gravatis: quia tunc fideicommittens non tenetur dotem conſtituere pro filiis extranei gravati, prout tenetur erga deſcendentes. *ex trad. per Caſtrenſ. in d. auth. res, quæ. num.*4. *& in l. mulier. §. cum proponeretur. num.*2. *&* 3. *ff. Ad Trebell. Petr. de fideicomm. quæſt.*8. *num.* 409. *Fuſar. de ſubſtit. quæſt.*531. *numer.* 50. *&* 114. *latè Peregrin. de fideicomm. art.*42. *numer.* 54. *&* 67. *Card. Mantic. deciſ.* 329. *num.*3.

Item *textus in dict. auth. res quæ.* intelligendus 189
eſt in ſubſidium, quando alia bona libera non extant. *ut ibi notant communiter ſcribentes;* & ideò ſi mulier poſſet ſe dotare de ſuo, vel ex bonis maternis, aut paternis, ceſſaret diſpoſitio *d. auth. Rot. deciſ.* 49. *nu.* 1. *par.*6. *Recent.* ubi, quòd in conſtituenda dote habenda eſt ratio legitimæ ipſi mulieri debitæ in bonis matris. *Card. Mantic. deciſ.*329. *num.*1. ubi, quòd 190
bona ſubjecta fideicommiſſo non poſſunt ex cauſa dotis alienari, quando legitima, & trebellianica ad conſtituendam dotem congruam ſufficiunt. *Rolan. d. conſ.* 85. *num.*1. *& ſeq. Mareſcott. var. lib.*2. *cap.*69. *num.* 25. *Ferentill. ad Buratt. deciſ.*641. *numer.*19. *& ſeq.* ubi dicit, quòd *d. authentica* non habet locum, quando ſufficiunt, & extant fructus bonorum fideicom- 191
miſſi, *& num.* 22. ubi, quòd ſi alienata fuerint bona fideicommiſſaria, retentis bonis liberis, poſſet fideicommiſſarius ea vindicare; idemque dicendum, ſi dos eſſet exceſſiva, quæ non poteſt promitti in præjudicium fideicommiſſi. *Rot. deciſ.*771. *nu.*1. *& ſeq.* 192
*par.*1. *Diverſ. & in Recent. deciſ.*164. *num.* 2. *&* 351. *num.*4. *par.*5. *tom.*1. *Cravett. conſ.*19. *num.*18. *lib.* 1. ubi, quòd allegans, adfuiſſe alia bona, tenetur 193
probare. *Beltram. ad Greg. dec.*266. *num.*16.

Amplia prædictam concluſionem, ut non ſolùm 194
pro conſtituenda dote poſſint bona fideicommiſſi alienari, ſed etiam pro ipſa dote reſtituenda, etiamſi pro dotis reſtitutione datus ſit fidejuſſor. *Surd. deciſ.* 62. *numer.*1. *& ſeq. Rot. deciſ.*312. *num.*12. *par.*6. *& d. deciſ.*351. *num.*4. *par.* 5. *tom.* 1. *Recent.* ubi, quòd 195
mulier, ſi dicat, non eſſe alia bona mariti præter illa, quæ ſubjecta ſunt fideicommiſſo, habet ſuam intentionem fundatam, ità ut dicenti, alia bona extare, incumbat onus probandi, & dicta bona oſtendendi.

Amplia 2. ut *textus in d. auth. res quæ.* procedat in 196
dote filiæ, vel neptis tam legitimæ, quàm illegitimæ, ſive velit nubere in ſæculo, ſive profiteri in monaſterio. *Ferentill. ad Buratt. d. deciſ.*641. *numer.* 22. *& ſeq. Card. Seraphin. deciſ.*58. *Rota in Recentior. deciſ.*88 *num.*9. *& ſeq. par.*5. *tom.*1. *& deciſ.*314. *nu.*21. *& ſeq. par.*6. *& deciſ.* 30. *num.*13. *cum ſeq. par.*7.

Amplia 3. etiamſi gravamen, ſeu fideicommiſſum 197
præceſſerit dotis receptionem, nam adhuc, ut dos conſtituatur, ſive reſtituatur, poſſunt bona fideicommiſſo ſubjecta alienari. *latè Covar. lib.*3. *cap.*6. *num.*10.

Amplia 4. ut habeat locum non tantùm in portione 198
patris, ſed etiam aliorum, ut quia bona gravata fideicommiſſo, diviſa fuerint inter fratres, quia cum hoc onus ſit reale, diviſio non præjudicat, *ut deciſum refert Mareſcott. var. lib.*2. *cap* 69. *num.*6.

Amplia 5. ut res fideicommiſſo ſubjectas poſſit te- 199
ſtatoris filius alienare ob cauſam etiam alimentorum, ſi non habeat, unde ſe alat, quia par cenſetur eſſe debitum dotis conſtituendæ, & alimoniæ præſtandæ. *Roman. conſ.*277. *ubi de communi. latè Peregrin. de fideicom. art.*42. *num.*86. *& ſeq.* ubi addit, quòd bona fideicommiſſi poſſunt etiam alienari pro liberatione filii capti ab hoſtibus, ſeu latronibus, vel pro redemptione vitæ, ut ſi filius fuiſſet condemnatus pro delicto, pro quo capitalis pœna, vel membri abſciſſio inflicta ſit. *Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q.*755. *num.*1. *&* *q.*394. *num.*3. *Rot. deciſ.*408. *num.*9. *&* 10. *par.*5. *tom.* 1. *& dec.*30. *num.*17. *par.*7. *Recent.* ubi, quòd hoc procedit in deſcendentibus teſtatoris, non autem in extraneis. *Surd. deciſ.*86. *num.*6. ubi, quod gravatus poteſt alie- 200
nare bona fideicommiſſo ſubjecta, ut ſe, vel filium

eximat

eximat à carcere, quando pro debito privato detineretur; ratio eſt, quia ſic pater vivens eſſet facturus, & ideò ab hærede ſic fieri voluiſſe credendum eſt, *l. cum ſervus, ff. de Condition. & demonſtr. leg. quoniam deſideria, C. de Natural. liber.*

201 Amplia 6. ut bona fideicommiſſaria alienari poſſint etiam pro apparatu, qui mulieribus nubentibus dari ſolet, quia apparatus eſt de appendicibus dotis, *Mareſcott. var. lib. 2. cap. 69. n. 4. & ſeq. Card. Mantic. deciſ. 152. num. 3. & dec. 329. num. 7.*

202 Amplia 7. ut filia poſſit ſibi dotem conſtituere, etiam vivente Patre, & dare in dotem marito etiam bona fideicommiſſaria, ſi omnia neceſſaria ſint, ut honorificè nubat, *Roland. conſilio 85. num. 1. & ſequent. Mareſcott. var. libr. ſecundo, cap. 69. numer. 4 & ſeq. Burat. deciſion. 568. nu. 2. Rot. in recent. deciſion. 88. num. 9. & ſeq par. quinta, tom. 1.* quo caſu patens debet eſſe hujuſmodi neceſſitas, cùm in dubio bona fideicommiſſi cenſeantur alienata cauſa evertendi fideicommiſſum, *ut d. Card. Mantic. deciſ. 329. num. 4. & ſeq.*

203 Addit *Rota deciſ. 588. num. 6. par. 4. recent.* quod mulier minor abſque decreto Judicis poteſt viro dare immobilia in dotem, dummodò det inæſtimata, quia hæc non videtur alienatio, vel translatio; ſecus ſi debet æſtimata, *l. plerumque, ff. de Jur. dot. l. quoties, C. eod. titul. de quo latè Surd. dec. 287. n. 21. & ſeq.*

204 Amplia 8. ut domus fideicommiſſaria poſſit etiam tota alienari in cauſam dotis etiam minoris ſummæ, ſi commodam non patiatur diviſionem, prout præſumitur in urbanis, licèt ſuperabundans pretii reſiduum per hæredem gravatum inveſtiri debeat in alia re fructifera, fideicommiſſo ſupponenda, *Rota deciſion. 771. numer. primo, & ſeq. par. 1. Diverſor. latè Merlin. deciſio.*

205 *683. numer. primo, & ſeq.* quemadmodum domus, ſeu alia res fideicommiſſo ſubiecta poteſt tota ſubhaſtari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ, *Bald. in leg. fin. numer ſeptimo, verſic. fin. Cod. de Jur. domin. impetr.* ubi dicit, non vitiari ſecundum decretum, per quod adjudicatur creditori res pignorata, quæ plus valet, quàm ſit debitum, ſed illud plus reddendum eſſe debitori.

206 Amplia 9. etiamſi reſtitutio fideicommiſſi ſit facienda Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, *ut poſt Bald. & alios in d. auth. res, quæ trad. Mareſcott. libr. 2. cap. 69 num.* 10. quorum opinio procedit, quando fideicommiſſum privatam cauſam continet, ut ſi factum fuit pro ſepulchro, vel Capella privata, vel anniverſario particulari, vel ex alia ſimili cauſa; ſecus ſi fideicommiſſum publicam cauſam. continet, ut ſi factum fuerit pro conſtruenda, vel amplianda Eccleſia: tunc enim diſpoſitio *d. auth.* non haberet locum, quemadmodum nec procedit in majoratibus, *latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 394.* quia tam in majoratibus, quàm in Eccleſia non favor privatus, ſed publicus verſatur, *leg. prim. §. hujus ſtudii, ff. de juſtit. & jur.*

207 Obſerva tamen, quod non cenſentur extare alia bona ad hunc effectum, ſi ea obnoxia eſſent aliis obligationibus, & hypothecis aliorum creditorum, ac facilem evictionem pati poſſent; tunc enim bona fideicommiſſaria poſſunt adhuc diſtrahi, cùm non expediat, hujuſmodi bona aliis implicita debitis, & hypothecis, aſſignare pro dote, quæ debet eſſe libera ab omni onere, & litium involucro, inſtar legitimæ, *ut poſt Caſtrenſ. conſilio 393. numer. primo, lib. 1. Corn. conſil. 40. numer. 13. & 14. libr. 1. Alexand. conſ. 55. num. 7. & 10. lib. 2. dixit Rota coram Merlin. deciſion. 683. num. 2. & ſeq. Mareſcott. var. lib. 2. cap. 69. num. 22.*

208 Obſerva 2. quod hæres, qui hæreditatem adivit non confecto inventario, propter præſumptionem ſubtractionis bonorum hæreditariorum, tenetur probare, non extare alia bona, præter fideicommiſſo ſubjecta, ex quibus poſſit fieri detractio legitimæ, & trebellianicæ, *latè Grat. diſcept. forenſ. cap. 670. numer. 20. Rota in Romana de Herculanis 7. Junii 1581. coram Bravo, & in Rom. legati 29. Aprilis 1613. coram Card. Cavalerio. in impreſſ. deciſio. 246. & in aliis, prout refert Beltram. ad Greg. deciſio. 266. numer. 16.* ſubdens, quod ubi confectum eſt inventarium,

209 allegans fuiſſe factas detractiones, tenetur probare; idem dicendum eſt, quando agitur de fideicommiſſo particulari: tunc enim alleganti, bona libera non ſufficere, incumbit onus probandi, *Rot. deciſion. 301. numer. 15. par. 6. Recent.*

Obſerva 3. quod feudum ſine conſenſu Domini non 210 poteſt ex cauſa dotis alienari, nec ſpecialiter obligari; non enim poteſt mulier dotari de alieno, *cap. 1. §. donare, Qual. olim pot. feud. alien. cap. 1. ubi Bald. num. 6. de Prohib. feud. alien. per Frideric. Alexand. conſil. 2. numer. 2. libr. 4. Pariſ. conſil. 98. num. 3. & 4. lib. 2. Card. Mantic. deciſ. 195. num. 3.*

Obſerva 4. quod prohibitio alienationis facta ex ea 211 cauſa, ut res perpetuò maneat in familia, non extenditur ultra quartum gradum, itaut deſcendentes conſtituti in quinto gradu poſſint alienare, niſi ex conjecturis conſtet, teſtatorem eam prohibitionem perpetuam eſſe voluiſſe, maximè ex conſuetudine loci, *§. nos igitur, in Author. de reſtit. fideicomm. Covar. libr. 3. var. cap. 5. nu. 4. Card. Mant. de conjectur. lib. 8. titul. 2. num. 21. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. q. 330.*

Quæres, an bona à fideicommiſſo diſtracta vigore 212 *dict. author. res quæ* redeant ad fideicommiſſum nullis remanentibus ex matrimonio liberis? Reſpond. quod alii affirmant, quia cauſa matrimonii eſt temporalis, donec maneant reliquiæ matrimonii, ideòque temporalem effectum habere debet, *Bald. conſilio 77. libr. quarto, & alii apud Peregrin. de fideicommiſſ. articul. 42. numer. 25. & 28.* Alii verò negant, quorum ſententia verior eſt: non enim reperitur jure cautum, quod bona ſemel à fideicommiſſo diſtracta redeant ad fideicommiſſum, quinimmò contrarium colligitur *ex text. in leg. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebellianic.* ubi, filia rogata reſtituere hæreditatem, ſi ſine liberis deceſſerit, cenſetur gravata reſtituere fideicommiſſario id, quod ſupererit de hæreditate, excepta dote, *latè Merlin. in tract. at. de legitim. libr. 3. titul. primo, quæſtion. 9. numer. 45. & ſequent. & præſertim numer. 48. Rot. in Rec. deciſion. 312. numer. 46. par. ſexta,* ubi, quod bona ſemel ex fideicommiſſo diſtracta, ex juris remedio ſemper remanent libera; ratio eſt, tum, quia hæc portio aſsequitur naturam legitimæ, & de ea judicatur, ſicut de legitima, & tranſmittitur, ſicut legitima liberè abſque aliquo onere: tum etiam, quia de privatione ad habitum non datur regreſsus; & ideò effectus extractionis à fideicommiſſo conſummatus ex ipſo actu dotationis ob cauſam matrimonii ſemper durat, licèt ipſa cauſa matrimonii de medio tollatur, *Rota in recent. deciſion. 196. numer. 23. par. 5. tom. primo, & deciſion. 245. numer. 46. & ſeq. par. octava,* ubi ampliat, etiamſi vocata fuerit pia cauſa, quia privilegium piæ cauſæ prævalere non debet doti deſcendentium ipſius fideicommittentis, *ex trad. per Roman. conſilio 267. Menoch. lib. quarto, præſumption. 189. numer. 120. 135. & 138. Mareſcott. dict. libr. ſecundo, capit. 69. num. 10. Peregr. de fideicomm. art. 42. num. 20. & 56.* ubi, quod hoc procedit, quamvis bona fideicommiſſi alienata ex cauſa dotis, ſoluto matrimonio ad Patrem revertantur, *quicquid dicat Bartol. in dict. author. res quæ, numer. 8. & alii.*

Quæres 2. an bona fideicommiſſo ſubjecta poſ- 213 ſint permutari cum aliis rebus utilioribus, aut magis commodis ſine beneplacito Principis? Reſpond. affirmativè, niſi teſtator expreſsè alienationem interdixerit: tunc enim neceſsarius eſt Principis aſsenſus, *Specul. in titul. de emptor. & vendit. §. tertio loco, numer. 12. Peregrin. de fideicom. art. 40. num. 32. & 33. Duran. deciſ. 271. numer. 5.*

Quæres 3. an emens ſcienter rem ſubjectam fidei- 214 commiſſo, agere poſſit de evictione? Reſpond. negativè, ſed ſolùm pretium repetere poteſt, neque duplæ ſtipulatione, neque melioratione locum habente, *leg. fin. §. emptor autem, ubi Bartol. Cod. commun. de legat. Covar. var. libr. 3. cap. decimo ſeptimo, col. quarta, verſ. ad eam quæſtionem, &c. Surd. deciſion. 243. per tot. & deciſ. 208. num. 1.* ubi, quod hæc concluſio locum habet reſpectu evictionis promiſsæ, ſecus quoad alias cautiones in favorem emptoris appoſitas, *Ruin. conſilio 146. nu. quarto, verſ. & ubi etiam dici poſſet, &c. libr. prim. Corn. conſil. 2. num. 5. verſ. prætereà dicta emptor, &c. vol. 3.* ubi dicit, hoc eſse ſpeciale in tali caſu: nam emens ſcienter rem alienam regulariter nec pretium repetit, nec agit de evictione, niſi expreſsè de evictione ſit ſtipulatus, *leg. ſi fundum*

ſciens, Cod. de evict. leg. ſi fratres, Cod. commun. utriuſque jud. Add. ad dec. 10. num. 1. par. 3. recent. Rot. in recent. deciſ. 281. num. 1. & ſeq. par. 4. tom. 1. ubi, quod ſi emptor ſpecificè de evictione ſtipulatus fuerit, ſive ignoraverit, ſive ſciverit, rem eſſe alienam, actio ex ſtipulatu ei non denegatur pro conſequendo intereſſe intrinſeco, quod à pari procedit cum reſtitutione pretii, *& deciſ. 143. numer. 8. par. 6. Merlin. deciſion. 758. numer. 3. & deciſion. 874. num.*

215 2. ubi dicit, quod loco damnorum, & intereſſe venit reſtitutio pretii; quod intellige ſequuta evictione, ſeu re evicta, tunc enim oritur actio pro conſequutione damnorum, & intereſſe, ſeu reſtitutione ipſius rei, vel pretii, *Rot. dec. 390. n. 10. p. 5. tom. 1. recent.*

216 Notandum eſt etiam, quod filius non imputat in legitimam ea, quæ habet aliunde, quàm ex diſpoſitione parentis; unde ſi filius aliquid caperet ex diſpoſitione ſtatuti, puta ſi ſtatutum prohibeat, ne mulier decedens cum filiis de ſua dote ultra decimam partem diſponere poſſit, illud non imputatur in legitimam, cum id habeat filius tamquam filius, non autem jure hæreditario, nec ex judicio teſtatoris, quo caſu dicitur virtualiter per hujuſmodi ſtatutum aucta legitima filii uſque ad novem partes, *ut dict. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1. quæſt. 24. num. 12. & ſeq. & hanc magis communem dicit Theſaur. qq. forenſ. libr. 3. quæſt. 65. num. 10. uſque ad num. 16. Rot. deciſion. 588. part. 4. Recent.* ubi, quod attento dicto ſtatuto non poteſt mulier filio ſubſtituere per fideicommiſſum, nec illum gravare ad reſtituendum id, quod ſibi à ſtatuto, non ex judicio matris defertur, *& coram Merlin. deciſion. 828. num.*

217 7. *& ſeq.* ubi, quod licèt patrimonia, & hæreditates non ſcindantur, itaut una tantùm legitima ex univerſis bonis conſideretur, quia ſemper eſt una, & eadem perſona defuncti, & ideò etiam una eſt hæreditas, & unum patrimonium: hoc tamen verum eſt, quando verſamur in bonis, quæ omnia ſint ſub uno, & eodem territorio, & ſic ſub una tantùm lege pariformiter diſponente circa ſucceſſionem defuncti; ſecus ſi bona ſint in diverſis territoriis, & diverſimodè à ſtatutis ſit diſpoſitum: tunc enim defunctus conſideratur ut duplex, vel multiplex perſona, prout ſunt territoria, in quibus bona conſiſtunt, *ex trad. per Socin. ſen. conſil. 292. ſub nu. 2. lib. 2. Gozad. conſ. 49. num. 8. & 11. Aldobr. conſ. 2. num. 13. & ſeq. lib. 1. Burſat. conſ. 8. num. 35. lib. 1. Cæphal. conſ. 309. num. 46. Menoch. conſ. 1021. ſub num. 8.*

218 Notandum 2. quod ſicut filius ratione legitimæ, licèt in ſe certa ſit, propria auctoritate occupare non poteſt poſſeſſionem vacantem rerum hæreditariarum, cum ſit incerta ratione loci, & etiam ratione quotæ fundi, quia neſcitur, propter æs alienum ante legitimam detrahendum, an tertia, vel alia pars ipſi filio in fundo debeatur:

219 ità fideicommiſſarius etiam particularis propter eamdem incertitudinem provenientem ex detractione legitimæ, & æris alieni ratione loci, & quotæ, non poteſt propria auctoritate in poſſeſſionem vacantem bonorum ingredi; alioquin ſi propria auctoritate fuerit ingreſſus, nullam acquireret poſſeſſionem, immò pœna amiſſionis fideicommiſſi plecteretur, *ut latè probat Oſaſc. deciſ. 34. num. 22. & ſeq. vide Rub. in ſuis ſingular. par. 4. circa clau-*

220 *ſul. ex Rot. Roman. clauſ. 217. num. 76.* ubi addit, quod clauſula conſtituti nihil operatur, quando poſſeſſio eſt incerta ratione loci, & quotæ.

SUMMARIUM.

221 *Prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, vel in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui non debent fideicommiſſario univerſali, ſed tantùm ipſa pecunia, & n. 226.*

222 *An res empta per ſocium de communi pecunia efficiatur communis.*

223 *Acquiſitio in dubio præſumitur facta nomine proprio, non hæreditario.*

224 *Quid ſi teſtator mandaverit, ut pecuniæ inveſtirentur.*

225 *An emens proprio nomine de pecuniis alienis, ſibi acquirat.*

Quæſtio XVI.

An prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, aut in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui debeant fideicommiſſario univerſali.

REſpond. negativè, ſi hæres proprio nomine ac- 221
quiſivit, quia quod hæres acquiſivit ex ſua diligentia, non computatur in hæreditate, *leg. ſi hæres inſtitutus, ubi Alexand. ff. ad leg. falcid. leg. item veniunt, in princip. ubi Bald. & alii, ff. de Petit. hæred. gloſſ. in l. Imperator, §. fin. ver. non videtur, ff. de leg. 2. Card. Mantic. de Conjectur. ultim. vol. libr. 7. titul. 8. num. 19.* quem- 222
admodum res empta per ſocium de communi pecunia non efficitur communis, ſi nomine proprio ſocius eam emerit, *Peregrin. de fidecommiſ. art 44 num. 28. & ſequent.* ubi etiam dicit, quod in dubio acquiſitio præſumitur facta 223
nomine proprio, non hæreditario, præſertim ſi in inſtrumento dictum fuerit, *pro ſe, & hæredibus ſuis,* & multo magis ſi addita fuerit clauſula. *ad vendendum, & alienandum, &c.* nam clauſula hæc naturæ fideicommiſſi repugnat, *latè Riminal. conſilio 25. num. 31.* idque pro- 224
cedit, etiamſi teſtator mandaverit, pecunias inveſtiri, *Burat. deciſion. 650. numer. 6. & ſequent.* ubi, quod e- 225
mens proprio nomine de pecuniis etiam alienis ſibi acquirit.

Subdit tamen *Mantic. d. lib. 7. tit. 8. num. 19.* quod licèt 226
prædia tali caſu non ſubjaceant reſtitutioni, tamen ipſa pecunia reſtituenda eſt, *vide Peregr. de fideic. d. art. 44. nu. 29.*

SUMMARIUM.

227 *Quando hæres gravatus teneatur reſtituere tantùm dimidiam partem prælegati, vel hæreditatis, & n. ſequent.*

228 *Subſtitutio fideicommiſſaria regulariter comprehendit portiones omnes, quæ gravato ſupervenerunt ex reciproca ſubſtitutione.*

229 *Hæres gravatus, ſi eſt filius Teſtatoris, adveniente tempore reſtitutionis, non tenetur reſtituere niſi dimidiam hæreditatis.*

230 *Hæres gravatus detrahit pecunias pro ſorte ſoluta creditoribus, & legatariis, & alias expenſas neceſſariò, & utiliter factas in cauſis hæreditariis.*

Hæres gravatus non tenetur ſolvere debita de fructibus hæreditatis, ibid.

231 *Liberi primi gradus non imputant in trebellianicam fructus perceptos judicio teſtatoris.*

232 *Liberi ulterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, ſed imputant in quartam: declaratur num. 234.*

233 *Trebellianica liberis primi gradus prohiberi non poteſt.*

234 *Quælibet quarta debetur unà cum fructibus.*

235 *Falcidia prohiberi poteſt liberis primi gradus.*

236 *Fructus percepti ex re legata imputantur in falcidiam.*

Quæſtio XVII.

Quando hæres gravatus teneatur dimidiam tantùm bonorum partem reſtituere.

IN nonnullis caſibus hæres gravatus dimidiam tan- 227
tùm tenetur reſtituere: primus eſt, quando teſtator inſtituit ſibi aliquos hæredes, puta Titium, & Sejum, & Titio prælegavit fundum, eumdemque Titium rogavit, ut ſuam partem hæreditatis reſtitueret Cajo: tunc enim eveniente caſu fideicommiſſi Titius non tenetur reſtituere totum prælegatum, ſed tantùm dimidiam, quam habet jure hæreditario, *per tex. in leg. in fideicommiſſariam, §. ſi legatum, ff. ad Trebell.*

nam

nam eo casu Titius debet habere dimidiam fundi jure legati à cohærede suo, & aliam dimidiam jure hæreditario, quia jure legati illam dimidiam non potest à se accipere, *l. legatum est, §. 1. ff. de legat. 1.* non igitur restituet partem, quam accepit à cohærede suo jure prælegati, cùm non debeat restituere, nisi illud, quod habet jure hæreditario, & sic dimidiam tantùm, *ut explicant ibidem gl. & Doctores.*

228 Secundus casus est, quando testator pro æqualibus portionibus Titium, & Cajum instituit ea lege, & conditione, quod decedente uno sine liberis, succedat alter, & decedente aliquo cum liberis dicta ejus portio hæreditatis remaneat prædictis suis liberis; in quo quidem casu licèt Cajus per mortem Titii sine liberis, portionem ejusdem Titii acquisiverit, non censetur tamen gravatus portionem Titii restituere filiis, sed tantùm dimidiam hæreditatis, propter illam dictionem relativam, *dicta*, quæ restringit dispositionem ad portionem supra nominatim expressam, de qua immediatè anteà testator fuerat loquutus; de alia verò dimidia portione nullo modo censetur testator cogitasse, & sic illa non est restituenda, *ut post Ruin. consilio 29. num. 4. & seq. Alexand. in leg. omnibus, §. qui suspectam, numer. sexto, ff. Ad Trebell. Menoch. libr. 4. præsumpt. 193. num. octavo, & seq. & alios dixit Rot. coram Merlino decision. 158. numer. 3. & seq.* quamvis regulariter substitutio fideicommissaria intelligatur de omni parte hæreditatis, quæ ad gravatum ex dispositione Testatoris quomodocumque pervenerit mediatè, vel immediatè, & comprehendat portiones omnes, quæ gravato supervenerunt ex reciproca substitutione, *Alexand. consil. 66. numer. decimo, lib secundo, Greg. decision. 337. numer. quinto, Peregrin. de fideicom. articul. octavo, numer. 19. versic. sed contra, & c. Menoch. dict. libr. quarto, præsumpt. 193. num. 15. & seq.* ubi dicit, quod si testator pluribus hæredibus institutis, & invicem substitutis, ultimum decedentem gravavit restituere portionem suam, tenetur iste restituere etiam portiones aliorum cohæredum; sed vide *textum in dict. leg. in fideicommissariam, §. si legatum, ff. Ad Trebellianic.* ubi contrarium in tali casu probari videtur.

229 Tertius casus est, quando hæres gravatus, est filius ipsius testatoris: tunc enim adveniente tempore restitutionis non tenetur restituere, nisi dimidiam hæreditatis, retenta sibi legitima, & Trebellianica, quæ aliam dimidiam constituunt, ubi testator unum, aut duos, vel tres filios reliquerit, *ex latè deductis per Rot. in Bononien. bonorum de Mulettis 18. Aprilis 1603. coram Pamphilio, quæ apud Merlin. in tract. de legit. est dec. 20.*

230 Observa tamen, quod ante legitimam, & trebellianicam deducenda sunt funeris impensa, debita ipsius testatoris, ac legata per gravatum soluta, nec non expensæ factæ causa litis pro defensione bonorum hæreditariorum, ac pecuniæ solutæ ex causa transactionis, vel pro conservandis bonis emphiteuticis devolutis in vita testatoris; & ideò tempore restitutionis hæres gravatus detrahit quicquid pro sorte creditoribus, & legatariis solvit, & aliàs expensas necessariò, & utiliter factas in causis hæreditariis, *l. Papinianus, §. quarta, ff. de Inoff. testam. leg. fin. §. in computatione, Cod. de Jur. deliber. l. qui quadringenta, & leg. ubi purè, §. qui in distrahendis, ff. ad Trebell. & ibid. DD. Roland. consil. 30. numer. 3. & seq. libr. 1. Paris. cons. 86. numer. 10. par. 3. Cravet. consil. 316. numer. quarto, parte 2. Ruin. consil. 135. num. 10. libr. 3.* subdens, quod non potest hæres repetere id, quod solvit creditoribus pro usuris, sed tantùm quod solvit pro sorte, ut supra, *Rot. decis. 9. num. 5. & 6. apud eumdem Merlin. loco cit.* ubi, quod hæres gravatus non tenetur solvere debita de fructibus hereditatis, cùm fructus medio tempore percepti ad ipsum hæredem spectent, *juxta communiorem Doctorum sententiam.*

231 Observa 2. quod licèt liberi primi gradus non imputent in Trebellianicam fructus perceptos judicio testatoris, hoc est pendente die, vel conditione fideicommissi, & per consequens debeant habere quartam in rebus principalibus, & non per imputationem fructuum, *l. jubemus, Cod. Ad Trebell.* alii tamen liberi ulterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, sed imputant in quartam, *l. mulier, §. si hæres, ff. eod. titul. gloss. in leg. quod de bonis, §. quod Avus. ver. compensabuntur, ff. Ad leg. falcid. Bartol. in leg. Papinianus, §. unde, numer. secundo, ff. de Inoff. Testam. Bald. consil. 291. numer. quarto, libr. quinto, Roland. consilio 30. numer. primo, & secundo, lib. primo,* ubi dicit, quod dicti fructus, quatenus concurrunt cum 232
Trebellianica, in ea computandi sunt: si enim percepti fuissent ultra summam competentem pro dicta Trebellianica, illud, quod supra ascendit, cedit lucro ipsius hæredis, *Rot. coram Comitolo decision. 161. numer. primo, & seq. Beltramin. ad Gregor. decision. 266. nu. 14. Cancer. var. par. prim. cap. 2. numer. 14. & seq.* ubi etiam dicit, quod 233
Trebellianica liberis primi gradus prohiberi non potest.

Hoc autem intelligendum est quoad fructus hæredi- 234
tatis, quæ subjacet restitutioni, non autem respectu fructuum legitimæ, quæ debetur filiis unà cum fructibus, nec trebellianicæ, quàm similiter una cum fructibus hæres gravatus consequi debet à die obitus testatoris: hoc enim generale est in qualibet quarta, ut ea debeatur una cum fructibus, ut supra, *leg. quod de bonis, §. fructus, ubi Bartol ff. Ad leg. falcid. gloss. commun. recepta in leg. in fideicommissariam, ff. Ad Trebellian. Bald. dict. cons. 291. num. quarto, vol. 5. Rot. apud Merlin. de legit. dict. decision. 20. num. 16. & 17.*

An autem falcidia prohiberi possit liberis primi 235
gradus? affirmat *Cancer. dict. par. 1. cap. 2. numer. 18. vide Bartol. in d. leg. Papinianus, §. unde, nu. 2. ff. de Inoff. testam. Roland. d. cons. 30. num. 11. lib. 1.* ubi subiicit, quod fru- 236
ctus percepti ex re legata imputantur in falcidiam ad commodum omnium legatariorum.

SUMMARIUM.

237 *In indaganda voluntate defuncti inspici debet consuetudo loci, in quo ipse commoratus est.*

238 *In ultimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis usus loquendi, qui viget in loco.*

239 *Testator, qui per plures annos in aliqua Civitate commoratus fuit, præsumitur se conformasse cum statuto ejusdem Civitatis.*

240 *Bona emphiteutica Ecclesiæ non subjacent statutis laicorum.*

241 *Contrahens in aliquo loco, præsumitur conformasse cum statuto ejusdem loci, etiam respectu bonorum, quæ illius dispositioni non subjacent.*

Quæstio XVIII.

Utrùm in indaganda voluntate defuncti inspici debeat consuetudo loci, in quo ipse commoratus est.

RESpond. affirmativè, *l. servus plurium, §. sinu-* 237
merus, ff. de leg. 1. ibi. ante omnia ipsius patris fam. consuetudo, deinde regionis, in qua versatus fuit, exquirenda est, Alexand. consil. 131. numer. 4. libr. 7. ubi di- 238
cit, quod in ultimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis usus loquendi, qui viget in loco, unde erat testator, vel in quo ipse conversabatur, *Corn. consil. 244. num. 18. lib. 2. Card. Mantic. de Conject. ultim. vol. lib. 6. tit. 8. num. 13.* ubi dicit, quod in interpretanda ambigua voluntate testatoris inspicitur consuetudo loci originis ipsius testatoris, non autem consuetudo loci, in quo tamquam forensis fecit testamentum, *Rot. decis. 355. num. 11. & seq. par. 5. tom. 1. Recent.* ubi, quod testator, qui per 239
plures annos Romæ commoratus est, præsumitur se conformasse cum statuto ejusdem Urbis *libr. primo, cap. 142.* disponente, quod filii in conditione positi censeantur vocati: quod procedit etiam respectu bonorum, quæ extra territorium statuentium sita sunt, *Card. Seraphin. decision. 1329. numer. 12. & dict. decision. 355. numer. 15. & seq.* ubi rectè observat, quod quando quis instat, admitti ad bona existentia in alio territorio ex voluntate, & dispositione testatoris, non dicitur admitti ex dispositione statuti Urbis, quia tunc posset opponi de defectu

jurisdictionis respectu alieni territorii, sed utitur solummodo statuto pro simplici interpretatione dictæ voluntatis conjecturatæ ex eo, quòd testator voluerit se conformare cum consuetudine, seu statuto loci, in quo com-
240 moratus est. Unde licèt bona emphiteutica Ecclesiæ non subjaceant statutis laicorum, *Viv. commun. opin.* 812. *num.* 36. *Surd. decis.* 95. *num.* 22. *Rot. coram Merlin. sub die* 28. *Maii* 1631. *prout refert Dian. post* 5. *par. resol. moral. in fin. fol.* 456. tamen si quis conducat bona Ecclesiæ pro filiis
241 masculis, & fœminis, censetur prius stipulasse pro masculis, & solummodo illis deficientibus, pro fœminis, si ibi extet statutum fœminarum exclusivum, quia conducens præsumitur se conformasse cum dicto statuto etiam respectu bonorum, quæ illius dispositioni non subjacent, *juxta doctrinam Bart. communiter recept. in l. ut juris jurandi*, §. *si liberi. num.* 5. *ff. de oper. libert.* & masculi non dicuntur venire ex dispositione statuti, sed ex voluntate stipulantis: solumque ex statuto desumitur latens voluntas stipulantis, cùm censeatur se conformasse cum dicto statuto, *ut inquit Card. Caval. dec.* 583. *n.* 8. *&* 9.

SUMMARIUM.

1 *Inventarium bonorum intra quod tempus inchoari, & perfici debeat.*
2 *An, & quando solus tutor possit hæreditatem adire pro pupillo infante, & quando non, & n.* 5.
3 *Tutor testamentarius, vel datus ex inquisitione relevatur ab onere cavendi, non tamen à confectione inventarii.*
4 *Tutor creditor hæreditatis, qui diù administravit, præsumitur sibi satisfecisse de suo credito.*
5 *Pupillus non potest adire hæreditatem sine solemnitatibus statutariis.*
Et an ejus tutor sine solemnitate possit adire, vel inire actum, ex quo resultet aditio, ibid.
6 *In solemnitatibus inventarii statur statutis, & consuetudini locorum.*
7 *An dictæ solemnitates præsumantur.*
8 *In inventario locus apponi debet, in quo ipsum conficitur.*
9 *Inventarium fieri debet in loco, ubi est major pars hæreditatis.*
10 *Testes, qui adhibentur in inventario, debent esse ejusdem loci.*

CAP. X.

Intra quod tempus inventarium bonorum ab hærede conficiatur, & perfici debeat.

1 RESpond. quod debet inchoari infra 30. dies, à die, quo hæres scivit, sibi delatam esse hæreditatem, numerandos, & finiri intra tres menses, si bona sunt in eodem loco, vel parum distante: aliàs infra annum, *l. fin. ubi DD. Cod. de Jur. delib.* quod procedit, etiamsi hæres simpliciter à principio dictam hæreditatem adiverit, & absque aliqua protestatione, *gl. in auth. sed cum testator, ver. statutum, Cod. Ad l. falcid. Spec. in tit. de Instrum. edit. §. Dicto, &c. numer.* 21. *ubi Jo. Andr. litt. E. Michael Grassus relat. in tract. var. de Inventar. benef. quæstion.* 251. *numer. primo, & sequent.* ubi dicit, quod dies hujusmodi sunt continui, *Dilect. de Arte testan. tit. de Acquir. vel repud. hæred. caut. octava, numero secundo, & caut.* 15. *numer. quarto, Suarez commun. opin. ver. inventarium, numer.* 169. *Cavalcan. de Tutor. & Curator. cap.* 1. *num.* 80. ubi observat, quod licèt hæc non inchoaverit intra triginta dies, non ideò tenebitur ultra vires hæreditarias, cum talis omissio sit levis solemnitas, & satis sit, si intra tres menses inventarium perficiatur, *Guid. Pap. decis.* 571. *num. primo, Cancer. var. libr.* 3. *cap. secundo, numer.* 19. annus verò prædictus currit à morte testatoris, *ut dict. leg. fin. versic. sin autem à locis, vide quæ scripsimus in tract. de tempor. legal. libr. quarto, cap.* 30. *numer.* 1. *& seq.*

2 Hic autem notandum est, quod licèt solus Pater, vel solus tutor adire possint hæreditatem pro pupillo infante, idest minore septem annis, *l. si infanti, Cod. de Jur. delib.* hoc tamen intelligendum est, quando tutor solemnia legis adimplevit, ut si inventarium confecerit, & cautionem præstiterit, & alia, quæ recenset, *Cavalcan. d. cap.* 1. *num.* 23. alioquin nec tacitè, nec expressè adire potest hæreditatem pro pupillo, *Bald. cons.* 226. *num.* 1. *circa med. vers. illud est certum, &c. lib.* 2. ubi dicit, quod tutor, qui non fecit inventarium, nec recepit administrationem per Judicis decretum, non potest infantes obligare, nec majori infante auctoritatem præstare in aliquo actu, & maximè in aditione hæreditatis, quæ est actus solemnis, & nimis obligatorius, *Ruin. cons.* 95. *num.* 11. *lib.* 2. ubi dicit, quòd tutor, qui solemnia non adimplevit, non potest administrare, & per consequens, nec adire; quamvis enim talis tutor ipso jure sit tutor, & gesta per eum valeant, non tamen dicitur idoneus ad effectum, ut pupillis possit obesse, nisi fortè communiter ab omnibus reputatus fuerit pro tutore, quod tamen probari debet, quia tunc communis error jus faceret, *juxta tex. in l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. Socin. sen. consil.* 153. *circa princip. lib.* 2. *Caputaq. decision.* 323. *num.* 3. *& sequent. part.* 3. *Rot. in Recent. decision.* 64. *num.* 7 *&* 8. *par.* 8. *& decis.* 204. *par.* 4. *tom.* 2. ubi subiicit, quod licèt tutor testamentarius, sicut etiam datus ex inquisitione, relevetur ab onere cavendi, *juxta tex. in §.* 1. *cum ibi not. Instit. de satisd. tut.* non tamen liberatur à confectione inventarii, nisi aliter testator disposuerit, *l. fin. §. ult. C. Arbitr. tutel. vide Afflict. decision.* 13. *numer.* 16. *Surd. de Aliment. tit.* 3. *quæstion.* 7. *numer.* 22. ubi addunt, quòd tutor creditor hæreditatis, qui diù administravit, sive sit extraneus, 4
sive mater ipsa, præsumitur sibi satisfeciisse de suo credito, præsertim si inventarium non confecerit, *ut sensit etiam Rota decision.* 130. *numer.* 15. *par. quinta, tom. primo, recent.* 3

Notandum 2. quod si pupillus septem annos ætatis excesserit, tunc nec solus Pater, nec solus Tutor adire potest, sed ipse pupillus adire debet consentiente tamen Patre, si sub ejus potestate sit, vel cum Tutoris auctoritate, si sit sui juris, vel demum cum Judicis auctoritate, si nec Patrem, nec Tutorem habeat, *dict. l. si infanti, ubi Alexand. & alii, Cod. de Jur. delib. vide Merlin. decision.* 873. *numer.* 3. *& sequent.* ubi dicit, quòd pupillus non potest adire sine solemnitatibus statutariis, cum ex aditione resultare possit præjudicium, & læsio, sive aditio sit positiva, sive virtualis, & implicita, *& decision.* 888. *numer.* 2. *&* 3. ubi, quod tutor sine solemnitate non potest adire, vel inire actum, ex quo resultet aditio. 5

Notandum 3. quod in solemnitatibus inventarii statur 6
statutis, & consuetudini locorum, *Rot. dec.* 351. *num.* 5. *par.* 5. *tom.* 1. *Recent. vide Phanu. relat. in tract. var. de Inventar. benef. quæst.* 240. *n.* 77. ubi dicit, quod solemnitates 7
hujusmodi non præsumuntur, si ex facie instrumenti constet, eas non fuisse servatas.

Notandum 4. quod in inventario locus apponi de- 8
bet, in quo ipsum conficitur, *ut dict. Phanu. loco cit. numer.* 76.

Notandum 5. quod inventarium fieri debet in loco, ubi 9
est major pars hæreditatis; unde ad prædictum locum omnes creditores, legatarii, fideicommissarii, & interesse prætendentes, certi personaliter, & incerti voce Præconis per proclama citandi sunt pro certa die, & hora, *latè Gasp. Ant. Thesaur. quæstion. forens. lib. primo, quæstion.* 10. ubi, quod requiritur etiam, ut testes sint de eo- 10
dem loco, & cogniti, & in dicto loco possideant bona stabilia.

Alia requisita in confectione inventarii vide apud *Thesaur. d. quæstion.* 10. *quæ registrata reperitur in tract. variar. de Inventar. benefic. quæstion.* 277.

SUMMARIUM.

1 *Locus taxativè adjectus limitat dispositionem, secus si demonstrativè.*
2 *Tantum est dicere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundum.*

3 *Di-*

3 *Dictio, ſuper hypothecam inducit.*
4 *Quando locus cenſeatur adjectus cauſa demonſtrationis, & quando cauſa taxationis, & numer. 6. & 11.*
5 *Obligatus alteri ſolvere annuam penſionem ſuper fructibus beneficii, ſi illius fructus non percipit, non tenetur penſionem ſolvere.*
6 *Quando donatio cenſeatur univerſalis.*
7 *Jura, & actiones nullo loco poſſunt circumſcribi.*
8 *In legato, aut donatione omnium bonorum, quæ quis habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum.*
9 *Si ex loco deſignato debeantur fructus per modum taxationis, onus probandi, non adeſſe tot fructus, qui ſufficiant ad ſolutionem, incumbit ei, qui illos percepit, vel percipere potuit.*
10 *Demonſtratio falſa adjecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum.*
11 *Quando ſuppleri debeat ex ſequentibus annis id, quod deeſt fructibus primi anni.*
12 *An teſtator, ſi alienavit rem, ex qua voluit legatum ſolvi, cenſeatur legatum revocaſſe.*
Legatum ad pias cauſas, non cenſetur ademptum per alienationem ipſius rei, ibid.
13 *In dubio verba videntur appoſita potius cauſa demonſtrationis, quàm taxationis.*

CAP. XI.

Quando locus cenſeatur adjectus demonſtrativè, vel taxativè in legatis, donationibus, & aliis diſpoſitionibus.

1 NOn mediocris ex reſolutione hujus dubii provenit utilitas: nam ſi locus taxativè cenſetur adjectus, limitat diſpoſitionem, ſecus ſi demonſtrativè, *ut tradunt Doctores communiter*; ſimiliter ſi fundus fuit expreſſus cauſa demonſtrandæ, aut deſignandæ ſolutionis dumtaxat, non inducitur hypotheca ſuper tali fundo: ſecus ſi fundus fuit expreſſus per modum taxationis, ut videlicet tantùm inde ſolveretur, *gloſs. in l. hactenus, ver. ab eo, ff. de Uſufr. Bart. in l. fundus, 9. ff. de Ann.* 2 *leg.* ubi, quod tantum eſt dicere, lego ſuper illo fundo, quantum obligo illum fundum, *Natt. conſil. 341. num. 6.* 3 ubi dicit, quod dictio, ſuper, hypothecam inducit, & ideò poteſt agi actione reali, *Card. Mantic. de Tacit. libro 11. tit. 3. num. 9. &* 10. ubi etiam obſervat, quod ſi hæc dictio, ſuper, generaliter adiicitur ſuper bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis; ſi verò adiicitur ſuper certis bonis, intelligitur ſpecialis; unde ſi alicui facta fuerit à Sede Apoſtolica aſſignatio ſuper introitibus gabellarum urbis, illi intelliguntur obligati, *latè Gratian. diſcept. for. cap. 256. num. 49. & ſeq.* his præmiſſis.

4 Dico, quod locus cenſetur adiectus cauſa demonſtrationis, quando adiicitur in executione, non in obligatione, ſeu diſpoſitione, ut ſi facta donatione, vel legato, deinde illius ſolutio deſignatur ex aliquo certo loco in diverſa oratione, veluti ſi teſtator dixerit, lego centum Titio, quæ volo ei ſolvi ex fructibus fundi Sejani; quo caſu debetur legatum ab hærede, etiamſi ex loco deſignato ſolvi nequeat, *l. quidam teſtamento, ubi Bartol. ff. de leg. 1. l. Paulo Callimacho, ff. ult. ff. de leg. 3. l. Lucius, ff. de Alim. & cibar. legat.* ubi, ſi prædia pro alimentis relictis obligentur, ex hoc legatum alimentorum non augetur, vel minuitur. Secus ſi ſub eadem oratione relinqueretur, ut ſi quis dixerit, promitto, vel lego Titio decem corbes frumenti ſuper, vel ex fundo Semproniano, vel volo, ex fructibus fundi Sejani decem ſolvi Titio: tunc enim præſumitur, locum adiectum eſſe cauſa taxationis, & ideò non exiſtentibus fructibus in illo loco, hæres ad ſolutionem legati non eſt compellendus: hoc enim caſu non cogitur hæres ſolvere ultra quantitatem fructuum, qui ex eo loco percepti fuerint, *l. nomen debitoris, §. uni ex hæredibus, ubi Bartol. ff. de leg. 3. l. ſi quis ſervum, §. ſi quis ita legaverit, ff. de leg. 2. l. cum certus, ff. de Trit. vin. & oleo legat. idem Bartol. in l. quidam teſtamento, ff. de leg. 1. Alexand. conſilio 216. numer. 3. libr. 7. Gig. de Penſion. quæſt. 62. num. 3. & ſeq.* ubi dicit, quod is, 5 qui eſt obligatus alteri ſolvere annuam penſionem ſuper fructibus beneficii, ſi illius fructus non percipit, non tenetur penſionem ſolvere, *Dilect. de Arte teſtan. tit. 6. de legat. cautel. 59. num. primo, & ſeq. latè Card. Mantic. de conjectur. ultim. vol. libr. 9. titul. 3. num. 20. Sud. de Alim. tit. 4. q. 26. num. 1. & ſeq. Rot. dec. 11. num. 8. & 9. de teſtam. in antiq. & in Romana bonorum 10. Decembris 1593. coram Orano.*

Ex his infertur, quòd donatio cenſetur univerſalis, 6 non particularis, quando eſt facta de omnibus, ſingulis, & quibuſcunque bonis mobilibus, & immobilibus, ac ſe moventibus, omnibuſque actionibus, creditis, & nominibus debitorum in Urbe, & ejus territorio ſitis: quamvis enim talis donatio fuerit circumſcripta certo loco Urbis, & territorii, tamen videtur locus adiectus potius cauſa demonſtrationis, quàm taxationis: tum quia illa verba, omnia, ſingula, & quæcunque bona mobilia, & immobilia faciunt non ſolùm diſpoſitionem generalem, ſed etiam univerſalem, tum etiam, quia jura, & actiones nullo loco poſſunt circumſcribi, *Tiraq. de Retract. lignag. §.* 7 *1. gloſ. 7. num. 26. latè Gratian. diſcept. for. cap. 256. num. 2. & ſeq.* ubi ſubdit, quod in legato, aut donatione omnium bonorum, quæ quis habet in tali loco, non veniunt no- 8 mina debitorum.

Obſerva tamen, quòd ſi ex loco deſignato debeantur 9 fructus per modum taxationis, onus probandi, non adeſſe tot fructus, qui ſufficiant ad ſolutionem, incumbit ei, qui illos percepit, vel percipere potuit, ſi res erat fructifera, quia talis negatio eſt fundamentum intentionis negantis: agens verò fundat ſe in qualitate rei fructiferæ, & habet intentionem ſuam fundatam ſuper legato, vel promiſſione, quæ continet certam quantitatem præſtandam, *vide Bartol. in l. in illa ſtipulatione ſi calendis, ff. de Verbor. obligation. Benintend. deciſion. 64. nu. 1. & ſeq.*

Obſerva 2. quod aliud eſt dicere, lego Titio decem, 10 quæ in arca habeo, vel quæ Cajus mihi debet, aliud eſt dicere, lego Titio decem, quæ ſolvantur de his, quæ Cajus mihi debet, vel de eo, quod in arca habeo; primo enim caſu, ſi in arca parum, vel nihil ſit, vel Cajus parum, aut nihil debeat, non valebit legatum, niſi uſque ad ſummam, quæ reperietur in arca, vel quæ à Cajo debebitur, quia demonſtratio falſa adiecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum, *l. ſi ſervus legatus, §. qui quinque, ubi Bartol. ff. de leg. prim.* ſecundo caſu legatum debetur, etiamſi Cajus nihil debeatur, vel in arca nihil ſit, quia in tali caſu Teſtator purè, & ſimpliciter legavit quantitatem certam, *Bartol. in l. quidam teſtamento, ff. de leg. prim. Bald. conſilio 151. vol. 5. Gratian. dict. cap. 256. numer. 59. & ſeq.*

Obſerva 3. quod locus taxationis cauſa cenſetur etiam 11 adjectus, quando apponitur participium futuri temporis paſſivum, ut ſi teſtator dixerit, lego centum ſaccos frumenti percipiendos ex tali fundo, vel quando adiicitur locus per relativum, & verbum futuri temporis, ut ſi dixerit, lego frumentum, quod naſcetur ex tali fundo, *l. cum certus numerus, ff. de Trinit. vin. & oleo leg. Ruin. conſilio 160. num. undecimo, libr. ſecundo, Rolan. conſilio 43. num. 34. vol. quarto, Jo. de Amicis conſ. 46. num. octavo, & alii apud Surd. de Alim. titul. quarto, quæſt. 26. num. 6. & ſeq. & apud Gratian. dict. cap. 256. num. 33. & ſeq.* quod quidem procedit, quando legatum unica vice præſtari debet, & fundus fuit poſitus ſub conditione, ut in propoſitis caſibus, tunc enim ſi fructus non naſcantur primo anno, extinguitur legatum, itaut ampliùs non debeatur, *d. l. cum certus numerus, leg. ſi debitor, ff. de Contrah. empt.* ſecus ſi fundus fuit ſimpliciter adjectus, ut ſi teſtator dixerit, lego decem aureos Titio ex fructibus prædiorum meorum: hoc enim caſu quamvis præſtatio ſit unica, tamen ſuppletur ex ſequentibus annis id, quod deeſt fructibus primi anni, *leg. Firmio Eliodoro, ff. Quando dies leg. ced.* idemque dicendum, ſi legatum ſit annuum, quia tunc non attenditur, quod locus, ſeu fundus fuerit poſitus ſub conditione, vel non, ſed ſemper, ſi fructus primi anni

non adsint, vel non sufficiant, suppletur ex fructibus sequentium annorum, & fertilitas sequentis anni compensat sterilitatem præcedentis, *l. legatum, §. vini falerni, ubi Bart. ff. de Ann. leg. l. ex eo vino, ff. de Trit. vin. & oleo leg. latè Surd. de Alimen. tit. 4. q. 26. n. 11. & seq. Gratian. d. cap. 256 n. 39 & seq. & n. 55. cum seq. vide Bart. in l. inter stipulantem, §. sacram, n. 6. ff. de verb. oblig. Mantic. de Tacit. lib. 3. tit. 13. n. 62. & seq.*

12 Observa 4. quod si testator alienaverit rem, ex qua voluit legatum solvi, non videtur legatum revocasse, quando illa res, ex qua legatum solvi debet, posita est in diversa oratione: quia hoc ideò testator præsumitur fecisse, vel legatum faciliùs solvatur, non ut præcisè ex ea re solvatur; secus si ea res, ex qua testator voluit, legatum solvi, adiicitur in eadem ratione: tunc enim legatum extinguitur, quia censetur testator eam rem in eadem oratione posuisse, ut illud legatum ex ipsa re necessariò solvatur, *latè Mantic de conject. ultim. vol. lib. 12. tit. 6. nu. 24. & seq. Gratian. d. cap. 256. num. 28. & seq.* subdens, quod legatum ad pias causas nunquam censetur ademptum per alienationem ipsius rei, quia non intelligitur præcisè testator voluisse, ex ea legatum solvi oportere, sed pro legato potius esse obligatam, *ex tradit. per Roman. Singul. 430.*

13 Observa 5. quod in dubio verba videntur appositа potiùs causa demonstrationis, & sic non censetur taxare, aut limitare præcedentia, *Bartol. in leg. Centurio, numer. 31. ff. de vulg. & pupill. & alii apud Gratian. dict. cap. 256. num. 20. & 21.*

SUMMARIUM.

1 *Quando genus præcedit, & species subsequitur cum adjectione certi loci, genus ad locum expressum restringitur.*
2 *Ex præcedentibus specificatis verba generalia restringuntur.*
3 *Qualitas loci adjecta legato restringit legatum etiam universale.*

CAP. XII.

An generalis dispositio ex adjectione loci restringatur.

1 RESpond. quod quando genus præcedit, & species subsequitur cum adjectione certi loci, genus ad locum expressum restringitur, *l. nam quod, §. fin. ff. de pen. legat.* unde si testator legavit omnem supellectilem, & quidquid habet in prædio Semproniano, legatum ad ea solùm restringitur, quæ erant in prædio Semproniano, *l. quæsitum, §. 1. ubi gloss. Bart. & alii, ff. de leg. 3.* idemque dicendum, si testator legasset uxori omnes res, ornamenta lanea, & linea, & alias domus massaritias: legatum enim in tali casu intelligitur de omnibus rebus domus, & non de aliis extra domum existentibus, *Dec. in cap. sedes, num. 49. & seq. de Rescript.* ubi observat, quod
2 etiam ex præcedentibus specificatis verba generalia restringuntur, quemadmodum dispositio generalis ex subsequentibus verbis specialibus restrictionem recipit, *per tex. in l. legatorum, §. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. cui dulcia, ff. de Trit. vin. & oleo leg.* ubi, quod licèt legatis dulcibus simpliciter, intelligantur legata dulcia tam potabilia, quàm comestibilia, tamen, si testator legavit vinum amphorarium Amineum, Græcum, & omnia dulcia, non computabitur inter dulcia, nisi quod potari potest, *vide gl. & DD. in d. §. cui dulcia, Mantic. de conject. ultim. vol. libr.*
3 *9. tit 3. n. 13.* ubi dicit, quod qualitas loci adjecta legato, restringit legatum etiam universale.

SUMMARIUM.

1 *An, & quando unus actus præsumatur factus contemplatione alterius, & quando non.*
2 *Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari secundùm consuetudinem loci.*
3 *Actus præsumitur factus locus, tempore, & ex causa licita.*

CAP. XIII.

Quando actus præsumantur invicem correspectivi.

RESp. quod actus præsumuntur invicem correspectivi, si facti fuerint in eodem instrumento, vel etiam 1
in diversis instrumentis, dummodò instrumenta hujusmodi eadem die, ab eodem Notario, & inter easdem personas confecta fuerint, *latè Dec. in l. certi condictio, §. si nummos, num. 14. ff. si cert. pet.* quod præcipuè procedit, si instrumenta coram eisdem testibus, & eodem loco celebrentur, *Menoch. lib. 6. præsumpt. 12. num. 4. & 5. Pacian. consil. 112. num. 13. Cyriac. controvers. 128. numer. 84. & 96.* quo casu unus actus præsumitur factus gratia, & contemplatione alterius, *vide Surd. decision. 71. num. 9. & decisio. 170. num. 13. & decision. 288. num. 33.* ubi dicit, quod actus sequens præsumitur gestus in executionem præcedentis tractatus, & promissionis, & ex præcedenti causa: & quando plures causæ præcedunt, præsumitur factus ex causa necessaria, *ex trad. per Bartol. in leg. 2. ff. de cond. & demon. Cravett. consilio 108. numer. 8. Cæphal. cons. 156. num. 13.*

Limita, quando duo actus sunt diversæ naturæ, & unus non habet necessariam dependentiam ab alio: tunc enim non dicuntur inter se correspectivi, etiamsi fiant in eodem contractu, & instrumento, *Menoch. lib. 6. d. præsumpt. 12. n. 39. Cyriac. contr. 90. n. 26.*

Notandum est etiam, quod omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet accipi, & determinari secundùm consuetudinem loci, *Castill. in tract. controvers. jur. cap. 22. num. 12.*

Notandum 2. quod actus, qui potuit fieri in uno loco 3
licitè, in alio illicitè, præsumitur in dubio factus in loco, in quo licitè fieri potuit, *Bart. in leg non solum, 8. §. sed ut probari, sub num. 1. ff. de nov. oper. nunc. Menoch. libr. 5. præsumpt. 2. num. 10. Cyriac. controv. 38. num. 13. & controvers. 150. num. 38.* ubi dicit, quod actus præsumitur factus locus, tempore, & ex causa licita.

SUMMARIUM.

1 *Usufructuarius, vel ejus hæres tenetur mobilia restituere in loco, in quo fuerunt accepta.*
2 *Res commodata restituenda est Commodatori in eodem loco, in quo fuit commodata.*
3 *Pretium rei in quo loco solvi debeat.*
4 *An sit in facultate Usufructuarii restituere eadem mobilia, quæ accepit, vel eorum æstimationem.*
Quomodo cavere debeat Usufructuarius, ibid.
5 *Res in eadem æstimatione, in qua erant tempore traditionis, debent proprietario restitui.*
6 *In Usufructuarium transit dominium tam earum rerum, quæ brevi usu consumuntur, quàm illarum, quæ usu non consumuntur, sed minuuntur: limitatur num. 9.*
7 *Quid si Usufructuarius mobilia vendiderit pretio non justo.*
8 *Usufructuarius tenetur ad omne damnum culpa sua etiam levissima contingens.*
9 *Vasa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo constant, non transeunt in dominium usufructuarii.*
10 *Si res absque culpa Usufructuarii pereant, non tenetur usufructuarius illarum æstimationem restituere.*
11 *Usufructuarius an, & quando teneatur equos mortuos, aut inutiles supplere.*
12 *Agri usufructu legato, in locum demortuarum arborum aliæ substituendæ sunt.*
Quid si arbores vi ventorum, aut tempestatis evulsæ fuerint, ibidem.

CAP.

CAP. XIV.

In quo loco Usufructuarius, vel ejus hæres teneatur mobilia restituere.

1 RESpond. quod tenetur ea restituere in loco, in quo
2 fuerunt accepta, quemadmodum res commodata Commodatori restituenda est in eodem loco, in quo fuit commodata, *Azor. Instit. mor. par. 3. lib. quarto, tit. de Restit. cap. 33. versic. ex quo sequitur, &c. prout illum refert Scacc. de Commerc. §. 2. gloss. 5. num 196. &* 243. ubi etiam
3 observat, quod quando debetur pretium rei emptæ, permutatæ, aut locatæ, vel annui census super re impositi, tunc ejusmodi pretium in dubio solvi debet eo in loco, ubi extat res empta, permutata, locata, seu censuata.

4 Quæres, an in ipsius usufructuarii arbitrio sit restituere eadem mobilia, vel eorum æstimationem?

Respond. quod aut Usufructuarius cautionem præstitit proprietario de restituenda æstimatione finito usufructu, & tunc omninò compellitur ad æstimationem reddendam, *l. 1. §. si convenit, ff. Depos. l. si tibi vini 7. ff. de usufr.* idemque dicendum, si æstimatio præcessit: nam sicut tunc non potest interponi cautio, nisi de æstimatione reddenda, ita etiam æstimatio præstari debet, etiamsi hujusmodi cautio omissa fuerit, *Alex. cons. 120. num. 2. vol. 6. Ruin. cons. 206. n. 25. vol. 2. Castill. de usufr. cap. 17. n. 15. & 30. Cyriac. contr. 243. n. 23. tom. 2.*

Si verò nulla conventio, aut æstimatio præcessit, tunc in bonis, quæ servando servari non possunt, & ultra triennium non durant, qualia sunt vinum, oleum, frumentum, vestes quotidianæ, lanæ, linum, fructus, & pecuniæ, quæ expenduntur, usufructuarius tenetur ad tantundem in genere ejusdem qualitatis, & bonitatis, & non ad æstimationem, *d. leg. si tibi vini, ff. de usufruct. Alex. d. cons. 120. numer. 1. libr. sexto*, ubi dicit, quod est in facultate Usufructuarii cavere de restituendo similes res in eadem qualitate, vel earum pretium rebus æstimatis, *Paris. cons. 96. num. 3. & seq. par. 2. Cyriac. d. controvers. 243. n. 23. &* 24.

Sed si usufructus consistit in bonis, quæ servando servari possunt, & usu non consumuntur, sed minuuntur, ut sunt vegetes, vestes pretiosæ, vasa aurea, argentea, & alia, quæ ex ferro, aut metallo constant, servi, jumenta, supellectilia, & massaritiæ, & his similia, Usufructuarius tenetur eadem bona restituere, si non reperiuntur deteriorata: & si deteriorata sint, tenetur restituere eadem deteriorata, & pretium deteriorationis, *Gabr. commun. conclus. lib. 5 tit. de Usufr. concl. 1. Paris. d. cons. 96. num. 5. par. 2. Roland. cons. 92. num. 23. vol. 1. Cavalcan. de Usufr. n. 146. vers. communis tamen opinio, &c. Cyriac. d. contr. 243. n. 26.* ubi, quod pro hujusmodi rebus non præstatur cautio de restituenda æstimatione, vel tantundem, sed de utendo arbitrio boni viri, & illis restituendis in illo statu, quo extabunt finito usufructu.

5 Notandum tamen est, quod æstimatio fieri debet habito respectu ad tempus constitutionis ususfructus, seu traditionis, non autem ad tempus restitutionis: & ideò res in eadem æstimatione, in qua erant tempore traditionis, debent restitui proprietario, *gloss. in §. constituitur, ver. æstimatæ, Inst. de usufruct. Rolan. consil. 92. num. 23. lib. 4. Gabr. commun. concl. lib. 5. tit. de usufruct. concl. 1. num. 21. Cavalcan. de usufr. n. 143. Surd. dec. 67. n. 5. Castill. de usufr. cap. 17. n. 23. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 3. cap. 10. n. 17. & seq.*

6 Notandum 2. quod in Usufructuarium transit dominium tam earum rerum, quæ brevi usu consumuntur, quàm illarum, quæ usu non consumuntur, sed minuuntur, *juxta textum in §. constituitur, Inst. de usufr.* & ideò potest hujusmodi res Usufructuarius vendere absque metu privationis, *ut post Rol. Surd. & alios trad. Cyriac. d. contr. 143. nu.*
7 *23. & seq.* subdens, quod Usufructuarius vendens pretio non justo, tenetur ad interesse; Usufructuarius enim te-
8 netur ad omne damnum culpa sua etiam levissima contingens, *latè Castill. cap. 20. num. 13. & seq. & capit. 21. ferè per tot.*

Excipiuntur ab hac regula vasa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo constant, & similia, quæ usu non consumuntur, nec minuuntur, nisi longissimo tempore: hæc enim non transeunt in dominium Usufructuarii, ut probat *textus in leg. si vasorum, ff. Usufruct. quemadmod. cau.* & ideò si vendita fuerint nulla existente necessitate, privaretur usufructuarius, quia in tali casu non usus fuisset arbitrio boni viri, nec ad usum destinatum, cum ususfructus sit jus utendi, & fruendi alienis rebus salva earum substantia, *ut inquit Cyriac. dict. controvers. 243. num. 26. & sequent.* 9

Notandum 3. quod si res absque culpa ipsius Usu-
10 fructuarii consumptæ fuerint, aut alio casu perierint, non teneretur Usufructuarius illarum æstimationem restituere, etiamsi hujusmodi res brevi usu consumantur, tum quia in tali casu Usufructuarius illis uti non potuit saltem plenariè juxta mentem concedentis, & naturam Usufructus: tum etiam quia ususfructus est jus in corpore, quo sublato, & ipsum tolli necesse est, *§. 1. & §. finitur, Instit. de usufr. leg. quid ergo, ff. eodem titul.* ubi
11 Usufructuarius non tenetur equos mortuos, aut inutiles supplere, quando capita relinquuntur, sed tantùm quando gregis, vel armenti, aut equitii, ideſt universitatis ususfructus legatus est, *leg. agri, & leg. arbores, ff. eodem*, ubi, quod etsi agri usufructu legato, in locum demortua-
12 rum arborum aliæ substituendæ sint, hoc tamen non procedit, si arbores vi ventorum, aut tempestatis eversæ, seu evulsæ fuerint, *Aretin. in §. in pecudum, numer. 3. Institut. de Rer. divis. Giovagnon. consilio 41. numer. quinto, vide quæ in simili diximus de hærede, & tutore, in tract. de Temp. legal. lib. 1. cap. 68 num. 13. &* 14.

SUMMARIUM.

1 *Statuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur: etiamsi respiciant causæ decisionem, limitatur n. 3. & seq.*
2 *Prohibitus, ne exerceat aliquam artem, vel exercitium, non censetur prohibitus extra territorium.*
3 *Quid si statutum prohibeat, ne dominium alienetur extra consortes.*
4 *Et quid si statutum concernat diminutionem status, & num. 7.*
5 *Si sententia respicit diminutionem status, pœna imposita in uno loco, habet effectum ubique.*
6 *Excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis in uno loco, ubique dicitur, & est excommunicatus, suspensus, &c. declaratur numero sequent.*
7 *Subditus, si delictum sub censura ab Episcopo prohibitum commiserit extra diœcesim, non ligatur censura.*
8 *Quid si statutum prohibeat donationes sine certis solemnitatibus.*
9 *Statutum habilitans personam, trahitur etiam extra territorium.*
10 *Si statutum disponat, ut filiusfamil. possit testari, an filiusfamil. testari possit extra territorium.*
11 *An Romanus major 20. annis, licèt minor 25. possit contrahere absque solemnitatibus in alio territorio.*
12 *An statutum inhabilitans personam, trahatur extra territorium.*
Tutor datus in uno loco, est tutor in alio loco, secus in curatore, ibid.
13 *Inhabilitas per statutum inducta, an operetur, si persona tempore contractus non sit subdita.*
14 *Quid si statutum respiciat principaliter formam, & solemnitates contractus, secundariò personam.*
15 *Et quid si verba statuti sint concepta in personam, & prohibitio sit odiosa.*
16 *Quando statutum ligare possit subditum etiam extra territorium, & n. 17. &* 25.

Statutum loquens de Cive, intelligi debet de originario, ibid.

17 *Quo caſu ſtatutum, vel ſententia extendatur ad beneficia, vel bona etiam alibi exiſtentia, & numer.* 18. *&* 19.

18 *Poteſt interponi decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubjectæ.*

19 *Quarta bonorum mariti, quæ de jure defertur uxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis.*

20 *Subditus propter delictum relegari poteſt in aliquo loco etiam extra territorium.*

21 *Contrahens, vel teſtans in loco ſtatuti, præſumitur cum ipſo ſtatuto ſe conformaſſe etiam reſpectu bonorum, quæ ſtatuti diſpoſitioni non ſubjacent.*

22 *In pecunia, & mobilibus, quæ à defuncto poſſidebantur extra territorium, animo remittendi in patriam, ſervanda ſunt ſtatuta loci ejuſdem defuncti.*

CAP. XV.

De legibus municipalibus.

Quæſtio Prima.

An ſtatuta loci extendantur extra territorium.

1 STatuta locorum regulariter extra territorium non extenduntur, etiamſi reſpiciant cauſæ deciſionem, *leg. fin. ubi DD. ff. de Juriſdict. omn. Jud. leg. Duumvirum, C. de Decurion. lib. decimo, Bald. in cap. ſuper eo* 1. *num. quarto de Teſtib. Abb. in cap. paſtoralis, §. verum, num. decimo*

2 *nono, de Appell.* ubi dicit, quod diſpoſitio pœnalis concernens exercitium perſonæ, vel bona, non extendit vires ſuas extra territorium jusdicentis; unde prohibitus, ne exerceat aliquam artem, vel exercitium, non cenſetur prohibitus extra territorium, *Jordan. Elucubr. diverſ. lib. 8. tit. 1. de Conſtit. num. 76. latè Natt. conſil. 643. numer. 6. & ſeq. Surd. deciſion. 197. num. 1. & ſeq.* quod procedit, ſive ſtatuta loquantur in rem, ſive in perſonam, cum utroque caſu obſtet defectus juriſdictionis, *ut rejecta diſtinctione Bart. tenuit Rota in Collen. hæreditatis* 10. *Junii* 1616. *coram Buratto. in impreſſ. deciſ.* 188. *num.* 3. *ubi latè Ferentill. num. decimo, & in Civitatis Caſtelli ſupplementi legitimæ* 11. *Decembris* 1617. *coram Pamphilio, prout refert Beltramin. ad Greg. deciſion.* 255. *num.* 7. *& in Narnien ſucceſſionis* 22. *Maii* 1628. *coram Merlin. in impreſſ. deciſ.* 353. *per tot. & dec.* 228. *num.* 21. *& ſeq. par.* 8. *Recent. & ità contra Bartol. ſentiunt Doctores ferè omnes, vide Menoch. lib. 2. præſumption. 2. numer.* 8. *verſic. declaratur hic caſus, &c.*

3 Hæc tamen concluſio limitatur 1. ſi ſtatutum eſt prohibitivum in rem, & reſpectu rei, ut ſi prohibeat, ne dominium alienetur extra conſortes: tunc enim, ubicunque fiat diſpoſitio de tali re, non valet: quia tale ſtatutum afficit rem, & impedit, ne dominium transferatur, *Bart. in leg.* 1. *num.* 32. *Cod. de Sum. Trin. Ruin. conſilio* 36. *verſus fin. verſic. ultimò dicitur, &c. lib.* 5. ubi dicit, quod ſi ſtatutum eſt ſimpliciter prohibitorium, locum habet extra territorium inter ſubditos, ſive prohibitio ſit in rem, ſive in perſonam, *Menoch. libr. ſecundo, præſumpt. 2. num.* 11. *Cravett. conſil.* 271. *numer. quarto, verſicul. ſecus eſſet, &c.* ubi dicit, quod ſi ſtatutum ſimpliciter loquitur, aut diſponit reſpectu rei prohibendo ſimpliciter, ne alienetur, tunc afficit rem, ubicumque fiat contractus, aut alienatio, etiam extra territorium.

4 Limitatur 2. ubi ſtatutum concernit diminutionem ſtatus, ut ſi ex ſtatuto quis efficiatur infamis ob aliquod delictum, *Bart. in leg.* 1. *num.* 49. *& ſeq. Cod. de Sum. Trin. Bald. ibidem, numer.* 26. ubi dicit, quod ſi ſententia reſpi-

5 cit diminutionem ſtatus, pœna impoſita in uno loco habet effectum ubique: quia pœnæ, quæ reſpiciunt ſtatus diminutionem, infliguntur in perſonam, & ipſam perſonam ſequuntur, ſicut lepra leproſum: quemadmodum excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, vel irregularis in uno loco, ubique dicitur, & eſt excommu- 6
nicatus, ſuſpenſus, &c. *cap. quiſquis,* 4. *qu.* 5. *vide Jordan. Elucubr. diverſ. lib.* 8. *tit.* 1. *de conſtit. num.* 75. ubi dicit, hoc procedere, quando ſubditus incurriſſet cenſuram, vel 7
aliàs pœnas diminutivas ſtatus, ante egreſſum à juriſdictione, & diœceſi; unde ſi ſubditus delictum ſub cenſura ab Epiſcopo prohibitum commiſerit extra diœceſim, non ligatur cenſura, *cap. ut animarum, de Conſtitution. in ſexto.*

Limitatur 3. in ſtatuto prohibente donationes ſine cer- 8
tis ſolemnitatibus: hujuſmodi enim ſtatutum trahitur ad ſubditum ubique donantem, *ſecundùm Gratian. dec. March.* 28. *num.* 13. *& dec.* 102. *num.* 2. ſed contraria ſententia videtur verior, quam ſequuta fuit *Rota coram Card. Seraphin. deciſion* 746. *num.* 2. *& ſeq.* ubi, quod ſolemnitas ſtatuti Urbis non requiritur in actu, qui fit in alia Civitate.

Limitatur 4. in ſtatuto habilitante perſonam: tunc e- 9
nim trahitur etiam extra territorium; ratio eſt, quia jus habilitationis reſpicit perſonam, ipſamque qualificat, id-eſt habilitat ubicunque locorum, *Bald. in leg.* 1. *numer.* 13. *& ſequent. Cod. de Sum. Trin.* ubi dicit, quod ſi ſtatutum 10
diſponat, ut filiusfam. poſſit teſtari, poterit talis filiusfam. etiam extra territorium validè teſtamentum condere ſaltem reſpectu bonorum, quæ ſunt intra territorium ſtatuentium, cum iſte actus ſit hominis privati, in quo non conſideratur territorium, niſi ratio legis territorium ponderet; nullum enim in hoc caſu eſt præjudicium alterius territorii, ſi ſubditus ſtatuto in alieno territorio de rebus in territorio ſtatuentium ſitis diſponat, *ut dict. Achill. deciſion. ſecunda de Conſtitut. Put. deciſion.* 365. *lib.* 3. *Card. Seraph. deciſ.* 746. *num.* 1. *& ſeq.* idem dicendum, ſi Romanus 11
major 20. annis, licèt minor 25. contraheret Peruſiæ: quia tunc nulla opus eſſet ſolemnitate adhiberi ſolita in contractibus minorum: Statutum enim Urbis *libr.* 1. *cap.* 47. ubi cavetur, quod major 20 annorum habeatur, ac ſi eſſet major 25. habilitat perſonam, & ideò trahitur etiam extra territorium, *ut reſolvit Rot. coram Card. Seraph. dec.* 746. *num.* 2. *& ſeq. Put. dec.* 365. *lib.* 3. ubi, quod in tali caſu in judicio extra territorium ſtatuentium moto, non eſt deputandus Curator, præſertim ſi talis minor, dum exiſteret in territorio ſtatuentium, dediſſet mandatum ad litigandum, quia ille locus eſt attendendus, *Comitol. deciſion.* 56. *numer.* 7. ubi ſubiicit, quod ſtatutum Urbis *d. lib.* 1. *cap.* 47. non habet locum quoad bona extra territorium.

An verò ſtatutum inhabilitans perſonam trahatur etiam 12
extra territorium? affirmat *Bartol. in leg. ſi quis pro eo, nu.* 11. *ff. de fidejuſſ. & in leg.* 1. *num.* 32. *Cod. de Sum. Trinitat. Achill. dec.* 2 *num.* 3. *de Conſtitut. Burat. deciſion.* 27. *numero quarto, Rot. deciſion.* 103. *numer.* 19. *par.* 2. *Diverſor. & deciſ.* 238. *num.* 1. *& ſeq par.* 6. *recent. Alexand. conſil.* 41. *num.* 7. *& ſeq. lib.* 5. *Ruin. conſil.* 201 *num.* 8. *lib.* 1. *Cravet. conſilio* 271. *num.* 3. *verſ. quinto igitur, &c. Pic. ad ſtatut. Urb. gloſſ.* 2. *num.* 51.

Hæc tamen concluſio ità intelligi debet, ut ſtatutum poſſit quidem inhabilitare perſonam ſubditam, quocunque in loco reperiatur, in illis actibus, qui perſonæ principaliter hærent, nec extra illam exercentur, ut in obligationibus, depoſitionibus, pœnis perſonalibus, & ſimilibus: non autem reſpectu actuum, quorum effectus principaliter oritur in rebus, & ipſas afficit; & ideò ſi bona extra territorium exiſtant, ad ea ſtatutum non extenditur, *ut declaravit Rota coram Merlin. deciſ.* 353. *numer.* 225. *& ſequent. Bellon. dec.* 93. *numer.* 3. *Rolan. conſilio* 80. *num.* 32. *lib.* 4. nec mirum hoc videtur: quia tutor etiam datus in uno loco, eſt tutor in alio loco, quia tutor datur perſonæ, *Bald. in leg.* 1. *Cod. ubi petan. tut.* è contra datus in uno loco, non eſt curator in alio loco, quia curator datur principaliter bonis, *Bartol. in leg. pupille, ff. de Tutor. & Curator. vide Cravett. conſil.* 201. *nu.* 15. ubi, quod valet datio Curatoris facta adulto etiam forenſi pro bonis ſitis in territorio Judicis dantis curatorem.

Item ſupradicta concluſio intelligi debet, ut ſtatutum poſſit inhabilitare ſuum ſubditum quoad bona ſita in territorio ipſius ſtatuti, *Rot. deciſ.* 304. *nu.* 3.

par. 1.

par. 1. Diverſ. Card. Millin. deciſion. 146. numer. quinto, & ita intelligenda eſt deciſion. 828. numer. decimoquarto, & decimoquinto apud Merlin. ubi dicit, quod ſi ſtatutum inhabilitet matrem ad teſtandum in præjudicium filiorum, ſemper ligat matrem, quocunque ipſa vadat, etiamſi extra locum ſtatuti diſponat, *latè Theſaur. qq. for. lib. 2. qu. 8. numer. decimoquarto,* ſubdens, quod inhabilitas per ſta-
13 tutum inducta non operatur, ſi perſona tempore contractus non ſit ſubdita, & in eam neque ratione loci, neque ratione bonorum ſtatuentes juriſdictionem exercere nequeant. *Ciriac. contr. 10. num. 70. & 71. lib. 1. & controveſ. 252. numer. 26. & ſequent. lib. ſecundo, Gratian. diſcept. for. cap. 886. numer. 13.* ubi, quod ſi ſubditus ſtatuentibus mutaverit domicilium, & illud tranſtulerit de loco ſubdito ad alium locum, ceſſaret inhabilitas inducta per ſtatutum prioris domicilii. *Cephal. conſilio 171. numer. 24. verſ. poſtremo & c. Hond. conſilio decimo, numer. 26. lib. 2. Cravett. conſilio 201. numer. 15. & conſilio 271. numer. 4. verſ. ſecus eſſet & c.*

14 Obſerva tamen, quod ſi ſtatutum reſpiciat principaliter formam, & ſolemnitates contractus, ſecundariò perſonam, ut ſi principaliter prohibeat, nè contractus fiat, niſi ſervata certa forma, & ſolemnitate, tunc non traheretur extra territorium. *Coccin. deciſ. 116. num. 2. & deciſion. 123. num. 2. Buratt. deciſ. 17. num. 2. & ſeq. Merlin. deciſ. 601. nu.* 3. ubi dicit, quod ſi ſtatutum non arctet perſonam, nec eam inhabilitet præcisè, ſed ſolum det formam, & præſcribat ſolemnitates in contractibus ſervandas, tunc non ſolemnitates ſtatuti, cui ſubſunt contrahentes, ſunt adhibendæ, ſed attendi debent ſolemnitates requiſitæ à ſtatuto illius loci, in quo celebratur contractus, *latè Cravett. conſ. 271. num. 3. & ſeq. quicquid dicat Menoch. lib. 2. præſumt. 2. num. 9.*

15 Obſerva 2. quod quando verba dubia ſtatuti ſunt concepta in perſonam reſpectu ipſius perſonæ, quam ſtatutum inhabilitat, & prohibitio eſt odioſa, tunc non præſumitur, quod ſtatuentes voluerint ligare civem contrahentem, vel diſponentem extra territorium : ut ſi ſtatutum diſponat, quod filia non ſuccedat, vel quod uxor teſtari non poſſit ſine conſenſu mariti, vel quod teſtamentum, ſeu aliud inſtrumentum non conficiatur ab alio, quàm à Notario ipſius Civitatis ſub pœna nullitatis ; hujuſmodi enim ſtatutum uti odioſum non ligaret ſubditos extra territorium, *ut d. Corn. conſ. 222. numer. 4. & 6. lib. 4. & conſilio 241. num. 6. lib. 2. Cravett. conſilio 467. num. 5. Dec. conſilio 314. numer. 6. & alii apud Menoch. lib. 2. præſumpt. 2. num. 10. Roman. conſil. 39. num. 1. & ſeq.*

16 Limitatur 5. ubi ſtatutum diſponit expreſsè de ſubdito, ſeu Cive, extra territorium teſtante, vel delinquente, ſeu alium actum faciente : tunc enim ſubjaceret ſtatuto ; poſſunt enim ſtatuentes ligare cives etiam extra territorium actum conficientes, *Bart. in l. 1. n. 48. C. de Sum. Trin. Bald. ibid. numer. 23. Rol. conſilio 80. numer. 32. lib. 4. Surd. deciſion. 197 numer. 6. 7. & 9. & deciſion. 329. numer. primo & ſequent.* ubi dicit, quod ſi ſtatutum loquatur de cive, intelligi debet de cive originario, non de cive ex privilegio, *Gratian. diſcep. for. capit 709. numer. decimoſexto, & capit. 253. Menoch. lib. 2. præſumpt. ſecundo, num.* 5. *& ſeq.*

17 Limitatur 6. ratione rei ſitæ in diœceſi, ut accidit in non reſidente : nam ſi ſtatutum inducat ob hanc cauſam privationem, ſive alias pœnas, afficit clericos manentes etiam extra diœceſim, *ut poſt Feder. de Sen. conſilio 182. & alios trad. Jordan. elucubr. diverſ. lib. 8. titul. primo de Conſtit. numer. 78. & ſequent.* ubi, quod ſtatutum, vel ſententia extenditur etiam ad beneficia alibi ſita, ſi de illis in ſententia, vel ſtatuto ſpecialis mentio fiat, quemad-
18 modum poteſt interponi decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubjectæ, *Gratian. diſcept. for. cap. 389. numer. 22. & ſequent.* ubi dicit, quod judex ſimpliciter decernens immiſſionem, cenſetur quidem ſe reſtringere ad bona tantùm ſui territorii ; poteſt tamen, ſi velit, ſuam ſententiam extendere ad bona etiam extra territorium, ſi id exprimat : licèt executio talis ſententiæ, vel decreti fieri debeat ab Epiſcopo, ſeu Judice ejus loci, in quo beneficium, vel bona reperiuntur, *juxta textum in cap. poſtulaſti. ubi DD. de for. comp. & in l. à Divo Pio. §. 1. ff. de re jud.* quod quidem procedit in privatione, quam de novo inducit ſtatutum, vel ſententia ; ſecus in pri- 19
vatione inducta à jure : hæc enim extenditur ad beneficia ubicunque ſita, etiamſi de iis ſpecialis mentio in ſententia non fiat, *ut rectè adverti Jordan. loc. citat. numero 80. vide Bart. in l. relegatorum §. interdicere. numero 2. ff. de Interd. & releg. Gratian. capit. 389. numero 44. & cap. 120. numero* 85. ubi addit, quod quarta bonorum mariti, quæ à jure defertur uxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis, *de quo latè diximus in tract. de Temp. legal. libr. primo, cap. 66.*

Limitatur 7. quando ſubditus propter delictum re- 20
legatus fuit in aliquo loco extra ipſum territorium ſtatuentium, & prohibitus ſub certa pœna, ne tranſgrediatur terminum aſſignatum, *ut poſt Salic. & Felin. obſervat Jordan. d. libro octavo, titul. primo, de Conſtit. num. 77.*

Limitatur 8. ratione præſumptæ voluntatis ipſius con- 21
trahentis, vel teſtantis in loco ſtatuti, ſi ſtatutum ita declarat voluntatem ejus, qui in eo loco contraxit, vel teſtatus eſt ; tunc enim attendi debet ipſummet ſtatutum, ſeu conſuetudo loci, ubi quis commoratus fuit, etiam reſpectu bonorum, quæ extra territorium ſtatuentium ſita ſunt, *Rota in Auximana fideicommiſſi 4. Martii 1630. coram Merlino. in impreſſ. deciſion. 447. per. tot. & præcipuè num. 13. & 14.* ubi, quod ſtatutum Urbis *libro primo cap. 142.* diſponens ut filii in conditione poſiti cenſeantur vocati, extenditur etiam extra territorium ſtatuentium, ſi teſtator in Urbe teſtamentum condidit, & diù commoratus fuit : quia præſumitur cum dicto ſtatuto ſe conformaſſe, *ut dixit eadem Rota coram Card. Ceraphin. 1329. numero decimoſecundo,* ſimiliter, licèt bona emphiteutica Eccleſiæ juxta ſententiam Rotæ ſtatutis laicorum non ſubjaceant, tamen ſi quis conducat bona Eccleſiæ pro filiis maſculis, & fœminis, cenſetur priùs ſtipulaſſe pro maſculis, & ſolummodò, illis deficientibus, pro fœminis, ſi ibi extet ſtatutum fœminarum excluſivum : quia ſtipulans præſumitur ſe conformaſſe cum dicto ſtatuto, etiam reſpectu bonorum, quæ ſtatuti diſpoſitioni non ſubjacent, *Card. Cavaler. deciſion. 583. numero octavo, & nono Merlin. deciſion. 447. numer. decimoſexto, & ſequent.* ubi, quod maſculi in tali caſu non dicuntur venire ex diſpoſitione ſtatuti, ſed ex voluntate ſtipulantis, ſolumque ex ſtatuto deſumitur latens voluntas recipientis, qui cenſetur ſe conformaſſe cum dicto ſtatuto, *vide Alciat. conſilio 53. numero quarto, & ſequet. lib. 9. Peregr. de fideicom. articul. 28. num. 92. Menoch. præſumpt. 83. num. 53. lib. quarto,* ubi addit, quod ſi ſtatutum loci prohibeat, nè Eccleſia ſuccedat, quamvis hoc ſtatutum nullius ſit roboris, tamen præſumitur, teſtatorem voluiſſe excludere Eccleſiam, quæ in tali caſu non dicitur excludi diſpoſitione ſtatuti, ſed voluntate teſtatoris.

Limitatur 9. in pecunia, & mobilibus, quæ à defun- 22
cto poſſidebantur extra territorium, animo remittendi in patriam : nam in iſtis ſervanda ſunt ſtatuta loci, ubi is deceſſit, de cujus ſucceſſione contenditur. *Magon. deciſion. Flor. 107. numer. octavo, Surd. conſilio 343. numer. 18. & conſilio 346. per tot. & alii apud Theſaur qq. for. lib. ſecundo, quæſtion. 5. num. decimoquarto,* ubi dicit, quod in hujuſmodi bonis inſpicitur animus, & deſtinatio.

SUMMARIUM.

23 *Quando mulieres poſſint ſe ſe obligare abſque ſolemnitatibus.*

24 *Mulieres non tenentur ſervare ſolemnitates originis, vel domicilii, ſed loci contractus : limitatur num. ſequent.*

25 *Quid ſi ſtatutum originis, vel domicilii expreſsè præcipiat, ut ſerventur ſolemnitates etiam extra territorium.*

26 *In omnibus ferè locis adſunt ſtatuta, ne mulieres, & minores contrahant ſine conſenſu proximiorum.*

Quid

Quid agere debeat Judex, si proximiores suum consensum præstare recusent. ibidem, & numer. sequent.

27 *Asserenti, non extitisse consanguineos tempore contractus, qui possent consentire, probandi onus incumbit.*

28 *Statutum requirens consensum consanguineorum, excludit fœminas, & alios, qui ex eodem statuto inhabilitantur.*

29 *An tempore pestis mulier, & minor contrahere possint absque solemnitatibus statuti.*

Quæstio II.

An, & quando mulieres contrahere possint absque solemnitatibus statuti.

23 REsp. quod si in loco, ubi mulieres contrahunt, nullum adsit statutum mandans, ut certæ serventur solemnitates in earum contractibus, si quidem majores sint 25. annis, poterunt secundùm jus commune liberè contrahere, & se obligare, etiamsi in loco originis, vel domicilii nequeant se sine certis solemnitatibus obligare, cùm non teneantur servare solemnitates statuti originis,

24 vel domicilii, sed loci contractus, *l.2. ubi glos. C. ad Vellejan. l. sed si eum. l. aliquando. l. nec interest. l. debitrix. ff. eod. titul. Merlin. decision.*601. *num.*13. *Caputaq. decision.*283. *par.*1. *Gratian. discept. forens. cap.*124. *num.* 15. *latè Pic. ad statut. Urb.*151. *lib.*1. *glos.*2. *num.*51. *& alii apud Ciarlin. contr. for. cap.*121. *num.*21. *& seq. lib.*2.

25 nisi statutum originis, vel domicilii expressè præcipiat, ut serventur solemnitates etiam extra territorium: possunt enim statuentes ligare suos subditos nominatim ad sic contrahendum etiam extra territorium, præsertim circa res in territorio existentes, *ut supra diximus num.*16. quia potestas statuendi inter subditos non arctatur territorio, *l. fin. de decret. ab ord. faciend. Bald. in l. extra. num.*2. *in fin. lib.*1. *Ruin. consilio* 39. *num.*16. *in fin. lib.*1. *Gabr. commun. conclus. lib.*6 *titul. de statut. conclus.*8. *num.*4. *Gratian. discept. forens. capit.*253. *numero* 16.

26 Verùm quia in omnibus ferè locis adsunt statuta prohibentia, nè mulieres, & minores contrahant sine consensu proximiorum, videndum est, quid agere debeat Judex, si proximiores suum consensum præstare recusent.

Et quidem si Judex cognoverit, proximiores ex justa causa contradicere, debet minori, vel mulieri prohibere, nè contrahant: & si contraherent spreto præcepto, contractus esset nullus, *Honded. cons.*32. *n.*96. *lib.*1. *Pic. ad statut. Urb. lib.*1. *cap.*151. *glos.*19. *nu.*10. *& seq. Mantic. dec.*238. *num.*9.

Si verò absque justa causa contradicant, potest Judex eos compellere, *Corn. consilio* 167. *nu.*2. *vol.*2. *Mantic. d. decision.*238. *num.*9. *Rot. apud Pic. decision.*24. *num* 15. vel potest alios proximiores in gradu adhibere; & si alii proximiores in gradu non extent, poterit admittere conjunctos remotiores; & si nullus conjunctus reperiatur, seu citatus non compareat, deputari debet Curator loco illorum, vel ipse Judex poterit conjunctorum consensum supplere, ac minores, & mulieres ad liberè contrahendum admittere, *secundùm Bald. in l. viduæ. num.*3. *C. de Nupt. Bart. in l. si cum dotem. ff. eo autem tempore. num.*2. *& seq. ff. solut. matr. Plot. de in lit. jur. ff.*7. *num.*37. *Cavalcan. de Tutor. & curat. num.*138. ubi, quod potest minor sine propinquorum consensu contrahere cum solo Judicis decreto, si propinquiores omnes habiles ad consentiendum fuerint vocati, & citati, & consentire recusent. *Mantic. d. decision.*238. *num.* 9. *Corn. d. consil.*167. *num.*2. *vol.*2. *Natt. consilio* 1. *numer.* 181. *& seq. lib.*2. ubi, quod si statutum requirit consensum proximiorum, & Judicis, & proximi nolint consentire, solus consensus Judicis non sufficeret ob defectum proximiorum recusantium: sed cautela est, ut adhibeatur unus Judex ad interponendum suum decretum, seu consensum, & alius Judex, qui supplcat defectum propinquorum recusantium sine justa causa consentire, vel alii consanguinei in tali casu erunt adhibendi, *ut supra. Menoch. de Arbit. Jud. cas.*211. *numer.*7. *& seq.* ubi dicit, quod Judicis arbitrio relinquitur, quæ sit justa, vel injusta causa contradictionis consanguineorum, *latè Pic. ad statut. Urb. lib.*1. *cap.*151. *d. glos.* 19. *num.*10. *& seq.* ubi observat, quod in Urbe, si conjuncti proximiores recusent, & causa recusationis sit injusta, tunc facta mentione de illorum recusatione absque rationabili causa, loco illorum alii proximiores in gradu adhibentur: & in eorum defectu admittitur curator; si verò conjuncti citati nolunt comparere, registrata in instrumento citatione, proceditur ut supra absque alia interlocutione, causam esse, vel non esse justam, *Rota in Romana Societatis officii* 13. *Febr.* 1606. *coram Litta. & in Terracinen. molendini* 2. *Maii* 1608. *coram Cardin. vide Ruin. cons.*126. *num.*1. *in fin. lib.*2. *Cravett. cons.*80. *num.*14. *lib.*1. ubi, quod asseren- 27
ti, non extitisse consanguineos tempore contractus, qui possent consentire, probandi onus incumbit, *Tiraq. de retract. lignag. §.*1. *glos.*9. *num.*202. *& seq. Gabr. commun. conclus. lib.*6. *tit. de verbor. signif. conclus.*6. *num.*52. ubi, quod statutum requirens consensum proximiorum, 28
excludit fœminas, & alios, qui ex eodem statuto inhabilitantur; quia cùm in contractu proprio inhabiles sint, censentur etiam inhabiles ad præstandum consensum in contractu per aliam mulierem, vel minorem celebrando; secus si statutum requireret præsentiam proximiorum: quia tunc admitterentur etiam fœminæ, *secundùm Socin. jun. consilio* 41. *num. decimoquarto, vol. primo quem refert. & sequitur Gabr. loco cit. numero* 53.

Addit *Menoch. de Arbitr. Jud. d. cas.*211. *numer.* 29
12. quod tempore pestis mulier, & minor sine consanguineorum consensu contrahere possunt, modò pestis tam acerbè sæviat, ut impossibile penè sit, consanguineos adhibere.

SUMMARIUM.

30 *In contractibus inter mulieres, seu minores, & Ecclesiam non sunt necessariæ solemnitates statuti loci, ubi contractus celebratur.*

31 *An sint necessariæ solemnitates statuti, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit.*

32 *An valida sit obligatio mulieris, vel minoris ex causa dotis, non servata solemnitate statuti, & num.*47. *&* 49.

33 *An, quando frater teneatur alere, & dotare sororem.*

34 *Filius tenetur matrem alere, sed non dotare.*

35 *Filia, quando habet aliunde, ex quo se alat, non potest alimenta petere à patre.*

36 *An pater teneatur dotare filiam divitem.*

37 *Pater tenetur relinquere legitimam etiam filiis divitibus.*

38 *Pater naturalis tantùm filiam alere tenetur, non autem dotare.*

39 *Mater tenetur dotare filiam in subsidium.*

40 *Mater pro communi filia dotanda potest cum viro se obligare.*

41 *Dos à matre profecta non revertitur ad matrem supestitem, etiamsi filia prædecedat.*
Item non imputatur in legitimam debitam nepti in bonis Aviæ. ibidem.

42 *Dos data à patre, prædecedente filia, ad patrem revertitur.*

43 *Bona dotalia, si proveniunt ad nepotes, imputantur in legitimam: limitatur nu.*45.

44 *Pater constituendo dotem, potest apponere pactum, ut prædefuncta filia, dos ad ipsum dotantem revertatur, non obstante consuetudine, secundùm quam dos non revertitur ad patrem.*

45 *Si pater stipulatus fuerit, dotem reddi soli filiæ, tunc nepotes non computant illam sibi in legitimam.*

46 *Si*

46 *Si minor ex causa necessaria constituens dotem, in ea assignatione lædatur, restituendus est quoad excessum.*

47 *Quid si mulier, quæ dotem promisit, ex tali promissione remaneret indotata.*

48 *Quando rescindatur obligatio mulieris facta pro viro.*

49 *Mulier nupta sine dote, si postea dotem marito constituat, tenetur servare solemnitatem statuti.*

50 *Quando agitur inter æquè privilegiatos, potior est causa illius, qui agit de damno vitando, & convenitur.*

51 *Quando uterque tractat de damno vitando, potior est causa illius, qui convenitur.*

Quæstio III.

An in contractibus inter mulieres, seu minores, & Ecclesiam, necessariæ sint solemnitates statuti loci, ubi contrahunt.

30 AFfirmant *DD. apud Pic. ad statut. Urb. glos. 7. nu.* 81. sed negativa sententia, videlicet, quod non sint necessariæ in tali casu, verior est, & ita sensit *Cephal. cons. 109. num. 18. ubi alios refert. Verall. decis. 172. num. 9. & decis. 194. par. 3. Comitol. decis. 99. nu. 20. Rot. in Romana dotis 29. Maii 1602. coram Ortembergo. & dec. 190. num. 27. & 28. par. 6. Recent.*

31 Confirmatur hæc conclusio, quia neque servandæ necessariò sunt solemnitates statutariæ, quando minor cum alio minore, vel muliere contrahit; privilegiatus enim contra privilegiatum privilegio non utitur, *Rota in Romana vineæ de Scappuccis 10. Martii. & 18. Aprilis 1578. coram Blanchetto. prout refert Rubeus in singul. tom. 2. par. 6. circa statutor. interpret. ex Rota Rom. in p. concluf. circa solemnitat. d statut. requisit. &c. num. 60. fol. 661.* quamvis contrarium senserit *Alex. consilio 119. num. 34. lib. 6. Ruin. cons. 97. num. 2. libro quinto.*

32 Confirmatur 2. quia valida est etiam obligatio minoris, & mulieris ex causa dotis, etiamsi adhibitæ non fuerint solemnitates statuti, præsertim si interveniat juramentum, *l. si dotare. & l. ult. ubi DD. C. Ad vellejan. Caputaq. decision. 199. par. 3. Comitol. decision. 99 num. 18. Rot. decision. 924. num. decimo, coram Buratto. & in recentior. decision. 365. num. 6. & 7. par. 4. tom. 1. & decision. 460. num. 12. & 13. par. 4. tom. 2. & decision 168. num. 7. par. 7.* quod tamen respectu minoris, sive sit masculus, sive fœmina, procedit, quando ex causa necessaria dotem constituit, veluti si ad id cogi poterat ex dispositione legis, vel hominis; secus si ex causa voluntaria: quia de jure non reperitur causa dotis specialiter in hoc privilegiata, ut minor possit pro illa se obligare, *ut observant Doctores communiter;* qeumadmodum respectu mulieris intelligitur, dummodò sit major: tunc enim pro dote etiam voluntaria potest se obligare, cùm in hoc casu dos sit in jure specialiter privilegiata, ut pro illa mulier se obligare possit, *ut in d. l. si dotare. & l. ult. C. Ad Vellejan. l. promittendo. ff. de Jur. dot. ita Dec. in l. 1. num. 8. vers. ex quo infert. ff. de Reg. Jur Rip. in repet. l. primo num. decimoquinto, ff. solution. matrim. Gabr. de legib. & constit. conclus. primo. in fin. Tiraq. de Retract. lignag. §. primo, glos. decimoquarto, num. 96. & seq. Pic. ad statut. Urb. lib. primo, cap. 151. glos. septimo, num. 157 & seq. Theodos. Rub. loc. cit. num. 56. & seq. fol. 661. Gozad. consilio 97. num. septimo, Socin. jun. cons. 12. num. 14. lib. 2. Hond. consilio decimooctavo, num. 57. lib. 1. Surd. decision. 164. num. secundo, & decision. 287. nu. 4. Osasc. decis. 135. num 3. Vinc. de Franch. decis. 219. num. 4. Put. decis. 160. num. 1. lib. 3. Millin. dec. 76. Caputaq. dec. 199. num. 2. par. 3. Rot. apud. Pacif. de Salv. interd. decision. 289. num. 29. & in recent. decis. 692. par. 4. tom. 3. & decision. 168. num. 7. & decis. 241. num. 15. & seq. par. 7. & dec. 190. num. 2. & seq. par. 8.*

Limita, ut hæc conclusio non procedat in terminis statuti Urbis *libro primo cap. 151.* requirentis solemnitates in obligationibus minorum, & mulierum, cùm verba dicti statuti sint generalia, universalia, prægnantia, geminata, & apta comprehendere etiam causam dotis: idemque dicendum de aliis similibus statutis, *secundùm Cravett. consilio 294 numero primo, vers. videmus etiam &c. & alios. quos refert, & sequitur Pic. ad statut. Urb. d. cap. 151. glos. septimo, num. 258.*

Contrarium tamen sentiunt *alii apud Galganet. ad d. statut. vers. item 21. procedere non credimus &c. & pluries resolvit Rot. decision. 557. & 558. par. primo, Divers. & decision. 461. num. 11. par. 1. Recent. & in Toletana pecuniaria 26. Januar. 1590. coram Comitulo. & in Romana dotis 29. Maii 1602. coram Ortembergo. & in Romana census 8. Aprilis 1633. coram Merlino, quæ est decision. 190. num. 29. & seq. par. 6. Recent. ubi aliæ decisiones allegantur. Theodos. Rub. in singular. tom. 2. par. 6. circa statutor. interpret. in 1. concluf. circa solemnit. à statut. requisit. in contract. min. & mulier. num. 61. fol. 661.* quemadmodum possunt minor, & mulier se se obligare absque solemnitatibus statuti ex causa pia, ut pro liberando à carceribus viro, patre, matre, filio, fratre, & quovis alio conjuncto, *ut d. idem Pic. loco cit. d. glos. 7. num. 283. & seq.*

Notandum est etiam, quod frater tenetur dotare so- 33
rorem in subsidium, quando mater, vel pater, aut alii ascendentes egestate laborant, dummodò ipse in eadem paupertate non sit. *Bero. quæst. familiar. cap. 113. num. 6.* ubi id ampliat, etiamsi soror monasterium ingredi velit, *Crot. in repet. l. 1. num. 91. ff. solut. matr.* ubi dicit, quod si pater justè exhæredavit filiam, ita ut nihil possit consequi ex bonis paternis, adhuc frater tenetur dotare sororem inopem, *Honded. cons. 18. nu. 32. tom. 1. Gratian. discept. for. cap. 65. num. 2. Benincas. de Pauper. quæstion. 8. in 3. special. in contract. num. 19. Natt. consilio 173. & 658.* ubi, quod frater ita demum cogitur dotare sororem, si soror valdè egeat, & frater valdè abundet, *Rot. dec 145. nu. 3. & seq. par. 6. Recent. Coccin. dec. 77. n. 3. Vincen. de Franch. dec. 87. n. 12. Afflict. dec. 371. numer. 3. Boer. decision. 129. num. 7. Thesaur. decision. 192. num. 7. & alii, quos refert, & sequitur Rub. in annot. ad decision. 460. num. 1. & seq. par. 4. tom. 2. Recent. Surd. in tract. de Alim. titul. 1. quæstion. 23. num. 11. & seq.* ubi, quod ad id tenetur etiam frater Clericus, etiam ex redditibus Ecclesiæ, vel beneficiorum, si bona patrimonialia non sufficiant; hoc eniam casu Clericus redditus ecclesiasticos non dicitur expendere in prophanos usus, quia dos, & pia causa æquiparantur, *cap. pervenit. de Arbitr. cap. ult. de sent. & re jud. Bald. in l. legatum. C. de Condit. infer. Mantic. decis. 235. num. 9.* quod quidem procedit, quando soror est utrinque conjuncta, vel consanginea; secus si esset tantùm uterina, *l. cum plures. §. fin. ff. de Admin. Tut. ibi. sed non dabit dotem sorori pupilli, alio Patre natæ. etiamsi aliter ea nubere non possit. glos. communiter recepta in l. non omni. ver. nulla. C. eod. tit. Guid. Pap. decision. 439. in fin.* ubi dicit, quod frater tenetur alere sororem inopem, & eam etiam dotare, si sit soror ex parte patris, secus si ex alio patre, licèt ex eadem matre, *Pinell. in l. 1. C. de bon. mater. par. 3. num. 101. Soarez recept. senten. litt. f. in ver. Frater. num. 338. & seq. Rot. decision. 137. num. 19. par. 6. Recent.* quamvis enim frater teneatur alere sororem inopem etiam uterinam, *l. 1. §. 1. ff. de Tutel. & ration. distra. l. qui filium. ff. ubi pupill. educ. deb. l. tutor secundùm dignitatem. §. in solvendis. ff. de Admin. Tut.* non tamen ex hoc infertur, quod tenetur illam etiam dotare: nam argumentum de alimentis ad dotem procedit, quando contrarium in jure non reperitur dispositum, secus si jus aliter disponat, ut in hoc casu disponit, *d. textus in l. cum plures. §. fin. ff. de Admin. Tut. & latè probat Rub. in annot. ad d. decision. 460. num. 64. & seq. Osasc. decision. 124. num.* 15. ubi etiam observat, quod licèt filius teneatur ale- 34
re matrem, *l. 1. C. de alien. lib. l. si quis à liberis. ff. de liber. agnosc.* non tamen eam cogitur dotare, *Surd. de Alim. d titul. 1. quæst. 28. num. 9. & 10. Peregrin. de fideicom. art. 42. num. 87. Gratian. discept. for. capit. 832. numer. 33.* item filia, quando habet aliunde, ex quo se alat, non po- 35

test

teſt alimenta petere à patre, *d. l. ſi quis à liberis. ſ. ſolent*
36 *Judices. verſ. alimenta.* & tamen filiam divitem, quæ habet aliunde, ex quo ſe dotare poſſit, pater dotare cogitur, *l. fin. ubi gloſ. & DD. C. de dot. promiſſ. Alex. conſilio ſeptimo, num.* 10. *in fin. libro ſecundo, & conſ.* 169. *numer. quarto, lib. ſeptimo, Pariſ. conſilio* 29. *num.* 60. & 61. *lib.* 3. *Socin. jun. conſilio* 79. *num.* 109. *lib.* 3. *Rip. in l. dotis cauſa. num.* 54. *ff. ſolut. matr. & alii communiter. contra Bart. in l. mulier. ſ. eum proponeretur. nu.* 3. *ff. ad Trebell.*
37 quemadmodum pater tenetur relinquere legitimam etiam filiis divitibus, *Rot. deciſion.* 62. *num.* 40. *par.* 5. *recent.* ſi-
38 militer pater naturalis tantùm, filiam alere tenetur, non autem dotare, *auth. licèt. C. de natural. liber. Oſaſc. d. dec.* 124. *num.* 15.
39 Notandum 2. quod mater ſimiliter tenetur dotare filiam in ſubſidium ob inopiam patris, & dum dotat, cenſetur donare, & habetur in hoc tamquam extraneus dotans, ad quem ampliùs dos non revertitur, ſed liberè dicitur translata, niſi contraria ſtipulatio interceſſerit, *l. un. ſ. accedit. C. de rei uxor. act. Bart. in l. fin. num.* 3. *C. de Jur. dot. Hond. conſilio* 91. *num.* 78. *& ſeq. lib.* 1. *Rot. deciſ.* 692. *num.* 8. *& 9. par.* 4. *tom.* 3. *Recent.* ubi, quod ma-
40 ter pro communi filia dotanda poteſt cum viro ſe obligare, unde hujuſmodi dos à matre profecta, cùm per-
41 fectè, & irrevocabiliter acquiratur filiæ, nec revertatur ad matrem ſuperſtitem, etiamſi filia prædecedat, non imputatur in legitimam debitam nepti in bonis Aviæ, *Merlin. deciſion.* 433. *numero quinto, & ſeq.* ſecus eſſet, quan-
42 do dos datur à Patre, ipſaque filia prædecedit: hoc enim caſu dos revertitur ad patrem, ut illa patri ſit ſolatium filiæ amiſſæ, ne & filiam, & dotem amiſerit, *l. dos à patre profecta. C. ſolut. matrimon.* & ideò ſi poſteà hæc bona
43 dotalia proveniunt ad nepotes, dicuntur proveniſſe ex judicio, & providentia Avi, & ſic tamquam profectitia imputantur in legitimam, *l. ſcimus, ſ. repletionem. C. de Inoff. teſtament.* idemque procedit etiam in terminis conſuetudinis, ſecundum quam dos non revertitur ad patrem, quando filia prædecedit ſuperſtitibus liberis: quia hæc conſuetudo interpretatur ſolummodò voluntatem patris dotantis, ut ipſe ſcilicet uſque tunc conſenſerit, dotem remanere penes nepotes ſuos, ſi contigerit, filiam dotatam prædecedere ſuperſtitibus liberis; & propterea hæc acquiſitio nepotum referenda eſt Avo, & illius liberalitati ita à conſuetudine interpretatæ, non autem conſuetudini interpretanti; quod ex eo etiam conſtat, quia pater conſtituendo dotem, poteſt apponere pactum, ut
44 prædefuncta filia dos ipſa nequaquam remaneat penes liberos, ſed ad ipſum patrem dotantem revertatur, *Bart. in l. poſt dotem quæſtion.* 5. *num.* 29. *ff. ſolution. matrim. Capic. deciſion.* 176. *num.* 24. & 25. ſubdens, quod ſi pater
45 ſtipulatus eſſet, dotem reddi ſoli filiæ, tunc filii ejus non computant illam ſibi in legitimam, *Theſaur. deciſion.* 237. *num.* 3. & 4. *ubi de communi. Giovagnon. conſil.* 92. *num primo, & ſeq. lib. primo, Gratian. diſcept. for. cap.* 556. *num.* 36. *Coccin. deciſ.* 111. *num.* 12. *Merlin. d. dec.* 433. *num.* 8. *& ſeq.*
46 Notandum 3. quòd ſi minor ex cauſa neceſſaria conſtituens dotem, in ea aſſignatione lædatur, reſtituendus eſt quoad exceſſum non obſtante juramento, à quo abſolvendus eſt, *ut notatur in l. primo, C. ſi adverſ. dot.* ubi quod hæc exceptio competit etiam hæredi. *Natt. conſilio* 173. *numero primo, & conſillo* 658. *numero ſecundo, & ſequent. Card. Millin. deciſion.* 76. *Honded. conſilio decimo-octavo, à num.* 34. *lib. primo, Rub. ad d. deciſion.* 460. *num.* 219. *& ſeq. par.* 4. *tom.* 2. *Recent.* ubi dicit, quod in hoc adverti debet, an ſuppetant facultates, & an vir tanta dote dignus ſit.
47 Notandum 4. quod licèt mulier conſtituens dotem, ſi major ſit, validè ſe obliget etiam ex cauſa voluntaria ſine ſolemnitatibus ſtatuti, *ut ſupra diximus, & notat etiam Paul. Rub. ad d. deciſion.* 460. *num* 228. *par. quarta, tom. ſecundo, Recent.* id tamen intelligitur, dummodò ex tali promiſſione non remaneat penitus indotata, *Rot. deciſion.* 365. *num. ſeptimo, par.* 4. *tom. primo, Recent.* quo caſu non obligaretur juramento, *Abb. conſilio* 8. *num.* 6. *par.* 2. *Duran. deciſion.* 141. *num.* 6. *Rot. deciſion.* 304. *numer.* 5. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.* unde obligatio ſubſiſteret, quando mulieri ſe ita obliganti remaneret ſaltem dimidia pars dotis, *juxta celebrem deciſionem Theſaur.* 223. *num.* 13. *Rot. deciſ.* 304. *numero quinto, & ſexto par. quarta tom. ſecundo, Recent. Duran. deciſion.* 141. *numero ſeptimo,* ubi etiam obſervat,
48 quod ad effectum invalidandi obligationem mulieris factam pro viro, probari debet, quod de tempore obligationis maritus non habuerit bona, quæ ſufficerent pro reſtitutione medietatis dotis, *Buratt. deciſion.* 783. *numer.* 2.

Notandum 5. quod mulier nupta ſine dote, ſi poſteà
49 dotem marito conſtituat, tenetur ſervare ſolemnitates ſtatuti, ea potiſſimum ratione, quia facit actum ſibi præjudicialem, privando ſe dominio, & adminiſtratione bonorum, *Theodoſ. Rub. in ſingular. tom.* 2. *par.* 6. *circa ſtatut. interpr. in* 1. *concluſ. circa ſolemnit. à ſtatut. requiſit. numero* 59. *fol.* 661. *ubi refert. ita reſolviſſe Rotam in Sabinen. dotis* 18. *Junii* 1576. *coram Card. Lancellotto Sen.*

Notandum 6. quod quando agitur inter æquè privile-
50 giatos, potior eſt cauſa illius, qui agit de damno vitando, & convenitur; is enim tunc rectè opponit de defectu ſolemnitatum ſtatuti, etiamſi agatur de cauſa dotis, vel Eccleſiæ, *Rot. in Anconitana dotis* 27. *Novembris* 1598. *coram Card. Lancellotto. & in Bononien. cenſus* 17. *Martii* 1608. *coram Card. Marquemontio, prout refert Theod. Rub. loco ſupra cit. num.* 61. *& ſequent. fol.* 661. ubi etiam dicit, quod quando uterque tractat de damno vitando,
51 potior eſt cauſa illius, qui convenitur, *Rot. deciſion.* 190. *numero* 27 *& ſequen. par. ſexta, recent. ubi aliæ deciſiones allegantur. Gregor. deciſion.* 473. *num.* 14. *Merlin. deciſion.* 737. *numero* 22. *& ſequen.*

SUMMARIUM.

52 *Non valet ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis, ſub pœna amiſſionis bonorum: declaratur, & limitatur nu. ſeq.*

Quando debeatur legatum alicui relictum ſub conditione, ſi non nupſerit Titio. ibidem d. numero 52.

53 *Juſſus contrahere cum certa perſona, oblato lucro, ſi non contrahat, lucrum amittit.*

54 *Reiicitur conditio ad legato, in quo pater reliquit filiæ centum, ſi de matris ſuæ conſenſu nubat.*

55 *Juſſa jungi certæ perſonæ, oblato emolumento, quid facere debeat, ut emolumentum lucretur, & numer. ſeq.*

56 *Conditio, ſi nupſerit Titio, habetur pro impleta, ſi mulier ex voluntate patris alteri nupſerit.*

Quæſtio IV.

An valeat ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis ſub pœna amiſſionis bonorum.

ALii affirmativam tuentur ſententiam, ut ſcilicet
52 valeat ſtatutum, vel præceptum hujuſmodi quoad incurrendum pœnam, non verò quoad dirimendum matrimonium, quia non tollitur in tali caſu facultas nubendi, ſed tantùm reſtringitur, nam in aliis locis, vel cum aliis perſonis nubere quis poſſet, ut videtur colligi *ex Geneſ. cap.* 28. dum Iſaac filio ſuo Jacob præcepit, nè acciperet uxorem de genere Chanaan, *& ex textu in l. hoc modo, & l. cum ita legatum. ff. de Condit. & demonſtr. & ita ſenſit Bart. in l. edicimus.* 7. *ſub num.* 2. *C. de Murileg. lib.* 11. *Mantic. de Conject. ultim. volunt. lib.* 11. *tit.* 18. *num.* 3. *& tit.* 19. *num.* 9. ubi etiam obſervat, quod hæc conditio, ſi non nupſerit Titio, hoc habet, ut poſt mortem Titii legatum relictum cenſeatur, *Surd. deciſion.* 30. *numer.* 28. *& 29. ubi de communi, & alii apud Duran. de Condit. & mod. impoſſibil. par.* 2. *cap.* 3. *nu.* 46. *& ſeq. Gratian. diſcept. for. cap.* 863. *per tot.*

Con-

Contraria tamen ſententia mihi ſemper placuit, quia matrimonia non debent obſtringi vinculo pœnæ, *l. Titia. ff. de verb. oblig. l. Titio centum. §. 1. ff. de condit. & demonſtr. cap. gemma. 29. de Sponſal. Conc. Trident. ſeſſ. 24. de refor. matrim. cap. 9.* unde hujuſmodi ſtatutum, ſeu præceptum Teſtatoris neque quoad pœnam contravenientes adſtringit, *ut ſentiunt magis communiter DD. Abb. in cap. 1. ſub numer 8. de Sponſal. Alex. in rubr. ff. ſolution. matrim. ſub num. 35. & conſilio 97. numer. 3. vol. 1. Alciat. conſilio primo num. 32. & ſeq. lib. 2. Clar. §. fin. quæſtion. 82. ſtatut. 3. & alii, quos refert, & ſequitur Ciriac. contr. 451. n. 74. & ſeq.*

Quare ſi purè data eſt hæreditas, & poſteà adempta, ſi non contrahatur matrimonium ad votum præſcriptum à Patre, talis conditio tamquam pœnalis ſperni poteſt, cum ex ea quis reddatur timidior ad matrimonium contrahendum, *l. uxorem. §. hæres, vel legatarius, ff. de leg. 3. Cancer. lib. 3. var. reſolution. cap. 7. num. 295. & ſequ. Ciriac. ubi ſupra. num. 83. & 88.* ſubdens *num. 135.* quòd ſi matrimonium ſequutum ſit conſilio, & hortatu eorum, qui in caſum contraventionis vocati ſunt, illi proculdubio agere non poſſent ad privationem, *arg. l. cum pater. §. libertis. ff. de legat. 2.*

53 Et hoc quidem procedit in præcepto negativo, quando ſcilicet quis prohibitus eſt contrahere; ſecus eſſet in præcepto affirmativo, quando videlicet quis juſſus eſt contrahere cum certa perſona, oblato lucro: hoc enim caſu non contrahendo lucrum amitteret, *d. l. Titio centum. §. 1. ff. de condit. & demon.* niſi per modum pœnæ alicui auferretur legatum, aut hæreditas, ſi cum certa perſona non contraheret, quia tunc invalida eſſet ea conditio, cum quævis pœna à matrimonio reiicienda ſit, *ut ſupra diximus*; unde ſi quis Sempronium hæredem inſtituerit ea conditione, ut matrimonium cum Mævia contraheret, aliàs non contracto matrimonio cenſeatur hæreditate privatus, Sempronius adhuc hæreditatem conſequeretur, etiamſi matrimonium cum Mævia non contraxerit, quia hujuſmodi hæreditatis privatio videtur adjecta in pœnam non contracti conjugii: privatio enim emolumenti jam dati dicitur pœna, *gloſa in l. 1. §. ſi quis propter. verſic. per in integrum reſtitutionem. ff. de itin. actuq. privat. Dec. in l. 1. ſub num. 4. C. de Inſtit. & ſubſtit. & in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 121. de Conſtit. Theſaur. jun. quæſtion. for. lib. 3. quæſtion. 24. num 3. & ſeq.* ubi addit, quod reiicitur

54 conditio à legato, in quo pater reliquit filiæ centum, ſi de matris ſuæ conſenſu, aut arbitratu nuberet, *& ita ſentiunt alii, quos refert, & ſequitur Ciriac. loco cit. numer. 84. 85. & 86.* ſubdens *num. 100.* quod juſſa jungi certæ perſonæ, tenetur denunciare illi, an velit ſecum contrahere matrimonium, antequam alteri nubat: alioquin non lucraretur emolumentum ſibi relictum; ſecus quando juſſa eſt contrahere cum uno ex univerſa Civitate: tunc enim pudori Virginis non convenit publicare proclama, an aliquis velit eam in uxorem accipere, ſed ſufficit eſſe paratam conſentire, ſi requiratur à condigno, *arg. textus in cap. honorantur. 32. quæſtion. ſecunda, & in l. ſi Titius decimoquarto, & l. cum ita legatum. 62. ff. condit. & demonſtr.*

55 Unde non probato, quod fuerit tempeſtivè requiſita ab aliquo, cui dignè nubere poſſet, poterit alteri nubere, *l. hoc modo. ff. de condit. & demon. l. cum tale. §. reſcriptum eſt. ff. eod. Theſaur. jun. d. quæſtion. 24. ſub numero 3. Mantic. d. lib. 11. titul. 18. num. 46.* ubi ſubiicit, quod conditio, ſi nupſerit Titio, habetur pro impleta, ſi ex voluntate Patris alteri nupſerit: non enim virginalis pudoris eſt eligere maritum, ſed ejus electio parentibus committenda eſt, *ut in d. cap honorantur. 32. qu. 2. quicquid in contrarium aſſerat Duran. in d. tr. de condit. & mod. impoſſibil. par. 2. cap. 3. num. 49. & ſeq.*

SUMMARIUM.

57 *Statuta locorum regulariter non ligant forenſes: limitatur num. 60. & ſeq.*

58 *Statutum prohibens, nè vir legare poſſit uxori, vel è contra, non comprehendit uxorem forenſem legantem viro ſubdito.*

59 *Statutum Urbis diſponens, majorem 20. annis, cenſeri majorem 25. non comprehendit forenſes.*

60 *Forenſes ſi contrahunt in loco ſtatuentium, tenentur ſervare ſolemnitatem à ſtatuto inductam: limitatur num. 94.*

61 *Sortiri forum, & ligari ſtatutis, à pari procedunt.*

62 *Quando ſtatutum loci contractus attendi debeat, & quando ſtatutum loci deſtinatæ ſolutionis, & num. 68.*

63 *In contractibus attenditur ſtatutum loci, ubi contractus ratificatur.*

64 *Contractus ſecundùm leges territorii, in quo partes contraxerunt, judicatur, etiamſi lis in alio loco agatur.*

65 *Quando menſura ejus loci adhibenda eſt, ubi contractus fuit celebratus, & quando ejus regionis, in qua prædia ſunt ſita.*

66 *Solutio monetæ fieri debet ſecundùm locum contractus.*

67 *Locus contractus dicitur ille, in quo deſtinatur ſolutio cambii.*

68 *Contrahens etiam forenſis ligatur conſuetudine loci contractus.*

69 *Verba contrahentium interpretanda ſunt ſecundùm conſuetudinem loci, in quo celebratus eſt contractus.*

70 *Statutum requirens inſinuationem in inſtrumento donationis, ligat forenſem donantem, ſeu contrahentem in loco ipſius ſtatuti.*

71 *Judex loci, in quo bona ſunt ſita, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, vel minoris ſuper ejuſdem bonis.*

72 *In teſtamentis etiam ſervanda eſt illa ſolemnitas, quæ reperitur in loco, ubi conduntur.*

73 *Actus etiam à forenſi factus contra formam ſtatuti loci, eſt nullus.*

74 *Solemnitates juris communis tantùm ſervandæ ſunt, non autem ſtatuti loci, quando teſtamentum, ſeu alius actus conditur in loco exempto: limitatur num. ſeq.*

75 *Quid ſi ſtatutum fuerit confirmatum à Papa.*

76 *Statutum ordinatorium comprehendit etiam forenſem.*

77 *Statutum, per quod forenſi prohibetur acquirere, prohibet etiam ſubditis, nè in inforenſem rem alienent.*

78 *Statutum loci ligare poteſt etiam forenſem quoad bona ſita in territorio ſtatuentium.*

79 *Quid ſi verba ſtatuti concepta ſint in rem, vel ſi effectus reſpicit non perſonam, ſed rem.*

80 *Quando agitur de jure rei, inſpicitur ſtatutum loci, ubi res eſt ſita.*

81 *An ſtatutum poſſit cogere forenſes ad ſolvendum collectam.*

82 *Qui domicilium contraxerunt in loco, ſubiiciuntur ſtatutis ejuſdem loci.*

83 *In his, quæ ſunt voluntariæ juriſdictionis, ſtatutum ligat etiam forenſes.*

84 *Forenſis contrahens in loco, an teneatur ad gabellam debitam ex dicto contractu vigore ſtatuti.*

85 *In quo loco ſolvi debeat gabella, quando in uno loco celebratus eſt contractus, & in alio extat fundus, ſeu res vendita.*

86 *Quid ſi contractus celebratur in uno loco, & ſolutio deſtinatur in alio.*

87 *Forenſi contrahens in fraudem propriæ patriæ, adhuc ligatur ſtatuto ejuſdem patriæ, etiamſi contraheret extra territorium, & nu. ſeq.*

88 *Fraus quomodo probetur.*

89 *Nullitas ſemper poteſt allegari à tertio, quando non agitur cum illa perſona, in cujus favorem inducta eſt nullitas.*

90 *Validum eſt judicium ubique locorum factum contra forenſem minorem, per ſtatutum ſuæ Civitatis effectum majorem.*

91 *Solemnitas ſtatuti non requiritur, quando agitur de modica ſumma.*
Quæ dicatur modica ſumma. ibidem.
92 *Quid ſi in loco non extet ſtatutum præſcribens mulieribus contrahentibus certam ſolemnitatem.*
93 *An valeat contractus factus à minore, ſi ei non fuerit datus Curator.*
94 *An ſtatutum, quando dat certam formam, aut qualitatem contractui, liget forenſes.*

Quæſtio V.

An, & quando ſtatutum loci liget forenſes.

57 REſp. quod ſtatuta locorum regulariter non ligant forenſes, quia iſti ſtatuentibus ſubiecti non ſunt, *late Surd. deciſion.197. numer.6. Gratian. diſcept. for. cap.* 824 *num.32. & ſeq.* ubi loquuntur de ſtatuto habilitante, vel inhabilitante perſonam. *Rot. deciſion.103. numer.21. par.2. diverſ. & apud Picum deciſion.63. numer.17. & in recent. deciſion.160. numer.9. par.8.* ubi, quod ſtatutum
58 prohibens, nè vir legare poſſit uxori, & è contra, non comprehendit uxorem forenſem legantem marito ſubdito, *& deciſion.294. numer.1. & ſequen. par.6.* ubi, quod ſta-
59 tutum Urbis *libro primo, cap.47.* diſponens, majorem 20. annis cenſeri majorem 25. non comprehendit forenſes, niſi fortè conſtet de eorum dubitatione decennali in Urbe, cum animo perpetuò manendi, *Buratt. deciſion.75. Rot. deciſion.103. numer.13. par.2. Diverſ. de quo vide Rot. in recent. deciſion.119. num.8. & deciſion.81. num. 9. par.7.*

60 Limitatur tamen hæc concluſio, quando forenſes contrahunt in loco ſtatuentium: tunc enim tenentur ſervare ſolemnitatem à ſtatuto inductam, tum quia ſolemnitas actus pertinet ad juriſdictionem ejus, in cujus territorio actus explicatur, tum etiam quia tacitè intelliguntur conſentire legibus ejus loci, in quo contrahunt, *Bart. in l. cunctos populos. numer.13. C. de Summ. Trin. Bald. conſilio 389. libro primo, Abb. in cap. primo numero decimo, &* 11. *de Sponſ. Rot. deciſion.103. numero 22. par.2. diverſ. & deciſion.294. numer.7. & ſequen. par.6. recent. Card. Cavaler. deciſion.257. numer.2. & ſeq. Seraphin. deciſion.1170. numer.1. Rot. apud Cenc. de Cenſib. deciſion.195. num.4. &*
61 *deciſion.201. num.2.* ubi, quod forenſes ligantur ſtatutis loci, ubi contractus fuit celebratus, vel deſtinata ſolutio, quia ſortiri forum, & ligari ſtatutis, à pari procedunt, *Ferentill. ad Buratt. deciſion.98. numer.6. & ſequen. Corn. conſilio 205. numer.9. lib.3. Ruin. conſilio 117. num.* 11. *& 12. libro quinto*, ubi dicit, quod ſi quis in uno loco
62 contractum celebret, & ſolutio alibi deſtinetur, tunc non ſtatutum loci contractus, ſed ejus loci, ubi fuit deſtinata ſolutio, attendi debet; quia in iis, quæ oriuntur poſt contractum propter moram, vel negligentiam attenditur ſtatutum loci ſolutionis, *latè Coccin. deciſion.133. numero quarto, & ſequen.* ubi dicit, quod in deciſoriis ſervanda eſt lex, ſeu ſtatutum loci contractus quoad ea, quæ reſpiciunt ſolemnitatem actus, vel quæ oriuntur ſecundùm naturam ipſius contractus tempore contractus, & debent adhiberi in contractu, vel impleri tempore contractus; in iis verò, quæ implenda ſunt poſt contractum in eſſe productum, in loco ad impletionem deſtinato, non eſt conſideranda lex, vel conſuetudo loci initi contractus, ſed deſtinatæ ſolutionis; unde ſi in loco deſtinatæ ſolutionis adſit ſtatutum diſponens circa materiam præſcriptionis, ut ſi mandet, quod creditum intra certum terminum exigatur, aliàs debitor moleſtari ampliùs non poſſit, tale ſtatutum afficeret etiam forenſes ratione negligentiæ contractæ in loco deſtinatæ ſolutionis, *Paul. Rub. in annot. ad deciſion. ſexto numero 51. 52 & 53. par.3. Recent. Tiraq. de Retr. lignag. §.1. gloſ.10. numer.68. Duran. deciſion.27. numero 10. & 11.* ubi dicit, quod in contractibus attendi-
63 tur ſtatutum loci, ubi contractus ratificatur, non ubi contractus fuit celebratus nulliter, vel ubi nomine ratificantis geſtus fuit, *Hoſt. in ſum. titul. de Reſcript. Vant. in titul. de nullit. ex defect. preceſſ. &c numer.56. Mant. de Tacit. lib.3. titul.14. numer.8. & in fin.* ubi dicit, quod ſi lis in alio loco agatur, tamen contractus ſecundùm leges tet-64
ritorii, in quo partes contraxerunt, judicatur, etiamſi contrahentes ſint exteri, *& titul.13. num.14. & ſequen. uſque ad num.58.* ubi etiam dicit, quod menſura ejus loci 65
adhibenda eſt, ubi verè contractus eſt celebratus, ſi ambo contrahentes ſint ejus regionis, in qua contractum eſt, aut in ea ſoliti ſint verſari: ſecus ſi ſint ejus regionis, in qua prædia ſunt ſita: quia tunc veriſimilius videtur, eos ſenſiſſe de menſura illius regionis, in qua prædia exiſtunt: quod ſi unus ex contrahentibus fuerit ejus regionis, in qua negotium geſtum eſt, alter illius, in qua prædia ſunt ſita, vel in quam ſolutio collata eſt, ea menſura adhiberi debet, quæ promiſſori utilior eſt: quia in dubio ſecundùm promiſſorem interpretamur, & quod minimum eſt, ſequimur, *Cevall. quæſtion.733. numero decimoſecundo*, ubi, quod 66
etiam ſolutio monetæ fieri debet ſecundùm locum contractus, *Gait. de cred. capit. ſecundo titul. ſecundo numer.* 39. *& titul. ſeptimo, num.2446.* ubi, quod locus contra- 67
ctus dicitur ille, in quo deſtinatur ſolutio cambii, non autem ille, in quo cambium celebrarum fuit, *Coler. de Proceſſ. execut. par.1. cap.3. num.171. & ſequen.* ubi di- 68
cit, quod contrahens etiam forenſis ligatur conſuetudine loci contractus, adeò ut ſecundùm illam conſuetudinem actus videatur eſſe celebratus, *Alex. conſilio 44. numer.20. lib. quinto, & conſilio 37. num. ſeptimo libr. ſecundo*, ubi etiam dicit, quod ſemper ſervari debet ſtatutum loci contractus quoad ea, quæ concernunt litis deciſionem, & quæ oriuntur ſecundùm naturam ipſius contractus, non autem ex mora, *Natt. conſilio 192. numer. ſecundo* ubi, quod verba contrahentium interpretanda ſunt ſecundùm 69
conſuetudinem loci, in quo celebratus eſt contractus, *Caput. deciſion.283. par. prima & deciſion.206. par.3.* ubi, quod ſtatutum requirens inſinuationem in inſtrumento 70
donationis, ligat forenſem donantem, ſeu contrahentem in loco ipſius ſtatuti, *Rimin. conſilio 601. num.11. Fenzon. ad ſtatut. Urb. libro primo, cap.149. num.23.* ubi, quod donatio facta in Urbe ab extero, debet inſinuari juxta ejuſdem Urbis ſtatutum, *Achill. de Graſſ. deciſion.2. nu.* 5. *de conſtit. Gratian. diſcept. for. cap.525. num.3. & 22. & cap.827. num.10. & cap.42. num.39. & ſeq. & cap.124. nu.* 15. *& ſeq.* ubi etiam dicit, quod judex loci, in quo bo- 71
na ſita ſunt, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, vel minoris ſuper eiſdem bonis, *Cancer. var. libro primo cap. quarto num.91. & ſeq.* ubi dicit, quod etiam in teſtamentis ſervanda eſt illa ſo- 72
lemnitas, quæ reperitur in loco, ubi conduntur, *Rolan. conſilio 100. num.13. & conſilio 33. num.6. libr.3.* ubi dicit, quod actus etiam à forenſi factus contra formam ſtatuti lo- 73
ci eſt nullus: ſubdens *num.18. cum ſequen.* quod ſolemnitates juris communis tantùm ſervandæ ſunt, non autem 74
ſtatuti loci, quando teſtamentum, ſeu alius actus conditur in loco, ſeu Monaſterio exempto, licèt ſit intra territorium ſtatuentium, *ut ſenſit etiam Natt. conſilio 643. numer.6. & ſequen.* quod tamen intelligendum eſt de ſta- 75
tuto non confirmato à Papa; ſecus ſi à Papa confirmatum fuerit, quia tunc ſtatuti ſolemnitas ſervanda eſt etiam in loco exempto à juriſdictione ſtatuentium, *ut d. Grat. d. cap.124. num.15. & ſeq. Achill. deciſ.2. de Conſt.* ubi addit, 76
quod ſtatutum ordinatorium comprehendit etiam forenſem.

Limitatur 2. quando forenſis per ſtatutum prohibe- 77
tur acquirere, quo caſu virtute correlationis ſubditus videtur etiam prohibitus alienare, vel ipſamet res ſimiliter cenſetur prohibita alienari *Ruin. conſ.160. num.5. verſ. quin. etiam ſi prohibitio &c. vol.4.*

Limitatur 3. in bonis ſitis in territorio ſtatuentium: 78
in his enim ſtatutum loci ligare poteſt etiam forenſes, *Bart. in l. prima numer.27. in 4. quæſtion. C. de Sum. Trinit. Bald. conſilio 228. in fin. libro quinto Mandell. conſilio 370. numer.20. & ſequen.* ubi dicit, quod etiamſi ſtatutum ſimpliciter loquatur, comprehenderet forenſes, 79
ſi verba ſint in rem concepta; idemque dicendum, etiamſi verba non ita expreſsè dirigantur in rem, ſed in perſonam, quando ſcilicet effectus reſpicit non perſonam, ſed rem, quia tunc perinde eſt, ac ſi verba eſſent concepta in rem, *Cravett. conſilio 427. num.3. &* 7. ubi dicit, quod quando agitur de jure rei, puta de alienando,

nando, vel præſcribendo, aut modo præſcribendi rem,
80 inſpicitur ſtatutum loci, ubi ſita eſt res, *& conſil.467. numer.2.* ubi, quod in materia ſucceſſionis inſpicitur jus loci, in quo bona ſunt ſita, *Cephal. conſilio 170. num.21. & conſilio 171. num.24. & ſeq.* ubi, quod ſtatu-
81 tum poteſt cogere forenſes, ſeu non ſubditos ad ſolvendum collectas pro bonis exiſtentibus in territorio ſtatuentium.

82 Limitatur 4. in forenſe, qui in loco per decennium habitavit animo perpetuò permanendi, & acquirendi domicilium, vel ibi familiam tranſtulit, ac bona ſtabilia emit: tunc enim ſubiicitur ſtatutis ejuſdem loci, *latè Rot. deciſion.172. par.8. recent.* ubi etiam, quod Præfectus arcis, ſcholaris, & Curialis in loco ementes bona, & contrahentes matrimonium, cenſentur ibi contraxiſſe domicilium.

83 Limitatur 5. in his, quæ ſunt voluntariæ juriſdictionis: tunc enim ſtatutum ligat etiam forenſem, *ſecundùm Bart. in l.1.nu.24 & ſeq.C.de Sum.Trin.*

84 Obſerva tamen, quòd forenſis contrahens in aliquo loco, tenetur ad gabellam debitam ex dicto contractu vigore ſtatutorum illius loci: quia gabella eſt onus conſecutivum contractus, ita etiam ratione gabellæ ſubiicitur ſtatutis loci, *Riminal. conſilio 30. numer.quarto vol. primo Alex.conſilio 49. numer.3. & ſeq. lib. quinto,*
85 ubi dicit, quòd ſi in uno loco celebratus eſt contractus venditionis, & in alio loco extat res, vel fundus venditus, gabella ſolvi debet in loco venditionis cele-
86 bratæ; item ſi duo contrahant Perufii, & ſolutio fieri debeat Bononiæ, gabella ſolvenda erit Perufii, & non Bononiæ, *Gratian. diſcept. for. capit.409. numer. 41. & ſequen. & cap.824. numer.31. & ſeq. Coccin.deciſion. 133. num.9.*

87 Obſerva 2. quod ſi conſtaret, contractum fuiſſe factum à forenſe in fraudem ſtatuti propriæ patriæ, contrahens ligaretur ſtatuto ejuſdem patriæ, etiamſi actus fiat extra territorium, *Ruin conſilio 160. numer.4. vol.4. Rellon.deciſion.93. numer.3. in fin.Grat.deciſion. March. 28.numer.13. & deciſion.102.numer.ſexto & ſequen.* ubi,
88 quod fraus hujuſmodi probatur indiciis, & conjecturis arbitrio Judicis, *Picus in tract. de contract. fin. cert. ſolemn. non valitar. gloſ.2. num.55.* ubi dicit, quod in tali caſu contractus erit nullus, ac ſi celebratus fuiſſet ſine ſolemnitatibus in loco ſtatuti, *Cavalc. deciſion.42. numer. 35. par.1. Ciriac. contr.10. numer.82. & ſequen. libr. primo* ubi, quod fraus diceretur probata ad effectum nullitatis inducendæ, quando partes ea de cauſa tantùm proficiſcuntur in aliud territorium pro celebrando contractu, & ſtatim eo perfecto ad locum ſtatuti revertuntur, *& contr. 252. numer.38. & ſequen. lib.2.* ubi addit, quòd nullitas
89 ſemper poteſt allegari à tertio, quando non agitur cum illa perſona, in cujus favorem inducta eſt nullitas, *Pariſ. conſ.99. num.58. & 59. par.1. Ciarlin.contr. for. cap.121. nu. 24. lib.2.*

90 Obſerva 3. quod validum eſt judicium, ubique locorum factum contra forenſem minorem, per ſtatutum ſuæ Civitatis effectum majorem, *ut d. Achill de Graſſ. deciſ 2. numer.1. & ſeq. de Conſt. per doctrinam Bald. in l. cunctos populos. numer.25. C. de Sum. Trinit. Alex. conſilio 41. num.5. vol.5.*

91 Obſerva 4. quod ſolemnitates ſtatuti non requiruntur, quando agitur de modica ſumma, *latè Gratian. diſcept. forenſ. cap.879. num.4. & ſeq.* ubi etiam, quod arbitrio Judicis relinquitur, quæ ſit modica ſumma, inſpecta qualitate loci, & perſonarum.

92 Obſerva 5. quòd ſi in loco nullum extet ſtatutum præſcribens mulieribus contrahentibus certam ſolemnitatem, ſervandum eſt jus commune, ſecundùm quod mulier, ſi eſt major, non prohibetur contrahere ſine ſolemnitatibus, prout mares, *l.2. ubi gloſ. in ver. obligaverit. C. ad Vellejan. l. ſed ſi eum. l. aliquando. l. nec intereſt. l. debitrix. ff. eod. titul. Rot. deciſion.238. numer.12. & ſequen. par. ſexta recent. Buratt. deciſion.27. numer. primo* ubi dicit, quod valet etiam contractus factus à mino-
93 re, ſi ei non fuerit datus curator, præſertim ſtante juramento, *per tex. in l.3. C. de in integr. reſt. min. l. 1. C. de filiofam. min. auth. ſacramenta puberum. ubi DD. C. ſi adverſ. vendit. & hanc eſſe communem dicit Cavaler. deciſion.257. numer.1.*

Obſerva 6. quod quando ſtatutum non inhabilitat 94
ſimpliciter, & abſolutè perſonam venditoris prohibendo venditionem, aut alienationem, ſed ſolùm dat certam formam, aut qualitatem ipſi contractui, ut ſi diſponat, quod volens rem vendere, teneatur prius requirere proximiores, aut vicinos, non ligaret forenſes, *Cravett. conſilio 271. numer. 3. & ſequent.* licèt contrarium videatur ſenſiſſe *Rot. deciſion. 103. numer. 19. & ſeq. & deciſion.162. numer.3. par.2. Diverſ.* ubi, quod ſtatutum inhabilitans perſonam non ſimpliciter, & abſolutè, ſed cum modificatione reſpiciente ſolemnitatem actus, ligat etiam forenſes, *vide, quæ ſupra diximus num. 70. & quæ infra dicemus num.129.*

SUMMARIUM.

95 *Statutum excluſivum fœminarum locum non habet, quando contendentes de ſucceſſione ſunt forenſes, vel ſi maſculi non extant, vel ſi illi nolunt, vel non poſſunt ſuccedere: limitatur nu.118. & ſeq.*

96 *Qui ex privilegio factus eſt civis, ſi non habitet, & onera non ſubſtineat, non poteſt uti beneficio ſtatuti, & nu.ſeq.*

97 *Civis originarius habitans extra Civitatem amittit privilegium Civitatis, & deſinit eſſe Civis.*

98 *Ut ſtatutum fœminarum excluſivum afficiat, requiritur ſubjectio tam ratione bonorum, quàm ratione perſonarum.*

99 *Dominus loci non comprehenditur ſub ſtatuto fœminarum excluſivo, nec ſub aliis ſtatutis: declaratur, & limitatur nu.103.*

100 *Edictum Prætoris de non extrahendo bladum, non includit ipſum Prætorem.*

101 *Sub ſtatuto non comprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apoſtolica deputatus.*

102 *An filiæ, vel neptes ipſius Domini ſub ſtatuto comprehendantur.*

103 *Dominus loci poteſt uti ſtatuto ejuſdem loci in partibus favorabilibus.*

104 *Eccleſia non ligatur ſtatutis laicorum, poteſt tamen eis uti in favorabilibus.*

105 *An Eccleſia, quæ vult uti beneficio ſtatuti, teneatur ſervare illius formam.*

106 *Fiſcus ligatur ſtatuto loci.*

107 *Statutum fœminarum excluſivum non porrigit vires ſuas ad bona ſita extra territorium, & numero 199.*

108 *Statuta diſponentia circa ſucceſſionem non habent locum quoad bona exiſtentia extra loci territorium.*

109 *Statutum de duabus conformibus non prbcedit in bonis ſitis extra territorium, nec in foro eccleſiaſtico, neque ſuper bonis eccleſiaſticis.*

110 *Domicilium habitationis prævalet, quando pugnat cum domicilio originis.*

111 *Bannitus, & hoſtis patriæ, qui omnino eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit ab inteſtato in bonis extra territorium.*

112 *Quid ſi ſtatutum diſponat, quod primogenitus ſolus ſuccedat in totum.*

113 *In ſucceſſionibus ſervari debent ſtatuta loci, in quo bona ſunt ſita.*

114 *An ſtatutum fœminarum excluſivum ſuffragetur maſculis forenſibus, ſeu non ſubditis, & numero 116.*

115 *Statuentes nec habilitare, neque inhabilitare poſſunt non ſubditum: limitatur nu.132.*

116 *Quid ſi unus ex iis, qui ſuccedere debent, eſſet ſubditus ſtatuto, & alii forenſes.*

117 *Statutum fœminarum excluſivum diſponens, quòd mulier dotata ſuccedat, non excludit mulieres forenſes.*

118 *Quid ſi maſculi eſſent cives, & fœmina forenſis.*

119 *Et quid ſi ſtatutum expreſsè vocaret forenſes ad ſucceſſio-*

ceſſionem excluſis feminis.

120 *Quando forenſis cenſeatur ſubditus, & gaudeat beneficio ſtatuti.*

121 *Si ſtatutum diſponat, ut filia non ſuccedat ſuperſtite maſculo, includitur in dicto beneficio clericus, & monachus.*

122 *Nomina debitorum cenſentur eſſe de loco, ubi eſt celebratus contractus, vel deſtinata ſolutio.*

123 *Redditus fundales, veluti cenſus, vectigal, penſio emphiteutica, ſequuntur locum rei, ob quam debentur. cæteri verò redditus ſequuntur perſonam creditoris. limitatur nu. ſeq.*

124 *Quid ſi actio daretur ad quantitatem in genere, nec ullo loco eſſet circumſcripta.*

125 *Quando fit mentio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt jura, & actiones.*

126 *Statuta ſi ſunt realia, nocent etiam non ſubjectis, in rebus territorii.*

127 *Statutum poteſt compellere ad munera forenſes prædia poſſidentes in loco ſtatuti.*

128 *Statutum de jure congrui ligat forenſes reſpectu bonorum, quæ ipſi poſſident.*

129 *Statutum prohibens, nè quis poſſit altiùs tollere ædificium, ligat forenſem, cujus eſt ædificium.*

130 *In ſucceſſione inteſtati inſpicitur locus rerum acquirendarum, & ejuſdem loci ſtatuta. ibid. d. numero* 130.

131 *Statutum reſpectu bonorum exiſtentium in territorio, poteſt habilitare perſonam etiam non ſubditam.*

132 *Statutum, etiamſi loquatur per verba generalia, comprehendit etiam forenſem, & alibi habitantem, reſpectu bonorum exiſtentium in territorio ſtatuti.*

133 *Quid ſi ſtatutum tractaret de aliquo effectu, qui directò reſpiceret perſonam, ac illius ſtatum.*

134 *Statutum excludens ſorores à ſucceſſione parentum propter fratres, intelligendum eſt de fratribus utrinque conjunctis, non autem uterinis tantùm.*

135 *Statutum vocans fratrem, excludenſque ſororem, intelligitur de fratre primi gradus, non autem de patruele.*

136 *Fœminæ excluſæ à ſtatuto computantur in numero liberorum, & faciunt numerum, & partem, quando filiis prodeſt.*

Quæſtio VI.

An ſtatutum excluſivum feminarum locum habeat, quando contrahentes de ſucceſſione ſunt forenſes.

95 REſp. quòd hujuſmodi ſtatutum regulariter non habet locum in tali caſu: quia cùm talia ſtatuta fiant intuitu, & favore agnationis conſervandæ; ſtatuentes cenſentur proſpexiſſe ſolùm commoditatibus familiarum, & civium ſuorum, non autem exterorum, cum ad ſtatuentes ſpectet proprias, non autem alienas agnatione conſervare, *Bald. conſ.*460. *lib. primo Alex. conſilio* 41. *lib.*7. *Pariſ. conſil.*12. *num.*25. *libr.*3. *Hond. conſilio* 5. *num.*16. *libro primo* ubi dicit, quod in materia ſucceſſionis forenſis non poteſt uti beneficio ſtatuti ad alterius excluſionem, *& conſ.*11. *num.*22. *eod. libr.*1. *Ruin. conſ.*195. *num.*9. *verſ. nec etiam &c. & nu.*10. *& conſil.* 200. *num.*12. *vol.*2. *Put. deciſ.*31. *nu.*6. *&* 7. *lib.*2. *in noviſſ. Rot. deciſ.*673. *num.*2. *par.*1. *Diverſ. & in recent. deciſ.*265. *num.* 12. *& ſeq. par.*4. *tom.*2. ubi, quod ſtatuta fœminarum excluſiva locum non habent, quando maſculi non extant, vel quando illi nolunt, vel non poſſunt ſuccedere, *& dec.* 228. *num.*45. *& ſeq. par.*8.

96 Idemque dicendum eſt de eo, qui ex privilegio factus eſt civis, ſi non habitet, & onera non ſubſtineat: hic enim non poteſt uti beneficio ſtatutorum loci, tum quia in nihilo differt ab ipſo forenſi, tum quia deſinit eſſe municeps per non habitationem, licèt non deſinat eſſe civis, *Gratian. diſcept. for. cap.*709 *nu.*16. *Rolan. conſ.*79. *lib.*3. ubi etiam dicit, quod civis originarius habitans extra civitatem, amittit privilegium civitatis, & deſinit eſſe civis, *Afflict. deciſ.*384. *num.*7. ubi dicit, quod civis muneribus, & oneribus cognoſcitur: & ideò qui non participat de muneribus, & oneribus civitatis, non dicitur propriè civis, *latè Ruin. conſ.*200. *nu.*11. *& ſeq. lib.*2. 97

Quare, ut ſtatutum fœminarum excluſivum afficiat, requiritur utraque ſubjectio, tam ratione bonorum, quàm ratione perſonarum, ita ut alterum non ſufficiat, etiamſi uterque locus, ſcilicet originis, & ubi defunctus bona poſſidet, eidem Principi ſubjaceat, & utriuſque loci ſtatuta eſſent ab eodem Principe confirmata, *Rota in Collen. hæreditatis* 10. *Junii* 1616. *coram Buratto. in impreſſ. deciſ.*188. *ubi latè Ferentill. num.*14. *& ſeq. quicquid dicat Theſaur. qq. forenſ. lib.*2. *quæſt.*5. *num.*13. quod procedit ſive ſtatutum loquatur in rem, ſive in perſonam, rejecta diſtinctione Bartoli, quæ communiter reprobatur, *ut dicit Rota in d. Collen. hæreditatis coram Buratto, & in Civitatis Caſtelli ſupplementi legitimæ* 11. *Decembris* 1617. *coram Pamphilio, prout refert Beltram. de Greg. deciſ.*279. *num.*25. *Duran. dec.*31. *num.*9. *Mareſcott. var. lib.*1. *cap.*9. *nu.*10. 98

Ex quo infertur 1. quod Dominus loci non comprehenditur ſub ſtatuto fœminarum excluſivo, ſicut nec ſub aliis ſtatutis: ratio eſt, tum quia nemo ſibi imperare poteſt, tum etiam quia Dominus loci non poteſt dici civis, *Bald. in l. cum ipſe. num.*6. *C. de contrah. empt. & in auth. quibuſcunque. num.*5. *C. de Sacroſ. Eccleſ. Alex. in l.*1. *num.*3. *ff. Quod quiſq. jur. Cor. conſilio* 4. *num.*10. *lib.*2. *Hond. conſilio* 13. *num.*59. *&* 60. *lib. primo Surd. deciſ.*13. *num.*12. ubi addit, quod edictum Prætoris de non extrahendo bladum, non includit ipſum Prætorem, *Comitol. deciſ.*167. *num.*12. *Gregor. deciſ.*279. *num.*7. *& ſeq.* ubi, quod neque ſub ſtatuto comprehenditur Vicarius perpetuus pro Sede Apoſtolicâ deputatus, cùm cenſeatur utilis Dominus, & in omnibus fungatur vice Principis, *Beltram. ibidem num.*22. *& ſeq.* filiæ verò, & neptes ipſius Domini ſub tali ſtatuto comprehenduntur, quia iſtæ non Dominæ, ſed ſubditæ reputantur, *Rot. in Balneoregien. bonorum* 18. *Maii* 1588. *coram Lita, quem refert Beltram. loco cit. num.*22. quod intellige, ſi ſtatutum conditum fuerit ab ipſo Domino loci: ſecus ſi ab Univerſitate: quia tunc non comprehenduntur, etiamſi tale ſtatutum ab ipſo loci Domino fuerit confirmatum; natura enim confirmationis eſt addere robur ſtatuto confirmato quoad jus, non autem quoad actum, ut comprehendat filias ipſius Domini, quæ antèà non comprehendebantur, *Rot. in Balneoregien. bonorum de anno* 1589. *coram Orano. & in alia Balneoregien.* 9. *Martii* 1591. *coram Card. Pamphilio. prout refert Mareſcott. var. lib.*1. *c.*9. *num.*3. *& ſeq.* 99 100 101 102

Obſerva tamen, quod licèt ſtatutum loci non afficiat Dominum ipſius loci, id tamen intelligitur in partibus præjudicialibus: & ideò in partibus favorabilibus poteſt Dominus loci, ſi vult, uti eodem ſtatuto, inſtar Eccleſiæ, quæ etſi non ligatur laicorum ſtatutis, poteſt tamen eis uti in partibus favorabilibus, *ex trad. in Mediolanen.* 104 *hæreditatis* 11. *Martii* 1596. *coram. Card. Millino. in impreſſ. deciſ.*146. *& in Papien. bonorum* 17. *Februarii* 1578. *coram Card. Lancellotto Seniore. latè Alex. conſilio* 111. *num.*8 *lib.*7. ubi ſubdit, quod ſi Eccleſia vult uti beneficio ſtatuti, tenetur ſervare illius formam, *Hond. conſ.*70. *nu.* 110. *& ſeq. lib.*2. 103 105

An verò fiſcus ligetur ſtatuto loci? Reſp. affirmativè, *ut ſenſit Senatus Mantuan. teſte Surdo deciſion.*13. *in fin.* 106

Infertur 2. quod ſtatutum excluſivum fœminarum non porrigit vires ſuas ad bona ſita extra territorium, etiamſi de bonis in alieno territorio ſitis expreſsè diſponeret, quia in tali caſu deficit ſubjectio bonorum, *Dec. in l. fin. num.*3. *ff. de Juriſd. omn. Jud. Alex. conſilio* 128. *num.*1. *& ſeq. lib.*1. *latè Theſaur. qq. forenſ. lib.*2. *quæſt.*5. *num.*4. *&* 16. *Buratt. d. deciſ.*188. *ubi latè Ferentill. Beltram. ad Greg. deciſ.*255. *num.*7. *ubi de communi. Rot. dec.*295. *num.*2. *par.*1. *Diverſ. & in recent. dec.*461. 107

dec. 461. *numer.* 5. *& 6. part.* 4. *tom.* 2. ubi, quod ſtatuta diſponentia circa ſucceſſionem non habent locum
108 quoad bona exiſtentia extra loci territorium, *& in Tarviſina feudi* 10. *Junii* 1619. *coram Innocentio X.* ubi quod ſtatutum de duabus conformibus non procedit in
109 bonis ſitis extra territorium, nec in foro eccleſiaſtico, neque ſuper bonis Eccleſiaſticis, etiam ubi agitur inter laicos de illorum utili dominio, *& coram Merlino* 28. *Maii* 1631. *prout refert Dian. poſt part.* 5. *reſolut. moral. in fine operis, Gratian. diſcept. for. capit.* 120. *numer.*86. *Mareſcott. var. libr.* 1. *cap.*9. *numer.* 9. 13. *& ſequ.*

Unde ſi teſtator poſſidet bona in loco, in quo degebat, & etiam extra illius territorium, fœmina cum maſculis æqualiter admitteretur in ſucceſſione bonorum exiſtentium extra territorium juxta juris communis diſpoſitionem, etiamſi in utroque loco vigeret ſtatutum excluſivum fœminarum, extantibus maſculis, niſi fortè perſonæ ſubjacerent juriſdictioni utriuſque loci, ut ſi in utroque loco haberent domicilium, *Bartol. in l.* 1. *numer.*33. *Cod. de Summ. Trin. Theſaur. qq. for. lib.*2. *quæſt.* 5. *numer.* 7. *Surd. deciſion.*329. *numer.* 11. ubi, quod
110 prævalet domicilium habitationis, quando pugnat cum domicilio originis, *latè Merlin. deciſion.*353. *numer.* 1. *& ſequ.* ubi etiam obſervat, quod bannitus, & hoſtis
111 patriæ, qui omninò eſt incapax ſucceſſionis, ſuccedit ab inteſtato in bonis extra territorium, quia hæc bona non ſubjacent ſtatuto Civitatis bannientis, *extrad. per Caſtr. in l.*1. *num.*4. *C. de hæred. inſtit. Menoch. conſ.*271. *numer.*19. *Rot. in Mantuana bonorum* 17. *Novembris* 1579. *coram Bubal.*

112 Idem dicendum in ſtatuto diſponente, quod primogenitus ſolus ſuccedat in totum, ut non habeat locum in bonis ſitis extra territorium, niſi ultra ſtatutum primogenitura per pactum, vel teſtamentum conſtituta eſſet, nam hæc duo porrigunt vires ſuas ad bona ubicunque exiſtentia, *Gabr. commun. concluſ. libr.*6. *titul. de ſtatut. concluſ.*9. *numer.*10. *Theſaur. qq. for. lib.*2. *quæſt.* 5. *numer.*6. *Rot. dec.*355. *numer.*30. *part.*5. *tom.*1. *recent.*
113 ubi, quod ſi quis in diverſis territoriis habeat bona, uniuſcujuſque territorii ſtatutum diſpoſitivum attenditur, ac ſi diverſa eſſent patrimonia, *Rol. conſil.*80. *numer.*27. *lib.*4. *& conſil.*24. *num.*15. *& ſequ. lib.*3. ubi, quod ſtatuta loci, in quo bona ſunt ſita, in ſucceſſionibus ſervari debent.

114 Infertur 3. ſtatutum hujuſmodi fœminarum excluſivum non ſuffragari maſculis, quando tam defunctus, quàm fœmina, & maſculi ſunt forenſes, tum quia in tali caſu deficit ſubjectio perſonarum, tum etiam quia ſicut forenſis, quando agitur de ejus præjudicio, non comprehenditur in diſpoſitione ſtatuti, ita nec ſtatutum ad eum extenditur, ut ei profit, & ideò forenſis ſtatuti beneficio non utitur, *Bald. in l.*1. *numer.*13. *Cod. de Summ. Trin. & conſil.*460. *numer.*2. *libr.* 1. ubi dicit,
115 quod ſtatuentes nec habilitare, neque inhabilitare poſſunt non ſubditum, *Rol. conſil.*79. *numer.*35. *lib.*3. *Ruin. conſil.*48. *numer.*4. *lib.*3. ubi, quod ſtatutum non poteſt excludere forenſem ab hæreditate etiam reſpectu bonorum exiſtentium in territorio ſtatuentium, quia perſona non eſt ſubdita, *latè Gratian. diſcept. for. cap.* 709. *num.*12. *& ſeq. Hond. conſ.*11. *num.*25. *& ſeq. & conſ.*5. *nu.* 15. *&* 16. *lib.*1. *Rot. dec.*188. *num.*7. *coram Burat. & deciſ.* 295. *numer.*4. *part.*1. *Diverſ. Beltram. ad Greg. dec.*255. *num.* 8.

116 Idem eſſet, ſi defunctus, & ejus bona ſtatuto ſubjaceant, ſed tam maſculus, qui vult ſuccedere, quàm fœmina, eſſent forenſes: quia neque in hoc caſu fœmina excluderetur; requiritur enim, quod is, qui vult ſuccedere, ſit ſubditus ſtatuto, *Alexand. conſil.*44. *numer.*15. *lib.*5. *Ruin. conſil.*48. *numer.*4. *lib.*3. *Ferentill. ad Burat. deciſ.*188. nam mens ſtatuentium non eſt ſtatuere in commodum illorum, quibus incommodum, & damnum præſtare non poſſunt, *Natt. conſil.*148. *numer.* 1. *Rot. dec.*295. *numer.*3. *&* 5. *par.* 1. *Diverſ.* ubi, quod neque mulier excluderetur, ſi ipſa ſubjecta ſit ſtatuto, & is, qui prætendit ſuccedere, eſſet forenſis, *& deciſ.* 68. *numer.* 10. *& ſequ. par.*6. *recent.* ubi, quod quando defunctus eſt ſtatuto ſubjectus, ſed ſucceſſionem prætendentes ſunt forenſes, fœmina non excluditur à maſculis, nec eſt locus ſtatuto, ſed ſecundùm juris communis diſpoſitionem ſucceſſio eſt regulanda, *Mareſcot. var. libr.*1. *cap.*9. *numer.*1. *& ſequ. Honded. conſil.*11. *numer.* 21. *libr.*1. ubi, quod ſtatutum fœminarum excluſivum diſponens, ut mulier dotata non ſuccedat, non ex- 117
cludit mulieres forenſes, neque eis aliquo modo poteſt obeſſe.

Limita 1. quando maſculi eſſent Cives, & fœmina 118
forenſis, quia tunc talis fœmina cenſetur per ſtatutum excluſa: nam cum ſtatutum principaliter emanaverit ad favorem Civium maſculorum, & ſolum ſecundariò excludat fœminas, videtur, quod intentio ſtatuti principalis ſit favere ſuis civibus maſculis, non minus adverſus fœminas ſubditas, quàm forenſes; ſi enim ſtatuentes voluerunt excludere fœminas propria magis dilectas favore civium maſculorum, multo magis cenſentur voluiſſe excludere fœminas forenſes minus dilectas favore eorumdem maſculorum, *Surd. conſil.* 343. *&* 553. *& communem dicit Peregrin. conſil.*90. *numer.* 10. *libr.* 1. *prout refert Beltramin. ad Gregor. deciſ.*255. *numer.* 8. *Theſaur. qq. for. libr.*2. *quæſt.*19. *Rota deciſion.*484. *numer.* 1. *& ſequen. par.*4. *tom.* 1. *recentior.* quod procedit, etiamſi tam defunctus, quàm perſona excluſa, eſſent forenſes, *ut reſolvit Rot. deciſion.*304. *part.*1. *Diverſ.* ubi, quod quando defunctus, & perſona excluſa ſunt forenſes, is verò, qui agit ad excluſionem, ſubjacet ſtatuto excluſivo fœminarum, excludit ſororem, *& coram Duran. dec.*31. *num.*6. *& ſequ. quamvis contrarium videatur ſenſiſſe Rot. apud Burat. dec.*262. *numer.*12. *&* 13.

Limita 2. quando ſtatutum expreſsè vocaret foren- 119
ſes ad ſucceſſionem excluſis fœminis, cùm poſſint ſtatuentes ſtatuere de bonis ſui territorii, & afficere eadem bona quomodocumque, *latè Alexand. conſil.* 111. *num.* 5. *& ſequen. & præcipuè numer.*13. *lib.*7. *Natt. conſil.*148. *num.*1. *& ſequen. libr.*1.

Limita 3. quando forenſis ſubit non tantùm onera 120
realia, ſed etiam perſonalia, quia tunc cenſetur ſubditus, & gaudet beneficio ſtatuti, *Alexand. dict. conſil.* 111. *numer.*4. *libr.*7. ubi dicit, quod ad hunc effectum non ſufficeret, ut quis onera tantùm realia ſubiret, quia onera realia imponuntur rebus, & ad illa ſolvenda coguntur etiam non ſubditi: ſed requiritur, ut etiam onera perſonalia ſubſtineat, ex quo præcipuè arguitur, aliquem eſſe ſubditum, *Ruin. conſil.*200. *numer.*12. *libr.*2. ubi, quod non ſufficit, ut quis teneatur ad realia tantùm, vel ad perſonalia tantùm, ſed neceſſe eſt, ſi vult uti beneficio ſtatutorum, quod ſubeat realia, & perſonalia, *latè Hond. conſil.*10. *num.*22. *& ſeq. lib.*2. *& conſ.*5. *num.*33. *lib.*1.

Limita 4. quoad clericos, & Monachos, *Bald. in* 121
*l. cunctos populos numer.*10. *Codic. de Summ. Trinit.* ubi dicit, quod ſi ſtatutum diſponat, ut filia non ſuccedat ſuperſtite maſculo, cùm tale ſtatutum ſit favorabile, includitur in dicto beneficio Clericus, & Monachus, etiamſi ſtatuentibus non ſubdantur, *latè Alexand. dict. conſil.*111. *numer.*6. *Abb. in cap. quod Clericus numer.*42. *de for. compet.*

Notandum eſt autem, quod pecuniæ, ſeu nomina de- 122
bitorum cenſentur eſſe de loco, ubi eſt celebratus contractus, vel deſtinata ſolutio, *l. ſi fideicommiſſum* 50. *§. tractatum eſt ff. de Judic. Alexand. conſil.*16. *numer.* 3. *&* 4. *libr.*1. *Mandell. conſil.*370. *numer.*20. *Peregrin. de jur. fiſc. libr.*5. *titul* 1. *numer.*142. *Gratian. diſcept. for. capit.* 29. *numer.*26. *& ſequen. Pinell. in rub. Cod. de bon. matern.*1. *par. numer.*12. & ideò ſi ſolutio deſtinata ſit in loco, ubi viget ſtatutum fœminarum excluſivum, hujuſmodi pecuniæ, ſeu nomina debitorum cenſetur eſſe de bonis in dicto loco ſitis, & conſequenter ab eorum ſucceſſione arcentur fœminæ, ſicut à ſucceſſione aliorum bonorum in eodem loco exiſtentium, licèt alibi contractus fuerit celebratus: quia ſpectari debet locus, ubi actiones ipſæ exerceri, & ad effectum deduci poſſunt, *Alexand. dict. conſil.*16. *num.*4. *Vinc. de Franch. dec.*93. *num.* 5. *& ſequen. Peregrin. dict. lib.*5. *titul.*1. *num.*242. *verſ. conſultus in caſu &c. & verſ. & ad illam rationem &c. Caball. reſol. crim. caſ.*268. *numer.*4. *circa med.* ſubdens *numer.*16. quod cenſus, vectigal, penſio emphiteutica, & hujuſmodi redditus fundales ſequuntur locum rei, ob 123

quam debentur, licèt cæteri redditus sequantur personam creditoris, *Rot. decision.290. numer.8. part.8. recentior.* ubi, quod census impositus super certo fundo juxta formam Bullæ Pii V. censetur in eodem loco esse, ubi fundus existit, *& in Romana hæreditatis 24. Maii 1577. coram Oradino, Maresc. var. libr.1. cap. 9. numer.9. 13. & sequen.* secus esset, si actio daretur
124 ad quantitatem in genere, nec ullo loco esset circumscripta, quia tunc non computatur inter mobilia, sed facit tertiam speciem, & consequenter non comprehenditur sub statuto excludente fœminas à successione bonorum, præsertim si loquatur explicitè de bonis in territorio sitis: quia quando fit mentio de bonis existenti-
125 bus in certo loco, tunc non veniunt jura, & actiones *l. Cajus ff. de leg.2. Lap. allegat.92. incip. In primis videndum &c. Roman. cons.509. num.16. & seq. Tiraq. de retract. lignag. §.36. glos.3. num.16. & 17. vide quæ infra dicemus in cap. de Action.*

126 Notandum 2. quod statuta, si sunt realia, nocent etiam non subjectis, in rebus territorii: & ideò ligant etiam forenses possidentes bona sub jurisdictione statuentium, *Bald. consil.460. numer.2. libr.1. Cravet. consil. 201. numer.14. & sequen. libr.2. & cons.844. numer. 8. libr.5.* ubi dicit, quod statui potest etiam contra forenses circa bona, quæ possident in statuentium territorio: unde valeret statutum, quod forenses, qui prædia possi-
127 dent in loco statuti, compellantur ad munera: prout etiam valet statutum, quo forenses prohibentur acquirere bona in territorio statuentium, cum illud censeatur conditum occasione bonorum statuentibus subjectorum, *latè Hond. consil.11. numer.21. libr.1. & consil.10. num. 4. & sequent. libr.2.* ubi dicit, quod sicut statutum de
128 jure congrui ligat forenses respectu bonorum, quæ ipsi possident, si ea vellent alienare irrequisitis consortibus, vel vicinis, ita conveniens est, ut & ipsi utantur beneficio ejusdem statuti, & illius vigore retrahere possint bona alienata; quia jus congrui inductum ratione vicinitatis, est jus reale, *ex tradit. per Bartol. in l.1. Codic. de Summ. Trinit.* ubi dicit, quod quando quæstio est de aliquo jure descendente ex re ipsa, debet servari consuetudo, vel statutum loci, ubi res est sita, *Bald. ibidem numer.17. Rot. decision.452. numer.4. par. 1. Diverf. Mandell. consil.50. numer.5. & sequent.* ubi dicit, quod quando statutum potest forensibus nocere, debet etiam ipsis prodesse, *Cepoll. de servit. Urban. præd. cap.27. numer.5. de serv. alt. non toll.* ubi dicit,
129 quod statutum prohibens, nè quis possit altius elevare, seu tollere ædificium suum, si per illud noceat vicini luminibus, ligat forensem, cujus est domus, quia istud jus descendit ex re, *Tob. Non. consil.1. numer.57.*
130 ubi dicit, quod in succedendo inspiciuntur statuta illius loci, ubi bona sunt sita, nulla habita distinctione personarum, an sint subditæ, vel forenses, *ut sensit etiam Bald. in l.1. numer. 17. Codic. de Summ. Trinit. Natt. consil. 148. & 149. libr.1.* ubi etiam observat, quod si statutum disponat, ut mater transiens ad secunda vota, possit de bonis suis disponere ad libitum in secundum, & ulteriorem virum exclusis liberis primi matrimonii, statutum hujusmodi includit etiam mulierem forensem, ut ei liceat disponere in secundum virum quoad bona sita in territorio statuentium, quia respectu bonorum existentium in territorio, statutum potest habilitare personam etiam non subditam, *Paris. consil.*
131 84. *num.45. libr.1.* ubi, quod statutum, etiamsi lo-
132 quatur per verba generalia, comprehendit etiam forensem, & alibi habitantem, respectu bonorum existentium in territorio statuti.

133 Secus esset, si statutum tractaret de aliquo effectu, qui directò respiceret personam, ac illius statum, quia tunc non prodesset forensibus, *ut subdit Mandell. loco cit. num.5.*

134 Notandum 3. quod statuta exclusiva fœminarum, cum sint correctoria juris communis, debent strictè interpretari; & ideò statutum excludens sorores à successione parentum propter fratres, intelligendum est de fratribus utrinque conjunctis, non autem uterinis tantùm, *Rota in Firmana pecuniaria 10. Junii 1615. & 27. Januarii 1616. coram Verospio, & in Camerinen. seu Callien. bonorum 26. Junii 1617. coram Reverendiss. Seleucien. & in Romana legitima 25. Junii 1618. coram Remboldo, & in Anconitana predii 11. Decemb. 1623. coram Ubaldo, quæ est decision. 502. numer. 2. & sequent. part. 4. tom. 2. recentior. ubi Doctores contrarium tenentes reprobantur,* item intelligendum est de fratre 135
primi gradus, non autem de fratribus patruelibus, *Alexand. cons.97. num.4. lib.2. Gabr. commun. concl. libr.6. de statut. concl.7. num.11. Rot. in Perusina bonorum 27. Junii 1597. coram Gypsio, & dec.68. num.3. & 4. par.6. recent.* ubi, quod Statutum Urbis non excludit fœminam propter patruelem, sed solum propter fratrem, *Greg. decis.464. num.8. & 9.*

Notandum 4. quod fœminæ exclusæ à statuto com- 136
putantur in numero liberorum, & faciunt numerum, & partem, quando filiis prodest, sive agatur de successione patris, sive matris, *latè Gabr. de legit. concl. 2. Cæphal. consil.245. numer.34. Rota in Civitatis Castelli supplementi legitimæ 4. Martii 1614. coram Cardinal. Lancellotto, & in Romana, seu Urbevet. legitimæ 7. Junii 1632. coram Pirovano, quæ est decision. 137. numer. 13. & 14. part. 6. recent.* non est enim inconveniens, quod quis faciat partem, & non admittatur ad partem, *Rot. in Anconitana legitimæ 28. Junii 1606. coram Penia, & dec.101. numer.8. & 9. coram Andrea.*

SUMMARIUM.

137 *An consuetudo, qua primogenitus succedit, & excludit alios, extendatur etiam ad clericos.*

138 *Statutum laicale non potest disponere de re Ecclesiæ etiam respectu utilis dominii.*

139 *Judex laicus non est Judex competens clerici venientis ad causam.*

140 *Causa decimarum, quæ datæ sunt in feudum sæcularibus, discutienda est coram Judice ecclesiastico.*
Causa juris patronatus non nisi ecclesiastico judicio potest diffiniri, ibid.

141 *Bona emphiteutica Ecclesiæ à laicis possessa alienari possunt in forenses non obstante statuto.*

142 *Statutum disponens de bonis emphiteuticis Ecclesiæ, an sit contra libertatem ecclesiasticam.*

143 *Forensis alteri forensi vendere non prohibetur, si statutum subditis alienationem immobilium interdiceret in non subditos.*

144 *Dicitur quis propriè subditus ratione domicilii.*

145 *Statutum prohibens alienationem per contractus, & actus inter vivos, an impediat alienationem, quæ fit in ultima voluntate.*
Quando stante incapacitate hæredis instituti, hæreditas devolvatur ad fiscum, & quando ad proximiores, ibid. & n. seq.

146 *Quando emphiteuta alienans sine consensu Domini cadat à jure suo, & quando non.*
Quid si alienatio esset nulla, ibid.

147 *Quando venientes ab intestato, vel fiscus teneantur præstare legata à testatore relicta.*

148 *An Civis loci ex privilegio possit acquirere bona existentia in eodem loco, non obstante statuto prohibente alienationem bonorum in forenses.*

149 *Quid si forensi conditionaliter aliquid relinquatur contra prohibitionem statuti.*

150 *Filius ab hostibus captus, propter spem postliminii, impedit, nè alii succedant.*

151 *Senator Urbis, & aliorum locorum, ejusque filii, nepotes, & pronepotes possunt acquirere non obstante prohibitione statuti.*

152 *Senator, ubicunque sortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium.*

153 *Civilitas acquisita à Patre an transeat in filios.*

154 *An Prætores, Advocati, & alii Doctores, qui ratione officii merentur stipendia in aliqua Civitate, milites, seu stipendiarii, & scholares possint*

poſſint acquirere in loco, in quo morantur, non obſtante ſtatuto.

155 *Beneficiatus efficitur Civis, quamdiù beneficium poſſidet.*

156 *Uxor forenſis nupta Civi poteſt acquirere ſtabilia non obſtante ſtatuto.*

157 *Statuto ſimpliciter prohibente alienationem ſtabilium in forenſes, poteſt quis forenſibus cedere jura, & actiones.*

158 *Quid ſi ſtatutum de juribus, & actionibus ſpecificè loquatur.*

Quæſtio VII.

An ſub ſtatuto laicorum prohibente alienationem bonorum ſtabilium in forenſes comprehendantur bona emphiteutica Eccleſiæ à laicis poſſeſſa.

37 AFfirmat *Anchar. conſil.*125. *ſub numer.*7. *& conſ.* 433. *numer.*3. ubi etiam dicit, quod conſuetudo, qua primogenitus ſuccedit, & excludit alios, extenditur etiam ad clericos, *Alexand. conſ.*9. *num.*2. *volum.*5. *Surd. dec.*160. *num.*13. *& alii*, ea ratione moti, quia utile dominium, dum eſt apud emphiteutam laicum, habetur pro laicali, & per conſequens de eo poteſt diſponere ſtatutum laicorum.

138 Sed negativam ſententiam uti veriorem alii ſequuntur, aſſerentes, non poſſe ſtatutum laicale ex defectu poteſtatis diſponere de re Eccleſiæ etiam reſpectu utilis dominii, quia dominium utile connexum eſt cum dominio directo Eccleſiæ, in quo tamquam in prima cauſa inſeparabiliter inhæret; unde ſicut dominium directum Eccleſiæ non ſubiicitur dicto ſtatuto, *ut dict. Bart. in l. dudum Codic. de contrab. empt. & alii apud Ciriac. controverſ.*530. *numer.* 12. 13. 52. *& ſequen. & eſt communis opinio Doctorum:* ita nec eidem ſubiicitur utile dominium, etiamſi à laicis poſſideatur, *arg. l. ſi communem ff. Quæm. ſerv. amit. & ita tenuit Butr. in cap. quæ in Eccleſiarum, & in cap. Eccleſia S. Mariæ, de Conſtit. Socin. Sen. conſil.*55. *lib.*1. *Laderch. conſil.*103. *numer.* 3. *poſt med. quos refert, & ſequitur Rot. in Ferrarienſi bonorum de Schianchis* 28. *Aprilis* 1617. *coram Pamphilio, prout refert Ciriac. poſt controverſ.*205. *lib.* 2. *Farinac. poſt tom.* 2. *conſ. deciſ.* 305. *& in Romana domus de Scapucciis* 19. *Januarii* 1611. *coram Coccino, quæ apud Pacif. de Salv. interd. eſt dec.* 238. ubi

139 ſubiicit, quod Judex laicus non eſt Judex competens clerici venientis ad cauſam, etiamſi renunciet privilegio fori, *& ita cenſuit eadem Rota* 28. *Maii* 1631.

140 *coram Merlino, prout refert Diana poſt* 5. *part. reſol. moral. fol.* 456. ubi addit, quod cauſa decimarum, quæ datæ ſunt in feudum ſæcularibus, diſcutienda eſt coram Judice eccleſiaſtico, licèt dominium hujuſmodi fructuum ſpectet ad laicos, quia cum feudum prædictum oriatur, & dependeat à jure ſpirituali, & eccleſiaſtico, non poteſt Judex laicus de eo cognoſcere: quemadmodum cauſa juriſpatronatus, quia connexa eſt ſpiritualibus cauſis, non niſi eccleſiaſtico judicio poteſt diffiniri, *vide text. in cap. quanto, & cap. cæterum de Judic.* unde hujuſmodi bona emphiteutica Eccleſiæ

141 non obſtante ſtatuto alienari poſſunt in forenſes, cum originaliter tanquam eccleſiaſtica, ſint exempta à ſtatutis laicorum, *Bartol. in l. filiusfam.* 117. *§. Divi.* 2. *numer.*12. *ff. de leg.*2. ubi etiam obſervat, quod ta-

142 le ſtatutum, ſi diſponeret de bonis emphiteuticis eccleſiæ, eſſet contra libertatem eccleſiaſticam, *Rip. reſponſ.*4. *numer.*5. *& ſequen. titul. de Jure gent. civil. Caſtrenſ. conſil.*5. *volum.*2. *Plot. conſ.*19. *num.*11. *& ſeq. Menoch. conſil.*165. *& alii apud Ciriac. d. controv.*205. *num.*156. *& ſeq.*

143 Immò tale ſtatutum non ſemper inter laicos locum habet: nam forenſis alteri forenſi vendere non prohiberetur, ſi ſtatutum ſubditis alienationem immobilium interdiceret in non ſubditos: forenſis enim, qui vendit, non cenſetur propriè ſubditus, cum non ſubſtineat onera

144 perſonalia, licèt ſubſtineat realia ratione bonorum: ſed dicitur quis propriè ſubditus ratione domicilii, *Bartol. in l. multum intereſt.*33. *verſ. Unde ſi ſtatutum eſt hic ff. de Verb. oblig. Bald. conſ.*411. *ſub num.*2. *volum.*1. *Rip. reſponſ.*4. *numer.*11. *ſub titul. de Jure gent. civil. Cæphal. conſ.*13. *num.*8. *& conſ.*161. *num.*10. *Card. Seraphin. dec.*843.

2. Si ſtatutum hujuſmodi prohibeat alienationes per 145 contractus, & actus inter vivos, non impediret alienationem, quæ fieret in ultima voluntate, *l. verba contraxerunt* 20. *ff. de Verb. ſignif. Bald. conſil* 358. *numer.* 4. *volum.*1. *& conſil.*253. *& conſ.*310. *numer.*3. *volum.* 3. *Alexand. conſ.*120. *ſub num.*2. *volum.*1. *& alii apud Ciriac controv.*205. *num.*149. *& ſeq.* & ſi ſtatutum comprehenderet etiam alienationes, quæ fiunt in teſtamento, ſeu ultima voluntate, per ſimplicem inſtitutionem bona non devolverentur ad fiſcum, quando hæreditas non fuit adita: vel ſi adita, adhuc non fuit apprehenſa actualis poſſeſſio à forenſi, ſed tunc ſtante incapacitate hæredis inſtituti, hæreditas devolvitur ad proximiores capaces, *Rip. reſponſ.*4. *numer.*16. *& ſequ. ſub tit. de Jure gent. civil.* ubi etiam dicit, quod emphiteuta alienans ſine conſenſu Domini, non cadit à re emphiteutica, niſi ſe- 146 quuta traditione, quia tunc alienatio dicitur perfecta, *Socin. Jun. conſ.*3. *numer.*19. *& ſequ. volum.*3. *Alciat. conſ.*31. *numer.*51. *libr.*9. *& conſ.*43. *&* 47. *libr.* 2. ubi idem dicit, ſi poſſeſſio translata eſſet per clauſulam conſtituti, quia cum ſimus in materia odioſa, fieri debet ſtricta interpretatio, ut lex requirens traditionem, intelligatur de actu naturali, non de civili tantùm, *Ciriac. controv.*230. *numer.*16. *& ſequ.* ubi etiam obſervat, quod fiſco non acquiruntur bona ob alienationem factam contra prohibitionem ſtatuti, ſi alienatio eſt nulla, *& contr.* 205. *num.* 171. ſubdens, quod ſi ſtatutum hujuſmodi non reſervat aliquod jus proximioribus, dicitur principaliter contemplatus fiſcus.

An verò, annullato teſtamento ob incapacitatem 147 hæredis inſtituti, teneantur venientes ab inteſtato præſtare legata? Reſp. affirmativè, ſi in teſtamento adſit clauſula codicillaris, *Turret. in tract. de clauſul. codicill. q.*42. *&* 44. *quem refert, & ſequitur Ciriac. d. controv.* 230. *num.*18. *&* 19. ubi addit, quod fiſcus etiam tenetur ad legata, ſi talia bona caperet tanquam vacantia, quando non adeſſent proximiores.

3. Si forenſis fiat per privilegium civis illius loci, 148 ubi adeſt tale ſtatutum, poſſet tunc acquirere bona exiſtentia in eodem loco: civis enim per privilegium fruitur beneficiis, quæ competunt originariis civibus, *l.*1. *ubi Bartol. numer.*16. *ff. ad municip. l. cives* 7. *Codic. de Incol. libr.*10. *idem Bartol. in l. ſi maritus* 15. *§. legis ff. Ad l. Jul. de Adulter. Bald. in l.*3. *§. hæc verba. ff. de Negot. geſt. Alexand. conſil.*99. *numer.*5. *vol.* 6. *Ruin. conſ.*139. *numer.*23. *vol.*5. ubi dicit, quod alienatio facta in forenſem, confirmatur, ſi fiat civis, *Cravet. conſ.*515. *numer.*16. *Rol. conſ.*60. *num.*19. *vol.*1. *& conſ.*67. *ſub num.*44. *vol.*3. *Ciriac. controv.*273. *num.*4. *& controv.*205. *num.*56. *& ſequ. Caſtr. conſ.*234. *ſub num.*3. *vol.*2. *Decian. conſ.*16. *num.*97. *vol.*4. *Plot. conſ.*19. *num.* 18. *Menoch. conſ.*165. *ſub num.*9. *Bart. Socin. conſ.*19. *ſub num.*3. *&* 4. *vol.*3. *Alciat. conſ.*21. *in fin. lib.*2. *Rip. reſponſ.* 4. *numer.*24. *ſub titul. de Jure gent. civil.* ubi etiam 149 obſervat, quod ſi forenſi conditionaliter relinquitur contra prohibitionem ſtatuti, jus alteri non defertur, ſed ſtat in ſuſpenſo, donec ſpes, & poſſibilitas adeſt, ut fiat capax; quemadmodum filius ab hoſtibus captus, 150 propter ſpem poſtliminii, impedit, nè alii ſuccedant, *l.*2. *§. ſi verò apud hoſtes ff. Ad Senatuſc. Tertyll. l. ſi duobus* 16. *ff. de leg.*1. *l.* 1. *§. ſi quis proximior ff. Unde cognat. l.*3. *§. utique, & ex lege ff. de ſuis, & legit.* & tunc ſi alter, ad quem ſpectarent bona, apprehendat eorum poſſeſſionem, retinet illa uti adminiſtrator, non autem tamquam ſua, & ſuperveniente capacitate reſolvitur omne jus poſſeſſoris, ac tenetur illamet reſtituere cum redditione rationis adminiſtratorum, *Bald. in l. ſi quis inſtituatur in princ. ff. de hæred. inſtit. Menoch. lib.*4. *præſumpt.* 159. *num.*18. *Ciriac. d. controv.* 205. *num.*88. *& ſeq.*

Idem dicendum in Senatore Urbis, & aliorum 151 locorum, ejuſque filiis, nepotibus, & pronepotibus: iſti enim, quamdiù morantur in loco dignitatis; poſſunt acquirere non obſtante ſtatuti prohibitione, quia Se-

152 nator, ubicumque fortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium, *l. Senatores* 11. *ff. de Senator.*
153 & civilitas acquisita à patre, transit etiam in filios eo tempore natos, *juxta tex. in l. filii* 22. *ff. Senatores* 1. *ff. Ad municip. latè Ciriac. controvers.* 273. *num.* 34. *& controvers.* 450. *numer.* 3. *& sequen.* ubi id etiam extendit ad Prætores, Advocatos advocationis officium actu
154 exercentes, & alios Doctores, qui ratione officii merentur stipendia in aliqua Civitate, sive actu legant, sive non: quemadmodum milites, seu stipendiarii habentur pro civibus in loco, ubi stipendium merentur, & ibi forum sortiuntur, *glos. in l. cives ver. allectio. in princ. Codic. de Incol. libr.* 10. *Bartol. in l. municeps* 23. *ff. miles ff. Ad municip.* ubi id intelligit, donec ibi merentur stipendium, *& in tractat. de Represal. in* 5. *quæst.* 5. *quæst. principal. numer.* 12. ubi idem dicit de scolaribus in loco studii, *Boer. decision.* 260. *sub numer.* 19.
155 *& sequen.* ubi, quod etiam Beneficiatus efficitur civis, quamdiù beneficium possidet, *Gratian. discept. for. cap.* 186. *num.* 3.
156 Item uxor forensis nupta civi non impeditur acquirere stabilia non obstante tali statuto, & si vidua sit, non prohibetur viro succedere: quia uxor acquirit civilitatem mariti, non solùm habitationis, sed etiam originis, vel alterius loci, tam constante matrimonio, quàm eo soluto, donec permanet in viduitate, & gaudet omnibus privilegiis mariti, *l. filii* 22. *ff. vidua ff. Ad municip. l. quoties* 3. *ubi Bartol. Codic. de Privil. scholar. libr.* 12. *Bald. in l. cum te.* 10. *sub numer.* 1. *Codic. de Nupt. Socin. Sen. consil.* 81. *volum.* 3. ubi, quod potest retinere jam quæsitum, etiamsi deinde nubat forensi, *Corn. consil.* 111. *sub numer.* 4. *volum.* 3. *& alii, quos refert, & sequitur Ciriac. controv.* 173. *nu.* 41. *& seq.*
157 4. Si statutum simpliciter prohibeat alienationem stabilium in forenses, poterit quis vendere, seu cedere forensibus jura, & actiones, quia tale statutum uti exorbitans à jure communi hæc non comprehendit, *Rinin. Sen. consil.* 244. *& alii apud Ciriac. controvers.* 230. *numer.* 1. *& sequen.* ubi addit, quod si statutum hujus-
158 modi etiam de juris, & actionibus specificè loquatur, intelligendum est in dubio de juribus, & actionibus ad stabilia competentibus, propter præcedentem qualitatem stabilium, & ideò non comprehenderet credita alterius generis, *quicquid in contrarium sentiat Roman. cons.* 509. *num.* 18.

S U M M A R I U M.

159 *Civitas subjecta subiicitur etiam statutis Civitatis, seu loci dominantis, quando non habet particulare statutum: declaratur n.* 163.
160 *Ægidiana constitutio non extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta particularia.*
161 *Quando statutum possit tolli sine auctoritate Superioris.*
162 *In casu non decisо per statutum loci particulare, semper recurritur ad statuta loci dominantis.*
163 *Quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Civitatem Superiorem.*
164 *Quando locus inferior ligetur statutis loci dominantis.*
165 *An locus subjectus subiiciatur etiam consuetudini loci dominantis.*
166 *Quid si nec in loco subjecto, nec in loco dominante adesset aliqua consuetudo.*
167 *An consuetudo loci extendatur ad alium locum vicinum.*
168 *An statutum faciens mentionem de persona, comprehendat universitatem, vel collegium.*

Quæstio VIII.

An Civitas subjecta subiiciatur etiam statutis Civitatis, seu loci dominantis.

159 REsp. affirmativè, quando Civitas subjecta non habet particulare statutum; secus si habeat statuta propria: ubi enim concurrunt duo statuta, alterum particulare loci, alterum verò generale Provinciæ, magis attenditur statutum speciale loci, *l. fin. Codic. de Testament. ff. fin. ubi DD. Inst. de satisdat. Bald. consil.* 201. *numer.* 2. *vers. in contrarium, lib.* 1. *Roman. consil.* 218. *& cons.* 61. *in fin. Cæphal. cons.* 169. *numer.* 7. *lib.* 2. *Paris. consil.* 25. *numer.* 42. *volum.* 4. *Seraph. dec.* 343. *& decision.* 942. *numer.* 15. *Rot. Divers. decis.* 384. *part.* 1. *& dec.* 330. *par.* 2. ubi, quod Ægidiana constitutio non extenditur ad loca, in quibus adsunt statuta par- 160
ticularia, *Gratian. discept. forens. cap.* 9. *numer.* 3. quod præcipuè procederet, quando statutum loci inferioris esset confirmatum à Principe, quia tunc diceretur conditum à confirmante, *l.* 1. *ff. sed neque Codic. de vet. jur. enucl. Bartol. in l. more majorum numer.* 5. *ff. de Jurisd. omn. Jud. Alexand. consil.* 123. *numer.* 17. *volum.* 4. *& cons.* 151. *numer.* 5. *volum.* 2. *Ciriac. controv.* 321. *numer.* 90. *Gratian. dict. cap.* 9. *numer.* 4. *& seq.* ubi etiam observat, quod statutum per se validum tamquam non indigens confirmatione, quamvis posteà confirmatum, poterit tol- 161
li sine auctoritate Superioris: secus quando sine confirmatione erat invalidum, *ex trad. per DD. in l. omnium C. de Testam.*

Prædicta tamen conclusio intelligenda est, ut pro- 162
cedat, quando statutum loci determinat casum, de quo dubitari contingit: nam in casu non decisо semper recurritur ad statuta Civitatis, seu loci dominantis, *latè Hond. cons.* 13. *num.* 11. *& 58. lib.* 1. *Cavalcan. de Tutor. num.* 93. *Greg. XV. dec.* 260. *numer.* 4. ubi, quod constitutio Marchiæ requirens insinuationem, non tollitur per statutum loci particularis requirentis certas solemnitates nulla facta mentione de insinuatione; quando enim dispositiones non sunt ad invicem incompatibiles, una non est abrogatoria alterius, *ut ibi observat Beltramin. num.* 19. *Gratian. dict. cap.* 9. *num.* 24. ubi etiam observat, 163
quod quando deficit statutum loci particularis, recurrendum est ad Civitatem superiorem, etiamsi in loco per aliud statutum disponatur, quod deficientibus statutis servetur jus commune, quia statutum Civitatis superioris vim obtinet juris communis, *Ciriac. dict. controvers.* 321. *num.* 90.

Observa tamen, quod locus inferior non ligatur 164
statutis loci dominantis, nisi sit suppositus totali ipsius loci dominantis jurisdictioni, *Riminal. consil.* 9. *num.* 23. *volum.* 1.

Sed quæres, an Civitas, seu locus subjectus subii- 165
ciatur etiam consuetudini loci dominantis? Resp. affirmativè, quando in Civitate subjecta non adest particularis consuetudo; secus si ibi adesset specialis consuetudo, *Rota coram Card. Blanchetto in Sutrina donationis bonorum* 13. *Maii* 1593. *quam refert Gratian. discept. forens. cap.* 965. *numer.* 19. Si verò nec in Civitate subje- 166
cta, nec in loco dominante adesset consuetudo, tunc recurrendum est ad jus commune, *Cardin. Seraphin. dec.* 1161.

Quæres 2. an consuetudo loci extendatur ad alium 167
locum vicinum? Resp. quod consuetudo regulariter non extenditur de loco ad locum quamvis vicinum, sicut nec extenditur de persona ad personam, nec de casu ad casum, *Cravet. consil.* 96. *numer.* 4. *Cardin. Mantic. decision.* 284. *numer.* 6. nisi eadem subsit ratio, vel æquitas: tunc enim conceditur extensio usus, & consuetudinis de loco ad locum, de persona ad personam, & de casu ad casum, *vide Menoch. de retinen. rem.* 5. *numer.* 65.

Quæres 3. an statutum faciens mentionem de per- 168
sona, comprehendat universitatem, vel collegium? Resp. negativè, quia Universitas est persona ficta, *Bald. in l. omnes populi in pen. q. ff. de Just. & Jur. Ludov. dec. Lucen.* 39. *num.* 35. *& sequ.* ubi etiam dicit, quod constituens procuratorem ad agendum contra omnem personam, non videtur illum constituisse ad agendum contra Universitatem, vel Remp.

S U M M A R I U M.

169 *Lex, & statutum semper præsumuntur esse in viridi observantia, nisi contrarium probetur: limitatur num. seq.*

170 *Sta-*

170 *Statutum usu receptum in uno loco, non præsumitur usu receptum in alio.*
171 *Quando probetur contrarius usus.*
172 *Lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus, intelligi debet de omni loco, & tempore.*
173 *Testes indeterminatè loquentes circa locum, & tempus, non probant maleficium.*
174 *Valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.*

Quæstio IX.

An leges, & statuta locorum præsumantur usu recepta.

169 Alii sentiunt, quod non præsumuntur usu recepta, & ideò probari debeat de usu à majore parte populi, tum quia id est quid facti, tum quia leges, & statuta semper habent tacitam conditionem, dummodò usu recipiantur, cùm tollantur per contrarium usum, *Socin. jun. cons.32. num.47. lib.3. Menoch. lib.2. præsumpt.2. numer.1. & seq.* contrarius verò non usus probatur eo ipso, quod non probatur usus, *Caputaq. dec.203. par.3.* subdens, quod de usu non constaret, si probaretur, statutum per paucas vices usu fuisse receptum.

Contraria tamen sententia videtur verior: lex enim, & statutum semper præsumuntur esse in viridi observantia, nisi contrarium probetur; unde is, qui allegat legem, vel statutum, habet intentionem fundatam in illis, *l. Arriani Codic. de Hæret. Bartol. in l. certa forma numer.5. Codic. de Jur. fisc. libr.10. Gozad. consil. 16. numer.16. Natt. consil.340. numer.11. libr. 2. Alciat. consil 2. numer.33. libr.9. Rolan. consil.90. numer. 53. libr.1. Rot. dec.775. num.1. par.1. diverf. Put. dec. 1. in fin. libr.1. Benitend. dec.13. numer.10.* quod præcipuè procedit in constitutionibus Summi Pontificis, quæ eo ipso ac sunt promulgatæ, censentur effectuatæ, nec potest contra illas induci non usus, neque contrarius usus, si ex conjecturis colligatur, Papam velle independenter ab acceptatione populi obligare, *Bonacin. in tract. de legib. disp.1. quæst.1. pun.4. num.28. & 29. Dian. par.7. resol. mor. tract.1. resol.8 Card. Cavaler. dec.423. num.4. de quo latius diximus in tract. de Regim. Eccl. lib.1. cap.1. num. 21. & seq.*

170 Limita, quando statutum unius loci traheretur ad alium locum: statuta enim regulariter non operantur extra territorium statuentium, *l. fin. cum ibi not. ff. de Jurisd. omn. Jud.* idemque dicendum, quando statutum loci dominantis traheretur ad loca subjecta, in quibus extent particularia statuta; tunc enim hujusmodi statutum, licèt præsumatur usu receptum in loco dominante, non tamen ita præsumeretur in locis subjectis, si in subjectis extent particularia statuta, *Cæphal. cons.13. num.8. Ciriac. controv.205. num.140. & seq.*

171 Notandum est autem, quod contrarius usus non probatur per aliquos actus in contrarium factos, nisi etiam probetur, quod illi habuerint effectum, & quod talis observantia devenerit ad notitiam majoris partis populi, *Mantic. de Tacit. lib.5. titul.13. num.42. Seraphin dec.153. num.3.*

172 Quæres, quomodò intelligatur lex indeterminatè loquens circa locum, & tempus? Resp. quod intelligi debet de omni loco, & tempore, *Bart. in l.1. ff. de Aleat.* ubi sub-
173 iicit, quod si testes indeterminatè loquerentur circa locum, & tempus, non probarent maleficium, *Alba cons.*
174 243. *nu.5. & seq.* ubi etiam dicit, quod valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis.

SUMMARIUM.

175 *Potest appellari à statuto, si conditum fuerit contra certam personam.*
Quando dicatur conditum contra certam personam, ibidem.
176 *An in tali casu sufficiat contradictio facta in tempore.*

Quæstio X.

An, & quando appellare quis possit à statuto.

Resp. quod aut statutum, seu alia constitutio fit 175
contra certam personam, & tunc illa potest appellare: aut fit generaliter, & eo casu non conceditur appellatio, *in l. omnes populi numer.53. in 5. quæst. in fin. ff. de Just. & jur.* ubi dicit, quod licèt statutum, seu constitutio verbis generalibus concipiatur, si tamen probari potest legitimis conjecturis, fuisse tale statutum in odium certæ personæ specialiter confectum, tunc à tali iniquitate licita esset appellatio, & posset per Superiorem corrigi, *& in l. fin. numer. 3. ff. de Appell. recip. Bald. in l.2. ff. postea ff. de orig. jur.* ubi, quod à speciali iniquitate, quæ non tangit omnes, sed paucos, appellari potest, *& in l. judicibus numer.2. Codic. de Appell. & in l. quisquis numer.2. Codic. Quor. appell.* ubi dicit, quod potest appellari à statuto, si verbis sit generale, & in effectu singulare, puta si statutum conditum fuerit in præjudicium tertii: tunc enim appellare poterit tertius iniquè per statutum oppressus, *ut inquit Alexand. consil.130. numer.14. libr.2. Rot. diverf. decision. 64. & decision.50. par. 2.* ubi, quod licita est appellatio à statuto cogente homines, ut accedant ad molendina Civitatis, tamquam facto in præjudicium particularis personæ, hoc est eorum, qui molendina extra Civitatem existencia possident, *Rol. consil.22. numer. 16. & sequen. & cons.99. numer.11. & sequen. & num.42. libr.2.* ubi dicit, quod statutum dicitur factum in præjudicium certæ personæ, si ligaret unum quarterium Civitatis tantùm.

In tali tamen casu, quando statutum conditum fuit 176
in præjudicium certæ personæ, non requiritur necessariò appellatio, sed sufficit contradictio facta in tempore. *Bart. in d. l. fin. num.3. ff. de Appell. recip. Rot. d. dec.50. num.13. & seq. par.2. Diverf.*

SUMMARIUM.

177 *Constitutiones Ægidianæ in toto Ecclesiastico statu servantur: constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum.*
178 *Dictæ constitutiones non habent locum in foro ecclesiastico, & ubi agitur de re Ecclesiastica, vel de personis ecclesiasticis.*
179 *Constitutiones Ægidianæ locum habent tantùm in Terris, & Civitatibus immediatè subjectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in aliis: limitatur numer. sequ.*
180 *Quid si bona non sint Sedi Apostolicæ immediatè subjecta, sed tantùm personæ litigantes, & lis vertatur in loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subjecto.*
181 *Et quid si lis ageretur in loco quidem Sedi Apostolicæ immediatè subjecto, sed litigantes non essent eidem Sedi immediatè subjecti.*
182 *Constitutiones Ægidianæ non sunt servandæ in locis, ubi super eisdem articulis adsunt particularia statuta, seu consuetudines.*
183 *Constitutiones à Superiore editæ pro uno loco, an, & quando extendantur ad alia loca.*
184 *Quando constitutio dicatur favorabilis.*

Quæstio XI.

In quibus locis servari debeant constitutiones Ægidianæ, & Carpenses.

Resp. quòd constitutiones Ægidianæ in toto Eccle- 177
siastico statu servantur: constitutiones verò Carpentes non egrediuntur Picenum; nam Rodulphus Cardinalis Carpensis solùm Piceni Legatus fuit, & ideò ejus constitutiones in dicta tantùm ditione servandæ sunt, quia per constitutionem Pauli III. *quæ in nov. Bullar. est* 17. non fuerunt extensæ ultra legationem ejusdem Card. Carpensis, prout extensæ, seu potius confirmatæ fuerunt constitutiones Ægidianæ: nam Ægidius Cardinalis Carillus

pro tota Italia, dum Summi Pontifices Avenione degebant, legatus fuit constitutus, & ideò in toto statu Ecclesiastico servari debent ejus constitutiones, *Caput. dec.226. par.1.* ubi dicit, quod Sixtus IV. extendit constitutiones Ægidianas ad omnes terras Ecclesiæ, *prout in ejus constit.15. in nov. Bullar.* & ideò Civitas Avenionensis, quæ etiam est sub potestate Ecclesiæ, venit in illa extensione Sixti potius per viam comprehensionis, quàm extensionis, *Beltram. ad Gregor. dec. 260. numer. 17. Rot. dec.780. num.4.part.1. Diversi. & apud Pacif. de Salv. interd. decision. 208. numer. 5. & 6. & in Imolen. damnorum 22. Junii 1611. coram Cardin. Sacrato. & in Cesenaten. prædii 29. Maii 1626. coram Manzanedo, & in Romana dotis 20. Novembris 1630. coram Pirovano, & decision.238. numer.15. & 16. & decision.260. numer. 3. & 4. par.6. recentior. Ridolphin. in Prax. judic. part.1. cap.6. num.121. cum sequen.*

178 Observa tamen, quòd dictæ constitutiones locum non habent in foro Ecclesiastico, & ubi agitur de re ecclesiastica, vel de personis Ecclesiasticis, quia Cardinalis Ægidius, qui eas condidit, erat Legatus ad temporale gubernium, & ideò non habebat jurisdictionem in dictis casibus, *Cherubin. ad constitut. 17. Pauli III. schol. 2. & ad constitut. Sixti IV. schol.1. Cardinal. Seraphin. decision.424. Gratian. decis. March. 55. numer. 10. Ridolphin. loco citat. numer. 149. & sequen.* ubi dicit, quod Ægidianæ non est locus, quando agitur de quocunque præjudicio Ecclesiæ, etiamsi lis ageretur inter laicos.

179 Observa 2. quod constitutiones Ægidianæ locum habent tantùm in terris, & Civitatibus immediatè subjectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in aliis, *ut declaravit Sixtus IV. dict. constitut. 15. & observat Cherubin. ibidem schol. 2.* ubi dicit, quod in terris Romanæ Ecclesiæ mediatè subjectis servandæ non sunt, quia in exordio dictæ constitutionis Sixti IV. expressa fit mentio de locis immediatè subjectis, *Gratian. dict. decision. 55. numer.8. & 9. Ridolphin. dict. par.1. cap.6. numer. 122. & 139. cum sequen.* ubi subiicit, quod etiamsi bo-

180 na, de quibus agitur, non sint Sedi Apostolicæ immediatè subjecta, si tamen lis vertatur in Curia, vel in alio loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subjecto, & personæ litigantes similiter sint Sedi Apostolicæ immediatè subjectæ, locum haberet Ægidiana, *ut sensit. Rot. apud Pacif. de Salv. interd. decision. 233. numer.2. & decision.79. numer. 19. par.5. tom. 1. recentior.* immò lo-

181 cus esset Ægidianæ, si lis ageretur in Rota, vel in alio loco immediatè subjecto Romanæ Ecclesiæ, etiamsi litigantes non essent eidem Romanæ Ecclesiæ immediatè subjecti, quia debet servari jus fori, in quo litigatur, *Rot. in Reatina confinium 9. Junii 1606. coram Cardin. Lancellotto. & dec.117. num.18. & 19. eadem par.5. tom.1. rec.*

182 Observa 3. quod constitutiones Ægidianæ non sunt servandæ in locis, ubi super eisdem articulis adsunt particularia statuta, seu consuetudines, *ut declaravit Sixtus IV. dict. constit.15. Rot. dec.330. num. 3. par. 2. Diversi. Corn. consil.151. num.6. vol.3. Cherubin. ad constit. 17. Paul. III. schol.1. Ridolphin. in Prax. judic. par.1. cap.6. num.126.*

183 Notandum est etiam, quod constitutiones à Superiore editæ pro uno loco, si sint favorabiles, & militet eadem ratio, extenduntur ad alia loca, *Caput. d. dec.226. par.1. Gratian. d. dec.55. num.3. & seq.* ubi, quod con-

184 stitutio dicitur favorabilis, si per eam reducamur ad jus commune.

SUMMARIUM.

185 *An, & quando Advenæ subiiciantur statutis locorum, in quibus morantur, & quando non, & n.186. & 191. cum seq.*

186 *Consuetudines, quæ à jure communi exorbitant, non debent extendi, sed restringi tanquam odiosæ.*

187 *An Advenæ teneantur servare dies festos particulares ejus loci, per quem transeunt.*

188 *An Sacerdos Græcus, vel latinus possit servare ritum Ecclesiarum ejus loci, in quo hospitatur.*

189 *An extraneus ligetur censuris latis à Superiore loci, si ibi brevi tempore intendat morari.*

190 *An forenses visitantes consanguineas moniales, subiiciantur pœnis ab Episcopo ejus loci noviter inductis.*

191 *An Vagi, seu vagabundi obligentur legibus, & consuetudinibus locorum, in quibus hospitantur.*

Et an possint puniri à loci Magistratu ob delicta etiam alibi commissa, ibid.

192 *Quid si eædem leges, & consuetudines vigerent in domicilio exterorum, & n. seq.*

193 *Præceptum semel tantum obligat.*

194 *Exteri tenetur servare edicta, & constitutiones loci, ad quem perveniunt, quando aliàs sequeretur aliquod damnum ejusdem loci.*

195 *Quid si alioquin scandalum oriretur.*

196 *Forenses etiam tenentur servare solemnitates loci, ubi contrahunt.*

Quæstio XII.

Utrùm advenæ, & peregrini teneantur servare leges locorum, in quibus pro tempore morantur.

RESp. quòd aut accedunt ad locum animo inhabi- 185
tandi ad longum tempus, & tunc, cum ejus loci torum sortiantur, & quasi domicilium ibi contrahant, *l. hæres absens §. proinde ff. de Judic.* omnibus ejusdem loci legibus, & consuetudinibus obligantur, *Palud. in 4. dist.15. quæst.4. art.3. S. Anton. par.2. titul. 6. cap.2. §.2. Sylv. in ver. domicilium numer.2. Navar. in tract. de Jubilæo. not. 32. ver. incolæ. numer.43. Jordan. var. elucubr. libr.8. titul.1. de constit. numer.30.* ubi dicit, quod quando advenæ ad locum accedunt animo manendi majore anni parte, tunc, etiam prima die accessus ob præfatam animi destinationem subiiciuntur statutis ejusdem loci, & ligantur censuris, & ad hunc effectum satis est, ut accedant animo tractandi aliquod negotium, majorem anni partem requirens; secus si non decreverint ibi manere majore anni parte: quamvis enim regulariter eo ipso quod aliquis committit delictum in aliquo territorio, fiat statim subditus Superioris illius loci, *cap. fin. de for. comp.* hoc tamen non procedit ad effectum incurrendi censuras: quia in tali casu prærequiritur, ut faciens contra præceptum continens censuram, esset anteà subditus: censura enim non fertur nisi in subditos; extraneus autem, qui non accedit animo permanendi majore anni parte, non fit subditus superioris loci, cujus præceptum violavit, consequenter non ligatur censura, *Bonacin. de Censur. in commun. disp.1. quæstion.1. punct.11. numer.20. & sequen. & in tract. de legib. disp.1. quæstion.1. punct.6. numer.38. vers. dixi &c. & alii apud Layman. in theol. mor. libr.1. tract.4. cap.12. numer.1.* ubi etiam dicit, quod longum tempus in tali casu censetur, si advenæ non majorem anni partem inhabitare velint, sed aliquanto breviori tempore, dummodò in eo loco, certo permanendi proposito alicujus negotii, vel negotiationis causa domum, officinam, vel tabernam fixerint, vel saltem conduxerint, *per dict. tex. in l. hæres absens §. proinde, & in hoc conveniunt ferè omnes Doctores.*

Aut advenæ in loco moraturi non sunt, sed tantùm hospitaturi, vel transituri, & tunc obligantur quidem communibus legibus, & consuetudinibus, etiamsi in eorum patria fortè non observentur, non tamen obligantur legibus, & consuetudinibus ejus loci propriis, sive specialibus, cùm ad hunc effectum requiratur certa scientia, *gloss. in cap. illa ver. veneris dist.12. Bald. in l.1. num.22. Codic. de Summ. Trinit. & alii apud Layman. dict. libr.1. tract.4. cap.12. num.3. quicquid dicat Abb. in cap. consilium num.6. de observ. jejun. Navar. in man. cap.13. num.5. & cap.23. num.120.*

Hinc inferunt DD. quòd si civis Mediolanensis re- 186
periatur Romæ, peccaret, si primis quatuor diebus qua-

quadrageſimæ non jejunaret, etiamſi in patria ſua ad id non teneatur, *Abb. in dict. capit. conſilium numer.6.* ratio eſt, quia leges eccleſiaſticæ omnes Chriſtianos obligant, niſi ſpeciali privilegio, aut jure eximantur; ſpecialis autem illa conſuetudo Mediolani, eſt veluti privilegium locale, quo cives Mediolanenſes frui nequaquam poſſunt, dum abſentes ſunt: tales enim conſuetudines, cum à jure communi exorbitent, non debent extendi, ſed potius tamquam odioſæ reſtringi, *Nav. dict. cap.23. numer.120. Layman. dict. libr.1. tract.4. cap.* 12. *num.3. & alii.*

187 Inferunt 2. quòd advenæ, & Peregrini, qui in aliena Civitate, vel loco non inhabitandi, ſed tantùm hoſpitandi cauſa adſunt, non tenentur per ſe loquendo ſervare dies feſtos proprios, ſeu particulares ejus loci, etiamſi ibi per totum diem manſuri ſint: quia ad obligandum aliquem legibus requiritur juriſdictio, ſed peregrini ob brevem hoſpitii moram non ſubiiciuntur juriſdictioni, nec forum ſortiuntur, *dict. l. hæres abſens ff. proinde ff. de Judic. capit. ultim. à contrario ſenſu de for. comp. & ſenſit gloſſ. in dict. capit. illa ver. veneris diſt.12. & alii apud Layman. loco cit. dict. cap.12. numer.4.*

188 Inferunt 3. Sacerdotem Græcum tranſeuntem per Eccleſiam latinam, huic ſe conformare poſſe, & in azimo conſecrare, vel ſi malit, propriæ Eccleſiæ morem retinere; ſimiliter Sacerdotem latinum tranſeuntem per Eccleſiam Græcam, poſſe vel illi ſe conformare, & in fermentato ſacrificare, vel Romanæ Eccleſiæ morem ſervare; ratio eſt, quia peregrinus legibus, & conſuetudinibus ſuæ patriæ propriis liberatur, dum abſens eſt; verùm neque aſtringitur alienis ejus loci, per quem tantùm tranſit, aut in quo hoſpitatur, *ut poſt Sanch. libr.3. de matrim. diſput.18. numer.20. obſervat Layman. dict. libr.1. tractat.4. capit. 12. numer. 6.* ſubdens ibidem, quod ſi inter latinos exiſtat Eccleſia Græca, ut Romæ, tunc latinus Sacerdos in ea celebraturus, Romanæ Eccleſiæ ritus obſervare debet, quia Græcis veluti privilegium perſonale conceſſum eſt, ut in fermentato ibi conſecrare liceat.

189 Inferunt 4. quod extraneus non ligatur cenſuris latis à Superiore loci, ſi ibi brevi tempore intendat commorari, quia ad incurrendas cenſuras requiritur, ut delinquens ſit ſubditus Superiori loci, in quo reperitur; extraneus verò non eſt ſubditus Superiori illius loci, niſi decreverit ibi manere majore anni parte, *Coninch. diſput.13. dub.7. num.52. & 58. & alii, quos refert, & ſequitur Bonacin. de Cenſur. in comm. diſput.1. quæſt.1. pun.11. numer.20. & ſequen. quibus adde Bald. in l.1. num.22. Cod. de Summ. Trin.* ubi dicit, quod forenſes viſitantes conſanguineas moniales, quando pœna eſt noviter inducta per conſtitutionem Epiſcopi, non tenetur ad dictam pœnam.

190

191 Limitatur ſupradicta concluſio quoad eos, qui vagi, ſeu vagabundi dicuntur: iſti enim cum nullibi fixum domicilium habeant, obligantur legibus, & conſuetudinibus locorum, per quæ tranſeunt, vel in quibus hoſpitantur, alioquin eſſent melioris conditionis, quàm alii; unde à loci Magiſtratu capi, ac puniri poſſunt ob delicta etiam alibi commiſſa, *Clar. in Pract. crim. ſ. fin. quæſt.39. verſic. ſed hic quæro &c. & ita ſenſit Sotus in 4. diſt.18. quæſt.4. art.2. ſ. eſt hic tamen &c. Sanchez. libr.1. moral. cap.12. numer.23. & alii apud Bonacin. de legib. diſput.1. quæſt.1. pun.6. numer.54.* ubi dicit, quod vagi quoque cenſentur illi, qui priore domicilio relicto aliud quærunt, ſed nondum conſtituerunt, *Jordan. libr.8. titul. de Conſtitut. numer.36.* quamvis alii contrarium teneant, aſſerentes, quod licèt per conſuetudinem introductum ſit, ut iſti, cùm proprium Judicem non habeant, puniri poſſint, ubicunque reperiuntur, nè eorum crimina remaneant impunita, in cæteris tamen forum non ſortiuntur ejus loci, in quo exiſtunt, *arg. cap. ultim. de for. compet. ita Leſſ. libr.4. cap.2. dub.7. num.49. Layman. d. cap.12. num.7.*

192 Limitatur 2. quando eædem leges, & conſuetudines vigerent in domicilio exterorum, ſeu advenarum, quia tunc tenerentur hujuſmodi leges, & conſuetudines etiam in alio loco obſervare, *ſecundùm Sanchez, in oper. mor. libr.1. cap.12. numer.21. & 38. Suar. tom.1. de Relig. libr.2. cap.14. numer.15. & alios, quos refert, & ſequitur Bonacin. de legib. diſput.1. quæſt.1. punct. 6. numer.52.* ubi dicit, quod hæc eſt praxis, & uſus quaſi communi jure gentium introductus, & unanimi fidelium Superiorum conſenſu receptus, & approbatus; contraria tamen opinio mihi probabilis videtur, quia ſtatutum domicilii extra territorium non obligat: ſtatutum verò loci, quò ipſi perveniunt, non poteſt eos obligare, niſi interveniat animus ibidem contrahendi domicilium, aut manendi majore anni parte, *ut ſupra diximus, & ita ſenſit Sancius in Select. diſp.54. numer.31. Dian. part.1. tract. 9. reſol.18. Layman. dict. libr.1. tract.4. cap.11. numer. 6. Jordan. lib.8. titul. de Conſtit. num.38. verſ. ſed in terminis noſtris &c.* quæ tamen opinio procedit, ceſſante ſcandalo, *ut infra dicemus.*

Notandum eſt autem, quod ſi quis legem utrique lo- 193
co communem v.gr. alicujus feſti, vel vigiliæ in uno territorio, ſive ſuo, ſive alieno expleviſſet, & poſteà in aliud territorium perveniat, in quo ob calendarii diverſitatem vigilia, aut feſtum nondum celebratum eſt, hic non teneretur feſtum hujuſmodi, vel vigiliam obſervare, ceſſante ſcandalo, cùm jam præcepto, quod ſemel tantùm obligat, ſatisfecerit, *ut dict. Leſſ. libr.4. de Juſt. cap.2. dub.7. numer.52. Layman. dict. libr.1. tract.4. cap.11. in princ.*

Limitatur 3. quando ſequeretur aliquod damnum ejuſ- 194
dem loci, quò exteri perveniunt, ut ſi ibi prohibita ſit extractio frumenti; tunc enim tenentur, ſtatim ac perveniunt, ſervare loci ſtatuta, & edicta, *Bart. in l.1. num.25 ubi etiam Bald. num.22. Cod. de Summ. Trin. Abb. in cap. à nobis 21. num.7. de Sent. excomm. Bonacin. de legib. dict. diſp.1. q.1. pun.6. num.38.*

Limitatur 4. quando alioquin ſcandalum oriretur: 195
quia tunc ratione ſcandali, quod quilibet vitare tenetur, exteri etiam ſtatim ſubiiciuntur particularibus loci ſtatutis, & edictis, *Bonacin. loco cit. num.59. ubi de communi. Jordan. ubi ſupra num.37.*

Limitatur 5. quoad ſolemnitatem contractus: nam 196
etiam forenſes tenentur ſervare ſolemnitates loci, ubi contrahunt, cum ratione contractus ſtatim ibi forum ſortiantur, *cap. fin. de for. comp. latè Gabr. tit. de conſuet. concluſ.2. num.4. & ſequ.* ubi ſubdit, quod etiam in contractu matrimonii ſervanda eſt ſolemnitas juxta conſuetudinem regionis.

SUMMARIUM.

197 *Cives, vel diœceſani non obligantur legibus propriæ Civitatis, vel diœceſis, dum abſentes ſunt: limitatur n.206. & ſeq.*

198 *Extra territorium jus dicenti non paretur impunè.*

199 *Cenſura ab Epiſcopo lata per modum ſtatuti perpetuò durat, non tamen obligat exiſtentes extra territorium, & n.204.*

200 *Is, qui mutavit domicilium, non ſubiicitur ampliùs legibus Epiſcopi loci, à quo receſſit: limitatur numer.207.*

201 *An Peregrini teneantur jejunare Mediolani primis quatuor diebus quadrageſimæ.*

202 *An in locis, ubi Concilium Tridentinum receptum non eſt, poſſit advena inire matrimonium ſine parocho, & teſtibus.*

203 *Statuta, & conſuetudines locales affixæ ſunt loco, & obligant tantùm exiſtentes in eo.*

204 *Quid ſi ſtatutum Epiſcopi loquatur etiam de delinquentibus extra territorium.*

205 *Juriſdictio contentioſa non poteſt exerceri extra proprium territorium, nec in loco exempto: limitatur num.206.*

206 *Quid ſi Epiſcopus impediatur, ne juriſdictionem exerceat in proprio territorio.*

207 *Qui actum aliquem geſſit ſub cenſura prohibitum, dum erat ſubditus prioris Epiſcopi, ligatur cenſura, etiamſi poſteà mutaverit domicilium.*

208 *An cenſura lata per modum ſententiæ liget ſubditos etiam extra territorium, & n.213.*

209 *Prælati regulares poſſunt ſuos ſubditos citare, & excommunicare etiam in alieno territorio.*

210 *Si in proprio territorio celebratur particularis dies feſtus, tenetur ſubditus miſſam audire, etiamſi eodem die perventurus ſit ad locum, ubi talis dies feſtus non celebratur.*

211 *Epiſcopus contra Clericos non reſidentes etiam in aliena diœceſi exiſtentes procedere poteſt.*
Et an poſſit procedere contra Clericos abſentes, qui ad Synodum non accedunt, ibid.

212 *Valet ſtatutum, vel edictum prohibens incolis, nè adeant Provinciam peſte infectam, vel nè deferant triticum extra territorium.*

213 *Statutum privans aliquem beneficiis, non porrigitur ad beneficia ſita extra territorium.*

214 *Pœnæ reſpicientes diminutionem ſtatus, porrigunt effectum etiam extra territorium.*

215 *Servus pœnæ quis dicatur.*

Quæſtio XIII.

An Cives, vel Diœceſani obligentur legibus propriæ Civitatis, vel Diœceſis, dum abſentes ſunt.

197 RESP. negativè: ſicut enim legislator extra proprium territorium juriſdictionem extendere non poteſt, ita nec ſubditi extra territorium degentes comprehenduntur ſub ejus legibus, vel ſtatutis, cum ex-
198 tra territorium juſdicenti non pareatur impunè, *capit.2. de conſtit. in 6. leg. fin. ff. de Juriſdict. omn. jud. Abb. in capit. à nobis 1. numer. 11. de ſent. excomun. Nav. capit. 23. numer. 120. Sylv. in ver. excommunicatio 2. numer. 7. Sanchez. libr. 3. de matrimon. diſput. 18. Bonacin. de cenſur. in comm. diſput. 1. quæſt. 1. pun. 11. numer. 2.* ubi dicit, quod cenſura lata ab Epiſco-
199 po etiam per modum ſtatuti, ut ſi illam in Synodo, vel in edicto tulerit, obligat tantùm exiſtentes, & delinquentes in territorio, licèt in tali caſu perpetuò duret, *Layman. in Theolog. mor. libr. 1. tractat. 4. cap. 11. num. 1.*

00 Amplia prædictam concluſionem, ut eo magis procedat, ſi is, qui erat ſubditus, mutavit domicilium: tunc enim amplius non ſubiicitur legibus Epiſcopi loci, à quo receſſit, cùm non ſit amplius ſubditus, *Alter. libr. 3. diſput. 9. cap. 5. propoſ. 1. quem refert, & ſequitur Bonacin. dict. diſput 1. quæſt. 1. pun. 11. num. 13.* ubi dicit, quod in tali caſu is, qui erat ſubditus, non incurrit cenſuram, ſive lata ſit per modum ſtatuti, ſive per modum ſententiæ.

201 Ex dictis inferunt Doctores, eum, qui noctu pervenit ad locum, ubi non jejunatur, poſſe ibidem carnibus veſci, etiamſi in proprio territorio, unde illo die exierat, lex jejunii obliget, *ita Sanch. libr. 3. de matrim. diſput. 18. numer. 22. & libr. 1. moral. capit. 12. num. 33. Leſſ. libr. 4. capit. 2. dub. 8. quos refert Layman. dict. libr. 1. tractat. 4. cap. 11. num. 7. & ſenſit etiam Navar. in man. cap. 23. num. 120.* ubi dicit, quod Navarrus, & Luſitanus veſcentes in Regione Caſtellæ die Sabbathi extremis, vel interioribus partibus animalium, non peccant, licèt in ſuis terris id eis non liceat, *Dian. reſolut. mor. part. 1. tract. 9. reſol. 18.* ubi, quod Mediolani non tenentur peregrini jejunare primis quatuor diebus quadrageſimæ.

202 Inferunt 2. eos, apud quos jus commune Tridentini Concilii viget, poſſe in alia regione, ubi illud receptum non eſt, inire matrimonium ſine Parocho, & teſtibus, dummodò ex aliqua juſta cauſa proficiſcantur ad eam regionem, *Sanch. dict. libr. 3. de matrim. diſp. 18. & libr. 1. moral. cap. 12. num. 35. Suar. libr. 2. de feſt. cap. 13. numer. 6. Jo. Capeavil. de mod. miniſtran. Sacramen. temp. peſt. capit. ultim. quæſt. 16. quos refert Layman. dict. cap. 11. numer. 9. & 10.* ſubdens, quod licèt peccarent, ſi id facerent in fraudem, matrimonium tamen validè contraheretur abſque Parocho, & teſtibus: quia hoc eſt ſpeciale in matrimonio, quod cùm ſit etiam contractus, regulari debet ſecundùm leges, & conſuetudines locorum, ubi celebratur, *ut tradunt DD. in capit. ult. de for. comp.*

Inferunt 3. quod non tenetur quis ad recitandum 203
officium Divinum, quod in patria recitari conſuevit, quando ab illa eſt abſens, quia ſtatuta, & conſuetudines locales affixæ ſunt loco, & obligant tantùm exiſtentes in eo, *cap. illa. dict. 12. & capit. 2. de conſtitut. in 6. Nav. cap. 23. numer. 120. Villalob. in Summ. tom. 1. tractat. 2. diff. 34. numer. 1. & ſequ. Filliuc. tom. 2. tractat. 27. part. 2. cap. 6. num. 108. Leſſ. lib. 4. cap. 2. dub. 8. numer. 54. Sanch. libr. 3. de matrim. diſput. 18. num. 18. Reginald. tom. 1. lib. 4. cap. 12. num. 136. Dian. dict. par. 1. tract. 9 reſol. 18.*

Inferunt 4. ſtatutum Epiſcopi v. gr. excommunican- 204
tis eos, qui furtum committunt etiam in alieno territorio, non arctare exiſtentes extra territorium ejuſdem Epiſcopi, quia delictum inferioris tunc phyſicè, & moraliter conſummatur in territorio alieno, *capit. 2. de conſtitut. in 6. l. fin. ff. de Juriſdict. omn. Jud. Abb. in cap. à nobis 21. numer. 11. de ſent. excommun. Sylv. in ver. excommunicatio. 2. numer. 7. Bonacin. de cenſur. in comm. diſput. 1. quæſt. 1. pun. 11. numer. 3. & 6.* ubi dicit, quod in ferenda cenſura ſervanda eſt circumſtantia loci, ſeu 205
proprii territorii, quando ad illam ferendam opus eſt juriſdictione contentioſa: quia juriſdictio contentioſa non poteſt exerceri extra proprium territorium abſque licentia Ordinarii, ſicut neque poteſt exerceri in loco exempto, *cap. fin. de Conſtit. in 6.*

Limita 1. quando non eſt opus hujuſmodi juriſdi- 206
ctione contentioſa: tunc enim Epiſcopus poteſt ferre cenſuram etiam in alieno territorio: quemadmodum poteſt eam ferre cum licentia Ordinarii illius loci, *Avil. 2. part. capit. 3. diſput. 2. dub. 1. & alii quos refert, & ſequitur Bonacin. de cenſur. in commun. diſput. 1. quæſt. 1. pun. 11. numer. 3. & 4.* ubi etiam obſervat, quod ſi Epiſcopus impediatur, nè juriſdictionem exerceat in proprio territorio, poteſt illam exercere in alieno in loco vicino ſuo Epiſcopatui, *juxta clem. 1. de for. comp.*

Limita 2. ubi quis actum aliquem geſſerit ſub cen- 207
ſura prohibitum, dum erat ſubditus prioris Epiſcopi, & poſteà mutaverit domicilium: quia tunc ligaretur cenſura; quamvis enim per mutationem domicilii deſinat eſſe ſubditus Epiſcopi, qui cenſuram tulit, nihilominus remanet ſubditus ſecundùm quid, videlicet ratione delicti in illius territorio commiſſi, *capit. fin. ubi DD. de for. comp.* idemque dicendum eſt, ſi cauſa jam inchoata ſub uno tribunali, reus mutaverit domicilium, *cap. propoſuit. eodem tit. latè Bonacin. dict. diſp. 1. quæſt. 1. pun. 11. num. 13.*

Limita 3. in cenſura lata per modum ſententiæ; hæc 208
enim ligat ſubditos etiam extra territorium, quia reſpicit perſonam ſubditam, ejuſque oſſibus inhæret, *Ugolin. de Cenſur. tab. 1. capit. 9. §. 4. Suarez. tom. 5. de Cenſur. diſput. 5. ſect. 5. numer. 14. quos refert, & ſequitur Layman. libr. 1. tractat. 4. cap. 11. numer. 1. & ſequent.* ubi dicit, quod Prælati ordinum regularium, 209
quibus juriſdictio in ſuos ſubditos competit, non ratione territorii, ſed per ſe ratione perſonalis obligationis ex obedientiæ voto, eos ubicunque terrarum exiſtentes præceptis, ac ſententiis, atque etiam ſtatutis ligare, eoſdemque in alieno territorio citare, excommunicare, ac fugitivos propria auctoritate capere, & punire poſſunt, *Sylvan. in verb. excommunicat. 2. numer. 15.* ubi, quod totus mundus eſt eis pro territorio, *Bonacin. dict. diſp. 1. q. 1. pun. 11. num. 5. 14. & ſeq.*

Limita 4. in præcepto audiendi miſſam, quando in 210
proprio territorio celebratur particularis dies feſtus; tenetur enim eo caſu ſubditus miſſam audire, etiamſi eodem die perventurus ſit ad locum, ubi talis dies feſtus non celebratur; ratio eſt, tum quia præceptum affirmativum audiendæ miſſæ tenetur quiſque quamprimum implere, ſi poſteà impleturus non ſit, aut prævidet, ſe poſteà ab audienda miſſa impeditum iri: tum quia dies feſtus ubi ipſum deprehendit, ad id ipſum obligavit: tum etiam quia hæc videtur eſſe mens Eccleſiaſticorum legislatorum, ut incolæ die feſto miſſam audire teneantur, ſi per tale temporis ſpatium in Oppido commorentur, ut commodè audire

poſ-

poſſint, ſicuti conſuetudo, & fidelium perſuaſio interpretata eſt. *Nav. in man. cap.* 13. *num.*5. *Sà in verb. feſtum. num.* 8. *Suar. lib.*2. *de feſt. cap.*15. *num.*9. *Lopez par.*1. *cap.*52. *quorum ſententiam communem dicit Layman. dict. lib.*1. *tract.*4. *cap.*11. *num.*6. & per conſequens dum in eo territorio morantur, ab operibus ſervilibus abſtinere debent: licèt cùm primùm pervenerint ad alium locum, in quo hujuſmodi feſtivitas non agitur, ſervilibus operibus inſiſtere poſſint. *Sanch. lib.* 3. *de matrim. diſp.*18. *num.*22. *Leſſ. lib.*4. *cap.*2. *dub.*8. *num.*57. *Layman. loco cit. cap.*11 *num.*7. & hæc eſt non tantùm tutior, ſed etiam meo judicio verior ſententia: quamvis contrariam ſequantur alii Doctores, quando is, in cujus patria celebratur dies feſtus, ante meridiem futurus eſſet extra limites ſui territorii, ea moti ratione, quia hic pro tempore, quo reperitur extra terminos proprii territorii, exemptus eſt ab obligatione audiendæ miſſæ, nec ante lapſum meridiem peccavit non audiendo miſſàm, cùm poſſet uſque ad eam horam differre; in meridie autem liber eſt ab obligatione. *ut poſt Nald. in ver. miſſa. numer.*15. *& alios ſenſit Bonacin. de Sacram. diſp.*4. *quæſt. ult. punct.*12. *numer.*5.

211 Limita 5. quando delictum committitur, ſeu cenſetur committi, aut inchoatum fuit in proprio territorio, ſeu Diœceſi, ut ſi habens curam animarum non reſideret, ſed exiſtat in aliena diœceſi, quia in tali caſu omiſſio reſidentiæ fit in propria diœceſi, adeòque poterit à ſuo Epiſcopo puniri. *cap. ex tuæ, de Cleric. non reſid. Abb. in cap. poſtulaſti. numer.* 9. *& ſequen. de for. comp. Sylv. in ver. excommunicatio* 2. *num.*8. *Nav. cap.*27. *num.*6. *Præpoſ. in* 3. *par. quæſt.*1. *de Cenſ. in gen. dub.*5. *num.*26. *Villalob. in ſumm. tom.*1. *tract.* 16. *diff.*16. *num.*9. *Dian. reſolut. moral. part.*5. *tract.*9. *reſol.*37.

Idem dicendum, ſi Epiſcopus præcipiat, ut omnes clerici ſubditi accedant ad Synodum: quia in tali caſu etiam exiſtentes in alio territorio, ligantur præcepto, ſi ad Synodum non accedant: delictum enim omiſſionis cenſetur ibi committi, ubi actus præſcriptus exercendus erat. *l. qui non facit. ff. de reg. jur. Sylv. loco cit. & alii apud Bonacin. de Cenſur. in commun. diſp.* 1. *quæſt.*1. *punct.*11. *num.*7. *Layman. in Theol. mor. lib.* 1. *tr.*4. *cap.*11. *num.*3.

212 Item valeret ſtatutum, vel edictum juſta de cauſa prohibens incolis, nè adeant Provinciam peſte infectam. *ut dict. Layman. loco cit. num.* 3. quia eo caſu ſtatutum hujuſmodi reſpicit proprii territorii commodum; quòd eo magis procederet, ſi ſtatutum prohiberet, nè quis deferat triticum extra Provinciam, quia tunc delictum quoad actionem, qua defertur triticum, conſummatur in proprio territorio, quamvis quantum ad terminum extrinſecum conſummetur in alieno; quemadmodum homicidium cenſetur intra territorium conſummatum quantum ad totam actionem, ſi ibi quis lethaliter vulneratus fuerit, licèt extra territorium deceſſerit. *ut d. Cornejo in* 3. *par. S. Tho. tract.*5. *de Cenſur. in gen. diſp.*6. *dub.*2. *quem refert Dian. d. par.*5. *tr.*9. *reſ.*37. *verſ. ſed obiter &c. Bonacin. de Cenſur. in comm. diſput.*1. *qu.*1. *pun.*11. *num.*9.

213 Notandum eſt autem, quòd pœna contenta in præcepto, vel ſententia diverſimodè poteſt afflicere perſonam: nam aut reſpicit interdictum certi loci, & tunc non porrigitur extra territorium interdicentis, niſi per quamdam conſequentiam, quia interdicto loco habitationis videtur interdictus locus originis, licèt non è contra. *ut in l. relegatorum.* §.1. *ff. interdicere. & ff. ſeq. ff. de interd. & releg.* ubi etiam, quòd Judex non poteſt in ſententia præcipere, ut condemnatus ire debeat ad locum ſibi non ſubditum, quando fit in pœnam illius, contra quem fertur ſententia; ſecus ſi ſtatuto caveatur, nè ſubditi eant ad aliquem locum non ſubditum propter commodum Civitatis. *ut ſupra diximus.* vel in odium ejus regionis, ad quam prohibetur acceſſus. *juxta l. mercatores. cum ibi not. C. de Commer.*

Aut non concernit interdictum certi loci, ſed alicujus artis, ut nè ſubditi certam artem exerceant, & tunc neque porrigitur extra territorium. *l. ex ea. ff. de Poſtul.* quemadmodum nec ſtatutum privans aliquem beneficiis, porrigitur ad beneficia ſita extra territorium diſponentis, cum ſit odioſum. *ut d. Calder. conſil.*17. *de Conſtit. Abb. in c. poſtulaſti.* 14. *num.*11. *de for. compet.*

Aut verò pœna non reſpicit interdictum loci, nec ar- 214
tis, ſed diminutionem ſtatus, ut quando quis efficitur infamis &c. & tunc cum hujuſmodi pœna infligatur in perſonam, & ſit perſonæ afflictiva, porrigit effectum etiam extra territorium, quia ſequitur perſonam, ut lepra leproſum, *dict l. ex ea. ubi gloſ. in ver. non irrogat. ff. de Poſtul. Innoc. in cap. qualiter, & quando.* 2. *de Accuſat. Abb. in d. cap. poſtulaſti* 14. *num.*9. *& ſeq.* ubi etiam dicit, quòd condemnatus ad mortem, li- 215
cèt poſtea eripiatur violenter de manibus familiæ, non poteſt, ubicunque ſit, contrahere, nec facere teſtamentum, aut ſimilia, quia eo caſu eſt effectus ſervus pœnæ, etiam ſecundùm jura hodierna. *ut tradunt DD. in l. qui ultimo. ff. de Pæn. & in auth. ſed hodie nemo. Cod. de donat. int. vir. & uxor.*

SUMMARIUM.

216 *Quid requiratur ad legem humanam condendam, & ad ipſius obligationem inducendam.*
217 *Lex Divina obligat ſtatim ac nobis innoteſcit.*
218 *Leges Pontificiæ in Romana Curia promulgantur.*
219 *Promulgatio legum Imperialium facienda eſt in ſingulis Provinciis.*
220 *Quid ſi Rex, vel alius Princeps plura regna, vel Provincias poſſideat.*
221 *An Princeps poſſidens plures Provincias poſſit de ſua poteſtate abſoluta unica publicatione facta in uno loco, obligare omnia ſua Regna.*
222 *Quid ſervandum ſit in publicatione legum, quæ feruntur ab inferiore.*
223 *Quando ſubditi alibi commorantes ab obſervatione legum excuſentur, & num. ſeq.*
224 *An ignorantia excuſet à pœna intrinſeca legis.*

Quæſtio XIV.

In quo loco promulgatio, ſeu publicatio legis facienda ſit, ut obligare incipiat.

PRæmittendum eſt, quòd ad legem humanam con- 216
dendam, & ad ipſius obligationem inducendam requiritur. 1. ut feratur à legitimo Superiore. 2. ut feratur ob commune bonum. 3. ut ſit juſta. 4. ut lapſus fuerit terminus in lege præſcriptus. 5. requiritur acceptatio populi, niſi aliter de mente legislatoris conſtet, quòd voluerit independenter ab acceptatione obligare. 6. requiritur promulgatio. *l. leges. ubi DD. communiter. Cod. de legib. Sylv. in verb. lex. quæſt.*6. *Nav. in man. cap.*23. *num.*44. *latè Bonac. in tr. de legib. diſp.*1. *q.*1. *pun.*4. *per tot.*

Dixi, ad legem humanam &c. quia de ratione le- 217
gis Divinæ ſufficit, ut Divina voluntas obligans innoteſcat; cùm enim Deus ſit ſuperior animæ, & ſpiritus, tenetur more humano cognitionem, & obligationem legis ad homines tranſmittere per publicationem. *ut poſt Vaſq. par.*2. *diſput.*155. *cap.*2. *obſervat Bonacin. loco cit. num.*24.

His præmiſſis reſp. promulgationem legum Ponti- 21
ficiarum faciendam eſſe in Curia Romana, & hanc promulgationem ſufficere ad obligationem inducendam ſervandæ legis: uſu enim receptum eſt, ut leges Pontificiæ in Romana Curia tantum promulgentur. *Sylv. in ver. lex. quæſt.*6. *Salas diſp.*12. *qu.*2. *num.*10. *Reginald. lib.*13. *num.* 155. *Sotus* 1. *de Juſtit. q.*1. *art.*4. *& alii apud Bonacin. d. pun.*4. *num.* 16. promulga- 219
tio verò legum imperialium facienda eſt in ſingulis Provinciis: conſequenter lex imperialis non obligaret ſubditos illius Provinciæ, in qua facta non fuerit promulgatio. *Sylv. loco cit. Valent. diſput.*7. *q.*5. *punct.*5. *Layman. lib.* 1. *tract.*4. *cap.*2. *Sot.* 1. *de Juſt. qu.*1. *art.*4. ubi, 220
quòd hoc procedit etiam quoad leges latas ab aliquo

Rege,

Rege, vel Principe habente plura Regna, vel Provincias, quia distincta Regna, vel distinctæ Provinciæ censentur distinctæ Universitates: consequenter distinctam promulgationem postulare videntur. *Bonacin. ubi supra numer.16.* ubi etiam observat, quòd Rex, vel alius Princeps, qui non est subditus legibus imperii, posset de potestate sua absoluta unica publicatione in uno loco facta, obligare omnia sua Regna, vel Provincias, quia hoc non est contra jus naturæ, neque Rex ullo jure adstringitur ad plures publicationes adhibendas, cùm una in rigore sufficere videatur, ità ut legis obligatio processu temporis possit ad singulorum aures
122 pervenire; promulgatio verò legum, quæ feruntur à Principe inferiore, facienda est in ipsa Curia Principis juxta morem ibidem receptum, non enim necesse est, ut in singulis Civitatibus, vel oppidis fiat promulgatio; idemque dicendum est de legibus, quæ feruntur ab Archiepiscopo, Episcopo, & similibus. *vide Azor. lib.5. cap.3. dub.2. Salas de legib. disp.12. sect. 2. num.11. Suarez lib.3. de legib. cap.16. numer. 7. Layman. lib.1. tr.4. cap.2. Bonacin. d.pun.4. num.16.*
223 ubi subiicit, quòd subditi alibi commorantes non peccant, si leges Pontificias non servent, quandiù ad ipsorum aures non perveniunt.
224 Observa tamen, quod is, qui legem rescissoriam contractus sufficienter promulgatam ignorat, licèt non peccet, si contractum aliquem interim ineat contra legem: non tamen validè celebrat contractum, quia etsi ignorantia excusat à culpa, non tamen excusat à pœna intrinseca legis sufficienter promulgatæ, & acceptatæ. *Azor. l.5. cap. 3. quæs. ult. Suar. l.3. de legib. cap.17. num.2. & c.33. num.7. Layman. l.1. tract. 4. cap.2. Molin. tom.2. disp. 395. Sanch. de matri. l.3. disp.17. num.10.*

SUMMARIUM.

1 *Privilegium certo loco circumscriptum non extenditur extra illum locum: limitatur nu.3.*
2 *Ratione delicti, contractus, vel rei efficitur quis de jurisdictione illius loci: limitatur nu.seq.*
3 *Exempti, non ratione certi loci, sed simpliciter, seu generaliter gaudent exemptionis privilegio, ubicunque contraxerint, vel deliquerint.*
4 *Exempti prorogare possunt jurisdictionem eorum, quibus circumscripta exemptione erant subjecti: limitatur num.5. & seq.*
5 *Superior non obstante prorogatione facta à subdito, potest causam avocare, & reassumere.*
6 *Exempti immediatè subjecti Sedi Apostolicæ an possint prorogare.*

CAP. XVI.

An, & quando privilegium loco, ejusque civibus concessum, extendatur extra territorium ejusdem loci.

1 RESP. quòd ubi privilegium est certo loco circumscriptum, puta si concessa sit exemptio tali Civitati, ejusque civibus, tunc privilegium non extenditur extra locum exemptum. *cap. 1. cum ibi not. de Privil. in 6.* ubi si exempti conveniantur ratione rei sitæ extra locum exemptum, possunt coram Ordinario ratione rei sitæ conveniri; ratio est, quia actio, qua agitur ad rem principaliter, respicit rem ipsam, & quodammodo ipsi rei videtur cohærere. *ff. omnium Inst. de action. l.fin.C. de Præscript. long. temp. l. non alias. §.fin.ff. de Judic.* & ideò reus eam defendere tenetur in loco, in quo sita est, etiamsi reus habeat privilegium, nè teneatur respondere nisi coram certo Judice. *Barbos. in l. hæres absens. ff. proinde. in art. de foro ratione rei sitæ. ff. de Judic. quem refert, & sequitur Rota decis. 165. numer.1. & seq. & decis.306. num.4. & seq. par.7. Recen.* ubi, quòd ratione deli-
2 cti, contractus, vel rei efficitur quis de Jurisdictione illius loci, quantumcumque contrahens, vel delinquens sit exemptus, licèt non dicatur, nec efficiatur subditus: *& in Baren. jurisdictionis 20. Matt. 1603. coram Card. Verospio.*

Secus esset, si eximerentur personæ, earumque bona 3
absque circumscriptione loci. *Covar. pract. qq. cap. 11. num.5. vers. igitur in summa &c.* ubi dicit, exemptos simpliciter non ratione certi loci, sed generaliter, gaudere hoc exemptionis privilegio, ubicunque contraxerint, vel deliquerint. *Rot. d. decis.165. num.20. & seq. par.7. Recent.*

An verò exempti possint prorogare jurisdictionem 4
eorum, quibus circumscripta exemptione erant subjecti? Resp. affirmativè. *Corn. consil.214. num.8. l.2. Card. Seraphin. decis.595. num.7. Rot. d. decis.306. nu. 15. par.7. Recent.*

Limita, ut hæc conclusio procedat, quando pro- 5
rogatio hujusmodi non redundat in præjudicium alicujus, nisi prorogantis: secus si ageretur de præjudicio Superioris. *Card. Seraphin. loco cit. Greg. decis. 325. num.23. Rot. d. decis.165. num.28. par.7. Recent.* ubi, quòd potest Superior non obstante prorogatione causam avocare, & reassumere.

Limita 2. quando exempti essent immediatè subjecti Se- 6
di Apostolicæ: isti enim sine consensu Romani Pontificis non possunt prorogare. *Greg. d. decis.325. num.23. & ibi Beltram. Card. Mantic. dec.237. num.4.*

SUMMARIUM.

1 *Arbitrio Judicis remittitur, quænam dicatur dos congrua, & num.19.*
2 *Pater majorem dotem uni ex filiabus tradere potest, quàm alteri: limitatur nu.seq.*
3 *Pater non potest dotem filiæ constituere supra moderatam quantitatem in præjudicium fideicommissarii.*
4 *Dos subsidiaria non est rigorosè taxanda, sed ad meram dotandæ necessitatem, & nu.19.*
5 *Dos data à Patre, in dubio præsumitur congrua: limitatur nu.seq.*
6 *An hæc præsumptio per contrariam probationem elidi possit.*
Quando filia possit petere supplementum dotis, vel legitimæ, ibidem, & nu.8. & 13.
7 *Aliquando dos taxari potest infra legitimam, aliquando usque ad legitimam, aliquando ultra legitimam.*
8 *Quando filiæ imputetur in legitimam dos, quam à Patre recepit.*
9 *Statutum excludens fœminas propter agnatos, comprehendit successionis utrumque casum, videlicet mortis cum testamento, & sine, licèt loquatur in casu intestati.*
10 *Statutum excludens fœminas propter agnatos non habet locum, agnatis non existentibus.*
11 *Si extant fratres tempore, quo soror renunciat, præsumitur facta renunciatio Patri propter fratres, quibus decedentibus deficit renunciatio: limitatur ibidem.*
12 *Quid si fratres non aderant tempore renunciationis.*
13 *Quando dos succedat loco legitimæ, & quando non, & nu.15. & 17.*
14 *Si statutum filias excludit propter masculos, & mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ sunt, ut non lædatur legitima filii.*
15 *Dos, quæ succedit loco legitimæ, detrahenda est ex ipsa legitima, non autem ex fideicommisso.*
16 *Supplementum legitimæ, & supplementum dotis congruæ debetur cum fructibus.*
17 *Dos habita loco legitimæ, non revertitur soluto matrimonio ad patrem.*
18 *Congruitas, vel incongruitas dotis consideratur attento tempore dotationis, & nu.26.*
19 *Quando pater teneatur filiæ præstare tantùm alimenta, vel dotem alimentis adæquatam.*
20 *Quæ censeatur dos congrua mulieris stupratæ.*

21 *Quan-*

21 *Quando dos mulieri ſtupratæ debeatur.*
22 *Delinquens non debet remanere impunitus.*
23 *Pater eam dotem, quæ ad ſe reverſa fuit ex primo matrimonio, tenetur ſecundo marito tradere abſque diminutione : limitatur nu.25.*
24 *Quid ſi mulier poſt contractas primas nuptias, & mortem mariti monaſterium ingrediatur, & num. ſeq.*
25 *Quando pater dotem diminuere poſſit.*
26 *Dos, quæ ſolita eſt dari moniali, eſt ſufficiens ad excludendam filiam à ſucceſſione, ubi ſtatutum excludit filias extantibus maſculis : limitatur numer.28.*
27 *An monialis excludatur à ſucceſſione in bonis maternis.*
28 *An, & quando filia ingreſſa monaſterium, poſſit conſequi legatum ſibi à patre relictum pro nuptiis.*
29 *In dotibus, quæ debentur in ſubſidium ab Avo, & ſimilibus, mera neceſſitas inſpicitur.*
30 *Quando dos dicatur inofficioſa, & nu.32.*
31 *Si pater omnia amiſit in ludo, vel aliàs dilapidavit, filii revocant uſque ad legitimam, etiam patre vivente.*
32 *Quando querela inofficioſæ dotis, vel donationis competat filiis.*
33 *Quid operetur ſtatutum excludens mulierem à ſucceſſione cum conditione, ſi fuerit legitimè dotata.*
Et quid ſi ſtatutum non loquatur conditionaliter, ibidem.
34 *Non extantibus maſculis ſucceditur prout de jure.*
An filius teneatur in diviſione conferre bona, quæ habuit vivente patre. ibidem.
35 *An, & quando valida ſit confeſſio dotis receptæ facta per maritum conſtante matrimonio.*
Quid ſi confeſſio hujuſmodi facta ſit ad favorem ſoceri, vel ſocrus. ibidem.

CAP. XVII.

De Dote, ejuſque privilegio.

Quæſtio I.

Dos congrua quæ dicatur.

1 REſp. id arbitrio Judicis remittendum eſſe, qui inſpicere debet vires patrimonii, numerum filiorum, dignitatem familiæ, qualitatem viri, & conſuetudinem regionis. *l. quæro. 61. & l. cum poſt. 70. ff. gener. ff. de Jur. dot. l. ſi filiæ pater. ff. de leg.3. auth. res quæ. C. Commun. de legat. Menoch. de Arbitr. Jud. caſ.149. numer.38. & ſeq.* ubi, quòd temporis etiam qualitas obſervanda eſt ; contingit enim aliquando, ut quæ magnæ, ac opulentæ dotes olim habebantur, hodiè parvæ, & admodum tenues reputentur. *Card. Mantic. deciſ.329. num.5. & 8. Maſcard. de Probat. concluſ.571. num.13. Corn. conſil.202. numer.10. lib.2. Hond. conſil.10. num.31. & 34. vol.1. Theſaur. deciſ. 192. num.1. Fontanell. de Pact. nuptial. clauſ. 5. gloſ. 8. par.1. num.2. & 22.* ubi, quòd poteſt pater majo-
2 rem dotem uni ex filiabus, quàm alteri tradere : poſſunt enim talia accidentia concurrere in uno matrimonio, quæ obligent ad majorem dotem, quàm in alio, & prætereà poſſet talis variatio, & mutatio temporis inter unum, & alterum matrimonium contingere, ut quæ in primo dos congrua viſa fuit, incongrua poſteà in ſecundo appareat. *Mareſcot. var. reſol. lib. 2. cap. 69. num. 16. & ſeq.* ubi obſervat, non poſſe patrem
3 conſtituere filiæ dotem ſupra moderatam quantitatem in præjudicium fideicommiſſarii, niſi ratio ità poſtularet. *ut d. Rot. deciſ. 88. num.9. & ſeq. par.5. tom.1. recen.* ubi, quòd ſi ratio ita poſtulet, omnia bona ſubjecta fideicommiſſo poſſunt in dotem dari. *Mantica de Tacit. lib.12. tit.22. num.1. & ſeq. Vinc. de Franch. dec.616. Greg. deciſ.63. num.11. Card. Cavaler. deciſ.260. num.2.* ubi, quòd dos ſubſidiaria non eſt rigoroſè taxanda, ſed ad meram dotandæ neceſſitatem. *& deciſ.298.* ubi, 4
quòd dos data a patre præſumitur congrua : præſumit enim lex, quòd pater benè providerit filiæ propter 5
amorem, quo eam proſequitur. *l. iſti quidem. in fin. ubi gloſ. in ver. magis. ff. de eo quod met. cauſ. l. nec in ea. ff. Ad l. Jul. de Adult. gloſ. in l. quidam cum filiumfam. in ver. inſtitueret. ff. de hæred. inſtit. latè Menoch. dict. caſ.149. à num.6. Honded. conſ.10. nu. 32. lib.1. Mareſcot. var. lib.2. cap.69. num.29.* quamvis hæc præſumptio per contrariam probationem elidi 6
poſſit ; nam ſi conſtaret de læſione enormi, vel enormiſſima, liceret filiæ etiam vivente Patre petere ſupplementum dotis. *Ruin. conſ.98. num.4. lib.2. Cæphal. conſ.208. num.6. & ſeq. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 148. nu.13. & ſeq.* ubi, quòd hoc procederet, etiamſi ſtatutum prohiberet, nè aliquid ultra dotem peti poſſit. *& deciſ. March.17. num.10. Fontanell. d. clauſ. 5. gloſ.8. par.1. num.31. & ſeq.* dicit verò enormis læſio, quando dos eſt adeò parva, ut colligatur, Patrem fuiſſe in dolo. *Corn. conſil.77. num.3. & 4. lib.2. latè Honded. d. conſ.10. num.33. lib.1.*

Ex his infertur, quòd aliquando dos taxari debet 7
infra legitimam, aliquando uſque ad legitimam, aliquando ultra legitimam, prout attentis ſupradictis circumſtantiis prudens Judex judicabit. *Hond. dict. conſ. 10. num.31. Rot. apud Pacific. de Salvian. interd. deciſ.160. num.7. Fontanell. dict. clauſ.5. gloſ.8. par.1. num. 6. & ſequen.* ubi dicit, quòd in hoc attendi debet tempus dotationis, non autem mortis Patri. *Card. Mantic. dict. deciſ.329. num.6.*

Obſerva tamen, quòd ſi dos fuerit minor legitima, 8
vel Patris facultates auctæ poſtmodum fuerint, poſſet filia etiam competenter dotata, petere ſupplementum legitimæ : quia mulier dotata ex diſpoſitione juris communis non prohibetur petere ſupplementum legitimæ poſt mortem Patris, niſi obſtet renunciatio facta cum juramento, vel ſtatutum excludens mulieres dotatas ab hæreditate paterna. *Fontanella dict. clauſ.5. gloſ.8. par. 1. num.11. latè Honded. dict. conſil.10. lib.1. Cravet. conſil.11. num.13. & 14. Rot. deciſ. 36. apud Merlin. poſt tract. de legitim.* ubi, quòd ſtatutum excludens 9
fœminas propter agnatos, comprehendit ſucceſſionis utrumque caſum, videlicet mortis cum teſtamento, & ſine, licèt loquatur in caſu inteſtati. *& deciſion.538. numer.2. par.3. Recen.* ubi, quòd hujuſmodi ſtatutum 10
non habet locum, non exiſtentibus agnatis. *Alexand. conſil. 29. numer.9. lib.3.* ubi, quòd ſi extant fratres 11
tempore, quo ſoror renunciat, præſumitur facta renunciatio Patri propter dictos fratres, & illis deceden- 12
tibus deficit renunciatio ; ſecus ſi fratres non extarent tempore renunciationis. *Rot. apud Pacific. de Salv. interd. deciſ.160. numer.7. & 8. Mareſcot. var. lib.2. cap.8. numer.1.* ubi ſubiicit, quòd ſi ille inſtitutus ſit, 13
qui ab inteſtato filiam excluderet, eo caſu filia prohibetur petere ſupplementum legitimæ ; ſi verò alius ſit hæres inſtitutus, & non is, qui eam ab inteſtato excluderet, tunc filia legitimæ ſupplementum petere poteſt. *juxta opinionem Caſtrenſ. conſil.190. lib.1.* quemadmodum admittitur etiam ad legitimæ ſupplementum, quando ſtatutum excludit filias non ſimpliciter, ſed cum qualitate dotationis, quia tunc dos ſuccedit loco legitimæ, eo quòd ceſſante dote, filiæ præſervata eſt ſucceſſio ab inteſtato ; ſecus eſſet, ſi ſtatutum excluderet filias ſimpliciter, & poſteà mandet, eas dotari : hoc enim caſu dos conſtituta non ſuccederet loco legitimæ, quia tunc non eſt permiſſa ſucceſſio ab inteſtato. *ut poſt Caſtrenſ. in l. Titio centum. ff. Titio Genero. ff. de condit. & demon. ſæpius tenuit Rota in Rom. de Lante 1. Febr.1577. coram Robuſt. & coram Card. Seraphin. deciſ.959. & coram Card. Millin. deciſ.317. & deciſ.4. & 5. apud Merlin. poſt tract. de legitim.* ubi, quòd ſi ſtatutum filias excludit propter 14
maſculos, & mandat, eas dotari, dotes ità detrahendæ ſunt, ut non lædatur legitima filii : cùm enim ſtatutum fuerit inductum in favorem maſculi, ideò non debet in ejuſdem odium, & præjudicium retorqueri. *& deciſion. 399. numer.32. & ſequen. par.5. tom. 1. Recen.* ubi, quòd quando dos ſuccedit loco legitimæ, 15

detra-

detrahenda eſt ex ipſa legitimâ, non autem ex fideicommiſſo. *latè Beltram. ad Greg. deciſ.* 565. *numer.* 11. *& ſequen.* ubi dicit, quòd dos ſuccedit etiam loco legitimæ, quando à Patre fuit relicta in teſtamento jure inſtitutionis, aut aliter de legitima fuit facta mentio, vel quando conſtituta fuit pro juribus legiti-
16 mæ. *Cæphal. conſil.* 165. *numer.* 27. *&* 28. ubi etiam dicit, quòd ſicut ſupplementum legitimæ debetur cum fructibus, ità etiam ſupplementum dotis congruæ. *Pariſ. conſil.* 53. *numer.* 78. *& ſequen. lib.* 3. *Honded. conſil* 53. *numer.* 12. *lib.* 2. *Fontanell. dict. clauſ.* 5. *gloſ.*
17 8. *par.* 1. *ferè per tot.* ubi addit, quòd dos habita loco legitimæ non revertitur ſoluto matrimonio ad patrem. *juxta tex. in l. dos à Patre. Cod. ſolut. matrim.* ſed quæritur ſoli filiæ, & in ea ſuccedunt hæredes filiæ, ideſt liberi ab inteſtato. *latè Cravet. conſil.* 84. *numer.* 5. ubi, quòd quando dos conſtituitur filiæ pro omni jure, quòd habere poſſet in bonis patris, dicitur conſtituta loco legitimæ. *vide, quæ ſcripſimus in tract. de Temp. legali lib.* 2. *c.* 98. *num.* 20. *& ſeq.*

18 Obſerva 2. quòd mos, ſeu conſuetudo regionis eſt probanda de tempore dotationis, ſecundùm quod conſideratur congruitas, vel incongruitas dotis, nam talis conſuetudo facilè mutari ſolet. *Pariſ. conſil.* 16. *numer.* 77. *&* 82. *vol.* 2. *Rol. à Vall. conſil.* 85. *numer.* 16. *lib.* 1. *Fontanell. dict. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *numer.* 8. *&* 36.

19 Obſerva 3. quòd ſicut pater non tenetur dotare filiam, quæ ſine ejus conſenſu nupſit indigno, niſi miſerationis gratia: ita in tali caſu non ſunt ſervandæ circumſtantiæ, quas ſupra retulimus, ſed tunc tenebitur pater, ſi vir pauper ſit, ad præſtanda alimenta, ſeu ad tradendam dotem alimentis adæquatam arbitrio Judicis. *Fontanell. d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *n.* 39. idem dicendum quoad filias illegitimas: quia cum obligatio dotandi deducatur ex obligatione alendi, dos congrua filiæ illegitimæ ea cenſenda erit, quæ non excedit metam alimentorum, ideſt id, quo indiget mulier pro ſe alenda pro toto tempore vitæ. *l. hæreditatum. ff. ad l. falc. cap. cum haberet. ubi gloſ. in ver. ſecundum. de eo qui dux. in matrim. Capyc. deciſion.* 181. *numer.* 1. *Surd. de Alimen. tit.* 1. *quæſt.* 10. *numer.* 10. *& ſequen. & alii apud Fontanell. dict. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *num.* 72. *& ſequen.* ubi dicit, quòd Judex in hoc attendere debet filiæ dotandæ ætatem, & conditionem, ac ejus patris facultates. *latè Vinc. de Franch. deciſ.* 283. *nu.* 18. *& ſequen.* ubi, quòd in hoc habenda eſt etiam ratio de dubio eventu infirmitatis.

20 Quæ verò cenſeatur dos congrua mulieris ſtupratæ? Reſp. quòd aut ſtuprator mulierem corruptam ducit in uxorem, vel per ipſum non ſtat, & tunc non tenetur dotare; aut ſtuprator non vult cum corrupta matrimonium contrahere, & tunc ſi mulier dives eſt, vel parentes habet divites, debet mulier, vel ejus parentes coſtituere dotem conſuetam dari virginibus, & ſtuprator tenetur ad id ſupplendum, quo pluris indiget corrupta ad inveniendum virum ſibi æqualem, cum propter defloration mulier ſit effecta deterior, & ideò majori dote indigeat; ſi verò mulier, ejuſque parentes pauperes ſint, tenetur ſtuprator ad totam illam dotem, quæ mulieri neceſſaria erit arbitrio Judicis ad nubendum; idemque dicendum, quando ſtuprator inferioris conditionis vellet cum muliere matrimonium contrahere, & mulier ea de cauſa renueret: ità enim videtur ſufficienter reſarciri damnum mulieris, quòd in utroque foro non eſt reſarciendum, niſi quatenus læſio attulit. *Abb. in cap.* 1. *numer.* 1. *& ſequen. de adulter. Oſaſch. de* 107. *numer.* 10. *& ſequen. Rot. apud Farin. poſt lib.* 1. *conſil. dec.* 74. *numer.* 3. ubi, quòd iſtud argumentum ceſſat, quando corrupta cum dote conſueta dari virginibus, poteſt conſequi, aut conſequitur maritum ſibi æqualem. *Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 11. *numer.* 130. *& ſequen. & alii, quos refert, & ſequitur Fontanell. de Pact. nuptial. d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *numer.* 85. *& ſequen.* ubi etiam obſervat, quòd dos hujuſmodi taxanda eſt habito reſpectu ad facultates ſtupratoris, & conditionem ipſius ſtupratæ, non autem ad divitias, aut paupertatem patris, nè contingat, quòd ſi pater eſt dives, ſtuprator autem pauper, obligetur ſtuprator ad id, quòd eſt ſibi impoſſibile: & è contra ſi ſtuprator multis abundet divitiis, pater verò ita pauper ſit, ut filiam dotare nequeat, ſtuprator ab omni pœna immunis evadat. *Theſaur. deciſ.* 3. *numer.* 2. *Cavalcan. in repertor. ſuarum deciſionum in ver. matrimonium. numer.* 6. *& ſequen.* ubi dicit, quòd iſta dos non debetur ſtatim ſequuta copula, ſed 21
quando mulier nuptias contrahit, ita ut non ſufficiat cautio de nubendo à muliere oblata: quamvis in hoc contrarium rectiùs judicaverit Senatus Pedemon. *teſte Theſ. junior. in addit ad dict. deciſ.* 3. *Theſ. ſenior. litt. b.* quia
cum hæc dos debeatur in pœnam ſtupri, & poſſit con- 22
tingere, quòd mulier ſtuprata non reperiat virum, ſtuprator remaneret impunitus, & ideò compellendus eſt ad ſolutionem dotis, etiamſi mulier ſtuprata tunc non habeat virum paratum. *vide Farinac. in Prax. crim. quæſt.* 147. *ſ. dos. num.* 129. *Rot. apud eundem d. dec.* 74. *nu.* 4. *& ſeq.*

Obſerva 3. quod pater eandem dotem, quæ ad ſe re- 23
verſa fuit ex primo matrimonio, tenetur ſecundo marito tradere abſque diminutione, etiamſi tantam dotem ſecundus Maritus non meretur, quia dotis donatio filiæ à Patre facta irrevocabilis eſt, ita ut nec revocari poſſit per ingratitudinem. *l. fin. C. de dot. promiſſ. auth. ſed quamvis. ubi Bald. Salicet. & alii. Cod. de Rei uxor. action. Ripainl.* 1. *numer.* 60. *& ſequen. ff. ſolut. matrim. Boer. deciſ.* 131. *numer.* 7. *& ſequen. & alii, quos refert, & ſequitur Fontanell. dict. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *num.* 41. *& ſequen.* ubi, quòd ſi mulier ſemel dotata poſt contra- 24
ctas primas nuptias, & mortem mariti, monaſterium ingrediatur, dos primò data, tota etiam in monaſterium abſque diminutione cum perſona tranſit, quia per primam dotationem jus fuit filiæ quæſitum irrevocabiliter in eo, quòd ſibi à Patre pro dote donatum eſt: quæ enim conſtante matrimonio appellatur dos, eo ſoluto proprium mulieris patrimonium dicitur. *ut notant DD. in rubr. ff. ſolut. matrim.*

Limita, quando inter primum, & ſecundum matri- 25
monium ſive carnale, ſive ſpirituale paternæ ſubſtantiæ diminutæ fuerint: tunc enim poteſt pater dotem etiam diminuere. *ut in dict. auth. ſed quamvis, & not. Fontanell. loco cit. num.* 41. *&* 43. ſubdens ibidem, quòd in aliis caſibus patri non eſt permiſſa dotis diminutio: quamvis contrarium ſenſerit *gloſ. in dict. auth. ſed quamvis. ver. menſuram.* ubi dicit, quòd poteſt pater dotem etiam diminuere, quando filia contra ipſius patris voluntatem nubit, *per tex. in l. ſi ut proponis.* 2. *Cod. de Nupt.*

Obſerva 4. quòd dos, quæ ſolita eſt dari moniali, 26
eſt ſufficiens ad excludendam filiam à ſucceſſione, ubi ſtatutum excludit fœminas extantibus maſculis, ità ut filia cum dicta dote ingrediens monaſterium petere haud poſſit ſupplementum: in hac enim dote conſtituenda non ſunt conſiderandæ paternæ facultates, & aliæ circumſtantiæ, prout in matrimonio carnali. *Vincen. de Franch. deciſ.* 44. *numer.* 1. *& ſequen.* ubi, quòd in hoc attenditur conſuetudo loci, *Honded. conſil.* 64. *numer.* 35. *vol.* 2. *latè Fontanell. de pact. nuptial. dict. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *numer.* 53. *& ſequen.* ubi etiam obſervat, quòd non propterea monialis excluditur à 27
ſucceſſione in maternis bonis, de quibus dotata non fuit. *vide Afflict. deciſ.* 348. ubi dicit, quòd filia ingreſſa in monaſterium debet habere legitimam tantùm in bonis maternis: quòd quidem procedit virtute *conſiit. Regni, in aliquib. ut ibidem declarat Urſill. num.* 2. nam de jure communi filia æqualiter admittitur unà cum maſculis ad ſucceſſionem. *jux. l. maximum vitium. C. delib. præter.*

Limita, quando filiæ pingue aliquod fuit à Patre fa- 28
ctum legatum, quòd excederet quantitatem dari ſolitam monialibus: tunc enim poſſet integrum legatum petere, etiamſi legatum fuerit relictum pro nuptiis, ſeu matrimonio, quia ſub his verbis etiam matrimonium ſpirituale comprehenditur, niſi ex conjecturis conſtet, de matrimonio tantùm carnali teſtatorem ſenſiſſe, *ut dict. Menoc. lib.* 4. *præſumpt.* 148. *num.* 8. *& ſeq. Cancer. var. par.* 3. *cap.* 11. *num.* 204. *cum ſeq. ubi de communi. Capyc. dec.* 204. *Peregrin. de fideicom. art.* 28. *num.* 74. *Fontanell. d. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *par.* 1. *num.* 61. *& ſeq.*

29 Ob-

29 Obſerva 5. quòd in dotibus, quæ debentur in ſubſidium ab Avo, & ſimilibus, non eſt facienda rigoroſa taxatio, ſed mera neceſſitas inſpicienda eſt, per ea, quæ in ſimili de alimentis ſubſidiariis tradunt *DD. apud Fontanell. loco cit. num. 92. verſ. de aliis &c.*

30 Obſerva 6. quod ſi pater omnia bona, vel majorem partem dediſſet filiæ in dotem, ità ut aliis filiis non remaneret legitima, poſſunt alii filii agere contra maritum revocatoria, uſque ad legitimam, cùm in tali caſu dos ſit inofficioſa. *juxta textum in l. un. Cod. de in off. dot. & ità fuit decipum in Sac. Conſilio Neapol. ut refert Afflict. deciſ. 86. per tot.* ubi etiam obſervat, quòd fratres conſtante matrimonio non poſſunt agere contra maritum de inofficioſa dote, ſed ſoluto matrimonio recuperabunt legitimam ab hæredibus viri; quamvis contrarium in hoc reſolverit idem Sac. Conſilium, ut ſcilicet filii etiam conſtante matrimonio poſſint agere contra maritum revocatoria ex capite in officioſæ dotis. *teſte Vinc. de Franch. deciſ. 104. & ità ſenſerunt alii apud Urſill. ad Afflict. dict. dec. 86.* ubi addit,

31 quòd ſi pater omnia amiſit in ludo, vel aliàs dilapidavit, filii revocant uſque ad legitimam, etiam patre vivente.

32 Ego ſentio querelam inofficioſæ dotis non competere filiis, niſi poſt mortem patris, ſicut nec querelam inofficioſæ donationis, quia antè non habent jus in legitima. *ſecundùm omnes*, unde defuncto Patre filii agere poſſunt revocatoria contra maritum ſive conſtante, ſive ſoluto matrimonio. *Bald. in l. 1. numer. 6. & 13. Cod. de inoff. donat. Gratian. diſcept. foren. cap. 729. numer. 24. & ſeq. vide quæ diximus in tract. de Temp. legal. lib. 2. cap. 61. nu. 6.*

33 Obſerva 7. quòd ſtatutum excludens mulierem à ſucceſſione cum conditione, ſi fuerit legitimè dotata, vindicat quidem ſibi locum, ſi mulier tempore ſucceſſionis ſit competenter dotata; ſecus ſi eo tempore condecenter dotata non fuerit, ita ut hoc caſu non ſufficeret poſteà ſupplere dotem uſque ad congruitatem. *ut conſuluit Corn. conſ. 202. num. 9. & 12. lib. 2.* ſubdens, quòd quando ſtatutum non loquitur conditionaliter, tunc agendum eſt ad ſupplementum congruæ dotis. *vide Alex. conſ. 151. lib. 2. Rolan. conſ. 45. numer. 9. & 10. lib. 1.* ubi dicit, quòd ſi ſtatuto caveatur, ut dotata excludatur, probanda eſt illa qualitas, quòd ſit dotata. *Rot. deciſ. 391. num. 1. & ſeq. par. 5. tom. 1. recent.* ubi; quòd agnato agenti vigore ſtatuti fœminarum excluſivi, obſtat ſemper exceptio dotis congruæ traditæ, & interim immiſſio retardatur, nec attenditur ſola promiſſio dotandi, aut cautio de ſolvendo, vel ſtando juri, ſed requiritur effectus, ideſt, ipſa actualis dotis congruæ traditio, præſertim ſi nuptiæ ſequutæ jam fuerint. *Surd. deciſ. 46. numer. 9. Card. Cavaler. deciſ. 260. num. 2. & 3.*

34 Obſerva 8. quòd non extantibus maſculis, vel eorum filiis ſucceditur prout de jure, quia hujuſmodi ſtatuta inducta ſunt favore maſculorum, per quos agnatio conſervatur: unde filiæ in tali caſu æqualiter Patri ab inteſtato ſuccedunt. *d. l. maximum vitium, ubi DD. latè Cancer. var. lib. 1. cap. 5. num. 1. & ſeq.* illæ verò, quæ fuerunt vivente patre dotatæ, debent dotem conferre, ideſt, communicare. *Honded. conſ. 24. num. 31. lib. 2. & conſil. 14. num. 39. lib. 1.* quemadmodum filius bona, quæ habuit à Patre vivente, tenetur in diviſione conferre ſecundùm eorum valorem conſiderato tempore mortis patris, & collationis faciendæ. *Cyriac. contr. 368. num. 7.* ubi quòd collatio hujuſmodi fit minus accipiendo de bonis dividendis. *Afflict. deciſ. 247.* ubi dicit, quòd ſi bona tantùm mobilia data fuerint in dotem uni ex ſororibus, eaque conſumpta fuerint non dolo, vel culpa conjugum, adhuc illa ſoror debet admitti ad ſucceſſionem, etiamſi dicta bona non poſſint conferri.

35 Obſerva 9. quòd invalida eſſet confeſſio dotis receptæ facta per maritum conſtante matrimonio, niſi de veritate numerationis aliter conſtet; præſumitur enim talis confeſſio ſimulata, & in fraudem prohibitæ donationis inter conjuges; & ideò nec marito, aut ejus hæredibus, nec creditoribus ejuſdem mariti nocet. *ex latè congeſtis per Rot. apud Merlin. de pignor. deciſ. 141. &* 23. ubi quòd in judicio civili ſola ſuſpicio falſi, & ſimulati habetur pro falſo, & ſimulato. *& in Ferrarien. dotis 11. Aprilis 1622. & 4. Maii 1626. coram Burat. in impreſſ. deciſ. 612. & 925.* ubi, quòd hoc procedit, etiamſi confeſſio facta ſit ad favorem Soceri, & non ſolius uxoris, quia Socero donari ità prohibetur, ut propriæ uxori. *l. 3. §. qui in ejuſdem. ff. de donat. int. vir. & uxor. Menoch. lib. 3 præſumpt. 22. nu. 83.*

Limita, quando dos ante contractum matrimonium fuit promiſſa, deinde conſtante matrimonio maritus confitetur, ſe recepiſſe dotem: tunc enim tollitur omnis ſuſpicio, & confeſſio non ſolùm nocet ipſi marito, ſed etiam ejuſdem mariti creditoribus. *latè Menoch. lib. 3. præſumpt. 12. num. 53. & ſeq. Duran. dec. 409. num. 14. Buratt. d. dec. 612. 925. & 108.*

Notandum tamen eſt, quòd exemplum apocæ promiſſionis in inſtrumento confeſſionis à Notario ſine Judicis auctoritate inſertum, non facit fidem: quemadmodum nec ſufficeret inſtrumentum promiſſionis confectum poſt celebratum matrimonium. *Rot. apud Merlin. de Pignor. d. deciſ. num. 3.*

Limita 2. quando confeſſio dotis fuit facta à viro non ad favorem uxoris, ſed tertii. *Mareſcott. var. lib. 1. cap. 8. num. 8. ubi refert, ità reſolviſſe Rotam in Camerinen. pratenſæ dotis 12. Novembris 1599. coram Litta, quæ eſt deciſio 15. num. 3. par. 4. tom. 1. Recent. & ità ſenſit eadem Rota coram Durano dict. deciſ. 409. numer. 15. & coram Merlin. deciſ. 652. num. 8. & apud Merlin. de Pignor. dict. deciſ. 141. numer. 14.* unde valida eſſet confeſſio doctis facta conſtante matrimonio inter maritum, & fratrem uxoris, qui eſt ſui juris, cùm inter eos non ſit prohibita donatio. *ut in his terminis tenuit Rota apud Merlin. dict. tract. de Pignor. deciſ. 59. num. 18.* idemque dicendum, ſi confeſſio hujuſmodi facta fuerit ad favorem ſocrus, quia donatio inter ſocrum, & maritum nullibi prohibetur. *d. l. 3. Socrui. ff. de Donat. int. vir. & uxor.*

Limita 3. quando concurrerent conjecturæ, & adminicula pro numerationis dotis probatione: tunc enim confeſſio mariti probaret veram numerationem, etiam contra tertium. *latè Mareſcot. d. lib. 1. cap. 8. num. 9. Rota coram Merlin. deciſ. 652. per totum.* etiamſi non conſtet de dotis antecedenti promiſſione: hæc enim neceſſaria non eſt, quando aliæ conjecturæ concurrunt, ex quibus probabile ſit, dotem fuiſſe ſolutam. *Rota dict. deciſ. 59. num. 19. & apud Merlin. d. tract. de Pignor. & deciſion. 24. numer. 3. & ſequent. par. 7. Recent. vide Gratian. deciſ. March. 103. numer. 20. Rot. apud Pacif. de Salv. interd. deciſ. 18.* ubi, quòd ex enunciatione promiſſionis dotis facta in inſtrumento confeſſionis, junctis aliis adminiculis, probatur ſolutio dotis.

Limita 4. quando lapſa ſunt tempora ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis: tunc enim confeſſio mariti, etiamſi non præceſſerit dotis promiſſio, probat realem exactionem in ſui, & ſuorum hæredum præjudicium, & quòd magis eſt, in præjudicium etiam creditorum, ità ut eo ipſo non præſumatur facta in fraudem prohibitæ donationis. *latè Gratian. diſcept. forenſ. cap. 362. num. 16. Rota apud Pacif. de Salvian. interd. deciſ. 48. num. 1. & coram Durano dict. deciſ. 409. num. 15. & 16.* contrarium tamen in hoc ſenſit *Rota coram Buratto deciſ. 108. num. 17. & hanc partem nos ſequuti ſumus in tract. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 45. num. 17.* ea ratione, quòd cum talis confeſſio ſit ſimulata, & facta animo donandi, poteſt quandocumque opponi de iſta ſimulatione.

SUMMARIUM.

36 *Dos reſtituenda eſt in loco domicilii viri, & num. ſeq.*

37 *Quid ſi vir poſt contractum matrimonium mutaverit domicilium.*

Quæ-

Quæstio I I.

In quo loco dos restitui debeat?

36 RESP. quòd restituenda est in loco domicilii viri: nam in contractu dotis respectu restitutionis non inspicitur locus, in quo instrumentum dotis factum est, sed attenditur locus ipsius viri; domicilium enim viri censetur locus contractus: quia animi destinatione matrimonium videtur contractum in domicilio viri. *l. exigere dotem. ubi Bart. & alii communiter. ff. de Judic.* quòd procedit, etiamsi post con-
37 tractum matrimonium maritus mutaverit domicilium, quia nihilominus servari debent statuta, & consuetudines prioris domicilii viri, ubi fuit orta obligatio. *l. quæro. ff. de solut. l. contraxisse. ff. de Action. & oblig. Alexan. cons.* 100. *num.* 12. *vers. item tenet &c. lib.* 3. *Abb. in cap.* 1. *num.* 11. *de Sponsal.*

SUMMARIUM.

38 *Mulier agere potest ad fundum dotalem etiam æstimatum in subsidium, quando videlicet non potest aliunde consequi suam dotem.*

39 *Hoc remedium non competit, nisi facta excussione in bonis mariti, & num.* 43.

40 *An possessor fundi dotalis possit mulieri offerre æstimationem ipsius fundi, & nu. seq.*

41 *An, & quando mulier agere possit ad rem emptam ex pecunia dotali.*

42 *Et an hoc privilegium competat militi, & minori. ibidem.*

43 *Quando res empta ex pecunia dotali efficiatur dotalis.*

44 *Quando æstimatio non faciat emptionem, & venditionem.*

45 *An mulier loco censuum dotalium, qui fuerunt extincti, teneatur tempore restitutionis recipere alios census ex eadem pecunia emptos à marito.*

Quæstio I I I.

Quando mulier agere possit ad fundum dotalem æstimatum.

38 POSSE mulierem agere ad fundum dotalem etiam æstimatum non solùm actione hypothecaria, in qua præfertur omnibus creditoribus mariti, sed etiam utili rei vindicatione, constat *ex l. in rebus. Cod. de jure dot.* cujus textus dispositio procedit in subsidium, quando videlicèt mulier, vel ejus hæres non potest aliundè consequi suam dotem. *ut not. ibi glos. communiter recepta in ver. æstimatæ. in fin. Bald. ibid. numer.* 1. *& seq. Pinell. in l.* 1. *par.* 3. *num.* 15. *C. de bon. matern. Card. Mantic. de Tacit. lib.* 12. *tit.* 27. *num.* 20. *& tit.* 28. *num.* 16. *Rot. decis.* 145. *par.* 4. *tom.* 2. *Recent.* ubi, quòd fundus censetur dotalis, licèt dos promissa fuerit in pecunia numerata, & ad computum dotis fuerit assignatus fundus cum pacto, quòd talis fundus debeat esse dotalis: tunc enim ad evitandam contrarietatem æstimatio censetur facta ad sciendum verum valorem. *Bald. in l. si inter virum. in princ. C. de Jur. dot. Afflict. decision.* 270. *sub num.* 4.

39 Hoc autem remedium non competit nisi facta excussione in bonis mariti. *Fontanell. de Pact. nupt. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 13. *num.* 78. ubi dicit, quòd in hoc casu resolvuntur hypothecæ interim à marito impositæ. *Negus. de pignor. par.* 5. *mem.* 3. *num.* 28. *vers. ego autem &c. & par.* 8. *memb.* 1. *num.* 27. ubi etiam observat,
40 quod utilis rei vindicatio datur mulieri quasi ad rem propriam: hypothecaria autem quasi ad rem obligatam; & ideò si eligit rei vindicationem, cùm eo casu agat ad dominium rei, non potest possessor, seu alius creditor ei offerre æstimationem ipsius rei, quia oblatio quantitatis tunc admittitur, quando agitur ad quantitatem. *ità Neg. loc. cit.*

Mihi verò in hoc placet alia Doctorum opinio, asserentium, quod quando agitur utili tantùm rei vindicatione in subsidium, tunc possit etiam offerri æstimatio, tum quia maritus uxori agenti pro repetitione dotis, potuisset æstimationem offerre, & ideò hoc denegandum non est possessori fundi, qui jus habet à marito; tum quia hæc utilis rei vindicatio conceditur mulieri in subsidium ex æquitate, nè aliàs remaneat indotata: cessat autem hæc æquitas, si offeratur æstimatio, cùm mulier eo casu indotata non remaneat. *& ita sensit Rot. decis.* 590. *num.* 16. *& seq. par.* 4. *to.* 3. *Recent.* subdens, quod dispositio *d. l. in rebus.* non procedit, quando mulier prædecessit viro; hoc enim privilegium fuit concessum mulieri dissoluto matrimonio per mortem viri, ideò non transit in hæredes uxoris, si matrimonium per mortem ipsius uxoris solutum fuerit. *ex trad. per Bart. in l. Nescimus. §. fundum. num* 1. *ff. de rei vendic. Ruin. cons.* 163. *num.* 2. *vers. & fortè &c. & num.* 3. *lib.* 4.

Idem dicendum, quando ex pecunia mulieris dota- 41
li fuit aliqua res empta: tunc enim, licèt res non sit dotalis, quemadmodum nec res empta ex pretio rei pupillaris, vel hæreditariæ, fit pupillaris, seu hæreditaria. *ad not. in l. ex pecunia. C. de Jur. dot. Mantic. de Tacit. lib.* 12. *tit.* 27. *num* 9. *&* 15. *Burat. decis.* 784. *num.* 5. *& ibi Add. litt. A.* tamen in subsidium potest mulier agere ad rem emptam. *ut tradunt DD. in d. l. ex pecunia. Bart. in l. uxor marito. ff. de donat. int. vir. & uxor. Honded. cons.* 14. *num.* 51. *lib.* 1. ubi dicit, quòd tunc 42
etiam competit uxori utilis actio rei vendicationis; idque procedit etiam favore militis, & minoris. *l. si ut proponis.* 8. *C. de res vendic. l.* 2. *ff. Quand. ex fact. tutor.* quo casu potest etiam possessor offerre æstimationem. *Rot. in recent. d. dec.* 590. *num.* 25. *& seq. par.* 4. *tom.* 3. *& dec.* 187. *num.* 1. *par.* 3. *& decis.* 91. *num.* 7. *&* 17. *& dec.* 259. *num.* 7. *par.* 8. ubi subiicit, quod
res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, quando 43
tacitè, vel expressè ità fuit actum, concurrente tamen utilitate mulieris. *de quo vide textum in l. æstimatis. cum ibi not. per Scribentes. ff. solut. matr. Covar. pract. qq. cap.* 28. *num.* 2. *vers. sed ex contrario &c. Honded. cons.* 14. *num.* 50. *lib.* 1. *Rolan. cons.* 86. *nu.* 15. *lib.* 4. *Negus. de Pignor. in* 3. *memb.* 5. *par. princ. num.* 28. *Mantic. d. lib.* 12. *tit.* 27. *num.* 15. ubi addit, quòd si mulier sit minor, & ei sic expediat, res empta ex pecunia dotali efficeretur dotalis, etiamsi id actum non fuerit inter mulierem, & virum. *ex trad. per glos. in d. l. ex pecunia. C. de Jur. dot.*

Item si tempore, quo datur in dotem prædium æsti- 44
matum, maritus non erat solvendo, tunc æstimatio non facit emptionem, & venditionem, & per consequens prædium non desinit esse dotale. *Bald. in l. interest. in fin. C. de usufr. Negus. de Pignor.* 2. *memb.* 2. *par. princ. num.* 59. *Rota in Romana Salviani* 5. *Decembris* 1603. *coram Card. Lancell. jun. & d. dec.* 590. *num.* 14. *&* 15. ubi, quod tunc etiam est necessaria excussio bonorum.

Notandum 2. quod si mulier marito in dotem dederit 45
census cum pacto, quod eveniente casu restitutionis dotis, teneatur uxor recipere eosdem census: & deinde census hujusmodi extinguantur, & ex illorum pretio alii census emantur à marito, in tali casu uxor non teneretur tempore restitutionis recipere tales census emptos à Marito. *ex trad. per Cenc. de censib. in addit. ad* 2. *par. cap.* 2. *q.* 2. *art.* 1. *num.* 43. *&* 44. *Rot. apud eumdem Cenc. post Addit. dec.* 99. *num.* 3. *&* 4.

SUMMARIUM.

46 *Mulier vivente viro possidet jure familiaritatis, eoque mortuo pro suis juribus dotalibus transfert familiarem possessionem in veram, & realem jure proprio: declaratur nu. seq.*

47 *Mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus jure familiaritatis ab ea possessis, non autem in prædiis rusticis, aut aliis bonis.*

48 *An contra mulierem detinentem bona viri procedi possit executivè per Creditores ipsius viri.*

49 *Quando bona præsumantur viri, & non uxoris.*

50 *Contra mulierem petentem assecurationem suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur jus offerendi posterioribus creditoribus.*

Fru-

Fructus, qui supersunt uxori, deductis ejus, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum. ibid.

51 *Mulier, vel alius creditor ingrediens in possessionem fundi jure pignoris, facit fructus suos, si valor fundi æquivaleat credito.*

Quæstio IV.

An mulier bona defuncti viri jure proprio retinere possit pro sua dote.

46 NOtissima est illa juris conclusio, quòd mulier vivente viro possidet jure familiaritatis, eoque mortuo pro suis juribus dotalibus transfert familiarem possessionem in veram, & realem jure proprio, superveniente sibi novo titulo. *l. cum nemo. C. de Acquir. poss. Bald. in l. pignoris. num. 2. C. de Pignor. act. Duran. decis. 269. num. 12. & 13.* etiamsi non intervenerit declaratio. *Put. decis. 441. libr. 1. Rot. in Recen. decis. 97. num. 5. par. 5. & in Romana hæreditatis de Cuccinis 9. Decembris 1622. coram Navarro. Merlin. decis. 861. numer. 2. & 3.* ubi, quòd hæc possessio est legitima, & manutenibilis, & præfertur posteriori alterius, *& decis. 645. num. 13. Coccin. decis. 67. numer. 1.* ubi, quòd pro dote competit retentio non tantùm mulieri, sed etiam ejus successoribus, mortuo viro, ex hypotheca dotis. *Burat. decis. 179. num. 6. & sequen. Rot. decis. 165. numer. 45. & 46. par. 7. Recent.* ubi,

47 quòd mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus, vel aliis rebus jure familiaritatis ab ea possessis, non autem in prædiis rusticis, neque in aliis bonis, quæ non constat, ab ea fuisse possessa vivente viro, cùm talis possessio non extendatur de re ad rem. *ex trad. per Aretin. cons. 77. num. 25. Gabr. cons. 34. lib. 1.* unde mulier, quæ cum viro in una Civitate vixit, non potest occupare possessionem domus, seu alterius rei existentis in alia Civitate, seu loco, quàm vivente viro jure familiaritatis non detinuit.

48 Notandum tamen est, quòd cum mulier in tali casu possideat non jure dominii, sed tantùm jure pignoris, tenetur pati exequutionem contra bona hæreditaria sui viri instantibus creditoribus, quibus licitum est in tali casu agere via executiva; & ideò non poterit mulier uti tertia impedire executionem mandatorum, nec subhastationem, & adjudicationem. *l. à Divo Pio. §. quod si res. ff. de re jud. l. quamvis. ff. de Pignor. act. auth. hoc ita. Cod. de Pignor. & hypoth. Bart. & alii in d. l. à Divo Pio. §. sed & illud. Gratian. discept. for. cap. 941. numer. 3. & 4. Rot. decis. 181. numer. 2. & sequent. part. 7. recent. latè Fontanell. de Pact. nupt. claus. 7. glos. 3. par. 8.* ubi dicit, quòd instantibus creditoribus etiam posterioribus, & hæredibus mariti, mulier tenetur præstare patientiam, ut bona vendantur, & pretium deponatur, ea tamen non amota à possessione, donec plenariè satisfiat de sua dote. *Neguz. de Pignor. 6. par. memb. 1. num. 23. Cancer. var. par. 3. cap. 17. de sent. & earum execut. num. 4. 17. & seq. Cavalcan. de usufr. mulier. relict. num. 212. Maresc. var. lib. 1. resol. 29. num. 34.*

49 Notandum 2. quòd si mulier passa fuit, bona mobilia describi, & inventariari sine aliqua contradictione, vel protestatione, quòd essent propria, tunc dicta bona præsumuntur viri. *DD. in l. à Divo Pio. §. si super rebus. ff. de re jud. Bald. in l. ob maritorum. numer. 2. & 4. C. Ne uxor pro marit. Burat. dec. 191. num. 7.*

50 Notandum 3. quòd contra mulierem petentem assecurationem suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur jus offerendi posterioribus creditoribus, tum quia hæc assecuratio non est restitutio, sed positio dotis in tuto, ut fructus deserviant pro alimentis uxoris, & filiorum: tum etiam quia bona viri vergentis ad inopiam consignantur mulieri, ut existant penes eam, & non dissipentur. *Mantic. de Tacit. lib. 11. titul. 30. num. 10. & sequen. Osasc. decis. 135. Andr. Gail. lib. 2. observat. 92. Rolan. consil. 9. num. 39. vol. 1. Vinc. de Franch. dec. 54. vide Fontanell. d. claus. 7. glos. 2. par. 3. numer. 50. & seq. Surd. de Aliment. tit. 1. quæst. 35. num. 5.* ubi subiicit, quòd fructus, qui supersunt uxori deductis ejus, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum.

Notandum 4. quòd mulier, sicut & alius creditor 51 ingrediens in possessionem fundi jure pignoris, si valor fundi æquivalet credito, & sic cessaret spes luitionis, faceret in tali casu fructus suos, quia tunc perinde est ac si esset ipsius creditoris. *l. qui habebat. §. suavissimæ. ubi glos. & DD. ff. de leg. 3. Rot. recent. decis. 145. num. 10. & seq. par. 4. tom. 2. & dec. 46. numer. 7. par. 6.*

SUMMARIUM.

52 *Fundus dotalis alienari non potest, declaratur, & limitatur num. seq.*

53 *Prohibitio legalis non includit alienationem necessariam.*

54 *Uxor ad redimendum maritum à carceribus, vel eum alendum, potest fundum dotalem alienare: declaratur, & limitatur nu. 63.*

55 *Gravatus potest bona fideicommisso subjecta alienare, ut se, vel filium eximat à carcere.*

56 *Quænam ætas exigatur in muliere, ut validè se obligare possit pro dote, & nu. 59.*

57 *Statuta laicorum nec circa matrimonia, nec circa dotes disponere possunt.*

58 *Provisio, vel statutum generaliter loquens, non porrigitur ad causam dotis.*

59 *In dote promissa pauperi mulieri, non requiruntur statutariæ solemnitates.*

60 *Donatio facta contemplatione matrimonii, non requirit solemnitates, nec insinuationem.*

61 *An obligatio minoris ex causa dotis, valida sit absque statutariis solemnitatibus.*

62 *Mulier potest se usque ad medietatem dotis obligare.*

63 *Mulier, si habet idoneum relevatorem, non dicitur remanere indotata.*

Quæstio V.

An, & quando mulier fundum dotalem alienare possit.

QUamvis fundi dotalis alienatio regulariter prohi- 52 beatur à jure. *ut ex tot. tit. ff. & Cod. de fund. dotal.* etiamsi uxoris assensus accedat. *§. 1. ubi Aret. & alii. Inst. Quib. alien. lic. &c.* ita ut si maritus alienaret, posset ipsemet revocare non obstante juramento. *ex trad. per Spec. in tit. de empt. & vend. §. tertio loco. numer. 11.* id tamen procedit in casibus, 53 in quibus uxor de proprio non tenetur: & consequenter dicta prohibitio legalis non includit alienationem necessariam. *ut tradunt DD. in l. 1. ff. de fund. dotal. & in l. 2. C. eod. tit. Azor. in Sum. C. de fund. dot. numer. 7. & seq. Caputaq. dec. 199. par. 3.*

Unde uxor ad redimendum maritum è carceribus, 54 vel eum alendum, potest fundum dotalem alienare: quia, cùm uxor eadem sit caro cum viro. *juxta illud Genes. 2. erunt duo in carne una.* tenetur propterea eum alere, illique in necessitatibus subvenire. *Spec. in tit. Qui fil. sint legit. numer. 40. vers. quid si mulier. &c. Bart. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrim. Bald. in l. illud. num. 1. C. de Sacros. Eccles. & consil. 478. numer. 2. vol. 5. Nat. consil. 547. numer. 19. Surd. decis. 86. numer. 4. & seq.* ubi etiam observat, 55 quod gravatus potest alienare bona fideicommisso subjecta, ut se, vel filium eximat à carcere, quando pro debito privato detinetur.

Idem dicendum, si mulier legitimæ ætatis, idest 56 major 25. annis dotem promiserit; valida enim esset ejus obligatio etiam absque solemnitatibus statutariis. *Neguz. de Pignor. par. 8. memb. 1. num. 26.* ubi, quod statutum disponeret, ut nulla mulier possit contrahere sine certa forma, talis dispositio non comprehenderet mulierem etiam minorem 25. annis, puberem tamen, promittentem dotem pro se, cùm mulier etiam

minor

minor poſſit ſe moderatè dotare abſque curatore : ſta-
57 tuta enim laicorum , ſicut non poſſunt diſponere circa matrimonia , ita neque circa dotes , quæ acceſſoriè , & conſecutivè veniunt ad ipſa matrimonia . *Pariſ. conſil.* 81. *num.* 9. *lib.* 3. ubi , quòd proviſio , vel
58 ſtatutum generaliter loquens non porrigitur ad cauſam dotis . *Caputaq. deciſ.* 199. *par.* 3. *Put. deciſ.* 160. *lib.* 3. *Galganet. ad ſtatut. Urb. lib.* 1. *c.* 151. *verſ. item* 21. *procedere non credimus &c. Pic. ad d. ſtatut. Urb. gloſ.* 7. *num.* 255. *Rot. in Romana dotis* 29. *Maii* 1602. *coram Ortembergo, apud eumdem Pic. poſt ejus tract.*
59 *deciſ.* 13. ubi , quòd hoc procedit tam in muliere , quę neceſſariò tenetur dotare , quàm in ea , quæ ad id non tenetur , præſertim ſi dos pauperi mulieri fuerit promiſſa , quo caſu dicitur cauſa pia , in qua non exiguntur ſtatutariæ ſolemnitates . *Burat. deciſ.* 924. *num.* 10.
60 *& ibi Ferentill. num.* 17. ubi , quòd donatio facta contemplatione matrimonii non requirit ſolemnitates , nec inſinuationem .
61 Addunt citati DD. quòd etiam obligatio minoris ex cauſa dotis valida eſt abſque ſtatutariis ſolemnitatibus .
62 Obſerva tamen , quòd in his , & ſimilibus caſibus non poteſt mulier totum fundum dotalem alienare , quando ex hujuſmodi alienatione remaneret omninò indotata : id enim eſſet contra publicam utilitatem .
63 *Theſaur. deciſ.* 223. *num.* 13. ubi dicit , quòd poteſt mulier ſe uſque ad medietatem dotis obligare , cujus ſententiam amplexa fuit *Rota Romana coram Buratt. deciſ.* 783. *num.* 2. *Pen. deciſ.* 489. *num.* 12. *Merlin. deciſ.* 749. *num.* 3. *& ſeq.* ubi ſubdit , quòd mulier , ſi
64 habet idoneum relevatorem , non dicitur remanere indotata . *& apud Pic. poſt ejus tractat. deciſ.* 10. *num.* 10. *& dec.* 11. *num.* 12.

S U M M A R I U M .

65 *Quæſita per uxorem poſt matrimonium , præſumuntur quæſita ex bonis viri : limitatur numer.* 66.
67 *An , & quando admittatur confeſſio mariti declarantis , ſe emiſſe fundum de pecunia uxoris .*
68 *Quando ſtetur confeſſioni patris aſſerentis , ſe habuiſſe pecuniam à filio .*
69 *Aſſerenti , inſtrumenta eſſe ſimulata , incumbit onus probandi .*
70 *Res empta ab uxore de pecuniis viri ad ipſam uxorem jure dominii ſpectat.*

Quæſtio V I.

Acquiſita per uxorem , an , & quando præſumantur quæſita ex bonis viri .

65 REgula eſt , quòd quæſita per uxorem poſt matrimonium præſumuntur quæſita ex bonis viri , evitandi turpis quæſtus gratia . *l. Quintus. ubi Bart. & alii. ff. de Donat. int. vir. & uxor. Gabr. commun. concluſ. lib.* 1. *tit. de Præſumption. concluſ.* 15. *Boer. dec.* 81. *nu.* 5. *Burat. dec.* 141. *num.* 2. *& ſeq.*
66 Sed ab hac regula receditur , concurrentibus conjecturis : nam ſi maritus erat pauper , mulier verò bona propria habuerit , ex quibus acquirere potuit , ceſſaret præſumptio *d. legis* , & bona ſic quæſita ſpectabunt ad mulierem , non autem ad maritum , ita ut mulier nec à marito , neque ab ejus creditoribus moleſtari poſſit . *l. & ſi inſtrumenta. ubi gloſ. in Ver. tranſlatum. & Bart. num.* 6. *C. de fid. Inſtrum. & jur. haſt. fiſc. lib.* 10. *Natt. conſil.* 543. *num.* 20. *verſ. quod corro-*
67 *boratur &c.* ubi dicit , quod licèt confeſſio mariti declarantis , ſe emiſſe fundum de pecunia uxoris , ſit ſuſpecta , propter prohibitam donationem inter virum , & uxorem , tamen ex veriſimili præſumptione admittitur , ſi conſtet , uxorem habuiſſe aliunde bona , ex quibus potuerit illam pecuniam colligere ; quemad-
68 modum confeſſio facta à Patre aſſerente , ſe habuiſſe pecuniam à filio in poteſtate , licèt cenſeatur invalida , tanquam facta in fraudem legis prohibentis donare , tamen ſi appareat , quòd filius ex aliquo artificio lucrabatur , ita ut tantum ex induſtria lucrari potuerit , & Patri tradidiſſe , ex hac veriſimili præſumptione ſubſtinetur dicta confeſſio , præſertim ſi juramentum acceſſerit . *latè Alex. conſ.* 18. *num.* 2. *& ſeq. lib.* 3. *Gabr. d. concluſ.* 15. *Burat. d. dec.* 141. *per tot.* ubi etiam dicit , quòd aſſerenti , inſtrumenta eſſe ſi-69 mulata , incumbit onus probandi . *per tex. in l. cum propria. ubi Sal. C. ſi quis alter. vel ſib. l.* 2. *& ibidem Bald. C. Plus val. quod agit.*

Notandum eſt etiam , quod res empta ab uxore 70 de pecuniis viri , non ad virum , ſed ad ipſam uxorem jure dominii ſpectat , licèt teneatur eo caſu pretium viro reſtituere . *l. multùm intereſt. C. ſi quis alter. vel ſib.*

S U M M A R I U M .

71 *In lucro dotis ſervandum eſt ſtatutum domicilii viri , & num.* 72. *& ſeq. limitatur num.* 76. 78. *&* 81.
72 *Quid ſi in loco domicilii mariti nullum quoad hoc extet ſtatutum , vel conſuetudo .*
73 *Quando agitur de executione , vel aliis obſervandis poſt contractum matrimonium , debet attendi conſuetudo domicilii ipſius mariti .*
74 *Quid ſi maritus poſtea ad alium locum domicilium tranſtulit , & nu. ſeq.*
75 *Et quid ſi cauſa reſtitutionis dotis non agatur in loco domicilii mariti , ſed in alio loco .*
76 *Quando in lucro dotis inſpiciatur ſtatutum domicilii mulieris , & nu.* 78.
77 *An , & quando cenſeatur quis renunciaſſe l. exigere dotem. ff. de Judic.*
79 *Si maritus in uno loco aliquando habitat , & in alio frequentiùs , attendi debet domicilium , in quo habitat frequentiùs .*
80 *Quid ſi in quolibet ſe collocet æqualiter .*
81 *An in bonis alibi ſitis attendatur domicilium mariti .*
82 *Quando mulier alibi nupta , reputetur de origine ſua paterna.*

Quæſtio V I I.

In lucro dotis an ſtatutum domicilii uxoris , vel mariti ſervandum ſit .

RESp. ſervandum eſſe ſtatutum , vel conſuetudi- 71 nem domicilii viri , non autem domicilii uxoris , in quo contractus dotis eſt celebratus ; unde ſi in loco domicilii mariti nullum quoad hoc extet ſtatutum , 72 vel conſuetudo , hujuſmodi lucrum non debetur ; quamvis enim regulariter debeat ſervari ſtatutum illius loci , in quo contrahitur . *ut d. Alex. conſ.* 41. *numer.* 4. *lib.* 5. *& conſil.* 100. *lib.* 3. *Ruin. conſil.* 69. *num.* 5. *lib.* 4. tamen in contractu dotis favore matrimonii aliud deciditur in *l. exigere dotem. ubi DD. ff. de Judic.* ratio eſt , quia uxor vi matrimonii trahitur ad domicilium viri , & ideò ſecundùm leges , ſeù ſtatuta domicilii viri , ſeu mariti intelligitur contraxiſſe . *l. de jure. ubi gloſ. in ver. nupta eſt. & l. imperatores. §. item reſcripſerunt.* 1. *ff. Ad municip. Bart. in l. cunctos populos. num.* 19. *Cod. de Sum. Trinit. Bald. in auth. omnes peregrini. num.* 4. *Cod. commun. de ſucceſſ. Abb. in cap.* 1. *nu.* 11. *de Sponſ.* ubi dicit , quòd quando agitur 73 de executione , vel aliis obſervandis poſt contractum matrimonium , debet attendi conſuetudo domicilii ipſius mariti . *Alexand. conſil.* 100. *num.* 9. *lib.* 3. ubi id intelligit de domicilio viri ratione habitationis , non autem ſolius originis . *& conſil.* 129. *num.* 13. *lib.* 7. *latè Ruin. conſil.* 58. *&* 59. *lib.* 3. *Alc. conſil.* 3. *num.* 9. *lib.* 2. *tom.* 1. *Soc. jun. conſil.* 14. *num.* 2. *lib.* 1. *ubi de commun. Rimin. conſ.* 30. *nu.* 7. *& ſeq. & conſ.* 314. *nu.* 33. *& ſeq. vol.* 1. *Theſaur. qq. for. lib.* 2. *q.* 6. *num.* 3. *& 6. Cyriac. contr.* 273. *Mant. de Tac. & ambig convent. lib.* 3. *tit.* 14. *n.* 1. *Rot. dec.* 110. *n.* 8. *& dec.* 172. *n.* 1. *& ſeq par.* 8. *rec.* quę quidem ſententia procedit , ſive uxor acceſſerit ad domum viri , ſive non. *Ruin. conſ.* 58. *n.* 3. *&* 4. *lib.* 3. *Mant. ubi ſupra num.* 3.

74 In

74 In hoc autem attenditur ſtatutum prioris domicilii ipſius viri; unde nulla ratio habenda eſt de ſtatuto alterius cujuſcumque loci, ad quem maritus poſteà domicilium tranſtulit: quia poſſet maritus ad eum locum transferre domicilium, in quo ſtatutum diſponeret, ut maritus lucretur totam dotem, quod eſſet irrationabile, & contra textum *in d.l.exigere, ut d.Abb.in cap.*1.*num.*11. *de Spon. Alexand.conſilio* 100.*num.*12.*lib.*3.*Ruin.conſilio* 58.*numer.* 3.*lib.*3.*& de communi teſtatur Mantic.d.lib.*3.*titul.*14.*num.*

75 *ſecundo, & ſeq.* quod procedit, etiamſi cauſa reſtitutionis dotis non agatur in loco domicilii mariti, ſed in loco originis ipſius mariti, vel Patris, vel in loco originis uxoris, quia tacitè actum intelligitur, ut dos in loco habitationis mariti, & ſecundùm leges illius reſtituatur, *per tex.in d.l.exigere, ff.de Jud.*

Prius autem domicilium non dicitur, ſi ibi maritus tempore contractus dotis, habitabat quidem, ſed in eo loco non erat permanſurus, vel quia in alio loco habebat majorem partem fortunarum, vel propter inimicitias, vel aliam cauſam; & ideò ſervari tunc debent ſtatuta ejus loci, ad quem maritus primò ſe tranſtulit animo perpetuò manendi, *ut poſt Grat.conſ.*113.*n.*16.*lib.*2.*obſervat Mantic.d.tit.*14.*num.*5.*&* 8.

76 Si verò ſtatutum loquatur tantùm de Sponſa futuri temporis, non autem de uxore, puta ſi diſponat, quod ſponſus lucretur dotem conſtitutam, vel parte pro matrimonio contrahendo, tunc non inſpiceretur ſtatutum domicilii ſponſi, ſed ſponſæ, in quo conſcriptum eſt inſtrumentum, *Bald.in d.auth.omnes Peregrin.C. Commun. de Succ.* item inſpicitur ſtatutum domicilii uxoris, quando vir non ducit uxorem, ſed uxor ducit virum ad ſuum domicilium, *Bald.in leg.ult.num.quarto, C.ſi à non comp. Jud.Dec.conſ.*283.*num.*8.*Rol.de lucr.dot.quæſt.*16. *& alii apud Mant.loco cit.num.*6.7.*&* 9. ubi idem dicit, quando dos ea lege data fuit, ſeu conſtituta, ut ſoluto matrimonio ſecundùm ſtatutum loci, in quo contractus celebratus eſt, reſtituatur, quia contractus ex conventione legem accipiunt, *leg.*1.§.*ſi convenit, ff.depoſ.* & ſicut per

77 ſtatutum, ita etiam per pactum poteſt derogari, *dict.l. exigere, ut inquit Bald.conſ.*357.*num.*5.*lib.*1.*Cravett.conſ.* 880.*num.*20.

Notandum tamen eſt, quòd per ea verba generalia promiſit dotem reſtituere tam in loco contractus, quàm in loco domicilii, & alibi in quacunque parte terrarum, non cenſetur renunciatum, *d.l.exigere, ut ſenſit Bald. in d.l.exigere, in fin.verſ.ſed tunc quæro, &c.Alex.conſil.*100. *n.*8.*& ſeq.lib.*3.

78 Addunt nonnulli DD. quod ſervari etiam debet ſtatutum domicilii uxoris, ubi bona data in dotem, ſunt immobilia, & ſita in territorio, in quo contractus dotis eſt celebratus, & uxor habet domicilium, quia in alio loco non poſſunt reſtitui; ſed contrarium aſſerit *Purpur. in leg.cunctos populos, numer.*130.*verſicul.ex hac prima ampliatione, Cod.de Sum.Trin.Ruin.conſilio* 58.*numero* 12. *libr.*3.*quos refert, & ſequitur Mantic dict.lib.*3.*titul.* 14. *num.*10.

79 Notandum eſt etiam, quòd ſi Maritus in uno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs; domicilium, in quo habitat frequentiùs, attendi debet; quod

80 ſi in quolibet ſe collocet æqualiter, & ſtatuta in dictis locis diverſimodè providerent, & unum eſſet favorabile ad lucrum dotis, aliud non, attendi debet illud, quod prodeſt, *Alexand.conſilio* 100.*num.ſexto, verſicul.poſtremò, &c.lib.*3.*Ruin.conſilio* 58.*num.ſeptimo, & ſeq.lib.*3.

81 2. Notandum eſt, quòd quantum ad bona alibi ſita non attenditur domicilium mariti, ſed illa debent dividi ſecundùm conſuetudines locorum, ubi exiſtunt, *Anchar. conſ.*163.*n.*1.*Cravett.conſ.*30. *& communem dicit Gozad. conſ.*49.*n.*10.*Corn.conſ.*202.*lib.*2.*Natt.conſ.*514.*n.*14.*Rolan. conſil.*80.*num.*28*lib.*4.*Theſaur.jur.quæſt.for.libr.*2.*quæſt.* 6.*num.*2.*&* 4.

82 3. Notandum eſt, quòd mulier alibi nupta in his, quæ illam non ſejungunt à ſervitio, & obſequiis conjugalibus, ſemper reputatur de origine ſua paterna, *ex trad. per Cæphal.conſilio* 13.*numer.*45. ubi, quod mulier etiam alibi nupta, ſuæ Civitatis privilegia retinet, & poteſt in territorio ſuæ Civitatis acquirere, & ligatur uti ſubdita ſtatuto ſuæ originis, *Alciat.conſilio decimo, num.ſexto, & ſequent.lib.ſecundo*, ubi dicit, quòd ſtatutum excludens fœminas nuptas à ſucceſſione, cùm non retrahat ab obſequiis viri, ligat etiam mulierem alibi nuptam, *latè Menoch.lib.ſecundo, præſumpt.*2.*num.octavo, &* 9. *Rot. recent.par.*9.*deciſ.*66.*num.*24.*&deciſ.*175.*num.* 10. *& ſeq. Scacc.de Jud.lib.*2.*cap.*2.*num.*654.*& ſeq.*

SUMMARIUM.

83 *Uxor propter viri ſævitiam poteſt petere ſeparationem thori.*

84 *Maritus non poteſt corrigere, & caſtigare uxorem, niſi leviter, & moderatè.*

85 *Quando thorus ſeparatur ob adulterium uxoris, inſtante marito, uxor recluditur in monaſterio.*

86 *Quid ſi in loco non adſit monaſterium, vel ſi adſit, recuſet recipere mulierem adulteram.*

87 *Vir, vel mulier committens adulterium, qua pœna plectatur, & n.*88.*& ſeq.*

88 *Quoad accuſandum civiliter ad imparia non judicantur vir, & uxor: limitatur n ſeq.*

89 *Reſpectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accuſare non poteſt.*

90 *Quid ſi uxor petat ſeparationem ob ſævitiam viri, & n.*91.*cum ſeq.*

91 *In alimentis taxandis non proceditur rigorosè, ſed ad meram neceſſitatem.*

92 *Sævitia viri concludenter probari debet, qua probata vir cogitur ad reſtitutionem dotis, & donationis propter nuptias, unà cum fructibus dotis durante lite à marito perceptis.*

93 *Quid ſi mulier contra virum ſæviat.*

94 *An uxor cogi poſſit ad redeundum cum viro ſub cautione fidejuſſoria de eam non offendendo.*

Quæſtio VIII.

An, & quando Judex præſcribere poſſit mulieri certum locum, ubi degere debeat.

CErtum eſt in jure, quòd uxor propter viri ſæ- 83
vitiam poteſt petere ſeparationem thori, *cap.litteras*, 13.*ubi DD.de reſtitut.ſpoliat.* etiamſi odium, & ſævitia mariti proveniat culpa uxoris ex aliqua gravi cauſa, *latè Farinac.in Pract.criminal.quæſtion.*143. *num.* 148.*Maſcard.de Probat.concluſ.*1019.*num.quarto, & ſeq. vol.*2. maritus enim non poteſt corrigere, & caſtigare u- 84
xorem, niſi leviter, & moderatè, *Cyriac.controv.* 172. *numer.*70.*& ſeq.* ubi, quod maritus ex gravi cauſa poteſt etiam carcerare uxorem, moderatè tamen, & ad breve tempus; unde competentem punitionem Judici relinquere debet, *cap.quemadmodum, §.illud autem, ubi Canoniſtæ communiter, extr.de Jurejur.* alioquin maritus puniretur, ſi ſine cauſa, vel enormiter id faceret, *Abb.in d. §.illud autem, ſub num.*15.*Roland.conſil.*27.*num.* 15. *& ſeq.tom.*3.

Ad quæſitum igitur reſpond. quòd aut thorus ſepara- 85
tur ob culpam uxoris, puta ob adulterium ab ea commiſſum, & tunc illa recludi debet in loco præſcripto, ubi non habeat ampliùs peccandi facultatem, puta in monaſterio, ut ajunt, Convertitarum, ſeu mulierum malè nuptarum, ſi talia monaſteria in ea Civitate, vel loco exiſterent, *cap. de Benedicto*, 32.*quæſt.*1.*auth.ſed hodiè, C. ad l.Jul. de Adult.* quod procedit, dummodò maritus id peteret, & offerret expenſas, ſi mulier non haberet, unde eas præſtaret, *Cyriac.dict.controverſ.*172.*num.*106.*latè Farinac.in Prax. criminal.quæſt.*141.*de delict.carn.num.*19.*& ſeq.* ubi etiam 86
dicit, quòd Judex, ſi non adeſt monaſterium, vel ſi adſit, recuſet recipere uxorem adulteram, poteſt illi commutare pœnam, condemnando eam in exilium, & confiſcando illi eam partem bonorum, quæ juxtà diſpoſitionem *dict.auth.ſed hodie*, erat applicanda monaſterio, *Surd.de Aliment.tit.*7.*quæſtion.*16. *numer.* 30. ubi etiam

87 obſervat, quod vir committens adulterium, amittit dotationem propter nuptias, & uxor committens ſimiliter adulterium, perdit dotem, *Rolan.conſ.50.num.5.vol.pr.*

88 ubi dicit, quod ſicut maritus accuſare poteſt civiliter de adulterio uxorem quoad ſeparationem thori, & ad lucrum dotis, ità è contra uxor poterit accuſare maritum quoad ſeparationem thori, & ad hoc, ut conſequatur dotem ſuam, & donationem propter nuptias, quia quoad accuſandum civiliter ad imparia non judicantur vir, & uxor, *Socin.jun.conſ.32.n.1.& ſeq.vol.2.* ſubdens, quod reſpectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accuſare non poteſt.

89

Qua verò pœna adulteri puniantur, vide *Clar.in §.adulterium, verſic.ſed quæro, quæ ſit pœna, &c.* ubi dicit, quod de generali conſuetudine tam adulteri, quàm adulteræ non pœna corporali, ſed pecuniaria, vel exilio, aut fuſtigatione ſecundùm perſonarum qualitatem puniuntur, præſertim ſi violentia, vel aliæ qualitates aggravantes concurrerent, *Vulpel.conſ.94.n.9.quem refert, & ſequitur Bajard.ad Clar.loco cit.n.55.*

90 Aut uxor petit ſeparationem ob culpam viri, puta propter ejus ſævitiam, & tunc, licèt dum hujuſmodi cauſa pendet, ipſa mulier loco ſequeſtri committi debeat cuſtodiæ conſanguineorum, vel alicujus honeſtæ matronæ, vel collocanda ſit in aliquo monaſterio monialium, *capit. extranſmiſſa, ubi DD.de Reſtit.ſpoliat.* finita tamen cauſa, ſi appareat, uxorem marito non eſſe reſtituendam, poteſt mulier eligere habitationem, ubi velit; alioquin, ſi in tali caſu ei præſcriberetur locus, puniretur abſque culpa, *Theſaur.deciſion.130.* ubi dicit, quod mulier propter ſevitiam viri poterit divertere, & interim pendente judicio ſuper ſeparatione thori maritus extra domum alimenta uxori ſubminiſtrare tenetur, etiamſi fructus dotis non ſufficerent, vel ſi nulla eſſet data dos, *Gra-*

91 *tian.diſcept.forenſ.cap.857.numer.23.& ſeq.* ubi, quod hoc remittitur arbitrio Judicis, qui in hujuſmodi alimentis taxandis non debet procedere rigoroſè, ſed ad meram neceſſitatem, *& cap.738.num.69.& ſeq.Surd.de Alim. tit. primo, quæſt.118.num.5.latè Cyriac.d.controv.172.numer. 107.& ſeq.*

92 Sævitia verò eſt concludenter probanda, itaut non ſufficerent minæ, niſi proceſſerint ab eo, qui conſueverit minas exequi, *Natt.conſ.616.Cyriac.loco cit.n.1.& ſeq.& nu. 91.cum ſeq.* ubi Judicis arbitrio remittit, quæ ſævitia ſufficiens ſit ad ſeparationem thori.

Probata autem ſævitia vir cogendus erit ad reſtitutionem dotis, & donationis propter nuptias, quo caſu dos verè, & ſtatim reſtitui debet, nec habet privilegium anni, *auth.ſed novo, ff.ſi verò cauſam, C.de repud. ff. mitiores, Auth.de nupt. Card.Seraphin.deciſ.1315.Theſaur. d. deciſion.130.Gratiat.diſcept.forenſ.cap.199.num.11.* quod etiam procedit, quando ſeparatio thori fit ob morbum gallicum, *Cyriac.d.contr.172.n.91.& ſeq.*

Item fructus dotis durante lite à marito percepti, poſt ſententiam latam ſuper ſeparatione thori, uxori reſtituendi ſunt, etiamſi in hujuſmodi ſententia non fuiſſet facta expreſſa condemnatio quoad dictos fructus; ratio eſt, quia cum maritus fuerit in mala fide, & pro tempore, quo duravit lis, non ſubſtinuerit onera matrimonii, non fecit fructus ſuos: fructus enim prædicti dantur contemplatione matrimonialium onerum; tum etiam, quia cùm vir commiſerit in legem matrimonii, non debet ex eo aliquod lucrum conſequi, *latè Gratian. diſcept. forenſ.cap.857.per tot.Gregor.deciſion.93. ubi etiam Beltramin.Penia deciſion.350.Card.Millin.deciſion.217.Cravett. conſilio 31.num ſexto*, ubi addit, quòd ſi uxor ſeorſum habitans ſeipſam aluerit, poteſt tales expenſas marito repetere.

93 Quid verò dicendum ſit, ſi mulier contra virum ſæviat, *vide Maſcard.de Prob.concl.1019.n.6.*

94 Quæres, an uxor cogi poſſit ad redeundum cum viro ſub cautione fidejuſſoria de eam non offendendo? Reſpond. negativè, ſi appareat de maxima viri ſævitia, & ejus odio capitali adversùs uxorem: eo enim caſu ſatisdatio non mutat malevolum animum, ſed diutiùs graſſandi facultatem præſtat, *ff.noviſſimè, ubi gloſ. in verb.graſſandi, Inſtit de Suſpect.tutor.l. quia ſatisdatio, ff.eod.titul.dict.cap.ex tranſmiſſa, & cap.litteras, in fin.ubi DD.de reſtit.ſpol.latè Cravett.conſ.31.numer.4. & ſeq.* ubi dicit, quod ubi eſt odium capitale, non tenetur, nec debet quis confidere fragilitati cautionis, cùm in hoc caſu cautio ſufficiens conſiderari non poſſit, *Gratian. diſcept.forenſ.cap 738.num.60.Cyriac.d.controv.172.numer. 85.& 90.* ubi, quod ſatis eſſet unicus actus ſævitiæ, ut uxor non teneatur redire cum marito, quia quando maritus ſemel ſævus fuit, præſumitur talis in poſterùm, *ex trad. per Bald.conſ.176.num.3.libr.1.Maſcard.de Probat.d.concl.1019.num.3 Farinac.d.quæſt.143.num.147.*

SUMMARIUM.

95 *Valet pactum, quòd maritus teneatur ſemper habitare in domicilio uxoris, niſi nova cauſa emergat mutandi domicilii.*

Quæſtio IX.

An valeat pactum, quòd maritus teneatur ſemper habitare in domicilio uxoris, aut parentum certi loci.

REſpond. affirmativè, præſertim ſi additum fuerit 95 juramentum; ratio eſt, quia tale pactum non ponitur ad obligandum maritum, ut perpetuò habitet in certo loco, ſed ne mulier cogatur dimittere Civitatem, in qua nata, & educata fuit, & ne ſeparetur à parentibus, & conſanguineis, quæ ſeparatio eſt nimis dura, *leg.liberorum, ff.de verb.ſignific.Emman.Suarez in Theſaur.recept.ſent.in ver.locus, latè Genuenſ.in tract.de Eccleſ. q. 772.Dian.par.3.reſol.moral.tract.quarto, reſol. 212.* ubi dicit, quod in tali caſu ſi contra fit, poteſt exigi pœna.

Limita, niſi nova cauſa emergat mutandi domicilii, puta infirmitas, intemperies aeris, inimicitia, &c. tunc enim, etiamſi pactum ſit juramento firmatum, licebit reſilire, & mulier tenebitur virum ſequi, *ut dict.Diana loco cit. verſic.limitanda tamen eſt, &c.Aufrer.ad Capell.Tholoſ.deciſion.87.*

In aliis verò caſibus is, qui ſe in uno loco habitaturum promittit, non cogitur in illo ſemper habitare, ſed aſtringitur ad id, quod ſtipulantis intereſt, *ut dict. Suarez loco cit. in ver. locus.*

SUMMARIUM.

1 *Hypotheca conſtituta ſuper bonis exiſtentibus in uno loco, non extenditur ad bona ſita extra dictum locum.*

2 *Quando hypotheca reſtricta ad bona exiſtentia in una Civitate, vel loco, extendatur etiam ad bona exiſtentia in territorio.*

3 *Qualitas loci adjecta legato reſtringit legatum etiam univerſale.*

4 *Bona mobilia regulariter continentur in generali obligatione, ſicut ſtabilia: limitatur n.ſeq.*

5 *Merces venales propter earum celerem motum non videntur eſſe in loco.*

6 *Relicto uſufructu domus, & omnium rerum, quæ in domo ſunt, non debentur legatario ea, quæ mercis cauſa fuerunt comparata: limitatur n.9.& 10.*

7 *An frumentum, & pecuniæ, quæ in domo erant, ſub tali legato comprehendantur.*

8 *An in legatis loco circumſcriptis contineantur ea, quæ poſt legatum empta, & acquiſita fuerunt per teſtatorem in eodem loco.*

9 *Quid ſi teſtator reliquiſſet ſimpliciter uſumfructum omnium rerum ſuarum, vel bona omnia, quæ domi quoquo modo ſunt.*

10 *Merces in legato generali continentur, quando legatum aliàs redderetur inutile.*

11 *An ſub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium.*

12 *Is, qui credidit in una Provincia, etiamsi posterior sit, quoad bona illius præfertur omnibus aliis creditoribus etiam anterioribus, qui in alia Provincia contraxerunt.*

13 *Quid si plures sint creditores ex diversis negociationibus.*

CAP. XVIII.

De Pignoribus, & Hypothecis.

1 QUæritur 1. An hypotheca constituta super bonis existentibus in una Civitate, vel loco, extendatur ad bona sita extra illum locum? Resp. negativè, quia qui obligavit bona existentia in tali Civitate, vel loco, dicitur ab obligatione, & hypotheca exclusisse ea, quæ existunt extra Civitatem, & locum, quia est limitata, & determinata hypotheca, *arg. l. nam quod liquidæ, §. si ita legetur, ff. de Pen leg. l. quæsitum, §. 1. ff. de leg. 3.*

2 An verò veniant res, & bona, quæ sunt in territorio Civitatis? Respond. distinguendo, aut enim sumus in obligatione, quæ latam admittit interpretationem, & tunc veniunt etiam bona existentia in territorio, quia bona, quæ sunt sub territorio, reputantur pro uno, & eodem loco, ut in donatione resolvit *Rot. decis. 716. num. 2. & 3. par. 4. tom. 3. Recent.* aut sumus in obligatione, quæ latam non admittit interpretationem, & tunc hypotheca non extenditur ad bona existentia in territorio, nisi aliud colligatur ex conjecturis, *Cravet. cons. 671. nu. 2. par. 4. Mantic. de conject. lib. 9. tit. 3. n. 13.* ubi dicit, quod qualitas loci

3 adjecta legato restringit legatum etiam universale, *Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. 5. q. 174.*

4 Quæritur 2. an bona mobilia debitoris contineantur in generali obligatione? Respond. quod bona mobilia regulariter continentur in generali obligatione, quemadmodum stabilia, ut de mercibus, & pecunia est textus *in l. cum tabernam, juncto §. creditor, ff. de Pignor.*

5 Hæc tamen conclusio limitatur, quando generalis obligatio restricta est ad certum locum: tunc enim sub hujusmodi obligatione non comprehenduntur merces venales, quia propter earum celerem motum non videntur esse in loco, *Mantic. de Tacit. libr. 11. titul. 4. num. 36. versic. sed advertendum est, Pacif. de salv. interd. insp. 3. c. 2. n. 194. Rot. apud eumdem dec. 225 n. 1.*

6 Ex quo infertur, quod relicto usufructu domus, & omnium rerum, quæ in domo sunt, ea, quæ mercis causa fuerunt comparata, non debentur legatario, quia venalia, cùm ad tempus ibi sint, non videntur esse in domo, *l. generali, §. uxori, ubi Bart. ff. de usufr.*

7 *leg.* unde neque frumentum, quod in domo erat causa vendendi, in tali legato contineretur, *idem Bart. in d. §. uxori, num. 4. & ibi Alex. lit. C.* ubi, quod neque pecunia comprehenderetur in tali legato, quia semper dicitur venalis, & parata alienationi, *l. uxorem, §. legaverat, ff. de legat. 3.*

8 Item in legatis loco circumscriptis non continentur ea, quæ post legatum empta, & acquisita fuerunt per testatorem in eodem loco, quando bona acquisita sunt æquè principalia, vel primis pretiosiora, quia in tali casu non possunt dici accessoria ad primas res legatas, *Bero. consil. 44. num. 46. lib. 2. Alex. cons. 25. nu. 2. lib. 7. & alii apud Honded. cons. 63. n. 34. & seq. lib. 1.*

9 Secus esset, si testator reliquisset simpliciter usumfructum omnium rerum suarum, vel bona omnia, quæ domi quoquo modo sunt, quia tunc omnia continentur tam venalia, quàm non venalia, *arg. l. Julianus, ff. de l. 3. Bart. in d. l. generali, §. uxori, n. 4. ff. de usufr. leg. & ibid. Alex. &*

10 *alii communiter, Pacif. d. in sp. 3. c. 2. n.* 185. ubi, quod etiam merces in legato generali continentur, quando legatum aliàs redderetur inutile.

11 An verò sub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium, seu extra locum originis debitoris contrahentis? Respond. affirmativè, nisi extra territorium debitoris bona essent prohibita alienari, & hypothecari, *glos. in §. hæc considerantes, ver. hypotheca, in Auth. ut omn. obed. Jud. Provinc. Bald. in l. 2. C. mandat. Negus. de Pignor. par. 8. mem. 2. nu. 8.* ubi etiam observat, quod debitor sortitur forum in loco contractus etiam quoad bona existentia extra illum locum, quando agitur hypothecaria, quæ est realis, vel saltem mixta, *Tiraq. de retract. lignag. §. 8 glos. 5. num. 11. Gratian. discep. forens. cap. 911. n. 30. Merlin. de Pignor. libr. secundo, tit. 1. quæst. 5. num. 3. & seq.* licèt executio in tali casu non possit consummari contra debitorem extra territorium, nisi vigore litterarum remissorialium Judicis, qui debitorem condemnavit, *juxta textum in leg. à Divo Pio, §. primo, ubi Bartol. ff. de rejud.*

Quæritur 3. quando creditor posterior ratione loci præferatur creditori anteriori? Resp. quod si quis crediderit in una Provincia, etiamsi sit posterior, debet quoad bona illius præferri omnibus aliis creditoribus etiam anterioribus, qui in alia Provincia contraxerunt, *l. procuratoris, §. si plures, ubi DD. ff. de Tribut. act. glos. in l. privilegia, ver. ex causa, ff. de Privil. credit. Ripa ibidem, num 51. & seq. Gait. de credit. cap. 4. in appendic. num. 128.* ubi dicit, quòd si plures sint creditores ex diversis negociationibus, veluti si unus ex causa mercium unius speciei, alter verò ex causa alterius diversæ speciei, vel si ejusdem speciei, sed in diversis tabernis, aut apothecis, tunc quilibet admittitur separatim, habito respectu ad creditam mercem, in qua cæteris præfertur, *latè Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. primo, quæst. 13. nu. 1. & seq.* quod procedit tam respectu creditorum habentium solam personalem actionem, quàm habentium expressam, aut tacitam hypothecam, *Decian. consil. 109. numer. 29. & seq. libr. secundo, Card. Seraphin decision. 1214. Rot. in Florentina, seu Lugdunen. pecuniarum 23. Februarii 1598. coram Peregrino: quamvis contrarium senserit Card. Mantic. de Tacit. libr. 11. titul. 23. num. 33. & seq.* 12 13

SUMMARIUM.

1 *In quo loco præstari debeant alimenta, & num. 2. cum seq.*
2 *Quando per unum actum consuetudo inducatur.*
3 *An inter se differant solitum, & consuetum.*
4 *Debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris: limitatur n. 5.*
5 *Quid si hæres, & legatarius ejusdem sint fori.*
6 *Et quid si in deferendo requiratur impensa.*
7 *An usufructuarius teneatur ad collectas.*
8 *Quid si usufructus remaneret inutilis ex solutione collectarum.*
9 *Ad quem spectet solvere gabellam pro rebus, quæ dantur in alimenta.*
10 *Alimentarius petere potest alimenta extra domum debitoris, seu alere debentis, nec cogitur cum illo habitare: limitatur n. 11. & seq.*
11 *Pater non cogitur filium alere extra domum, & è contra: limitatur n. 13.*
12 *Item uxor non potest à marito alimenta petere extra domum: limitatur d. n. 13.*
13 *Si pater exulet, vel captus fuerit ab hostibus, filius ad eum locum, ubi pater moratur, tenetur mittere alimenta.*
14 *Quid si pecunia, quæ defertur ad alimenta, casu aliquo periret.*
15 *Et quid si relinquantur alimenta ex fructibus certi fundi.*
16 *In illis casibus, in quibus pater tenetur filium spurium alere intra triennium, cogi ad id potest in domo matris.*
17 *Vidua quando alenda est ab hæredibus viri intra annum luctus, an teneatur stare cum hæredibus viri.*
18 *Si testator, qui reliquit alimenta, plures haberet habitationes, seu domos commodas, Alimentarius tenetur in earum una habitare, quam hæres assignaverit.*

CAP. XIX.

De Alimentis.

Quæstio I.

In quo loco præstari debeant alimenta.

1 HAc in re primò inspicienda est voluntas testatoris sive expressa, sive tacita: nam si de ea constet, certum est, ibi alimenta præstari debere, ubi testator voluit, *leg. in conditionibus primum locum, ff. de Condit. & demonstr. §. disponat. in Auth. de Nupt. Cavalcan. de Usufr. mul relict. num.* 138. *Surd. de Alim. tit quarto, quæstion.* 14. *num.* 16.

Secundò inspici debet consuetudo locorum: hæc enim semper attenditur, quando quæritur, quo in loco debitor teneatur solvere, *ut post Bart. & alios observat Duen. reg.* 161. *num* 9.

Tertiò inspiciendum est, ubi hæres cœpit alimenta præstare, nam in eodem loco cogitur perseverare in solutione, *leg. si fideicommissum, §. fin. ff. de Judic. gloss. magna in leg. quod legatur, post med. ff. eod. Duen. dict. reg.* 161. *limit.* 4. sicut enim contrahentis consuetudo attenditur, & declarat contractum, *leg. hæredes palam, §. si quid post. in fin. ff. de Testam. leg. si servus plurium, §. fin. ff. de leg. prim.* ità attendi debet consuetudo hæredis, qui videtur quasi contrahere cum legatario, *§. hæres. Instit. de oblig. quæ ex quasi contr. nasc. leg. ex maleficiis, §. hæres, juncta gloss. ibi-*
2 *dem, ff. de Action. & obligat.* quæ quidem consuetudo per unum actum inducitur, *leg. Mela, §. quid ergo, ff. de Alim. & cibar. legat. Alexand. consil.* 5. *num.* 22. *& seq. vol.* 5.
3 ubi, quod solitum præstari dicitur illud, quod una vice tantùm præstitum est, licèt consuetum non verificetur in una vice tantùm, *Dec. in l. nemo alieno, §. temporalis, nu.* 2. *ff. de reg. Jur. quicquid dicat Surd. d. tit.* 4. *q.* 16. *n.* 27. *& seq. Natt. cons.* 77. *num.* 6. *&* 7.

Quartò inspici debet, ubi habeant domicilium hæres, & legatarius: nam si hæres, & legatarius diversa habeant domicilia, hæres alimenta præstabit in loco sui domicilii, non autem ubi degit legatarius, *l.* 3. *ff. de Alim. & cibar. legat. Bart. in l.* 1. *num* 4. *& in d. l.* 3. *n.*
4 4 *ff. eod. tit. Duen. d. reg.* 161. *in princ.* ubi dicit, quod debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris.

Limita in alimentis in subsidium studii relictis: hæc enim præstanda sunt in loco, ubi legatarius studio incumbit, *Bartol. & alii in leg. sed & si susceperit, §. si libertis, ff. de Judic. Surd. dict. tit. quarto, quæstion.* 16. *num.* 37 *& seq.*

Limita 2. quando est determinatus locus, in quo debeat fieri solutio, quia tunc ad illum locum debet accedere tam debitor, quàm creditor, *Bald. in l. fin. num.* 7. *C. de Cond. inser.*

5 Si verò hæres, & legatarius ejusdem sunt fori, & in delatione non cadit impensa, hæres tenetur alimenta deferre ad domum legatarii, quia sic se habet regula, quòd ubi debitor, & creditor ejusdem sunt fori, tunc debitor ire debet ad Domum creditoris, *l. item illa, ubi Bartol. & alii, ff. de Const. pecun. Abb. in cap. significante, num.* 9. *de Pignor. Bald. in l. fin. num.* 7. *C. de Cond. insert. Duen. d. reg.* 161. *limit.* 1. *& alii apud Surd. d. tit.* 4. *q.* 16. *num.* 7 *&* 8. si verò in
6 deferendo exigitur impensa, hæres præstare debet vecturam, nisi alimentarius esset vilis persona, cui non sit turpe humeris propriis portare; quod eo magis procederet, quando impensa diminueret legatum alimentorum, illudque redderet inutile, quia tunc hæres illam solvit, ut integra alimenta legatarius consequatur, multa enim conceduntur, ne dispositio sit inutilis, quæ aliàs
7 non concederentur; Unde licèt usufructuarius teneatur ad collectas, *leg. quæro, ubi DD. ff. de usu, & usufr. leg.* tamen hoc fallit, quando solvendo collectas usufructus remaneret inutilis, quia tunc Proprietarius eas solvit, *gloss. in leg. qui concubinam, §. qui hortos, ff. de leg.* 3. *Natt. consilio* 415. *num.* 1. *Surd. loco cit. dict. quæstio.* 16. *num.* 11. *& seq.* quod procedit, quando usus fructus 8
esset omninò inutilis, vel modicum arbitrio Judicis remaneret, quia hoc etiam casu usus fructus censeretur inutilis, *vide Cavalcan. de usufruct. mul. relict. numer.* 162.

Ad quem verò spectet solvere gabellam pro rebus, quæ 9
dantur in alimenta? Respond. quod hoc onus subire debet hæres, seu debitor, si gabella solvitur pro his rebus, quas hæres præstare debet; secus si personæ imponatur, *Bartol. in l.* 1. *num.* 5. *ff. de Alim. & cibar. legat. Surd. d. titul.* 4. *quæst.* 16. *num.* 15.

Illud autem notandum est, quòd sive alimenta de- 10
beantur ex dispositione hominis, sive ex dispositione legis, Alimentarius potest ea petere extra domum debitoris, seu alere debentis, nè cogatur cum illo habitare; alioquin legatum induceret quandam speciem servitutis, *Bald. in l. in annalibus, num quarto, Cod. de legat. Ruin. cons.* 45. *num. quarto, vers. ex quo ista, &c. num. octavo, vers. nec obstat, quod ille, &c. vol.* 2. *Duran. de Art. testan. titul.* 6. *caut.* 56. *in princ. Cavalcan. ubi supra nu.* 138. *vers. quid autem si testator, Cravet. cons.* 205. *& alii, quos refert, & sequitur Surd. in d. tract. de Alim. tit.* 4. *quæstio.* 14. *num.* 16. *& seq.*

Hæc tamen conclusio limitatur quoad filium, qui 11
alendus est in domo Patris: non enim cogitur pater filium alere extra domum, quemadmodum nec filius tenetur Patrem inopem extra domum alere, *Pinell. in l.* 1. *par.* 1. *num.* 54. *C. de bon. matern. Boer. decision.* 195. *num.* 5. *& alii apud Surd. loco cit. d. quæst.* 14 *nu.* 8. *cum seq.* ubi etiam dicit, quòd nec uxor potest à marito alimenta petere ex- 12
tra domum, *ex trad. per Aufrer. ad Capell Tholos. decis.* 87. quod intellige, nisi causa subsit, nam si filius cum pa- 13
tre litigaret, interim tenetur pater filium alere extra domum, *ut post Corn. & alios not. Surd. loco cit. dict. titul. quarto, quæst.* 14. *num.* 17. 18. *&* 27. idemque dicendum, si alia justa causa concurrat, ut patris, vel mariti sævitia, vel mali mores, &c. *Pinell. loco cit. num.* 54. *Surd. ubi supra,* subdens, quod cogitur pater filiam nuptam alere, ubi ipsa degit.

Notandum est etiam, quòd si pater exulet, vel ca- 14
ptus fuerit ab hostibus, tenetur filius ad eum locum, ubi moratur pater, mittere alimenta, etiamsi esset extra Provinciam, *§. si verò contigerit, in auth. de incest. nupt. collat.* 2. *juncta gloss. ibid. in ver. alia necessaria, Bart. in tract. de alim. num.* 25. *Surd. eodem tract. tit. quarto, quæstio.* 16. *num.* 4. *& seq.* ubi id extendit ad alios, cui reverentia est debita. Unde si pecunia, quæ defertur ad alimenta, casu aliquo periret, non ideo debitor liberatur, cum antè solutionem periculum spectet ad debitorem, *leg. incendium, Cod. si cert. petition. latè Surd. d. quæstion.* 16. *num.* 16. *& seq.*

Notandum 2. quod si alimenta relinquantur ex fru- 15
ctibus certi fundi, eatenus debentur, quatenus se extendunt fructus ex eo fundo percepti, *arg. leg. maritum, §.* 1. *ff. ad leg. falcid. leg. liberto, §. à liberto, ff. de Ann. legat.*

Notandum 3. quòd in illis casibus, in quibus pa- 16
ter tenetur filium spurium alere intra triennium, cogi ad id potest in domo matris, *Abb. in cap. ex litteris, num. quarto, de Convers. infid. Surd. dict. tit.* 4. *quæstio.* 14. *num.* 17. 25. *& seq.* ubi dicit, quod licèt pater cogere possit filium legitimum, & naturalem ad secum habitandum ex vi patriæ potestatis, non potest tamen ad se advocare filium spurium, quia illum non habet in potestate, *§. fin. instit. ut de Nupt leg. vulgo concepti, ff. de stat. hom. vide, quæ diximus in tract. de Tempor. legal. lib. secundo, capit.* 20. *&* 58.

Notandum 4. quòd Vidua, quando alenda est ab hæ- 17
redibus viri intra annum luctus, licèt tunc non teneatur stare cum hæredibus viri, tamen de alimentis deduci debet quantum interest hæredis, ipsam in domo operari, *ut d. Bart. in l. divortio, num.* 4 *ff. solut. matrim.* quod tamen non procedit in iis mulieribus, quarum nullæ sunt operæ, ut Dominæ magnæ, quæ suis manibus nihil operantur, *l. fin. ff. de oper. serv.*

Observa 3. quod si testator, qui reliquit alimenta, 18
plures haberet habitationes, seu domos commodas, Alimentarius teneretur in earum una habitare, quam hæ-

res as-

res assignaverit, dummodò domus sit talis, ut in ea possit Alimentarius commodè, & honestè habitare, quod arbitrio Judicis relinquitur, *Bald.in l.in annalibus, circa fin.C.de leg.& alii apud Surd.d.q.14.num.* 23. & 24.

SUMMARIUM.

19 *Alimenta taxari debent juxta vires patrimonii, dignitatem personæ, & consuetudinem loci.*

20 *Quid si redditus non sufficiant pro eo alendo, à quo petuntur alimenta.*

21 *Quando patronus prætendere possit alimenta ab Ecclesia, & n.seq.*

22 *Quando libertus teneatur alere patronum egentem.*

23 *Si Rector curæ animarum vacare non potest, detrahi prius debet de redditibus Ecclesiasticis portio pro alimentis Vicarii, & id, quod supererit, assignatur Rectori.*

24 *Paupertas est præcisè probanda, ut sit locus præstationi alimentorum.*

Quæstio II.

Alimenta qualiter à Judice taxari debeant.

19 RESp. quod taxari debent juxta vires patrimonii, dignitatem personæ, & consuetudinem loci, *leg. si quis à liberis, §.fin. ubi DD.ff.de liber.agnosc.Anchar.cons.* 383.*n.*7.*Aym.cons.*189.*in fin.& alii communiter* quod pro-
20 cedit etiam respectu illius, à quo petuntur alimenta: nam si attenta loci consuetudine constabit, redditus non sufficere pro eo alendo, Judex alteri alimenta decernere non debet: nemo enim tenetur minuere sibi victum, ut alterum alat, *d.l.si quis à liberis, §.fin.& l.2.Cod. de Alien. lib. Natt.cons.*387.*num.*8. ubi dicit, quod non tenetur quis coarctare victum suum propter alimenta matris, vel alterius cujuscumque, nisi largas habeat facultates, *Surd. de*
21 *Alim.tit.7.q.*8.*per tot.* quemadmodum nec Patronus prætendere potest alimenta ab Ecclesia, nisi quando Ecclesia abundat divitiis, vel quando supersunt fructus deductis alimentis Curati, seu Rectoris, ac aliis necessariis pro servitio ipsius Ecclesiæ: militat enim in hoc casu eadem ratio, quæ militat in parentibus, fratribus, & similibus, quorum salus, & necessitas præferenda est alienæ indigentiæ, *d.l.si quis à liberis, §. alimenta*, ubi, quod sic
22 servatur in liberto, qui tenetur alere patronum egentem, *glos.in cap.quicumque*, 30.*in ver.ad inopiam*, 16.*quæst.*7. *Bart.in d.l.si quis à liberis, §. de alimen.ff.de liber. agnos. Abb.in cap.nobis, num.*6.*de Jurepatr.Rolan.consil.*5.*nu.*33. *lib.*3.*Surd.ubi supra d.tit.*7.*quæst.*32.*num.*1.*& seq.Rota in Neapolitana alimentorum* 31.*Maii* 1606.*coram Manzanedo, & in eadem* 11.*Januarii* 1616.*coram Pirovano, prout refert Gratian.discep.forens.cap.*352.*num.* 11. *& seq.* ubi etiam observat, quòd si patronus haberet fratrem, vel alium, à quo posset ali, tunc ab eo esset alendus, non ab Ecclesia.

23 Observa tamen, quòd si Rector curæ animarum vacare non posset; & ideò deputetur Vicarius, detrahi prius debet de redditibus Ecclesiasticis portio pro alimentis Vicarii, etiamsi id, quod supereret, non sufficiat pro Rectore: cùm sit magis tolerabile, ut egeat Rector, quàm Vicarius, qui curam exercet, *ut post Abb.Card.Rebuff.& alios resolvit Surd.dict.titul.septimo, quæst.*32.*num.quarto, & quinto.*

24 Observa 2. quòd paupertas est præcisè probanda, ut sit locus præstationi alimentorum, *glos.in l.si verò, §. qui pro rei qualitate, ff. Qui satisd.cogan.Natt.cons.*344.*n.*3. *Surd. de Alim.dict.titul.*7.*quæst.octava, num.* 14. paupertas autem in tali casu sufficienter etiam probatur respectivè ad conditionem nobilitatis personæ; & ideò satis esset, si probetur, quod frater, vel alius non habeat quantum sufficit ad concedentem ejus statum, *Covar.var.lib.*2.*cap.* 6.*num.*8.*Menoch.de Arbitr.Jud.cas.*65.*num.*9.*Surd.d.titul.* 7.*quæst.*32.*num.*29.*Rot.coram Penia decision.*424. *& in d. Neapolitana alimentorum* 11.*Januarii* 1616. *coram Pirovano, quæ est decis.*201.*numer.*3.*par.*4.*tom.*1.*recent.Gratian.dict.cap.*552.*num.*10.*&* 17.*cum seq.*

SUMMARIUM.

25 *Legatarius, cui relicta sunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, non potest alimenta petere, nisi in eo loco inhabitet: limitatur numer.* 26. 27. 28. 29. 34. *&* 35.

26 *Quid si ex aliqua justa causa impeditur, ex qua morari non possit in loco destinato.*

27 *Arbitrio Judicis remittitur, quænam censeatur justa causa.*

28 *Quid si testator legavit alimenta cum onere habitandi in domo sui hæredis, & hæres ex mera voluntate vellet domum, seu habitationem mutare.*

29 *Et quid, si legatarius vellet cum uxore, vel filiis habitare, & n.*34.

30 *Legatario alleganti causam, ex qua impeditur, ne in loco à testatore destinato inhabitet, incumbit onus probandi.*

31 *An in hoc casu sufficiant testes singulares, & per famam.*

32 *Legatarius habitando cum uno ex filiis, seu hæredibus testatoris, an, & quando consequatur alimenta ab omnibus.*

33 *Si plures Domini in usu jurisdictionis ejusdem Castri non concordent, habet locum inter eos judicium divisorium, ut alternis utantur temporibus.*

35 *An hæres legatario alimenta præstare possit extra domum invito ipso legatario.*

36 *An legatarius, cui relicta sunt alimenta in domo hæredis, teneatur habitare cum hærede hæredis, vel cum secundo hærede.*

37 *An minor consequi possit alimenta præterita, non obstante, quòd cum hærede non habitaverit.*

38 *An, & quando minor restituatur adversùs præcepium, vel prohibitionem testatoris.*

39 *Ecclesiæ, quæ secundùm voluntatem testatoris non ædificavit monasterium, conceditur restitutio, etiamsi in defectum conditionis inducta esset privatio.*

Quæstio III.

Quando Legatarius, seu Alimentarius jussus habitare in domo testatoris, consequatur alimenta, si in ea non habitet.

QUamvis legatarius, cui relicta sunt alimenta cum 25
onere habitandi in certo loco, seu domo, vel cum hæredibus ipsius testatoris, petere non possit alimenta, nisi in eo loco inhabitet, cùm voluntas testatoris sit lex, *§.disponat, in Auth.de Nupt. Bart.in l.Cajo, §.Imperator, ff.de alim.& cibar.legat.Bald.cons.*484.*num.* 1.*vol.*4.*Alex.cons.*100.*in princ.vol.*1.*& cons.* 178.*numer.*5. *vol.*6.*Rol.cons.*22.*num* 9.*vol.*1. nihilominus adhuc conse- 26
qui debet alimenta, si ex aliqua justa causa impeditur, ex qua morari non possit cum hæredibus, seu in loco destinato, cùm eo casu per ipsum non stet, *d.l.Cajo, §. Imperator, l.Mævia, in fin ff.de Ann legat.l. si quis ita legaverit, & l.illis libertis, ff.de cond.& demon.Spec.in tit. Qui fil. sint legit.§.*1.*vers.quid si dixit in testamento, num.*36.*Natt. cons.*387.*num.*5.

Justa autem causa censetur, si legatarius ibi habi- 27
tare non possit propter sævitiam hæredis, vel propter odium, seu inimicitiam, aut litem inter ipsum legatarium, & hæredem: vel si legatarius non posset honestè habitare cum hærede sine periculo impudicitiæ, vel alia justa causa concurreret, arbitrio Judicis examinanda, *leg.pen.ff.ubi pup. educ. deb. Bartol. consilio* 211.*numer.*3.*vol.primo, & in d.leg.Cajo, §. Imperator. ff. de alim.& cibar.legat.Bald.in l.prim.num.*9.*Cod. de legat.*

Rol: conſilio 22. num 12. & ſeq. vol. primo, Menoch. de Arbitr. Jud. caſ. 170. num. 14. & ſeq. ubi etiam dicit, quod juſtam cauſam non habitandi haberet Alimentarius, ſi hæredes bona Teſtatoris inter ſe diviſerunt, & communem habitationem ſepararunt, *Pinell. in l. 1. par. prima, numer. 54. Cod. de bon. matern. & alii, quos refert, & ſequitur Surd. de Aliment titul. quarto, q. 15. n. 12. cum ſeq.* ubi di-
28 cit, quod ſi teſtator legavit alimenta cum onere habitandi in domo ſui hæredis, videtur ſenſiſſe de domo, quam tunc hæres inhabitabat; & ideò ſi hæres ex mera voluntate, nulla adductus neceſſitate, vellet domum, ſeu habitationem mutare, poterit Legatarius extra domum petere alimenta, *ex trad. per Specul. in dict. titul. Qui fil. ſint legit. §. primo, num. 36. & alios per eum allegatos.*

29 Item alimenta præſtari debent etiam extra domum, quando Legatarius vult cum uxore, vel filiis habitare, niſi fortè hæredes patiantur, ut Legatarius introducat in eamdem domum uxorem, & filios: quis enim liberos à parentibus, à fratribus ſorores, à viris conjuges ferret ſegregari? *ut inquit textus in leg. poſſeſſionum, C. commun. utriuſque Judic. & obſervat Surd. loc. cit. numer. 36. & 37.*

30 Cauſas verò hujuſmodi tenetur Alimentarius probare, *arg. leg. qui commeatus, ff. de re milit. leg ſecunda, §. ſi non propter. ff. ſi quis caut. Anch. conſilio 254. numer. primo, & ſeq. Alexand. conſilio 100. numer. primo, & ſeq. vol. primo, Ruin. conſil. 34. numer. ſecundo, vol. 2. Dilect. de arte teſtan. titul. 6. caut. 56. numer. primo, Gabr commun. concluſ. libr. 1. tit. de Prob. concl. 6. num. 33. Surd. d. tit. 4. q. 15. numer. 45. &*
31 *ſeq.* ubi, quod in hoc caſu ſufficiunt etiam teſtes ſingulares, & per famam.

32 Obſerva tamen, quòd ſi filii, cum quibus ex forma teſtamenti tenetur quis habitare ad diviſionem bonorum deveniant, & ſeorſim habitent, legatarius eo caſu habitando cum uno ex dictis filiis, conſequitur alimenta ab omnibus, quia per ipſos filios ſtat, qui actum habitandi per diviſionem ad impoſſibilitatem reduxerunt, *Ruin. conſilio 80. num ſecundo, & ſeq. & conſilio 81. num. quarto, & 12. vol. 2.* ſubdens, quod Alimentarius in tali caſu debet potius habitare cum eo hærede, qui remanſit in domo teſtatoris, quàm cum alio, quia hoc modo videtur magis ſatisfieri teſtatoris voluntati, *Dilect. d. caut. 56. num. 3. Rolan. conſil. 22. numer. 15. vol. primo, & conſil. 89. num. 14. vol. 3. Menoch. dict. caſ. 170. numer. 16. Surd. d. tit. quarto, quæſt. 15. num. 18. & ſeq.* ubi, quod hoc caſu poteſt etiam fieri præſtationis diviſio, videlicet, ut quilibet hæredum alimenta præſtet per tempora in domo propria, *ex trad. per Bart. in l. ſolent. nu. 12. ff. de Alim. & cibar. legat. Ruin. d. conſ. 81. num. 4. & ſeq. vol.*
33 2. ubi dicit, quod ſi plures Domini in uſu juriſdictionis ejuſdem Caſtri non concordant, habet locum inter eos judicium diviſorium, ut alternis utantur temporibus.

34 Obſerva 2. quòd legatarius adhuc conſequeretur alimenta extra domum, ſi filii omnes, cum quibus ipſe habitare debet, moriantur, cùm per eum non ſtet, *leg. 1. ubi DD. C. de Legat.*

35 Obſerva 3. quòd poteſt hæres Legatario alimenta præſtare extra domum invito ipſo Legatario, etiamſi teſtator mandaverit, ut alimenta in domo hæredis præſtari debeant, quia in dubio adjectio domus præſumitur appoſita favore hæredis, *ut poſt Caſtr. & Cordu. not. Surd. d. tit. 4. q. 15. num. 66.*

36 Obſerva 4. quod Legatarius, cui relicta ſunt alimenta in domo hæredis, non tenetur habitare cum hærede hæredis, vel cum ſecundo hærede, quia quando teſtator meminit de ſuo hærede, non venit hæres hæredis, ſed primus ſolummodò, licèt aliud ſit, quando loquitur de hærede tertii, *ut probat textus in l. qui liberis, §. hæc verba, ubi DD. ff. de vulg. & pup. & reſolvit Bertran. apud Surd. dict. titul. quarto, quæſt. 15. nu. 67. & ſeq.*

37 Obſerva 5. quod minor per viam reſtitutionis in integrum conſequi poteſt alimenta præterita non obſtante, quod cum hærede non habitaverit, *Corn. conſil. 184. num. 5. & ſeq. vol. 3.* ubi dicit, quod non id omne conſequitur in tali caſu, quod alimenta important, ſed habenda eſt ratio minoris expenſæ, quam in domo feciſſet hæres; & ideò non plus eo nomine hæres impendet, quàm feciſſet, ſi minor in domo ſuiſſet moratus, *ut dicit Surd. d. tract. de Alim. tit. 9. quæſt. 45.* ubi, quod minor reſtituitur etiam 38
adverſus præceptum, vel prohibitionem teſtatoris, etiamſi prohibitio, vel præceptum hujuſmodi eſſet juri communi conforme, dummodò id, quod à jure prohibetur, non ſonet in delictum, *vide Bald. in leg. pupillorum, Cod. de repub. hæred.* ubi dicit, quod conce- 39
ditur reſtitutio Eccleſiæ, quæ ſecundùm voluntatem teſtatoris non ædificavit Monaſterium, licèt in defectum conditionis inducta eſſet privatio.

SUMMARIUM.

40 *Judex poteſt aſſignare locum, ubi pupillus educari debeat, etiamſi in teſtamento paterno contrarium diſpoſitum fuerit.*

41 *Judex permittere non debet, ut pupillus educetur in domo ejus, qui eidem pupillo fuit ſubſtitutus.*

42 *Judex poteſt, omiſſo tutore, eligere perſonam matris, ut penes eam pupillus educetur.*

43 *Quid ſi mater ad ſecundas nuptias convolaverit.*

Quæſtio IV.

An Judex poſſit aſſignare locum, ubi pupillus educari debeat.

REſpond. affirmativè, etiamſi in teſtamento pater- 40
no contrarium diſpoſitum fuerit: hoc enim arbitrio Judicis relinquitur, qui id agere debet, ut ſine ulla maligna ſuſpicione alatur partus, & educetur, *l. 1. ff. ubi pup. educ. deb. l. ſi diſceptetur, ff. eod. tit l. 1. C. eod. l. utilitatem, ff. de confirm. tut. Cravett. conſ. 18. num 3. Surd. de Alim. titul. 4. quæſt. 13 num. 4.* ubi dicit, quod ſi Judici conſtiterit, locum à Patre deſignatum non eſſe pupillo tutum, poterit cauſa cognita diſcedere à Patris voluntate, *Rot. deciſio. 12. numer. ſexto, & ſequent. par. octava, recent.* ubi, quod 41
Judex permittere non debet, ut pupillus educetur in domo ejus, qui eidem pupillo fuit ſubſtitutus, ut tollatur maligna ſpes ſuccedendi, *& deciſion. 270. num. primo, & ſeq. ead. par. octava,* ubi, quod Judex poteſt, omiſſo 42
tutore, eligere perſonam matris, ut penes eam pupillus educetur, præſertim ſi inde ſperetur, ut ſub Avunculorum patrocinio bona, ac jura pupilli validiùs defendantur: quo caſu Judex præcipere poteſt, ut penes matrem educetur, etiamſi ad ſecundas nu- 43
ptias convolaverit, *Rot. in Urbevetana educationis 20. Martii 1628. coram Card. Ubaldo.*

SUMMARIUM.

1 *In quo loco cautio, ſeu fidejuſſio præſtari debeat. Qui promiſit præſentare reum delatum Judici, tenetur illum præſentare in loco promiſſionis, ibid.*

2 *Quis cenſeatur fidejuſſor idoneus, & numero 4. & 8.*

3 *Quando principalis eſt dives, admittitur fidejuſſor etiam non idoneus facultatibus.*

4 *Quando admittatur cautio juratoria.*

5 *Provincia qualiter intelligatur.*

6 *Obligatus ad reinveſtiendum pretium, in quo loco illud reinveſtire debeat.*

7 *Quando creditor agere poſſit contra fidejuſſorem ſine excuſſione principalis debitoris.*

8 *Quando quis relevetur à ſatisdatione de ſtando juri.*

CAP.

CAP. XX.

Obligatus ſatiſdare, in quo loco cautionem præſtare teneatur.

1 REſpond. quòd aut fidejuſſio præſtanda eſt ex cauſa voluntaria, & tunc tenetur eam præſtare in eadem Civitate, in qua promittit, & de hominibus ejuſdem Civitatis, qui ſint idonei, *l. ſi fidejuſſor 7. §. ſi neceſſaria, ubi Bart. num. primo. ff. Qui ſatiſd. cog. Boer. deciſion. 99. numer. 4. Rolan. conſ. 58. num. 15 & ſeq. lib. 1.* ubi etiam obſervat, quod is, qui promiſit præſentare reum delatum Judici, tenetur illum præſentare in loco promiſſionis, non autem in alio tribunali, aut in diverſo loco, ad quæ virtus obligationis fidejuſſoriæ, quæ ſtricti juris eſt, non extenditur, *l. banditus, Cod. de fidejuſſ. Boer. loc. cit. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 13. num. 18. & 19. & cap. 230. num. 3. & ſequent.*

Aut fidejuſſio præſtanda eſt ex cauſa neceſſaria, quæ videlicet ex legis diſpoſitione præſtari debet, & tunc ſi non poteſt eam præſtare, ubi convenitur, ut ſi eſſet forenſis, poterit illam præſtare in alia Civitate ejuſdem Provinciæ, vel in loco domicilii, aut vicino, dummodò ſint ſub eodem Præſide, niſi aliter ſe haberet fori conſuetudo, *d. l. ſi fidejuſſor. §. ſi neceſſaria, Bald. conſ. 312. num. 5. libr. 5. Farinac. conſ. 165. num. 22. & 83. cum ſeq. lib. 2.* ubi dicit, id præcipuè eſſe admittendum, quando judicium primo loco cœptum fuit in partibus, *Vermigliol. conſ. crimin. 310. numer. primo, & ſeq. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 230. num. 3. & ſeq.*

2 Obſerva tamen, quod fidejuſſor idoneus dicitur, qui vel in loco judicii, vel in Provincia, ſeu alio loco ſubdito eidem Præſidi ſtabilia poſſidet, *ut tradunt DD. in l. 6. & in l. ſciendum, §. poſſeſſor. ff. qui ſatiſd. cog.* dummodò fidejuſſor facilè conveniri, & exigi poſſit, aliàs non cenſeretur idoneus, etiamſi ſtabilia poſſideret, *latè Farinac. d. conſ. 265 num. 2. 9. 83. & ſeq. Alex. in l. ſi fidejuſſor. num. 4.*

3 *ff. eod. tit. Qui ſatiſd. cogan.* ubi ſubiicit, quod ſi principalis eſſet dives, tunc admitteretur fidejuſſor etiam non idoneus facultatibus, *vide tex. in l. mulier cum ibi not. per gl. in ver præſtitiſſe. C. de jur. dot.*

4 Hæc autem regula procedit, quando inveniri poteſt fidejuſſor poſſidens immobilia, alioquin accipiendus eſſet poſſeſſor mobilium, puta mercator, quo caſu ſtatus etiam juratoriæ cautioni, *Spec. in tit. de ſatiſd. §. dicto. num. 5. Alexand. in d. l. ſi fidejuſſor. num. 5. & in conſil. 57. numero 7. vol. 3.*

5 Obſerva 2. quòd ſi Civitates ſub diverſis Præſidibus conſtitutæ ſint, tot reputantur provinciæ, quot ſunt Civitates, *l. ſi eadem. ff. de offic. Aſſeſſ. Bart. in l. 1. num. 4. verſ. arbitror, &c. C. de Metropol. Beriit. lib. 11. Alex. d. conſ. 57. nu. 5. verſ. ſed dubium facit, &c. Farinac. d. conſ. 165. num. 4. & ſeq. Gratian. diſcept. for. cap. 230. num. 18. verſ. ultimo adde, &c.* ubi dicit, quod hodie quælibet Civitas habet ſua regimina diſtincta, ut olim quælibet Provincia; & ideò de qualibet Civitate judicatur, ut olim de Provincia, quando agitur inter laicos non recognoſcentes Præſidem Provinciæ: quicquid aliud ſit, ubi agitur de cauſis clericorum, qui coram Metropolitano conveniri poſſunt, *cap. Romana, cap. venerabilibus, de Sent. excom. in 6. cap. 1. de ſupplen. neglig. Præl. eod. lib. cum ibi notatis per DD.*

6 Obſerva 3. quòd obligatus ad reinveſtiendum pretium, tenetur illud reinveſtire in loco, vel territorio, ſeu Civitate, ubi contractus fuit celebratus, *Alex. in d. l. ſi fidejuſſor. 7. §. ſi neceſſaria, num. 3. ff. Qui ſatiſd. cog. Boer. d. deciſ. 99. num. 4. Urſill. ad Afflict. dec. 137. n. 4. & alii apud Grat. cap. 230. n. 1 & ſeq.* ubi etiam dicit, quòd ſi adeſſet difficultas reinveſtiendi in illo loco, ubi contractus fuit celebratus, pretium eo caſu reinveſtiri poterit in alio territorio, vel Civitate, ſubdita tamen eidem Præſidi.

7 Obſerva 4. quòd quando debitor principalis eſt abſens à loco, in quo judicium agitatur, poteſt ſine excuſſione agi contra fidejuſſorem, *Dec. in l. fin. num. 26. ff. ſi cert. pet. Alex. conſ. 100. num. 10. & ſeq. lib. 5. Theſaur. deciſ. 40. & ibi Add.* ſubdens, quod non eſt cogendus creditor ad excuſſionem bonorum alterius territorii, quando locus remotus eſt, & in aliena Provincia, itaut excuſſio difficilis ſit, & incommoda; ſecus ſi locus eſſet vicinus, & ſub eadem Provincia, ſeu ſub eodem Præſide.

Obſerva 5. quod non ſufficit, ut quis poſſideat bona 8
ſtabilia in eadem Provincia, & ſub eodem Præſide, niſi etiam eadem bona exiſtant in loco vicino ipſi judicio, quod arbitrio Judicis relinquitur inſpecta qualitate perſonarum, loci, & factorum, *ut inquit Alexand. d. conſ. 57. num. 6. Marant. de ord. judic. par. 6. mem. 8. tit. de ſatiſdat. num. 1. & ſeq.* ubi, quod is, qui poſſidet immobilia in loco propinquo, relevatur à ſatiſdatione de ſtando juri, ſeu de judicio iſti: ſecus ſi poſſideret immobilia in loco remoto, quamvis intra eandem Provinciam: quia tunc teneretur ſatisdare, *Alexand. in l. ſciendum, §. 1. num. 3. ff. Qui ſatiſd. cog.*

SUMMARIUM.

1 *In quo loco ſolutio fieri debeat, & num. 2. 3. & 6. cum ſequent.*
2 *Mutuator obligans mutuatarium ad reſtituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, uſuram committeret.*
3 *Emphyteuta an, & quando teneatur pro canone ſolvendo perquirere Dominum, & quando non, & num. 10.*
4 *Locus, & conditio in dubio capitur ad commodum creditoris.*
5 *Tempus, & res in obligationem deducta, in dubio capitur ad favorem debitoris.*
6 *Quando debitor teneatur ſuis expenſis deferre ad domum creditoris, & n. 7. cum ſeq.*
7 *An decimæ deferri debeant in horreum Eccleſiæ ſumptibus coloni.*
8 *An id, quod traditur in recognitionem feudi, deferendum ſit in domum Domini expenſis ipſius feudatarii.*
9 *Poſſeſſor malæ fidei tenetur rem alienam reſtituere in loco, in quo Dominus reperitur.*
10 *Quid ſi debitum eſſet ita modicum, ut plus incommodi, quàm utilitatis afferret, ſi creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris.*
11 *Quid ſi cenſus deberetur Eccleſiæ.*
12 *Conſuetudo loci attenditur, quando quæritur, in quo loco debitor teneatur ſolvere.*
13 *Debitor cogitur continuare ſolutionem in eo loco, ubi cæpit ſolvere: limitatur n. 14.*
14 *Quid ſi hæres præſtitiſſet legatum uni ex legatariis in loco, ubi ſorum non ſortitur.*
15 *Solitum quando inducatur per unum actum.*
16 *Quid ſi creditor ſit talis, cui reverentia debita ſit, & num. ſeq.*
17 *Quandò creditor teneatur ire ad domum debitoris, & num. 22.*
18 *Legatum ſcholari relictum in auxilium ſtudii, debet præſtari in loco ſtudii.*
19 *Quid ſi locus appoſitus fuerit gratia ipſius debitoris.*
20 *Et quid ſi debitor ſolveret id, quod creditoris intereſt, ſibi non ſolvi in loco deſtinatæ ſolutionis.*
21 *Tutor, vel adminiſtrator in quo loco conveniri poſſit pro redditione rationum.*
22 *Legatum tradi debet in loco, in quo eſt res legata, niſi aliò transferatur dolo hæredis.*
23 *Id, quod pondere, aut numero, vel menſura continetur, ibi dari debet, ubi petitur.*
24 *Penſio reſervata ſuper beneficio in loco ipſius beneficii regulariter ſolvi debet.*
25 *Quid ſi ſolutioni certa dies adjecta eſt, & in loco deſtinatæ ſolutionis nec creditor, nec debitor domicilium habent.*
26 *An creditor poſſit debitorem convenire in loco domicilii, vel originis ipſius debitoris, quando in alio loco fuit deſtinata ſolutio.*
27 *In æſtimatione nummorum attendendus eſt locus, ubi ſolutio fieri debet, non ubi gratia facta eſt.*
28 *An creditor, cui fit ſolutio, teneatur cedere jura contra ſe ipſum.*

CAP. XXI.

De Solutionibus.

Quæstio I.

In quo loco solutio fieri debeat.

1 REspon. quod si destinatus fuerit certus locus, ibi solutio facienda est, & non alibi, *l. si is, qui certo loco, ubi Bartol. ff. de eo, quod cert. loc.* quod etiam procedit, quando locus intelligitur tacitè destinatus ex natura contractus sine ministerio contrahentium, ut in mutuo, & commodato: res enim mutuata, seu commodata in eodem loco, quo accepta fuit, restituenda est, *Azor. inst. moral. par. 3. libr. 3. titul. de Restitut. cap. 33. versic. ex quo sequitur, &c. quem refert, & sequitur Scacc. in tract. de*
2 *Commer. §. 2. gloss. 5. num. 194. & seq.* ubi etiam notat, quod mutuator obligans mutuatarium ad restituendum in alio loco, in quo pecunia pluris valeret, usuram committeret.

Si verò locus non est expressus, distinguendum est, aut enim creditor, & debitor sunt diversi fori, & tunc solutio facienda est in loco, seu domo debitoris: aut sunt ejusdem fori, sive ejusdem Civitatis, & in tali casu fieri debet solutio in domo creditoris, quia in dubio videtur actum, ut solvatur in loco, ubi peti potest, *l. quod legatur, ff. de Judic. gloss. in l. item illa verba, ver. non venit, & ibidem DD. ff. de Cost. pecun. Bald. in l. acceptam, numer. 22. Cod. de usur. Bartol. in l. item illa, num. 9. & 13. ff. de Constit. pec. Abb. in cap. significante, numer. 9. & seq. de Pignor.* ubi dicit, quod si emphyteuta non est de foro Domini, non tenetur pro canone solvendo perquirere Dominum; secus ubi essent ejusdem fori, *& in cap. licet 31. num. 13. de Simon. Rtminal. cons. 601. num. 12. Rolan. cons. 87. numer. 14. & seq. lib. 1.* ubi dicit, quòd si is, qui pro re emphyteutica Domino canonem solvere debet, esset alterius fori, protestari debet ea die, qua tenetur solvere, coram Notario, & testibus, se esse paratum canonem solvere, si esset, qui reciperet, *latè Alphons. de Olea in tract. de cession. jur. & action. tit. 1. q. 6. n. 62.*

4 Locus autem, sicut & conditio in dubio capitur ad commodum creditoris, *l. si ita, ff. de verb. oblig.* tempus verò,
5 & res in obligationem deducta, in dubio capitur ad favorem debitoris, *l. 3. ff. de eo, quod cert. loc.* ubi, quod electio loci datur actori, & electio rerum reo; idemq; dicendum est, quoties non apparet, ad quem verba sint relata, nam in dubio accipiuntur ad favorem debitoris, & promissoris, *l. stipulatio ista, §. inter certam, ff. de ver. obl. Bart. in l. eum, qui, ff. de Ann. leg. Jordan. Elucubr. divers. lib. 14. tit. 8. num. 86.*

6 Amplia 1. supradictam conclusionem, ut debitor, qui est ejusdem fori, sive ejusdem Civitatis, seu territorii, teneatur suis expensis, & periculo rem deferre ad domum creditoris, *ut d. Bald. in d. l. acceptam, num. 22. & in leg. fin. num. 8. C. de condit. insert.* quod tamen intelligendum est in debitore in genere, puta si quis deberet alicui tradere decem dolia vini in genere: tunc enim vinum deferri debet expensis debitoris; secus esset, si quis debitor esset alicujus speciei, ut si deberet decem salmas vini de tali vegete, vel de tali vinea, quia tunc debitor non tenetur deferre, sed satis est, si hujusmodi res tradat, ubi sunt, dummodò dolo ipsius debitoris in locum extraneum translatæ non fuerint, *Bartol. in dict. leg. item illa, num. 13. & sequent. ff. de Cost. pec. Scacc. de Commer. §. 2. gloss. 5. numer. 241.*

7 Amplia 2. in decimis; istæ enim deferri debent in horreum Ecclesiæ sumptibus coloni, *juxta illud Exod. 23. primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei;*
8 idemque dicendum est in eo, quod traditur in recognitionem feudi: nam hoc etiam deferendum est in domum Domini expensis ipsius feudatarii, *Cepoll. de servit. urban. præd. cap. 72. numer. quarto, Alphons. de Olea in dict. tract. de cession jur. tit. primo, quæstion. sexta, numer. 64. Scacc. de Commer. §. 2. gloss. 2. numer. 222. & seq.* ubi addit, quod possessor malæ fidei tenetur etiam propriis sumptibus rem a- 9
lienam Domino restituere in loco, in quo Dominus reperitur, *Scacc. de Commer. §. 2. de gloss. 5. numer. 241.* ubi dicit, quod debitor eo magis tenetur accedere ad domum creditoris, & ibi solvere, si deberet pecuniam, vel aliam rem, quam sine sumptibus, & impensis deferre posset.

Limita, quando debitum esset ita modicum, ut plus 10
incommodi, quàm utilitatis afferret, si creditor cogeretur debitum accipere in domo debitoris, puta si pro emphyteusi teneatur emphyteuta censum decem florenorum solvere, tunc enim tenetur emphyteuta censum solvere Domino etiam extra territorium, præsertim si census 11
deberetur Ecclesiæ, *Bald. in dict. leg. accepta, numer. 23. Cod. de usur. Duen. reg. 161. num. 2. Surd. de Alim. titul. 4. q. 16. num. 14.*

Limita 2. ubi adesset particularis consuetudo: hæc e- 12
nim semper attendi debet, quando quæritur, quo in loco debitor tenea tur solvere, *Bart. in l. suo victu, ff. de oper. libert. Bald. in l. fin. num. 8. Cod. de condit. insert. Duen. d. reg. 161. num. 9. Surd. ubi supra numer. 23. & seq. Gratian. disceptat. forens. cap. 62. num. 5. & seq.* ubi etiam observat, quod 13
debitor cogitur continuare solutionem in eo loco, ubi cœpit solvere, *& cap. 28. num. 5. & seq. Peregr. fideicomm. art. 53. num. 3.* ubi dicit, quod hæres, qui cœpit præstare legatum in uno loco, ibi tenetur etiam alia legata præstare, dummodò in eo loco forum sortiatur aliqua ratione, puta communis patriæ, originis propriæ, aut paternæ: nam ex eo solo, quod uni ex legatariis præstitisset lega- 14
tum in loco, ubi forum non sortitur, non induceretur obligatio fori in eo loco, quia faciliùs, quod est, prorogatur, non autem de novo inducitur, *arg. tex. l. sed etsi manet, ff. de Precar. Surd. loco cit.* ubi addit, quod soli- 15
tum in materia alimentorum inducitur per unum actum.

Limita 3. quando creditor talis est, cui reverentia 16
debeatur: tunc enim debitor etiam diversi fori tenetur debitum deferre ad domum creditoris, *Bald. in leg. fin. numer. septimo, Cod. de cond. insert.* ubi exemplificat in Vassallo, qui cùm renovat fidelitatem, tenetur Dominum adire extra Provinciam, *Bart. in d. l. item illa, num. 13. ff. de const. pecun. Natt. cons. 513. num. 4. Surd. d. tract. de Alim. tit. 4. q. 16. num. 6.* ubi dicit, quod filius cogitur patri deferre alimenta, etiamsi esset diversi fori.

Limita 4. quando debitor esset vir nobilis, vel doctor, 17
& creditor esset multò inferioris conditionis: eo enim casu, etiamsi essent ejusdem Civitatis, deberet creditor ire ad domum debitoris, *Natt. loco cit. Gratian. disc. for. capit. 128. num. 14. & seq.*

Limita 5. in legato relicto scholari in auxilium studii, 18
quia tunc debet præstari in loco studii, *Duen. d. reg. 161. num. 12.*

Limita 6. quando locus esset appositus gratia ipsius de- 19
bitoris, quia tunc ubique solvere potest, ubi actor habet domicilium, *glos. & Bart. in l. is, qui certo loco, ff. de eo, quod cert. loc.*

Limita 7. quando debitor solveret id, quod credi- 20
toris interest, sibi non solvi in loco destinatæ solutionis, quia tunc creditor cogitur alibi recipere, *secundùm Bart. in d. l. is, qui certo loco, vers. quod intellige, &c. Gait. de credit. cap. 2. numer. 2573. & seq.* ubi dicit, creditorem posse convenire debitorem, etiam in loco non destinatæ solutionis, & è converso debitorem posse adstringere creditorem ad recipiendum solutionem alibi, quàm in loco destinatæ solutionis, dummodò per quemlibet sic agentem solvatur interesse, & expensæ, tam ratione loci, quàm temporis, *Alphons. de Olea in tract. de cession jur. & action. tit. primo, quæst. 6. num 56. & seq.* ubi, quod tutor, vel administra- 21
tor conveniri potest in loco domicilii, si actor suis sumptibus libros rationum deferre paratus sit, etiamsi tutor, vel alius administrator regulariter pro redditione rationum conveniri non possit in loco domicilii, sed in loco administrationis, *juxta l. 1. Cod. ubi de ratiocin.*

Limita 8. quando debitum est merè gratiosum ex libe- 22
ralitate; eo enim casu creditor, ideò is, cui debetur,

ire

ire debet ad domum debitoris, ſive ſit ejuſdem, ſive diverſi fori, *Abb. in cap. ſignificante. num.10. de Pignor.* ubi, quod ſi alicui relinquitur libertas, ſi ſolverit hæredi centum, is tenetur ire, ſi vult conſequi libertatem, ad domum hæredis, quia ibi libertas peti poteſt, *l. fin. C. de cond. inſert. l. quod niſi. ff. de oper. libert. Bart. in d. l. item illa. num. 9. ff. de conſtit. pec. Tiraq. de Retract. lignag. §. 9. gloſ. 3. & ult. num. 6.* item legatum tradi debet in loco, in quo eſt res legata, *l. quod legatur. ff. de Judic.* ubi, quod ſpecies tradi debet eo in loco, in quo eſt, niſi aliò transferatur dolo hæredis, quia tunc tradi debet, ubi petitur.

23 Notandum eſt etiam, quòd id, quod pondere, aut numero, vel menſura continetur, ibi dari debet, ubi petitur, *latè Scacc. de Commer. d. §. 2. gloſ. quinto,*
24 *numer. 228. & ſequen.* ubi etiam dicit, quod penſio reſervata ſuper beneficio, in loco ipſius beneficii regulariter ſolvi debet.

25 Notandum 2. quod quando ſolutioni certa dies adjecta eſt, & in loco deſtinatæ ſolutionis nec creditor, nec debitor domicilium habent, creditor debet probare, ſe illa die fuiſſe in illo loco ad hunc effectum: alioquin videtur debitori remiſiſſe illam diei interpellationem, & inſtantiam petendi; & ideò ut debitor conſtituatur in mora, requiritur nova creditoris interpellatio, quia tunc remanet actio, ac ſi eſſet debitor ſine adjectione diei, *ut d. Bart. in d. l. item illa. num. 11. ff. de Conſtit. pecun. Alex. conſ. 210. ſub num. 2. lib. 6. Tiraq. de Retract. lignag. §. 15. gloſ. 2. numer. 10. Rol. conſ. 57. num. 36. & ſeq. lib. 1. Scacc. d. §. 2. gloſ. 5. num. 201. & ſeq.* ubi, quod hoc procederet data etiam mora debitoris, quia etiamſi debitor acceſſiſſet, non habuiſſet, cui ſolveret.

26 Notandum 3. quod creditor, etiamſi in certo loco ſit deſtinata ſolutio, poteſt tamen debitorem convenire etiam in loco domicilii ipſius debitoris, vel in loco originis, ſi ibi reperiatur, *latè Bellon. deciſ. Gen. 104. num. 7.* idque locum habet, etiamſi creditor non doceat, quod in loco deſtinatæ ſolutionis ſummam debitam conſequi non potuerit, vel ſi conſtaret, debitorem non fuiſſe in mora accedendi ad locum deſtinatæ ſolutionis, *Creſc. deciſion. 2. aliàs 34. lib. 2. de ſolut. Scacc. loco cit. d. §. 2. gloſ. 5. numer. 216. & ſequen.* ſubdens, quod quando non conſtat de mora, aut culpa debitoris non ſolventis in loco deſtinato, creditor ex ſumma ſibi debita deducere debet id, quod intereſt debitoris, ſi ſolveret in loco, ubi deſtinata fuit ſolutio.

27 Notandum 4. quod in æſtimatione nummorum attendendus eſt locus, ubi ſolutio fieri debet, non ubi gratia facta eſt, *juxta conſ. Oldrad. 168. quem refert, & ſequitur Alex. conſilio 21. numer. 3. vol. 2.* ubi dicit, quòd ſi quis impetravit, ſibi conferri beneficia uſque ad certam ſummam turonenſium, non debet attendi æſtimatio reſpectu loci, ubi gratia facta, ſed loci, ubi ſunt beneficia, *arg. l. ſi ut proponitur. ff. de fidejuſſ. l. vinum. in fin. ff. ſi cert. pet.*

28 Quæres, an creditor, cui fit ſolutio, teneatur cedere jura contra ſeipſum? Reſpon. quod regulariter non tenetur, *l. ſi peculium. §. ſicut. ff. de Pecul. legat. gloſ. in l. emptor. ubi Bald. C. de hæred. vel action. vendit. Dec. conſilio 104. numero ſecundo, Surd. conſilio 47. num. 23. Bertaz, clauſ. 27. gloſ. 18. à num. 1. latè Vinc. de Franch. deciſ. 260.*

Limita, quando ceſſio fieri debet ſolventi ex cauſa, ſeu titulo oneroſo, puta fidejuſſori, tertio poſſeſſori, aut alteri intereſſe habenti, quia tunc creditor tenetur cedere jura etiam contra ſeipſum: quinimmò ſi ſimpliciter cedat, virtute hujuſmodi ceſſionis poterit adhuc conveniri, *Coſt. de Ration. rat. quæſt. 115. nu. 6. & 7. Ronit. conſil. 53. num. 7 & alii, quos refert, & ſequitur Gait. de credit. cap. 4. numero 1850. & ſequen. Alphonſ. de Olea in tract. de ceſſion. jur. & act. titul. 5. quæſt. 2. numer. 7. & ſequen.* ubi dicit, quod creditor tenetur etiam contra ſeipſum cedere jura fidejuſſori, ſi ipſe creditor poſſideret pignus ex alia cauſa, & credito poſteriori: non tamen ſi cauſa anterior eſſet, dummodò non deſcenderet ex credito chirographario.

SUMMARIUM.

29 *Creditor de jure communi tenetur bona debitoris in ſolutum recipere, quando debitor non poteſt debitum ſolvere.*

30 *Quando debitor ſpeciei ſolvere poſſit ejus æſtimationem.*

31 *In obligationibus facti quis non compellitur præcisè, ſed liberatur ſolvendo intereſſe, & quando id procedat.*

Quid ſi domus communis non patiatur commodam diviſionem.

Quæſtio II.

An, & quando creditor teneatur bona debitoris recipere in ſolutum.

REſp. quod de jure communi creditor tenetur bona debitoris recipere in ſolutum, quando debitor non poteſt debitum ſolvere, & ſic in ſubſidium, ad effectum effugiendi carcerationem, *§. quod autem. in Auth. de fidejuſſ.* ubi, quod tunc licet creditori eligere res meliores, *Bart. in l. ſi conſtante. §. ſi uxor. numero quinto, ff. ſolution. matr. & in l. 1. numer. 12. ff. de Act. empt. Spec. in titul. de oblig. & ſolution. §. ſequitur videre &c. numer. 10. Bald. in l. ordo. num. decimoquinto, verſic. quæro quid ſi creditor &c. C. de execut. rei jud. Dec. in l. ſecundo, §. mutui datio. in 3. lect. num. 23. & 24. ff. ſi cert. pet.* ubi etiam dicit, quod licèt regulariter debitor ſpeciei 30
aliud pro alio ſolvere non poſſit, fallit tamen hæc regula, quando ſpecies debita præſtari nequit, quia tunc æſtimatio ſolvitur, *§. non ſolum. Inſt. de legat. l. non dubium. in fin. ff. de leg. 3.* dicitur autem non poſſe præſtari, ſi deterior facta ſit, vel Dominus rei exceſſivum pretium peteret, *ut in d. l. non dubium. ubi gloſ. in ver. immodico.*

Notandum eſt etiam, quod in obligationibus facti quis 31
non compellitur præcisè, ſed liberatur ſolvendo intereſſe non obſtante juramento, quando factum præſtari non poteſt, ut ſi fundus, aut res eſſet penes tertium poſſeſſorem. *Bart. in d. l. 1. num. 12. ff. de Act. emp.* ſecus ſi factum præſtari poſſet, quia tunc ſtante juramento præcisè quis cogi poteſt, nec liberatur præſtando intereſſe, *Cravett. conſ. 12. nu. 1. Afflict. dec. 23. nu. 7.*

Addit *Urſill. ad Afflict. loco cit. numer. 1. & ſequ.* quod quando ager, vel domus non patitur commodam diviſionem, fit æſtimatio, & eo caſu qui habet majorem partem, præfertur alteri in ſolvenda æſtimatione, aliàs præferendus eſſet qui plus pretii offert, *vide Bald. in l. ſancimus. nu. 9. C. de Donat. Corn. conſ. 81. num. 2. vol. 2. Buratt. dec. 350. per tot.*

SUMMARIUM.

32 *Hypotheca inducitur ex deſignatione loci, unde eſt facienda ſolutio, & numer. ſequent. limitatur numer. 34.*

33 *Dictio, ſuper, quid operetur.*

34 *Quid ſi conſtituatur ſimpliciter annua præſtatio ſuper fructibus fundi, & n. 36. & ſeq.*

35 *An Subſtitutus, vel fideicommiſſarius, cui hæreditas fuit reſtituta, teneatur ad legata non ſoluta.*

36 *Solutio annuorum legatorum ſpectat ad Uſufructuarium omnium bonorum, non ad hæredem.*

37 *Pro penſione Eccleſiaſtica, alimentis, & legatis piis bona cenſentur hypothecata, etiamſi ea ſolvi debeant ex fructibus eorumdem bonorum.*

38 *An, ſi teſtator mandet, ſolvi legatum ex tali, vel ſuper tali fundo, hujuſmodi legatum extinguatur per alienationem ipſius fundi.*

Quæstio III.

An inducatur hypotheca ex designatione loci, unde est facienda solutio.

32 REsp. affirmativè, sive loquamur in ultimis voluntatibus, ut si testator mandet, solvi, aut præstari legatum ex tali, vel super tali fundo, sive loquamur in quacumque annua præstatione in contractu deducta ex certa re; nam res illa censetur obligata, & hypothecata, *l. fin. Cod. Quæ res pign. oblig. poss. Bart. in l. fundus quem. numero* 1. *ff. de Ann. leg.* ubi, quod tantum est dicere, lego super illo fundo, quantum obligo illum fundum, *& in l. codicillis. 91. ff. instituto. numer. secundo, ff. de leg. secundo*, verba illa, *lego, vel mutuo centum super tali fundo*, inducunt ipsius fundi tacitam hypothecam, etiamsi de hypotheca expressa mentio facta non fuerit, *Roman. consilio* 508. *numero secundo, Negus. de Pignor. in* 4. *mem.* 2. *par. princ. numer.* 164. *Card. Mantic. de Tacit. lib.* 11. *titul.* 3. *numero* 9. *&* 10. ubi dicit, quòd
33 hæc dictio, *super*, si adiicitur super bonis, intelligitur contracta hypotheca generalis: si super certis bonis, intelligitur contracta specialis; si verò adiicitur super persona, importat obligationem illius personæ, eo consentiente, vel mandante, *Honded. consilio* 86. *numer.* 3. *libr.* 2. *Afflict. decision.* 162. *num.* 6. *Cravett. consilio* 20. *numer.* 10. *Gait. de Credit. cap.* 4. *quæst.* 6. *nua.* 281. *Pacif. de Salu. interd. in sp.* 3. *cap.* 4 *numer.* 602. *Gratian. discept. for. cap.* 256. *num.* 49. *& seq. & cap.* 683 *num.* 8. *Rot. decision.* 458. *num.* 4. *par.* 4. *tom.* 1. *recent. & dec.* 44. *num.* 2. *par.* 1. *Divers. latè Merlin. de Pignor. lib.* 2. *tit.* 3. *quæst.* 91. *num.* 1. *& seq.* ubi, quod hoc procedit tam in materia favorabili, quàm odiosa.

34 Limita in casu, quo constituitur simpliciter annua præstatio super fructibus fundi: tunc enim non oritur hopotheca in fundo, sed personalis tantùm actio contra debitorem, aut ejus universalem successorem, *latè Surd. decision.* 28. *numero secundo, & sequen.* ubi dicit, quod pro legato annuo non competit hypotheca, cum solvi illud debeat de fructibus: sed pro eo datur actio solùm contra illum, qui fructus percipit; ex quo infertur,
35 quod licèt substitutus, seu fideicommissarius, cui hæreditas fuit restituta, teneatur ad legata non soluta, tamen hoc non habet locum in legatis annuis, quia pro tempore, quo fructus fuerunt ab hærede percepti, onus solutionis incumbit hæredi, & ei, qui illi successit, nec fideicommissarius potest molestari, *ut d. idem Surd. loco cit.*
36 idemque dicendum est in usufructuario omnium bonorum, ad quem spectat solutio annuorum legatorum, & non ad hæredem: quia testator onus hoc non bonis, sed fructibus videtur imponere, *Genc. de censib. par.* 2. *cap.* 2. *quæst.* 3. *art.* 6. *num.* 1. ubi dicit, quod quando census constituitur, & creatur tantùm super fructibus alicujus fundi, onus solvendi annuas pensiones non transit ad eum, in quem transit fundus, sed tenetur duntaxat is, qui censum imposuit, & ejus hæres universalis, *Merlin. d. lib.* 2. *qu.* 91. *numer.* 12.

37 Sublimita in pensione Ecclesiastica, in alimentis, & legatis piis, quorum favore inducitur hypotheca, etiamsi testator ea solvi mandaverit super, vel ex fructibus alicujus fundi, *Roman. consilio* 388. *numer.* 3. ubi, quod pensio solvenda de redditibus Ecclesiæ censetur imposita ex causa alimentorum, *Azo. in sum. ff. de Alim. & cibar. leg. num.* 5. ubi, quod quilibet possessor fundi in tali casu conveniri potest, *Surd. in tract. de Alim. titul.* 8. *privil.* 51. *numer.* 1. *& sequen.* ubi, quod filiis obligata sunt paterna bona pro alimentis: ideò agere possunt ad bona, quia onus illud sequitur quemlibet possessorem, *latè Gratian. discept. for. cap.* 683. *numero* 11. *& sequen.*

38 Notandum est etiam, quod si testator mandet, solvi legatum ex tali, vel super tali fundo, hujusmodi legatum non extinguitur per alienationem ipsius fundi, *ex deductis per Gratian. loco cit.*

SUMMARIUM

39 *Quando depositum operetur solutionis effectum.*
40 *Quis dicatur locus congruus.*
41 *An creditor teneatur recipere, si debitor offerret in loco, vel tempore incongruo, & paratus esset solvere interesse.*
42 *Si locus non fuit expressus, intelligitur de loco contractus.*
43 *Quis censeatur Judex competens in causa depositi.*
44 *Depositum debet esse integrum: limitatur numer. seq.*
45 *Quid si debitum non esset penitus liquidum.*
46 *Et quid si depositum fiat de certa re debita, quæ sit deteriorata.*
47 *Antequam depositum fiat, interpellari debet vel ipsemet creditor, vel procurator, qui habeat speciale mandatum ad exigendum, vel generale, cum libera.*
48 *Depositum factum auctoritate Judicis, vel à parte ratificatum, non potest repeti.*
49 *An Judex possit se in Depositarium eligere.*

Quæstio IV.

Quando depositum operetur solutionis effectum.

RESp. quòd depositum operatur omnes solutionis ef- 39
fectus, concurrentibus infrascriptis conditionibus, videlicet quod fiat parte citata. 2. quòd fiat purè, & liberè, ita ut non sit conditionatum, vel qualificatum aliqua qualitate, modo, vel conditione non conventa, vel non intrinseca, hoc est tali conditione, quæ non veniat ex natura rei, vel contractus. 3. quòd pecunia verè, & realiter numeretur. 4. quòd deponatur pecunia, quæ eo tempore currere solet, dummodò non sit statim reprobanda. 5. quod integra summa deponatur. 6. quòd fiat loco, & tempore congruo, *latè Menoch. de Arbitr. Jud. casu* 232. *Negus. de Pignor. 2. par. 3. mem. 5. par. princ. per tot. Nig. de except. cap.* 2. *ff. primo, cum sequent.*

Locus autem congruus censetur is, quem Judex elege- 40
rit, *Bald. in l. acceptam. num.* 2. *C. de usur. Negus. ubi supra num.* 26. *Rolan. cons.* 63. *num.* 32. *lib.* 1. vel qui conventus fuit inter partes, vel ubi destinata est solutio, *l. usuras. C. de solut. Rolan. cons.* 58. *num.* 17. *lib.* 1. *Negus loco cit. numero* 9. ubi etiam observat, quod si debitor offerret incongruo lo- 41
co, vel tempore non solùm sortem principalem, sed etiam omne interesse, quod prætendere posset creditor ratione loci, & temporis incongrui, tunc creditor teneretur recipere: quemadmodum debitor cogi potest ad solvendum extra locum promissionis soluto interesse, ex regula, *quæ mihi non nocent, & alteri prosunt, de facili sunt concedenda, latè Nig. de except. d. capit.* 2. *ff.* 2. *numer.* 15. *& seq.* ubi addit, quod si locus non fuit expressus, intelligitur de 42
loco contractus.

Notandum est autem, quòd Judex competens in 43
causa depositi erit Judex ipsius debitoris, si depositum fiat in contumaciam creditoris nolentis recipere, *ut post Bald. & alio observat Nig. d. capit.* 2. *ff.* 2. *numer.* 11. *& seq.*

Notandum 2. quod licèt depositum debeat esse inte- 44
grum, ita ut nihil operetur, si deficeret etiam unus nummus, *l.* 2. *C. Debitor vendit. pignor. impedir. non poss. l. obsignatione. C. de solution.* tamen si debitum non esset pe- 45
nitus liquidum, satis esset, si pro liquido fiat depositum, & pro non liquido præstetur cautio de solvendo quidquid ulterius apparuerit esse debitum, *Cagnol. in l.* 2. *nu.* 113. *C. de pact. int. empt. & vend. Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 8. *de Deposit. num.* 7. nisi debitor esset notoriè dives, quia tunc sufficeret sola ejusdem debitoris obligatio de solvendo, *Nig. d. cap.* 2. *ff.* 1. *nu.* 4. subdens *n.* 9. quòd si depositum fiat de cer- 46
ta re debita, quæ sit deteriorata, debet etiam offerri æstimatio deteriorationis.

47 No-

47 Notandum 3. quod antequam depoſitum fiat, interpellari debet ipſemet creditor ad recipiendum, nec ſufficeret interpellaſſe procuratorem creditoris habentem generale mandatum, niſi haberet ſpeciale mandatum ad exigendum, vel generale cum libera, *Alex. conſ.*120. *nu.*4. *lib.*5.*Tiraq.de Retract.lignag.§.*9.*gloſ.*3.*& ult.nu.*7. *Nig. d.cap.*2.§.3.*nu.*10.

48 Notandum 4. quod non poteſt repeti depoſitum, quando eſt factum auctoritate Judicis, vel à parte ratificatum, *Trentacinq. var.reſolut.lib.*3.*de ſolut.reſolut.*22. *verſ.nono &c.quem refert, & ſequitur Niger.d.cap.*2.§.10. *numer.*2.

49 Quæres, an Judex poſſit ſe ipſum in Depoſitarium eligere? affirmant *gloſ. & DD. in l.ſi fidejuſſor. §. ult. ff. Qui ſatiſd.cog. latè Tiraq de Retract. convent. §.*4. *numer.*1.*& ſeq.* ubi tamen Judicem admonet, ut abſtineat quantum fieri poteſt, ne aliquam de ſe ſuſpicionem præbeat, *Menoch.de Arbitr. Jud.caſ.*231.*n* 10.

SUMMARIUM.

1 *Gabella ſolvi debet in loco contractus, & n. ſeq.*
2 *Solutio gabellæ non dicitur onus reale, nec perſonale, nec mixtum.*
3 *Quid ſi contractus celebratur ſub conditione in uno loco, & in alio purificatur conditio.*
4 *Ubi ſolvi debeat gabella, quæ pro contractu cenſus imponitur.*
5 *Ubi ſolvi debeat gabella impoſita pro teſtamento.*
6 *An gabella debeatur, ſi contractus celebratus fuit in loco immuni ab illius ſolutione.*
7 *Cui incumbat onus probandi gabellam non fuiſſe ſolutam.*
8 *Locus contractus intelligitur, ubi eſt facta conventio, non ubi celebratum eſt inſtrumentum.*
9 *Si ſtatutum jubeat, ſolvi gabella ex quolibet inſtrumento, ea non debetur ex contractu facto ſine inſtrumento.*
10 *Quando forenſis ad gabellam non teneatur.*
11 *In venditionibus confectis per epiſtolam quis locus inſpiciatur.*
12 *Si in uno loco fiat venditio, in alio traditio, gabella ſolvi debet in loco traditionis.*
13 *Quid ſi in loco traditionis gabella non debetur, ſed tantùm in loco venditionis.*
14 *Si ſtatutum prohibeat venditionem ſtabilium in extraneum, non incideret in pœnam ſtatuti is, qui tantùm vendidit, & non tradidit.*
15 *Retractus non habet locum nondum re tradita, & nondum ſoluto pretio.*
16 *An is, qui in uno loco originem, in alio domicilium habet, cogatur in utroque loco munera ſubſtinere.*
17 *Eccleſia, & eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt à gabellis.*
18 *Pro rebus, quæ ad uſum proprium, vel ad fiſcum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non ſolvitur.*
19 *Quando quis dicatur negotiator.*
20 *In dubio pro non ſolutione gabellæ pronunciandum eſt.*
21 *Pro ratificatione contractus gabella non debetur.*
22 *Quid ſi ſtatutum jubeat, ut de re ſita in loco ſolvatur gabella, etiamſi contractus fuerit alibi celebratus.*
Pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis ſolvi non debet. ibid.
Executio datiorum, & collectarum ſpectat ad eum officialem, in cujus territorio eſt res affecta pro datiis, & collectis. ibid.

CAP. XXII.

De Gabellis, & collectis.

Quæſtio I.

In quo loco gabella, quæ debetur pro conventionibus, ſolvi debeat.

RESP. quod regulariter ſolvi debet in loco contractus, non autem in loco rei ſitæ, vel deſtinatæ ſolutionis, ſive contractus fiat ab incolis, vel civibus, ſive fiat à forenſibus, *Bald. in l.*1.*num.*3.*C. ubi convenit. qui cert. loc. &c. & in l. magis puto. §. illud. verſ. item eſt hic &c. ff. de Reb. eor.* ubi dicit, quòd ſi vendo hic rem, quæ eſt Florentiæ, hic debet ſolvi gabella, quia hic peraguntur ſolemnia, *Alex. conſilio* 143.*num.*5 *lib.*6.*& conſilio* 51.*num.* 1.*lib.*3.*Coler.de proceſſ.execut.par.*2.*cap.*1.*num.*76.*& ſequ.* ubi dicit, quod ad effectum ſubiiciendi contractum legibus loci, locus deſtinatæ ſolutionis non habetur pro loco contractus, ſed is demum, ubi negotium geſtum, & perfectum eſt, *Cephal. conſilio* 58. *num.*33. *lib.*1. ubi dicit, quod ſolutio gabellæ non dicitur onus reale, nec perſonale, nec mixtum, ſed onus eſt, ſive ſolemnitas contractus, *Fabr.commun.concluſ.lib.*6.*de Conſuet. concluſ.*2.*numer.*12. *verſ.ſeptimo amplia &c. Gratian. diſcept. for. cap.*11.*num.* 1.*& ſeq. Cevall. opin. commun. quæſt.*733.*num.*12.*& ſequ.* quod procedit etiam, quando contractus celebratur ſub conditione in uno loco, & in alio purificatur conditio, quia adhuc attenditur locus contractus, *Bertaz. clauſ.*30. *gloſ.*12.*num.*8.*quem refert, & ſequitur Gratian. d. capit.*11. *num.*10.*& ſeq.* ubi etiam obſervat, quod gabella pro contractus cenſus ſolvenda eſt in loco contractus, non autem ubi res ſita eſt, quæ cenſui ſubiicitur; quemadmodum gabella pro teſtamento ſolvi debet in loco celebrati teſtamenti, non autem ubi bona hæreditaria ſita ſunt, *latè Ciriac. controverſ.*370. *num.*12.*& ſeq. Dec. conſilio* 497. *numer.*2. *Burſatt. conſilio* 408.*ſub num.*3. *Alderan. Maſcard. de Statut. concluſ.*7.*num.*7.*Caball.conſilio* 124.*per tot.vol.*2. *Alphonſ.de Olea in tract. de ceſſion. jur. & actio.titul.*7.*q.*5. *per tot.*

1 2 3 4 5

Obſerva tamen, quod quando contractus celebratus fuit in loco immuni ab hujuſmodi oneribus, ſeu gabellis, tunc neque in foro conſcientiæ, nequæ in foro extetiori gabella debetur, etiamſi ſolvatur in loco, ubi res eſt ſita, *Bald. in l.*1.*C. de Nundin. & alii apud Gratian.d.capit.*11. *numer.*15.

6

Obſerva 2. quod ſi vigore ſtatuti bona ob non ſolutam gabellam ad fiſcum devolvuntur, fiſco incumberet onus probandi, gabellam in loco contractus, vel teſtamenti non fuiſſe ſolutam, aliàs reus deberet abſolvi, *l. fin. C. de Probat. Ciriac.d.contr.*370.*n.*16.

7

Obſerva 3. quod locus contractus intelligitur, ubi eſt facta conventio, non ubi eſt factum inſtrumentum, *Abb. in cap. fin. num.*30.*de for.comp. Gabr. loco cit. num.*16. *Gratian. d.cap.*11.*num.*26.*Tiraq.de Retract.lignag.§.*2.*gloſ.*1.*nu.*3. ubi ſubiicit, quòd ſi ſtatutum jubeat, ſolvi gabellam ex quolibet inſtrumento, ea non debetur ex contractu facto ſine inſtrumento.

8 9

Obſerva 4. quod ſi ſtatutum loci gravaret perſonam ad gabellam ſolvendam, tunc forenſis contrahens illam non ſolveret in loco contractus, *ut d. Gabr. concluſ.* 2. *num.*14.

10

Obſerva 5. quòd in venditionibus confectis per epiſtolam, ut ſi venditor degens Peruſiis venderet emptori exiſtenti Bononiæ, inſpicitur locus Bononiæ, quia ibi demum, & non alibi perficitur contractus emptionis: in eo enim loco tandem pro precio æſtimato merces in contractum deductas emptor accipit, *Coler.de Proceſſ.execut.par.* 2.*cap.*1.*nu.*76.*& ſeq.*

11

Ex quo infertur, quod ſi in uno loco facta fuerit venditio mercium, & in alio traditio, gabella ſolvi debet in loco traditionis, non autem in loco factæ venditionis, quia in eo loco perficitur emptio, ubi res traditur; unde ſi in loco traditionis gabella non debetur, emptor ad illam ſolvendam cogendus non eſt, etiamſi in loco venditionis debeatur, *Bald.conſ.*254.*in fin.vol.*4.*& in l.multum.num.*12. *verſ.pone ergo &c. C. ſi quis alter. vel ſibi. Tiraq. de Retra. lignag. §.*1.*gloſ.*2.*n* 48.*& ſeq.*

12 13

14 Infertur 2. quòd ſi ſtatutum prohibeat ſub certa pœna venditionem ſtabilium in extraneum, non incideret in pœnam ſtatuti is, qui tantùm vendidit, & non tradidit, *Bald. conſilio 314. numer. 2. in fin. vol. 3. Tiraq. d. §. 1. gloſ. 2. nu. 48.* ſubdens, quòd ſi ſtante ſtatuto eodem quis extraneo vendiderit, & poſteà ei facto civi tradiderit, valeret alienatio, inſpecto ſcilicet tempore traditionis, non venditionis.

15 Infertur 3. quod neque retractus haberet locum nondum re tradita, & nondum ſoluto pretio, niſi de eo habita fuerit fides, *ut d. Tiraq. loco cit. n. 49.*

16 Obſerva 6. quòd is, qui in uno loco originem, in alio domicilium habet, cogitur in utroque loco munera ſubſtinere, *l. cum te C. de municip. & origin.* cujus textus diſpoſitio procedit in munere merè perſonali, & habet locum, ubi utrique muneri poteſt ſatisfieri; in munere enim reali non conſideratur origo, vel domicilium, ſed locus, ubi res eſt: & in perſonali, quod indicitur perſonæ pro re, conſideratur etiam locus, ubi res eſt, non quidem ſimpliciter, ſed ut pro rebus ſolvant tantùm cives, & incolæ, *ut d. Bald. ibidem nu. 1. vide Alex. conſ. 143. lib. 6.*

17 Obſerva 7. quod Eccleſia, & eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt à gabellis, & aliis oneribus quavis conſuetudine in contrarium non obſtante, *cap. quamquam. ubi DD. communiter. de Cenſib. in 6.* ubi ſingulares perſonæ, quæ contrafecerint, ipſo facto excommunicantur, & Univerſitas interdicitur.

18 Obſerva 8. quod pro rebus, quæ ad uſum proprium, vel ad fiſcum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non ſolvitur; ſecus ſi extra prædictos caſus, vel negotiationis cauſa deferuntur, *l. univerſi ubi DD. C. de vectigal. Galganett. ad Statut. Urb. lib. 3. cap. 11. Cravet. conſ. 6. nu. 116. Vivi. commun. opin. in ver. ſtatutum. opin. 817. num. 10.* ubi

19 dicit, quod ſtante ſtatuto, ut pro negotiatione vini, frumenti, olei, & ſimilium ſolvatur gabella, non tenetur, quis eam ſolvere pro venditione hujuſmodi rerum in prædiis propriis perceptarum, ſed ſolùm ſolvenda eſt ab iis, qui emunt, & vendunt: quia non dicitur negotiari, qui vendit vinum, ſeu frumentum ex fundo ſuo recollectum, *cap. eiiciens, 88. diſt. Dec. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ. num. 273. de Conſtit. Abb. conſilio 6. numer. 2. verſ. ad ſecundum dubium. par. 1.* ubi, quòd ille propriè dicitur negotiari, qui emit rem, ut eam integram lucri cauſa vendat, *Gratian. diſcept. for. cap. 17. num. 17. & ſeq.* ubi etiam dicit,

20 quod in dubio pro non ſolutione gabellæ uti odioſæ pronunciandum eſt.

21 Obſerva 9. quòd pro ratificatione contractus nulla debetur gabella, ſeu datium, ſed tantùm pro ipſo contractu, & in loco, ubi fuit celebratus, ut ſupra, *Bald. in l. obſervare. §. poſt hæc, in 10. qu. ff. de Offic. Proconſ. & Legat. Cabil. conſ. 124. num. 23 & ſeq. vol. 2. Ciriac. controv. 370. num. 27.*

22 Obſerva 10. quod ſtatutum præcipiens, ut de re ſita in loco ſolvatur datium, etiamſi contractus fuerit alibi celebratus, procedit tantùm in habentibus domicilium, & habitationem in loco rei ſitæ, & alio ſe transferentibus ad contrahendum; non autem in alibi habitantibus, in quibus nulla fraus conſiderari poteſt, *vide Dec. conſ. 457. num. 6. & alios apud Ciriac. d. contr. 370. num. 18. & ſeq.*

Obſerva 11. quod pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis ſolvi non debet, *ut d. Alex. conſ. 143. num. 5. lib. 6.*

Obſerva 11. quod executio datiorum, & collectarum ſpectat ad eum officialem, in cujus territorio eſt res affecta pro datiis, & collectis, *Bart. in l. ſi fideicommiſſum. §. tractatum eſt. num. 2 ff. de Judic.*

SUMMARIUM.

23 *De jure communi forenſes collectari non poſſunt, etiamſi poſſideant bona ſub dominio collectantis: declaratur, & limitatur num. ſeq.*

24 *Quid ſi adeſſet privilegium, ſtatutum, vel conſuetudo in contrarium.*

25 *Et quid ſi forenſis ſolveret collectam in loco ſui domicilii pro poſſeſſionibus etiam alibi ſitis.*

26 *Statutum, quo forenſes obligantur ad collectas, debet eſſe conditum à non recognoſcente Superiorem.*

Collectam imponere, eſt de reſervatis Principi.

27 *Conſuetudo adſtringens forenſes ad collectas pro bonis per eos poſſeſſis in territorio, debet eſſe immemorabilis, ac ſpecificè probari debet in caſu, de quo agitur.*

28 *Conſuetudo, quæ eſt contra jus, non debet extendi ad alios caſus.*

29 *Pœnæ ab hæredibus peti non poſſunt, ſi quæſtio mota non fuit vivente eo, qui deliquit: limitatur num. ſeq.*

30 *Quid ſi pœna eſt indicta ipſo jure.*

31 *Fiſco obſtat præſcriptio quinquennalis ad vindicandum commiſſa.*

32 *An valeat conſuetudo, vel ſtatutum cogens forenſes ad onera perſonalia.*

33 *Forenſis recuſans ſolvere collectam, non detruditur in carcerem, ſed executio fit ſuper re, vel ejus fructibus.*

Quæſtio II.

An, & quando forenſes collectari poſſint.

DE jure communi forenſes collectari non poſſunt, quia 23
collecta eſt munus, quod impunitur perſonæ pro rebus; unde ſi perſona non eſt ſubdita collectanti vel ratione domicilii, vel originis, non poteſt ei imponi collecta ex defectu juriſdictionis, etiamſi forenſis habeat bona ſub dominio collectantis, *latè Rota in Avenionen. & Cavallicen. collectarum 16. Maii 1583. coram Card. Lancellotto, quam refert Gratian. diſcept. for. cap. 29. nu. 7. & ſequ. Natt. conſ. 160. n. 6. & ſeq. & communem dicit Gabr. lib. 6. tit. de jur. Immun. concluſ. 2. n. 1. & ſeq.*

Ex quo infertur, quod forenſes non tenentur ad collectas, quæ imponuntur pro refectione Caſtri, pontium, & viarum, vel pro cuſtodia, & ſecuritate loci, niſi talis ſecuritas, cuſtodia, & refectio concerneret quoque utilitatem ipſarum poſſeſſionum, *Alex. conſ. 68. num. 3. libr. 2. Pariſ. conſ. 25. num. 7. & ſeq. lib. 1. Natt. conſ. 157. numer. 4. & alii apud Gail. lib. 2. obſerv. 52. n. 15. Theſaur. deciſion. 149. per tot. & ibi Add.*

Verùm hæc concluſio intelligenda eſt, dummodò non 24
adſit privilegium, ſtatutum, vel conſuetudo in contrarium, *Cravett. conſ. 201. num. 14 & ſeq.* ubi dicit, quod conſuetudo generaliter obſervatur in tota Italia, collectandi forenſes pro bonis, quæ poſſident in alieno territorio, *latè Gabr. loco cit. d. concl. 2. nu. 6. 7. 8. & 15.* ubi dicit valere privilegium, vel ſtatutum, per quod obligantur forenſes ad collectas pro bonis, quæ poſſident, in territorio ſtatuentium, *Gail. lib. 2. obſerv. 52.*

Obſerva tamen, quòd ſi forenſis ſolveret collectam in 25
loco ſui domicilii pro poſſeſſionibus etiam alibi ſitis, non teneretur eam ſolvere in loco, ubi eadem bona poſſidet, *Gabr. d. conclu. 2. num. 14. Natt. conſ. 160. num. 9. & 10.* ubi dicit, quod quando unus locus habet perſonam, alius prædium, perſona, quæ dignior eſt, preponderat, & trahit ad ſe minus dignum, *Ciriac. controv. 370. num. 12. & ſeq.*

Obſerva 2. quod ſtatutum, quo forenſes obligantur 26
ad collectas, debet eſſe conditum à non recognoſcente Superiorem: quia cum collectam imponere ſit de reſervatis Principi, ſuper hoc inferiores ſtatuere non poſſunt, *Ruin. conſ. 111. num. 23. lib. 5. Natt. conſ. 447. num. 6. Rota in d. Avenionen. & Cavallicen. collectarum. verſ. tertia eſt concluſio, in fin.*

Obſerva 3. quod conſuetudo adſtringens forenſes ad 27
collectas pro bonis per eos poſſeſſis in territorio, debet eſſe immemorabilis, *Natt. loco cit. n. 8.* ubi dicit, quod tunc conſuetudo vim habet privilegii, *latè Pariſ. conſ. 25. num. 19. & 23. vol. 1. & hanc eſſe veriorem, & magis communem opinionem teſtatur Rota in d. Avenionen. & Cavallicen. collectarum coram Card. Lancellotto. verſ. quarta eſt concluſio &c. & verſ. ſeq.* ubi, quod hujuſmodi conſuetudo debet ſpecificè probari in caſu, de quo agitur, ita ut in

hoc

hoc non credatur Doctori atteſtanti de hac conſuetudine, *vide Cravett. conſ.96. num.4.Corn.conſ.83.num.13. & 14. vol.4.Alex.conſ.196.num.13.lib.2.& conſ.68. num.5.libr.2.*

28 ubi, quòd conſuetudo, quæ eſt contra jus, non debet extendi ad alios caſus.

29 Obſerva 4. quòd pœnæ ab hæredibus peti non poſſunt, ſi quæſtio mota non fuit vivente eo, qui deliquit; & hoc ſicut in cæteris pœnis, ita & in vectigalibus eſt, *ut inquit l.fin.§.fin. verſ.pœnæ &c.ff.de Publican.*

30 Limita, quando pœna eſt indicta ipſo jure, ut in commiſſis vectigalium nomine: tunc enim pœna hæredibus peti poſſet, *l.commiſſa ff.eod.tit.de Public. latè Ciriac. d. contr.370.num 25.66.& ſeq.* ſubdens, quod fiſco obſtaret

31 præſcriptio quinquennalis ad vindicandum commiſſa, ſi intra id tempus quæſtio mota non fuerit, contra hæredes, *per tex in l.2.C.de vectigal.vide quæ ſcripſimus in tractat. de Temp.legal.lib.2.cap.99.n.15.& ſeq.*

32 Obſerva 5. quòd non valeret conſuetudo, nec ſtatum cogens forenſes ad onera perſonalia, tum quia munus perſonale non imponitur contemplatione rerum, ſed propter ipſam perſonam, quæ cùm non ſit ſuppoſita ſtatuentibus, non poteſt per eos diſtringi, etiamſi res poſſideat in territorio; tum etiam quia hæc conſuetudo, ſeu ſtatutum videtur eſſe temerarium, & irrationabile contra omnia jura tam civilia, quàm canonica, & ideò nullius eſſet roboris, *ut tradunt Jo.And.Ant.de Butr. Imo. Abb.& Innoc.in cap. poſtulaſti, de for. comp.quos refert, & ſequitur Natt.conſil.157.num.11.& conſ.158.num.1.& ſeq.* ubi addit, quod licèt ſtatuto, vel conſuetudine induci poſſit, ut forenſis teneatur ſolvere collectas, quæ imponuntur perſonæ contemplatione rerum, ut ſupra diximus, tamen

33 ſi recuſat ſolvere, perſona capi non debet, nec in carcerem detrudi, ſed executio fit ſuper re, vel ejus fructibus, *ex trad.per Bald.in l. etiam.num.28. verſus fin.C.de execut.rei jud.quamvis contrarium teneat Gail.lib.2. obſerv.52. num.18.*

SUMMARIUM.

1 *Prædium tam ruſticum, quàm urbanum locus appellatur.*
2 *Quando locus dicatur area, & quando ager, & fundus.*
3 *Noſtra deſtinatione fundorum nomina, & domus non natura conſtituuntur.*
4 *Quæ anteà erat pars domus, aut fundi, poſt diviſionem factam plures fundi, ſeu domus ſunt, & dicuntur.*
5 *Via eſt locus, per quem itur.*
6 *Quotuplex ſit via, & n.7.& ſeq.*
7 *Via publica non poteſt per privatum occupari aliquo modo, etiamſi id nemini noceat.*
8 *In via publica non eſt licitum ſcalas facere, immò nec primum, vel ſecundum gradum ſcalæ.*
9 *Via vicinalis poteſt eſſe publica, & privata.*
10 *Via privata poteſt venai, ac præſcribi.*
11 *Quando via publica eſt deſtructa, licet iter facere per fundum vicini.*
12 *Via deſignanda eſt in angulo, ſeu parte fundi vicini minus damnoſa, non autem per medium fundum.*
13 *Quando alibi poteſt quis habere viam, licèt remotiorem, vicinus ad id aſtringi non debet.*
14 *Quando quis non poteſt aptare domum ſuam, niſi tranſeundo per domum vicini, eo caſu vicinus hujuſmodi tranſitum præſtaret debet.*
15 *Vendita re immobili, non facta mentione de via, venditor ad eam tenetur.*
16 *Servitus eundi per fundum alterius ad unum prædium, non poteſt trahi ad aliud prædium etiam contiguum.*
17 *Poteſt quis ingredi in fundum alienum colligendi cauſa fructus, qui in alieno fundo ceciderunt, uſque ad tres dies.*
18 *Qui ivit 30. diebus in uno anno per fundum alienum, dicitur eſſe in quaſi poſſeſſione itineris; declaratur num.19.*
19 *Uſus in dubio præſumitur potius jure facultatis, quàm jure proprio.*
20 *Si non poteſt haberi ventus ad triturandum frumentum, niſi ab una parte, vicinus non poteſt in illa parte, licèt ſua, ædificando ventum impedire.*

CAP. XXIII.

De Prædiis ruſticis, & urbanis.

PRædium tam ruſticum, quàm urbanum à Doctoribus, 1 locus appellatur, *ut conſtat ex l.fundi §.locus, & l. locus. verſic. loci appellationem.ff.de verbor.ſignif.* ubi, 2 quod locus ſine ædificio in urbe, area, rure autem ager appellatur, idemque ager cum ædificio fundus dicitur, *Bart.in l.inter ſtipulantem.83.§.ſacr.am.num.5.& 6. ff.de verbor.oblig.Boer.deciſion.99.num.1.Mantic. de Tacit. lib. 3.titul.13.num.62.verſic.priore caſu &c.* noſtra autem de- 3 ſtinatione fundorum nomina, & domus, non natura conſtituuntur, *l.quod in rerum.§.ſi quis ff.de legat.1.* & ideò quæ anteà erat portio, ſeu pars fundi, aut domus, poſt 4 diviſionem factam non ampliùs pars fundi, aut domus, ſed plures fundi, ſeu domus ſunt, & dicuntur, *l.ſi quis. §.ſi quis, verſic. planè &c.ff. commun.præd.l. locus. ff. de verbor.ſignif.l.plane.34.§.ſed etſi quis. ubi gloſ.in ver. recte appellatur.ff de legat.1.* quod notandum eſt ad explicationem *cap. terrulas 12. quæſt.2.*

Quæſtio I.

In quo loco iter fieri debeat, quando via publica eſt deſtructa.

PRræmittendum eſt, quòd via ſecundùm communem 5 loquendi modum eſt locus, per quem itur, *gloſ.in §. 1.verb.jumentum.Inſtit.de ſervit.ruſtic.præd. Azo.in Sum. C.de ſervit.num.6.verſ.eſt autem iter &c.* hæc autem aut 6 eſt publica, aut privata, aut vicinalis: via publica dicitur, quæ exiens ab una publica, ducit in aliam publicam, vel ad Urbem, aut mare, vel flumina, *l.2.§.viarum. ff. Ne quid in loc.publ.Cepoll.de ſervit.ruſt.præd.cap.3. titul. de ſervit.viæ.num.16.& ſeq.* ſubdens *num.26.* quòd via 7 publica non poteſt per privatum occupari aliquo modo, etiamſi id nemini noceat; & ideò non eſt licitum in via 8 publica ſcalas facere, immò nec primum, vel ſecundum gradum ſcalæ, *Boſſ.in tit.de via publ.n.3.& ſeq. latè Surd. deciſ.42.nu.1.& ſeq.* ubi dicit, quòd adhuc dicitur publica, etiam quando ſine illo exitus intermoritur.

Via vicinalis dicitur, quæ in vicis eſt, vel in vicos du- 9 cit, & poteſt eſſe publica, & privata: publica dicitur etiam illa, quæ conſtituta eſt ex collatione privatorum fundorum, ſi tamen non extet memoria, *d.l.2.§.vicinales.& ibi gloſ.ver.publicas.ff.Ne quid in loco publ.* ubi, quod ſi hæc via ex collatione privatorum reficitur, non cenſetur privata: refectio enim idcirco de communi fit, quia uſum, utilitatemque communem habet, *Cepoll. ubi ſupra num.27.* & hæc claudi non poteſt per vicinos, etiam omnibus conſentientibus, quia eſt juris publici, nec poteſt ſuper ea fieri ponticellus, etiam ab eo, qui utrinque habet prædia, *Surd.dec.42.nu.15.* ubi etiam dicit, quòd ea via debet vicinis ſemper patere.

Privata verò via vicinalis eſt, cujus ſolum alienum eſt, 10 & non publicum, *l.2.§.viæ enim.ff. Ne quid in loc. publ.* item dicitur privata, quando ab uno facta eſt, vel à pluribus collatis fundis, ſi tamen extet memoria, *l.2.§.privatæ. & d.§. vicinales. ubi gloſ.ff. Ne quid in loc.publ.* ideòque privata appellatur, quod ejus uſus non publicus, ſed privatus ſit; & dicitur etiam agraria, quia ideò ab initio conſtituta eſt, ut in alterius agrum ducat, *Surd. d.deciſion.42.num.16.* ubi etiam dicit, quòd hæc via, cùm privati juris ſit, poteſt vendi, ac præſcribi, ſicut prædia privatorum.

Ad quæſitum verò reſp. quòd quando via publica eſt 11 deſtructa, licet iter facere per fundum vicini, *l.ſi locus. §.fin.*

ſ. fin. ff. Quemad. ſerv. amit. Cepoll. quæſt. 23. ubi, quòd eo caſu ducens oves per fundum vicini, non accuſatur de damno dato, ſi duxit civiliter : & fecit quantum potuit, ut eas cuſtodiret, *& in tractat de ſervit. ruſt. præd. cap.* 1. *numer.* 21. *verſ. & intelligo & c. & num* 24. *verſ. Nono fallit. & c. Natt. conſilio* 642. *num.* 5. *& ſeq.* ubi dicit, quòd ſi via eſſet penitus deſtructa, compellitur vicinus facere viam publicam per agrum ſuum, propter publicam utilitatem ; quando verò impedimentum non eſt perpetuum, ſed temporale, puta propter inundationem fluminis, vel propter difficultatem luti, tranſiri poteſt per agrum vicinum viæ etiam invito Domino, *Rolan. conſilio* 69. *num.* 16. *vol.* 2. ubi, quòd ſi deſtructio ſit perpetua, debet nova via fieri in fundo vicini, ſoluto ſibi pretio à fiſco, quia cum agatur de commodo omnium tranſeuntium, æquum eſt, ut omnes conferant, *Surd. d. dec.* 42. *n.* 11. *Rot. dec.* 101. *nu.* 25. *& ſeq. par.* 4. *to.* 2. *rec.*

12 Obſerva tamen, quòd via in tali caſu deſignanda eſt in angulo, ſeu parte fundi vicini minus damnoſa, non autem per medium fundum, *ut probat textus in l. ſi cui. ff. de ſervit. l. ſi quis ſepulchrum, cum ibi not per gloſ. & DD. ff. de Relig. & ſumpt. fun.*

13 Obſerva 2. quod ubi quis alibi poteſt habere viam, licèt remotiorem, tunc vicinus ad id adſtringi non debet, *l. ſi mercedem. ſ. ſi eum fundum. ubi Bart. ff. de Action. empt. Rot. d. deciſion.* 101. *num.* 26. *par.* 4. *to.* 2. *recent.*

14 Obſerva 3. quòd quando quis non poteſt aptare domum ſuam, niſi tranſeundo per domum vicini, eo caſu vicinus hujuſmodi tranſitum præſtare debet, quia etiam in hoc caſu concurrit utilitas publica, alioquin ædificia vel corruerent, vel inutilia redderentur, *Luc. de Penn. in l.* 2. *C. de bon. vacan. lib.* 10. *Boer. deciſion.* 322. *numer.* 5. *&* 10.

15 Obſerva 4. quod vendita re immobili non facta mentione de via, venditor ad eam tenetur, cùm ſit acceſſoria, alioquin res empta inutilis eſſet emptori, *Luc. de Penn. ubi ſupra.*

16 Obſerva 5. quòd ſi mihi debetur ſervitus eundi per fundum alterius ad prædium meum, non poſſum dictam ſervitutem trahere ad aliud prædium, etiamſi contiguum ſit prædio, cui talis ſervitus debetur ; æquum enim non eſt, ut ſervitus debita uni prædio, ad aliud trahatur ; quia eo caſu prædium ſerviens magis oneratur, quàm pati deberet, *Luc. de Penn. in l. Parphippum. verſicul. & no. ex his & c. C. de curſ. publ. lib.* 12.

17 Obſerva 6. quòd poteſt quis ingredi in fundum alienum colligendi cauſa fructus, qui in alieno fundo ceciderunt, *l. un. ff. de glan. legen.* quòd intellige uſque ad tres dies, *ut in d. textu, & not. Cepoll. in tract. de ſervit. ruſt. præd. cap.* 1.

18 *num.* 24. ubi etiam obſervat, quod ſi quis iviſſet 30. diebus ſaltem in uno anno per fundum alienum, non poſſet per Dominum fundi prohiberi, cum eo caſu dicatur eſſe in quaſi poſſeſſione itineris, *per tex. in l.* 1. *in princ. juncto ſ. hoc interdicto. ff. de itin. actuq. privat.* quod intellige, in-

19 terveniente ſcientia, & patientia Domini illius fundi, ita ut non ſufficeret ſcientia conductoris, ſeu alterius poſſidentis vi, clam, vel precariò, *l.* 2. *C. de ſervit. l. quoties. §. ſervitutum. ff. eod. tit. Balb. de præſcript. in* 2. *par.* 4. *princ. q.* 1. *num.* 12. *Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 159. & ultra concurrere debet voluntas utendi jure proprio, non per modum facultatis : quod probari poteſt, vel ex facto utentis, aut ex verbis ejus hoc ipſum denotantibus, quia in dubio uſus præſumitur potiùs jure facultatis, quam jure proprio, *l.* 1. *§. Ariſto. ff. de Aq. quotid. & æſtiu. Cepoll. de ſervit. urb. præd. cap.* 20. *num.* 1. *Jordan Elucubr. diverſ. lib.* 14. *titul.* 24. *de Præſcript. num.* 407. *& ſeq. vide, quæ ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib.* 2. *cap.* 81. *n.* 1. *& ſeq.*

20 Addit *Boer. dec.* 322. *num.* 12. quòd ſi non poteſt haberi ventus ad triturandum frumentum, niſi ab una parte, vicinus non poteſt in illa parte, licèt ſua, ædificando ventum impedire, quamvis nulla ſervitus debita ſit ; in hoc enim caſu ſuadet etiam utilitas publica, nè quis Domini aream inutilem reddat cum detrimento fructuum, *ut inquit textus in l. fin. §. C. de ſervit. & aq.*

SUMMARIUM.

21 *Quantum ſpacii relinqui debeat, ſi fiat ædificium, & nu.* 22. *& ſeq.*

22 *Quid ſi quis effodiat puteum juxta regionem alterius.*

23 *Quando detur utilis actio finium regundorum, & quando directa.*

24 *Explicatur textus in l. fin. ff. fin. regund. & numer.* 26.

25 *Prædium ruſticum, & urbanum non dicitur à loco, ſed à qualitate predii.*

26 *Explicatur textus in l. moeniana. C. de Aedific. privat.*

27 *Spacium dimitti debet, quando ædificia ſunt ex obiecto, ſecus ſi fiant ex latere.*

28 *An in muro communi poſſit ſocius invito altero ſocio ædificare, & num* 30.
In dubio murus cenſetur communis pro diviſo, ibidem num. 28.

29 *Quando murus dicatur communis pro diviſo, & quando pro indiviſo.*

30 *Socius non poteſt uti muro communi pro indiviſo per alterum ſocium ſuperæ ædificato, niſi prius ſoluta portione expenſarum.*

31 *In pariete ad elevandum deſtinato non conſideratur, an noceat prohibenti, ſed nunquid proſit facienti : limitatur in muro diviſorio, ibid.*

32 *Quantum ſpacii relinquendum ſit, quando plantantur arbores.*

33 *Paſſus, & pedes quomodo intelligantur.*

34 *Quid ſi arbor plantata fuerit in confinio.*

35 *Si in inſtrumento partes enunciant confines, ſtatus illis confinibus enunciatis, illique fines probant dominium inter ipſas partes.*

36 *In materia antiqua ſufficit, ut verificetur locus, in res exiſtit etiam cum uno confine.*

Quæſtio III.

An, & quale ſpacium relinquendum ſit, ſi ædificia fiant, vel arbores plantentur juxta domum, vel prædium alienum.

PRima concluſio, quando quis ædificat murum de 21 lapidibus cum calce, debet dimittere ſpacium unius pedis juxta domum alterius : & ſi ædificet domum, debet dimittere ſpacium duorum pedum, *Franc. Marc. deciſion.* 501. *num.* 7. 8. *&* 9. 10. 12. *&* 25. ubi etiam, quod ſi quis ef- 23 fodiat puteum juxta regionem alterius, tenetur dimittere de ſpatio unum paſſum, *vide text. in l. fin. ff. fin. regund. gloſ. in l.* 2. *ver. ædificium. eod. tit.* ubi quod quando intervenit ædificium, datur utilis actio finium regundorum, li- 23 cèt non detur directa, quæ tantùm competit in prædiis ruſticis, *juxta taxtum in l. ſed & loci. ſ. hoc judicium. ff. eod. titul. finum regund. latè Cepoll. de ſervit. urban. præd. tit. de pariete, ſeu muro, num.* 2. ubi dicit, quòd *d. l. fin.* licèt 24 ſit poſita in titulo finium regun. habet locum etiam quando ædificatur juxta fundum vicini tam ruſticum, quàm urbanum : præſertim quia prædium ruſticum poteſt eſſe in 25 Civitate, & extra, quemadmodum predium urbanum poteſt eſſe in rure, & in Civitate, cùm predium ruſticum, & urbanum non dicatur à loco, ſed à qualitate prædii, *ut poſt Cyn. in l. ſi prædium. Cod. de Præd. minor. ſenſit Franc. Marc. d. dec.* 501. *n.* 18. *&* 19.

Nec obſtat textus *in l. moeniana. C. de ædific. privat.* ubi 26 is, qui vult ædificare juxta ædificium privatum, debet dimittere ſpacium 10. pedum, & qui juxta ædificium publicum, debet dimittere ſpacium 15. pedum, quia d. lex loquitur in ædificiis mœnianis, ſeu ſolariis, ſive ponticellis, qui ita provehuntur, ut non requieſcant in alia parte, *ut dicit. gloſ. in d. l. fin. ff. fin. regund. Axo. in ſum. C. de ædific. privat. num.* 3. *Cepoll. de ſervit. urban. prædior. titul. de Menian. & in titul. de pariete, ſeu muro. num.* 2. ſubdens,

quòd

quod textus *in d.l. fin. ff. fin. regund.* habet locum in cæteris ædificationibus, & conſtructionibus; præterea textus *in d. l. mœniana*, non ſervatur, *ut dicit gloſ. ibidem in ver. ideſt decem pedum.*

27 Notandum tamen eſt, quòd tunc debet dimitti ſpacium, quando ædificia ſunt ex obiecto; ſecus ſi fiant ex latere, quia tunc non requiritur aliquod intervallum: unde videmus, habitatores habere muros communes, *ut poſt Ang. in d.l. mœniana. not. Franc. Marcuſ. d. dec. 501. num. 22. & 26.*

28 Notandum 2. quòd in muro communi poteſt ſocius etiam invito altero ſocio ædificare, ſive murus ſit communis pro diviſo, ſive pro indiviſo: cum hac tamen diſtinctione, quòd ſi murus eſt communis pro diviſo, poterit ſocius ædificare in ea parte, quæ ipſum ſocium reſpicit, capiendo medietatem muri recta linea, etiamſi murus eſſet pro clauſura deſtinatus, & talis murus pro dicta parte efficitur ipſius ædificantis, *ex latè deductis per Theſaur. deciſion. 41. num. 21.* ubi etiam dicit, quod in dubio murus cenſetur communis pro diviſo, *Cepoll. de ſervit. urban. prædior. cap. 40. de pariete, ſeu muro num. 19. Corn. conſilio 78. vol. 4. Menoch. lib. 6. præſumpt. 73. num. 23. & ſeq.* ſi verò murus ſit communis pro indiviſo, poterit ſimiliter ſocius murum communem altiùs tollere, ita tamen, ut ſuperædificatum ſit commune, ſicut prima pars muri inferioris eſt communis, & non aliter, *ut de Cepoll. loco cit. num. 11. 12. & 19.* ubi, quod murus

29 dicitur communis pro diviſo, quando eſt inter me, & te, & nihil per te, & me eſt immiſſum, vel ſi eſt immiſſum, miſſum non perforat parietem ultra dimidium muri, quæ eſt pro parte tua; & hæc non eſt propriè communio: unde non dicitur quis elevare murum communem, ſed proprium, nec ſuper communi ædificare, ſed ſuper proprio, quod nemini eſt prohibitum, *l. altiùs, & l. ſi in ædibus. C. de ſervit. cum ſimil.* dicitur verò communis pro indiviſo ex ſocietate incidenti, vel tacita, v. g. tu imponis tignum in pariete, & ultra dimidiam, & ego etiam impono, & tu uteris, quantum tibi expedit, & ego etiam utor. *vide Bart. in l. inter quos. nu. 1. ff. de damn. infect.*

30 Hoc tamen intelligendum eſt, quando paries inferior poteſt ſubſtinere ſuperædificatum: item ſi ædificatio ſocio non nocet, & ædificanti prodeſt, aliàs ſecus, *ut probat Cepoll. d. cap. 40. de Pariete, ſeu muro. num. 20. & ita intelligendus eſt Ciriac. controverſ. forenſ. 460. num. 4. & ſequent. & ſenſit. Corn. d. conſilio 78. vol. 4. Theſaur. d. deciſion. 41. num. 18. & deciſione 23. num. 2.* ubi ſubiicit, quòd ſocius non poterit uti muro communi pro indiviſo per alterum ſocium ſuperædificato, niſi priùs ſoluta portione expenſarum in eo factarum, *Maſcard. de Probat. vol. 3. concluſ. 1144. num. 12 & 13.*

31 Obſerva tamen, quod in pariete ad elevandum deſtinato, ſeu pro ædificio, non conſideratur, an noceat prohibenti, ſed nunquid proſit facienti, *Alex. conſilio 174. n. 1 vol. 2. Menoch. de Præſumption. lib. 6. præſ. 29. numero 14. Theſaur. d. deciſion. 23. num. quinto*, ubi etiam dicit, quòd offenſionis conſideratio habetur in muro diviſorio, ſeu facto pro clauſura.

32 Secunda concluſio. Si quis plantet olivam, aut ficum, debet dimittere ſpacium 9. pedum: ſi verò plantet alias arbores, vel vites, debet dimittere ſpacium 5. pedum, *ut in l. fin. ff. fin. regund.* quòd ſi poſteà hujuſmodi arbores, aliàs à principio plantatæ ita creverint, ut earum radices noceant fundamento domus vicini, Judex rem ad ſuam æquitatem redigere debebit, exemplo, *l. 1. §. ſi arbor. & §. deinde. ff. de Arbor. cæd. l. ſi plures. ſ. ſi arbor. ff. arbor. furt. cæſ. l. 1. C. de Interd. cum ibi not. per gloſ. & DD.* ubi ſi arbor ædibus impendeat, ſuccidi debet: ſi verò agro impendeat, tantùm uſque ad 15. pedes à terra debet coerceri: & niſi dominus adimat arborem, poterit vicinus, facta priùs denunciantione, arborem vel ſuccidere, vel coercere ut ſupra, & ligna tollere, *latè Franc. Marc. d. deciſion. 501. numero 11. & ſequent.* ubi addit, quòd ſi quis illicitè plantaverit non dimiſſo ſpacio, tunc etiam totum evellitur.

33 Quomodo verò paſſus, & pedes intelligendi ſint, vide *gloſ. in cap. ſicut antiquitus. 17. q. 4. Franc. Marc. d. dec. 501. n. 12.* ubi, quod paſſus eſt menſura quinque pedum, pes verò eſt ſpacium 15. digitorum.

34 Notandum eſt etiam, quòd ſi arbor plantata fuerit in confinio, communis fit adeò ut fructus ex æquo utrinque partiri debeant, licèt conſuetudines pleriſque in locis receptæ aliud jus introducant; ſecus ſi arbor in vicino quidem fundo, non etiam in confinio poſita ſit, tunc enim, etſi radices aliquot in vicini fundum porrigat, vicino tamen nihil juris eſt acquiſitum, ſed ejus permanet, in cujus ſolo fuerit ipſius origo, §. *ſi Titius alienam plantam. in fin. Inſt. de Rer. diviſion. Mynſinger. in d. §. ſi Titius &c. num. quinto.*

Notandum 2. quòd ſi in inſtrumento partes enunciant 35 confines, ſtatur illis confinibus enunciatis inter partes, & illi fines probant dominium inter ipſas partes, maximè in facto antiquo, *Afflict. deciſion. 83. num. 2. Mareſcott. var. lib. 1. cap. 12. num. 45.* ubi dicit, quòd in materia antiqua ſatis eſt, ut verificetur locus, in quo res exiſtit, etiam cum 36 uno confine, ſi aliæ probationes non ſuppetunt, *ex trad. per Corn. conſ. 280. nu. 5. lib. 3. Rot. in Bononien. de Rubeis 15. Decembris 1597. coram Horatio Card. Lancelloto, & in alia Bononien. de Malvetiis 27. Junii 1582. coram Cardinali Lancellotto Seniore.*

SUMMARIUM.

37 *Quando is, qui habet partem in aliqua domo, poſſit totam inhabitare, & n. 39. cum ſeq.*

38 *An ſocius volens inhabitare, præferatur alteri volenti locare.*

39 *Quando domus eſt ſolita locari, conſocius habitans tenetur alteri conſocio ſolvere penſionem pro rata: limitatur nu. 49.*

40 *Quando domus ad hunc effectum dicatur ſolita locari.*

41 *Socius, qui finito tempore conductionis inhabitat domum communem, non cenſetur reconduxiſſe.*

42 *Socius impediens conſocium, quominus poſſit accedere ad habitandum partem ſuam, tenetur conſocio penſionem ſolvere pro rata.*

43 *Domus communis pro indiviſo, non poteſt locari, niſi de omnium ſociorum conſenſu: limitatur numero 44.*

44 *Quid ſi domus, vel fundus ſit ſolitus locari.*

45 *Et quid ſi domus, vel fundum commodam patiatur diviſionem.*

46 *Socius volens conducere partem alterius ſocii, omnibus aliis conductoribus præferendus eſt.*

47 *In rebus ſolitis locari, præfertur, qui vult locare, ei, qui vult retinere.*

48 *Quando ſocius cogatur conſentire locationi factæ per conſocium.*

49 *Si conſtet, domum fuiſſe communem, & deinde diviſam, cenſetur conſtituta ſervitus luminibus non officiendi.*

An locum habeat nunciatio novi operis, quando opus ſit in loco communi. ibid.

Quæſtio III.

An is, qui habet partem in aliqua domo, poſſit totam inhabitare.

RESP. affirmativè, quando altera pars non eſt locata, 37 *Mohedan. dec. 13. de locat.* ubi dicit, quòd habitans domum communem pro indiviſo non tenetur penſionem ſolvere, quia utitur jure proprio, *Rip. in l. quominus num. 140. ff. de flumin.* ubi addit, quòd ſi domus non capiat com- 38 modam diviſionem, volens inhabitare præfertur volentibus locare.

Limita 1. ſi domus hujuſmodi ſit ſolita locari: tunc 39 enim conſocius habitans tenetur alteri conſocio ſolvere penſionem pro rata, *ut poſt Ang. Imol. Paul. de Caſtr. & alios reſolvit. Card. Mantic. de Tacit. lib. 5. tit. 2. nu. 7. & ſeq.* ubi, quòd domus non dicitur ſolita locari ex eo, quòd quis 40 illam conduxerit, antequam eſſet Dominus illius: ſed tunc dicitur ſolita locari ad effectum, ut quis teneatur ſolvere

vere pensionem, quando unus ex sociis eam conduxerit, *Rot.dec.217.num.8.& 9.par.4.tom.2.Recent.Rip in d.l.quominus.num.141.ff.de flumin.* subdens, quòd socius, si finito tempore conductionis inhabitet domum communem, non censetur reconduxisse, ideò non tenebitur consociis quicquam solvere.

42 Limite 2.quando consocius impeditur ab eo,qui domum inhabitat, quominus possit & ipse accedere ad habitandum partem suam, quia tunc etiam tenetur socius alteri consocio pensionem pro rata solvere, *Rot.d dec.217.n.10.*

43 Notandum est autem, quod domus communis pro indiviso, quæ locari non consuevit, regulariter non potest locari, nisi de omnium sociorum consensu,ita ut non sufficiat consensus majoris partis, *Gom.tit. de locat.& conduct. cap.4.n.14.tom 2.quem refert,& sequitur Farinac.in repertor.de contract.q.69.n.17.& 18.*

44 Notandum 2. quòd unus ex sociis domum, vel fundum locari solitum, potest utiliter locare etiam invito altero socio, concurrentibus infrascriptis conditionibus, videlicet quòd domus, vel fundus non patiatur commodam divisionem. 2. quòd locetur personæ honestæ. 3. quòd pretium sit competens, *latè Rip in d.l. quominus, num.138.& seq.* ubi dicit, quòd si omnes velint locare personis honestis, & concordare nequeunt, Judex interponet officium suum, in cujus arbitrio erit, vel præferre eum, qui ex offerentibus honestior erit, vel meliorem conditionem fecerit, vel plus obtulerit, vel dividere inter partes tempus fruitionis, *extrad. per Menoch.d.cas.442.num.3.& sequ. Gom.d.cap.4.num.14.tit.de locat.& conduct. Farinac. d. qu. 69.num.10.& seq.* si verò domus, aut fundus commodam

45 patiatur divisionem, tunc ea dividi debet, nec per unum ex sociis altero invito locari potest, etiamsi solita sit locari, & utiliter locetur, *Menoch.de Arbitr. Jud.cas.442.nu.2 & seq.Gom.d.cap.4.n.14.prout refert. Farinac.d q.69.n.13.&*

46 *seq.* ubi etiam observat, quòd si unus ex sociis velit conducere partem alterius socii, omnibus aliis conductoribus præferendus est, *ut sensit etiam Ripa loco cit.nu.140.*

47 Notandum 3. quòd in rebus solitis locari præfertur qui vult locare, ei, qui vult retinere, *Rip.in d.l. quominus, nu.*

48 138. ubi dicit, quòd si molendinum sit solitum locari,& pretium sit competens, cogitur alius consentire locationi.

49 Notandum 4. quòd si constet, domum fuisse communem, & deinde divisam, censetur constituta servitus luminibus non officiendi, *Hond. cons.80.num.10.& 39. libr. 1.Rot.dec.253. num.60.& 61.par.7.recent.* ubi, quòd non dicitur fieri contra impositam servitutem, ne luminibus officiatur, quando videretur tanta pars cœli in quacunque parte plani nobilis post elevationem, quanta ante elevationem conspiciebatur, *vide Cepoll. in tract.de servit.urban.præd.cap.36.n.2.*

Notandum 5. quòd si in loco communi opus fiat per tertium, tunc potest habere locum nunciatio novi operis; si verò opus fiat ibi per unum ex sociis, non habet locum nunciatio ex hoc edicto, sed recurritur ad actionem communi dividundo, & ad officium Judicis mercenarium illi actioni deserviens, *Alex.in l.in Provinciali. ff. si in loco.ff. de nov.oper.nunciat.* ubi quòd remedium extraordinarium cessat, quando habet locum remedium ordinarium.

SUMMARIUM.

50 *Potest quis venari in fundo alieno, nisi à Domino prohibitus fuerit.*

51 *An in fundo alieno sit permissa piscatio.*

52 *Quando Princeps possit venationem, & piscationem interdicere.*

53 *An Barones, & alii superiorem recognoscentes possint piscationes, & venationes prohibere.*

Quæstio IV.

An quis possit venari, seu aucupari in fundo alieno.

50 RESP. affirmativè, dummodò damnum fundo non inferat, *ff. feræ, ubi Ang.Inst.de Rer.divis.l.quosdam.C.de Mellt.lib.11.*

Potest tamen Dominus: si præviderit, jure prohibere, nè alius ingrediatur, *ut in d. ff. feræ. vers. planè &c.* sed postquam Domino non prohibente est ingressus, non potest expelli, *ut not.Ang.in d. ff. feræ.n.7.*

Si verò post prohibitionem aliquid ceperit, non facit suum, *secundum glos.in d.ff. feræ ver.ingrediatur*; cujus dictum procedit, quando fructus fundi consistunt in venatione, aliàs secus, *glos.in l.Divus.ff.de servit.rust.præd. & in l.3.ff.de Acq.rer.dom.Ang.ubi supra n.3.*

An verò in fundo alieno sit permissa piscatio? Resp.ne- 51
gativè, si ibi Dominus piscinam construxerit, & in ea pisces incluserit; secus si fundus inundatus esset à flumine, & ibi aqua fluens secum pisces deferret, quia tunc posset quis ibi piscari, sicut aucupari, *l.3.ff. item feras.ff.de Acquir.poss. l. usufructuarium.ff. si in vivariis.ff. de usufr.& sensit Ang.in d.ff. feræ.n.4.*

Notandum tamen est, quòd Princeps ex causa pu- 52
blicæ utilitatis, aliasque justas ob causas potest venationem, ac piscationem interdicere etiam locis privatis, *ff. si quis rusticus. vers. nemo. de Pac.tenen.Cepoll. de servit.rust.præd.rub.de Piscation.num.3.Boss.de Aq.& flumin. num.4.& 19.Bald. in tract.de Præscript.4.par.5.par. princ.qu.6.num.4.Peregrin.de Jure fisc.tit.1.num 20.& seq. lib.1.Gramm.dec 67.n.9.& seq.Rosenth.de feud.c.5.concl.23. n.3.litt.D.& concl.24.* inferiores verò à Princepe, ut du- 53
ces, comites, & Barones, aliique Superiorem recognoscentes non possunt subditis piscationes, & venationes prohibere, nisi ipsi soli piscati, aut venati fuerint, & subditos piscari, aut venari volentes prohibuerint, ipsique huic prohibitioni, licèt iniquæ acquieverint, cum lapsu 30.annorum, *Gratian.discept.for.cap.564.n.52.& seq vide,quæ scripsimus in tract.de Temp.legal.lib.4.cap.10.& lib.2.cap. 105.n.10.& seq.*

SUMMARIUM.

54 *Jus prælationis non habet locum in fundo, vel domo donata.*

55 *Et an locum habeat in contractu facto, ut des.*

56 *Si valet plus res, quæ datur pro re, quàm pecunia, censetur facta permutatio, è contra verò censetur emptio.*

57 *Si in eamdem æqualitatem concurrunt res, & pecunia, in dubio judicandum est esse contractum emptionis, & venditionis.*

Quæstio V.

An in fundo, vel domo donata, vel permutata locum habeat jus prælationis.

RESP. negativè, *Guid. Pap. dession.47.* ubi dicit, 54
quòd Dominus directus non potest capere rem donatam jure prælationis, & *decision.508.* ubi dicit, 55
quòd cessat etiam jus prælationis in contractu facto, ut des, quando requiritur personæ industria, *ad not. per DD. in l. fin. C. de Jur. emphit. & in cap. potuit, de locat. Spec.in eod. tit. ff. nunc aliqua. vers. centesimo septimo &c.*

Notandum tamen est, quòd si principaliter emitur, 56
licèt aliqua species detur, totum erit emptio, *l. tenetur. ff. 1. ff. de Action. empt.* si verò principaliter permutatur, totum erit permutatio, licèt certa pecuniæ quantitas refudatur, *cap. ad quæstiones.6. de rer. permut.* nam in dubio inspiciendum est, utrùm plus valeat: ut si valet plus res, quæ datur pro re, quàm pecunia, sit permutatio, è contra verò sit emptio, *arg. l. quicquid. §. cum partes. ff. de Acquir.rer.dom.* si verò in eamdem æqualitatem concurrunt res, & pe- 57
cunia, in dubio judicandum est, esse contractum emptionis, & venditionis, *Bart. in l. Aristo. num.2. ff. de Donat. Bald.in Proæm.feud.num.9.vers.pro intellectu horum &c.*

SUMMARIUM.

58 *Ædificium, quod fit in solo alieno, regulariter cedit solo: limitatur n.59.& seq.*

59 *Quid*

59 *Quid ſi id fiat ſciente, & non contradicente Domino.*

60 *Et quid ſi ædificium conſtructum fuerit in ſolo publico, nemine prohibente.*

61 *An Inquilino tollere liceat oſtium, & alia, quæ ædificio adjècit.*

62 *Quando alia conjectura, quàm donationis, cadere poteſt, non præſumitur factum ædificium in ſolo alieno, animo donandi.*

63 *An, & quando ædificanti in re aliena detur retentio.*

64 *Ædificium qualiter æſtimari debeat.*

65 *Quando ædificia ruſtica dicantur meliorамenta utilia.*

66 *Quando Dominus, cui reſtituitur fundus, excuſetur à refectione expenſarum, ſeu melioramentorum.*

67 *Eccleſia poteſt ædificari in alieno ſolo, ſoluto tamen pretio Domino ſoli.*

68 *Si teſtator mandavit conſtrui Eccleſiam in loco communi, ſocius tenetur partem ſuam vendere, & hæres redimere favore religionis.*

69 *Rogatus reſtituere quicquid ſibi de hæreditate ſupererit, tenetur reſervare quartam partem hæreditatis fideicommiſſario: limitatur numer. ſequent.*

70 *Quid ſi hæres gravatus pro Eccleſia, vel alia pia cauſa expenderit.*

71 *Et quid ſi ex cauſa dotis, vel captivorum redemptionis hujuſmodi quarta diminuta fuerit.*

72 *Quando Dominus caſtri poſſit cogere ſubditos ad molendum in ſuo molendino.*

73 *Quando ſolum cedat ædificio.*

74 *Quid ſi clericus ex pecuniis Eccleſiæ ædificaverit in ſolo ſuo.*

75 *Beneficiatus non poteſt teſtari de bonis ex fructibus beneficii acquiſitis, poteſt tamen, dum vivit, de illis liberè diſponere.*

76 *An emptum ex pecuniis Eccleſiæ efficiatur ipſius Eccleſiæ.*
Quid ſi empta res fuerit ex pecunia uxoris, militis, & minoris, ibid.

77 *Clericus, qui de redditibus ſui beneficii fundum emit, ſua vita durante eodem fundo frui debet, etiamſi beneficium dimittat.*

78 *Quid ſi in terra inculta ſui beneficii vineam plantavit.*

79 *Ædificia ſita in prædiis ruſticis non habentur in conſideratione per ſe, ſed tantùm uti quid acceſſorium.*

80 *Ædificia hujuſmodi præſumuntur æſtimata unà cum fundo.*

Quæſtio VI.

An, & quando ædificium ſolo cedat.

58 ÆDificium, quod fit in loco alieno, regulariter cedit ſolo, *ſ. cum in ſuo, ubi DD. Inſt. de rer. diviſ. l. adeò ſ. ex adverſo ff. de acquir. rer. domin.* unde per Dominum ſoli vel tolli poteſt, vel vindicari, & evinci à poſſeſſore, ſolutis tamen mercedibus fabrorum, ac pretio materiæ, ſi fuit bona fide ædificatum, ſecus ſi ſcienter, *ut in d. ſ. ex adverſo Bald. in l. ſi inferiorem Cod. de rei vendic. Honded. conſ. 84. num. 37. & ſeq. lib. 2. Peregr. de fideicom. art. 50.*

59 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando quis ædificat in loco alieno id, quod ſui natura non eſt ad tempus, ſed perpetuò duraturum, ſciente, & non contradicente, & ſic tacitè permittente Domino: tunc enim ædificans redditur tutus, *Honded. loco citat. num. 55. Ruin. conſil. 55. numer. 3. lib. 4.* ubi dicit, quod in tali caſu Dominus amittit poſſeſſionem ſoli, & ea acquiritur ædificanti.

60 Limitatur 2. quando ædificium conſtruitur in loco publico, nemine prohibente; hoc enim caſu non debet deſtrui, ne Urbs deformetur ruinis, dummodò non fuerit conſtructum ſuper via, ſed impoſito ædificanti ſolario, id eſt penſione pro ſolo publico, permittitur retentio, *l. 2. ſ. ſi quis nemine ff. Nè quid in loc. publ. Gravet. conſil. 204. num. 18. lib. 2. & conſ. 518. num. 6. lib. 3. Ruin. conſil. 165. num. 3. lib. 4.* idemque dicendum, ubi quis propria auctoritate ædificaverit ſuper muris publicis Civitatis etiam exiſtentibus ſuper viam publicam, nemine prohibente, dummodò tale ædificium publico uſui non ſit impedimento, nec præjudicet alicui juri privato, *arg. d. l. 2. ſ. ſi quis nemine, & trad. Corn. conſ. 33. num. 13. vol. 4. & conſil. 90. num. 8. lib. 2.*

Limitatur 3. in Inquilino oſtium, vel quædam alia ædificio adiciente: huic enim competit ex conducto actio, ut ei tollere liceat, ſic tamen, ut damni infecti caveat, ne in aliquo, dum aufert, deteriorem cauſam ædium faciat, ſed ut priſtinam faciem ædibus reddat, *ut inquit textus in l. ſed addes ſ. ſi Inquilinus ff. locat. Alexan. in l. Senatus ſ. Marcellus numer. 4. ff. de leg. 1.* ubi dicit, quòd ſi alia conjectura, quàm donationis cadere 62
poteſt, non præſumeretur factum ædificium in ſolo alieno animo donandi, *& in l. domos, numer. 6. ff. eodem titul.* ubi, quòd legatarius ædificando pendente conditione legati in re legata, non præſumitur faciſſe animo donandi. 61

Limitatur 4. quando ædificans habet aliquod jus in 63
re, qualis eſt emphiteuta, qui finita emphiteuſi non culpa, ſed caſu, poteſt ædificium, quod ſuppoſuit, tollere; eademque facultas conceditur marito, & hæredi gravato ædificantibus in fundo dotali, vel ſubjecto reſtitutioni: quia non videntur ædificaſſe in tali caſu animo donandi, *l. domos ubi DD. ff. de leg. 1. Bald. in d. l. ſi inferiorem, latè Ruin. conſ. 165. num. 2. 4. & ſequ. vol. 4.* ubi obſervat, quod licèt in dictis caſibus detur facultas tollendi ædificium, non tamen conceditur ædificanti retentio ædificii in Villa conſtructi, donec de expenſis ædificii ſatisfiat, *l. Senatus ſ. Marcellus ubi DD. ff. de leg. 1.*

Secus ſi ædificatum fuerit in Civitate: hoc enim caſu ædificium tolli non debet, nè ruinis Civitas deformetur, ut ſupra diximus, ſed datur retentio, & repetitio expenſæ, *l. in fundo cum ibi not. per DD. ff. de rei vindic. Merlin. deciſion. 546. numer. 8. & 9. Ruin. loco citat. numer. 5. & ſequent.* ubi etiam dicit, quòd 64
non debet æſtimari ædificium ſecundùm tempus, quo fuit conſtructum, nec valor illius temporis debet attendi, quia ædificans tunc erat Dominus, & interim uſus eſt ædificio: ſed debet æſtimari habito reſpectu ad tempus reſtitutionis, ſive æſtimatio decreverit, ſive aucta fuerit, *Bartol. Bald. & alii in l. domos ff. de leg. 1. Merlin. deciſion. 546. & deciſion. 695. num. 7. & dec. 705. num. 10.* ſubdens, quod ædificia ruſtica non dicuntur meliora-
menta utilia, niſi conſtet, ea pro neceſſitate Colono- 65
rum, atque animalium fuiſſe conſtructa, ita ut ſine illis ager coli non poſſet, ſed à meliorante auferuntur rudera, *ex trad. per Caſtrenſ. conſ. 270. numer. 4. lib. 2. Rol. conſ. 28. numer. 30. lib. 1. Peregrin. de fideicom. art. 50. num. 7.*

Quando verò Dominus excuſetur à refectione hujuſ- 66
modi expenſarum in prædiis ruſticis à poſſeſſore factarum? vide textum, *in dict. l. in fundo ff. de rei vindic.* ubi, quod Dominus pauper excuſatur, ſi tales ſumptus non erat facturus, nec fundum receptum venditurus: poteſt tamen poſſeſſor in tali caſu tollere ſine læſione prioris ſtatus ea, quæ impendit, ut ſupra, & ſenſit etiam *Ruin. dict. conſil. 165. num. 6. vol. 4. Peregrin. de fideicom. art. 50.*

Limitatur 4. favore Eccleſiæ, quæ poteſt ædificari 67
in alieno ſolo, ſive ſit Eccleſia cathedralis, vel parochialis, in quibus Sacramenta miniſtrantur, ſive alia Eccleſia, aut monaſterium virorum, vel mulierum, ſoluto tamen pretio Domino ſoli; tunc enim ædificium non cedit ſolo, ſed ſolum ædificio, *ut tradunt DD. communiter in l. ſi quis ſepulchrum, ff. de Relig. & ſumpt. fun. Cepoll. in tract. de ſervit. urban. præd. capit. 82. Gram. deciſion. 75. per tot. Ricc. in Collect. dec. 2350. par. 6. Barboſ. de offic. & pot. Epiſc. part. 2. alleg. 26. num. 1. latè Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt. 343.* ubi dicit, quòd ſi Eccleſia conſtructa fuerit in fundo alieno invito Domino, non poteſt Dominus propria auctoritate illam deſtruere, *& quæſtion. 333.* ubi etiam obſervat, quòd cùm hæres gravatus habeat quartam

trebellianicam ſuper bonis fideicommiſſo ſuppoſitis: poterit ædificare Eccleſiam in fundo reſtitutioni ſubjecto, quia ratione dictæ quartæ habet partem dominii illius, & per conſequens talis fundus dicitur communis hæredi, & fideicommiſſario, qui eveniente caſu fideicommiſſi tenebitur recipere pretium, non autem fundum, *extrad. per Bald. in l. in communes in fin. Codic. de commun. ſerv. manumiſſ.* ubi dicit, quòd ſi teſtator manda-
68 vit, conſtrui Eccleſiam in loco communi, ſocius tenetur partem ſuam vendere, & hæres redimere, favore religionis.

69 Item rogatus reſtituere quicquid ſibi de hæreditate ſupererit, licèt teneatur eo caſu reſervare quartam partem hæreditatis fideicommiſſario, *juxta tex. in auth. contra cum rogatus Codic. Ad Trobell.* non tamen tenebitur il-
70 lam reſervare, ſi pro Eccleſia, vel alia pia cauſa expenderit, *arg. citati textus in dict. auth. contra cum rogatus* ubi, ſi quis fuerit rogatus ita reſtituere, non te-
71 netur quartam reſervare, ſi ex cauſa dotis, ſeu propter nuptias donationis, ſeu captivorum redemptionis hujuſmodi quarta diminuta fuerit, *Genuenſ. in d. tractat. quæſt.336. & quæſt.*248. ubi etiam obſervat, quod
72 Dominus Caſtri poteſt in præjudicium aliorum habentium molendinum, vel furnum, cogere ſubditos ad molendum in ſuo molendino, & coquendum panem ſimiliter in ſuo furno, ut ex tali lucro conſtrui, vel reparari poſſit Eccleſia, vel monaſterium alicujus Religionis propter publicam utilitatem, *vide Bald. conſil.*410. *vol.* 5. *Rip. in tract. de Peſt. titul. de remed. ad curan. peſt. numer.*24. *Cravet. de antiquit. temp. par.*4. *§. circa præmiſſa num.*4.

73 Illud quoque notandum eſt, quòd ſi Principes in ſolo ſuæ Juriſdictioni obnoxio ædificium aliquod conſtruxerit, illudque deſtinaverit in alterius uſum, cenſetur in eundem uſum translatum nedum ædificium, ſed etiam ipſum ſolum, quod in hoc caſu inverſo juris ordine cedit ædificio. *Abb. conſil.*62. *numer.*14. *&* 15. *lib.* 2. *Rot. deciſion.*432. *numer.*15. *& ſequen. par.*5. *tom.*2. *recent.*

74 Item ædificium non cedit ſolo, ſed ſolum ædificio, ſi clericus ex pecuniis Eccleſiæ ædificaverit in ſolo ſuo: quod eſt favore Eccleſiæ, & ut clerici temeritas, & avaritia puniatur; clericus enim ea, quæ acquiſivit de bonis Eccleſiæ, debet deducto victu in Eccleſiæ uſus expendere, & non in proprios uſus, *ſecundum gloſ. in cap. Apoſtolicos ver. conſtruxiſſe* 12. *quæſtion.*2. *Specul. de emption. & vend. §. tertio loco verſic. quid ſi clericus numer.*18. *Bald. in l. in tantum ff. de rer. diviſ. Abb. in cap. cum eſſes num.*21. *de Teſtamen. Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt.*249.

Sed in hoc caſu verior videtur ſententia aliorum aſſerentium, quod res ſit communis pro rata: alioquin Eccleſia locupletaretur cum aliena jactura, & favor Eccleſiæ injuſtitiam pareret, *ita Jo. Andr. in addit. ad Specul. loco cit. dict. numer.* 28. *litt. g. Tiraq. de Privil. piæ cauſ. privil.* 121. *Rip. in l. Senatuſconſulto numer.* 17. *ff. In quib. cauſ. pign. vel hypoth.* ubi dicit, quod ſi Prælatus, vel ejus hæres velit reſtituere pecuniam Eccleſiæ, ædificium cederet ſolo, *Jo. Franc. de Poteſt. Proreg. in titul. de abundan. Civit. §.*4. *numer.*13. ubi dicit, quod tantùm meliorationes ſunt Eccleſiæ. Unde poſt mortem Beneficiati meliorationes hujuſmodi ad Eccleſiam pertinent, hoc eſt ad ſucceſſorem in beneficio, vel Capitulum, ſi ex capitulari menſa fructus percipiebat ut Canonicus, *cap.*1. *cum ſequen. de Pecul. Cleric. cap. cum in officiis cap. ad hæc cap. quia ad nos cap. relatum* 2. *de Teſtamen.* quod intellige, niſi de his
75 Beneficiatus in vita diſpoſuerit; quamvis enim Beneficiatus teſtari nequeat de bonis ex fructibus beneficii acquiſitis, cum tempore mortis uſuario comparetur, *ut in dictis juribus*, poteſt tamen, dum vivit, de illis liberè diſponere, quemadmodum de ipſis fructibus, quia in vita uſufructuario æquiparatur, unde & eorum dominium acquirit, juxta communiorem Doctorum ſententiam, communi etiam praxi, & conſuetudine approbatam, *cap. cæterum ubi DD. extr. de Donat. & ita docet S. Thom. Sot. Cajet. Covar. & alii, quos refert, & ſequitur Garc. de Benef. par.* 2. *cap.* 1. *numer.* 5. *& ſequen. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop. par.*3. *alleg.* 114. *numer.* 4. inde inferentes, Beneficiatum malè, ac vanè conſumentem fructus beneficii, non teneri ad reſtitutionem, licèt peccet etiam graviter, quando exceſſus eſſet magnus, *latè Rot. coram Greg. XV. deciſ.* 401. *per tot.*

An verò emptum ex pecunia Eccleſiæ efficiatur ip- 76
ſius Eccleſiæ? Reſp. affirmativè: hoc enim privilegium competit uxori, militi, & minori, cui Eccleſia comparatur, *l. ſi ut proponis ubi gloſ. & DD. Codic. de rei vindic. l.*3. *Cod. Arbitr. tutel. gloſ. & DD. in cap. inquirendum de Pecul. Cleric. Bald. in l. ſi tutor, Codic. de Serv. pign. dat. Bartol. in l. idemque ff. Qui pot. in pign. hab. Neguſ. de Pignor.*4. *mem.*2. *par. numer.*163. *latè Genuenſ. in tractat. de Eccleſ. quæſtion.*283. licèt in aliis ſecus ſit de jure communi, *ut conſtat ex l. ſi ex ea. Cod. de rei vend ic.*

Notandum eſt 2. quod ſi Clericus de redditibus ſui be- 77
neficii aliquas poſſeſſiones emerit, ſua vita durante eiſdem poſſeſſionibus frui debet, neque iis privandus eſt, etiamſi beneficium dimittat, vel eo privetur, *cap. fin. ubi Innoc. & alii de Privil. cleric.* idemque dicendum eſt, ſi in terra 78
inculta ſui beneficii vineam plantaverit, vel eamdem terram ad culturam reduxerit, *Innoc. & Abb. in d. cap. fin. Genuenſ. q.*614.

Notandum 3. quod ædificia ſita in prædiis ruſticis non 79
habentur in conſideratione per ſe, ſed tantùm uti quid acceſſorium, *Ar. Pinell. in l.*2. *par.*3. *cap.*4. *num.*28. *Codic. de Reſcin. vend. Cardin. Seraphin. deciſion.*1377. *numer.*3. ubi dicit, quod licèt reddant prædium pretioſius, tamen non æſtimantur, prout æſtimantur prædia urbana, *Cardin. Mantic. de conject. ultim. vol. lib.*9. *titul.*2. *numer.* 10. *Merlin deciſion.*449. *numer.*4. *& ſequen.* ubi dicit, quod ex hoc ipſo, quod ædificium eſt in prædio ruſtico, cedit eidem prædio, & venit uti quid acceſſorium, ſive conſtructum fuerit ad uſum coloni, ſive ad uſum Domini; & ideò vendito fundo cenſetur etiam venditum ædificium in eo exiſtens, *Vinc. de Franch. dec.*254. *num.*8. *Ciriac. controv.*160. *num.*57. 58. *&* 59. *cum ſeq. to.*1. *& contr,*261. *num.*27. *& ſeq. & num.*51. *cum ſeq. tom.*2. ubi etiam dicit, quod ædificia præſumuntur æſtimata unà cum fundo, licèt periti non fecerint de eis aliquam mentio- 80
nem, *Urſill. concluſ.*62. *numer.* 97. ubi dicit, quòd ædificium ruſticum non æſtimatur, niſi inter partes aliud fuerit conventum.

SUMMARIUM.

1 *Quando bona diviſa inter fratres præſumantur paterna, & quando propria; & num.*2. *&* 5.
2 *Solutio in dubio præſumitur facta ex pecuniis ſolventis.*
3 *Actor veniens jure fideicommiſſi, tenetur probare, quid in bonis teſtator reliquerit.*
4 *Pecuniæ exiſtentes penes uxorem hæredem inſtitutam à Marito, & per fideicommiſſum gravatam, non præſumuntur hæreditariæ.*
5 *Triennium cenſetur congruum temporis ſpatium.*
6 *Si inter fratres res aliqua dividatur tanquam communis, talis diviſio non operatur translationem dominii, ſi verè ad unum ſolum pertinebat.*

CAP. XXIV.

Bona diviſa inter fratres an præſumantur propria, vel paterna.

IN hac quæſtione diſtinguendum eſt, aut enim bona 1
fuerunt diviſa ſtatim, vel paulò poſt mortem Patris, & tunc præſumuntur paterna, cum eo caſu ex brevitate temporis non poſſit colligi, quod illa bona ex propria induſtria, vel labore fuerint quæſita, *latè Peregrin. de fideicommiſſ. art.*44. *num.*21. *Merlin. dec.*406. *num.*3. *in fin.* niſi filii eſſent talis qualitatis, & induſtriæ, ut ex ea potuerint aliquid lucrari vivente Patre, tunc enim bona præſumerentur propria ipſorum filiorum, etiamſi bona paterna adminiſtraſſent, præſertim ſi ex patrimonio patris non potuiſſet facilè fieri hujuſmodi lucrum, attentis redditibus dicti patrimonii, numero filiorum, & aliis oneribus Patri incumbentibus, *ut d. Ruin. conſ.*23. *num.*37. *lib.*5. *Rol. conſ.*90.

*num.*8.

num.8. vol.2. Merlin. d. dec.406. num.6. & 7. latè Menoch. lib.3. præſumpt.50. per tot. ubi etiam dicit, quòd ſi filius ſeorſum habitet à Patre, & negotiatur, præſumitur ſua induſtria acquiſiviſſe.

2 Aut diviſio facta fuit poſt longum tempus ab obitu patris, & hoc caſu bona præſumuntur propria, non autem paterna, quia præſumptio eſt, quod bona ſint poſſidentis, *l. ob maritorum, ubi gloſ. & DD. Cod. Nè ux. pro marit. Rot. dec.704. num.2. par.3. recent. Menoch. de præſumpt.50. in fin. lib.3.* quemadmodum in dubio ſolutio cenſetur facta ex pecuniis ſolventis, *l. & magis ff. de ſolut. l. cum pecuniam ff. de Negot. geſt.* notabilis enim diſtantia temporis per ſe inducit præſumptionem, quod bona potuerint acquiri ex bonis propriis, nempe ob parſimoniam, donationem, & alio modo, nam ea conſequentia, quod habet filius, paternum eſt, non ſemper valet, *Alex. conſ.104. num.1. lib.4. Alciat. conſ.260. num.5. & ſeq.*

3 *l.9.* ubi dicit, quod actor veniens jure fideicommiſſi tenetur probare, quid in bonis teſtator reliquerit, *Mareſcot. var. lib.1. cap.12. num.15. Rot. apud Giovagnon. poſt conſ.20. num.34. lib.2. Peregrin. dict. art.44. num.21.* ubi

4 etiam dicit, quod pecuniæ exiſtentes penes uxorem hæredem inſtitutam à marito, & per fideicommiſſum gravatam, non præſumuntur hæreditariæ, niſi aliud probetur, quia mulier matrimonio ſoluto licitè ſibi quærere poteſt, *Merlin. d. dec.406. n.5.*

5 Idem dicendum, quando concurrit induſtria filiorum in mercatura, vel aliis muneribus: tunc enim bona præſumuntur propria, etiamſi deſit longa diuturnitas temporis, *Bald. in l. cum oportet. num. 11. Codic. de bon. quæ liber. Peregrin. loco cit. Surd. deciſion.339. num.19. Menoch. lib.3. præſumpt.50. num.3. Rot. deciſion.226. num.5. & ſequen. & dec.258. num.1. cum ſequen. par.5. tom.1. recen. Merlin. d. dec.406. num.5.* ubi dicit, quod data induſtria perſonæ quodcunque congruum temporis ſpatium, prout videtur triennium, poteſt per ſe inducere præſumptionem acquiſitionis.

6 Illud etiam notandum eſt, quod ſi inter fratres res aliqua dividatur tamquam communis, talis diviſio non operatur translationem dominii, ſi verò ad unum ſolum pertinebat, non autem ad omnes fratres dividentes, *ut poſt Anchar. conſ.291. num.3. & 4. & alios dixit Rot. dec.590. num.12. & 13. par.4. tom.3. recen.*

SUMMARIUM.

1 *Loca deputata ad uſum publicum, ex quibus nullus percipitur redditus, præſcribuntur ſpatio temporis, cujus initii memoria non extat in contrarium.*

2 *Loca, quæ non ſunt in uſu publico, ſed in redditu, & patrimonio populi, præſcribuntur ſpatio 40. annorum.*

3 *Explicatur textus in l. fin. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. requirens præſcriptionem centum annorum contra Communitatem, vel Remp.*

4 *Quando prohiberi poſſit navigatio, & piſcatio maris, & fluminis.*

5 *Per occupationem quis non conſequitur dominium loci publici, ſed tantùm dominium ejus, quod in illo loco conſtruxit, accedente decreto Principis.*

6 *Poſſidens locum publicum, cogitur illum dimittere, niſi legitimum oſtendat privilegium.*

7 *Actor obtinere nequit ſuper poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſionis loci publici, vel regularium, etiamſi fuerit ſpoliatus, niſi probet titulum ſuæ poſſeſſionis, & jus petitorii.*

8 *An dominium probetur contra tertium ex ſolutione affictuum, vel ex teſtibus deponentibus, aliquem diſpoſuiſſe de re, prout faciunt veri Domini de rebus propriis.*

9 *Non requiritur præſcriptio, ſed ſufficit occupatio quoad aquam publicam non deſtinatam ad uſum publicum.*

CAP. XXV.

An, & quando loca jure gentium publica præſcribi poſſint.

Dico 1. quod quando talia loca deputata ſunt ad uſum 1
publicum, ex quibus nullus percipitur redditus, ut platea, teatrum, aut via publica, tunc non præſcribuntur præſcriptione communi, ſed requiritur præſcriptio, cujus initii memoria non extat in contrarium: ratio eſt, quia loca deputata ad uſum publicum, non dicuntur eſſe in commercio, nec poſſunt tranſire in dominium privati per contractum, & ideò præſcribi non poſſunt præſcriptione communi, *l. uſum aquæ ubi DD. Codic. de Aquæduct. lib.11. Aret. in §. flumina numer.4. & 5. Inſt. de rer. diviſ.* ubi dicit, quòd Veneti, & Januenſes tanto tempore præſcripſerunt, gulphum eorum maris, *latè Bald. de Præſcript. in 1. par. ſextæ, & ult. princ. numer.4. & in 4. par.5. princip. quæſtion.6. num.5.* ubi dicit, quod in præſcriptione tanti temporis, cujus initii memoria non extat, regulariter non requiritur ſcientia, & patientia Principis, *vide Bartol. in l. injuriarum actio §. fin. ff. de Injur. Alexand. conſil.6. circa fin. vol.1. Ciriac. controv.178. num.7. & ſeq.*

Dico 2. quod quando loca hujuſmodi non ſunt in uſu 2
publico, ſed in redditu, & patrimonio populi, ut molendina communia, vel fundi Civitatis, quæ propriè dicuntur bona Univerſitatis, tunc præſcribuntur præſcriptione communi, videlicet ſpatio 40. annorum; ratio eſt, quia ea, quæ ſunt in redditu populi, ſeu Civitatis, dicuntur eſſe in commercio, & vendi poſſunt, ſervata tamen ſolemnitate, *l. fin. Codic. de vend. reb. Civit. lib.11. latè Balb. in dict. 1. par. ſexta, & ultim. princip. numer.4. & in 3. part. 5. princip. numer.1. & ſequen.* ubi etiam dicit, quod textus *in l. fin. Codic. de Sacroſ. Eccleſ.* requirens præſcriptionem centum annorum contra Civita- 3
tem, vel Remp. procedit tantùm in illis quatuor caſibus, videlicet in venditione, donatione, inſtitutione, vel relicto factis Reip. *prout declarant gloſ. & DD. ibidem.*

Dico 3. quod minus tempus requiritur ad acquiren- 4
dum jus quoddam, ut de poſſeſſione hujuſmodi locorum, quæ jure gentium publica ſunt, non expellamur, *Bald. in dict. 4. par.5. princip. quæſtion.6. numer.10.* ubi dicit, quod vigore talis poſſeſſionis agere poſſumus contra turbantem, & prohibere, nè quis intret locum nobis invitis; & ideò prohibere poſſumus ratione poſſeſſionis navigationem, & piſcationem maris, & fluminis, quæ aliàs nobis ſunt communia de jure gentium.

Notandum tamen eſt, quod licèt per occupationem 5
quis non conſequatur dominium loci publici de jure gentium, conſequitur tamen dominium ejus, quod conſtruxit, vel ædificavit in illo loco publico, puta in mari, vel in littore maris, donec durat, accedente decreto Principis; *per tex. in l. quod in littore & in l. quamvis ff. de Acquir. rer. domin. l.2. ff. Nè quid in loc. publ.* ubi, quod diruto ædificio, & concurrente negligentia reficiendi, locus in priſtinam cauſam recidit, & publicus fit, *Balb. loco proximè cit. numer.8. & 11. Luc. de Penn. in l.2. verſic. è contra eſt lex iſta Codic. de fund. limitroph. lib.11.* ubi dicit, quod cùm jure communi à poſſeſſione loci publici quis veniat depellendus, 6
cogendus eſt illum dimittere, niſi legitimum oſtendat privilegium, cujus vigore valeat poſſidere, *Ciriac. controverſ. 178. numer.7. & ſequent.* ubi dicit, quod actor 7
obtinere nequit ſuper poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſeſſionis loci publici, vel regalium, etiamſi fuerit ſpoliatus, niſi probet titulum ſuæ poſſeſſionis, & jus petitorii.

An verò dominium probetur contra tertium ex ſolu- 8
tione affictuum, aut ex teſtibus deponentibus, aliquem diſpoſuiſſe de re, prout faciunt veri Domini de rebus propriis? negat *Ciriac loco cit. n.75. & ſeq.* & ideò talis probatio non ſufficit ad obtinendum in petitorio, *vide Alex. conſ.182. n.1. in fin. vol.7. Maſcard. de Probat. concluſ.542. & 544. Rolan. conſ.46. n.17. vol.3. & ea quæ ſcripſimus in tr. de Tempor. legal. lib.2. cap.55. n.33. & ſeqq.*

9 Dico 4. quod non requiritur præſcriptio, ſed ſufficit occupatio quoad aquam publicam non deſtinatam ad uſum publicum, ſicut ſufficit in his, quæ cœlo, terra, marique capiuntur, *l.1. in princ. ff. de Acquir. poſſ. Balb. ubi ſupra in 4. par. 5. princ. quæſt. 6. num. 6. verſ. ſed Paul. de Caſtr. &c.*

SUMMARIUM.

1 *Identitas dicitur probata eo ipſo, quòd conſtat, fideicommittentem poſſediſſe bona in aliquo loco, ſi poſteà per deſcendentes illa poſſideantur in eodem loco, & num. ſeq.*

2 *Probatis extremitatibus media probata cenſentur.*

3 *In antiquis leviores ſufficiunt probationes, & ſat eſt, ſi duo confines verificentur, licèt alii non adaptentur.*

3 *Bona cenſentur emphiteutica, ſi in loco emphiteuſis ab emphiteuta poſſideantur.*

5 *Si ex mutatione confinium non poteſt conſtare, quæ ſint res in inveſtitura comprehenſæ, & canonis ſolutio facta ſit, omnia bona in eodem loco poſſeſſa per emphiteutam præſumuntur emphiteutica.*

6 *Teſtes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant.*

7 *Ille tenetur probare, & deſignare diſtinctè confines antiquos, cujus facto, & culpa confuſi, & mutati ſunt.*

8 *Identitas de facili præſumi debet.*

9 *Pluralitas rerum, perſonarum, & factorum non præſumitur.*

CAP. XXVI.

Identitas bonorum an ex loco probetur.

1 REſp. affirmativè: & ideò identitas ſatis dicitur probata eo ipſo, quod conſtat, fideicommittentem poſſediſſe bona in aliquo loco, ſi poſteà illa poſſideantur per deſcendentes in eodem loco, niſi novus titulus exhibeatur, quo non exhibito præſumitur poſſeſſio translata, & continuata in ſucceſſores ex titulo teſtatoris, *Natt. conſil. 235. numer. 17.* ubi etiam dicit, quod
2 ſi conſtet, primos, & ultimos in linea poſſediſſe, probatur etiam, medios poſſediſſe, quia probatis extremitatibus media probata cenſentur, *Peregrin. de fideicomm. art. 44. numer. 22. Rot. deciſion. 470. numer. 4. par. 3. recentior.* ubi quod ad probandum, fideicommiſſaria bona eſſe illa, in quibus fideicommiſſum factum fuit, ſufficit probare, quod aliàs fuerint in bonis fideicommittentis, *& in Viterbien. bonorum 23. Februarii 1604. coram Cardinali Pamphil. quem refert Gratian. diſcept. for. cap. 969. numer. 16. Gregor. deciſion. 575. numer. 9.* quod præcipuè procedit, quando conſtat de continuata ſucceſſione de uno in alium, vel quan-
3 do verſamur in antiquis, in quibus leviores ſufficiunt probationes, & ſat eſt, ſi duæ demonſtrationes, ſeu confines verificentur, licèt alia non adaptentur, *Rot. deciſion. 42. numer. 2. & ſequen. par. 5. tom. 1. recen.* ſicut in ſimili dicimus de Emphiteuta: bona enim cenſentur emphiteutica, ſi in loco emphiteuſis ab Emphiteuta poſ-
4 ſideantur, quia Dominus directus habet intentionem fundatam in omnibus bonis ab emphiteuta ibidem poſſeſſis, niſi emphiteuta exhibeat novum titulum acquiſitionis factæ de bonis in eodem loco, *Ruin. conſil. 50. numer. 13. & 14. libr. 1.* ubi ſubiicit, quod ſi ex muta-
5 tione confinium non poteſt conſtare, quæ ſint res in inveſtitura comprehenſæ, & canonis ſolutio facta ſit, omnia bona in eodem loco poſſeſſa per emphiteutam præſumuntur emphiteutica, *Rot. deciſion. 69. numer. 6. par. 5. tom. 1. recent. & apud Poſt. deciſion. 93. num. 4.*
6 *& ſequen.* ubi, quòd teſtes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant, maximè accedentibus adminiculis, *Beltram. ad Gregor. dict. dec. 575.*
7 *num. 11.* ubi dicit, quod ille tenetur probare, & deſignare diſtinctè confines antiquos, cujus culpa, & facto confuſi, & mutati ſunt, vide *Peregr. dict. art. 44. per tot. & præſertim numer. 44.* ubi dicit, quòd identitas de facili 8
præſumi debet, quia pluralitas rerum, perſonarum, & 9
factorum non præſumitur, *ut tradunt DD. in cap. in præſentia de Probat. & in l. in bello §. factæ ff. de Captiv.*

SUMMARIUM.

1 *Paſcua, & Sylvæ de jure communi ſpectant ad Univerſitatem: declaratur num. 2.*

2 *An, & quando Princeps habens juriſdictionem territorii, præſumatur habere dominium rerum particularium exiſtentium in territorio.*

3 *Si omnes aliquid ſolverunt pro rebus per eos poſſeſſis in recognitionem dominii, exceptis uno, vel duobus, Dominus habet intentionem fundatam etiam contra non ſolventes.*

4 *Locum deſertum, & pro derelicto habitum quilibet auctoritate propria poteſt occupare, ſed Dominus deſerens intra biennium recuperare poteſt.*

5 *Interdicitur mutatio formæ, quando jus paſcendi in aliquo agro debetur jure ſervitutis, ſecus ſi alio jure.*

CAP. XXVII.

Ad quem ſpectent Sylvæ, & paſcua exiſtentia in territorio Caſtri, vel alterius loci.

REſp. quod de jure communi ſpectant ad Commu- 1
nitatem, *l. in tantum §. Univerſitatis ff. de Rer. diviſ. l. omnes 2. Codic. de oper. publ. Covar. pract. quæſtion. cap. 37. numer. 1.* ubi dicit, quod paſcua ita ad Univerſitatem pertinent, & ſub ejuſdem Univerſitatis dominio cenſentur, ut Dominus alicujus Civitatis, Villæ, vel Caſtri habens in his locis juriſdictionem civilem, vel etiam criminalem, nullum habeat ex hoc jure dominium in hujuſmodi paſcuis publicis illius territorii, intra quod juriſdictione utitur, & uti poteſt, *latè Honded. conſil. 84. numer. 1. & ſequen. vol. 2. Rot. in Tuſculana Sylvarum 18. Maii 1616. coram Veroſpio, quæ apud Poſt. in tract. mandat. de manuten. eſt deciſion. 40.* unde ſuper paſcuis, & Sylvis ad ipſas Communitates de jure ſpectat edicta promulgare, cùm in concernentibus bonorum ſuorum adminiſtrationem habeant facultatem ſtatuendi, *l. 1. & l. ambitioſa ff. de Decret. ab ord. facien. Bartol. in l. omnes populi num. 26. verſic. prædicta vera &c. ff. de Juſt. & Jur. Burat. deciſion. 312. num. 4.*

Notandum tamen eſt, quod Communitas ſolum po- 2
teſt habere fundatam intentionem ſuper ſylvis, & paſcuis, ſi non conſtat, quòd alius poſſideat; ſed ſi alius poſſidet, ceſſat præſumptio pro Communitate, *Abb. in cap. ſi diligenti, de Præſcript. Socin. Sen. conſ. 127. num. 5. lib. 1. Paleaz. de Majorat. par. 4. quæſt. 20. num. 20. Honded. d. conſ. 84. num. 24. Maſcard. de Probat. concluſ. 217. n. 16. & ſeq.*

Notandum 2. quod Princeps habens juriſdictionem ter- 3
ritorii, non præſumitur habere dominium rerum particularium exiſtentium in territorio; niſi habeat dominium territorii cum juriſdictione: hoc enim caſu præſumitur habere dominium univerſitatis agrorum exiſtentium in territorio, *Honded. dict. conſ. 84. num. 12. Rolan. conſil. 46. num. 34. vol. 3.* ubi dicit, quod fundata eſt intentio habentis dominium totius territorii, ut etiam dicatur habere dominium rerum particularium, *Maſcar. dict. concluſ. 217. num. 21.* ſubdens, quod ſi omnes aliquid ſolverunt pro rebus per eos poſſeſſis in recognitio- 4
nem dominii, exceptis uno, vel duobus, aut tribus, Dominus habet fundatam intentionem etiam contra non ſolventes.

Notandum 3. quod licèt locum deſertum, & pro 5
derelicto habitum quilibet auctoritate propria poſſit occupare, ſive occupans ſit vicinus, ſive non, *latè Peregrin. de Jur. fiſc. lib. 4. titul. 3. num. 29.* tamen Dominus deſerens intra biennium recuperare poteſt, reſtitutis cultori expenſis, quo elapſo non auditur, *l. qui agros ubi Bartol. Codic. de omn. agr. deſert. lib. 11. Rip.*

in l.

*in l. poſſeſſio num.*14. *& ſequen. ff. de Acquir. poſſ.*

6 Notandum 4. quod Dominus fundi, ſuper quo alius habet jus paſcendi, poteſt in eo arbores, & vites plantare: quia ſolum interdicitur mutatio formæ, quando jus paſcendi debetur jure ſervitutis; ſecus ſi alio jure, *Cepoll. de ſervit. ruſtic. præd. cap.*9. *num.* 40. *& ſequen. Honded. conſil.*84. *num.*30. *& ſequen. vol.*2. *vide quæ ſcripſimus in tractat. de Temp. legal. lib.* 2. *cap.* 110. *num.*4.

SUMMARIUM.

1 *Quando per deſtructionem molendini amittatur quaſi poſſeſſio, & alter occupare poſſit locum, & aquam, & num.*2. *& ſeq.*
2 *Prætor non tuetur aliquem in quaſi poſſeſſione ducendi aquam, niſi eum, qui illam duxit priori æſtate.*
3 *Æſtatis tempore aqua naturaliter fluit.*
4 *Æſtas incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali.*
5 *Solitus aquæ curſus dicitur, qui fuit præcedente æſtate.*
6 *Quid ſi jus molendini provenerit ex privilegio, ſeu conceſſione Principis.*
7 *Et quid ſi molendinum ſit fabricatum in aqua.*
8 *Quando non reparanti molendinum, ſubveniatur per reſtitutionem in integrum.*
9 *Molendino deſtructo Dominus adhuc retinet jus ſuum, ſi de hoc fuerit proteſtatus ante cœptum opus ab alio.*

CAP. XXVIII.

Quando ob deſtructionem molendini quis amittat quaſi poſſeſſionem, & alter occupare poſſit locum, & aquam.

1 DOctores diſtinguunt inter molendinum terraneum, ſeu ſolo cohærens, & fabricatum in aqua; primo caſu ſi quis deſinat poſſidere per annum, & molendinum adeò ſit dirutum, ut aqua primum ſuum curſum recuperaverit, tunc ejuſdem aquæ curſum alius licitè poterit occupare, etiamſi antiquum molendinum non ſit totaliter deſtructum, *Bart. communiter receptus in l. quominus numer.*29. *ff. de flumin. & in l. præſcriptio ff. de Uſucap. Ruin. conſ.*88. *num.*1. *& ſeq. lib.*4. ubi dicit, quod Prætor non
2 tuetur aliquem in quaſi poſſeſſione ducendi aquam, niſi eum, qui illam duxit eo anno, vel priori æſtate; ideò
3 enim attenditur æſtas, quia tunc aqua naturaliter fluit, *l.*1. *in princ. & §. deinde, & §. æſtatem ff. de Aq. quotid.*
4 *& æſtiv.* ubi, quod æſtas incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali: & ita ſenis menſibus æſtas, atque hyems dividitur, *vide Bald. in l. item lapilli num.*6.
5 *in* 8. *q. ff. de rer. diviſ.* ubi, quod ſolitus curſus dicitur, qui fuit præcedente æſtate.

6 Prædicta autem concluſio procedit, quando jus competit vigore præoccupationis antiquioris: quia ſi jus antiqui molendini provenerit ex privilegio, & Principis conceſſione, tunc non utendo, ac Domino non reparante per ſpatium decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes hoc jus amittitur, & licitum eſt alteri occupare, ſeu obtinere aquam pro novo molendino, *latè Ciriac. controv.*310. *n.*120. *& ſeq.*

7 Secundo caſu quando molendinum eſt fabricatum in aqua, requiritur totalis ejus deſtructio; & ideò donec remanet aliqua ipſius molendini facies, ſeu pars, durat occupatio aquæ, & quaſi poſſeſſio, *ut poſt Ang. Cuman. Imol. & alios obſervat Ciriac. loco cit. num.*125. *& ſequ. vide qua ſcripſimus in tract. de Temp. legal. lib.*2. *cap.*81. *num.*13. *& ſeq.*

8 Obſerva tamen, quod ſi quis juſtam cauſam allegaverit, quare eo anno molendinum non reparaverit, ſubvenitur ei per reſtitutionem in integrum, *l.*1. *§. ſi quis propter ff. de Itin. act. priv. Bartol. in d. l. quominus num.*31 *ff. de flumin.*

9 Obſerva 2. quod molendino deſtructo Dominus adhuc retinet jus ſuum, ſi de hoc fuerit proteſtatus ante cœptum opus ab alio, *Bartol. in dict. l. quominus numer.*10. *quæſt.* 5. *Cepoll. in tract. de Servit. ruſt. præd. cap.* 4. *num.*44. *Viv. comm. opin.*511. *Ciriac. dict. controv.*310. *num.*139.

SUMMARIUM.

1 *Poteſt quis regulariter aquas in ſuo fundo naſcentes alio divertere: limitatur n.*4. *& ſeq.*
2 *In quo differat flumen privatum à flumine publico.*
3 *Rivus quando dicatur publicus.*
4 *Quid ſi aqua non naſcitur in proprio fundo, ſed aliundè fluit.*
5 *Et quid ſi alius aquæ ducendæ jus ex pacto, ſeu conventione, aut privilegio habeat, vel eandem aquam per tempus, cujus initii memoria non extat, ad ſuum fundum duxerit.*
6 *Et quid ſi aqua publico uſui ſerviret.*
7 *Aquam deſcendentem in fundum inferiorem ex opere manufacto, non poteſt Dominus ejuſdem fundi divertere: declaratur, & limitatur num. ſequen.*
8 *Qui patitur, opus fieri in loco, in quo poteſt prohibere, præſumitur pati jure ſervitutis.*
9 *Aqua aliò divertinon poteſt ad æmulationem, vel in damnum vicini.*

CAP. XXIX.

An, & quando poſſit quis aquas divertere, ſeu impedire.

POteſt quis regulariter aquas in ſuo fundo naſcentes 1
alio divertere, cum quilibet rei ſuæ ſit moderator, & arbiter, *l. in re mandata, Cod. mandat. DD. in l. fluminum §. fin. ff. de damn. inf. Bald. in l. item lapilli num.*4. *verſ. & eſt ſimile, &c. ff. de rer. diviſ.* ubi dicit, quod poteſt quis venas aquarum naſcentium in ſuo fundo præcidere, & impedire, nè tranſeant in fundum vicini; idemque dicendum eſt, ſi aqua fluit in flumine proprio, ſeu privato, *Bald. loco cit. num.*2. *&* 4. ubi, quod proprium flumen eſt ſcilicet eatenus quatenus in ſuo ingreditur, quod 2
non ſemper fluit, ut ſunt gurgites, & quædam foſſata, quæ cauſam continuam non habent, & ſepè areſcunt, vel puſillum aquæ in æſtate continent, ad diſtinctionem fluminis publici, quod tunc dicitur, quando ſemper fluit, *Rimin. conſ.*624. *num* 2. *&* 3. ubi etiam obſervat, quod ri- 3
vus etiam parvus dicitur publicus, ſi ſemper fluit.

Limita 1. ſi aqua non naſcitur in tuo fundo, ſed ad 4
agrum tuum aliunde fluit, quia tunc auferre non poteris, *ſecundùm Bald. loco cit. num.*4. *verſ. ſed ſi ad agruum tuum &c.*

Limita 2. quando alius dictæ aquæ ducendæ jus ex pa- 5
cto, ſeu conventione, aut privilegio habet, vel eamdem aquam per tempus, cujus initii memoria non extat, ad ſuum fundum duxerit, *Theſaur. dec.*245. *n.*5. *&* 6. *Cepoll. in tract. de ſervit. ruſt. præd. cap.*4. *de ſervit. aquæduct. n.* 51. *& ſeq. Rot. dec.*425. *n.*9. *& ſeq. par.*4. *to.*2. *recen. quicquid dicat Ciriac. contr.*310. *n.*155. *& ſeq. Cancer. var. lib.* 3. *cap.*4. *n.*240. *& ſeq.*

Limita 3. quando aqua publico uſui ſerviret, *Rim. Sen.* 6
*conſ.*264. *nu.*5. *& ſeq. lib.*4. *quem refert, & ſequitur Theſaur. jun. ad dec.*245. *Theſau. lit. a.*

Limita 4. ubi aqua deſcenderet in fundum inferiorem ex 7
opere manufacta: tunc enim non poſſet Dominus fundi aquam divertere, quia in tali caſu videtur inducta ſervitus, *Theſaur. d. dec.*245. *nu.*4. *latè Ciriac. d. contr.*310. *nu.*4. *& ſequ. & num.*160. ubi, quod hoc procedit, quando tale 8
opus eſt in loco ejus, contra quem allegatur ſervitus: nam eo ipſo quod patitur, opus hujuſmodi fieri in loco, in quo poteſt prohibere, præſumitur pati jure ſervitutis; ſecus ſi exiſtat tantùm in loco Domini fundi allegantis ſervitutem, *Cepoll. de ſervit. ruſt. prædior. cap.*4. *ſub n.*58. *Rot. dec.*425. *n.*15. *par.*4. *to* 2. *rec.*

Limita 5. ſi id fieret ad æmulationem, vel in damnum 9
vicini, *Cancer. var. lib.*3. *cap.*4. *n.*250.

SUMMARIUM.

1 *Quid ſit theſaurus.*
2 *Domo vendita, in qua non antiquitus abſcondita fuit aliqua pecuniæ quantitas, non cenſetur vendita ipſa pecunia.*
3 *Theſaurus inventus in fundo proprio, totus acquiritur Domino fundi: limitatur n.5.*
4 *Quod diſponitur in theſauro, cenſetur etiam diſpoſitum in ſtatuis, & lapidibus abſconditis in agro.*
5 *Quid ſi in inveniendo theſauro magica ars adhibita fuerit.*
6 *Theſaurus in alieno loco, non data opera, ſed fortuito caſu inventus, pro dimidia ad juventorem, pro alii dimidia ad Dominum loci pertinet.*
7 *Quid ſi data opera inventus fuerit, & n.9.*
An Domino liceat facultatem alteri concedere quærendi theſauri in ſuo prædio, ibidem dict. num.7. & num.13.
8 *Publici metallarii non poſſunt in fundo alieno theſaurum perquirere invito Domino.*
9 *An poſſit quis retinere theſaurum arte magica, aut aliis modis illicitis inventum.*
10 *Inveniens theſaurum, cujus partem ad fiſcum pertinentem ſuppreſſit, qualiter puniatur.*
11 *Emens prædium, in quo poſteà theſaurum invenit, an teneatur illum reſtituere venditori, & numer. ſeq.*
12 *An reſcindatur venditio ex cauſa inventionis theſauri in fundo vendito.*
13 *Dominus fundi poteſt famulos, & operarios ponere, ut theſaurum perquirant.*
14 *Venas metallorum etiam in agris alienis perquirere licet, volentibus Dominis.*
15 *Cui debeatur theſaurus inventus in locis ſacris, & religioſis.*
16 *Ad quem ſpectet theſaurus inventus in re emphiteutica, vel feudali.*
17 *Quid ſi theſaurus inveniatur à Domino directi.*
18 *Ad quem ſpectet theſaurus inventus à creditore in re pignorata, vel ab uſufructuario in fundo fructuario.*
19 *Ad quem ſpectet theſaurus à marito inventus in fundo dotali, & n.28.*
20 *Ad quem ſpectet theſaurus inventus à colono, vel conductore in re locata.*
21 *De conſuetudine ferè totius orbis theſaurus ad Reges, & fiſcum pertinet: limitatur numer. ſequent.*
22 *Quid ſi theſaurus in fundo Eccleſiæ reperiatur.*
23 *Ad quem ſpectent venæ auri, argenti, & aliorum metallorum, & n. ſeq.*
24 *An uſufructuarius poſſit lapidicinas, cretæ fodinas, æris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere.*
25 *Venæ metallorum inventæ in fundo emphiteutico, vel feudali, ad emphiteutam, vel feudatarium ſpectant cum onere tradendi decimam Principi.*
26 *Statuæ, & ſimilia ad Emphiteutam ſpectant.*
27 *An Dominus directi poſſit effodere lapides, & arenas in fundo emphiteutico.*
28 *Ad quem ſpectent lapidicinæ, & metalla inventa in fundo dotali.*

CAP. XXX.

De Theſauris, & Metallis.

1 IN hoc capite notabimus, quid in hac materia jus civile præſcripſerit: ſcio enim, quod ex Principum conſtitutionibus, & ex conſuetudine Regionum variè, & aliter proviſum eſt.

Pro majori verò intelligentia præmittendum eſt, quod theſaurus eſt vetus pecuniæ, ſeu aliorum pretioſorum mobilium depoſitio, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat; alioquin ſi quis aliquid vel lucri cauſa, vel metus, vel cuſtodiæ ſub terra condiderit, non cenſeretur theſaurus: cujus etiam furtum fit, cum proprietas, & poſſeſſio eo caſu ſit ejus, qui recondit, *l. nunquam ff. theſaurus, ubi glos. & DD. ff. de acquir. rer. domin.* unde inventor, ut theſaurum lucretur, conditiones in dicta deſcriptione poſitas, probare debet, *ut dict. Peregrin. de Jur. fiſc. lib.4. titul.2. num.10.* niſi pecunia inventa ex ſe oſtenderet antiquitatem, quia tunc præſumeretur theſaurus, *ut dict. Farinac. in Pract. crim. quæſt.104. num.19. & ſequ.* ſubdens, quod domo vendita, in qua non antiquitus abſcondita fuit aliqua pecuniæ quantitas, non cen- 2
ſetur vendita ipſa pecunia: ideò hæc ſpectat ad venditorem, *vide Valaſc. de Jur. emphit. q.15. n.8. Cavalcan. dec. 15. n.16. p.2.* his præmiſſis.

Dico 1. quod theſaurus inventus in fundo proprio ſive 3
caſu, ſive de induſtria, totus acquiritur Domino fundi, *l.1. Cod. de Theſaur. lib.10. ff. theſauros inſtit. de rer. diviſ. Afflict. deciſion.321. numer.7. Farinac. dict. quæſt.104. num.3. & ſequen.* idemque dicendum eſt de ſtatuis, & lapidibus abſconditis in agro: id enim, quod diſponitur in the- 4
ſauro, videtur etiam diſpoſitum in hujuſmodi ſtatuis, & lapidibus, *Rota in Romana lapidum, & ſtatuarum 14. Maii 1612. coram Manzanedo, quæ eſt deciſio 359. ex collectis per eundem Farin. & ſenſit etiam Grat. diſcept. for. cap.453. num.5. & ſeq.*

Limita, ſi in inveniendo theſauro magica ars adhibi- 5
ta fuerit: quia tunc theſaurus ubique inventus, etiam in proprio fundo, acquiritur fiſco, *dict. l.1. ubi gloſ. in ver. arte Cod. de Theſaur. & ibidem Azo. in ſum. num.2.*

Dico 2. quod theſaurus in alieno loco ſive privato, ſi- 6
ve publico, ſive Cæſaris, Fiſci, aut Civitatis, non data opera, ſed fortuito caſu inventus, pro dimidia ad inventorem, pro alia dimidia ad privatum, Fiſcum, Civitatem, aut Cæſarem loci dominum pertinet, *dict. ff. Theſauros, verſ. at ſi quis Inſt. de rer. diviſ. dict. l.1. Codic. de Theſaur. lib.10. Villalob. comm. opin. litt. f. ver. theſaur. numer.112. & 113. Peregrin. de Jur. fiſc. lib.4. titul.2. de Theſaur. num.8. verſ. communiter &c. quibus adde Valaſc. dict. quæſt.15. num.2.* ubi dicit, quod non eſt neceſſe, ut interveniat realis apprehenſio theſauri, ſed ſufficit ſola inventio, modò inventor acquirendi animum aliquo ſigno monſtraverit, *Gratian. diſcept. for. cap.453. num.24.*

Dixi, *non data opera &c.* quia ſi data opera inventus 7
fuerit, etiam volente Domino, totus applicatur Domino loci; non enim fas eſt, abditas opes etiam volentibus Dominus inquirere, *ut in dict. l.1. verſ. in alienis Cod. de Theſaur. Azo. ibidem num.2. Villalob. loco cit. Valaſc. dict. quæſt.15. num.7.* ubi dicit, mirum eſſe, quod etiam ipſi Domino non liceat alteri facultatem concedere quæ- 8
rendi theſauri in ſuo predio, nec potuiſſe unquam concludentem ſatis rationem invenire, niſi quod lex volvit, ſaltem quoad non Dominos prædiorum, extinguere effrænatas cupiditates hominum, qui forſan illis temporibus toti erant in theſauris perquirendis: præterea inventor in tali caſu non tantùm privatur theſauro, ſed eo invento extra ordinem Judicis arbitrio punitur, *Farinac. dict. quæſt.104. num.3. & ſequen.* ubi ſubiicit, quod nec publici metallarii poſſunt in fundo alieno theſaurum perquirere invito Domino.

Hoc tamen procedit in foro externo, non autem in foro 9
conſcientiæ: nam ſi theſaurus etiam data opera de conſenſu Domini fuerit quæſitus, totus cedet inventori, *ut dict. Nav. in man. cap.17. numer.172. & 175. verſ. ſexageſimo quarto &c.* ubi etiam reſolvit, quod poteſt quis retinere theſaurum etiam arte magica, aut aliis divinationibus, & modis illicitis inventum, ſeu quæſitum, quouſque condemnetur, quia pœna eſt, *arg. gloſ. ſingul. in cap. fraternitas 12. q.2.* quamvis contrarium in hoc ſenſerit *Valaſc. de jur. emphit. d. q.15. num.4. cujus opinionem veriorem exiſtimat Farin. d. q.104. n.18.*

Notandum eſt autem, quod inveniens theſaurum, cu- 10
jus partem ad fiſcum pertinentem ſuppreſſit, totum cum altero tanto cogitur fiſco inferre, *l. non intelligitur §. fin. ff. de Jur. fiſc. ubi gloſ. in ver. totum*, declarat, quanta ſit pœna per legem conſtituta: & pro hac cauſa inventor torqueri poterit pro intereſſe fiſci, *Peregr. de jur. fiſc. lib.4. tit.2. num.9.*

11 Notandum 2. quod emens prædium ſive urbanum, ſive ruſticum, in quo poſteà theſaurum invenit, nihil tenetur reſtituere venditori, etiamſi ſciens, in fundo theſaurum eſſe, emerit ab eo, qui id ignorabat, *S. Thom. 2. 2. quæſt. 66. artic. 5. quem refert, & ſequitur Nav. in man. dict. cap. 17. numer. 175. verſ. ſequitur tertiò &c.* hujus concluſionis ratio eſſe videtur, quia venditor, ſeu Dominus nulla re ſua fraudatus eſt: non enim theſaurus, quem ignorabat, ſuus erat quoad dominium, vel poſſeſſionem, cum theſaurus in nullius bonis ſit, *d. l. nunquam, ff. theſaurus ff. de acquir. rer. domin.* unde

12 ex inventione theſauri in fundo vendito non reſcinditur venditio, *Gabr. libr. 3. titul. de empt. & vendit. concl. 1. num. 111.* quamvis contrarium teneant alii Doctores aſſerentes, eo caſu theſaurum pro dimidia ſpectare ad venditorem; nam cùm emptor ante contractum notitiam habuerit theſauri, videtur eo tempore inveniſſe, quo fundus non erat ſuus, & conſiderato illo tempore debetur Domino dimidia, quaſi ex theſauro reperto in penitus alieno fundo, *ita Franc. Cona in Commenta. jur. civil. lib. 3. cap. 4. num. 4. quem refert, & ſequitur Valaſc. d. qu. 15. num. 6. verſ. ſed quia &c. Farinac. d. q. 104. num. 22. verſ. addo ad præmiſſa &c.*

13 Notandum 3. quod licèt Dominus fundi non poſſit alteri concedere facultatem perquirendi theſaurum in ſuo fundo, poteſt tamen ipſe Dominus famulos, & operarios ponere, ut theſaurum perquirant, *Farinac. dict. q. 104. numer. 3. & ſequ. Valaſc. dict. quæſt. 15. numer. 3. & 7.* venas verò metallorum etiam in agris alienis per-

14 quirere licet, volentibus Dominis, *per tex. l. cunctis C. de metallar.*

15 Dico 3. quod ſecundùm jus civile theſaurus caſu inventus in locis ſacris, & religioſis, totus inventori cedit; ſi verò ex induſtria inventus fuerit, totus fiſco applicatur, *ut ex dict. ff. theſauros Inſt. de rer. diviſ. & ex aliis juribus probat Peregrin. de Jur. fiſc. libr. 4. titul. 2. numer. 6. & 7.* ubi etiam obſervat, quod per *dict. §. theſauros*, correctus fuit textus *in l. 3. ff. ſi in locis ff. de Jur. fiſc.*

Verùm, cùm hujuſmodi jura civilia non habeant locum in rebus Eccleſiæ ex defectu juriſdictionis, *ut tradunt omnes in cap. Eccleſia S. Mariæ de Conſtit.* & Eccleſia non debeat eſſe inferioris conditionis, quàm privatus, idem cenſeo dicendum in Eccleſia, quod diximus ſupra in privato, ut ſcilicet theſaurus in fundo Eccleſiæ inventus ab ejus Rectore, totus eidem Eccleſiæ acquiratur; inventus verò ab alio, dividatur pro medietate inter inventorem, & Eccleſiam, ſi caſu inventus fuerit; ſi verò data opera, totus ſimiliter Eccleſiæ cedat, *& ita ſenſit gloſ. in ff. feræ. ver. ſimul atque Inſt. de rer. diviſ. & alii apud Cavalcan. deciſion. 15. numer. 2. & ſequent. par. 2.* ubi etiam dicit, quod ſi Rector ipſe theſaurum inveniat in loco publico, v. gr. in Eccleſia, Cœmeterio, vel ſepulchro, medietas ſpectaret ad fiſcum Eccleſiæ, *Villalob. commun. opin. in dict. ver. Theſaurus numer. 11. Azor. in Summ. Codic. de Theſaur. lib. 10. numer. 2. in fin. Navar. in man. cap. 17. numer. 175. Peregrin. de Jur. fiſc. libr. 4. titul. 2. numer. 7. in fin. Cepoll. de ſervit. urban. pred. cap. 45. litt. A. in fin. Papien. in forma libell. in action. real. ff. jure dominii, vel quaſi num. 6.*

16 Quæres, ad quem ſpectet theſaurus inventus in re emphiteutica, vel feudali? Reſp. quòd ſi inveniatur ab ipſo emphiteuta, vel Vaſſallo, totus ad Emphiteutam, vel Vaſſallum ſpectat, non autem ad Dominum directi, quia omnis utilitas, & commoditas fundi ad eum pertinet, qui habet utile dominium, *DD. in dict. ff. theſauros Inſt. de rer. diviſ. Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 93. numer. 1. & ſequen.* ubi dicit, quod dominium utile quoad utilitates directo præfertur, *latè Rot. in Romana lapidum, & ſtatuarum 14. Maii 1612. coram Manzanedo, quæ apud Farinac. conſ. libr. 2. eſt deciſion. 359. Gratian. diſcept. for. dict. cap. 453. num. 1. & ſequen. Genuenſ. dict. quæſt. 393.* ubi dicit, quod theſaurus debetur poſſidenti majoratum, licèt poſt ejus mortem majoratus in ſucceſſorem transferri debeat, *latè Farinac. d. quæſt. 104. numer. 13.* ubi etiam obſervat, quòd ſi extraneus inveniat theſaurum in fundo emphiteutico, vel feudali, debet illum partiri cum Domino utili, non autem cum directo; quamvis contrarium ſentiant Doctores, quos refert, & ſequitur *Valaſc. de Jur. emphit. qu. 15. numer. 1. verſ. ſunt tamen aliqui &c.* ubi dicit, quod theſaurus inventus in fundo emphiteutico, vel feudali ab emphiteuta, vel Vaſſallo, dividi debet cum Domino directi.

Si verò theſaurus inveniatur à Domino directi, to- 17
tus etiam ipſi Domino acquiritur, excluſo emphiteuta, *ut probatur ex dict. ff. theſauros, inſt. de rer. diviſ.* ubi, theſauros, quos quis in loco ſuo reperit, Divus Adrianus naturalem æquitatem ſequutus ei conceſſit, qui eos invenerit, *vide gloſ. ibidem in ver. ſuo*, ubi dicit, quod locus dicitur ſuus ad iſtum effectum, ſive jure directo, ſive utili, *Rot. dict. deciſion. 359. numer. 4. Papien. in form. libell. in act. real. ff. jure dominii, vel quaſi numer. 5. licèt contrarium teneat Navar. d. cap. 17. num. 173.*

Quæres 2. ad quem ſpectet theſaurus inventus à cre- 18
ditore in re pignorata, vel ab Uſufructuario in fundo fructuario? Reſp. quod medietas ſpectat ad fructuarium, vel creditorem, altera medietas ad Dominum fundi; quia cum nec creditor, nec fructuarius ſit Dominus fundi, de utroque judicatur, ac ſi in alieno fundo inveniſſet, *l. ſtis, qui ff. quod ſi ſervus, & §. fin. ff. de Acquir. rer. domin. gloſ. in dict. ff. fin.* ubi id intelligit, ſi debitor poſteà luat, non aliàs, *DD. in dict. ff. theſauros Coſtill. de Uſufr. cap. 37. numer. 20. & alii, quos refert, & ſequitur Cavalcan. dec. 15. numer. 4. & 5.* ubi ſubiicit, quod uſufructuarius debet habere medietatem theſauri inventi ad utendum, & fruendum arbitrio boni viri, & finito uſufructu tenetur illam medietatem reſtituere proprietario: quod tamen intelligendum eſt retenta alia medietate ad ipſum tamquam inventorem ſpectante, *ut declarat Farinac. dict. quæſt. 104. numer. 15.* idemque videtur dicendum in Rectore Eccleſiæ inveniente theſaurum in fundo ejuſdem Eccleſiæ, cùm is uſufructuario comparetur, nec debeat eſſe deterioris conditionis, quàm alii uſufructuarii, *ut tradunt gloſ. & DD. in cap. præſenti, de offic. ordin. in 6. & ſenſit Cavalcan. dict. deciſ. 15. numer. 4. & 6. Farinac. loco citat. numer. 15. Navar. in man. cap. 17. numer. 173. & ita intelligenda ſunt quæ diximus in tract. de Regim. Eccleſ. libr. 3. cap. 9. numer. 4.* quamvis contrarium teneat *Genuenſ. in tract. de Eccleſ. quæſt. 393. & quæſt. 544.* ubi dicit, quod theſaurus eo caſu ita acquiritur Eccleſiæ, ut nullo modo pertineat ad illius Rectorem, niſi quantum ad adminiſtrationem, *Peregrin. de jur. fiſc. dict. lib. 4. titul. 2. num. 14.* ubi dicit, quod theſaurus inventus in fundo fructuario, non ad fructuarium, ſed ad proprietarium ſpectat, quia theſaurus non eſt in fructu fundi, *juxta l. divortio ff. ſi fundum ubi DD. ff. ſolut. matrim.*

Quæres 3. ad quem ſpectet theſaurus à marito inventus 19
in fundo dotali? Reſp. quod dimidia pars ſpectat ad maritum uti inventorem, altera pars ſpectat ad uxorem; ita tamen, ut poſſit hanc etiam partem ad uxorem ſpectantem retinere durante matrimonio, licèt eo ſoluto teneatur reſtituere, *Bartol. & alii in l. divortio ff. ſi fundum ff. ſolut. matrimon. Navar. dict. cap. 17. numer. 173. Roſenth. de feud. cap. 5. concluſ. 93. num. 5. & 6. Farinac. dict. qu. 104. num. 16.*

Quæres 4. ad quem ſpectet theſaurus inventus à Co- 20
lono, vel conductore in re locata? Reſp. quod dividi debet inter conductorem, & locatorem, *Navar. loco cit. nu. 173. Cravet. tom. 2. conſ. 209. n. 1.*

Obſerva tamen, quod quicquid ſit de jure, hodie de 21
conſuetudine ferè totius orbis theſaurus ad Reges, & ad fiſcum pertinet, *Covar. in reg. peccatum par. 3. §. 2. nu. 4. de reg. jur. in 6. quem refert Farinac. d. q. 104. nu. 32.* quod intellige, quando reperitur in re privati, non autem ſi in- 22
veniatur in fundo Eccleſiæ, quæ eſt exempta ab omni ſæcularis Principis juriſdictione, *Ricc. in Collect. dec. par. 2. collect. 331. & alii communiter.*

Dico ultimo, quod venæ auri, argenti, & aliorum 23
metallorum inventæ à privato in ſuo fundo, de jure ad ipſum ſpectant, excepta decima, quæ Principi debetur, *l. 1. 2. & 3. Codic. de metallar. lib. 11. Boſſ. in titul. de metall. & argentifodin. numer. 3. 4. & 12. Afflict. dec. 321. numer. 5. & ſequent.* ubi etiam dicit, quod in proprio prædio poteſt quis venas metalli, vel lapidicinas effodere,

& locare ſine privilegio Principis, *& ibidem Urſill. num. 1. Peregrin. de Jur. fiſc. lib. 4. titul. 1. num. 11. Cravet. conſil. 209. num. 1. tom. 2. Farinac. quæſt. 104. num. 38. cum ſe-*
24 *quen.* ubi dicit, quod Uſufructuarius poteſt in fundo lapidicinas, cretæfodinas, æris, ferri, & aliorum metallorum fodinas incidere, dummodò non faciat conditionem fundi deteriorem, *juxta textum in l. æquiſſimum ſ. inde quæſitum eſt, & ſ. proinde ff. de uſufr.*

Si verò reperiantur ab alio, tunc decima debetur fiſco, decima Domino fundi, & reſiduum eſt metallarii, *l. cuncti, ubi DD. Codic. de metallar. libr. 11. Peregrin. loco cit. num. 11. Boſſ. dict. titul. de metall. num. 3. Afflict. loco cit.*

Sed ſi inveniantur in locis publicis, tunc ad fiſcum pertinent, *Boſs. loco citat. numer. 14. Urſill. ad Afflict. deciſion. 321. numer. 1. Peregrin. loco citat. numer. 12.* ubi ſubiicit, quod ſervari debet pars inventori, quemadmodum diximus in theſauro, *vide Farinac. dict. quæſt. 104. num. 35. & ſequent.* ubi obſervat, quod prædicta concluſio hodie procedit in aliis metallorum venis, non autem in venis auri, & argenti, quia argentum, & aurum eſt de regalibus Principis.

25 Notandum eſt etiam, quod vene metallorum inventæ in fundo emphiteutico, vel feudali, non ad Dominum directum, ſed ad emphiteutam, vel feudatarium ſpectant cum onere tradendi decimam Principi, *juxta citatum text. in l. cuncti Boſſ. in dict. titul. de metall. numer. 11. Rot. dict. deciſion. 359. poſt conſ. Farinac. lib. 2.* ubi, quod ſtatuæ,
26 & ſimilia ad eundem emphiteutam ſpectant, excluſo Domino directi, *Gratian. diſcept. for. dict. cap. 453. numer. 1.*
27 *& ſeq.* ubi, quòd non eſt permiſſum Domino Directi effodere lapides, & arenas in fundo emphiteutico, *Farinac. ubi ſupra num. 38.*

28 An verò lapidicinæ, & metalla inventa in fundo dotali ſpectent ad maritum, vel ad uxorem, *vide text. in l. divortio ſ. ſi vir. & in l. ſi fundus, & ibi DD. ff. ſolut. matrim.*

SUMMARIUM.

1 *An Dominus prædii debentis ſervitutem ſtillicidii poſſit ibi ædificare.*
2 *Quantum ſpatii relinquere debeat conſtruens ædificia, vel plantans arbores.*
3 *Spacium duorum pedum à regione, ſeu muro vicini relinqui debet, non autem à loco, in quo ſtillicidium cadit.*
4 *Quando locus ſubjectus dicatur præſcripſiſſe libertatem ſervitutis juriſdictionalis adversùs locum dominantem.*
5 *Quid requiratur, ut Ordinarius præſcribere poſſit libertatem adversùs ſervitutem juriſpatronatus.*
6 *Servitus urbana quando præſcribatur.*
7 *Præſentantes non dicuntur in quaſi poſſeſſione juriſpatronatus, quando præſentarunt ignorantibus veris patronis.*
8 *Ad præſcribendam libertatem ſervitutis ruſticæ non requiritur ſcientia, & patientia adverſarii, ſed ſufficit non uſus, ſive negligentia non utentis.*
9 *Quando locus medius non ſerviens, impediat ſervitutem acquiri, & quando non.*

CAP. XXXI.

De Servitutibus.

1 QUæritur 1. an Dominus prædii debentis ſervitutem ſtillicidii, poſſit in loco, in quo cadit ſtillicidium, ædificare altiùs extollendo? Reſp. affirmativè, dummodò ſervitutem ſtillicidii debitam non impediat relinquendo debitum ſpacium, vel eam recipiat, *l. ſervitutes, ſ. ſi ſervitus ubi gloſ. communiter recepta in ver. ibi ædificare juncto ſ. fin. ubi Bartol. ff. de ſervit. urban. præd.* nam quando domus inferior debet ſervitutem ſtillicidii recipiendi, locus, in quo cadit, eſt ipſius, cujus eſt domus inferior, & ideò in loco, in quem cadit, licet Domino domus inferioris ædificare, eo modo, quo ſupra diximus, *Socin. Sen. conſ. 105. numer. 1. verſ. confirmatur, & conſ. 141. num. 1. verſ. confirmo hoc lib. 1. Burſat. conſil. 111. num. 15. lib. 1. & communem dicit Veronen. in tractat. de Servit. urban. præd. cap. 28. de ſervit. ſtil. lic. num. 7. circa princ.* licèt ipſe à communi diſſentiat, *Bellon. conſ. 61. numer. 3. prout refert Honded. conſ. 80. nu. 42. lib. 1.*

Quantum verò ſpacii relinquere debeat conſtruens ædi- 2
ficium, vel plantans arbores? Reſp. id colligi ex textu *in l. fin. ff. fin. regun. ibi, ſi maceriam fixeris, pedem relinquito, ſi verò domum, pedes duos, ſi ſepulchrum, aut ſcrobem foderis, quantum profunditatis habuerint, tantum ſpatii relinquito; at verò oleam, aut ficum ab alieno ad novem pedes plantato: cæteras arbores ad pedes quinque, vide Honded. dict. conſil. 80. numer. 43.* ubi dicit, quod ſpatium duorum pedum à regione vicini, 3
& ſic à muro relinqui debet, non autem à loco, in quo ſt illicidium cadit.

Quæritur 2. quando Caſtrum, ſeu locus ſubjectus di- 4
catur præſcripſiſſe libertatem ſervitutis juriſdictionalis adverſus Civitatem, ſeu locum dominantem? Reſp. quod hujuſmodi libertas non intelligitur præſcripta ex longiſſimo temporis curſu, ut quia Civitas, ſeu locus dominans talem juriſdictionem non exercuerit, per centum annos, ſed requiritur, quod Caſtrum pro libero ſe geſſerit, & ſic fecerit actum directè contrarium ſervituti, *Bald. in l. hæc autem verſ. unde eſt ff. de ſervit. urb. præd. quem alii communiter ſequuntur, Rot. deciſion. 109. numer. 10. part. 2. Diverſ.* ubi ſubiicit, 5
quod Ordinarius non dicitur præſcribere libertatem adverſus ſervitutem juriſpatronatus per ſolam negligentiam patronorum in præſentando, ſed requiritur factum ejuſdem Ordinarii directè contrarium ſervituti juriſpatronatus, hoc eſt libera collatio, ita tamen, ut collatio hujuſmodi fiat non ex gratia, vel neceſſitate, ſed jure libertatis, & animo illam acquirendi, & concurrat bona fides, tempus 10. vel 20. annorum, ac ſcientia, & patientia patronorum, quia ſervitus juriſpatronatus ſimilis eſt ſervituti urbanæ, ad cujus præſcriptionem prædictæ conditio- 6
nes requiruntur, *l. & ſi forte ſ. ſciendum, ubi DD. ff. ſi ſerv. vind. Ægid. deciſion. 107. & 212. Rip. in cap. cum Eccleſia Sutrina numer. 64. verſ. & ideò Epiſcopus &c. de cauſ. poſſ. & prop.* ubi etiam dicit, quod nec pre- 7
ſentantes dicuntur in quaſi poſſeſſione juriſpatronatus, quando præſentarunt ignorantibus veris patronis: quicquid ſit in ſervitute ruſtica, ad cujus libertatem præſcri- 8
bendam non requiritur ſcientia, & patientia adverſarii, ſed ſufficit non uſus, ſive negligentia non utentis, *d. dec. 109. num. 12.*

Quæritur 3. an locus medius non ſerviens, impediat 9
ſervitutem acquiri? Reſp. negativè, ſi ſervitus talis ſit, quæ nihil exigat fieri in loco medio, aliàs ſecus *l. in tradendis ſ. 1. ff. Commun. præd. l. loci corpus ſ. fin. & l. ſeq. ff. ſi ſerv. vind. l. ſi prius ſ. fin. ubi Bart. ff. de Aqua plu. arc. l. ſervitutes 14. ſ. publico ff. de ſervit. gloſ. & DD. in l. prohibere, ff. Quod vi, aut clam &c.*

SUMMARIUM.

1 *In quo loco cenſeatur eſſe actio.*
2 *Si mobilia ſint in loco ad tempus, tunc concernunt perſonam, ipſamque ſequuntur, non autem locum, ubi exiſtunt.*
3 *Actio, quæ datur ad quid mobile, computatur inter mobilia, & quæ datur ad immobile, numeratur inter immobilia, & numer. 20. limitatur numer. 4.*
4 *Quid ſi actio daretur ad quantitatem in genere. An talis actio comprehendatur ſub ſtatuto excludente fœminas à ſucceſſione bonorum, ibid.*
5 *Quando fit mentio de bonis exiſtentibus in certo loco, tunc non veniunt jura, & actiones.*
6 *Actio competens ad exigendas pecunias in certo loco, cenſetur eſſe de bonis in eodem loco ſitis.*
7 *Statutum excludens fœminas à ſucceſſione bonorum propter maſculos, comprehendit pecuniam, cujus exactio eſt deſtinata in loco, ubi viget tale ſtatutum.*

8 *In quo*

8 *In quo loco dicantur esse nomina debitorum.*
9 *Instrumenta, in quibus scripta sunt nomina debitorum, non sunt tacitè obligata pro pensione domus.*
10 *Pecunia illata non est tacitè obligata pro pensione: declaratur, & limitatur nu. seq.*
11 *Quid si illata fuerit ad conservandum.*
12 *An, si quis legaverit, vel donaverit omnia, quæ habet in tali loco, veniant nomina debitorum, vel actiones personales, quas ibi testator, vel donator habebat.*
Et an veniant pecuniæ in eo loco existentes. ibidem.
13 *Si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomina debitorum: limitatur numer.* 18.
14 *Pronomen meum, est pronomen possessivum.*
15 *Jura personalia non possidentur.*
16 *Quid si dixerit, dono tibi res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo.*
17 *Appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum, & numer. seq.*
18 *Nomina debitorum non concluduntur loco.*
19 *Adjectio localis restringit dispositionem ad ea, quæ sunt localia.*
20 *Actio competens ad quid annuum, vel mensiruum, inter immobilia computatur.*
21 *Actio competens ad mobile, vel immobile, quanto temporæ præscribatur.*
22 *Nomina debitorum contracta cum extero, non dicuntur bona extra territorium.*
23 *Hæreditas est quid intellectuale, & loco circumscribitur.*

CAP. XXXII.

De actionibus, & nominibus debitorum.

1 DIco 1. quòd de actione judicatur, prout de re, ad quam competit; unde si competat actio ad rem immobilem, vel mobilem perpetuò in loco mansuram, ibi dicitur esse actio ubi res est. *Bart. & alii in l. potest. ff. de Author. tut. latè Alex. consil.* 31. *num.* 6. *& consil.* 16. *numer.* 4. *lib.* 1. ubi dicit, quòd actiones censentur esse de territorio ejus loci, in quo res hujusmodi existunt; unde tales actiones confiscantur fisco illius loci, ubi res sunt; si verò mobilia es-
2 sent in loco ad tempus, tunc concernunt personam, ipsamque sequuntur, non autem locum, ubi existunt. *l. ex facto. §. rerum autem. ff. de Hæred. instit. Bald. in l. mercatores. Cod. de Commer. & mercat. Hond. cons.* 13. *num.* 18. *lib.* 1. *Gratian. discept. for. cap.* 120. *numer.* 87. *Farinac. cons.* 71. *num.* 2. *Thesaur. quæstion. forens. lib.* 2. *qu.* 5. *num.* 14. ubi dicit, quòd in hoc casu servanda sunt statuta loci ejus personæ, de cujus successione contenditur. *Tiraq. de Retract. lignag. §.* 1. *glos.* 6. *num.* 3. *latè Corn. cons.* 14. *num.* 6. *& 7. lib.* 1. *vide Clar. in Pract. crimin. §. fin. quæst.* 78. *vers. sed hic quæro &c. Peregrin. de Jur. fisc. lib.* 5. *titul.* 1. *num.* 141.
3 Dico 2. quòd si actio detur ad quid mobile, computatur inter mobilia; si verò detur ad immobile, inter immobilia computatur; unde si jura, & actiones competerent Ecclesiæ, vel minori ad quid immobile, non possent sine solemnitatibus alienari. *Bald. in l. ea demum in fin. Cod. de Collat. Alex. consil.* 125. *in fin. lib.* 1. *Corn. consil.* 236. *num.* 14. *lib.* 4. *Marescot. var. lib.* 1. *cap.* 9. *numer.* 17. verùm si actio detur ad quantitatem in
4 genere, tunc non computatur inter mobilia, sed facit tertiam speciem, ita ut neque comprehendatur sub statuto excludente fœminas à successione bonorum, præsertim si statutum loquatur explicitè de bonis in territorio sitis: nam quando fit mentio de bonis existen-
5 tibus in certo loco, tunc non veniunt jura, & actiones. *l. quæsitum.* 76. *ff. de legat.* 3. *l. Cajus. ff. de leg.* 2. *& post Lap. & alios tradit Marescot. var. lib.* 1. *dict. cap.* 9. *num.* 16. *& seq. Alex. cons.* 31. *num.* 5. *& seq. & cons.* 16. *lib.* 1. *Card. Seraphin. decis.* 352. ubi dicit, quòd si successio esset limitata ad certum locum, non venirent actiones, licèt secus sit, quando non est limitata. *Mantic. de Conject. ultim. volun. lib.* 9. *tit.* 3. *num.* 13. ubi dicit, quòd si quis legat omnia, quæ habet in tali loco, non intelligitur legasse jura cohærentia personæ, quæ loco circumscribi non possunt.

Dico 3. quòd si actio competeret ad exigendas pe- 6
cunias in certo loco, censentur esse de bonis in eodem loco sitis. *Card. Seraphin. dec.* 352. *num.* 2. *Marescot. var. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 13. *& seq.* ubi dicit, quòd 7
statutum excludens fœminas à successione bonorum propter masculos, comprehendit pecunias, quarum exactio destinata est in loco, ubi viget tale statutum, licèt contractus fuerit alibi celebratus.

Dico 4. quòd nomina debitorum, licèt non cir- 8
cumscribantur loco, tamen per effectum exactionis dicuntur esse in loco, & de loco, ubi de jure, & de facto exigi possunt, aut debent. *l. si fideicommissum.* 50. *§. tractatum est. ff. de Judic. Alexand. consil.* 16. *num.* 3. *& seq. lib.* 1. ubi dicit, quòd nomina debitorum censentur esse de bonis illius loci, ubi est celebratus contractus vel collata solutio. *Thesaur. quæst. for. lib.* 2. *quæst.* 5. *num.* 15. *Socin. cons.* 101. *vol.* 1. *Mandell. consil.* 370. *num.* 20. *Tiraq. de Retract. lignag. §.* 36. *glos.* 3. *num.* 16. *& seq. Pinell. in rubr. Cod. de Bon. mater.* 1. *par. num.* 12. *Marescot. var. lib.* 1. *d. cap.* 9. *num.* 14. *&* 15. *Caball. resol. crimin. centur.* 3. *cas.* 268. *num.* 4. *&* 5. *Peregrin. de jur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 142. *Cyriac. contr.* 218. *num.* 9. *tom.* 2. *Corn. consil.* 49. *num.* 10. *& sequen. lib.* 3. *Vinc. de Franch. decis.* 93. *num.* 7. *& seq. Carleval. de Judic. lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *q.* 3. *num.* 146. ubi dicit, quòd Judex loci, in quo censentur esse ista incorporalia, petente eo, cui jus fuerit, potest nomina debitorum sequestrare, & exigere.

Observa tamen, quòd instrumenta, in quibus scri- 9
pta sunt nomina debitorum, non sunt tacitè obligata pro pensione domus, quia nomina debitorum non clauduntur loco. *Ursill. ad Afflict. decis.* 184. *nu.* 3. *Corn. cons.* 49. *num.* 10. *lib.* 3. *Caroc. de Locat. par.* 5. *quæst.* 15. *num.* 23. *&* 29. ubi quòd, neque pecunia illata est ta- 10
citè obligata pro pensione, quia nec pecunia circumscribitur loco. *per textum in l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de Judic.* quòd quidem intelligendum est 11
de pecunia illata ad expendendum pro quotidianis necessitatibus; secus si illata fuerit ad conservandum, quòd judicis arbitrio relinquitur: hoc enim casu esset tacitè obligata, sicut alia supellectilia. *ex tradit. per Tiraq. de Retract. lignag. §.* 1. *glos.* 7. *num.* 104. *Boer. dec.* 209.

Observa 2. quòd si quis legat omnia, quæ habet 12
in tali loco, non veniunt nomina debitorum, eadem ratione, quia non circumscribuntur loco. *Bald. in l.* 1. *ff. de Stat. hom. Alex. consil.* 31. *num.* 7. *lib.* 1. ubi dicit, quòd si quis donaverit quicquid habet in aliquo loco, actiones personales, quas ibi Donator habebat, non veniunt in donatione, quia locus, seu territorium illas non circumscribit. *Corn. d. consil.* 49. *num.* 10. *lib.* 3. ubi dicit, quòd si legantur uxori omnia, quæ sunt in domo viri, non veniunt nomina debitorum contenta in instrumentis repertis in domo. *Mantic. de conject. ultim. vol. l.* 9. *tit.* 3. *num.* 13. *& tit.* 2. *num* 45. *& seq.* ubi etiam dicit, quòd si testator legaverit domum cum omnibus rebus in ea existentibus, non censetur legasse pecuniam, nisi præsidii causa, vel loco thesauri esset reposita.

Observa 3. quòd si quis dixerit, dono tibi omnes 13
res meas, non videtur donare nomina debitorum, quia hoc pronomen, meum, est pronomen possessivum; 14
jura verò personalia propriè non possidentur. *Bald. in l.* 1. *ff. de stat. hom.* secus si dixisset, dono tibi res 15
ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo, quia 16
tunc nomina debitorum includerentur: verbum enim, res, & verbum, pertinere, est generale, & habere dicimur ea, quæ creditò habemus. *l.* 1. *ff. si cert. pet. l. qui actionem. ff. de reg. Jur. l. rem in bonis ff. de Acquir. rer. domin.*

Observa 4. quòd appellatione bonorum mobilium, 17
vel immobilium non veniunt nomina debitorum: hæc enim nec mobilia, nec immobilia sunt, sed faciunt tertiam speciem; quia mobilium, & immobilium appella-

pellatio cadit in his, quæ certo loco concluduntur: immobile enim dicitur, quod non potest à loco moveri: mobile verò, quòd secundùm suam naturam aptum est moveri; nomina autem debitorum non concluduntur loco, & sic non possunt dici mobilia, vel immobilia. *latè Abb. in cap. nulli. 5. num. 9. de reb. Eccles. non alien. Ruin. consil. 167. num. 5. lib. 4.* ubi dicit, quòd nomen debitoris non cohæret territorio domicilii debitoris: idque præcipuè procederet, ubi sermo esset de immobilibus, vel mobilibus in aliquo loco existentibus, quia nomina debitorum non circumscribuntur loco. *ut supra diximus. vide Surd. decision. 241. numer. 2.* ubi dicit, quòd adjectio localis restringit dispositionem ad ea tantùm, quæ sunt localia.

Secus esset in actionibus, quæ dantur ad mobilia, vel ad immobilia: istæ enim computantur inter mobilia, vel immobilia, si ad mobilia, vel immobilia competunt. *Abb. loco cit. Vinc. de Franc. decis. 93. numer. 7. Caball. resol. crimin. cas. 268. num. 7. & sequen.* ubi etiam dicit, quòd actio competens ad quid annuum, vel menstruum, inter immobilia computatur. *Roman. consil. 509. num. 16. & seq.* subdens, quòd actio competens ad rem mobilem, præscribitur triennio, prout ipsa res triennio usucapitur, competens verò ad rem immobilem, præscribitur spatio x. vel xx. annorum, prout res ipsa præscribitur.

An verò nomina debitorum contracta cum extero dicantur bona extra territorium? negativè respondet *Merlin. dec. 828. num. 15. & 17.*

Notandum est etiam, quòd hæreditas est quid intellectuale, & loco non circumscribitur *Ruin. consil. 48. num. 2. & consil. 49. num. 8. lib. 3.* ubi dicit, quòd de ea judicandum est prout de bonis, & rebus sub ea comprehensis. *Cyriac. contr. 218. num. 9. tom. 2.* ubi etiam observat, quòd defunctus habens bona in diversis territoriis, repræsentat duplicem personam, & uti duplex homo consideratur, & ob id diversimodè etiam judicantur talia bona.

SUMMARIUM.

1 *Res, vel actio litigiosa alienari, seu cedi non potest.*
2 *Quando res efficiatur litigiosa.*
Quid si esset quæstio de usufructu. ibidem.
3 *An ad hunc effectum requiratur litis contestatio, & num. 14.*
4 *An res efficiatur litigiosa per actionem hypothecariam, vel quando super illius possessione est controversia.*
5 *An, & quando sententia lata contra alienantem rem litigiosam, mandetur executione contra tertium emptorem.*
Quid si possessor esset Clericus. ibidem.
6 *An, & quando possessori competat retentio ratione melioramentorum.*
7 *Is, qui est particeps doli, non potest nullitatem allegare.*
An vendens rem litigiosam, de evictione teneatur. ibidem.
8 *Tam res, quam actio litigiosa ad pias causas alienari, & cedi potest.*
9 *Recensentur alii casus, in quibus res litigiosa alienari potest, & num. 10.*
10 *An alienans rem litigiosam incurrat in aliquam pœnam, si eam non tradidit.*
11 *Lis super petitorio non facit fructus litigiosos.*
12 *Perempta instantia res non dicitur ampliùs litigiosa.*
13 *An requiratur litis contestatio, ut actio realis fiat litigiosa.*

CAP. XXXIII.

An res litigiosa alienari possit ad pias causas.

PRæmittendum est, quòd regulariter res, vel actio litigiosa cedi, aut alienari non potest, aliàs cessio, & alienatio ipso jure esset nulla, & invalida, & cedens, vel alienans incurreret in pœnas contentas *in l. fin. Cod. de litigios.* res autem efficitur litigiosa, quando agitur actione reali civiliter intentata super dominio fundi dicto, vel utili, & non aliter. *auth. litigiosa. C. eod. tit. glos. in clem. cum litt. in ver. ad partem. Ut lit. pend. ubi etiam Zabarell. num. 1. Bald. in d. auth. litigiosa*, ubi dicit, quòd res efficitur litigiosa, si est quæstio de usufructu, quia ususfructus est pars dominii. *Guid. Pap. dec. 337. num. 6. & decis. 479. num. 3. & decis. 488. num. 1. & seq. Natt. cons. 2. num. 1. Cancer. var. par. 2. cap. 12. num. 7. & 8. Hond. consil. 20. num. 30. & seq. lib. 1. Farinac. Fragmen. crimin. par. 2. in ver. litigiosa. num. 276. cum seq. & num. 354. & seq.* ubi etiam observat, quòd ad hunc effectum non requiritur litis contestatio, sed sufficit citatio facta coram Judice competente, per quam potuerit quis instrui, ad quid citatus sit. *ut sensit etiam Bald. loco cit.* unde res non efficeretur litigiosa per actionem hypothecariam, nec quando super illius possessione est controversia, quia tunc non agitur de dominio, nec ad dominium rei obtinendum, sed in effectu actio tendit ad debitam pecuniam consequendam. *glos. in l. lite pendente. Cod. de litigios. Bart. in l. 1. Cod. eod. titul. Lancell. de Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 2. numer. 33. Natt. de cons. 2. num. 2. Covar. pract. quæst. cap. 15. num. 6. post med. Farinac. d. cons. 70. num. 51.* ubi dicit, quòd lis super possessorio rem litigiosam non facit, etiamsi primò intentatum fuerit petitorium, & posteà suspensum.

Præmittendum 2. quòd sententia lata contra alienantem rem litigiosam mandatur executioni recta via absque alio processu contra eum, in quem facta fuit alienatio, non obstante appellatione, ubi res, vel actio litigiosa lite pendente alienatur, vel ceditur, possessio minimè transfertur. *Natt. cons. 350. numer. 4. Sylv. in ver. lis. num. 7. Cancer. d. par. 2. cap. 12. num. 14. 17. & seq.* ubi dicit, quòd appellatio in tali casu non suspendit, sed tantùm devolvit. *latè Farinac. in dict. ver. litigiosa. num. 236. & 323. cum seq. Afflict. dec. 331. num. 1. & seq. & alii communiter:* quòd quidem procedit concurrentibus infrascriptis conditionibus, quarum prima est, ut in actis constet de scientia utriusque, venditoris scilicet, & emptoris, aliàs vitium litigiosi non operatur executionem contra tertium ementem. *Gait. de Cred. cap. 2. num. 641. Capyc. decis. 128. num. 9. & 12. Cartar. decis. 55. num. 13. Gratian. discept. for. cap. 502. num. 22. & seq.* secunda conditio est, ut tertius emens sit subditus eidem Judici; sententia enim lata à Judice sæculari contra laicum, non posset executioni demandari contra Clericum, qui rem lite pendente emit. *Gait. d. cap. 2. num. 649. & seq. Vinc. de Franch. decis. 545. numer. 4. & seq. quicquid dicat Ursill. ad Afflict. decis. 331. numer. 3. Boss. in tit. de pœn. num. 42.* unde praxis observat, ut prius citetur possessor coram suo Judice competente, & summatim audiatur, antequam contra eum executio fiat, nè tollatur defensio, præsertim quia posset eidem competere retentio, vel ratione melioramentorum, si rem litigiosam bona fide meliorem reddidit, vel ratione præscriptionis, si eam bona fide præscripserit. *vide Natt. d. cons. 350. num. 4. Cancer. d. cap. 12. num. 21. Afflict. dec. 331. & alios DD. citatos.*

Præmittendum 3. quòd hujusmodi nullitatem non potest allegare is, qui rem litigiosam scienter emit, nec unus contra alium, quando uterque est particeps doli. *Bart. in l. fin. C. de litigios. Ossasc. decis. 144. num. 11. Farinac. in d. ver. litigiosa. num. 242. 336. & seq.* ubi dicit, quòd vendens rem litigiosam, si de evictione promisit, evicta re tenetur. *vide DD. in l. 2. & fin. C. de litigios.* His præmissis.

8 Ad quæſitum reſp. quòd tam res, quàm actio litigioſa ad pias cauſas alienari, & cedi poteſt, quemadmodum alienari poteſt pro impenſis funeris, & ex cauſa dotis, donationis propter nuptias, tranſactionis, legati, aut fideicommiſſi. *l. fin. ubi gloſ. & DD. C. eod. tit. de litigioſ. Natt. conſil.* 401. *num.* 1. *& ſeq. & conſ.* 350. *Bellame. deciſ.* 749. *Cancer. d. cap.* 12. *num.* 15. ubi etiam obſervat, quòd res litigioſa poteſt alienari in alterum ex litigantibus.

9

10 Item res litigioſa alienari poteſt ex cauſa neceſſaria, ut pro ſolutione debiti, pro cibariis familiæ, vel ſi eſſet tempore peritura. *l. fin. ff. de requir. reis. Bart. in l. intereſſe. ff. de Acquir. poſſ. Bald. in l. alienationis. ff. fam. erciſc. & in l. ſi oleum. ff. de Dol. Alex. in l. ſi conſtante. §. fin. num.* 2. *ff. ſolut. matr. Surd. de Alim. titul.* 8. *priv.* 45. *num.* 6. *Cancer. d. cap.* 12. *num.* 50. unde cedi poteſt vicinis pro executione retractus juris congrui, ac dividi, ſi diviſio fiat ex cauſa neceſſaria. *Gait. de Cred. cap.* 2. *num.* 652. *Farinac. in d. ver. litigioſa num.* 253. *& ſeq. Lancell. de Attentat.* 2. *par. cap.* 4. *limit.* 8. *numer.* 2. *&* 12. *Guid. Pap. deciſ.* 337. ubi, quòd vendi etiam poteſt ſub conditione, ut venditio locum non habeat, niſi tunc quando res non erit ampliùs litigioſa.

11 Obſerva tamen, quòd rem litigioſam alienans nullam incurrit pœnam, ſi rem non tradiderit. *ut deciſum refert Farinac. in d. ver. litigioſa. num.* 274.

12 Obſerva 2. quòd lis ſuper petitorio non facit fructus litigioſos, & ideò vendi poſſunt. *Farinac. conſ.* 70. *num.* 51.

13 Obſerva 3. quòd res non eſſet ampliùs litigioſa, quando perempta eſſet inſtantia per ſententiam Judicis abſolventis reum, vel per renunciationem, aut lapſum temporis, cùm ceſſet eo caſu pendentia litis. *Oſaſc. deciſ.* 144. *num.* 9. *Natt. d. conſ.* 2. *num.* 2. *Honded. d. conſ.* 20. *num.* 32. *Urſill. ad Afflict. deciſ.* 331. *numer.* 2. *Boſſ. in tit. de Pœn. num.* 42. *Cancer. d. cap.* 12. *num.* 24. *& ſeq.*

14 Obſerva 4. quòd ipſa actio realis non efficitur litigioſa per ſolam citationem, ſed requiritur litis conteſtatio: & ideò ante litis conteſtationem cedi poteſt. *ſecundùm Cyn. in dict. auth. litigioſa. Natt. d. conſ.* 2. *num.* 3. *Farinac. conſ.* 70. *num.* 51. *Sylv. in ver. lis, verſ. Quinto quæritur &c.* ſed contrarium mihi verius videtur: ſicut enim non requiritur litis conteſtatio, quando agitur de ipſa re, ut ſupra diximus, ita nec videtur neceſſaria, quando agitur de actione ad rem. *ut ſenſit Bart. in l.* 1. *digeſti de litigio. & in l.* 2. *C. eod.*

SUMMARIUM.

1 *Quando res Domino pereat.*
2 *Commodatarius non tenetur de caſu fortuito.*
3 *Locator non tenetur de caſu fortuito, vel violentia.*
4 *Creditor non tenetur de pignore perdito ſine ejus culpa, vel vitio.*
5 *Procurator tenetur de dolo, & omni culpa, non tamen de caſu fortituito.*
6 *Quando periculum depoſiti ſpectet ad deponentem, & quando ad Depoſitarium.*
7 *Si depoſitarius ſit pauper, præſumitur conſumpſiſſe pecunias in proprios uſus.*
8 *Qualiter probetur amiſſio rei, & nu.* 11.
9 *Furtum, & alii caſus clandeſtini, & occulti probantur per conjecturas.*
10 *Quando per indicia probetur violentia.*
11 *Quid ſi caſus contigit eo in loco, ubi res ſolita erat manere.*
12 *An, & quando ſuper quantitatem rerum amiſſarum ſtari debeat juramento conquerentis.*

CAP. XXXIV.

Quomodo probetur amiſſio rerum.

1 PRæmittendum eſt, quòd in multis caſibus, quando res alicujus caſu fortuito apud alium perit, Domino perit, ita ut ille, apud quem periit, non teneatur ad ullam reſtitutionem, ut in commodato *eſt textus in l.* 1. *ubi DD. C. de Commodat.* ubi Commodatarius de caſu fortuito non tenetur; & in locato *eſt textus in l.* 1. *C. de Locat.* ubi locator horrei ſimiliter non tenetur de caſu fortuito, vel violentia; & in pignore *eſt textus in l. ſi creditor.* 4. *C. de Pignor. act.* ubi creditor, non tenetur de pignore perdito ſine ejus culpa, vel vitio; & in mandato *eſt textus in l. à procuratore. Cod. mandat.* ubi procurator tenetur quidem de dolo, & omni culpa, non tamen de caſu fortuito; & in depoſito *eſt textus in l.* 1. *Cod. depoſ.* ubi periculum depoſiti contingens caſu, non dolo, vel lata culpa Depoſitarii, ſpectat ad deponentem: quòd procedit, ſive pecunia data fuerit ad numerum, ſive obſignata. *l. certi condictio. §. fin. & l. quod ſi ab initio. ff. ſi cert. pet.* niſi Depoſitario expreſsè, vel tacitè data fuerit poteſtas utendi pecunia depoſita, eaque uſus fuerit; tunc enim dicitur mutuum, & transfertur dominium in Depoſitarium. *ut in dd. legibus. & trad. Bald. conſ.* 355. *num.* 2. *lib.* 3. *latè Gabr. commun. concl. lib.* 3. *titul. de reb. cred. concluſ.* 2. *per tot.* ubi idem dicit, quando fuit actum, ut reddatur tantundem, vel quando pecunia fuit conſumpta in utilitatem ipſius recipientis. *Cancer. var. lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 64. ubi dicit, quòd in pecuniis, quæ in banchis deponuntur, cùm de notoria conſuetudine Bancherii dictis pecuniis utantur, incontinenti dominium in Bancherios tranſit. *Cyriac. contr.* 342. *num.* 23. *lib.* 3. ubi etiam obſervat, quod ſi Depoſitarius eſſet pauper, præſumitur conſumpſiſſe pecuniam in proprios uſus. *Farinac. de furt. q.* 169. *par.* 2. *num.* 43.

2

3

4

5

6

7

Ad quæſitum reſp. quòd ad probandam amiſſionem rei, ut quis excuſetur ab illius reſtitutione, duo requiruntur, videlicet quod per teſtes probetur caſus fortuitus, puta depopulatio, incendium, vis hoſtium, naufragium &c. ſecundò quod res, quæ aſſeruntur deperditæ, fuerint in illa navi, vel loco. *cap. fin. de iis, quæ vi, metu, ſive caſu fiunt. l. ſi quando. Cod. unde vin Bart. in l. ſi quis ex argentariis. §. an nec hæredi. nu.* 5. *ff. de Eden.* ubi dicit, quod furtum, & alii caſus clandeſtini, & occulti probantur per conjecturas, ut quia oſtium fuit ruptum, famulus aufugit &c. *Abb. i. d. cap. fin. num.* 2. ubi dicit, quòd ſi indicia eſſent violenta, tunc per indicia poſſet probari violentia. *Mareſcot. var. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 3. *&* 5. ubi id remittit Judicis arbitrio, inſpecta conditione perſonarum, & rei, de qua agitur. *Cyriac. contr.* 442. *numer.* 26. *verſ. licèt autem &c.* ſubdens, quòd ſi caſus contigit eo in loco, ubi res ſolita erat manere, & veriſimiliter manebat, tunc non eſt neceſſaria hæc probatio, ſed qui diceret, ſervatam fuiſſe in alio loco, teneretur probare. *ex trad. per Felic. de Societ. cap.* 25. *numer.* 26. *Chriſtofor. Mart. Medic. in deciſion. Senen. examin.* 53. *num.* 9.

8

9

10

11

Quæres, an, & quando ſuper quantitate rerum amiſſarum ſtari debeat juramento conquerentis? Reſp. quòd ſtatur juramento conquerentis, quando concurrit difficultas probandi, & maleficium conventi, ut ſi quis ſolus erat, quando fuit à latronibus expoliatus, *d. l. ſi quando. C. unde vi, & in d. cap. fin. de iis, quæ vi, metu ſive caſu fiunt*, ubi contra violentum, conſtito de violentia, damna, & intereſſe probantur per actoris juramentum. Judicis taxatione præmiſſa, *gloſ. in d. cap. fin. ver. per teſtes*, ubi dicit, quòd intereſſe, quod ſurgit ex maleficio, probatur per juſjurandum; ſecus ſi ſurgit ex contractu, quia tunc per teſtes probandum eſt, *latè Abb. in eodem cap. fin. numer.* 5. ubi ex hoc infert, quod ſi ex ſtatuto Villa teneatur ad reficienda damna paſſa per Viatorem ex cauſa furti in territorio commiſſi, tunc non ſtatur juramento ipſius Viatoris, cum Villa non commiſerit maleficium, ſed ſolum teneatur de maleficio alterius.

12

SUMMARIUM.

1 *Annuarum nundinarum conceſſio ad ſolum Principem ſpectat.*
2 *Mercatus fieri poſſunt etiam ſine Principis licentia.*
3 *Quid ſi mercatus, aut nundinæ eiſdem diebus fiant*

fiant in duabus Civitatibus, vel Oppidis vicinis.

4 *Quando mercatus, qui fieri ſolet in certo loco Civitatis, poſſit in alium locum transferri.*

5 *Quando Princeps poſſit privilegium, quod conceſſit, revocare.*

6 *De rebus emptis in nundinis non ſolvitur gabella, ſi extrahantur tempore nundinarum.*

7 *Quid ſi tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio.*

8 *Et quid ſi navim durantibus nundinis quis extraxerit, & deinde à vento agitata, reverſa fuerit in locum nundinarum.*

9 *An habeat locum privilegium, quando ante nundinas fuit conventum, & in nundinis traditum.*

CAP. XXXV.

Ad quem ſpectet nundinas concedere.

1 ANnuarum quidem nundinarum conceſſio ad ſolum Principem ſpectat, vel ad alium, qui imperii jura obtinet, cùm hoc ſit ſpecialiter de reſervatis ſupremæ poteſtatis. *l. 1. ubi DD. ff. de Nundin.*

2 mercatus verò, qui ſemel, vel bis fieri ſolent ſingulis hebdomadis in Civitate, vel Oppido, fieri poſſunt etiam ſine Principis licentia, tum quia continent potius factum, ideſt, obſervantiam, quàm jus, cùm careant privilegiis, & aliis immunitatibus, quæ nundinis concedi ſolent, tum etiam quia videntur eſſe etiam de jure gentium, ut homines ſimul uno loco conveniant mercandi cauſa. *l. ex hoc jure. ff. de Juſt. & jur. l. 1. §. conventionis. ff. de Pact. Bald. in l. 1. nu 1. C. de Nundin. Theſaur. dec. 264. num. 4.*

3 Obſerva tamen, quòd ſi mercatus, aut nundinæ hujuſmodi fiant eodem, vel eiſdem diebus in duabus Civitatibus, aut Oppidis vicinis ad decem milliaria, poteſt Princeps, vel Superior Magiſtratus ad inſtantiam Civitatis, vel loci, qui prior eſt tempore, alteri inhibere, quia alter alteri per concurſum noceret. *arg. l. qui prior. ff. de Judic. Theſaur. dict. deciſ. 264. num. 4. & 5.*

4 Obſerva 2. quòd poteſt Princeps mercatum, qui fieri ſolet in certo loco Civitatis, in alium locum pro publico beneficio transferre, ſi locus ſit inhabilis, & aliis oneroſus. *vide Luc. de Penn. in l. 1. col. 1. & 2. Cod. Nè ruſtican. ad ull. obſeq. &c. lib. 11. Theſaur. ubi ſupra num. 3.*

5 Obſerva 3. quòd poteſt Princeps nundinas auferre Civitati, vel Oppido, quamvis illas per longiſſimum tempus, & excedens hominum memoriam exercuerit: quia iſtud jus non eſt præſcriptibile tamquam de regalibus. *latè Natt. conſ. 511. & 512. lib. 3.* ubi dicit, quòd quando Princeps concedit aliquid, ut Princeps illud ad libitum poteſt revocare, etiamſi elapſum ſit tantum temporis, cujus origo hominum memoriam excedat; licèt ſecus ſit, ſi concedit ut privatus, & per viam contractus, vel ſi concurreret propter hujuſmodi conceſſionem datio, vel factum aliquod commenſurabile ipſi privilegio; quamvis contrarium ſentiat *Theſaur. d. dec. 264. num. 3.*

6 Obſerva 4. quòd de rebus emptis in nundinis non ſolvitur gabella, ſi extrahantur durantibus nundinis, ſeu tempore nundinarum, vel ſtatim poſt, ſi intervenerit impedimentum. *ut d. Bald. in l. 1. num. 3. Cod. de*

7 *Nundin.* ubi etiam obſervat, quòd ſi tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio, licèt talis traditio fiat poſt nundinas finitas, privilegium tamen adhuc duraret. *arg. l. 3. §. ſcio. ff. de minor.* ubi, quòd initium inſpicitur. Idem dicendum, ſi quis navim v. g. durantibus nundinis extraxerit, licèt navis à vento agitata, reverſa fuerit in locum nundinarum. *per tex. in l. Cæſar. ff. de Public. & Vecti.*

9 Si verò ante nundinas fuit conventum, & in nundinis traditum, non habet locum privilegium, niſi contractus fuerit celebratus intuitu nundinarum, ut in nundinis ſolverentur. *Bald. loco cit. num. 3. verſ. ſi verò &c.* ubi dicit, quòd iſtud privilegium conceditur ratione mercatus in loco, ita ut locus contractus ſit de ſubſtantia iſtius privilegii.

SUMMARIUM.

1 *An tutor datus in uno loco ſit etiam tutor in alio territorio, & nu. 2. & ſeq.*

2 *Quid ſi in alio territorio pupillus alium tutorem habeat.*

3 *Tutor in eo loco debet peti, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel ejus bona ſunt ſita.*

4 *Curator datus à Judice unius loci non poteſt adminiſtrare in alio territorio.*

5 *Tutor datur perſonæ, curator bonis.*

6 *Tutor, vel Curator debet eſſe de juriſdictione Judicis decernentis, aliàs non valet datio ipſo jure: limitatur num. ſeq.*

7 *Quid ſi tutor datus fuerit à Teſtatore.*

8 *Tutor legitimus admittitur, etiamſi eſſet alterius juriſdictionis.*

9 *Tutor dativus cedit legitimo, & legitimus teſtamentario.*

10 *Quando dati ſunt duo tutores in duobus locis, an alter tutor ingerere ſe poſſit in exactione ad alterum ſpectante.*

11 *In quo loco ratiocinia reddi debeant.*

12 *An, & quando Doctores excuſentur à muneribus.*

An Doctores pro cauſa criminali capi perſonaliter poſſint. ibid.

13 *An Doctores excuſentur à tutela.*

14 *An officium publicum, obtinens excuſetur à tutela.*

15 *Quid ſi in Patria quis præbendam theologalem obtineat.*

CAP. XXXVI.

De Tutore, & Curatore.

QUæritur 1. an tutor datus in loco, ſit etiam tutor in alio territorio, ibique adminiſtrare poſſit bona pupilli? Reſp. affirmativè. *l. quia perſonæ. ff. de Teſtam. tutor.* 1

Limita 1. ſi in alio territorio pupillus alium tutorem habeat; poſſunt enim dari diverſi tutores à diverſis judicibus reſpectu bonorum in diverſis territoriis exiſtentium, & tunc poteſtas unius tutoris non extenditur ad bona ejuſdem pupilli in alio territorio ſita. *l. ſi tamen. ff. eod. tit. de Teſtam. tut. l. 1. ubi Bald. & Sal. C. ubi per tut.* ubi, quòd tutor datur in eo loco, in quo pupillus originem, vel domicilium habet, vel ejus bona conſtituta ſunt. *Bart. in l. pupillo. ff. de Tut. & Curat. & in l. quæro. ff. de ſolut. Alex. conſil. 128. num. 4. lib. 1. Roman. conſ. 39. num. 3. circa med. Corn. conſil. 202. num. 6. lib. 2. Borginin. de tut. & curat. num. 281.* 2 3

Limita 4. in Curatore, qui ſi datus fuerit à Judice unius loci, non poteſt adminiſtrare in alio territorio: ratio differentiæ eſt, quia tutor datur perſonæ, curator verò datur bonis. *Bart. & Bald. locis cit.* ubi dicunt, quòd ſi minor in loco non habet domicilium, neque originem, ſed tantùm bona, poteſt Judex illius loci dare curatorem illis bonis. *Rot. deciſ. 177. numer. 27. & 29. par. 5. tom. 1. recent. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 7. num. 60. latè Rolan. conſ. 24. nu. 23. & ſeq. vol. 3.* 4 5

Obſerva tamen, quòd is, qui datus eſt tutor, vel curator, debet eſſe de juriſdictione Judicis decernentis, alioqui non valeret datio ipſo jure. *l. 1. ubi Bart. & l. jus dandi. ff. de Tut. & Curat. gloſ. in l. etiam. ff. de Tutel.* quod procedit in tutore, vel Curatore dato à Judice; ſecus ſi datus fuerit à teſtatore, quia tunc tenet datio. *Papien. in form. libell. quo agit. ad redd. ration. tut. §. eidem Jacobo &c. num. 4.* idemque dicendum eſt in tutore legitimo, qui ſcilicèt à lege conſtituitur, qualis eſt Avus, Avia, mater, patet, patruus, & conjunctus: iſti enim poſſunt eſſe tutores, etiamſi 6 7 8

eſſent

essent alterius jurisdictionis. *latè Borgin. loco cit. num.* 1.
9 *& seq.* ubi etiam dicit, quòd tutor dativus cedit legitimo, & legitimus testamentario.
10 Observa 2. quòd si inter duos tutores divisa sit administratio bonorum pupilli existentium in diversis territoriis, ut quia uni esset assignata administratio bonorum existentium Bononiæ, si debitor pupilli occasione rerum existentium Mutinæ, reperiatur Bononiæ, poterit conveniri à tutore Civitatis Bononiæ. *ut dict. cons.* 101. *vol.* 1.
11 Quæritur 2. in quo loco ratiocinia reddi debeant? Resp. quòd ibi reddi debent, ubi gesta est administratio; ibi enim facilius, & plenius tam per testes, quàm per instrumenta, & alias legitimas probationes veritas inveniri potest. *l.* 1. *ubi Bald. Cod. ubi de ratiocin. &c. l. Prætor. ait. §. is etiam. ff. de eden.*

Hæc tamen conclusio limitatur, si is, qui petit, ut rationes in alio loco reddantur, paratus esset facere necessarias impensas pro habendis probationibus ad effectum, ut de redditione rationum sibi in eodem loco responderetur. *Rota in Romana. seu Lugdunen. redditionis rationis* 17. *Martii* 1589. *coram Penia, in impressis dec.* 13. *num.* 2. *& seq.* ubi, quòd potest reus conveniri in loco domicilii ad rationes ibidem reddendas, dummodò libri, cæteraque actorum instrumenta transportentur impensis, & periculo ipsius agentis.
12 Quæritur 3. an, & quando Doctores excusentur à tutela, & aliis muneribus? Resp. 1. quòd Medici, Grammatici, & professores aliarum litterarum, ac Doctores legum unà cum uxoribus, & filiis suis, ab omni functione, & ab omnibus muneribus vel civilibus, vel publicis immunes sunt. *l. medicos. Cod. de Profess. & Med. lib.* 10. unde nec custodiam facere, nec hospites in Provinciis recipere coguntur, nec pro criminali causa capi personaliter, aut detineri possunt, exceptis gravissimis delictis. *ut in d. l. Medicos, cum ibi not. per glos. & DD. Bart. ibid. num.* 2. ubi dicit, quòd familia non potest Doctores perquirere de armis.

Amplia 1. ut dicti textus dispositio non solùm procedat in muneribus personalibus, sed etiam in patrimonialibus. *glos. in d. l. Medicos. ver. muneribus. vers. & è contra &c. Bart. ibidem num.* 2. ubi dicit, quòd Doctoribus legum, & aliarum scientiarum non potest de jure imponi colecta. *Add. ad Guid. Pap. decis.* 88. *litt. C. & G.*

Amplia 2. ut non solùm procedat in Doctoribus actu legentibus, sed etiam in aliis, dummodò isti etiam docti sint, cum appellatione Doctorum non veniant indocti. *Guid. Pap. dict. dec.* 88. *numer.* 2. *& ibi Add. lit. C.*
13 Resp. 2. quòd à tutela non excusantur, nisi Medici in propria patria curent, & Doctores, aliique scientarum professores in patria doceant, vel saltem Romæ, quæ habetur, & est communis patria, sive doceant cum salario, sive sine. *l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de Excusat. tut.* quod etiam procedit in iis, qui disciplinis valdè instructi sunt: nam isti immunes sunt à tutela, etiamsi in aliena patia doceant. *d. l. sed & reprobari. §. amplius. vers. valde tamen &c. & not. Bald. ibidem:* eodemque privilegio gaudere debent qui in conscribendis libris operam navant, quibus etiam permissum est, ut possint expellere artifices, & alios propè obstrepentes. *l.* 2. *§. juris civilis. ff. de orig. jur. Gratian. discept. for. cap.* 186. *num.* 7. *Aret. in §. item Divus. Inst. de Excus. tut.* ubi, quòd etiam is, qui officium pu-
14 blicum obtinet, à tutela excusatur.
15 Ex his infertur, quòd obtinens in patria præbendam theologalem, excusatur ab aliis muneribus capitularibus. *per d. tex. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de Excus. tut.*

SUMMARIUM.

1 *Obligatio facta ab injustè carcerato ad favorem detinentis, nulla est ipso jure, & n.* 2. *& seq. limitatur num.* 11. *cum seq.*
2 *Juramentum non obligat, quando contractus est ipso jure nullus.*
3 *Carcer est species torturæ.*
4 *An prosit cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum custodia satellitum.*
5 *Injusta carceratio probat metum cadentem in constantem virum.*
6 *An valeat fidejussio facta pro carcerato injustè.*
7 *Gesta in carceribus adeò nulla sunt, ut non requiratur sententia revocatoria, nec absolutio à juramento.*
8 *Quid si post obligationem fuerit susceptus terminus ad solvendum, vel facta solutio.*
9 *Et quid si periculum carcerationis immineat.*
10 *An consuetudo loci servanda sit, si ex ea inducatur, ut valeat contractus in favorem injustè carcerantis.*
11 *Valet contractus factus ab injustè carcerato ad favorem tertii, qui non carceravit, dummodò contractus non tendat in commodum detinentis.*
12 *Item valet, si fiat ad favorem Commentariensis pro expensis, & salario custodiæ.*
13 *Qualiter carcer in proposito intelligatur.*
14 *Quis dicatur carceratus injustè.*
15 *Valida est obligatio, ubi contractus respicit utilitatem ipsius carcerati.*
16 *Quid si carceratus injustè contractum in carceribus initum, in loco tuto ratificaverit.*
17 *Obligatio facta ab eo, qui justè carceratus fuit, valida est etiam in favorem detinentis: limitatur num.* 19. *& seq.*
18 *Juris executio nec injuriam, nec metum incutit.*
19 *Quid si obligatio facta fuerit ad favorem Judicis, seu Officialis.*
20 *Prætores, & Provinciarum Rectores non possunt contrahere in locis sibi commissis, nisi pro necessitate victus, & vestitus.*
21 *Contractus gesti inter subditum, & Principem, vel alium Officialem perpetuum quando valeant.*
22 *Quid si carceratio facta fuerit ad extorquendum alium contractum separatum, & à causa carcerationis non dependentem, in favorem carcerantis.*
23 *Confessio facta à reo in causa criminali ex solo carcere non potest dici nulla.*
24 *Carceratus potest facere testamentum etiam in favorem detinentis, quando carceratio est justa.*
25 *Officiali potest per ultimam voluntatem relinqui, & legari.*
26 *An, & quando solvens pro carcerato, possit ab eodem repetere.*

CAP. XXXVII.

An, & quando valida, vel invalida sit obligatio facta in carceribus, vel alio loco pro carcere assignato.

RESp. quòd promissio, & obligatio, confessio, & quilibet alius contractus ab injustè carcerato factus ad favorem carcerantis, seu detinentis, regulariter est ipso jure nullus, ita ut talis injustè carceratus nec civiliter, nec naturaliter remaneat obligatus non obstante juramento: juramentum enim non obligat, quando contractus est ipso jure nullus. *l. qui in carcerem. ubi Bart. & alii. ff. Quod met. caus.* ratio est, quia carcer incutit justum metum, & ubi non est libertas corporis, ibi non præsumitur libertas mentis: tum etiam quia carcer est species torturæ: & ideò sufficit probare, aliquem fuisse detentum, licèt aliter non probetur tortura, ad hoc ut dicatur confessio facta metu tormentorum. *ut d. Marsi. in Pract. crim. §. attingam. num.* 22. *& seq.* ubi etiam observat, quòd non prodest cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum custodia satellitum, & facta obligatione iterùm ad carcerem reducitur; quia cùm non sit in sua libertate, adhuc dicitur carceratus. *Alex. cons.* 241. *num.* 10. *vol.* 6. ubi quod hoc procedit, etiamsi contractus fieret in favorem ipsius Principis,

aut

aut perpetui officialis. *Rot. decis. 26. num. 5. & seq. par. 6. recen.* ubi, quod hujusmodi injusta carceratio probat metum cadentem in constantem virum, ita ut nulla alia justificatione opus sit. *Ruin. consil. 113. num. 3. vol. 5.* ubi dicit, quod metu carceris fit, dum quis adhuc est sub custodia, nec obstarent in tali casu illa verba. *non vi, aut metu, sed sponte &c. Clar. in Pract. crim. §. fin. quæst. 46. vers. plerumque &c. Natt. consil. 451. num. 1. & seq. & num. 15. & 25. lib. 2. Rol. cons. 2. num. 47. & seq. & num. 82. cum seq. vol. 1. Menoch. de Arb. Jud. cas. 136. num. 5. Alba cons. 77. Boer. decis. 100. num. 14. Farinac. in Pract. crim. q. 35. num. 1. & seq. Cæphal. cons. 118. num. 32. vol. 1. Afflict. dec. 149.*

6 *num. 2. & dec. 263.* ubi, quòd nec valet fidejussio facta pro carcerato injustè non obstante juramento, etiamsi fidejussor uti principalis, principaliter, & insolidum se se obligaverit, nisi expressè dixerit, se velle teneri, etiamsi obligatio carcerati esset nulla. *latè Scanarol. de visit. carcerat. lib. 1. §. 5. cap. 3. sect. 2. numer. 1. &*

7 *seq.* ubi dicit, quòd gesta in carceribus adeò nulla sunt, ut non requiratur sententia revocatoria, nec absolutio à juramento.

8 Amplia prædictam conclusionem, etiamsi post hujusmodi obligationem fuerit suceptus terminus ad solvendum, vel etiam facta solutio, quia hæc censetur gesta per metum, nè videlicet debitor capiatur, & executionis molestiam subeat; unde & solutum repeti potest. *Nat. cons. 451. num. 16. Gratian. discep. for. cap. 501. num. 1. & seq. & cap. 824. num. 19. vers. nam etiam accipiens &c. Millin. dec. 293. numer. 5. Scanarol. ubi supra d. sect. 2. num. 16. & 17. Farinac. d. quæst. 35. num. 39.*

9 Amplia 2. ut nec valeat contractus factus à carcerando, si periculum carcerationis imminebat vel ob paratam executionem cameralis obligationis, vel ob relaxationem mandati: paria enim sunt esse carceratum, vel carcerationis periculum imminere. *Rot. decis. 731. num. 4. par. 3. rec. Scanarol. d. cap. 3. sect. 2. num. 28. & 29. & sect. 1. num. 9.*

10 Amplia 3. ut neque consuetudo loci in contrarium servanda sit, si ex ea inducatur, ut valeat contractus factus in favorem ejus, qui injustè carceravit, vel qui vim, aut metum intulit, quia esset contra bonos mores. *Farinac. d. qu. 35. num. 44. & 45. Scanarol. dict. cap. 3. sect. 3. num. 10. quicquid in contrarium sentiat Clar. in pract. crimin. quæst. 46. vers. plerunque &c. Guaz. def. 6. nu. 15. vers. 9. limit.*

11 Limita 1. ut valeat contractus ab injustè carcerato factus ad favorem tertii, qui eum in carcerem non detrusit, nec fuit particeps carcerationis. *l. metum 9. §. sed licet. ff. Quod met. caus. glos. in d. l. qui in carcerem, & ibi Bart. & alii. ff. eod. Bald. in rub. C. de Rescind. vendit. num. 4. Alex. consil. 241. in fin. vol. 6. Marsl. loco cit. num. 23. Rol. cons. 57. num. 38. vol. 3. Ruin. cons. 113. num. 7. vers. & istud etiam confirmatur &c. vol. 5. Nat. cons. 451. num. 5.* ubi, quòd hoc procedit, quando contractus non tendit in commodum detinentis, sed illius tertii, vel quando carceratus non contraxit cum illo tertio ad instantiam carcerantis. *Farinac. d. qu. 35. num. 32. & seq. Scanarol. dict. sect. 2. num. 24. & 25. & sect. 3. num. 4.* subdens, quòd obli-

12 gatio injustè carcerati erit valida, si fiat ad favorem Commentariensis pro expensis, & salario custodiæ. *Guid. Pap. decis. 448.* ubi dicit, quòd de consuetudine custos in tali casu potest carceratum retinere, donec solverit, aut concordaverit.

13 Carcer autem in proposito censetur non tantùm locus publicè ad id deputatus, sed etiam quilibet locus, à quo quis liberè discedere nequit; unde in carcere intelligitur esse, qui est sub fida custodia, vel qui in domo propria de mandato Judicis detinetur. *Nat. cons. 451. num. 16. Farinac. qu. 35. num. 20. Rot. decis. 26. num. 40. & seq. par. 6. recent. Scanarol. d. cap. 3. sect. 1. num. 9.*

14 Injustè verò carceratus dicitur non solùm is, qui debitor non est, sed etiam, licèt debitor sit, non tamen ritè, ac juris ordine servato captus fuit, ut quia de jure non potuit capi personaliter, & carcerari. *Afflict. decis. 149. post num. 1. Rot. d. decis. 26. num. 7. & seq. par. 6. Recent. Farinac. d. q. 35. num. 28. Scanarol. loco cit. sect. 1. num. 1. & seq.*

Limita 2. quando contractus respiceret utilitatem ipsius carcerati, quia tunc obligatio valida est. *Bald. in Rub. Cod. de Rescind. vend. num. 4. Farinac. d. qu. 35. num. 35. & 40. Scanarol. d. lib. 1. § 5. cap. 3. sect. 3. nu. 2. Rot. dec. 98. num. 8. par. 4. rec.* 15

Limita 3. si carceratus injustè contractum in carceribus initum, in loco tuto cessante metu ratificaverit, quia tunc valet talis ratificatio. *latè Farinac. d. qu. 35. num. 38. & seq. Rol. cons. num. 87. & seq. vol. 1. Natt. cons. 451. num. 16. & 17.* 16

Limita 4. in obligatione facta ab eo, qui justè carceratus fuit, hæc enim valida est etiam in favorem detinentis, quia juris executio nec injuriam, nec metum incutit. *Bart. in l. qui in carcerem. ff. Quod met. caus. Marsl. d. §. attingam. num. 22. Gratian. discep. for. cap. 479. num. 30. Natt. cons. 451. num. 1. Rol. cons. 57. nu. 38. vol. 3. Scanarol. d. cap. 3. sect. 4. num. 1. & seq. & sect. 2. num. 27. Rot. d. decis. 26. num. 1. & 8. par. 6. recent.* nisi obligatio facta fuerit ad favorem Judicis, seu officialis cum jurisdictione ad tempus, hoc enim casu, etiamsi justa esset carceratio, ad hoc contractus esset ipso jure nullus, nec juramento firmaretur ob dupli- 17 18 19
cem metum, subjectionis scilicet, & carceris, per quem obligatio præsumitur extorta. *Natt. cons. 50. num. 13. Pereg. de Jur. fisc. lib. 4. tit. 7. num. 12. & seq. Boss. in tit. de carcer. num. 22. & 23. Rot. d. decis. 26. nu. 12. & seq. par. 6. recent.* ratio est, quia officialis prohibetur contrahere, & obligationes recipere à subditis, sive carcerati sint, sive etiam in plena libertate existant, quia semper lex suspicatur, quòd officialis subditos metu inducat ad contrahendum. *l. un. C. de Contract. Judic. l. qui officii. ff. de contrah. empt. l. si impressionem. Cod. de iis, quæ vi, metusve caus. &c.* ubi Prætores, 20
& Provinciarum Rectores non possunt per se, vel alios contrahere in loco sibi commisso, nisi pro necessitate victus, & vestitus. *l. quisquis C. si cert. pet. l. principalibus. ff. eod.* excepto Principe, seu Barone; & aliis officialibus perpetuis, quorum contractus gesti cum subditis valent, dummodò subditi in plena libertate sint constituti. *ut tradunt communiter Doctores in dict. l. principalibus. Mantic. de Tacit. lib. 8. tit. 5. numer. 9. Rot. d. decis. 26. num. 8. & seq.* ubi subiicit, quòd li- 22
cèt carceratio justa fuerit, si tamen facta fuit ad extorquendum alium contractum separatum, & à causa carcerationis non dependentem in favorem ejus, qui carcerationem procuravit, talis contractus esset nullus. 21

Limita 5. in confessione facta à Reo in causa criminali: hæc enim ex solo carcere non potest dici nulla. *Farinac. d. qu. 35. nu. 18.* 23

Limita 6. in testamento, vel alia ultima voluntate: tum quia in istis nulla est obligatio, tum etiam quia leges prohibitivæ loquuntur de contractibus. *l. qui à latronibus. ff. de Testam. Bart. in d. l. qui in carcerem, ubi etiam Bald. in 1. lectur. ff. Quod met. caus.* ubi, quòd carceratus potest facere testamentum etiam in favorem detinentis, quando carceratio est justa, secus si injusta. *Boss. in tit. de carcer. post num. 22. ubi de communi testatur. Farinac. d. qu. 35. num. 43. Pereg. de Jur. fisc. lib. 4. tit. 7. num. 13.* ubi dicit, quòd officiali, qualiscunque sit, sive cum jurisdictione, 25
sive non, potest per ultimam voluntatem relinqui, & legari. 24

An verò solvens pro carcerato, possit ab eodem repetere? vide *Afflict. decis. 149. num. 3. & 4.* ubi dicit, posse repetere, si coactè solvit. *Farinac. d. q. 35. num. 37.* 26

SUMMARIUM.

1 *Consuetudo loci tollitur per contrariam consuetudinem, si fuit observata tanto tempore, quo prior inducta fuit.*

2 *Consuetudo non inducitur ex actibus difformibus: declaratur nu. 3.*

3 *Unicus actus contrarius probat, non extare consuetudinem.*

4 *Quan-*

4 *Quanto tempore inducatur consuetudo contra Ecclesiam, vel contra jus canonicum.*

5 *An consuetudo induci possit contra jus sine Principis approbatione.*

An consuetudo à lege reprobata excuset delinquentem à pœna temporali. ibid.

6 *Consuetudo laicorum clericos non ligat.*

7 *An Doctoribus attestantibus de consuetudine, & observantia loci stari debeat.*

CAP. XXXVIII.

Quantum temporis requiratur, ut consuetudo loci tollatur per contrariam consuetudinem.

1 RESP. quòd requiritur, ut consuetudo contraria fuerit observata tanto tempore, quo prior inducta fuit. *cap. fin. ubi DD. de consuet. Rot. in Senegallien. dotis* 28. *Novembris* 1607. *coram Card. Pamphilio. Merlin. decis.* 473. *num.* 15. ubi dicit, quòd contra consuetudinem inveteratam, & ultra spatium centum annorum legitimè præscriptam requiritur consuetudo ejusdem temporis.

2 Notandum tamen est, quòd ex actibus difformibus, seu vario modo gestis non inducitur consuetudo, aut observantia: & ideò tunc recurrendum est ad jus commune. *Alex. cons.* 5. *num.* 7. *lib.* 5. *Cravet. consil.* 96. *num.* 5. ubi, quòd nec inducitur consuetudo ex sententiis difformibus, quando vario modo fuit judicatum. *Rot. decis.* 72. *num.* 28. *par.* 2. *Diversi. Greg. decis.* 162.

3 *num.* 8. ubi, quòd unicus actus contrarius probat, non extare consuetudinem; hoc tamen intelligendum est, quando actus difformes sunt inter se incompatibiles; secus si non essent incompatibiles, quia tunc eorum difformitas non impediret consuetudinem. *Dec. consil.* 11. *num.* 12. *Rot. decis.* 356. *num.* 4. *par.* 1. *recen. Beltram. ad Greg. d. dec.* 162. *num.* 14.

4 Notandum 2. quòd quando consuetudo detrahit juribus Ecclesiæ, vel Clericorum, vel etiam juri Laicorum simul cùm jure Ecclesiæ, etiamsi non sit contra jus, tamen ad illam inducendam requiritur tempus quadraginta annorum, quemadmodum in præscriptione. *Abb. in d. cap. fin. num.* 11. *ver. quod videtur limitandum. de Consuet. Alex. cons.* 5. *num.* 9. *Cravet. de Antiquit. temp. par.* 4. *num.* 7. *in fin. Merlin. decis.* 554. *num.* 5. *& seq.* ubi dicit, quòd ad inducendam consuetudinem, ut emphyteusis Ecclesiæ ex pacto, & providentia fiat hæreditaria, requiritur etiam spatium quadraginta annorum, quia hæc detraheret juri Ecclesiæ, tum ex eo quòd cogeretur magis habere unum emphyteutam, quàm alium, & invita compelleretur præstare consensum alienationibus bonorum emphyteuticorum, cùm in tali casu possent tamquam hæreditaria in quoscunque hæredes transferri: tum ex eo quia bona difficiliùs ad ipsam Ecclesiam reverterentur, dum essent ad omnes transibilia, & fraudaretur Ecclesia laudemiis, caducitatibus, & devolutionibus, quòd etiam est notabile præjudicium. *vide Alciat. cons.* 8. *num.* 16. *lib.* 6. *Ruin. cons.* 149. *num.* 11. *lib.* 1.

Notandum 3. quòd sicut statutum sine Principis auctoritate non subsistit, dum est contra jus, ita quoque corruit in tali casu consuetudo sine Principis approbatione. *Rot. dec.* 177. *nu.* 55. *&* 56. *par.* 5. *recent. Merlin. dec.* 740. *num.* 16. 5

Observa tamen, quòd consuetudo loci etiam injusta, & invalida, & à lege, seu à Principe reprobata excusaret delinquentem à pœna temporali, non tamen à Divina. *glos. in cap. denique, in ver. consuetudine, distinct.* 4. *Rom. consil.* 466. *numer.* 1. *Grammat. decis.* 50. *numer.* 3. *& sequent. Anchar. consil.* 51. *&* 283. *Paris. consil.* 29. *numer.* 18. *lib.* 4. *Gabriel. lib.* 7. *concluf.* 8. *num.* 16. *Natt. consil.* 498. *num.* 25. *in fin. & cons.* 586. *num.* 10. *lib.* 3. *Menoch. de Arbitr. lib.* 2. *cas.* 400. *post numer.* 9. *Rolan. cons.* 75. *num.* 47. *lib.* 1. *Farinac. in Pract. crimin. quæst.* 95. *num.* 44 unde consuetudinem excusare à pœna privati carceris dixit *Alexand. consil.* 233. *numer.* 13. *lib.* 6. *Decian. tractat. criminal. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 14. *Farinac. dicta quæst.* 95. *num.* 10. *Ruin. cons.* 143. *num.* 27. *lib.* 5. *Plot. de in lit. jur. §.* 2. *num.* 17. *& §.* 6. *num.* 57. *Menoch. dict. cas.* 400. quòd intellige quoad ea, quæ sunt prohibita à jure positivo. *ut dict. Abb. in cap. cum venerabilis. num.* 5. *de Consuet.* secus in prohibitis de jure Divino, vel naturali. *cap. flagitia.* 32. *quæst.* 7. *& ibi glos. in ver. quæ si omnes. cap. fin. ubi Canonistæ communiter, de Consuet. Gabr. dict. lib.* 7. *concluf.* 8. *nu.* 27. *Gramm. decis.* 50. *numer.* 5. *Farinac. dict. quæst.* 95. *numer.* 32. *& seq.* ubi dicit, quòd in tali casu consuetudo sufficienter dicitur probata, si probatus fuerit cursus decem annorum à tempore primi actus de consensu populi, sive ipso sciente, & tolerante gesti.

Notandum 4. quòd consuetudo laicorum Clericos non ligat, nisi introducta fuerit consensu tam laicorum, quàm Clericorum. *Bald. in cap. cum venissent. num.* 6. *De eo qui mitt. in possess. Burat. decis.* 3. *num.* 8. *Dian. resol. moral. par.* 6. *tract.* 3. *resol.* 6. 6

Notandum 5. quòd Doctoribus attestantibus de consuetudine, & observantia standum est quoad ea loca, in quibus ipsi versati sunt, non autem quoad alia, quorum notitia in eis non præsumitur. *Rolan. consil.* 58. *numer.* 27. *lib.* 4. *latè Gratian. discept. for. cap.* 973. *num.* 43. 7

JOANNIS CAROLI ANTONELLI SAC. THEOLOGIÆ, AC I. U. D. VELITERNI

LIBER TERTIUS.

DE LOCO LEGALI.

SUMMARIUM.

1 *Delinquens forum ſortitur in loco delicti, originis, & domicilii.*
2 *Reus puniri poteſt etiam in loco litis conteſtatæ.*
3 *Judex originis, & domicilii contra reum etiam abſentem procedere poteſt.*
4 *In delictis attenditur locus, ubi delictum conſummatum fuit.*
5 *Quid ſi dubium ſit, in quo loco delictum commiſſum fuerit.*
6 *Habitans in confinibus duarum Civitatum, vel Provinciarum, ab utroque Judice puniri poteſt.*
7 *Aſſaſſini, & publici latrones, ac viarum graſſatores ubique locorum puniri poſſunt, & numer. 14.*
8 *Non attenditur locus perſonæ offenſæ, ſed attenditur tantùm perſona offendens.*
9 *Vagabundus poteſt ubique locorum puniri.*
10 *An Judex loci, in quo reus per decem annos fuit converſatus, poſſit contra eum procedere.*
11 *Banniti, qui habent in aliquo loco certam habitationem, ſeu domicilium, non dicuntur vagabundi.*
12 *Quando Banniti habeantur pro vagabundis.*
13 *Si deficiant aliqua requiſita ad hoc, ut quis dicatur contraxiſſe domicilium in aliquo loco, puniri poteſt tanquam vagabundus.*
14 *De qualitate Aſſaſſinii, ſeu latrocinii ad prædictum effectum debet conſtare aliunde, quàm ab ore ipſius delinquentis.*
15 *An requiratur declaratoria ad hoc, ut dicatur conſtare de qualitate aſſaſſinii, ſeu latrocinii.*
16 *Quando dicatur aſſaſſinium.*
17 *Judex originis, vel domicilii poteſt cognoſcere de delicto per ſubditum commiſſo in alieno territorio, & nu. 18. & ſeq.*
18 *Inquiſitio ſuccedit in locum accuſationis.*
19 *Delicta non puniuntur principaliter propter offenſam territorio factam, ſed propter odium criminis.*
20 *Judex originis, & domicilii poteſt procedere tantùm ad pœnam extraordinariam.*
21 *Quando reus remicti debeat ad Judicem loci delicti.*
22 *Quid ſi reus ſit in aliquo ex dictis locis carceratus, & in eo loco punitus, vel abſolutus, & nu. 24. & ſeq.*
23 *Si reus in primo judicio compareat, & ſuam purget contumaciam, poteſt impedire ſecundum, allegando prævention em.*
24 *Reus ex hactenus deductis abſolutus à Judice loci originis, vel domicilii, poteſt à Judice loci delicti carcerari.*
25 *Quando reus ab uno Judice punitus, poſſit ab alio iterum puniri.*
26 *Si reus in loco delicti compareat, ſed debitam condemnationem non ſolvat, poteſt condemnari per Judicem originis, vel domicilii.*
27 *Reus in uno loco in contumaciam bannitus, & condemnatus, non poteſt in alio loco abſolvi.*
28 *Reus in contumaciam condemnatus, non poteſt alibi admitti ad faciendas ſuas defenſiones, quàm in loco, ubi condemnatio ſequuta eſt.*
29 *An reus, qui in uno territorio, ſeu loco domicilii, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, poſſit in alio loco puniri.*
30 *Reus contumax non poteſt opponere de pendentia litis, vel de prævention e alterius Judicis.*
31 *Reus, qui paſſus eſt, ſe condemnari in duobus locis, an poſſit cogi ad ſolendam condemnationem in utroque loco.*
32 *An Judex originis, vel domicilii poſſit ſuum ſubditum, delinquentem in alieno territorio, punire ſecundùm ſtatuta loci originis, vel domicilii.*
33 *Reus in loco delicti, ſi ibi reperiatur, conveniri poteſt etiam civiliter.*
34 *Exemptus delinquens extra locum exemptum poteſt conveniri coram Ordinario ejus Diœceſis, in qua deliquit.*
35 *Delinquens in loco, efficitur de foro illius loci.*
36 *Quid ſi delictum commiſſum ſit in mari.*
37 *An Judex loci commiſſi delicti poſſit privare clericum delinquentem beneficio, quod poſſidet in alio territorio.*

CAP. I.

In quo loco delinquens ſortiatur forum.

DOctores in hac materia plures congerunt 1
concluſiones; nos præcipuas, & magis practicabiles adducemus.

Prima concluſio. Delinquens forum ſortitur in loco delicti, originis; & domicilii. *l. ubi DD. C. Ubi de crim. ag. opor. cap. fin. de for. compet. Boer. deciſ. 270. num. 2. & alii apud Ceval. in ſpec. commun. opin. q. 678. num. 1. & ſeq.* ubi 2
dicit, quòd reus puniri poteſt etiam in loco litis conteſtatę. *Clar. in pract. crim. q. 38.* ubi dicit, quòd Ju- 3
dex originis, & domicilii contra reum etiam abſentem procedere poteſt. *Vincen. de Franc. deciſ. 37. num. 1. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. & 17. tom. 1.* ubi obſervat, quòd de jure communi confunduntur man- 4
datum, tractatus &c. quia de jure communi delictum denominatur à fine, & ſic à conſummatione, & ideò attenditur locus delicti. *Boſſ. tit. de for. compet. num. 60.* ubi dicit, quòd ſi eſt dubium, in quo loco de- 5
lictum commiſſum fuerit, puta quia commiſſum ſit in confinibus, uterque Judex procedere poteſt. *Bajard. dict. Clar. q. 39. num. 7. & ſeq.* ubi, quòd habitans in 6
confinibus duarum Civitatum, vel Provinciarum, ab utroque Judice ſimiliter puniri poteſt. *Farinac. in Pract. crim. q. 7. in princ. & num. 9. & 10.* ſubdens, quòd 7

Aſſaſſi-

Aſſaſſini, & publici latrones, ac viarum graſſatores, ubicunque locorum reperiantur, poterunt à Judicibus puniri, etiamſi illi foro non ſint ſubditi aliqua ratione delicti, originis, vel domicilii, *Caball. reſol. crimin. caſ. 3.*
8 *numer. 6. & ſeq.* ubi rectè advertit, quod non attenditur locus perſonæ offenſæ, ſed attenditur tantùm perſona offendens, quæ eſt illa, quæ offendit principaliter locum, in quo delinquit, & etiam ſecundariò locum, ſuæ originis, & domicilii, & ideò Florentinus v. g. occidens Romæ Placentinum, non poteſt Placentiæ conveniri: immò nec valeret ſtatutum, quod quicunque offenderit Placentinum in quacunque parte mundi, poſſit puniri Placentiæ, quia Civitas in tali caſu ſtatutum conderet de eo, quod non pertinet ad ſuam juriſdictionem, *Ludovic. deciſ. Lucen. 16. numer. 26. & ſequent. Urſell. concluſ. 12. numer. 13. Cancer. variar. libr. 2. cap. 2. numer. 71. & ſequent.* ubi dicit, quod vagabundus à quo-
9 cunque Judice loci, ubi ipſe moram fecerit, vel per quem tranſierit, poteſt ſine alicujus inſtantia puniri, *juxta gloſ. communiter receptam in l. 1. Cod. ubi de crimin. ag. opor.*
10 Addit *Abb. in cap. quod clericis, numer. 5. de for. compet. Boſſ. dict. titul. de for. comp. numer. 46. 72. & & ſequent.* quod poteſt etiam procedere Judex loci, in quo reus per decem annos fuerit converſatus, licèt de hoc dubitet *Clar. quæſt. 39. verſ. quæro nunquid &c. Alex. conſ. 166. num. 2. vol. 7. Farinac. quæſt. 7. num. 2. Peguer. dec. 87. num. 1. & ſeq.*
11 Obſerva tamen, quod ſicut Bannitus, qui habet in aliquo loco certam habitationem, ſeu domicilium, non dicitur vagabundus, *Clar. qui communem dicit dict. quæſt. 39. verſ. fui interrogatus &c.* ità ſi ſine certa habitatio-
12 ne per mundum vagaretur, utique habendus eſſet pro vagabundo, prout & alii ita vagantes, nec propter bannum efficeretur in hoc melioris conditionis, quàm ceteri non banniti, *vide Ludovic. deciſion. Lucen. 16.*
13 *numer. 43.* ubi dicit, quod ſi fortè deficiant aliqua requiſita ad hoc, ut quis dicatur contraxiſſe domicilium in aliquo loco, puniri poſſet tanquam vagabundus.
14 Obſerva 2. quod de qualitate Aſſaſſinii, ſeu latrocinii ad prædictum effectum debet conſtare aliunde, quàm ab ore ipſius delinquentis, alioquin confeſſio tamquam ſine indiciis extorta, nullius eſſet momenti, *Alexand. conſil. 166. vol. 7. Ciriac. controv. 180. numer. 21. & controv. 187. numer. 21.* nec ſufficeret, ſi ſolùm fiat contra aliquem proceſſus, & imputetur *Farinac. quæſt. 7. num. 10.*
15 *verſ. verum hæc limitatio &c.* ubi, quod requiritur declaratoria ad hoc, ut dicatur conſtare de qualitate aſſaſſinii, ſeu latrocinii.
16 Notandum tamen eſt, quòd aſſaſſinium dicitur, quando quis pretio, aut præmio convento mandat interfici, vel interficit Chriſtianum, ſecus ſi Judæum, vel alium infidelem, *Alexand. dict. conſil. 166. vol. 7. Corn. conſil. 202. numer. 4. & conſil. 249. numer. 1. verſus fin. vol. 1. latè Gabr. de malefic. lib. 7. concl. 1. numer. 6. Clar. in §. aſſaſſinium, in princip. ubi de communi Ciriac. controv. 105. numer. 31.* ubi etiam obſervat, quod quando communis eſt cauſa facientis, & dantis pecuniam, tunc non dicitur aſſaſſinium, *& controverſ. 399. numer. 10. & ſequent.* ubi, quod aſſaſſinium non committitur nec per mandantem, nec per occidentem, præmio etiam interveniente, quando occidens erat pariter inimicus, vel paſſus fuerat injuriam ab occiſo; unde ſi pater mandat filio, ut alium occidat, etiam propoſito præmio, non dicitur committi aſſaſſinium, quia ſi pater erat inimicus, talis præſumitur etiam filius, vel ſaltem valde ſuſpectus, ita ut occiſus debuerit ab eo cavere, *vide Decian. tract. crim. lib. 9. num. 18. Caball. reſol. crim. caſ. 289. num. 2. Farinac. q. 123. num. 150. & ſeq.*
17 Secunda concluſio. Judex originis, vel domicilii poteſt cognoſcere de delicto per ſubditum commiſſo in alieno territorio, ſive præcedat querela, ſeu accuſativo partis offenſæ, *Bartol. in l. cunctos populos numer. 47. verſ. item quæro &c. Codic. de Summ. Trin. & fid. cathol. Bald. conſ. 393. num. 2. & 3. lib. 1. & conſil. 348. verſ. ſecundo quia &c. lib. 5. Boer. dec. 270. ſub numer. 3. Clar. dict. quæſt. 39. verſ. ſed quæro nunquid Judex originis, vel domicilii &c. Farinac. dict. quæſt. 7. numer. 22.* in quo conveniunt omnes utriuſque juris interpretes; ſive Judex ex officio procedat: nam cùm poſſit procedere ad accuſationem partis, ſequitur, quod etiam per inquiſitionem procedere poſſit, cum inquiſitio ſuccedat in lo- 18
cum accuſationis; intereſt enim Reip. & Judici habere bonos ſubditos, & expurgare Provinciam malis hominibus; ex quo capite poteſt Judex procedere etiam per inquiſitionem cum inquiſitio principaliter fiat propter utilitatem publicam, *l. ſi quis in hoc genus Codic. de Epiſc. & cleric.* & hæc eſt magis communis opinio, magiſque conducibilis ad conſervationem pacifici ſtatus Reip. *Bartol. in dict. l. cunctos populos numer. 47. Bald. dict. conſ. 393. numer. 3 Boſſ. in titul. de for. comp. num. 182. verſic. ultimo in hac materia &c. Abb. in cap. cum contingat, numer. 7. de for. compet. Guid. Pap. deciſion. 202. num. 5. Decian. tractat. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 17. numer. 2. Clar. dict. quæſt. 39. verſ. ſed quæro nunquid &c.* ubi dicit, quòd hanc opinionem generalis conſuetudo videtur approbaſſe: publicè enim intereſt, ut hi, qui origine, vel habitatione ſunt ſubditi, rectè vivant, & ubicunque delinquant, à ſuo etiam Judice puniantur; alioquin magna daretur occaſio delinquendi, quia quilibet ſceleſtus ad delinquendum in alienas Provincias properaret, ſi ſciret, ſe in loco, ubi habitat, puniri poſſet, *Vinc. de Franch. deciſion. 66. Theſaur. deciſion. 90. numer. 2. & 5.* ubi dicit, quod delicta non puniuntur 19
principaliter propter offenſam territorio factam, ſed propter odium criminis, & ne delicta remaneant impunita, cùm jura, & pax publica violentur, quæ ubique vigent, & dominantur tam in loco originis, & domicilii, quàm in loco delicti, *Ludovic. dec. Lucen. 16. num. 25. & ſequent. Magon. deciſ. Lucen. 36. numer. 1. & dec. 70. num. 3.* quamvis contrarium ſentiant *Cevall. in ſpec. opin. commun. quæſt. 678. num. 9. & ſequent. & alii apud Ciriac. controv 399 num. 13.* ubi aſſerunt, quod civis, 20
vel domicilium habens in loco, non poteſt puniri ſine querela partis pro homicidio commiſſo in alieno territorio, *Farinac. in Pract. crim. q. 7. n. 23. verſ. limita 3.* ubi dicit, Judicem originis, vel domicilii ita demum poſſe procedere, ſi Judex loci delicti fuerit negligens, ſecus ſi ipſe contra delinquentem proceſſerit, *Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 1. diſput. 2. quæſt. 7. ſect. 2. numer. 845. & ſequent.* ubi dicit, pro delicto commiſſo in uno Regno, & Principatu, non poſſe reum puniri in alio Regno, ſed ſecurum eſſe, & liberum ab omni accuſatione, & moleſtia, dum ibi degit, ſive ſit originarius, ſive domiciliarius, ſive vagabundus, vel profugus.

Tu verò non recedas à primò dicta ſententia, quæ verior eſt, & magis conſulit bono publico.

Quare ſtatim commiſſo delicto quelibet Judex tam 21
originis, quàm domicilii, & loci, ubi commiſſum fuit delictum, poteſt contra delinquentem procedere ſive ad inſtantiam partis, ſive etiam ex officio, ſervatis tamen ſervandis, & habitis legitimis indiciis: nec erit locus remiſſioni, ſi ipſi Judices procedentes ſint ſub diverſis Præſidibus Provinciæ; ſed ſi ſunt ſub eodem Præſide, ſolet ſemper reus remitti ad Judicem loci delicti, ſi ipſe remiſſionem petierit, & proceſſerit ſtatim poſt commiſſum delictum: & in contumaciam inquiſitum damnaverit, niſi aliud ex cauſa ipſi Præſidi videatur; debentque dicti Judices alter alterum adjuvare, & indicia, quæ habent, ad alium tranſmittere, ut melius juſtitiæ locus eſſe poſſit; verum ſi reus ſit in ali-
quo ex dictis locis carceratus, ſolent alii Judices ſu- 22
perſedere: & ſi in eo loco fuerit punitus, vel abſolutus, facta fide de hujuſmodi punitione, vel abſolutione, non poteſt amplius per alios Judices moleſtari, ſive ſimus ſub eodem Præſide, vel Principe, ſive in diverſis juriſdictionibus, & territoriis, dummodò fraus abſit, *Clar. dict. quæſtion. 39. verſ. ſed quæro nunquid &c. & quæſt. 38. verſic. hoc tamen &c. Caball. reſol. crimin. 162. num. 26. & ſequent Franc. dec. 37. numer. 2. & 3. & dec. 88. num. 5. & 6. Theſaur. deciſ. 90. num. 7. Farinac. dict. quæſt. 7. num. 25. & 26.* alioquin ſequeretur, quod bis de delicto quæri poſſet, *contra textum in d. l. licet §. fin. vide Decian. tract. crim. lib. 4. capit. 16. numer. 7. Bajard. ad Clar. d. q. 39. num. 3.* ubi, quod poſſunt alii Judices bona publicare, ſi reus primam conde- 23
mnationem ſolverit, *Boſſ. de for. comp. numer. 96.* ubi di-

cit, quod si reus in primo judicio compareat, & suam purget contumaciam, poterit impedire secundum, allegando præventionem.

24 Et hoc quidem procedit, quando quis fuit absolutus tanquam innocens, vel quia probaverit negativam, vel mortuum fuisse ab altero occisum, vel quid simile; secus si fuerit absolutus ex hactenus deductis, quia tunc poterit judex loci delicti molestare, & carcere reum absolutum in loco originis, vel domicilii, *Farinac. d. q. 7. numer. 26. & quamvis &c.*

25 Item procedit, si delinquens convenienti, & debita pœna fuerit punitus: quia tunc pro eodem delicto ampliùs molestari, seu condemnari non posset, etiamsi omissa esset in primo judicio aliqua qualitas, quæ aggravaret delictum, *ut dict. Bald. in l. & si severior. numer. 18. versic. unde dicit &c. Cod. ex quib. caus. infam. irrog. Boss. dict. tit. de for. comp. numer. 82. & 83. Clar. d. quæst. 39. vers. sed quæro nunquid Judex originis &c.* secus si pœna fuerit extraordinaria, & minor ea, quæ imponi debuisset: tunc enim posset delinquens iterùm molestari, & puniri per alios Judices usque ad supplementum convenientis pœnæ, *Boss. ubi supra num. 84.* ubi hoc intelligit, quando minor illa pœna esset absurda, & reprobata à lege, ut si pro homicidio fuerit inflicta pœna pecuniaria, secus, si conveniret, licèt esset minor, *Caball. dict. cas. 162. num. 20. & sequent.* ubi dicit, quod

26 etsi reus in loco delicti comparuerit, tamen si debitam condemnationem non solvit, potest molestari, & condemnari per Judicem originis, vel domicilii, ne delicta remaneant impunita, *Farinac. d. q. 7. num. 26. vers. benè autem &c.*

27 Observa tamen, quòd si quis fuerit in uno loco, puta delicti, in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolvi, quàm in loco, ubi condemnatus fuit, *juxta constitutionem Pii IV. edit. 12. Kal. Junii 1565.* qua cavetur, ut rei in contumaciam

28 condemnati, & banniti non alibi ad suas defensiones faciendas admitti possint, quàm in loco, ubi condemnatio sequuta est, vel in Curia generali Provinciæ, ubi delictum fuerit commissum: & quæcunque absolutiones in contrarium obtentæ sint nullius roboris, vel momenti, iisque non obstantibus contra ipsos absolutos ad executionem condemnationum factarum deveniri possit, & debeat, *prout refert Farinac. d. q. 8. num. 26. vers. item pariter &c.*

29 Observa 2. quòd si reus in uno territorio, seu loco domicilii, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, adhuc poterit in alio loco puniri, & molestari; quia etsi satisfactum sit quoad Principem illum, qui concessit gratiam, tamen non est satisfactum quoad alium Principem, *Boss. dict. titul. de for. comp. numer. 85.* quod procedit, quando essent diversi Domini, & Principes; secus si locus delicti, domicilii, & originis est subjectus eidem Principi: tunc enim gratia facta prodest delinquenti ubique locorum, etiamsi fuerit ubique condemnatus, *ut d. Farinac. d. qu. 7. num. 26. in princ.*

30 Observa 3. quod reus contumax non potest opponere de pendentia litis, vel de præventione alterius Judicis, etiamsi in loco delicti fuerit in contumaciam condemnatus: nam si dicto beneficio uti posset, in ejus potestate esset eludere pœnam: in loco enim originis, vel domicilii non posset conveniri, quia processus esset captus in loco delicti; & in loco delicti posset non comparere, & sic pœnam eluderet, *Bartol. in l. sepulchri violati numer. 2. & sequent. ff. de Sepul. viol. Clar. dict. quæst. 39. vers. sed quæro nunquid Judex originis &c. Grammat. dec. 26. num. 10. Boss. in titul. de for. comp. num. 82. vers. istam tamen præventionem &c. & num. 96. versic. sed licet pars contumax &c. & in titul. de Banni nullit. ad fin. num.*

31 11. ubi dicit, quòd si reus passus est se condemnari in duobus locis, poterit cogi ad solvendam condemnationem in utroque loco, nisi in primo judicio compareret, & suam contumaciam purgaret, vel primam condemnationem solvisset, *ut supra diximus, vide Bald. cons. 124. n. 1. vers. in contrarium facit &c. lib. 5. Alciat. resp. 3. lib. 3. Caball. cas. 162. num. 12. & seq.*

32 Observa 4. quod Judex originis, vel domicilii tenetur punire suum subditum delinquentem in alieno territorio, non secundùm statuta loci originis, vel domicilii, si simpliciter loquantur de delinquente, sed secundum pœnam impositam à jure communi, vel secundùm statuta loci, in quo deliquit, quatenus possit haberi notitia statutorum loci delicti, *Bartol. in dict. l. cunctos populos sub num. 48. Cod. de Summ. Trinit. & fid. cathol.* ubi dicit, quod statuta loci originis, vel domicilii, quæ respiciunt litis decisionem, non porriguntur ad ea, quæ extra territorium commissa sunt, nisi expressè disponant de eo, quod civis facit extra territorium, *Bald. cons. 124. num. 1. vers. item considera &c. lib. 5. Clar. quæst. 85. vers. tertius est casus &c. ubi de communi Corn. cons. 232. num. 3. vers. & hinc est &c. lib. 4. & alii apud Caball. d. cas. 162. n. 31. & seq.*

Observa 5. quod reus in loco delicti, si ibi reperia- 33
tur, conveniri potest etiam civiliter personali, reali, & etiam mixta actione, *cap. fin. de for. compet. capit. de illis 6. quis quæst. 3. cap. 1. de privil. in 6.* ubi, quod exemptus delinquens extra locum exemptum, potest conve- 34
niri coram Ordinario ejus diœcesis, in qua deliquit, non obstante privilegio exemptionis, *l. si cui §. idem Imperator, & l. ultim. ff. de Accusat. l. 1. & auth. qua in Provincia, cum ibi not. Codic. ubi de crimin. ag. opor. l. 1. ubi Salyc. Codic. ubi Senator. vel clariss. Auth. ut null. Judic. §. si vero quis comprehensorum, ubi glos. in ver. comprehendere, Azor. in Summ. Codic. ubi de crimin. ag. opor. numer. 1. Clar. quæst. 38. in princip. Boss. titul. de for. compet. numer. 46.* ubi dicit, quod delinquens in loco, non efficitur quidem subditus, sed de 35
foro illius loci quoad omnem effectum, & distringendi personam, & bona, si in loco delicti reperitur; & eodem modo, si non reperitur, facta citatione per litteras subsidiales, si Judex, cui scribitur, paret, *Decian. tractat. crimin. lib. 4. cap. 17. num. 1. & seq. & numer. 29.* ubi addit, quod non tantùm potest Judex in suo territo- 36
rio punire delictum in eo commissum, sed etiam si fuerit commissum in mari adjacente territorio suo, *Gandin. de malefic. tit. Quom. de malefic. cognosc. per inquisit. num. 2. Boer. dec. 270. n. 2. Carleval. de jud. l. 1. tit. 1. disput. 2. qu. 7. sect. 1. num. 716. & seq.*

Observa 6. quod Judex loci commissi delicti potest 37
privare clericum delinquentem beneficio, quod habet in alia Diœcesi sub diverso Episcopo, si id in sententia expresserit, *cap. postulasti, ubi glos. & DD. de for. compet. Oldrad. cons. 17. num. 3. Card. in clem. pastoralis vers. denique, num. 10. in 2. qu. in fin. de re jud. Diaz. in Pract. crimin. canon. cap. 134. num. 4. vers. & adverte, quod Judex &c. Caball. resol. crim. cas. 25. num. 9. & 10.* ubi dicit, quod tunc Judex loci beneficii exequitur sententiam Judicis loci commissi delicti, *Jordan. Elucubr. diverse. lib. 8. tit. 1. de Constit. num. 79.*

SUMMARIUM.

1 *Quando reus remitti debeat ad locum delicti, & quando non, & n. 2. cum seq.*

3 *Officialis à loco officii aufugiens, ubique puniri potest de delictis in officio commissis.*

4 *Judex remittens semper debet cognoscere, an reus sit culpabilis.*

5 *In delictis publicis est facienda remissio ad Judicem loci delicti, etiamsi offensus reum accusaverit apud Iudicem loci originis, vel domicilii.*

6 *Remissio non est facienda in levioribus delictis, nec etiam in atrocibus, quando agitur civiliter de crimine.*

7 *In privatis delictis non fit remissio.*

8 *An Iudex loci originis, vel domicilii, qui in captura prævenit, vel reum condemnavit, teneatur reum remittere ad Iudicem loci delicti.*

9 *Si Iudex loci delicti non petierit remissionem, Iudex loci originis, vel domicilii potest licitè cognoscere, & punire.*

10 *Curia Romana nunquam remittit delinquentem ad aliam Civitatem, seu Provinciam.*

11 *An*

11 *An Judex requiſitus teneatur reum remittere, ſi nullam juriſdictionem in eum habeat.*
12 *Curia major non remittit ad inferiorem.*
13 *Quando remiſſio deneganda ſit.*
14 *Cujus expenſis fieri debeat remiſſio.*
15 *Quid ſi in remiſſione magnæ eſſent faciendæ expenſæ.*
16 *Et quid ſi reus captus fuerit in loco alterius juriſdictionis.*
17 *Qua pœna plectantur ſatellites capientes reum in alieno territorio.*
18 *Quando in cauſa hæreſis fiat remiſſio.*

CAP. II.

An, & quando reus remitti debeat ad locum delicti.

1 QUando agitur de gravibus, & publicis criminibus, quibus principaliter offenditur Reſp. & Judices, inter quos tractatur de remiſſione, ſubſunt uni, & eidem Principi, ſive Regi, aut Reip. reus remittendus eſt ad Judicem loci delicti, alioquin Judex requiſitus per Superiorem cogi poteſt, & condemnari ad pœnam trium librarum auri, *l. non dubium eſt §. illud ff. de Cuſtod. reor. auth. qua in Provincia Cod. ubi de crim. ag. opor. §. ſi verò quis comprehenſorum, Auth. ut null. jud. coll. 9. auth. ſi verò Cod. Ad l. Jul. de Adult. Canoniſtæ in cap. in Romana §. contrahentes de for. comp. in 6 Rol. conſ. 60. num. 2. cum ſequ. & num. 23. vol. 2. Innoc. in cap. 1. de Raptor. Panorm. in cap. ultim. num. 21. de for. comp. Guid. Pap. dec. 202.* ubi
2 dicit, quod in remiſſione rei facienda, vel impedienda hæc ſunt conſideranda, videlicet quod conſtet, crimen, de quo agitur, fuiſſe commiſſum in territorio Judicis requirentis. 2. quod reus non commiſerit majus crimen in territorio Judicis, ubi detinetur, quia tunc pœna gravior abſorberet minorem, 3. quod Judex debitè requiratur, *Cevall. quæſt. 678. n. 18. & 19. Farin. in Pract. crimin. quæſt. 7. num. 17.* ſubdens *numer. 18.* quod offi-
3 cialis à loco officii aufugiens, ubique etiam puniri poterit de delictis in officio commiſſis, *latè Ricc. in prax. Eccleſ. for. part. 2. reſolut. 75. uſque ad 86.* ubi dicit,
4 quod Judex remittens ſemper debet cognoſcere, an reus ſit culpabilis, *Boer. deciſ. 29. numer. 1. Covar. pract. cap. 11. numer. 7. Clar. in Pract. crimin. §. fin. quæſt. 38. verſic. eſt autem &c. Decian. tractat. crimin. lib. 4. cap. 13. numer. 7. & 8. & cap. 19. numer. 1. & ſeq. latè Carleval. de Judic. lib. 1. titul. 1. diſp. 2. quæſt. 7. ſect.*
5 *2. per tot.* ubi etiam obſervat, quod in delictis publicis, etiamſi offenſus reum accuſaverit apud Judicem loci originis, aut domicilii, adhuc eſt facienda remiſſio ad Judicem loci delicti, quia non poteſt offenſus præjudicare Reip. offenſæ, *l. juriſgentium 7. §. ſi paciſcar. ff. de Pact.* quod quidem optima ratione inductum eſt, tum quia maximè expedit Reip. ut ſcelera publicè puniantur in eo loco, in quo commiſſa ſunt, propter exemplum, tum etiam quia in loco, in quo quis deliquit, faciliùs invenitur delicti auctor, teſteſque comprobationis, quorum examen, ſi alibi fieret, delicta quotidiè remanerent impunita, *l. ult. ff. de Accuſat. l. capitalium §. famoſos ff. de Pœn. §. hæc conſiderantes Auth. ut omn. obed. Judic.*

6 Ex his infertur 1. quod non eſt facienda remiſſio in levioribus delictis, nec etiam in atrocibus, ſi agitur de crimine civiliter, quia tunc ceſſaret ratio publici exempli, *Clar. in dict. quæſt. 38. verſic. item ſcias &c. Panorm. in cap. fin. numer. 15. de for. compet. Aufrer. ad Capell. Toloſan. dec. 319. Covar. pract. cap. 11. num 7. verſ. octavo &c. Duen. reg. 378. limit. 3. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 19. num. 5. Farinac. in Pract. crim. qu. 7. numer. 36. Carleval. dict. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. qu. 7. ſect. 2. num. 853.*

7 Infertur 2. quod in privitatis delictis, qualia ſunt furta, injuriæ, & alia hujuſmodi, ſi principalis offenſus accuſaverit reum apud Judicem domicilii, vel originis, vel aliàs competentem, reus remitti non debet, quia in privatis delictis principalis offenſa fit parti, ſeu privatæ perſonæ, acceſſoriè verò, & ſecundò fit Reip. *latè Carleval. dict. diſp. 2. quæſt. 7. ſect. 2. numer. 807. & ſequent.*

Infertur 3. quod Judex originis, vel domicilii etiam- 8
ſi in captura quocunque modo prævenerit, vel etiam rerum condemnaverit, tamen requiſitus à Judice loci delicti tenetur reum remittere, ut per eum fiat executio in eodem delicti loco, *d. l. capitalium §. famoſos ff. de Pœn. Boſſ. in tit. de for. comp. num. 48. Theſaur. dec. 90. Alciat. reſp. 13. num. 2. lib. 7. Carleval. loco proximè citat.* quamvis alii in tali caſu contrarium ſenſerint, *quos vide apud Farinac. q. 7. num. 24. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 19. num. 12. Grammat. dec. 26. num. 5. Covar. pract. cap. 11. verſ. ſexto in hoc &c.* ubi, quod non tenetur Judex originis, vel domicilii remittere, poſtquam condemnavit.

Infertur 4. quòd ſi Judex loci delicti non petierit remiſ- 9
ſionem, Judex loci originis, vel domicilii poterit licitè cognoſcere, & punire, cùm non teneatur id agere ex officio, *Panorm. in d. cap. ult. num. 15. de for. comp. Guid. Pap. d. dec. 202. Boer. dec. 29.* ubi etiam dicit, quod Cu- 10
ria Romana nunquam in aliquo caſu remittit delinquentem ad aliam Civitatem, ſeu Provinciam, *Cevall. d. q. 678. num. 18. & ſeq. Theſaur. dec. 90. nu. 7. Covar. pract. cap. 11. numer. 5. verſ. quarto erit animadvertendum &c. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 19. num. 1. Farinac. dict. quæſt. 1. num. 38.*

Infertur 5. quod Judex requiſitus tenetur reum re- 11
mittere, etiamſi nullam juriſdictionem in eum habeat ratione originis, vel domicilii, vel alio modo, *Covar. pract. dict. cap. 11. numer. 6. Clar. dict. quæſt. 38. verſic. ſed quid ſi Judex &c.* ubi dicit, quod attendi debet ſolummodò juriſdictio Judicis id petentis, non autem ejus, à quo petitur remiſſio, *Mandell. conſil. 208. numer. 15.* ubi dicit, quod Judex in tali caſu eo ipſo quòd requiritur à Judice majori, qui juriſdictionem habet in reum, cenſetur actum expedire uti delegatus, *Farinac. dict. quæſt. 7. numer. 33.* ubi obſervat, quod inter 12
Judices, qui ſint ſub eodem Principe, facienda eſt remiſſio, quando petitur à Judice, qui ſit in juriſdictione par, vel ſuperior Judice requiſito: quia ſi Judex requiſitus ſuperior juriſdictione ſit, non remittit ad Judicem inferiorem, etiamſi eſſet ſub eodem Principe, ſed ipſe cognoſcit de crimine, ex vulgato dicto, quod Curia major non remittit ad inferiorem, *Carleval. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. quæſt. 7. ſect. 2. num. 819. & ſequ.* ubi contrariis reſpondet.

Infertur 5. remiſſionem eſſe denegandam, ubi Ju- 13
dices, inter quos de remiſſione agitur, ſubſunt diverſis imperiis, & Principibus, *Bald. in l. Præſes 3. numer. 4. ff. de offic. Præſid. Boer. deciſion. 29. num. 5. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. deciſion 319. Decian. tractat. crim. lib. 4. cap. 19. num. 10. Covar. pract. cap. 11. num. 10.* ubi dicit, hanc ſententiam communi uſu, & praxi Chriſtiani orbis eſſe receptam, *Carleval. loco cit. dict. diſp. 2. q. 7. ſect. 2. num. 827. & 829. cum ſequent.* quod procedit, etiamſi diverſa regna, & principatus ſint ſub uno Principe, quando conjunguntur æquè principaliter, ita ut unumquodque regatur ſuis legibus, quemadmodum regebantur ante unionem; tunc enim ex uno iſtorum regnorum ad alterum remiſſio fieri non debet, quia eo caſu conſiderari debent, ac ſi eſſent omninò ſeparata, & perſona Regis ſubit vicem duorum Regnorum; ſecus quando eſſent unita acceſſoriè, ita ut unum alteri accedat, & fiat unum cum illo, illiuſque, cui accedit, legibus regatur, *per text. in l. tutorem 22. ff. de His quib. ut indign. Bart. in l. ſi convenerit 18. §. ſi nuda num. 1. & ſeq. ff. de Pign. act. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 7. num. 119. cum ſeq.*

Quæres, cujus expenſis fieri debeat remiſſio? Reſp. 14
quod facienda eſt expenſis accuſatoris, ſi ille eam petierit, aut eo inſtante fuerit à Judice loci delicti poſtulata, alioquin ſi ex officio petatur à Judice requirente, ille, qui remiſſionem petit, ex publico ærario expenſas ſubminiſtrabit, *Covar. pract. cap. 11. num. 11. Vinc. de Franch. deciſion. 332. numer. 4. Urſill. ad Afflict. deciſion. 71. numer. 2. Menoch. de Arbitr. Judic. caſ. 228. num. 5. Carleval. de Judic. d. lib. 1. tit. 1. diſput. 2. quæſt. 7. ſect. 2. num. 863. & ſequ.* ubi ſubiicit, quod ſi in remiſſione hujuſ- 15
modi deberent fieri magnæ expenſæ, ut quia remiſſio pete-

retur ad locum longè distantem, tunc remissioni non esset locus, præsertim si plus haberet dispendii translatio, quàm esset pœna, præsenti reo infligenda, *per text. in l. mediterraneæ, Codic. de Annon. & tribut. lib.*10.

16 Notandum est etiam, quòd reus captus in loco alterius jurisdictionis, restituendus est Domino territorii, ubi captus fuit, sive exequutores loci delicti insequuti eum fuerint à loco commissi delicti ad locum alterius Judicis, sive eum ceperint in territorio ejusdem loci delicti, & captus de manibus exequutorum, seu satellitum aufugerit in alium locum alterius jurisdictionis, & illi insequentes, eum ibi ceperint, *Bald. in l. fin. in* 1. *lectur. ff. de jurisd. omn. Jud. Boer. decision.* 29. *numer*8. *Clar. in Pract. crimin. quæst.* 96. *vers. sed quid si bannitus &c. Farinac. quæst.* 7. *num.*40. *limit.*9. *Rolan. cons.*60. *num.*16. *Corn. cons.* 159. *num.*9. *vol.*2. *Boss. titul. de captur. num.*34. ubi, quod captus in alio territorio debet statim dimitti, & pristinæ libertati restitui, cum talis captura sit nulla, *& titul. de favor. defens. num.*7. *Caball. resol. crimin. cas.*291. *per tot.* ubi etiam
17 dicit, quod ipsi exequutores, qui in alieno territorio reum ceperunt, cum Dominum illius territorii offenderint, ibique forum ratione offensæ sortiantur, veluti carcerem privatum committentes, & jurisdictionem, & merum imperium usurpantes, pœna ultimi supplicii puniri possunt; quòd quidem procederet, quando alterius jurisdictionem usurpant in arduis; secus in levibus, quia tunc mitiori pœna puniuntur, *vide Cæphal. cons.* 229. *num.*6. *& sequent. lib.*2. *Vermigliol. cons.*276. *num.* 5. *& seq.*

18 Notandum 2. quod licèt in causa hæresis sæpè soleat fieri reorum remissio ad Inquisitorem, in cujus jurisdictione delictum fuit commissum, *juxta auth. ut nulli judicum* §. *si verò quis comprehensorum, ubi Bartol.* tamen aliquando ex justis causis denegatur, ut si timeretur, ne reus in itinere interciperetur ab amicis, vel consanguineis: tunc enim melius est, ut reus puniatur in loco, ubi moratur, quàm ut remittatur ad locum commissi delicti. *Scacc. de Judic. lib.*1. *cap.*43. *num.*4. ubi etiam observat, quod licèt Inquisitor territorii, in quo reus delictum commisit, possit per proprium nuncium citare eundem reum, ipsumque capere in alieno territorio, cùm in tali casu procedat uti delegatus Papæ, *cap. ut inquisitionis de Hæret. in* 6. *cap. multum* 3. *quæst.* 6. *ita Dominus dist.* 19. solet tamen talis Inquisitor attenta praxi in casibus occurrentibus litteras requisitorias mittere ad Episcopos, & Inquisitores eorum locorum, *vide Dian. resol. mor. par.*4. *tract.*9. *resol.*7.

SUMMARIUM.

1 *Judex loci potest sua auctoritate ministros Curiæ constituere.*
2 *Judex tam ordinarius, quàm delegatus Assessorem sibi adjungere potest.*
3 *Quando Judex à litigantibus cogi possit, ut Assessorem assumat.*
4 *Assessor Judicis jurisdictionem non habet, & ideò judicare, ac sententiam ferre non potest.*
5 *Judex deputare potest Notarium, Nuncium, ac promotorem fiscalem.*
An tales adstringi possint ad officium exercendum, ibid.

CAP. III.

An Judex possit sua auctoritate Ministros curiæ constituere in loco suæ jurisdictionis.

1 RESP. affirmativè: quia jurisdictione concessa, vel data sive à lege, sive ab homine, ea data censentur, sine quibus illa commodè exerceri nequit, *cap.*1. *& cap. præterea, de offic. deleg. Guid. Pap. dec.*60. *Rosenth. de feud. cap.*12. *concluf.*5. *num.*50. *& alii communiter.* Un-
2 de Judex tam ordinarius, quàm delegatus Assessorem sibi ascisceere, & adjungere potest, *l.*1. *& tot. tit. ff. de Offic. Assess. l. metum* 9. *ff. sed ex facto ff. Quod met. caus. l.* 1. *& l. liceat* 12. *Cod. de Assess. cap. cum ab omni* 10. *ubi Canonistæ de vit. & honest. cleric. cap. statutum* §. *Assessorem, ubi etiam DD. de Rescript. in* 6. *latè Menoch. de Arbitr. Judic. cas.*253. *Rosenth. loco cit. concluf.*9. *num.*1. *& sequent.* non tamen Judex invitus, à litigantibus, ut sibi Assessorem adjungat, compelli potest, nisi sit imperi- 3
tus, seu scientia juris non instructus: tunc enim altero litigantium, etiam solo petente, talis Judex ad id cogi posset, *ut d. Rosent. d. concl.*9. *num.*3. *& seq. & ibidem litt. F. ubi alios allegat.*

Observa tamen, quod jure civili Assessores Judicum 4
jurisdictionem non habent, ac propterea judicare, ac sententiam proferre nequeunt, cùm eorum officium sit tantùm Judicem instruere, & juvare, *l.*2. *C. de Assess. glos. in l.*1. *ver. epistolis ff. eod. tit. de Offic. Assess. Bart. in l. præcipimus* 32. §. *quod si à Duce nu.*2. *C. de Appell. Bald. in auth. ad hæc num.*2. *C. de Judic. Specul. in tit. de Assess.* §. 5. *rubr. Assessoris officium, quod sit Rosent. d. concluf.* 9. *num.*6. *&* 8.

Item Judex deputare potest Notarium, sive Actua- 5
rium, ac Nuncium, & Promotorem fiscalem, *Bald. in cap. quoniam contra numer.*9. *de Probat. Rosent. dict. cap.*12. *concl.*9. *numer.*19. *& sequent.* ubi etiam dicit, quòd tales astringi possunt ad officium exercendum, exceptis iis, quorum dignitati non congrueret tali munere fungi.

SUMMARIUM.

1 *Carceratus pro una causa civili, potest pro alia causa civili, vel criminali detineri.*
2 *Carceratus pro debito fiscali, potest recommendari pro debito privato, & è contra.*
3 *An carceratus pro causa criminali, possit detineri pro causa civili, & num.*4. *cum seq.*
4 *Post condemnationem criminalem non debet executio differri: limitatur n.*8.
5 *Judex criminalis dicitur major Judice civili.*
6 *Quid si aliquis non detineatur in carceribus, sed in alio loco sub fidejussione de non discedendo.*
7 *Relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro civili causa capi.*
8 *Quando differri possit executio condemnationis criminalis.*
9 *Carceratus pro causa criminali, potest arrestari pro debito fiscali.*
10 *Carceratus pro una causa criminali, potest detineri pro alia criminali.*
11 *Quando carceratus ab uno Judice, possit ab alio Judice in eisdem carceribus arrestari.*
12 *Captus injustè, vel nulliter pro uno debito, non potest pro alio debito arrestari, sed relaxandus est, & reponendus ad locum, ubi fuit captus: limitatur num.* 13. *& seq.*
13 *Quid si verè constaret de debito.*
14 *Et quid in mandato suspicionis fugæ.*
15 *Et quid in causis criminalibus.*
16 *Anis, qui detinetur in carcere pro una causa criminali, validè citari possit pro alia.*
17 *Quando Judex in causa criminali teneatur pro reo admittere procuratorem, & n.*20.
18 *An reus, cui assignata fuit domus pro tuto carcere, si inde aufugit, & postea redeat, incidat in aliquam pœnam.*
19 *An pœna relegationis, & exilii censeatur pœna corporis afflictiva, & n.*21.
20 *In Judiciis, in quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur.*

CAP. IV.

An, & quando carceratus pro una causa possit in eisdem carceribus detineri pro alia.

PRÆmittendum est, quod carceratus pro una causa 1
civili, potest etiam pro alia causa civili detineri,

qua-

quatenus prima captura subsistit : quemadmodum carceratus pro causa civili potest etiam recommendari pro causa criminali, *Bartol. in tractat. de carceribus numer.* 19. *& 20. & in l. quoties Cod. de Exactor. tributor. libr.* 10. ubi etiam dicit, quod carceratus pro debito fiscali, po-
2 test recommendari pro debito privato, & è contra, *Bald. consil.* 90. *libr.* 5. *Guid. Pap. dec.* 61. *numer.* 3. *Peregrin. de Jur. fisc. lib.* 6. *titul.* 7. *de Debitor. fiscal. numer.* 23. *vers. item debitor. Caball. resol. crim. cas.* 299. *numer.* 30. *& sequent. Coler. de Proces. execut. par.* 1. *cap.* 2. *numer.* 139.

3 Quæritur igitur, an carceratus pro causa criminali, possit detineri pro causa civili? negativè respondet *Farinac. in Pract. crimin. quæst.* 27. *numer.* 115. *vers. captus tamen pro delicto &c.* ubi dicit, hanc esse verio-
4 rem, & receptiorem sententiam : ratio est, tum quia post condemnationem criminalem non debet executio dif-
5 ferri; tum quia Judex criminalis dicitur major Judice civili; & ideò detentus à majore tribunali, non potest retineri ab inferiore, *l. contra pupillum ff. de re Jud. latè Caball. dict. cas.* 299. *numer.* 18. *& sequent.* quod
6 procedit etiam quoad eum, qui fuit detentus in palatio, in Civitate, in Castro, vel in alio loco determinato sub pœna, aut fidejussione de non discedendo, *Peguer. decis.* 135. *Vermigliol. consil.* 351. *numer.* 2. ubi
7 addit, quod relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro civili causa capi, seu carcerari, *ex Constitut. Pauli V.*

8 Limita 1. quando habita modica dilatione in executione pœnæ corporalis potest consuli illi, qui petit pecuniam, præsertim si causa civilis esset tempore peritura, *Bartol. consil.* 221. *vers. quandoque una executio &c. vol.* 11. *Clar. in pract. crim. §. fin. quæst.* 97. *in princ. vers. ego verò dicerem &c.* ubi asserit, non esse denegandam brevem dilationem, puta bidui, vel tridui, quando appareret, illam non peti in fraudem differendæ, aut vitandæ executionis, nec subesset timor, quod condemnatus posset è carceribus evadere, aut alterius scandali, *Peguer. decision.* 69. *numer.* 2. quod magis, procederet, quando reus condemnatur in pœnam exilii, vel aliam leviorem, *vide Cancer. var. par.* 2. *cap.* 7. *numer.* 138. *Boss. in titul. de Captur. numer.* 91. *versic. scias etiam &c.*

9 Limita 2. in debito fiscali, quia tunc carceratus etiam pro causa criminali poterit arrestari, nam fiscus in hoc est privilegiatus, nec aliquis ordo requiritur, dummodò constet de credito, *Caball. d. cas.* 299. *num.* 32. *Vermigliol. consil.* 351. *num.* 1. *& 2. post Bald. consil.* 90. *in fin. vol.* 5.

10 Limita 3. quando agitur de alia causa criminali, nam carceratus pro una causa criminali potest detineri pro alia criminali, *Bartol. in tractat. de Carcer. sub num.* 21. *vers. sed si esset positus in carceribus &c. & cons.* 22. *vers. si verò executio &c. lib.* 1. *& in l.* 2. *§. qui exibendi num.* 4. *versic. ulterius quæro &c. ff. de Custod. & exhib. reor.* ubi dicit, quod illa recommendatio prævalebit, quæ fit propter gravius crimen; unde executio prima differtur, si causa, super qua debet secundò cognosci, continet gravius delictum, *Clar. in pract. crim. §. fin. quæst.* 34. *vers. de carcerato &c. Farinac. quæst.* 7. *num.* 42. *versic. limita* 10. *ad fin. & quæst.* 27. *nu.* 154. *vers. limitando &c. Caball. d. cas.* 299. *n.* 1. *& seq.*

11 Sed quæres, an carceratus ab uno Judice, possit ab alio Judice in eisdem carceribus arrestari? Resp. affirmativè, quando ambo Judices sunt sub eodem Prælide Provinciæ, secus si sub diversis dominiis, *vide Clar. & Farin. locis supra cit.*

12 Quæres 2. an captus injustè, vel nulliter pro uno debito, possit pro alio debito arrestari? Resp. negativè, *Bald. consil.* 90. *vol.* 5. ubi dicit, quod non potest quis uti adminiculo carceris, nisi cum sua causa, suisque vitiis, unde oportet, quòd primò relaxetur qui injustè detinetur, *Borgnin. dec.* 1. *num.* 45. ubi dicit, quod is, qui relaxatur, debet ita relaxari, ut non possit iterum capi saltem per spatium horæ, *ut supra diximus Thesaur. dec.* 220. *num.* 2. *& 3.*

13 Hæc tamen conclusio limitatur 1. quando verè constaret de debito vel per confessionem carcerati, vel alio modo, *Cravet cons.* 46. *num.* 7. *& cons.* 65. *num.* 4. *Cancer. var. par.* 2. *cap.* 10. *num.* 27. *Rot. dec.* 151. *num.* 5. *par.* 2. *Diverss.* ubi resolvit, quòd si captura, & carceratio esset nulla etiam ex defectu citationis, in tali casu deberet substineri, nec esset locus relaxationi.

Limitatur 2. in mandato suspicionis fugæ, quando 14
periculum est in mora : tunc enim receditur à regulis juris communis, ut periculum evitetur, *latè Mascard. de Probat. conclus.* 823. *numer.* 19. *& sequent.* ubi etiam observat, quod suspicionum causæ post capturam debent plenè probari, & justificari, alioquin captura redderetur injusta, & ideò tanquam facta contra justitiam esset revocanda, *Alexan. cons.* 19. *lib.* 3. *Cancer. loco cit. d. cap.* 10. *num.* 26.

Limitatur 3. in causis criminalibus, in quibus ad evi- 15
tandos inanes circuitus captura confirmatur, ubi supervenirent probationes liquidæ, ita ut si captus non fuisset, capi posset, dummodò Judex non uti privatus, sed ut Judex processerit, licèt in aliquo requisito ad capturam defecerit, *Cancer. var. d. cap.* 10. *num.* 28. *Scacc. de Jud. lib.* 1. *cap.* 94. *num.* 1. ubi id intelligit, quando notoriè, & plenè constaret, quod reus denuò esset carcerandus, aliàs esset liberè relaxandus.

Quæres 3. an is, qui detinetur in carcere pro una cau- 16
sa criminali, validè citari possit pro alia? negat *Bart. in l.* 2. *num.* 8. *ff. de in jus voc.* ubi dicit, quòd citatio facta, seu exequuta contra carceratum, non valet ipso jure, si Judex citans id sciat, contrarium verò tenuit *Bald. in l. nemo carcerem num.* 6. *Cod. de Exactor. tribut. lib.* 10. *cujus sententia verior est per dict. text. in l. nemo carcerem, vers. si quis in obdurata &c.* quia talis carceratus potest comparere per procuratorem, *ut d. Marsi. in pract. crim. §. attingam. num.* 20. quod procedit, quando quis est carceratus in eodem loco, *Clar. in Pract. crim. §. fin. quæst.* 34. *vers. de carcerato autem &c. post. med.* ubi dicit, quod si est causa, propter quam ingeratur pœna corporalis, in tali casu non supersedetur in procedendo, sed reus solet recommendari in carceribus pro secundo delicto, & uno, eodemque tempore pro utroque proceditur; si verò non ingeritur pœna corporalis, solet expectari, donec fuerit perfectus primus processus, si ipse id petat, non tamen relaxatur, nisi præstita fidejussione de judicio sisti, & judicato solvendo ex secunda causa.

Secus esset, quando reus reperitur carceratus in alio loco : in hoc enim casu expectandus est, donec relaxetur; alioquin sententia lata contra reum esset nulla, dummodò talè impedimentum reus per suum procuratorem allegaverit, & terminum petierit ad illud probandum; ratio est, quia carcerati in uno loco, difficiliter possunt se in alio defendere, *Clar. loco cit. dict. quæst.* 34. *vers. de carcerato autem &c.* ubi dicit, quòd etiamsi hujusmodi exceptio carcerationis opposita non fuerit, & ideò sequuta sit condemnatio in contumaciam, condemnatus, constito de ipsa carceratione, admittitur ad novas defensiones, *latè Farinac. cons.* 17. *num.* 28. *& sequent.* ubi dicit, quod talis carceratio, si fuerit affectata, reum nullo modo excusat, ut si citatus in loco delicti, se constituerit in loco domicilii, vel aliàs malitiosè se gesserit arbitrio Judicis, *Boss. in titul. de for. compet. num.* 99. *Marsil. dict. §. attingam. num.* 21. ubi observat, quod reus accusatus, & carceratus in uno loco, si accusatus, vel in- 17
quisitus fuerit in alio loco, potest tunc, si velit, propter necessitatem imminentem comparere, seu respondere per procuratorem, ita ut teneatur Judex in tali casu procuratorem pro reo admittere, vel supersedere in causa, donec reus è carcere relaxetur, ut supra, & sic possit comparere personaliter.

Quæres 4. an reus, cui assignata fuit domus, vel 18
alius locus pro tuto carcere sub certa pœna, si inde aufugerit, & deinde statim revertatur, incidat in prædictam pœnam? Resp. quod alii affirmant propter contemptum Judicis, præsertim si juramento se se obligaverit de non discendendo : quo fit, ut mora redeundo purgari non possit, *ita Vulpel. respons.* 139. *lib.* 1. *Clau. Bertazol. in addit. ad conf. Bartolomei patris* 80. *litt. A. vol.* 1. *Horat. Giovagnon. relat. inter consil. Farinac. cons.* 228. *num.* 27. *& sequent. lib.* 3. ubi subiicit, quòd si pœna delicti sit corporalis, semper tota pœna pecuniaria

exigitur: si verò sit pecuniaria, tunc nihil ultra eam exigi potest, promissione non obstante.

Alii verò negant, tum quia per reversionem nihil deperit fisco, & Judici ex discessu, seu fuga carcerati: & ideò pœna in fidejussione conventa exigi non potest: in prætoriis enim stipulationibus, quæ videlicet jussu Judicis, seu Prætoris fiunt, pœna conventionalis exigi non potest, non dato interesse fisci, nec attenditur interesse alterius causæ, sed tantùm illius, quo fuit facta promissio; unde nec pœna conventionalis in stipulationibus conventionalibus extrajudicialibus exigitur, nisi ad metam interesse: tum etiam quia fugere, seu discedere non dicitur is, qui statim redit, *Roman. consil.* 193. *Herculan. de Caut. de non offen. cap.* 50. *numer.* 17. ubi dicit, quod non tenetur pœna fracti carceris qui exivit de carcere, si postea rediit, præsertim si injustè detinebatur; quemadmodum nec dicitur fregisse cautionem, qui ad Superiorem recurrit, quia in tali casu non habet animum aufugiendi, *Honded. consil.* 94. *numer.* 23. *vol.* 2. *Osasc. dec.* 70. *numer.* 13. *& sequent. Rot. dec.* 371. *numer.* 3. *part.* 1. *in noviss. Ciriac. controvers. for.* 101. *numer.* 26. *Farinac. consil.* 122. *numer.* 29. *& sequent.* ubi dicit, quod in hoc casu nunquam vidit nec reum, nec ejus fidejussores condemnari: & hæc quidem sententia uti mitior in praxi sequenda est.

Alii tamen mediam sequentes viam, asserunt, reum, seu fidejussorem in tali casu non esse condemnandum ad integram pœnam in promissione contentam, attenta ejus reversione: sed de sua temeritate impunitum non esse dimittendum; & ideò mitiori pena plectendum putant arbitrio Judicis, *ita Gramm. consil. civil.* 93. *quem refert, & sequitur Farinac. in Pract. crim. quæst.* 30. *numer.* 23. *& sequent.* ubi etiam observat, quod pœna conventionalis simpliciter adjecta etiam in prætoriis stipulationibus ultra id, quod interest, exigitur, nisi appareat, quod expressè adjecta sit ratione interesse, *ex trad. per Seraph. de Privil. juram. privil.* 54. *Burs at. cons.* 53. *num.* 38. 41. *&* 42. *vol.* 1.

Addit *Farinac. d. cons.* 122. *num.* 31. quod is etiam, qui extra domum sibi pro carcere assignatam captus fuit, non condemnatur ad integram pœnam, sed cum eo ad compositionem devenitur, & pœna in tali casu minui solet pro medietate.

19 Quæres 5. an pœna relegationis, & exilii censeatur pœna corporis afflictiva? Resp. negativè, sed medio collocatur inter corporales, & pecuniarias, *ut inquit Cabal. resolut. crim. cas.* 146. *numer.* 16. & ideò quando agitur de hujusmodi pœna, potest procurator intervenire pro reo, ex regula communiter recepta, quod in judiciis,
20 in quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur, *latè Menoch. de Arb. Jud. quæst.* 80. *num.* 87. *& sequent. & communem dicit Farinac. quæst.* 99. *num.* 67. *& sequent. Clar. in Pract. crim. §. fin. quæst.* 32. *versic. Hinc est &c.* ubi, quod procurator potest intervenire, sive relegatio sit ad certum locum, puta in aliquam insulam, vel Civitatem, quam vulgò confinationem appellant, sive à certo loco, puta ab aliqua Provincia, seu Territorio, quod vocamus exilium, *Cherubin. in Compen. Bullar. ad constit.* 40. *Pii V. schol.* 2.

21 Limita, quando quis deportatur in Insulam cum perpetuis vinculis, hæc enim pœna dicitur corporis afflictiva, *ut observat etiam Cherub. loco cit.*

SUMMARIUM.

1 *Quis sit Judex competens, quando delictum in uno loco inchoatur, & in alio perficitur, & numer. sequent.*

2 *Mandatum ad delictum, etiamsi seorsim consideratum est punibile.*

3 *A quo Judice puniri debeat is, qui existens in uno territorio emisso sclopo occidit aliquem existentem in alio territorio.*

4 *Quid si in confinio duorum regnorum, aut Civitatum aliquis delinquat.*

5 *In delictis sub censura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum consummatur, non autem in quo inchoatur.*

6 *Is, qui existens in Ecclesia, jacit sagittam ad occidendum hominem existentem extra Ecclesiam, non incurreret censuram latam contra occidentem in Ecclesia.*

7 *Quid si dum existit extra Ecclesiam, sagittam jaceret intra Ecclesiam, ibique hominem occideret.*

8 *Et quid si lethaliter alium vulneravit in Ecclesia, & vulneratus non in Ecclesia, sed extra eam moritur.*

9 *An vulnerans lethaliter aliquem in uno territorio, in quo lata est censura contra homicidas, ligetur censura, si vulneratus moriatur in alio territorio.*

10 *An censura lata ab Archiepiscopo, extendatur ad Suffraganeos, & ad subditos suorum Suffraganeorum.*

CAP. V.

A quo Judice puniri debeat Reus, quando delictum committitur in diversis locis.

IN hac quæstione duo casus sunt distinguendi, primus est, cùm delictum in uno loco inchoatur, & in alio perficitur, tam respectu agentis, quàm respectu patientis, idest, illius, qui deliquit, & illius, in quem delinquitur: puta si quis in uno territorio vulneret, & fugientem insequutus in alio territorio occidat, vel si uno territorio capiat, & liget, ligatumque ducat in aliud territorium, & spoliet, vel si in uno loco rapiat puellam, in alio violenter cognoscat: & tunc delinquens potest puniri à Judice utriusque territorii, ita tamen ut sit locus præventioni, quia utriusque Judicis, & Reipublicæ censetur facta injuria, *l. eum qui nocentem* 18. *§. si nuptæ ff. de Injur. l.* 1. *Ubi de crimin. agi oport. Boss. in titul. de for. compet. numer.* 59. *&* 60. *Decian tractat. crim. libr.* 4. *cap.* 17. *numer.* 6. *Clar. §. fin. quæstion.* 38. *vers. præterea quæro &c. Farinac. quæstion.* 7. *numer.* 45. subdens, quod si actus inchoationis esset licitus, vel non punibilis, tunc Judex loci perfecti delicti tantùm competens erit; & ita sentiunt etiam *alii apud Carleval. de Judic. libr.* 1. *titul.* 1. *disput.* 2. *quæst.* 7. *sect.* 1. *num.* 728. *& sequent.* 1

Secundus casus est, quando delictum in uno territorio inchoatur, in alio perficitur, non respectu utriusque simul, sed respectu agentis tantùm, vel patientis tantùm: puta si quis in uno loco mandet, seu tractet, ut delictum fiat in alio loco, vel ratificat delictum in alio loco commissum: & tunc uterque Judex est competens, videlicet Judex loci, ubi mandatum factum est, & Judex loci, ubi delictum ex mandato consummatum est; mandatum enim etiam seorsim consideratum, est punibile: nam is, qui in aliquo loco mandat, ut delictum fiat, re vera delinquit, & offendit Rempublicam illam, apud quàm degit; & ideò ibi imponenda est pœna condigna mandato, minor quidem effectu non sequuto, major verò sequuto effectu; unde solus Judex loci, ubi factum est mandatum, erit competens, nec tenebitur remittere mandantem ad Judicem loci, ubi delictum est consummatum: quemadmodum ad puniendum delictum consummatum ex mandato ortum, solus Judex loci, ubi delictum est consummatum, censendus est competens, cùm Judex loci, ubi mandatum est delictum, non possit punire eum, qui in loco suæ jurisdictioni suppposito non deliquit, videlicet mandatarium, *l. l. ubi Bald. & Sal. Cod. Ubi de crim. ag. opor. Gand. de Malef. rubr. Ubi puniatur delinquens, numer.* 4. *Decian. tractat. crim. libr.* 4. *cap.* 17. *numer.* 7. *Farinac. quæst.* 7. *numer.* 48. *versic. verum iis non obstantibus Bajard. ad Clar. §. fin. quæst.* 38. *numer.* 11. *& sequ. Vinc. de Franch. dec.* 37. *num.* 5. *& alii, quos refert, & sequitur Carleval. de Jud. lib.* 1. *titul.* 1. *disp.* 2. *quæst.* 7. *sect.* 1. *numer.* 733. *& sequent.* quamvis contrarium teneat *Panorm. in cap. ult. numer.* 27. *de for. comp.* ubi dicit, quod mandans in uno loco, ut committatur delictum in alio territorio, sequuto effectu debet puniri, non ubi mandavit, sed ubi delictum subsequutum est, tum quia ibi destinatus est effectus delicti, tum etiam quia regulariter ex mandato solo quis non punitur, & hanc communem 2

dicit

dicit *Clar. libr. 5. ſentent. §. fin. quæſt. 38. verſ. item quæro &c. Duen. reg. 378. ampliat. 3. Jo. de Madiis relat. inter conſil. crimin. Zilet. conſil. 60. numer. 2. libr. 1.* ubi dicit, hanc opinionem eſſe magis tutam, maximè attenta conſuetudine totius Italiæ, ſecundùm quam attenditur delictum, non animus quantum ad corporalem pœnam infligendam, *& ita ſenſit etiam Jo. Baptiſta Spada relat. inter conſil. Farinac. conſil. 203. numer. 1. & ſequent.* ubi dicit, quòd Baro fabricans falſam monetam in ſuo Caſtro, ſi mandet, illam expendi in ſtatu Eccleſiaſtico, ſequuto effectu ſortitur forum in dicto ſtatu Eccleſiaſtico ratione hujus delicti, etiamſi Caſtrum, in quo moneta cudebatur, ſit feudum imperiale: & ideò poteſt in ſtatu Eccleſiaſtico citari, & condemnari, dummodò repertus fuerit in loco, ubi delictum fuit conſummatum, *per text. in clem. paſtoralis, verſ. quod ſi punitio, de re jud. l. 1. & auth. quia in Provincia C. Ubi de crim. ag. opor. cap. fin. de for. comp.* ſed prior ſententia juri magis conſona videtur, & ideò in praxi ab ea non eſt recedendum.

3 Quæres, à quo Judice puniri debeat is, qui exiſtens in uno territorio emiſſa ſagitta, vel ſclopo occidit aliquem in alieno territorio exiſtentem? Reſp. quod uterque Judex tam loci, in quo emiſſa eſt ſagitta, quàm loci, in quem eſt emiſſa, & in quo homicidium, vel vulnus infligitur, eſt competens ad puniendum talem delinquentem, ſervata præventionis prærogativa, *d. l. 1. C. Ubi de crim. ag. opor. Panorm. in cap. ult. num. 25. de for. compet. Carleval. loco cit. d. quæſt. 7. ſect. 1. num. 730. & ſequent. & communem dicit Clar. d. q. 38. verſ. item pone &c. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. num. 9. & 10. Farinac. quæſt. 7. num. 46.* ubi dicit, quòd ne delicta remaneant impunita, delictum debet cuique territorio in ſolidum attribui.

4 Idem dicendum, quando in confinio duorum Regnorum, aut Civitatum aliquis delinquit: is enim poteſt ſimiliter à Judice utriuſque loci puniri, ita ut ſit locus præventioni, quia locus ille dicitur communis, *Bart. in tract. de Juriſd. num. 14. Panorm. loco cit. num. 26. Boſ. ubi ſupra num. 60. Decian. n. 16. Farinac. num. 51. Clar. d. q. 38. verſ. præterea quæro &c.*

5 Obſerva tamen, quòd in cenſuris, ſeu delictis ſub cenſura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum conſummatur, non autem in quo inchoatur, quia ad cenſuram incurrendam actus completus requiritur, *ſecundùm communem Doctorum ſenſum, & tradit Bonacin. de Cenſur. in commun. diſp. 1. quæſt. 1. pun. 11. numer. 10.* ubi dicit, quod ſi in aliquo loco lata eſſet per ſtatutum, ſeu conſtitutionem particularem excommunicatio contra ſtupratores Virginum, ſtuprator non incurreret cenſuram trahendo Virginem extra territorium illius loci, & conſummando cum ea copulam extra territorium.

6 Ex quo infertur 1. eum, qui dum exiſtit in Eccleſia, jacit ſagittam ad occidendum hominem exiſtentem extra Eccleſiam, non incurrere cenſuram latam contra occidentem in Eccleſia: quia delictum in tali caſu inchoa-
7 tur quidem in Eccleſia ſed extra eam conſumatur, & completur; è contra verò cenſuram incurreret is, qui dum extra Eccleſiam exiſtit, ſagittam jacit intra Eccleſiam, ibique hominem exiſtentem occidit: quia homicidium completur in Eccleſia, licèt extra eam inchoatum ſit, *ut poſt Suar. diſp. 5. ſect. 4. num. 9. & alios d. idem Bonacin. dicto pun. 11. numer. 11. & 12.* ubi ſubiicit, quod vulnerans lethaliter alium in Eccleſia, incurrit cenſuram
8 latam contra occidentem in Eccleſiam, etiamſi vulneratus non moriatur in Eccleſia, ſed extra, quia delictum in tali caſu cenſetur commiſſum in Eccleſia: quemadmodum vulnerans aliquem lethaliter in uno territorio, in quo la-
9 ta eſt cenſura contra homicidas, ligatur cenſura, quamvis vulneratus moriatur in alio territorio, ubi nulla contra homicidas cenſura lata eſt, quia delictum quoad actum externum cenſetur conſummatum in eo territorio, in quo lata eſt cenſura, & in eo reus conveniri poteſt, non autem in eo territorio, in quo vulneratus moritur, cùm vulnerans in eo territorio non deliquerit, *ut d. Bonacin. ubi ſupra num. 12. Suar. loco cit. num. 10. Salas de legib. diſp. 14. ſect. 5. num. 73.*

10 Quæres, an cenſura lata ab Archiepiſcopo extendatur ad Suffraganeos, & ad ſubditos ſuorum Suffraganeorum? Reſp. negativè, quia Archiepiſcopus non poteſt regulariter cenſuris ligare Suffraganeos, nec eorum ſubditos, niſi exiſtant in territorio ipſius Archiepiſcopi, *Sayr. l. 1. c. 7. num. 3. & alii apud Bonacin. in d. diſp. 1. q. 1. pun. 11. num. 19.*

SUMMARIUM.

1 *In accuſatione, & inquiſitione inſeri debet locus, & tempus, aliàs accuſatio, & inquiſitio eſt ipſo jure nulla, & numer. 2. & ſequ. limitatur num. 15. & ſeq.*
2 *Quid ſi delictum committatur in navi.*
3 *Locus, & tempus in accuſatione, vel inquiſitione deductum, probari debet, aliàs reus abſolvitur.*
4 *Quando accuſatio reddatur incerta.*
5 *Locus commiſſi delicti certificandus eſt ſaltem per duo confinia.*
6 *Quid ſi dictum fuerit, crimen fuiſſe commiſſum in domo Franciſci exiſtente in tali vicinia.*
Non præſumitur pluralitas actuum, ſed præſumitur pluralitas rerum, niſi probetur identitas, ibidem.
7 *Quid ſi pars non opponat de loco, & tempore.*
8 *Quando locus loci ſit neceſſariò exprimendus.*
9 *Dies, & hora delicti neceſſariò inſeri non debent, & numer. 30. & ſequent. limitatur ibidem d. numer. 9.*
10 *Quando dies commiſſi criminis exprimi debeat, & num. 30.*
11 *Debet exprimi locus, & tempus, etiam quando opponuntur crimina per viam exceptionis.*
12 *Quid ſi ageretur civiliter aliqua actione, quæ infamat de jure, vel de facto, & n. ſeq.*
13 *In libello, in quo intentatur interdictum unde vi, exprimi debet locus, & tempus ſpolii.*
14 *Quid ſi ſtatuto caveatur, ut in cauſis criminalibus procedatur ſummariè, de plano, vel ſine figura judicii.*
Et quid ſi Notarius, vel alius falſitatem commiſerit, ibidem.
15 *An, quando agitur de delictis, quæ committuntur in omittendo; debeat inſeri locus.*
16 *Quid ſi locus ſit publicè notorius.*
17 *Et quid ſi fiat generalis inquiſitio.*
18 *Et quid ſi inquiſitio fiat ad aliquem removendum ab officio.*
19 *Expreſſio loci, & temporis neceſſaria non eſt, quando inquiritur de crimine læſæ majeſtatis Divinæ, vel humanæ.*
20 *Item non requiritur, quando agitur de delictis, quæ habent tractum ſucceſſivum.*
21 *Nec in interdicto turbatæ poſſeſſionis.*
22 *Nec quando agitur actione civili, quæ non infamat.*
23 *An de hoc poſſit opponi poſt ſententiam.*
24 *Locus, & tempus probari debent, quando agitur de delicto iterabili, ſecus ſi de delicto non reiterabili.*
25 *Quid ſi ageretur de falſitate commiſſa per teſtem.*
26 *Et quid ſi reus fateatur quidem delictum, ſed diverſo loco, & tempore, ab eo, quod fuit deductum in accuſatione, vel inquiſitione, & num. ſeq.*
27 *Quando ex proceſſu inordinato, & nullo ſequi poſſit condemnatio.*
28 *Quando omiſſio probationis qualitatis in inquiſitione deductæ operetur nullitatem inquiſitionis, & quando non.*
29 *Varatio circa locum, & tempus facit cenſeri diverſum factum, & diverſum delictum.*
30 *Si accuſator in accuſatione poſuit diem commiſſi criminis, & non probavit, debet ſuccumbere: limitatur num. ſeq.*

31 *Quid ſi dies appoſitus fuerit, parte, ſeu inquiſito hoc petente.*

32 *In libello contra mandantem fieri delictum, debet deſcribi locus, & tempus commiſſi maleficii, non autem locus, & tempus facti mandati: contrarium num.35.*

33 *Inſpicitur locus, & tempus commiſſi delicti quoad pœnam delicti augendam, vel minuendam.*

34 *Quando opem ferre, vel conſilium dare in furto noceat in foro externo.*

35 *Mandans, ex mandato delinquit, etiam delicto aliter non ſequuto.*

36 *Quando inſultus fit in uno loco, & ſequitur vulnus in alio, attenditur locus vulneris.*

37 *Quid ſi ſtatutum pro inſultu imponeret pœnam pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam.*

38 *In libello inſeri debet locus, ubi quis percutitur, non locus, ubi quis moritur.*

39 *Locus homicidii, & non locus in cæpta rixa inſpicitur.*

40 *Si una qualitas in inquiſitione exprimatur, & non probetur, ſequi non poteſt condemnatio: declaratur, & limitatur num. ſeq.*

41 *Quid operentur clauſulæ, non ſe adſtringens, ſalvo jure, deducens, & ſuper quibus omnibus &c.*

42 *In contractibus libellus non vitiatur ob non expreſſionem loci, & temporis, parte non opponente.*

43 *Ad quem ſpectet offenſam remittere, ſeu pacem facere.*

44 *In accuſatione quis præferatur.*

45 *An, & quando pendente cauſa civili, ſuperſederi debeat in criminali.*

CAP. VI.

An in accuſatione, & inquiſitione inſeri debeat locus certus.

1 REſp. affirmativè tam in delictis publicis, quàm privatis: quemadmodum inſeri etiam debet tempus certum, videlicet annus, & menſis, alioquin accuſatio, & inquiſitio eſſet ipſo jure nulla ex defectu formæ, *l. libellorum, ubi DD. ff. de Accuſ. Bartol. in l. 2. §. ſi publico numer.12. ff. ad l. Jul. de Adult.* ubi dicit, quod in accuſatione, & inquiſitione poni debet annus, menſis, locus, & aliæ ſolemnitates, quæ ponuntur, in *d. l. libellorum Bald. conſil.353. num.3. & conſil. 428. numer.1. vol.5. Ang. in §. ex maleficiis num.10. Inſt. de Action. Socin. Jun. conſil.38. numer.23. lib.2. Corn. conſil.273. numer.7. verſ. nam reſpectu facti &c. vol.* 1. ubi
2 dicit, quod ſi delictum committatur in navi, exprimi debet locus ipſius navis ſaltem expreſſis pertinentiis circumſtantibus, puta in mari Anconitano, vel ſimili, nam in maris aqua dari non poſſunt confines, qui non ſunt, quia in alto maris aqua eſt communiter uniformis, & ideò non habilis ad demonſtrandum aliter niſi per loca circumſtantia, *& conſil.233. numer.1. vol.* 3. ubi etiam obſervat, quod cum libellus accuſationis, vel inquiſitionis ob hujuſmodi defectum ſit nullus, totus proceſſus, & ſententia vitiatur, & eſt nulla, cùm ſententia neceſſariam relationem habeat ad libellum, *& conſ.260. numer.12. eodem vol.3. & conſil.192. numer. 9. vol.* 4. ubi, quod locus, & tempus in accuſatione,
3 vel inquiſitione deductum probari debet, aliàs reus abſolvitur, *Farinac. in pract. crim. quæſt.1. numer.5. 12. & 29.* ubi dicit, quod ſi inquiſitio contineat locum, & tempus, ſi de dicto loco, & tempore non probetur, ſed de alio, non poteſt ſequi condemnatio: ſed reus abſolvendus eſt; quicquid dicat *Mich. de Acolt. relat. int. conſil. Zilet. conſil.53. numer.16. lib.2.* niſi enim exprimeretur locus, & tempus commiſſi criminis, proculdubio incerta redderetur accuſatio, ita ut non poſſet reus
4 probando negativam coarctatam, ſe aliquo modo defendere, neque, ſi opus eſſet, teſtes, qui contra eum deponerent, de falſo convincere, *Bartol. in l. Prætor edixit ff. de Injur. Alexand. in l.1. num.30. ff. de Eden. Gail. Pract. obſervat. lib.1. obſerv.64. num.9. & ſequent. Clar. in Pract. crim. lib.5. §. fin. quæſt.12. verſ. dixi exprimendum &c. Papien. in forma inquiſitionis, §. cui cohæret &c.* ubi dicit, quod locus delicti commiſſi certificandus eſt ſaltem per duo confinia, *Ruin. conſil.10. numer.2. vol.5.* ubi obſervat, quod ſi fuerit dictum, crimen fuiſſe com- 5
miſſum in domo Franciſci exiſtente in tali vicinia, non redditur ex hoc locus certus, quia poteſt quis in vicinia habere plures domos: quamvis enim non præſumatur pluralitas actuum, præſumitur tamen pluralitas rerum, niſi probetur identitas, *ex tradit. per Jo. Andr. in cap auditis, de Præſcript.* unde in ta- 6
li caſu inquiſitio eſſet incepta eo quod peccaret in forma: & ideò proceſſus non valeret, ſed reus eſſet abſolvendus ab obſervatione judicii, *per text. in dict. l. libellorum, verſic. quod ſi libelli ubi Bartol. ff. de Accuſat.*

Amplia, ut prædicta concluſio procedat, etiamſi pars 7
non opponat, *ut tradunt DD. in l. edita Codic. de Eden. & in ſpecie Dec. numer.34. Alexand. num.13. & communem dicit Farinac. d. q.1. num.15. Clar. loco cit. quicquid dicat Papien. in form. libell. in act. hypothec. §. ex memoratis num.9.*

Amplia 2. ut etiam locus loci ſit neceſſariò exprimen- 8
dus, quando delictum non eſſet æqualiter ubique punibile, quicquid ſit; quando delictum eſt æqualiter punibile in utroque loco, *Farinac. d. quæſt.1. num.12. Papien. in forma inquiſitionis §. in domo dicti Jacobi &c. poſt Bartol. in l. non ſolum, §. ſed ut probari poſſit ff. de Nov. oper. nunc.* ubi dicit, quòd quando factum non eſt punibile in qualibet parte loci, debet exprimi, & probari illa pars loci, in qua factum eſt punibile, aliàs ſequi non poteſt condemnatio, *& in d. l. libellorum numer.3. & 12. ff. de Accuſat.* ubi etiam obſervat, quod licèt dies, aut hora delicti neceſſariò inſeri non debeat, ſed 9
tantùm menſis, & annus, fallit tamen, ſi delictum eſſet ſolum punibile certa die, vel hora certi menſis, quia tunc inſeri debet etiam dies, vel hora, cum in tali caſu qualitas temporis, & illius particularis diei ſit fundamentum intentionis inquirentis, & ideò debet præcisè probari, *juxta text. in l. matrem, ubi Paul. de Caſtr. Cod. de Probat.* idem dicendum, ſi reus id petat, quia fortè inten- 10
dit ad ſui defenſionem probare, quòd eo die erat in alio loco remoto à loco delicti, niſi id calumniosè petat, quod arbitrio Judicis relinquitur, *Gail. loco ſupra citat. Farinac. d. quæſt.1. numer.18. 19. & 22.* ubi etiam dicit, quòd ſi Accuſator, aut Judex ignorant diem commiſſi delicti, tunc non tenetur illum exprimere, etiamſi reus illum exprimi petat, *latè Boſſ. in titul. de Inquiſit. numer.92. vide quæ ſcripſimus in tractat. de Tempor. legal. libr. 4. cap.12.*

Amplia 3. ut debeat exprimi locus, & tempus, etiam 11
quando opponuntur crimina per viam exceptionis, *Bartol. in l.1. numer.8. ff. de except. & in l. Prætor edixit. numer.1. ff. de Injur. & in l. viro, atque uxore numer. 6. ff. ſolut. matrim. Bartolom. Cocin. in d. l.1. numer.13. & 14. ff. de except.* quod procedit, quando quis opponit ad ſuam defenſionem; ſecus ſi ſimpliciter ad repellendum *Clar. loco citat. ver. adde quod hæc concluſio &c. Boer. dec. 321. n.2. & ſeq.*

Amplia 4. ut debeat inſeri locus & tempus, ſi agere- 12
tur civiliter aliqua actione, quæ infamat de jure, vel de facto, *Bartol. in l. inde Neratius ff. ad l. Aquil. & in d. l. viro, atque uxore numer. 6. ff. ſolut. matrim. & in d. l. Prætor edixit numer.1. Clar. d. §. fin. quæſt. 12. verſ. Adde, quod hæc concluſio &c.* quod intellige, quando pars opponit: tunc enim neceſſe eſt exprimere locum, & tempus; ſed parte non opponente, quando civiliter agitur, procedit libellus, etiamſi locus, & tempus non exprimatur, *Bald. in cap.1. num.20. Quib. mod. feud. amitt. Urſill. ad Affict. dec.150. num.5. & ſequen. Ang. in §. maleficiis, numer.19. Inſt. de Action. & alii communiter.*

Amplia 5. ut etiam in libello, in quo intentatur 13
interdictum, unde vi, exprimi debeat locus, & tempus ſpolii, ſicut cum agitur criminaliter, *ut d. Bartol. in dict. l.1. §. ſive autem numer. 2. ff. de vi, & vi arm. Maran. de ord. judic. par.4. diſt.7. num.27. fol.69. à terg.*

14 Amplia 6. ut ſolemnitas *d. l. libellorum*, non cenſeatur ſublata, etiamſi ſtatuto caveatur, quòd in cauſis criminalibus procedatur ſummariè, de plano, vel ſine figura judicii : tunc enim cenſeretur ſublata tantùm ſolemnitas formalis, quæ non reſpicit probationes ; & ideò eo caſu poſſet porrigi talis qualis petitio propter dictas clauſulas ; non autem cenſetur ſublata ſolemnitas ſubſtantialis, quæ reſpicit probationes, qualis eſt ſolemnitas *d. l. libellorum*, quæ eſt inducta in favorem rei ad hoc, ut poſſit facilius ſuas defenſiones producere, coarctando negativam loco, & tempore. *ut ſupra diximus, & ſenſit etiam Roman. conſ.* 191. *numer.* 9. *Maran. de ord. judic. par.* 4. *diſt.* 1. *num.* 75. *& 76. quicquid dicat Boſſ. in tit. de Inquiſ. num.* 98. *Farinac. d. qu.* 1. *num.* 17.

Amplia 7. ut locus, & tempus apponi etiam debeat, quando agitur de falſitate commiſſa à Notario, vel ab alio. *Farinac. in Pract. crim. qu.* 1. *nu.* 13.

15 Limita principalem concluſionem, ut procedat tantùm in delictis, quæ committuntur aliquid faciendo ; ſecus ſi comittantur ommittendo. *ut d. Clar. quæſt.* 12. *verſ. eſt autem exprimendus &c.* quod intellige, ſi id, quòd debeat fieri, non habebat locum determinatum ; ſecus ſi debeat fieri in certo loco, ut ſi quis tenebatur facere cuſtodiam, vel aliud agere in certo loco, & non fecit, hoc enim caſu debet inſeri locus, *ut declarat Bart. in d. l. libellorum, num.* 10.

16 Limita 2. quando locus eſt publicè notorius, ut platea communis, vel palatium Poteſtatis, quia tunc non eſt, cur per confines deſignetur : notoria enim alia demonſtratione non indigent. *Bart. in d. l. libellorum. num.* 5. *ff. de Accuſat. Clar. ubi ſupra. verſ. ſe pone &c. ubi de magis communi. Papien. loco cit. ſ. cui cohæret &c. Ruin. conſ.* 10. *num.* 2. *vol.* 5.

17 Limita 3. in generali inquiſitione, quæ fit ad inveſtigandum malefactorem, de quo Curia nullam habet notitiam ; nam cum hæc fiat generaliter, & per eam non procedatur ad condemnationem, non requiritur neceſſariò deſcriptio loci, & temporis. *Bald. conſ.* 428. *num.* 1. *& conſ.* 353. *numer.* 3. *vol.* 5. *Boſſ. in titul. de Inquiſ. numer.* 100. *Ang. in dict. §. ex maleficiis. numer.* 10. *Inſt. de Action. Farinac. in Pract. crim. d. qu.* 1. *num.* 4. *& 16.*

18 Limita 4. ut ſupradicta concluſio procedat, quando inquiſitio fit ad aliquem puniendum ; ſecus ſi fiat ad aliquem removendum ab officio, quia neque in tali caſu exiguntur dictæ ſolemnitates. *Bald. conſ.* 428. *num.* 1.

19 Limita 5. quando inquiritur de crimine læſæ majeſtatis Divinæ, vel humanæ : tunc enim non requiritur expreſſio loci, & temporis, nec aliqua ſolemnitas. *d. l. libellorum, ſecundùm Ang. in ſ. fin. in Auth. quo. opor. Epi. quem refert, & ſequitur Maran. de Ord. judic. par.* 4. *diſt.* 1. *numer.* 8. *in fin. & part.* 6. *titul. de inquiſit. numer.* 36. ubi exemplificat in hæreſi, & blaſphemia.

20 Limita 6. ut dicta concluſio procedat in delictis, quæ temporis momento committuntur, in quibus tempus, & locum apponi neceſſe eſt ; ſecus in iis, quæ habent tractum ſucceſſivum, & in quibus locus, & tempus eſt incertum, & indeterminatum. *Farinac. d. qu.* 1. *num.* 17. *verſ. limita tertiò &c.*

21 Limita 7. in interdicto turbatæ poſſeſſionis, quia inde non oritur infamia juris, nec facti. *Boſſ. dict. tit. de inquiſit. num.* 97. *vide Bart. in l. Prætor edixit. ff.*

22 *de injur.* ubi dicit, quòd quando agitur actione civili, quæ non infamat, qualis eſt actio deſcendens ex quaſi maleficio, tunc non cogitur quis exprimere locum, & tempus. *Ang. in ſ. cæterum. num.* 4. *Inſt. de leg. Aquil.* ubi, quòd in formatione libelli *in l. Aquil.* non eſt neceſſe, quòd inſeratur locus, vel tempus damni dati, quia damnatus ex *l. Aquil.* non efficitur infamis. *Clar. in ſ. fin. quæſt.* 12. *verſ. Adde, quod hæc concluſio &c.*

23 Limita 8. ut non poſſit de hoc opponi poſt ſententiam, quia hæc exceptio uti dilatoria debet opponi, & probari ante ſententiam. *ex trad. per Gandin. in tit. qual. fiat. accuſat. nu.* 5.

24 Limita 9. quando delictum non eſt reiterabile, ut homicidium, quòd impoſſibile eſt pluries committi in eamdem perſonam, quia tunc ſequitur condemnatio, etiamſi non probetur locus, & tempus in inquiſitione deductum : locus enim, & tempus probari debent in delicto iterabili, qualis eſt injuria, furtum, adulterium, & ſimonia. *Ang. in l. denunciaſſe. ſ. quid tamen. num.* 4. *ff. de Adult. Caſtr. in l. cum te. nu.* 8. *C. de Probat. & alii, quos refert, & ſequitur Farinac. d. q.* 1. *nu.* 18.

Limita 10. in perjurio commiſſo per teſtem : quo caſu non tenetur quis exprimere locum, & tempus, ſecundùm *Farinac. loco cit. nu.* 13. 25

Limita 11. quando delictum probatur ex confeſſione rei : tunc enim etiamſi reus fateatur de diverſo loco, & tempore ab eo, quòd fuit deductum in inquiſitione, ſequi adhuc debet condemnatio ; quia ubi de delicto conſtat ex confeſſione rei, tunc ſequitur condemnatio etiam ex proceſſu inordinato, ſeu nullo. *Bart. in l. ſi confeſſus. ff. de Cuſtod. reor. Ang. in d. l. denunciaſſe. §. quid tamen. num.* 5. *Marſ. ſing.* 201. *Clar. d. ſ. fin. qu.* 55. *verſ. poſſet etiam dicere &c. & verſ. poteſt etiam &c.* ubi id intelligit, dummodò aliter conſtet de delicto : Judex enim debet inquirere de veritate confeſſionis, quia aliquando delictum quidam confeſſi ſunt, licèt reipſa non deliquerint. *Farinac. d. qu.* 1. *num.* 55. *verſ. limita* 5. *&c.* 26 27

Limita 12. ut tunc demum omiſſio probationis qualitatis in inquiſitione deductæ operetur nullitatem inquiſitionis, quando ſcilicet illa qualitates erat aggravans, & alterans delictum, & talis, ut effectum condemnationis variaſſet, ſi probata fuiſſet ; ſecus ſi non erat alterativa, & aggravativa delicti, quia tunc ejus omiſſio nihil nocet, *Clar. d. ſ. fin. quæſt.* 66. *verſ. ſed quid ſi pro parte &c. latè Andr. Gail. de Pace publ. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 21. *& ſeq. Farinac. d. q.* 1. *num.* 37. 28

Notandum eſt etiam, quòd variatio circa locum, & tempus, facit, ut cenſeatur diverſum factum, & diverſum delictum ; & ideò ſi unus locus, vel tempus exprimatur in accuſatione, vel inquiſitione, de alio fiat probatio, non poteſt ſequi condemnatio, ut ſupra diximus. *vide Bart. in l. de nunciaſſe. §. quid tamen. num.* 3. *ff. Ad l. Jul. de Adult. & in l. is qui reus. num.* 9. *ff. de Publ. judic.* ubi dicit, quòd licèt in accuſatione de neceſſitate non debeat poni dies commiſſi criminis, tamen ſi accuſator poſuit diem, & non probavit, debet ſuccumbere ; imputet enim ſibi, quia ſe ad diem aſtrinxit. *Ruin. conſ.* 10. *num.* 2. *verſ. ſi verò dicatur &c. vol.* 5. quòd intellige, quando dies fuit appoſitus parte non petente ; ſecus ſi fuerit appoſitus inſtante inquiſito. *ut d. Farinac. d. qu.* 1. *nu.* 30. *ubi citat Boſſ. tit. de Inquiſit. nu.* 93. *Bertran. conſ.* 16. *&* 117. *lib.* 6. *Maſcard. concluſ.* 28. *nu.* 4. 29 30 31

Notandum 2. quòd in libello contra mandantem, fieri delictum, debet deſcribi locus, & tempus commiſſi maleficii, non autem locus, & tempus facti mandati. *ſecundùm Bart. in l. Prætor.* 4. *ſ. hoc autem edicto. ff. de vi honor. rapt. & in l. non ſolum §. ſi mandato meo. num.* 10 *& ſeq. ff. de Injur.* ubi etiam dicit, quòd inſpicitur locus, & tempus commiſſi delicti quoad pœnam delicti augendam, vel minuendam : ratio prædictæ concluſionis eſt, quia contra mandantem videtur oriri actio ex ipſo delicto propter mandatum præcedens, non autem ex ipſo mandato. *arg. l. ſi quis uxori. §. neque verbo. ff. de furt.* ubi quòd opem ferre, vel conſilium dare in furto tunc nocet in foro externo, cum ſequuta eſt contrectatio ; & ideò revocatio ſuperveniens impedit pœnam. *ut notatur in cap. cum quis, de ſent. excommu. in 6.* 32 33 34

Ego tamen ſentio, quòd deſcribi in tali caſu debeat etiam locus, & tempus facti mandati, quia mandans ex mandato delinquit, etiam delicto aliter non ſequuto. *Bellemer. deciſ.* 542. *titul. de Accuſat. fol.* 256. *ubi cit. Jo. Andr. in add. ad Spec. in tit. de Teſt. part.* 1. præſertim ſi mandatum per ſe reciperet conſummationem, ut ſi ex ſtatuto ſolum mandatum puniatur pœna ultimi ſupplicii. *Farinac. dict. quæſt.* 1. *num.* 14. ubi dicit, quòd tutius eſt apponere ſemper, & in omni caſu locum, & tempus mandati, & conſummati delicti ad hoc, ut ſaltem ex mandato ſequi poſſit pœna juris, quę eſt extraordinaria. *Boſſ. in tit. de Inquiſ. num.* 94. ubi 35 36

etiam

etiam obſervat; quòd quando inſultus fit in uno loco, & ſequitur vulnus in alio, attenditur locus vulneris, ſi jus commune inſpiciamus, quia vulnus inſultum confundit; & ſimiliter ſi ſtatum inſpiciamus,
37 quando jus commune non confundit; ſecus ſi ſtatum aliter diſponeret, puta ſi pro inſultu imponeret pœnam pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam ſive pecuniariam, ſive corporalem. *vide Bart. in d. l. libellorum. num.* 14. *ff. de Accuſat.* ubi dicit, quòd ſi ſtatuto caveatur, ut is, qui fecerit inſultum contra aliquem, & ſequuta fuerit percuſſio, puniatur pœna centum aureorum, tunc debet poni locus, & tempus percuſſionis, quia iſto caſu inſultus punitur principaliter, ſed aggravatur propter percuſſionem.

38 Notandum 3. quòd inſeri debet in libello locus, ubi quis percutitur, non locus, ubi quis moritur, quia ibi videtur interfectus, ubi eſt percuſſus. *Bart. in d. l. libellorum. num.6. ff. de Accuſ. & in l. quod*
39 *ait lex. §. quod ait lex. ff. ad l. Jul. de Adult.* ubi etiam dicit, quòd locus homicidii, & non locus inceptæ rixæ inſpicitur: idque inductum eſt favore rei, ne de utroque puniatur.

40 Notandum 4. quòd ſi aliqua qualitas exprimatur in inquiſitione, & non probetur (puta fit inquiſitio de vulnere cum cicatrice, probatur vulnus, ſed non cicatrix) ſequi non poſſet eo caſu condemnatio, & ideò reus eſſet abſolvendus, niſi pendente judicio fiat detractio illius qualitatis. *l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de Noxal. Natt. conſ.* 581. *num.2. vol.3. Tob. Nonius. conſ.96. num.1. Rolan. conſ.45. num.17. & ſeq. lib.1. & communem dicit Clar.in pract. crimin. §.fin. qu.66. verſ. ſed quid ſi pro parte &c.* quòd intellige
41 ubi in querela non fuerint appoſitæ clauſulæ. *non ſe adſtringens, aut ſalvo jure, vel deducens, vel ſuper quibus omnibus &c.* ſecus ſi hujuſmodi clauſulæ, vel altera earum adſint in querela, vel ſi in cauſa procederetur ſola facti veritate inſpecta. *latè Farinac. in Pract.crim. d. q.1. num.32. & ſeq. & præſertim num.*39. ubi cum hac reſtrictione intelligit communem conſuetudinem, cujus meminit *Clar.loco proximè cit.*

42 Notandum6. quòd in contractibus libellus non vitiatur, ſi in eo non fiat expreſſio loci, & temporis, parte non opponente. *Papien. in form. libell. in act. hypoth. §. ex memoratis. num.9.*

43 Notandum 7. quòd jus faciendæ pacis, ſeu remiſſionis tranſit ad hæredes occiſi, ſeu offenſi, tam ſanguinis, quàm bonorum. *Cancer. var. par.2. cap.* 11. *num.67.* unde ſi unus ſit hæres ſanguinis, & alter extraneus ſit hæres bonorum, requiritur, ut pax ab utroque habeatur; aliàs ſi ab uno ex eis tantùm pax obtinetur, alter poſſet pro ſuo intereſſe accuſationem proſequi. *latè Farinac. q.*13. *&* 14. *Clar. in Pract. crim. q.*58. *verſ. viſum eſt &c.* ubi dicit, quòd ad proximiores quidem offenſi ſpectat pacem facere, eo tamen ordine, ut qui præfertur in accuſatione, pariter præferatur in remiſſione facienda. *& quæſi.*15. *verſ. ſucceſ-*
44 *ſivè quæro &c.* ubi dicit, quòd inter eos, qui proſequuntur ſuam, vel ſuorum injuriam, proximior præfertur; ſi autem omnes ſint in pari gradu, omnes ſimul admittuntur. *vide, quæ diximus in tr. de Temp. legal. lib.2. cap.* 82. *num.*13. ubi, quòd accuſatio de adulterio hodie eſt tantùm permiſſa marito, patri, fratri, patruo, & avunculo. *per tex. in l. quamvis adulterii. C. ad l. Jul. de Adult.*

45 Notandum8. quòd ſi cauſa criminalis fuerit mota poſt cauſam civilem, debet in criminali ſuperſederi, donec civilis terminetur, quando civilis cauſa eſt præjudicialis criminali, puta ſi cauſa civilis excludit jus adverſarii in criminali, & ſententia in civili lata parit, vel parere poteſt exceptionem rei judicatæ in criminali. *Rot. in Romana de Stoch.9. Martii* 1598. *coram Giptio, quæ apud Farinac. poſt.* 2. *tom. conſil. eſt deciſio* 124. *idem Farinac. tom.2. q.*100. *num.*78. *& ſeq. & num.* 128. ubi dicit, quòd in tali caſu ratione præjudicii, quòd ex una actione infertur in aliam, impeditur cumulatio actionis civilis, & criminalis. *Boſſ. titul. de for.compet. num.* 121. *& ſeq.*

SUMMARIUM.

1 *Quando fidejuſſor de repræſentando liberetur, & nu.* 2. *& ſeq.*
2 *In quacunque promiſſione ſemper tacitè ſub intelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus.*
3 *Fidejuſſor non tenetur reum, qui mutavit ſtatum, repræſentare: limitatur nu.*5.
Quando dicatur reus mutaſſe ſtatum. ibid. d. num. 3. *& ſeq.*
4 *Fidejuſſio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cùm filius factus eſt ſui juris.*
5 *An fidejuſſor ab uſu exceptionis jam præviſæ repellatur.*
6 *Fidejuſſor, qui tenetur reum repræſentare ex una cauſa, non poteſt adſtringi ad eum repræſentandum ex alia cauſa.*
7 *Fidejuſſio eſt ſtricti juris, & nu.*13.48. *&* 53.
8 *Quid ſi promiſſio de repræſentando indefinitè facta fuerit.*
9 *Fidejuſſor liberatur per mortem rei: limitatur num.* 10. *& ſeq.*
10 *Quid ſi reus culpa fidejuſſoris deceſſerit, vel ſi fidejuſſor fuerit in mora.*
11 *Fidejuſſor de ſolvendo judicatum, etiam mortuo reo, tenetur.*
12 *Fidejuſſor non liberatur per mortem rei, quando certa pœna eſt deducta in ſtipulationem, & obligatio purè, vel in diem eſt contracta.*
13 *Fidejuſſor liberatur, ſi reus bannitus, & condemnatus fuerit, vel de proximo condemnandus ſit capitaliter pro novo delicto poſt præſtitam fidejuſſionem commiſſo.*
14 *Promiſſio de non offendendo, ad cauſam antiquam tantum reſtringitur, ita ut ſi ſequatur offenſio ex nova cauſa, non dicatur contraventum promiſſioni.*
15 *Quid ſi reo offeratur ſalvusconductus reſpectu novi delicti.*
16 *Ad liberationem fidejuſſoris ſufficit quælibet nova cauſa ſuperveniens, ex qua repræſentatio vel reddatur impoſſibilis, vel ſaltem difficilis, & num.*19.
17 *Quando Judex inferior poſſit ſalvumconductum concedere, & nu.*18. *&* 86.
19 *Quid ſi reus fuerit ſimpliciter accuſatus, vel denunciatus, aut inquiſitus pro novo delicto, & num. ſeq.*
20 *Et quid ſi Judex fuerit in culpa, dando cauſam fugæ ipſius rei, & n.*21.22. *&* 33.
23 *Fidejuſſor liberatur, quando reus obtenta à Judice licentia diſcedendi è domo, ſeu Civitate ſibi loco carceris aſſignata diſceſſit, & poſteà non rediit.*
24 *Conceſſa hujuſmodi licentia, ſtatim expirat promiſſio fidejuſſoris: limitatur nu. ſeq.*
25 *Quid ſi promiſſioni de non diſcedendo de domo ſine licentia, adjecta ſit obligatio de ſe præſentando in caſu licentiæ.*
26 *Reus qui diſceſſit cum licentia etiam limitata ad certum tempus, non poteſt condemnari, ſi non redeat elapſo tempore, niſi prius monitus, & interpellatus fuerit ad redeundum.*
27 *Quid ſi fidejuſſor promiſerit, reum ex uno loco non diſceſſurum, & Judex eundem reum in alium locum conjecerit, indeque reus diſceſſerit, & num.* 28.
29 *An fidejuſſor liberetur, quando reus commiſſit novum delictum, ſed nondum fuit accuſatus, vel inquiſitus.*
30 *Fidejuſſor excuſatur, quando reus captus fuit pro eadem cauſa.*
31 *Debitor liberatur, etiamſi ſolutio debiti fiat ipſo invito.*
32 *Quid ſi reus carceribus aufugerit.*
33 *Et quid ſi fidejuſſor promiſſit repræſentare totier quoties &c.*
34 *An fidejuſſor liberetur, ſi reus captus fuit ex alia cauſa.*

35 *Obli-*

35 *Obligatus ad aliquem repræſentandum etiam cum clauſula toties quoties &c. non tenetur, niſi ſemel.*

36 *Fidejuſſio de judicio ſiſti durat uſque ad ſententiam, & non ultra: limitatur n.28. & ſeq.*

37 *Promiſſio fidejuſſoris de judicio ſiſti, reſpicit inſtantiam, qua perempta, finitur.*

38 *Quid ſi talis fidejuſſio data fuerit pro ſecuritate Curiæ, & nu.ſeq.*

39 *Fidejuſſio de ſolvendo judicatum durat etiam poſt ſententiam.*

40 *Quid ſi aliquis fidejuberet poſt condemnationem.*

41 *Fidejuſſor ſtatim liberatur, ſi reus diffinitivè fuerit abſolutus à prætenſo delicto, pro quo fuit fidejuſſum.*

42 *Perempta inſtantia reſolvitur fidejuſſio de judicatum ſolvendo: limitatur nu.ſeq.*

43 *Quid ſi inſtantia eſſet perempta per deſertionem appellantis.*

44 *An fidejuſſor de judicatum ſolvendo liberetur, lata prima ſententia in favorem debitoris.*

45 *Quid ſi proprio nomine vocatus fuerit Judex, & ad eum proprio nomine habita fuerit conſideratio in ſatiſdando.*

46 *Excuſatur fidejußor, qui certo tempore aliquem repræſentare promiſit, ſi per Judicem monitus, ſeu citatus non fuerit ad repreſentandum: limitatur num.47.*

48 *Fidejuſſor datus in uno loco, non tenetur repræſentare in alio.*

49 *Qui promiſit dare fidejuſſorem, intelligitur promiſiſſe dare in Civitate, in qua promiſit, & de hominibus illius Civitatis.*

50 *Venditor, qui in certo loco prædium vendidit, & promiſit pretium convertere in emptionem ſtabilium, poteſt cogi ad emenda ſtabilia in eo loco, non in alio.*

51 *Fidejuſſio non patitur aliquam extenſionem de loco ad locum.*

52 *Item extendi non debet de re ad rem.*

53 *In dubio capienda eſt interpretatio, ne fidejuſſor teneatur.*

54 *Fidejuſſio præſtita in cauſa civili non extenditur ad cauſam criminalem.*

55 *An cautio data coram Judice inquirente de maleficio, duret, ſi ipſemet Judex deſiſtat ab inquiſitione, & procedat per accuſationem.*

56 *Fidejuſſor liberatur finito officio illius Judicis, coram quo fuit fidejuſſum: declaratur, & limitatur num.59.*

57 *Fidejuſſio coram uno Judice præſtita, vel propter unam cauſam, non trahitur coram alio, vel propter aliam cauſam.*

58 *Juramentum quando perpetuet actionem.*

59 *Quid ſi fidejuſſio præſtita fuerit coram Judice delegato, vel coram Ordinario, expreſſo nomine ipſius Judicis, vel ſub nomine dignitatis, & nu. ſeq.*

60 *Et quid ſi in ſatiſdatione eſt adjectum tam nomen proprium ipſius Judicis, quàm officii.*

61 *Quando fidejuſſio dicatur concepta coram Judice ſub nomine dignitatis.*

62 *Fidejuſſor excuſatur, quando fidejuſſit pro reo, qui fuit injuſtè, ſeu indebitè captus, & ſine ſui culpa.*

63 *Contractus factus ad utilitatem carcerantis cum injuſtè carcerato non valet.*

64 *Quando non valet contractus principalis, nec etiam valet contractus acceſſorius.*

65 *An fidejußor, qui ſolvit pro principali injuſtè, vel indebitè capto, poſſit ſolutum ab eo repetere.*

Levis metus à non comparitione excuſat. ibidem.

66 *Fidejuſſor excuſatus, & omnem diligentiam adhibuerit, ut principalem repræſentaret, & non potuit, & n.ſeq.*

67 *Is, qui promiſit factum, & ſine culpa ſuæ implere non potuit, excuſatur à pœna.*

68 *Fidejuſſor liberatur, ubi fiſcus accipit poßeſſionem bonorum confiſcatorum ipſius rei, quem fidejuſſor repręſentare promiſit.*

Quid ſi bona ad fiſcum delata, non ſint ſolvendo. ibid.

69 *Fidejuſſor excuſatur, quando contra reum nova non ſupervenerunt indicia, & num. ſeq. limitatur num.73.*

70 *Relaxatus ſub cautione de ſe repræſentando, cauſa cognita, cenſetur dimiſſus tanquam innocens, vel ſaltem cenſetur abſolutus ab obſervatione judicii.*

71 *Abſolutus in judicio inquiſitionis non poteſt ampliùs moleſtari per viam accuſationis.*

72 *Regula illa, quòd indicia ſunt Judici arbitraria, qualiter ſit intelligenda.*

74 *Fidejußor liberatur, quando datur alius fidejußor per viam renovationis, ſeu loco primi.*

75 *An poſſit fidejußor ad effugiendam condemnationem pœnæ, ſuſcipere defenſionem rei, qui aufugit.*

76 *Quando tota pœna pecuniaria in fidejuſſione contenta exigi poſſit in caſu fugæ, & quando non.*

77 *Quando mora purgari poſſit.*

78 *Pœna conventionalis non exigitur, niſi ad metam intereſſe.*

79 *In criminalibus reus dare debet fidejußorem in loco judicii: declaratur, & limitatur num.83. & ſeq.*

80 *An teneatur Notarius, ſi fidejußor non ſit idoneus, & n.ſeq.*

81 *Diſcuſſio fieri non debet, quando bona ſunt extra territorium.*

82 *An teneatur Notarius, qui recepit fidejußorem minus idoneum, quando principalis eſt dives.*

83 *Fidejuſſor, qui præſtatur in executionem ſententiæ diffinitivæ, præſtari poteſt etiam extra locum judicii.*

84 *Satiſdatio neceßaria præſtari ſimiliter poteſt extra locum judicii.*

85 *Quæ ſit ſatiſdatio neceßaria.*

86 *Salvusconductus conceßus alicui ad effectum eundi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco.*

87 *Quid ſi is, qui ſalvumconductum obtinuit, captus fuit extra juriſdictionem concedentis.*

CAP. VII.

De fidejußore, qui ſe obligavit reum repræſentare.

QUæritur primò, quando fidejuſſor de repræſentando liberetur? Reſp. quòd liberatur, ubi ante moram aliquid ſupervenit de novo, quòd fidejuſſorem ab hujuſmodi obligatione, ſeu promiſſione veriſimiliter divertiſſet, quia in quacunque promiſſione etiam jurata, & in forma cameræ, ſemper tacitè ſubintelligitur clauſula, *rebus ſic ſtantibus. cap. cum inter. P. extr. de Renunc. cap. quemadmodum & cap. clericus. de jurejur. l. ult. ff. Ad. municip. l. ſi deceſſerit. in fin. & l. ult. ff. Qui ſatiſd. cog. Cæphal. conſ.* 187. *n.* 1. *& ſeq. Honded. conſ.* 11. *n.*49. *lib.* 1. ubi, quòd ſuperveniente nova cauſa, licitum eſt ab ea recedere. *Farinac. in Pract. crimin. q.*34. *n.*36. 42. *& ſeq. Gozadin. conſ.*27. *n.*1. *Gratian. diſcept. foren. cap.*708. *n.*3. *& alii communiter.* 1 2

Hinc fidejuſſor ab hujuſmodi onere eximetur, ſi reus, qui repræſentandus eſt, mutavit ſtatum, ut ſi de laico effectus ſit clericus, *Cæphal. dict. conſ.* 187. *n.*8. ubi etiam dicit, quòd fidejuſſio, qua pater tenetur pro filio, finitur, cùm filius factus eſt ſui juris, *Boß. de Carcerat. fidejuß. &c. nu.*42. *& ſeq. Farinac. d. q.*34. *n.* 38. *Vermigl. conſ. crim.*306. *nu.*2. *& conſ.*323. ubi, quòd dicitur reus mutaſſe ſtatum, ſi fuerit bannitus, vel condemnatus ad mortem, vel ad triremes, vel deportatus, aut relegatus, vel in exilium pulſus. 3 4

Hon-

Honded. d. conſ. 111. *num.* 12. *&* 38. quòd procedit, quando pro aliis delictis reus fuit condemnatus, ſecus ſi pro delicto, pro quo fuit fidejuſſum. *ut latiùs infra dicemus.*

5 Obſerva tamen, quòd ſi reo injunctum fuerat exilium ante fidejuſſorem, & nihilominus fidejuſſor ſciens eum repræſentare promiſit, exceptio exilii antecedentis nihil proderit ad evitandam pœnam; quia remanet in tali caſu eadem cauſa, quæ fidejuſſionis tempore fuerat, ſtatus rei non mutatur, & nulla ſupervenit repræſentandi difficultas, & ideò ab uſu exceptionis jam præviſæ fidejuſſor meritò repellitur. *l. ſi quis domum. §.* 1. *ff. locat. Vermigl. conſ.* 444. *num.* 2. *Farinac. d. q.* 34. *num.* 79.

6 Secundò fidejuſſor, qui tenetur reum repræſentare ex una cauſa, non poteſt adſtringi, ſi Judex illum intendit habere ex alia cauſa, vel ex alio delicto: fide-

7 juſſio enim, cùm ſit ſtricti juris, non extenditur ad cauſas extraneas. *l.* 2. *in fin. ff. de fidejuſſ. Herculan. de Caution. de non offend. cap.* 23. *numer.* 20. *Rolan. conſil.* 58. *numer.* 10. *lib.* 1. *Thob. Non. conſil.* 103. *num.* 1. *& ſeq. Roman. conſil.* 210. *Hond. conſil.* 111. *numer.* 17. *&* 64. *lib.* 1. ubi dicit, quòd fidejuſſio ad cauſam, pro

8 qua reus detinebatur, reſtringitur, nec ad aliam cauſam extrinſecam, & incognitam refertur, licèt indefinitè promiſſio facta fuerit. *Farinac. conſ.* 59. *num.* 3. *& in Pract. in crim. d. quæſt.* 34. *num.* 31. *& ſeq. & præcipuè nu.* 63. *&* 68.

9 Fidejuſſor liberatur, mortuo reo: tum quia ſicut morte rei crimen extinguitur, ita etiam fidejuſſoris obligatio, quæ eſt acceſſoria, finitur: tum etiam quia ſiſtere reum, eſt factum cohærens perſonæ: conſequenter extincta perſona extinguitur & ipſum factum. *d. l. ſi deceſſerit. ff. Qui ſatiſd. cog. l. ſancimus. C. de fidejuſſ. latè Rolan. d. conſ.* 58. *nu.* 6. *&* 7. *lib.* 1.

10 Limita 1. quando reus culpa fidejuſſoris deceſſit, aut ſi fidejuſſor fuit in mora. *l. ſi eum. §. homo ubi gloſ. in ver. periit. ff. ſi quis caution. latè Farinac. d. q.* 34. *n.* 34. *& ſeq. Card. Mantic. de Tacit. lib.* 16. *tit.* 10. *num.* 5. *Vermigliol. conſ.* 323. *num.* 5.

11 Limita 2. in fidejuſſore de ſolvendo judicatum: hic enim etiam mortuo reo tenetur, cùm mors rei non impediat, quin fidejuſſor ſolvere poſſit id, quòd promiſit, quando conſiſtit in quantitate; quòd procedit, etiamſi fidejuſſor copulativè promiſerit, & in judicio ſiſtere, & judicatum ſolvere, quia per mortem rei liberatur ab illa parte promiſſionis de judicio ſiſti, non tamen ab altera parte de ſolvendo judicatum. *l. ſi verò pro condemnato. ff. Qui ſatiſd. cog. Boſſ. de Carcerat. fidejuſſ. &c. numer.* 15. *Farinac. d. quæſt.* 34. *numer.* 37. *Theſaur. dec.* 202. *num.* 12. *Aretin. conſ.* 87. *Rol. an. conſ.* 58. *num.* 13. *lib.* 1.

12 Limita 3. ut prædicta concluſio procedat, quando fidejuſſor ad certam pœnam ſe non adſtrinxit, ſed ſimpliciter promiſit ſiſtere: tunc enim eo defuncto intelligitur libertas. *juxta teſtum in d. l. ſe deceſſerit;* ſecus ſi certa pœna ſit deducta in ſtipulatione, & obligatio purè, vel in diem ſit contracta. *l. ad diem. ff. de verbor. oblig. Rolan. d. conſil.* 58. *numer.* 7. *lib.* 1. *Card. Mantic. de Tacit. d. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 6. ubi dicit, quòd hujuſmodi obligatio tranſiret etiam ad fidejuſſoris hæredes.

13 Quartò fidejuſſor liberatur, ubi reus fuit bannitus, & condemnatus, vel de proximo condemnandus eſſet capitaliter pro novo delicto poſt præſtitam fidejuſſionem comiſſo, ſive reus fuerit condemnatus, vel condemnandus ſit ab eodem Judice, coram quo fuit præſtita fidejuſſio, ſive ab alio: ratio eſt, tum quia reus ita condemnatus, vel condemnandus præſentari non poteſt, & ideò ratio impoſſibilitatis, ſeu difficultatis fidejuſſorem excuſat: tum etiam quia cum fidejuſſor promiſerit repræſentare reum tempore, quo de uno tantùm delicto erat imputatus, ad illam tantùm cauſam promiſſio de repræſentando refertur, etiamſi fidejuſſor promiſerit repræſentare toties quoties &c. *l. ſed & ſi quis, ubi Bart. ff. quis caution. Gandin. de malefic. tit. de aliquib. quæſtion. var. numer.* 19. *Boſſ. ubi ſupra num.* 41. *Hond. conſ.* 111. *num.* 19. *& ſeq. lib.* 1. ubi dicit,

14 quòd fidejuſſio reſpectu cauſæ, pro qua fuit præſtita, ſtrictiſſimè interpretatur, ut minus obliget, quàm fieri poſſit. *& numer.* 31. *&* 32. unde promiſſio tantùm reſtringitur, & ſi ſequitur offenſio ex nova cauſa, promiſſioni contraventum minimè dicitur. *Cæphal. conſ.* 187. *num.* 4. *& ſeq. lib.* 2. *Card. Mantic. loco cit. numer.* 14. *& ſeq. Clar. in Pract. crim. §. fin. quæſt.* 47. *verſ. quæro pone &c. ubi de communi. Farinac. d. quæſt.* 34. *numer.* 39. *& ſeq. & numer.* 70. *cum ſeq.* quòd proce-15 dit, etiamſi reo offeratur ſalvuſconductus reſpectu novi delicti: hoc enim non obſtante fidejuſſor excuſatur, cùm non teneatur quis credere litteris ſalviconductus, quando agitur de periculo capitali. *Grat. d. cap.* 708. *numer.* 5. *& ſeq. Vermigliol. conſ.* 306. *numer.* 2. *& ſeq. conſ.* 323. *numer.* 2. ubi dicit, quòd ad liberationem 16 fidejuſſoris ſufficit quælibet nova cauſa ſuperveniens, ex qua repræſentatio vel reddatur impoſſibilis, vel ſaltem difficilis.

An verò Judex inferior poſſit ſalvumconductuum 17 concedere? negant *Hond. d. conſil.* 111. *numer.* 61. *& ſequen. lib.* 1. *Afflict. deciſion.* 4. *in fin.* aſſerentes, quòd ſalvuſconductus à ſolo Principe concedi poteſt: contrarium tamen tenuit *Clar. d. §. fin. quæſt.* 32. *verſ. ſed hic quæro &c.* ubi dicit, quòd etiam inferior ſalvum conductum de jure poteſt concedere, dummodò juſta, vel rationabilis cauſa concurrat. *vide Menoch. de Arbitr. Jud. quæſt* 81. *numer.* 4. *& caſ.* 336. *num.* 27. *Farinac. in Pract. crim. quæſt.* 29. *num.* 88. ubi, quòd 18 etiam inferior ex cauſa ſalvumconductum concedit, quando bannum ab eodem Judice inferiore, vel ejus Anteceſſore proceſſit. *Vermigliol. d. conſil.* 444. *num.* 6. *& ſeq.* ubi dicit, quòd ſi Princeps mandavit Judici, ut ad ulteriora procedat, poteſt talis Judex ſalvumconductum concedere, quatenus ille pro proceſſu ad ulteriora neceſſarius ſit. *Boſſ. in tit. de citat. num.* 35. *& ſeq.* ubi, quòd bannitus, cui ſalvuſconductus conceditur, debet eſſe cautus, ut illum publicari faciat, & poni in loco, in quo de ejus banno publicè conſtat, ſub eo banno offendatur.

Amplia ſupradictam concluſionem, ut procedat, 19 etiamſi reus fuerit ſimpliciter accuſatus, vel denunciatus ex novo delicto, etiam non capitali, licèt nondum fuerit condemnatus, & timens, ne in carcerem conjiciatur, fugam arripuerit. *l.* 2. *§. fin. ff. de Cuſtod. reor. gloſ. in l. ſed etſi quis, in verſ. uti non poſſit, in princ. ff. ſi quis caution. Cæphal. d. conſ.* 187. *numer.* 7. *Thob. Non. conſ.* 103. *num.* 3. *Honded. conſ.* 111. *nu.* 45. *lib.* 1. *Farinac. conſ.* 59. *num.* 31. *lib.* 1. *& d. qu.* 34. *num.* 56. quòd intellige, quando reus eſt accuſatus coram eodem Judice, à quo puniri poteſt: ſecus ſi fuit accuſatus coram alio Judice diverſi territorii, ſeu diverſæ juriſdictionis. *d. l. ſed & ſi quis. §. illud. ff. ſi quis caution.*

Idem dicendum eſt, ſi fuerit tantùm per Curiam 20 inquiſitus de novo delicto: & multò magis, ſi ultra inquiſitionem deventum fuerit ad aliquam citationem contra reum, puta ad reſpondendum inquiſitioni, vel ſi reus poſitus fuerit in banno, etiamſi nondum fuerit condemnatus; quia tunc fidejuſſor videtur impeditus facto Judicis, qui licèt juſtè procedat ex novo rei delicto, culpa tamen non caret, eo quòd fidejuſſorem debito tempore non requiſiverit. *Boſſ. tit. de Carcerat. fidejuſſ. num.* 41. *&* 51. *& alii apud Farinac. d. quæſt.* 34. *num* 57. *ſeq. Vermigliol. conſ.* 312. *num.* 5. *& ſeq.* ubi dicit, quòd excuſatur fidejuſſor, quotieſcunque Judex fuerit in culpa, dando cauſam fugæ ipſius rei, ut ſi fecerit inventarium ejus bonorum, quòd delicti titulus non exigebat. Unde inolevit praxis, ut ante-21 quam reus pro alio delicto citetur, aut ponatur in banno, fidejuſſor requiratur, & conſtituatur in mora: & ſi reum non repræſentet, condemnetur in pœnam in fidejuſſione contentam, & deinde procedatur contra reum ex primo, & ſecundo delicto. *Gandin. de malefic. tit. de mult. quæſtion. nu.* 33. *Honded. d. conſ.* 111. *num.* 13. *lib.* 1. *Clar. in pract. crim. d. §. fin. qu.* 46. 22 *verſ. quero pone &c.* ubi addit, quòd fidejuſſor etiam excuſatur, quando eo irrequiſito Judex ex primo delicto reum citavit, & in contumaciam bannivit: deinde poſt bannum vocavit fidejuſſorem, ut reum ſiſteret: quia tunc fidejuſſor videtur etiam ex facto Judicis impeditus, ne illum conſignet, cùm tempore debito

moni-

monitus non fuerit, ut reum consignaret, contraria tamen sententia in hoc casu verior videtur, quia potuit fidejussor id præmeditari. *Farinac. d. quæst.* 34. *num.* 83. *& seq. & num.* 170. ubi dicit, quòd fidejussor non liberatur, quando reus fugam arripuit ex eo quòd fuerit citatus, seu etiam condemnatus, & bannitus à Judice pro eodem delicto. *& ita sensit etiam Vermigliol. cons.* 323. *num.* 2. *& seq.*

23 Hinc etiam excusatur fidejussor, si reus obtenta à Judice licentia discedendi è domo, seu Civitate sibi loco carceris assignata, discessit, & posteà non rediit, sive discesserit cum licentia in scriptis obtenta, sive voce tantùm: licentia enim à Superiore voce tantùm, seu etiam nutu concessa, sufficit, ne alioquin quis decipiatur sub fide publica. *contra textum in l.* 1. *ff. de Constit. pecun. l. conventionum. ff. de Pact.* ratio prædictæ conclusionis est, tum quia tunc etiam facto Judicis impeditur, quominus reum repræsentet: tum etiam quia non præsumitur fidejussor voluisse se ulterius obligare, nisi usque ad tempus datæ licentiæ, & obligatus ad unum tempus, non censetur ad aliud tempus obligatus. *l. Lucius.* 2. *ff. Paulus. & ibi Bart. ff. de Admin. tutor. Farinac. consil.* 59. *num.* 20. *lib.* 1. *& consil.* 228. *numer.* 3. *& seq. lib.* 3. *Vermigliol. consil.* 315. *numer.* 6. *& consil.* 312. *num.* 1. *& seq.* ubi etiam observant,

24 quòd statim concessa hujusmodi licentia sive in scriptis, sive voce tantùm, aut nutu, vel clausis oculis, expirat promissio fidejussoris, ita ut tali licentia posteà revocari non possit in ipsius rei, & fidejussoris præjudicium. Unde ad tollenda hujusmodi dubia, datur

25 cautela, ut promissioni de non discendendo de domo sine licentia, adiiciatur obligatio de se præsentando in casu licentiæ, vel tempore licentiæ requiratur novus fidejussor pro dicto casu. *Gabr. cons.* 170. *lib.* 2. *Farinac. d. cons.* 228. *num.* 14.

26 Observa tamen, quòd si reus discesserit cum licentia etiam limitata ad certum tempus, non poterit condemnari, si non redeat elapso tempore, nisi prius monitus, & interpellatus fuerit ad redeundum. *juxta glos. communiter receptam in cap. quoniam frequenter. §. porrò, ver. canonibus, Ut lit. non contest. & dict. etiam Farinac. dict. cons.* 228. *num.* 4. *ubi citat Gabr. cons.* 173. *lib.* 2.

27 Observa 2. quòd si quis promiserit, reum ex uno loco non discessurum sub certa pœna, evanesceret similiter promissio, si Judex eum in alium locum conjiecerit, indeque reus discesserit. *Gram. cons.* 66. *num.* 64. *quem refert, & sequitur Farinac. d. cons.* 228. *num.* 15. *lib.* 3. *& d. qu.* 34. *num.* 92. *Vermigliol. consil.* 311. *num.* 2. *& seq.* ubi, quòd fidejussor liberatur, quando

28 reus carceratus in carcere publico tuto, ac securo, ad quem fidejussor in obligatione se restrinxit, de mandato Judicis positus fuit in alium carcerem minus tutum, & inde aufugit, quamvis contrarium sentiat *Bajard. ad Clar. q.* 46. *num.* 68. *& seq.*

29 Amplia 2. principalem conclusionem, ut etiam procedat, si reus commiserit novum delictum sive capitale, sive non capitale, etiamsi nondum fuerit accusatus, vel inquisitus: quia tunc etiam fidejussor eximitur ab obligatione reum præsentandi, præsertim si hujusmodi delictum esset notorium. *Thob. Non. dict. cons.* 103. *num.* 3. *Farinac. d. quæst.* 34. *num.* 54. *& seq. & cons.* 59. *num.* 31. *& seq. lib.* 1. *Vermigliol. cons.* 308. *num.* 16. *&* 17.

30 5. Fidejussor excusatur, quando reus à Curia captus fuit pro eadem causa: quia non refert, qualiter quid fiat, dummodò fiat. *l. cum servus. ff. de Verbor. obli-*

31 *gat.* unde liberatur debitor, si solutio facta fuerit ipso invito. *l. solvendo. ff. de negot. gest. l. solutionem. ff. de solut.* quod procedit, etiamsi reus è carceribus de-

32 inde aufugerit, quia fidejussor non tenetur eum amplius repræsentare, licèt promiserit repræsentare toties

33 quoties &c. *Bald. in l. qui crimen. num.* 23. *Cod. qui accus. non pos. Thob. Non. consil.* 103. *num.* 8. *Card. Mantic. de Tacit. lib.* 16. *tit.* 20. *nu.* 9. *Vermigliol. cons.* 311. *nu.* 6. *latè Afflict. decis.* 130. *& ibi Ursill. per tot.* ratio est, tum quia, cum Curia cœperit à se ipsa reum, videtur recessisse à fidejussoria cautione: tum etiam quia per fugam novum dicitur commissum delictum, ex quo repræsentandi iterùm difficultas oritur facto curiæ, vel custodis, quòd fidejussori nocere non debet. *Caball. resol. crimin. cas.* 47. *numer.* 1. *& seq. Vermigliol. consil.* 315. *num.* 4. *Franc. Marc. decis.* 797. *num.* 4. *par.* 1. ubi addit, quòd si reus captus fuit ex alia 34 causa, licèt in tali casu fidejussor non liberetur, tamen si protestaretur coram judice, quòd haberet illum pro præsentato, ad aliud non tenetur, si ille posteà aufugerit. *Boss. in dict. tit. de Carcerat. fidejuss. num.* 39. *Honded. consil.* 111. *num.* 33. *&* 34. *lib.* 1. *Herculan. d. cap.* 23. *num.* 19. *Farinac. d. quæst.* 34. *num.* 45. *& seq. latè Peguer. decis.* 47. *per tot.* ubi dicit, quòd obliga- 35 tus ad aliquem repræsentandum etiam cum clausula toties quoties &c. non tenetur nisi semel, ad tollendam infinitatem. *ut colligitur ex text. in l. qui bis. ff. de Verbor. obligat. & in l. qui bona. §. ult. ff. de dam. infect. quicquid in contrarium senserint Rolan. cons.* 58 *num.* 4. *lib.* 1. *Franc. Marc. decis.* 797. *nu.* 5. *Boer. decis.* 131. *num.* 19. *& seq. & alii apud Mantic. de Tacit. lib.* 16. *tit.* 20. *n.* 8. *& seq.*

6. Liberatur fidejussor, quando fuit lata sententia: 36 nam usque ad sententiam, & non ultra durat fidejussio de judicio sisti; videtur enim data hujusmodi fidejussio respectu litis, vel judicii; & ideò cum per sententiam sit finita lis, & judicium, cessat etiam fidejussio. *l. grecè. §. & post litem, ubi glos. in ver. exercitationis. ff. de fidejuss. glos. in l. si quis reum. in ver. non exhibuerit, ubi etiam Bart. num.* 2. *ff. de Custod. reor. Bald. in l. qui crimen. num.* 11. *& seq. C. Qui accusar. non poss. Luc. de Penn. in l. si quis decurio. col.* 4. *ver. Amplius fidejussor &c. C. de Decurion. lib.* 10. *Thob. Non. cons.* 103. *num.* 4. *Franc. Marc. decis.* 797. *num.* 6. *par.* 1. *Farinac. cons.* 47. *num.* 23. *& d. qu.* 34. *num.* 123. ubi dicit, quòd promissio fidejussoris de judicio 37 sisti, respicit instantiam, & sic ea perempta finitur, secus esset, si constaret, quòd talis fidejussio data fuerit pro securitate Curiæ: quia tunc duraret etiam post sententiam, sicut fidejussio de solvendo judicatum. 38 *Honded. d. consil.* 111. *num.* 37. *lib.* 1. ubi dicit, quòd sequuta sententia condemnatoria fidejussor tenetur eo 39 casu reum præsentare. *Farinac. d. qu.* 34. *num.* 103. *& seq. Franc. Marc. decis.* 357. *num.* 3. *&* 4. *par.* 1. *Card. Mantic. d. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 10. *Boss. in tit. de Carcerat. fidejuss. num.* 34. ubi dicit, quòd si quis fideju- 40 beret post condemnationem, & non videtur fidejubere de præsentando, sed de solvendo; & ideò per casum supervenientem in personam condemnati, fidejussor in tali casu non eximitur. *Thesaur. decis.* 202. *num.* 4. *& alii communiter.*

Observa tamen, quòd si reus definitivè fuerit ab- 41 solutus à prætenso delicto, pro quo fuit fidejussum, fidejussor statim liberatur, cùm in tali casu finita sit causa, pro qua sistendus erat reus. *Cremens. sing.* 11. *Thob. Non. consil.* 103. *num.* 4. *& alii apud Honded. d. consil.* 111. *nu.* 35. *& seq. Mantic. de Tacit. dict. lib.* 16. *tit.* 20. *nu.* 10.

Observa 2. quòd perempta instantia resolvitur etiam 42 fidejussio de judicatum solvendo. *l.* 2. *ubi Bart. ff. Judicat. solu.* nisi instantia esset perempta per desertionem 43 appellationis, quia tunc fidejussio duraret. *Thesaur. d. decis.* 202. *num.* 12.

An verò lata prima sententia in favorem debitoris, 44 liberetur fidejussor de judicatum solvendo? affirmat *Gabr. de fidejussor. concl.* 4. *num.* 10. contrarium tamen sensit *Vinc. de Franch decis.* 320. *num.* 7. ubi dicit, 45 quòd fidejussor tenetur, quando Judex appellationis posteà reum condemnavit: nisi proprio nomine expressus esset Judex, & ad eum proprio nomine habita fuerit consideratio in satisdando; tunc enim si sententiam tulerit in favorem ejus, pro quo fidejussor accessit, mutato judice per appellationem expirat fidejussio; quia fidejussor in tali casu videtur satisdedisse de solvendo, si & quatenus ita à d. Judice fuerit judicatum; & ideò ejus consensus non est ad alium casum extendendus; secus esset si dictus Judex condemnavit reum, pro quo satisdatum est, & deinde per viam appellationis causa ad alium Judicem devenerit: quia tunc duraret fidejussio: censetur enim idem judicium, cùm discutiendum sit tantùm eo casu, an sit benè, vel malè

judi-

judicatum. *Bellemer. dec.* 353. *Vinc. de Franch. dec.* 320. *Thesaur. loco cit. num.* 14. *& seq.*

46 7. Excusatur fidejussor, qui certo tempore aliquem repræsentare promisit, si per judicem monitus, seu citatus non fuerit ad repræsentandum: promissio enim illa de præsentando videtur habere hanc conditionem, scilicet si, & quando fidejussor jussus fuerit præsentare, quia tunc incipit currere tempus, & non ante, cum censeatur hujusmodi tempus collatum in voluntatem Judicis. *Boss. dict. tit. de Carcerat. fidejuss. num.* 61. *Roman. cons.* 137. *num.* 1. *vers. præterea &c. Rolan. cons.* 58. *num.* 14. *lib.* 1. *Ursill. ad Afflict. decis.* 234. *num.* 1. *Card. Mantic. d. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 11. *&* 13. *Osasc. decis.* 49. *num.* 2. nisi fidejussor promiserit reum repræ-
47 sentare etiam irrequisitus, quia tunc nulla requireretur monitio. *ut d. Farinac. d. qu.* 34. *num.* 125. *& seq. & num.* 134.

48 8. Fidejussor datus in uno loco, non tenetur repræsentare in alio, quia promissio illa intelligitur in loco ipsius Judicis, & non alibi, cùm virtus obligationis fidejussoriæ sit stricti juris. *l. blanditus. C. de fidejuss. latè Rolan. consil.* 58. *num.* 15. *& seq. lib.* 1. ubi etiam
49 dicit, quòd ille, qui promisit dare fidejussorem, intelligitur promisisse dare in Civitate, in qua promisit, & de hominibus illius Civitatis. *Boer. decis.* 99. *num.*
50 4. ubi dicit, quòd si Titius vendiderit in Civitate Bononiæ domum Cajo, & inter eos actum fuerit, ut venditor teneatur pretium convertere in emptionem prædiorum, non potest venditor compelli ad emenda prædia in alieno territorio, quàm Bononienſi. *Farinac. d. q.* 34. *num.* 161. *latè Vermigliol. cons.* 323. *num.* 2. *& seq.*
51 *& cons.* 312. *num.* 12. *& seq.* ubi dicit, quòd fidejussio non patitur aliquam extensionem de loco ad locum,
52 neque de re ad rem, & in dubio semper est capien-
53 da interpretatio, ne fidejussores teneatur. *ex trad. per Caball. resul. crim. cas.* 59. *num.* 4. *Gabr. consil.* 181. *num.* 27. *lib.* 1. *& cons.* 173. *num.* 23. *lib.* 2. *Giurb. cons.* 35. *num.* 29. *Rot. decis.* 70. *num.* 3. *par.* 1. *Recent. Farinac. d. quæst.* 34. *num.* 182. *Thesaur. decis.* 202. *num.* 13.
54 ubi, quòd fidejussio præstita in causa civili, non extenditur ad causam criminalem.

55 An verò cautio data coram Judice inquirente de maleficio, duret, si ipsemet Judex desistat ab inquisitione, & procedat per accusationem? affirmat *Gabr. tit. de fidejuss. concluss.* 4. *num.* 13.

56 9. Liberatur fidejussor finito officio illius Judicis, coram quo fuit fidejussum, ita ut ab alio Judice successore cogi non possit ad repræsentandum. *l. non à Judice. §.* 1. *ff. de Judic. l. cum apud. ff. judicat. solu. l. fin. de Pen. Roman. cons.* 210. *num.* 1. *Rolan. cons.* 58. *num.* 11. *& seq. lib.* 1. ubi, quòd fidejussio coram uno
57 Judice præstita, vel propter unam causam, non trahitur coram alio, vel propter aliam causam, etiamsi firmata fuerit juramento, quia juramentum perpetuat
58 quidem actionem contra principalem promittentem, non autem contra fidejussorem. *Gabr. lib.* 3. *tit. de fidejuss. concluss.* 4. *nu.* 9. *Farinac. d. q.* 34. *num.* 172. *Thesaur. dec.* 202. *num.* 13. *Vermigliol. cons.* 312. *nu.* 11.

59 Hoc tamen procedit in fidejussione data coram Judice delegato, vel etiam coram Ordinario, dummodò in fidejussione fuerit expressum nomen Judicis. *ut in simili diximus supra num.* 45. secus si fidejussio recepta fuerit non coram delegato, sed coram Ordinario sub nomine dignitatis: tunc enim fidejussio per mutationem Judicis non expirat. *Roman. d. cons.* 210. *num.* 2. ubi dicit, quòd si in satisdatione est adjectum
60 tam nomen proprium, quàm officii, tunc debet in judicio inspici, quod nomen præcedat. *Rol. d. consil.* 58. *num.* 13. *Gabr. d. tit. de fidejuss. concluss.* 4. *num.* 8. *Bellemer. decis.* 353. *Farinac. d. qu.* 34. *num.* 175. *& seq.*
61 ubi observat, quòd ut fidejussio dicatur concepta coram Judice sub nomine dignitatis, non sufficit, pœnam esse stipulatam, & applicatam Cameræ Principis, sed debet stipulari de mandato ipsius Principis.

62 10. Excusatur fidejussor, quando fidejussit pro reo, qui fuerat injustè, seu indebitè captus, & sine sui culpa, tum quia cessat in tali casu fisci interesse, cùm reus sit in statu absolutionis. *Ant. var. lib.* 3. *res.* 29. *& alii apud Vermigliol. cons.* 308. *num.* 5. *& seq. Boss. de Carcerat. fidejuss. num.* 48. tum etiam quia contractus factus ad utilitatem carcerantis cum injustè carcerato
63 non valet; carcer enim inducit justum metum, & ideò promissio facta in carcere nullius est momenti, licèt valeat in commodum, & utilitatem carcerati. *l. qui in carcerem, ubi Bart. & alii. ff. de eo quod met. caus.* unde si non valet contractus principalis, nec etiam va-
64 let contractus accessorius. *Afflict. decis.* 149. *per tot.*
65 ubi etiam dicit, quòd si fidejussor sine fraude solvit, repeteret eo casu solutum à principali, qui per talem fidejussoriam cautionem fuit liberatus, etiamsi ipso invito facta fuerit talis solutio. *latè Ursill. ibid. Capel. Tholos. decis.* 39.

66 11. Excusatur fidejussor, si omnem diligentiam adhibuerit, ut principalem præsentaret, nec potuit id efficere. *l. si vehenda. §. idem juris. ff. Ad l. Rhod. de jact. Feder. de Sen. cons.* 122. *Dec. in l. fin. §. Labeo. numer.* 9. *& seq. ff. si cer. pet. & alii apud Cæphal. cons.* 164. *num.* 25. *& seq. lib.* 2. *ubi dicit, hanc esse communem, & in practica servari, etiamsi promissioni accesserit juramentum. Mantic. de Tacit. lib.* 16. *titul.* 20. *num.* 16. *latè Afflict. decis.* 295. *& ibidem Ursill.* ubi dicit, quòd quando quis promisit factum, & sine
67 culpa sua implere non potuit, excusatur à pœna, licèt contrarium sentiat *Farinac. cons.* 59. *num.* 40. ubi dicit, quòd fidejussor tenetur non obstante quacunque diligentia adhibita; sed prima sententia æquior est, & ideò ab ea non est recedendum.

68 12. Liberatur fidejussor, ubi fiscus accepit possessionem bonorum confiscatorum ipsius rei, quem fidejussor repræsentare promiserat, quia tunc confusa est actio, nec possunt fidejussori cedi actiones contra principalem, & ipse solvens repeteret ab eodem fisco. *l. in fraudem. §. si principalis, & ibi glos. ff. de Jur. fisc. l. hæres à debitore. §. quod si stipulator, & l. Uranius. ff. de fidejuss. Boss. in tit. de Carcerat. fidejuss. nu.* 43. *Honded. cons.* 111. *num.* 40. *Farinac. d. qu.* 34. *num.* 183. quòd procedit, etiamsi bona ad fiscum delata, non sint solvendo. *secundùm Cuma. quem refert Card. Mantic. d. lib.* 16. *tit.* 20. *num.* 27. ubi tamen subdit, quòd fidejussor in tali casu non liberatur in totum, licèt possit opponere exceptionem excussionis.

69 13. Fidejussor excusatur, quando contra reum no-
70 va non supervenerunt indicia, præsertim si reus esset de jure absolvendus: nam relaxatus sub cautione de se repræsentando, causa cognita, censetur dimissus tanquam innocens, vel saltem censetur absolutus ab observatione judicii, & consequenter non est iterùm in carceres coniiciendus, nisi supervenientibus aliis inditiis. *juxta communem praxim. Boss. in tit. de senten. num.* 60. *& 61. & in tit. de plurib. violen. num.* 114. *& seq. Cravett. cons.* 321. *num.* 4. *vers. non omitto &c.* ubi
71 etiam dicit, quòd absolutus in judicio inquisitionis, non potest ampliùs molestari per viam accusationis: quia sæpius de eodem delicto regulariter quæri non debet. *Thob. Non. cons.* 103. *num.* 5. *latè Farinac. cons.* 59. *num.* 1. *& seq. & num.* 35. *cum seq. & in Pract. crim. q.* 37. *num.* 29. *cum seq. & num.* 194. *& seq.* ubi subdit, quod licèt indicia sint judici arbitraria, tamen
72 Judex non potest nova inducere, & formare ex propria cervice, sed ea debent esse juri conformia, & à Doctoribus approbata.

73 Limita, si aliqua justa causa concurrat, ut si Judex in promptu habeat nova inditia, & testes, sed dubitat, ne reus aufugiat, vel eosdem testes subornet: tunc enim cogi potest fidejussor ad reum repræsentandum nondum novis inditiis in actis deductis; immò, si ita expediat, potest judex, etiam non citato fidejussore, ipsum reum in carcerem coniicere. *ut post Clar. q.* 46. *vers. pariter etiam &c. observat Farinac. consil.* 59. *num.* 29. *& quæst.* 4. *num.* 25. *vers. limita præcedentem ampliationem &c. & qu.* 33. *num.* 68. subdens, quòd Judex, qui sine causa id fecerit, non solùm parti ad damna, & interesse tenetur, sed etiam punitur.

74 14. Liberatur fidejussor, quando datur alius fidejussor per viam renovationis, seu loco primi. *Menoch. præsumpt.* 134. *num.* 14. *& seq. lib.* 3. *Surd. cons.* 298. *nu.* 2. *&* 44. *lib.* 2. *Gabr. cons.* 170. *num.* 1. *& seq.* non tamen censeretur liberatus per simplicem dationem alterius

fide-

fidejusoris. *Vermigliol. consil.* 315. *n.* 6. *vers. nullus autem &c. Card. Mantic. de Tacit. d. lib.* 16. *tit.* 20 *n.* 20.

75 Quæres, an possit fidejussor ad effugiendam condemnationem pœnæ, suscipere defensionem rei, qui aufugit, & probare illius innocentiam, ejusque exceptionibus uti? Resp. quòd aut agitur de crimine, pro quo imponenda est pœna corporalis, & tunc id non permittitur; aut imponenda esset pœna pecuniaria, & tunc potest fidejussor suscipere defensionem rei, quia in tali casu non requiritur rei præsentia, & ideò per procuratorem admittitur. *l. si eum. ff. si quis caution. l. sancimus. vers. sed siquidem post statutum &c. Cod. de fidejuss. Gandin. de malefic. in titul. de mult. quæstion. &c. nu.* 33. *in fin. Caball. resol. crimin. cas.* 190. *in fin. Farinac. d. qu.* 34. *num.* 26. *& seq. & consil.* 228. *nu.* 26. *& seq.*

76 Notandum est autem, quòd in stipulationibus judicialibus, seu Prætoriis semper attenditur, quæ sit pœna delicti, nam si pœna sit corporalis, tota pœna pecuniaria in promissione, seu fidejussione contenta, in casu fugæ exigi potest, quia nulla est pecuniaria quantumvis magna, quæ æquet pœnam corporalem etiam minimam; si verò pœna delicti sit pecuniaria, non excedens v. g. centum aureos, tunc nihil ultra eam neque contra reum, neque contra fidejusorem exigi potest, etiamsi promissio, seu fidejussio majorem contineat pœnam; ratio est, quia in hujusmodi stipulationibus, quæ jusu Judicis, seu Prætoris fiunt, non attenditur, quid sit conventum, sed quanti verè interfit: in his enim servatur æquitas, quæ non permittit, ut quicquam ultra interesse exigatur. *l.* 2. *in fin. ubi Bart. ff. si quis in jus vocat. non ierit &c.* ubi si non interest actoris, Prætor pœnam remittit. *Farinac. dict. consil.* 228. *num.* 26. *& seq. Osasc. decis.* 70. *num.* 7. *& seq. Vermigl. consil.* 312. *num.* 10. *Caball. resol. crimin. cas.* 190. *num.* 9. *Card. Mantic. de Tacit. lib.* 16. *titul.* 20. *num.* 17. *&* 18. ubi

77 etiam dicit, quòd si fidejussor statim reum non præsentaverit, sed paulo post, seu intra modicum tempus, non tenetur ad pœnam, quia si nihil interfit, mora purgari potest. *per tex. in l. & si post tres. ff. si quis caution. Rot. dec.* 371. *num.* 3. *par.* 1. *in noviss. prout refert Farinac. dict. consil.* 228. *num.* 32. ubi, quòd pœna conventionalis non exigitur

78 nisi ad metam interesse. *quicquid dicat Anchar. consil.* 148. *Osasc. ubi supra. nu.* 12. *Menoch. de Arb. Jud. cas.* 260. *nu.* 27. *& seq. & alii.*

79 Notandum 2. quòd in criminalibus non admittitur reus ad dandum fidejussorem extra locum judicii; sed in loco judicii eum præstare debet, qui sit civis, vel forensis ibidem bona possidens, vel saltem in Provincia, dummodò locus sit sub jurisdictione ejusdem Judicis, ita ut non reddatur difficilis exactio. *l. si fidejussor. §. si necessaria. ff. Qui satisd. cog. Alex. consil.* 57. *num.* 6. *lib.* 3. *Farinac. consil.* 165. *num.* 30. 35. 61. *&* 83. *cum sequen.* ubi

80 etiam dicit, quòd si fidejussor non est idoneus, tenetur Notarius in subsidium, excusso tamen prius principali. *vide Gabr. lib.* 3. *titul. de fidejussor. concluf.* 1. *numer.* 64. *Thesaur. decision.* 40. *num.* 3. ubi, quòd discussio fieri

81 non debet, quando bona sunt in loco remoto, seu extra territorium.

82 Observa tamen, quòd Notarius, qui recepit fidejussorem minus idoneum, non tenetur, quando principalis est dives. *Farinac. d. consil.* 165. *num.* 23.

83 Observa 2. quòd fidejussor præstari quidem debet in loco judicii, quando agitur de repræsentando; secus quando præstatur in executionem sententiæ diffinitivæ: hoc enim casu sufficit, ut præstetur extra locum judicii, saltem sub eodem Præside, quia agitur tunc de solvendo pœnam. *Farinac. dict. consil.* 165. *numer.* 35.

84 Observa 3. quòd quando agitur de satisdatione necessaria, sufficit etiam extra locum judicii satisdare. *Aret. consil.* 87. *num.* 2. *quem refert, & sequitur Farinac. d. consil.* 165.

85 *num.* 60. ubi, quòd satisdatio necessaria censetur, quæ à carcerato pro sua liberatione exigitur.

86 Notandum 3. quòd salvusconductus concessus alicui ad effectum eundi, vel veniendi ad aliquem locum, intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco, quia non dicitur securè venire, qui securè non potest recedere. *Farinac in Pract. crim. quæst.* 29. *num.* 53. *& consil.* 131. *num.* 3. *& seq.* ubi dicit, quòd concesso salvoconductu censetur etiam concessa licentia, seu facultas securè transeundi per territorium interjacens.

An verò salvusconductus servandus sit, quando is, 87 qui eum obtinuit, captus fuit extra jurisdictionem concedentis? Resp. negativè, nisi fortè superior, salvumconductum habere vires extra suam jurisdictionem, dixisset, quia tunc servari debet, etiamsi dari non debuisset, nè quis sub fide publica decipiatur. *vide Farinac. d. qu.* 29. *per tot.*

SUMMARIUM.

1 *Sententia, & condemnatio facta in uno territorio non facit fidem in alio territorio diverso: limitatur nu.* 5. *&* 14.

2 *Ficta confessio resultans ex contumacia, & banno, præjudicat solùm in eo loco, & judicio, ubi ipsum bannum exequi prætenditur, & ubi contumacia contracta est, non autem alibi.*

3 *An sententia Judicis loci delicti faciat indicium contra condemnatum, & n.* 3. 4. *&* 5.

6 *An sententia condemnatoria in uno territorio lata exequi possit per Judicem alterius territorii, si requisitus fuerit ab eo Judice, qui sententiam tulit, & nu.* 7. *& seq.*

7 *Quid si delictum esset merè Ecclesiasticum.*

8 *Et quid si Judex requisitus, esset Superior.*

9 *An Judex requisitus possit procedere ad executionem sententiæ, non examinando justitiam.*

10 *Quid si sententia contra reum lata fuerit, non de jure communi, sed de jure municipali illius loci.*

11 *Contumax quando condemnari possit, & nu.* 12.

13 *Sententia si non potest in totum substineri, pro parte etiam corruit.*

Quando unus Judex possit exequi sententiam alterius, & nu. seq.

Bannitus ab uno loco, censetur bannitus ab omnibus aliis locis Sedi Apostolicæ subjectis.

CAP. VIII.

An, & quando sententia condemnatoria lata per Judicem unius territorii executioni demandari possit per Judicem alterius territorii.

UT hæc quæstio faciliùs intelligatur, aliquæ præ- 1
mittendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, quando territoria sunt diversa, separata, & distincta, sententia condemnatoria lata contra delinquentem in loco commissi delicti in contumaciam, non est in loco originis, vel domicilii ipsius delinquentis exequenda ex sola instantia partis offensæ, sive territoria sint sub diversis Principibus, sive sint sub uno, & eodem Principe, sub diverso tamen Præside Provinciæ; ratio est, quia talis sententia, & condemnatio facta in uno territorio non facit fidem in alio territorio diverso, nec probat contra condemnatum, quòd commiserit delictum. *ita Bart. in l. à Divo Pio. §. sententiam Romæ. num.* 1. *ff. de re jud. Boss. in tit. de for. compet. num.* 86. *vers. sed an Judex domicilii possit exequi &c. Clar. in Pract. crimin. §. fin. qu.* 54. *vers. sed pone &c. & latiùs quæst.* 96. *vers. item quæro nunquid Judex unius territorii &c.* ubi ex hoc infert, quòd officialis in Ducatu Mediolani non potest exequi sententiam latam per officiales in Regno Neapolis, quia licèt ambo illa territoria sint sub eodem Rege Hispaniarum, tamen habentur tamquam dominia separata. *Farinac. qu.* 11. *limit.* 10. *num.* 61. ubi etiam dicit, quòd ficta confessio resultans ex contumacia, & banno, præjudicat solùm in eo loco, & judicio, ubi ipsum

ſum bannum exequi prætenditur, & ubi contumacia contracta eſt, non autem alibi. *Caball. reſol.crimin.caſ. 161. num.1. & ſeq.*

3 Obſerva tamen, quòd talis ſententia loci delicti facit indicium contra condemnatum, ita ut etiam aliter non con-
4 ſtito de delicto poſſit contra eum procedi per Judicem ori-
5 ginis, vel domicilii, licèt non ſufficiat ad torturam. *Clar. d. quæſt. 54. verſ.ſed pone &c. Farinac. dict. quæſt.11. ſunt num.75.*

6 Secunda concluſio, ſententia condemnatoria in uno territorio lata, exequi poteſt per Judicem alterius territorii diverſi, & ſeparati, ad petitionem, & litteras illius Judicis, qui ſententiam tulit. *Boß. d.tit. de for.comp. num.86. Alex.in d.l.à Divo Pio. ſ.ſententiam Romæ. nu.5. Farinac. d. qu.11. limit.10. numer.61. Caball. d. caſ.161.num.8. & 9. Clar. in pract. crim. qu.96. verſ. item quæro &c. ubi de communi.*

7 Notandum tamen eſt, quòd talis ſententia non ſolet exequi per Judicem alterius territorii, niſi prius cognoverit, quod ritè, & rectè lata fuerit à Judice competente, legitimis præcedentibus indiciis, & ſecundùm juſtitiam; & ideò videndus eſt proceſſus, ut cognoſci poſſit de validitate, & juſtitia condemnationis, niſi delictum eſſet merè eccleſiaſticum, de quo Judex ſæcularis non poteſt cognoſcere, quale eſt crimen hereſis. *Bald. in auth.Clericus quoque. num.11. C.de Epiſc.& Cleric. Clar. d.quæſt.54. in fin. Abb. in cap.1. de off. ordin. Cagnol. in l.cum quædam puella. num.33. verſ. quinto colligitur. ff. de Juriſd. omn. Jud. Card. Seraphin. deciſ.723. num.13. Guid. Pap. deciſ.574. ſub nu.*
8 1. ubi ſubdit, quòd ſi Judex requiſitus eſſet ſuperior, poteſt etiam ſententiam revocare. *Covar. lib.1. var. cap.1. nu.10. verſ. ſed etſi judex ordinarius &c. Boß. in d.tit.de for. compet. num.87. Farinac. d. quæſt.11. num.61. ad fin. verſ.limita rurſus præcedentem ſublimitationem &c. Vermigliol. conſ.415. num.1. & ſequen.*
9 poteſt tamen Judex requiſitus, ſi vult, procedere ad executionem ſententiæ, non examinando juſtitiam, niſi fortè ſciret, illam eſſe injuſtam; & ita exequendo nullum gravamen partibus affert: nulla enim lege cautum eſt, ex qua cogi poſſit ad cognoſcendum de juſtitia ſententiæ Judicis requirentis: quinimmò Doctores, qui aſſerunt, executorem poſſe examinare nullitates, & juſtitiam talis ſententiæ arbitrio executoris eam cognitionem remittunt. *arg. textus in d.l.à Divo Pio. ſ.ſententiam Romæ.ibi.ſi hoc viſum fuerit.ff. de re Jud. vide Boß. loco ſup.cit.*

10 Notandum 2. quòd in tali caſu requiritur, ut ſententia lata fuerit de jure communi Romanorum: non enim ſufficeret, quòd talis condemnatio facta fuerit de jure municipali tantùm illius loci, quia Judex exequendo ſuam, non alterius juriſdictionem ſequi debet, & ſui tantùm, non alterius territorii ſtatuta attendere. *Bald. in l.un. in fin. Cod. de Confeſs. Alex. in d. ſ. ſententiam Romæ, ſub num.6. Boſſ. tit. de ſenten. ſub num.* 115. niſi in loco Judicis exequentis vigeret idem ſtatutum, in quo fundata eſt ſententia Judicis, qui eam protulit, quia tunc executio facienda eſſet, prout ſi jure communi Romanorum attento ſententia lata fuiſſet. *ut d. Boſs. loco cit. Caball. d. caſ.161. num.12. & ſeq.*

11 Notandum 3. quòd contumax de jure condemnari non poteſt, niſi præcedant plenæ probationes de delicto. *ut latè probat Farinac. d. quæſt.11. num.16.* ſubdens, quòd in Urbe, & in ſtatu Eccleſiaſtico ad id ſufficiunt legitima indicia ad inquirendum, non quidem ea, quæ regulariter ſatis eſſent ad aſſumendas informa-
12 tiones de delicto, ſed debent eſſe valdè propinqua, & immediata, gravia, & urgentia arbitrio Judicis. *vide Menoch.lib.1. præſumpt.88. nu.1.& ſeq.*

13 Notandum 4. quòd cum de jure ſententia reputetur individua, ideò ſi in totum ſubſtineri, pro parte etiam corruit. *l.ſi non ſortem. ſ.ſi centum, & ibi Bart. & alii. ff. de Condict.indeb. Capic. deciſ.51. num.1. & ſeq. Rot. dec.205. par.2. Diverſ.Vermigliol.conſ.415.nu.6.*

14 Notandum 5. quòd in ſtatu Eccleſiaſtico ſemper, & indiſtinctè unus Judex poteſt exequi ſententias capitales alterius, ſive ſimus in una, vel diverſis Civitatibus, ac Provinciis, & ſic ſive ſimus ſub eodem, vel diverſo Præſide, quia ſufficit, loca eſſe ſubjecta Sedi Apoſtolicæ, juxta Conſtitutiones Julii II. Leonis X. Clementis VII. Pii IV. & Pii V. contra homicidas, Bannitos, Contumaces, & alios facinoroſos editas, quibus cave-15
tur, ut Banniti ab uno loco, cenſeantur etiam banniti ab omnibus aliis locis mediatè, vel immediatè ſubjectis S.R.E. ibidemque capi, carcerari, & plecti debeant. *ut poſt Vulpell. conſ.59. num.16. lib.1. Cartar. in tract. de Execut. ſenten. cap.1. numer.237. & ſeq. obſervat Farinac. d.qu.11. nu.61. verſ. ſublimita hanc decimam &c. Caball. d. caſ.161. num.3. quibus adde Boß. in tit. de for. compet. ſub nu.86.* ubi dicit, quod ſi duo Judices eſſent ſub eodem Præſide, tunc unus poteſt exequi ſententiam alterius abſque aliqua requiſitione.

SUMMARIUM.

1 *Quando delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniatur ab Ordinario loci, & quando à delegante, & num.2.*

2 *Quando à ſententia delegati appelletur ad delegantem.*

CAP. IX.

An delegatus Papæ, vel Principis delinquens puniri poſſit ab Ordinario loci, in quo deliquit.

REſp. affirmativè, ſi delinquat extra terminos cauſæ delegatæ, præſertim ſi jam finita fuerit delegatio: quia licèt in procedendo ſit major Ordinario. *l. etſi Prætor, ubi Bart. ff. de offic. ejus, cui mand. eſt juriſd. cap.ſiduiſti, de offic. legat.* tamen ſi delinquat, Ordinario ſubiicitur, & ab eo punitur, quia tunc non convenitur ut delegatus, ſed ut privatus. *Auth. ut Judi. ſine quoq. ſuffrag. &c. ſ.volumus, ubi etiam Bart. & ita ſenſit etiam Bald. in auth. qua in Provincia. numer.10. Cod. ubi de crim. ag. opor. Capel. Tholoſ. dec.423. & ibidem Aufrer. in addit.* ubi dicit, quòd Præſes Provinciæ permittere non debet, ut delegati à Principe aliter utantur ſua poteſtate, quàm in ſuis litteris contineatur: & ſi formam earum excedant, poteſt eis reſiſtere. *latè Decian. in tract.crimin. lib.4. cap.17. num.26. verſ. undecimò extende. tom.1.* ſubdens, quòd ſi delegatus circa ipſam cauſam delega- 2
tam delinqueret, ut ſi pecunia fuiſſet corruptus, vel per fraudem, & ſordes pronunciaſſet, tunc non poſſet puniri ab Ordinario, ſed à delegante, quia circa materiam, & concernentia dictam cauſam delegatus major eſt quocunque Ordinario, & in omnibus eſt ſubditus quoad illam cauſam deleganti, & ab eo ad delegantem appellatur. *Barbat. in addit. ad Bald. loco cit. in apoſtil. in ver. ultimò, ſub litt.A. Caball. reſol. crim.caſ.53. per tot.*

SUMMARIUM.

1 *Qua pœna puniatur aleatorum receptator, & nu. 2.3.4.& 7.*

3 *Colluſores inter ſe percutientes occaſione ludi an poſſint ſe accuſare.*

4 *Frequentia ludi judicatur non ex uno actu ludendi continuatè una die ſola, ſed ex diverſis temporibus.*

5 *Actio civilis an denegetur aleatorum receptatori.*

6 *Quando res ſubtracta in pauperum uſus erogari debeat.*

CAP. X.

Qua pœna puniatur aleatorum receptator.

VAriis quidem pœnis aleatorum receptator in ju- 1
re punitur; nam ſi tenens ludum, verberetur,

ex ta-

ex tali injuria nulla actio oritur, nec punitur injurians, aut damnum illi inferens, sive eo tempore è domo ejus aliquid subtrahens, *l.1.ff.de Aleæ lusu, & aleator*, & ultra pecunialiter arbitrio Judicis punitur, *Bonifat. de Vitalin. in tit.de ludo azard n.*15.

2 Observa tamen, quod ut prædictæ pœnæ locum habeant, requiritur, ut publicè is locus aleatoribus pateat, 2. quod id non semel, sed pluries, & pluries observatum sit: nam si semel incidenter id evenisset, non posset quis dici aleatorum receptator: quemadmodum nec aleator dicitur is, qui semel tantùm luserit, sed ex frequentia, idemque dicendum est de mercatore, meretrice, & similibus, 3. quod retineat domi ludum lucri, & emolumenti causa, non autem causa recreationis, 4. ut damnum, seu furtum, & injuria illata retinenti ludum in domo sua, provenerit occasione ludi; secus si alia occasione, 5. quod damnum, & injuria facta fuerit tempore ludi, & in illo loco: secus si alio tempore, vel in alio loco, 6. quod scienter domi suæ ludum retineat, 7. quod damnum fuerit illatum in re ipsius, qui domi ludum re-
3 tinet, secus si in re alterius; unde injuria, seu furtum commissum etiam inter colluſores punitur, *gloss. & DD. in d.l 1.ff.de Aleæ lus. & aleator, Farinac.in Pract. crimin. quæst.*109.*num.*151.*& seq.Azo.in sum.Cod. de Relig. & sumpt.fun.&c.num.*28.*Bonaf.de Vitalin.loco cit. n.*7.10. *et* 12.*Menoch.de Arbitr.Jud.lib.2.cas.*399.*n.*18.*et seq. et cas.* 400.*n.*16.*cum seq.*

4 Notandum tamen est, quod non denegatur accusatio aleatorum receptatori, quando injuria, vel damnum esset grave: quemadmodum etiam colluſores se se percutientes occasione ludi possunt accusare, quando offensio est gravis, *ut d Farin.et alii DD.citati.*

Notandum 2. quod frequentia ludi non judicatur ex uno actu ludendi continuato una die sola, etiamsi variis ludis, & cum variis, & diversis personis quis luserit: sed ex diversis temporibus, itaut constet, eum consueviſſe in uno ludo vitam agere, *Bart.in l.inficiando, §. infans, num.* 5.*ff. de furt.Menoch.d.cas.*399.*numer.*21.

5 Notandum 3. quod tali receptatori pœnalis, seu criminalis actio tantùm denegatur, non autem actio civilis, *ut dict.leg.*1.§.*quod autem, ff.de Aleæ lus.et aleator, Menoch. dict.cas.*399.*numer.*23.*Sylv.in verb.ludus, numer.* 9. ubi
6 dicit, quod subtrahens in conscientia rem subtractam retinere non potest; non tamen receptatori restituere tenetur, quia lex eum privat in pœnam, & ideò in pauperum usus res subtracta erogari debet, *arg. cap.cum tu, de Usur.*

7 Notandum 4. quod is, qui graviter offendit eum, qui domum, & aleas ad ludendum paratas habet, puniri quidem debet, ut supra, non tamen pœna ordinaria, seu arbitraria, quia tunc offendens pro excessu punitur, *Caccialup.in tractat.de Ludo, numer.*70.*quem refert, et sequitur Menoch.dict.cas.*400.*numer. decimo septimo, et sensit etiam Farinac.d.quæst.*109 *num.*168.

SUMMARIUM.

1 *Notarius condemnatus in uno loco, an possit alibi officium notariatus exercere.*
2 *Qua pœna puniatur faciens instrumenta, si nunquam fuerit notarius, vel si fuerit officio privatus.*

CAP. XI.

An Notarius condemnatus in uno loco possit in aliis locis instrumenta conficere.

1 REsp. quod Notarius condemnatus in uno loco, si efficiatur infamis, vel amittat ea, quæ sunt juris civilis, & sic statum, & bona, non potest in aliis locis instrumenta conficere, quia tunc desinit esse Notarius, *Bald. in l.quod ait Prætor, in addit.circa fin.ff. de His, qui not. infam.Afflict.dec* 6.*num.*4.*Caball.resol.crim.cas.*66.*num.*1.*et seq.*unde Notarius ex adulterio deportatus vel condemnatus ob crimen læsæ majestatis, vel rebellionis, non potest in alia Provincia Notariatum exercere, quia in tali casu amittit omnia, quæ sunt juris civilis, *l.amissione, §. qui deficiunt, ff de cap.dimin.leg.quisquis, Cod. ad l. Jul. majestat.leg.*1.*§. fin.ibi, deportatos, ff. de Bon. poss. con. tab.*

Notandum est etiam, quod faciens instrumenta tam- 2
quam Tabellio, cùm non sit, nec antea fuerit, punitur pœna mortis; si verò semel fuit, & postea privatus, non punitur pœna mortis, sed alia mitiori judicis arbitrio, quia in tali casu juvatur primordio veritatis, *Boss.in tit.de fals. n.*131.*Menoc.de Arb.Jud.cas.*320.*n.*9.*latè Marsil.sing.*35.

SUMMARIUM.

1 *Quando forenses in alieno territorio delinquentes puniantur secundùm pœnas statutorum illius loci, et quando excusentur, num.*5.*& seq.*
2 *Delinquens efficitur de jurisdictione loci, ubi delinquit.*
3 *Delictum, quod de novo inducitur per statutum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium.*
4 *Excommunicatio, vel alia censura non ligat probabiliter ignorantes.*
5 *Pœna statutaria infligens pœnam mortis an procedat contra forensem delinquentem in loco statuti.*
6 *Statutum prohibens, ne vendantur carnes, vel pisces infecti, ligat forensem etiam ignorantem tale statutum.*
7 *An statutum prohibens, ne extrahatur frumentum, comprehendat forensem ignorantem.*
8 *Merces aliunde delatæ in aliquem locum, possunt exportari extra illius territorium non obstante Edicto Curiæ.*
9 *Quid si forensis in genere sciat adesse statutum prohibitivum.*
10 *Et quid si forensis tantam moram traxerit in loco, ut verisimiliter prohibitionem sciverit, vel scire debuerit, vel si actus communiter sit prohibitus in aliis locis.*
11 *An pœna temperanda sit in casu supinæ, vel crassæ ignorantiæ, vel quando dubitatur de scientia, vel ignorantia.*
12 *Quando ex conjecturis, & præsumptionibus etiam violentis judicatur in criminalibus, judex debet temperare sententiam, & minorare condemnationem.*
13 *Exteri transeuntes per aliena territoria, si arma deferant, excusantur à pœnis impositis per statuta locorum, & n.*16.
14 *Itinerantes, et navigantes possunt arma impunè deferre secundùm jus commune, et numer.* 16.
15 *Retinens domi arma prohibita, de consuetudine non punitur.*
16 *Clericis transeuntibus per loca periculosa licitum est arma deferre pro sui defensione.*
17 *Judex originis, vel domicilii delinquentem in alieno territorio tenetur punire secundùm statuta loci delicti; si de eis notitia haberi potest, sin minus secundùm jus commune.*
18 *An, et quando statuta, quæ respiciunt litis decisionem, porrigantur ad ea, quæ extra territorium committuntur.*

CAP. XII.

An forenses delinquentes in alieno territorio puniri possint secundùm pœnas statutorum ejusdem loci.

REspond. quod aut delinquunt in his, quæ sunt 1
delicta de jure naturali, gentium, vel civili, & tunc puniuntur secundùm pœnas statutorum loci, ubi delin-

quunt, nec excuſantur ignorantia dictorum ſtatutorum, cùm faciant actum etiam ceſſantibus ſtatutis prohibitum;
2 ratio eſt, quia ratione loci, in quo delictum committunt, efficiuntur de illa juriſdictione, *cap. ut animarum, §. ſtatuto, ubi DD. de Conſt. in 6.* aut delinquunt in his, quæ de jure communi non ſunt delicta, ſed tantùm ſecundùm ſtatuta loci commiſſi delicti, & eo caſu non puniuntur ſecundùm dicta ſtatuta, ſed ab eorum pœna excuſantur, niſi tantam ibi traxerint moram, ut veriſimiliter potuerint ſcire, *Bart. communiter receptus in l. cunctos populos, num. 20. 45. & ſeq. Cod. de Sum. Trin. latè Corn. conſil. 232. num.*
3 *3. & ſequent. lib. quarto*, ubi dicit, quod ſtatutum, per quod de novo inducitur delictum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium, *Gandin. in tract. de malefic. tit. de Pœn. reor. num. 16. & in tit. de reb. non portan. contra devet. num. 7. Boſſ. in tit. de Pœn num. 18. & ſeq. Clar. in Pract. crim. §. fin. quæſt. 85. verſ. ſecundus eſt caſus, &c. Vincen. de Franch. deciſion. 521.* ſubdens, quod pœna ſpiri-
4 tualis, qualis eſt excommunicatio, non ligat probabiliter ignorantes etiam in actu jure communi prohibito, & damnato, *& ita ſenſerunt alii apud Caball. reſ. crimin. caſ. 129. n. 2. & 9. & 13 cum ſeq.*

5 Ex quo infertur 1. quod ſtatutum imponens pœnam mortis pro primo furto contra jus commune, comprehendit forenſem, etiamſi ignorantiam habeat dicti ſtatuti, cùm faciat actum alioquin de jure communi prohibitum *ſecundùm Vinc. de Franch. d. deciſ. 521. Gandin. d. titul. de Pœn. reor. & alios apud Caball. d. caſ. 129. num. 3. & ſeq.* quorum ſententia mihi admodùm dura videtur; & ideò, ubi agitur de pœna mortis, arbitror eam eſſe commutandam in aliam mitiorem, *ad not. per DD. in l. ſanctio legum, ff. de Pœn.*

6 Infertur 2. quod ſtatutum prohibens, ne vendantur carnes, vel piſces infecti, vel alia humano generi nociva, ligat etiam forenſem ignorantem tale ſtatutum, cum id jus naturale, & commune prohibeat, *l. 1. §. cura carnis, ff. de offic. Præf. Urb. & tradunt DD. apud Caball. d. caſ. 129. num. 13 & ſeq.*

7 Infertur 3. quòd ſtatutum prohibens ſub certa pœna, ne extrahantur à territorio frumentum, vinum, oleum, animalia, vel aliæ res, non comprehendit forenſem extrahentem, ſtatutariæ prohibitionis ignarum, niſi ſcientia ſtatuti probetur, *Gandin. d. tit. de Pœn. reor. ſub numer. 16. & d. tit. de reb. non portan. contra devet. ſub n. 7.* unde data ignorantia hujuſmodi prohibitionis non amittuntur res, nec animalia, quibus res ipſæ extrahuntur, *Caball. loco cit. n. 5. & ſeq.*

8 Obſerva tamen, quod merces aliunde delatæ in aliquem locum poſſunt exportari extra illius territorium, licèt aliæ ſimiles de illo territorio exportari non poſſint propter bannum, vel edictum Curiæ, *Caball. loco cit. num. 23.*

9 Obſerva 2. quod ad incurrendam pœnam ſtatuti ſatis eſt, ut forenſis in genere ſciat, adeſſe ſtatutum prohibitivum, licèt neſciat qualitatem pœnæ à ſtatuto impoſitæ, *Covar. in c. alma mater, §. 10. n. 8. & ſeq. quem refert, & ſequitur Caball. d. caſ. 126. n. 9.*

10 Obſerva 3. quòd ſi forenſis tantam moram traxerit in loco, ut veriſimiliter prohibitionem ſciverit, vel ſcire debuerit, vel actus communiter eſt prohibitus in aliis locis, ut eſt extractio frumenti, quæ per totam Italiam eſt prohibita, contraveniendo tenetur ad pœnam ſtatuti: tum quia ignorantia craſſa, & ſupina quoad obligandum, ſcientiæ comparatur, tum etiam, quia ſciens contraveniendo delinquit, & ratione delicti efficitur de foro loci, *Bart. in d. l. cunctos populos, ſub n. 20. Gandin. locis cit. Boſſ. d. tit. de Pœn. n. 20. Clar. qu. 82. in ſeptimo ſtatuto circa blada, verſ. quæro nunquid talia ſtatuta, &c. & q. 85. verſ. ſed quid ſi delictum, &c.*

11 Obſerva 4. quod in caſu ſupinæ, vel craſſæ ignorantiæ, & quando dubitatur de ſcientia, vel ignorantia, pœna temperanda eſt, *ex not. per Bart. in d. l. cunctos populos, ſub num. 20. Clar. d. q. 85. verſ. ſed quid ſi delictum, &c.* ubi dicit, quod in tali caſu ſtandum eſt Judicis arbitrio, qui inſpecta facti, & perſonarum qualitate pro ſua religione decernet, an forenſis plectendus ſit pœna ſtatuti, vel in totum excuſandus, vel ſaltem pœna ex aliqua parte temperanda, *Caball. d. caſ. 129. num. 17. & ſeq.* ubi etiam
12 obſervat, quando ex conjecturis, & præſumptionibus etiam violentis judicatur in criminalibus, Judex debet temperare ſententiam, & minorare condemnationem, quæ alioquin imponeretur, *ex trad. per DD. in l. 1. ff. ſi cert. pet. ubi præcipuè Dec. in 2. lectur. num. 60. & ſeq. Cepoll. conſilio crim. 27.*

Obſerva 5. quod exteri tranſeuntes per aliena ter- 13
ritoria, ſi arma deferant, excuſantur à pœnis impoſitis per ſtatuta locorum contra deferentes arma, quia 14
itinerantes, & navigantes poſſunt arma impunè deferre ſecundùm jus commune, *ut conſtat ex l. 1. ff. Ad leg. Jul. de vi publ. & obſervat. Clar. quæſt. 82. ad ſextum ſtatutum circa delationem armorum, verſ. item quæro nunquid, &c. & verſ. ſeq.* ubi etiam dicit, quòd retinens 15
domi arma prohibita, de conſuetudine non punitur, *Decian. tractat. criminal. tom. ſecundo, lib. octavo, cap. 3. de Prohib. uſu armor. numer. 34. verſic. limitatur 2.* ubi addit, 16
quòd etiam clericis tranſeuntibus per loca periculoſa licitum eſt arma deferre pro ſui defenſione, *Menoch. de arbitr. Jud. lib. ſecundo, caſ. 394. num. 58. & ſeq.* ubi dicit, quòd viatores etiam per Urbes tranſeuntes, vel etiam in illas ſe conferentes habitandi cauſa, vel dum oſtium propriæ domus exeunt peregrinationis gratia, arma ferre poſſunt, libera, non autem ligata, *ut obſervat etiam Caball. dict. caſ. 129. numero 20. & ſequent.*

Hoc tamen intelligendum eſt de enſibus: nam pugiones, & archibuſios, cùm per totam Italiam prohibiti ſint, non liceret exteriùs per tranſitum deferre abſque privilegio, *vide Caball. loco cit. n. 22.*

Obſerva 6. quod Judex originis, vel domicilii te- 17
netur punire delinquentem in alieno territorio, non ſecundùm ſtatuta loci originis, vel domicilii, ſi ſimpliciter loquantur de delinquente, ſed ſecundùm ſtatuta loci delicti, ſi de eis notitia haberi poteſt; ſin minùs ſecundùm pœnas à jure communi inflictas, *Bart. in dict. leg. cunctos populos, ſub numer. 48.* ubi dicit, 18
quòd ſtatuta, quæ reſpiciunt litis deciſionem, non porriguntur ad ea, quæ extra territorium commiſſa ſunt, niſi expreſsè diſponant de eo, quod Civis facit etiam extra territorium, *Bald. conſilio 124. numero primo, verſic. item conſidera, &c. lib. quinto, latè Clar. in Pract. crim. quæſt. 85. verſic. tertius eſt caſus, &c. ubi de communi, Corn. conſil. 232. num. 3. verſic. & hinc eſt, &c. lib. 4. & alii apud Caball. caſ. 162. num. 31. & ſeq.*

SUMMARIUM.

1 *Committens delictum in loco exempto, an, & quando poſſit ab Epiſcopo puniri, & n. 5. & 6.*
2 *Exemptum eſſe, & nullius juriſdictionis eſſe differunt.*
3 *Judex laicus poteſt punire reum, qui in Eccleſia deliquit.*
4 *Subditi Epiſcopi, qui intra Religioſorum Monaſteria delinquunt, poſſunt ab eodem Epiſcopo puniri.*
5 *Quando regulares delinquentes extra Monaſterium puniri poſſint ab Epiſcopo.*
6 *Quando Regularis dicatur degere extra monaſterium, & quando non.*

CAP. XIII.

An is, qui commiſit delictum in loco exempto poſſit ab Epiſcopo puniri.

REſpond. quod aut locus hujuſmodi eſt intra e- 1
juſdem Epiſcopi diœceſim, & tunc delinquens poteſt ab Epiſcopo puniri *cap. cum Epiſcopus, de offic. ordin. in ſexto, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſs. 43. numero 187. Ricc. in Prax par. quarta, reſol. 108. latè Rot. deciſion. 207. num. 2. & ſeq. par. 2. Diverſ.* ubi, quod exemptum eſ- 2
ſe, & nullius juriſdictionis eſſe, differunt; quia locus nullius juriſdictionis nec eſt in Diœceſi, nec de Diœceſi;

locus

locus verò exemptus, licèt non ſit de Diœceſi, adhuc tamen eſt in Diœceſi; & hoc diſcrimen conſtituit Concilium Tridentinum *ſeſſ.21.de ref.cap.octavo, & ſeſſ.28.cap.* 9. ubi loca exempta per Epiſcopum, in cujus diœceſi ſunt, uti Apoſtolicæ Sedis delegatum, præcipit viſitari; quæ verò nullius juriſdictionis ſunt, per viciniorem.

3 Eadem ratione judex etiam ſæcularis punire poteſt reum, qui in Eccleſia deliquit: quia licèt locus ſit ſacer, & exemptus à Juriſdictione Principis ſæcularis, non tamen deſinit eſſe de territorio ipſius Principis, *Coccin.dec.* 346.*num.*8.*Sperell.dec.*51.*num.*28.*Barboſ.de offic.et poteſt. Epiſc.alleg.*102.*nnm.*75.*par.*3.*Clar.in Pract.crim. ſ. fin.q.* 38.*num.*18.

4 Ex quo infertur; quod ſubditi Epiſcopi, qui intra monaſteria Religioſorum delinquunt, poſſunt ab eodem Epiſcopo puniri: hæc enim monaſteria exempta non ſunt, niſi præcisè quantum ad Religioſorum perſonas, *ita Cornejo in* 3.*part.tractat.quinto, de Cenſ.in gen. diſputat.ſexta, dub.* 2.*Nald.in ſum.ver.exemptio, numero quinto, Hurtad.de Cenſ.in commun.diff.*8.*num.*33. *Dian. reſol.moral.par quinta, tract.*9 *de Excom.reſol.*66.*diximus ſupra lib.*1.*cap.*4.*nu.*26.*& ſequent. quicquid in contrarium ſentiat Marcell.Vulp.in Prax.for.Eccleſ.cap.primo, num.* 32.*& alii.*

5 Aut talis locus ſitus eſt in loco exempto, & tunc is, qui in eo loco delinquit, non poteſt ab Epiſcopo puniri, *Barboſ.de offic.& poteſt. Epiſc.part.*3.*alleg.*102.*numer.*75. niſi

6 talis exemptus delinqueret in diœceſi Epiſcopi, ſeu in loco non exempto, quia tunc poſſet ab Epiſcopo puniri, *cap.*1.§ *fin.de Privil.in* 6.*Bart.in l.beneficium n.* 5. *ff.de Conſt.Princ.Rol.conſ.*24.*per tot.vol* 2.*Covar.pract.qu. cap.*11.*n.*5.*Capyc.dec.*59.*in fin.Card.Seraph.dec.*1058.*n.*6. *Ricc.in Prax.p.*4.*ref.*107.

7 Notandum eſt etiam, quod licèt Regulares extra monaſterium degentes, ab Ordinario, ſi delinquant, puniri poſſint, tamen ſi intra clauſuram vivant, & extra eam delinquant, à ſuis Superioribus puniendi ſunt, itaut non poſſit Epiſcopus hujuſmodi Regulares delinquentes in ſuis carceribus detinere, ſed ſtatim remittendi ſunt, etiamſi Superior nullam faciat inſtantiam, *ut conſtat ex Concilio Tridentino ſeſſ.*25.*de Regular.cap.*14.*& ſeſſ.*6.*de ref. cap.*3.*& reſolvit Sac.Congregatio, teſte Ciarlin.controv.* 50.*num ſecundo, &* 10.*lib.*1. ubi, quod in tali caſu poteſt Epiſcopus capere informationem ſuper delicto hujuſmodi Regularium, illamque tranſmittere, vel offerre eorum Superioribus cum præfinitione termini ad docendum de punitione.

8 Dicitur verò Regularis degere extra monaſterium, qui moram trahit in aliquo loco, ubi non viget regularis obſervantia, etiamſi maneat in domo deputata ad erectionem monaſterii, *juxta decretum Sac. Congregationis, quod referunt Piaſec.in Prax.Epiſc.p.*2.*cap.*3.*nu.*42. *Ciarlin.d.controv.* 50.*num ſexto, & ſequent.Barboſ.de offic.pot. Epiſc.par.*3.*alleg.*105.*num.*16.ſubdens *num.* 17. quod ſi Regularis maneat de licentia Superioris ſub regulari obſervantia in aliquo membro, vel grancia ſui monaſterii pro Religionis ſervitio, ſi delinquat non ab Ordinario, ſed à ſuo Superiore puniri debet, *ſecundùm formam Concilii d.ſeſſ.*25.*de Regular.cap.decimo quarto*, quia cum Superior illi licentiam dare poſſit, *ut ex eodem Concilio dict. ſeſſ.*25.*cap.quarto*, & dicta loca ſint membra, & dependentia à ſuis monaſteriis, cenſentur eodem jure, & gaudent privilegiis ſuorum monaſteriorum, *cap. recolentes, ſ. cæterum, de Stat.Monach.* eadem ratione, qui cum licentia Superioris ad tempus morantur extra monaſterium ex cauſa prædicationis, vel confeſſionis, vel eleemoſynæ quærendæ, non dicuntur degere extra monaſterium; & ideò ſi interim delinquant, non puniuntur ab Ordinario, *ut poſt Roder.qq.can.& reg.tom ſecundo, quæſtion.ſecunda, art.octavo, verſic. animadvertendum, &c. obſervat Ciarlin.d.controv.*50.*ante num.*4.

SUMMARIUM.

1 *Sacerdos ſollicitans pœnitentem in confeſſione, qualiter puniatur.*

2 *An in dubio præſumatur, Confeſſarium protuliſſe verba animo provocandi ad libidinem.*

3 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui ad alia peccata non venerea ſollicitavit.*

4 *An pœnitens teneatur denunciare eum, qui dum ſollicitavit, non erat Sacerdos.*

5 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui jam ſe emendavit.*

6 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, ſi eidem ſollicitanti conſenſum præbuit.*

7 *An pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui cum eodem pœnitente inhoneſtos ſermones, ſive tractatus habuit.*

8 *An Confeſſarius à fœmina ſollicitatus, teneatur eam denunciare.*

9 *An Ordinarii locorum poſſint procedere contra Regulares ſollicitantes.*

10 *An crimen ſollicitationis probetur teſtibus ſingularibus.*

Fractio ſigilli Confeſſionis qualiter probetur, ibidem.

11 *An Inquiſitores cogere debeant ſollicitantem ad abjurandum.*

12 *An pœnitens abſolvi poſſit à peccatis, antequam denunciet.*

CAP. XIV.

De Confeſſore ſollicitante mulieres ad turpia.

SAcerdos etiam regularis, cujuſcunque ordinis ille 1
ſit, ſollicitans ſive verbis expreſſis, ſive tacitis mulierem in confeſſione, ſuſpectus eſt de hæreſi, & ideò poteſt inquiri ab Inquiſitoribus contra hæreticam pravitatem, qui illum culpabilem repertum condigna pœna puniri debent pro criminum qualitate, & circumſtantiis, videlicet ſuſpenſione ab executione ordinis, privatione beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis activæ, & paſſivæ, ſi regularis fuerit, exilii, damnationis ad triremes, & careeres etiam in perpetuum abſque ulla ſpe gratiæ, aliiſque pœnis etiam gravioribus uſque ad degradationem incluſivè, ſi pro delicti enormitate tales pœnas meruerit, *ex conſtitutionibus Pii IV.incip. Cum ſicut, ſub die* 16. *Aprilis* 1561.*Gregorii XV. incip. Univerſi Dominici gregis*, 30.*Auguſti* 1622. ubi prædictas pœnas extendit ad ſollicitantem etiam maſculos ad actus turpes, *vide Barboſ.de offic.& poteſt.Epiſcop. aliegat.*40. *numer.*41.*& ſequent. Quaran.in verb. Confeſſor. verſ. ampliatur, &c. Cherubin.in compend.Bullar.ad conſtitut.*31. *Pii IV.ſchol.*1.*&* 2. ubi quod eaſdem pœnas incurrit Confeſſor delinquens extra actum confeſſionis, ſi actus ſit proximus ex identitate rationis, *Bonacin.in tractat. de oner. & obligat.denuncian.&c.diſputat.ſexta, punct.*3.*numer.*6. ubi dicit, quod pœnitens tenetur denunciare Confeſſarium ad inhoneſtos actus ſollicitantem, ſive Confeſſarius tentaverit provocare, ſeu allicere pœnitentem ad peccandum ſecum, ſive cum tertia perſona: ſive tentaverit in actu Confeſſionis, ſive ante, ſive poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis, ſive Confeſſio, vel abſolutio ſecuta fuerit, ſive non: immò etiam extra occaſionem Confeſſionis, ſi Confeſſarius ſollicitaverit in Confeſſario, ſeu in loco, ubi Confeſſiones audiuntur, ſeu electo ad Confeſſiones audiendas, *ut conſtat ex dict.conſtitut.Gregor.XV.ibi, qui perſonas, quæcunque illæ ſint, &c.*

Sed quæres, an in dubio præſumatur, Confeſſa- 2
rium protuliſſe verba tacita animo provocandi ad libidinem, ut ſi pœnitentem laudaverit à venuſtate, pulchritudine, morum elegantia, & his ſimilibus? negant nonnulli DD. quorum ſententiam probabiliorem dicit *Bonacin.loco citat.d.punct.*3.*num.* 5. ſed alii contrarium ſentiunt, quia fortiſſima præſumptio deſumitur à communiter accidentibus: communiter autem accidit, ut fœminæ, & adoleſcentes his verbis alliciantur, provocentur, & ſubvertantur, *ita Rodericus à Chuna in tract. de Confeſſar.ſollicit.quæſtion.ſeptima, numer.*15.*& ſequent.*

Sanctarell. in tract. de Hæres. cap. 44. n. 9. quæ quidem ſententia corroboratur *ex cap. pernicioſum, 18. q. 2. & cap. Clericus, diſt. 81.* ubi ſola confabulatio cum fœmina in deteriorem partem accipi ſolet.

3 Quæres 2. an pœnitens teneatur vi prædictarum conſtitutionum denunciare Confeſſarium, qui ad alia peccata non venerea ſollicitavit, vel provocare tentavit? Reſp. negativè, tum, quia Summi Pontifices loquuntur de ſollicitantibus ad inhoneſta; nomine autem inhoneſtorum per antonomaſiam, & ex communi loquendi uſu intelliguntur peccata venerea: tum etiam, quia in dictis non eſt facienda extenſio, *cap. in pœnis, de reg. jur. in 6. leg. interpretatione, ff. de Pœn. Roder. à Chuna q. 8. num. 6. & ſeq. Sanctarell. cap. 46. n. 1. & alii apud Bonacin. d. diſp. 6. pun. 3 num. 7. verſ. limitatur tamen, &c. & n. 13. quicquid in contrarium aſſerat Pen. in Direct. Inquiſ. 2. p. comm. 8. verſicul. ille quoque, &c.*

4 Quæres 3. an pœnitens teneatur denunciare laicum, vel clericum ſollicitantem, qui tunc temporis non erat ſacerdos, licèt finxerit, ſe eſſe talem? Reſpond. negativè, quia prædictæ conſtitutiones loquuntur de ſacerdotibus ſollicitantibus, *ut poſt Sanctarell. cap. 46. numer. nono, docet Bonac. d. punct. 3. num. 8. Dian. reſol. mor. par. 1. tractat. 4. reſol. 15.*

5 Quæres 4. an pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, qui jam ſe emendavit? negat *Roder. à Chun. quæſt. 3. num. 15. & ſeq.* quia obligatio edictorum præcipientium, aliquem denunciari, ceſſare videtur poſita emendatione delinquentis, ſicut ceſſante cauſa ceſſat effectus; cauſa autem denunciandi hæc videtur eſſe, ut Confeſſarius emendetur, & non amplius ſacramento confeſſionis abutatur; unde ſecundùm hanc ſententiam pœnitens ab hoc onere eximitur, ſi Confeſſarium poſt ſollicitationem ſtatim pœniteat, vel ſi elapſum jam ſit triennium, quo temporis ſpatio præſumitur emendatio, & multo magis ſi talis confeſſarius ob aliorum delationem jam convictus, vel confeſſus abjuravit, *vide Seraph. de Freitas in addit. ad Roder. à Chun. d. quæſt. 3. nu. 32. & ſeq. Maſcard. concluſion. 600. numer. 14. Farinac. in Prax. quæſt. 13. num. 16.*

Sed alii contrariam ſententiam rectiùs tenent, quia denunciatio, & inquiſitio contra hujuſmodi delinquentes judicialiter fieri debet, nec ſolum inſtituta fuit ad emendationem delinquentis, ſed etiam in pœnam, ut tam ipſe, quàm cœteri metu pœnæ ab hujuſmodi crimine retrahantur; unde nec tenetur pœnitens correctionem fraternam præmittere, ſed ſtatim denunciare debet, *Henriq. lib. 6. cap. 24 numer. 10. Bonac. d. diſput. 6. punct. 3. num. 9. & 15.* ubi ſubdit, quod pœnitens tenetur adhuc confeſſarium denunciare, etiamſi talis confeſſarius confeſſus, vel convictus de provocatione alterius pœnitentis, abjuraverit, quia talis confeſſarius non cenſetur ſufficienter punitus, cum graviores pœnas pro pluribus delictis, quàm pro uno rependere debeat, *ex trad. per Rojas de Hæret. 2. par. aſſert. 49. & ſeq. vide quæ ſcripſimus in tract. de Regim. Eccleſ. lib. 6. cap. 6.*

6 Quæres 5. an pœnitens teneatur denunciare confeſſarium, quando eidem ſollicitanti conſenſum præbuit, ſeu peccatum cum ipſo perpetravit: negat *Roderic. à Chuna quæſt. 19.* prædictæ enim conſtitutiones non videntur obligare in caſu, quo imminet grave damnum, & incommodum vitæ, honoris, & famæ, præſertim quia nullus obligari poteſt ad detegendam ſuam turpitudinem, *cap. ſi quis aliquando, de Pœnit. diſt. 1.*

Sed alii contrarium ſubſtinent, quorum opinio congruentioribus fulcitur rationibus: pœnitens enim non obligatur ad detegendam propriam turpitudinem, ſed tantùm ad manifeſtandum confeſſarium, qui ſollicitavit; unde non tenetur, dicere, ſe conſenſum confeſſario ſollicitanti præbuiſſe, vel cum ipſo peccaſſe, ſed hoc reticere poteſt; nec debent Inquiſitores, aut Epiſcopi pœnitentes interrogare, an ipſi conſenſerint, & quatenus ità interrogentur, non tenentur reſpondere, immò poſſunt negare, ſe conſenſiſſe, addita tamen in mente aliqua reſtrictione, ut teneantur dicere; prætereà pœnitens, qui volens, aut imprudens crimen patratum confeſſario manifeſtavit, non ob id puniendus eſt, quia denunciatio non præcipitur, ut pœnitens puniatur, ſed Confeſſarius, qui pœnitentem ſollicitavit, *ita Sanctarell. in tractat. de Hæres. cap. 44. numer. decimo ſecundo, & alii apud Bonac. d. pun. 3. numer. decimo, & ſequent.* ubi obſervat, quod præcepta etiam humana aliquando obligant cum gravi incommodo, dum ita poſtulat bonum communitatis, vel religionis, ut in caſu noſtro, *Lezan. in Sum. qq. reg. tom. 1. cap. 19. num. 34.*

Quæres 6. an pœnitens teneatur denunciare confeſſarium, qui pœnitentem non ſollicitavit, ſeu provocavit ad turpia, ſed cum eo inhoneſtos ſermones habuit? Reſpond. affirmativè, *ut conſtat ex Conſtit. Greg. XV. ibi, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſive tractatus habuerint, & obſervat etiam Bonacin. loco cit. d. punct. 3. num. 11. & 19.* 7

Quæres 7. an Confeſſarius à fœmina in confeſſione ſollicitatus teneatur fœminam Sancto Inquiſitionis Officio deferre? Reſpond. negativè, quia prædictæ Conſtitutiones editæ ſunt ad comprimendam confeſſariorum audaciam, & de confeſſariis ſollicitantibus, non autem de fœminis ſollicitantibus confeſſarios loquuntur; unde nec pœnitens tenetur denunciare confeſſarium, quem ipſe pœnitens ſollicitavit, & ad peccatum aliquod venereum induxit, *Roder. à Chun. quæſt. 9. numer. 3. & quæſt. 11. numer. quarto, ubi etiam Seraph. de Freitas numer. 24. Sanctarell. cap. 46. numer. ſecundo, & quarto,* quod quidem procedit, quando fœmina turpem ſuum amorem confeſſario ſignificavit animo ipſum provocandi, & confeſſarius occaſionem inde arripuit turpem aliquem actum cum ea exercendi; ſecus ſi hoc aperiat confeſſario animo confitendi, ſeu ſe accuſandi de pravo illo affectu, & confeſſarius occaſionem inde aſſumat explendæ libidinis, hoc enim caſu confeſſarius dicitur ſollicitare pœnitentem, & ideò eſt denunciandus, *ut rectè ſenſit Bonacin. d. punct. 3. num. 17.* 8

Quæres 8. an loci ordinarius poſſit procedere in hujuſmodi crimine ſollicitationis etiam contra Regulares, & exemptos? Reſp affirmativè, *ex Conſt. Greg. XV. ibi, & prætereà omnes hæreticæ pravitatis Inquiſitores, & locorum ordinarios, &c. vide Bonac. d. pun. 3. n. 23.* 9

Quæres 9. an delictum hujuſmodi probetur teſtibus ſingularibus? Reſp. affirmativè, concurrentibus tamen præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis; unde plenè probatur per plures fœminas, quæ ſingulæ ſeorſim affirment, ſe à confeſſario fuiſſe in confeſſione ſollicitatas: quemadmodum fractio ſigilli confeſſionis per teſtes etiam ſingulares plenè probatur, & ita expreſsè decernitur *in d. Conſt. Greg. XV. ibi, dantes etiam facultatem, &c. vide Suar. de Pœnit. diſp. 33. ſect. 8. n. 3. Henriq. lib. 6. cap. 19. n. 10. Roder. à Chun. q. 21. n. 10. Bonac. d. pun. 3. n. 25. & 26.* ubi ſubdit, quod tale delictum minimè probatur teſtimonio duarum tantùm fœminarum. 10

Quæres 10. an Inquiſitores cogere debeant confeſſarium ſollicitantem ad abjurandum? Reſpond. affirmativè, quia confeſſarius ſollicitans eſt ſuſpectus de hæreſi, ut ſupra diximus; ſuſpectus autem de hæreſi cogi debet ad abjurandum, *Sanctarell. cap. 44. num. 3. Roder. à Chun. q. 24. num. 12. Menoch. de Arbitr. cent. 4. caſu 372. Bonac. loco cit. num. 28.* 11

Quæres 11. an pœnitens abſolvi poſſit à peccatis, antequam denunciet? negat *Avila de Cenſur. par. 2. capit. 7. dub. 7.* Alii tamen aſſerunt, pœnitentem eſſe abſolvendum, ſi firmiter promittat, ſe denunciaturum, & adſit cauſa, propter quam prudenti confeſſario videatur, denunciationem eſſe differendam, ut ſi neceſſitas communionis urgeret, & perſona ſit timoratæ conſcientiæ, &c. *vide Zanard. in Director. Theol par. 2. præcep. 2. cap. 11. in fin. Eman. Rodriq. in ſum. tom. 2. cap. 34. nu. 6. Peirin. in Privil. Mimin. tom. 1. conſt. 4. Greg. XV. §. 9. num. 24. Sanctarell. d. tract. de Hæres. cap. 9. dub. un. num. 16. in fin.* ubi, quod ſufficit propoſitum denunciandi, etiamſi denunciandus eſſet hæreticus, *Sanc. in ſelect. diſp. 11. num. 62. Portell. in addit. ad dubia regul. in ver. ſollicitare fœminas, num. 24. Ortiz. in ſum. cap. 24. numer. 11. Dian. part. 1. reſolut. moral. tract. 4. reſol. 27.* 12

SUM-

SUMMARIUM.

1 *Fur puniri poteſt in eo tantùm loco, in quo rem furatus fuit, non autem alibi, etiamſi reperiatur cum re furtiva, & numer. 2. & 5. limitatur nu. 7. & 20.*
2 *Fur poteſt ubique capi, ſed remittendus eſt ad locum furti, & n. 6. 8. & 12.*
3 *An res furtiva poſſit ab ipſo fure intra Eccleſiam auferri per vim, ut Domino reſtituatur, & numer. 6.*
4 *An fur in Eccleſia furtum committens gaudeat Eccleſiæ immunitate.*
5 *Et an poſſit carcerari, & puniri à Judice Eccleſiaſtico, ibid.*
6 *Quilibet Judex contra furem procedere poteſt quoad reſtitutionem rei furto ablatæ.*
7 *Vagabundus ubique locorum poteſt tam criminaliter, quàm civiliter conveniri.*
8 *An, & quando Judex loci originis, vel domicilii teneatur remittere reum, ſeu delinquentem ad Judicem loci delicti, & n. 12.*
9 *Vagabundus quis dicatur, & n. ſeq.*
10 *Bannitus an, & quando dicatur vagabundus.*
11 *Debitor pecuniæ fugitivus poteſt pro debito coram quocunque Judice conveniri.*
12 *Hæreticus ubique puniri poteſt.*
An fiat in tali crimine remiſſio, ibidem, & numero 19.
Judex originis, vel domicilii an poſſit punire ſubditum, qui extra territorium deliquit, ibidem num. 12.
13 *Quid ſi reus à loco delicti fugerit in eum locum, à quo remiſſio fieri non poteſt, vel in eo domicilium, aut originem non habet, & n. ſeq.*
14 *Et quid ſi deliquerit in una Civitate ex confœderatis, & ad fugerit in aliam confœderatam.*
15 *An in caſu, in quo remiſſio delinquentis conceditur, ſtari debeat proceſſui Judicis remittentis.*
16 *An ex confeſſione à Reo facta coram Judice remittente poſſit reus condemnari.*
17 *Et an ſufficiens ſit ad torquendum.*
18 *An Judex requiſitus poſſit reum remittere ſine juſſu Principis.*
19 *Quando in crimine hæreſis fiat remiſſio.*
20 *Fur, qui cum re furtiva reperitur in Urbe, ibi puniri poteſt, & n. ſeq.*
21 *Roma communis eſt patria, ibique puniri poſſunt omnes, etiamſi extra territorium Eccleſiæ deliquerint.*
22 *Curia Romana non tenetur delinquentem remittere.*
23 *An fur, qui duo furta extra territorium commiſit, & unum in territorio, puniri poſſit pœna ſtatuti infligentis pœnam mortis pro tertio furto, vel pro tribus furtis, & n. 24. & ſeq.*
24 *Famoſus fur dicitur, qui tria furta commiſit.*
25 *An, & quando fur de jure puniri debeat pœna mortis.*
26 *Quid ſi reus de primo, ac ſecundo furto fuerit abſolutus à Judice.*
27 *Et quid ſi plura furta commiſſa fuerint una die, vel nocte in uno loco, vel in pluribus.*
28 *Item quid ſi fur confeſſus fuerit, ſe plura furta commiſiſſe eodem in loco diverſis temperibus.*
29 *An poſſit Judex primi, vel ſecundi furti procedere ad pœnam mortis contra furem.*
30 *An, & quando fur capi poſſit in alieno territorio.*
31 *Bannitus exiſtens extra territorium bannientis, ſi per vim ductus ſit in territorium Judicis, qui eum bannivit, an poſſit puniri.*
32 *In quo loco reſtitutio rei alienæ fieri debeat.*
33 *Furti tenetur, qui in via aliquid invenit: limitatur nu. 24. & ſeq.*
34 *Quid ſi inveniens rem acceperit animo reſtituendi Domino.*
Talis animus qualiter probetur, ibid.
35 *Et quid ſi invenerit res, quæ non fuerunt in bonis alicujus.*
36 *Item quid ſi accipiat rem, quæ pro derelicta habebatur.*
Quando res cenſeatur habita pro derelicta, ibidem.
37 *Quid ſi rem invenerit in loco privato,*
38 *Quando delictum dicatur notorium.*
39 *An actor poſſit poſt criminalem actionem intentare etiam civilem, & n. ſeq.*
Et an poſſit ſimul utramque intentare, ibidem numer. 39.
40 *Quando actio criminalis dicatur præjudicialis civili.*

CAP. XV.

De Furtis.

QUæritur 1. an fur puniri poſſit in quocunque loco, in quo apprehenditur cum re furtiva? Reſp. non poſſe furem puniri ubicunque inventus fuerit cum re furtiva, ſed tantùm in loco, in quo rem furatus eſt, *ita Jul. Clar. in Pract. crim. lib. 5. ſenten. §. fin. q. 38. verſ. tu ſcis, quod furtum, &c. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. n. 15.* poteſt tamen ubique capi, ſed remittendus eſt ad locum furti, *Covar. lib. 2. var. cap. 20. num. 15. verſ. 28. &c. & in practic. cap. 11. num. 9.* ubi etiam dicit, quod res furtiva poteſt ab ipſo fure etiam intra Eccleſiam per vim auferri, ut Domino reſtituatur, ne Eccleſia occupantem rem alienam tutari videatur, *Farinac. in Pract. crim q. 7. n. 7. Cevall. in ſpec. pract. lib. 1. q. 318. & alii paſſim*, ratio eſt, quia ſicut ex aſſidua rei furtivæ contrectatione non naſcitur nova actio furti, ſed tantum ex prima, ita nec nova accuſatio, *l. ei, qui, 9. ubi DD. ff. de furt. vide Ciarlin. libr. 1. cap. 19. nu. 34. & ſeq.* ubi ſubiicit, quod ſi fur in Eccleſia furtum commiſerit, non erit extrahendus ab Eccleſia, ut curiæ ſæculari tradatur, ſed carcerandus erit, & puniendus à Judice Eccleſiaſtico, cujus juriſdictionem offendit. 1 2 3 4

Contrarium tamen tenuit *Bartol. in leg. ſi dominium*, 48. *numer ſecundo, ff. de furt.* ubi dicit, quòd ſi fur in aliquo loco res ſubtraxerit, & poſteà in alium locum tranſtulerit, poteſt in illo loco, ad quem talia furta tranſtulit, capi, & puniri, dummodò ſaltem per diem ibi ſteterit: & hanc quidem ſententiam uti communem multi ſequuti ſunt tam veteres, quàm recentiores, eamque communiter in praxi ſervari dicit *Boer. deciſion. decima tertia, num. 47. Capic. deciſion. 104. Boſſ. in titul. de furt. numer. decimo octavo*, ubi dicit, quòd poteſt puniri ſaltem crimine ſtellionatus tanquam celans rem alienam, *Vivi. comm. opin. 420. numer. ſexto, & ſeq. Bajard. ad Clar. in §. furtum, nu. 53. Peguer. deciſion. 28. Urſell. concluſ. 12. numer. 13. Caball. caſ. 163. Carleval. de Judic. lib. 1. titul. 1. diſput. 2. quæſtio. 7. ſect. 1. num. 720. & ſeq.* ubi dicit, quod etiamſi ex furto continuato nova actio non naſcatur, una tamen actio poteſt coram diverſis Judicibus proponi, & ſub diverſis Judicibus agitari tam civiliter, quàm criminaliter. 5

Sed hæc ratio procederet, quando alioquin Judex eſſet competens, qualis eſt Judex loci delicti, originis, litis conteſtatæ, domicilii, vel ubi reus convertatur, *ut tradunt DD. in cap. ult. de for. comp. Cevall. commun. con. commun. q. 678. n. 2. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 17. per tot. Gail. pract. obſ. libr. 2. obſ. 36. nu. 12. & ſeq. Gandin. de Malef. in rub. Quomod. de malef. cogn. per inquiſit. nu. 2. & ſeq. Boer. dec. 270. num. 2.* unde non quilibet Judex in caſu propoſito eſſet competens; & ideò non eſt recedendum à ſententia, quæ verior, & æquior eſt, & hodie magis communis.

Quare in facti contingentia res furtiva poterit à fure auferri, ut Domino reſtituatur, & ipſe fur è loco, ubi captus fuerit, eiici debet ſub aliqua pœna, *ut d. Clar. loco cit. verſus fin. Vermigliol. conſil. 271.* ubi dicit, 6

quod quilibet Judex in tali casu procedere potest quoad restitutionem rerum, vel æstimationis, *Farin d.quæst.7. n.7.vers.sed quid erit, &c.* ubi, quod si Judex ejus loci fuerit de remissione talis delinquentis requisitus, eam denegare non debet, de quo mox dicemus.

7 Limita præcedentem conclusionem in vagabundo: hic enim ubique locorum puniri potest de delicto ubicunque commisso, quemadmodum etiam potest ubicunque civiliter conveniri, *l.1.ubi gloss.& DD C. Ubi de crim. agi oper.* unde illud, ubi te invenero, ibi te judicabo, *Decian.tract.crim.lib.4.cap.3.num.4.tom.1.Peguer. decis.3.num.10.Ludovic.decis.Lucen.16.numer. 18.& seq. Covar.pract.quæst.cap.11.num.7.Duen.reg.378.numer.4. in fin.Farinac.d.quæst.7.num.13.& seq.* ubi etiam obser-

8 vat, quòd de consuetudine generali Judex loci originis, seu domicilii non tenetur remittere delinquentem ad Judicem loci delicti, quando imperia sunt distincta, seu quod idem est, quando Judex requirens, & requisitus sunt sub diversis Principibus, præsertim si unus alterum in Superiorem non recognoscit, licèt possit remittere, si velit, *Covar.d.cap.11. numer. decimo*, ubi dicit, quòd apud Italos consuetudine inductum est, ut remissio non fiat etiam in locis, quæ Imperatori subsunt, *Caball.resol.crim.cas.162.nu.10.* ubi, quod non fit remissio, etiamsi Judices sint sub uno tantùm Principe, sub diversis tamen Præsidibus diversarum, & separatarum Provinciarum, secus si Judices sint sub eodem Principe, & eodem Præside Provinciæ, quia tunc semper ad locum, seu forum delicti reus remitti debet, *Auth.Ut nulli judic.§ si verò, Vinc. de Franch. decis.37.n.1.Guid.Pap.decis.202.num.1.& seq.Cepoll.cons. crim.58.n.23.Boss.in tit.de for.comp.num.70.Gram.decisio. 26.n.9.Caball.loco cit.num.11.Farinac.ubi supra, & alii communiter.*

9 Observa tamen, quod vagabundus dicitur, qui per mundum vagatur, nec certum habet domicilium, ubi habitet; ad hunc enim effectum non consideratur domicilium originis, quia eo non attento adhuc dicitur vagabundus, dummodò non habeat certum domicilium habitationis, *Peguer.decis.3.num.9. latè Farinac.d.*

10 *quæst.7.num.15.* ubi etiam dicit, quod ex solo banno non efficitur quis vagabundus; hoc tamen procedit, quando domicilium sibi elegit in aliquo loco, nec per orbem vagatur; secus si bannitus vagetur per orbem modò huc, modò illuc, pedes non figendo, & domicilium sibi non eligendo: tunc enim vagabundus reputatur, *ex trad.per Cepoll.dict.consil.58.num.25.vers.nec obstat, &c.Clar.in Pract.crim.§.fin.quæst.39. versicul.fui interrogatus, &c.vide Covar.pract.quæst.d.cap.11.num. 10.vers.attamen est animadvertendum, &c. Carleval.de Judic.libr.primo,tit.1.disp.2.quæst.1.num.46.& quæstio.7. sect.2.num.838.* ubi addit, quod debitor pecuniæ fugiti-

11 vus potest pro debito coram quocunque Judice conveniri, *per tex.in l.ait Prætor.10. §. si debitorem, ff. Quæ in fraud.credit.*

12 Observa 2. quod si Judices sint sub eodem Principe, plures, ut fiat remissio, requiruntur conditiones: quarum prima est, ut remissio petatur à Judice loci delicti, 2. ut delicta sint gravia, & criminaliter intentata: nam in levibus non fit remissio, sicut nec in gravibus civiliter intentatis, 3. ut constet saltem summariè, delictum fuisse commissum in territorio Judicis requirentis: quod constare poterit ex ipsiusmet Judicis requirentis informatione, seu litteris requisitoriis, 4. ut Judex requirens sit in jurisdictione par, vel Superior Judice requisito: quia Curia major non remittit ad inferiorem, 5. ut Judex requirens provideat de expensis necessariis ad remissionem faciendam, alioquin Judex requisitus remittere non tenetur, 6. ut reus non sit accusatus de hæresi, quia tunc ubique potest puniri, quo casu regulariter non fit remissio: præsumitur enim in eadem hæresi ubique animo pravo perseverare, & sic ubique delinquere, 7. ut Judex requisitus non prævenerit in cognitione ejusdem delicti; potest enim Judex domicilii, vel originis punire subditum, qui extra territorium deliquit, si in loco originis, vel domicilii reperiatur, non solùm quando ad punitionem criminis agitur per accusationem, in quo omnes ferè conveniunt, sed etiam quando agitur per inquisitionem, seu ex officio, *Bart. in leg. si cui, 7.§.cum sacrilegium, nu.6.ff.de Accusat. Panorm. in cap.ultim.numer.38.de for.comp.& hanc esse communem, & in praxi receptam dicit Boss.in titul.de for.compet. num. 182.Clar.§.fin.quæstion.39.in princip.Guid.Pap. decision. 202.numer.primo, & seq.* ubi subdit, quod si reus commiserit aliud crimen in territorio Judicis requisiti, non remittetur, nisi postquam fuerit de dicto crimine punitus.

Observa 3. quòd Judex originis, vel domicilii procedere potest contra reum, non solùm quando reperitur in loco originis, vel domicilii, sed etiamsi sit absens: adhuc enim poterit Judex originis, vel domicilii illum citare, & si contumax sit, condemnare; nam regula illa, quod reus conveniri possit in loco originis, si ibi inveniatur, procedit tantum in causis civilibus, non verò in delictis, *Clar.loco proximè citat.Caball.resol criminal. cas.114-numer.decimo, Covar.pract.quæstion. cap.undecimo, numer.sexto, & seq. Decian.tract.crimin.libr.quarto, cap.16.numer.primo, Ludovic.decision.Lucen.16. numero 26.& sequent.Thesaur.quæstion.forens.lib.quarto, quæst.* 55. subdens, quòd Judex originis, vel domicilii potest quidem procedere, quando Judex delicti non processit, ne delicta remaneant impunita; sed quando Judex delicti processit, tunc non erit ulteriori inquisitioni locus, dummodò condigna pœna reus punitus fuerit, *Cavall. commun.contr.commun.quæstion.678.numer. undecimo, Cancer.var.par.2.cap.2.numer.70.& sequent.* ubi, quod nec præventio habet locum, quando aliquis in loco domicilii, sive originis non fuit condignè punitus, quia eo casu poterit puniri in loco delicti, *Caball. resolut. criminal. cas.162.numer.primo, & sequent.* ubi observat, quod non obstante sententia etiam capitali lata in contumaciam in loco delicti, Judex originis, seu domicilii procedere potest contra delinquentem, & eum punire, quia contumax non potest oppenere de pendentia litis, vel de præventione alterius Judicis, nisi contumaciam purgaverit, comparendo coram eodem Judice, & condemnationem solverit; tunc enim amplius molestari non posset, etiamsi in primo judicio omissa fuerit aliqua qualitas, quæ aggravaret delictum, cum de eodem delicto sæpius quæri non debeat; secus si condemnationem non solverit, vel non solverit competentem, seu delicto condignam: quia tunc posset delinquens iterùm molestari, & puniri per Judicem domicilii, vel originis usque ad supplementum convenientis, & debitæ pœnæ, *Farinac in Pract. crimin.quæstion.prima, numer.decimo, & quæstion.7. num. 19.& sequent.*

Observa 3. quod si quis fuerit in uno loco, puta delicti, in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolvi, quàm in eodem loco, ubi condemnatus reperitur, *ex constitutione Pii IV. edit.12. Kal. Junii* 1565. qua cavetur, quòd rei in contumaciam condemnati, & banniti, non alibi ad suas defensiones faciendas admitti possint, quàm in loco ubi condemnationis sententia lata fuit, vel in Curia generali Provinciæ, ubi delictum fuerit commissum, itaut quæcunque absolutiones in contrarium obtentæ sint nullius roboris, vel momenti, *Farinac.loco citat. Caball. cas.162.numer.vigesimo sexto, & sequent.* ubi dicit, quod lata absolutoria in loco delicti, non potest Judex originis, vel domicilii absolutum molestare, nisi fraus, & collusio intervenerit, quo casu absolutoria Judicis unius loci non pareret exceptionem rei judicatæ in alio, *Carleval. de Judic.lib.primo,tit.primo,disp.2.quæstion.7.sect.prima, num.239.& seq.*

Observa 4. quòd Judex originis, vel domicilii non semper tenetur inquirere de delictis extra territorium commissis, sed id ejus arbitrio remittitur attentis circumstantiis locorum, personarum, & delictorum: posset enim inquirere contra civem improbum, & corruptis moribus perditum, qui adhuc paratus sit, & promptus ad alia perpetranda crimina; secus si modestè, ac sine aliorum offensione vivat, præsertim si extra territorium casu potius, aut provocatus, quàm sponte, aut præmeditato animo deliquerit, *ex trad.per Bald in leg.2. §. deindè ex his, ff.de orig.jur.Rol.cons.19 nu.23 & 24.vol.2.Carleval. loco citat.*

Observa 5. quòd si reus à loco delicti fugerit in eum 13

locum,

locum, à quo remiſſio fieri non poteſt, quia diverſi principatus ſit, nec in eo domicilium, aut originem habeat, poteſt Judex ejus loci in delictis atrocibus petente offenſo punire dictum delinquentem, *ſecundùm Covar. pract. quæſtion. cap. undecimo, numer. decimo, verſicul. ſed & ſi quis, &c. Cancer. var. reſol. par. ſecunda, cap. ſecundo, numer. 71. poſt med. Theſaur. quæſtion forenſ. lib. quarto, quæſtion. 55. numer ſexto, verſus fin. Decian. tract. crimin. lib. 4.*

14 *cap. 29. num. 12.* ubi, quod ſi quis delinquat in una Civitate ex confœderatis, & aufugiat in aliam confœderatam, poterit ibi capi, & puniri, licèt illi non ſit ſubditus, nec ratione domicilii, nec ratione originis, *Ludovic. deciſio. Rot. Lucen. 16. numer. 26. & ſeq.* contraria tamen ſententia videtur verior; quia de jure non poteſt reus puniri in alio loco, quàm delicti, originis, vel domicilii; & ideò nec in Civitate confœderata puniri poteſt, ſi ad eam confugerit, alioquin juris regulæ deſtruentur; tenetur tamen quilibet Judex reum remittere ad locum delicti, ſive ſit Judex originis, vel domicilii, ſive alius, qui careat juriſdictione in delinquentem, concurrentibus prædictis requiſitis, *& ita ſenſit Farinac. d. quæſt. 7. numer. 6. & 30. cum ſequent. Vinc. de Franch. deciſion. 37. num. 1. & ſeq. & deciſio. 88. num. 5.*

15 Obſerva 6. quòd in caſu, in quo remiſſio delinquentis conceditur, ſtari non debet proceſſui Judicis remittentis, utpotè à non competente Judice fabricato, ſed novus debet fabricari per Judicem, qui requiſivit, *Guid. Pap. dec.*

16 *202. num. 6. & deciſion 419 num. 1.* ubi etiam dicit, quod ex confeſſione à Reo facta coram Judice remittente, non poteſt reus condemnari, cum talis confeſſio tanquam facta coram Judice non competente nulla ſit, *Farinac. dict. 7. num. 43.*

17 An verò talis confeſſio ſufficiens ſit ad torquendum? affirmat *Farinac. loc. proximè cit.* quod tamen intelligendum eſt, ſi talis confeſſio ſponte facta fuerit; ſecus ſi vi, vel metu tormentorum, *ut d. Clar. d. §. fin. q. 21. verſ. hanc tamen &c. & q. 36. verſ. ultimò quæro, &c.*

18 Obſerva 7. quod ubi remiſſio petitur à Judice, qui ſit ſub eodem Principe, poteſt Judex requiſitus à ſe ipſo, Principe etiam inconſulto, remiſſionem concedere; ſecus ſi remiſſio petatur à Judice diverſi Principatus: tunc enim non poteſt Judex remittere, niſi Principe ità jubente, *ut obſervat Farinac. d. q. 7. n. 32.*

19 Obſerva 8. quod etiam in crimine hæreſis aliquando fit remiſſio, ſi hæc petatur à Judice illius loci, in quo hæreticus per actum exteriorem hujuſmodi crimen contraxit, ſeu commiſit, *ut d. Covar. d. cap. 11. numer. 12.* ſecus quando hæreticus ità palam, aut publicè, utrobique deliquit, quia tunc remiſſio non eſt facienda, *ut ſubdit Covar. ibidem.*

20 Limita 2. principalem concluſionem, ut non procedat, ſi fur cum re furtiva reperiatur in Urbe Roma, quia eo caſu ibi puniri poteſt: Roma enim communis eſt pa-

21 tria, & ideò in ea omnes, ubicunque, & quomodocunque deliquerint, puniuntur, etiamſi delicta extra territorium Eccleſiæ commiſſa fuerint; cum hac tamen diſtinctione, quod delinquentes intra territorium Eccleſiæ pœna etiam ordinaria plectuntur: delinquentes verò extra Eccleſiæ territorium, pœna tantum extra ordinaria arbitrio Judicis puniri poſſunt, *leg. Roma, ff. Ad municip. Covar. pract. quæſtion. dict. cap. undecimo, num. nono, verſicul. undecimo, &c.* ubi etiam dicit, quod

22 Curia Romana non tenetur delinquentem remittere, *Boer. deciſion. 29. numer. ſeptimo*, ubi refert, ſic de facto fuiſſe Regi Angliæ petenti remiſſionem denegatam, & eos, qui conſenſerunt in capiendo, & extrahendo quemdam Lombardum de Curia Romana tempore Benedicti Papæ VI. capitis pœna fuiſſe damnatos, *Boſſ. in tit. de for. comp. num. 75. Clar. §. fin. quæſt. 38. verſic. ſcias etiam, &c. Theſaur. q. forenſ. lib. 4. q. 55. num. 7. latè Farin. d. q. 7. num. 12.*

23 Quæritur 2. aliquis commiſit duo furta extra territorium, & unum in territorio, in quo ſtatutum viget, ut fur pro tertio furto pœna mortis plectatur, an illa duo ſuo furta commiſſa extra territorium, computanda ſit in dicto numero? Reſpond. quod diligenter inſpicienda ſunt verba ſtatuti: nam ſi ſtatutum dicit, *puniatur fur pœna mortis pro tribus furtis*, & tunc fur non poteſt dicta pœna puniri, quia non dicitur commiſiſſe tria furta, cum duo fuerint extra territorium commiſſa; aut ſtatutum dicit, *puniatur fur pœna mortis pro tertio furto*, & hoc caſu, cum ſtatutum puniat tertium furtum, & ultimum commiſſum in territorio ſit proculdubio tertium, fur dicta pœna ſtatutaria puniri debet, conſtito tamen, quod alia duo extra territorium commiſerit, & quod illa gravia fuerint, non autem levia, *ut rectè diſtinguit Clar. in Pract. crimin. §. furtum verſic. ſed quæro, &c.* ubi dicit, quod textus *in cap. 1. §. ſi quis quinque ſolidos, de Pac tenen.* diſponens, ut pro furto quinque ſolidorum quis ſuſpendatur, de conſuetudine non ſervatur, *& verſ. ſed pone, ſtat ſtatutum, &c.* ubi etiam obſervat, quod ſi ſtatutum diceret, quod famoſus, vel publicus fur certa mortis pœna puniatur, utique illa furta extra territorium commiſſa aggravarent, itaut pro tertio commiſſo in territorio eſſet puniendus dicta pœna ſtatutaria: quia ex interpretatione facta à conſuetudine ille dicitur famoſus fur, qui tria furta com-24 miſit; neque in hoc fit ulla diſtinctio, an conſuetudo furandi ſit in uno territorio tantùm, vel in pluribus, ſive an priora furta fuerint dignè punita, vel non, *vide Bald. conſ. 348. vol. 5. Covar. reſol. lib. 2. capit. 9. num. 7.* ubi dicit, quod quamvis fur de jure puniri 25 non debeat pœna mortis, famoſo latrone excepto, qui ſcilicet graſſatoris crimen exercet, vel qui furari conſueverit, *leg. capitalium, § famoſos, ff. de Pœn.* tamen non ex hoc Judici vetitum eſt, ob criminis qualitatem ex eo, quod ratione loci, temporis, aut quantitatis furtum ſit extraordinarium, & maximè grave, pœnam augere, & ad exemplum furem iſtum ultimo ſupplicio afficere, *juxta textum in §. item lex Julia peculatus, inſt. de public. judic. l. aut pacta, junctо §. nonnunquam, ff. de Pœn. Aret. in §. ex maleficiis, num. 5. & ſeq. Inſtit. de Action. Gandin. in titul. de furib. & latron. numero ſecundo, & ſeq. Alciat. in cap. cum non ab homine, num. 35. & ſeq. de Judic.*

Obſerva tamen, quod ſi quis fuerit inquiſitus de 26 tribus furtis, & de primo, ac ſecundo fuerit abſolutus à Judice, illa duo prima non debent computari, ut aggravent ultimum, *Bajard. ad Clar. dict. §. furtum, num. 63.*

Obſerva 2. quod ſi plura furta una die, vel nocte com- 27 miſſa fuerint in uno loco, vel in pluribus, cenſetur unum furtum, *ſecundùm Boer. deciſion. 219. Menoch. de Arbitr. Jud. caſ. 295 num decimo*, ubi, quod furta cenſentur tria, ſi diverſis, interpolatiſque temporibus commiſſa fuerint, *Bajard. loco cit. numer. 66. & ſeq.* ubi dicit, quod ſi fur confeſſus fuerit, ſe plura furta commiſiſſe eodem in loco 28 diverſis temporibus, confeſſio hujuſmodi debet interpretari pro fure in mitiorem partem, ſcilicet, quod commiſerit diverſis temporibus continuatis; & ideò erit unum furtum tantum, & non plura: niſi dixerit, cum temporis intervallo, *extrad. per Bald. in auth. ſed novo jure, num. 6. verſ. item quid ſi confitetur, Cod. de Serv fug.*

Obſerva 3. quod Judex tertii furti poterit quidem fu- 29 rem punire pœna mortis, ſi alia duo priùs extra territorium commiſerit, *ut ſupra diximus*, non autem Judex primi, vel ſecundi furti, etiamſi alia alibi idem fur commiſerit, quia furta ſequentia non aggravant præcedentia, ſed præcedentia aggravant ſequentia, præſertim ſi de alibi commiſſis pœna ſoluta fuiſſet, *Bald. conſ. 348. vol. 5. Bertaz. conſil. 39. n. 21. vol. 1. Gomeſ. in tit. de delict. c. 5. n. 9. Bajard. in d. §. furtum num. 50. & ſeq.* ubi etiam obſervat, quod ſi reus confiteatur alia duo furta alibi commiſſa, Judex loci, ubi tertium furtum commiſſum eſt, debet mittere litteras requiſitorias ad alia loca, ubi priora delicta commiſſa fuerunt ad effectum, ut ea verificentur, alioquin devenire non poſſet ad condemnationem.

Quæritur 2. an fur, qui in delicti territorio arripuit 30 fugam, & inſequutus à familia, ſive à ſatellitibus, in alienum territorium confugit, poſſit ibi capi? Reſpond. negativè, & ſi captus fuerit, debet à Judice ſtatim dimitti, ſeu relaxari, *Bald. in cap. cum olim numer. quinto, de dol. & centum, Corn. conſilio 59. numer. nono, & ſeq. libr. ſecundo, Boſſ. qui de communi teſtatur, in tit. de captur. numer. 34. Boer. deciſio. 29. num. 8.* ubi dicit, quod in alieno territorio captura non conceditur, & ſi fiat, datur repetitio,

31 *Rolan.conſ.60.num.9.& ſeq.lib.2.* ubi dicit, quod Bannitus exiſtens extra territorium bannientis, ſi per vim ductus ſit in territorium Judicis, qui eum bannivit, non debet puniri, ſed priſtinæ libertati eſt relaxandus, *Clar. in tract.crim.§.fin.quæſtion. 96. verſicul.ſed quid ſi bannitus, &c.* ubi declarat, hoc procedere, quando ita per vim capitur, & ducitur à privatis; ſecus ſi captus fuerit de mandato Judicis illius territorii, & ab eodem Judice remiſſus fuerit ad Judicem bannientem, quia tunc poterit puniri. *Farinac. qui hanc communem, & magis receptam dicit, in pract. crimin. d. q. 7.num.40.& 41.*

32 Quæritur 3. in quo loco reſtitutio rei alienæ fieri debeat? Reſpond. quòd ſi obligatio reſtitutionis inſurgat ex contractu, vel quaſi contractu celebrato in aliquo certo loco, reſtitutio in eodem loco, in quo res accepta fuit, fieri debet, niſi aliter in contractu caveatur: & quidem expenſis debitoris, ſi in ipſius utilitatem contractus celebratus fuit, ſin minus expenſis creditoris, *Bonac. de reſt. diſp.1.quæſt.5.pun.un.nu.10.& alii apud Mancin.in pract. viſit.infirm.pract.6.de reſtit.dub.24.verſic.Dico tertio, &c.* ubi etiam dicit, quòd ſi quis alteri in via pecuniam, equum, &c. mutuaret, intelligeretur implicitè initum pactum, ut in propria mutuantis domo fiat reſtitutio.

Reſpond. 2. quòd ſi obligatio reſtituendi naſcatur ex re bona fide accepta, reſtitutio facienda eſt expenſis ipſius Domini in loco, ubi cognoſcitur eſſe aliena, *Rebell.par. 1.lib.2.quæſt.17.ſect.2.num.4.Filiuc.tract.32.cap.4.quæſ.8. n.111.Reginald.lib.10.n.194.verſ.quartum eſt, &c. & alii apud Mancin.d.dub.24.verſ.Dico ſecundò, &c. Bonacin. loco cit.num.10.*

Reſpond. 3. quòd ſi obligatio reſtituendi naſcatur ex injuſta acceptione, res eſt reſtituenda in loco, in quo verus Dominus domicilium habet, expenſis debitoris, *Bonac. d.diſp.1.q.5.pun.un.num.10. Mancin.loco cit.d.pract.6.dub. 24 verſ.Dico 2.&c.*

33 Quæritur 4. an inveniens aliquid in via furti teneatur? Reſpond. affirmativè, ſive ſciat Dominum rei, ſive ignoret, *leg. falſus creditor, §. qui alienum, ff. de furt.*

34 Hæc tamen concluſio limitatur 1. quando inveniens rem acceperit animo reſtituendi Domino, quandocunque apparuerit; ſe tali autem animo conſtabit, ſi inveniens ita palam de declaravit, & proteſtatus fuit, vel libellum, ſeu bannimentum publicari curavit, *d.§.qui alienum, verſ. proinde videamus, & ibi Bartol.num.4.& ſeq. Boſſ.in tit. de furt.n.50.ad fin.Menoch.lib 5.præſump.30.n.9.& ſeq.*

35 Limitatur 2. in inveniente res, quæ non fuerunt in bonis alicujus, prout ſunt lapilli, gemmæ, & cætera, quæ inveniuntur in littore maris: hæc enim fiunt primi occupantis, *§.item lapilli, nbi DD.commun. Inſt. de rer. diviſ. Bald.in l.1.n.2.verſ.tertiò quæritur, ff.eod.tit. Menoch. d. præſump.30.n.2.& 3.*

36 Limitatur 3. in accipiente rem, quæ pro derelicta habebatur, *d.l falſus creditor, §.qui alienum verſic. quod ſi Dominus, &c. ubi Bart.nu.2.& ſeq. Sylv.in verb. inventum, num.3.* ubi dicit, quod res cenſetur habita pro derelicta, ſi Dominus tacet, non perquirens per ſe, vel per alios, *Menoch.loco cit.num.15.* ubi dicit, quod in tali caſu inventor ita rem ſibi acquirit, ut alteri, eam reſtituere non teneatur.

37 Obſerva tamen, quòd ſi quis rem invenerit in loco privato, furtum adhuc committeret, quia in tali caſu non præſumitur derelicta, ſed eſſe illius, in cujus loco inventa fuit, *Bald.in dict.l.1.num.2.verſ.tertiò quæritur, ff.de diviſ.rer.& qual.Farinac.in Pract.crimin.quæſt.167. num.69.*

38 Quæritur 5. an delictum commiſſum in via publica, & coram multitudine perſonarum, dicatur notorium? Reſpond. negativè, *Card.Seraph.dec.376.n.1.& 2.p.1.Farinac. conſ.205.n.33.& ſeq.* ubi quòd delictum non dicitur notorium, niſi patratum fuerit coram majori parte populi, *ad tex.in cap.de manifeſta, 2.q.1.*

Addit *Farinac.loco cit.n.34.* quòd delictum non cenſetur notorium, niſi prius fuerit ſuper eo cognitum, & per Judicem declaratum reo citato, *vide Maſcard. de Probat. concl.1101.n.10.& ſeq.*

39 Quæritur 6. an Dominus rei poſſit poſt criminalem actionem intentare actionem civilem contra furem pro reſtitutione rei furto ablatæ? Reſp. quòd poteſt utramque actionem, civilem ſcilicet, & criminalem intentare, non tamen ſimul, ſed ſucceſſivè, itaut una terminata, aliam intentare poſſit, *l.2.§.hoc edicto, ff.de vi bonor.rapt. l.interdum, 4.ff.de Publ.jud.l.un.C.Quan.civil. act.crimin. præjud.l.damus licentiam 23.ff.Ad l.Corn.de falſ.l.1.C.ad l.Flav.de plagiar.Bart.in d.l.interdum, & ibid.Alberic.n. 2.& 3.Ang.n.1.Clar.§.fin.q.2.Farinac.q.100.n.157.& ſeq.* quod procedit, ſive reus fuerit abſolutus, ſive condemnatus, quia in tali caſu cauſa criminalis non dicitur præjudicialis civili, itaut ſententia in criminali pariat rem judicatam, quæ obſtet civili, *ut latè probat Carleval.de judic.tom.2.lib.1.tit.2.diſp.6.num.1.2.3.& 44.* ut enim cauſa criminalis dicatur præjudicialis civili, tria requiruntur, videlicèt vt actio criminalis ſit excluſiva juris agentis civiliter, itaut criminali finita amplius procedi non poſſit in civili, ut ſi quis agat ex teſtamento, vel inſtrumento donationis, contra verò Adverſarius accuſet actorem de falſitate teſtamenti, vel inſtrumenti donationis, 2. quod utraque actio, criminalis videlicet, & civilis coram eodem Judice proponatur, 3. quòd cauſa criminalis principaliter intentetur: nam ſi actore petente hæreditatem ex teſtamento, vel rem donatam ex inſtrumento donationis, reus opponeret per modum exceptionis falſitatem inſtrumenti, eo caſu non ſuſpenditur cauſa civilis, ſed Judex eodem tempore utramque quæſtionem ſuam ſententia dirimit, *juxta tex.in l.cum civili, 3.C.de ord.jud Farinac.d. q.100.num.86.Carleval.loco cit.d.diſp.6.num.4.& ſeq.* ubi etiam obſervat, quod ſi è contra cauſa civilis eſſet præjudicialis criminali, Judex ſuperſedere debet in cauſa criminali, & civilem cognoſcere, etiamſi hæc intentata fuerit poſt criminalem, *ex trad.per gl.in l.ult.C.de ord.jud. Cravett.conſ.280.n.2.verſ.& adeo, &c.Nat.conſ.138.n.3.26.& 37.lib.1.Farinac.d.q.100.nu.61.& ſeq Gratian. diſcept.for. cap.394.num.25.& ſeq.*

Actio verò criminalis furti non eſt talis, ut actionem civilem ex eodem furto provenientem abſorbeat, & ſilere faciat, & totum illius jus tollat, & excludat, quinimmò eam præſervat, *ut tradunt DD. citati.*

SUMMARIUM.

1 *Animus deliberatus præſumitur ex frequentatione loci, ubi commiſſum fuit delictum, & quando id procedat.*

2 *Pœnæ contra duellantes inflictæ quando incurrantur, & quando non.*

Quando dicatur aliquid fieri calore iracundiæ, ibidem.

3 *Quando cambium ratione loci ſit illicitum.*

CAP. XVI.

Quando ex loco præſumatur animus deliberatus, & præmeditatus.

REſpond. quod talis animus præſumitur ex frequentatione loci, ubi fuit commiſſum delictum, quia hujuſmodi frequentatio oſtendit animum paratum ad delinquendum, *Boſſ.de Homicid.num.63. Maſcard.de Probat.concluſ.98.num.13.& ſeq.* quod intellige, quando nulla præceſſit rixa, ſeu ira: vel ſi dubium eſt, an præceſſerit, nec ne: tunc enim locus præſumptionem facit contra delinquentem, quod præmeditatè deliquerit; ſecus ſi rixa, vel ira præceſſerit: eo enim caſu locus conjecturam non facit præmeditati animi, immò præſumitur, quod tam acer fuerit dolor, & tam ardens ira, ut hunc impulerit ad ſumendam vindictam quovis in loco, *ut declarat Menoch. de Arb. Jud.caſ.361.num.38.& 44.quem ſequitur Maſcard.loco cit. num.14.* 1

Idem dicendum in duello: nam ſi duo calore iracundiæ ſe ſe ad dimicandum in certo loco invitent, & ad eundem locum incontinenti accedant, non incurrerent 2

rerent in excommunicationem, & alias pœnas contra duellantes inflictas *in conſtit.78.Greg.XIII. incip. Ad tollendum deteſtabilem duellorum uſum &c.& in conſtit.2.Clementis VIII. incip.Illius vices &c.vide Bald.in cap.1. num. 16. de Pac.tenen Ricc.in Prax. for.Eccleſ.par.2 reſol.170. Megal.var.reſol.tom.2.reſ.141. num.3. Cherubin. ad d.conſtit.2. Clementis VIII. ſchol.1. Joſeph. Ludovic. deſion. Lucen.11.num.10.& ſeq.* ubi obſervat, quòd tunc dicitur propriè fieri calore iracundiæ, quando non devenitur ad aliquem intermedium, in quo verſatur ſatis arbitrium Judicis, *Bonacin. de Cenſur.in part.diſput.2 quæſtion.3. pun.48. num.5. & ſeq. & num.5.* ubi etiam obſervat, quod in prædictas pœnas non incidunt, qui ſe provocant ad duellum etiam animo deliberato, ſi locus, aut tempus ſtatutum non fuerit. Unde pœnæ prædictæ locum habent, quando ante congreſſum præceſſit præmeditatio, ac deliberatio, ac etiam tractatus, ſeu pactio de duellando cum aſſignatione loci, & temporis, etiamſi duellum fuerit in loco privato, & non commiſſum ſine patrinis, ſociiſque, ac ſine provocatoriis litteris, & cartellis, etiamſi duellantes duellum, ſeu pugnam non perfecerint, ſi per ipſos non ſteterit, quominus duellum ſeu, pugna perfecta fuerit, *ut in dictis conſtitutionibus, & declarat Farinac.conſ.9.n.34. & ſeq.lib.1. & alii recentiores communiter.*

3 Addit *Bonacin. tractat. de contract. diſput. 3. quæſt. 5. puu. un. num.1. & ſeq.* quòd cambium ratione loci aliquando eſt illicitum, ut ſi Campſor pecuniam tradit Campſario ſolvendam, ſive reddendam cum intereſſe cambii in eodem loco, in quo contrahitur, confictis litteris ad locum diſtantem, ad quem revera litteræ non mittuntur: vel ſi mittuntur, nihil operantur, ac ſi non mitterentur, eo quòd Campſor ſciat, Campſarium non habere pecuniam actu, aut poteſtate in eo loco, ad quem litteræ mittuntur; hoc enim dicitur cambium ſiccum, quia non eſt verum cambium, ſed fictum, & ſimulatum, & in effectu eſt mutuum cum lucro, *vide Nav.in man. cap.17. num.300. Sacc. de Com.mer. ſ.1.per tot. & præcipuè quæſt.5. num.3. & 10. & quæſt.7.par.3.limit.4.num.1. & 3. & limit.7.num.1. & ſeq. & limit.11.num.1. cum ſeq.* unde intereſſe cambii in tali caſu nec debetur, nec tuta conſcientia exigi poteſt, etiamſi Campſor, qui pecuniam dedit, fuerit, in bona fide, ſecluſo tamen lucro ceſſante, & damno emergente: quia ex parte Campſarii non adeſt vera promiſſio, & ex parte Campſoris non adeſt commutatio pecuniæ in uno loco pro pecunia in alio, *ut rectè docent Salon. quæſt.4 de Camb. art.2. contr.7. num.3. Salas tract. de Camb. dub.15. num.2. & alii, quos refert, & ſequitur Bonacin. d. quæſt.5. pun. un. num.24. quicquid in contrarium aſſerant Molin. de Juſtit. tract.2. diſpu.404. num.7. Leſſ. lib.2. cap.23. dub.7. num.69. Dian. reſol.moral. par.1. tract.8. de Contract. reſ.14.*

SUMMARIUM.

1 *Quid requiratur ad incurrendas pœnas privati carceris, & n.2. & ſeq.*
2 *Non punitur pœna privati carceris is, qui aliquem poſuit in aliquo carcere, à quo de facili potuiſſet fugere.*
3 *Quando ob privatum carcerem lædatur propriè majeſtas Principis.*
4 *In hoc inſpici debet animus, & non factum.*
5 *Qui aliquem volentem detinet in carcere, non tenetur pœna hujus criminis, ſed arbitrio Judicis punitur, & ſeq.*
6 *An valeat pactum, ut liceat creditori detinere debitorem, donec ſolvat.*
7 *Ex momentanea, ſeu modica incluſione, aut detentione non incurritur crimen privati carceris: limitatur num.12.*
An in tali caſu detinens accuſari poſſit, ibidem. num 7.
8 *Qui ex juſta, & rationabili cauſa aliquem detinet, excuſatur à prædictis pœnis.*
9 *Qui jus capiendi tantùm habent, poſſunt impunè aliquem detinere ſpatio 20. horarum, non ultra, aliàs carcerem privatum committerent.*
10 *Enumerantur perſonæ jus capiendi habentes.*
Jus capiendi de conſuetudine conceditur tam in gravibus, quàm in levibus delictis, ibidem
11 *Officiales deſtinati ad capiendum malefactores, an incurrant pœnas privati carceris, ſi captum Judici non præſentaverint.*
12 *Quando momentanea incluſio probet actum conſummatum.*
13 *In Regno Neapolis, quando captura eſt licita, poteſt captus detineri per duos dies.*
14 *Illis, qui jus habent capiendi, & retinendi, non eſt tempus detentionis præfinitum: declaratur numer.18.*
15 *Quinam jus habeant capiendi, & retinendi, & nu.16. 19. & 21.*
16 *An valeat promiſſio mariti de non corrigendo uxorem.*
17 *An S. R. E. Cardinales poſſint habere privatum carcerem ad puniendum domeſticos, & familiares ſuos.*
18 *Pater, Dominus, vel maritus &c. ſi excedant in corrigendo filium, ſervum, vel uxorem reſpectivè, puniuntur arbitrio Judicis.*
19 *Conſanguineis licitum eſt furioſos ſibi conjunctos detinere, ligare, & carcere continere.*
20 *Quid ſi aliquis detineatur, vel includatur, nè in ſua poteſtate poſitus in aliquod malum, vel periculum incidat.*
21 *Frater, patruus, vel avunculus in Urbe, & ejus diſtrictu detinere poſſunt fratrem, vel nepotem reſpectivè, & alios familiares ad effectum corrigendi ex ſtatuto ejuſdem Urbis.*
22 *Is, qui alium detinet non animo publicam juriſdictionem uſurpandi, ſed ob aliam cauſam, non committit privati carceris crimen.*
23 *Quid ſi detineret mulierem ad explendam libidinem.*
24 *Et quid ſi alium detineret, vel caperet animo eum occidendi, vel vulnerandi.*
25 *Exercens privatum carcerem, de conſuetudine non punitur pœna mortis, ſed alia mitiori, & ut plurimùm pecuniaria.*
26 *Quid ſi creditor ſuum debitorem detinuerit.*
27 *Qua pœna plectatur Judex, qui ſcit, committi privatum carcerem, & tolerat.*
28 *Conſuetudo excuſat à pœna privati carceris.*
29 *Judex incompetens, ſi detineat in carcere non ſubditum, non committit privatum carcerem.*
30 *Ad evitandam condemnationem, ita ut pro delicto quis puniri non poſſit, ſufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua cauſa potuiſſe licitè fieri.*
31 *Ubicunque aliquid eſt prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore debet conſtare de illo loco, vel tempore, aliàs reus abſolvitur.*

CAP. XVII.

De privato carcere, ſeu quando ejus pœna locum habeat.

AD incurrendas pœnas privati carceris duo con- 1
currere debent: primum, ut quis alium invitum per notabile tempus abſque juſta cauſa ita detineat, aut includat, ut recedere non poſſit, ſive illum detineat in Civitate cum cuſtodia, ſive in domo, aut in via, vel in alio quocunque loco, ſive cum vinculis, ſive ſine, *Plo. conſil.73. num.9. int. conſil. crimin. diverſ. vol.2. quem refert, & ſequitur Bajard. ad Clar. in Pract. crimin. lib.5. ſ. fin. quæſt.58. num.89.90.92. & 94.* ubi dicit, quòd non ponitur pœna privati car- 2
ceris is, qui aliquem poſuit in aliquo carcere, à quo

de fa-

de facili potuiſſet fugere, *Decian. tract. crim. libr. 7. cap. 10. nu. 15. & 19.* ubi, quod lex de privatis carceribus punit detinentem, & impedientem libertatem hominis liberi.

3 Secundum, ut quis aliquem detineat tamquam habens publicam juriſdictionem vel animo eam uſurpandi : tunc enim propriè læditur majeſtas Principis contra formam textus, *in l. primo, C. de Privat. carcer. Bart. in l. verum eſt, 49. num. primo, & 5. ff. de furt.* ubi dicit, quod in

4 hoc inſpici debet animus, & non factum, *Bald. in d. l. primo, num. primo, verſic. & hic ſi uſurpet merum imperium &c. Bajard. ad Clar. d. qu. 68. num. 99. Luc. de Penn. in l. primo, col. 2. propè fin. verſic. primo caſu &c. C. de Cohort. lib. 12.* ubi dicit, quòd in his terminis loquitur textus *in d. l. prima, C. de Privat. carcer. Decian. d. lib. ſeptimo. cap. 10. num. 15. & 17.*

5 Dixi, *invitum*, quia ſi quis aliquem volentem detineret in carcere, non teneretur pœna hujus criminis, *l. 3. §. ſi quis volentem. ff. de liber. hom. exhib. Decian. d. lib. ſeptimo cap. decimo num. octavo & decimo ſecundo quidquid in contrarium ſentiat Bajard. ad Clar. d. q. 68. num. 89.*

6 Obſerva tamen, quòd licèt detinens aliquem volentem immunis ſit à pœna privati carceris, puniri tamen debet alia pœna arbitrio Judicis, quia illicitè eo caſu detineret, *Auth. ut nulli Jud. §. quia verò, Decian. d. libr. ſeptimo, cap. decimo num. decimoquinto*, ubi dicit, quòd non valeret pactum etiam juramento firmatum, ut liceat creditori detinere debitorem, donec ſolvat : tum quia id eſt contra bonos mores, *ut d. Bart. in l. alia cauſa. §. eleganter. num. ſexto & ſeptimo ff. ſolut. matr.* tum etiam quia detinere in carcere, eſt ſpecies juriſdictionis, quæ pactis privatorum dari non poteſt, *l. privatorum. C. de Juriſd. omn. Jud. & tradunt DD. in l. imperium. eod. tit.*

7 Dixi, *per notabile tempus*, quia ex momentanea, ſeu modica incluſione, aut detentione, puta per unam, vel duas horas non incurritur crimen privati carceris : requiritur enim, ut quis tanto tempore detineatur, ut detentus poſſit dicit privatus propria libertate, *ſecundùm veriorem ſententiam, quam ſequuntur Bald. in d. l. prima numero primo Plot. relat. int. conſil. crimin. Zilet. tom. primo, conſil. 108. num. 65. & alii, quos refert, & ſequitur Bajard. d. quæſt. 68. num. 93. & 94.* ſubdens, quod detentor, quia illicitè violentiam adhibet, accuſari poterit, *l. Jul. de vi publ. & priuat. quicquid in contrarium ſentiant Clar. d. q. 68. verſ. priuatum &c. Boer. dec. 275. nu. 4. Boſſ. in tit. de Carcer. nu. 26.*

8 Dixi, *abſque juſta cauſa*, quia concurrente juſta, & rationabili cauſa ſic detinens excuſatur, *ſecundùm communem DD. ſententiam.*

9 Juſtam verò cauſam cenſentur habere tam ii, qui de jure habent jus capiendi tantùm, quàm etiam ſi habeant ſimul jus capiendi, & retinendi, quorum tamen non idem jus eſt, ſed valde diverſum, ut mox dicemus ; nam qui jus capiendi tantùm habent, poſſunt impunè aliquem detinere ſpatio duntaxat 20. horarũ, captumque Judici poſt hujuſmodi tempus præſentare debent, *Bart. in l. capite quinto. num. 3. ff. Ad l. Jul. de Adult. Boer. deciſion. 275. num. 4. & 10. Clar. in Pract. crim. lib. quinto, §. fin. quæſt. 68. verſic. privatum carcerem &c. Decian. tract. crim. d. lib. ſeptimo. cap. decimo. num. ſecundo, verſ. neque obſtat &c.* nam ſi ultra 20. horas captum detinerent, carcerem privatum committerent, *d. l. capite quinto, ubi Bart. ff. de Adult. Luc. de Penn. in l. prima, col. 3. poſt med. verſic. ſecundo caſu &c. C. de Cohort. libro decimo ſecundo*, ubi dicit, quòd parvi refert, ab ipſo principio uſurpare velle quòd ſolitus eſt majeſtatis, & imperii ; vel ex poſt facto, *vide Bajard. ad Clar. d. qu. 68. num. 91.*

10 Tales ſunt qui furem, vel adulterum capiunt, *Bald. in d. l. prima, num. quinto, verſ. privatum carcerem &c Bajard. loco cit. num. 96. & 104.* ubi etiam dicit, quòd poteſt quis clericum adulterantem, vel turpiter agentem cum uxore, filia, vel ſorore, vel ſimilibus per 20. horas abſque metu excommunicationis retinere, *Boer. d. deciſion. 275. num. quarto*, ubi dicit, quod is, qui ſtatuto permittente poteſt impunè occidere bannitum, poteſt illum à fortiori detinere per dictum ſpatium 20. horarum, *Luc. de Penn. in d. l. prima, collat. ſecunda, in med. verſ. tales enim &c.* ubi exemplificat in capiente debitorem fugientem, & ſecum pecuniam ferentem, *Specul. in titul. de accuſation. §. primo, num. quarto, verſic. hoc tamen &c.* idque locum habet etiam in falſificante monetam, agrorum depopulatore, latrone publico, Virginis raptore, & deſertore militiæ, *Decian. d. lib. ſeptimo, cap. decimo. num. quarto, & ſeq. Scacc. de Jud. lib. 1. cap. 78. num. 8.* ubi dicit, quòd jus capiendi de conſuetudine conceditur indiſtinctè tam in gravibus, quàm in levibus delictis, *contra Jodoc. in pract. crim. capit. 15. numer 4. ubi id ſolùm concedit in delictis capitalibus.*

Item Officiales deſtinati ad capiendum malefactores 11
poſſunt eos apud ſe retinere ſpatio 20. horarum, non ultra, licèt poſſint ex cauſa eos aliis tradere cuſtodiendos, *Pariſ. de Syndicat. in §. Official. deſt. nat. fol. 28. Bajard. d. quæſt. 68. num. 91.* non tamen incurrerent pœnas privati carceris, ſi captum Judici non præſentaverint, ſed propria auctoritate liberaverint, dummodò eum ultra 20. horas non detinuerint, *l. capite quinto. verſ. ſed ſemel remiſſus &c. ubi gloſ. & DD. ff. Ad l. Jul. de Adult. Luc. de Penn. in d. l. prima, collat. ſecunda, poſt. med. verſic. quid autem ſi Baro &c. Cod. de Cohort. al. libro decimo ſecundo, Decian. d. lib. ſeptimo, cap. decimo, numer. decimo ſecundo, verſic. concederem tamen &c. Bajard. d. quæſt. 68. num. 93. & ſequent. Pariſ. de Put. loco cit. in fin.* ubi dicit, quòd tales officiales aliquem capientes injuſtè, poſſunt ipſum impunè liberare, *per tex. in l. ſi quis uxori. §. ſi fugitivum. ff. de furt.*

Obſerva tamen, quòd etiam momentanea incluſio 12
probaret actum conſummatum, quando quis habens facultatem capiendi, captum includit, non animo præſentandi Judici, ſed detinendi etiam ultra 20. horas, ſi de eo animo conſtaret, *ſecundùm Decian. d. lib. 7. cap. 10. nu. 2. in fin.*

Obſerva 2. quòd in Regno Neapolis, quando ca- 13
ptura eſt licita, poteſt captus detineri per duos dies abſque pœna privati carceris, *ut d. Afflict. in conſtit. Duram, num. decimo, in fin. quem refert Bajard. loco citat. num. 100.*

Illis verò, qui jus habent capiendi, & retinendi, non 14
eſt tempus detentionis præfinitum ; tales ſunt Dominus reſpectu ſervi, pater reſpectu filii, vel nepotis, & maritus reſpectu uxoris. *Rol. à Vall. conſil. 27. num. 13. & ſequent. vol. 3.* ubi etiam dicit, quòd non valeret promiſ- 15
ſio mariti de non corrigendo uxorem, quia id eſſet contra bonos mores, & præberet materiam delinquendi, *latè* 16
Boer. dec. 275. per tot. ubi idem dicit in Abbate incarcerante Monachum, & in Magiſtro corrigente diſcipulum, *Bajard. d. quæſt. 68. num. 95. & ſequent.* ubi addit, quòd pater poteſt detinere filium, etiamſi eſſet Clericus, *Luc. de Penn. in d. l. 1. col. 2. verſ. de jure communi. C. de Cohort. lib. 12.* ubi dicit, quod iſti tandiù poterunt detineri, donec corrigantur, *Clar. d. q. 68. verſ. privatum carcerem &c.* ubi etiam obſervat, quòd diſpoſitio *d. l. 1. Cod. de Privat. carcer.* non habet locum in S. R. E. Cardinalibus, qui propter eminentiam dignitatis poſſunt habere privatum carce- 17
rem ad puniendum domeſticos, & familiares ſuos, & ita uſum obtinuiſſe teſtatur *Manfred. in tract. de Cardin. cap. 8. in 19. privileg. vide Scanarol. de viſit. carcer. at lib. 1. cap. 2. num. 20.*

Hoc tamen cum diſcretione intelligendum eſt, dum- 18
modò ſævitia non interveniat ; non enim licet Patri ſævire in filium, vel Domino in ſervum, & ſic de aliis, ſed moderata correctio eſt eis tantùm permiſſa ; ideò ſi excederent in corrigendo, puniendi ſunt arbitrio Judicis, *l. ſecunda, §. fin. ff. de His qui ſunt ſui &c. Clar. quæſt. 56. verſ. poteſt etiam &c. & d. q. 68. verſ. priuatum carcerem &c. ubi etiam Bajard. num. 88. Rolan. conſil. 27. num. 16. vol. 3. Boer. d. dec. 275.*

Conſanguineis quoque licitum eſt detinere furioſos ſibi 19
conjunctos, eoſque ligare, & carcere continere, donec ad ſanam mentem redierint, *l. congruit. §. furioſi, ubi Bald. ff. de offic. Præſid. Boer. deciſ. 275. num. 3.* idemque dicendum eſt de aliis, qui aliquem detinent, vel includunt, ne 20
in ſua libertate poſitus in aliquod malum, vel periculum incidat, *arg. d. §. furioſi.*

21 Sub hoc numero in Urbe, & ejus diſtrictu comprehenditur etiam frater, patruus, vel avunculus, qui detinent fratrem, vel nepotem reſpectivè, & alios familiares ad effectum eos corrigendi, *ut ex ſtatuto ejuſdem Urbis libr.2. cap.86.& ibi Galganet.*

22 Dixi denique, *tamquam habens publicam juriſdictionem, vel animo eam uſurpandi :* quia ſi non eo animo, ſed ob aliam cauſam alium quis detineret, crimen privati carceris non committeret, *Bart. & Bald. locis cit. Decian. d lib.7.capit.10.num.11.& 17. Bajard.d.quæſt.68.num.99.*

23 ubi ab hujuſmodi pœna eum excuſant, qui detineret mulierem ad explendam libidinem, *Farinac.conſ.74.num.3.4. & 11.* & apud nos clarè diſponit ſtatutum Urbis *lib.2.cap. 56 ibi, animo carcerandi, vel in eum privatum carcerem committendi &c. vide Scanarol. de Viſit. carcerat.lib.1.cap. 2.num.21.*

24 Idem dicendum, quando quis illum detinet, vel capit animo eum occidendi, vel vulnerandi : tunc enim teneretur tantùm de vulnerato, vel de occiſo, ſi id immediatè exequatur, *arg.l.illud. ſ.fin.ff. Ad l. Aquil.* ſecus ſi ex intervallo occidat, vel vulneret, quia eo caſu utrumque crimen committit, & de utroque tenetur: *d. ſ. fin. ubi Bart.l.2.ff.ff.de Privat.delict.Boer.d.dec.275.num.4. Bajard.d.q.68.n.98.*

25 Exercens verò privatum carcerem ſecundùm jus commune punitur pœna capitis, *d. l.1. C. de Privat.carcer.* verùm de conſuetudine non imponitur pœna mortis, ſed alia mitior, & ut plurimùm pecuniaria, *Clar. d. qu. 68.verſ.privatum carcerem &c. Boer. d. deciſion.275. Farinac.quæſt.27.num.35.Vermigliol.conſil. crim.388. num. 25. & 26.*

26 Item creditor, qui ſuum debitorem præſumpſerit retinere, à debito cadit, & tantundem tenetur dare debitori, *Auth. Ut null. Judic. ſ. quia verò. Bajard. loco citat. num.103.* niſi in actu fugæ eum detinuerit ; creditor enim in tali caſu ſuum debitorem impunè poteſt capere, & detinere, ut ſupra diximus, & ſenſit etiam *Scanarol. de Viſit. carcerat.lib.1.cap.2.n.22.*

Item detentus in carcere privato, ſi aliquid agit cum ipſo detentore, poteſt poſtmodum allegare metum, & inſtare pro actus reſciſſione, *Capell.Tholoſan. deciſ.399.*

27 Eademque pœna arbitraria puniendum Judicem arbitror, qui ſcit committi privatum carcerem, & tolerat, ne ſeverius agatur cum Judice, qui eo caſu delinquit tantùm in omittendo, quàm cum reo, qui committendo delinquit, licèt de jure communi Judex in tali caſu reus læſæ majeſtatis fiat, *ut d. Bart. in d.l.1. C. de Privat.carcer. Ghirlan.in tract.de Relaxat.carcerat.quæſt.1.num.16. Gig. de Crimin.læſ.majeſt.in rub. Qualiter, & à quibus &c. qu. 35.n.2.quos refert Bajard.d.q.68.n.102.*

28 Notandum tamen eſt, quòd conſuetudo excuſat à pœna hujus delicti, *ut poſt Petr.de Anchar. Alex. & Jaſ. tradit Decian.d.c.10.n.15.*

29 Notandum 2. quòd Judex incompetens, detinens in carcere non ſubditum, non ideò committeret privatum carcerem, quia Judex habet juriſdictionem ſaltem habitu, & in eum poteſt prorogari juriſdictio, *ut d. Decian. loco cit. num.17.*

30 Notandum 3. quòd ad evitandam condemnationem ita ut pro delicto quis puniri non poſſit, ſufficit aliquod probare, ex quo appareat, illud ex aliqua cauſa potuiſſe licitè fieri, licèt punctualiter non probetur, quòd factum fuerit jure licito, *Bart.in l.nonſolum. ſ.ſed ut probari. nu. 1.ff.de Nov. oper. nunc. De in cap. in preſentia. numer.52.de Probat. Rimin.conſ.44.poſt.num.4. Boſſ.in tit.de Convict.nu. 60. Clar.in d.§ fin. qu.56.verſ.ult.& q.60.verſ.& generali-*

31 *ter &c.* ubi etiam dicit, quòd ubicumque aliquid eſt prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet conſtare de illo loco, vel tempore, alioquin reus abſolvendus eſt, *Villalob.commun.opin.litt.cap.num.23. Boer.deciſ. 168.num.11.*

SUMMARIUM.

1 *Referuntur pœnæ contentæ in l.ſi quis in tantam. C. Unde vi, contra invadentem poſſeſſionem rei alienæ, vel ſuæ ab altero poſſeſſæ.*

2 *Nemo propria auctoritate ſibi jus dicere poteſt.*

3 *De conſuetudine totius Chriſtiani orbis diſpoſitio d. l. ſi quis in tantam, non ſervatur.*

4 *Invadens rem ſuam ab altero poſſeſſam, vel alienam, non condemnatur ad aliquid in utilitatem partis, præter reſtitutionem poſſeſſionis.*

5 *Fur in crimine furti non condemnatur in pœnam dupli, vel quadrupli parti applicandam, ſed tantùm ad rei reſtitutionem, & ad pœnam criminalem.*

6 *Qua pœna plectatur invadens rem ſuam ab alio poſſeſſam, vel alienam.*

7 *Quid ſi rem ſuam vacantem, & à nemine poſſeſſam quis propria auctoritate occupaverit.*

8 *Et quid ſi clam ingreſſus fuerit poſſeſſionem, nemine in ea reperto.*

9 *Et quid ſi dejectus ex ſua poſſeſſione, incontinenti deiiciat illum, à quo dejectus fuit.*

10 *Conſtitutio 75. Sixti V. contra eos, qui convocant homines armatos pro recuperanda ſua poſſeſſione, quando procedat.*

11 *Quando dicatur quis deiicere incontinenti.*

12 *Hodie ſervatur conſtitutio Pauli V. ubi Sixti V. prohibitio declaratur.*

13 *Ingrediens propria auctoritate poſſeſſionem alterius ex præcedente pacto, nullam incurrit pœnam.*

14 *Debitor, qui dat licentiam creditori, ingrediendi fundum propria auctoritate, ſi intra terminum non ſolverit, cenſetur conſtituiſſe hypothecam in illo fundo.*

15 *Creditor cenſetur receſſiſſe à jure ingrediendi fundum propria auctoritate, ſi adiit Judicem, judiciumque contra debitorem intentavit.*

16 *Quid ſi creditor petat à Judice ſibi dari manum militarem, ut ipſum aſſociet ad capiendam poſſeſſionem.*

17 *Et quid ſi debitor factis reſiſteret, ne creditor poſſeſſionem capiat.*

18 *Quando violentia non puniatur, & nu.41.*

19 *Poſt interverſam poſſeſſionem, pactum capiendi illam propria auctoritate, nihil operatur.*

20 *An jus ingrediendi propria auctoritate poſſeſſionem, cedi poſſit.*

21 *Debito non liquidato pactum ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, non habet executionem : limitatur nu.24.*
Liquidatio debiti quomodo ſit facienda. ibidem d. num.21.

22 *Quid ſi creditori data fuerit facultas ingrediendi in poſſeſſionem propria auctoritate in caſu contraventionis.*

23 *Quando uxor vigore pacti executivi poſſit propria auctoritate ingredi poſſeſſionem.*

24 *Quando liceat ingredi poſſeſſionem, & eam retinere ante liquidationem.*

25 *Captura facta pro credito non liquido, non retractatur, ſi in continenti creditum liquidetur.*

26 *Pactum ingrediendi poſſeſſionem rei pignoratæ, vel hypothecatę non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem, & tertium poſſeſſorem : limitatur nu.27. & ſeq.*

27 *Quid ſi alienatio facta fuit lite pendente, vel ſi debitor promiſit rem non vendere.*

28 *Et quid ſi in inſtrumento adeſſet clauſula conſtituti.*

29 *Et quid ſi pactum ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate appoſitum ſit in traditioue rei ſuæ.*

30 *Hæres poteſt propria auctoritate res hæreditarias apprehendere : limitatur nu. ſeq.*

31 *Fideicommiſſarius ſive univerſalis, ſive particularis hæreditatem non poteſt capere propria auctoritate, ſed de manu hæredis, aliàs jure ſuo privatur, & nullam acquirit poſſeſſionem : limitatur nu. ſeq.*

32 *Quando fideicommiſſarius poſſit capere propria auctoritate.*

33 *An, & quando Uſufructuarius poſſit uſumfructum capere propria auctoritate.*

An Uxor relicta uſufructuaria, poſſit propria auctoritate uſumfructum capere. ibidem.

34 *Legatarius non poteſt propria auctoritate capere legatum, ſed tantùm de manu hæredis, alias privatur jure ſuo, & nu.36. limitatur nu.37.*

35 *An fructus percepti ante additionem hæreditatis ſpectent ad legatarium, vel fideicommiſſarium.*

36 *An prædictam pœnam incurrat legatarius, qui non occupavit propria auctoritate totum legatum, ſed illius partem.*

37 *In quibus caſibus legatarius propria auctoritate poteſt capere legatum, & nu.40.*

38 *Donatarius cauſa mortis poteſt occupare propria auctoritate rem donatam poſt mortem donantis.*

39 *Si hæres reſiſteret, non liceret legatario etiam in caſibus à jure permiſſis poſſeſſionem rei legatæ capere per vim.*

40 *An legatarius occupans propria auctoritate rem legatam in caſibus permiſſis reſiſtente hærede, incidat in pœnam.*

CAP. XVIII.

Qua pœna plectatur occupans, ſeu invadens poſſeſſionem rei alienæ, vel ſuæ ab altero poſſeſſæ.

1 REſp. quòd de Jure communi is, qui propria auctoritate rei ſuæ ab altero poſſeſſæ poſſeſſionem invadit, poſſeſſori illam reſtituere tenetur, & ejuſdem rei dominium amittit; ſi verò alienæ rei poſſeſſionem invadit non ſolùm poſſeſſionem una cum fructibus perceptis reſtituit, ſed ipſius rei æſtimationem ſolvere compellitur, *l. ſi quis in tantam, ubi Bald. Sal. & alii. C. Unde vi. Gabr. lib. quinto, titul. acquiren. vel amitti. poſſ. concluſ. prima, num.primo, Socin. jun. conſilio decimooctavo, numer. undecimo, libro 2. & alii*
2 *communiter*; nemo enim propria auctoritate ſibi jus dicere poteſt, *l. extat. ff. de eo quod met. cauſ. l.1. C. Ne quis in ſua cauſ. jud. &c.*

3 Verùm de conſuetudine totius Chriſtiani orbis diſpoſitio, *d. l. ſi quis in tantam*, non ſervatur: invadens enim rem ſuam ab altero poſſeſſam, vel alienam, arbitraria pœna punitur juxta facti, & perſonarum qualitatem: non tamen condemnatur ad aliquid in utilitatem partis, præter reſtitutionem poſſeſſionis; quamadmodum nec fur in crimine furti condemnatur in pœnam dupli, vel quadrupli parti applicandam, ſed tantùm ad reſtitutionem rei furto ablatæ, & ad pœnam criminalem, *Spec. in titul. de reſtit. ſpoliat. §. primo, verſ. item quidam. num.9. Farinac. in Pract. crim. quæſt.175. num* 144.
6 ubi dicit, quod poterit hoc caſu imponi pœna *l. juliæ, de Vi publ.* ſi vis publica illata fuit, *vel l. juliæ, de Vi privat.* ſi illata fuit vis privata, *Covar var. lib 3. cap. decimoſexto, num. ſeptimo, verſic. ſecundus caſus &c.* ubi ab
7 hujuſmodi pœnis eum excutat, qui propria auctoritate occupavit rem ſuam vacantem, & à nemine poſſeſſam, modò eam eſſe ſuam ſtatim probaverit; item a prædictis pœnis excuſatur, qui clam ingreſſus fuit poſſeſſionem, nemine
8 in ea reperto, etiamſi habuiſſet animum vim inferendi, & expellendi, ſi invenſſet, dummodo violentia in effectu non intervenerit, *ut poſt Cyn. & Alberic. in d. l. ſi quis in tantam, ſenſit Farinac. d. quæſt.175. num.60. Boſs. in tit. de plurib. viol. num. ſexto, Decian tract. crim. lib. octavo,*
9 *cap.20. num ſecundo*, ubi quod nec prædictis pœnis ligatur, qui ab aliquo dejectus ex ſua poſſeſſione, incontinenti dejicit illum, a quo dejectus fuit, *Menoch. de retin. poſſ. remed.3. num.252. & ſeq. & de Adi iſc. poſſeſſ. remed. ſexto, num. ſexto*, ubi dicit, quod incontinenti ſuam poſſeſſionem recuperare licitum eſt etiam armata manu; neque in tali caſu locum habent pœnæ conſtitutionis 75. Sixti V. contra eos, qui convocant homines armatos pro recuperanda ſua poſſeſſione, *de qua in nov. Bullar.* hæc enim conſtitutio, cùm violentiam præſupponat, intelligenda eſt, ſi id fiat ex intervallo, non autem ſi incontinenti: nam qui incontinenti ſuam poſſeſſionem recuperat, nullam vim inferre videtur, *Lancell. de Attentat. par. ſecunda, cap. quarto, limit. prima, num.26. & ſeq.* ubi quòd licitum etiam eſt ſuam poſſeſſionem defendere, 10
& tueri, etiam convocatis hominibus armatis, antequam ab ea quis eiiciatur, *Farinac. quæſt.125. num.174. & 177. & d. quæſt.175. num.80.83. & ſequen.* ubi obſervat, quòd prædicta conſtitutio Sixti V. non excludit ſimpliciter, & generaliter defenſionem ſuæ poſſeſſionis cum hominibus armatis, ſed tantùm loquitur, quando quis priùs poſſeſſionem aliqua de facto occupavit, ſeu recuperavit, & deinde eam cum hominibus armatis tuetur, ac defendit; tutius tamen erit, ſi is, qui dubitat, nè in ſua poſſeſſione moleſtetur, imploret præceptum, ſeu monitorium à Judice contra turbantes, ſeu turbare tentantes, ab eo familiam obtineat, *ut d. Plot. de in litt. jur. §.3 n.23.*

Dicitur verò quis dejicere incontinenti non ſolum quan- 11
do ſtatim ac dejectus eſt à ſua poſſeſſione, illam recuperat, & dejicit eum, à quo dejectus fuit, ſed etiam ſi quis id egerit poſt plures dies, menſes, & etiam annos, quam primum poterit, Judicis arbitrio, juxta perſonarum, & rei, de qua dejectus fuit, qualitatem, *ſecundum Boſs. in titul. de Plurib. violen. num. ſeptimo, Lancell. Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 1. num.26. & ſeq. Farinac. d. q.175. nu.83.*

Verum his non obſtantibus hodiè ſervanda eſt con- 12
ſtitutio Pauli V. qui declaravit, prohibitionem Sixti V. ſupra citatam, in caſu retinendæ poſſeſſionis, & quibuſcunque aliis caſibus locum habere, excepta tantummodo cauſa defenſionis neceſſaria ad vim vi repellen. cum moderamine inculpatæ tutelæ, prout dictam Pauli V. declarationem refert, *Flavius Cherubinus in Compen. Bullar. poſt d. conſtitution.75. Sixti fol.133.*

Notandum eſt autem, quòd propria auctoritate in- 13
grediens poſſeſſionem rei alienæ ex præcedente pacto, & conventione, nullam incurrit pœnam, quia tunc vim facere non videtur, *l. penult. C. de Pignor. act. l. 3. ubi Bald. C. de Pegnor.* præſertim ſi ultra pactum executivum in inſtrumento adeſſet clauſula conſtituti, vel precarii; quo caſu, cùm jam poſſeſſio ſit tranſlata in creditorem, parum operatur pactum ingrediendi propria auctoritate, *Farinac. d. quæſt.175. num.174. & ſequen. & num.195. & 198.* ubi etiam dicit, quòd ex eo ſolùm, quòd debitor dat licentiam creditori, 14
ingrediendi fundum propria auctoritate, ſi intra terminum non ſolverit, cenſetur conſtituta hypotheca in illo fundo.

Obſerva tamen, quod ſi creditor adiit Judicem, in- 15
diciumque contra debitorem intentavit, cenſetur receſſiſſe a jure ingrediendi fundum propria auctoritate, niſi aliter proteſtatus fuerit, *Bald. in l. ædem, num 13. C. Locat. Ruin. conſilio 57. num.3 lib.3. Farinac. d. quæſtio.175. num.199 & ſequen. num.218.* unde inolevit praxis, ut 16
creditor producto inſtrumento, in quo adeſt pactum ingrediendi propria auctoritate, petat à Judice ſibi dari manum militarem, ut ipſum aſſociet ad capiendam poſſeſſionem, ne deveniatur ad arma; Judex verò ſummariè cognito per inſtrumentum, quòd facit rem notoriam, de debito liquido, concedit Curiam ad effectum præſumitur, etiam parte non citata, *Neguſ. de Pignor. par. quarta, num.24. & ſequen. Menoch. de Adipiſc. poſſeſſ. remed. numer.10. Farinac. d. quæſt.175. num.224. & 26. cum ſequ. uſque ad num.239.* ubi ſubiicit, quòd quamvis vigore pa- 17
cti de capiendo poſſeſſionem propria auctoritate, non liceat creditori propria auctoritate illam capere debitore factis reſiſtente, etiamſi ultra pactum prædictum adeſſet in inſtrumento clauſula conſtituti, vel precarii, tamen ſic poſſeſſionem apprehendens non incideret in pœnam, cùm non ſpoliandi animo, ſed jus ſuum defendendi vim in- 18
tuliſſe videatur, quo caſu violentia non punitur: cenſetur enim creditor propulſaſſe contrariam vim ſibi à poſſeſſore reſiſtente factam, quòd pariter videtur permiſſum, *ex l. ut vim. ff. de Juſt. & Jur. l. 4. ff. Ad l. Aquil.*

Obſerva 2. quòd poſt interverſam poſſeſſionem, pa- 19
ctum capiendi propria auctoritate poſſeſſionem, nihil operatur, etiamſi cum pacto prædicto adeſſet etiam clauſula conſtituti, *gloſ. in l.2. ver. repellere. C. de Jur. Emphit. Bald. in l.3. C. de Pignor. Farinac. d. q.175. num.* 201. & 203.

20 Obſerva 3. quòd hujuſmodi jus ingrediendi propria auctoritate poſſeſſionem cedi poteſt, dummodò cedatur etiam actio perſonalis, ad cujus executionem venit illud jus, *Ruin. conſilio* 191. *numer.2. lib.1. Gabr. de Acquir. vel amitt. poſſ. concluſ.* 8. *num.*30. ubi dicit, quòd iſtud jus tranſit etiam in ſingularem ſucceſſorem, ſi nominatim ceſſum fuerit, *latè Farinac.d.q.*175. *nu.*193. *& ſeq.*

21 Obſerva 4. quòd debito non liquidato, pactum ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, non meretur executionem, *Bart. in l.3. in 2. lectur. num. decimoquarto, & decimoquinto, C. de Pignor.* ubi dicit, quòd liquidatio de-
22 biti iſto caſu eſt facienda ſolemniter parte citata, ac dato libello: quemadmodum ſi in caſu contraventionis data fuerit facultas ingrediendi in poſſeſſionem propria auctoritate, non poterit creditor capere poſſeſſionem, niſi verificata contraventione coram Judice, *Bald. in l. ſi càuſam. C. de execut. rei jud. Neguſ. de Pignor. par. quarta nu.* 22. *verſic. Duodecimo concluſio &c. Pariſ concluſion.* 102. *num.*19. *lib.3. Rolan. conſil.*20 *nu.*13. *lib.*1. ubi quod
23 uxor vigore pacti executivi non poteſt propria auctoritate ingredi poſſeſſionem niſi liquidato inſtrumento, videlicet quòd evenerit caſus dotis reſtituendæ per mortem viri, *Menoch.de Adipiſc. poſſeſs. remed.*5. *n.*57. *& ſeq.*
24 Limita, ubi expreſsè inter partes conventum fuit, quòd liceat ingredi poſſeſſionem, & eam retinere ante liquidationem, & declarationem, vel ſi pacto ingrediendi propria auctoritate, adjecta fuit clauſula conſtituti, ſeu precarii, vel ſi fuit dictum, quòd debitor poſſit ingredi abſque requiſitione debitoris, & abſque licentia Judicis, quia tunc cenſetur data licentia ingrediendi ante liquidationem, *Bart. in l.3. num.decimoquinto, in 2. lectur. C. de Pignor. Neguſ. d.par. quarta, num.*22. *in duodecima concluſione. verſic. niſi in pacto &c. Gabr. d. tit. de Acquir. vel amitt. poſſeſs. concluſ. octava, num. decimo-*
25 *ſeptimo, Ruin. conſ.*152. *num.9. lib.*4. ubi etiam dicit, quòd captura facta pro credito non liquido non retractatur, ſi incontinenti creditum liquidetur, *vide Farinac. d. q.*175. *nu.*205. *& ſeq.*

26 Obſerva 5. quòd pactum ingrediendi poſſeſſionem rei pignoratæ, vel hypothecatæ non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem, & tertium poſſeſſorem, quia tale pactum videtur perſonale, & non reale, *ſecundùm gloſ. communiter receptam in l.3. ver. non videtur. C. de Pignor.*

27 Limitatur tamen hæc concluſio, quando alienatio facta fuit lite pendente: tunc enim pactum executivum tranſit etiam contra ſingularem ſucceſſorem, *Bart. in l.3. in ſecunda, lect. num* 23. *verſic. aut habet cauſam ab eo &c. & nu.*24. *C. de Pignor.* quòd etiam procedit, quando debitor promiſit, rem non vendere: nam eo caſu venditio facta non valet, & contra ſucceſſorem tranſit jus executivum, ſicut in re litigioſa, *Neguſ. de Pignor. par.*4. *num.* 21. *in fin.*

28 Limitatur 2. quando in inſtrumento adeſſet clauſula conſtituti: tunc enim pactum executivum poteſt exequi contra tertium poſſeſſorem, *Bart. in d. l.3. nu.*25. *Neguſ. d.par.*4. *num.*21. *in fin. & nu.*20. *in* 8 *concluſione. Gabr. d.tit. de Acquir. vel amitt. poſs. concluſ.*8. *nu.*17. *&* 18. *Farinac. d. p.*175. *nu.*275. *&* 282.

29 Limitatur 3. quando pactum ingrediendi poſſeſionem propria auctoritate, eſt appoſitum in traditione rei ſuæ, quia tunc exerceri poteſt etiam contra tertium poſſeſſorem, *Gabr. ubi ſupra d. concluſ.*8. *num.*22. *Farinac. loco cit. num.*280.

30 Obſerva 6. quod licèt hæres poſſit propria auctoritate res hæreditarias apprehendere, *l. qui habeat. ff. de mun. teſtam.* tamen fideicommiſsarius ſive univerſalis, ſive par-
31 ticularis hæreditatem non poteſt capere propria auctoritate. ſed de manu hæredis: cum enim hæres dilectus poſſideat, conſequenter ab ejus manu acccipienda eſt hæreditas, *l. cohæredi. §. cum filio. ff. de Vulg. & pup. l. reſtituta. ff. Ad Trebell. Rol. conſ.*78. *num.*14. *& ſequen. lib.3. Oſaſc. deciſion.*34. *num.*22. *& ſequen.* & ideò ſi fideicommiſsarius aliquas res fideicommiſso ſubjecta ſurripuerit, & propria auctoritate occupaverit, in ſurreptis, & occupatis jure ſuo privatur, *l. Paulus reſpondit.*48. *ff. ad Trebellian. l. non eſt dubium, ubi gloſ. & Doctores Cod. de legat. Oſaſc. d. deciſion.*34. *num.*23. ubi dicit, quod fideicommiſsarius etiam particularis poſſeſſionem vacantem propria auctoritate ingrediens, nullam acquirit poſſeſſionem: 32
quòd tamen procedit in fideicommiſſario primo, eo videlicet, qui eſt inſtitutum poſt hæredem primum gravatum immediatè; ſecus in alio fideicommiſſario inſtituto poſt alterum præcedentem fideicommiſſarium; nam iſte ſecundus fideicommiſsarius poteſt capere propria auctoritate, *Cephal. conſilio* 39. *numer.*5. *& ſequent. lib.*1. *quem refert, & ſequitur Farinac. d. qu.*175. *numer.* 293. *& ſeq.*

Limita in infraſcriptis caſibus, in quibus fideicommiſsarius etiam primus, propria auctoritate hæreditatem capiens, non privatur jure ſuo, videlicet quando hæreditas non fuit adita per hæredem, vel ſi adita, non tamen fuit per eundem hæredem apprehenſa poſſeſſio: tenetur tamen poſſeſſionem hæredi reſtituere, ut poſſit detrahere falcidiam, vel trebellianicam.

2 Poteſt propria auctoritate hæreditatem capere, ſi data illi fuit hæc licentia à teſtatore vel expreſsè, vel tacitè, ut ſi dixerit, quòd bona ſua liberè in illum deveniant, vel ſi prohibuit, ne vis aliqua, aut moleſtia eidem inferatur in rebus per fideicommiſsum relictis.

3 Quando fideicommiſsarius relictus eſt etiam executor teſtamenti: tunc enim poterit etiam res fideicommiſso ſubjectas propria auctoritate apprehendere.

4 Quando fuit directè ſubſtitutus, *de quo vide Bald. conſilio* 234. *lib* 3. *Rip. in l. Centurio. num.*52. *ff. de vulg. & pup. Rol.conſ.*78. *nu.*16. *& ſeq. lib.*3. *Boer.dec.*156. *nu.*17. *Pariſ.conſ* 54. *nu.*30. *cum ſeq. lib.*3.

Obſerva 7. quòd nec Uſufructuarius poteſt uſum- 33
fructum capere propria auctoritate, ſed de manu hæredis, *Gozad. conſilio* 21. *num. decimoſeptimo, Gabr. lib. quinto, titul. de uſufr. concluſ. prima, num. quarto, Rolan. conſilio* 74. *num. decimoſexto, lib. ſecundo*, exceptis quibuſdam caſibus, videlicet quando teſtator uſufructuario conceſſit licentiam capiendi uſumfructum propria auctoritate ſive expreſsè, ſive tacitè, ut ſupra, puta ſi uſumfructum reliquerit liberè, & pleno jure, vel ſine contradictione, aut cum clauſula, omni meliori modo, vel ſi prohibuit, ne Uſufructuarius in uſufructu moleſtetur, *ut tradunt DD. in l. quoties. C. de hæred. inſtit. Gozad. d. conſ.*21. *nu.* 17. *& conſ.*91. *num.*9. *Gabr. lib.*5. *tit. de uſufr. concluſ.*1. *nu.* 5. *&* 7. *Rol. conſil.*42. *num.*17. *& ſeq. lib.*1. *Alex. conſil.*214. *num.*4. *lib.*6.

5 Quando Uſufructuarius fuit relictus à teſtatore executor teſtamenti, ut ſupra diximus de fideicommiſsario, *Gabr. loco cit. n* 6. *Farinac. d. q.*175. *n.*313.

6 Quando Uſufructuarius ſua auctoritate uſumfructum accipit non clam, ſed palam, *Roman. conſilio* 312. *num.*1. *Menoch. de Adipiſc. poſs. remed.*1. *num.*77. *Farinac. loco cit. nu.*315.

7 Quando hæres eſt inſtitutus poſt mortem Uſufructuarii, *Rolan. d. conſ.*74. *num.*16. *lib.*2. ubi loquitur de Uſufructuario omnium bonorum.

8 Uxor relicta Domina, & uſufructuaria, filiis hæredibus inſtitutis, poteſt etiam propria auctoritate alimenta percipere, *Gozad. conſilio* 95. *num.*11. *Rol. conſilio* 74. *numer.*20. *& ſequen. lib.*2. *Viu. opin.*1054. *num. quinto, Farinac. d. quæſt.*175. *num.*306. *&* 308. quòd procedit, quando uxor uſufructuaria relicta non habet niſi alimenta; ſecus quando revera habet uſumfructum, ut in caſu, in quo eſt inſtitutus extraneus: quia tunc non poterit propria auctoritate uſumfructum capere, ſed illum de manu hæredis accipere debet, *ex trad. per Anchar. Regienſ. queſt.*1. *nu.* 36. *par.*2.

9 Quando relictus eſt fructus annuus certi fundi, & hæres negligens eſt in eo colendo: hoc enim caſu poterit uſufructuarius ejuſdem fundi poſſeſſionem propria auctoritate apprehendere, *Franc. Marc. deciſion.* 824. *num.*1. ubi dicit, quòd Uſufructuarius poteſt colere fundum propria auctoritate, dummodò proteſtetur, ſe id facere cauſa juris ſui conſervandi, *Farinac. d. quæſt.* 175. *num.*316.

Obſerva 8. quòd nec legatarius poteſt propria auctori- 34
tate legatum capere, ſed tantùm de manu hæredis, alioquin privatur jure ſuo, *l. eam quam C. de fideicom. l. non eſt dubium, ubi Alex. C. de legat. gloſ. communiter recepta in cap. Raynaldus. ver. petendo extr. de Teſtam. Gabr. in titul. de Acquir. vel amitt. poſs. concluſ.*1.

cluſ. prima, num. 55. Rol. conſilio 78. numer. duodecimo, lib. 3. Cephal. conſilio 49. numer. 7. & ſequen. lib. primo, ubi
35 etiam obſervat, quòd priuſquam hæreditas adeatur, fructus non pertinent ad legatarium, vel fideicommiſſarium, *latè Farinac. d. quæſt. 175. num. 317. & ſequen. & numer.*
36 348 ſubdens, quod ſi legatarius non occupavit totum legatum, ſed illius partem, non amittit niſi partem.

37 Verùm in pleriſque caſibus legatarius etiam excuſatur, quando non clam, vel ex dolo legatum occupavit, ſed palam. 2. quando apprehendit poſſeſſionem rei legatæ vacantis, ſeu, quando hæreditas eſt vacans. 3. quando à teſtatore fuit hæc licentia conceſſa, ut legatum caperet propria auctoritate, prout cenſetur conceſſa, ſi legatum fuerit ei liberè relictum, vel ſi teſtator juſſerit, ne legatarius in re legata vexetur, ſive moleſtetur. 4. quando ad id conſenſus hæredis accederet etiam tacitus, & etiam poſt captam poſſeſſionem, ut ſi hæres ſciens per longum tempus tacuit, nullamque controverſiam contra legatarium excitavit. 5. ſi legatarius relictus fuit executor teſtamenti. 6. quando hætes non poſſet detrahere falcidiam. 7. quando res legata ſine vitio, & non contra voluntatem teſtatoris tempore ipſius mortis reperitur penes legatarium. 8. quando teſtator conſtituit ſe precario nomine legatarii rem legatam tenere. 9. quando legatum factum fuit cauſæ, vel perſonæ privilegiatæ, *vide Bart. in l. prima, §. ſi quis ex mortis. num. primo, ff. Quor. legat. Bald. in l. non eſt dubium. C. de legat. Menoch. de Adipiſc. poſſ. remed. ſecunda, num. 57. Dilect. de Art. teſtan. rub. de legat. cautel. 12. Gabr. de uſufr. concluſ. prima, nu. octavo, Covar. var. l. b. 3. cap. decimo ſexto, num. ſeptimo, verſic. his præterea &c. Rol. conſ. 78. nu. 20. lib. 3. Farinac d. quæſt. 175.*
38 *num. 317. & ſeq. & num. 353.* ubi addit, quòd Donatarius cauſa mortis poteſt occupare propria auctoritate rem donatam, poſt mortem donantis, *per tex. in l. 1. §. ſi quis ex mortis. ff Quor. legat.*
39 Sed hæc intellige, ut procedant, quando hæres non reſiſtit: ſi enim reſiſteret, non liceret legatario in ſupradictis caſibus poſſeſſionem capere per vim, *Rip. in l. Centurio. nu. 52. verſic. niſi ſalves. ff. de vulg & pup.* ſubdens, quod in
40 prædictis caſibus violentia non punitur, quia cenſetur legatarius vim intuliſſe non animo ſpoliandi, ſed jus ſuum defendendi, *ut in ſimili diximus ſupra, vide Clar. in §. teſtamentum. quæſt. 68. verſic. ſed quid &c. Farinac. d. quæſtion. 175. num. 354. & ſeq.*

SUMMARIUM.

1 *Ad probandam alicujus infamiam, vel bonam famam in genere ſufficiunt teſtes ſingulares, & quando probent. nu. 2.*
2 *Quando quis repellatur à teſtimonio in cauſa criminali, & admittatur in civili.*
3 *Duo teſtes ſufficiunt ad infamiam probandam, dummodò conteſtes ſint in ipſa infamia irrogata.*
4 *Teſtes, ut probent bonam, vel malam famam, debent nominare auctores, à quibus ipſi audiverint.*
5 *Teſtis nihil probat, ſi deponat, ſe audiviſſe à majore parte populi, ſed non recordatur de nomine alicujus.*
6 *Teſtes quid deponere debeant, ut probent bonam, vel malam famam: & nu. 8. & 11.*
Prælatus ex dictis paucorum ad inquirendum moveri non debet. ibidem n. 6.
7 *Informatio extrajudicialis ſuper mala fama, non facit reo præjudicium judiciale.*
8 *Teſtes non probant alicujus bonam, vel malam famam, niſi deponant de loco, in quo fama viget.*
9 *Teſtis ſuper infamia, vel bona fama deponens, etiam non interrogatus debet reddere ſufficientem rationem dicti ſui, aliàs non probat.*
10 *Quando teſtes probent conſuetudinem.*
11 *Infamia quomodo probetur, & n. 12.*
12 *Infamia non probatur ex voce populi, de qua non eſt curandum.*
13 *Teſtis deponens ſuper bona fama, ſi reddendo rationem dixerit, id ſcio, quia ſum vicinus, probat bonam famam, ſecus ſi deponat ſuper infamia.*
14 *In criminalibus fama an, & quando ſit ſufficiens indicium; & num. 15. & 16.*

CAP. XIX.

De Indiciis, & tortura.

Quæſtio I.

Quando teſtes probent alicujus bonam, vel malam famam.

IN multis conformis eſt probatio bonæ famæ, & infamiæ; nam ad probandam alicujus infamiam, vel bonam famam in genere ſufficiunt teſtes ſingulares, *Bald. in l. ea quidem. num. 64. C. de Accuſat.* ubi dicit, quòd ſi unus dicit, talem diffamari de adulterio, alter de leno cino, ex hoc reſultat in genere, quòd in ſpecie eſt malæ famæ, & ideò in criminali repellitur à teſtimonio, non autem in civili, *Gabr. de Teſtib. concluſ. 2. num 38. & ſeq.* ubi etiam dicit, quòd teſtes ſingulares non probant famam, niſi ſint conteſtes in tempore, loco, & perſonis, *Maſcard. de Probat. concl. 236. num. 1. & ſeq. & concl. 749. num. 24. & ſeq. & coucl. 895. num. 1. & ſeq.* ubi dicit, duòs teſtes ſufficere ad infamiam probandam, dummodò conteſtes ſint in ipſa infamia irrogata. 1 2 3

2 Teſtes probare volentes, aliquem eſſe bonæ, vel malæ famæ, debent nominare authores, à quibus ipſi audiverint, alioquin ſciri non poſſet, an tales authores ſint honeſti, vel malevoli, *Specul. in tit. de Inquiſ. §. viſo igitur. num. 8. Alex. conſ. 150. num. 18. lib. 1.* ubi dicit, quòd teſtis nihil probat, ſi deponeret, ſe audiviſſe à majore parte populi, ſed non recordatur de nomine alicujus, à quo audiverit, *Farinac. in Pract. crim. qu. 47. num. 314.* 4 5

3 Teſtes ſuper bona, vel mala fama deponentes debent dicere, quod ità audiverunt à majori parte populi, vel viciniæ illius loci, *glo. in cap inquiſitionis. §. quæſiviſti, in ver. dicta paucorum, de Accuſat.* ubi, quòd Prælatus ex dictis paucorum ad inquirendum moneri non debet, *Bart. in l. 3. ejuſdem quoque, nulla ubi etiam Bald. ff. de teſtib. Maſcard. de Probat. d. concluſ 895. num. 12.* unde bona, vel mala fama alicujus non probaretur per teſtes dicentes, ita audiviſſe ab omnibus eum cognoſcentibus, vel à majori parte hominum habentium de eo notitiam: quia tales cognoſcentes poſſunt eſſe minor pars hominum, qui de jure neceſſarii ſunt ad talem probationem, *Bald. conſ. 406. nu. 3. lib. 1. Cravett conſil. 41. num. 5. Maſcard. de Probat. concl. 749. num. 10.* 6

4 De bona, vel mala fama alicujus poteſt Judex ſe extrajudicialiter informare, etiam juris ordine non ſervato, *ut poſt Innoc. Marſil. & alios obſervat Farin. d. quæſt. 47. nu. 319.* ubi tamen ſubdit, quòd talis extrajudicialis informatio non facit reo præjudicium judiciale ad effectum illum torquendi, vel puniendi. 7

5 Teſtes non probant alicujus bonam, vel malam famam, niſi deponant de loco, in quo fama viget, & ſic debent deponere de loco originis, domicilii, vel delicti, *Bart. in l. de minore. §. plurimum. numero decimo, ff. de Quæſtion. Bald. in l. 3. d. §. ejuſdem quoque. ff. de teſtib. Gandin. in rub. Unde aut quo loco poſſit fama procedere. numer. primo, Natt. con. 473. numero decimoſexto, verſicu. item prædicti &c. Farin. ubi ſupra num. 320.* 8

6 Teſtis ſuper infamia, vel bona fama deponens, etiam non interrogatus debet reddere ſufficientem rationem dicti ſui, aliàs probatio dicitur incerta, & obſcura tamquam generalis, *Gandin. in titul. Quomod. de malefic.* 9

malefic. cognosc. per inquisit. numero 11. *Cravett. consilio* 134. *numer. sexto*, ubi etiam dicit, quòd consuetudo non
10 probatur per testes dicentes, de consuetudine ita esse, vel ità observari, nisi deponant de actibus, & de tempore, ex quibus consuetudo inducitur, *Alex. ad Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, post num.* 19. *litt. D. & consil.* 25. *num.* 7. *lib.* 4. *Natt. cons.* 96. *num.* 10. *& cons.* 362. *num.* 11. *Osasc. decis.* 79. *nu.* 53. *Mascard. de Probat. d. concl.* 895. *n.* 7. *& 9. & concl.* 1369. *num.* 8.

11 In nonnullis tamen probatio bonæ famæ non est conformis cum probatione infamiæ : nam testes super infamia deponentes debent dicere, aliquem esse diffamatum apud bonos, & honestos viros, ac dilucidè explicare præsumptiones, & conjecturas, sive factum, ex quo dicunt, infamiam ortam esse, & tale factum debet verificari, aliàs
12 non probant : non enim probatur infamia simpliciter ex voce populi, de qua non est curandum, cùm hæc non dicatur fama, sed magis vox populi vana, *l. decurionum. C. de Pœn. cap. Osius, de elect. Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, numero decimooctavo, &* 30. *& ibid. Alex. in addit. post. numero decimonono, litt. D. ff. de Quæstion. Innoc. in cap. cum oporteat. numer. sexto, de Accusat. Spec. in titul. de Inquis. §. viso igitur. numer. octavo, idem Alex. consil. quinto, num.* 3. *lib. primo.* ubi, quòd testes dicentes, aliquem esse malæ famæ, non probant, nisi dicant, eum esse malum in eodem genere mali, de quo nunc quæritur, *Cravett. consilio* 41. *numer. primo, Mascard. de Probat. conclus.* 233. *& d. conclus.* 895. *numer. decimo, & sequen.* ubi, quòd te-
13 stis super alicujus infamia deponens, non dicitur illam probare, si reddendo rationem dixerit, scio, talem esse infamem, quia sum vicinus, etiamsi talis ratio admittatur ad probandam bonam famam, *ex trad. per Bart. & alios in l.* 1. *ff. si cert. pet.*

14 Observa tamen, quòd in criminalibus fama non est sufficiens inditium ad inquirendum, nisi quis esset diffama-
15 tus de crimine in specie, de quo Judex intendit procedere, vel coadjuvetur alia conjectura, vel indicio, *Alex. ad Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, post numer. decimononum, litt. d. ff. de Quæstion. & consilio quinto, num.* 3. *libr. primo, Vermigliol. consilio* 25. *num.* 13. secus si diffamatus sit de crimine in genere : hoc enim casu talis infamia ne ad inquirendum quidem sufficit, *Bald. in l. ea quidem. numer.* 64. *C. de Accusat. & in cap. delicti, numer.* 3. *de appell. Alex. consil.* 5. *num.* 3. *lib. primo,* Item ad effectum, ut fama faciat inditium ad inquirendum, probari debet, quòd habuerit
16 originem tempore delicti, & non posteà, *ex latè deductis per Caball. resolut. crimin. cas.* 200. *num* 133. præsumitur enim in dubio, quòd orta fuerit post inchoationem processus, & post querelam partis, & ideò censetur ab ipsa parte, vel à malevolis originem habuisse, *Boss. de mand. ad hominid. num.* 38. *& in tit. de Part. suppos. num.* 21. subdens, hoc procedere, quando solum fundamentum famæ esset in personis, à quibus auditum esset ; secus si post inchoationem processus manifestetur aliquid, ex quo populus deducitur in opinionem : quia tunc potest oriri fama, quæ habeat omne robur famæ, & tempore malefícii, & posteà etiam ex intervallo post litem motam, *Farinac. quæst.* 47. *num.* 173. 174. *&* 176. *Caball. resol. crim. cas.* 200 *num.* 132. *& seq. Vermigl. consilio* 20. *num.* 23. *consilio* 22. *num.* 9. *& consilio* 74. *num.* 14.

SUMMARIUM.

17 *Testes aliàs inhabiles admittuntur in iis, quæ sunt difficilis probationis : declaratur num.* 10. *& seq.*

18 *Mulieres non possunt esse testes, quando de crimine agitur criminaliter.*

19 *Mulieres admittuntur, quando per mares veritas haberi non potest.*

20 *Quando testes deponentes de judicio suo, vel de credulitate admittantur.*

21 *Vulneratus coram testibus inhabilibus, potest probare delictum per eosdem testes.*

22 *Regula, quod testes inhabiles non admittuntur, quando ex natura actus alii potuerunt intervenire, procedit, ubi quis in culpa fuit eos non adhibendi.*

23 *Qui inhabiles testes producit, & dicit, alios reperiri non posse, id probare tenetur, & qualis debeat esse probatio in tali casu.*

24 *Testes inhabiles ratione delicti contra reum non probant plenè, sed aliqualem faciunt probationem concurrentibus conditionibus, quæ hic recensentur, & nu.* 11. *&* 12. *&* 21. *cum seq.*

25 *Judex potest supplere ex officio, etiamsi pars contra testem infamem nihil opponat.*

26 *Testes infames, & domestici omninò repelluntur.*

27 *Jure gentium testimonium inimici reiicitur, etiam reconciliati, ignoti, vel præsumpti, etiamsi ageretur de crimine hæresis, vel læsæ majestatis, & num.* 38.

28 *An hæc aliqualis probatio sufficiens sit ad torquendum reum.*

29 *Quando testis prorsus à lege repellitur, non facit inditium, nisi ad inquirendum, seu ad capturam, non autem ad transmittendam inquisitionem, aut ad torturam.*

30 *Fama non est sufficiens inditium ad torturam.*

31 *Fama ut plurimum est fallax, & ex dicto unius aliquando oriri potest.*

32 *Testes inhabiles ratione delicti an admittantur ad defensionem rei, vel ad reprobationem testium.*

33 *Quando socius criminis exculpans socium, tollat omnia inditia contra socium.*

34 *An socius criminis, si nominet socium, faciat aliquod inditium, & n.* 35. *& seq.*

36 *Ad torturam, & ad condemnationem requiruntur testes omni exceptione majores.*

37 *Socius criminis, qui patitur plures defectus, nullum facit inditium etiam in exceptis, & atrocissimis, etiamsi adhibita fuerit tortura non obstante consuetudine in contrarium.*

38 *Quid si socius criminis probetur inimicus.*

39 *Socii criminis depositio facta in tortura an sit attendenda ad revocationem primæ depositionis emanatæ extra torturam.*

40 *Socius criminis qui dicatur, & quando ei diminuatur fides, & nu.* 41.

42 *Testes inhabiles non ratione delicti, sed ratione affectionis, ætatis, aut alia de causa, admittuntur indistinctè ad probandam innocentiam Rei.*

43 *Testes consanguinei non admittuntur ad reprobationem aliorum testium.*

44 *Ad probandam innocentiam rei admittuntur consanguinei tantùm transversales, non autem ascendentes, vel descendentes.*

45 *Frater etiam admittitur ad probandam innocentiam fratris.*

46 *Testes consanguinei non torquentur, ut fidem faciant, sed relinquitur arbitrio Judicis, quanta hujusmodi testibus fides adhibenda sit.*

47 *Unicus testis sufficit ad probandam innocentiam.*

48 *Testes inhabiles ratione affectionis, ætatis &c. si producantur contra reum, non censentur idonei, nisi in crimine Simoniæ, hæresis, læsæ majestatis, & aliis exceptis : declaratur numero* 54. *&* 55.

49 *Inditia, quæ desumuntur, ex depositionibus testium inhabilium, ut supra, non conjunguntur ad efficiendam semiplenam probationem, & ideò non sufficiunt ad inquirendam torturam, sed tantùm ad inquirendum.*

50 *Ad torturam requiritur semiplena probatio.*

51 *Unumquoque inditium plenè, & concludenter probari debet per duos testes contestes, & omni exceptione majores.*

52 *Ad torturam saltem duo inditia legitimè probata requiruntur.*
Et quando sufficiat unum inditium, vel unicus testis, ibidem.

53 *Quando inditia probata per testes singulares sufficiant ad inferendam torturam.*

54 *Testes inhabiles ratione affectionis, ætatis, &c.*

non

non ſunt integræ fidei ad probandum crimen hereſis, & alia excepta.

55 *Crimen hæreſis quando per teſtes inhabiles probetur.*

56 *Quæ crimina dicantur excepta.*

Quæſtio II.

An, & quando teſtes inhabiles admittantur.

17 REgula eſt, quòd teſtes aliàs inhabiles admittuntur in iis, quæ ſunt difficilis probationis, ut ſunt ea, quæ in domo, vel in alio privato, vel ſecreto loco communiter occultè fieri conſueverunt, *l. conſenſu. §. fin. autem. ubi Doctores communiter. C. de Repud. latè Alexan. conſilio duodecimoquarto, num. quarto,* 11. *&* 14. *lib. ſecundo,* ubi dicit, quòd etſi mulieres non poſſint eſſe teſtes, 18 quando de crimine agitur criminaliter, *ut ex text. in cap. forus. §. teſtes, ubi gloſ. in ver. non fœmina, de Verb. ſignif. gloſ. in cap. tam litteris, ver. fœmina, de Teſtib.* 19 admittuntur tamen, quando per mares veritas haberi non poteſt; quinimmò in iis, quæ difficilioris ſunt probatio- 20 nis, ut in filiatione, vel adulterio, admittuntur, etiamſi deponant de judicio ſuo, vel de credulitate, *idem Alex. conſilio* 152. *num. undecimo, & ſequen. vol. quinto,* ubi quòd vulneratus coram teſtibus inhabilibus, poteſt pro- 21 bare delictum per eoſdem teſtes, quia nulla culpa poteſt imputari vulnerato, quòd alios teſtes habiles non adhibuerit: nam ea regula quòd teſtes inhabiles non admit- 22 tuntur, quando ex natura actus alii potuerunt intervenire, procedit, quando quis in culpa fuit eos non habibendi, *Alciat. reg. primo, præſumpt.* 47. *num. quarto, & ibi Add. litt. b.* tenetur tamen is, qui inhabiles teſtes producit, & dicit; alios reperiri non poſſe, id probare, alioquin ſemper quis poſſit producere inhabiles, dicendo, quòd alios habere non poteſt, *Corn. conſilio* 42. *num. primo, vol. primo, Rolan. conſilio* 27. *num ſeptimo, & ſequen. vol.* 3. ubi, 23 quòd in tali caſu conſtare debet de deficientia aliarum probationum, nec ſufficeret, ſi teſtes ipſi deponant, id per alios teſtes probari non poſſe, *ut d. Gabr. commun. concluſ. lib. primo, titul. de Teſtib. concluſ. ſeptimo, Bajard. ad Clar. quæſt.* 24. *num.* 123. *& ſeq. Ruin. conſ.* 120. *nu.* 5. *vol.* 5. *Oſaſc. deciſ.* 79. *num.* 42. *Cephal. conſ.* 75. *num.* 42. *& ſeq. Gabr. lib.* 1. *de Teſtib concluſ.* 7. *num.* 18. *Boſſ. in tit. de oppoſit. contr. teſt. num.* 93. *& in tit. de Indit. num.* 164. *& ſeq. Beninten. deciſ.* 43. *num.* 4. *latè Bajard. ad Clar. d. quæſt.* 24. *num.* 113. ubi dicit, hanc inſpectionem, quòd aliter veritas haberi non poteſt, Judicis arbitrio remittit, qui attenta qualitate perſonarum, loci, negotii, temporum, & hujuſmodi poterit arbitrari, an veritas aliter haberi poſſit, nec ne, *extrad. per Plot. in l. ſi quando §. 2. nu.* 8. *C. Unde vi. Maſcard. de Probat. concl.* 1403. *n.* 4.

24 Sed ne termini confundantur, diſtinguendum eſt inter teſtes inhabiles ratione delicti, & inhabiles ratione affectionis, vel alia de cauſa: nam ſi ſunt inhabiles ratione delicti, contra reum non probant plenè, ſed aliqualem faciunt probationem concurrentibus infraſcriptis conditionibus, quarum prima eſt, ut torturæ ſubiiciantur: 2. ut deponant veriſimilia: 3. ut non patiantur plures defectus: 4. ut in cauſa procedatur ex officio, ſecus ſi ad inſtantiam partis, *Gramm. conſil.* 45. *num.* 12. *Bajard. loco cit. num.* 122. *Crot. in tract. de Teſtib. par.* 3. *nu.* 43. *Alex. conſ.* 11. *num.* 6 *lib.* 1. *& conſ.* 152. *num.* 15. *lib.* 5. ubi ſubiicit, 25 quòd Judex poteſt ſupplere ex officio, etiamſi pars contra teſtem infamem nihil opponat, *Maſcard. de Probat. concl.* 1359 *n.* 10 19. *& ſeq. vol.* 3. *Bajard. ad Clar. q.* 24. *num.* 113. *& ſeq.*

26 Unde ſi teſtes ſint infames, & domeſtici, omninò repelluntur, nec ad inquirendum ſufficiunt, cùm tali caſu plures defectus patiantur, *Gabr. de Teſtib. d. concluſ.* 7. *num.* 13. *Rolan. d. conſ.* 3. *num.* 51. ubi dicit, quòd jura diſponentia, ut in certis caſibus ſtetur dicto ſocii criminis, debent intelligi de ſocio criminis aliàs non infame ex alio delicto, *& conſ.* 24. *num.* 61. *vol.* 1. *& conſ.* 57. *numer.* 41. *vol.* 4. *Cephal. conſ.* 65. *numer.* 27. *& ſequ. Naſcard. d. concluſ.* 1359. *num.* 10. *latè Bajard. d. quæſt.* 24. *num.* 128. ubi quòd hujuſmodi teſtes neque in crimine hæreſis, læſæ majeſtatis, ſtupri violenti, nec in aliis exceptis admittuntur, præſertim ſi tales teſtes eſſent inimici, quia jure gentium teſtimonium inimici reiicitur, etiam reconciliati, ignoti, vel 27 præſumpti, etiamſi ageretur de hereſi, vel crimine læſæ majeſtatis, *ut poſt Gram. conſ.* 45. *num.* 19. *Bertaz. conſ.* 528. *tradit idem Bajard. d. q.* 24. *nu.* 117. *latè Menoch. de arbitr. Jud. qu.* 28. *Boſſ. in tit. de Crim. læſæ majeſt. nu.* 111. *Farinac. con.* 41. *nu* 13.

An autem hæc aliqualis probatio ſufficiens ſit ad 28 torquendum reum? affirmat *Bajard. d. quæſt.* 24. *nu.* 118. licèt non ſufficeret ad condemnandum; contrarium tamen tenet *Clar. in Pract. crim. §. fin. quæſt.* 24. *verſ. ult.* ubi dicit, quòd quando teſtis prorſus à 29 lege repellitur, non facit indicium niſi ad inquirendum, ideſt, ad aſſumendas informationes, vel ad capturam, non autem ad tranſmittendam inquiſitionem, neque ad torturam, præſertim parte opponente; quemadmodum nec fama eſt ſufficiens inditium ad torturam, cum ut plurimum ſit fallax, & ex dicto unius aliquando oriri poſ- 30 ſit, *Farinac. in Pract. crimin. quæſt.* 47. *num.* 7. *Vermigliol.* 31 *conſ. crim.* 72. *num.* 13. *& conſ.* 25. *nu.* 13. *Caball. tract. de homicid. num.* 302.

Quæres, an hujuſmodi teſtes admittantur ad proban- 32 dam innocentiam, ſeu ad defenſionem rei? Reſp. quòd admittuntur quidem, ſed plenè non probant; relinquitur enim Judicis religioni, quanta ſit eis fides præſtanda, facti, & perſonarum qualitate inſpecta, *ut d. Clar. quæſt.* 24. *verſic item ſcias &c. Bajard. ibidem, nu.* 129. non tamen admittuntur ad reprobationem teſtium, cum ſit materia odioſa, *Grammat. deciſion.* 34. *numer.* 14. *latè Farinac. quæſt.* 62. *numer.* 90. *& ſequen. & conſilio* 161. *numer.* 1. *& ſequent.* ubi ſubiicit, quòd quando ſo- 33 cius criminis non inducitur in teſtem ab inquiſito, ſed carceratus, & à Judice examinatus, ceſſante omni ſubornationis timore ſocium exculpat, præſertim in tortura, tunc talis exculpatio omnia tollit indicia contra ſocium.

Quæres 2. an ſocius criminis, ſi nominet ſocium, 34 faciat aliquod indicium? Reſp. quòd non facit inditium ad inquirendum, niſi alia indicia concurrant: nec facit indicium ad torturam, niſi tribus concurrentibus conditionibus, videlicet ut aſſertio, ſi non fuerit ſpontanea, ſponte ratificetur: 2. ut poſt ratificationem iterum in tortura confirmetur: 3. ut tortura inferatur in faciem inquiſiti, *Clar. in §. fin. quæſt* 45. *verſic. cæterum ſi reus &c. Vulpell. conſilio* 83. *num.* 8. *Farinac. conſilio* 99. *num.* 47. *& 61. & conſilio* 55. *num.* 4. 21. *&* 41. ubi etiam obſervat, quòd tortura, quæ in tali caſu infertur ſocio, moderata eſſe debet, ac legitima, legitimis videlicet præcedentibus indiciis, *Natt. conſilio* 18. *numer.* 14. *vol.* 1. *Rolan. conſilio* 73. *numer.* 2. *vol.* 1. *Boer. deciſion.* 319. *numer.* 1. *& ſequent.* ubi dicit, quod etiam in caſibus 35 privilegiatis, & exceptis confeſſio, aut depoſitio ſocii ſola ſine aliis indiciis, facit tantùm aliqualem præſumptionem, non tamen eſt indicium ſufficiens ad torturam *Boſſ. in titul. de indit. num.* 181. *& ſequen.* ubi, quòd 36 ad torturam regulariter requiruntur teſtes omni exceptione majores, & multo magis ad condemnationem, *Gozad. conſ.* 2. *n.* 21. *Vermigliol. conſ.* 15. *n.* 39 *& conſ.* 20 *nu.* 13. *& conſ.* 267. *nu.* 8. *& conſ.* 342 *nu.* 6. ubi dicit, quòd ſocius criminis, qui patitur plures defectus, puta ſi ſit ſocius, & perjurus, etiam in exceptis, & atrociſſimis nullum facit inditium, 37 etiamſi adhibita fuerit tortura non obſtante conſuetudine in contrarium, *Farinac. conſ.* 79 *n.* 1. *&* 23. ubi dicit, quòd quando ſocius criminis patitur plures defectus, ejus depoſitio neque ſufficeret ad inquirendum, etiamſi aliter veritas haberi non poſſet, & ageretur de crimine læſæ majeſtatis, & aliis exceptis, *& conſ.* 60. *n.* 38. ubi quòd etiam in caſibus exceptis dictum ſocii, vel ſociorum criminis etiam cum tortura deponentium, nihil operatur, quando nominatus eſt bonæ famæ, etiamſi ageretur de crimine læſæ majeſtatis; immò ſi ſocius probetur inimicus, nullum faceret inditium ad torturam contra ſocium nominatum etiam in caſibus exceptis, licèt ſocius nominatus ſit malæ famæ, & alia admi- 38 nicula concurrant, *vide Maſcard. de Probat. concl.* 1311 *n.* 9. *& ſeq. Alciat. conſ.* 127. *vol.* 4. *Gram. conſ.* 38. *nu.* 13. *Farin. d. conſ.* 60. *nu.* 40.

Item ſocii criminis depoſitio facta in tortura non 39 eſt

eſt attendenda ad revocationem primæ depoſitionis emanatæ extra torturam, quando ſocius non fuit examinatus ſimpliciter ut teſtis, ſed ut principalis quoad ſe, & teſtis quoad alios, *ut dict. Farinac. conſil. 39. numer. 7.*

40 Socius verò criminis non dicitur, quando nunquam de crimine fuit inquiſitus, aut carceratus, *Farinac. conſil. 41. num. 12.* ubi etiam obſervat, quod quando Doctores
41 tractant de diminuendo fidem teſti propter criminis participationem, ſemper præſupponunt illius confeſſionem ſuper crimine.

42 Si verò teſtes ſint inhabiles non ratione delicti, ſed ratione affectionis, ætatis, aut alia de cauſa, ut domeſtici, conſanguinei, minores, fœminæ, & ſimiles, tunc admittuntur indiſtinctè ad probandam innocentiam Rei, & dummodò ſint bonæ conditionis, & famæ, *Innoc. in cap. in litteris, de Teſtib. in l. 1. num. 4. Codic. eodem titul. Roman. conſil. 420. num. 5. Ruin. conſil. 53. numer. 6. vol. 4. Alexand. conſil. 5. numer. 8.*
43 *lib. 1.* ſubdens, quòd conſanguineus non eſſet idoneus teſtis, quando non deponit ad ſimplicem defenſionem, ſed ad impugnationem alterius, *Grammat. deciſion. 34. numer. 14.* ubi, quod teſtes conſanguinei non admittuntur ad reprobationem aliorum teſtium, *Gabr. commun. concluſ. lib. 1. titul. de Teſtib. concl. 1. numer. 37. & concl. 7. numer. 11. & lib. 7. titul. de malefic. concl. 22.* ubi dicit, quod ad defenſionem admittuntur conſanguinei tantùm tranſ-
44 verſales, non autem aſcendentes, vel deſcendentes, *latè Maſcard. de Probat. concluſ. 1359. numer. 16. & 18. vol.*
45 *3. & latiùs concl. 904. per tot.* ubi quod etiam frater admittitur ad probandam innocentiam fratris, præſertim ſi eſſet valdè notæ fidei, & integræ famæ, ſive agatur de præjudicio fiſci, ſive partis, *Bajard. ad Clar. quæſt. 24. num.*
46 113. *& 129. cum ſequen.* ubi etiam obſervat, quod hujuſmodi teſtes non torquentur, ut fidem faciant; relinquitur tamen arbitrio Judicis quanta eis fides adhibenda ſit, *Vivi. comm. opin. 960. num. 10. & ſequ. Farinac. conſ.*
47 *6. num. 40. & ſequ.* ubi addit, quod unicus teſtis ſufficit ad probandam innocentiam: quod intelligendum eſt, dummodò teſtis ſit omni exceptione major, *extrad. per Boſſ. d. tit. de Indic. num. 181.*

48 Secus eſſet, quando hujuſmodi teſtes producerentur contra reum, quia tunc non cenſentur idonei, niſi in crimine ſimoniæ, hæreſis, læſæ majeſtatis, & aliis exceptis *latè Alexand. conſil. 11. numer. 6. vol. 1. Cepoll. conſil. crimin. 32. numer. 2. & 3. Alciat. reg. 1. præſumpt. 47. numer. 4. Farinac. in Pract. crimin. quæſt. 37. num. 28 & 29. & quæſt. 56. n. 72.*

49 Item inditia, quæ deſumuntur ex talium teſtium depoſitionibus, tamquam in ſuo genere imperfecta, non conjunguntur ad efficiendam ſemiplenam probationem; & ideò non ſufficerent ad inferendam torturam, ad quem ſemiple-
50 na probatio requiritur, ſed tantùm ſufficerent ad inquirendum, *Clar. in pract. crimin. §. fin. quæſt. 62. in princ. Farinac. conſil. 34. num. 7. & conſil. 70. num. 47.* ubi ſubii-
51 cit, quòd unumquodque inditium ſive remotum, ſive proximum per ſe debet plene, & concludenter probari per duos teſtes conteſtes, & omni exceptione majores, etiam in atrociſſimis, quando agitur de inferenda torturа, alioquin non conjungitur, *& in Pract. crimin. quæſt. 37. num. 38. & ſequent.* ubi, quod ad torturam ſaltem duo
52 inditia legitimè probata requiruntur: licèt aliquando ſufficiat unum, ſi ſit valde proximum delicto, hoc eſt, ſi inferat valdè veriſimiliter ad delictum: quemadmodum unicus etiam teſtis ſufficit ad torturam, ſi deponat immediatè de ipſo delicto, *Caball. reſol. crim. caſ. 200. num. 139. Vermigl. conſ. crim. 33. num. 30. & 31. conſ. 60. numer. 2. & 3.* ubi, quod etiam in delictis occultis ad effectum inferendi torturam, inditia debent legitimè probari, *vide Oſaſc. dec. 79. num. 57. Rolan. conſ. 3. num. 37. vol. 3. Honded. conſ. 100 nu. 5. & ſeq. lib. 1.*

53 Obſerva tamen, quod aliquando inditia probata per teſtes ſingulares ſufficiunt ad inferendam torturam, ſi infraſcriptæ conditiones concurrant, videlicet ut inditia ſint plura, ac proxima delicto: 2. ut omnia tendant ad eumdem finem, unumque coadjuvet aliud: 3. ut teſtes ea probantes, ſint idonei, & omni exceptione majores, aliàs ſecus, *ut poſt Blanch. in tractat. de Jud. & tortu. numer. 366. & ſequent. & alios tradit Farinac. dict. quæſt. 37. num. 38. & ſequent. vide Add. ad eumd. Farin. conſ. 34. lit. c.*

Obſerva 3. quod ad probandum crimen hæreſis, & 54
alia excepta, admittuntur quidem teſtes inhabiles ratione affectionis, ætatis, &c. non tamen ſunt integræ fidei, & omni exceptione majores, *Alexand. conſ. 11. numer. 9. vol. 1. Farinac. in Pract. crim. quæſt. 56. num. 70. & ſequ. & q. 62. n. 81. cum ſeq.* ubi etiam dicit, quod crimen hæreſis 55
per teſtes inhabiles non probatur, niſi teſtes hujuſmodi plures ſint, quàm duo: vel ſi duo ſint, cum eorum dicto concurrant alia adminicula.

Quæ verò ſint crimina excepta, *vide Spec. in tit. de Accuſat. §. 1. n. 37. Farin. q. 56. num. 70.* 56

SUMMARIUM.

57 *Confeſſio, ut noceat reo, non debet eſſe generalis, ſed ſpecifica cum expreſſione loci, temporis, cauſa, aliiſque qualitatibus, & circumſtantiis delicti.*

58 *Confeſſio rei extorta non præcedentibus inditiis, nec probato corpore delicti, non ſufficit ad torturam.*

59 *Factum alio loco, & tempore, dicitur realiter diverſum.*

60 *Quid ſi reus confiteatur, ſe plura homicidia, vel latrocinia commiſiſſe, non exprimendo nomen perſonæ occiſæ, vel cujus res furto ſubtraxit.*

61 *An talis confeſſio generica faciat indicium ad torturam.*

62 *An poſſit quis ex ſola confeſſione condemnari, & num. 63.*

64 *Corpus delicti per confeſſionem rei regulariter non probatur.*

65 *Non cenſetur conſtare de facto, niſi conſtet de ejus qualitate.*

66 *Quid ſi reus in tormentis delictum fateatur.*

67 *An poſſit reus confeſſionem in tormentis extortam revocare, & num. 68.*

69 *Quando articuli objectivi admitti debeant.*

70 *An confeſſio rei cum qualitate excluſiva delicti dividi poſſit.*

71 *Quando Judex abſtinere ſe debeat à tortura.*

72 *An condemnatus in contumaciam, & habitus à ſtatuto pro confeſſo, & convicto, poſſit appellare.*

73 *Convictus, & ſponte confeſſus de jure non appellat.*

74 *Non eſt facienda extenſio de caſu vero ad caſum fictum.*

75 *Quando Bannitus non poſſit impunè offendi.*

76 *An Princeps poſſit appellationem omninò tollere.*

77 *Quis cenſeatur verus contumax, & quis fictus.*

78 *Quando contumax citatus non teneatur comparere.*

Quæſtio III.

Quando confeſſio noceat reo.

REgula eſt, quod confeſſio ſive judicialis, ſive ex- 57
trajudicialis, ut confitentem afficiat, debet eſſe non generalis, ſed ſpecifica, tam de perſona, in quam delinquitur, quàm de loco, & tempore commiſſi delicti: generalitas enim ambiguitatem parit, & ambiguitas confitenti non nocet, *l. 1. §. quæſtioni, & §. ſi quis ultro, ubi DD. ff. de Quæſtion. Roman. conſil. 455. num. 4. Boſſ. in tit. de Confeſs. numer. 43. & ſequent. Farinac. conſ. 156. num. 15. & conſ. 80. num. 42.* ubi dicit, quod confeſſio, ut noceat reo, debet eſſe ſpecifica cum expreſſione loci, temporis, cauſa, aliiſque omnibus qualitatibus, & circumſtantiis delicti.

Ex quo infertur 1. quod confeſſio rei extorta non præ- 58
cedentibus inditiis, nec probato corpore delicti, non ſuf-

ficit ad torturam, *Vermigl. conſil.* 113. *numer.* 5. *Hirutius relat. inter conſil. Farinac. conſil.* 25. *num.* 23. *Boſſ. in titul. de Delict. num.* 15. ubi dicit, quod Judex non comperto delicto debet reum abſolvere, *Maſcard. de Probat. concluſ.* 345. *num.* 39. *vol.* 1. *Bartol. Socin. in l. hæredes num.* 10. *poſt med. ff. de Vulg. & pup.* ubi dicit, quod ſi quis confitetur factum, ſed negat tempus, vel locum, videtur omninò confiteri aliud maleficium, & contentum in accuſatione omninò negare, quoniam factum alio loco, & tempore dicitur realiter diverſum, *ut tradunt DD. in l. ſi non ſortem* §. *libertus ff. de Cond. indeb.* 59

Infertur 2. quod reus non poterit condemnari, ſi generaliter confitetur, ſe plura latrocinia commiſiſſe, non exprimendo in ſpecie, cujus res furto ſubtraxerit, aut aliquem occidiſſe non expreſſo nomine perſonæ occiſæ, etiamſi dicat, ſe ignorare nomen perſonæ, *l.* 1. §. *ſi quis ultro ff. de Quæſtion.* quòd procedit, etiamſi reus eſſet malæ conditionis, & famæ: in delictis enim nemo poteſt ſibi præjudicare, contra veritatem aliquid dicendo, vel aſſerendo, *ut advertit. Peguer. dec.* 17. *num.* 3. & 4. 60

ubi etiam dicit, quod talis confeſſio generica non facit indicium ad torturam, *Rolan. conſ.* 51. *num.* 13. & *ſequent. libr.* 1. ubi dicit, quod ſi fur confitetur, plura furta ſe commiſiſſe, non debet Judex talia credere, ſed tenetur omnia furta per reum confeſſa verificare, deſtinando nuntium ad habendam informationem in loco pro veritate, alioquin exponeret ſe periculo puniendi innocentem: contingit enim aliquando, quod etiam innocens ea, quæ vera non ſunt, metu tormentorum confitetur, *l.* 1. §. *quæſtioni*, & §. *ſi quis ultro, ubi DD. ff. de Quæſtion. Farinac. conſ.* 156. *numer.* 15. & *ſequen. Cravet. conſ.* 211. *num.* 2. ubi dicit, quod in delictis facti permanentis, quale eſt homicidium, incendium &c. non poteſt quis ex ſua confeſſione condemnari, niſi 61

conſtet de corpore delicti; vel ſaltem appareant aliqua veſtigia, ut ſi reperiatur ſanguis, vel aliquid aliud in loco deſignato ab ipſomet reo, quod proximè referri poſſit ad delictum, *Clar. in Pract. crimin. lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 55. *verſ. quomodo autem &c.* ubi ſubiicit, quod in delictis facti tranſeuntis, quale eſt fornicatio, adulterium &c. confitens, ſe cum certa etiam muliere copulam habuiſſe, condemnari non poteſt, niſi ultra confeſſionem adſit querela partis, vel aliqua alia informatio. 62

Limita, quando delictum eſt tale, quod ſolo animo perfici poteſt, quale eſt hæreſis, & ſimilia: tunc enim ex ſola confeſſione, dummodò ſit veriſimilis, poteſt quis condemnari, cùm tale delictum vix aliter probari poſſit, niſi per propriam confeſſionem, *ut d. Clar. dict. quæſt.* 55. *verſ. quomodo autem &c. & alii communiter.* 63

Obſerva tamen, quod ſi reus confitetur, ſe cognoviſſe certam mulierem nuptam, non poſſet adulterio puniri, niſi ex parte fiſci probetur matrimonium; nec obſtaret, quod idem reus nuptias fateatur, quia corpus delicti per confeſſionem rei regulariter non probatur, *Farinac. dict. conſ.* 156. *numer.* 17. & *ſequent.* quemadmodum nec is, qui fatetur, ſe receptaſſe bannitum, poſſet ex cauſa hujuſmodi receptationis condemnari, niſi fiſcus aliter, quàm per rei confeſſionem, probaverit, 64

eum, qui receptatus eſt, fuiſſe bannitum: non enim cenſetur conſtare de facto, niſi conſtet de ejus qualitate, *Cæphal. conſ.* 230. *n* 11. *lib.* 2. *Rolan. d. conſ.* 51. *nu.* 12. *Boſſ. in tit. de Delict. n.* 4. & 15. 65

Obſerva 2. quod ſi reus in tormentis delictum confiteatur, adhuc ſtari non debet tali confeſſioni, niſi reus in illa perſeveret, & eam ex intervallo ratificet ſaltem die ſequenti, non quidem in carcere, ſed ad bancum juris, & in loco, ubi reus tormenta, ſeu inſtrumenta ad torquendum videre non poſſit: aliter enim cenſeretur adhuc durare metus tormentorum, & ita obſervat conſuetudo, *ut inquit Ciar. quæſt.* 64. *verſ. cæterum &c. cum verſ. ſeq.* 66

An verò reus confeſſus poſſit ſuam confeſſionem in tali caſu revocare? Reſp. affirmativè, etiamſi talis confeſſio fuerit per torturam extorta præcedentibus inditiis, & poſteà extra tormenta ex intervallo legitimè ratificata, dummodò error allegetur, & ejus probatio offeratur, quia non fatetur, qui errat, *l. non fatetur, ubi DD. ff. de Confeſſ.* quo caſu Judex reo ſtatuere, debet competentem terminum ad producendum, & allegandum omnes ſuas defenſiones, quas facient intendit contra ſuam confeſſionem, quia aliàs tamquam indefenſus non poſſet condemnari, *Farinac. in Pract. crimin. quæſt.* 81. *num.* 315. & *ſequent. latè Caball. reſol. crimin. caſ.* 186. ſubdens, quod ſi reus fuerit præcedentibus legitimis inditiis tortus, & confeſſus, & deinde legitimè ratificaverit, requiritur eo caſu clara erroris probatio, nec aliàs relevatur revocans, etiamſi revocationem in tormentis vellet ſubſtinere: immò fatuus eſſet Judex, qui tunc reum torqueret, cum adhuc remanſerit ſufficiens probatio ad condemnandum; confeſſio enim legitima nulla ex parte eliditur, niſi probetur error, ſecus eſſet, ſi deventum fuerit ad quæſtionem, ſed nondum reus ratifi- 68
cavit extra tormenta, & ſic confeſſio non erat ſufficiens ad condemnandum: tunc enim, cum non remaneat plena probatio, ſed tantùm ſemiplena, niſi revocans probet contrarium, compellitur perſeverare in confeſſione per repetitionem tormentorum, *Boſſ. in tit. de Confeſſ. numer.* 57. & *ſequent.* ubi addit, quod non requiritur probatio erroris, ſi incontinenti fieret revocatio, *Vermigliol. conſ.* 205. *num.* 1. & *ſequent.* ubi etiam obſervat, quod articuli, quamvis objectivi admittendi ſunt, ſi inde reſultet defen- 69
ſio articulantis à criminalitate, quia tunc non cenſentur dati animo partem injuriandi; alioquin denegatio defenſionum reſultans ex rejectione articulorum non ſolùm præberet juſtam cauſam appellandi, ſed poſt defenſiones denegatas proceſſus, omniaque acta eſſent nulla ipſo jure, etiamſi non fuerit appellatum, *per tex. in elem. paſtoralis, de Sent. & re jud.*

Quæres, an confeſſio rei cum qualitate excluſiva de- 70
licti dividi poſſit? Reſp. quod alii negant, aſſerentes, eo caſu fiſco, vel parti nihilominus incumbere onus probandi delictum, *ita Boſſ. in tit. de Confeſſ. num.* 23. & *alii apud Vermigliol. conſ.* 282. *num.* 8. *Caball. centur.* 3. *reſolut. crim.* 254. *num.* 3. *Gabr. lib.* 7. *de malefic. concluſ.* 19. *num.* 10. ubi dicit, quod confeſſio non poteſt, quando quis confitetur recepiſſe, & expendiſſe monetam falſam ignoranter, quam æſtimavit bonam, *Ciriac. contr.* 418. *num.* 19. ubi dicit, quod in delicto ex cauſa extractionis frumenti, & aliarum mercium confeſſio Rei ſimiliter ſcindi non poteſt, ſed acceptari debet à fiſco cum omnibus ſuis qualitatibus: quod eſt regulare in omni facto à natura, vel jure communi non prohibito, & contra ſe juris præſumptionem non habente, *Boſſ. d. tit. de Confeſſ. ſub numer.* 23. *Farinac. in Pract. crim. quæſt.* 81. *num.* 149. & *conſ.* 113. *num.* 6. contrarium tamen tenet *Bart. Soc. in l. hæredes nu.* 10. *verſus fin. ff. de Vulg. & pup.* ubi reſolvit, quod ille, qui dicit, ſe occidiſſe ad ſui defenſionem, ſi non probaverit qualitatem allegatam, habetur pro confitente, licèt talis confeſſio non ſufficiat ad imponendam pœnam ordinariam, ſed tantùm extraordinariam; quod intellige, quando reus plenè non eſt convictus; ſecus ſi plenè convictus ſit, & qualitatem defenſionis non probaverit: tunc enim poterit in pœnam ordinariam condemnari, cum in tali caſu opus non ſit confeſſione, *l. qui ſententiam Codic. de Pœn. Clar. qu.* 55. *verſ. poſſet quoque &c. cum verſ. ſequent. latè Farinac. dict. quæſt.* 81. *num.* 110. & *ſequent.* & *num.* 131. ubi ſubiicit, quod in tali caſu, ſive reus ſit convictus, ſive 71
non, Judex abſtinere ſe debet à tortura propter periculum, nè reus ſubſtinendo veniat abſolvendus, cum per torturam non obſtante quacunque proteſtatione tamquam contraria facto, purgentur nedum inditia, ſed etiam probationes.

Quæres 2. an condemnatus in contumaciam, & habitus 72
à ſtatuto pro confeſſo, & convicto, poſſit appellare? Reſp. affirmativè; quamvis enim convictus, & ſponte confeſſus de jure non appellet, quando utraque qualitas concurrit, 73
l. obſervare, cum ibi not. C. Quor. appell. non recip hoc tamen procedit, quando verè quis eſſet confeſſus, & convictus, ſecus ſi fictè per contumaciam, cùm non ſit facien- 74
da extenſio de caſu vero ad caſum fictum, *Bart. communiter receptus in l.* 3. §. *hæc verba ſive quis ff. de neg. geſt.* unde bannitus, qui vigore ſtatutorum poteſt impunè offendi, 75
non tamen offendi poſſet pendente appellatione à ſententia banni, vel pendente cauſa nullitatis ipſius banni, ſeu pendente tempore ad appellandum ab ipſa banni

ſententia; & ideò ſi reus poſt ſententiam contra re latam infra tempora ad appellandum vel captus, vel ſponte ad Curiam venerit, & à ſententia appellare voluerit, audiendus eſt jure communi inſpecto, ita ut ſententia contra eum executioni demandari non poſſit, cum per appellationem ſit ſuſpenſa; ſecus ſi poſt lapſa tempora ad appellandum comparuerit, quia tunc appellans non auditur, *Clar. in ver. homicidium, verſ. ſucceſſivè quæro &c. Lancell. de Attentat. appell. pend. 2. par. cap. 12. ampliat. 4. num. 3. & ſequent. Menoch. de Arbitr. Jud. lib 1. quæſt. 90. num. 58. Farinac. quæſt. 11. numer. 48.* ubi ſubdit, quod vigore conſtitutionum Pii IV. & Pii V. ſi reus non ſolùm infra tempora ad appellandum, ſed infra annum ſpontè compareat, de novo iterùm auditur, ac de directo ex integro contra ſententiam adversùs eum latam admittuntur; verùm ſi captus ſit quandocunque etiam infra legitima tempora ad appellandum, vel ſpontè compareat poſt annum, tunc nullatenus auditur, etiamſi non ſit verus contumax: quia in tali caſu vigore dictarum conſtitutionum ſententia facit crimen notorium, & executioni demandanda eſt, ac ſi in judicatum tranſiviſſet, dummodò legitimis præcedentibus inditiis lata fuerit: nec poteſt reus admitti ad novas, vel alias defenſiones abſque ſpeciali gratia Papæ, quo caſu indiſtinctè appellatio prohibetur, *ex trad. per Flamin. Cartar. in tract. de execut. ſentent. capto bannito cap. 1. num. 54. & ſequen. & num. 262. cum ſequen. Cravat. ad Veſtr. in Prax. lib. 7. cap. 3. num. 53. Covar. pract. qq. cap. 23. num. 6.* ubi, quod Princeps poteſt ap-
76 pellationem omninò tollere ſecundùm communem Doctorum ſententiam, verus autem contumax dicitur, qui
77 fuit perſonaliter citatus, & comparere contempſit; fictus verò dicitur, quando fuit citatus domi, *Gravat. ad Veſtr. d. cap. 3. n. 53. & ſeq.*

78 An verò contumax citatus ad comparendum in loco ſibi non tuto, teneatur comparere? Reſp. negativè, præſertim ſi notoriè conſtet, locum non eſſe tutum, *latè Farinac. in Pract. crim. quæſt. 11. num. 55. & ſequen. & quæſt. 18. num. 43.* ubi inter caſus loci non tuti ponit metum Judicis minantis, inimicorum, belli, peſtis, ac tempeſtatis maritimæ.

SUMMARIUM.

1 *An conductor domus teneatur ad Emendam damni occaſione incendii ſequuti ob culpam familiæ, & nu. 2. & ſeq.*
2 *An conductor domus teneatur ad caſus fortuitos.*
3 *Regula, quod incendium præſumitur eveniſſe culpa inhabitantium, quomodo intelligatur, & numer. 4.*
4 *Conductor non tenetur de culpa leviſſima, ſed tantùm de dolo, lata culpa, & levi.*
5 *Quid probari debet ad hoc, ut quis de incendio teneatur.*
6 *Loci congruitas culpam excludit, incongruitas includit.*
7 *Quinam teneatur ex facto, vel delicto familiæ, & n. 8. & 9.*
8 *Quid ſi clarè non conſtet de principio ignis.*
9 *Dolus, vel culpa ſervi quoad ea, in quibus non eſt deputatus, non debet obeſſe Domino.*
10 *Quid ſi villam aliquis conduxerit, ut incorruptam redderet, præter vim, & vetuſtatem.*
11 *Culpa levis quomodo probetur.*
Quando committatur dolus, lata culpa, & leviſſima, ibid.
12 *Quid ſi contra conductorem actum fuerit civiliter actione l. Aquiliæ ad Emendam damni.*
13 *Incendium præſumitur originem habuiſſe in loco, in quo ignis viſus fuit prius, quàm in alia parte.*
Incendium, & alii caſus ambigui quomodo probentur, ibid.

CAP. XX.

De damno dato.

Quæſtio I.

An conductor domus teneatur ad Emendam damni, occaſione incendii ſequuti ob culpam famuli, ſive familiæ ipſius conductoris.

RESP. negativè, ſi nulla concurrat culpa vel lata, vel 1
levis ipſius conductoris, præſertim ſi tempore incendii abſens fuerit ab eo loco; ratio eſt, tum quia incendium dicitur caſus fortuitus, *l. incendium, & ibi gloſ. Codic. Si cert. pet.* caſus verò fortuitus non im- 2
putatur conductori, niſi conventio, vel culpa præceſſerit, *l. quæ fortuitis Codic. de Pignor. act. l. ſi ut certo. §. nunc videndum, ubi Bartol. ff. Commod.* tum quia Dominus non tenetur pro famulo, ſi idoneum elegit, *l. ſi vendita, ubi Bald. ff. de Peric. & commod. rei vendit. l. ſi ſervus ſervum §. Proculus ff. Ad l. Aquil.* tum etiam quia, licèt incendium præſumatur eveniſſe 3
culpa inhabitantium, niſi probetur, quod caſu fortuito evenerit, *dict. l. ſi vendita, & l. qui inſulam §. fin. ff. locat. Afflict. deciſion. 57. numer. 2.* tamen illa culpa incendii præſumitur leviſſima, niſi aliud in oppoſitum probetur, *gloſ. in §. præterea ver. debet. Inſtit. Quib. mod. re contr. oblig. latè Roland. conſ. 95. num. 15. & 25. lib. 2.* de leviſſima verò culpa non tenetur conductor, ſed tantum de dolo, lata culpa, & levi, quia 4
contractus gratia utriuſque celebratur, *l. contractus ubi Dec. numer. 33. ff. de Reg. Jur. l. ſi ut certo. §. nunc videndum, & ibi Bartol. ff. Commod. Affl. dec. 57. num. 4. & 9. in fin.* unde regula prædicta locum habet in caſibus, in quibus quis tenetur de leviſſima culpa, ut in commodato *Grammat. in addit. ad Afflict. loco citat. litt. a.* ubi ſubdit, quod ad hoc, ut quis de incendio teneatur, debet 5
probari culpa certi determinati hominis, tum quia licèt præſumatur culpa inhabitantium, tamen abſque culpa determinatæ perſonæ fieri non poteſt: tum etiam quia quando non probatur culpa determinatæ perſonæ, remanet incertitudo, & ſic non poteſt ſequi condemnatio, *l. licèt §. fin. ff. Naut. caupon. ſtabul. latè Rolan. d. conſil. 95. n. 9. & ſeq. lib. 2.*

Et hæc quidem concluſio præcipuè procederet, quan- 6
do res, ex qua incendium proceſſit, conſervabatur in loco congruo, & communiter igni non propinquo, & caſui ignis veriſimiliter non ſuppoſito: tunc enim non poteſt conductori culpa levis aſcribi ratione loci, cum loci congruitas culpam excludat; ſicut incongruitas includit, *dict. l. ſi ut certo §. ſed interdum ff. Commod. ita Gozad. conſil. 63. numer. 14. & ſequen. Anchar. conſil. 348. numer. 1. & ſequent. Anan. conſil. 71. numer. 2. & ſequent. Menoch. de Arbitr. Judic. caſ. 390. num. 19.* quod procedit, etiamſi conductor promiſerit uti re locata more boni inquilini, eamque reſtituere potius melioratam, quàm deterioratam, *Farinac. conſ. 63. num. 1. & ſequ.*

Limita in publicanis, nautis, cauponibus, ſtabulariis 7
hoſpitibus, & ſimilibus: iſti enim tenentur ex facto, & delicto, vel quaſi familiæ ſuæ, dummodo conſtet de culpa famulorum, ſeu familiæ: ſecus ſi non poteſt apparere, quis fuerit in culpa, ut quia non conſtat, an incendium proceſſerit culpa hoſpitum, vel conductoris hoſpitii, vel ejus famulorum, *Anan. dict. conſil. 71. numer. 3. Afflict. deciſion. 57. numer. 4.* ubi dicit, quod quando clarè non conſtat de principio ignis, debet ferri ſen- 8
tentia abſolutoria, *Gozad. dict. conſil. 63. numer. 14.* ſubdens, quod aliæ perſonę ita demum tenentur, ſi aliquis de familia deputetur ad certum officium, & in officio illo delinquat, quia tunc dicitur paterfam. in culpa, deputando miniſtrum non idoneum, ſeu non ſufficientem, *ad not. per DD. in l. 1. §. familiæ ff. de Publican. & in l. nè quid ff. de Incen. ruin. & naufrag. vide Farinac. dict. conſil. 63. numer. 1. Roland. dict. conſil. 95. numer. 11. & ſequent. Rot. in Romana incendii, ſive prætenſorum damnorum, & intereſſe 17. Martii 1587. apud Farinac. poſt dict. conſil. 63. num. 4.* ubi, quod do- 9

lus, vel culpa ſervi quoad ea, in quibus non eſt deputatus, non debet aliquo modo obeſſe Domino, *Afflict. d. dec.* 57. *num.*7.

10 Limita 2. in caſu *l. qui Inſulam, colonus ff. locat.* ubi colonus tenetur de incendio facto per ſervum, non ex eo quod villa fuerit combuſta culpa famuli, ſed quia hac lege ipſe villam conduxerat, ut incorruptam redderet, præter vim, & vetuſtatem; unde cum duo tantùm caſus exceperit, reſpectu aliorum cenſetur ſe obligaſſe, & per conſequens tenetur de damno, quod illarum fuit à ſervo, *l. nam quod liquidæ ff. de Pen. leg. Rot. in d. Romana incendii, apud Farinac. loco cit.*

11 Notandum eſt autem, quod ad probandam levem culpam opus eſt articulare, & probare, quòd reus conventus non adhibuit illam diligentiam, quam adhibent homines diligentes ejuſdem conditionis, & profeſſionis, *gloſ. in dict. §. prætered, ver. debet. Inſt. Quib. mod. re contrah. oblig.* ubi etiam dicit, quod dolus eſt machinatio ſtudioſa, lata culpa eſt, non facere, quod fieri conſuetum eſt, leviſſima verò eſt, quando quis quocunque modò potuit prævidere, & non prævidit, *latè Rolan. dict. conſ.*95. *num.*15. *& ſequen. lib.*2. ubi obſervat, quod culpa non eſt tenere ignem, niſi ſit immoderatus, qui tribus dicitur modis, re, loco, & tempore: re videlicet ex nimia quantitate lignorum, propter quam ignis nimis fuit exceſſivus: loco, ut quia in loco incongruo, & periculoſo ignis accenſus fuerit: tempore, ut quia flante vento ignis immiſſus fuerit in loco aperto debitis diligentiis non adhibitis, *vide Anan. d. conſ.*71. *n.*2. *Gozad. conſ.*63. *n.*17.

12 Notandum 2. quòd licèt conductor non teneatur ex locato, & conducto, niſi de levi culpa, tamen ſi actum fuerit civiliter actione *l. Aquiliæ* ad emendam damni, teneretur etiam de leviſſima, dummodò culpa in committendo conſiſtat, ſcilicet in ſupponendo ignem, *Afflict. dec.*57. *numer.*8. *Rolan. d. conſ.*95. *numer.* 29. *& ſequen.* ubi, quod quælibet minima culpa in faciendo comiſſa major eſt quacunque alia commiſſa in non faciendo, *Cravett. conſ.*97. *numer.*2. *&* 5. ubi ſubiicit, quod quando agitur de culpa levi, punitur quis indiſtinctè *l. Aquil.* non habita diſtinctione, an agendo, vel omittendo commiſſa fuerit.

13 Notandum 3. quod incendium præſumitur habuiſſe originem in loco, in quo ignis viſus fuit priùs, quàm in alia parte, quia à communiter accidentibus ignis videtur in loco ſuæ originis, & præſumptio adaptatur ad id, quod frequentiùs accidit, *Bald. conſ.*174 *num.*2. *verſ. modo eſt alius caſus &c. lib.*2. ubi dicit, quod incendium, & alii caſus ambigui probantur per indicia, & conjecturas, *Alexand. conſ.*50. *num.*3. *in fin. & numer.*6. *lib.*1. ubi, quod in his, quæ occultè aguntur de nocte, quando civiliter agitur, ſufficiunt probationes per conjecturas propter difficultatem, *latè Greg. dec.*427. *n.*1. *& ſeq.* ubi, quod teſtes deponentes de eorum judicio, & credulitate, efficaciſſimum præſtant indicium: immò plenè probant quando judicium eſſet conjunctum cum ſenſu viſus, *Campeg. in tr. de Teſtib. reg.*209. *verſ.*21. *fallit &c. Caput. dec.*70. *nu.*6. *par.* 3. *Farin. in Pract. crim. q.*110. *n.*73. *&* 74. ſubdens, quod licèt cauſa, & origo incendii probetur conjecturis, corpus tamen delicti ipſius incendii debet probari manifeſtè, *Beltramin. ad Greg. d. dec.*427. *lit. a.*

SUMMARIUM.

14 *An Dominus fundi poſſit retinere vel occidere aliena animalia, & n.*15. 16. 17. 18. *&* 19.

20 *Quod eſt licitum in termino à quo, an ſit etiam licitum in termino ad quem, & n.*21.

22 *Inſpicitur initium quoad locum, & quoad tempus: declaratur, & limitatur n.*23. *&* 24.

25 *Quando Dominus teneatur in ſolidum ad damnum, & quando liberetur dando animal.*

26 *Damnum datum in meſſe nondum matura, quomodo ſit æſtimandum, & n.*27.

Quæſtio II.

An liceat Domino fundi occidere animalia, quæ damnum inferunt in ipſo fundo.

REſp. negativè, *l. Quintus mutius, & l. ſi boves,* 14
cum ibi not. ff. Ad l. Aquil. immò nec poſſet illa retinere, ſi ſciret, cujus ſint, quia majus eſt periculum in retentione animalium, quàm in aliis rebus, cum animalia facilius pereant, præſertim quia Dominus fundi habet 15
actionem de paſtu pecoris, vel l. aquil. *ut d. Bartol. in l. hoc amplius n.*3. *ff. de Damn. inf. Spec. in tit. de Actor. §.* 1. *nu.* 59. *verſ. ſed pone invenio pecudem, &c. Abb. in cap. ſi læſerit. n.*3. *de Injur. & damn. dat.*

Limita 1. ſi Dominus neſciat, cujus ſint animalia, 16
quia tunc ea retinere poteſt, donec fuerit ſatisfactus, *Specul. loco cit. num.*60. *Bald. in repet. l.* 1. *ff. ſi quadrup. pauper. feciſſ. &c. & in l. Quintus mutius ff. Ad l. Aquil. Ang. in §. animalium num.*11. *Inſt. eodem tit. ſi quadrup. pauper. &c. Boſſ. in tit. de Damn. dat. in fin. Gratian. deciſion. March.*57. *num.*12. *Cancer. var. lib.*2. *cap.*10. *numer.* 86. ubi ſubdit, quod licita etiam eſt retentio pro pabulo animali præſtito.

Limita 2. niſi conſuetudo, vel ſtatutum in loco con- 17
cederet facultatem prædicta faciendi, *Cepoll. de ſervit. ruſt. præd. cap.*9. *de ſervit. juris paſcen. numer.*30. *Boſſ. & Gratian. loco cit.* ubi aſſerunt, quod ſtatuta, & conſuetudines locorum, ut plurimùm hujuſmodi animalium 18
retentionem permittunt, *vide Hypp. de Marſil. ſign.*225. ubi dicit, quod ſtante ſtatuto, ut unicuique liceat propria auctoritate occidere animalia recepta in proprio 19
fundo, poteſt quis ea occidere etiam extra fundum, ſi ea animalia in alium locum aufugerint, dummodò incontinenti id fiat, *Benign. ad Statut. nob. Artis Agricult. Urb. capit.*47. quidquid enim eſt licitum in ter- 20
mino à quo, eſt licitum in termino ad quem, continuato actu, quando videlicet eſt eadem ratio, & congruitas terminorum: tunc enim propter continuationem actus, totum loci ſpatium reputatur idem locus inſpecto initio; ſecus ſi eſſet diverſa ratio, & qualitas termino- 21
rum, *Anan. conſil.*11. *numer.*4. ubi dicit, quod attenditur initium, *Bartol. in l. quod ait, §. fin. ff. Ad* 22
l. Jul. de Adult. ubi dicit, quod deprehendens aliquem in domo, ſi eum fugientem per horam alibi of- 23
fendat, cenſetur in eadem domo, & incontinenti offendere, *Bald. in l. ſicuti §. Ariſto. ff. ſi ſerv. vendict. Alex. conſ.*24. *num.*28. *lib.*2. *Benign. ubi ſupra Viv. commun. opin. in ver. ſtatutum, opin.* 765. *num.*11. ubi dicit, quod edictum puniens extrahentem frumentum extra territorium, non comprehendit illum, qui ante edictum incæpit exportare, *Guid. Pap. deciſion.*373. *& ibi Add.* ubi ſubdunt, quod exteri bona ibi poſſidentes non obſtante edicto poſſunt extrahere fructus propriorum bonorum, *Theſaur. dec.*152. ubi, quod dum magna urget penuria, exteris permittitur, ut eam fructuum quantitatem extrahant, quæ ad eorum neceſſitatem ſufficit, & id, quod ſupereſt, vendere coguntur civibus ejus loci, ubi victualia orta ſunt, *Cancer. var. lib.*1. *cap.*14. ubi, quod ſtatutum prohibens, ne quis ex loco extrahat frumentum, vel aliud, eſt intelligendum, præterquam ad proprium uſum.

Et hæc quidem procedunt, quando principium eſt li 24
citum, & habet cauſam licitam, quia tunc illud principium inſpicimus; ſecus quando utrumque, & initium, & finis eſſent illicita: quia hoc caſu inſpicimus finem, & hoc eſt favore rei, nè de utroque puniatur; unde apprehendens aliquem in platea, & transferens eum extra plateam, & ibi eum percutiens, punitur tamquam percutiens extra plateam, *Bartol. in d. l. quod ait. §. fin. numer.*3. *& ſeq. & alii communiter.*

Notandum eſt autem, quo de jure Dominus ani- 25
malium aut damnum tenetur ſarcire, aut animal damnum faciens pro noxa dare, *l.* 1. *§. cum arietes. & §. interdum ff. ſi quadrup. pauper. feciſſ. &c. Ang. §. animalium, numer.*6. *Inſt. eodem titul. Bald. in l.* 1. *ff. eodem Benign. ubi ſupra capit.* 47. niſi Dominus animalium ſciverit, ea eſſe vitioſa: tunc tenetur inſolidum ad damnum, & ideò non liberatur dando animal pro noxa,

cap.

cap. ſi bos, & cap. fin. ubi DD. de injur. & damn. dat. quemadmodum nec liberatur dando animal, ſi animal nocuit, culpa, vel negligentiæ ipſius Domini, vel cuſtodis: Dominus enim tenetur Aquilia ad emendationem damni etiam propter malam cuſtodiam, & electionem, *l. ſi ſervus ſervum §. ſi fornacarius ff. ad l. Aquil. l.1. §. interdum ff. ſi Quadrup. pauper. feciſ. &c. Bartol. in l. nè quid, num.1. ff. de Incend. ruin. & naufrag. Bald. in dict. l.1. ff. ſi quadrup. pauper. &c. & in d. l. ſi ſervus ſervum §. ſi fornicarius Ang. in d. §. animalium num.9.*

26 Notandum 2. quod damnum datum in meſſe nondum matura, judicatur ſecundùm illud tempus, non autem ex tempore ſupervenienti, *Bald. conſil.182. num.4. vol.* 1. ubi dicit, quod frumentum tunc æſtimatur quantum
27 valet in herba, tantum, & non plus, quia multa accidere poſſunt, quæ impediant fructus ad maturitatem, & effectum perduci, puta nives, grandines, &c. & ideò de omninò futuris non poteſt certè judicari, *Cravet. conſil.40. num.10. Menoch. de Arbitr. Jud. caſ.149. nu.* 21. *Ang. in d. §. animalium, nu.10. Gratian. dec. March.* 57. *num.5. & ſeq.*

SUMMARIUM.

28 *Operarii laborantes in fundo alieno regulariter excuſantur: limitatur n.29. & ſeq.*

29 *Quid ſi faciant quod de ſui natura eſt illicitum, ſeu de genere prohibitorum.*

30 *Et quid ſi verè, vel præſumptivè ſciverint, fundum eſſe alienum.*

31 *Item quid ſi eis fuit denuntiatum, ne laborarent in tali fundo, vel ut ab opere deſiſterent.*

32 *An, & quando excuſetur, qui de mandato Judicis aliquid facit.*

33 *Mitiùs cum ſervis agitur etiam in atrocioribus, ſi Domino parent.*

Quæſtio III.

Quando excuſentur operarii laborantes in fundo alieno.

28 QUamvis regulariter excuſentur operarii putantes, fundum eſſe illius, à quo conducti ſunt, *ſecundùm Bartol. & alios in l. in rem.24. §. tignum ff. de rei vendict.* ubi, quòd tales operarii nec de damno dato, nec de turbata poſſeſſione tenentur, ſed ſufficit allegare nomina eorum, de quorum mandato id fecerunt, & mandatum probare etiam per aſſertionem
29 eorum, qui eos conduxerunt: in multis tamen caſibus puniuntur, videlicet ſi quid faciunt, quod de ſui natura eſt illicitum, ſeu de genere prohibitorum, ut ſi violentiam aliquam committant, ædificia deſtruant, terram ſeminatam evertant, arbores non incidendos incidant maximè tempore incongruo, fructus immaturos colligant, terminos amoveant, noctis tempore, aut cum armis laborent, vel actum clandeſtinè faciant, vel fines mandati operis excedant, vel aliquid aliud agant, quod non ſit de natura operarum locari ſolitarum: tunc enim, cum dent operam rei illicitæ, accuſari poſſunt, & tenentur de damno, ac de turbata poſſeſſione, & contra eos jurari poteſt in litem, *latè Plot. de in lit. juran. §.49. numer. 27. & ſequent. Clar. in Pract. crimin. §. fin. quæſt.60. verſ. ſolet dubitari &c. Farinac. q.97. num.* 139. *& ſeq.*

30 2. Non excuſantur, quando verè, vel præſumptivè ſciverint, fundum eſſe alienum, quia eo caſu ceſſat bona fides, *Plot. d. §. 49. numer.27. in 4. limit.* ubi dicit, quod non excuſantur operarii, qui prius laborarunt in uno prædio nomine unius, & deinde in eodem nomine alterius, *Rolan. conſ.54. num.2. & 3. & numer.14. cum ſequent. lib.1.* ubi, quod non excuſantur, quando publica fama eſt in loco, fundum non eſſe illius, à quo fuerunt conducti, dummodò de tali fama legitimè conſtet, *Dec. in l. velle non creditur num.11. ff. de re Jur.* ubi, quod non excuſantur operarii, ſi & ipſi fundum habent vicinum illi fundo, in quo laborarunt, quia præſumuntur ratione vicinitatis habere ſcientiam; niſi vicini eſſent infirmi, vel novi, vel abſentes; tunc enim ceſſaret præſumptio ſcientiæ, *ut ſubdit Plot. d. §. 49. n.27. verſ. & idem ubi laboratores &c.*

3. Operarii non excuſantur, quando eis fuit denun- 31
tiatum, nè laborarent in tali fundo, ſeu ut ab opere deſiſterent: quia ſicut faciles fuerunt ad credendum conductori, ita etiam debent eadem facilitate credere contradicenti, *Menoch. de Arbitr. Jud. lib.2. caſ.354. num.* 40. *Clar. d. quæſt.60. verſ. ſolet dubitari &c.* quod quidem ab omnibus admittitur, quando operarii moniti fuerunt re integra ante opus cæptum, vel quando præceptum Judicis interceſſit; ſecus ſi denunciatio facta fuerit poſt cæptum opus, tunc enim eos excuſari cenſet *Rolan. d. conſ.54. num.22. & ſequent. Plot. loco cit. d. §.49. numer.27. in 2. limit.* ubi, etiam dicit, quod ſi non apparet, an ante, vel poſt locationem operarum proteſtatio facta fuerit, præſumitur in dubio locatio, ſive conductio operarum præceſſiſſe, *Ruin. conſ.122. numer.12. lib.5. Farinac. d. quæſt.97. num.138.* ſubdens *numer.148.* quod is, qui operarios conduxit, tenetur eis actione injuriarum ad damna, & intereſſe, niſi fortè exceſſerint fines mandati, *ut declarat idem Plot. ubi ſuprà n.27. in 3. limit. in fin. & n.29.*

Ex dictis infertur, quod excuſatur etiam is, qui de 32
mandato Judicis aliquid facit, *Dec. in d. l. velle non creditur num.12. ff. de Reg. Jur. Clar. d. quæſt.60. verſ. ſolet dubitari &c.* ubi dicit, hoc tantùm procedere in delictis levibus: quia in delictis atrocibus mandatum Superioris nunquam excuſat quoad hoc ut in totum non puniatur, licèt excuſet, ut mitiùs puniatur, *juxta gloſ. com. receptam in l.2. in ver. relegatione C. de Sepulc. viol.* ubi dicit, 33
quod etiam in atrocioribus mitiùs cum ſervis agitur, ſi Domino parent.

SUMMARIUM.

34 *An Univerſitas inſpecto jure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.*

35 *An valeant ſtatuta, quòd Univerſitates teneantur emendare damnum in earum territoriis.*

36 *Referuntur quoad hoc conſtitutiones Pii V.*

37 *Quid ſi ſciantur, à quo fuit illatum damnum, & is ſolvendo ſit.*

38 *Et quid ſi Communitas probaret, furtum, ſeu damna contigiſſe non obſtante cuſtodia.*

39 *An in hoc ſtari debeat juramento damnum paſſi.*

40 *Probato furto, juramentum ſuper quantitate defertur Domino rei.*

41 *An furtum probari poſſit per teſtes aliàs inhabiles.*

Quid ſervetur in ſtatu Eccleſiaſtico, ibid.

42 *Communitas, ſi emendationem damni præſtiterit, abſque alia jurium ceſſione habet regreſſum contra ipſum malefactorem.*

43 *Quid ſi is, qui damnum paſſus eſt, non ivit per iter rectum.*

44 *Articulans, maleficium fuiſſe commiſſum in via publica, debet ſe referre ad tempus maleficii.*

Quæſtio IV.

An Univerſitas inſpecto jure communi teneatur pro damno dato in ſuo territorio.

AFfirmat *Bartol. in l.1. §. ſumma ff. de his, qui de-* 34
jecer. & in l. nè quid numer.2. ff. de Incen. ruin. & naufrag. ubi dicit, quòd Dominus Caſtri, vel Villæ, & etiam ipſa Univerſitas de jure tenetur in ſimplum civiliter, non autem criminaliter, *& ita ſentiunt alii, quos refert, & ſequitur Dian. reſol. mor. part.8. tract. 7. reſol.* 38. quia generaliter conſtitutum eſt, quemvis Magiſtratum curare debere, ut malis hominibus provinciam purget, *juxta text. in l. congruit* 13. *ff. de offic. Præſ.* quod procedit, ſi damnum illatum eſſet ſciente Domino Caſtri, vel univerſitate, & prohibere valente, *ut tradunt communiter Doctores;* & tunc pro ſolvenda iſta condemnatione imponitur Univerſitati collecta pro quantitate patrimonii, *l.* 1. *Codic.*

*de Muner. patr. lib.*10. *Alex. conſ.*88. *num.*36. *vol.*5. *Farinac. in Pract. crim. q.*24. *num.*200. ubi dicit, quod ad hujuſmodi collectam tenentur etiam abſentes tempore maleficii, licèt in hoc contrarium teneat *Menoch. lib.*5. *præſumpt.*1. *n.*25.

35 Sed in multis Italiæ partibus per particularia ſtatuta cavetur, quòd Univerſitates teneantur emendare damnum in earum territoriis; quæ quidem ſtatuta valida ſunt, etiamſi Uuniverſitates prædictæ nihil verè, vel præſumptivè commiſerint, quia per hujuſmodi ſtatuta hominibus municipii tacitè committitur cuſtodia perſonarum, & bonorum ejuſdem loci, & ideò videntur eſſe in culpa propter negligentiam, *arg. l. dolus ff. mandat. Bartol. loco cit. & in l. jure proviſum Codic. de fabricenſ. lib.*11. *Bald. conſil.* 174. *numer.*2. *& ſequen. vol.* 2. *Luc. de Penn. in l.*1. *ver. conveniri Codic. de omn. agr. deſer. lib.*11. *Menoch. de Arb. Jud. caſ.*345. *num.*11. *& ſequent. Covar. var. lib.*2. *cap.*8. *num.*7. *Oſaſch. deciſ.* 88. *num.*13. *& ſequent. Grammat. dec.*47. *Farinac. dict. quæſt.*24. *num.*198. *Cæphal. conſ.*230. *num.*4. *vol.*2. *Natt. conſ.*574. *num.*11. *vol.*3. *Maſcard. de Probat. concl.*1413. *numer.*21. & ita ſtatuit Pius V. *conſtit.*10. contra Baro-

36 nes, & Univerſitates S. R. E. mediatè, vel immediatè ſubjectos, ſeu ſubjectas, vide *Clar. in Pract. crimin. q.* 82. *incip. Statutum primum circa damna data, verſ. ſed quid ſi damnum datum &c.* ubi dicit, quòd ſi damnum datum ſit in confinibus duarum villarum, utraque in tali caſu teneretur.

37 Obſerva tamen, quod hujuſmodi ſtatuta non procedunt, quando ſcitur, à quo fuit illum damnum, & is eſt ſolvendo; tunc enim non debet quis gravari odio alterius; unde hæc ſtatuta in duobus caſibus intelligi debent, ſcilicet quando ignoratur, à quo damnum fuerit illatum, vel ſi ſcitur, is, qui damnum intulit, non eſt ſolvendo, *Barb. conſ.66. num.6. quem refert, & ſequitur Oſaſc. dec.*88. *num.*31. licèt de hoc dubitet *Farinac. d. q.*24. *num.*213.

38 Obſerva 2. quod talis culpæ præſumptio recipit probationem in contrarium; unde ſi Communitas probaret, furtum, ſeu rapinam contigiſſe non obſtante cuſtodia, quia videlicet non poterat reſiſtere furum multitudini, qui damnum dederunt, non teneretur ad emendationem damni, *ut reſolvit Farin. d. q.*24. *n.*207.

39 Obſerva 3. quod de damno dato, ac rebus furto ſubtractis aliter conſtare debet quàm per juramentum damnum paſſi, ſed per teſtes id probandum eſt, alioquin aperiretur via fraudibus; immò cum Communitas in tali caſu teneatur ad emendationem damni ex alterius delicto, ſtari non debet juramento damnum paſſi ſuper æſtimatione rerum ſubtractarum, licèt regulariter pro-

40 bato furto juramentum ſuper quantitate deferatur Domino rei, *latè Maſcard. de Probat. concluſ.* 832. *nu-*

41 *mer.*1. *& ſequent. & concl.* 831. *numer.*35. ſubdens, quod furtum probari poteſt per teſtes aliàs inhabiles, ut ſunt familiares, domeſtici, & ſimiles, *Farin. d. qu.*24. *n.*215. *& ſeqq.*

42 Obſerva 4. quod Communitas, ſi emendationem damni præſtiterit, malefactore invento habet pro relevatione indemnitatis regreſſum contra ipſum abſque alia jurium ceſſione, *ut probat Farinac. loco cit. n.*214.

43 Obſerva 5. quod Civitas non tenetur relarcire damnum, ſi is, qui damnum paſſus eſt, non ivit per iter rectum, ſed per alpes, quia debebat iter facere per viam, per quam communiter itur, *Bartol. in l. Prætor ait §. ſumma numer.*2. *ff. de his, qui dejecer. vel effuder. Dian. dict. part.*8. *tractat.*7. *dict. reſol.*38. *in fin. ubi alios refert*, non tamen ſequitur, publicè itur per talem locum, ergo eſt locus publicus, *ut not. Bartol. loco cit.* ubi etiam advertit, quod articulans, maleficium fuiſſe

44 commiſſum in via publica, debet ſe referre ad tempus maleficii, non enim ſufficit probare, quod aliàs fuerit locus publicus.

SUMMARIUM.

45 *Univerſitas verè, & propriè non poteſt delinquere: declaratur, & limitatur n. ſeq.*

46 *Quid ſi ageretur de iis, quæ per univerſitatem expediri, & fieri poſſunt.*

47 *In quo loco Univerſitas citari debeat.*

48 *Univerſitas pœna pecuniaria regulariter punitur, & n.*55. *limitatur n.*52.

49 *Quid ſi Univerſitas non habeat bona ſufficientia ad pœnam ſolvendam.*

50 *Quando Univerſitas cogatur ad imponendam collectam.*

51 *An innocentes, & abſentes collectari poſſint pro delicto Univerſitatis.*

52 *Quando Civitas, & Univerſitas puniatur morte civili.*

53 *Pœna Univerſitatis non relevat ſingulares delinquentes.*

54 *Autores ſeditionis quomodo puniantur.*

55 *Quando Univerſitas teneatur de ratificatione delicti commiſſi per cives.*

Quæſtio V.

An, & quando Univerſitas puniri poſſit.

QUamvis Univerſitas verè, & propriè non dica- 45
tur, nec poſſit delinquere, cum Univerſitas ſit nomen juris, quæ non habet animum, nec intellectum, ſed ſit unum corpus, & quædam perſona repræſentata per Rectores, & Gubernatores, *l.*1. *§. quibus, & l.*2. *l. ſicut §. fin. ff. Quod cujuſque univerſ. nom. l. metum* 3. *§. animadvertendum, ubi gloſ. & DD. ff. Quod met. cauſ. capit. novit, de his, quæ fiunt à Prælat.* hoc tamen procedit in iis, quæ Univerſitati con- 46
venire non poſſunt, ut committere homicidium, violentiam, rapinam, & ſimilia; ſecus eſſet in iis, quæ per ipſam Univerſitatem expediri, & fieri poſſunt, ut condere ſtatuta, dare juriſdictionem, & ſimilia: tunc enim verè, & propriè Univerſitas delinquere dicitur, *auth. item nulla Communitas, Codic. de Epiſcop. & Cleric. Bald. conſil.*367. *numer.*6. *libr.*3. *And. Gaill. in tractat. de Pac. pub. lib.*2. *cap.*9. *numer.*1. *&* 2. *Pariſ. conſil.*21. *numer.*31. *libr.*4. id ubi intelligit, quando more ſolito, & convocata Uuniverſitate, & ſervata ſolemnitate à jure requiſita celebratur, ſeu fit talis actus, aliàs ſecus, *latè Farinac. in Pract. crim. quæſt.*24. *numer.*111. *& ſequent. & num.*129. ubi, quod Univerſitas poteſt in tali caſu, ſicut alia perſona privata, pro delictis citari, banniri, & condemnari, *Boſ. in titul. Banniri qui poſſ. numer.*2. *Villalob. commun. opin. ver. Univerſitas in lit. V. numer.* 45. ſubdens, quòd Univerſitas citari debet 47
per edictum propoſitum in loco, in quo congregari conſuevit.

Obſerva tamen, quod ubi pro delicto à jure impo- 48
nitur pœna mortis, vel alia corporalis, talis pœna non cadit in ipſa Univerſitate, cum, *ut ſupra*, Univerſitas ſit perſona ficta, ſed regulariter pœna extraordinaria, hoc eſt pecuniaria imponitur, *Bartol. in l. nè quid ff. de incend. ruin. naufrag. & in l.*4. *§. actor. ff. de re jud.* ubi dicit, quòd ſi Univerſitas non habeat bona ſuf- 49
ficientia ad pœnam ſolvendam, cogenda eſt, ut imponat collectam, *Boſſ. loco cit. numer.*1. *Add. ad Cap. Tholoſ. dec.*347. *Clar. in Pract. crimin. §. fin. quæſt.*16. *verſ. ſed quomodò punitur Univerſitas &c. Gail. de Pac. publ. lib.*2. *cap.*9. *numer.*17. *& ſeq. & num.*36. ubi, quod iſto caſu collecta imponitur, non per capita, ſed per æs, & li- 50
bram, *Magon. dec. Lucen.*72. *num.*7. *& ſequent. part.* 1. *Oſaſc. dec.*90. *per tot. & præcipuè num.*9. *& ſequent.* ubi dicit, quod eo caſu innocentes, & abſentes minimè col- 51
lectari poſſunt, *Farinac. d. quæſt.*24. *num.*118. *& ſequen.* ubi etiam dicit, quod in delictis atrociſſimis, ut in cri- 52
mine læſæ Majeſtatis Divinæ, & humanæ poteſt Civitas, & Univerſitas puniri morte civili, ipſam diruendo, & aratro ſubvertendo.

Obſerva 2. quod puniri poſſunt etiam particulares 53
Cives, qui verè, & realiter delictum commiſerunt: pœna enim Univerſitatis non relevat ſingulares delinquentes, quia Univerſitas iſto caſu tenebitur tanquam mandans, ſingulares verò perſonæ tanquam Mandatarii, nec per pœnam mandantis mandatarii fiunt à ſua pœna immunes, *Andr. Gail. de pac. public. libr.*2. *cap.* 9. *numer.* 33. & 34. ubi dicit, quòd authores ſedi- 54
tionis, & duces factionum detruncatione capitis, exi-

exilio, publicatione bonorum, condemnatione ad triremes, vel ad operas publicas ad tempus, vel in perpetuum juxta facti, & personarum qualitatem Judicis arbitrio plectuntur: & si gravius delictum sit, puta læsæ majestatis, tunc de illius authoribus non solùm capitale supplicium sumitur, sed etiam eorum memoria damnatur, ædificia solo æquantur, & insignia familiæ perpetuæ ignominiæ causa tolluntur, *Clar. d. q. 16. vers. sed quomodò punitur Universitas, &c.*

55 Observa 3. quod ut Civitas, & Universitas teneatur de ratificatione delicti per Cives commissi, tria requiruntur, videlicet, quòd delictum fuerit commissum nomine ipsius Universitatis, 2. quòd Universitas delictum ratificaverit tanquam sit ipsius nomine gestum, 3. quòd interveniat debita solemnitas, videlicet convocatio, congregatio, & deliberatio consilii, *ut supra diximus, latè Ossasc. dec. 138. numer. 18. 26. & sequent.* ubi subiicit, quod scientia, & tolerantia in universitate non præsumitur, nisi probetur, *Farinac. quæst. 24. num. 145. & seq.*

SUMMARIUM.

1 *De jure communi non est prohibitum loqui, vel conversari cum bannito, vel eum receptare.*

2 *Quid, si id prohibeatur ex statuto, vel edicto alicujus loci.*

Statutum loquens de tenentibus practicam cum Bannitis, an comprehendat cum eis loquentes, vel conversantes, ibid.

3 *Is, qui dat una vice cibum bannito, vel eum semel receptat, an incurrat pœnam à statuto inflictam.*

4 *Is, qui associat se bannito invento in itinere, an dicatur contravenire statuto.*

5 *Statutum puniens loquentem cum bannito, an afficiat eum, qui bannito litteras, vel nuncium mittit.*

6 *Statutum puniens eos, qui bannitos receptant, an, & quando comprehendat contravenientes extra territorium statuentium.*

7 *Quando conversantes cum bannitis incurrant pœnam à statuto impositam, & n. 8. & seq.*

8 *Dolus, & præjudicium fisci, vel Domini, debet concludenter probari.*

Dolus in dubio non præsumitur, ibid.

9 *Licitum est supplicare Superiori pro gratia banniti, non obstantibus statutis, quod eis non detur auxilium, vel quod cum eis non habeatur commercium.*

An licitum etiam sit, de hoc commonere bannitum, ibid.

10 *Statutum faciens de non delicto delictum, non comprehendit minorem.*

CAP. XXI.

De Bannitis.

Quæstio I.

An, & quando conversatio cum Bannitis sit punibilis.

1 DE jure quidem communi non est prohibitum loqui, vel conversari cum Bannito, vel eum receptare: nam receptare proximum est actus charitatis, & homo homini jure naturali ad benefaciendum astringitur, *Farinac. q. 133. sub num. 58. Bajard. ad Clar. q. 90. num. 36. Ciriac. contr. 345. num. 58.*

2 Si verò id prohibeatur vigore statuti, vel edicti alicujus loci, inspicienda sunt verba statuti, vel edicti: nam si ibi sermo est de tenentibus practicam cum Bannitis recipiendo ab eis litteras, vel nuncios, vel eis mittendo, statutum hujusmodi non comprehenderet loquentes oretenus, & præsentialiter conversantes, *l. 4. ff. toties, cum ibi not. ff. de damn. infr. Farinac. consil. 70. numer. 6. in fin.* statutum enim in tali casu strictissimè est interpretandum, *Roland. consil. 55. numer. 12. & 13. vol. 1. Cæphal. consil. 277. numer. 17. & sequent. Hond. consil. 8. numer. 69. vol. 1.* item non comprehenderet eos, qui per modicum tempus morati fuerint cum Bannito, puta à manè usque ad prandium, quia verba illa, tenentes practicam, significant actum frequentem, & valdè continuatum, *Ciriac. controvers. 345. numer. 35. & sequent.* ubi concludit, pœnam similis statuti non incurri ex uno, vel duobus actibus conversationis, nisi sit longa, diutina, & continua: modicum enim stare in loco, vel nullo modo stare æquiparantur; & ideò dans 3 una vice cibum Bannito, vel eum semel receptans non incurrit pœnam à statuto inflictam, *Gandin. in titul. de Bannit. pro malef. num. 15. Tob. consil. 101.* ubi dicit, quod si quis associet se Bannito invento in itinere, non dicitur 4 contravenire statuto, quia id contingit accidentaliter, & incidenter.

Item si statutum puniat loquentem cum Bannito, non 5 afficeret eum; qui eidem litteras scribit, vel mittit nuncium; *Alciat. in l. 1. num. 20. ff. de verb. oblig. ubi de communi Clar. §. fin. q. 82. in 2. statut. vers. quæro si statutum &c. quicquid dicat Bajard. in addit. ad Clar. ibidem nu. 41. Ciriac. contr. 345. n. 65.*

Prætereà statutum hujusmodi intelligendum est de iis, 6 qui in territorio statuentium contravenerunt, non autem in extero, *Bertazol. consil. 126. numer. 9. Honded. consil. 88. numer. 48. vol. 2. & alii, quos refert, & sequitur Ciriac. dict. controvers. 345. numer. 31. vers. tertio &c. & numer. 58. & 61. Farinac. quæst. 1331. numer. 67. & 68.* ubi tamen subdit, quod hæc excusatio parum prodesset in statu Ecclesiastico, attenta Bulla Sixti V. violentis, isto casu puniri subditos Ecclesiæ receptantes Bannitos status Ecclesiastici, etiam extra statum, & territorium Ecclesiæ.

Item non incurritur pœna, nisi conversatio cum Ban- 7 nito fuerit dolosa, & in præjudicium Domini bannientis; secus si tractetur de negotiis diversis fisco non præjudicialibus, *Gandin. in titul. de iurib. & latron. num. 13. in fin. Farinac. d quæst. 133. sub num. 13. 55. & 57.* ubi quòd dolus, & præjudicium fisci, vel Domini debet con- 8 cludenter probari: & ideò Sacra Consulta sæpissimè mandavit, nè procedatur contra conversantes, receptantes, seu quomodolibet auxilium Bannitis præstantes, nisi id dolosè egerint, *Bajard. ad Clar. quæst. 82. numer. 40. Ciriac. d. controv 345. num. 55. & sequ.* ubi quod in dubio non censetur, aliquem loquutum fuisse cum Bannito ex causa dolosa.

Ex quo inferunt Doctores, quòd cùm licitum sit sup- 9 plicare Superiori pro gratia Banniti, non obstantibus statutis, quod eis non detur auxilium, vel quod cum eis non habeatur commercium, *ut d. Bartol. in l. in furti 51. §. ope, sub numer. 1. ff. de furt. latè Farinac. d. quæst. 133. numer. 73.* licitum etiam erit de hoc commonere bannitum, cùm id dolosum non sit, nec præjudiciale Principi, *l. ad rem mobilem 56. & l. qui procuratorem 57. & l. ad legatum 62. ff. de Procur. cum ibi not. per glos. & DD. Cyriac. loc. supra cit. num. 63. & 64.*

Inferunt 2. quod statutum hujusmodi cùm faciat 10 de non delicto delictum, non comprehendit minorem, *Roman. singul. 816. Cavalcan. de Brachio Regio part. 1. sub num. 69. Farinac. quæst. 92. num. 153. Ciriac. controv. 345. num. 65.*

SUMMARIUM.

11 *Receptatio banniti quando probari possit per domesticos, & impuberes.*

12 *An, & quando socii confessio faciat indicium ad torturam.*

13 *Quando in aliis delictis admittantur minores, & alii testes inhabiles, & n. seq.*

14 *An, & quando pupillus in testem admittatur.*

15 *Fiscus plenè probare debet, eum, qui fuit domi receptus, fuisse capitaliter bannitum tempore receptationis.*

16 *An sufficiat confessio rei dicentis, eum, quem receptavit, esse bannitum.*

17 *Item fiscus probare debet, quod receptator habuerit scientiam de banno.*

18 *In dubio præsumitur ignorantia, nisi pro parte fisci probetur publica vox, & fama.*
An ignorantia probari possit juramento, ibidem.
19 *Item fiscus probare debet, quod ad malum finem bannitus fuerit receptatus, & num. seq.*
20 *Receptans sine dolo, non punitur.*
21 *Quando confessio facta cum aliqua qualitate scindi nequeat à fisco.*
22 *Item fiscus probare debet, quod receptatus fuerit bannitus validè, ac juris ordine servato, & numer. sequent.*
23 *Contumax nulliter non potest dici contumax.*
24 *Si certa pœna imposita sit contra offendentes ex causa officii, hæc qualitas probari debet.*
25 *An bannimenta generalia status Ecclesiastici serventur in Terris Baronum.*

Quæstio II.

An receptatio banniti probari possit per domesticos, & impuberes.

PRæmittendum est, quod Pius V. *constit.*10. & Gregorius XIII. *constit.*65. & alii Summi Pontifices varias imposuerunt pœnas contra receptantes bannitos pro capitali crimine; unde in casu occurrenti videri poterunt dictæ constitutiones.

11 Ad dubium verò propositum affirmativè respondet *Farinac. consil.*29. *numer.*3. *& sequent.* ubi dicit, quod cum receptatores bannitorum vigore dictarum constitutionum incurrant in crimen læsæ majestatis, ideò in hoc casu admittuntur domestici, familiares, socii criminis, & alii quantumvis inhabiles, quando per alios veritas haberi non potest, *l. de minore, in princ. ff. de Quæstion. capit.*1. *extr. de Confess. Capic. dec.*130. *numer.* 57. *Boer. decision.*319. *numer.*2. *& sequent.* subdens, quod socii con-
12 fessio non facit indicium sufficiens ad torturam, nisi aliqua alia præsumptio concurrat, *Jo. Crot. in tractat. de Testib. part.*3. *numer.*70. *& sequent.* ubi dicit, quod quan-
13 do ex natura negotii verisimiliter habitu, vel actu plures testes habiles intervenire non potuerunt, tunc in subsidium admittitur probatio per testes minores 20. annis, & alios minus habiles, & idoneos, *Spec. in titul. de Teste §.*1. *num.*34. ubi, quod minor 20. annis admittitur ad judicium, nè probationis facultas angustetur, quia quandoque admittuntur aliqui, non quantum ad plenam fidem,
14 sed quantum ad præsumptionem faciendam, in crimine verò læsæ majestatis etiam pupillus cogitur ad testificandum, & potest torqueri, si opus sit, dummodò sit doli capax, & facit hoc casu indicium, *latè Mascard. de Probat. conclus.*472. *numer.*9. *lib.*1. *& conclus.*1246. *num.*4. *& sequent. lib.*3. ubi dicit, quod etiam in aliis delictis impubes fidem facit, dummodò sit proximus pubertati, & ex officio Judicis examinetur, non autem ad instantiam patris, & in actis constet, aliter veritatem haberi non possit *Campeg. de Testib. reg.*112. ubi dicit, quod etiam pupillus quandoque potest recipi, maximè si Dominus dicatur à familia occisus.

15 Observa tamen, quod pro parte fisci plenè, & concludenter probari debet in tali casu, illum, qui fuit domi receptus, fuisse capitaliter bannitum tempore receptationis, alioquin non esset locus pœnæ, sed potius absolutioni, ut supra diximus, *l. actor. Cod. de Probat. DD. in cap. si clericus, de for. comp. Boss. de delict. numer.*4. *Farinac. consil.*37. *numer.*1. 2. *&* 12. ubi quod neque ad torturam
16 deveniri potest, si id probatum non fuerit, *& conf.*205. *num.*1. ubi addit, quod nec sufficeret confessio Rei dicentis, eum, quem receptavit, esse bannitum, nisi aliter de banno constet.

17 Secundò constare debet plenè, & concludenter, quod receptator habuerit notitiam de hujusmodi ban-
18 no capitali, quia in dubio præsumitur ignorantia, nisi pro parte fisci probetur publica vox, & fama, eum, qui fuit receptus, fuisse capitaliter bannitum, *Bald. in l.* 1. *Codic. de His, qui latron. &c. Rolan. consil.* 45. *num* 9. *& sequent. lib.*1. *Cherubin. ad constit.*10. *Pii V. schol.*2. *Farinac. d. conf.*37. *num.*15. *Boss. in tit. de Rapin. sub num.*16. *Ciriac. controvers.*345. *numer.*1. *&* 60. ubi etiam dicit, quod ignorantia probatur, si constiterit de absentia à loco, vel Civitate, *Bajard. ad Clar. q.*90. *nu.*36. *& seq.* ubi, quod ignorantia probatur etiam ex juramento ipsius Inquisiti, nisi probetur publica vox, & fama in contrarium, ut supra diximus.

Tertiò constare debet, quod ad malum finem Banni- 19
tus receptatus fuerit, quia receptans sine dolo non punitur; unde excusatur, qui banitum ad bonum finem receptavit, ut si receptavit ad finem tractandi pacem inter 20
bannitum, & partem, *Bartol. in l. quicunque numer.* 1. *Codic. de serv. fugit.* ubi dicit, quod ad hoc ut quis puniatur de receptatione, requiritur dolus, quia receptatio est per se bona, *Cherubin. ad d. constit. Greg. XIII. schol.* 2. *& alii apud Farinac. d. conf.*37. *num.*16. ubi etiam obser-
vat, quod si aliunde non constaret de hujusmodi re- 21
ceptatione, quàm ex confessione Inquisiti deponentis, se receptasse bannitum ex causa tractandi pacem, talis confessio non posset scindi per fiscum, sed in totum vel acceptari, vel refutari debet.

Quarto constare debet, quod receptatus, fuerit ban- 22
nitus validè, ac juris ordine servato: nam si sententia condemnatoria esset nulla, ut si fuerit lata banno non præcedente, receptans puniri non potest; quia nulliter bannitus, seu condemnatus habetur pro non bannito, & pro non condemnato, *Dec. in cap. prudentiam num.*95. *de offic. de leg. Grammat. dec.*29. *num.*1. *& seq.* ubi, quod contumax nulliter, non potest dici contumax, *Farinac.* 23
*conf.*205. *n.*2. *& seq.*

Notandum est etiam, quod si certa pœna imposita est 24
contra offendentes aliquem ex causa officii, hæc qualitas probanda est, alioquin cessaret pœna, *l. si per alium §. docere ff. Nè quis eum, qui &c. Farinac. dict. conf.*205. *n.* 20. *& seq.*

An verò bannimenta generalia status Ecclesiastici ser- 25
ventur in Terris Baronum? negativè respondet *Farinac. d. conf.*205. *num.*17. ubi etiam refert, ita sæpius Sacram Consultam resolvisse.

SUMMARIUM.

26 *An, & quando Judex inferior absque alia Principis licentia possit admittere bannitos ad novas defensiones, & num.*27. *& seq.*
27 *Quid si reus ad novas defensiones de facto fuerit admissus, & num. seq.*
28 *Refertur constitutio Pii IV. & Pii V.*
29 *Declaratur textus in l.* 1. *§. si quis ultro, ff. de Quæst.*

Quæstio III.

An Judex inferior absque alia Principis licentia possit admittere bannitos ad novas defensiones.

NEgat *Clar. in Prax. crimin. lib.*5. *§. fin. q.*94. *vers.* 26
est etiam alius modus &c. ubi dicit, quod talis admissio non fit nisi per Principem; ratio est quia Judex sententiæ ea lata non potest ampliùs se intromittere, nisi ex auctoritate Principis sibi concessa, cum ejus jurisdictio sit finita, *l.*1. *§. si quis ultro ff. de Quæstion. l. Divi Fratres ff. de Pœn. l. Divus ff. de re jud.*

Sed in statu Ecclesiastico Judices absque alia Principis licentia possunt admittere ad novas defensiones bannitos sponte comparentes infra annum, vigore constitutionis Pii IV. & Pii V. secus si compareat post annum, vel si intra annum capti fuerint, *latè Farinac. in Pract. crimin. quæst.*11. *numer.*68. ubi etiam observat, quod si 27
de facto, & fisco, seu parte non opponente Judex admitteret condemnatum, & bannitum ad novas defensiones, quarum vigore posteà relaxaretur, vel absolveretur, talis absolutio valeret, & substineretur, *ex trad. per Boss. in titul. si adverf. rem judicat. restit. postul. num.*28.

Contrarium tamen tenet *Bajard. ad Clar. d. quæst.* 28
94. *numer.*66. quia dictæ constitutiones, seu motus proprii hoc non dicunt expressè, nec tacitè, hæc enim sunt verba constitutionis Pii IV. *Statuimus, quod in contumaciam condemnati ad suas defensiones faciendas admitti non possint, nisi infra sex menses à die condemnationis*

quo

quo verò ad jam factas condemnationes, à die publicationis præsentium computandos, nec alibi, quàm in loco, ubi condemnatio sequuta est, vel in Curia generali Provinciæ, ubi delictum fuerit commissum; & si secus fieri contingat, quæcunque absolutiones desuper obtinendæ, etiamsi vigore commissionis signaturæ nostræ, nullius sint roboris, vel momenti, sed ad ipsarum condemnationum jam factarum executionem deveniri possit, & debeat.

In constitutione verò Pii V. terminus sex mensium prorogatur quidem ad annum, sed in ea expresè cavetur, ne hujusmodi banniti, si post annum comparuerint, aut capti ad manus Curiæ devenerint, per Judices ad novas, seu alias defensiones faciendas admittantur, nisi habita à Signatura Sanctissimi desuper speciali gratia; ex quo constat, quòd per dictam constitutionem Pii V. adimitur Judicibus facultas admittendi ad novas defensiones. *ut fatetur Farinac. d. qu.* 11. *num.* 14. *& 68. vers. Benè verum est &c.* qui propterea in secunda impressione in hoc se retractavit: subdit tamen ibidem, quòd si reus ad novas defensiones admissus quamvis nulliter, suam innocentiam probasset, Judex in tali casu principem consulere debet, & interim in executione sententiæ supersedere; verisimile est enim, quòd Princeps, qui veritati, & æquitati inniti debet, non autem juris apicibus, seu rigoribus, reum in tali casu dimittendum, ac liberandum esse rescribat.

29 Verùm, quòd in statu Ecclesiastico Judex absque alio Principis rescripto possit ad novas defensiones admittere bannitos sponte comparentes intra annum, plenè, & uberiùs testatur *idem Farinac. d. qu.* 11. *num.* 68. *in fin. in* 2. *impressione*, ubi *juncto n.*13. observat, quòd textus. *in d. l.* 1. *§. si quis ultrò. ff. de Quæstion.* & alii supra allegati, procedunt in sententia lata contra præsentem, & ex veris probationibus, non autem contra absentem contumacem ex præsumptivis, & privilegiatis probationibus, seu ex ficta confessione inducta a statuto vigore contumaciæ.

SUMMARIUM.

30 *Bannitus capitaliter, & in pœnam vitæ occidi non potest extra territorium bannientis, aliàs occidens punitur pœna ordinaria: limitatur n.*33. *&seq.*

31 *Bannitus, qui ex statuto est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium.*

32 *Quando quis dicatur Bannitus à loco.*

33 *Quid si territoria uni Domino subsint, vel eidem Præsidi.*

34 *Et quid si bannitus occidatur in Civitate confœderata Civitati, à qua fuit bannitus.*

35 *Bannitus vagabundus potest ubique locorum occidi.*

36 *Assassinus, si bannitus fuerit, potest extra territorium bannientis occidi.*

37 *Bannitus pro crimine læsæ majestatis an extra territorium bannientis occidi possit.*

Reus falsæ monetæ dicitur reus læsæ majestatis. ibidem.

38 *An bannitus ab una Civitate Ecclesiæ vigore bullarum Summorum Pontificum possit alibi impunè occidi.*

39 *Quòd si in Provincia extaret statutum, quòd bannitus ab uno loco, intelligatur bannitus ab omnibus locis ejusdem Provinciæ.*

40 *Bannitus ab una Civitate status, censetur bannitus ab omnibus locis ejusdem status etiam quoad effectum impunè occidendi.*

41 *Bannitus à Civitate Neapoli censetur etiam bannitus ab Urbe, & à statu Ecclesiastico.*

42 *Constitutiones de offendendo impunè bannitos extendendæ sunt ob favorem publicum.*

43 *Bannitus à propria patria censetur etiam bannitus ab Urbe, sed non è contra.*

44 *In Urbe omnes puniuntur, & præsertim homicidæ cum animo deliberato, & per insidias.*

45 *Banniti in Regno Neapolitano possunt impunè in Urbe occidi.*

46 *Bannitus simpliciter in pœnam capitis comparatur deportato, nec potest de jure communi impunè occidi, & num. seq.*

47 *Deportatus non amittit ea, quæ sunt juris gentium, sed ea tantùm, quæ sunt juris civilis.*

48 *Occidens bannitum extra territorium in casibus à jure non permissis potest in illo territorio puniri pœna ordinaria.*

49 *An possit puniri in loco, à quo ille erat bannitus.*

50 *Occidens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni concessum consequi debet.*

51 *Forensis occidens bannitum in territorio bannientis, non potest puniri in loco domicilii, vel originis.*

52 *Judices, & Magistratus non possunt aliquem bannire à loco ipsis non subdito.*

53 *Quid si aliquem ita bannirent, & alius in dicto loco talem bannitum occideret.*

54 *Occidens debet adhibere consilium, an bannum fuerit rectè latum.*

55 *Quando quis possit impunè occidi ante Judicis sententiam, & nu.* 56. *cum seq.*

56 *Quid si occidens non sit subditus Principi, contra quem facta est rebellio.*

57 *An lex civilis, & ejus pœna intelligatur etiam recepta, & approbata de jure canonico contra Clericos rebelles.*

58 *Bannitus pro homicidio non potest remitti in locum, ubi sunt hæredes occisi, nisi prius habita pace.*

59 *Bannitus existens in Ecclesia loci, unde bannitus fuit, non censetur exilium fregisse.*

Quæstio IV.

An, & quando Bannitus possit impunè occidi extra territorium bannientis.

BAnnitus capitaliter & in pœnam vitæ, regulari- 30
ter extra locum, seu territorium bannientis occidi non potest, sive bannitus sit subditus, sive non, alioquin occidens ordinaria pœna punitur in loco homicidii. *ut tradunt DD. in l. fin. ff. de Jurisd. omn. Jud. Bald. in l.* 1. *nu.* 9. *C. de Summ. Trin. & fid. Cathol. Dec. in l. fin. n.* 4. *ff. de Jurisd. omn. Jud. Merlin. dec.* 353. *nu.* 23. *& seq.* ubi addit, quòd bannitus, & hostis patriæ, qui 31
ex statuto est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium. *Cravett. cons.*409. *numer.* 15. *Bajard. ad Clar. in §. homicidium. nu.* 268. *Peregrin. de Jur. fisc. lib.* 3. *tit.* 7. *num.*28. *Viv. opin.* 770. *nu.*21. *&* 25. *latè Farinac. in Pract. crim. q.*103. *nu.*208. *& cons.*113. *nu.*1. dicitur autem bannitus à loco, quando illi in eodem lo- 32
co est interdicta habitatio. *Bald. in cap.*1. *num.*14. *in fin. de Pac. tenen. Veronen. cons.*8.

In nonnullis tamen casibus bannitus impunè occidi 33
potest etiam extra territorium, & locum, à quo bannitus fuit, & primò quando territoria, licèt diversa sint, tamen uni Domino subsunt, vel eidem Præsidi: tunc enim, ubicunque Bannitus occidatur, occidens immunis est ab omni pœna. *Decian. in tract. crim. lib.* 4. *cap.*29. *num.*2. *Cravett. d. cons.*409. *num.* 15. *Farinac. d. q.*103. *nu.*209. ubi dicit, quòd Bannitus Perusiæ, potest occidi Tuderti, quia ambæ Civitates sunt sub eodem Legato.

Secundò quando Bannitus occiditur in Civitate con- 34
fœderata Civitati, à qua fuit bannitus, si adhuc duret confœderatio: tunc enim neque punitur occidens, quamvis extra territorium loci banni occiderit, quia bannitus ab uno loco, censetur etiam bannitus à loco confœderato cum loco banni. *Viv. opin.*770. *nu.*26. *ubi de commun. Bajard. ad Clar. in §. homicidium. nu.*271. *Farinac. d. q.*103. *nu.*210. licèt contrarium sentiat *Pereg. de Jur. fisc. lib.*3. *tit.*7. *nu.*29.

Tertiò Bannitus vagabundus potest ubique locorum 35
occidi. *Marsil. consil.*121. *nu.*14. *Farinac. d. cons.*113. *num.* 11. *& in Pract. crim. q.*7. *num.*13. *& seq.* ubi dicit, quòd vagabundus ita ubique locorum potest puniri, ut Ju-

ut Judex non teneatur illum remittere ad Judicem loci delicti, si jurisdictiones non sint sub eodem Principe.

36 Quartò Assassinus, si bannitus fuerit, potest etiam extra territorium bannientis occidi, quia Assassinus, licèt sit Clericus, à toto populo Christiano per legem est diffidatus. *cap. pro humani, de Homicid. in 6. Boss. in tit. de Mandat. ad homicid. numer.* 19. *& in titul. de for. compet. num.*67. *&* 90. *Bajard. loco cit. nu.*272.

37 Quintò bannitus pro crimine læsæ majestatis etiam extra territorium bannientis occidi potest, & præmium occidens lucrabitur. *secundùm Bajard. loco cit. numer.* 274. *Ferrett. conf.*330. *lib* 2. *Carer. in Pract. crim. in tract. de Homicid. §.*4. *excusatur occidens, & §. seq. Ruin. conf.*4. *num.*15. *ad fin. vers. & ratione confirmatur. lib.*5. *Boss. in tit. de Crim. læsæ majest. num.* 119. *Farinac. d. conf.*113. *num.*2. *& seq.* ubi loquitur de Reo falsæ monetæ, qui & reus læsæ majestatis dicitur, & illius pœna punitur. *per tex. in l.*2. *ubi Bald. C. de falsf. monet.*

Verùm hoc procedere potest, quando territoria essent sub eodem Domino, vel Principe; secus si sub diverso Principe: tunc enim talis reus impunè offendi non potest. *l. relegatorium. §. in insulam, & §. seq. ff. de Interd. & releg. vide Farinac. d. qu.*103. *num.*221. *Ricc. in Prax. quotid. rer. tom.*1. *par.*2. *ref.*84.

38 Sextò Bannitus ab una Civitate Ecclesiæ vigore Bullarum Summorum Pontificum, & præsertim Pii IV. contra homicidas, & bannitos, censetur bannitus non solùm à locis, ubi homicidia commissa sunt, & à Terris per 50. milliaria circumcirca illa distantibus, sed etiam ab omnibus aliis Terris, & locis Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subjectis; & ideò potest impunè interfici in quolibet ex locis prædictis. *Thob. Non. conf.*98. *num.*6. *& seq.* ubi dicit, quòd Bannitus Eugubii, censetur etiam bannitus Perusiæ, ibidemque occidi potest. *Corn. consil.* 192. *lib.*3. *Viv. opin.*770. *num.*24. *Bajard. ad Clar. in §. homicidium, nu.*268. *& seq.* ubi idem dicit, si in
39 Provincia extaret statutum, quòd Bannitus ab uno loco intelligatur bannitus ab omnibus locis ejusdem Provinciæ, & cessante statuto bannitus ab una Civitate status, adhuc censetur bannitus ab omnibus Civitatibus, Ter-
40 ris, & locis ejusdem status etiam quoad effectum impunè occidendi. *latè Farinac. d. qu.*103. *nu.*222.225.252. *&*
41 256. ubi dicit, quòd bannitus à Civitate Neapoli censetur etiam bannitus ab Urbe, & à statu Ecclesiastico. *& nu.*244. *&* 251. ubi, quòd constitutiones de offendendo
42 impunè bannitos, utpote concernentes publicam utilitatem, & communem quietem, extendendæ sunt ob favorem publicum. *ex trad. per Bart. Bald. & alios in l.* 2. *C. Quand. lic. unicuique sine Jud. se vind.*

43 Septimo Bannitus à propria Patria, censetur etiam bannitus ab Urbe, quæ etiam hodie dicitur communis patria, præsertim si patria banniti esset de statu Principis Urbem dominantis. *cap. fin. extr. de for. compet. l. Roma. ff. ad municip.* è contra verò bannitus ab Urbe, non censetur bannitus a sua patria. *l. relegatorum. §. constitutum. ff. de Interd. & releg. l. fin. C. si serv. export.*
44 *væn. Farinac. consil.*136. *n.*20. ubi dicit, quod in Urbe omnes puniuntur, & præsertim homicidæ cum animo deliberato, & per insidias, *& ibidem nu.*16. *&* 17. ubi,
45 quod Banniti in Regno Neapolitano possunt impunè in Urbe occidi. *& in Pract. crim. d. q.*103. *nu.*223. *& seq.*

46 Observa tamen, quòd simpliciter bannitus in pœnam capitis, non potest de jure communi occidi impunè, quia iste comparatur deportato, qui non amittit ea,
47 quæ sunt juris gentium, licèt perdat ea, quæ sunt juris civilis. *Bart. & alii in l. ut vim, ff. de Just. & jur.* unde si quis simpliciter sit à loco delicti bannitus, reputabitur in Urbe simpliciter bannitus; si verò esset bannitus cum qualitate, ut impunè occidi possit, eo modo censetur bannitus in Urbe. *ut d. Farin. d. qu.*103. *num.*224. *cum seq.*

48 Observa 2. quod licèt occidens bannitum extra territorium in casibus à jure non permissis possit puniri in illo territorio, in quo homicidium commisit, *ut supra diximus*, non tamen poterit puniri in loco, & Ci-
49 vitate, à qua ille erat bannitus. *Bald. in l.*3. *num.*9. *C. de Sum. Trin. & fid. cathol.* ubi dicit, quòd si Bannitus de Aretio occiditur in territorio Florentino per Civem Aretinum, iste non potest puniri Aretii, cum homicidium sit factum privatæ personæ, & in factis privatorum non attendatur territorium, sed solum an sit aliquid prohibitum, vel permissum. *Boss. in tit. de for. compet. n.*63. *Clar. in §. homicidium vers. ulterius quæro &c. & ibi Bajard. n.*268. *&* 270. *Peregr. de Jur. fisc. lib.*3. *tit.*7. *de Bann. nu.*28. *Thob. Non. conf.*98. *n.* 8. *Ruin. conf.*84. *nu.*7. *lib.*4. *Vinc. de Franch. dec.*276. *num.*3. *Viv. opin.*770. *nu.*21. *&* 25. ubi, quòd occi-50 dens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni concessum consequi debet. *Decian. in tract. crimin. lib.*4. *cap.*29. *post nu.*2. *Aym. conf.* 409. *num.*17. *Farinac. d. quæst.*103. *num.*212. 215. 216. *&* 218. ubi etiam dicit, quòd forensis occidens banni-51 tum in territorio bannientis, non potest puniri in loco originis, vel domicilii, quia in hoc casu ad effectum puniendi delinquentem attenditur locus delicti, & non locus originis, vel domicilii. *vide Boss. loco cit. nu.*62. *in fin. vers. & quid si ego &c. Clar. ubi supra, & ibidem Bajard. num.*277.

Observa 3. quòd licèt Judices, & magistratus non pos-52 sint aliquem bannire à loco ipsis non subdito *l. relegatorum. §. in Insulam. §. seq. & §. interdicere. ff. de Interd. &* 53 *releg.* si tamen aliquem ità bannirent, occidens in dicto loco non potest puniri pœna ordinaria, sed tantùm arbitrio Judicis. *Bart. in l. si ex lege. num.*1. *ff. Ad l. Jul. de Adulter. Menoch. de Arbitr. Jud. lib.*1. *q.*90. *num.*7. *& seq.* ubi, quòd occidens debet adhibere consilium, utrùm 54 bannum fuerit rectè latum.

Addit *Farinac. d. conf.*113. *nu.*8. quòd in eo loco, in 55 quo aliquis potest pro crimine ad mortem damnari, in eodem loco potest impunè occidi etiam antequam constet de delicto, & ante Judicis sententiam: sufficit enim, si de delicto constet post mortem occisi; quæ quidem conclusio intelligenda est non de quocunque delicto capitali, sed tantùm in casibus in jure expressis, ut de transfugis est textus *in l.*3. *§. transfugas. Cod. ad l. Corn. de Sicar.* ubi, quòd transfugas, ubicunque inventi fuerint, quasi hostes interfiecre licet ob maximum præjudicium, quòd infertur ex revelatione secretorum: & de rebellibus tradit *Bart. in tract. Qui sint rebelles. §. rebellando. num.*22. ubi dicit, quòd rebellis ipso facto hanc pœnam incurrit. *Anch. conf.*277. *num.*2. *& conf.*439. *num.*3. *Peregrin. de jur. fisc. lib.*3. *tit.*8. *num.*5. ubi, quòd etiam pater rebellis occidi potest, non tamen maritus. *Decian. tract. crim. lib.*7. *cap.*39. *num.*5. *& seq.* subdens *num.*12. *cum* 56 *seq.* quòd si occidens, non sit subditus Principi, contra quem facta est rebellio, poterit puniri ratione originis, vel domicilii à Judice suo. *Boss. in tit. de crimin. læsæ majestat. nu.*119. *Farinac. d. qu.*103. *num.*11. *vers. sed nunquid &c. & nu. seq. Ruin. conf.*4. *num.*9. *& seq. lib.*5. ubi, quòd lex civilis, & ejus pœna intelligitur etiam re-57 cepta, & approbata de jure canonico, etiam contra clericos rebelles; & de grassatoribus viarum, & desertoribus militiæ est textus *in l.*2. *C. quand. lic. unicuiq. sine Jud. se vendic. ibi, cuncti. etenim adversùs latrones publicos, desertoresque militiæ, jus sibi sciant pro quiete communi exercendæ publicæ ultionis indultum:* & de Assassino vide *Farinac. d. qu.*163. *nu.*11. *vers. sed nunquid &c.*

Observa 4. quòd Bannitus pro homicidio non potest re-58 mitti in locum, ubi sunt hæredes occisi, nisi prius habita pace. *ex constit. Pii IV.* 52. *in nov. Bullar. incip. Etsi cunctæ &c.*

Observa 5. quòd bannitus existens in Ecclesia loci, un-59 de bannitus fuit, non censetur exilium fregisse. *Natt. conf.* 643. *per tot. tom.*4. *Rolan. conf.*33. *num.*23. *& seq. vol.* 3. *Anton. de Marin. quotid. resol. cap.*116. *per tot. & alii, quos refert, & sequitur Dian. resol. mor. par.*4. *tr.*1. *ref.*92. *contra Jo: Capiblanc. de offic. Baron. tom.*2. *pragm.*8. *cap.* 34. *num.*4.

SUMMARIUM.

1 *Quando confiscatio fit vigore juris communis, tunc trahitur ad bona sita extra territorium Judicis confiscantis, & nu.*6. *limitatur n.*7.

2 *Publicatis bonis quilibet fiscus occupat bona sui territorii: limitatur nu.*12.

3 *Æs alienum dividitur pro rata bonorum ad quemlibet*

libet fiſcum pertinentium.

4 *Quid ſi Dominus territorii non habeat jus confiſcandi.*

5 *Quando bona confiſcata ſpectent ad Vaſſallum.*

6 *An Judex alterius territorii ad effectum confiſcandi bona, teneatur fabricare novum proceſſum, & n.12.*

7 *Hodie bona damnatorum non publicantur niſi in crimine hæreſis, & læſæ majeſtatis.*

8 *In cæteris delictis bona damnatorum applicantur aſcendentibus, & deſcendentibus, & ex latere uſque ad tertium gradum.*

9 *An uxor damnati in tali caſu ad aliquam partem admittatur.*

10 *Confiſcatio, quæ fit vigore ſtatuti, non extenditur ad bona ſita extra territorium confiſcantis: declaratur, & limitatur nu.ſeq.*

11 *Quid ſi utriuſque territorii unus eſſet Dominus, & idem fiſcus, & eadem lex, ſeu conſtitutio vigeret in utroque territorio.*

12 *Sententia Judicis quando ad bona extra territorium extendatur, & quando intelligatur de bonis exiſtentibus in territorio.*

13 *Si ex forma ſtatuti publicari debeant bona mobilia, & immobilia delinquentis, non includuntur jura, & actiones.*

14 *An bona mobilia ſpectent ad fiſcum ejus loci, in quo ſunt, & nu.15. & 16.*

17 *Nomina debitorum pertinent ad fiſcum ejus loci, ubi exactio de jure, & facto fieri poteſt, & num.ſeq.*

18 *Nomina debitorum per effectum exactionis ſunt in loco ipſius exactionis.*

19 *Res ſpectat ad fiſcum ejus loci, in quo eſt facta deſtinatio.*

20 *Deſtinatio ſolutionis facit, ut res dicatur ejus loci, in quo eſt deſtinata.*

21 *Jura, & actiones appellatione bonorum continentur, limitatur nu.ſeq.*

22 *Quid ſi diriguntur cum aliquo verbo poſſeſſivo, & nu.ſeq.*

23 *Jura, & actiones, ac nomina debitorum non poſſidentur.*

24 *An in aliis caſibus ultra prædictos bona damnatorum applicentur fiſco.*

CAP. ULTIMUM.

De bonorum publicatione.

Quæſtio I.

An, & quando confiſcatio trahatur ad bona ſita extra territorium Judicis confiſcantis.

1 DIco 1. quòd quando confiſcatio fit vigore juris communis, tunc trahitur ad bona ſtabilia ſita extra territorium confiſcantis, ſive burſa fiſcalis ſit una, & eadem, puta quia unus, & idem eſt Dominus, ſive juriſdictiones, & burſæ fiſcales ſint ſeparatæ, & diſtinctæ. *Bart. in l cunctos populos, ad fin. ſub num.51. verſ. hoc præmiſſo &c. C. de Sum. Trin. & fid. Cathol.* ubi
2 dicit, quòd tunc quilibet fiſcus occupat bona ſui territorii. *Bald. conſ.39. nu.1. vol.4. Socin. conſ.101. vol.1. Alex. conſ.31. nu.9. lib.1.* ubi dicit, quòd æs alienum di-
3 viditur non pro modo territorii, nec pro virili, ſed pro rata bonorum ad quemlibet fiſcum pertinentium. *Roſenth. de feud. cap 5. concluſ.52. lit. B. Boſſ. in tit. de Publicat. bonor. nu.62. Farinac. in Pract. crim. q.25. nu.95. & 100. cum ſeq. Cæpoll. conſ. crim.17. nu.37. & ſeq. Rolan. conſ. 78. nu.14. & ſeq. lib.2. & conſ.75. n.8. lib.3. Clar. lib.5. §. fin. q.78. verſ. ſed hic quæro nunquid &c.* ubi ſubiicit,
4 quòd bona non applicantur Domino, in cujus juriſdictione ſita ſunt, ſi talis Dominus non habeat jus confiſcandi. *Cravet. conſ.128. n.3.* ubi dicit, quòd Vaſſallo
5 inveſtito de loco cùm omnibus juribus etiam regalibus, omnis utilitas proveniens in ipſo loco, aut ejus territorio debetur. *Urſil. ad Afflict. dec.272. num.18. & dec.282. nu.19. Guid. Pap dec.76.* ubi dicit, quòd om-
6 nia rei bona ubicunque exiſtentia ex eadem ſententia abſque novo proceſſu cenſentur confiſcata. *Decian. in tract. crim. lib.4. cap.29. num.18. to.1.*

Hæc tamen concluſio ad duo tantùm delicta, hæreſis videlicet, & læſæ majeſtatis applicari poteſt, quia hodie jure noviſſimo *auth. bona damnatorum. C. de Bon. Proſcript.* non publicantur bona damnatorum, niſi pro 8
dictis criminibus; unde in cæteris bona non applicantur fiſco, ſed aſcendentibus, & deſcendentibus, & ex latere uſque ad tertium gradum: item uxor damnati 9
debet percipere dotem, ſi dedit: ſi non, recipiet tertiam partem bonorum mariti. *Cæphal. conſ.79. num.9. & ſeq. Guid. Pap. dec.437. num.4. Farinac. d. qu.25. num.10. & ſeq. Clar. d. §. fin. q.78. in princ. Cravet. conſ.128. nu.6. in fin. Surd. dec.280. nu.9. Alba conſ. 17. n.18. in fin. lib.1. Peregr. de Jur. fiſc. lib.5. tit.1. nu.144. Cyriac. contr.230. nu.9. & ſeq.*

Dico 2. quòd quando confiſcatio fit vigore ſtatuti, 10
ſeu legis ſpecialis, non extenditur ad bona immobilia ſita extra territorium confiſcantis, quia ſicut ſtatutum non extenditur ad aliud territorium, ita neque ad illud extenditur ſententia Judicis lata vigore dicti ſtatuti *l. extra territorium. ff. de Juriſd. omn. Jud.* etiamſi ſtatutum diceret, quòd confiſcentur omnia bona 11
ubique ſita, & reperta: adhuc enim illud verbum *ubique*, reſtringi debet ad terminos habiles, videlicet ad dominium confiſcantis, & non ultra. *Caball. reſol. crim. caſ.138. n.1. & ſeq. Clar. d. q.78. verſ. ſed hic quæro &c.* quòd procedit, quando burſa fiſcalis eſt diſtincta, & dominia ſunt diverſa. *Bart. in d. l. cunctos populos. d. nu.51. verſ. hoc præmiſſo &c. Boſſ. in tit. de bonor. publicat. nu.62. verſ. quæro quando &c. Clar. d. §. fin. q.78. verſ. ſed hic quæro nunquid ſententia &c. Alex. conſ.31. ſub num.3. verſ. & ideò dicunt &c. lib.1. Cæphal. d. conſ.78. nu.14. & ſeq. Pereg. de Jur. fiſc. lib.5. tit.1. nu.137. & ſeq. Cyriac. contr. 230. nu.9. & ſeq.*

Secus eſſet, quando utriuſque territorii unus eſt Dominus, & idem fiſcus, & eadem lex, ſeu conſtitutio vigeret in utroque territorio, quia tunc confiſcatio facta vigore dictæ conſtitutionis porrigitur ad bona ſita in alio territorio, in quibus fit executio per officialem, ſeu procuratorem fiſci loci, in quo illa ſunt. *Bart. loco cit.* ubi exemplificat in pluribus judicibus deputatis ab uno Rege per diverſa territoria regni, nam ſi unus publicat bona delinquentis, ſecundum conſtitutionem Regalem vigentem in toto Regno, omnia bona, quæ ſunt in Regno, dicuntur publicata. [*Boſſ. loco ſup. citato Farinac. d. q.25. nu.98. ubi de communi teſtatur. Caball. d. caſ.138. nu.4.*

Obſerva tamen, quòd in caſibus, in quibus locus 12
eſt publicationi bonorum etiam extra territorium Judicantis exiſtentium, ſententia confiſcationis non porrigeretur ad bona alterius territorii, niſi id exprimeret, vel utatur verbis generalibus confiſcando delinquentis bona omnia ubicunque exiſtentia; unde ſi ſimpliciter bona delinquentis confiſcaret, de ſitis in territorio ipſius confiſcantis tantùm intelligeretur, prout & ſtatutum ſimpliciter confiſcans bona delinquentis, de ſitis in ejus territorio ſolùm intelligi debet. *Bart. in l. ex facto proponebatur. ff. de hæred. inſtit.* Unde in tali caſu Judex alterius territorii, cui ratione originis, vel domicilii ſubiicitur reus, debet novum proceſſum facere, & novam ferre condemnatoriam ſententiam. *Boſſ. in tit. de Bonor. publicat. numer.65. verſ. & adverte quando publicatio &c. Farinac. d. q 25. ſub num.101. in fin. Caball. loco cit. num.7. & ſeq.* ſubdens, quòd Judex, cui reus non eſt ſuppoſitus ratione originis, vel domicilii, non poſſet novum proceſſum fabricare, & ita procedere ad ſubhaſtationem, etiamſi bona in ejus territorio exiſtant.

Obſerva 2. quòd ſi ex forma ſtatuti publicari de- 13
beant bona mobilia, & immobilia delinquentis, non includuntur jura, & actiones, quia ſtatuta ſunt ſtricti juris, & ſtrictiſſimè, prout jacent, ſunt intelligenda, nec ulterius extendenda. *Peregr. d. lib.5. tit.1. nu.47.*

Dico 3. quòd bona mobilia ſpectant ad fiſcum ejus 14
loci, in quo ſunt, quia cenſentur eſſe de ejus loci territorio, ubi reperiuntur. *Bald. in cap.1. nu.6. de Pac. tenen. in uſib. feudor. Burſat. conſ.43. nu.13. Soc. conſ. 101. vol.1. Clar. lib.5. §. fin. quæſt. 78. verſ. ſed hic quæro nunquid &c. in fin. & ibidem Bajard. nu.143.*

Peregr.

Peregr. de Jur. fisc. d. lib. 5. *tit.* 1. *nu.* 141. ubi ita in
15 praxi servari testatur ; hoc tamen intelligendum est de mobilibus, quæ sunt ibi perpetuò mansura : tunc enim censentur esse de territorio ejus loci, ubi reperiuntur, & fisco illius loci applicantur. *ut declarat Alex. conf.* 16. *num.* 2. *&* 4. *lib.* 1. ubi idem dicit de actionibus, quæ dantur ad res mobiles, quia actio judicatur secundùm id, ad quòd competit.

Secus de mobilibus, quæ sunt in loco ad tempus ibi mansura : hoc enim casu sequuntur personam, non autem locum : & propterea cui est obnoxia persona delinquentis, illi etiam subjacent hujusmodi bona ; unde applicanda sunt fisco Judicis procedentis, seu condemnantis, in cujus territorio reus deliquit, etiamsi talia bona essent extra territorium, quia persona delinquentis propter delictum magis obnoxia est Judici loci delicti, quàm Judici loci bonorum. *d. cap.* 1. *§. si Judex, de Pac. tenen. l. mercatores, ubi Bald. C. de commer. & mercator. Ar. Pinell. in rub. C. de Bon. mater. ante num.* 40. *vers. quæ restrictio etiam &c.* ubi dicit, quòd non censentur esse in loco ea, quæ ibi extant, ut quam citò inde amoveantur. *Alex. consil.* 16. *num.* 2. ubi dicit, quòd mobilia quæ sunt extra Civitatem Romanam, reversura tamen ad Civitatem Romanam, censentur esse de bonis Civitatis Romanæ. *& conf.* 31. *num.* 5. *eod. lib.* 1. *Farinac. conf.* 71. *num.* 7. *& d. q.* 25. *num.* 108. *Rosenth. de feud. cap.* 5. *concl.* 52. *lit. B.*

16 Si verò reus deliquerit in territorio, seu loco, ubi hæc mobilia reperiuntur, tunc spectabunt ad fiscum ejus loci, in quo eadem mobilia existunt, ob eandem rationem, quia persona delinquentis propter delictum magis est obnoxia illi foro, & jurisdictioni, quàm foro alterius Judicis. *Alex. conf.* 16. *n.* 2. *Bald. in d. §. si Judex. Farinac. d. conf.* 71. *nu.* 7. *ubi alios refert.*

17 Nomina verò debitorum ad fiscum ejus loci pertinent, ubi exactio de jure, & facto fieri potest, quia censentur esse de loco, in quo debitor, ac debitum exigi potest ratione contractus, vel destinatæ solutionis. *Bald. conf.* 357. *nu.* 5. *vol.* 1. *Alex. d. conf.* 16. *nu.* 4. *lib.* 1. ubi dicit, quòd debitum mercatorum florentinorum in Italia contractum, & solvendum in Italia, annumeratur inter bona Italica : contractum verò, & solvendum in Anglia, annumeratur inter Anglica bona. *Tiraq. de Retract. lignag. §.* 36. *glos.* 3. *num.* 16.
18 *&* 17. ubi dicit, quòd licèt nomina debitorum non sint in loco circumscriptivè, tamen per effectum exactionis sunt in loco ipsius exactionis, *& ita sentiunt alii apud Peregr. de Jur. fisc. d. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 142. *vers. contra verò &c. ubi de communi. Rot. in Romana, seu Vercellen. pecuniaria* 15. *Decembris* 1582. *coram Card. Seraph. relat. post tract. de Spoliis Divers. fol.*
19 433. ubi, quòd res spectat ad fiscum ejus loci, in quo est facta destinatio, quia destinatio solutionis facit, ut res
20 dicatur ejus loci, in quo est destinata.

21 Observa tamen, quòd licèt publicatis bonis simpliciter, confiscata intelligantur jura, & actiones, ac nomina debitorum. *ut d. Cabell. var. resolut. cas.* 268.
22 *num.* 6. limitatur tamen hæc regula, quando bona diriguntur cùm aliquo verbo possessivo, puta, *bona sua* : quia cum jura, & actiones, ac nomina debitorum mi-
23 nimè possideantur. *l. Quintus mutius §. argento, ubi Bart. ff. de Aur. & argen. legat. Bald. in l.* 1. *in princ. ff. de stat. homin.* ideò illa non comprehenduntur in generali confiscatione omnium suorum bonorum, nisi de eis fiat expressa mentio. *Dec. conf.* 242. *Anchar. Regien. qu.* 7. *per tot. par.* 2. *& alii apud Farinac. d. q.* 25. *nu.* 109. *Peregr. d. lib.* 5. *tit.* 1. *nu.* 47. *vide quæ diximus lib.* 2. *cap.* 32. *de Action. &c.*

24 Addunt nonnulli DD. quòd etiam in aliis casibus, ultra prædictos, bona applicantur fisco : primus est, quando condemnatio fit in bonis solis absque pœna corporali : tunc enim bonorum condemnatio stat principaliter, & propter se ; & ideò cessat dispositio *d. auth. bona damnatorum* : consequenter bona confiscata spectant ad fiscum ; secus esset, ubi pro contumacia pœna etiam corporalis imponitur : quia tunc bonorum pœna corporali accedit, & dispositio *d auth.* locum habet. *Aret. in l. ejus, qui. §.* 1. *ff. de Testam. quem refert, & sequitur Cæphal. dict. consil.* 79. *numer.* 19. *&* 20. *Rot. dec.* 565. *numer.* 3. *& seq. par.* 3. *recent.*

Secundus casus est, quando expressè, & individuò bona publicantur, in casibus tamen, in quibus tacitè, & in consequentiam bonorum publicatio non venit ad pœnam corporalem, prout quando quis relegatur, ac etiam bonis privatur ; tunc enim bona fisco applicantur, & cessat dispositio *dict. auth. bona damnatorum. Cæphal. loco cit. numer.* 59. *Aufrer. in addit. ad. dict. decis.* 150.

Tertius casus est, quando expressè, & in individuo reperitur à jure inducta pœna corporalis, item & bonorum confiscatio, *ut in auth. incestas. Cod. de Incest. nupt.* & tunc jus antiquum remanet incorrectum, nec procedit dispositio textus *in d. auth. bona damnatorum. Cæph. loco cit. nu.* 22. *& seq. vers. ad tertiam verò &c.*

Quartus casus est, quando condemnatio facta fuit ex dispositione statuti jubentis, bona delinquentis confiscari, quòd potest. *ut d. Bart. in l.* 1. *num.* 3. *in fin. ff. de Bon. damnat. Bald. in l.* 2. *in fin. Cod. Qui testam. facer. poss.* & tunc bona ad fiscum pertinent, *ut d. idem Cæphal. d. consil.* 79. *num.* 14. *& seq.* quòd intelligendum est quoad bona existentia in territorio statuentium, ut supra diximus ; unde bona, aut credita alterius territorii spectabunt vel ad ipsum delinquentem, vel ad ejus proximiores, excluso fisco. *ut observat Cyriac. d. contr.* 230. *num.* 9. *& seq. Clar. in Pract. crim. q.* 78. *vers. sed hic quæro nunquid &c.*

SUMMARIUM.

25 *Sequuta capitali condemnatione propter delictum in uno loco patratum, & confiscatis bonis à Judice illius loci, reus non potest conveniri à creditoribus pro debitis per ipsum contractis ; declaratur nu.* 26. *limitatur nu.* 27.

26 *Quid si confiscatio facta fuerit vigore particularis constitutionis, seu statuti alicujus loci, & reus habeat bona extra illius territorium.*

Quæstio II.

An sequuta capitali condemnatione propter delictum in uno loco patratum, & confiscatis bonis à Judice illius loci, possit reus pro suis debitis à creditoribus conveniri.

RESP. negativè, quia tunc reus censetur liberatus 25
ab omni obligatione, & ideò creditores agere debent contra fiscum, in quem translata sunt omnia jura activè, & passivè. *l.* 2. *ubi DD. C. ad l. Jul. de vi pub. Bart. in l. creditor. ff. de solut. Peregr. de Jur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 54. quòd procedit etiam sequuta restitutione, non tamen bonorum, & reo perveniente ad pinguiorem fortunam. *l.* 4. *C. de Sent. pass. Boss. in tit. de Proclam. quod fit. bon. publ. num.* 15. *Rot. decis.* 565. *nu.* 1. *& seq. par.* 3. *recen.*

Et hoc quidem generaliter locum habet, quando bo- 26
norum confiscatio facta fuit de jure communi in casu hæresis, vel læsæ majestatis ; in aliis enim casibus hodiè bona non applicantur fisco, quando confiscatio imponitur, vel venit in consequentiam delicti. *ex jure novissimo auth. bona damnatorum. C. de Bon. proscript.* ubi jura antiqua abrogantur *Clar. in Prax. crim. §. fin. qu.* 78 *in princ. Farinac. qu.* 25. *nu.* 1. *& seq. Hond. conf.* 110. *n.* 1. *vol.* 1. *Rot. d. dec.* 565. *nu* 3. *& seq. par.* 3. *rec.*

Secus esset, quando confiscatio facta fuit vigore par- 27
ticularis constitutionis, seu statuti alicujus loci, & reus habet alia bona extra territorium Judicis confiscantis : eo enim casu creditores agere possunt contra bona sita in alio territorio, quia tunc confiscatio uti facta de jure speciali illius loci, non trahitur ad bona sita extra territorium confiscantis, si ista territoria sint diversa, ac diversi Domini uniuscujusque territorii, & bursæ fiscales distinctæ, ac separatæ. *Bart. in l. cunctos populos, num.* 51. *C. de Sum. Trin. & fid. cath. Boss. in tit. de bonor. publ. nu.* 62. *Clar. d. qu.* 78. *vers. sed hic quæro &c. Peregrin. de Jur. fisc. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 137. *Farinac. d. qu.* 25. *num.* 99. *ubi de communi, & alii, quorum sententiam sequuta est Rot. d. decis.* 565. *nu.* 2. *& seq.*

SUM-

S V M M A R I V M.

28 *In applicandis bonis hæreticorum confiſcatis ſervandum eſt jus canonicum, non autem jus civile.*
29 *Hæreſis crimen eſt merè Eccleſiaſticum.*
30 *Papa ratione delicti Eccleſiaſtici poteſt infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris imperii.*
31 *Statuta Principum ſæcularium ſuper hæreſis crimine in tantùm ſervanda ſunt, in quantum approbantur ab Eccleſia.*
32 *Cui applicari debeant bona laicorum hæreticorum confiſcata propter hæreſim.*

Quæſtio III.

Cui applicanda ſint bona hæreticorum laicorum confiſcata propter hæreſim.

28 PRæmittendum eſt, quòd in applicandis bonis hæreticorum confiſcatis ſervandum eſt non jus civi-
29 le, ſed jus canonicum, quia hæreſis crimen eſt merè eccleſiaſticum. *cap. ut inquiſitionis officium. §. prohibemus. de Hæret. in 6. Farin. conſ.* 117. *numer.* 2. *& conſ.* 118. *num.* 14. ubi dicit, quod Papa ratione delicti
30 eccleſiaſtici poteſt infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris Imperii. *Pariſ. conſ.* 2. *num.* 104. *& ſeq. lib.* 4. ubi dicit, quòd ſtatuta Principum ſæcu-
31 larium ſuper hoc hæreſis crimine in tantùm ſervanda ſunt, in quantum approbantur ab Eccleſia, & non ultra.
32 Ad quæſitum verò reſp. quòd Doctores in hoc varia ſenſerunt: alii enim dixerunt, bona laicorum hæreticorum ipſo jure proptre hæreſim confiſcata, extra ſtatum Eccleſiæ fiſco ſæculari, in Terris verò Eccleſiæ fiſco Eccleſiæ eſſe applicanda. *ita per tex. in cap. vergentis, in princ. extr. de Hæret. reſolvit gloſ. ibidem in figuratione caſus in princ. Abb. num.* 1. *&* 2. *gloſ. in clem.* 2. *in ver. Eccleſiæ, eod. tit. de Hæret. Aym. conſ.* 128. *num.* 6. *verſ. ſecundò reſp. Guid. Pap. deciſion.* 76. *Rol. conſ.* 8. *num.* 9. *& ſeq. lib.* 3. *& conſ.* 75. *num.* 7. *& ſeq. eod. lib.* 3. *Decian. tract. crim. lib.* 5. *cap.* 44. *num.* 3. *verſ. & nota &c.* ubi etiam obſervat, quòd Princeps ſæcularis, cujus fiſco bona hæretici applicantur, non poteſt bonorum confiſcatorum poſſeſſionem apprehendere, niſi poſt ſententiam Judicis Eccleſiaſtici, licèt lata ſententia declaratoria ab Eccleſiaſtico Judice, poſſit ſine alio juſſu ejuſdem Judicis Eccleſiaſtici occupare bona confiſcata, quia ex ſententia declaratoria inductum eſt jus occupandi in hoc crimine hæreſis. *per tex. in cap. cum ſecundùm. §. confiſcationis, ubi DD. de Hæret. in* 6.

Alii cenſent, bona hæreticorum confiſcata dividi debere in tres partes, ita ut una pars danda ſit Judici ſæculari, altera officialibus, qui in cauſa laborarunt, & altera Eccleſiæ Romanæ. *juxta conſtit. Innocentii IV. Alexandri IV. & Clementis IV. ita Sylv. in ver. hæreſis. §.* 2. *num.* 14. *Pariſ. conſ.* 2. *num.* 114. *lib.* 4. *Menoch. de Arbitr. quæſt. lib.* 2. *caſ.* 374. *nu.* 4. *& alii apud Farinac. conſ.* 117. *num.* 9. *& ſeq.* ubi dicit, quòd dictæ conſtitutiones ſervari debent ubique etiam extra Italiam, & in Terris Imperii.

Alii aſſerunt, quòd loco, ubi non adſunt Inquiſitores, ſed Epiſcopus procedit, hæreticorum bona ipſo jure confiſcata applicantur Cameræ Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ: ubi verò adſunt Inquiſitores, omnia hæreticorum bona confiſcata ex generali conſuetudine applicanda ſunt Sancto Officio, & Inquiſitoribus, quia non Domini temporales ſed Inquiſitores ipſi provident carceratis, carceribus, & aliis neceſſariis impenſis S. Officii. *Nav. conſ.* 20. *nu.* 2. *tit. de Hæret. lib.* 5. *Boſſ. eod. tit. de Hæret. nu.* 33. *in fin.*

Alii denique aſſerunt, bonorum hæreticorum dimidiam Cameræ Apoſtolicæ, aliam verò dimidiam S. Officio applicandam eſſe. *Zanchin. in tract. de Hæret. cap.* 26. *nu.* 1. *&* 2. *Tabien. in ver. hæreticus. nu.* 7. *Burſat. conſ.* 43. *nu.* 44. *& ſeq. Car. d. Tuſch. pract. concluſ. in ver. hæreticus, concluſ.* 102. *nu.* 16.

Quid dicendum? ego cenſeo, in hoc ſervandam eſſe cujuſque Civitatis, ſeu Regionis conſuetudinem legitimè præſcriptam. *ut ſenſit Clar. in §. hæreſis. verſ. item bona condemnatorum &c. Covar. var. reſol. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 12. *Peregrin. de Jur. fiſc. lib.* 4. *tit.* 5. *nu.* 31. *verſ. Clericorum verò bona &c. Lauden. conſil. crim.* 58. *num.* 1. *lib.* 1. *& alii apud Farinac. d. conſil.* 117. *nu.* 19. *& ſeq.* ubi refert, quòd in Hiſpania omnia hæreticorum bona confiſcata applicantur fiſco Regis, qui tamen talia bona in tres partes dividit, unam in utilitatem S. Officii inquiſitionis pro ſalario Inquiſitorum, & aliorum Officialium mercede, aliam pro ſubſtentatione belli contra Saracenos, tertiam in pios uſus.

S V M M A R I V M.

33 *In confiſcatione bonorum filii exiſtentis in poteſtate patris non veniunt bona caſtrenſia, vel quaſi, nec profectitia, & adventitia ipſius filii, & n. ſeq.*
34 *Filio condemnato, & bonis ejus publicatis, non publicatur proprietas, quam habet in peculio adventitio.*
35 *Publicatis bonis paternis non publicatur peculium profectitium in præjudicium filii: limitatur num. ſeq.*
36 *Quid ſi bona patris publicentur propter crimen læſæ majeſtatis.*

Quæſtio IV.

An in confiſcatione bonorum Filii exiſtentis in poteſtate Patris veniant bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia, profectitia, & adventitia ipſius Filii.

REſp. negativè. *per tex. in l. ſi filius. C. de Bon.* 33 *Proſcript.* ubi peculium caſtrenſe filii deportati non debetur fiſco, ſed Patri: quòd fortiùs procedit in bonis profectitiis, & adventitiis, etiamſi in hujuſmodi bonis pater non habeat uſumfructum: ratio eſt, quia filio in bonis adventitiis interdicta eſt omnis alienatio ſine patris conſenſu, propter prærogativam patriæ poteſtatis, propter quam pater præfertur fiſco. *l. cum non ſolum. §. ipſum autem. verſ. filiis Cod. de Bon. quæ liber. Bart. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. n.* 12. *ff. de damn. inf.* ubi dicit, quòd filio condemnato, & bonis ejus publicatis, non publicatur 34 proprietas, quam habet in peculio adventitio. *Ruin. conſ.* 24. *&* 25. *vol.* 5. *Pariſ. conſ.* 157. *nu.* 1. *lib.* 4. *Covar. lib.* 2. *reſol. cap.* 8. *poſt num.* 7. *Clar. qui de communi teſtatur, in Pract. crim. §. fin. q.* 78. *verſ. præterea quæro &c. cum verſ. ſequen. & hanc veriorem, & æquiorem dicit Rot. deciſ.* 455. *num.* 13. *& ſeq. par.* 5. *tom.* 2. *recen.* ubi, quòd omnia patri reſervantur in ſolatium patriæ poteſtatis. *Aret. in S. actiones. nu.* 24. *Inſt. de Action.* ubi etiam dicit, quòd publicatis bo- 35 nis paternis non publicatur peculium profectitium in præjudicium filii. *Abb. conſ.* 66. *vol.* 2. *Alex. conſ.* 23. *vol.* 1. *Cravet. conſ.* 39. *num.* 12. *Boer. deciſ.* 7. quicquid in contrarium ſenſerit *Oſaſc. deciſ.* 94. ubi dicit, quòd proprietas peculii adventitii filii condemnati ſub confiſcatione comprehenditur ſalvo uſufructu, quandiù pater vivit.

Limita, quando bona patris publicantur propter cri- 36 men læſæ majeſtatis ab eo commiſſum: hoc enim caſu fit præjudicium filio, cùm patris exempla in ipſo filio metuantur. *l. quiſquis. §. filiis. ubi DD. C. Ad l. Jul. majeſt.*

S V M M A R I V M.

37 *Statutum de confiſcanda legitima, non comprehendit Patrem forenſem, cujus Filius in eo loco deliquit, & nu. ſeq.*
38 *Pater de jure communi punibilis non eſt ob delictum filii.*
39 *Statuta pœnalia non comprehendunt delicta minorum* 25. *annorum.*
40 *Statutum, ut Pater teneatur de delicto filii, reſtringitur ad commiſſa tantùm in territorio ſtatuentium.*

Quæ-

Quæſtio V.

An ſtatutum de confiſcanda legitima comprehendat patrem forenſem, cujus filius in eo loco deliquit.

37 REſp. negativè, quia ſtatuta odioſa reſpicientia perſonam, non comprehendunt hominem alterius territorii; quamvis enim delinquens in loco ſubiiciatur ſtatutis, hoc tamen verum eſt quoad ipſum delinquentem, non autem quoad præjudicium tertii, ma-
38 ximè cum puniat patrem, qui de jure communi non eſt punibilis ob delictum filii. *Bald. in l. ſi qua num.* 4. *ff. de His, qui ſunt ſui, vel alien. jur. Viv. comm. opin.* 771. *limit.* 6. *num.* 10. *Farinac. qu.* 24. *nu.* 162. *Merlin. de Legitima lib.* 3. *tit.* 1. *qu.* 40.

39 Amplia, etiamſi in loco originis adeſſet hujuſmodi ſtatutum, nam illud non afficeret patrem, quando filius in alieno territorio delinquit. *Farinac. loco cit. nu.* 166. *Merlin. ubi ſupra num.* 3. ſubdens *num. ſeq.* quòd ſicut ſtatutum forenſem non afficit, ita nec etiam filium minorem 25. annorum, quia ſtatuta pœnalia non comprehendunt delicta minorum. *ex trad. per Jaſ. in §. actiones num.* 81. *Inſt. de Action. Alber. in p. par. ſtatut. q.* 71. *Marſil. ſing.* 362. *verſ. ad limitationem prædictam &c. & fin.* 481. *in ſing. Viv. d. comm. opin.* 771. *num.* 8. *limit.* 4. *Odd. in tract. de Reſtit. in integr. par.* 2. *qu.* 80. *nu* 68.

40 Notandum eſt autem, quòd ſtatutum, quo cavetur, ut pater teneatur ex delicto filii, reſtringitur ad delicta commiſſa tantùm in territorio ſtatuentium: non enim porrigit vires extra territorium; & ideò cum extra territorium ſervari debeat jus commune, pater non tenetur. *Ang. in §. Actiones autem nu.* 15. *Inſt. de Action. & alii communiter.*

SUMMARIUM.

41 *Bona confiſcata ob delictum ſubditi, quando ſpectent ad feudatarium, & nu.* 43.

42 *Quid ſi Caſtrum datum fuerit in dotem, vel in uſumfructum.*

44 *Bona devoluta ob non ſolutum canonem, vel ob generationem finitam, ſoluto matrimonio, vel finito uſufructu, uxori, & proprietario debentur.*

Quæſtio VI.

An bona ſubditi confiſcata ſpectent ad Principem, vel ad feudatarium.

41 REſp. quòd pœnæ, mulctæ, bonorumque immobilium confiſcationes applicantur Vaſſallis cum juriſdictione, mero, ac mixto imperio inveſtitis, non tantùm quoad utile dominium, ſed etiam quoad directum, ita ut finito feudo nihil Domino ſit reſtituendum, quia hæc ſunt fructus juriſdictionis meri, ac mixti imperii. *l. uſufructu legato, ff. de Uſur. Bart. in l. fin. num.* 1. *&* 2. *& ibi Alex. nu.* 2. *ff. Solut. ma-*
42 *trim* ubi dicit, quòd ſi Caſtrum cùm juriſdictione datur in dotem, vel in uſumfructum, confiſcationes, mulctæ, & condemnationes, etiamſi conſiſtant in bonis immobilibus, ſpectant ad maritum, & uſufructuarium tamquam fructus illius juriſdictionis, ita ut non teneantur ea reſtituere uxori, vel proprietario ſoluto matrimonio, aut finito uſufructu: omnes enim obventiones marito, & uſufructuario debentur. *Tiraq. de Retract. lignag. §.* 10. *gloſ. un. nu.* 19. *& communem dicit Peregr. de Jur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 5. *num.* 43. *latè Roſenth. de feud. cap.* 5. *concluſ.* 64. *nu.* 1. *& ſeq.*

43 Limita in bonis immobilibus, quæ non titulo confiſcationis, ſed ex lege feudali, ſeu ex cauſa dominii directi tempore Vaſſalli ipſo jure quæruntur: hæc enim finito feudo reſtituenda ſunt Domino, quemadmodum
44 bona devoluta ob non ſolutum canonem, vel generationem finitam, vel alio modo ex cauſa præcedentis contractus, ſoluto matrimonio, vel finito uſufructu, uxori, & proprietario debentur; ratio eſt, tum quia hæc eſt quædam conſolidatio utilis dominii cùm directo: Vaſallus verò non eſt directus Dominus; tum etiam quia cauſa reverſionis ex præterito fundatur in feudo dominante, à quo ſerviens feudum movetur, & ex eo tamquam ex radice enaſcitur. *ut d. Roſenth. loco cit. num.* 4. *& ſeq. Jo. Andr. in addit. ad Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua. num.* 116. *in ver. qui tabernas, ver. adhuc quæritur &c. Guid. Pap. dec.* 477. *nu.* 3.

SUMMARIUM.

45 *Quotuplex ſit gratia, ſeu reſtitutio.*

46 *Quæ differentia ſit inter gratiam ſimplicem, plenam, vel pleniſſimam.*

47 *Condemnatus, cujus bona fiſco fuerunt decreta, & aſſignata, ſi à Principe fuerit plenariè, ſeu liberè reſtitutus, recuperat bona applicata tam fiſco ipſius Principis, quàm fiſco Baronis: limitatur nu.* 49. *& ſeq.*

48 *An, & quando reſtitutus recuperet etiam fructus perceptos, & conſumptos.*

49 *An gratia plenaria trahatur ad beneficia eccleſiaſtica alteri collata.*

Et an ſimplex reſtitutio trahatur ad beneficia. ibidem.

50 *An reſtitutus plenariè, recuperet penſionem Eccleſiaſticam.*

51 *Pœnæ, & confiſcationes, quæ proveniunt ex contraventione particularis conſtitutionis, ſeu præcepti ſupremi Principis, ſive ejus Officialis, ſpectant ad fiſcum ipſius Principis, non autem ad fiſcum Baronis, & numer. ſeq. limitatur num.* 54. *&* 55.

52 *Quid ſi crimen læſæ majeſtatis humanæ committatur per ſubditum feudatarii contra Dominum directum.*

53 *Confiſcationes bonorum, quæ fiunt in cæteris caſibus à jure communi expreſſis, pertinent ad Vaſſallum cum mero, & mixto imperio inveſtitum, vel cum Regalibus.*

54 *Quid ſi ſubditus feudatarii crimen læſæ majeſtatis commi erit, non in Dominum directum, ſed in ipſum feudatarium.*

55 *Quando bona hæreticorum confiſcata ſpectent ad feudatarium.*

Quæſtio VII.

An reintegratio, & reſtitutio juſſu Principis, Bannito conceſſa, comprehendat etiam bona exiſtentia in territorio Baronis in ſuo Caſtro fiſcum habentis.

PRæmittendum eſt, quòd gratia, ſeu reſtitutio alia 45
eſt ſimplex, alia plena, ſeu plenaria, ſeu libera, & alia pleniſſima, ſimplex gratia dicitur, quando Princeps ſimpliciter concedit indulgentiam pœnæ pro delicto impoſitæ: plena, ſeu plenaria, ſeu libera dicitur, quando Princeps his verbis utitur, vel ſi dixerit, oratorem reſtituimus, aut omnem reatum, & pœnam remittimus, & condonamus, vel oratorem ad patriam, famam, gradus, & honores reſtituimus, vel ad eum, in quo antea erat, ſtatum in omnibus, & per omnia reintegramus, vel proceſſum, & ſententiam contra oratorem formatam, & latam cum omnibus inde ſequutis omnino caſſari, & penitus aboleri mandamus; pleniſſima dicitur, quando Princeps his ſimul clauſulis utitur, vel aliis uberrimis, ac prægnantiſſimis verbis, vel quando Princeps reſtituit reum in priſtinum ſtatum non obſtante aliqua condemnatione, quam vult haberi pro non facta. *vide Pariſ. conſ.* 1. *num.* 36. *& ſeq. par.* 4. *Merlin. deciſ.* 125. *nu.* 2. *& ſeq.* ubi etiam dicit, quòd ſolum verbum *reſtituimus*, plenariam gratiam importat. *Rolan. conſ.* 45. *num.* 21. *& ſeq. lib.* 4. ubi dicit, quòd gratia cenſetur pleniſſima, ſi Princeps dixerit, in omnibus, & per omnia oratorem reponimus perinde ac ſi nullum facinus commiſiſſet, ac ipſius bona confiſcata non fuiſſent. *Peregrin. de Jur. fiſc. lib.* 5. *tit.* 2. *nu.* 22. 23. *&* 55. ubi dicit, quòd Princeps dicitur reſtituere in forma pleniſſima, ſi dixerit, quòd nihil obiici poſſit de banno, & confiſcatione bonorum.

46 Differentia verò inter gratiam ſimplicem, plenam, vel pleniſſimam eſt, quòd gratiam ſimplex non extenditur ad bona, ſed tantùm ad pœnam perſonæ: plena verò, & pleniſſima trahitur ad bona non ſolùm penes fiſcum exiſtentia, ſed etiam per fiſcum in alium alienata, aut in offenſum, vel ejus hæredes translata. *Rolan. d. conſ.45. num.21. Peregr. loco cit. Merlin. d. deciſ. 125. num.2. & ſeq. Farinac. quæſt.6. num.28. vide infra num.48.*

47 Ad quæſitum verò Reſp. quòd condemnatus, ſi Principis beneficio fuerit plenariè, ſeu liberè reſtitutus, & reintegratus, recuperat bona applicata tam fiſco ipſius Principis, quàm fiſco Baronis, etiamſi in alium fuerint alienata, ſeu translata. *l.fin. §.fin. Cod. de Sent.paſſ.* ubi tantùm reſtituto eſt reſtituendum, quantum ſententia abſtulit. *Bart.in l.1.in princ. & in l.2. num. 4. C. eod. tit. & in l.Gallus. §.& quid ſi tantùm, num. 13. ff. de liber. & poſthum. Pariſ. conſ.1. num.36. & ſeq. par.4. Roland. conſ.45. num.27. & ſeq. lib.4. Peregr. de Jur. fiſc. lib.3. tit.2. num.22. & ſeq. Card. Seraphin. dec.998. num.9. ubi de communi. Farinac. in pract. crimin. q.6. num.28. verſ. limita 1. & num.32. & 39. cum ſeq. latè Merlin. deciſ.125. num.1. & ſeq. ubi contrariam ſententiam reprobat;* ſicut enim Princeps per ſuos miniſtros condemnando reum contulit Baroni confiſcationis emolumentum, ita dum eundem reum reintegravit, & reſtituit, ægrè ferre non debet Baro, ſi illud idem emolumentum ab eo auferatur. *arg. d.l.fin. §.fin. ubi DD. C. de ſent. paſſ.* quòd præcipuè procedit in gratia conceſſa à Principe non ex mera liberalitate, ſed ex capite innocentiæ. *Boſſ. in tit. de remed. ex ſola clem. Princip. num.1. & ſeq. & in tit. de litter. Princ. num.2. Natt. conſ.471. in fin. Menoch. lib.5. præſumpt.46. num.2. Pereg. ubi ſupra lib.5. tit.2. num.21. & 44. Farinac. d. qu.6. num. 29. & 44. verſ. limita hanc ſublimitationem &c.* ubi, di-

48 cit quòd reſtitutus ex capite innocentiæ recuperat etiam fructus perceptos, & conſumptos, licèt regulariter gratia non trahatur ad hujuſmodi fructus, ſed tantùm ad pendentes, & extantes, niſi reſtitutio eſſet pleniſſima, & facta cum cauſa. *vide Covar. var. lib. 1. cap. 3. num.15. Rolan. conſ.45. num.32. vol.4. Pariſ. conſil.1. num.38. par.4. Odd. de reſtit. in integr. 2. par. q.99. num.130.*

49 Limita 1. in beneficiis eccleſiaſticis alteri collatis: tunc enim gratia etiam plenaria ad hæc beneficia non trahitur, niſi in gratia adeſſent clauſulæ prægnantes, & extraordinariæ; ſecus ſi beneficia alteri collata non fuerint: quia tunc plenè, ſeu plenariè reſtitutus ea recuperat. *Mohed. deciſ.6. de reſtit. ſpoliat. Farinac. dict. quæſt.6. num.28.* ſimplex verò reſtitutio non trahitur ad beneficia, etiamſi nondum fuerint alteri collata. *ut d. Farinac. loco cit.*

50 Limita 2. in penſione Eccleſiaſtica: hanc enim non recuperat reſtitutus etiam plenariè, quia penſio hujuſmodi cùm beneficio conſolidatur ſtatim ac clericus capitaliter fuit condemnatus in contumaciam, vel expreſsè in ejus privationem. *Odd. loco cit. d.q.99. nu.85. & 92. Bellemer. dec.743. de reſtit. in integr. Farin. d.q.6. num.28.*

51 Notandum eſt etiam, quòd pœnæ, & confiſcationes, quæ proveniunt ex contraventione particularis conſtitutionis, ſeu præcepti Supremi Principis, ſive ejus officialis, ſpectant ad fiſcum ipſius Principis, non autem ad fiſcum Baronis, quamvis in hujus territorio bona ſubditi condemnati exiſtant. *Bald. in cap.1. nu.15. de Capiti qu. ur. vend. Natt. conſ.580. num.6. & ſeq. Rolan. conſ.78. numer.22. & ſeq. lib.2. & conſ.73. num.13. & ſeq. lib.4.* quemadmodum ſi

52 crimen læſæ majeſtatis humanæ committitur per ſubditum feudatarii contra Dominum directum, de jure communi bona applicantur fiſco ipſius Domini, ſeu Principis ſuperioris læſi, non autem fiſco feudatarii. *cap.1. §. denique, Quæ fuit.p. cauſ. Rolan. conſ.78. nu.22. lib.2. & conſ.73. per tot. lib.4. Peregrin. de Jur. fiſc. lib.1. tit.2. num.94. Roſenth. de feud. cap.5. concluſ.63. num.4. lit. D.* ratio prædictæ concluſionis eſt, quia Princeps ſupremus de jure communi poteſt ratione dominii directi in ſubditos ſui Vaſalli procedendo, & mulctando juriſdictionem exercere. *cap. dudum. §. nos igitur. de Præb. in 6.* non enim tantam juriſdictionem Vaſallo attribuiſſe cenſetur, quin majorem apud ſe retinuerit. *Nat. conſ.487. num.23. & ſeq. & conſ.580. num.2. Merlin. d. dec.125. num.15. Roſenth. d. cap.5. concl. 4. num.6.* ſubdens, quòd confiſcationes bonorum, quæ 53 fiunt in cæteris caſibus à jure communi expreſſis, pertinent ad Vaſallum cum mero, & mixto imperio, vel cum Regalibus inveſtitum, etiamſi ſubditus feudatarii fuerit condemnatus ab ipſomet Principe ſuperiore in confiſcationem bonorum. *Boſſ. in tit. de bonor. publicat. num.63. Farin. in Pract. crim. q.25. nu.102. & ſeq.* ubi dicit, quòd ſi ſub- 54 ditus feudatarii cõmittat crimen læſæ majeſtatis non in Dominum directum, ſed in ipſum feudatarium, illius bona non applicantur Domino directo, ſed feudatario. *Rolan. conſ.75. num.8. & conſ.78. num.13. lib.2.* ubi etiam obſervat, quòd ſi adſit conſuetudo tribuens Domino tempo- 55 rali certam partem de bonis hæreticorum confiſcatis, & contingat, aliquem damnatum de hæreſi habere bona in territorio feudatarii, ea in tali caſu applicantur ipſi feudatario, non autem Domino directo. *vide Guid. Pap. deciſ. 76. num.1. Farinac. loco cit. nu.104.*

SUMMARIUM.

56 *An filius privetur feudo ob delictum patris, & nu. ſeq. & præcipuè nu.66. & 70.*

57 *Delictum proximioris, propter quod aufertur ei hæreditas, ut indigno, nocet ſequentibus in gradu.*

58 *Quando Vaſallus dicatur delinquere contra Dominum.*

59 *Quid ſi pater non deliquit contra Dominum, ſed contra extraneum, & pro delicto imponi debet pœna confiſcationis bonorum, & nu.61.*

60 *Fiſcus loco hæredis extranei habetur.*

62 *Et quid ſi feudum tranſeat ad filium ſuo jure, ut quia filius, non quia hæres, & nu.ſeq.*

63 *Item quid ſi emphyteuſis conceſſa fuerit pro ſe, filiis, & nepotibus, & primus, vel ſecundus delinquat circa ipſum contractum non ſolvendo canonem &c.*

64 *Quando feudum dicatur ex pacto, & providentia.*

65 *An feudum conceſſum pro ſe, & hæredibus maſculis dicatur hæreditarium.*

67 *Quid ſi feudum, vel emphyteuſis quæſita fuerit ex re patris, ſeu data pecunia à patre.*

An Emphyteuſis Eccleſiaſtica tranſeat in fiſcum. ibid.

Ea, quæ non tranſeunt in hæredem extraneum, neque tranſeunt in fiſcum. ibidem d. nu.67.

68 *Maritus non ſolvens canonem rei dotalis emphyteuticæ, an præjudicet uxori.*

69 *Quid ſi feudum aliàs eſſet hæreditarium, ſed in inveſtitura adſit prohibitio alienandi ſine licentia Principis.*

71 *Quid ſi Prælatus eccleſiaſticus delinquat contra Dominum.*

72 *In caſu, quo feudum devolvitur Domino excluſis agnatis, de delicto feudatarii conſtare debet per veras probationes.*

73 *Bona feudalia non cenſentur confiſcata, niſi in ſententia fiat de illis expreſſa mentio.*

74 *Feudum eccleſiaſticum non venit in confiſcatione facta per Judicem ſæcularem.*

75 *Feudum antiquum, ſi alienetur ſine Domini conſenſu, non ad Dominum, ſed ad proximiores devolvitur.*

76 *Dos uxoris, & donatio propter nuptias non venit in confiſcatione bonorum mariti delinquentis.*

77 *Dos reſtitui debet, cùm primum incipit maritus exulare.*

Quæſtio VIII.

An, & quando filius privetur feudo propter delictum Patris.

RESP. quòd ſi pater delinquit contra Dominum, 56 vel aliquid facit contra feudi conventionem, non ſolùm pater, ſed etiam filius feudo privantur, illudque ſtatim Domino devolvitur. *cap. 1. §. denique, Quæ fuit prim. cauſ. benef. amitt.* etiamſi feudum eſſet antiquum, & ex pacto, & providentia. *Bart. in l. eum qui. num.1. & ſeq. ff. de Interd. & releg.* ubi 57

etiam

etiam dicit, quòd delictum proximioris, propter quòd aufertur ei hæreditas, ut indigno, nocet sequentibus in gradu. *Anan. consil.*32. *num.*5. *Cravet. consil.*127. *nu.* 7. *Rolan. consil.*1. *num.*10. *& seq. lib.*3. ubi dicit, quòd si Vassallus privatur feudo propter delictum, & culpam, quæ de directo offendit Dominum, sive feudum sit novum, sive antiquum, semper revertitur ad Dominum exclusis etiam agnatis, & hoc in injuriæ suæ ultionem; quia cùm feudum sit beneficium, in quo agnati veniunt virtute primævę investituræ, & investito censeatur datum cum ista qualitate, & conditione, ut si ingratitudo committatur contra Dominum, feudum ad eum revertatur, agnati, seu descendentes non possunt conqueri, cùm feudum à principio fuerit affectum hac qualitate, & conditione, videlicet si primus, cui facta fuit concessio, & ab eo successivè descendentes erunt erga Dominum grati. *Boss. in tit. de bonor. publicat. nu.* 55. *&* 57. *Alex. consil.*30. *nu.*17. *lib.*1. ubi, quòd Vas-
58 sallus dicitur, delinquere contra Dominum non solùm quando principaliter offendit ipsum Dominum, sed etiam si cùm uxore Domini jacuerit, vel dimiserit eum solùm in prælio, vel si non petiit investituram intra tempus legitimum. *Gozadin. consil.*84. *num.*3. *Duen.reg.* 346. *Caball. resol. crimin. cas.*182. *num.*15. *Paris. consil.* 21. *num.* 53. *& seq. & consil.*1. *num.*16. *& seq. lib.* 1. *Socin. jun. consil.*68. *nu.*126. *& seq. vol.*3. *Peregrin. de Jur. fisc. lib.*5. *tit.*1. *num.*108. *& alii communiter.*

59 Si verò pater non delinquit contra Dominum, sed contra extraneum, ut si committat delictum, propter quòd imponi debeat pœna confiscationis bonorum, distinguendum est, aut tale feudum debet transire ad filium ex persona patris tamquam ad patris successorem, seu hæredem, ut si fuit concessum pro se, & quibuscunque hæredibus, vel quibus dederit, & in tali casu filius feudo privatur, illudque transit in fiscum: ratio est, quia tunc sine Domini licentia in quoscunque etiam extraneos transferri potest, & per consequens etiam in fiscum, qui loco hæredis extranei
60 habetur. *cap* 1. *de feud. non haben. propr. feud. natur. Bart. loco cit. num.*2. *Clar. in §. feudum, quæst.* 84. *vers. fin. Farin. in Pract. crim. qu.*25. *num.*73. *Boss. d. tit. de bonor. public. num.*54. *vers. tamen advertendum est ad duo &c.* quòd intelligendum est, ut
61 transeat in fiscum cum suo onere, ut scilicet fiscus teneatur Domino directo ad ea, ad quæ teneretur alius hęres extraneus, vel feudum cedere alicui privato, qui jura Vassalli præstet, vel illud vendere, ut Domino præstetur æstimatio juris sui directi, & fisco valor dominii utilis. *ut d. Cravet. consil.*128. *num.*7. *Peregr. de Jur. fisc. lib.*5. *tit.*1. *num.*71. *ubi alios refert.*

62 Aut feudum transit ad filium suo jure, ut quia filius, non quia hæres, & in tali casu filius illud sibi retinet, excluso fisco, & Domino directo, puta si feudum ex pacto, & providentia in descendentes perveniat, sive feudum sit antiquum, sive novum. *d. §. denique Bart. in d. l. eum qui. n.*2. *& seq. ff. de interdict. & releg.* ubi
63 dicit, quòd in contractu emphyteutico, quando quis recipit emphyteusim pro se, suis filiis, & nepotibus, si primus, vel secundus delinquit circa ipsum contractum emphyteusis non solvendo canonem, vel alienando sine licentia Domini, hic non nocet sequenti; & si delictum committeret, propter quod bona publicarentur, ista bona debent remanere apud filios, & nepotes, quia non transeunt ad eos ut hæredes, sed habent suo jure. *Bald. in l. adoptivum. §. patronum. ff. de in jus voc. Clar. in §. emphyteusis. qu.*8. *vers. de hic &c. & in §. feudum. q.*66. *vers. ego aliàs &c.* ubi dicit, quòd si Vasallus non potest de feudo in præjudicium agnatorum disponere, nunquam feudum aperitur Domino, sed ipsis Agnatis, quibus jam ex tenore investituræ erat jus quæsitum, ut si feudum receptum fuerit ab Avo, vel à Patre ipsius delinquentis, expressè pro se,
64 & liberis, seu filiis, seu pro se, & hæredibus masculis, quo casu dicitur etiam ex pacto, & providentia, & non hæreditarium, quia illa verba, pro hæredibus masculis, intelligenda sunt in feudis, idest pro filiis masculis, ita ut non requiratur, quòd filii in tali casu sint hæredes, *Rolan. consil.*1. *num.*31. *& consil.*29. *numer.*32. *vol.* 3. *& consil.*77. *numer.*6. *&* 7. *vol.*4. *Caball. d. cas.*182. *num.* 15. 16. *& seq.* ubi dicit, quòd eo casu fructus, 65
seu commoditas talis feudi durante vita naturali Vassalli delinquentis non ad fiscum, nec ad Dominum directum pertinent, sed ad ipsos filios, & descendentes, vel alios Agnatos in investitura comprehensos, ad quos feudum pervenit, *Bartol. communiter receptus in l. Imperator ff. de fideicomm. libert. Alexand. consil.*23. *numer.* 3. *& sequent. libr.*1. *Clar. in pract. crimin. §. fin. quæst.*78. *vers. item quæro &c. Duen. reg.* 346. *per tot. Peregrin. de Jur. fisc. lib.*5. *titul.* 1. *numer.*107. *Mohed. decision.* 1. *num.*3. *in titul. de Pœn. Afflict. decis.*385. *num.*3. *& dec.*282. *num.*15. *Farinac. in Pract. crim. quæst.* 25. *num.* 67. 68. *&* 71.

Nec obstant deducta per *Socin. jun. dict. cons.* 68. 66
*num.*128. *lib.*3. ubi dicit, quod etiamsi delictum non fuerit contra personam Domini, sed aliàs tale, propter quod Vassallus feudo privetur, tunc etiam liberi ejus, & agnati conjuncti ipsi Vassallo delinquenti in tertio gradu, vel proximiori censentur privati ratione magnæ propinquitatis, & tantùm admittuntur agnati in quarto gradu, vel remotiori, *per tex. in cap.*1. *Vassall. feud. privet.* nam hoc procedit, quando feudum est receptum pro se, & hæredibus, vel simpliciter concessum alicui, nulla facta mentione liberorum, aut hæredum; secus si receptum fuerit pro se, & liberis, etiamsi feudum sit novum: quia tunc admittuntur filii Vassalli, quibus non nocet in tali casu delictum patris, *Ruin. consil.*23. *numer.*32. *volum.*5. *Clar. in §. feudum dict. quæst.* 66. *vers. ego alias &c. Rolan. consil.*28. *numer.* 11. *vol.*3. *Boss. in titul. de bonor. publicat. numer.*55. *Caball. resolut. crimin. cas.*182. *numer.*16. *Peregrin. d. lib.*5. *tit.*1. *n.*113. *ver. sed contra &c.*

Limita, ut supradicta conclusio procedat, quando 67
emphiteusis, vel feudum quæsitum fuit solo beneficio concedentis, tunc enim pater non potest filiis in investitura comprehensis præjudicare non solvendo canonem, aut rem alienando, irrequisito Domino, *ex trad. per Surd. decision.* 290. *numer.*1. secus si emphiteusis, vel feudum fuerit quæsitum ex re patris, idest data pecunia à patre, quia in tali casu potest pater filiis præjudicare, dummodò feudum sit novum, seu habeat originem in persona ipsius patris, secus si esset antiquum, seu quæsitum ab alio ascendente pro se, & filiis, *Bartol. in l.*3. *num.*4. *ff. de Interd. & relegat. Bald. in l.*1. *in fin. C. Per quas person. nob. acquir. Corn. consil.*282. *num.*10. *vol.* 3. *Natt. consil.*531. *num.*43. *Paris. consil.*2. *numer.*22. *libr.*1. *Alexand. consil.*28. *vol.*5. *Ursill. ad Afflict. dec.*122. *num.*6. *& dec.*393. *num.*5. *Clar. in §. emphiteusis quæst.*16. *ubi de communi. Surd. d. dec.*290. *num.*1. *Beltramin. ad Gregor. dec.*529. *num.*23.

Observa tamen, quod etiamsi emphiteusis, vel feudum sit novum, & quæsitum ex pecunia patris, non tamen transiret in fiscum, quando concessum fuit etiam pro filiis, & descendentibus: quamvis enim in tali casu pater possit de eo disponere etiam in extraneum, eo tamen aliter non disponente, recta via, ac de sui natura transit in filios, excluso fisco, ac si quæsitum fuerit solo beneficio concedentis: ratio est, quia talis videtur fuisse mens patris, à principio stipulantis pro filiis, ut hujusmodi emphiteusis ad extraneos non transeat, nisi quatenus ipse ita disposuerit, & non aliàs, *& ita sensérunt Clar. in §. emphiteusis dict. quæst.*16. *versic. & his præmissis &c. & alii DD. citati;* regula enim est, quòd ea, quæ de sui natura non transeunt in hæredem extraneum, neque transeunt in fiscum, *glos. & DD. in l.*1. *Cod. de bonis libert. Bartol. in l. si finita §. si de vectigalibus numer.* 6. *ff. de damn. inf. Clar. in d. §. emphiteusis qu. nu.*29. *& alii communiter.*

Observa 2. quod emphiteusis ecclesiastica nunquam transit in fiscum sæcularem, etiamsi vel ex pacto, vel ex consuetudine, vel ex aliqua Pontificis constitutione ad extraneos hæredes transiret, alioquin conditio Ecclesiæ longè deterior efficeretur, tum quia fiscus est potentior, difficiliùs convenitur, & in pluribus magis est privilegiatus: tum etiam quia Ecclesia privaretur spe caducitatis, ac solitis laudemiis, cum semper detur restitutio fisco non solventi, & nunquam ipse fiscus moriatur, *Bart. in d. l. si finita §. si de vectigalibus n.*6. *Clar. d. q.*29. *Rolan. loco cit. num.*17. *quorum opinio est magis communis, ut Farin. in Pract. crim. q.*25. *n.*55. *&* 56.

Dixi,

Dixi, in fiſcum ſæculare, quia nonnulli ſentiunt, emphyteuſim Eccleſiæ tranſire in fiſcum eccleſiaſticum, *ita Farinac.d.q.25.n.57.ubi citat Oldrad.conſ.17.& alios, vide Bellemer.dec.725.verſ.quarto probatur, &c.*

68 An verò maritus non ſolvens canonem rei emphyteuticæ dotalis præjudicet uxori? Reſp. affirmativè: tenetur tamen maritus uxori ad intereſſe, & ſi non eſſet ſolvendo, tunc uxori in ſubſidium ſubvenitur, *Spec. in tit.de locat. §.nunc aliqua, q.111.n.136.& ſeq.Mandell.conſ.28.num.9. Surd.dec.102.n.18.& ſeq.*

69 Notandum tamen eſt, quòd licèt feudum aliàs eſſet hæreditarium, & ad extraneos tranſitorium, ſi tamen in inveſtitura adeſſet prohibitio alienandi ſine licentia Principis, eo caſu non ampliùs retineret hæreditarii feudi ad extraneos tranſitorii naturam, quia tunc alteratur natura feudi, & ideò non tranſiret ad extraneos, nec ad fiſcum, *Farin.conſ.135.n.51 & conſ.209.nu.15.& ſeq.* quod procedit, quando negativè concepta ſunt illa verba, ut ſcilicet non poſſit Vaſſallus alienare ſine conſenſu Domini, & tunc non ad agnatos feudum ſpectat, ſed Domino devolvitur, quia nihil videtur actum in favorem agnatorum, ſed ſolùm in favorem Principis concedentis, *ut ſenſit Boſſ. in tit.de Bonor.publ n.54.Peregr.de Jur.fiſc.lib.5.tit.1. num. 106.& 112.& alii Doctores citati;* ſecus ſi verba illa concepta ſint affirmativè, quod ſcilicet Vaſſallus poſſit alienare impetrata licentia à Principe, quia in tali caſu feudum adhuc tranſiret ad fiſcum, *ut colligitur ex cap. 1. de feud. non haben.propr.feud.natur.& d.Boſſ.loco cit.*

70 Notandum 2. quòd ſi ex tenore inveſtituræ conſtet, concedentem noluiſſe, ut unius delictum alteri noceat, ut ſi in inveſtitura dictum fuerit, concedo de uno in alium, vel concedo omnibus principaliter, ſive inſolidum, vel concedo attentis meritis ſingulorum, vel concedo generi tuo, tunc quia omnes conſiderantur principaliter per ſe, non tanquam ſucceſſores primi inveſtiti, unius delictum alteri non nocet: & ideò in caſu confiſcationis feudum non devolvitur Domino, ſed filiis, & agnatis, etiamſi offenſa directè, vel principaliter tangat perſonam ipſius Domini, *Bald.in cap.1. §.denique, verſ.& not.quod iſto caſu, &c. Quæ fuit prim.cau.benef.amitt.* ubi dicit, quod in tali caſu ad Dominum revertitur ſolum jus delinquentis, & non jus reliquorum, quod ex propria perſona habent quodam ordine mortalitatis, non per viam hæreditatis, *Rol.conſ.1.n.54.vol.3 & conſ.15.nu.3.vol.4. Peregr. de Jur.fiſc.lib.5.tit.1.n.1C.& ſeq.* ubi etiam obſervat, quod ſi tempore delicti non eſt jus quæſitum patri, ut quia Avus viveret, delictum patris non præjudicat filio; & ideò filius Avo ſuccederet, *latè Farin.d.q 25.n.93.ubi alios refert.*

71 Notandum 3. quòd ſi Prælatus delinquit contra Dominum, favore Eccleſiæ feudum ad Dominum pertinet Prælato vivente, eo autem mortuo ad ſucceſſorem ejus revertitur, *cap.1.§ fin.ubi Bart.de Capitul.Corrad. Caball.d. caſ.182.n.20.& alii communiter.*

72 Notandum 4. quòd in omni caſu, in quo feudum devolvitur Domino excluſis agnatis, de delicto feudatarii conſtare debet per veras probationes, non autem per ejus fictam confeſſionem reſultantem ex contumacia, vigore ſtatuti diſponentis, contumaces haberi pro confeſſis: quia probatio facta propter contumaciam, non egreditur perſonam contumacis, *l.ejus qui delatorem, ff.de jur.fiſc. Boſſ. in tit.de Bonor.publ.n.56.Rol.conſ.29.n.21.& 22.& conſ.94. n.25.vol.3.latè Farin.d.q.25.n.79.* ubi etiam dicit, quod quando crimen, propter quod feudatarius condemnatur, eſſet concludenter per teſtes probatum, eo caſu dicitur condemnatus ob delictum, & non ob contumaciam: *Peregr.d.lib.5.tit.1.num 110.* licèt in hoc contrarium ſentiat *Boſſ loco cit.num 56.verſus fin.*

73 Notandum 5. quòd bona feudalia etiam in caſu, in quo poſſunt confiſcari, nunquam cenſentur confiſcata, niſi in ſententia confiſcationis fiat de illis expreſſa mentio, *Rol. conſ.29.n.14.& ſeq.vol.3.ubi de communi, Afflict.deciſ. 26. in princ.Add.ad Capell.Tholoſ.dec.395.Borgn.de uſufr.n. 237.Grammat dec.103.n.110.Socc Jun.conſ.72.num.47.& conſ.74.in princ.vol.1.Farin.d.q.25.n.63.& ſeq.* ubi ſubiicit,

74 quòd feudum Eccleſiaſticum non venit in confiſcatione facta per Judicem ſæcularem: & propterea feudatarius ex tali confiſcatione minimè privatur feudo, quod recognoſcit ab Eccleſia, niſi per ſententiam Eccleſiæ ſit privatus, *per tex.in clem.paſtoralis, ubi DD.de re jud.& trad.Bald. in l.1.q.42 ff.de rer.diviſ.*

Notandum 6. quòd alienato feudo antiquo fine Domini conſenſu, feudum non ad Dominum, ſed ad proximiores devolvitur, *ut probat Peregr.d.l.5.tit.1.n.113.* 75

Notandum 7. quòd dos uxoris, & donatio propter nuptias non venit in confiſcatione bonorum mariti delinquentis, *l.ſi marito, ff.ſolut.matr.l.1.& ibi DD.de Jur.fiſc. Bart.in l.res quæ, §.1.ff.eod.tit.de jur.fiſc.Rot.deciſ.197.ex collect.per Farin.* ubi ſubdit, quòd ſtante clauſula, *in omnem, & quemcumque caſum reſtitutionis, &c.* dos reſtitui debet, cùm primum incipit maritus exulare, etiamſi bona mariti tunc publicata non fuerint, *ex trad. per Bartol. in leg.ſi conſtante, ſub num.20.ff.ſolut.matrim.* 76 77

SUMMARIUM.

78 *Bona fideicommiſſo ſubjecta regulariter non veniunt in generali confiſcatione bonorum.*

79 *Bona fideicommiſſo ſubjecta confiſcantur, durante vita delinquentis quoad uſumfructum: limitatur* 80. *& ſeq.*

80 *Quid ſi factum eſſet expreſſum fideicommiſſum in caſu alienationis, vel ſi poſt fideicommiſſum adiecta ſit cauſa, ut bona perpetuò conſerventur in agnatione, vel familia.*

81 *Trebellianica, & legitima condemnati quando fiſco applicetur.*

82 *Quando pater prohibere poſſit filio alienationem legitimæ.*

83 *Quid ſi prohibitio alienationis bonorum facta fuerit favore tantùm prohibiti nullo dato ſubſtituto.*

84 *An, & quando dos publicetur per delictum mulieris.*

85 *An, & quando teſtator poſſit in caſu delicti excludere fiſcum.*

86 *Bona, quæ favore alterius prohibita ſunt alienari, non publicantur, etiamſi ageretur de crimine læſæ majeſtatis.*

87 *An pater poſſit filio prohibere alienationem Trebellianicæ.*

88 *Trebellianica cenſetur prohibita ex prohibitione alienationis facta fideicommiſſariis.*

89 *Fiſcus non ſuccedit in illud jus, quod eſt perſonale filiorum.*

90 *Fiſcus non poteſt petere, ut gravamen deducatur de legitima.*

91 *Fiſcus non ſuccedit in jus adeundi, nec poteſt dicere teſtamentum nullum ex cauſa præteritionis.*

92 *Fiſcus potius bonis ſuccedit, quàm perſonæ.*

93 *An cautela excludendi fiſcum in caſu delicti admittatur in delictis comprehenſis in conſtit. 6. Sixti V. contra Bannitos, & facinoroſos.*

94 *Dicta conſtitutio non habet locum, niſi de delicto conſtito verè, & concludenter, nec eſt extendenda ad alios caſus, & n.95.*

96 *Uſufructus mulieri relictus ſtantibus filiis reſolvitur in alimenta.*

97 *Confiſcatis bonis filiorum uxor reaſſumit integrum uſumfructum.*

98 *Bulgari conſuetudo procedit, quando apud filium bona permanent: ceſſat verò, quando ad extraneum deveniunt.*

Quæſtio IX.

An, et quando bona fideicommiſſo ſubjecta tranſeant in fiſcum.

REſp.quod licèt bona fideicommiſſo ſubjecta regulariter non veniant in generali confiſcatione bonorum, quia cenſetur tacitè prohibita alienari, *juxta tex in auth.res quæ, ubi DD.C.commun.de legat.latè Alex.conſ. 23.lib 1.Ruin.conſ.129.n.3.lib.2.Natt.conſ 528.nu.19 et ſeq. lib.3 Boſſ in tit.de bon.publ.n.34.Peregr.de Jur.fiſc lib.5.tit. 1.rub.de Publ.bon.n.98.Farin.in Prax.crim.q.25.num.22.et ſeq.* confiſcantur tamen durante vita delinquentis quoad uſumfructum etiam in præjudicium ſubſtituti, cui poſtmodum adveniente morte naturali ipſius delinquentis, eadem bona confiſcata per fiſcum reſtituuntur, *l ex facto, §. ex facto, ubi DD.ff.ad Trebell.Boſſ.loco cit.n.34 in fin Rol. conſ.98.n.10.vol.2.* 78 79

Limita 1. ut prædicta concluſio procedat, quando fideicommiſſum, vel ſubſtitutio facta fuit tantùm in caſum 80

mortis: tunc enim fiſcus poteſt apud ſe retinere bona, durante vita ipſius condemnati, *juxta tex. in l. Statius Florus, §. Cornelio felici, cum ibi not. ff. de jur. fiſc.* ſecus ſi factum eſſet expreſſum fideicommiſſum in caſum alienationis, vel quando poſt fideicommiſſum adjecta eſt cauſa, ut bona perpetuò conſerventur in agnatione, vel familia: quo caſu ſtatim facta alienatione per delictum talia bona ne durante quidem vita ejus, qui prohibitus eſt alienare, veniunt in confiſcatione bonorum, ſed admittitur ſequens in gradu fideicommiſſi, *Bart. communiter receptus in l. Imperator, ff. de fideicom. libertat. Socin. Jun. conſ. 77. n. 15. lib. 2. Rol. conſ. 98. nu. 14. & ſeq. lib. 2. ubi de communi, Grammat. deciſ. 105. n. 31. & alii, quos refert, & ſequitur Clar. in Pract. crimin. lib. 5. §. fin. q. 78. verſ. item quæro nunquid, &c.* ubi tamen ſubdit, quod poteſt fiſcus detrahere ex perſona condemnati trebellianicam, modò non ſit ejus detractio prohibita, & etiam in omnem caſum ſolet detrahere legitimam, quando condemnatus eſſet filius, quia in ea non poteſt teſtator fideicommiſſum, neque aliud gravamen imponere, neque ejus alienationem prohibere, *l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. teſtam.* uno tantùm caſu excepto, quando ſcilicet pater propter minorem ætatem filiorum, eis prohibuiſſet alienationem omnium bonorum uſque ad certum tempus: talis enim prohibitio non cenſetur filiis onerosa, ſed potius favorabilis; poteſt enim pater providere filii imbecillitati, *l. filiis matrem, ubi Bart. Jaſ. & alii, C. eod. tit. de inoff. teſtam.* & ideò valet etiam reſpectu legitimæ, itaut, ſi filius delinquet, confiſcari non poſſit, *vide Boſs. in tit. de bonor. public. nu. 41. Rum. conſ. 23. lib. 5. Rimin. conſ. 243. vol. 1. Natt. conſ. 528. num. 32. & ſeq. Farin. quæſt. 25. n. 34. & ſeq. et conſ. 159. n. 30. & ſeq.*

83 Limita 2. ut dicta concluſio procedat, quando alienatio eſt prohibita favore alterius: tunc enim delinquendo non poteſt quis alienare in præjudicium ſubſtituti; & ideò bona hujuſmodi prohibita alienari non veniunt in publicatione bonorum, ſed ſubſtituto ſtatim applicantur, *leg. Imperator, ubi Bart. et alii, ff. de fideic. liber.* alioquin ſequeretur abſurdum, quod eſſet in poteſtate gravati per ſuum delictum evertere voluntatem teſtatoris, & privare ſubſtitutum ſibi debito fideicommiſſo, *contra tex. in l. id quod noſtrum, ff. de reg. jur.* Secus ſi prohibitio facta fuerit favore tantùm prohibiti nullo dato ſubſtituto: eo enim caſu non videtur prohibita alienatio, quæ fit delinquendo, quia propter delictum amittit favorem, & privilegium ſuum, & ideò bona fiſco in tali caſu applicantur, *Bart. in l. ſi quis in tantam, n. 12. C. Unde vi, Alex. conſ. 23. n. 6. lib. 1.* ubi etiam dicit, quod ſi mulier delinquit conſtante matrimonio, dos
84 non publicatur, niſi in caſibus expreſſis *in l. quinque cum duabus ſeq. ff. de bon. damnat.* quia, quod mulier non poſſit alienare dotem conſtante matrimonio, fuit inductum non ſolum favore mulieris, ſed etiam viri, *Cec. in l. furioſi n. 6. ff. de Reg. Jur. Gram. dec. 105. n. 31. & ſeq. et n. 39. Natt. conſ. 528. n. 6. & ſeq. vol. 3.* ſubdens, quod ſi teſtator prohi-
85 beret alienationem favore prohibiti tantùm nullo dato ſubſtituto, tunc ſi adderet, quòd ſi delinqueret, bona tranſire non debeant in fiſcum, talis diſpoſitio non valeret, quia dolus futurus remitti non poteſt, *l. ſi unus, §. illud ubi Bart. ff. de Pact.* & hoc ea ratione, ne detur occaſio delinquendi, *l. conveniri, ff. de Pact. dot.* ſecus ſi alienatio prohibita eſſet favore alterius, quia tunc attenta diſpoſitione teſtatoris excludentis fiſcum in caſu delicti, non fiſco, ſed ſubſtituto, ſeu vocato in tali caſu bona delinquentis ſtatim non expectata ejus morte applicantur, *latè Peregr. de jur. fiſc. lib. 5. tit. 1. n. 103. & ſeq. Surd. dec. 254. n. 14. 86 et ſeq.* ubi, quod nec in crimine læſæ majeſtatis publicantur bona, quæ favore alterius ſunt prohibita alienari, *Farin. quæſt. 25. n. 30. et 39.*

An verò teſtator poſſit filiis prohibere trebellianicam? 87 affirmat *Rol. conſ. 31. n. 30. et ſeq. lib. 1. Boſs. in tit. de bonor. public. n. 41. Mandell. conſ. 57. n. 10. Tob. Non. conſ. 32. nu. 24. et ſeq.* ubi dicit, quod trebellianica poteſt hodie indiſtinctè prohiberi etiam liberis primi gradus, *Honded. conſ. 59. nu. 37. to. 1. ubi de communi teſtatur, et hanc ſententiam ſequuta eſt, Rot. dec. 693. nu. 4. par. 1. et dec. 313. par. 2. Diverſ.* ubi, quod trebellianica cenſetur prohibita ex prohibitione alie- 88 nationis facta fideicommiſſariis.

Notandum eſt etiam, quòd fiſcus non ſuccedit in illud 89 jus, quod eſt perſonale filiorum, ut peteret oneris rejectionem à legitima, cum hoc filiorum favore ſit introductum, *Farin. conſ. 159. nu. 6. et ſeq. et num. 35. et 41. cum ſeq. et in Pract. crim. q. 25. n. 141.* ubi, quod fiſcus non ſuccedit 90 in jus adeundi, neque poteſt dicere teſtamentum nullum ex cauſa præteritionis, *Alciat. conſ. 67. nu. 7. et 8. lib. 9.* ubi 91 dicit, quod licet filius poſſit dicere teſtamentum nullum, & iſtud jus tranſmittat ad deſcendentem, non tamen tranſmittit ad extraneos, & per conſequens, neque tranſit in 92 fiſcum, qui potius bonis ſuccedit, quàm perſonæ, *Rol. conſ. 98. n. 29. lib. 2. Thob. Non. conſ. 107. n. 4.*

Notandum 2. quod prædicta cautela excludendi fiſcum 93 in caſu delicti non admittitur in delictis comprehenſis *in conſtit. Sixti V.* edita contra bannitos, & facinoroſos: in ea enim expreſsè cavetur, ut bona delinquentium confiſcari poſſint durante eorum vita, non obſtante quocunque fideicommiſſo, ſubſtitutione, & diſpoſitione teſtatoris ſub quavis forma verborum, ac ſtrictiſſimis clauſulis, & cautelis concepta, niſi teſtator talis teſtamenti confirmationem à Principe obtinuerit, vel expreſsè mentem ſuam in teſtamento declaravit, ſe talem prohitionem principaliter feciſſe non animo fraudandi fiſcum, ſed cauſa conſervandi bona in ſua familia, *Farin. in Pract. crim. d. q. 25. n. 30. et 39.* ubi etiam obſervat, quod prædicta conſtitutio 94 non habet locum, niſi de delicto conſtiterit verè, & concludenter aliter, quàm per fictam confeſſionem ex contu- 95 maciam reſultantem, nec eſt extendenda ad alios caſus in ea non comprehenſos.

Notandum 3. quod licèt uſusfructus mulieri relictus 96 ſtantibus filiis reſolvatur in alimenta ex Bulgari conſuetudine: tamen confiſcatis bonis filiorum uxor reaſſumit in- 97 tegrum uſumfructum, *l. ſi mulieri, ff. de uſufr. accreſc. Thob. Non. conſil. 107. num. 9. et ſeq.* ubi dicit, quòd prædicta Bulgari conſuetudo procedit, quando apud filium bona per- 98 manent; ceſsat verò, quando ad extraneum deveniunt, *Gabr. libr. 5. titul. de uſufruct. concluſ. 3. numer. 8. et alii communiter.*

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hoc Tractatu continentur.

A

ABSENS, vide in ver. Canonicus. ver. Parochus. ver. Residentia.

ABSOLUTUS in judicio inquisitionis non potest ampliùs molestari per viam accusationis, lib.3.c.3.n.71.

ACCUSATIO, & Inquisitio est ipso Jure nulla, si in ea insertus non fuerit locus, & tempus, lib. 3.c.6.n.1.& seq.limitatur n.15.& seq.

Quid si delictum committatur in navi, ibid.n.2.

Locus, & tempus in accusatione, vel inquisitione deductum probari debet, aliàs reus absolvitur, ibid.n.3.

Quando accusatio reddatur incerta, ibid.n.4.

Locus commissi delicti certificandus est saltem per duo confinia, lib.3.c.6.n.5.

Quid si dictum fuerit, crimen fuisse commissum in domo Franciſci existente in tali vicinia, ibid.n.6.

Quid si pars non opponat de loco, & tempore, libr.3.c.6. num.7.

Quando locus loci sit necessariò exprimendus, ibid.n.8.

Quando dies commissi criminis exprimi debeat, ibid.nu.10. & 30.

Debet exprimi locus, & tempus, etiam quando opponuntur crimina per viam exceptionis, lib.3.c.6.n.11.

Quid si ageretur civiliter aliqua actione, quæ infamat de jure, vel de facto, ibid.n.12.& seq.

In libello, in quo intentatur interdictum unde vi, exprimi debet locus, & tempus spolii, lib.3.cap.6.n.13.

Quid si statuto caveatur, ut in causis criminalibus procedatur summariè, de plano, vel sine figura judici, ibid.n.14.

Et quid si Notarius, vel alius falsitatem commiserit, ibid.

An, quando agitur de delictis, qui committuntur in omittendo, debeat inferi locus, lib.3.cap.6.n.15.

Quid si locus sit publicè notorius, ibid.n.16.

Et quid si fiat generalis inquisitio, ibid.n.17.

Et quid si inquisitio fiat ad aliquem removendum ab officio, lib.3.c.6.n.18.

Expressio loci, & temporis necessaria non est, quando inquiritur de crimine læsæ majestatis Divinæ, vel humanæ, ibid.n.19.

Item non requiritur, quando agitur de delictis, quæ habent tractum successivum, ibid.n.20.

Nec in interdicto turbatę possessionis, ibid.n.21.

Nec quando agitur actione civili, quæ non infamat, ibid. n.22.

An de hoc possit opponi post sententiam, ibid.n.23.

Locus, & tempus probari debent, quando agitur de delicto reiterabili, secus si de delicto non reiterabili, libr.3.c.6. n.24.

Quid si ageretur de falsitate commissa per testem, ibidem num.25.

Et quid si reus fateatur quidem delictum, sed diverso loco, & tempore, ab eo, quod fuit deductum in accusatione, vel inquisitione, ibid. n.26.& seq.

Quando ex processu inordinato, & nullo sequi possit condemnatio, lib.3.c.6.n.27.

Quando omissio probationis qualitatis in inquisitione deductæ operetur nullitatem inquisitionis, & quando non, ibid.num.28.

Variatio circa locum, & tempus, facit, ut censeatur diversum factum, & diversum delictum, ibid.n.29.

Si accusator in accusatione posuit diem commissi criminis, & non probavit, debet succumbere, lib.3.c.6.n.30. limitatur num.seq.

Quid si dies appositus fuerit, parte, seu inquisito hoc petente, ibid.n.31.

In libello contra mandantem fieri delictum, debet describi locus, & tempus commissi maleficii, non autem locus, & tempus facti mandati, ibid.n.32.contrarium n.35.

Inspicitur locus, & tempus commissi delicti quoad pœnam delicti augendam, vel minuendam, lib.3.c.6.n.33.

Quando opem ferre, vel consilium dare in furto noceat in foro externo, ibid.n.34.

Mandans ex mandato delinquit etiam delicto aliter non sequuto, ibidem numer. 35.

Quando insultus fit in uno loco, & sequitur vulnus in alio, attenditur locus vulneris, lib.3.c.6.n.36.

Quid si statutum pro insultu imponeret pœnam pecuniariam, & pro vulnere aliam pœnam, ibid.n.37.

In libello inferi debet locus, ubi quis percutitur, non locus, ubi quis moritur, lib.3.c.6.n.38.

Locus homicidii, & locus incæptæ rixæ inspicitur, ibidem num.39.

Si una qualitas in inquisitione exprimatur, & non probetur, sequi non potest condemnatio, ibid.n.40. declaratur, & limitatur n.seq.

Quid operentur clausulæ, non se adstringens, salvo jure, deducens, & super quibus omnibus, &c.lib.3.c.6.n.41.

In contractibus libellus non vitiatur ob non expressionem loci, & temporis, parte non opponente, ibid.n.42.

Ad quem spectat offensam remittere, seu pacem facere, lib. 3.c.6.num.43.

In accusatione quis præferatur, ibid.n.44.

An, & quando pendente causa civili, supersederi debeat, in criminali, ibid.n.45.

An, & quando hora delicti necessariò inferi debeat, libr.3. c.6.n.9.& seq.

Vide in ver. Absolutus.

ACTIO realis, & in rem scripta quoad forum æquiparantur, lib.2.c.1.n.367.

Quando agi possit negatoria generali, jus tibi non esse ita ædificare, lib.1.c.3.n.168.

Negatoria datur soli Domino loci, ibid.

Quando Dominus obligetur exercitoria, & quando de peculio, lib.2.c.4.n.117.

Actiones inter immobilia computantur, lib.2.cap.8.n.28.

Jura, & actiones sunt tertia species à mobilibus, & immobilibus, lib.2.cap.8.n.65.

Quid si actio detur ad quantitatem in genere, nec uno loco esset circumscripta, libr.2.cap.15.n.124.

Quando fit mentio de bonis existentibus in certo loco, tunc non veniunt jura, & actiones, lib.2.c.15.n.125.

In quo loco censeatur esse actio, lib.2.cap.32.n.1.

Si mobilia sint in loco ad tempus, tunc concernunt personam, ipsamque sequuntur, non autem locum, ubi existunt, lib.2.cap.32.n.2.

Actio, quæ datur ad quid mobile, computatur inter mobilia, & quæ datur ad immobile, numeratur inter immobilia, ibid.n.3.& 20.limitatur n.4.

Quid si actio daretur ad quantitatem in genere, lib.2.c.32.n.4.

An talis actio comprehendatur sub statuto excludente fœminas à successione bonorum, ibid.

Actio competens ad exigendas pecunias in certo loco censetur esse de bonis in eodem loco sitis, ib.n.6.

Statutum excludens fœminas à successione bonorum propter masculos, comprehendit pecuniam, cujus exactio ex destinata in loco, ubi viget tale statutum, lib.2.c.32.n.7.

In quo loco dicantur esse nomina debitorum, ibid.num.8.

Instrumenta, in quibus scripta sunt nomina debitorum, non sunt tacitè obligata pro pensione domus, lib.2.c.32.n.9.

Pecunia illata non est tacitè obligata pro pensione, ibid.n. 10.declaratur, & limitatur n.seq.

Quid si illata fuerit ad conservandum, ibid.n.11.

An, si quis legaverit, vel donaverit omnia, quæ habet in tali loco, veniant nomina debitorum, vel actiones personales, quas ibi testator, vel donator habebat, libr.2.cap. 32.num.12.

Et an veniant pecuniæ in eo loco existentes, ib.

Si quis dixerit, dono tibi omnes res meas, non videtur donare nomina debitorum, lib.2.c.32.n.13.limitatur n.18.

Jura personalia non possidentur, ib.n.15.

Quid si dixerit, dono tibi res ad me pertinentes, vel omnia bona, quæ habeo, ib.n.16.

Appellatione bonorum mobilium, vel immobilium non veniunt nomina debitorum, lib.2.cap.32.nu.17.& seq.

Nomina debitorum non concluduntur loco, ib.nu.18.

Adjectio localis restringit dispositionem ad ea, quæ sunt localia, lib.2.c.32.n.19.

Actio competens ad quid annuum, vel menſtruum, inter immobilia computatur, lib. 2. c. 32. n. 20.

Actio competens ad mobile, vel immobile, quanto tempore præſcribatur, ibid. num. 21.

Nomina debitorum contracta cum extero, non dicuntur bona extra territorium, ibid. n. 22.

Actiones, & jura nullo loco poſſunt circumſcribi, libr. 2. c. 11. n. 7.

Vide in ver. Inſtitor. ver. Nomen debitoris. verb. Publicatio. verb. Res litigioſa. ver. Statutum.

ACTOR ſequi debet forum rei, lib. 2. cap. 2. n. 183. & 360.

Vide in ver. Fur. ver. Locus.

ACTUS regulatur, & interpretationem recipit à Procœmio, lib. 1. c. 3. num. 137.

Ex actu facto, ſeu admiſſo ſine præjudicio Juris alterius non acquiritur quaſi poſſeſſio præſentandi, libr. 1. capit. 12. num. 55.

In quolibet actu principium ſpectandum eſt, & habilitas illius temporis ſufficit, lib. 2. c. 1. n. 98.

Actus factus in fraudem legis eſt nullus ipſo Jure, in fraudem verò hominis valet, ſed revocatur, libr. 2. cap. 1. num. 210.

Negligens in uno actu non videtur ſibi præjudicare in ſequenti, ibid. n. 390.

An, & quando unus actus præſumatur factus contemplatione alterius, & quando non, lib. 2. c. 13. n. 1.

Omnis actus, in quo non apparet determinatio certa, debet determinari ſecundùm conſuetudinem loci, ibid n. 2.

Actus præſumitur factus loco, tempore, & ex cauſa licita, ibid. n. 3.

ADMINISTRATOR, vide in ver. Civitas. ver. Eccleſia. ver. Inſtitor. ver. Tutor.

ADVENA, vide in ver. Forenſis.

ADVOCATUS, qui advocationis officium depoſuit, appellatur clariſſimus, & torqueri non poteſt, lib. 1. cap. 14. num. 10.

Vide in ver. Statutum. ver. Tutor.

ÆDIFICIUM conſtruens, an, & quantum ſpacii relinquere debeat, lib. 2. c. 23. n. 21. & ſeq. & c. 31. n. 2.

Quid ſi quis effodiat puteum juxta regiorem alterius, lib. 2. c. 23. n. 22.

Quando detur utilis actio finium regundorum, & quando directa, lib. 2. c. 23. n. 23.

Spacium dimitti debet, quando ædificia ſunt ex objecto, ſecus ſi fiant ex latere, lib. 2. c. 23. n. 27.

An in muro communi poſſit ſocius invito alterio ſocio ædificare, ibid. n. 28. & 30.

In dubio murus cenſetur communis pro diviſo, ibid. numer. 28.

Quando murus dicatur communis pro diviſo & quando pro indiviſo, lib. 2. cap. 23. n. 29.

Socius non poteſt uti muro communi pro indiviſo per alterum ſocium ſuper ædificato, niſi prius ſoluta portione expenſarum, ib. num. 30.

In pariete ad elevandum deſtinato non conſideratur, an noceat prohibenti, ſed nunquid profit faciendi, libr. 2. c. 23. n. 31. limitatur ib.

Ædificium, quod ſit in ſolo alieno, regulariter cedit ſolo, lib. 3. c. 23. n. 58. limitatur n. 59. & ſeq.

Quid ſi id fiat ſciente, & non contradicente Domino, ibid. num. 59.

Et quid ſi ædificium contractum fuerit in ſolo publico, nemine prohibente, lib. 2. cap. 23. n. 60.

An Inquilino tollere liceat oſtium, & alia, quæ ædificio adjecit, ibid. n. 61.

Quando alia conjectura, quàm donationis cadere poteſt, non præſumitur factum ædificium in ſolo alieno, animo donandi, lib. 2. c. 23. n. 62.

An, & quando ædificanti in re alieno detur retentio, ibid. num. 63.

Ædificium qualiter æſtimare debeat, lib. 2. c. 23. n. 64.

Quando ædificia ruſtica dicantur melioramenta utilia, ibid. num. 65.

Quando Dominus, cui reſtituitur fundus, excuſetur à refectione expenſarum, ſeu melioramentorum, ibid. n. 66.

Eccleſia poteſt ædificari in alieno ſolo, ſolutotamen pretio Domino ſoli, lib. 2. cap. 23. num. 67.

Si teſtator mandavit, conſtrui Eccleſiam in loco communi, ſocius tenetur partem ſuam vendere, & hæres redimere favore religionis, ibid. n. 68.

Quando ſolum cedat ædificio, lib. 2. c. 23. n. 73.

Quid ſi clericus ex pecuniis Eccleſiæ ædificaverit in ſolo ſuo, ibid. n. 74.

Ædificia ſita in prædiis ruſticis non habentur inconſideratione per ſe, ſed tantùm ut quid acceſſorium, lib. 2. c. 23. num. 79.

Ædificia hujuſmodi præſumuntur æſtimata unà cum fundo, ib. num. 80.

Vide in ver. Servitus. ver. Ventus.

ÆGIDIANÆ Conſtitutiones, vide Conſtitutiones Ægidianæ.

ÆSTAS incipit ab æquinoctio verno, & finitur æquinoctio autumnali, libr. 2. cap. 28. num. 4.

Vide in ver. Molendinum.

ÆSTIMATIO an faciat emptionem, & venditionem, lib. 2. c. 17. n. 44.

Vide in ver. Debitor. ver. Locus. ver. Legatum.

ALIENATIO rei Eccleſiæ fieri non poteſt, niſi cum decreto illius Epiſcopi, in cujus diœceſi res exiſtit, libr. 2. c. 9. n. 18.

In alienatione rei Eccleſiæ inferioris ſufficit conſenſus Rectoris ipſius Eccleſiæ, etiamſi Eccleſia eſſet de Jurepatronatus, lib. 1. c. 16. n. 20.

Juramentum ſimpliciter præſtitum rebus Eccleſiæ non alienandis, ad quas alienationes referatur, ibidem d. cap. 16. num. 24.

De jure communi unicuique liberum eſt, bona ſua in quemlibet extraneum alienare, lib. 2. c. 1. n. 139.

An bona prohibita alienari, poſſint per filium alienari ad computum legitimæ, lib. 2. c. 55. n. 33.

Quid ſi uſui, & decori primogenituræ deſerviant, libr. 2. c. 3. num. 34.

Vide in ver. Dos. ver. Eccleſia. ver. Epiſcopus. ver. Fideicommiſſum, ver. Poſſeſſio. ver. Res litigioſa. ver. Statutum.

ALIMENTA alicui legata præſtanda ſunt in loco, ubi ille degit, lib. 2. c. 1. n. 330.

In alimentis taxandis non proceditur rigoroſè, ſed ad meram neceſſitatem, lib. 2. c. 17. n. 91.

In quo loco præſtari debeant alimenta, lib. 2. cap. 19. num. 1. cum ſeq.

Ad quem ſpectet ſolvere gabellam pro rebus, quæ dantur in alimenta, ibid. nu. 9.

Alimentarius petere poteſt alimenta extra domum debitoris, ſeu alere debentis, nec cogitur cum illo habitare, ibid. n. 10. limitatur n. 11. & ſeq.

Pater non cogitur filium alere extra domum, & contra, lib. 2. cap. 19. n. 11. limitatur n. 13.

Item uxor non poteſt à marito alimenta petere extra domum, lib. 2. c. 19. n. 12. limitatur n. 13.

Si pater exulet, vel captus fuerit ab hoſtibus, filius ad eum locum, ubi pater moratur, tenetur mittere alimenta, ibidem n. 13.

Quid ſi pecunia, quæ defertur ad alimenta, caſu aliquo periret, libr. 2. c. 19. num. 14.

Et quid ſi relinquantur alimenta ex fructibus certi fundi, ibid. num. 15.

In illis caſibus, in quibus pater tenetur filium ſpurium alere intra triennium, cogi ad id poteſt in domo matris, ibid. nu. 16.

Vidua, quando alenda eſt ab hæredibus viri intra annum luctus, an teneatur ſtare cum hæredibus viri, lib. 2. c. 19. num. 17.

Si teſtator, qui reliquit alimenta, plures haberet habitationes, ſeu domos commodas, Alimentarius tenetur in earum una habitare, quam hæres aſſignaverit, lib. 2. c. 19. n. 18.

Alimenta taxari debent juxta vires patrimonii, dignitatem perſonæ, & conſuetudinem loci, lib. 2. c. 19. n. 19.

Quid ſi redditus non ſufficiant pro eo alendo, à quo petuntur alimenta, ibid. n. 20.

Quando patronus prætendere poſſit alimenta ab Eccleſia, ibid. n. 21. & ſeq.

Quando libertus teneatur alere patronum egentem, libr. 2. cap. 19. num. 22.

Si Rector curæ animarum vacare non poteſt, detrahi prius debet de redditibus Eccleſiaſticis portio pro alimentis Vicarii, & id, quod ſupereſt, aſſignatur Rectori, lib. 2. c. 19. n. 23.

Paupertas eſt præcisè probanda, ut ſit locus præſtationi alimentorum, ibid. n. 24.

Legatarius, cui relicta ſunt alimenta cum onere habitandi in certo loco, non poteſt alimenta petere, niſi in eo loco inhabitet, libr. 2. cap. 19. numer. 25. limitatur numer. 26. 27. 28. 29. 34. & 35.

Quid ſi ex aliqua juſta cauſa impeditur, ex qua mirari non poſſit in loco deſtinato, ibid. n. 26.

Arbitrio Judicis remittitur, quænam cenſeatur juſta cauſa, ibid. n. 27.

Quid ſi teſtator legavit alimenta cum onere habitandi in domo ſui hæredis, & hæres ex mera voluntate vellet domum, ſeu habitationem mutare, lib. 2. c. 19. n. 28.

Et quid ſi legatarius vellet cum uxore, vel filiis habitare, ibid. n. 29. & 34.

Legatario alleganti causam, ex qua impeditur, ne in loco à testatore destinato inhabitet, incumbit onus probandi, ib. num.30.
An in hoc casu sufficiant testes singulares, & per famam, lib.2.c.19.n.31.
Legatarius habitando cum uno ex filiis, seu hæredibus testatoris, an, & quando consequatur alimenta ab omnibus, ib. num.32.
An hæres legatario alimenta præstare possit extra domum invito ipso legatario, lib.2.c.19.n.35.
An legatarius, cui relicta sunt alimenta in domo hæredis, teneatur habitare cum hærede hæredis, vel cum secundo hærede, ib.num.36.
An minor consequi possit alimenta præterita non obstante, quòd cum hærede non habitaverit, lib.2.c.19.n.37.
Judex potest assignare locum, ubi pupillus educari debeat, etiamsi in testamento paterno contrarium dispositum fuerit, libr. 2.cap.19.n.40.
Judex permittere non debet, ut pupillus educetur in domo ejus, qui eidem pupillo fuit substitutus, ib.n.41.
Judex potest, omisso tutore, eligere personam matris, ut penes eam pupillus educetur, lib.2.c.19.n.42.
Quid si mater ad secundas nuptias convolaverit, ib.n.43.
Vide in ver. Dos. ver. Hypotheca. ver. Locus.
ALLEGATIO partis in textu narrata non facit aliquod jus, lib. 1.cap.3.n.108.
ALTERNATIVA, vide in ver. locus.
AMISSIO rei qualiter probetur, lib.2.c.34.n.8.& 11.
Quando res Domino pereat, lib.2.c.34.n.1.
Commodatarius non tenetur de casu fortuito, ib.n.2.
Locator non tenetur de casu fortuito, vel violentia, ib.n.3.
Creditor non tenetur de pignore perdito sine ejus culpa, vel vitio, ib.n.4.
Procurator tenetur de dolo, & omni culpa, non tamen de casu fortuito, lib.2.c.34.n.5.
Quando periculum depositi spectat ad deponentem, & quando ad Depositarium, ib.n.6.
Si Depositarius sit pauper, præsumitur consumpsisse pecunias in proprios usus, ib.n.7.
Furtum, & alii casus clandestini, & occulti probantur per conjecturas, lib.2.c.34.n.9.
Quando per indicia probetur violentia, ib.n.10.
Quid si casus contigit eo in loco, ubi res solita erat manere, libr. 2.cap.34.n.11.
An, & quando super quantitate rerum amissarum stari debeat juramento conquerentis, ib.n.12.
ANIMALIA reperta in fundo an possit Dominus fundi retinere, vel occidere, lib.3.c.20.n.14.& seq.
Quod est licitum in termino, à quo, an sit etiam licitum in termino ad quem, ib.n.20.
Quando Dominus teneatur in solidum ad damnum, & quando liberetur dando animal, lib.3.c.20.n.25.
Damnum datum in messe nondum matura quomodo sit æstimandum, ib.n.26.& 27.
ANIMUS perpetuò manendi ex decennali habitatione præsumitur, lib.2.c.1.n.212.
Animus deliberatus præsumitur ex frequentatione loci, ubi commissum fuit delictum, & quando id procedat, libr. 3.c.16.num.1.& seq.
Pœnæ contra duellantes inflictæ quando incurrantur, & quando non, ib.n.2.
Quando dicatur aliquid fieri calore iracundiæ, ib.
ANNUI redditus, qui non percipiuntur ex certis fundis, sed generaliter ex bonis mobilibus, & immobilibus, & sequuntur personam creditoris, lib.2.c.8.n.41.
An veniant in confiscatione bonorum, ib.n.40.
APPELLATIO non datur in causa spolii notorii, & violenti, lata sententia ad favorem rei spoliati, libr. 1.cap.3. num.208.
Clausula appellatione remota, non prohibet appellationem à sententia notoriè iniqua, ib.n.210.
Clausula prædicta, posita in rescripto etiam facto à Papa, non excludit notoriè iniqua, ib.n.211.
Vide in ver. Attentata. ver. Delegatus. ver. Juspatronatus, ver. Statutum.
AQUA publica non destinata ad usum publicum an possit ab aliquo occupari, lib.2.c.25.n.9.
Potest quis regulariter aquas in suo fundo nascentes aliò divertere, lib.2.c.21.n.1.limitatur n.4.& seq.
In quo differat flumen privatum à flumine publico, ibidem num.2.
Rivus quando dicatur publicus, ib.n.3.
Quid si aqua non nascitur in proprio fundo, sed aliunde fluit, lib.2.c.29.num.4.
Et quid si alius aquæ ducendæ ejus ex pacto, seu conventione, aut privilegio habeat, vel eamdem aquam per tempus, cujus initii memoriam non extat ad suum fundum duxerit, lib.2. cap.29.num.5.
Et quid si aqua publico usui serviret, ib.n.6.
Aquam descendentem in feudum inferiorem ex opere manufacto, non potest Dominus ejusdem fundi divertere, ib. n.6.declaratur, & limitatur n.seq.
Qui patitur, opus fieri in loco, in quo potest prohibere, præsumitur pati jure servitutis, lib.2.c.29.n.8.
Aqua aliò diverti non potest ad æmulationem, vel in damnum vicini, ib.n.9.
Vide in ver. molendinum.
ARBITER potest sibi eligere locum, ubi vult, dummodò locus sit honestus, lib.2.c.1.n.39.
Si compromissum factum sit in Villa, valeret sententia lata in Civitate, etiamsi non fuerit actum de eo loco, ibid. num.40.
Vide in ver. Locus.
ARBOR quando plantatur, an, & quantum spacii relinqui debeat, lib.2.c.23.n.32.
Quid si arbor plantata fuerit in confinio, libr. 2. cap. 23. num.34.
Vide in ver. Ædificium.
ARCHIEPISCOPUS, vide in ver. Judex.
ARENA, Vide in ver. Thesaurus.
ARMA, vide in ver. forensis.
ARGUMENTUM de tempore ad locum valet, & è converso, lib.1.in princ.& lib.2.c.9.n.102.
Valet argumentum de servo ad filium, lib.2.c.4.n.120.
Valet argumentum de re ad locum, lib.2.c.9.n.102.
Valet argumentum regulariter à verbis legis ad verba hominis, lib.2.c.15.n.174.
ASSASSINIUM, vide in ver. Delinquens.
ASSESSOR, vide in ver. Judex
ASSISTENTIA juris, vide in ver. Episcopus.
ATTENTATA non possunt revocari ad instantiam ejus, de cujus Jure non constat, lib. 1. cap. 12. n. 42. limitatur num. 43.
Actus gestus post litem motam non est attentatus, quando est consecutivus, & accessorius ad titulum, qui præcedit litem, lib.2.c.12.n.37.
Quando possessio capta à præsentato non dicatur attentata, ib.num.38.
In attentatis magis ponderatur contemptus Judicis, qui sententiam tulit, quam jus agentis, lib.1.c.12.n.39.
Attentati vitium cessat, quando aliquid geritur de mandato Judicis, peracto judicio, & alia lite non pendente, ibid. num.40.
Judex propter contemptum sui juris, sive legis, ex puro, & mero officio suo attentata potest revocare in pœnam attentantis, etiamsi constaret de non jure petentis, ib.n.43.
Attentata reiiciuntur stante bono Jure attentantis, & quando dicantur constare de bono Jure, lib.1.c.12.n.44.
Item reiiciuntur, quando sunt turbida, & in aliis casibus his enumeratis, lib.1.c.12.n.45.
Appellatione deserta attentata non revocantur, ib.nu.46.declaratur, & limitatur n.47.
Attentata perpetrata intra decem dies datos ad appellandum revocantur etiam lite deserta, non quidem per modum attentatorum, sed per viam nullitatis, ib.n.47.
Deserta appellatione cessat privilegium agendi summariè absque litis contestatione ad revocationem attentatorum, durat tamen remedium agendi principaliter via ordinaria, libr.1.cap. 12.num.48.
Datur appellatio à sententia lata super revocatione attentatorum, ib.num.49.
Datur etiam appellatio, si Judex attentata revocare recusaverit, vel si pronunciaverit, attentata non esse revocanda, ib.num.50.
Vide in ver. Resignatio.
AUCTORITAS, vide in ver. Possessio.

B

BANNIMENTA generalia status Ecclesiastici an servari debeant in Terris Baronum, lib.3.c.21.n.25.
BANNITUS, & hostis patriæ, qui omninò est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium, lib. 2.c.15.num.111.
Bannitus existens extra territorium bannientis, si per vim ductus sit in territorium Judicis, qui eum bannituit, an possit ab eo puniri, lib.3.c.15.n.31.
Bannitus ab uno loco, censetur bannitus ab omnibus aliis locis Sedi Apostolicæ subjectis, lib.3.c.8.n.15.
De Jure communi non est prohibitum loqui, vel conversari cum bannito, vel eum receptare, lib.3.c.21.n.1.
Quid si id prohibeatur ex statuto, vel edicto alicujus loci, ib. nu.2.

Statutum loquens de tenentibus practicam cum Bannitis, an comprehendat cum eis loquentes, vel conversantes, ib.
Is, qui dat una vice cibum bannito, vel eum semel receptat, an incurrat pœnam à statuto inflictam, lib. 3. cap. 21. num. 3.
Is, qui associat se bannito invento in itinere, an dicatur contravenire statuto, ib. n. 4.
Statutum puniens loquentem cum bannito, an afficiat eum, qui bannito litteras, vel nuncium mittit, ib. n. 5.
Statutum puniens eos, qui bannitos receptant, an, & quando comprehendat contravenientes extra territorium statuentium, lib. 3. c. 21. num. 6.
Quando conversantes cum bannitis incurrant pœnam à statuto impositam, ib. n. 7. & seq.
Dolus, & præjudicium fisci, vel Domini, debet includenter probari, ib. n. 8.
Dolus in dubio non præsumitur, ib.
Licitum est supplicare Superiori pro gratia banniti, non obstantibus statutis, quod eis non detur auxilium, vel quod cum eis non habeatur commercium, lib. 3. c. 21. n. 9.
An licitum etiam sit, de hoc commonere bannitum, ib.
Statutum faciens de non delicto delictum, non comprehendit minorem, ib. n. 10.
Receptatio banniti quando probari possit pro domesticos, & impuberes, lib. 3. c. 21. n. 11.
An, & quando socii confessio faciat inditium ad torturam, ib. num. 12.
Quando in aliis delictis admittantur minores, & alii testes inhabiles, ib. n. 13. & seq.
An, & quando pupillus in testem admittatur, libr. 3. cap. 21. num. 14.
Fiscus plenè probare debet, eum, qui fuit domi receptus, fuisse capitaliter bannitum tempore receptionis, ibid. numer. 15.
An sufficiat confessio rei dicentis, eum, quem receptavit, esse bannitum, ib. n. 16.
Item fiscus probare debet, quod receptator habuerit scientiam de banno, lib. 3. c. 21. n. 17.
In dubio præsumitur ignorantia, nisi pro parte fisci probetur publica vox, & fama, ib. n. 18.
An ignorantia probari possit juramento, ib.
Item fiscus probare debet, quod ad malum finem bannitus fuerit receptatus, ib. n. 19.
Receptans sine dolo, non punitur, lib. 3. c. 21. n. 20.
Quando confessio facta cum aliqua qualitate, scindi nequeat à fisco, ib. num. 21.
Item fiscus probare debet, quòd receptatus fuerit bannitus, validè, ac juris ordine servato, ib. n. 22.
Contumax nulliter non potest dici contumax, libr. 3. cap. 21. num. 23.
An, & quando Judex inferior absque alia Principis licentia possit admittere bannitos ad novas defensiones, libr. 3. cap. 21. nu. 26. & seq.
Quid si reus ad novas defensiones de facto fuerit admissus, ib. n. 27. & seq.
Bannitus capitaliter, & in pœnam vitæ, occidi non potest extra territorium bannientis, alias occidens punitur pœna ordinaria, lib. 3. c. 21. n. 30. limitatur n. 33. & seq.
Bannitus, qui ex statuto est incapax successionis, succedit ab intestato in bonis extra territorium, ib. n. 31.
Quando quis dicatur bannitus à loco, ib. n. 32.
Quid si territoria uni Domino subsint, vel eidem Præsidi, ibidem num. 33.
Et quid si bannitus occidatur in Civitate confœderata Civitati, à qua fuit bannitus, lib. 3. c. 21. n. 34.
Bannitus vagabundus potest ubique locorum occidi, ibidem num. 35.
Assassinus, si bannitus fuerit, potest extra territorium bannientis occidi, lib. 3. c. 21. n. 36.
Bannitus pro crimine læsæ majestatis, an extra territorium bannientis occidi possit, ib. n. 37.
Reus falsæ monetæ dicitur reus læsæ majestatis, ib.
An bannitus ab una Civitate Ecclesiæ vigore bullarum Summorum Pontificum possit alibi impunè occidi, ib. n. 38.
Quid si in Provincia extaret statutum, quòd Bannitus ab uno loco, intelligatur bannitus ab omnibus locis ejusdem Provinciæ, lib. 3. c. 21. num. 39.
Bannitus ab una Civitate status, censetur bannitus ab omnibus locis ejusdem status, etiam quoad effectum impunè occidendi, ib. n. 40.
Bannitus à Civitate Neapoli, censetur etiam bannitus ab Urbe, & à statu Ecclesiastico, ib. n. 41.
Constitutiones de offendendo impunè Bannitos, extendendæ sunt ob favorem publicum, lib. 3. c. 21. n. 42.
Bannitus à propria patria, censetur etiam bannitus ab Urbe, sed è contra, ib. n. 43.
In Urbe omnes puniuntur, & præsertim homicidæ cum animo deliberato, & per insidias, ib. n. 44.
Banniti in Regno Neapolitano possunt impunè in Urbe occidi, lib. 3. c. 21. n. 45.
Bannitus simpliciter in pœnam capitis comparatur deportato, nec potest de jure communi impunè occidi, ib. nu. 46. & seq.
Occidens bannitum extra territorium in casibus à jure non permissis potest in illo territorio privari pœna ordinaria, lib. 3. c. 21. num. 48.
An possit puniri in loco, à quo ille erat bannitus, ib. n. 49.
Occidens bannitum extra territorium bannientis, præmium in loco banni concessum consequi debet, ib. n. 50.
Forensis occidens bannitum in territorio bannientis, non potest puniri in loco domicilii, vel originis, lib. 3. c. 21. n. 51.
Judices, & Magistratus non possunt aliquem bannire à loco ipsis non subdito, ib. n. 52.
Quid si aliquem ita bannirent, & alius in dicto loco talem bannitum occideret, ib. n. 53.
Occidens debet adhibere consilium, an bannum fuerit rectè latum, ib. n. 54.
Quando quis possit impunè occidi ante Judicis sententiam, lib. 3. c. 21. num. 55. & seq.
Quid si occidens non sit subditus Principi, contra quem facta est rebellio, ib. n. 56.
An lex civilis, & ejus pœna intelligatur etiam recepta, & approbata de jure canonico contra Clericos rebelles, ib. num. 57.
Bannitus pro homicidio, non potest remitti in locum, ubi sunt hæredes occisi, nisi prius habita pace, lib. 3. c. 21. n. 58.
Bannitus existens in Ecclesia loci, unde bannitus fuit, non censetur exilium fregisse, ib. n. 59.
BAPTISMUS regulariter ministrari non debet filiis hæbreorum, vel aliorum infidelium usu rationis non habentibus, invitis parentibus, lib. 1. cap. 9. numer. 8. limitatur nu. 9. & 10.
Vide in ver. Ordines sacri. ver. Origo. ver. Sacramenta.
BENEFICIA Ecclesiastica in quo loco esse dicantur, libr. 1. c. 11. num. 1.
Beneficium exemptum non dicitur esse in loco, ubi situm est, ib. n. 2.
Capella existens Florentiæ, subjecta Episcopo Fesulano, non dicitur esse Florentiæ, nec est diœcesis Florentinæ, ib. num. 8.
Testes non probant valorem beneficii, nisi sciant onera beneficii, & morati fuerint in loco, ubi est beneficium, lib. 1. c. 11. num. 5.
Quænam onera deducantur ex fructibus beneficii, ib. num. 6. & seq.
Episcopus extra diœcesim potest beneficia conferre, sicut & Legatus de latere, & quilibet alius Ordinarius, libr. 1. cap. 12. num. 3. & seq.
Episcopus, vel alius habens facultatem conferendi beneficia in Curia præsente Papa, ad collationis actum debet è curia exire, lib. 2. c. 1. n. 56.
Vide in ver. Locus. ver. Publicatio. ver. Statutum.
BENEFICIATUS, vide in ver. Clericus.
BONA mobilia regulariter continentur in generali obligatione, sicut stabilia, lib. 2. c. 18. n. 4. limitatur n. seq.
Bonorum appellatione in dispositione Testatoris veniunt tantùm præsentia, & non futura, lib. 2. cap. 9. num. 56. limitatur num. seq.
Vide in ver. Actio. ver. Possessio. ver. Publicatio.

C

CADUCITAS quando incurratur, lib. 2. cap. 8. numero 19.
Uno ex hæredibus emphyteutæ per biennium, vel triennium canonem non solvente, totus fundus inter ipsos divisus incidit in commissum, lib. 2. c. 5. n. 148. limitatur n. 141. & seq.
Hæres, qui solvit, ab alio, qui non solvit suum interesse, consequitur per judicium fam. ercisc undæ, ib. n. 139.
Quid si collaterales evincerent rem emphyteuticam jure congrui, & inter se dividerent, & alter ipsorum canonem non solverit, ib. n. 140. & seq.
Si Dominus consensit dictæ divisioni, pars non solventis tantùm incidit in commissum, ib. n. 141.
Minor adversùs commissum, sive devolutionem restituitur ob canonem non solutum, lib. 2. c. 5. n. 142.
Restitutio minoris prodest etiam alteri habenti rem communem cum minore, ib. n. 143.
Quando res emphyteutica duobus conceditur, unusquisque pro parte tenetur ad canonem, lib. 2. c. 5. n. 144.
Duo fundi, vel domus sub uno redditu, seu censu submissæ, pro par-

parte, ſive pro rata redditus ſingulariter tenentur, ibid. n.146.
In materia emphyteuſis multum defertur conſuetudini loci, lib. 2.cap.5.n.149.
Quando res emphyteutica incidat in commiſſum tantùm pro rata, lib.2.c.5.n.151.
An pater poſſit filiis præjudicare, quando emphyteuſis conceſſa fuit intuitu, & contemplatione etiam filiorum, ibid. num.152.
Vide in ver. Emphyteuſis.
CAMBIUM, in quo loco cenſeatur celebratum, libr. 2. cap. 15.num.67.
Cambium quando ratione loci ſit illicitum, lib.3.c.16. n. 3.
CANONICA portio non debetur de legato relicto pauperibus, vel pro ornamentis Eccleſiæ, vel pro ſubſidio terræ ſanctæ, lib.2.cap.9.numer.119. declaratur, & limitatur num.121.
Canonica parochialis, & Epiſcopalis parificantur in jure, & privilegio, ibid.n.120.
Quid ſi relinquatur pauperibus certi loci, ibid.n.121.
Vide in ver. Parochus.
CANONICUS, qui præbendam Theologalem obtinet, an à muneribus Capitularibus excuſetur, lib.2.c.36.n.15.
Canonicus abſens an, & quando vocari debeat, lib. 1.cap. 16.num.19.
Vide in ver. Capitulum. ver. Clericus. ver. Doctor. ver. Reſidentia, ver.Tutor.
CAPITULUM regulariter congregari debet in loco conſueto, aliàs actus eſſet nullius roboris, lib.1.cap.17.n.1.declaratur, & limitatur n.2.
Non eſt de ſubſtantia Capituli certus locus, ſed omnis locus, in quo Capitulum eſt congregatum, dicitur capitularis, dummodò ſit honeſtus, ibid.n.2.
Regulariter electio, & alii actus Capitulares faciendi ſunt in Eccleſia, ibid.n.3.
Nulla eſt electio, ſi ceſſante cauſa legitima fieret extra ambitum Eccleſiæ cathedralis, lib.1.c.17.n.4.
Vocatis omnibus de Capitulo ad aliquem actum, ſi aliqui non veniant, tota poteſtas capitularis remanet in illis, qui venerunt, ibid.n.5.declaratur n.6.
Quando minor pars Collegii poſſit vocare majorem, & procedere ad actus expeditionem, lib.1.c.17.n.6.
Appellatione Eccleſiæ venit Capitulum, lib.1.c.3. n.21.
Appellatione Capituli non venit Prælatus, ibid.n.22.
Eccleſia repræſentatur per Canonicos, non autem per Beneficiatos, ibid.n.23.
Eccleſia in geſtis per ejus Prælatum non poteſt tamquam tertia conſiderari, ſed eſt eadem cum Prælato, ibid.n.24.
Legatum factum Canonicis, videtur factum Capitulo, niſi aliud ex conjecturis colligatur, d.lib.1.c.3.n.25.
Verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem ſignificat, quod Capitulum, ibid.n.26.
Epiſcopus regulariter non tenetur ſequi conſilium Capituli, lib.1.c.16.n.1.limitatur n.2.& ſeq.
In alienatione bonorum menſæ Epiſcopalis requiritur conſenſus Capituli, ibid.n.2.ampliatur n.3.& ſeq.limitatur nu. 8. & ſeq.uſque ad n.14.
Epiſcopus non poteſt de novo conſtruere Eccleſiam Cathedralem, niſi Capituli accedat aſſenſus, lib.1.c.16.n.3.
An in translatione corporum Sanctorum de uno loco ad alium requiratur Capituli conſenſus, ibid.n.4.
Requiritur conſenſus Capituli, quando Epiſcopus ſolus vellet alienare bona Eccleſiæ inferioris ſine Rectore ipſius Eccleſiæ, ibid.n.5.
Conſenſus Capituli requiritur tam in alienatione rerum immobilium, quàm mobilium pretioſarum Eccleſiæ Cathedralis, lib.1.c.16.n.6.
In quibus caſibus Epiſcopus non teneatur requirere conſenſum Capituli, ibid.n.8.& ſeq.
Quando res ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum communiter, requiritur conſenſus Capituli, lib.1.c.16.n.15.
Si legatum communiter relictum fuerit Epiſcopo, & Capitulo, Epiſcopus non poteſt illi renunciare in præjudicium Capituli, ibid.n.16.
Geſta per ſolum Epiſcopum in caſibus, in quibus Capituli, conſenſus exigitur, nulla ſunt, lib.1.c.16.n.17.
An in caſibus, in quibus requiritur conſenſus Capituli, neceſſaria ſit ſubſcriptio Canonicorum, ibid.n.18.
In pertinentibus ad Prælatum, & Collegium, Prælatus in explicationes actus majorem, vel ſaniorem partem collegii obtinet, lib.1.c.16.n.21.
Quando minor pars Capituli prævaleat, ibid.n.22.
Aſſenſus Apoſtolicus non ſupplet conſenſum Capituli, ſed ſolitus Prælati Superioris, lib.1.c.16.n.23.
CAPTURA, vide in ver. Carcer. ver. Poſſeſſio.
CARCER eſt ſpecies torturæ, lib.2.c.37.n.3.
Obligatio facta ab injuſtè carcerato ad favorem detinentis, nulla eſt ipſo jure, lib.2.cap.37.num.1.& ſeq. limitatur nu. 11.cum ſeq.
Juramentum non obligat, quando contractus eſt ipſo jure nullus, ibid.n.2.
An profit cautela, qua carceratus contrahens ponitur extra carceres cum cuſtodia ſatellitum, ibid.n.4.
Juſta carceratio probat metum cadentem in coſtantem virum, lib.2.c.37.n.5.
An valeat fidejuſſio facta pro carcerato injuſtè, ibid.n.6.
Geſta in carceribus adeò nulla ſunt, ut non requiratur ſententia revocatoria, nec abſolutio à juramento, ibid.n.7.
Quid ſi poſt obligationem fuerit ſuſceptus terminus ad ſolvendum, vel facta ſolutio, lib.2.c.37.n.8.
Et quid ſi periculum carcerationis immineat, ibid.n.9.
An conſuetudo loci ſervanda ſit, ſi ex ea inducantur, ut valeat contractus in favorem injuſtè carcerantis, lib. 2.cap. 37.num.10.
Valet contractus factus ab injuſtè carcerato ad favorem tertii, qui non carceravit, dummodò contractus non tendat in commodum detinentis, ibid.n.11.
Item valet, ſi fiat ad favorem Commentarienſis pro expenſis, & ſalario cuſtodiæ, ibid.n.12.
Qualiter Carcer in propoſito intelligatur, lib.2.c.37.n.13.
Quis dicatur carceratus injuſtè, ibid.n.14.
Valida eſt obligatio, ubi contractus reſpicit utilitatem ipſius carcerati, ibid.n.15.
Quid ſi carceratus injuſtè contractum in carceribus initum, in loco tuto ratificaverit, lib.2.c.37.n.16.
Obligatio facta ab eo, qui juſtè carceratus fuit, valida eſt, etiam in favorem detinentis, ibidem num. 17. limitatur num.19.& ſeq.
Juris executio nec injuriam, nec metum incutit, ibid. n. 18.
Quid ſi obligatio facta fuerit ad favorem Judicis, ſeu Officialis, ibid.n.19.
Prætores, & Provinciarum Rectores non poſſunt contrahere in locis ſibi commiſſis, niſi pro neceſſitate victus, & veſtitus, lib.2.c.37.n.20.
Contractus geſti inter ſubditum, & Principem, vel alium Officialem perpetuum, quando valeant, lib.2.c.37.n.21.
Quid ſi carceratio facta fuerit ad extorquendum alium contractum ſeparatum, & à cauſa carcerationis non dependentem in favorem carcerantis, ibid.n.22.
Confeſſio facta a reo in cauſa criminali, ex ſolo carcere non poteſt dici nulla, lib.2.c.37.n.23.
Carceratus poteſt facere teſtamentum etiam in favorem detinentis, quando carceratio eſt juſta, ibid n.24.
Officiali poteſt per ultimam voluntatem relinqui, ibidem num. 25.
An, & quando ſolvens pro carcerato, poſſit ab eodem repetere, ibid.n.26.
Carceratus pro una cauſa civili poteſt pro alia cauſa civili, vel criminali detineri, lib.3.c.4.n.1.
Carceratus pro debito fiſcali, poteſt recommendari pro debito privato, & è contra, ibid.n.2.
An carceratus pro cauſa criminali poſſit detineri pro cauſa civili, ibid.n.3.& ſeq.
Poſt condemnationem criminalem non debet excutio differri, lib. 3.c.4.n.4.limitatur n.8.
Judex criminalis dicitur major Judici civili, ibid.n.5.
Quid ſi aliquis non detineatur in carceribus, ſed in alio loco ſub fidejuſſione de non diſcedendo, ibid.n.6.
Relaxatus à carceribus, in quibus pro cauſa criminali detinebatur, non poteſt per ſpatium horæ pro civili cauſa capi, lib.3.c.4.n.7.
Quando differri poſſit executio condemnationis criminalis, ibid.num.8.
Carceratus pro una cauſa criminali poteſt detineri pro debito fiſcali, ibid.n.9.
Carceratus pro una cauſa criminali poteſt detineri pro alia criminali, lib.3.c.4.n.10.
Quando carceratus ab uno Judice, poſſit ab alio Judice in eiſdem carceribus arreſtari, ibid.n.11.
Captus injuſtè, vel nulliter pro uno debito, non poteſt pro alio debito arreſtari, ſed relaxandus eſt, & reponendus ad locum, ubi fuit captus, lib.3.cap.4.num.12.limitatur num. 13.& ſeq.
Quid ſi verè conſtaret de debito, ibid.n.13.
Et quid in mandato ſuſpicionis fugæ, ibid.n.14.
Et quid in cauſis criminalibus, ibid.n.15.
An is, qui detinetur in carcere pro una cauſa criminali, validè citari poſſit pro alia, lib.3.c.4.n.16.
Quando Judex in cauſa criminali teneatur pro reo admittere procuratorem, ibid.n.17.& 20.
An reus, cui aſſignata fuit domus pro tuto carcere, ſi inde aufugiat, & poſteà redeat, incidat in aliquam pœnam, ibid.num.18.

Vide in ver. Debitor.
Quid requiratur ad incurrendas pœnas privati carceris, lib. 3.cap.17.n.1.2.& ſeq.
Non punitur pœna privati carceris is, qui aliquem poſuit in aliquo carcere, à quo de facili potuiſſet fugere, ibid.n.2.
Quando ob privatum carcerem lædatur propriè majeſtas Principis, ibid.n.3.
In hoc inſpici debet animus, & non factum, lib.3.c.17.n.4.
Qui aliquem volentem detinet in carcere, non tenetur pœna hujus criminis, ſed arbitrio Judicis punitur, ibid. nu. 5.& ſeq.
An valeat pactum, ut liceat creditori detinere debitorem, donec ſolvat, lib.3.c.17.n.6.
Ex momentanea, ſeu modica incluſione, aut detentione non incurritur crimen privati carceris, ibid.n.7.limitatut n. 12.
An in tali caſu detinens accuſari poſſit, ibid.n.7.
Qui ex juſta, & rationabili cauſa aliquem detinet, excuſatur à prædictis pœnis, lib.3.c.17.n.8.
Qui jus capiendi tantùm habent, poſſunt impunè aliquem detinere ſpatio 20. horarum, non ultrà, aliàs carcerem privatum committerent, ibid.n.9.
Enumerantur perſonæ jus capiendi habentes, ibid.n.10.
Jus capiendi de conſuetudine conceditur tam in gravibus, quàm in levibus delictis, ibid.
Officiales, deſtinati ad capiendum malefactores, an incurrant pœnas privati carceris, ſi captum Judici non præſentaverint, lib.3.cap.17.n.11.
Quando momentanea incluſio probet actum conſummatum, ibid.n.12.
In Regno Neapolis, quando captura eſt licita, poteſt captus detineri per duos dies, ibid.n.13.
Illis, qui jus habent capiendi, & retinendi, non eſt tempus detentionis præfinitum, lib.3.c.17.n.14.declaratur n.18.
Quinam jus habeant capiendi, & retinendi, ibid. nu.15.16. 19.& 21.
An valeat promiſſio mariti de non corrigendo uxorem, ibid. num.16.
An S. R. E. Cardinales poſſint habere privatum carcerem ad puniendum domeſticos, & familiares ſuos, lib.3.cap. 17. num.17.
Pater Dominus, vel Maritus, &c. ſi excedant in corrigendo filium, ſervum, vel uxorem reſpectivè, puniuntur arbitrio Judicis, ibid.n.18.
Conſanguineis licitum eſt furioſos ſibi conjunctos detinere, ligare, & carcere continere, ibid.n.19.
Quid ſi aliquis detineatur, vel includatur, ne in ſua poteſtate poſitus in aliquod malum, vel periculum incidat, lib.3.c.17.n.20.
Fratres, patruus, vel avunculus in Urbe, & ejus diſtrictu detinere poſſunt fratrem, vel nepotem reſpectivè, & alios familiares ad effectum corrigendi, ex ſtatuto ejuſdem Urbis, ibid.n.21.
Is, qui alium detinet non animo publicam juriſdictionem uſurpandi, ſed ob aliam cauſam, non committit privati carceris crimen, lib.3.c.17.n.22.
Quid ſi detineret mulierem ad explendam libidinem, ibid. num.23.
Et quid ſi alium detineret, vel caperet animo eum occidendi, vel vulnerandi, ibid.n.24.
Exercens privatum carcerem, de conſuetudine non punitur pœna mortis, ſed alia mitiori, & ut plurimùm pecuniaria, lib.3.c.17.n.25.
Quid ſi creditor ſuum debitorem detinuerit, ibid.n.26.
Qua pœna plectatur Judex, qui ſcit, committi privatum carcerem, & tolerat, ibid.n.27.
Conſuetudo excuſat à pœna privati carceris, libr.3.cap.17. num.28.
Judex incompetens, ſi detineat in carcere non ſubditum, non committit privatum carcerem, ibid.n.29.
Ad evitandam condemnationem, itaut pro delicto, quis puniri non poſſit, ſufficit aliquid probare, ex quo appareat, illud ex aliqua cauſa potuiſſe licitè fieri, lib.3.c.17.n.30.
Ubicunque aliquid eſt prohibitum certo, vel limitato loco, vel tempore, debet conſtare de illo loco, vel tempore, aliàs reus abſolvitur, ibid.n.31.
CARCERATUS, vide in ver. Carcer. ver. Fidejuſſor.
CASTRUM, vide in verb. Juriſdictio.
CASUS quando præſumatur, lib.2.c.6.n.21.
Caſus fortuitus non excuſat, quando præceſſit culpa ordinata ad caſum, & quomodo id intelligatur, ibid.n.22.
Caſum fortuitum allegans, tenetur illum probare, ibid. nu. 24.& ſeq.
Ubi caſum quis patitur, ibi poteſt examinare teſtes, qui poſteà fidem facient coram Judice competente, lib.2.c.6.n.25.
Caſus fortuitus qualiter probetur, lib.2.c.6.n.24. & ſeq.
Navicularius, qui dicit, ſe ſubſtinuiſſe naufragium, debet hoc per teſtes probare coram Judice illius loci, & Præfecto denunciare infra annum, lib.2.c.6.n.27.
An paſſus naufragium audiatur poſt annum, ibid.
Ad probandum caſum fortuitum admittuntur nautæ, & miniſtri navis, & etiam familiares, & domeſtici in ſubſidium, lib.2.c.6.n.28.
Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione juris communis, libr. 1.c.3.n.280.
Vide in ver. Confeſſio. ver. Amiſſio. ver. Teſtes.
CAUSA, ſeu cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes coram Ordinariis locorum cognoſci debent, lib.2.c.1.n.431.
An, & quando cauſa, ſeu cauſæ hujuſmodi poſſint alibi cognoſci, ibid.n.432.
Cauſæ continentia regulariter dividi non debet, lib.2.cap.1. n.132.limitatur n.134.& ſeq.
Quando cauſæ dicantur invicem continentes, ibid.n.133.
Ex nova cauſa novum producitur remedium, lib. 2. cap. 1. num.289.
CAUTIO de non offendendo obligat etiam extra territorium Juſdicentis, lib.2.c.1.n.44.
Poſſidens immobilia in loco remoto à loco judicii, debet ſatisdare, lib.2.c.1.n.108.
In eodem loco petenda eſt cautio, in quo peti debet legatum, lib.2.c.1.n.324.& ſeq.
In quo loco cautio, ſeu fidejuſſio præſtari debeat, libr.2.c. 20.num.1.
Qui promiſit præſentare reum delatum Judici, tenetur illum præſentare in loco promiſſionis, ibid.
Quis cenſeatur fidejuſſor idoneus, ibid.n.2.4.& 8.
Quando principalis eſt dives, admittitur fidejuſſor etiam non idoneus facultatibus, lib.2.c.20.n.3.
Quando admittatur cautio juratoria, ibid.n.4.
Quando creditor agere poſſit contra fidejuſſorem ſine excuſſione principalis debitoris, lib.2.c.20.n.7.
Quando quis relevetur à ſatisdatione de ſtando juri, ibid.n.8.
CENSURA an afficiat ſubditum, qui debitum ſub cenſura ab Epiſcopo prohibitum commiſit extra Dieceſim, lib. 2.cap.15.num.7.
Excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, vel irregularis in uno loco, ubique dicitur, & eſt excommunicatus, ſuſpenſus, &c. lib.2.c.15.n.6.declaratur n.ſeq.
Excommunicatio, vel alia cenſura non ligat probabiliter ignorantes, lib.3.c.12.n.4.
Epiſcopus poteſt diſpenſare in irregularitatibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, & in caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis ſuos ſubditos abſolvere, lib. 1. cap.10.n.1.& 3.limitatur n.2.
Epiſcopus non poteſt eum abſolvere, qui in uno loco commiſit delictum publicum, & poſteà ſe tranſtulit ad alium locum, ubi eſt occultum, ibid.n.4.
Qui in uno loco fuit nominatim denunciatus excommunicatus, in alio loco, ubi delictum eſt occultum, in publico vitandus non eſt, ſed tantùm in occulto, ibid.n.5.
An notorius percuſſor clerici in uno loco vitandus ſit in alio loco, ubi eſt occultus, lib.1.c.10.n.6.
Extraneus, qui ſe tranſtulit ad aliam diœceſim abſque intentione manendi majore anni parte, an ligetur legibus, & cenſuris illius diœceſis, ibid.n.7.
An, & quando ſuſpenſus in uno loco, cenſeatur in alio loco ſuſpenſus, ibid.n.8.
Quæ dicatur percuſſio clerici levis, & quæ gravis, lib.1.c. 10.num.9.
An, & quando ſubditus exiſtens in alieno territorio, ligetur cenſuris, vel aliis pœnis à proprio Epiſcopo inflictis, ib. num.10.
Superior ſuis cenſuris ligare non poteſt exiſtentes in alio territorio, niſi in caſibus hic expreſſis, lib.1.c.10.n.12.
An, & quando Epiſcopus exiſtens extra ſuum Epiſcopatum poſſit excommunicare ſuos ſubditos, lib.1.c.10.n.13.
Abſens à loco poteſt à cenſuris abſolvi, & quando hujuſmodi abſolutio ſuum operetur effectum, ibid.n.14.
Interdictum ſequitur perſonas interdictas, quocunque ſe conferant, lib.1.c.6.n.7.
Quid ſit interdictum, lib.1.c.10.n.15.
Interdictum materialiter convenit cum aliis cenſuris, formaliter tamen ab iis diſtinguitur, & qua ratione, ibid.n.16.
Interdictum triplex eſt, perſonale, locale, & mixtum, ibid. num.17.& 19.
Amentes, & pueri, uſu rationis carentes an comprehendantur ſub interdicto, lib.1.c.10.n.18.
An interdicta aliqua Eccleſia, poſſint ſacerdotes illius Eccleſiæ perſolvere Divina officia in alia Eccleſia, ibid.n.19.
An, & quando Cives interdicti, ſi aliò transferant domicilium, adhuc remaneant interdicti, lib.1.c.10.n.20.
Interdictum dividitur etiam in totale, & partiale, ibid.n.21.
Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi in Eccleſia Miſſam celebret,

bret, aut alium ordinis actum exerceat, efficitur irregularis, ſecus ſi id egerit in privatis oratoriis, lib.1.cap.10. num.22.
Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi tali interdicto durante decedat, an poſſit in Eccleſia ſepeliri, ib.n.23.
An interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, poſſit in cœmeterio Miſſam celebrare, aut Divina audire, ſi celebrentur, ib.n.24.
Interdictum locale dividitur in locale generale, & in locale ſpeciale, lib.1.cap.10.nu.25.
Interdictum, quo interdicuntur omnes Eccleſiæ alicujus Civitatis, aut Provinciæ, dicitur interdictum ſpeciale, ibid. num.26.
Interdictis omnibus Eccleſiis Civitatis non cenſetur interdicta Eccleſia Cathedralis, lib.1.c.10.n.27.limitatur n.30.
Interdicta Civitate cenſentur interdictæ omnes Eccleſiæ ejuſdem Civitatis, etiam Cathedralis, ib.nu.30.
Quando Eccleſiæ exemptæ ſubjaceant interdicto lato ab Epiſcopo, ib.nu.31.
Habens duo domicilia, unum in loco interdicto, aliud in alio loco non interdicto, quandiù habitat in loco non interdicto, non ſubjacet interdicto, ib.nu.32.
Civis Communitatis interdictæ, ſi aliò transferat domicilium, deſinit eſſe interdictus, lib.1.c.10.n.33.
Civis abſens à loco interdicto an ſubjaceat interdicto. ib.
Interdicta Civitate cenſentur interdicta etiam ſuburbia, & alia loca vicina etiam non ſubdita Judici interdicenti, ib. num.35.
Epiſcopus, qui aliquem locum interdixit, tenetur abſtinere ab officiis perſolvendis in eo loco, lib.1.c.10.n.36.
Epiſcopus, ſi aliquem excommunicavit, non poteſt cum eo communicare, ib.nu.37.
Interdictum, ſi feratur ſub nomine perſonarum Eccleſiaſticarum, ligat etiam Religioſos tam profeſſos, quam novitios, & etiam moniales, ib.n.38.limitatur n.39.
Interdictis Religioſis non cenſentur interdicti novitii, ibid. num.39.
Enumerantur pœnæ à jure impoſitæ contra violantes interdictum, lib.1.c.10,n.40.& ſeq.
Quando Clericus ob violationem interdicti in irregularitatem incidat, & quando non, ib.nu.51.
Quando Clerici non ſervantes interdictum, excuſentur à prædictis pœnis, ib.nu.52.
Interdictum ſpeciale loci violatur celebrando in loco interdicto etiam januis clauſis, ſecus in interdicto locali generali, ib.nu.53.
Quando in loco interdicto celebrari poſſint Divina Officia, lib.1.cap.10.nu.54.
An Epiſcopus celebrans in loco à ſe interdicto incidat in irregularitatem, lib.1.cap.10.n.55.
An violans ceſſionem à Divinis in irregularitatem incurrat, ibidem nu.56.
Tempore ceſſationis à Divinis non licet celebrare officia, ſicut licet tempore interdicti generalis, juxta moderationem cap. alma mater, ib.nu.56.
Qui actum aliquem geſſit ſub cenſura prohibitum, dum erat ſubditus prioris Epiſcopi, ligatur cenſura, etiamſi poſteà mutaverit domicilium, lib.2.c.15.n.207.
An cenſura lata per modum ſententiæ liget ſubditos extra territorium, lib.2.c.15.n.208.
Vide in ver. Forenſis. ver. Judex. ver. Monaſterium. ver. ſtatutum.
CENSUS impoſitus ſuper certo fundo juxta formam Bullæ Pii V. cenſetur in eodem loco eſſe, ubi fundus exiſtit, lib.2.cap.8.nu.1.
Quid ſi contractus fuit celebratus in uno loco, & fundus cenſitus exiſtat in alio loco, ib.nu.2.
Donans fundum, ſuper quo eſt impoſitus cenſus, non tenetur luere cenſum, & liberare fundum, lib.2.cap.8.num.3. limitatur nu.5. & 8.
Si teſtator legavit ſcienter rem cenſui ſuppoſitam, tenetur hæres luere cenſum, ib.n.5.limitatur n.9.& 10.
Quid ſi ignoranter legaverit rem cenſui ſuppoſitam, vel alteri obligatam, lib.2.cap.8.n.6.
Quid ſi maritus fundum cenſui ſuppoſitum ſciens acceperit in dotem, eumdemque poſteà legaverit uxori, lib.2.c.8.n.8.
Et quid ſi res relinquatur cum omnibus juribus, & pertinentiis, ib.nu.9.
An, & quando ſuper re emphiteutica poſſit imponi cenſus, lib.2.cap.8.nu.12.& 17.
Quando cenſus, ſeu ſervitus impoſita ab emphiteuta, extinguatur, & quando non, ib.n.13.
Facultas alienandi conceſſa emphiteutæ, finita locatione, ac reſoluto jure ipſius emphiteutæ expirat, lib.2.c.8.n.14.
Cenſus impoſitio ſuper rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem, lib.2.c.8.n.16.
Cenſus impoſitus ſuper fructibus rei emphiteuticæ ſubſtinetur, ſecus ſi ſuper re ipſa, ibid.num.17.
Cenſus in dubio præſumitur impoſitus ſuper re ipſa, non autem ſuper fructibus, lib.2.c.8.n.18.
An Vaſallus poſſit imponere cenſum, vel aliam ſervitutem ſuper re feudali, ib.n.20.& ſeq.
Quando Vaſallus ſuper feudo poſſit imponere cenſum perpetuò duraturum, lib.2.cap.8.n.22.
Hæres gravatus poteſt cenſum imponere ſuper fructibus rei fideicommiſſo ſuppoſitæ, ib.n.23.limitatur n.ſeq.
Cenſus impoſitus ſuper re ipſa reſtitutioni obnoxia, nullius eſt roboris, ſi teſtator expreſsè prohibuerit alienationem, vel pignorationem, lib.2.cap.8.n.24.
Quid ſi res fideicommiſſo ſuppoſita in parte eſset libera, vel cenſus imponeretur ab eo, cui competunt detractiones legitimæ, & trebellianicæ, ib.n.25.
An, & quando Uſufructuarius poſſit imponere cenſus ſuper re, cujus uſumfructum habet, lib.2.c.8.n.26.
An, & quando cenſus imponi poſſit ſuper melioramentis, & n.ſeq.lib.2.cap.8.n.27.
Cenſus conſtitui non poteſt ſuper credito, nec ſuper juribus incorporalibus, ib.n.28.
An agi poſſit ad reſtitutionem ſortis, ſi cenſus impoſitus fuit ſuper re ſuppoſita fideicommiſſo, & perpetuæ prohibitioni alienationis, lib.2.cap.8.n.32.
An, & quando ſubſtineatur cenſus impoſitus ſuper re aliena, ib.n.33.
Cenſus imponi non poteſt ſuper re empta cum pacto, quod emptor ejus dominium non acquirat ante integram pretii ſolutionem, ib.n.34.
An cenſus impoſitus ſuper re de ſui natura fructifera validus ſit, ſi expenſæ ſuperant fructus, lib.2.c.8.n.37.
Extinguitur cenſus impoſitus ſuper bonis, quæ poſteà reduntur infructifera. lib.2.cap.8.n.38.
An cenſus cenſeatur uſurarius, ſi fuerit conſtitutus ad rationem ſcutorum decem pro centenario vigore conſuetudinis loci, ib.n.39.
Adminiſtratores Eccleſiæ per viam extinctionis poſſunt retrovendere cenſum ſtante diſdicta, non tamen cenſum ipſum cedere translativè, lib.1.c.3.n.135.
Quando retroceſſio dicatur facta extinctivè, ibid. num.136. & ſeq.
Quando tertius redimens cenſum pro alio, poſſit acquirere jura extinctionis, ib.n.138.
Fidejuſſor pro ſua indemnitate poteſt cenſum extinguere. ib. num.139.
Quando ceſſio cenſus præſumatur facta translativè, lib. 6. cap.3.num.139.
An in hoc credatur atteſtationi creditoris, ib.
Fidejuſſor principalis debitoris emens cenſum, an, & quando poſſit annuas reſponſiones tam à principali debitore, quàm à conſidejuſſore exigere, ib.n.141.& ſeq.
Fidejuſſor ſolvendo creditori, videtur in dubio potiùs emiſſo nomen debitoris, quàm extinguere voluiſſe propriam obligationem, ib.n.145.
An poſſeſſor domus, ſeu fundi cenſiti, qui cenſum redemit, ſeu extinxit, uti poſſit beneficio retentionis, lib.2.c.7.n.79.
CESSATIO à Divinis, vide in ver. Cenſura.
CITATIO nulliter executa an validetur per comparitionem partis, lib.2.cap.1.n.286.
Citatus in aliqua habitatione, & poſt citationem comparens in judicio, videtur illam habitationem approbare pro domicilio, ib.285.
Judicium etiam per ſolam citationem cæptum dicitur non oppoſita declinatoria fori, lib.2.c.1.n.288.
Legitimè citatus tenetur apud Judicem, coram quo fuit citatus, cauſam proſequi, etiamſi poſt talem citationem mutaverit forum, ib.n.289.
Quando quis citari poſſit in domo hoſpitii, lib.2.c.1.n.441.
Vide in ver. Locus.
CIVIS efficitur etiam per manumiſſionem, adoptionem, ſeu arrogationem, & delationem honoris in aliqua Civitate, & legitimationem, lib.1.c.6.n.41.
Quiſque præſumitur civis ejus loci, in quo reperitur, vel ubi fit judicium, nec præſumitur forenſis, niſi probetur, ib.num.50.& 52.
Civilitas conceſsa Patri tranſit ad filium, ib.nu.54.& libr.2. cap.15.nu.153.
Sola poſſeſſio majoris partis bonorum civem non facit, niſi concurrat animus perpetuò manendi, lib.1.c.6.n.60.
Civis originarius habitans extra Civitatem, amittit privilegium Civitatis, & deſinit eſse civis, lib.2.c.15.n.97.
Vide in ver. Origo. ver. Statutum.
Civitas extincta ab hoſtibus, juris intellectu adhuc extare cenſetur, lib.1.cap.3.n.83.
Re ædificatio Civitatis, vel Caſtri penitus deſtructi non eſt permiſsa ſine licentia Superioris, d.lib.1.c.3.n.88.

Talis

Talis auctoritas facit idem Caſtrum cum primo, ib.nu.88.
Si Rex univerit Regno aliquem locum, ſeu Caſtrum, locus ille debet regi ſuis legibus, & non Regni, niſi aliter conſtet de mente Regis, ib.nu.89.
Civitas ob delictum Adminiſtratoris jure ſuo non privatur, niſi quandiù ipſe Adminiſtrator in officio eſt, lib.2.cap.4. num.108.
Vide in ver. Statutum. ver. Univerſitas.
CLAUSULA conſtituti nihil operatur, quando poſſeſſio eſt incerta ratione loci, & quotæ, lib.2.c.9.n.220.
Clauſula, ex certa ſcientia, confirmationem ſpecificam operatur, lib.2.cap.1.n.377.limitatur ibid.
Clauſula, pro ſe, hęredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunque, equi pollet clauſulæ, & quibus dederit, lib.2.c.5.n.11.
Vide in ver. Emphiteuſis.
Clauſula, quod plus valet, donavit &c. quando referatur ad modicam quantitatem, lib.2.c.7.nu.65.
Clericus regulariter teſtari non poteſt de bonis quæſitis ex redditibus Eccleſiæ, lib.2.c.9.n.34. limitatur n.35.& ſeq.
Quid ſi à Sede Apoſtolica facultatem teſtandi impetraverit, ibid.num.35.
Et quid ſi Clericus aliquid contulit Eccleſiæ, vel in opera pia ex ſuis bonis patrimonialibus, lib.2.c.9.n.36.
Clericus teſtari poteſt de bonis, quæ ſuo labore, perſonalique opera lucratus fuit, ib.nu.37.
Similiter teſtari poteſt de iis, quæ parciùs vivendo acquiſivit, lib.2.cap.9.nu.38.
Remittitur arbitrio prudentis viri, quantum requiratur ad honeſtam clerici ſubſtentationem, ib.nu.39.
Quando bona poſſeſſa per clericum præſumantur quæſita ex perſonali labore, lib.2.cap.9.nu.40.
Camera Apoſtolica in locis, in quibus deputantur ſubcollectores ſpoliorum, nihil exigit ex bonis clericorum, quorum beneficia, vel penſiones 30. ducatorum auri de camera valorem non excedunt, ib.num.41.
An clerici teſtari poſſint de bonis quæſitis ex redditibus Eccleſiæ in locis, ubi talis conſuetudo viget, lib.2.c.9.n.42.
Judex laicus non eſt Judex competens clerici venientis ad cauſam, lib.2.cap.15.nu.139.
Clericus efficitur Civis, quandiù beneficium poſſidet, lib.2. cap.15.nu.155.
Edicta Principis ſæcularis prohibentis extractionem annonæ extra territorium, non comprehendunt Eccleſias, ſeu eccleſiaſticos, non obſtante quavis conſuetudine etiam immemorabili, lib.1.cap.3.nu.235.
Clerici ex vi edictorum Principis ſæcularis non tenentur quantitatem frumenti penes ipſos exiſtentis notificare, ib. num.236.
Famulus clerici contraveniens hujuſmodi edictis non poteſt puniri à Judice ſæculari, neque ejus res, quæ extrahuntur, poſſunt ab eodem Judice ſæculari auferri, ibid.
Princeps ſæcularis imminente aliqua neceſſitate implorare poteſt officium Superioris eccleſiaſtici, ut clericos ad obſervantiam compellat, ib.nu.237.
Ad Epiſcopùm ſpectat circa bona clericorum taxare pretium, vel ejus auctoritate id fieri debet, lib.1.c.3.n.238.
Nomine clericorũ non comprehenduntur Canonici Eccleſię Cathedralis in materia odioſa, & pœnali, lib.1.c.10.n.28.
Cauſæ clericorum decidendæ ſunt ſecundùm jus canonicum, lib.2.cap.9.nu.3.
Clericus non poteſt teſtari de bonis ex fructibus beneficii acquiſitis, poteſt tamen, dum vivit, de illis liberè diſponere, lib.2.cap.23.nu.75.
An emptum ex pecuniis beneficii, ſeu Eccleſiæ, efficiatur ipſius Eccleſiæ, lib.2.cap.23.n.76.
Clericus, qui de redditibus ſui beneficii fundum emit, ſua vita durante eodem fundo frui debet, etiamſi beneficium dimittat, lib.2.cap.23.nu.77.
Quid ſi in terra inculta ſui beneficii vineam plantavit, ib. num.78.
Clericatus non eximit aliquem de territorio, ſeu de diſtrictu, lib.1.cap.1.nu.12.
Clerus appellatione populi comprehenditur in favorabilibus, non in odioſis, lib.1.cap.1.nu.13.
Ad probandum clericatum unicus teſtis admittitur, ſicut in baptiſmo, lib.1.cap.3.nu.48.
Ad obviandum delicto poſſunt miniſtri Curiæ ſæcularis clericos armis ſpoliare, ſi in flagranti reperiantur, lib.1.cap. 3.num.186.
Clericus capi poteſt non ſolùm à Judice laico, ſed etiam à privato, ſi commiſerit delictum, ut illum preſentent Judici ſuo eccleſiaſtico, ib.n.187.
In quo loco clericus conveniri poſſit, lib.1.cap.11.num.4.& lib.2.cap.1.nu.295.
Clericus in Judicem laicum conſentire non poteſt etiam cum juramento, lib.2.cap.1.nu.311.
Clericus ratione beneficii conveniri poteſt in quolibet loco, ubi beneficium poſſidet, lib.2.cap.1.nu.341.
Clericus, qui rem incultam Eccleſiæ reduxit ad culturam, poteſt hujuſmodi meliorationibus frui, quandiù vivit, etiamſi beneficio privetur, lib.2.cap.5.n.88.
An, & quando clericus, qui rem Eccleſiæ meliorem fecit, vel ejus hæres poſſit repetere meliorationes, lib.2.cap.9.n.178.
An beneficiatus poſſit olivetum extirpare, ut vineam plantet, lib.2.cap.5.num.129.
Vide in ver. Aedificium. ver. Arma. ver. Canonicus. ver. Conſuetudo. ver. Forenſis. ver. Hæres. ver. Locus. ver. Meliormenta. ver. Negotiatio. ver. Notarius. ver. Statutum.
COEMETERIUM quando præſumatur benedictum, & auctoritate Epiſcopi ſacratum, lib.1.c.3.n.18.
An locus privata auctoritate adjectus cœmeterio habeatur pro ſacro, ib.nu.19.
Violatio unius cœmeterii non trahitur ad aliud ſibi cohærens, pariete tamen medio ſejunctum, lib.1.cap.9.n.23.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Sepultura.
COLLECTA, vide in ver. Gabella. ver. Univerſitas.
COLLEGIUM ſi deſtruatur ob delictum, ejus bona vacant, & ad fiſcum pertinent, lib.1.c.3.n.82.
Vide in ver. Statutum.
COLONUS, vide in ver. Theſaurus.
COMMODATUM, vide in ver. Amiſſio.
COMMISSIO extenditur ad ſimilia, vel minora, non autem ad majora, lib.1.cap.19.nu.7.
Commiſſa cauſa intelligitur commiſſa tam civiliter, quàm criminaliter, etiam quoad illius deciſionem, lib.2.c.1.n.51.
Vide in ver. Juriſdictio.
COMMODATUM in eodem loco, in quo fuit geſtus contractus, reſtitui debet, lib.2.cap.14.nu.2.
Vide in ver. Mutuum.
CONDEMNATIO, vide in ver. Carcer.
CONDICTIO intentata infamiam non irrogat, lib.2.cap. 1.num.182.
CONDUCTIO, vide in ver. Locatio. ver. Incendium. ver. Theſaurus.
CONFESSARIUS à quo approbari debeat pendente lite inter Epiſcopum, & Prælatum inferiorem ſuper omnimoda juriſdictione alicujus loci, lib.1.c.3.n.257.
Sacerdotes ad audiendas confeſſiones ab Epiſcopo approbati, an poſſint abſolvere ſuos ſubditos extra dioceſim Epiſcopi approbantis, lib.2.cap.1.nu.58.
Vide in ver. Sacerdos.
CONFESSIO relevat ab onere probandi, lib.2.cap.4.n.51.
Quando confeſſio extrajudicialis facta parte præſente plenè probet, lib.2.cap.3.num.1.
Confeſſio in judicio ſine cauſa valet, ibid.nu.3.
Confeſſio extrajudicialis facta parte abſente plenè probat de equitate canonica, ib.n.4.limitatur n.7.
Quid ſi confeſſio facta fuerit in articulo mortis pro exoneratione conſcientiæ, lib.2.c.3.n.5.& ſeq.
Talis confeſſio obligat hæredem in vim debiti, non autem in vim legati, ib.nu.6.
Confeſſio facta parte abſente de jure civili ſemiplenè tantùm probat, ib.n.7.limitatur n.10.
Quando agitur de probanda veritate rei geſtæ, puta ſolutione, talis confeſſio per idoneos teſtes probata, facit fidem etiam de jure civili, lib.2.c.3.n.10.
Confeſſio ante partis acceptationem poteſt revocari, etiam non docto de errore, ib.nu.11.
An ſufficiat præſentia partis pro acceptatione, & ibid. & num.15. & 18.
Confeſſio poteſt acceptari per alium nomine abſentis, ib.n.12.
Confeſſio geminata plenè probat, quando agitur de liberando, ſecus ſi de obligando, lib.2.c.3.n.17.
Confeſſio geminata revocari non poteſt ſub prætextu falſitatis, ibidem.
Confeſſio facta in Epiſtola, vel in libro rationum, aut alia ſcriptura, quæ conſignatur à parte rei, plenè probat in favorem abſentis, lib.2.cap.3.n.18.
Si unus teſtis deponat de confeſſione facta, parte præſente, & alii teſtes ſingulares deponant de confeſſione facta, abſente parte, conjunguntur ad faciendam plenam probationem, lib.2.cap.3.num.30.
Vide in ver. Carcer. ver. Pater.
Confeſſio ficta reſultans ex contumacia, & banno, præjudicat ſolm in eo loco, & judicio, ubi ipſum bannum exequi prætenditur, & ubi contumacia contracta eſt, non autem alibi, lib.3.cap.8.n.2.
Confeſſio, ut noceat reo, non debet eſſe generalis, ſed ſpecifica cum expreſſione loci, temporis, cauſa, aliiſque qualitatibus, & circumſtantiis delicti, lib.3.cap.19.n.37.
Confeſſio rei extorta non præcedentibus inditiis, nec probato corpore delicti, non ſufficit ad torturam, ib.n.58.

Factum alio loco, & tempore, dicitur realiter diversum, ibid.num.59.
Quid si reus confiteatur, se plura homicidia, vel latrocinia commisisse non exprimendo nomen personæ occisæ, vel cujus res furto subtraxit, lib.3.cap.19.n.60.
An talis confessio generica faciat indicium ad torturam, ib. num.61.
An possit quis ex sola confessione condemnari, ibid.num.62. & seq.
Corpus delicti per confessionem rei regulariter non probatur, lib.3.cap.19.nu.64.
Non censetur constare de facto, nisi constet de ejus qualitate, ibid.nu.65.
Quid si reus in tormentis delictum fateatur, ib.n.66.
An possit reus confessionem in tormentis extortam revocare, lib.3.cap.19.nu.67.& seq.
Quando articuli objectivi admitti debeant, ib.n.69.
An confessio rei cum qualitate exclusiva delicti dividi possit, lib.3.cap.19.nu.70.
Quando Judex abstinere se debeat à tortura, ib.n.71.
An condemnatus in contumaciam, & habitus à statuto pro confesso, & convicto, possit appellare, ib.nu.72.
Convictus, & sponte confessus de jure non appellat, libr.3. cap.19.num.73.
Non est facienda extensio de casu vero ad casum fictum, ibid.num.74.
Quando bannitus non possit impunè offendi, ib.nu.75.
An Princeps possit appellationem omninò tollere, lib.3. cap. 19. num.76.
Quis censeatur verus contumax, & quis fictus, ib.n.77.
Quando contumax citatus non teneatur comparere, ib.n.78.
CONFINES, vide in ver. Fines.
CONFIRMATIO Papæ præsumitur ex lapsu 30. annorum, lib.1.cap.8.nu.10.
Vide in ver. Statutum.
CONFISCATIO, vide in ver. Publicatio.
CONFRATERNITAS an jus habeat ad legata relicta ejusdem Confraternitatis Prioribus, seu Custodibus, lib.1. cap.12.num.57.
Vide in ver. Juspatronatus.
CONJUNCTIVA quando pro disiunctiva accipi debeat, lib.2.cap.1.nu.271.
CONSTITUTIONES Aegidianæ in toto ecclesiastico statu servantur, constitutiones verò Carpenses non egrediuntur Picenum, lib.2.cap.15.nu.177.
Dictæ constitutiones non habent locum in foro ecclesiastico, & ubi agitur de re ecclesiastica, vel de personis ecclesiasticis, ib.nu.178.
Constitutiones Aegidianæ locum habent tantùm in Terris, & Civitatibus immediatè subiectis Romanæ Ecclesiæ, non verò in aliis, lib.2.c.15.n.179. limitatur nu.seq.
Quid si bona non sint Sedi Apostolicæ immediatè subjecta, sed tantùm personæ litigantes, & lis vertatur in loco eidem Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, ib.nu.180.
Et quid si lis ageretur in loco quidem Sedi Apostolicæ immediatè subjecto, sed litigantes non essent S.Sedi immediatè subiecti, ib.nu.181.
Constitutiones Aegidianæ non sunt servandæ in locis, ubi super eisdem articulis adsunt particularia statuta, seu consuetudines, lib.2.cap.15.nu.182.
Constitutiones à Superiore editæ pro uno loco, an, & quando extendantur ad alia loca, ib.nu.183.
Quando constitutio dicatur favorabilis, ib.nu.184.
Vide in ver. Debitor.
CONSUETUDO præstans occasionem furripiendi, non est servanda, lib.1.cap.8.n.4.
An consuetudo, qua primogenitus succedit, & excludit alios, extenditur etiam ad Clericos, lib.2.c.15.n.137.
Quando per unum actum consuetudo inducatur, lib.2. cap. 19.num.2.
An inter se differant solitum, & consuetum, lib.2. cap. 19. num.3.
Consuetudo, quæ est contra jus, non debet extendi ad alios casus, lib.2.cap.22.nu.28.
Consuetudo loci tollitur per contrariam consuetudinem, si fuit observata tanto tempore, quo prior inducta fuit, lib. 2.cap.38.num.1.
Consuetudo non inducitur ex actibus difformibus, ibid.n.2. declaratur nu.3.
Unicus actus contrarius probat, non extare consuetudinem, ibid.num.3.
Quanto tempore inducatur consuetudo con ra Ecclesiam, vel contra jus canonicum, lib.2.cap.38.n.4.
An consuetudo induci possit contra jus sine Principis approbatione, ib.nu.5.
An consuetudo à lege reprobata excuset delinquentem à pena temporali, ibidem.
Consuetudo laicorum clericos non ligat, lib.2.c.38.n.6.
An Doctoribus attestantibus de consuetudine, & observantia loci stari debeat, ib.nu.7.
Ad probandam consuetudinem contra jus, requiritur quadragenaria, lib.2.cap.5.nu.149.
Quando dicatur consuetudo contra jus, ib.nu.150.
Vide in ver. Gabella. ver. Statutum. ver. Testator. ver. Testis.
CONTRACTUS quando censeantur correspectivi, lib.2. cap.4.nu.56.
Quando locus in contractibus inseritur, tempus tacitè adjectum intelligitur, quo promissor possit pervenire ad locum destinatæ solutionis, lib.2.cap.4.n.13.
Si difficultas non est expressa in contractu, sed ex accidenti emergit post contractum, non vitiat stipulationem, ib.n.15.
Contrahentium mens potiùs attendi debet, quàm verborum formula, lib.1.cap.3.n.136.
In contractibus regulariter non est locus remissioni, lib. 2. cap.1.num.232.
Contrahens etiam forensis ligatur consuetudine loci contractus, lib.2.cap.15.nu.68.
Verba contrahentium interpretanda sunt secundùm consuetudinem loci, in quo celebratus est contractus, ib.n.69.
Contrahens in aliquo loco præsumitur se conformasse cum statuto ejusdem loci, etiam respectu bonorum, quæ illius dispositionis non subjacent, lib.2.c.9.n.241.
Vide in ver. Carcer. ver. Fidejussor. ver. Locus. ver. Statutum. ver. Venditio.
CONTUMAX, vide in ver. Confessio.
CREDITOR ingrediens in possessionem fundi jure pignoris, an faciat fructus suos, si valor fundi æquivalet credito, lib.2.cap.17.nu.51.
Creditori competit retentio, etiamsi nullam habeat hypothecam, vel in possessionem nulliter immissus sit, lib.2.c.7.n.78.
Vide in ver. Amissio. ver. Debitor. ver. Ecclesia, ver. Locus. ver. Possessio. ver. Solutio.
CULPA etiam levissima venit in rebus, quæ leviter franguntur, lib.2.cap.6.nu.19.
Quando vulneratus præsumatur culpa sua decessisse, ità ut non imputetur vulneranti, lib.1.c.2.n.13.
Vide in ver. Emphiteusis. ver. Incendium. ver. Locatio.
CURATOR, vide in ver. Tutor.
CURIA Romana, vide in ver. Delinquens.

D

DAMNUM pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico consequebatur, lib.1.c.3.n.167.
Vide in ver. Animalia. ver. Jacendum. ver. Operarii. ver. Universitas.
DEBITOR repertus in loco, potest coram Judice ejusdem loci conveniri, etiam super contractibus alibi celebratis, cap. 1.nu.255. limitatus nu.256.
Creditor primò agere debet cum reo, in subsidium cum fidejussore, vel pignoris possessore, lib.2.c.1.n.104.
Creditor non cogitur ad excussionem bonorum sui debitoris existentium extra judicantis territorium, quando locus remotus est, in aliena Provincia, ib.n.105.
Non dicitur reus idoneus, si absque difficultate conveniri non possit, vel si res debitoris essent in loco forti, ib.n.106.
Illa bona sunt discutienda, quæ sine aliqua controversia possideri possunt, lib.2.cap.1.nu.107.
Fidejussor obligatus in forma cameræ censetur renunciasse beneficio excussionis, ib.nu.109.
Cessat etiam excussionis exceptio, si fidejussor debitum confessus fuerit, seu terminum susceperit cum confessione debiti, vel se se obligaverit ad liberandum à molestiis, ib.n.110.
Concedendus est terminus fidejussori, si illum petierit ad præsentandum reum absentem, ut ille primò conveniatur, lib.2.cap.1.nu.111.
Debitor regulariter non tenetur deferre debitum ad domum creditoris, lib.2.c.19.n.4.limitatur nu.5.
Quid si hæres, & legatarius jusdem sint fori. ib.n.5.
Et quid si in deferendo requiratur impensa, ib.nu.6.
Quando agitur civiliter, nemo in propria domo capi potest, etiamsi domus sit aliena, dummodò eam inhabitet, lib.2.cap. 1.n.134. ampliatur n. seq.limitatur n.440.& seq.
An prædicta conclusio locum habeat in prædio rustico, ib. num.435.
An quis capi possit in navi, ibidem nu.436.
Et an capi possit in Universitatibus scholarium, vel in nundinis, lib.2.cap.1.nu.437.
Debitor, qui habeat bona sufficientia, non potest carcerari, ibid.num.438.
Capiens in prædictis casibus tenetur injuriarum, ib.nu.439.

Potest

Potest quis capi in taberna, si ibi sit viator, lib.2.c.1.n.440.
Item potest quis capi in porticu domus, in schalis extra domum existentibus, & in ostio domus extra clausuram, ibidem num.442.
Quando quis dicatur esse in domo, ib.nu.443.
Potest quis capi in limine portæ, lib.2.c.1.n.444.
Item potest capi in domo aliena, etiamsi Dominus prohiberet ingressum, ib.nu.445.
Domus viri, uxoris, & Patris non censetur ad hunc effectum aliena lib.2. cap.1.nu.446.
Potest, quis in domo propria capi, si ibi non habitet, ibidem nu.447.
In causa syndicatus potest quis extrahi de domo propria, ibid.num.449.
Item quando se obligavit ad factum, vel cum juramento, vel in forma Cam. Apost. vel renuncia vit omni legum auxilio, d.lib. 2.cap.1.nu.450.
Mulier honesta pro debito civili non potest regulariter capi, lib.2. cap.1.nu.451. limitatur nu.seq.
Quid si mulier obligata sit pro administratione tutelæ, ibidem num.452.
Debitor repertus à satellitibus extra domum, capi potest, etiamsi deinde in domum fugiat, ib. nu.453.
De consuetudine apud nos pro quocunque debito, pro quo capi quis potest personaliter, capi etiam potest in propria domo, quando janua principalis est aperta, & nemo prohibet, aliàs secus, lib.2.cap.1.nu.454.
Quid si domus illa assignata fuerit pro carcere in causa criminali, ib.nu.455.
Familia ostium debitoris clausum non potest aperire per vim, nisi prævio novo mandato Judicis, etiamsi debitor cum juramento, vel in forma cameræ se obligaverit, lib.2. cap.1.nu.456.
Debitor in causis suspicionis fugæ, & criminalibus potest in propria domo capi, ib.nu.457.
Satellites possunt etiam frangere ostium, & fenestras ad effectum capiendi deliquentem, lib.2.c.1.n.458.
Senes septuagenarii nec in domo, nec extra capi possunt pro debito civili, ib.nu.459.
Minor 25. ann. pro debito privato capi non potest nec in domo, nec extra, lib.2.c.1.n.460.
An, & quando filiusfamilias pro debito civili carcerari possit, ibid.num.461.
Constitutio Pii IV. contra debitores, non ferentes biretum viride post cessionem bonorum, non extenditur extra Urbem, lib.1.cap.1.num.467.
An is, qui gestat biretum viride possit carcerari pro debito postea contracto, ib.nu.468.
Creditor de jure communi tenetur bona debitoris in solutum recipere, quando debitor non potest debitum solvere, lib. 2. cap.21.num.29.
Quando debitor speciei solvere possit ejus æstimationem, ibid. num.30.
In obligationibus factis quis non compellitur præcisè, sed liberatur solvendo interesse, & quando id procedat, ib.n.31.
Quid si domus communis non patiatur commodam divisionem, ibid.
Debitor, de fuga suspectus jurari potest in loco contracto, & in loco destinatæ solutionis, lib.2.cap.1.nu.470.
Mercatores, dum sunt in nundinis, suspecti sunt de fuga, ibid.num.471.
Fugiens, seu parans se ad fugam, quocunque in loco capi potest à creditore, etiam in alieno territorio, in quo non contraxit, si deficiat copia Judicis, lib.2.cap.1.n.472.
Debitor, qui consensit, ut possit omni loco conveniri, potest ubique jurari suspectus, ib.nu.473.
Debitor de fuga suspectus in loco sacro capi non potest, ibidem num.474.
An capi possit tempore feriato in honorem Dei, ib.n.475.
An captus cum mandato suspicionis fugæ possit arrestari pro alio civili, lib.2.cap.1.n.476.& seq.
Debitor suspectus censetur debitor ex delicto, ib.nu.477.
Captus pro delicto non potest arrestari pro causa civili, ib.num.478.
Relaxatus à carceribus, in quibus pro causa criminali detinebatur, non potest per spatium horæ pro civili causa capi, seu carcerari, lib.2.cap.1.nu.479.
Debitor tenetur solvere canonem pro re emphiteutica in eo loco, ubi res est, lib.2.cap.4.nu.156.
Vide in ver. Locus; ver. Mora. ver. Publicatio. ver. Solutio.
DEBITUM, vide in ver. Debitor. ver. Possessio.
DECIMÆ, quæ datæ sunt in feudum sæcularibus, Judicis Ecclesiastici cognitioni subiiciuntur, lib.2.c.15.n.140.
In materia decimarum non datur manutentio, nisi probata possessione, lib.1.cap.3.nu.249.
An Parochus in petitorio teneatur probare, decimas sibi competere, ibidem numer. 250.
Tenetur quis decimam solvere ex fructibus prædiorum, quæ extra territorium Parochiæ territorium possidet, dummodò ex his fructibus non solvatur decima alteri Ecclesiæ extra territorium, lib.1.cap.8.nu.1.
An, & quando decima, quæ debetur Ecclesiæ, debeat deferri in horrea Clericorum sumptibus ipsis debitoris. ib.n.2.
An laici possint frumentum, aut alios fructus in propria horrea condere, antequam Clerici certiores fiant, ib.n.3.
Causæ decimarum in foro ecclesiastico cognosci debent, ib.
Decimæ, si Pecora ab hostium incursione fugata sint in alienam Parochiam, & ibi pariant, adhuc debentur parochiæ, ex qua fugata sunt, lib.1.cap.8.nu.5.
Quo tempore decimæ solvi debeant, lib.1.cap.8.nu.7.
Et an in decimis servanda sit loci consuetudo, ib.
Quando regulares teneantur ad decimas, ib.n.8.
An valeat compositio inter Clericos, & laicos facta super decimis, ib.nu.9.
An tuti sint in conscientia non solventes decimas in locis, in quibus Ecclesia non petit, lib.1.c.8.n.11.
In decimis tempus, & locus non sunt de substantia actus, lib.2.cap.3.nu.23.
Vide in ver. Solutio.
DELEGATIO, vide in ver. Jurisdictio.
DELEGATUS Papæ, vel Principi delinquens, quando puniatur ab Ordinario loci, & quando à delegante, lib.3.cap.9. num.1.& seq.
Quando à sententia delegati appelletur ad delegantem, ib. num.2.
DELICTUM quando dicatur notorium, lib.3.c.15.n.38.
Vide in ver. Accusatio. ver. Delinquens ver. Forensis.
DELINQUENS forum sortitur in loco delicti, originis, & domicilii, lib.3.cap.1.nu.1.
Reus puniri potest etiam in lodo litis contestatæ, ib.nu.2.
Judex originis, & domicilii contra reum etiam absentem procedere potest, ib.nu.3.
In delictis attenditur locus, ubi delictum consummatum fuit, lib.3.cap.1.num.4.
Quid si dubium sit, in quo loco delictum commissum fuerit, ibid.nu.5.
Habitans in confinibus duarum Civitatum, vel Provinciarum, ab utroque Judice puniri potest, ib.nu.6.
Assassini, & publici latrones, ac viarum grassatores ubique locorum puniri possunt, lib.3.c.1.n.7.& 14.
Non attenditur locus personæ offensæ, sed attenditur tantùm persona offendens, ib.nu.8.
Vagabundus potest ubique locorum puniri, ib.nu.9.
An Judex loci, in quo reus per decem annos fuit conversatus, possit contra eum procedere, lib.3.c.1.n.10.
Banniti, qui habent in aliquo loco certam habitationem, seu domicilium, non dicuntur vagabundi, ib.nu.11.
Quando Banniti habeantur pro vagabundis, ib.nu.12.
Si deficiant aliqua requisita ad hoc, ut quis dicatur contraxisse domicilium in aliquo loco, puniri potest tanquam vagabundus, ib.num.13.
De qualitate Assassinii, seu latrocinii ad prædictum effectum debet constare aliunde, quàm ab ore ipsius delinquentis, lib.3. cap.1 num.14.
An requiratur declaratoria ad hoc, ut dicatur constare de qualitate assassinii, seu latrocinii, ib.n.15.
Quando dicatur assassinium, ib.nu.16.
Judex originis, vel domicilii potest cognoscere de delicto per subditum commisso in alieno territorio, lib.3.cap.1.n.17. & seq.
Inquisitio succedit in locum accusationis, ib.nu.18.
Delicta non puniuntur principaliter propter offensam territorio factam, sed propter odium criminis, ib.nu.19.
Judex originis, & domicilii potest procedere tantùm ad pœnam extraordinarium, lib.3.cap.1.n.20.
Quando reus remitti debeat ad Judicem loci delicti, ibid. num.21.
Quid si reus sit in aliquo ex dictis locis carceratus, & in eo loco punitus, vel absolutus, ib.n.22.24.& seq.
Si reus in primo judicio compareat, & suam purget contumaciam, potest impedire secundum, allegando prœventionem, lib.3.cap.1.nu.23.
Reus ex hactenus deductis absolutus à Judice loci originis, vel domicilii, potest à Judice loci delicti carcerari, ib.nu.24.
Quando reus ab uno Judice punitus possit ab alio iterùm puniri, lib.3.cap.1.nu.25.
Si reus in loco delicti compareat, sed debitam condemnationem non solvat, potest condemnari per Judicem originis, vel domicilii, ib.nu.26.
Reus in uno loco in contumaciam bannitus, & condemnatus, non potest in alio loco absolvi, ib.n.27.
Reus in contumaciam condemnatus, non potest alibi admitti ad

ad faciendas ſuas defenſiones, quàm in loco, ubi condemnatio ſequuta eſt, lib.3.cap.1.nu.28.
An reus, qui in uno territorio, ſeu loco domicilii, originis, vel delicti obtinuit gratiam à Principe illius loci, poſſit in alio loco puniri, ib.nu.29.
Reus contumax non poteſt apponere de pendentia litis, vel de præventione alterius Judicis, ib.n.30.
Reus, qui paſſus eſt, ſe condemnari in duobus locis, an poſſit cogi ad ſolvendam condemnationem in utroque loco, ibid.num.31.
An Judex originis, vel domicilii poſſit ſuum ſubditum delinquentem in alieno territorio, punire ſecundùm ſtatuta loci originis, vel domicilii, lib.3.cap.1.n.32.
Reus in loco delicti, ſi ibi reperiatur, conveniri poteſt etiam civiliter, ib.nu.33.
Exemptus delinquens extra locum exemptum poteſt conveniri coram Ordinario ejus diœceſis, in qua deliquit, ib.nu.34.
Delinquens in loco, efficitur de foro illis loci, lib.3.c.1.n.35.
Quid ſi delictum commiſſum ſit in mari, ib.nu.36.
An Judex loci commiſſi delicti poſſit privare clericum delinquentem beneficio, quod poſſidet in alio territorio, ib.n.37.
Committens delictum in loco exempto, an, & quando poſſit ab Epiſcopo puniri, lib.3.c.13.n.1,5,&6.
Exemptus eſſe, & nullius juriſdictionis eſſe, differunt, ib. num.2.
Judex laicus poteſt puniri reum, qui in Eccleſia delinquit, num.2.
Subditi Epiſcopi, qui intra Religioſorum monaſteria delinquunt, poſſunt ab eodem Epiſcopo puniri, lib.3.c.13.n.4.
Quando Regulares delinquentes extra monaſterium puniri poſſint ab Epiſcopo, ib.nu.7.
Quando regularis dicatur degere extra monaſterium, & quando non, ib.nu.8.
Quando reus remitti debeat ad locum delicti, & quando non, lib.3.c.2.n.1.& ſeq.
Officialis à loco officii aufugiens, ubique puniri poteſt de delictis in officio commiſſis, ib.nu.3.
Judex remittens ſemper debet cognoſcere, an reus ſit culpabilis, ib.num.4.
In delictis publicis eſt facienda remiſſio ad Judicem loci delicti, etiam ſi offenſus reum accuſaverit apud Judicem loci originis, vel domicilii, lib.3.cap.2.nu.5.
Remiſſio non eſt facienda in levioribus delictis, nec etiam in atrocibus, quando agitur civiliter de crimine, ib.n.6.
In privatis delictis non fit remiſſio, lib.3.cap.2.n.7.
An Judex loci originis, vel domicilii, qui in captura prævenit, vel rerum condemnavit, teneatur rerum remittere ad Judicem loci delicti, ib.nu.8.
Si Judex loci delicti non petierit remiſſionem, Judex loci originis, vel domicilii poteſt licitè cognoſcre, & punire, ibid. num.9.
Curia Romana nunquam remittit delinquentem ad aliam Civitatem, ſeu Provinciam, lib.3.c.2.n.10.
An Judex requiſitus teneatur reum remittere, ſi nullam juriſditionem in eum habeat, ib.nu.11.
Curia major non remittit ad inferiorem, lib.3.cap.1.n.12.
Quando remiſſio deneganda ſit, ib.nu.13.
Cujus expenſis fieri debeat remiſſio, ib.nu.14.
Quid ſi in remiſſione magnæ eſſent faciendæ expenſæ, lib.3.c.2. num.15.
Et quid ſi reus captus fuerit in loco alterius juriſdictionis, ib.num.16.
Qua pœna plectantur ſatellites capientes reum in alieno territorio, ib.nu.17.
Quando in cauſa hæreſis fiat remiſſio, lib.3.cap.2.n.18.
Delinquens non debet remanere impunitus, lib.2. cap.17. num.22.
In quo loco deliquens puniri debeat, lib.2.c.1.n.224.
Si plures pro eodem delicto conveniantur, & diverſis foris ſubiiciantur, poſſunt coram diverſis Judicibus conveniri, lib.2.cap.1.nu.135.
Vide in ver. Carcer. ver. Debitor. ver. Forenſis. ver. Judex.
DENUNCIATIO an ſit facienda ab eo, qui tempore publicationis monitorii degebat extra territorium Epiſcopi, lib.1.cap.10.nu.11.
Vide in ver. Matrimonium.
DEPORTATUS non amittit ea, quæ ſunt juris gentium, ſed ea tantùm, quæ ſunt juris civilis, lib.3.cap.21. num.47.
Depoſitum quando operetur ſolutionis effectum, lib.2.cap.21. num.39
Quis dicatur locus congruus ib.nu.40.
An creditor teneatur recipere, ſi debitor offerret in loco, vel tempore incongruo, & paratus eſſet ſolvere intereſſe, ib.num.41.
Si locus non fuit expreſſus, intelligitur de loco contractus, lib.2.cap.21.nu.42.
Quis cenſeatur Judex competens in cauſa depoſiti, lib.2.cap.21. num.43.
Depoſitum debet eſſe integrum, ib.nu.44. limitatur n.ſeq.
Quid ſi debitum non eſſet penitus liquidum, ib.nu.45.
Et quid ſi depoſitum fiat de certa re debita, quæ ſit deteriorata, lib.2.c.21.n.46.
Antequam depoſitum fiat, interpellari debet vel ipſemet creditor, vel procurator, qui habeat ſpeciale mandatum ad exigendum, vel generale cum libera, ibid.num.47.
Depoſitum factum auctoritate Judicis, vel à parte ratificatum non poteſt repeti, lib.2.cap.21.n.48.
An Judex poſſit ſe in Depoſitarium eligere, ib.n.49.
Vide in ver. Amiſſio.
DEPUTATUS, vide in ver. Seminarium.
DICTIO, omnino explicatur, lib.2.cap.1.nu.385.
Dictio, uſque, quando ſtet incluſivè, & quando excluſivè, lib.2.cap.5.num.167.
Dictio, ſuper, hypothecam inducit, lib.2.cap.11.nu.3.& cap. 21.num.33.
DIOECESIS, vide in ver. Locus.
DIES, & locus ſolutionis quando exprimi debeat in obligatione, & interpellatione, lib.2.c.4.n.149.
Quando dies non interpellet pro homine, lib.2.c.1.n.301.
Vide in ver. Forenſis. ver. Mora.
DISCUSSIO fieri non debet, quando bona ſunt extra territorium, lib.3.c.7.n.81.
DISIUNCTIVA, vide in ver. Conjunctiva.
DISPENSATIO, vide in ver. Matrimonium.
DISTRIBUTIONES quotidianæ non debentur Canonico, niſi Divinis Officiis in Eccleſia interfuerit, etiamſi præſens ſit in loco, ubi ſita eſt Eccleſia, lib.1.c.13.nu.19. limitatur num. 21, & 22.
Canonicus abſens ex cauſa infirmitatis lucratur diſtributiones, etiamſi ex propria culpa in morbum inciderit, ibid. nu.20. limitatur nu.23.
Canonicus injuſtè bannitus, relegatus, vel carceratus, aut alio impedimento detentus, non amittit diſtributiones, ib. nu.21. limitatur nu.23.
Quid ſi fuerit carceratus, vel relegatus ob propriam culpam, ib.d. num.21.
Canonicus abſens ob evidentem Eccleſiæ utilitatem lucratur diſtributiones, ib.n.22.limitatur n.23.& 25.
Canonicus, qui non fuit ſolitus reſidere, vel Divinis intereſſe, amittit diſtributiones, etiamſi abfuerit ex cauſis prædictis, lib.1.cap.13.n.23.
Canonicus injuſtè carceratus, excommunicatus &c. ſi commodè potuit vitæ innocentiam probare, & non fecit, non poteſt diſtributiones repetere, ib.n.24.
Canonicus abſens propter Eccleſiæ utilitatem, ſi ad id habeat congruum ſalarium, non percipit diſtributiones, lib. 1.cap.13.n.25.
Quando quis dicatur ſolitus interereſſe, vel non intereſſe Divinis, ib.n.26.
Injuſtè carceratus, excommunicatus &c. poteſt repetere diſtributiones vel à Judice injuſtè procedente, vel à parte injuſtè quærelante, vel ab iis, qui diſtributiones perceperunt, ib.n.27.limitatur n.29.30.& 31.
Donec pendet quæſtio ſuper juſtitia, vel injuſtitia cauſæ, diſtributiones ſequeſtrari debent penes idoneam perſonam, ib.n.28.
Diſtributiones remanentes in menſa Capitulari, ab ipſo Capitulo reſtituendæ ſunt carcerato, etiamſi fuerint inter Canonicos diviſæ, lib.1.cap.13.n.29.
Canonici, qui bona fide diſtributiones conſumpſerunt, an teneantur in foro conſcientiæ ad earum reſtitutionem, ibidem num.3.
Judex, qui ſervato juris ordine cenſuram tulit, aut carcerationem decrevit, ad reſtitutionem diſtributionum non tenetur, ibid.num.31.
Canonicus à ſuo Epiſcopo miſſus ad viſitanda Apoſtolorum limina an lucretur diſtributiones, ib.n.31.
Quando nullus ex Eccleſiæ miniſtris intereſt Divinis officiis, quotidianæ diſtributiones, quæ ad eos ſpectarent, ſi præſentes fuiſſent, Eccleſiæ debentur, lib.1.cap.13.n.10.
Si Canonici aliquot Divinis officiis interſint, alii verò abſint, quotidianæ diſtributiones præſentibus accreſcunt 5 partes verò fructuum, qui abſentibus competerent, ſi præſentes forent, Eccleſiæ debentur, ib.n.11.limitatur nu.12.
An diſtributiones poſſint remitti, ib.nu.11.
Si omnes fructus in diſtributionibus conſiſtunt, tunc accreſcunt aliis, qui Divinis horis interſunt, lib.1.cap.13.n.12.
Quid ſi ex ſtatuto, vel conſuetudine Eccleſiæ ſingulis Canonicis, vel omnibus, qui Divinis interfuerint, certa portio eſt aſſignata, ib.n.13.
Diſtributiones præbendarum vacantium debentur præſentibus, nec reſervantur ſucceſſoribus, ib.

Cano-

Canonici affociantes ſuum Epiſcopum extra Eccleſiam Cathedralem non lucrantur diſtributiones, lib.1.cap.13.n.14.
Abſentes à ſuis Eccleſiis, & ad Curiam accedentes pro utilitate dictarum Eccleſiarum lucrantur fructus, non autem diſtributiones, id.n.15.
Diſtributiones non dicuntur de corpore beneficii, ſed potiùs ſunt ſtipendium quoddam laboris, lib.1.cap.13.num.16.
Proviſi de beneficiis non faciunt fructus ſuos, donec juramentum fidei perſonaliter, & non per procuratorem præſtiterint, lucrantur tamen diſtributiones, etiamſi non juraverint, ibid.n.17.
An, & quando habens indultum ad lucrandum fructus in abſentia, lucretur diſtributiones, ibid.n.18.
DIVISIO, vide in ver. Filius. ver. Poſſeſſio. ver. Præſumptio.
DOCTOR, vide in ver. Statutum. ver. Tutor.
DOLUS commiſſus ante mandatum, Domino nocere non debet, lib.2.cap.5.nu.68.
Vide in ver. Incendium.
DOMICILIUM habitationis prævalet, quando pugnat cum domicilio originis, lib.2.c.15.n.110.
Dicitur quis propriè ſubditus ratione domicilii, lib.2.cap.15.num.144.
Senator ubicunque ſortitur hanc dignitatem, ibidem contrahit domicilium, lib.2.cap.15.nu.152.
Quando domicilium ſtatim contrahatur, lib.2.cap.1.n.214.
Domicilium, & habitatio inter ſe differunt, & qualiter, lib.2.cap.1.nu.214
Quid operetur electio domicilii facta ex eo quod quis non habet ſedem permanentem, & reperiri non poteſt, ibid.n.290.
Filius poteſt ſua voluntate domicilium ſibi conſtituere, ubi voluerit, lib.1.cap.6.n.23.
Statim ac quis contraxit in loco domicilium, ligatur, & juvatur ſtatutis ejuſdem loci, ibid.n.33.
Mutatio domicilii non perimit inſtantiam, ibid.num.34.
Qui domicilium habet in loco, ibi fit ſubditus, & ligatur ſtatutis ejuſdem loci, lib.1.c.6.nu.59.
Vide in ver. Dos. ver. Forum. ver. Locus. ver. Maritus. ver. Ordines ſacri. ver. Parochus. ver. Statutum. ver. Uxor.
DOMINIUM ſi reſervatum fuerit in contractu venditionis, venditio reſolvitur in locationem, aut aliud genus contractus, in quod dominium non transfertur, lib.2.cap.7.num.25.
Pactum dominii reſervativum taticè ineſt in contractu venditionis, ibid.n.26.& ſeq.
An locum habeat in tali caſu hypotheca ad favorem creditorum, ibid.n.27.
Dominium rei venditæ nunquam tranſit in emptorem, niſi per eum fuerit ſolutum integrum pretium, lib.2.c.7.n.28.
Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem pro rata pretii ſoluti, ibid.n.29 & ſeq.
Emptor non poteſt fructus pro rata pretii ſoluti petere, niſi ſoluto integro pretio, lib.2.c.7.n.30.
Salvianum non competit ſuper re, cujus dominium venditor ſibi reſervavit, ibid.n.31.
Reſervatio dominii impedit, nè jus quæratur anterioribus creditoribus emptoris, niſi ſoluto pretio venditori, lib.2.cap.7.nu.32.
An dominium probetur contra tertium ex ſolutione affictuum, vel ex teſtibus deponentibus, aliquem diſpoſuiſſe de re, prout faciunt veri Domini de rebus propriis, lib.2.c.25.n.8.
Vide in ver. Emphiteuſis. ver. Locus. ver. Paſcua. ver. Venditio.
DOMINUS, vide in ver. Pater.
DOMUS, vide in ver. Debitor. ver. Socius.
DONATARIUS, vide in ver. Donatio. ver. Poſſeſſio.
DONATIO facta abſenti, ante acceptationem poteſt revocari, lib.2.c.3.n.14.limitatur n.16.
Acceptio unius ex Donatariis prodeſt alteri, lib.2.cap.4.n.72.
In donatione non competit evictio, lib.2.c.8.n.4.
Quando donatio facta de bonis exiſtentibus in Civitate, comprehendat etiam bona in Comitatu exiſtentia, lib.2.cap.9.num.82.
Quando donatio cenſeatur univerſalis lib.2.cap.11.n.6.
Vide in ver. Cenſus. ver. Dos. ver. Locus. ver. Notarius.
DOS congrua quæ dicatur, lib.2.c.17.n.1.& 19.
Pater majorem dotem uni ex filiabus tradere poteſt, quàm alteri, lib.2.c.17.n.2. limitatur nu.2.
Pater non poteſt dotem filiæ conſtituere ſupra moderatam quantitatem in præjudicium fideicommiſſarii, ibid.n.3.
Dos ſubſidiaria non eſt rigoroſè taxanda, ſed ad meram dotandę neceſſitatem, lib.2.c.17.n.4.& 19.
Dos data à Patre in dubio præſumitur congrua, ibid. nu.5. limitatur nu. ſeq.
An hæc præſumptio per contrariam probationem elidi poſſit, ib.num.6.
Quando filia poſſit petere ſupplementum dotis, vel legitimæ, ib.& nu.8.& 13.
Aliquando dos taxari poteſt infra legitimam, aliquando uſque ad legitimam, aliquando ultra legitimam, libr.2.cap.17.num.7.
Quando filiæ imputetur in legitimam dos, quam à Patre recepit, ib.n.8.
Quando dos ſuccedat loco legitimæ, & quando non lib.2.cap.17.n.13.15.& 17.
Si ſtatutum filias excludit propter maſculos, & mandat, eas dotari, dotes ita detrahendæ ſunt, ut non lædatur legitima filii, ib.nu.14.
Dos, quæ ſuccedit loco legitimæ, detrahenda eſt ex ipſa legitima, non autem ex fideicommiſſo, lib.2.c.17.n.15.
Supplementum legitimæ, & ſupplementum dotis congruæ debetur cum fructibus, ibid.nu.16.
Dos habita loco legitimæ non revertitur ſoluto matrimonio ad patrem, lib.2.c.17.n.17.
Congruitas, vel incongruitas dotis conſideratur attento tempore dotationis, lib.2.c.17.n.18.
Quando pater teneatur filiæ præſtare tantùm alimenta, vel dotem alimentis adæquatam, ib.nu.19.
Quæ cenſeatur dos congrua mulieris ſtupratæ, ib.n.20.
Quando dos mulieri ſtupratæ debeatur, lib.2.cap.17.n.21.
Pater eam dotem, quæ ad ſe reverſa fuit ex primo matrimonio, tenetur ſecundo marito tradere abſque diminutione, ib.n.23.limitatur nu.25.
Quid ſi mulier poſt contractas primas nuptias, & mortem mariti monaſterium ingrediatur, ib.nu.24.& ſeq.
Quando pater dotem diminuere poſſit, lib.2.cap.17.n.25.
Quid ſi mulier poſt contractas primas nuptias, & mortem mariti monaſterium ingrediatur, ib.n.24.& ſeq.
Quando pater dotem diminuere poſſit, lib.3.c.17.n.25.
Dos, quæ ſolita eſt dari moniali, eſt ſufficiens ad excludendam filiam à ſucceſſione, ubi ſtatutum excludit filias extantibus maſculis, ib.nu.26.limitatur nu.28.
In dotibus, quæ debentur in ſubſidium ab Avo, & ſimilibus, mera neceſſitas inſpicitur, lib.2.cap.17.nu.29.
Quando dos dicatur inofficioſa, ib.nu.30.& 32.
Quando quærela inofficioſæ dotis, vel donationis competat filiis, lib.2.cap.17.num.32.
An, & quando valida ſit confeſſio dotis receptæ facta per maritum conſtante matrimonio, lib.2.cap.16.nu.35.
Quid ſi confeſſio hujuſmodi facta ſit ad favorem ſoceri, vel ſocrus, ibidem.
In conſtituenda dote habenda eſt ratio legitimæ ipſi mulieri debitæ in bonis matris, lib.2.cap.9.nu.189.
An mulier minor poſſit ſine decreto Judicis dote viro immobilia in dotem, lib.2.cap.9.nu.203.
Bona, quæ pro dote, aut legitima aſſignantur, debent eſſe libera, ab omni onere, & litium involucro, lib.2.c.9.n.207.
Feudum ſine conſenſu Domini non poteſt cauſa dotis alienari, nec ſpecialiter obligari, lib.2.c.9.n.210.
In dote non inſpicitur locus contractus, ſed locus, ubi vir habet domicilium, lib.2.c.9.nu.8.
Dos reſtituenda in loco domicilii viri, lib.2.cap.17.num.36. & ſeq.
Quid ſi vir poſt contractum matrimonium mutaverit domicilium, ib.nu.37.
An valida ſit obligatio mulieris, vel minoris ex cauſa dotis, non ſervata ſolemnitate ſtatuti, lib.2.c.15.n.32.47.& 49.
An, & quando frater teneatur alere, & dotare ſororem, lib.2.cap.15.nu.33.
Dos, & pia cauſa æquiparantur, ibid. nu.33.
Filius tenetur matrem alere, ſed non dotare, lib.2.c.15.n.34.
Filia, quando habet aliunde, ex quo ſe alat, non poteſt alimenta petere à parte, lib.2.cap.15.n.35.
An pater teneatur dotare filiam divitem, ib.n.36.
Pater naturalis tantùm filiam alere tenetur, non autem dotare, ib.nu.38.
Mater tenetur dotare filiam in ſubſidium ob inopiam patris, lib.2.cap.15.nu.39.
Mater pro communi filia dotanda poteſt cum viro ſe obligare, ib.n.40.
Dos à matre profecta non revertitur ad matrem ſuperſtitem, etiamſi filia præcedat, lib.2.c.15.n.41.
Item non imputatur in legitimam debitam nepti in bonis Aviæ, ibidem.
Dos data à Patre, prædecedente filia, ad Patrem revertitur, ib. nu.42.
Bona dotalia, ſi perveniunt ad nepotes, imputantur in legitimam, lib.2.cap.15.nu.43.limitatur nu.45.
Pater conſtituendo dotem, potem apponere pactum, ut prędefuncta filia, dos ad ipſum dotantem revertatur, non obſtante conſuetudine, quàm dos non revertitur ad patrem, ib.num.44.

Si pater ſtipulatus fuerit, dotem reddi ſoli filiæ, tunc nepotes non computant illam ſibi in legitimam, ib.n.45.
Si minor ex cauſa neceſſaria conſtituens dotem, in ea aſſignatione lædatur, reſtituendus eſt quoad exceſſum, lib.2. cap.15.num.46.
Quid ſi mulier, quæ dotem promiſit, ex tali promiſſione remaneret indotata, lib.2.cap.15.nu.47.
Mulier nupta ſine dote, ſi poſteà dotem marito conſtituat, tenetur ſervare ſolemnitatem ſtatuti, ib.n.49.
Mulier agere poteſt ad fundum dotalem etiam æſtimatum in ſubſidium, quando videlicet non poteſt aliunde conſequi ſuam dotem, lib.2.c.17.n.38.
Hoc remedium non competit, niſi facta excuſſione in bonis mariti, ib.nu.39.& 43.
An poſſeſſor fundi dotalis poſſit mulieri offerre æſtimationem ipſius fundi, ib.nu.40.& ſeq.
An, & quando mulier agere poſſit ad rem emptam ex pecunia dotali, lib.2.cap.17.nu.41.
Et an hoc privilegium competat militi, & minori, ibid.nu.42.
Quando res empta ex pecunia dotali efficiatur dotalis, lib.2.cap.17.nu.43.
An mulier loco cenſuum dotalium, qui fuerunt extincti, teneatur tempore reſtitutionis recipere alios cenſus ex eadem pecunia emptos à marito, ib.n.45.
Mulier vivente viro poſſidet jure familiaritatis, eoque mortuo pro ſuis juribus dotalibus transfert familiarem poſſeſſionem in veram, & realem jure proprio, lib.2.cap.17. nu.46. declaratur nu. ſeq.
Mulieri competit retentio in domo, vel mobilibus jure familiaritatis ab ea poſſeſſis, non autem in prædiis ruſticis, aut aliis bonis, ib.n.47.
An contra mulierem detinentem bona viri procedi poſſit executivè per Creditores ipſius viri, lib.2.cap.17.nu.48.
Quando bona præſumantur viri, & non uxoris, ib.n.49.
Contra mulierem petentem aſſecurationem ſuæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam, non datur jus offerendi poſterioribus creditoribus, ib.nu.50.
ructus, qui ſuperſunt uxori, deductis ejus, & familiæ alimentis, cedunt in beneficium mariti, & creditorum, ibid.
Fundus dotalis alienari non poteſt, lib.2.cap.17.nu.52. declaratur, & limitatur nu. ſeq.
Prohibitio legalis non includit alienationem neceſſariam, ib. num.53.
Uxor ad redimendum maritum à carceribus, vel eum alendum, poteſt fundum dotalem alienare, ib.num.54. declaratur, & limitatur nu.63.
Quænam ætas exigatur in muliere, ut validè ſe obligare poſſit pro dote, lib.2.cap.17.nu.56.& 59.
Statuta laicorum nec circa matrimonia, nec circa dotes diſponere poſſunt, ib.n.57.
Proviſio, vel ſtatutum generaliter loquens, non porrigitur ad cauſam dotis, lib.2.cap.17.nu.58.
In dote promiſſa pauperi mulieri non requiruntur ſtatutariæ ſolemnitates, ib.n.60.
Donatio facta contemplatione matrimonii non requirit ſolemnitates, nec inſinuationem, ibid.nu.61.
An obligatio minoris ex cauſa dotis, valida ſit abſque ſtatutariis ſolemnitatibus, lib.2.cap.17.nu.62.
Mulier poteſt ſe uſque ad medietatem dotis obligare, ib.n.63.
Mulier, ſi habet idoneum revelatorem, non dicitur remanere indotata, ibid.num.64.
Quæſita per uxorem poſt matrimonium, præſumuntur quæſita ex bonis viri, lib.2.cap.17.n.65. limitatur nu.66.
An, & quando admittatur confeſſio mariti declarantis, ſe emiſſe fundum de pecunia uxoris, ibid.num.67.
Res empta ab uxore de pecuniis viri, ad ipſam uxorem jure dominii ſpectat, lib.2.cap.17.nu.70.
In lucro dotis ſervandum eſt ſtatutum domicilii viri, lib.2.c.17. n.71.& ſeq. limitatur nu.76.78.& 81.
Quid ſi in loco domicilii mariti nullum quoad hoc extet ſtatutum, vel conſuetudo, ib.n.72.
Quando agitur de executione, vel aliis obſervandis poſt contractum matrimonium, debet attendi conſuetudo domicilii ipſius mariti, lib.2.c.17.n.73.
Quid ſi maritus poſteà ad alium locum domicilium tranſtulit, ib.nu.74.& ſeq.
Et quid ſi cauſa reſtitutionis dotis non agatur in loco domicilii mariti, ſed in alio loco, ib.n.75.
Quando in lucro dotis inſpiciatur ſtatutum domicilii mulieris, lib.2. cap.17.n.76.& ſeq.
An, & quando cenſeatur quis renunciaſſe l. exigere dotem, ff. de Judic. ib.nu.77.
Si maritus in uno loco aliquando habitat, & in alio frequentiùs, attendi debet domicilium, in quo habitat frequentiùs, lib.2. cap.17.nu.79.
Quid ſi in quolibet ſe collocet æqualiter, ib.n.80.
An in bonis alibi ſitis attendatur domicilium mariti, ibidem num.81.
Quando mulier alibi nupta reputetur de origine ſua paterna, lib.2.cap.17.nu.82.
Dotis lucro quando vir privetur, lib.1. cap.2. nu.10.
Vide in ver. Fideicommiſſum. ver. Mulier. ver. Publicatio. ver. Uxor.
DUCES belli etiam extra territorium exiſtentes habent imperium in homines ſuæ juriſdictionis, lib.2.cap.1.n.38.
DUELLUM, vide in ver. Animus.

E

ECCLESIA, ſeu alius locus piùs latiùs accipitur, ſi conſideretur quoad effectum immunitatis, quàm ſi conſideretur quoad effectum, ut polluta dicatur, lib.1.cap.3.nu.29.
Immunitatem gaudet tota Eccleſiæ fabrica, videlicet tectum, Sacriſtia, Campanile, ſcalæ, Cœmeterium, porticus, & atrium, ib.nu.30.
Quid ſi Eccleſia nondum fuerit conſecrata, ſed tantùm benedicta, ib.nu.31.
Et quid ſi Divina officia nondum cœperint in ea celebrari, ibid.num.32.
Immunitate gaudent ædes Eccleſiæ, ſeu Clericorum exiſtentes intra 30. vel 40. paſſus, d. lib.1.cap.3.nu.33.
Quid veniat nomine Eccleſiæ, ad effectum, ut dicatur polluta, ib.nu.34.
An Eccleſia violetur, ſi effuſio ſanguinis, vel ſeminis humani, aut hominis mors ſequatur ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubtus eam, ib.nu.35.
Et quid ſi ſequatur in Sacriſtia, vel campanili, ſeu alio loco, à reliquo Eccleſiæ corpore per parietem intermedium ſejuncto, ib.num.36.
Polluta Eccleſia cenſetur pollutum etiam Cœmeterium, ſi Eccleſiæ ſit contiguum, ib.n.37.
In Cœmeterio polluto non debet aliquis ſepeliri, antequam reconciliatum fuerit, ib.n.38.
Quid requiratur ad hoc, ut Eccleſia polluatur per ſanguinis, aut ſeminis effuſionem, ib.n.39.42.& 44.
Eccleſia non polluitur, neque reconciliatione indiget, niſi ſit conſecrata, vel ſaltem benedicta, ib.n.40.
Copula, aut pollutio ſequuta in Monaſteriis, dormitoriis, cubiculis Sacerdotum, vel Religioſorum, an habeat ſpecialem ſacrilegii malitiam, ib.n.41.
An Eccleſia Polluatur per nocturnam pollutionem, aut languinis effuſionem factam ad ſui dafenſionem, vel ad correctionem, aut loco, vel ab ebrio, vel amente, vel à puero uſum rationis non habente, d. lib.1.cap.3.n.42.
Et an polluatur per copulam conjugalem, ib.n.43.
Eccleſia non judicat de occultis, ib.n.44.
Pollutio occulta non impedit celebrationem miſſarum, ibid. num.45.
Occultum qualiter intelligatur, ib.n.46.
An in dubio Eccleſia præſumatur conſecrata, lib.1. cap.3. num.47.
Conſecratio probatur per ſcripturam, vel per unicum teſtem etiam de auditu, ib.n.48.
In dubio Eccleſia inferior conſecranda eſt, ib.n.50.
Eccleſia Cathedralis diù ædificata, præſumitur conſecrata, ib.num.51.
An Eccleſia præſumatur benedicta, ib.n.52.
Quam pœnam incurrat celebrans in Eccleſia polluta ante reconciliationem, ib.n.53.
Ad erigendam Eccleſiam Cathedralem requiritur auctoritas Papæ, in Eccleſiis verò inferioribus ſufficit auctoritas Epiſcopi, lib.1.c.3.n.15.
Appellatione Eccleſiæ veniunt etiam loca pia, ac monaſteria, ac etiam Monachi, & perſonæ ipſius Monaſterii, præſertim in favorabilibus, ib.n.27.
Materia favorabilis quæ dicatur, ib.n.28.
Laicus ex tollerantia, vel licentia Epiſcopi poteſt aliquem locum, ſeu jus ſedendi, vel ſepulchrorum in Eccleſia ſibi vindicare non quoad dominium, vel proprietatem, ſed tantùm quoad uſum, lib.1.c.3.n.54.
Hoc jus largo modo juſpatronatus appellatur, ib.n.55.
An ad hoc requiratur expreſſus conſenſus Epiſcopi, vel potiùs ſufficiat tacitus, ib.n.56.
Hoc jus eſt tranſitorium ad quoſcunque hæredes etiam extraneos, ſicut juſpatronatus ad beneficia, ib.n.57.
Jus ſedilium, & ſepulchrorum in dubio præſumitur hæreditarium, ib.n.58.
In tali caſu competit laico interdictum uti poſſidetis, pro conſervatione ſuæ poſſeſſionis, quæ per unicum actum acquiritur, ib.nu.59
An hoc jus ſit irrevocabile, ib.n.60.
An etiam hæredes manutenendi ſint in poſſeſſione ejuſdem ſedilis,

ſedilis, vel ſepulchri, lib.1.c.3.num.61.

Contra amoventes ſedilia agi poteſt actione injuriarum; etiamſi amovens eſſet adminiſtrator Eccleſiæ, ib.n.65.

An,& quando Epiſcopus, vel Rector Eccleſiæ poſſit amovere ſeſedilia laicis conceſſa, ib.n.68.

Jus ſedendi, vel ſepulchrorum conceſſum alicui familiæ, vel deſcendentibus, an extincta familia tranſeat ad hæredes extraneos, ib.n.69.

Ad conſtruendam Eccleſiam in locis exemptis requiritur auctoritas Papæ; in non exemptis ſufficit licentia Epiſcopi, lib.1.c.3.n.71.

Ad transferendam Eccleſiam de uno ad alium locum concurrere debet juſta cauſa, & licentia Papæ in locis exemptis, vel Epiſcopi in non exemptis, ib.n.72.& 73.

Deſtructa Eccleſia, vel Collegio ob delictum, amittuntur ejus privilegia, ſecus ſi ob aliquam calamitatem, lib.1.c.3.n.77.& ſeq.

Quia ſi deſtruatur Civitas, vel Caſtrum, ibidem numer.78. & ſeq.

Deſtructo principali, deſtruitur etiam acceſſorium, ib.n.79.

Deſtructa Civitate, vel alio loco ſacro, vel prophano ob delictum, Canonici ejus loci deſinunt eſſe Canonici cum amiſſione præbendæ, & Cives deſinunt eſſe Cives, ib.n.80.

Legatum annuum Eccleſiæ relictum an debeatur, deſtructa Eccleſia, libr.1.cap.3.num.84.

Eccleſia, in alium locum traslata, vel alteri Eccleſiæ æquè principaliter unita, retinet privilegia, quæ prius habebat, ibid. num.85.

Miſſæ, quæ ſub pœna caducitatis celebrari debebant in aliqua Eccleſia, abſque caducitatis timore celebrari poſſunt in alia Eccleſia, ad quam Monachi, ſeu alii fuerunt tranſlati, ib.n.86.

Miſſæ celebrari poſſunt in alia Eccleſia, ſi conſtet, Teſtatorem non habuiſſe devotionem in Eccleſia deſignata, vel ſi nequeant celebrari in loco conſtituto, ib.n.87.

Quando ſæpius in die viſitans Eccleſiam, cui conceſſa eſt indulgentia, toties eam lucretur, & quando una vice, ib. num.91.

Creditor Eccleſiæ ex mobilibus, vel fructibus ſtabilium ſatisfieri debet: his verò non ſufficientibus, retinere poterit prædia Eccleſiæ loco pignoris, donec ſatisfactus fuerit, non tamen ea diſtrahere poteſt, lib.1.c.3.n.92.

An requiratur beneplacitum Apoſtolicum, quando ſtabilia Eccleſiæ retinentur loco pignoris, ut ſupra, ib.n.93.

Quando Epiſcopus mobilia pretioſa Eccleſiæ alienare poſſit, ibid.

Legatum relictum Eccleſiæ parochiali cenſetur relictum Eccleſiæ, in qua teſtator habitabat tempore teſtamenti, lib.1.c.3.n.94.& 96. limitatur nu.97.& 98.

Legatum modicæ quantitatis debetur Parochiæ, in qua teſtator fuit ſepultus, ib.num.97.

Si teſtator in totum mutavit domicilium, legatum ſimpliciter Eccleſiæ parochiali relictum debetur Eccleſia, in cujus Parochia tempore mortis habitabat, ib.nu.98.

Legatum relictum omnibus Eccleſiis Civitatis an cenſeatur relictum Eccleſiis poſteà conſtructis, ibid.num.99.

Eccleſiæ conſtruendæ legari, & donari poteſt, lib.1.c.3.nu.102. 107. & 109.

Eccleſia conſtruenda poteſt hæres inſtitui, ib.nu.103.

Relicta Eccleſiæ conſtruendæ debent tradi ſine diminutione, ib.num.104.

Quando fructus medii temporis debeantur, ib.n.104.

Cum donatur Eccleſiæ conſtruendæ, talis promiſſio fit Deo, qui pro loco pio eſt præſens, & acceptat, lib.1.c.3.n.107.

Notarius ſtipulari poteſt pro Eccleſia conſtruenda, ibidem num.109.

Legatum dotis relictum Eccleſiæ conſtruendæ debetur ſtatim ante conſtructionem, lib.1.c.3.num.110.

Minor, ſi major ſit 14. annis, poteſt conſtruere, vel dotare Eccleſiam ſine decreto Judicis, & aliis ſolemnitatibus ſtatutariis, ib.n.112.

Teſtator mandans, Eccleſiam conſtrui in fundo ſuo, non cenſetur totum fundum donaſſe Eccleſiæ, ſed quatenus neceſſe eſt, ib.nu.114.

Teſtator legans Eccleſiæ annuam quantitatem ſolvendam ex aliquo prædio, non intelligitur legaſſe dominium prædii, ibid.num.115.

Legatum annuum perpetuò relictum Eccleſiæ, debetur etiam poſt tempus centum annorum, excepto legato annuo uſusfructus, lib.1.cap.3.num.116.

Dos Eccleſiæ eſt privilegiata ſicut dos mulieris, ibidem numer.117.

Validum eſt legatum factum Eccleſiæ, quam in ſpecie non expreſſit teſtator, & cui Eccleſiæ tale legatum debeatur, ib.num.118.

In dubio magis intelligitur relictum monaſterio monialium, quàm Monachorum, ib.n.119.

Si Eccleſia, vel Monaſterium in loco per teſtatorem deſtinato conſtrui nequeat, in alio loco conſtruenda eſt, deſignando ab Epiſcopo, d. lib.1.c.3.n.120.

Dara negligentia hæredis non conſtruentis Eccleſiam in loco per teſtatorem deſignato, poteſt Epiſcopus in alio loco, ſeu alio modo exequi voluntatem teſtatoris, ib.n.121.

Polluta Eccleſia, cenſetur pollutum cœmeterium eidem contiguum, ſed polluto cœmeterio Eccleſiæ contiguo non cenſetur pollura Eccleſia, libr.1.c.9.num.22.

Lapides, & alia cementa Eccleſiæ dirutæ poſſunt de licentia Epiſcopi applicari uſibus prophanis, non tamen ſordidis, exceptis ſtatuis, & imaginibus Sanctorum, quę in alio Templo locari debent, lib.1.c.16.n.14.

An valeant contractus initi in Eccleſia, libr.2.cap.1.num.46.

Eccleſia poteſt uti jure minoris, lib.2.c.5.n.101.

Eccleſia, quæ recepit emphiteuſim ab alia Eccleſia, cadit in jure ſuo, ſi canonem per biennium non ſolverit, libr.2. cap.5.nu.102.

Bona emphiteutica Eccleſiæ non ſubjacent ſtatutis laicorum, lib.2.c.7.n.240.

Defuncto Rectore, qui malè alienavit rem Eccleſiæ, vel inutiliter contraxit, remanet poſſeſſio civilis apud Eccleſiam, lib.1.c.3.n.122.& ſeq.

Pupillus, & Eccleſia non poſſunt amittere poſſeſſionem, ib. num.125.& ſeq.

Prælatus nomine Eccleſiæ poteſt agere judicio matutentionis, quando aliquis, Eccleſia vacante, occupavit naturalem, lib.1.c.3.num.126.& ſeq.

Eccleſia res malè alienatas an poſſit propria auctoritate recuperare, ib.n.131.

Quando fructus bonorum Eccleſiæ malè alienatorum debeantur à die factæ alienationis, & quando à die moti judicii, ib.num.133.

Molendinum Eccleſiæ, ſi minetur ruinam ob fluminis impetum, poteſt ab eadem Eccleſia in alium locum transferri, lib.1.c.3.n.155.

Eccleſia poſſidens in aliquo loco molendinum, poteſt alios prohibere, ne alia molendina conſtruant, ib.n.156.

In privilegiis Eccleſia fiſco comparatur, immò eſt magis privilegiata, quam fiſcus, lib.1.c.3 n.159.

Eccleſiæ poſſidenti molendinum ab immemorabili competit jus prohibendi, ne alia conſtruantur, ib.n.161.& ſeq.

Publica utilitas conſiſtit etiam in molendinorum conſtructione, & copia, ſed præfertur utilitas publica, quæ concurrit ex parte Eccleſiæ, ib.n.164.

Regula, quòd non licet in flumine publico conſtruere molendinum in ſuperiori parte in damnum habenti molendinum in parte inferiori, procedit in molendinis privatorum, lib.1.c.3.n.166.

Hodie delinquens in Eccleſia, gaudet illius immunitate, excepto homicidio, & mutilatione membrorum, in Eccleſia, ejuſque cœmeterio commiſſa, libr.1.cap.3.num.181. limitatur num.182.

Qui gravia delicta in Eccleſia committũt præter expreſſa, poſſunt ab Epiſcopo ratione loci delicti carcerari, & puniri, ib.n.182. limitatur nu. ſeq.

An Judex laicus, vel ejus miniſtri poſſint à Deo in Eccleſia, ejuſve domibus arma auferre, ib.n.184 & ſeq.

Eccleſiæ immunitate gaudet reus, qui captus à ſatellitibus de eorum manibus aufugit ad locum ſacrum, dummodò non commiſerit delictum in Bulla Gregoriana exceptum, lib.1.cap.3. nu.189.& ſeq.

Reus, qui liberè, & ſponte egreditur ab Eccleſia, ejuſque limitibus, & voluntariè patitur, ſe capi, exiſtens extra locum ſacrum, dicitur ſe ſpoliaſſe beneficio immunitatis, lib.1.c.3.num. 192.limitatur n.193.194.196.198.& 213.

Judex, qui extractum ab ejus familia Eccleſiæ non reſtituit, vel morti tradidit, incurrit in excommunicationem contentam in conſtitutione Gregorii XIV. præſertim ſi mandavit extrahi, lib.1.cap.3.nu.197.

Confugientes ad Eccleſiam impediri nequeunt, quominus poſſint extra Eccleſiam per 30.paſſus ſecurè exire, ib.n.199.

Cognitio, quo in loco reus fuerit captus, & an ſit Clericus, vel capax immunitatis, ſpectat ad Judicem eccleſiaſticum, ibid. num.201.

An,& quando executoribus credatur, ib.nu.203.

An reus extractus neceſſariò reſtitui debeat eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus, lib.1.cap.3.n.205.

Qui homicidii, aut mutilationis delictum in una Eccleſia commiſit, poteſt in alia cum licentia Epiſcopi à miniſtris laicæ poteſtatis capi, ib.n.206.

An à decreto Judicis Eccleſiaſtici pronunciantis, reum eſſe conſignandum Judici ſæculari, vel eſſe reſtituendum Eccleſiæ detur appellatio, ib.n.207.& 210.& 212.

Epiſcopus tradens reum Curiæ ſæculari in caſu, in quo deberet

beret gaudere immunitate, qualiter plectatur, ibid. nu.209.
Quænam informatio sufficiat ad cognoscendum, an reus gaudeat, vel non gaudeat Ecclesiæ immunitate, lib.1. cap.3. nu. 212. & 218.
Judex laicus non potest reum ab Ecclesia extrahere sine licentia Judicis Ecclesiastici, ibid. num.215.
Reus, dum cognoscitur, an gaudere debeat immunitate, debet in Ecclesia custodiri per utrimque Judicem, vel in carceribus Curiæ ecclesiasticæ retinere, lib.1. cap.3.n.217.
Ecclesia, & fiscus habentes fundum communem cum privato, an possint totum vendere, lib.1. cap.3. n.221. 223. 224.
Ecclesia, & fiscus habent privilegium jungendi fundum sterilem possidenti fundum fertilem ipsius Ecclesiæ, vel fisci, ibid. num.222.
Ecclesia, & fiscus possunt vendere rem sibi, & alteri pignoratam, salvo tamen jure alterius creditoris, ibid. n.225.
Favore Ecclesiæ, vel religionis tenetur socius vendere partem suam, si testator jusserit, construi Ecclesiam in fundo communi, lib.1. cap.3. n.226. ampliatur n.28.
Ecclesia cogitur vendere prædium, vel domum alteri Ecclesiæ pro constituenda, vel amplianda ipsa Ecclesia, ibid. num.227.
An Ecclesia possit compellere possessorem domus magni majoratus ad eam vendendam pro constructione ipsius Ecclesiæ, ibid. n.228.
Non requiritur solemnitas, quando Ecclesia cogit rem alienare, libr. 1. cap.3. n.233.
Prælatus an possit remittere legatum, vel hæreditatem nondum incorporatam Ecclesiæ, ib.n.234.
Quando Ecclesia præsumatur esse sub jurisdictione Episcopi vicinioris, lib.1.cap.3.n.265.
Ecclesiæ, quæ secundùm voluntatem Testatoris non ædificavit Monasterium, an sit concedenda restitutio, lib.2.cap. 19.num.39.
Quæ Ecclesia dicatur conventualis, lib.1. cap.12.n.33.
Vide in ver. Ædificium, ver. Capitulum, ver Census, ver. Consuetudo, ver. Emphiteusis, ver. Emptio, ver. Feudum, ver. Legitimatus, ver. Melioramenta, ver. Notarius, ver. Res litigiosa, ver. Sepultura, ver. Statutum, ver. Solutio, ver. Substitutio, ver. Venditio.
EDICTUM Prætoris de non extrahendo frumentum an includat ipsum Prætorem, lib.2. cap.15.n.100.
ELECTIO Summi Pontificis in quo loco fieri debeat, lib.1. cap.17. n.8.
Non valet consuetudo, ut laicus cum Clericis intersit in electione Prælati, lib.1.c.12. n.39.
Vide in ver. Capitulum.
EMANCIPATIO facta coram eo, qui habet jurisdictionem à lege municipali, habetur rata ubicunque, lib.2. cap.4. num.83.
EMPHITEUSIS Ecclesiæ an, & quando transeat ad hæredes extraneos, libr. 2. cap.5. per tot.
Quando contractus dicitur emphiteuticus, & quando censualis, ib. n.54. & 153. cum seq.
In emphiteusi Ecclesiæ attenditur loci consuetudo, ibid. numer.55.
An, & quando Ecclesia teneatur renovare, lib.2. cap.5. n.59. & seq.
An, & quando fœminæ ad emphiteusim, vel feudum admittantur, ibid. n.63. & seq.
An, & quando emphiteusis præsumatur perpetua, lib.2. cap.5. nu. 49. 72. & seq.
An emphiteusis privati transeat ad extraneos, lib. 2. cap.5.n.9.31. 75. cum seq.
Melioramenta facta in re emphiteutica transeunt ad hæredes etiam extraneos, lib.2. c.5. n.24.
Res emphiteutica non potest obligari sine Domini licentia, quando obligatur pro quanto valet, lib.2. cap.5.n.28.
Resoluta emphiteusi resolvuntur omnes obligationes, ibidem num.30.
Emphiteusis non potest alienari in personam potentem, etiam in casibus, in quibus licita est alienatio irrequisito Domino, lib.2. cap.5. n.78.
Dominus directus in Emphiteusi perpetua ad quoscunque hæredes transitoria prohibere non potest, ne bona perveniant ad Ecclesiam, lib.2. cap.5. n.79.
Quando Vassallus, vel Emphiteuta possit absque consensu Domini formam rei feudalis, vel emphiteuticæ mutare, lib.2. cap. 5. n.124. & seq.
Emphiteuta, & Vassallus possunt sine consensu Domini constituere usufructum in re emphiteutica, vel feudali, lib.2. cap. 8. num.21.
Domum, vel fundum emphiteuticum ruina, vel incendio consumptum tenetur emphiteuta reficere, lib.2.cap.5.n.133. declaratur n.134. & seq.
Emphiteuta tenetur non solùm de dolo, sed de lata, & levi culpa, lib.2. cap.5. n.134.
In culpa est, qui non facit, quod deligens paterfam. fecisset, vel non prævidit, quod de facili poterat evenire, ibidem num.134.
Quando emphiteutæ fieri debeat remissio pensionis, seu canonis, ibid. n.137.
Quando quis excusetur à caducitate, lib.2. cap.5.n.155.
Quid probare teneatur is, qui agit ad caducitatem, lib.2. cap. 5. n.156. & seq.
Dominium, & possessio qualiter probentur, ibidem n.157. & seq.
In casu dubio non est admittenda caducitas, lib.2. cap.5. n.164.
Quando ob impositionem census super re emphiteutica incurratur caducitas, ib. n.29.
An Dominus directus finita emphiteusi possit propria auctoritate capere possessionem fundi emphiteutici, ib. n.165.
Pensio emphiteutica, & similes redditus fundales dicuntur bona immobilia, & sequuntur locum rei, ob quam debentur, lib.2. c.8. n.40. limitatur n.seq.
Quando Emphiteuta alienans sine consensu Domini cadat à jure suo, & quando non, lib.2. cap.15. n.146.
Bona emphiteutica an veniant in generali obligatione, lib.2. cap. 5. n.3. 13. 22. 28. & 30.
Vide in Ver. Caducitas, ver. Census, ver. Ecclesia, ver. Identitas, ver. Legitimatus, ver Melioramenta, ver. Publicatio, ver. Solutio, ver. Statutum, ver. Thesaurus.
EMPTIO in dubio præsumitur facta nomine proprio, non hæreditario, lib.2. cap.9. n.223.
An emens proprio nomine de pecuniis alienis sibi acquirat, ib. n.225.
Emptum ex pecuniis Ecclesiæ, uxoris militis, & minoris, an efficiatur ipsius Ecclesiæ, uxoris, &c. lib.2. cap.23. n.76.
Emens equum certo pretio, quod statim solvit, potest, si equus ei non tradatur, venditorem convenire, ut equum statim tradat, lib.2. c.1. n.245.
Advena, qui aliquid emit non soluto pretio, potest cogi in foro contractus ad illud solvendum, ib. num.426.
Vide in ver. Socius, ver. Venditio.
EPISCOPUS habet de jure communi juris assistentiam, seu fundatam intentionem exercendi jurisdictionem in tota sua diœcesi, lib.1. cap.3. n.243.
Quando sola juris assistentia relevet ad effectum manutentionis, & quando non, ib. n.245. & seq.
An sufficiat solum privilegium absque possessione ad excludendam manutentionem Episcopi, ibi d. n.247.
Quando quis dicatur constitutus in quasi possessione exemptionis, lib.1.cap.3. n.251.
Is, qui potest alicubi aliquem jurisdictionis actum exercere, & alios similis, ib. n.252.
Quando juris assistentia, quæ uni competit, prosit etiam aliis, ib. n.254.
An jurisdictio censeatur concessa inferiori cumulativè, vel privativè quoad Episcopum, ib. n.255.
Episcopus celebrans privatè in Diœcesi aliena, potest uti benedictione Episcopali, lib.1. cap.4. num.12.
Episcopus in diœcesi aliena an possit prædicare, ib. n.13.
Quicquid per privilegium exemptionis non adimitur, censetur Ordinario loci reservatum, lib. 1.cap.4. n.3.
Episcopus potest visitare Ecclesias Regularium, & exemptorum in concernentibus curam animarum, & corrigere eosdem in casibus hic expressis, lib. 1. c.4.n.16.
Episcopus commorans in loco exempto intra diœcesim existente, dicitur residere etiam ad effectum alternativæ, lib.1. cap.4. nu. 20. limitatur n.22.
Ad quid teneatur Episcopus ordinans aliquem ad sacros ordines sine titulo, lib.1. cap.6. n.64.
Quid si permiserit ædificari Ecclesiam sine dote, ib. d. cap. 6. num.5.
An Episcopus concedere possit licentiam trasportandi cadavera de uno loco ad alium, lib.1.c.9. n.6.
Quando id fieri possit propria auctoritate, ib.
Episcopus potest residere in qualibet parte suæ diœcesis, lib.1.c. 13. num.39.
Quando Episcopus mobilia pretiosa Ecclesiæ alienari possit, lib.1. cap.3. n.93.
In quo loco consecratio Episcopi facienda sit, lib.1. cap.18. num.1.
Qua pœna plectatur Episcopus, si intra sex menses munus consecrationis non susceperit, ib. n.2. & seq.
Episcopus sine justa causa non potest removere cathedram, & tribunal à Civitate ad longum tempus, lib.2. c.1.n.29.
Episcopus excusatur ad effectum alternativæ, si propriam diœcesim ingredi non possit ad residendum ob propterviam impiorum, lib.2. c.1. n.36.
Episcopus non tenetur accedere ad locum litigii, vel alium ibi delegare, etiamsi haberet duas diœceses, lib.2.c.1.n.47.
Episcopus causas Capitularium diœcesis unitæ potest cognoscere

ſcere vel in loco ſui domicilii, vel in ſuo conſueto tribunali, lib.2.c.1.n.48.

Epiſcopus contra Clericos non reſidentes etiam in aliena diœceſi exiſtentes procedere poteſt, lib.2.c.15.n.211.

An poſſit procedere contra Clericos abſentes, qui ad Synodum non accedunt, ib.n.211.

Ad quem Epiſcopum ſpectet executio legati pii, quando teſtator in uno loco habebat domicilium, in alio originem, lib.2.cap.9.n.113.

Quid ſi patrimonium teſtatoris extaret in diverſis locis, ib. num.114.

Epiſcopus per totam Diœceſim conſtituere debet Pœnitentiarios cum facultate abſolvendi à caſibus reſervatis, lib.1. cap.19.n.8.

Vide in ver. Beneficia, ver. Cenſura, ver. Juriſdictio, ver. Juſpatronatus, ver. Locus, ver. Matrimonium, ver. Regulares, ver. Sepultura ver. Statutum.

EVICTIO an ſuffragetur ementi ſcienter rem alienam, lib.2. cap.9.n.214.

Re evicta, oritur actio pro conſecutione damnorum, & intereſſe, ſeu reſtitutione ipſius rei, vel pretii, lib.2.cap.9. num.215.

Vide in ver. Donatio, ver. Fideicommiſſum, ver. Legatum.

Fidejuſſio de evictione reſpicit deciſionem cauſæ, libr.2. c.4. num.102.

EXCOMMUNICATIO, vide in ver. Cenſura.

EXCUSSIO, vide in ver. Debitor.

EXEMPTIO ſi conceſſa fuerit non ratione certi loci, ſed ſimpliciter, ſeu generaliter exemptus gaudet exemptionis privilegio, ubicunque contraxerit, vel deliquerit, lib.2. c.16. num.3.

Exemptus prorogare poteſt juriſdictionem eorum, quibus circumſcripta exemptione erat ſubjectus, ib. num.4. limitatur n.5. & ſeq.

Superior non obſtante prorogatione facta à ſubdito, poteſt cauſam avocare, & reaſſumere, lib.2.c.16.n.5.

Privilegium certo loco circumſcriptum non extenditur extra illum locum, lib.2.c.16.n.1.

Exemptus extraneo ſuperiori non poteſt ſe ſubmittere ſine licentia Papæ, poteſt tamen ſe ſubmittere Ordinario aliàs ſuo, lib.1.c. 4.n.19. & lib.2.c.16.n.4. & 6.

Perſonæ loci exempti non ſunt de territorio quoad concernentia earum odium, poſſunt tamen uti ſtatutis illius loci in favorabilibus, lib.1.c.4.n.28.

Vide in ver. Epiſcopus, ver. Locus, ver. Regulares.

EXILIUM, vide in ver. Relegatio.

F

FACTOR, vide in ver. Inſtitor.

FACTUM, vide in ver. Confeſſio.

FALCIDIA prohiberi poteſt liberis primi gradus, lib.2. c.9. num.235.

Fructus percepti ex re legata imputantur in falcidiam, ibid. num.236.

FAMA, vide in ver. Teſtis.

FEUDATARIUS vide in ver. Feudum.

FEUDUM, ſeu bona feudalia an, & quando hypothecari poſſint ſine Domini licentia, lib.2.c.5.n.1. & ſeq.

Si Filius bonis paternis in favorem fratrum, aut Agnatorum renunciet, talis renunciatio non trahitur ad bona feudalia ib. num.4.

Pater poteſt diſponere de feudo hæreditario in præjudicium filiorum, ib.n.6.

Super feudo hæreditario poteſt imponi cenſus ſine conſenſu Domini directi, lib.2.c.5.n.7.

Feudum in dubio præſumitur hæreditarium, ib.n.8.

Aſſenſus à Domino obtentus per Vaſſallum, ut poſſit feudum obligare, non extenditur ad obligationes præcedentes, ib. num.17.

In omni caſu, quo feudum obligare poſſet, non intelligitur obligatum, niſi in ejus poſſeſſionem quis fuerit inductus, lib.2. cap.5.n.19.

Caſtrum in dubio præſumitur liberum, non feudale, ibid. num.27.

An monaſterium ex perſona ingreſſi ſuccedat in feudo, lib. 2.cap.5.n.35.

In omni feudo regulariter eſt in electione Vaſſalli, an velit perſonaliter ſervire, vel ſolvere pecuniam, niſi eſſet electa induſtria perſonæ ib.n.36.

An Vaſſallus poſſit ſubinfeudare, ſeu feudum cedere Eccleſiæ abſque conſenſu Domini, ib.n.37.

An obtinens feudum ab Eccleſia, poſſit illud alteri cedere, lib.2. c.5.n.38.

An conſuetudines feudorum ligent Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas, ib.n.39.

An Eccleſia Vaſſalla, quæ tenet feudum à laico, poſſit ſubinfeudare ſine conſenſu Domini directi, lib.2.c.5.n.40.

An feudum poſſit legari Eccleſiæ, ib.n.41.

Quando agitur de Regalibus, poſſeſſor de titulo ſuæ poſſeſſionis docere cogitur, lib.2.c.5.n.43.

Si Prælatus ſervitium non præſtiterit, Eccleſia privatur feudo, ſed eo mortuo feudum ad Eccleſiam revertitur, lib.2.c.5.nu.90. limatur n.95. & ſeq.

An ex culpa mariti non præſtantis ſervitium amittatur feudum in dotem datum, lib.2.c.5.n.93. & ſeq.

Quando ſuccurratur Eccleſiæ per beneficium reſtitutionis, lib.2.c. 5.n.95. & ſeq.

An, & quando Eccleſia privetur emphiteuſi, ſi ejus Rector canonem non ſolverit Domino directi, ib.n.99. & ſeq.

Civitas quando feudum amittat, lib.2.c.5.n.103. & ſeq.

An reſtituatur feudum reſtituta Civitate, lib.2.c.5.n.105.

An feudum Eccleſiæ conceſſum à laico, deſtructa eadem Eccleſia, ad Dominum revertatur, ib.n.206.

Mariti bonis publicatis feudum, & alia bona dotalia ſtatim ad uxorem revertuntur, lib.2.c.5.n.109. limitatur n.ſeq.

An feuda, vel bona emphiteutica exiſtentia in territorio Caſtri, ob non ſolutum canonem, vel alia de cauſa devoluta, ſpectent ad Principem infeudantem, vel ad feudatarium, lib.2.c.5.n.113.

Feudatarius habet potentius jus, quàm uſufructuarius, ibid. num.114.

Vide in ver. Cenſus, ver. Dos, ver. Legitimatus, ver. Meliorамenta, ver. Publicatio, ver. Solutio.

FIDEICOMMISSUM ſi ad certas perſonas, vel certos gradus coarctatum ſit, ultimus illius gradus poteſt libere res fideicommiſſo ſuppoſitas alienare, lib.1.c.12.n.59.

Bona fideicommiſſo ſuppoſita, an, & quando poſſint obligari, & alienari pro dote filiorum, neptum, & aliarum deſcendentium ipſius fideicummittentis, lib.2.c.9.n.187. & ſeq.

An res fideicommiſſo ſubiectæ alienari poſſint ob cauſam alimentorum, vel pro liberatione filii capti ab hoſtibus, vel pro redemptione vitæ, ib.n.199. & ſeq. & c.17.n.55.

Quando bona omnia fideicommiſſi dari poſſint in dotem, lib.2. cap.9.n.202. & 204.

An domus, ſeu alia res fideicommiſſo ſuppoſita poſſit tota ſubhaſtari, & deliberari pro concurrenti quantitate legitimæ, ib. num.205.

Quid ſi reſtitutio fideicommiſſi facienda eſſet Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, ib.n.206.

Quando hæres teneatur probare, non extare alia bona, præter fideicommiſſo ſubjecta, ex quibus poſſit fieri detractio legitimæ, & trebellianicæ, lib.2.c.9.n.208.

Quando agitur de fideicommiſſo particulari, alleganti bona libera non ſufficere, incumbit onus probandi, ib.n.209.

Prohibitio alienationis facta, ut res perpetuò maneat in familia, non extenditur ultra quartum gradum, lib.2.c.9.n.211.

An bona à fideicommiſſo diſtracta vigore d. auth. res quæ, redeant ad fideicommiſſum nullis remanentibus ex matrimonio liberis, ib.n.212.

An bona fideicommiſſi poſſint permutari cum aliis rebus ſine beneplacito Principis, lib.2.c.9.n.213.

An emens ſcienter rem ſubjectam fideicommiſſo agere poſſit de evictione ib.n.214.

Prædia empta ab hærede ex pecunia hæreditaria, vel in ſolutum accepta pro credito hæreditario, reſtitui non debent fideicommiſſario univerſali, ſed tantùm ipſa pecunia, lib.2. c.9. n.221. & 226.

Quid ſi teſtator mandaverit, ut pecuniæ inveſtirentur, ibid. num.224.

Quando hæres gravatus teneatur reſtituere tantùm dimidiam partem prælegati, vel hæreditatis, lib.2. cap.9.num.227. & ſeq.

Subſtitutio fideicommiſſaria regulariter comprehendit portiones omnes, quæ gravato ſupervenerunt ex reciproca ſubſtitutione, ib.n.228.

Hæres gravatus detrahit pecunias pro ſorte ſolutas creditoribus, & legatariis, & alias expenſas neceſſariò, & utiliter factas in cauſis hæreditariis, lib.2.c.9.n.230.

Hæres gravatus non tenetur ſolvere debita de fructibus hæreditatis, ib.n.230.

Liberi primi gradus non imputant in trebellianicam fructus perceptus judicio teſtatoris, lib.2.c.9.n.231.

Liberi ulterioris gradus, & nepotes fructus non lucrantur, ſed imputant in quartam, ibid. num.232. declaratur numer.234.

Trebellianica liberis primi gradus an prohiberi poſſit, ibid. num.233.

Rogatus reſtituere quicquid ſibi de hæreditate ſupererit, tenetur reſervare quartam partem hæreditatis fideicommiſſario, libr.2. cap.23.n.69. limitatur n. ſeq.

Bona fideicommiſſo ſubjecta tranſeunt in fiſcum durante delinquen-

finquentis vita, lib.2. c.5. n.111.
Quando bona hujusmodi in fiscum transeant, libr.2. cap. 5. num.112.
Actor veniens jure fideicommissi, tenetur probare, quid in bonis testator reliquerit, lib.2. c.24. n.3.
Bona fideicommisso subjecta, an veniant in generali obligatione, lib.2. c.5. n.3. 22. 28. & 30.
Vide in ver. Alienatio, ver. Collegium, ver. Hæreditas, ver. Publicatio, ver. Statutum.
FIDEICOMMISSARIUS, vide in ver. Hæres, ver. Possessio.
FIDEIUSSIO, vide in ver. Cautio, ver. Fidejussor.
FIDEJUSSOR quando censeatur fidejussisse contemplatione secundi, vel primi, lib.1. c.3. n.142. & seq.
Correus, qui solidum solvit principali creditori, potest repetere à confidejussore pro rata sine cessione, ib.n.147.
Fidejussor de repræsentando quando liberetur, libr.3. cap.7. n.1. & seq.
Fidejussor de solvendo judicatum, etiam mortuo reo tenetur, ib. n.11.
Promissio de non offendendo, ad causam antiquam tantùm restringitur, ita ut si sequatur offensio ex nova causa, non dicatur contraventum promissioni, lib.3.c.7.n.14.
Reus, qui discessit cum licentia etiam limitatur ad certum tempus, non potest condemnari, si non redeat elapso tempore, nisi prius monitus, & interpellatus fuerit ad redeundum, lib.3. c.7. n.26.
Debitor liberatur, etiamsi solutio deberi fiat ipso invito, ib. num.31.
Obligatus ad aliquem repræsentandum etiam cum clausula toties quoties &c. non tenetur, nisi semel, lib.3. cap.7. num.35.
Fidejussio de judicio sisti durat usque ad sententiam, & non ultra, ib.n.36. limitatur n.38. & seq.
Promissio fidejussoris de iudicio sisti, respicit instantiam, qua peremptа finitur, lib.3.c.7. n.37.
Fideiussio de solvendo iudicatum durat etiam post sententiam, lib.3.c.7. n.39.
Peremptа instantia resolvitur fideiussio de iudicatum solvendo, ib. n.42. limitatur n. seq.
An fidejussor de judicatum solvendo, liberetur, lata prima sententia in favorem debitoris, lib.3.c.7.n.44.
Fidejussor datus in uno loco, non tenetur repræsentare in alio, ib. n.48.
Qui promisit dare fidejussorem, intelligitur promisit dare in Civitate, in quo promisit, & hominibus illius Civitatis, ib. num 49.
Fidejussor non patitur aliquam extensionem de loco ad locum, lib. 3.c.7.n.51.
Item extendi non debet de re ad rem, ib. n.52.
In dubio capienda est interpretatio, nè fideiussor teneatur, ib. num.53.
Fideiussio præstita in causa civili, non extenditur ad causam criminalem, lib.3. c.7.n.54.
An cautio data coram Judice inquirente de maleficio, duret, si ipsemet Judex desistat ab inquisitione, & procedat per accusationem, ib. n.55.
Levis metus à non comparitione excusat, ib. n.65.
Is, qui promisit factum, & sine culpa sua implere non potuit, excusatur à pœna, ib. n.67.
Relaxatus sub cautione de se repræsentando causa cognita, censetur dimissus tanquam innocens, vel saltem censetur absolutus ab observatione iudicii, lib.3.c.7.n.70.
An possit fidejussor ad effugiendam condemnationem pœnæ, suscipere defensionem rei, qui aufugit, lib.3. c.7. n.75.
Quando tota pœna pecuniaria in fidejussione contenta exigi possit in casu fugæ, & quando non, ib.n.76.
Pœna contentionalis non exigitur, nisi ad metam interesse, lib.3. cap.7.n.78.
In criminalibus reus dare debet fidejussorem in loco Judicii, ib. n. 79. declaratur, & limitatur n.83. & seq.
An teneatur Notarius, si fidejussor non sit idoneus, ibid. num. 80. & seq.
An teneatur Notarius, qui recepit fidejussorem minus idoneum, quando principalis est dives, lib.3. c.7. n.82.
Fidejussor, qui præstatur in executionem sententiæ diffinitivæ, præstari potest etiam extra locum judicii, ib. n.83.
Satisdatio necessaria præstare similiter potest extra locum judicii, ibid. n.84.
Quæ sit satisdatio necessaria, ibid. n.85.
Fidejussores licèt insolidum teneantur, habent tamen beneficium divisionis, si omnes sint solvendo, lib.2.c.4. n.135.
Quando obligatio fidejussoris firma remaneat, licet nulla sit obligatio principalis, lib.2.c.8. n.35.
Vide in ver. Cautio, ver. Census, ver. Debitor, ver. Evictio, ver. Satisdatio.
FIDES Publica, caduca est, & fragilis cautio, lib.2.cap.1. num.127.
FILIUS ab hostibus captus, propter spem postliminii, impedit, nè alii succedant, lib.2.c.15.n.150.
An filius teneatur in divisione conferre bona, quæ habuit vivente patre, lib.2.c.17. n.34.
In testamentis ea verba, si sine filiis decesserit, intelliguntur de masculis, non autem de fœminis stante statuto fœminarum exclusivo, lib.2.c.5.n.68. limitatur n.71.
Vide in ver. Debitor, ver Dos, ver. Legitimatus, ver. Origo, ver. Pater, ver. Publicatio.
FINES probantur etiam per conjecturas, & præsumptiones, lib.1. cap.3.n.261.
Si instrumento partes enunciant confines, statur illis confinibus enunciatis, illique fines probant dominium inter ipsas partes, lib.2.c.23. n.35.
In materia antiqua sufficit, ut verificetur locus, in quo res existit, etiam cum uno confine, ib.n.36.
Vide in ver. Ædificium, ver. Identitas.
FISCUS, vide in ver. fideicommissum, ver. Gabella, ver. Publicatio.
FLUMEN, vide in ver. Aqua.
FORENSIS an subiiciatur statuto loci in ordinatoriis Judicii, lib. 2.c.1. n.364.
Forenses in alieno territorio delinquentes, quando puniantur secundùm pœnas statutorum illius loci, & quando excusentur, lib.3.c.12.n.1. & seq.
Delinquens efficitur de jurisdictione loci, ubi delinquit, ib. num.2.
Delictum, quod de novo inducitur per statutum, non trahitur ad actum perpetratum extra territorium, ib.n.3.
Merces aliundè delatæ in aliquem locum, an possint exportari extra illius territorium, non obstante Edicto Curiæ, lib.3. c.12. n.8. & seq.
An pœna temperanda sit in casu supinæ, vel crassæ ignorantiæ, vel quando dubitatur de scientia, vel ignorantia, ib. num.11.
Quando ex conjecturis, & præsumptionibus etiam violentis judicatur in criminalibus, Judex debet temperare sententiam, & minorare condemnationem, lib.3. c.12.n.12.
Exteri transeuntes per aliena territoria, si arma deferant, excusantur à pœnis impositis per statuta locorum, ib. nu. 13. & 16.
Itinerantes, & navigantes possunt arma impunè deferre secundùm jus commune, ib.n.14. & 16.
Retinens domi arma prohibita de consuetudine non punitur, lib. 3.c.12.n.15.
Clericis transeuntibus per loca periculosa, licitum est arma deferre pro sui defensione, ib. n.16.
Judex originis, vel domicilii delinquentem in alieno territorio tenetur punire secundùm statuta loci delicti, si de eis notitia haberi potest, sin minùs secundùm jus commune, ib. num.17.
An, & quando statuta, quæ respiciunt litis decisionem, porrigantur ad ea, quæ extra territorium committuntur, ib. num.18.
An, & quando Advenæ subiiciantur statutis locorum, in quibus morantur, & quando non, lib.2. c.15.n.185. & seq.
Consuetudines, quæ à jure communi exorbitant, non debent extendi, sed restringi tanquam odiosæ, ib.n.185.
An advenæ teneantur servare dies festos particulares ejus loci, per quem transeunt, lib.2. c.15.n.187.
An Sacerdos Græcus, vel latinus possit servare ritum Ecclesiarum ejus loci, in quo hospitatur, ib. n.188.
An extraneus ligetur censuris latis à Superiore loci, si ibi brevi tempore intendat morari, lib.2. c.15. n.189.
An forenses visitantes consanguineas moniales subiiciantur pœnis ab Episcopo ejus loci noviter inductis, ib.n.190.
An vagi, seu vagabundi obligentur legibus, & consuetudinibus locorum, in quibus hospitantur, lib.2. c.15.n.191.
Et an possint puniri à loci Magistratu ob delicta etiam alibi commissa, ibid.
An Peregrini teneantur jejunare Mediolani primis quatuor diebus quadragesimæ, lib.2. c.15. n.201.
An in locis, ubi Concilium Tridentinum receptum non est, possit advena inire matrimonium sine Parocho, & testibus, lib.2. c.15. n.202.
Vide in ver. Gabella, ver. Locus, ver. Statutum.
FORUM viri sortitur uxor, & acquiri civilitatem tam loci habitationis mariti, quàm ejus originis, lib.1.c.6.n.53.
Uxor licèt conveniri non possit, nisi coram tribunali ipsius mariti, tamen quoad bona, & alia retinet originale domicilium, ib. n.55.
In successione intestati inspicitur forus rei, sive realis, lib.2. cap.1.n.64.
Ubi multa sunt fora, electio spectat ad Actorem, lib.2. cap.

I. num.315. & 335.
Vide in ver. Hæres, ver. Locus, ver. Statutum, ver. Succeſſor.
FRATER, ejuſque filii, extranei dicuntur, libr. 2. cap. 4. num.37.
Si duo fratres, vel alii habeant bona, vel hæreditatem communem, & unus contrahat debitum, ille tantùm tenetur, lib.2. cap.4. n.141.
Quid ſi probetur, quòd occaſione communis utilitatis debitum contraxerit, lib.2. cap.4. n.142.
FRAUS quomodo probetur, lib.2. cap.15. n.88.
FRUCTUS quando computentur in ſortem, libr. 2. cap. 7. num.68.
Vide in ver. Hæreditas, ver. Hæres, ver. Legatum, ver. Onus, ver. Poſſeſſio, ver. Subſtitutio, ver. Via.
FRUMENTUN, vide in ver. Ventus.
FUNDUS; ſi dividatur occaſione viæ noviter directæ à Principe, non ex hoc definit eſſe unum corpus, lib.2. cap. 1. num.381.
Vide in ver. Via.
FUR in quo loco puniri poſſit, lib.3.c.15. n.1. & ſeq.
An fur in Eccleſia furtum committens gaudeat Eccleſiæ immunitate, lib.3. cap.15. n.4.
Et an poſſit carcerari, & puniri à Judice Eccleſiaſtico, ib.
Quilibet Judex contra furem procedere poteſt quoad reſtitutionem rei furto ablatæ, ib. n.6.
Vagabundus ubique locorum poteſt tam criminaliter, quàm civiliter conveniri, lib.3. c.15. n.7. 9. & ſeq.
An, & quando Judex loci originis, vel domicilii teneatur remittere reum, ſeu delinquentem ad Judicem loci delicti, ibid. n.8. & ſeq.
An in caſu, in quo remiſſio delinquentis conceditur, ſtari debeat proceſſui Judicis remittentis, ib. n.15.
An ex confeſſione à reo facta coram Judice remittente poſſit reus condemnari, ib. n.16.
Et an ſufficiens ad torquendum, lib.3. c.15. n.17.
An Judex requiſitus poſſit reum remittere ſine juſſu Principis, ibid. n.18.
Fur, qui cum re furtiva reperitur in Urbe, ibi puniri poteſt, lib. 3. cap.15. n.20. & ſeq.
An fur, qui duo furta extra territorium commiſit, & unum in territorio, puniri poſſit pœna ſtatuti infligentis pœnam mortis pro tertio furto, vel pro tribus furtis, ib. num.23. & ſeq.
Famoſus fur dicitur, qui tria furta commiſit, lib.3. cap.15. num.24.
An, & quando fur de jure puniri debeat pœna mortis, ib. num.25.
An, & quando fur capi poſſit in alieno territorio, ibidem num.30.
In quo loco reſtitutio rei alienæ fieri debeat, ib. n.32.
Debitor pecuniæ fugitivus po eſt pro debito coram quocunque, Judice conveniri, lib.3. c.16. n.11.
An, & quando furti teneatur is, qui in via aliquid invenit, lib.3. cap.15. n.33. & ſeq.
Quando res cenſeatur habita pro derelicta, ib. n.36.
An actor poſſit poſt criminalem actionem intentare etiam civilem lib.3. cap.15. n.39. & ſeq.
Quando actio criminalis dicatur præjudicialis civili, ibid. num.40.
Vide in ver. Poſſeſſio.
FURTUM, vide in ver. Amiſſio, ver. Fur. ver. Univerſitas.

G

GABELLA in quo loco ſolvi debeat, lib.2. capr.22. num.1. & ſeq.
Eccleſia, & eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt à gabellis, ib. num.17.
Pro rebus, quæ ad uſum proprium, vel ad fiſcum, vel ruris gratia vehuntur, gabella non ſolvitur, lib.2. cap.22. n.18.
Pro ratificatione contractus gabella non debetur, ibid. numer.21.
Pro eodem facto, vel pro eadem re gabella bis ſolvi non debet, lib.2. cap.22. n.22.
An gabella ſolvi debeat pro venditione facta cum reſervatione dominii, lib.2. cap.7. n.27.
An, & quando forenſes collectari poſſint, lib.2. cap.22. n.23. & ſeq.
Fiſco obſtat præſcriptio quinquennalis ad vindicandum commiſſa, lib.2. cap.22. n.31.
An valeat conſuetudo, vel ſtatutum cogens forenſes ad onera perſonalia, ib. n.32.
Forenſis recuſans ſolvere collectam, non detruditur in carcerem, ſed executio fit ſuper re, vel ejus fructibus, lib.2. cap.22. n.33.
In quo loco ſolvi debeat gabella, quando in uno loco celebratus eſt contractus, & in alio extat fundus, ſed res vendita, lib.2. cap.15. n.85.
Quid ſi contractus celebratur in uno loco, & ſolutio deſtinatur in alio, ib. n.86.
Vide in ver. Alimenta, ver. Nundinæ, ver. Statutum.
GRATIA, ſeu reſtitutio, vide in ver. Publicatio.
GREX, vide in ver. Legatum.

H

HÆREDITAS quando ob incapacitatem hæredis inſtituti devolvatur ad fiſcum, & quando ad proximiores, libr. 2. cap.15. n.145. & ſeq.
Fructus tempore mortis teſtatoris recollecti patrimonium defuncti dicuntur, & augent ipſam hæreditatem, lib.2. cap. 9. num.186.
Hæreditas eſt quid intellectuale, & loco non circumſcribitur, lib. 2. cap.32. n.23.
Vide in ver. Filius, ver. Poſſeſſio.
HÆRES, qui teſtatori non adhibuit Medicum, vel malum adhibuit, privatur hæreditate, lib.1. c.2. n.12.
An apprehenſa poſſeſſione unius rei hæreditariæ cenſeatur apprehenſa poſſeſſio cæterarum rerum ejuſdem hæreditatis, lib.1. cap.3. n.62.
Poſſeſſio an tranſeat ad hæredes, d. lib.1. c.3. n.63.
Quo judicio hæres agere debeat contra poſſidentem rem aliquam hæreditariam, ib. d. cap.3. n.64.
An valida ſit inſtitutio hæredis alterius voluntati commiſſa, lib. 1. cap.3. n.106.
An teſtator pro ſalutæ animæ ſuæ relinquere poſſit incertum hæredem, veluti pauperes Chriſti, aut miſerabiles, perſonas, ib. n.105.
In quo loco hæres conveniri debeat, lib.2. cap.1. num.302. & ſeq.
Hæres, & defunctus cenſentur eſſe eadem perſona, ibidem num.303.
Clericus, miles, pupillus, & vidua hæredes coram ſuo Judice competente conveniendi ſunt, ibid. num.308. declaratur num.309.
Coram quo Judice hæreditas jacens, & non adita, conveniri debeat, ibid. n.314.
Hæres adeundo hæreditatem videtur in loco, ubi eam adivit, quaſi contrahere cum legatariis: tacitè tamen videtur ſolutionem deſtinare in locum, ubi eſt major pars hæreditatis, lib.2. cap.1. n.322.
Hæres, qui in certo loco ſponte incœpit ſolvere partem legati, in eodem loco conveniri poteſt pro reliqua parte, non tamen pro aliis legatis, ib. n.333.
An, & quando hæres gravatus teneatur fructus perceptos reſtituere, vel in legitimam, aut trebellianicam computare, lib.2. cap.9. n.185.
Vide in ver. Debitor, ver. fideicommiſſum, ver. Legatum, ver. Melioramenta, ver. Onus, ver. Publicatio, ver. Poſſeſſio.
HÆRESIS, vide in ver. Delinquens, ver. Publicatio.
HÆRETICUS ubique puniri poteſt, libr.3. cap. 15. numer.12.
An, & quando remitti debeat ad locum delicti, ibid. num. 12. & 19.
HOSPITALE quando præſumatur publicum, & religioſum, & quando privatum, & prophanum, libr. 1. cap.3. numer.20.
An quis ſine licentia Epiſcopi poſſit conſtruere Hoſpitale, vel Oratorium, lib.1. cap.2. n.5.
Quando Hoſpitale, vel Oratorium poſſit ad prophanos uſus converti, lib.1. cap.2. n.6.
An præſumatur auctoritate Epiſcopi ædificatum, lib.1. cap.2. num.3.
Hoſpitale, & alia loca fundata auctoritate Epiſcopi gaudent eccleſiaſtica immunitate, d. lib.1. c.3. n.4.
Hoſpitale erectum ſine auctoritate Epiſcopi quando redire poſſit ad prophanos uſus, d. lib.1.c.3.n.7.
An in tali Hoſpitale erigi poſſint campanæ, ib. n.8.
An hujuſmodi Hoſpitale privata auctoritate erectum immune ſit à collectis, ib. n.10.
Laicus ſine auctoritate Epiſcopi poteſt fundare Hoſpitale cum Oratorio, dummodò non habeat formam Eccleſiæ, d. lib. 1. c.3. n.11.
Tenentes hoſpitalitatem in aliquo Hoſpitali privato an poſſint jura collegii exercere, ib. n.2.
HYPOTECA conſtituta ſuper bonis exiſtentibus in uno loco non extenditur ad bona ſita extra dictum locum, lib. 2. cap.18. n.1.
Quando hypotheca reſtricta ad bona exiſtentia in una Civitate, vel loco, extendatur etiam ad bona exiſtentia in territorio, ib. n.2.

An ſub generali hypotheca bonorum comprehendantur bona extra territorium, lib.2. cap.18. n.11.
Hypotheca inducitur ex deſignatione loci, unde eſt facienda ſolutio, lib.2. c.21. n.32. & ſeq. limitatur n.34.
Quid ſi conſtituatur ſimpliciter annua præſtatio ſuper fructibus fundi, ibid. n.34. 36. & ſeq.
Pro penſione eccleſiaſtica, alimentis, & legatis piis bona cenſentur hypothecata, etiamſi ea ſolvi debeant ex fructibus eorumdem bonorum, lib.2. cap.21. n.37.
Hypotheca tacita ad certum locum reſtricta an comprehendat res venales, lib.2. cap.9. n.61.
Vide in ver. Dominium, ver. Locus, ver. Poſſeſſio.

I

IDENTITAS, ſeu unitas probatur ex identitate temporis, loci, & perſonarum, lib.2. c.3. n.19.
Identitas probatur, quando eadem cauſa convenit, licèt ſumma ſit diverſa, ibid. n.20.
Identitas dicitur probata eo ipſo, quòd conſtat, ſideicommittentem poſſediſſe bona in aliquo loco, ſi poſteà per deſcendentes illa poſſideantur in eodem loco, lib.2.c.26. n.1. & ſeq.
In antiquis leviores ſufficiunt probationes, & ſat eſt, ſi duo confines verificentur, licèt alii non adaptentur, lib.2. cap. 26. num.3.
Bona cenſentur emphiteutica, ſi in loco emphiteuſis ab Emphiteuta poſſideantur, ibid. n.4.
Si ex mutatione confinium non poteſt conſtare, quæ ſint res in inveſtitura comprehenſæ, & canonis ſolutio facta ſit, omnia bona in eodem loco poſſeſſa per emphiteutam, præſumuntur emphiteutica, lib.2. cap.26. n.5.
Ille tenetur probare, deſignare diſtinctè confines antiquos, cuius facto, & culpa confuſi, & mutati ſunt, lib.2. cap. 26. n.27.
Identitas de facili præſumi debet, ibid. n.8.
An pluralitas rerum, perſonarum, & factorum præſumatur, lib.2. c.26. n.9. & lib.3. cap.6. n.6.
IMMUNITAS, vide in ver. Eccleſia, ver. Fur.
IMPENSA, vide in ver. Melioramenta.
INCAPAX nominari non poteſt à Tertio habente ius nominandi ab Eccleſia, lib.2. cap.5. n.123.
INCENDIUM, & alii caſus ambigui quomodo probentur, lib. 3. cap.20. n.13.
An conductor domus teneatur ad emendam damni occaſione incendii ſequuti ob culpam familiæ, lib.3. cap.20. n.1. & ſeq.
Conductor non tenetur de culpa leviſſima, ſed tantùm de dolo, lata culpa, & levi, lib.3. cap.29. n.4. & ſeq.
Loci congruitas culpam excludit, incongruitas includit, ibid. num.6.
Quinam teneantur ex facto, vel delicto familiæ, lib.3. cap.20. num.7. & ſeq.
Dolus, vel culpa ſervi quoad ea, in quibus non eſt deputatus non debet obeſſe Domino, ibid. n.9.
Incendium præſumitur originem habuiſſe in loco, in quo ignis viſus fuit priùs, quàm in alia parte, ibid. n.13.
INCREMENTUM alluvionis eſt incrementum latens, quod ab alio neque diſcerni, neque ſeparari poteſt, libr.2. cap.9. num.76.
In diſpoſitione hominis, quando fit mentio de re particulari, non comprehenditur incrementum ſuperveniens ſeparabile ab antiquo, & preterito iure, lib.2. cap.9. num.75. limitatur n. ſeq.
INDICIA an, & qualitas ſint Judici arbitraria, lib.3.cap.7. num.72.
Vide in ver. Teſtis.
INDULGENTIA, vide in ver. Eccleſia.
INDUSTRIA perſonæ quando cenſeatur electa, lib.2.cap.1. num.95.
INFAMIA, vide in ver. Teſtis.
INFANS, vide in ver. Notarius.
INFIDELIS non dicitur Catecumenus, neque filius ex Chriſtiano parente nondum baptizatus, lib.1. c.9. n.23.
INHABILITAS ad beneficia reſtringitur intra diœceſim, ubi quis deliquit, lib.2. cap.9. n.20.
INITIUM dicitur quoad locum, & quoad tempus, libr.3. cap.20. n.23. & 24.
INNOCENTIA, vide in ver. Teſtis.
INQUILINUS, vide in ver. Ædificium.
INQUISITIO, vide in ver. Accuſatio, ver. Delinquens.
INSINUATIO donationis in uno loco facta, an porrigat vires ſuas ad bona extra territorium ſita, libr.2. cap. 9. num.18.
Donatio facta contemplatione matrimonii non requirit ſolemnitates, nec inſinuationem, lib.2. c.17. n.61.
Coram quo Judice fieri debeat inſinuatio, & publicatio teſtamenti, lib.2. cap.1. n.317.
Vide in ver. Statutum.
INSTANTIA, vide in ver. Res litigioſa.
INSTITOR an, & quando obliget Domum, lib.2. cap.4. nu. 109. & ſeq.
Forma præpoſitionis ſervanda eſt, etiam contra contrahentes illam ignorantes, ibid. n.114.
An hæres præponentis, vel ſucceſſor in negotio, qui eodem utitur inſtitore, in ſolidum teneatur, ibid. num.117.
Procurator, qui habet liberam, ſeu generalem adminiſtrationem omnium bonorum Domini, an poſſit conſtituere inſtitorem, ibid. n.118.
Actio inſtitoria, & neg. ſpeſt. quando detur, lib.2.c.4.n.119.
Pater ex facto filii non tenetur, ſi filius nomine proprio, non autem nomine Patris præponentis negotium exerceat, ibid. num.127.
Unus ſocius non poteſt extra comprehenſa in ſocietate alium obligare, lib.2. cap.4. n.128. & 133.
Ei, qui dicit, aliquem fuiſſe, vel eſſe inſtitorem, vel ſocium, incumbit onus probandi, lib.2. cap.4. n.131.
Socius non poteſt alios ſocios obligare, niſi pro ea quantitate, quam expoſuerunt in ſocietate, & non ultra, ibid. nu. 113. limitatur n.134.
Si plures ſimul exerceant, quilibet tenetur pro rata, ibid. num.136.
Plures ſocii unius negotiationis moram trahentes in diverſis locis, ad invicem cenſentur præpoſiti, lib.2. cap.4. n.137. & ſeq.
In ſocietate incidenti unus ex ſociis non obligat alium, lib.2. cap.4. n.140. & ſeq.
Inſtitor tacitè in re communi non conſtituitur, ſed tantùm expreſsè, lib.2. cap.4. n.143.
Si ſunt plures ſocii, unus non poteſt præponere tacitè, niſi parti ſuæ, non autem alienæ, ib. n.144.
Socii, qui ab aliis procuratores conſtituuntur, cenſentur revocari, ſtatim ac decoxerunt, lib.2.c.4.n.145.
An, & quando Dominus teneatur de dolo, & culpa Inſtitoris delinquentis in officio, ibid. n.146.
Ex contractu geſto ab Inſtitore, ſeu Procuratore Dominus forum ſortitur, lib.2. c.1. n.226.
INSTITUTIO, vide in ver. Juſpatronatus.
INSTRUMENTUM Decani, & Capituli certæ Eccleſiæ præſumitur factum in illa Eccleſia, ubi Canonici ſolent reſidere, lib.1. cap.6. n.51.
Inſtrumentum ſi deficiat in loco, aut in aliis neceſſariis, adhuc ſemiplenam facit probationem, lib.2. c.2. n.17.
Vide in ver. Locus, ver. Probatio.
INTERDICTUM, unde vi, datur pro recuperatione poſſeſſionis naturalis ab alio occupatæ, lib.1. c.3. n.128.
Interdictum, uti poſſidetis, habet naturam mixtam, nempe civilis retinendæ, & recuperandæ naturalis, ibidem num.132.
Vide in ver. Cenſura.
INTERESSE non debetur, quando eodem modo res fuiſſet in manibus creditoris peritura, lib.2. c.4.n.153.
Quid requiratur, ut obligatio ad intereſſe quanti plurimi locum habeat, lib.2.c.4.n.147. & ſeq. & c.8. n.36.
INTERPELLATIO, vide in ver. Dies.
INTERPELLATIO ſtricta fit aliquando ex circumſtantiis rei, perſonæ, vel pretii exiguitatis, lib.2. c.7. n.37.
INVENTARIUM bonorum coram quo Judice confici debeat, quando hæreditas Clerici adhuc jacet, vel quando hæres Clerici, vel laici eſt Clericus, vel locus pius, lib. 2. cap.1. n.316.
Inventarium bonorum intra quod tempus inchoari, & perfici debeat, lib.2. cap.10. n.1.
Tutor teſtamentarius, vel datus ex inquiſitione relevatur ab onere cavendi, non tamen à confectione inventarii, ibid. num.3.
In ſolemnitatibus inventarii ſtatur ſtatutis, & conſuetudini locorum, lib.2. cap.10. n.6.
An dictæ ſolemnitates præſumantur, ibid. n.7.
In inventario locus apponi debet, in quo ipſum conficitur, lib. 6. cap.10. n.8.
Inventarium fieri debet in loco, ubi eſt major pars hæreditatis, ib. num.9.
Teſtes, qui adhibentur in inventario, debent eſſe ejuſdem loci, ib. num.10.
Vide in ver. Pupillus.
INVENTIO, vide in ver. Fur.
IRA, vide in ver. Animus.
IRREGULARITAS, vide in ver. Cenſura.
ITINER, vide in ver. via.
JUDEX ordinarius, in quo loco teneatur jus reddere, libr.2. cap.1. num.24. & ſeq.

Index Rerum Notabilium.

Delegatus ad univerſitatem cauſarum, tenetur ſervare locum delegantis, & poteſt ſedere intra territorium delegantis, ibidem n.26.

In quo loco poſſit quis conveniri coram Delegato Papæ, lib. 2. cap.1. num.28.

Delegatus ad univerſitatem cauſarum poteſt alium locum eligere præter tribunal ſuorum Anteceſſorum, lib.2. cap.1. num.33.

Judex appellationis poteſt etiam in domo ſua, & in alio loco honeſto jus reddere, ibid. nu.35.

Delegatus ad unam cauſam, Dominus feudi, Abbas, Archidiaconus, Præpoſitus, & alii non habentes territorium, ſed tantùm juriſdictionem in perſonas, poſſunt ſibi eligere quemlibet locum, dummodò honeſtus ſit, lib.2. cap.1. nu. 41. & ſeq.

Judices civiles, licèt non habeant cognitionem cauſarum criminalium, habent tamen poteſtatem procedendi in cauſis criminalibus incidentibus in cauſa civili abſque alia delegatione, lib.2. cap.1. n.49.

Judex maleficiorum an, & quando poſſit cognoſcere de cauſa civili, ibid. n.50.

Judex delegatus ad univerſitatem cauſarum ordinario comparatur, lib.2. cap.1. n.72.

Civis alicujus Civitatis, vel Provinciæ non poteſt eligi, nec eſſe officialis ejuſdem loci, niſi quatuor menſibus, lib.2. cap. 1. n.1. limitatur n.2. & ſeq.

Obligatio facta à ſubdito in favorem Judicis in loco, ubi habet juriſdictionem, non tenet, ibid. n.8. limitatur nu.12. & ſeq.

Quid ſi facta fuerit ad favorem domeſtici, & familiaris ipſius Judicis, ibid. n.9.

Commodum quæſitum à Judice ex contractu hujuſmodi, applicatur fiſco, lib.2. cap.1. n.11.

Is, qui comparuit coram Judice ſuſpecto, ſi à principio illum non recuſavit, ulteriùs poſtmodum non auditur, lib. 2. cap.3. n.122.

Judex appellationis an, & quando ſequi debeat conſuetudinem, ſeu ſtatutum loci principalis cauſæ, lib.2. c.9. n.4.

Judex à quo, ſi appellationem admiſit, non poteſt ultra procedere, lib.1. cap.12. n.41.

Judex loci, in quo bona ſunt ſita, dicitur competens ad effectum interponendi decretum in contractu mulieris, vel minoris ſuper eiſdem bonis, lib.2. cap.15. n.71.

Extra territorium jus dicenti non paretur impunè, libr.2.cap. 15. num.198.

Judex loci poteſt ſua auctoritate miniſtros Curiæ conſtituere, lib.3. cap.3. n.1.

Judex tam ordinarius, quàm delegatus aſſeſſorem ſibi adjungere poteſt, ibid. n.2. & ſeq.

Judex deputare poteſt Notarium, Nuncium, ac Promotorem fiſcalem, ibid. n.5.

Quis ſit Judex competens, quando delictum in uno loco inchoatur, & in alio perficitur, lib.3.c.5 n.1.& ſeq.

Mandatum ad delictum, etiam ſeorſim conſideratum, eſt punibile, ibid.n.2.

Quid ſi in confinio duorum Regnorum, aut Civitatum aliquis delinquat, lib.3. cap.5. n.4.

In delictis ſub cenſura prohibitis attenditur territorium, in quo delictum conſummatur, non autem in quo inchoatur, lib.3. cap.5. n.5. & ſeq.

An cenſura lata ab Archiepiſcopo extendatur ad Suffraganeos, & ad ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, ibid. n.10.

An, & quando Judex extra territorium exercere poſſit juriſdictionem, lib.2. cap.1. n.53. & ſeq.

Vicarius Epiſcopi poteſt concedere litteras dimiſſorias extra ſuam diœceſim, ſi ad id haberet ſpeciale mandatum, ib. num.57.

An valeat excommunicatio lata ab Epiſcopo extra territorium, lib.2. cap.1. n.62.

Dominus, qui in aliquo loco habet merum dumtaxat imperium, aut juriſdictionem in aliquibus cauſis tantùm, non poteſt ibi continuò tenere officialem, niſi cùm caſus evenerit, libr. 2. cap.1. n.74. 67. & ſeq.

Judex delegatus quando exercere poſſit juriſdictionem in loco non ſubdito deleganti, lib.2. cap.1. n.69. & ſeq.

Archiepiſcopus non poteſt ſibi conſtituere Officiales in diœceſibus Suffraganeorum pro cauſis ad eumdem Archiepiſcopum per appellationem devolvendis, lib.2.c.1.n.75.

Qui habet tantùm merum imperium in aliquo loco, poteſt ibi furcas erigere, & continuò erectas tenere, ibid. n.76.

Quando Rector Civitatis, vel alius officialis poſſit ſubſtituere Vicarium, etiam ante ingreſſum officii, ibid. n.79. & 81.

Vicarius ab Officiali ſubſtitutus poteſt omnia expedire, quæ poteſt principalis officialis, excepta membrorum abſciſſione, lib.2. cap.1. n.80.

Delegatio facta Epiſcopo, vel Rectori Civitatis tranſit in ſucceſſorem, etiamſi fuerit demandatum negotium facti, libr.2. cap.1. n.89. limitatur n.90. & ſeq.

Si plures Domini in uſu juriſdictionis ejuſdem Caſtri non concordent, habet locum inter eos judicium diviſorium, ut alternis utantur temporibus, lib.2. cap.19. n.33.

Judex poteſt interponere decretum de rebus, quæ non ſunt in territorio, ratione perſonæ ſubjectæ, lib.2. cap.15 n.18.

Vide ver. Attentata, ver. Carcer. ver. Delinquens, ver. Locus, ver. Juriſdictio, ver. Jus congrui, ver. Notarius, ver. Notorium, ver. Operarii, ver. Poſſeſſio, ver. Sententia, ver. Teſtis.

JUDICIUM cæptum dicitur per ſolam citationem etiam ante litis conteſtationem, ib. n.312.

Quando prius judicium expiret, & opus ſit nova inſtantia, lib.2. cap.1. n.311.

In executivis inſpicitur locus judicii, lib.2. cap.9. n.27.

Vide in Ver. Citatio, ver. Poſſeſſio, ver. Statutum.

JURA, vide in ver. actio.

JURAMENTUM habet vim clauſulæ, ut actus valeat omni meliori modo, lib.2. cap.4. n.17.

Quando fuit interpoſitum Juramentum, non nocet anguſtia temporis, lib.2. cap.4. n.16.

Juramentum quando perpetuet actionem, lib.3.c.7. n.58.

Vide in ver. Amiſſio. ver. Carcer.

JURISDICTIO eſt in territorio tamquam in re inanimata, ſed in magiſtratu eſt tanquam in ſubjecto animato, lib.1. cap.1. n.9. & ſeq.

Actus voluntariæ juriſdictionis exerceri poſſunt extra diœceſim, & in loco exempto, lib.1. c.4. n.18. & cap.12. n.2.

Quando ad creditorem ſpectet fructus, & exercitium juriſdictionis, lib.1. cap.12. n.15.

Juriſdictio contentioſa non poteſt exerceri extra proprium territorium, nec in loco exempto, lib.2. cap.15. n.205. limitatur n. ſeq. & lib.1. cap.10. n.13.

Ratione delicti, contractus, vel rei efficitur quis de juriſdictione illius loci, lib.2. cap.16. n.2.

Quando juriſdictio una cum mero, & mixto imperio transferatur per venditionem Caſtri, & quando non, lib.2. cap.7. nu. 33. 37. & ſeq.

Statuta condere, eſt meri imperii, ib. n.43. & ſeq.

Quando civitas juriſdictione carens, poſſit ſtatuta condere, lib. 2. c.7. n.45.

An Vaſſallus, cui conceſſum fuit merum, & mixtum imperium, de cauſis appellationum cognoſcere poſſit, libr. 2. cap.7. num.46.

Vide in ver. Epiſcopus ver. Judex, ver. Locus, ver. Statutum.

JUS accreſcendi an tranſmittatur ad hæredes, lib.2. cap.9. num.145.

In habitatione, & uſufructu conjunctim relicto eſt locus juri accreſcendi, lib.2. cap.9. n.128.

In hæreditatibus etiam inter omninò diſiunctos locus eſt juri accreſcendi, lib.2. cap.9. n.139.

In legatis non datur jus accreſcendi, niſi inter coniunctos, ibid. num.140.

Jus accreſcendi competit etiam in ſucceſſione ab inteſtato, & in bonorum poſſeſſione contra tabulas, lib.2.c.9.n.142.

Coniuncti quidam ſunt re, & verbis, & alii re tantùm, & alii verbis tantùm, lib.2. cap.9. n.143.

Coniunctus re, & verbis cæteris præfertur, ib. n.144.

Quando inter coniunctos locum habeat ius accreſcendi, ib. num.144.

JUS congrui peti poteſt coram Judice loci rei ſitæ, libr.2. cap.1. num.366.

Statuta diſponentia de iure congrui requirunt ſpecificam Principis confirmationem, ib. n.368. & ſeq.

Si quis uno contractu, ac pretio vendat res duas, quarum una ſit mihi vicina, altera non ſit, poſſum retrahere eam tantùm, quæ mihi vicina eſt, & alteram relinquere, lib.2. cap.1. num.380.

Jus congrui locum habet non obſtante via vicinali in medio, & quando id procedat, lib.2. cap.1. n.382.

Publica via in medio exiſtente ius congrui ceſſat, lib.2. cap. 1. n.383. limitatur ibid.

Juri congrui poteſt tam expreſsè, quàm tacitè renunciari ibid. num.384.

An vicinus, qui in prima venditione uſus non fuit iure retractus, poſſit eo uti in ſecunda, lib.2. cap.1. n.388.

In iure congrui vicinus, mediante domo, præfertur vicino mediante horto, lib.2. cap.7. n.14.

Quid ſi non exiſteret vicinus coniunctus cum domo, ibid. n.15.

JUS paſcendi, vide in ver. Paſcua.

JUSPATRONATUS in dubio præſumitur hæreditarium, lib.1. cap.3. num.58.

Quando Juſpatr. gentilitium tranſeat ad hæredes extraneos, ibid. num.69.

An, & quando præſentatio, & inſtitutio fieri poſſit extra diœceſim,

ceſim, lib.1. cap.12. num.1: & ſeq.
An, & quando jus præſentandi transferatur in emptorem, uſufructuarium, maritum, conductorem, & fideicommiſſarium, Donatarium, creditorem &c. lib.1. cap.12. num. 6. & ſeq.
Quando contractus cenſeatur ſimoniacus, in venditione hæreditatis juſpatronatus exprimeretur, lib.1. cap.12. n.24.
Juriſpatronatus uſurpatio non præſumitur in Eccleſia habente juriſdictionem in loco, lib.1. cap.12. n.27.
In Eccleſia conventuali non acquiritur juriſpatronatus, niſi ex privilegio Apoſtolico, ibid. num.28. declaratur, & limitatur num.30. & 33.
An, & quando detur appellatio ab inſtitutione præſentati, lib.1. cap.12. n.34. & ſeq.
Si contentio ſit inter plures præſentatos, quinam præferri debeat, lib.1. cap.12. n.51. & ſeq.
Ex actu facto, ſeu admiſſo ſine præjudicio juris alterius non acquiritur quaſi poſſeſſio præſentandi, ibid. n.55.
Juſpatronatus à laico relictum confraternitati laicorum an cenſeatur eccleſiaſticum, ib. n.56.
Si juſpatronatus relictum ſit deſcendentibus, poteſt ultimus deſcendens extraneo illud relinquere, lib.1. cap.12. n.58.
Vide in ver. Servitus.
JUS prælationis non habet locum in fundo, vel domo donata, lib.2. cap.23. n.54.
Et an locum habeat in contractu facto, ut des, ib. n.55.

L

LÆSIO, vide in ver. Venditio.
LAPIDICINA, vide in ver. Theſaurus.
LATROCINIUM, vide in ver. Delinquens.
LEGATARIUS, vide in ver. Legatum, ver. Poſſeſſio.
LEGATUM relictum cognatis, intelligitur de his, qui erant tempore teſtamenti, vel mortis, lib.1. cap.3. n.95. & 102.
Legatum relictum filiabus an cenſeatur relictum poſthumis, ibid. num.100.
Quando in legatis fructus medii temporis debeantur, ibid. num.104.
In quo loco legata ſolvi debeant, lib.2. cap.1. n.322. 326. 328. 329. & 335. & cap.9. n.43. & ſeq.
Legatum Scholari relictum in ſubſidium ſtudiorum in loco ſtudii præſtari debet, lib.2. cap.1. n.331. & cap.21. n.18.
Legata extraneis relicta in teſtamento patris imperfecto an debeantur, lib.2. c.4. n.39.
Legatum pecuniæ factum Mutinæ, quam teſtator juſſit deponi in Urbe, ſolvi debet in moneta Romana, lib.2. c.4. n.105.
Teſtator Peruſinus, ſi alibi teſtamentum condiderit, & legaverit filiæ v. g. 500. florenos, intelligitur, reliquiſſe ex moneta Peruſina, lib.2. cap.4. n.106.
Quando debeatur æſtimatio rei legatæ lib.2. cap.5. n.42.
Quando hæres condemnari poſſit ad fructus rei legatæ, ib.
Pro legato competit evictio, lib.2. c.8. n.7.
Legata relicta incapacibus ex inſtituto, & obſervantia regulæ hodiè ſpectant ad fabricam S. Petri de Urbe, lib.1. cap. 12. num.31.
Quando hæres teneatur perquirere rem, & ſuis impenſis advehere in locum legatarii, lib.1. cap.9. n.45.
Quando uni fundi relictus fuit, alteri uſusfructus ejuſdem fundi, uterque legatarius concurrit in illius fundi uſufructu, lib.2. c.9. n.46. limitatur n. ſeq.
Grege legato, id, quod adiicitur, vel diminuitur, legatario accreſcit, vel decreſcit, lib.2. c.9. n.52. limitatur n.54.
Quid ſi fuerit legata hæreditas, vectigal, peculium, & ſimilia, ibid. n.53.
An in legato comprehendantur etiam quæſita poſt teſtamentum, lib.2. cap.9. n.57. 74. & 77. & 18. n.8.
Quid veniat in legato omnium rerum, quæ ſunt in domo, vel alio loco, lib.2. cap.9. n.58. & ſeq. & cap.18. n.6. & ſeq.
Quando venalia in legato contineantur, lib.2. cap.9. nu.63. & ſeq.
Qualitas loci adjecta legato an reſtringat legatum etiam univerſale, lib.2. cap.9. num.79. 81. & ſeq. & cap.18. num.3. & c.12. num.1.
Legato fundo exiſtente in certo loco, quando veniant etiam prædia alibi exiſtentia, lib.2. cap.9. n.88.
Legatis prædiis, quæ ſunt in territorio, veniunt etiam horrea, & cellæ vinariæ ad utum prædiorum comparatæ, etiamſi in Oppido exiſtant, ibid. n.89.
Legatum factum de bonis in certo loco exiſtentibus, non cenſetur ademptum, ſi eadem bona, vel eorum partem teſtator ad alium locum cauſaliter tranſtulit, lib.2. cap.9. nu.90. limitatur n. ſeq.
An legans ſimpliciter domum, cenſeatur legaſſe etiam inſtrumentum domus, vel ſupellectilem, lib.2. c.9. n.92.
Quid ſi domus legata paulatim ita refecta ſit, ut nihil ex priſtina materia ſuperſit, lib.2. cap.9. num.93. & ſeq.
Quando diſpoſitio teſtatoris eſt certa reſpectu loci, & poteſt impleri, ſicut ipſe diſpoſuit, non eſt alteranda, lib.2. cap.9. nu.95. declaratur, & limitatur n. ſeq.
Legatum pium factum abſque expreſſione certi loci adimpleri debet in loco, ubi teſtator habitabat, vel ſolitus erat plerunque accedere, lib.2. cap.9. n.99. & ſeq.
Hæres ſolvens unum legatum in certo loco non tenetur ibidem alia legata ſolvere, lib.2. cap.9. n.101.
Hæres ſolvens unum legatum ante tempus non eſt cogendus ad ſolvenda alia legata ante tempus, ib. n.103.
Hæres ſcienter ſolvens unum legatum ex teſtamento inutili, non tenetur ſolvere alia ſimilia legata inutilia, ib. n.104.
Quando hæres inſtitutus in teſtamento poſſit conſequi prælegatum ſibi relictum, ſi hæreditatem teſtatoris repudiaverit, & quando non, lib.2. cap.9. n.105.
Legatum, quod effectum fuit caducum repudiatione, cum hæreditate conſolidatur, & venit in reſtitutione hæreditatis cum cæteris bonis hæreditariis, ib. n.106.
An ſubſtitutus, vel fideicommiſſarius, cui hæreditas fuit reſtituta, teneatur ad legata non ſoluta, lib.2. cap.21. n.35.
Solutio annuorum legatorum ſpectat ad uſufructuarium omnium bonorum, non ad hæredem, lib.2. c.21. n.36.
An ſi teſtator mandet, ſolvi legatum ex tali, vel ſuper tali fundo hujuſmodi legatum extinguatur per alienationem ipſius fundi, lib.2. cap.21. n.38.
Legatum indefinitè relictum perſonis, ſeu civibus certi loci debetur ipſi loco, lib.2. cap.9. n.107.
Quod relinquitur adminiſtratoribus Univerſitatis, videtur ipſi Univerſitati relictum, ib. n.108.
Legatum factum Canonicis indefinitè, debetur ipſi Eccleſiæ, lib.2. cap.9. n.109.
Quid ſi legatum relictum fuerit Epiſcopo, vel Canonico, ibid. num.110.
Si legentur redditus ex certa domo, vel fundo, ex tali legato non oritur actio hypothecaria, ſed tantùm competit actio perſonalis, lib.2. cap.9. n.111. limitatur n. ſeq.
An, & quando venientes ab inteſtato, vel fiſcus teneantur præſtare legata à teſtatore relicta, lib.2. c.15. n.147.
Merces in legato generali continentur, quando legatum aliàs redderetur inutile, lib.2. cap.18. n.10.
Demonſtratio falſa adjecta rei, quæ non reperitur, vitiat legatum, lib.2. cap.11. n.10.
Quando ſuppleri debeat ex ſequentibus annis id, quod deeſt fructibus primi anni, ibid. n.11.
An teſtator, ſi alienavit rem, ex qua volvit legatum ſolvi, cenſeatur legatum revocaſſe, d. lib.2. c.11. n.12.
Vide in ver. Cenſus, ver. Confraternitas, ver. Eccleſia, ver. Epiſcopus, ver. Hæres, ver. Hypotheca, ver. Locus, ver. Matrimonium, ver. Regulares, ver. Solutio, ver. Teſtamentum, ver. Venditio.
LEGITIMA in bonis Patris debetur filiis etiam divitibus, lib. 2. cap.15. n.37.
Si Pater omnia amiſit in ludo, vel aliàs dilapidavit, filii revocant uſque ad legitimam, etiam patre vivente, lib.2. cap. 17. num.31.
Filius non imputat in legitimam ea, quæ habet aliunde, quam ex diſpoſitione parentis, lib.2. cap.9. n.216.
Filius non poteſt pro legitima, propria auctoritate occupare poſſeſſionem vacantem rerum hæreditariarum, lib.2. c. 9. num.218.
Vide in ver. Dos, ver. Publicatio.
LEGITIMATUS per reſcriptum non comprehenditur in emphyteuſi eccleſiaſtica, nec ſuccedit in bonis feudalibus, lib.1. cap.7. n.22.
Item non poteſt ex Teſtamento, vel donatione Patris plus conſequi, quàm unus ex filiis legitimis, & naturalibus, cui minus dederit, ib.d. n.22.
Item ſoli patri efficitur legitimus ſucceſſor, non aliis agnatis, & cognatis, nec è converſo ipſi, ibid. n.22.
Legitimus per reſcriptum, vel ſubſequens matrimonium, an, & quando ſuccedat in feudo, & emphyteuſi eccleſiaſtica, lib.2. c.5. n. 115. & ſeq. & lib.1. cap.7. n.17. 19. & ſeq.
In nova acquiſitione poteſt Eccleſia illegitimum ad emphyteuſim eccleſiaſticam nominare, & inveſtire, lib.2. cap.5. n. 122. & ſeq.
Tertius habens jus nominandi ab Eccleſia, non poteſt nominare incapacem, ibid. n.123.
Vide in ver. Matrimonium.
LEX Divina obligat ſtatim ac nobis innoteſcit, lib.2. cap. 15. num.217.
Lex humana quando obliget, ibid. n.216.
Vide in ver. Forenſis, ver. Statutum.
LIBERTUS, & libertinus qui dicantur, lib.1. c.6. n.48.
LIS in Romana Curia inducitur ſola citatione, lib.2. cap.1 num.466.

Offendens Procuratorem, vel principalem ex causa litis, amittit omne jus, quod in causa habet, ex constit. 2. Alexandri VI. lib. 2. cap. 1. num. 462. & seq.
Prædicta Constitutio quando, & ubi locum habeat, ibid. nu. 363. & seq.
Vide in ver. Res litigiosa, ver. Statutum.
LITIGIOSA res, vide Res litigiosa.
LITTERÆ requisitoriæ, vide in ver. Locus.
LOCATIO facta non designato loco, nec tempore, quomodo intelligenda sit, lib. 2. cap. 6. n. 1. & seq.
Locator bona invecta, & illata habet tacità hypothecata, & ea potest sua auctoritate includere, ibid. num. 7. limitatur num. seq.
Bona uxoris invecta in domum viro locatam, an, & quando sint tacitè obligata, lib. 2. cap. 6. num. 15.
Quando uxor teneatur ad pensionem domus viro locatæ, ib. num. 16.
Locans operam pro vehenda re aliqua de loco ad locum, tenetur resarcire damnum, quod sua culpa accidit: item tenetur de dolo, lata, & levi culpa, non autem de levissima, lib. 2. cap. 6. n. 18. limitatur n. seq.
Quando præsumatur culpa, & quando casus, lib. 2. cap. 6. num. 21.
Is, qui locat operas suas tanquam artifex, tenetur de damno contingenti ex culpa levissima eorum, quorum opera utitur, lib. 2. cap. 6. n. 23.
Qui cadit à locatione ex culpa sua, melio rationes non amittit, lib. 2. cap. 5. n. 86.
Vide in ver. Actio, ver. Amissio, ver. Socius.
LOCUS quid sit, lib. 1. cap. 1. n. 2. & seq.
Valet argumentum de tempore ad locum, & è converso, lib. 1. in Procem.
Quid nomine ædis, villæ, areæ, agri, & fundi intelligatur, ibid. n. 5. & lib. 2. cap. 23. n. 2.
Quid sit territorium, & quid importet, lib. 1. cap. 1. num. 7. & seq.
Locus quotuplex sit, lib. 1. cap. 1. n. 1. & seq.
An in loco publico possit aliquid fieri, ibid. num. 4.
Quando præsumatur locus auctoritate Episcopi ædificatus, ibid. num. 3.
Quando locus dicatur pius, & quando religiosus, & sacer, lib. 1. cap. 3. num. 1. & seq.
Quando loca privata, in quibus pietatis opera exercentur, visitari possint ab Episcopo, ibid. n. 2. & 9.
Leges civiles disponentes locum fieri religiosum per illationem humani cadaveris, correctæ sunt de jure canonico, ib. num. 5. & 6.
Locum esse sub territorio, seu Diœcesi Episcopi, qualiter probetur, lib. 1. c. 3. n. 258. & 259. cum seq.
Possidens res hæreditarias in diversis locis, potest ab hærede in quolibet loco conveniri, lib. 2. cap. 1. n. 134.
Ea, quæ incontinenti fiunt, præsumuntur facta eodem loco, & tempore, lib. 2. cap. 2. n. 111.
Quando actus consuevit fieri in certo loco, ibi in dubio censetur celebratus, lib. 2. cap. 2. n. 12.
Litteris Episcopi etiam sine loco datur plena fides, lib. 2. c. 2.
An, & quando Archiepiscopus, vel Episcopus possit in Ecclesiis Regularium, & exemptorum uti insignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris, & præeminentiæ Episcopalis, lib. 1. cap. 4. n. 1. & seq.
An possit Episcopus, vel Archiepiscopus in aliena diœcesi in pontificalibus missam celebrare sine licentia Diœcesani, ibid. n. 9. & 11.
Episcopus, vel Archiepiscopus in loco exempto non potest ea exercere, quæ sunt contentiosæ jurisdictionis, nec ea, quæ sapiunt superioritatem, & habent mixturam jurisdictionis, lib. 1. cap. 4. num. 14.
Episcopus non potest in loco exempto ordines conferre nec confirmationis sacramentum ministrare, vel sacras fidelium confessiones audire, vel ibi sedere pro tribunali, ibid. nu. 15. limitatur n. 16. 17. 18. & 19.
Locus exemptus dicitur esse in Diœcesi, licèt non sit de diœcesi, lib. 1. cap. 4. n. 21.
Episcopus degens in loco nullius diœcesis pro absente habendus est, ibid. n. 22.
Committens delictum censura prohibitum in loco exempto, vel in monasteriis, vel Ecclesiis Regularium, an ligetur censura lata ab Episcopo illius diœcesis, lib. 1. c. 4. nu. 23. & seq.
Subditus conficiens testamentum in loco exempto, an teneatur servare solemnitates statuti, lib. 1. cap. 4. n. 26.
Locus judicii debet esse tutus, aliàs citatus non tenetur comparere, & quando id procedat, lib. 2. c. 1. n. 111. & seq.
Non tutus accessus probatur per testes etiam singulares, & quid deponere debeant, lib. 2. cap. 1. n. 128.
Exceptio loci non tuti impedit processum executivum, & executionem cameralem ib. n. 131.
In alternativa locorum ad quem spectet electio, lib. 2. cap. 1. n. 136. & seq.
Locus adjectus stipulationi includit tempus, quo quis possit ad eum pervenire, quod arbitrio Judicis remittitur, lib. 2. cap. 1. n. 139.
Quando certa loca limitatè sunt adjecta, an censeatur eo casu facta divisio debiti pro rata cujuslibet loci, ib. n. 143. & seq.
In citatione an, & quando exprimi debeat locus, lib. 1. cap. 1. n. 171. & seq.
Delegatus ad universitatem causarum tenetur servare locum delegantis, lib. 2. cap. 1. n. 173.
In dubio, quando Arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, ubi factum est compromissum, lib. 2. c. 1. n. 175.
In quo loco debitor conveniri debeat, lib. 2. cap. 1. nu. 183. & seq.
Ad acquirendum jus fori non simplex habitatio, sed domicilium exigitur, lib. 2. c. 1. n. 216. & seq.
An, & quando reus conveniri possit in loco contractus, lib. 2. cap. 1. n. 222. & seq.
Ad decernenda alimenta filio legitimo, vel naturali, aut etiam adulterino, vel spurio competens est Judex loci, ubi filius genitus, & natus est, & ubi mater domicilium habuit tempore generationis, & nativitatis, lib. 2. c. 1. n. 229.
Rescissio contractus, quæ per judicium fit, agitari potest etiam in loco contractus, & apud ejus Judicem, libr. 2. cap. 1. num. 230.
Quando statutum, & consuetudo loci comprehendat etiam forenses, lib. 2. cap. 1. n. 236.
Sortitur quis forum tam ratione rei immobilis, quàm mobilis, & se moventis, ita ut Judex illius loci possit contra bona procedere, etiamsi ibi debitor non reperiatur, lib. 2. c. 1. n. 242. & seq.
Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur Advenæ, seu ignoto, ac statim recessuro, ib. n. 247.
Contractus in quo loco censeatur celebratus, lib. 2. cap. 1. n. 250. 253. & seq.
Restitutio in integrum non petitur in loco, ubi factus est contractus, sed ubi domicilium habet is, contra quem fit restitutio, lib. 2. cap. 1. n. 251.
Exceptio non numeratæ pecuniæ potest proponi coram Judice loci contractus, ibid. n. 252.
Debitor in quo loco conveniri debeat, quando contractus in uno loco fit, & solutio destinatur in alium, lib. 2. cap. 1. n. 258. 261. & seq.
Quid si contractus fiat in uno loco, & conditionis implementum destinetur in alio, ibid. n. 265.
Quando agitur de solemnitate contractus, de ejus interpretatione, viribus obligationis, modo cavendi, & consequenter de litis decisione, attenditur locus contractus, ejusque, consuetudines, & statuta, & non locus, in quem collata est solutio, lib. 2. cap. 1. n. 173.
Quando inspiciatur locus contractus, & quando locus, in quo mora committitur, ibid. n. 275.
In promissione dotis inspicitur consuetudo loci mulieris, ubi fit contractus: secus si agitur de restitutione, seu repetitione dotis, quia tunc attenditur consuetudo loci mariti, lib. 2. c. 1. n. 277. & 280. & seq.
Exactio dotis censetur destinata in loco, ubi vir domicilium habet, si fuerit constituta in pecunia, lib. 2. cap. 1. n. 278.
Quando agitur de resolutione contractus, inspicitur locus judicii, ubi quis debet conveniri, lib. 2. c. 1. n. 279.
Is, qui aliquando comparuit in judicio, & posteà recessit, adhuc potest ibid. conveniri, lib. 2. cap. 1. n. 284.
Debitor, qui promisit solvere in certo loco, & tempore, tenetur ad interesse, etiamsi non fuerit expressè promissum, ibid. n. 294. limitatur n. 301.
Is, qui in aliquo loco cæpit partem debiti præstare, an, & quando ibi conveniri possit, ut totum præstet, lib. 2. cap. 1. num. 296.
Solutio regulariter fieri debet de moneta currenti, & usitata in loco, in quo solutio est facienda, ibid. n. 297.
Si dubitetur, de qua moneta contrahentes senserint, magis inspicitur locus celebrati contractus, quàm destinatæ solutionis, lib. 2. cap. 1. n. 298.
Quando gabella solvi debeat in loco contractus, & quando in loco destinatæ solutionis, ibid. n. 299.
Quando creditor, & debitor sunt diversi fori, & creditor conventa die non accessit ad locum destinatæ solutionis, tunc dies non interpellat pro homine, nec constituit debitorem in mora, lib. 2. cap. 1. n. 301.
An debitor in tali casu teneatur deponere, ibid.
Acta Arbitri, & Judicis delegati, & etiam Ordinarii, qui non habent certum locum majorum, possunt fieri in diversis locis, lib. 2. cap. 1. n. 287.

An, & quando ratione rei ſitæ fortiatur quis forum, lib.2. c.1.n.336. & ſeq.
Statuentes poſſunt diſponere etiam in præjudicium forenſium quoad bona exiſtentia in territorio, lib.2.cap.1.nu.338.
Onera realia, qualia ſunt tributa, ſolvi debent in loco, ubi ſita eſt res, etiam à forenſe, & alibi habitante, lib. 2. cap.1.nu.339.
Quando reus conveniri poſſit coram Judice loci, in quo reperitur res mobilis, & ſe movens, lib.2. cap.1. num.342. & ſeq.
In omni foro, præter forum domicilii, requiritur præſentia rei, ut ibi poſſit conveniri, lib.2.cap.1.n.345.
An, & quando Judex rei ſitæ, & loci contractus procedere poſſit contra reum abſentem, & quid eo caſu ſervare debeat, lib.2.cap.1.nu.352 & ſeq.
Quando jus pacti, vel ſtatuti executivi exerceri poſſit contra bona debitoris in loco ſtatuti ſituata, ib. nu.357.
Juriſdictio Judicis delegati à Papa, vel à Rege, ſe extendit ad omnia loca, ad quæ ſe extendit juriſdictio delegantis, lib.2.cap.1.nu.362.
Quando Judex interponere poſſit decretum in loco, ubi res eſt, vel in re alibi exiſtente, lib.2.cap.1. nu.365.
In quo loco conveniri poſſint forenſes, & alii, qui in variis locis domicilium habent, lib.2.cap.1.nu.183.& ſeq.
Quando poſſit ubique locorum conveniri, lib.2. cap.1. n.418. & ſeq.
An Dominus conveniri poſſit in loco, ubi reperitur ejus procurator, lib.2.c.1.n.422.
An, & quando locus celebrati contractus, vel teſtamenti in inſtrumento exprimi debeat, lib.2.cap.4.n.18.& ſeq.
Si locus in inſtrumento ſit omiſſus, & Notarius ſuperſit, poteſt errorem ſuum corrigere, ib.num.21.& 24.
Litteris Epiſcopi, diſpenſationibus, & privilegiis etiam ſine loco, darur plena fides, lib.2.c.4. nu.30.
Ea, quæ incontinenti fiunt, præſumuntur facta eodem loco, & tempore, ib.nu.32.& ſeq.
Quando inſtrumentum ſubſequens cenſeatur confectum in eodem loco, & tempore, quo antecedens confectum fuit, lib.1.cap.4.n.44.& ſeq.
An, & quando dies, & locus ſint de ſubſtantia ſcripturæ privatæ, lib.2.c.4.n.57.& ſeq.
An, & quando locus celebrati contractus, vel teſtamenti attendatur, quando quæritur, de qua moneta, vel menſura contrahentes ſenſerint, lib.2.c.4.n.96.& ſeq.
Exteri tenentur ſervare ſtatuta ejus loci, in quo contrahunt, etiamſi alibi conveniantur, lib.2.cap.4.nu.102.
In his, quæ non veniunt ex natura contractus, ſed præter naturam ex aliqua mora, vel negligentia, attenditur ſtatutum loci, ubi ſolutio fieri debet, ib.n.108.
Quando locus bonorum attendi debeat, lib.2.cap.9.num.5.& 22.
Locus taxativè adjectus limitat diſpoſitionem, ſecus ſi demonſtrativè, lib.2.c.11.n.1.& ſeq.
In legato, aut donatione omnium bonorum, quis habet in tali loco, non veniunt nomina debitorum, lib.2.cap.11.n.8.
Vide in ver. Accuſatio. Actio. Carcer. Confeſſio. Contractus. Debitor. Delinquens. Depoſitum. Dies. Exemptus. Forenſis. Hæres. Hæreditas. Incendium. Initium. Interpellatio. Judex. Juriſdictio. Legatum. Miſſa. Ordines. Origo. Paſcua. Poſſeſſio. Publicatio. Salvusconductus. Sententia. Servitus. Solutio. Statutum. Teſtis. Via. Uxor.

M

MANDATUM limitatum quando extendatur ad alia, lib.2.cap.4.num.130.
Mandatum non præſumitur, niſi quoad res venales tantùm, ib.nu.139.
Vide in ver. Judex.
MANIFESTUM, vide in ver. Notorium.
MANUTENTIO conceditur ex levioribus probationibus, & adminiculis, lib.2.cap.7.nu.80.
In judicio manutentionis ſatis eſt unicus teſtis, vel duo etiam nulliter examinati ex defectu juriſdictionis, & citationis, & etiam examinati in alia cauſa, & inter diverſas perſonas, lib.2.cap.7.n.81.
MARITUS an, & quando contrahat civilitatem, & incolatum in loco uxoris, lib.2.cap.1.nu.211.
Vide in ver. Feudum.
MATER, vide in ver. Dos.
MATRIMONIUM regulariter celebrari debet in Eccleſia coram proprio Parocho, & teſtibus præviis denunciationibus, lib.1.c.7.n.1. limitatur nu.ſeq.
Denunciationes in quo loco faciendæ ſint, ibid.n.4.& ſeq.
Diſtans à ſtipite quinto gradu in linea collaterali, ſive tranſverſali poteſt matrimonium contrahere cum alio, qui ab eodem ſtipite diſtat ſecundo, vel tertio gradu, ibidem num.10. limitatur num.13. & ſeq.
De jure civili per ſubſequens matrimonium legitimantur filii tantùm naturales: ſed de jure canonico etiam vulgò quæſiti, & nati ex publica meretrice, lib.1.c.7. num.15. limitatur num.23.
Jus canonicum ubique locorum ſervandum eſt tam circa ſubſtantiam matrimonii, quàm circa effectus, immediatè ex eo provenientes, ibid.n.18.
Pœnæ à jure civili latæ contra ſecundò nubentes intra annum luctus fuerunt ſublatæ per jus canonicum, lib.2.cap. 3.num.9.
An remaneant intacta jura, quæ ad favorem filiorum inducta ſunt ibid.
Parochus, in cujus parochia per aliquod tempus commorantur mercatores, milites, ſcolares, famuli, & ſimiles advenæ, validè aſſiſtit eorum matrimonio, lib.1.cap.6. n.32.
An valeat ſtatutum, vel præceptum teſtatoris de non nubendo in certo loco, vel cum certis perſonis, ſub pœna amiſſionis bonorum, lib.2.cap.15.n.52.& ſeq.
Vide in ver. Forenſis.
MEDICUS ſi ægroto non fuit adhibitus, cenſetur is, qui ad id tenebatur, præſtitiſſe occaſionem mortis, lib.1.cap. 2.num.11.
Quid ſi medicus ægroto adhibitus fuit, ſed imperitus, ibid.
MELIORAMENTA an, & quando Eccleſia teneatur reficere hæredibus Emphyteutæ, ſeu Vaſſalli, finita emphyteuſi, vel feudo, lib.1.cap.5.nu.81.& ſeq.
An, & quando pro melioramentis competat retentio, lib. 2. cap.7. nu.67.& ſeq.
In liquidatione melioramentorum debet probari ſtatus antiquus rei melioratæ, lib.2.cap.7.nu.73.
In materia melioramentorum non attenditur quid impenſum fuerit, ſed quid fuerit melioratum, lib.2. c.7.n.75.& ſeq.
An, & quando melioramenta debeantur, & quando cum fructibus compenſentur, lib.2.cap.9.n.148.& ſeq.
An Clericus, qui de pecuniis patrimonialibus melioravit rem Eccleſiæ, poſſit hujuſmodi expenſas repetere ab Eccleſia, vel ſucceſſore in beneficio, lib.2.c.9.n.178.
An pro melioramentis factis in una re, poſſint aliæ retineri, lib.2.cap.9.n.184.
Vide in ver. Emptio. ver. Emphyteuſis.
MENSURA non fit per aerem, ſed per itinera conſueta, quando agitur de diſtantia milliarium, lib.1.c.2.n.17.
Quando menſura eius loci adhibenda ſit, ubi contractus fuit celebratus, & quando eius Regionis, in qua prædia ſunt ſita, lib.2.c.15.n.65.
MERCES, vide in ver. Forenſis. ver. Legatum. ver. Locus.
MERUM, & mixtum imperium, vide in ver. Juriſdictio.
METALLUM, vide in ver. Theſaurus.
METUS probatur etiam per præſumptiones, & conjecturas arbitrio Judicis, lib.1.c.3.n.200.
Privatus poſſeſſione per contractum nullum metu extortum, poteſt agere actione, quod metus cauſa, & intentare etiam remedium poſſeſſorium can. redintegranda, 3.q.1.lib.1.c.3. num.195.
Vide in ver. Fidejuſſor.
MILES an in loco, ubi inhæret, contrahat domicilium, lib.1.c.6.n.41.
Vide in ver. Emptio. ver. Dos. ver. Statutum.
MINOR majori comparatur in ultima voluntate, & matrimonio, lib.1.c.3.n.113.
Vide in ver. Caducitas. ver. Debitor. ver. Emptio. ver. Eccleſia. ver. Judex. ver. Statutum.
MISSA quo tempore, & in quo loco celebrari debeat, lib. 1.c.5.n.1. & ſeq.
An Epiſcopus diſpenſare poſſit, ut miſſæ à teſtatore relictæ in una Capella celebrentur in alia, lib.1.cap.5.n.11.
Miſſa Beatificati non poteſt dici extra diem, & locum, deſignatum in decreto Beatificationis, ibid.n.12.
Audientes miſſam in privato oratorio non ſatisfaciunt præcepto, excepto Domino, eiuſque familiaribus, ibid.nu.13.
Si in proprio territorio celebratur particularis dies feſtus, tenetur ſubditus miſſam audire, etiamſi eadem die perventurus ſit ad locum, ubi talis dies feſtus non celebratur, libr.2.cap.15.n.210.
Vide in ver. Eccleſia.
MODICUM qualiter intelligatur, libr.2.c.7.n.66.
Quænam dicatur modica ſumma, lib.2.cap.15.nu.91.
MODUS, qui ponitur in favorem contrahentis, vel legatarii, non coarctat diſpoſitionem, vel legatum, lib.2.c.7. num.5.
MOLENDINUM an, & quando poſſit quis conſtruere in flumine publico, lib.1.cap.3.n.157.& ſeq.
Flumen quando dicatur publicum, quando privatum, lib.1.cap.3.n.176.

Aqua ad certum uſum conceſſa non poteſt quis uti ad alium uſum, ibid.n.180.
Quando Dominus Caſtri poſſit cogere ſubditos ad molendinum in ſuo molendino, lib.2.c.23.n.72.
Quando per deſtructionem molendini amittatur quaſi poſſeſſio, & alter occupare poſſit locum, & aquam, lib.2.cap. 28.n.1.& ſeq.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Regulares. ver. Venditio.
MONASTERIUM an, & quando ſuccedat in bonis Novitii decedentis ante profeſſionem, lib.1. cap.3. num. 148. & ſeq.
Quam pœnam incurrant ingredientes ſine licentia in monaſteria monialium, vel regularium virorum, lib.1. cap.10. num.57.
Monaſteria Regularium hodiè de novo erigi non poſſunt ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, lib.1. cap.3.n.76.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Epiſcopus. ver. Feudum. ver. Locus. ver. Profeſſio. ver. Regulares.
MONETA ſolvi debet ſecundùm locum contractus, lib.2. c.15.num.66.
Vide in ver. Legatum. ver. Locus. ver. Solutio.
MONIALIS an excludatur à ſucceſſione in bonis maternis, lib.2.c.17.n.27.
An, & quando filia ingreſſa monaſterium poſſit conſequi legatum ſibi à Patre relictum pro nuptiis, ibid.n.28.
Vide in ver. Dos.
MORA quando incurratur per lapſum diei, lib.2. cap.4. num.107.
Si quis conſtituatur in mora per procuratorem, conſtare debet in actis de legitimo mandato, ibid.n.150.
Conjunctos pro conjuncto interpellans, non conſtituit debitorem in mora, libr.2.c.4.num.151.
Non dicitur in mora, qui poteſt ſe aliqua exceptione tueri, quominus ſolvat, lib.2.c.4.n.152.
Per petitionem patris indebitæ excuſatur debitor à mora, lib.2.c.4.n.155. limitatur ibidem.
Quando mora purgari poſſit. lib.3.c.7.n.77.
Vide in Ver. Locus.
MULIER, ſi ſeſe pro viro obligaverit, quando poſſit hujuſmodi contractum reſcindere, lib.2.c.15.n.48.
Mulieris calliditati non ſuccurritur, ſed tantùm ejus infirmitati, lib.2.c.6.n.11.
Vide in ver. Debitor. ver. Dos. ver. Judex. ver. Statutum. ver. Teſtis.
MUNUS, vide in ver. Gabella.
MUTUUM, & commodatum in quo loco reſtitui debeant, libr.2.cap.21.num.1.
Quando in mutuo, & commodato uſura committatur, ibid. num.2.

N

NAUFRAGIUM, vide in ver. Caſus.
NAVIGATIO, vide in ver. Piſcatio.
NEGOTIATIO quid ſit, & in quo differat ab artificio, lib.2.c.4.n.1.& 3.
Clericus negotiator tenetur ſolvere gabellam, ibid.nu.2.
Quando quis dicatur negotiator, & quando non, lib.2.cap. 4.n.3.& ſeq.& c.22.n.19.
NOMEN debitoris cenſetur eſſe de loco, ubi celebratus eſt contractus, vel deſtinata ſolutio, lib.2.cap.15.n.122.
Vide in ver. Actio. ver. Locus.
NOTARIUS an, & quando ſtipulari poſſit pro abſente, lib.1.c.4.n.61.& ſeq.
Verbum, promiſit, poſitum à Notario in inſtrumento ſtipulationem pro abſente importat, ibid.n.67.& ſeq.
Infanti, & Eccleſiæ quæritur dominium ex ſtipulatione Notarii, quando adeſt conſtitutum, & precarium, lib.2. c. 4.num.71.
An ex hujuſmodi ſtipulatione acquiratur abſenti hypotheca, ib.n.74.
NOTARIUS condemnatus in uno loco an poſſit alibi officium notariatus exercere, libr.3.c.11.n.1.
Qua pœna puniatur faciens inſtrumenta, ſi nunquam fuerit notariatus, vel ſi fuerit officio privatus, ib.nu.2.
Stipulatio Notarii non facit, ut acquiratur jus non ſequuta ratificatione, ſed operatur, ut ſine ceſſione utilis actio acquiratur, lib.2.c.3.n.13.
Quibus competat facultas creandi Notarios, lib.2.c.4.nu.75. & ſeq.
An, & quando Notarius poſſit ubique inſtrumenta conficere, ibid.n.79.
An, & quando Clerici poſſint exercere Notariatus officium, ibid.num.94.& ſeq.
Vide in ver. Fideiuſſor.
NOTORIUM regulariter probari non debet, lib.2. c.1. num.153. limitatur num.161.& ſeq.
Notorium qualiter probetur, ibid.n.155.& ſeq.
NOVITIUS vide in ver. Monaſterium, & in ver. Profeſſio.
NULLITAS ſemper poteſt allegari à tertio, quando agitur cum illa perſona, in cujus favorem inducta eſt nullitas, lib.2.c.15.n.89.
Is, qui praticeps eſt doli, non poteſt nullitatem allegare, lib.2.c.33.n.7.
NUNCIATIO novi operis, vide in ver. Socius.
NUNDINÆ à ſolo Principe conceduntur, lib.2. cap.35. num.1.
Mercatus fieri poſſunt etiam ſine Principis licentia, ibidem num.2.
Quando mercatus, qui fieri ſolet in certo loco Civitatis, poſſit in alium locum transferri, lib.2.c.35.n.4.
De rebus emptis in nundinis an ſolvatur gabella, ibid.n. 6.& ſeq.

O

OBLIGATIO Cameralis quid operetur, lib.2. cap.1. num.261.& ſeq.
Quando plures obligant ſe in eodem contractu ſimpliciter, quilibet tenetur pro parte virili, lib.2. cap.5. num.145. & ſeq.
Quando generalis obligatio extendatur etiam ad venalia, lib.2 c.9.n.73.
Vide in ver. Carcer. ver. Sententia.
OCCULTUM qualiter accipiatur, lib.1.c.3.n.46.
OFFENSIO, vide in ver. Lis.
OFFICIALIS, vide in ver. Carcer. ver. Delinquens, ver. Judex.
OFFICIUM publicum recuſans poteſt capi in propria domo, lib.2.cap.1.nu.448.
In cauſa ſyndicatus poteſt quis extrahi de domo propria, ibid.n.449.
Si certa pœna impoſita ſit contra offendentes ex cauſa officii, hæc qualitas probari debet, lib.3.c.21.n.24.
ONUS, quod eſt perpetuum ex diſpoſitione legis, vel indictione Superiorum, an hæres luere teneatur, lib.2. cap. 8. num.10.
Qui pro medietate percipiunt fructus, debent etiam pro medietate ſubire onera, lib.2.c.9.n.48.
Vide in ver. Gabella.
Operarii laborantes in fundo alieno, an, & quando excuſentur, lib.3.cap.20.n.28.& ſeq.
An, & quando excuſetur, qui de mandato Judicis aliquid facit, ibid.n.32.
Mitius cum ſervis agitur etiam in atrocioribus, ſi Domino parent, ibid.n.33.
ORDINARIUS vide in ver. Epiſcopus.
ORDINES ſacri, & minores quibus, quo tempore, & loco conferri debeant, lib.1.c.6.n.1.& ſeq.
Vide in ver. Domicilium. ver. Miles. ver. Origo.
ORIGO in quibus caſibus contrahatur, lib.2.cap.1. num. 393. & ſeq.
Civis quando quis dicatur, ibid.n.396.& ſeq.
Ubi quis naſcitur, ibi forum ſortitur ratione originis, non tamen gaudet privilegiis, niſi ſubeat onera, lib.1. cap. 6. num.45. limitatur nu.44.
Natus in aliquo loco non ſubiicitur oneribus, neque gaudet honoribus, niſi ibi domicilium retineat, lib.1. d. cap. 6. num.36.
Filius dicitur originarius non tantùm eius loci, in quo natus eſt, ſed etiam in quo eius pater, vel Avus natus eſt, etiamſi alibi idem filius natus ſit: non tamen retinet originem Proavi, nec cæterorum Aſcendentium, ibid.n.37.
Baptizatus in aliquo loco dicitur originarius eiuſdem loci tam quoad ſpiritualia, & beneficialia, quàm temporalia, lib.1.cap.6.n.40.
Per librum baptiſmi probatur origo, ibid.n.42.
Baptizatus per tranſitum in aliquo loco non ſortitur ibi originem, ibid.n.43.& 44.
Origo propria amitti non poteſt, lib.2.c.1.n.202.

P

PACTUM, vide in ver. Locus. ver. Poſſeſſio. ver. Venditio.
PALLIUM an deferri poſſit ab Archiepiſcopo extra ſuam Provinciam, lib.1.c.4.n.10.
Papa ratione delicti eccleſiaſtici poteſt infligere pœnam publicationis bonorum etiam in terris Imperii, lib.3.cap.ult. num.30.
PAROCHUS reſidere debet in domo ipſius Parochiæ, & non

& non alibi, lib. 1. cap. 13. num. 22. limitatur numer. 33. & ſeq.
Reſidentia intelligenda eſt cum effectu, videlicet ut reſidens per ſe ipſum exerceat paſtoralia munera, libr. 1. c. 13. num. 37.
Parochus, qui intra annum ad Sacerdotium non ordinatur, Eccleſiam ipſo facto amittit, lib. 1. cap. 18. nu. 4.
Proviſus de parochiali per concurſum, ejuſque Vicarius cenſentur approbati ad audiendas confeſſiones tantùm in ea Civitate, vel oppido, ubi ſita eſt parochialis, lib. 2. c. 1. num. 59.
Jus Parochiæ quando acquiratur, lib. 2. c. 1. n. 215.
Domicilium parochiale ad ſuciſpienda ſacramenta quanto tempore contrahatur, lib. 1. c. 6. num. 32.
Quando canonica portio inter parochos dividatur, lib. 1. c. 9. num. 28.
An Parochus extra territorium Epiſcopi poſſit ſuos ſubditos abſolvere à peccatis, lib. 1. c. 12. nu. 5.
Vide in ver. Alimenta. ver. Matrimonium. ver. Præcedentia ver. Reſidentia.
PASCUA, & ſylvæ an & quando ſpectent ad Univerſitatem, lib. 2. c. 27. n. 1. & ſeq.
Locum deſertum, & pro derelicto habitum quilibet auctoritate propria poteſt occupare, ſed Dominus deſerens intra biennium recuperare poteſt, libr. 2. cap. 27. num. 5.
Interdicitur mutatio formæ, quando jus paſcendi in aliquo agro debetur jure ſervitutis, ſecus ſi alio jure, lib. 2. c. 27. num. 6.
PASSUS, & pedes quomodo intelligantur, lib. 2. cap. 23. num. 23.
Pater, & Dominus regulariter non tenentur pro filio, vel ſervo reſpectivè, niſi filius, & ſervus habeant mandatum expreſſum, vel tacitum, lib. 2. c. 4. num. 130. & ſeq.
Quando pater teneatur actione quod juſſu, & quando tributoria, vel de peculio, lib. 2. c. 4. n. 122.
Caſus ſpeciales, quibus inductum fuit, ut pater teneatur pro filio, non ſunt extendendi ad alios caſus, lib. 2. cap. 4. n. 123.
Pater tenetur pro filio, qui eſt in poteſtate, ſi aſſumatur ad aliquem Magiſtratum, libr. 2. cap. 3. num. 124.
Quando ſtetur confeſſioni patris aſſerentis, ſe habuiſſe pecuniam a filio, lib. 2. c. 17. n. 68.
Vide in ver. Dos. ver. Inſtitor. ver. Publicatio.
PATRIMONIUM duplex dicitur ob diverſitatem bonorum, libr. 2. cap. 1. nu. 189.
Vide in ver. Locus.
PATRONUS, vide in ver. Juſpatronatus.
PAUPERTAS, vide in verſ. Alimenta.
PECULIUM, vide in ver. Publicatio.
PECUNIA, quæ ſeparata ab uſu quotidiano, præſidii cauſa tanquam theſaurus reponitur, cenſetur eſſe in loco ut quid immobile, lib. 2. c. 9. n. 66.
Vide in ver. Actio.
PENSIO ſolvi non debet à Rectore beneficii, ſi fructus beneficii non percipit, lib. 2. c. 11. n. 5.
Vide in ver. Actio. ver. Emphyteuſis. ver. Hypotheca. ver. Socius. ver. Solutio.
PERMUTATIO, vide in ver. Venditio.
PIA cauſa favorabilior eſt, quàm cauſa liberorum, excepta legitima, lib. 2. c. 4. n. 42.
Schedula manu propria ſcripta, & ſubſcripta, etiam ſine teſtibus confecta, ad piam cauſam, & inter liberos ſubſtinetur, lib. 2. c. 4. n. 43.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Hæres, ver. Hypotheca. ver. legatum.
PISCATIO, & navigatio maris, & fluminis quando prohiberi poſſit, libr. 2. cap. 25. num. 4.
PLURALITAS, vide in ver. Identitas.
POENA ab hæredibus peti non poteſt, ſi quæſtio mota non fuit vivente eo, qui deliquit, lib. 2. cap. 22. nu. 29.
Pœna an, & quando ſolvi debeat ante ſententiam declaratoriam, lib. 1. c. 18. num. 1.
In Judiciis, in quibus pœna non infligitur corporalis, procurator admittitur, lib. 3. c. 3. n. 20.
Qua pœna plectantur Colluſores, & Aleatorum receptator, lib. 3. c. 10. nu. 1. & ſeq.
Pœnæ reſpicientes diminutionem ſtatus, porrigunt effectum etiam extra territorium, lib. 2. c. 15. n. 214.
Servus pœnæ quis dicatur, lib. 2. c. 15. n. 215.
Pœna dupli, vel quadrupli parti applicanda an ſit in uſu, lib. 3. cap. 18. nu. 5.
Vide in ver. Carcer. ver. Fidejuſſor. ver. Forenſis. verſ. Poſſeſſio. ver. Status.
POENITENS, vide in ver. Sacerdos.
PONTIFICALIA quando juriſdictionem innuant, lib. 1. cap. 4. num. 11.
POSSESSIO civilis quid operetur, lib. 1. c. 3. n. 123.
Dominus Caſtri non poteſt cogere Vaſſallum ad oſtendendum ſibi titulum, quo prædium poſſidet intra fines Caſtri, libr. 2. cap. 1. nu. 88.
Quando agitur contra tertium poſſeſſorem, bona præſumuntur allodialia, etiamſi in inveſtitura fuiſſent expreſſa, & enumerata in individuo, lib. 2. cap. 1. n. 88.
In Judicio, quo agitur ad recuperandam poſſeſſionem, qua actor per vim ſe ſpoliatum eſſe dicit, an exprimi debeat locus, & tempus, lib. 2. c. 1. n. 176. & ſeq.
Is, qui dolo deſiit poſſidere, habetur pro poſſeſſore, lib. 2. cap. 1. nu. 293.
Ex inſtrumento venditionis non probatur poſſeſſio, lib. 2. c. 7. num. 18.
Per inſtrumentum diviſionis probatur poſſeſſio contra dividentem, ib. n. 19.
Poſſeſſio probatur ex aſſertione partis enunciantis aliquem occupatorem, & ex implicita confeſſione Adverſarii pe tentis itinmiſſionem, lib. 2. c. 7. n. 82.
An, & quando poſſit ejus propria auctoritate rei ſuæ ab altero poſſeſſæ, vel alienæ poſſeſſionem capere, lib. 3. cap. 18. nu. 1. & ſeq.
Vide in ver. Eccleſia. ver. Locus. ver. Publicatio. ver. Res litigioſa.
POSSESSOR, vide in ver. Poſſeſſio. ver. Solutio.
PRÆCEDENTIA inter Regulares debetur juxta conſuetudinem loci, & ſi illa non adſit, ſervatur conſuetudo Romana, lib. 1. c. 14. n. 7.
Archiepiſcopus, qui fuit translatus ad Eccleſiam ſuffraganeam, in Synodo provinciali ſedere debet immediatè poſt Metropolitanum, lib. 1. c. 13. n. 1.
PRÆDIUM tam ruſticum, qum urbanum locus appellatur, lib. 2. cap. 23. n. 1.
Noſtra deſtinatione fundorum nomina, & domus, non natura conſtituuntur, ib. n. 3.
Quæ antea pars domus, aut fundi, poſt diviſionem factam plures fundi, ſeu domus ſunt, & dicuntur, lib. 2. cap. 23. num. 4.
Prædium ruſticum, & urbanum non dicitur à loco, ſed à qualitate prædii, lib. 2. c. 23. n. 24.
Vide in ver. Ædificium. ver. Via.
PRÆLATIO, vide in ver. Jus Prælationis.
PRÆLATUS, vide in ver. Eccleſia. ver. Feudum.
PRÆSENTIA non præſumitur, ſed qui eam aſſerit, probare debet, lib. 2. c. 4. n. 47.
PRÆSUMPTIO debet allegari, licèt ſit liquidiſſima probatio, lib. 2. c. 1. n. 160.
In dubio nemo præſumitur opus facere animo nocendi, lib. 1. cap. 3. num. 175.
Quando bona diviſa inter fratres præſumantur paterna, & quando propria, lib. 2. c. 24. n. 1. & ſeq.
Si inter fratres res aliqua dividatur tanquam communis, talis diviſio non operatur translationem dominii, ſi verè ad unum ſolùm pertinebat, lib. 2. c. 24. n. 6.
Vide in ver. Locus.
PRETIUM rei in quo loco ſolvi debeat, lib. 2. cap. 14. n. 3.
Non videtur habita fides de pretio, quando res traditur advenæ, ſeu ignoto, ac ſtatim receſſuro, lib. 2. c. 1. n. 247.
Obligatus ad reinveſtiendum pretium, in quo loco illud reinveſtire debeat, lib. 2. cap. 20. n. 6.
Quomodo probetur valor, ſeu pretium rerum venialium, lib. 2. c. 4. n. 108.
Quomodo probetur pretium commune, lib. 2. c. 4. n. 154.
PRIMOGENITURA, vide in ver. Alienatio.
PRINCEPS, vide in ver. Paſcua.
PRINCIPIUM, vide in ver. Actus.
PRIVILEGIUM cui competat, quando agitur inter æquè privilegiatos, lib. 2. c. 15. n. 50.
Quando uterque tractat de damno vitando, potior eſt cauſa illius, qui convenitur, ib. n. 51.
Vide in ver. Exemptio.
An ejus tutor ſine ſolemnitate poſſit adire, vel inire actum ex quo reſultet aditio, ibidem.
Vide in ver. Alimenta. ver. Hæres.

Q

QUARTA bonorum mariti, quæ de jure defertur uxori viduæ, debetur de omnibus bonis ipſius viri, etiam in alio territorio ſitis, lib. 2. c. 15. n. 19.
Quælibet quarta debetur una cum fructibus, lib. 2. cap. 9 num. 234.
Vide in ver. Fideicommiſſum.

R

REGULA de triennali non obſtat agenti ſpolio, lib. 1. cap. 3. n. 130.
Succeſſor ſpoliantis non juvatur iſta regula, ibid.
Regula, dolo facit qui petit quod reſtituturus eſt, non procedit in poſſeſſorio, ib. num. 216.
Regula, quæ mihi non nocent, & alteri proſunt, de facili ſunt concedenda, lib. 2. nu. 148.
Regula, quod bona prohibita alienari, non prohibentur hypothecari, quando procedat, lib. 2. cap. 8. nu. 15.
REGULARES in favorabilibus, non in odioſis veniunt ſub nomine Clerici, lib. 1. c. 10. n. 29. limitatur nu. 38.
Quando res immobilis legatur Capuccinis, debetur æſtimatio rei legatæ, lib. 1. cap. 3. num. 153.
Legatum factum Regulari, ſi non poteſt adimpleri propter incapacitatem legatarii, convertendum eſt in alios pios uſus, ib. nu. 154.
Quando Vicarius regularis poſſit abſolvere à caſibus reſervatis, lib. 1. c. 19. n. 4.
Prælati regulares poſſunt ſuos ſubditos citare, & excommunicare etiam in alieno territorio, lib. 2. cap. 14. num. 209.
Superiores Regularium hodie non poſſunt abſque licentia Sacræ Congregationis Concilii alienare bona mobilia pretioſa, vel immobilia, lib. 1. c. 3. n. 229.
An poſſint regulares indigentes res pretioſas in pignus tradere, vel pecunias ad cambium ſumere, ibid. num. 230.
Fratres S. Franciſci de Obſervantia, & Capuccini poſſunt alienare ſine beneplacito Apoſtolico bona ſibi relicta, & pretium convertere in Eccleſiæ neceſſitatem, ibid. num. 231. ampliatur num. 232.
An, & quando Regulares, qui in Eccleſiis ſui ordinis prædicare voluerint, teneantur ab Epiſcopo benedictionem petere, lib. 1. cap. 3. nu. 266.
An Regulares ad audiendas confeſſiones approbati ab Epiſcopo unius diœceſis, poſſint ſubditos ejuſdem Epiſcopi, qui eos approbavit, in alia diœceſi abſolvere ſine licentia Epiſcopi illius loci, ibidem num. 269.
Quando Epiſcopus poſſit confeſſores regulares ad audiendas confeſſiones approbatos iterùm examinare, vel ſuſpendere, lib. 1. cap. 3. nu. 276.
Vide in ver. Cenſura. ver. Decimæ. ver. Epiſcopus. ver. Legatum. ver. Locus.
REINVESTIMENTUM, vide in ver. venditio. ver. Pretium.
RELEGATIO an fieri poſſit ad locum extra territorium Relegantis, lib. 2. c. 15. n. 20.
An pœna relegationis, & exilii cenſeatur pœna corporis afflictiva, lib. 2. cap. 4. nu. 19. & 21.
RELIQUIÆ Sanctorum quando transferri poſſint de loco ad locum, & quando ad id requiratur licentia Papæ, vel ſufficiat auctoritas Epiſcopi, lib 1. cap. 15. nu. 1.
Reliquias de novo ju ventas venerari non licet, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, ib. n. 2.
REMISSIO, vide in ver. Delinquens. ver. Hæreticus. ver. Roma.
RENUNCIATIO juris de futuro an valida ſit, ſi fiat preſentia partis ſine expreſſa acceptatione, lib. 2. cap. 3. num. 15.
Quilibet poteſt renunciari juri ſuo, quando non reſultat in tertii præjudicium, lib. 2. c. 1. n. 433.
Vide in ver. Statutum. ver. Venditio.
RESIDENTIA ſub qua pœna à Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & ab aliis, qui ad id tenentur, ſervari debeat, lib. 1. cap. 13. num. 1. & ſeq.
Epiſcopus ob legitimam cauſam poteſt Canonicis facultatem concedere, ut abeſſe poſſint per quatuor menſes, lib. 1. cap. 13. nu. 5.
An Canonicus abſens ultra tres, vel duos menſes, teneatur in conſcientia reſtituere fructus, lib. 1. cap. 13. num. 8.
Vide in ver. Parochus.
RESIGNATIO ſi fiat ante motam litem, poteſt reſignatarius poſſeſſionem lite pendente capere abſque metu attentatorum, lib. 3. cap. 13. n. 36.
Publicatio reſignationis beneficii facienda eſt, etiamſi nota ſit populo, lib. 1. cap. 3. nu. 219.
RES litigioſa an, & quando alienari, ſeu cedi poſſit, lib. 2. cap. 33. nu. 1. & ſeq.
Quando res efficiatur litigioſa, ib. nu. 2. & ſeq.
Perempta inſtantia res non dicitur amplius litigioſa, lib. 2. cap. 33. nu. 12.
Vide in ver. Amiſſio.
RESTITUTIO in integrum datur locis piis, etiamſi prophana ſint, lib. 1. c. 3. n. 3.
Reſtitutio in integrum in quo loco peti debeat, lib. 2. cap. 1. n. 358.
Quando minor teneatur implorare reſtitutionem in integrum pro reſciſſione contractus, ibid. num. 361.
Vide in ver. Caducitas. ver. Eccleſia. ver. Minor.
RESTITUTIO rei, vide in ver. Fur.
RETENTIO favorabilior eſt, quàm actio, lib. 2. cap. 7. nu. 78.
Vide in ver. Cenſus. ver. Creditor. ver. Melioramenta.
RETRACTUS non habet locum nondum re tradita, & nondum ſoluto pretio, lib. 2. cap. 22. nu. 15.
REUS, vide in ver. Confeſſio. ver. delinquens. ver. Teſtis.
ROMA communis eſt patria, ibique puniri poſſunt omnes, etiamſi extra territorium Eccleſiæ deliquerint, lib. 2. cap. 3. nu. 21.
Romana Curia non tenetur delinquentem remittere, ibid.

S

SACERDOS ſollicitans pœnitentem in confeſſione qualiter puniatur, lib. 3. c. 14. n. 1.
Quando pœnitens teneatur denunciare Confeſſarium, ib. nu. 3. & ſeq.
An Ordinarii locorum poſſint procedere contra Regulares ſollicitantes, ibidem num. 9.
An crimen ſollicitationis probetur teſtibus ſingularibus, lib. 3. c. 14. n. 10.
Fractio ſigilli confeſſionis qualiter probetur, ibid.
An pœnitens abſolvi poſſit à peccatis, antequam denunciet, ib. num. 12.
SACRAMENTA, videlicet baptiſmus, confirmatio, Euchariſtia, pœnitentia, & extrema unctio, in quo loco miniſtrari poſſint, & debeant, lib. 3. cap. 7. nu. 26. 27. & 28.
Vide in ver. Matrimonium.
SÆVITIA, vide in ver. Uxor.
SALARIUM non conventum an, & quando debeatur, lib. 2. cap. 6. nu. 29.
Relatores, Advocati, Notarii, & Procuratores poſſunt convenire pro ſportulis, & ſalariis litigantes coram eodem Judice, apud quem lis agitata eſt, lib. 2. c. 1. n. 228.
SATELLITES, vide in ver. Delinquens.
SATISDATIO, vide in ver. Cautio. ver. Fidejuſſor.
SALVUSCONDUCTUS conceſſus alicui ad effectum eundi ad aliquem locum intelligitur datus etiam pro redeundo ex dicto loco, lib. 3. c. 7. nu. 86.
Quid ſi is, qui ſalvumconductum obtinuit, captus fuit extra juriſdictionem concedentis, ib. n. 87.
SCIENTIA quando præſumatur, lib. 2. c. 1. nu. 103. & cap. 4. num. 70.
An probetur præſumptionibus, & conjecturis, lib. 2. cap. 1. num. 387. & cap. 4. num. 70. & 116. & cap. 7. numer. 61. & ſeq.
SCOLARIS an, & quando capi poſſit in Scolis, lib. 1. cap. 3. n. 204.
Quando ſcolaris conveniri poſſit in loco ſtudii, ib. cap. 6. num. 28.
Scolaris quando ligetur loci conſuetudine, d. lib. 1. cap. 6. num. 28.
Vide in ver. Alimenta. ver. Legatum. ver. Statutum.
SCRIPTURA imperfecta quando ſuppleatur per præcedentia, lib. 2. cap. 4. n. 33.
Major fides eſt adhibenda ſcripturis, quàm teſtibus, lib. 1. c. 3. n. 260.
Vide in ver. Locus.
SEDILIA, vide in ver. Eccleſia.
SEMINARIUM puerorum propè Eccleſiam Cathedralem erigendum eſt, vel in alio loco convenienti arbitrio Epiſcopi, lib. 1. c. 3. nu. 239.
Deputati pro ſeminario ſemel electi ſunt perpetui, ibidem num. 241.
Quid requiratur ad effectum, ut valida ſit unio beneficiorum facta ab Epiſcopo ad favorem ſeminarii, ſeu Collegii, ibid. n. 242.
SENATOR, Vide in ver. Domicilium. ver. Statutum.
SENTENTIA, in qua plures condemnantur, quid operetur, lib. 2. c. 5. n. 147. & ſeq.
Sententia, & condemnatio facta in uno territorio an & quando executioni demandari debeat in alio territorio, lib. 3. c. 8. n. 1. & ſeq.
An Judex alterius territorii requiſitus poſſit procedere ad executionem ſententiæ, non examinando juſtitiam, lib. 3. cap. 8. n. 9.
Contumax quando condemnari poſſit, lib. 3. c. 8. n. 11.
Sententia ſi non poteſt in totum ſubſtineri, pro parte etiam corruit, ibid. num. 13.
SEPULTURA pagani, vel infidelis quando Eccleſiam, vel cæmeterium polluat, & quando non, lib. 1. cap. 9. nu. 24. & ſeq.

Sepul-

Sepulturæ jus habens in aliqua Eccleſia, prohibere poteſt, nè alii ibi ſepeliantur, lib.1.c.3.n.70.
Unus actus ſufficit pro quaſi poſſeſſione ſepeliendi, lib.1. c. 3. nu.66.
Per conſtructionem ſepulchri dicitur quis eſſe in poſſeſſione illius, ibid.nu.67.
An, & quando poſſit aliquid recipi pro ſepultura, lib.1.cap. 9.nu.1.& ſeq.
Cadaver Banniti, qui mortuus eſt durante banno, non poteſt ſine licentia Principis ſepeliri in territorio, à quo bannitus fuit, ibid.n.4.
Filii Hæbreorum baptizati in ætate infantili, ſi moriantur ante uſum rationis, ſepeliuntur in loco ſacro, etiamſi invitis parentibus baptizati fuerint, lib. 1. cap. 9. numer. 7. & ſeq.
Qui tenetur alere, tenetur etiam ad ſumptus funeris, lib. 1. cap. 9. num.11.
Quando quis in Parochia ſui domicilii, & quando in parochia, ubi decedit, ſepeliendus ſit, ib. n.12.
Sepeliens excommunicatum vitandum an, & quando incurrat in excommunicationem, ibid.n.13.& ſeq.
Ad probandam electionem ſepulturæ, & contritionis ſigna an ſufficiant teſtes ſingulares, lib,2.cap.3.num.22.& lib.1. cap.9. num.21.
Vide in ver. Cenſura. ver. Eccleſia.
SERVITUS Urbana quando præſcribatur, lib. 2. cap. 31. num. 6.
An, & quando Dominus predii debentis ſervitutem ſtillicidii poſſit ibi ædificare, lib.2.c.31. n.1. & ſeq.
Spacium duorum pedum à regione, ſeu muro vicini relinqui debet, non autem à loco, in quo ſtillicidium cadit, ibid. numer.3.
Quando locus ſubjectus dicatur præſcripſiſſe libertatem ſervitutis iuriſdictionalis adversùs locum dominantem, lib. 2.cap.31.n.4.
Quid requiratur, ut Ordinarius præſcribere poſſit libertatem adversùs ſervitutem iuriſpatronatus, lib. 2. cap. 31. num. 5.
Ad præſcribendam libertatem ſervitutis ruſticæ non requiritur ſcientia, & patientia adverſarii, ſed ſufficit non uſus, ſive negligentia non utentis, lib.2.c.31.nu.8.
Quando locus medius non ſerviens, impediat ſervitutem acquiri, & quando non, ib.nu.9.
Vide in ver. Equa. ver. Socius. ver. Venditio. ver. Via.
SERVUS, vide in ver. Operarii.
SIGILLUM, vide in ver. Sacerdos.
SOCIUS, qui habet partem in aliqua domo, an, & quando poſſit totam inhabitare, lib.2.c.23.n.37.39.& ſeq.
Si conſtet, domum fuiſſe communem, & deinde diviſam, cenſetur conſtituta ſervitus luminibus non officiendi, lib. 2. cap.23. nu.49.
An locum habeat nunciatio novi operis, quando opus fit in loco communi, ibid.
Socius ſi de communi pecunia rem emit, an res ipſa efficiatur communis, lib.2.c.9.nu.222.
Vide in ver. Bannitus. ver. Confeſſio. ver. Frater. ver. Inſtitor. ver. Teſtis.
SOLEMNITAS præſumitur in contractibus, ſecus in iudiciis, lib.2.c.4.n.51.
Quando ex forma ſtatuti, vel commiſſionis proceditur ſummariè, de plano, ſine ſtrepitu, & figura Judicii, omnis ſolemnitas iuris poſitivi cenſetur rejecta, libr. 2. cap. 1. num. 178.
Vide in ver. Dos. ver. Statutum.
SOLITUM quando indicatur per unum actum, lib.2.cap. 21. num. 15.
Vide in ver. Conſuetudo.
SOLLICITATIO, vide in ver. Sacerdos.
SOLUTIO in quo loco fieri debeat, lib.2.cap.21.num.1. & ſeq.
An decimæ deferri debeant in horreum Eccleſiæ ſumptibus coloni, lib.2.c.21.n.7.
Penſio reſervata ſub beneficio, in loco ipſius beneficii regulariter ſolvi debet, lib.2.c.21.n.24.
In æſtimatione nummorum attendendus eſt locus, ubi ſolutio fieri debet, non ubi gratia facta eſt, ib.n.27.
An creditor, cui fit ſolutio, teneatur cedere iura contra ſe ipſum, lib.2.cap.21.n.28.
Solutio gratuita partis debiti non gravat ad ſolutionem alterius partis, lib.2.c.1. n.334.
Vide in ver. Depoſitum. ver. Locus. ver. Præſumptio.
STATUENTES, vide in ver. Locus.
STATUS diminutionem ſi ſententia reſpicit, pœna impoſita in uno loco, habet effectum ubique, lib.2.c.15.n.5.
Vide in ver. Statutum.
STATUTUM diſponens, quod offendens aliquem juxta domum, puniatur certa pœna, quando locum habeat, libr.1.c.2.n.19.
Statuto ſimpliciter prohibente alienationem ſtabilium in forenſes, poteſt quis forenſibus cedere jura, & actiones, ib. num.157.
Quid ſi ſtatutum de juribus, & actionibus ſpecificè loquatur, ib.nu.158.
Civitas ſubjecta an, & quando ſubiiciatur ſtatutis Civitatis, ſeu loci dominantis, lib.2.c.15.n.159.& ſeq.
Lex, & ſtatutum an, & quando præſumantur eſſe in viridi obſervantia, lib.2.cap.15.n.169.& ſeq.
Poteſt appellari à ſtatuto, ſi conditum fuerit contra certam perſonam, lib.2.cap.15.n.175.& ſeq.
Cives, vel diœceſani an, & quando obligentur legibus propriæ Civitatis, dum abſentes ſunt, lib.3.cap.15.nu.197.& ſeq.
Vide in ver. Actio. ver. Contractus. ver. Dos. ver. Forenſis. ver. Gabella. ver. Juriſdictio. ver. Jus congrui. ver. Locus. ver. Origo. ver. Publicatio. ver. Vicinus. ver. Uxor.
STILLICIDIUM, vide in ver. Servitus.
STIPULATIO an vitietur ob impoſſibilitatem, lib.2. c. 4. nu.14. & ſeq.
Vide in ver. Notarius.
SUBDITUS quando quis dicatur, lib.1.c.6.n.33.
Vide in ver. Domicilium.
SUBSTITUTIO concepta per verba communia, & ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filiis, eſt fideicommiſſaria, & compendioſa, & ideò continet etiam vulgarem, lib. 2. c.9. num.147.
Quando requiratur, quod conditio ſubſtitutionis exiſtat in perſona utriuſque inſtituti, & quando non, lib.2. cap.9. nu.122. & ſeq.
An & quando ſubſtitutio pupillaris tacita excludat matrem, ibid.nu.146.
Quando filii ſubſtituti ex propria perſona ſuccedant, lib.2. cap.9.n.147.
SUCCESSIO, vide in ver. Hæres.
SUCCESSOR particularis an, & quando conveniri debeat in foro ſui anteceſſoris, lib.2.c.1.n.306.& ſeq.
Vide in ver. Legitimatus.
SUSPENSIO, vide in ver. Cenſura.
SYLVA, vide in ver. Paſcua.

T

TACITURNITAS decennalis quando habeatur pro conſenſu, libr.2.cap.1.n.386.
TEMPUS, vide in ver. Accuſatio.
TERRITORIUM, vide in ver. Judex. ver. Juriſdictio. ver. Locus. ver. Statum.
TESTAMENTUM non dicitur conditum inter liberos, ſi in eo facta fuerit ſubſtitutio filiis per fideicommiſſum in favorem perſonæ extraneæ, lib. 2. cap.3. num.36. 38. & ſeq.
Quando defectus diei, vel loci vitiet teſtamentum inter liberos, & quando non, lib.2.cap.9.nu.31.
An, & quando debeantur legata extranei relicta in teſtamento inter liberos, ib.n.32.
Inſtituta pia cauſa in minus ſolemni teſtamento, an valeant legata extraneis relicta, ibid.n.33.
Vide in ver. Clericus. ver. Legatum. ver. Locus. ver. Pia cauſa. ver. Statutum.
TESTATOR cenſetur ſe conformaſſe cum diſpoſitione juris communis, vel ſtatuti, lib.1.cap.3.n.111.& cap.9.num. 131. & 239.
Prohibitio teſtatoris comprehendit etiam caſus exceptos in auth. res quæ, C. Commun. de leg. lib.2.cap.8.num.24.
In indaganda voluntate defuncti inſpici debet conſuetudo loci, in quo ipſe commoratus eſt, lib.2.c.9.num.237.
In ultimis voluntatibus interpretandis attendi debet communis uſus loquendi, qui viget in loco, ibid.n.238.
Vide in ver. Bona. ver. Legatum. ver. Publicatio. ver. Teſtamentum.
TESTIS an & quando examinari poſſit extra locum judicii, lib.2. cap.2. n.1.& ſeq.
Teſtes differentes in loco an probent, libr.2. cap.2. nu.14. & ſeq.
Teſtes indeterminatè loquentes circa locum, & tempus, non probant maleficium, lib.2.c.15.n.137.
Teſtes de auditu, vel de publica voce, & fama, in antiquis plenè probant, lib.2.c.26.n.6.
Teſtes de auditu, plenè non probant, ſed faciunt adminiculum, & etiam præſumptionem, lib.2. c.3.n.37.
An, & quando teſtes fidem faciunt, ſi nullo modo de tempore, aut loco deponant, ibid.n.38.& ſeq.
Vide in ver. Bannitus. ver. Beneficia. ver. Caſus. ver. Confeſſio. ver. Probatio.

TEXTUS in can. redintegranda, 3. q. 1. declaratur, lib. 2. cap. 1. nu. 179. & ſeq.
Textus in l. hæredes, §. cum ita, ff. Ad Trebell. explicatur, lib. 2. c. 9. n. 138.
Text. in auth. rex, quæ, C. Commun. de leg. explicatur, lib. 2. cap. 9. num. 138.
Textus in l. fin. ff. fin. regun. explicatur, lib. 2. cap. 23. n. 24.
Textus in l. Mœniana, C. de Ædific. privat. explicatur, lib. 2. cap. 23. n. 26.
Textus in l. fin. C. de Sacroſ. Eccleſ. requirens præſcriptionem centum annorum contra Communitatem, vel Remp. explicatur, lib. 2. c. 25. nu. 3.
Textus in l. 1. §. ſi quis ultro, ff. de Quæſt. declaratur, lib. 3. cap. 21. num. 29.
Textus in c. tanta. Qui fil. ſint legit. an procedat in quocunque coitu illicito, lib. 1. cap. 7. nu. 16.
THESAURUS inventus in fundo proprio, vel alieno, cui debeatur, lib. 2. cap. 10. nu. 1. & ſeq.
Ad quem ſpectent venæ auri, argenti, & aliorum metallorum, ibid. n. 23. & ſeq.
TORTURA, vide in ver. Confeſſio. ver. Teſtis.
TREBELLIANICA, vide in ver. Fideicommiſſum. ver. Publicatio.
TRIBUTUM, & alia onera realia ſolvi debent in loco, ubi ſita eſt res, etiam à forenſe, & alibi habitante, lib. 2. cap. 1. nu. 339.
TRIENNIUM cenſetur congruum temporis ſpatium, lib. 2. cap. 24. n. 5.
TUTOR, & Adminiſtrator publici, vel privati officii conveniri debet apud Judicem loci, ubi adminiſtratio geſta eſt, lib. 2. cap. 1. n. 227. & c. 21. n. 21.
Tutor datur perſonæ, Curator bonis, ib. nu. 5.
Tutor, vel Curator debet eſſe de juriſdictione Judicis decernentis, aliàs non valet datio ipſo jure, ib. nu. 6. limitatur nu. ſeq.
Tutor dativus cedit legitimo, & legitimus teſtamentario, lib. 2. c. 36. num. 9.
Quando dati ſunt duo Tutores in duobus locis, an alter ingerere ſe poſſit in exactione ad alterum ſpectante, ibid. num. 10.
In quo loco ratiocinia reddi debeant, lib. 2. cap. 36. n. 11.
An, & quando Doctores excuſentur à muneribus, ibidem num. 12.
An Doctores pro cauſa criminali capi perſonaliter poſſint, ibidem.
An Doctores excuſentur à tutela, lib. 2. cap. 36. num. 13.
An officium publicum obtinens, excuſetur à tutela, ibidem num. 14.
Quid ſi in Patria quis præbendam theologalem obtineat, ib. num. 15.
Vide in ver. Inventarium. ver. Pupillus.

V

VAGABUNDUS, vide in ver. Delinquens. ver. Forenſis. ver. Locus.
VALOR, vide in ver. Venditio.
VASSALLUS, vide in ver. Emphyteuſis. ver. Publicatio.
VECTIGAL ponte deſtructo non poteſt exigi à tranſeuntibus per aquam in eo loco, ubi erat pons, nec in novo ponte infra, vel ſupra conſtructo; ſecus ſi in loco veteri pons reficiatur, lib. 1. cap. 3. nu. 90.
VENATIO quando licita ſit in fundo alieno, lib. 2. cap. 23. num. 50.
An in fundo alieno ſit permiſſa piſcatio, ib. n. 51.
Quando Princeps poſſit venationem, & piſcationem interdicere, ibid. nu. 52.
An Barones, & alii ſuperiorem recognoſcentes poſſint piſcationes, & venationes prohibere, lib. 2. cap. 23. nu. 53.
VENDITIO facta duobus de eadem re qualiter ſit intelligenda, lib. 2. cap. 7. n. 47. & ſeq.
Vendita, vel legata domo, quænam vendita, ſeu legata cenſeantur, lib. 2. cap. 7. nu. 1. & ſeq.
Venditor, qui ex pacto tenetur pecuniam reinveſtire, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi ſemel reinveſtivit, lib. 2. cap. 7. nu. 20. & ſeq.
Reinveſtimentum ſubſequutum poſt contractum, præſumitur factum in executionem præcedentis obligationis, lib. 2. cap. 7. n. 24.
Venditor, qui in certo loco prædium vendidit, & promiſit pretium convertere in emptionem ſtabilium, poteſt cogi ad emenda ſtabilia in eo loco, non in alio, lib. 3. c. 7. n. 50.
Qui vult uti remedio l. 2. C. de Reſcind. vend. quid probare debeat, lib. 2. c. 7. n. 53. & ſeq.
Vide in ver. Dominium. ver. Emptio. ver. Gabella. ver. Juriſdictio. ver. Locus. ver. Pretium. ver. Theſaurus. ver. Via.
VENTUS ſi prohiberi non poteſt ad triturandum frumentum, niſi ab una parte, vicinus non poteſt in illa parte, licèt ſua, ædificando ventum impedire, lib. 2. cap. 23. num. 20.
VERBUM, promiſit, poſitum à notario in inſtrumento, quid importet, lib. 2. c. 4. nu. 67.
Verba in inveſtitura appoſita, videlicet cum Villis, prædiis, pratis, nemoribus & aliis juribus, & pertinentiis, quomodo intelligantur, lib. 2. c. 1. n. 86.
Quando verbum poteſt capi in ſuo genere, & in certa ſpecie, ſi ſumus in materia favorabili, debet capi in ſuo genere, & non in ſpecie, ſecus in materia odioſa, lib. 2. c. 7. num. 36.
In dubio verba videntur appoſita, potius cauſa demonſtrationis, quàm taxationis, lib. 2. c. 11. n. 13.
Ex præcedentibus ſpecificatis verba generalia reſtringuntur, lib. 2. c. 12. n. 2.
Vide in ver. Poſſeſſio.
VIA publica an, & quando à privatis muniri debeat, lib. 1. cap. 12. n. 4.
Vide in ver. Fundus. ver. Jus congrui. ver. Uſus.
VIATOR non poteſt jurare ſuſpectus ratione receſſus, lib. 2. cap. 1. nu. 257.
VICARIUS ſimpliciter conſtitutus, quando ea expedire poſſit, quæ ſpeciale mandatum requirunt, lib. 1. c. 19. nu. 1. & ſeq.
Sede Epiſcopali vacante Vicarius Capituli abſolvere poteſt à reſervatis, ibid. n. 6.
Vicarius generalis Epiſcopi poteſt in quolibet loco diœceſis jus reddere ſicut Epiſcopus, lib. 2. c. 1. n. 30.
An Vicarius Epiſcopi ex generali commiſſione poſſit inquirere, & punire ſubditorum exceſſus, eoſque abſolvere; lib. 2. c. 1. nu. 52.
Vicarius generalis habens ſpeciale mandatum ad conferendum beneficia, poteſt illa conferre extra diœceſim ſicut Epiſcopus, lib. 2. c. 1. n. 55.
Vicarius Apoſtolicus poteſt cognoſcere etiam cauſas Epiſcopo delegatas, lib. 1. c. 14. nu. 6.
Vide in ver. Juriſdictio. ver. Statutum.
VICINUS quinam dicatur, ſi ex ſtatuto damnum à vicinis emendari debet, lib. 1. cap. 2. num. 15.
An dictum ſtatutum comprehendat pupillos, mulieres, & alios inhabiles ad auxilium ferendum, ibid. n. 16.
VIDUA, vide in ver. Alimenta. ver. Uxor.
VIOLENTIA, vide in ver. Amiſſio.
VISITATIO facta ab Epiſcopo an probet, locum eſſe in Diœceſi, libr. 1. c. 3. num. 263. & ſeq.
UNIO facta ab Ordinario præſtat titulum coloratum ad effectum ut Rector Eccleſiæ agere poſſit remedio poſſeſſorio, ſive actione ſpolii, etiamſi Rector ipſe nunquam poſſederit, lib. 1. cap. 3. num. 129.
Vide in ver. Seminarium.
UNIVERSITAS quando convocari poſſit per ſonum Campanæ, & quando requirantur litteræ, & Nuncius, lib. 1. cap. 17. n. 7.
Vide in ver. Statutum.
USUFRUCTUARIUS an poſſit rei formam mutare; lib. 2. c. 5. num. 130. & ſeq.
Vaſa argentea, aurea, & ea, quæ ex ferro, aut metallo conſtant, non tranſeunt in dominium uſufructuarii, ibid. num. 9.
Si res abſque culpa uſufructuarii pereant, non tenetur uſufructuarius illarum æſtimationem reſtituere, ibid. n. 10.
Agri uſufructu legato, in loco demortuarum arborum aliæ ſubſtituendæ ſunt, ibid. n. 12.
Quid ſi arbores vi ventorum, aut tempeſtatis evulſæ fuerint, ib. n. 12.
Vide in ver. Jus accreſcendi. ver. Legatum. ver. Meliramenta. ver. Poſſeſſio. ver. Publicatio.
USUS in dubio præſumitur potius jure facultatis, quàm jure proprio, lib. 2. c. 23. n. 19.
UTILITAS publica non dicitur, ſed privata, quando quæſtus cedit in commodum privatum, lib. 1. c. 3. n. 165.
Propter publicam utilitatem à privatorum utilitate receditur, lib. 1. c. 3. n. 158.
Vide in ver. Eccleſia.
UXOR conveniri debet in foro mariti, etiamſi ad ejus domum nondum traducta fuerit, lib. 2. cap. 1. num. 191. & ſeq.
Matrimonium eſt talis virtutis, ut transfundat originem uxoris in originem viri, ibid. num. 192.
Nulla eſt major unio, quàm unio conjugalis, per quam vir & uxor efficiuntur una caro, lib. 2. cap. 1. n. 193.
Uxor uti minus digna efficitur concivi viri uti potentioris, & magis digni, & ligatur ſtatutis loci, ubi vir commoratur.

ratur, ibidem num. 194. 206. & ſeq.
Uxor deſinit eſſe de proprio foro tam ratione incolatus, quàm ratione originis, lib. 2. cap. 1. num. 195.
Mulier nupta non eſt amplius de familia patris, ſed viri, ib. num. 196.
Mulier non ſequitur forum originis viri, aut domicilii contracti ante matrimonium, ſed ſolùm domicilium habitationis illius contractum poſt matrimonium, ibid. n. 197.
Uxor ſequitur forum, & patriam viri, etiamſi vidua remanſerit, lib. 2. c. 1. n. 198.
Vidua vivit lege mariti in favorabilibus, ſecus in odioſis, ibid. n. 199.
Quando vidua retineat privilegia viri, etiamſi tranſerit ad alium locum, ibid. n. 200.
Uxor non poteſt conveniri, ſeu trahi ad forum originis, etiamſi ibi reperiatur, nec ejuſdem originis ſtatutis ligatur, lib. 2. cap. 1. num. 201. declaratur nu. 202.
Quando ſtatutum abſolutè inhabilitat mulierem, tunc mulier dicitur arctata abſolutè, & non liberatur à tali nexu, etiamſi extra locum ſtatuti divertat, lib. 2. cap. 1. num. 203.
Uxor habet duo domicilia, unum originis, alterum habitationis domicilii ſui viri, ibid. n. 205.
Uxor ſequitur forum mariti, etiam quando agitur de diſſolvendo matrimonio, lib. 2. cap. 1. nu. 208.
An, & quando vir contrahat civilitatem, & incolatum in loco uxoris, ſi ipſe ad domicilium uxoris acceſſerit, lib. 2. cap. 1. n. 211.
Uxor forenſis nupta civi an poſſit acquirere ſtabilia non obſtante ſtatuto, lib. 2. cap. 25. num. 157. c. 1. n. 207. & 209.
An, & quando uxor petere poſſit ſeparationem thori, & quid talis ſeparatio operetur, lib. 2. cap. 17. n. 83. & ſeq.
Maritus non poteſt corrigere, & caſtigare uxorem, niſi leviter, & moderatè, ibid. n. 84.
Quando thorus ſeparatur ob adulterium uxoris, inſtante marito, uxor recluditur in monaſterio, lib. 2. c. 13. n. 85.
Quid ſi in loco non adſit monaſterium, vel ſi adſit, recuſet recipere mulierem adulteram, ibid. nu. 86.
Vir, vel mulier committens adulterium, qua pœna plectatur, ibid. num. 87. & ſeq.
Quoad accuſandum civiliter, ad imparia non judicantur vir, & uxor, lib. 2. c. 17. n 88. limitatur nu. ſeq.
Reſpectu pœnæ criminaliter imponendæ mulier virum adulterum accuſare non poteſt, lib. 2. cap. 17, num. 89.
Quid ſi uxor petat ſeparationem ob ſævitiam viri, ibid. nu. 90. & ſeq.
Sævitia viri concludenter probari debet, qua probata, vir cogitur ad reſtitutionem dotis, & donationis propter nuptias unà cum fructibus dotis durante lite à marito perceptis, lib. 2. c. 17. n. 92.
Quid ſi mulier contra virum ſæviat, ibid. n. 93.
An uxor cogi poſſit ad redeundum cum viro ſub cautione fidejuſſoria de eam non offendendo, ibid. nu. 94.
Valet pactum, quod maritus teneatur ſemper habitare in domicilio uxoris, niſi nova cauſa emergat mutandi domicilii, lib. 2. c. 17. n. 95.
Vide in ver. Emptio. ver. Dos. ver. Forum. ver. Poſſeſſio. ver. Præſumptio.

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

FINIS.

Stadt-Arch.
Fst. 4
Tab 1
Num 13

Lebensbeschreibung

45 44
3